

အရှင်ဇနကာဘိဝံသ

၏

အဋ္ဌသာလိန်သာသာဋီကာ

၂၆၆

မူလဋီကာနိဿယ

၆၆၆၄

အရှင် ဇနကာဘိဝံသ

၏

အမှတ် (၂၇) ကျမ်းစာ

အဋ္ဌသာလိနိသာသာဋီကာ

[နောက်ပိုင်း၌ မူလဋီကာနိဿယနှင့် တွဲထားပါသည်။]

ပဌမအုပ်

၁၃၂၀-ခု

ဂျင်ထုဖုံး
နှုန်း - ၁၃၂

နယူးဘားမား ပိဋကပုံနှိပ်တိုက်
အမရပူရမြို့။

(က)

အခြေခံ နိဒါန်း

သယံ ဗုဒ္ဓေါ သမ္မောဓေသိ၊ ဓမ္မေပိ ဓမ္မသတ္တိယော၊
အဟော နော တဿ သုတတ္တံ၊ အဟော နော ဓမ္မစိန္တနံ။

ယောဇိနော-ပါရမီတော်အား၊ စွမ်းပကားဖြင့်၊ ငါးပါးမာရ်နှင့်၊ အကြင်
ဘုရားရှင်သည်။ ဓမ္မေပိ - ရုပ်နာမ် ၂ ချက်၊ ဖြစ်တိုင်းပျက်သည့်၊ အသက်မနှော၊
တရားသဘောတို့ကို၎င်း၊ ဓမ္မသတ္တိယောပိ-တရားတိုင်း၏၊ ထင်ရှားရှိသည့်၊ သတ္တိ
အင်အား၊ စွမ်းပကားတို့ကို၎င်း၊ သယံ ဗုဒ္ဓေါ-ဗောဓိမဏ္ဍိုင်၊ ရိပ်သာမြိုင်ဝယ်၊
ကိုယ်တိုင် စတင်၊ သိမြင်တော်မူသည် ဖြစ်၍။ သမ္မောဓေသိ - သိထိုက်သမျှ၊
ဝေနေယျကို၊ မြက်ဟလှစ်ဘော်၊ သိစေတော်မူခဲ့ပေပြီ။

တဿဇိနဿ - အောင်မြေ့နက်သန်၊ ဗောဓိမဏ္ဍယ်၊ အောင်လံစွင့်စွင့်၊
လွှင့် တလူလူ၊ ထို အောင်တော်မူ မြတ်ဘုရား၏။ သုတတ္တံ-တရားဓမ္မ၊ ဩဝါဒဖြင့်၊
နေညရွှင်ပျော်၊ သားတော်(သွီးတော်)ဖြစ်ရခြင်းသည်။ အဟော နော-ကိုယ့်တွက်
ကိုယ့်တာ၊ ကိုယ်ကျိုးပါသဖြင့်၊ ကိုယ့်မှာခုနယ်၊ ဪ... ဝမ်းမြောက်ဘွယ်ကြီး
ပါတကား။ ဓမ္မစိန္တနံ - ဓမ္မသက်သက်၊ ကြောင်းကျိုးဆက်၍၊ ဖြစ်ပျက်နေဟန်၊
ဖန်ဖန်ခွဲဝေ၊ ကြံစည်၍ နေရခြင်းသည်။ အဟော နော - ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တာ၊ သူ ငါ
တွေပျောက်၊ အလင်းရောက်ဘို့၊ ဝမ်းမြောက်ရွှင်ပျော်၊ ဪ... အရတော်
လေစွာတကား။

ပါရမီတော်အား။ ။ဗုဒ္ဓမြတ်စွာကို အာရုံယူ၍ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ဘာဝနာ
ဖြင့် ချမ်းသာအေးမြ နေလိုကြသော သာဝကအပေါင်း သူတော်ကောင်းတို့သည်
ရှေးဥျားစွာ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ပါရမီတော်များကို စဉ်းစားစိတ်ကူး၍ ကြည်နူးစေသင့်
ကြပါသည်။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ပါရမီတော်တို့ကို ဆည်းပူး စုဆောင်းတော်မူစဉ်
အခါ၌ ဂုဏ်ပကာသန လာဘ်လာဘနှင့် ဘဝစည်းစိမ်ကို တောင့်တတော်မမူ
ပါ။ ကိုယ်တော် တပါးတည်း၏ ချမ်းသာရေးကိုလည်း မြှော်တွေးတော် မမူပါ။
ကရုဏာတော် ကြီးမားလှသောကြောင့် သတ္တာတို့ကို ကယ်တင်နိုင်မည့် အရေး
ကိုသာ တွေးတော်မူခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ တွေးတော်မူကာ ဒါနစသည် အလီလီသော
ပါရမီများကို ဖြည့်ကျင့်တော်မူရာ၌ ယခုခေတ် အထက်တန်း သူတော်ကောင်းတို့
သော်မှ အတုလိုက်၍ မမှီနိုင်အောင် မြင့်ခေါင်ကြီးမားတော်မူပါသည်။

မှန်ပါသည် - ဒါနပါရမီ ဖြည့်ကျင့်တော်မူရာ၌ သိဝိမင်း၏ မိမိမျက်လုံးကို
ထုတ်၍ လှူခြင်း၊ ဝေဿန္တရာမင်း၏ သားတော် သွီးတော်ကို လှူခြင်းမျိုးသည်
ယခုခေတ် သူတော်ကောင်းတို့ ကြံစည်ဘို့မျှ ခဲယဉ်းလှသော ဒါနပါရမီ ဖြစ်ပါ
ပေသည်။ ဘူရိဒတ်နဂါးမင်း စေမ္ပယုနဂါးမင်းတို့၏ စည်းစိမ်ကြီးကိုစွန့်၍ အသက်
ကို မဇဲကွက်ဘဲ ဥပုသ်စောင့်ခြင်းမျိုးလည်း ယခုခေတ် သူတော်ကောင်းတို့ စိတ်ကူး
ရုံမျှ ခဲယဉ်းလှသော သီလပါရမီ ဖြစ်ပါပေသည်။

လသားအရွယ် ငယ်လှသေးသော တေမိမင်းကလေး၏ ငရဲ၌ ဒုက္ခရောက်ပုံကို ကိုယ်တွေ ကြုံခဲ့ရသောကြောင့် ငရဲဒုက္ခနှင့် အဆက်အသွယ် နီးကပ်လှသော ရှင်ဘုရင်ဘဝကိုပင် အရှံကြီးရွံ့ကာ ရှင်ဘုရင်ဘဝမှ လွတ်ထွက်နိုင်ဖို့အရေးကိုသာ မြှော်တွေးလျက် တဆွဲခြောက်နှစ်ကြာအောင် အ-ဟန် ဆွံ့ဟန် နားပင်းဟန်ကို ဇွဲသန်သန် မိဋ္ဌာန်တော်မူခြင်းသည် ယခုခေတ် သူတော်ကောင်းတို့ အားကျဘွယ် ကောင်းလှသော အမိဋ္ဌာန်နှင့် နေက္ခမ္မပါရမီတော်များ ဖြစ်ကြပါပေသည်။ ခန္တိ ဝါဒီရသေ့၏ ကလာဗုမင်းက လက်ခြေတို့ကို ဖြတ်စေရာ၌ ဒေါသလည်းမထွက် စိတ်အားလည်းမငယ်ဘဲ သည်းခံတော်မူနိုင်ခြင်းသည်လည်း အလွန် အားရဘွယ် ကောင်းသော ခန္တိပါရမီ ဖြစ်ပါပေသည်။

အဆင့်ဆင့် ရင့်လာပုံ။ ။ ဒါနစသော ပါရမီတော်များကို ဖြည့်ကျင့်ရာ၌ အသက်ကိုစွန့်၍ ဖြည့်ကျင့်နိုင်လောက်အောင် မြင့်ခေါင်ကြီးမားသော ပရမတ္ထ ပါရမီတော်များသည် သာမန် ဒါန သီလစသော နုသေးသောအခိုက်မှ အလယ် အလတ် ရင့်လာသော ဥပပါရမီအဖြစ်သို့ရေခံ၍၊ ထို ဥပပါရမီအခိုက်မှ တစထက် တစ တဘဝထက် တဘဝ တကမ္ဘာထက် တကမ္ဘာ ရင့်၍ ရင့်၍လာသော ပါရမီ တော်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ယခု မျက်မြင်မှာပင် ဒါန သီလစသော ကောင်းမှု၌ နုသေးသူတို့ တွန့်ဆုတ်ကြပုံ၊ ဥပုသ်ကိုမျှမကျိုးအောင် မစောင့်နိုင်ကြပုံ၊ အတော် အတန် ရင့်သူတို့ ဒါနပြုရဲကြပုံ၊ ဥပုသ်သီလ ရဟန်းသိက္ခာတို့ကို စောင့်ပုံအားဖြင့် အချင်းချင်း ကွာခြားပုံကို စဉ်းစားကြည့်ပါမူ လေးအသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ကြာအောင် အထုံရလာသော မုဒ္ဒလောင်းလျာ၏ ပါရမီတော်အတွက် အသက် စည်းစိမ်ကို စွန့်တော်မူနိုင်ခြင်း၌ သာမန်လူတို့၏ သာမန် ဒါန သီလ ဘာဝနာ အတွက် အားစိုက်ရသလောက်မျှသာ အားစိုက်ရပါလိမ့်မည်။

ပါရမီရင့်သလောက် ပညာရင့်။ ။ မုဒ္ဒမြတ်စွာ လောင်းလျာသည် ပါရမီ တော်များကို ဖြည့်တော်မူရာ၌ ဉာဏ်ပညာ ရင့်သန်ဖို့အရေးကိုသာ မြှော်တွေး တော်မူပါသည်။ ထိုသို့ ဉာဏ်ပညာရင့်သန်တော်မူလိုခြင်းမှာလည်း သတ္တာတို့အား လမ်းမှန်ကိုညွှန်ပြ၍ ကယ်တင်လိုသော ကရုဏာ ဆန္ဒတော်ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ယို့ကြောင့် ပါရမီတော်ရင့်သလောံ ဉာဏ်တော်လည်း ရင့်၍ရင့်၍ လာရာ အနတ္တ လက္ခဏာကို သိနိုင်သော သာသနာတော်နှင့် ကြိုကြိုက်ရာအခါဝယ် အံရိယာ ဖြစ်ဖို့ နီးကပ်နေသော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်တိုင်အောင် အထပ်ထပ် အခါခါ ရခဲ့ ဘူးပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဘုရားဖြစ်ခါနီးဝယ် ပါရမီတော်လက်နက်ဖြင့် ဖြိုဖျက် ရမည့် ဒေဝပုတ္တမာရ် အပြင်ရန်ကို၎င်း၊ ဉာဏ်တော်လက်နက်ဖြင့် ဖြိုဖျက်ရမည့် ကိလေသာမာရ် အတွင်းရန်ကို၎င်း အသွယ်တကူ အောင်မြင်တော်မူပါသည်။ [မာရ်ငါးပါး အောင်မြင်တော်မူပုံကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ ဇိနဝစနယုတ္တံဟိ သုတ်၌ ပြခဲ့ပါပြီ။]

သယံဇာတ။ ။ ထိုကဲ့သို့ အပြင်မာရ် အတွင်းမာရ် ရန်အမျိုးမျိုးကို အောင်မြင်တော်မူသော ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ကမ္ဘာလောကဝယ် သိမြင်ဘွယ် ဟူသမျှကို လည်း တစမကျန် မှန်သည့်အတိုင်း အလုံးစုံကို အကုန်အစင် သိမြင်တော်မူပါသည်။ ထိုသို့ သိမြင်တော်မူရာ၌ လူ နတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးက “ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ သူ ငါ ရှိ၏ ၊ အသက်ကောင် ဝိညာဉ်ကောင် အတ္တအကောင် ရှိ၏ ” ဟု သဘောတူ မှတ်ထင်၍နေကြသည်ကို “ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ သူ ငါ မရှိ၊ အသက်ကောင် ဝိညာဉ်ကောင် အတ္တအကောင်မရှိ ” ဟု အတိအလင်း ပယ်လှန်တော်မူ၍ “ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတ ” ဟု ခေါ်ရသော ရုပ်နှင့်နာမ်တို့သာ အစစ်အမှန် ဧကန် ရှိ၏ဟု သိတော်မူပါသည်။

“ ထို ရုပ်နှင့်နာမ်တို့သည် မည်သည့်တရားက မည်သည့်တရားကို မည်သို့သော သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကာ အခိုက်အတန့်မျှဖြစ်၍ ချက်ခြင်းပျက်ရသော ဥဒယဝယ ဓမ္မ = ဖြစ်ပျက် သဘောတရားတို့သာ ဖြစ်ချေသည် ” ဟု သိတော်မူရာ၌ မည်သည့် ဆရာသမားအထံမှ နည်းမခံရဘဲ လေးအသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ကြားအောင် အဆင့်ဆင့် ရင့်၍လာသော ဉာဏ်တော်၏အစွမ်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုဉာဏ်တော် အစွမ်းကြောင့်ပင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာကို သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ (သမ္မာ- အမှားမရှိ အမှန်အတိုင်း သာ + သံ- ကိုယ်တော်တိုင် + ဗုဒ္ဓ- သိတော်မူသော ဘုရား) ဟု ပညာရှိအများတို့ လေးလေးစားစား လက်ခံ ယုံကြည်ကြပါသည်။

သမ္မာဓေသိ။ ။ မိမိ သိသောအရာကို သူတပါးအား နားလည်အောင် ပြောပြဖို့မှာ လွယ်ကူသောအရာမဟုတ်ပါ။ ပြောပြလိုသောစိတ်ဆန္ဒလည်း တချို့ ပုဂ္ဂိုလ်၌မရှိပါ။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည်ကား မေတ္တာ ကရုဏာ ကြီးမားတော်မူလှသောကြောင့် ကိုယ်တော်မြတ် သိအပ်ပြီးသောတရားတို့မှ သူတပါးသိထိုက်သောတရား တချို့ကို ဟောပြောလိုသော စိတ်ဆန္ဒတော်လည်း ပြင်းပြတော်မူပါသည်။ ထို ဆန္ဒတော်အလိုက် ဟောပြောလိုသော သတ္တဝါနှင့် တွေ့လျှင် နားလည်အောင်လည်း ဟောပြောတော်မူနိုင်ပါသည်။ ဤ အဘိဓမ္မာ၏အစဖြစ်သော “ ကုသလာဓမ္မာ၊ အကုသလာဓမ္မာ၊ အဗျာကတဓမ္မာ ” ဟူသော အတိုချုပ်တရားတော် ၃ ပုဒ်ကို အကျယ် နည်းဖြင့် ဟောပြောတော်မူသောအခါ ထိုအချိန်က နတ် ဗြဟ္မာအများပင် နားလည် ကြပါသည်။ ယခုအချိန်မှာလည်း ထိုတရားတော်ကို မိမိတို့ နားလည်ကြပါသည်။ နားလည်ဖို့ကား-

“ လူ ” ဟု ခေါ်ရသော မိမိသည်ပင် ခန္ဓာကိုယ်ကို စိုက်၍ ဆင်ခြင်သောအခါ “ လူ ” ဟု ညွှန်ပြစရာ မရှိကြောင်းကို၎င်း၊ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ အရင်းခံ၍ ရှေးကံက စီမံလိုက်သောကြောင့် အမိဝမ်းတိုက် သားအိမ်ဝယ် ကိုယ်ခန္ဓာ၏ အရင်းခံ အစ ဖြစ်သော ကာယဒဿက (ကာယ ပသာဒနှင့်တကွ ရုပ်မှုန့် ၁၀ ခု အပေါင်း) မိန်းမ- ယောက်ျားဟု ကွဲပြားခြင်း၏ အရင်းခံဖြစ်သော ဘာဝဒဿက (ဘာဝရုပ်

နှင့်တကွ ရုပ်မှုန့် ၁၀ ခုအပေါင်း) စိတ်ဝိညာဉ်၏ တည်နေ့ဘို့ရာ ဝတ္ထုဒသက (ဝတ္ထုရုပ်နှင့်တကွ ရုပ်မှုန့် ၁၀ ခုအပေါင်း) ဤသို့ ကလောင်မှုန့် ၃ စည်း(ရုပ်မှုန့် ၃၀) မျှသာ စတည်၍ ရုပ်ဘက်ဆိုင်ရာက နေဝံထပ်တိုးသော ရုပ်မှုန့်ကလေးများ ပေါင်းမိကာ ကိုယ်ခန္ဓာဟု ထင်မြင်ရသော ရုပ်မှုန့် ရုပ်မွှား ရုပ်ကလောင်မှုန့် အစု အဝေးမျှသာ ဖြစ်ချေသည်ဟု၎င်း၊

ထိုရုပ်ကလောင် ၃ စည်းမျှ စတည်ချိန်ကပင် ရှေးကံကြောင့် ဉာဏ်ရှိသူ မရှိသူ ဟု ခွဲခြားနိုင်သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်ဓာတ်သည် တွဲဘက် စေတသိက်များနှင့်အတူ စတည်၍ ထိုစိတ်ချုပ်ပြီးနောက် ထိုကဲ့သို့သော စိတ် စေတသိက်အစုဟူသော နာမ် တရား အစဉ်အဆက်သာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်ပျက်နေသည်ဟု၎င်း၊ ရုပ်ခန္ဓာ၏ သွား ရပ် ထိုင် လျောင်း ဣရိယာပုထ် ၄ ပါး ပြောင်းမှုသည် ထို အရင်းခံ နာမ် တရားကြောင့်သာ ဖြစ်သည် ဟု၎င်း၊ ရုပ်သေးစင်ပေါ်၌ မင်းသွီး မင်းသား အရုပ် သည် ကြီးဆွဲသူက ပြုပြင်ပေးသောကြောင့် သွား ရပ် ကခုန် ဗျာပါရရှိနေပုံကဲ့သို့ ၊ ဤ ရုပ်ခန္ဓာကိုယ်လည်း အတွင်းစိတ်၏ ပြုပြင်ပေးမှုကြောင့် သွားပုံ ရပ်ပုံ ထိုင်ပုံ လျောင်းပုံအားဖြင့် ဗျာပါရ ရှိနေသကဲ့သို့ ထင်ရသည်ဟု၎င်း၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် နားလည်ကြရပါသည်။

ဤသို့သော နားလည်မှုနှင့်တကွ “ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ သူ ငါ မရှိ၊ အသက်ကောင် ဝိညာဉ်ကောင် အတ္တအကောင် မရှိ၊ ဤ ရုပ်နာမ်တို့၏ အရင်းခံဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံလည်း အဝိဇ္ဇာတဏှာဟူသော အမှောင်ဓာတ် အစေးဓာတ် အကူ အညီ မပါလျှင် ဤရုပ် ဤနာမ် ဤ ခန္ဓာကိုယ်ကို မစီမံနိုင်၊ ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ အနည်းငယ်သာ ကျန်တော့သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကံ၏အစွမ်း ကြောင့်(ဘုံဘဝ၏ ထိပ်ဆုံးဖြစ်သော) နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌ ဖြစ်ရ သောအခါ ရုပ်ခန္ဓာ မပါတော့ဘဲ စိတ်ဝိညာဉ်ကလေးတခုသာ (တွဲဘက် စေတ သိက်များနှင့်အတူ) ပဋိသန္ဓေ စတည်၍ တဘဝလုံးလည်း စိတ်ဝိညာဉ်ကလေး တခုသာ ဆက်စပ် တည်နေတော့၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ကုန်ခန်း၍ ရဟန္တာဖြစ် ပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်ကား ဤဘဝ၌ စီမံလိုက်သော ကံအရှိန်ကုန်သော အခါ အသစ် ဖြစ်သော ရုပ်နာမ် ခန္ဓာ အဆက်မရှိတော့ဘဲ ရုပ်နာမ်ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော သန္တိ ဓာတ်သာ ဆက်စပ်ရစ်လေတော့၏။ ထိုသန္တိဓာတ်ကား မပျက်မစဲ အမြဲလည်း တည်ရှိ၏ ” ဟု အားရပါးရ နားလည်ကြရခြင်းမှာ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ကျေးဇူးတော် ကြောင့်သာ ဖြစ်ပါသတည်း။

အဟော နော တဿ သုတတ္ထံ။ လောက၌ မည်သူမဆို ဆရာကောင်းကို ရှာလိုကြ၏ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည်ပင် ဘုရားဖြစ်တော်မမူမီက ဆရာကောင်းကိုရှာတော် မူခဲ့ပါသေး၏။ ထိုဆရာတို့၏တရားဖြင့် အားမရသေးသောကြောင့်သာ ကိုယ်တော် တိုင် ဉာဏ်အထူးရအောင် ကြိုးစားတော်မူခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ ဆရာကောင်းရဘို့

အရေးမှာလည်း သေးငယ်သော ရှေးကံသည် လမ်းမှန်အောင် မညွှန်နိုင်ပါ။ မိမိ တို့ကား ပုဗ္ဗေစကတပုညတာ (အလွန်ကောင်းသောရှေးကံ) သမ္ပတ္တိစက်က ဤဘဝမျိုးရအောင် တွန်းပို့လိုက်သောကြောင့် ထူးမြတ်သောတရားကို ဟောပြ တော်မူနိုင်သော ဆရာတို့၏ ဆရာ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ သားကောင်း သွီးကောင်း ဖြစ်ရ သည်မှာ အလွန်အလွန် ဝမ်းမြော်ဘွယ်ကောင်းပါပေသည်။ မှန်၏ - မိမိတို့သည် ယခုတဘဝ၌ နေရာတိုင်းဝယ် စိတ်ကောင်းထားခြင်းမှ စ၍ ကောင်းသည်ထက် ကောင်းသော အတ္တသမ္ဘာပဏိမိ စက်ခလုတ်ကို နှိပ်လိုက်ရုံမျှဖြင့် တဘဝလည်း မက နှစ်ဘဝလည်းမက နိဗ္ဗာန်ထိအောင် သမ္ပတ္တိစက် အဆက်ဆက် လည်၍နေ မည်မှာ သေချာလှပါသည်။

အဟော နော ဓမ္မစိန္တနံ။ ။ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ တရားတော်များသည် စိတ်ပါ လက်ပါ ကြားနာသင်ယူ၍ ကြံစည်စဉ်းစားနေရုံမျှဖြင့် စိတ်ချမ်းသာမှုကို ပေးနိုင်ပါ သည်။ ထို့ထက် တိုးကာ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ကြံစည်နေပါမူ ရုပ်နာမ်ဓမ္မကို အသစ်မရလိုတော့ဘဲ ဘဝဖန်ခါ သံသရာကြီးကို ငြီးငွေ့လောက်အောင် နိဗ္ဗိဒါ ဉာဏ်ကို ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြို့ရွာအူသံ မဆူညံဘဲ လူသံတိတ်ချိန် ဝယ် ဆိတ်ငြိမ်သော ကျောင်းသင်္ခမ်းကလေး၌ လေအေးလေညှင်းတို့ တသင်းသင်း ခတ်နေစဉ် ခန္ဓာကိုယ်တွင် ထင်ရှားရှိနေသော ရုပ်နာမ် ၂ ပါး၏ ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်း ကြောင်းကျိုးမှီး၍ အသီးအသီး ဖြစ်ပျက်နေဟန်ကို ရုပ်ဝီထိ နာမ်ဝီထိ အစဉ်ဖြင့် အဖန်ဖန် ဆင်ခြင်သုံးသပ်သောအခါ မမြဲသော အနိစ္စသဘောကို၎င်း၊ အပျက် အပျက်တွေကို မြင်ရသောကြောင့် မကောင်းဒုက္ခ သင်္ခါရသဘောကို၎င်း၊ ဤ ခန္ဓာကိုယ်ကို စိုးပိုင်သော အတ္တ မရှိသောကြောင့်သာ (မပျက်စေလိုဘဲလျက်) ဖြစ်လေသမျှ ပျက်ရသည် ဟု အနတ္တသဘောကို၎င်း တွေးတော ကြံစည်၍ နေရ သည်မှာ နိစ္စသုခဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်ကို အလျင်အမြန် မြင်ဘို့အကြောင်း ဆုတမျိုးမျိုး တောင်းသူ အတွက် အဆက်ဆက် ဉာဏ်ပညာ ရင့်ဘို့အကြောင်းဖြစ်၍ အလွန် ကောင်းပါပေသည်။

အဘိဓမ္မဓမ္မောနာမ၊ သုဋ္ဌဂန္ထိရဝိတ္ထတော၊
တဿာပုဋ္ဌကထာဋီကာ၊ တာဒိသာ သဒ္ဓအတ္ထတော။

အဘိဓမ္မဓမ္မောနာမ - ရုပ်နာမ် နှစ်ရပ်၊ ပရမတ်ကို၊ ဆတ်ဆတ်သိစရာ၊ အဘိ ဓမ္မာတရားတော်မည်သည်။ သုဋ္ဌဂန္ထိရဝိတ္ထတော - အလွန်ခဲခက်၊ အလွန်နက်၍၊ ဆက်ဆက်ခံ့ထယ်၊ ပြန့်ကျယ်လှပေ၏။ တဿ-ထို အဘိဓမ္မာခေါ်၊ ပါဠိတော်၏။ အဋ္ဌကထာဋီကာပိ-အနက်အဓိပ္ပါယ်၊ အသွယ်သွယ်ကို၊ ခြယ်လှယ် ဖွင့်ပြ၊ အဋ္ဌ ကထာ၊ ကျမ်းဋီကာတို့ သည်လည်း။ သဒ္ဓအတ္ထတော - သဒ္ဓါရုပ်တွေ၊ ပုဒ်အနေ နှင့်၊ မသွေလိုက်လျော၊ အနက်သဘောအားဖြင့်၊ တာဒိသာ - ထိုပါဠိနှယ်၊ ခံ့၍ ကျယ်သဖြင့်၊ မလွယ်မကူ၊ အလားတူပင် ဖြစ်ကြပေကုန် သတည်း။

အဘိဓမ္မဓမ္မ။ ။အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူအပ်သောတရားတော် များသည် အလွန်နက်နဲ ခက်ခဲကြပေကုန်၏။ ဤ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ပဌမဆုံး တွေ့ရသော “ကုသလာ ဓမ္မာ၊ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ အဗျာကတာ ဓမ္မာ” ဟူသော တရားတော်ကို စဉ်းစားကြည့်ပါ။ ထိုပါဠိတော်ကို မိမိတို့ဘာသာလို ပြန်ဆိုတတ် ရုံမျှဖြင့် မည်သည့်အဓိပ္ပါယ်ကိုမျှမသိနိုင်ပါ။ ဤနည်းအားဖြင့် “ဟေတုပစ္စယော၊ အာရမဏပစ္စယော” စသော ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်တိုင်အောင် ဘာသာပြန်နိုင်ရုံဖြင့် သဘောသကန် အမှန်မသိရဘဲ ခက်ခဲနက်နဲပုံကို စဉ်းစား၍ ကြည့်ကြပါ။

ထိုမျှလောက် နက်နဲခြင်းမှာလည်း သတ္တတို့၏မှတ်ထင်နေကျ ပြောဆိုနေကျ ဖြစ်သော “ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တာ၊ သူ၊ ငါ” စသော အယူအဆကို ထွင်းဖောက်၍ ရုပ် နာမ် ဟူသော အတွင်းရောက်အောင် ဟောပြောတော်မူခြင်း ကြောင့်သာ ဖြစ်ပါ သည်။ ထို အတွင်းသဘောကိုကား သတ္တတို့သည် မှန်ကန်စွာသိတို့ကို မဆို ထားဘိ အနမဟဂ္ဂသံသရာဝယ် အတော်ပညာရှိဖြစ်ရာ ဘဝ၌သော်မှ အမှန်း အတားလောက်မျှသာ သိနိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုမျှလောက် နက်နဲ၍ ခက်ခဲသော ကြောင့်ပင် အဘိဓမ္မာတရားတော်ကို နှစ်ပေါင်းများစွာ လေ့လာကြသော နိုင်ငံ ခြားသား အချို့တို့သည် အဘိဓမ္မာ၏ အနှစ်သာရကို မရနိုင်သည့်အတွက် အဘိ ဓမ္မာတရားတော်ကို ဘုရားဟောမဟုတ် ဟုပင် ထင်မြင်ယူဆ၍ သုတ္တန်ပါဠိတော်၌ လာသော အဘိဓမ္မာသဘောများကိုလည်း တသုတ်နှင့်တသုတ် ရှေ့နောက်မညီ ဟု ဝေဘန်ကြပါကုန် သတတ်။

ဗုဒ္ဓစန္ဒေ အနုပုန္ဒေ၊ ဗုဒ္ဓါဒိစ္စေ အနုဂ္ဂတေ၊
 တေသံ သဘာဝဓမ္မာနံ၊ နာမမတ္ထံ နနာယတိ။—ပရိဝါပါဠိတော်။

အဋ္ဌကထာ ဋီကာ။ ။ “အတ္ထ(အဋ္ဌ)-ပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို + ကထာ - ဖွင့်ပြကြောင်းစကား” ဟူသော အဋ္ဌကထာလည်း ထို သဘောတရား များကို ဖွင့်ပြရသောကြောင့် နက်နဲ ခက်ခဲရတော့မည်မှာ ဓမ္မတာပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထို အဋ္ဌကထာ၏ မရှင်းသော အချက်များကို ထပ်ဆင့်၍ ဖွင့်ရသော ဋီကာသည် ကား အဋ္ဌကထာထက်ပင် ခက်ခဲသကဲ့သို့ ထင်ရပါသည်။ ဤအဋ္ဌသလိနီကို ဖွင့်ရ သော မူလဋီကာမှာမူ ဝါကျ အသုံးအနှုန်း ကျစ်လစ်လှသောကြောင့် ပိုချ သင်ယူဘို့ အရေး၌ တာဝန်လေးလျက် ရှိကြရပါသည်။

ဆက်ပါဥြးအံ့- “အဋ္ဌကထာ” ဟူရာ၌ ယခုအခါ သင်ယူနေရသော အဋ္ဌ သာလိနီ စသော အဋ္ဌကထာတို့သည် မူရင်းမဟုတ်ကြပါ။ မူရင်းအဋ္ဌကထာမှာ အရှင်မဟာကဿပ စသော မထေရ်မြတ်တို့ ပဌမသံဂါယနာ တင်တော်မူစဉ်က ပင် ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ယခု ပိုချနေကြရသော အဋ္ဌကထာကား ထို ကျယ်ဝန်း လှသော ရှေးအဋ္ဌကထာကြီးကို အကျဉ်းချုံး၍ အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသစီစဉ်အပ်သော

အဋ္ဌကထာသစ်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ အကျဉ်းချုံး၍စီစဉ်စေကာမူ လိုရင်းဖြစ်သော အဖွင့်တို့ကိုကား အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသသည် မပြုပြင်ပါ။ ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ထုံးစံ အတိုင်း မိမိတို့လက်လှမ်းမှီရာ အဖြစ်အပျက် အကြောင်းအရာ ဝတ္ထုတို့ကိုသာ ထည့်သွင်းထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါက ဟူသောအဖွင့်၊ ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ နိဿတ္တနိဇ္ဇိဝ ဟူသောအဖွင့်၊ ဤသို့စသော အဖွင့်များသည် ရှေးအဋ္ဌကထာ ကြီးမှားပင် ပါဝင်ပြီး အဖွင့်များဖြစ်ကြပါသည်။ ထို အဖွင့်များ၏ ခက်ခဲ နက်နဲ ပုံကို ဘာသာပြန်ရုံဖြင့် မိမိတို့ကိုယ်တိုင် သဘောအမှန်ကို နားမလည်ခြင်းဖြင့် စဉ်းစားကြပါလေ။ ထိုသို့ နားမလည်နိုင်သောကြောင့်ပင် အဆက်ဆက် ဆရာ သမားကောင်းတို့ အထံဝယ် နည်းခံ၍ မသင်ယူဘဲ မိမိဘာသာ လေ့လာသူတို့က အဘိဓမ္မာသဘောတွေကို ဘုရားဟော မဟုတ် ဟု စွပ်စွဲခြင်း၊ မည်သည့်တရားနှင့် မည်သည့်တရားသည် ဆန့်ကျင်၏- ဟု ဝေဘန်ခြင်းမှာ သူတို့၏ အသိဉာဏ်ကို ဖွင့်လှန် ဖော်ပြခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။

ဤ မြန်မာနိုင်ငံ၌ကား ဆရာအစဉ်အဆက်ပင် နေ့အခါ၌ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ် စသော အခြေခံအဘိဓမ္မာကို ပို့ချ၍ ညဉ့်အခါ၌ သရုပ်ခွဲပေးခြင်း၊ ဖဿ စသည် တို့၏ သဘောကို ပြောပြခြင်းဖြင့်၎င်း၊ မာတိကာ အရကောက်စသော ညဝါတို့ကို ရုပ်ဝီထိ-နာမ်ဝီထိနှင့်တကွ ပဋ္ဌာန်းအရကောံတိုင်အောင် ပို့ချပေးခြင်းဖြင့်၎င်း၊ အဘိဓမ္မာပါဠိတော် အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ကို ပို့ချပေးခြင်းဖြင့်၎င်း၊ အဆင့်ဆင့် အဘိဓမ္မာတရားကို နားလည်စေကြပါသည်။ ထိုသို့ အပြည့်အစုံ သင်ယူမှသာ အဘိဓမ္မာ၏အရသာကို ကောင်းစွာ သုံးစွဲကြရသဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တာ သူငါမရှိ၊ ရုပ်နာမ်တို့သာ မိမိသဘောကို ဆောင်၍နေကြကြောင်းကို နားလည်နိုင်ပါသည်။

တသ္မာ တာ ဝါစယန္တေန , ဂုရုနံ နယနိဿိတာ၊

တာသံပိ ယုဂဋ္ဌာ ဗျာချာ, ဘာသာဋီကာ ကတာ မယာ။

တသ္မာ-ထိုသို့ဆိုင်ရာ၊ ဘိဓမ္မာ၏ လွန်စွာခက်ခဲ၊ နက်နဲ ကျယ်ဝန်းကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မယာ-သာသနာ့ဝန်၊ အားသွန်ကြီးပမ်း၊ ထမ်း၍နေရာ၊ ဤခန္ဓာ သည်၊ တာ-ထို ပါဠိတော်ပါ၊ ဋ္ဌကထာနှင့်၊ ဋီကာမလပ်၊ တရားမြတ်တို့ကို၊ ဝါစ ယန္တေန - ဆရာတို့ထုံး၊ နေ့စဉ်သုံးလျက်၊ နှလုံးသန့်ရှင်း၊ ပို့ချရင်းပင်၊ ဂုရုနံ- ကျောက်ထီးတန္တ၊ သဏ္ဍာန်ပြုဘို့၊ ဗိုလ်လူ ထိပ်ထား၊ ရှေးရှေး ဆရာတော်ဘုရား တို့၏၊ နယနိဿိတာ-အနု မဓု၊ ဂဏ္ဍိစုနှင့်၊ ရှုဘွယ်နိဿယည်း၊ နည်းစုံမှီးသော၊ တာသံပိ - အဘိဓမ္မာ၊ ဋ္ဌကထာနှင့်၊ ဋီကာမူလ၊ ထို နှစ်ဝတို့၏လည်း၊ ယုဂဋ္ဌာ ဗျာချာ-ရှေ့ဆင့် နောက်ဆင့်၊ အစုံအဖွင့်ဖြစ်သော၊ ဘာသာဋီကာ-အမိန့်မြဲမာ၊ ကိုယ့်ဘာသာဖြင့်၊ ဋီကာဖွင့်နည်း၊ နိဿယည်းကို၊ ကတာ-နောင်လာနေခံသား၊ အကျိုးများဘို့၊ ကြိုးစားတည်ထွင်၊ စီရင်အပ်ပါသတည်း။

(ခ)

ဘာသာဋီကာ။ ။ မိမိသည် ကျေးဇူးရှင်များ၏ ထုံးစံအတိုင်း ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ (အဘိဓမ္မာအတွက် မူလဋီကာကိုပါ) တွဲဘက် ပို့ချသောအခါ နောက်ထပ်တဖန် ပြန်၍ ပို့ချနိုင်လောက်အောင် အသက်အရွယ် မကျန်တော့ရ ကား ချနက် နိဿယနှင့်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို ဘာသာဋီကာအဖြစ်ဖြင့် ကျန်ရစ်အောင် စီစဉ်လေ့ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ မူလဋီကာတို့ကို တွဲဘက်ပို့ချသောအခါလည်း ထိုနည်းအတိုင်းပင် စီစဉ်ရပါသည်။

စီစဉ်ပုံ။ ။ ထိုသို့ စီစဉ်ရာ၌ အနုဋီကာ မရဋီကာ ယောဇနာနှင့် ပြည်ဆရာ တော်၏နိဿယ မြို့ပြင်ကြီး ဝဏ္ဏိတို့ကိုပါ အချိန်ရသမျှ ကြည့်ရှု၍၎င်း၊ ပို့ချစဉ် စာဆိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဖတ်စေ၍၎င်း စီစဉ်ပါသည်။ ထိုမျှလောက် ကြီးကြီးစားစား ပို့ချပြီးနောက် ရိုက်နှိပ်ချိန်မရောက်သေးမီ အထပ်ထပ်ကြည့်ရှုကာ ရိုက်နှိပ်ချိန် မှာလည်း ကိုယ်တိုင်ကြည့်ရှု၍ စာချဘုန်းကြီးများကိုလည်း ကြည့်ရှု ပြင်ဆင်စေပါ သည်။ ထိုမျှလောက် ကြီးစားပါသော်လည်း အမှားအယွင်းကား ကင်းလောက် ငြိဟ ဝန်မခံနိုင်ပါ။ အလွန် နက်နဲသောကျမ်းစာဝယ် မိမိဉာဏ်၏ မထေခံမှီခြင်း အမှတ်တမဲ့ဖြစ်ခြင်းတို့ကြောင့် ချွတ်ယွင်းချက်ကား ရှိပါလိမ့်ဥားမည်။ ထိုချွတ်ယွင်း ချက်များအတွက် ပြင်ဆင်၍ ရှုစားကြပါရန် ခွင့်ပန်ပါသည်။

ယဒိ ဥတ္တံ အယုတ္တတ္ထံ၊ ပမာဒေန ဘမေနဝါ။
ဝစော မယာ ဒယာဝန္တော၊ သန္တော သံသောဓယန္တု တံ။

ရည်ရွယ်ချက်။ ။ အဘိဓမ္မာကို ပို့ချသောဆရာသည် အဋ္ဌကထာကိုသာ အဓိပ္ပာယ်ပြောခြင်းထက် အဋ္ဌကထာဖွင့်ချက်ကို ပါဠိတော်၌ သွင်း၍ ပြောခြင်းက သာ၍ နားလည်စေနိုင်သောကြောင့် ပါဠိတော်ကိုပါ တွဲဘက် ပို့ချသင့်ပါသည်။ အဋ္ဌကထာ၏ အဓိပ္ပာယ်များလည်း မူလဋီကာ၌ များစွာ ပါဝင်နေရကား မူလ ဋီကာ မပါဘဲ အလွတ် အဓိပ္ပာယ်ပြောခြင်းထက် မူလဋီကာကို တွဲဘက် ပို့ချ၍ အဓိပ္ပာယ်ပြောခြင်းက သာ၍ရှင်းလင်းစေပါသည်။ အနက်ဉာဏ် အတော်အတန် ရှိပြီးပုဂ္ဂိုလ်များသည် မူလဋီကာကို ဆိုနိုင်လေ့ရှိပါသည်။ မူလဋီကာကို အနက် ထင်အောင် လေ့လာပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိနည်းသုတ္တန်ဋီကာတို့ကို ကြည့်ရှု ဘို့ရန် ဝန်မလေးတော့ပါ။ ထိုသို့ အကျိုးများလှသည့်အတွက် တွဲဘက်ပို့ချစေလို သင်ယူစေလိုသောကြောင့် စာ တအုပ်ထည်းဝယ် အဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာ၏ နောက်၌ မူလဋီကာနိဿယအဓိပ္ပာယ်ကိုပါ တွဲဘက် စီစဉ်ထားပါသည်။

အရှင် ဇနကာဘိဝံသ သာသနာသကရာဇ်
၂၅၀၈။

မှတ်တမ်းအက္ခရာစဉ် မာတိကာ

အက္ခရာစဉ်		စာမျက်နှာ
အကုသလာဉ် အ-အနက် ၂၀၄
အက္ခိတ္တော, အနုပတ္တုဋ္ဌော ၁၄၃
အဗ္ဗသံ ဝဋုမာယနံ ၁၀၀
အဇ္ဈတ္တာ ၃၃၇
အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ ၃၄၁
အဇ္ဈာယကော ၁၄၉
အဋ္ဌမုခါ ဝါဒယုတ္တိ ၃၉
အဋ္ဌသာလိနီ ၄၃၀
အတ္တတ္ထပရတ္တစသည် ၄၆၉
အတ္တဟိတပဋိပန္နစသော ပုဂ္ဂိုလ် ၄ မျိုး ၄၀၄
အဘိရဒသိဇလမဇ္ဈေ ၂၅၄
အထဝါ၏ အနက် ၃၀၉
အတ္ထိသဒ္ဓါ သမ္ပဒါနံ မဇ္ဇ ၃၁၀
အတ္ထိ ဟေဟိတိ ၁၅၂
အတ္ထုဒ္ဓါရ, အတ္ထုဒ္ဓေသ ၂၇၇
အန္ဓုဗ္ဗရေ ၂၀၅
အဒ္ဓေဇ္ဈဝစနာ ၁၉၀
အဓိကာရေန ၁၀၆
အဓိဂမနိဒါနံ ၁၃၉
အဓိဋ္ဌာန ၂၀၀
အဓိဝစန၏ ပုဒ်ပြီးတမျိုး ၆၄၁
အဓိဝစနာ ဓမ္မာ ၃၇၀
အဓိဝါသနခန္တိ ၃၇၆
အနမတဂ္ဂေါ ၆၃
အနဝဇ္ဇ	၂၇၄, ၂၀၅
အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍ ၁၆၂
အနဝဇ္ဇ, သုခဝိပါက ၂ မျိုးဆိုရကျိုး ၅၂၁
အနိယပစ္စည်း ကတ္တားဟော ၆၃၆
အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ ၂၇၃
အနုပုဗ္ဗိကထာ ၁၆၅
အနောတတ္တဒဟ ၀၅
အပ္ပတ္တမာနသာ ၂၁၉
အပ္ပမာဏာဉ် ပမာဏ ၃၂၇
အဗျာကတဉ် ၂၀၄

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
အမျာဗဇ္ဈေ	... ၃၀၁
အဘိဓမ္မော	... ၂၀
အမဇ္ဈော	... ၁၄၅
အဝဓိ (အပါဒါန်) ၂ မျိုး	... ၆၂၂
အသဒ္ဓိယေ	... ၁၄၇
အသင်္ချေယျ တွက်ပုံ	... ၂၂၂
အသမတ္တာ	... ၂၀၀
အဿမော	... ၁၅၆
အသာဓိဝါရဏကရဏာ	... ၃
အသေက္ခာဉ် (အ) အနက်	... ၃၂၅
အာယပေါတ္တကံ	... ၁၄၅
အာရောဂျ	... ၂၇၃
အာရုံဝတ္ထုထိရာဉ် ဝိကာရဖြစ်ပုံ	... ၆၀၆
အလောဇ္ဇေန္တိ	... ၁၃၁
အာသဝါ	... ၃၅၄
ဣဋ္ဌာနုဘဝန	... ၃၀၅
ဥဂ္ဂတာပနံ	... ၁၀၇
ဥဒါနံ	... ၆၉
ဥဒါနေသိ	... ၆၉
ဥပ္ပန္နာ	... ၃၃၄
ဥပါဒါ	... ၃၆၃
ဥပ္ပါဒိနော	... ၃၃၅
ဥပေတန္တံ ဥပယ	... ၅၅၄
ဥဗ္ဗိဂ္ဂါ	... ၂၁၂
ဥဘဘော သုဇာတော	... ၁၄၃
ဥမာပုပ္ဖ	... ၇၄
ဧကတ္ထ, နာနတ္ထ	... ၂၀၉
ဧကပ္ပဟာရေနေဝ	... ၀၀
ဧကုတ္တရိယံ	... ၅၉
ဧကုပ္ပါဒစသည်	... ၅၄၇
ဝေမေဝံ (ဝ)	... ၃၂
ဩဃာ	... ၃၅၉
ဩသဓိ	... ၂၀၇
ကဋ္ဌတ္ထရိကာယ	... ၁၇၄

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
ကဏ္ဍိကာဝိယ	၂၆၀
ကဏ္ဍာဘိဇာတိ	၃၆၉
ကထာမဂ္ဂံ မဂ္ဂ၏အဖွင့်	၄၂၀
ကမ္မန္တရံ	၁၂၉
ကရုဏာပဓာန စသည်	၃၉၂
ကာလံ ကတွာ	၀၇
ကာလံ ဒိပံ ဒေသံ	၂၅၉
ကိဉ္ဇေတ္ထအဖွင့်	၂၀၇
ကိလေသာစစ်တပ်	၆၃၀
ကိ° မေ ဧကေန တိဏ္ဏေနအဖွင့်	၄၀၁
ကိ° မေ ဧကေန တိဏ္ဏေန	၁၀၆
ကုက္ကံဋ္ဌစုဏ္ဏံ	၇၅
ကုလပရိဝုဇ္ဇာ	၁၄၅
ကုလံ မာတုအာယု	၂၅၉
ကုသလာအဖွင့်	၄၉၉
ကုသလာ နစ္စဂိတဿ	၅၀၀
ကုသလာသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထ	၂၇၉
ကေနဋ္ဌေန	၂၀
ကေဝလံ ဟိ	၃၄
ကောပါနုနယ	၂၁၀
ခယေ ဉာဏံ	၃၀၃
ဂဏနစာရံ သမာနေန္တိ	၅၄
ဂန္ထတော	၂၆၀
ဂဘီရတာ, ဂန္တိရတာ	၄၃၉
ဂဝပါနံ	၂၃၂
ဂဟနစ္ဆန္ဒတာ	၁၆၀
ဂါမဏ္ဍလာ	၂၅၆
ဂေါစ္ဆက	၂၆၉
ဂေါသိင်္ဂသုတ္တံ	၁၂၆
ဗာဠာဝိယ	၂၆၉
ဗာဠိယာမဟံ	၁၀၅
စက္ခုဘူတော စသည်	၄၇
စမရိ	၂၀၄
စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝဏ္ဏဓာတု	၄၆၅

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

စိန်ပိဋ	၇၅
စိရာယန္တိ (စိရာယန္တိ ပါဠိပျက်)	၁၆၀
ဆုဒ္ဓါ	၁၉၆
ဇန္ဓရံ	၁၅၅
ဇာနံ ဇာနာတိ စသည်	၄၅၅
ဇိန စက္က	၁၃၁
ဥေယျမဒ္ဒေသု	၅
ဋီတပဒေနေဝ	၈၃
တရားတပါး၌ ဗဟုဂုဏ်ဟောတော်မူပုံ	၆၁၆
တသဒ္ဓါ၏ အပဓာနကို ဣန်ပုံ	၄၁၀
တာရာဂဏာ	၁၉၅
တိဒဏ္ဍ	၁၆၇
တိဒသာလယေ	၁၀
တိမိရတ်မိဂ်လ	၇၄
တိသဟသ် မဟာသဟသီ	၇၈
တုမှာဒိသော ဟိ	၁၂၄
တုလာဘူတော	၂၀၉
ထုတိပ္ပသတ္ထော	၂၁၅
ဒန္တာဝရဏံ	၈၁
ဒယာယ တာယ	၇
ဒါနအမျိုးမျိုး	၂၀၃
ဒိဋ္ဌဓမ္မေ	၅၄၄
ဒူရေ, အဝိဒူရေနိဒါန်း	၂၆၆
ဒေသနာနိဒါနံ	၁၃၉
ဒေသနာဝိလာယေန	၃၄၆
ဒေါဘဂ္ဂိယံ	၆၄၀
ဓမ္မန္တရံ	၃၃၀
ဓမ္မဓာတုယာ	၂၀၁
ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဂုဏ်အနက်	၂၇၈
ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထ	၂၈၂
ဓမ္မဿရဝသေန	၄၆၆
ဓမ္မာအပ္ပင်္ဂ	၅၀၀
ဓမ္မိကေဒနာမ	၁၅၆
ရုရဂါမေ	၁၆၈

အက္ခရာစဉ်		စာမျက်နှာ
ရဝသဿတံ	၁၉၉
နဂဝေသတိ	၁၅၃
န ဗျာကဘာတိ အကထိတာ	၅၀၉
နရမရူ	၁၀၃
နဟေတုယေ	၁၅၂
နဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ	၄၂
နာထာနာထာနံ	၁၅၆, ၄၀၉
နာမံ	၃၇၂
နိကာယန္တရလဒ္ဓိ	၂၄
နိဒ္ဒိလေန	၇၀
နိဒါနကိစ္စံ နတ္ထိ	၁၃၅
နိဓန္တသုဝဏ္ဏပိဏ္ဍ	၇၆
နိပစ္စကာရ	၁၆
နိဗ္ဗုတပိဏ္ဍ	၁၆၂
နိမိတ္တာနိ	၁၉၃
နိယကဇ္ဈတ္တ	၃၄၀
နိယတဗျာဒိတ်ရ အကျိုး	၂၄၇
နိယတဗျာဒိတ်ရ အင်္ဂါ	၂၄၅
နိယတာ	၃၃၀
နိရုတ္တိ	၃၇၁
နိရုတ္တိ၏ ပုဒ်ပြီးပုံတမျိုး	၆၄၁
နိသာမေထ	၂၆
နေက္ခမ္ပပါရမီ	၂၀၄
ပစ္စက္ခသိဒ္ဓဝသော သိဒ္ဓ ၃ မျိုး	၆၂၉
ပစ္စနိယ, ပစ္စနိက	၄၄၉
ပစ္စုပ္ပန်	၃၃၆
ပစ္ဆာဘတ္တိ	၈၁
ပညတ္တိ	၃၇၁
ပညာတော်၏ အစွမ်း ၃ ပါး	၁၄
ပညာသဒ္ဓါဖြင့် ယူရမည့် ပညာများ	၃၉၉
ပဋိသန္ဓယံ	၂၀၇
ပဋိသန္ဓာရော	၃၇၇
ပဌမဗုဒ္ဓဝစန	၉၂
ပဌမဝိဘတ္တိ	၅၁

အက္ခရာစဉ်			စာမျက်နှာ
ပဏ္ဍိတမ္ဗလာ	၁၂
ပဏိတာ	၃၂၉
ပယ်ရဒါဟာသိ	၂၀
ပရမနှင့် ပါရဒီ	၂၀၁
ပရာမာသ	၃၆၀
ပရိတ္တာ၏ ဝစနတ္ထ	၃၂၆
ပရိယာပန္နာ	၆၃၅
ပဝတ္ထဖလံ	၁၅၇
ပဝေစ္ဆတိ	၂၁၆, ၄၉၃
ပဟူတဓန ဓညဝါ	၁၄၉
ပါဠိဟာရိယ ၃ မျိုး	၁၀
ပါဠိဟိရအဖွင့်	၄၁၇
ပါရဒီ ၃ မျိုး	၂၅၁
ပါရိစ္ဆတ္တကမူလမိ	၁၁
ပါရိသေသေန	၅၀၇
ပါဝစနံ သုပုဋိတံ	၂၂၀
ပုဂ္ဂလော ဥပလက္ခတိ	၄၁
ပုဂ္ဂိုလ် ၄ မျိုး	၄၀၄
ပေယျာလံ	၆၅
ဗလဝံပိတိ	၆၈
ဗိလာသယာ	၁၉၆
ဗောဓနေယျော	၂၁၇
ဗောဓိသတ္တာနံ	၁၉၂
ဗျထိတမာနသာ	၂၁၂
ဗျာဒိတ်ရရာနေ ကဆုန်လပြည့်	၁၉၅
ဗျာပါဒ, ဗျာဗာဓ	၅၄၄
ဘဏ္ဍာဂ်ရိက	၄၈၁
ဘဝဂ်ပရိဝါသော	၈၁
ဘာဝနာယ	၃၁၆
ဘဝပုဗ္ဗာနကြိရပုံ	၂၈၆
ဘာဝပုဗ္ဗာနနိဋ္ဌေသ	၅၂၀
ဘိသနက, ဘိသနက	၁၆၆
ဘုရားဆုမတောင်းဘဲ ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူ	၂၃၃
ဘောဇနေ အမတ္တညူတာ	၃၇၇

မှတ်တမ်းအက္ခရာစဉ် မာတိကာ

ဏ

အက္ခရာစဉ်			စာမျက်နှာ
မဂ္ဂညာဏ ပဒဋ္ဌာန် ၄၀၂
မဂ္ဂပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ ၃၃၁
မဂ္ဂဟေတုကာ အဖွင့် ၃၃၂
မဏိတာလဝဏ္ဏ ၇၅
မန္တဓိရော ၁၄၉
မနောရမံ ၁၄၇
မလိနဒ ၅၆၁
မဟာကရုဏာ ဖြစ်တော်မူပုံ ၃၉၀
မဟာဗောဓိနိဒါနော ၁၃၆
မဟာမုခံ ၁၂၀
မဟာသဒ္ဓါ၏ အနက် ၃၀၉
မဟေသိနော ၄
မာတရံ ပမုခံ ၁၃
မာယာမရိဖိ ၄၅၀
မိစ္ဆတ္တာ ၃၂၉
မုခါဒါနံ ၀၂
မုဋ္ဌသစ္စံ ၃၇၀
ယထာကိံ ၄၄
ယထာနုမတိဝေါဟာရသိဒ္ဓိ ၂၉၄
ယထာပိ ၂၀၃
ယထာရုစိ ၆
ယထာရုစိအဖွင့် ၃၉၆
ယဒိသစေ ၉၀
ယာဝဋ္ဌိဒံအနက် ၃၀၀
ရိတ္တာ နုန ၂၂၁
လက္ခဏ ၂၀၅
လက္ခဏအဖွင့် ၅၁၇
လက္ခဏ ဣတိဟာသေ ၁၅၀
လဒ္ဓဂုဏဝါကျ ၄၉၇
လိင်္ဂေန ၁၉၇
လေးအသင်္ချေတွက်ပုံ ၂၂၂
လေးအသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းအတွင်း သာသနာ ၂၄ ကြိမ်သာ ၂၄၅
လောကီယာ ၃၅၁
ဝဇ္ဇန္တိ ၁၀၃

အက္ခရာစဉ်		စာမျက်နှာ
ဝဏ္ဏပေါက္ခရာဘာယ ၁၄၄
ဝါကစီရံ ၁၇၀
ဝါစနာမဂ္ဂ ၅၂
ဝါလမိ ၂၀၄
ဝိသာသာဒေါ ၁၃၂
ဝိစာရမတ္တ၌ မတ္တအနက် ၃၁၃
ဝိတဏှဝါဒီ ၃၆
ဝိနာယကော	၁၉, ၄၃၂
ဝိပက္ခဘာဝမာပန္နာနံ ၃၀၇
ဝိပစ္စနသဘာဝတာ ၅၅၂
ဝိပါက၏ကံ ရှိ-မရှိ ၅၅၃
ဝိပါကန္တရံ ၁၃၀
ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ ၃၀၇
ဝိသယဇ္ဈတ္တ ၃၄၁
ဝိရလမဂ္ဂက ၁၇၃
ဝေဒေဟမုနိ ၂၁
ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ် ၁၃၂
သက္ကစံ ၁၀
သက္ကဒတ္တိယံ ၁၆၇
သင်္ခတာ ၃၅၆
သခုရံ အဇိနစမ္ပံ ၁၇၂
သတ္တာနာမည်၏ မုချ - ဥပစာ ၄
သတ္တာ၏ အသင်ရဇ္ဇီ ၃၉၅
သနိဒဿနာ ၃၄၃
သန္တုဋ္ဌိ ၆၄၇
သန္တိဝေသ ၄၃၀
သပ္ပစ္စယာ ၃၄၉
သပ္ပစ္စယနှင့် သင်္ခတအထူး ၆၁၄
သပ္ပုဋိဿာ ၃၄၄
သပ္ပဒေသ ၉
သပ္ပဒေသ, နိပ္ပဒေသ ၂၇၁
သဗ္ဗလဒ္ဓနာမတိက် ၄၉၆
သဗ္ဗသာမယိကာ ၁၂၂
သမ္ပူဇည် ၃၇၀

အက္ခရာစဉ်			စာမျက်နှာ
သမ္မတ္တ အသမ္မတ္တ	၆၀၆
သမ္ဘဝတိ (သမ္ဘဝဒုက်)	၃၄၇
သဘာဝရသလက္ခဏေ	၂၁၀
သမံ စုဏ္ဍိ အဝယဂူပစဉ်	၄၉၇
သမိ°သု	၂၁၀
သရဏ၌	၃၆၅
သဿတဒိဋ္ဌိ, ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ	၃၇၃
သဟဝိတက္ကေနန္တံ ကြိယာထည့်ရပုံ	၃၁၂
သဟနှင့် သမ္ပယုတ္တအထူး	၆၀၀
သာတိသာရော	၁၂၄
သာမုတ္တံသိက၌	၅၉
သိယာ ကုသလ၌	၁၂၂
သိရိအဖွင့်	၄၃၀
သိရိမတော၌	၁၅
သီဒါပဗ္ဗတေသု	၄၂၄
သီလသမ္ပဒါ	၃၇၉
သီဟဿ	၁၉၉
သုခနှင့် ဥပေက္ခာစေတနာ ၂ မျိုး	၅၄၅
သုခယတိ	၃၀၄
သုခဝိပါက	၂၇၆
သုခိတသတ္တာ၌ ကရုဏာဖြစ်ပုံ	၃
သုဒ္ဓေါဒနောန၌မ	၁၀၀
သုဝဏ္ဏာလိင်္ဂ°	၄၉
သေက္ခာ၏ ဝစနတ္ထ	၃၂၄
သေရီ, သယံဝသီ	၁၅၄
သောတ္ထိ°	၂၁၃
သောတ္ထိယေန	၂၆၃
သံကိလိသတိ	၃၁၀
သံယောဇဇေန္တိ	၃၅၇
သံဝေဂ	၆၄၇
သံဝေဂဝိတ္တု	၃၀၁
သံသုဒ္ဓဂဟဏိဇက၌	၁၄၃
ဟိရံ ဟိရံ	၁၇၀

အဋ္ဌသာလိနိ အဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာ

ဂန္ထာရမ္မ အဖွင့်

မဟေသိနော - မြတ်သော သီလ , စသည့် ကျေးဇူး , ဂုဏ်အထူးကို , ရှင်မြူး ဝမ်းသာ , ရှာတော်မူပြီးထသော၊ ယဿ(သမ္မုဒ္ဓဿ) - အကြင်မြတ်စွာဘုရား၏၊ ကရုဏာ - ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ သာဝက အစရှိသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ဆက်ဆံခြင်း မရှိသော မဟာကရုဏာတော်သည်။ သဗ္ဗေသု - ကြွင်းခဲ့ဥသို့၊ အလုံးစုံကုန်သော၊ သတ္တေသု - သတ္တဘတို့၌၊ ယထာရမိ - အကြင်အကြင် အလိုတော်အတိုင်း၊ ဝါ - အလိုတော်အားလျော်စွာ၊ (ပဝတ္တိတ္ထ)ဝိယ - ဖြစ်တော်မူပြီးကဲ့သို့၊ (တထာ - ထိုအတူ)၊ ပညာ(ဝိ) - မဟာကရုဏာ သမာပတ္တိဉာဏ်မှကြွင်းသောပညာတော် သည်လည်း၊ သဗ္ဗေသု - ကုန်သော၊ ဧ ယုဓမ္မေသု - သိသင့်သိဘွယ်၊ အသွယ်သွယ် သော တရားတို့၌၊ ယထာရမိ - အတိုင်း၊ ဝါ - စွာ၊ ပဝတ္တိတ္ထ - ဖြစ်တော်မူပြီ။

x x x x x x x x x

အနုသန္ဓေ ။ ။ ပရိယတ်ပါဠိတော်ဓမ္မကို ဖွင့်ပြရာ အဋ္ဌကထာ၏အစ၌ တရား တော်၏ အရှင်ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၌၎င်း , ပါဠိတော်ဓမ္မ၌၎င်း , ကြည်ညို ခြင်း ပသာဒသဒ္ဓါကို ဖြစ်စေခြင်းအကျိုးငှါ သတ္တုပဏာမကို ပြုတော်မူလိုသော အရှင် ဗုဒ္ဓဇောသဆရာသည် “ ကရုဏာဝိယ သတ္တေသု ၊ ပေ ၊ တဿ ပါဒေ နမဿိတွာ ” ဟူသောပါဠိကို မိန့်တော်မူအပ် သတည်း။ [ဤကျမ်းတက်သည် “ တဿ ပါဒေ နမဿိ တွာ ” တိုင်ရုံ မြော်ကာ သတ္တုပဏာမကိုသာ ရည်ရွယ်သော ကျမ်းတက်တည်း။]

ချဲ့ဥးအံ့။ — ယခုဖွင့်ပြအပ်လတံ့သောပါဠိတော်သည် သွာက္ခာတ(အစ, အလယ်, အဆုံးကောင်းသော) ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော ဓမ္မဖြစ်၏။ ထိုဓမ္မကို ဖွင့်ပြခါနီးဝယ် ထိုဓမ္မ၏အရှင်ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ကရုဏာတော်ကျယ်ပြန့်ပုံ, ပညာတော် ကြီးကျယ်ပုံစသောဂုဏ်များကို “ ကရုဏာဝိယ သတ္တေသု, ပညာယဿ မဟေသိနော ” စသည်ဖြင့် ထုတ်ဖော်ညွှန်ပြ၍ ပဏာမပြုခြင်းကြောင့် ပညာဉာဏ် အခြေခံပါလာသော ဝိညူပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ ဤ အဋ္ဌကထာကို သင်ယူ ပို့ချခါနီးဝယ် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ အပေါ်၌ ကြည်ညိုသော ပသာဒသဒ္ဓါ ဖြစ်ပေါ်၍လာ၏။

“ ကြီးမားသော ပညာတော်ရှင် မြတ်ဘုရား၏ တရားတော်သည် ချွတ်ချော် မှား ယွင်းခြင်း မရှိနိုင် ” ဟုလည်း ထို ပဏာမစကားသည် (ကာရဏူပစာရ အားဖြင့်) ဖော်ပြပြီးဖြစ်ရကား တရားတော်အပေါ်၌ ဝိညူပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကြည်ညိုသော ပသာဒသဒ္ဓါ ကိုလည်း ထို ပဏာမစကားသည်ပင် ဖြစ်စေနိုင်၏။ ထို ဘုရား တရား ရတနာတော် ၌ ပါး၌ ယုံကြည်မှုပသာဒ အရင်းခံပြီးလျှင် တရားတော်၌ (လိုက်နာသော) အားဖြင့်

ကောင်းစွာကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ များစွာသော သီလ အစ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန် အဆုံး ရှိသောအကျိုးကို ပွားတိုးစေနိုင်သောကြောင့် ဓမ္မသံဝဏ္ဏနာ (အဋ္ဌကထာကျမ်းစာ) ၏ အစဉ် သတ္တပဏာမကို ပြုတော်မူရမေသည်။ [ဓမ္မသံဝဏ္ဏနာယံ သတ္တရိပဏာမကရဏံ ပေ၊ မဟာတောစ အတ္ထဿ သိဋ္ဌိ ဟောတီတိ။-ဋီကာ။]

တနည်း။ ။ ပါဠိတော်ဓမ္မကို ဖွင့်ပြရာ အဋ္ဌကထာ၏အစဝယ် ရတနာ ၃ ပါး၌ မိမိ၏ကြည်ညိုကြောင်းကို လူအပေါင်း သိစေလိုခြင်း၊ ထို သိစေခြင်းမှတစ်ဆင့် ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့၏စိတ်ကို (မိမိအပေါ်၌) နှစ်သက်စေခြင်း၊ ထိုနှစ်သက်စေခြင်းမှ တစ်ဆင့် မိမိစီရင်အပ်သော အဋ္ဌကထာကို ပုဂ္ဂိုလ်ခင်၍ တရားမင်သောအားဖြင့် သင်ယူ ကြစေခြင်း၊ ထို သင်ယူစေခြင်းမှတစ်ဆင့် အလုံးစုံသော လောကီလောကုတ္တရာသမ္ပတ္တိကို ပြီးစီးစေ (ရရှိကြစေ) ခြင်း၊ ဤသို့ အကျိုးရင်း အကျိုးဆက်ကို မြော်တွေးကာ ရတနာ ဣယ ပဏာမမဂ်လာကို ပြုတော်မူလိုသော အရှင် ဗုဒ္ဓဇောသဆရာသည် “ ကရုဏာ ဝိယ သတ္တေသု ” စသော ဂါထာကို မိန့်တော်မူအပ် သတည်း။ [“ ကတွာ သံဃဿ စဗ္ဗလိ ” တိုင်အောင်မြော်သော ဋီကာကျမ်းတက်တည်း။]

မှတ်ချက် ။ ။ ပဏာမပြုမှုအတွက် ပြခဲ့သော အကျိုးအမျိုးမျိုးကို ရနိုင်ပါသော် လည်း ကျမ်းဆရာ၏ အလိုရှိအပ်သော အကျိုးမှာ ကျမ်းပြုစဉ် အခိုက်အခါဝယ် ကိုယ် တွင်း၌ အနာရောဂါ၊ ကိုယ်ပ၌ အနှောက်အရှက်ဘေးရန်ဟူသော အန္တရာယ်များကို ကာကွယ်နိုင်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ နိပစ္စကာရ၊ ပေ၊ သေတော၊ အန္တရာ ယေ အသေသတော ” ဟု နောက်၌ မိန့်ဆိုသည်။

ကရုဏာ၊ ပေ၊ ယထာရူစိ ။ ။ ဤဂါထာသည် ဥပမာအလင်္ကာဖြင့် တန်ဆာဆင် အပ်သော ဂါထာတည်း။ ဥပမာနဝါကျ ကိုလည်း “ ကရုဏာဝိယ သတ္တေသု ” ဟု အကျဉ်းချုပ်မျှသာပြ၍ သဗ္ဗေသု ယထာရူစိ ပဝတ္တိတ္ထပုဒ်တို့ကို ဥပမေယျတဘက်၌သာ ပြထား၏။ ဧကပက္ခဒဿနနည်းတည်း။ ထို့ကြောင့် ဥပမေယျဝါကျ၌ပါသော “ သဗ္ဗေ သု ယထာရူစိ ပဝတ္တိတ္ထ ” ပုဒ်တို့ကို ဥပမာနဘက်သို့လည်း လိုက်စေ၍ အနက်ပေးရိုး ရှိ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဋီကာ၌ “ ယဿ ယထာ ကရုဏာ သဗ္ဗေသု သတ္တေသု ပဝတ္တိတ္ထ၊ ဧဝံ သဗ္ဗေသု ဥပယျဓမ္မေသု ပညာပိ ပဝတ္တိတ္တာတိ အတ္ထော ” ဟု ယောဇနာသည်။

ပညာပိ ။ ။ ဋီကာ၌ “ ပညာပိ ” ဟု ပိသဒ္ဓါကိုရသင့်၍ အပိုထည့်သည်။ ထိုပိသဒ္ဓါ ဖြင့် အလုံးစုံတို့၌ ဖြစ်ခြင်းတူသော ကရုဏာကို ပေါင်းသည်။ “ မဟာကရုဏာတော် သည်သာ သတွာအားလုံးအပေါ်၌ ဖြစ်သည် မဟုတ်သေး ၊ ပညာတော်သည်လည်း ဥပယျဓမ္မအားလုံး၌ဖြစ်သည် ” ဟုလို၊ ဥပမာန ဥပမေယျ ၂ ဘက်လုံး၌ပင် “ ပဝတ္တိတ္ထ ” ဟု အတိတ်ကြိယာကို သုံးစွဲခြင်းမှာ ထိုအဋ္ဌကထာစီရင်ချိန်၌ ဘုရားရှင်ကွယ်လွန်တော် မူပြီးဖြစ်၍ ကရုဏာ ပညာ တရားတော် ၂ ပါးလုံးပင် အတိတ်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ဤဂါထာ၏ ဆိုလိုရင်းကား— “ မြတ်စွာဘုရား၏ မဟာကရုဏာတော်သည် သတွာအားလုံး အပေါ်၌ အလိုတော်အားလျော်စွာ (သတွာတယောကံ အပေါ်၌ အာရုံပြုလိုလျှင် တယောကံအပေါ်၌ ၊ သတွာအများအပေါ်၌ အာရုံပြုလိုလျှင် သတွာ အများအပေါ်၌ အာရုံပြုသောအားဖြင့်) ဖြစ်ပေါ် ပြန့်နှံ့သကဲ့သို့၊ ထို့အတူ ပညာတော် သည်လည်း သိသင့်သိထိုက်သော တရားအားလုံးအပေါ်၌ အလိုတော်အားလျော်စွာ (သိတော်မူသောအားဖြင့်) ဖြစ်တော်မူပြီ ” ဟုလို။

ကရုဏာ ။ ။ [ကရုဏာပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပဌမဂါထာ၌ ဖွင့်ပြခဲ့ပြီ။] “ကရုဏာဝိယ” ဟု အများနှင့်ဆက်ဆံသော ကရုဏာသာမညကို ပြထားသော်လည်း ပညာတော်၏ဥပမာနဖြစ်ထိုက်သော ကရုဏာဟူသည်မှာ မြတ်စွာဘုရား၏ သန္တာန်တော်၌ဖြစ်သော မဟာကရုဏာတော်သာတည်း။ မှန်၏။— ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ သာဝက စသော အခြား ပုဂ္ဂိုလ်တို့သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ကရုဏာသည် သတ္တုအားလုံး အပေါ်၌ မပြန့်နှံ့ရကား ပညာတော်၏ ဥပမာန မဖြစ်ထိုက်။ ထို့ကြောင့် “ပစ္စေကဗုဒ္ဓါသာဝက စသော အခြား ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ဆက်ဆံခြင်းမရှိသော မဟာကရုဏာတော်သည်” ဟု ပေးသည်။ [တတ္ထ ဘဂဝတိ ပဝတ္တာဝ ကရုဏာ ဘဂဝတော ပညာယ နိဒဿနန္တိ ဂဟေတဗ္ဗ၉၊ သာ ဟိ အသာဓာရဏာ မဟာကရုဏာ၊ န အညာ၊—ဋီကာ။]

အသာဓာရဏဖြစ်ပုံ ။ ။ သံသရာဝဲဩဇာ၌ သက်ဝင်နစ်မြုပ်နေသော သတ္တုတို့ကို မြတ်စွာဘုရားနှင့်တကွ အခြားပုဂ္ဂိုလ်များလည်း မြင်စရာရှိ၏။ ထိုသို့ မြင်ကြရာဝယ် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ သာဝက စသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ “ဤသတ္တုတွေကို ငါမှ မကယ်တင်လျှင် မည်သူကယ်တင်မည်နည်း၊ ငါသာ ကယ်တင်ရမည်” ဟူသော ကရုဏာမဖြစ်ကြ၊ ဘာကြောင့်နည်း။— ဤကဲ့သို့ ကရုဏာဖြစ်သို့ရန် ကျင့်ကြံ အားထုတ်မှု မရှိခြင်း၊ မိမိအတွက် ကိုယ်လွတ်ရုန်းသို့သာ ကျင့်ကြံခြင်းကြောင့်တည်း။ ဘုရားရှင်ကား သုမေဓာဘဝ မူလကပင် အများအတွက် ကျင့်ခဲ့ခြင်းကြောင့် “ငါမှ မကယ်တင်လျှင် မည်သူကယ်တင်မည်နည်း” ဟု ကရုဏာဖြစ်တော်မူသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်၏ ကရုဏာတော်ကိုသာ “အသာဓာရဏ မဟာကရုဏာ” ဟု ခေါ်သည်။ [ယဒိပိ ပရေ ပဿေယျ၊ တထာပိ န တေသံ ဘဂဝတောဝိယ ကရုဏောတ္တမနံ အတ္ထိ၊ အပ္ပဋိပတ္တိတော အတ္တဟိတမတ္တပဋိပတ္တိတော၉။—အနုဋီကာ။]

သုခိတသတ္တာ၌ ကရုဏာဖြစ်ပုံ ။ ။ ကရုဏာသည် ဒုက္ခိတသတ္တာပညတ်ကိုသာ အာရုံပြု၏။ “သဗ္ဗေသု သတ္တေသု” ဟု ဒုက္ခိတ သုခိတ သတ္တာအားလုံးကို သိမ်းကြီးထားရာဝယ် သုခိတသတ္တာအပေါ်၌ အဘယ်သို့ ကရုဏာဖြစ်ပါသနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား— “အတာဏော လောကော=ဤသတ္တလောကသည် အို နာ သေရေး ဒုက္ခဘေးနှင့် တွေ့ကြုံသောအခါ ကိုးကွယ်ရာမရှိပါ တကား” ဟု စဉ်းစားတော်မူလိုက်လျှင် ချမ်းသာအတိ သုခပြည့်နေသော သတ္တာများလည်း ကိုးကွယ်ရာမဲ့ပင် ဖြစ်နေ၍ သနားဘွယ်ရာ ဒုက္ခိတချည်းသာ ဖြစ်ရလေသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် သုခိတသတ္တာကိုလည်း ဒုက္ခိတသတ္တာအနေအားဖြင့် စဉ်းစားတော်မူကာ မဟာကရုဏာ ဖြစ်တော်မူရပေသည်။ အကျယ်ကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော် မဟာကရုဏာ သမာပတ္တိဉာဏ်အခန်းမှာ ရှုပါ။

မဟာ ဟု ဝိသေသနပြုရပုံ ။ ။ အာရုံပြုရာ သတ္တာတွေ၏ များပြားခြင်းကြောင့် အာရုံ၏ မဟန္တ အမည်ကို အာရမဏိက ကရုဏာပေါ်၌ တင်စား၍ ကာရုဏူပစာရအားဖြင့် ကရုဏာကို မဟာ ဟု ဝိသေသနပြုရသည်။ ထို့ပြင်— သတ္တာအများကို အာရုံပြုနိုင်လောက်အောင် ကရုဏာတော်ကိုယ်တိုင်က အားစွမ်းသတ္တိကြီးမားသောကြောင့်လည်း မဟာဟု ဝိသေသနပြုနိုင်သည်။ တန်ခိုးရှိန်စော်အာနုဘော်၏ ကျယ်ပြန့်ကြီးမားခြင်းကြောင့်လည်း မဟာ ဟု ဝိသေသနပြုနိုင်သည်။ [မဟာဝိသယတ္တာ မဟာမလတ္တာ မဟာနုဘာဝတ္တာ၉ မဟာတီ၉ သ၉ ကရုဏာ၉၉တိ မဟာကရုဏာ၊—မရုဋီကာ။]

သတ္တေသု။ ။ ရူပါဒိသု-ရူပသဒ္ဓ သေဉ္ဇာအာရုံ၊ ကာမဂုဏ်တို့၌၊ သဗ္ဗန္တိ-ကပ်ငြိတတ် (တပ်မက်တတ်) ကုန်၏။ ဣတိ သတ္တာ၊ [သန္တဓာတ်၊ တပစ္စည်း။] ဋီကာ၌ “ရူပါဒိသု သတ္တာ ဝိသတ္တာတိသတ္တာ” ဟု ကိတ်ပုဒ်ဖြင့်ပင် သပဒေဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ သတ္တာ အရ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းအနက်ကို ယူမည်စိုးသောကြောင့် “သတ္တာ ဝိသတ္တာ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဤဝိဂ္ဂဟ်အရ ရူပါရုံစသော အာရုံတို့၌ ဆန္ဒ ရာဂ မကင်းသေးသော ပုထုဇဉ်၊ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်တို့သာ မုချရ၏။ ဆန္ဒရာဂကင်းပြီးသော ရဟန္တာတို့ကား အထင်ရဋ္ဌိအားဖြင့် သတ္တအမည်ရသည်။ [သတ္တဟူသောနာမည်က ခန္ဓာအစဉ်ပေါ်၌ တက်ရောက်နေခြင်း ထင်ရှားနေခြင်းကို “အထင်ရဋ္ဌိ” ဟု ဆိုသည်။]

ဋီကာ ။ ။ တဿာ ပန ပညတ္တိယာ - ထို သတ္တဟူသော နာမည်ပညတ်၏။ ခန္ဓသန္တာနေ - ခန္ဓာအစဉ်၌၊ နိရုဋ္ဌဘာဝတော - တက်ရောက် ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ နိစ္ဆန္ဒရာဂါဝိ သတ္တာတိ ဝုစ္စန္တိ၊ အနုဋီကာ၌ “တတ္ထ နိစ္ဆန္ဒရာဂါနံ ဘူတပုဗ္ဗဂတိယာဝါ သတ္တတာ (သတ္တ၏ အဖြစ်၊ သတ္တဟူသော နာမည်ကို) ဝေဒိတဗ္ဗာ ” ဟု ဝါသဒ္ဓါဖြင့် မူလဋီကာနည်းမှ တနည်းဖွင့်သေး၏။ ပုထုဇဉ်၊ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်ဘဝတုန်းက တပ်မက်တတ်သောကြောင့် ရခဲ့သော သတ္တအမည်သည် ရဟန္တာဖြစ်သော်လည်း မပျက်တော့ဘဲ အတွင်ရဋ္ဌိ ဘူတပုဗ္ဗဂတိကနည်းအားဖြင့် ရမြဲ ရနေသည် ဟု ဆိုလိုသတတ်။

[ဆောင်] သကတ္ထကြောင့်၊ ရသော ပညတ်၊ သကတ်ပျောက်လျက်၊ မည်မပျက်၊ သက်သက် အတွင်ရဋ္ဌိတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ “ရူပါဒိသု သတ္တာ ဝိသတ္တာ” ဟူသော ဋီကာပါဠိသည် “ရူပေခေါ ရာမ္မ၊ ပေ၊ ဝေဒနာယ၊ ပေ၊ ဝိညာဏေ ယောဆန္ဒော ယောရာဂေါ၊ ပေ၊ တတြ သတ္တော တတြ ဝိသတ္တော၊ တသ္မာ သတ္တောတိ ဝုစ္စတိ” စသော ခန္ဓဝဂ္ဂရာဇသံယုတ်ကိုမှီသော စကားဖြစ်ဟန် တူ၏။ ထိုပါဠိကို မှီရိုးမှန်လျှင် ရူပါဒိသုကို “ရူပက္ခန္ဓာ အစရှိသည်တို့၌” ဟု အနက်ပေးရလိမ့်မည်။

မဟေသိနော။ ။ ပါဠိအဘိဓာန်၌ “မဟေသိ” သတ္တတအဘိဓာန်၌ “မဟရိသိ” ဟု ဣကာရန္တပုဒ်သည် ဣသိတို့တွင် “အမြတ်ဆုံး ဣသိ” ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ ထို့ကြောင့် မဟေသိကို “မဟာ + ဣသိ” ဟု ပုဒ်ခွဲ၊ ဣသိ၌ ဣသဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ ဣသဓာတ်သည် သေဓာတ်ကဲ့သို့ ရှာမှီးခြင်းအနက်ကိုလည်း ဟော၏။ ဣကို ဧဝဒ္ဓိပြု၍ သေတိဟု ရုပ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်အတွက် “ရှာတော်မူပြီး” ဟူသော အတိတ်အနက်ကိုယူ၍ “မဟန္တေ သီလက္ခန္ဓာဒယော ဒေသိ ဂဝေသိတိ မဟေသိ” ဟု ဋီကာဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ ဤဝိဂ္ဂဟ၌ ခန္ဓသဒ္ဓါသည် ဂုဏ (ဂုဏ်ကျေးဇူး) အနက်ကို ဟော၏။ “သီလက္ခန္ဓော သမာဓိက္ခန္ဓောတိ အာဒိသု ဂုဏတော ခန္ဓောနာမ” — ခန္ဓမိဘင်း အဋ္ဌကထာ။ [အာဒိဖြင့် ပညာ၊ ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနခန္ဓ တို့ကိုယူ။]

ဤကာရန္တ။ ။ “မိဖုရား” အနက်ကိုဟောသော မဟေသိကား ဤကာရန္တတည်း။ ထိုပုဒ်၌ “မဟာ + ဣသော ယဿာတိ မဟေသိ” ဟု ပြု၊ ကြီးကျယ်သော အစိုးရခြင်း တင့်တယ်ခြင်းရှိသော မိဖုရား၊ “မဟာဣသ” ကို သန္နိစပ်၍ “မဟေသ” ဖြစ်ပြီးမှ ဣတ္ထိဇောတက (ဤ) ပစ္စည်းသက်၊ “မြတ်သောဘုရား” စသော ဣသိကို ဟောရာ၌လည်း

“မဟေသီ” ဟု ဤကာရန္တလည်း ရှိသေး၏- ဟု ကြံကြ၏။ ထိုဆရာတို့ကား သံကိစ္စ ဇာတ်၌ “ဒိပုံ ပဿ မဟေသိနံ” ဟု “ဒဏ္ဍိနံ” ကဲ့သို့ ဒုတိယန္တ “မဟေသိနံ” ကို သာဓက ပြုကြသည်။ သို့သော် “ သာရမတိ ” ဟု ဣကာရန္တသည် “အသာရေ သာရမတိနော” ဟု ဓမ္မပဒ၌ “ဒဏ္ဍိနော” ကဲ့သို့တွေ့ရ၏။ ထိုသို့တွေ့ရာ၌ ကတရဿာဟူသော အလိုက်ကို ကြည့်၍ “ယောနံ နော” ဟူသော ဝိနာဓိကာရ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် စီရင်ရသကဲ့သို့၊ “မဟေသိနံ” ၌လည်း ကတရဿာကိုဖြုတ်၍ “နံ ဈတော” ဟူသော ဒွိဓာကရဏ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် “မဟေသီ” ဟူသော ဣကာရန္တနောင် အံကို နံပြုနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဤကာရန္တဝါဒကို ပါဠိ သတ္တတအဘိဓာန်၌ မရှိသောကြောင့် ဆရာတို့ မနှစ်သက်ကြ။

ပညာ။ ။ မဟာကရုဏာ သမာပတ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်ကို ကရုဏာသဒ္ဓါဖြင့် ယူ အပ်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် (ပါရိသေသနည်း၊ ဂေါဗလိဗဒ္ဓနည်း၊ ပုညဉာဏသမ္ဘာရ နည်းအားဖြင့်) ထိုဉာဏ်မှကြွင်းသော ဉာဏ်ဟူသမျှကိုသာ ယူပါ။ ထိုဉာဏ်တို့ကား—

- ၁။ “အတိတံသေ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အပ္ပဋိဟတံ ဉာဏံ” စသည်ဖြင့်လာသော ကာလ ၃ ပါး၌ရှိသော တရားစုကို အပိတ်အပင် အဆီးအတားမရှိ သိတော် မူသော အတိတံသဉာဏ်။ [ဤဉာဏ်ကို ခန္ဓဝိဘင်းအနုဋီကာ၌ သဗ္ဗညုတဉာဏ် ဟု ဆိုထားသည်။]
- ၂။ “ဣဒံ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စံ၊ ဇာတိဝိဒုက္ခာ” စသည်ဖြင့်လာသော သစ္စ ၃ ပါးကို သိတော်မူသော သစ္စဉာဏ်။
- ၃။ အတ္တပဋိသမ္ဘိဒါ စသော ၄ ပါးသော ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်။
- ၄။ ဣန္ဒြိယ ပရောပရိယတ္တိဉာဏ်၊ အာသယာနုသယဉာဏ်၊ ယမကပါဋိဟာရိယ ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ အနာဝရဏဉာဏ်၊ ဤငါးပါးသည် ဘုရားရှင်၌သာ ဖြစ်သောကြောင့် အသာဓာရဏဉာဏ် မည်၏။ [ကရုဏာ အရ၌ ပါဝင်ပြီး ဖြစ်သော မဟာကရုဏာ သမာပတ္တိဉာဏ်ကို ထည့်လျှင် အသာဓာရဏဉာဏ် ၆ ပါးဖြစ်၏။]
- ၅။ စတုဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်၊ ၆-ဒသဗလဉာဏ်၊ ၇-ဆ အဘိညာဉာဏ်၊ ၈-စတု စတ္တာလီသဉာဏဝတ္ထု၊ သတ္တသတ္တတိဉာဏဝတ္ထု၊ စသည်တို့တည်း။ ထိုဉာဏ် များ၏ ဖြစ်ပုံနှင့် မဟာကရုဏာ သမာပတ္တိဉာဏ်၏ ဖြစ်ပုံကို ပဋိသမ္ဘိဒါမင် ပါဠိတော် ဉာဏကထာ၌ ရှုပါ။

ဥပေယျဓမ္မေသု။ ။ “ဉာတဗ္ဗာ-သိသင့် သိထိုက်ကုန်၏။ ဣတိ ဥပေယျာ” သိသင့် သိထိုက်သော တရားဟူသမျှကို “ဥပေယျ” ဟု ခေါ်၏။ ထိုဥပေယျတို့သည် သတ္တ၊ ဇီဝ၊ အတ္တ၊ ပုဂ္ဂလမဟုတ်ကြ။ မိမိဆိုင်ရာသဘောကိုဆောင်သော “ဓမ္မ” တို့သာ ဟု သိစေ လို၍ “ဓမ္မာ” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။ ဥပေယျာစ+တေ+ဓမ္မာစာတိ ဥပေယျဓမ္မာ။ ထို ဥပေယျဓမ္မတို့ကား- ပြခဲ့သောဉာဏ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော အတိတ်တရားအစု စသည်၊ သစ္စာ ၄ ပါးစသည်၊ အတ္တ၊ ဓမ္မ၊ နိရုတ္တိ စသည်တည်း။ ထိုအားလုံးကို ချုံးလိုက်လျှင် ၅ ပါးသာရသောကြောင့် “ဥပေယျဓမ္မ ၅ ပါး” ဟု ဆိုကြသည်။ [ထိုငါးပါးကို အများ ပြောရိုးအတိုင်း ရတနာဂုဏ်ရည် သမ္ဘာသမ္ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်၌ ပြထားပြီ။]

သဗ္ဗေသု။ ။ သဗ္ဗသဒ္ဓါသည် အလုံးစုံ၊ အားလုံးစုံ၊ အားလုံးအကုန်၊ ခပ်သိမ်း (ဘာမျှကျေနအောင် ခပ်၍သိမ်းယူ) ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “သဗ္ဗေသုတိ အနဝသေသပရိယာဒါနံ - အကြွင်းမရှိအောင် သိမ်းကြီး၍ ယူကြောင်း သဒ္ဓါ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဤသဗ္ဗေသုကို သတ္တေသု၌လည်း လိုက်စေ။

သဗ္ဗ ၂ မျိုး။ ။ “သဗ္ဗေ ဘာယန္တိ မစ္စုနော - သတ္တာအားလုံးတို့သည် သေခြင်းမှ ကြောက်ကြကုန်၏” ဟူရာ၌ ကြောင့်ခြင်းသဘောသည် ဒေါသတည်း။ ထို့ကြောင့် ဒေါသကင်းပြီးသော အနာဂါမ်ရဟန္တာတို့မကြောင့်ကြသဖြင့် သဗ္ဗေအရတွင် အနာဂါမ် ရဟန္တာများ မပါဝင်ကြ။ အာဇာနိ ဆင် မြင်း လူတို့လည်း သေခြင်းမှ မကြောက်ကြ ဟု ဆို၏။ ထိုသဗ္ဗကို “သာဝသေသ - အကြွင်းရှိသော အနက်ဟောသဗ္ဗ” ဟု၎င်း “သဗ္ဗေသင်္ခါရာ အနိစ္စာ” စသည်ကား သင်္ခါရအားလုံးပင် အနိစ္စချည်း ဖြစ်သော ကြောင့် အနဝသေသ (အကြွင်းမရှိသော အနက်ဟော) သဗ္ဗ ဟု၎င်း ခွဲကြသည်။ ဤ သဗ္ဗေသု၌ သဗ္ဗသည် “အနဝသေသအနက်ဟော သဗ္ဗတည်း” ဟု သိစေလို၍ “အနဝသေသပရိယာဒါနံ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။

ယထာရူစိ။ ။ ယာယာ+ရူစိ ယထာရူစိ (“ယေယေဝုဗ္ဗာ ယထာရူစိ” ကဲ့သို့) ယထာသဒ္ဓါ ဝိစ္ဆာအနက်ကို ဟောသောကြောင့် ဝိစ္ဆတ္တအဗျယီဘောတည်း။ ရူစိသဒ္ဓါ သည် ဤနေရာ၌ “တင့်တယ်ခြင်းအနက်၊ အရောင်အနက်တို့ကို မဟော၊ အလိုဆန္ဒကို ဟော၏” ဟု သိစေလို၍ ဋီကာ၌ “ရူစိတိစ ဣစ္ဆာ၊ ကတ္တုကာမတာ သာ” ဟု ဖွင့်သည်။ “ယာယာ ပဝတ္တာ တပုဘေဒါ” ကား ယထာ၏ ဝိစ္ဆာအနက်ကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ခြင်း တည်း။ သိလိုသောဆန္ဒက များသလောက် လိုက်၍သိသော များသော ပညာကို “ယထာရူစိ ပဝတ္တိတ္ထ” ဟု ဆိုသည်။ [ယခုဋီကာစာအုပ်များ၌ အခြား ၂ နည်းကိုလည်း တွေ့ရသေး၏။ ထိုနည်းများကို ဋီကာနိဿယ၏အဓိပ္ပါယ်၌ စိစစ်ထားသည်။]

ရှေးနိဿယ။ ။ “ပဝတ္တမာနာစ ရူစိဝသေန ဧကသ္မိံ အနေကေသု” ဟူသော ဋီကာစကားနှင့် “ပုရိမဂါထာယ ပန သတ္တေသု ကရုဏာ ယထာရူစိ ပဝတ္တိတ္ထာတိ သပ္ပဒေသသတ္တဝိသယာ နိပ္ပဒေသသတ္တဝိသယာစ သဗ္ဗာ ဝုတ္တာ” ဟူသော နောက် စကားကိုထောက်၍ “သတ္တေသု - အကြွင်းရှိသောသတ္တာ၊ အကြွင်းမရှိသော သတ္တာ တို့၌” ဟု ပေးလေသည်။ ထိုဋီကာ၏ အလိုကား မဟာကရုဏာတော်သည် သတ္တာ တယောက်ကို အာရုံပြုတော်မူလိုလျှင် ပြုနိုင်၊ သတ္တာအများကို အာရုံပြုတော်မူလိုလျှင် လည်း ပြုနိုင်သည်ကို “ယထာရူစိ” အရ ဖွင့်ပြခြင်းသာဖြစ်၏။ ထိုအတိုင်း အနက်ပေး စေလိုရင်း မဟုတ်ပါ။

ပဝတ္တိတ္ထ။ ။ ဋီကာ၌ “ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထ” ဟု ဖွင့်၏။ ပပုဗ္ဗ ဝတုဓာတ်၊ အဇ္ဇတနိ အာ ဝိဘတ်ကို ထွပြုထားသည်။ “ပဝတ္တိတေစပန ဘဂဝတာ ဓမ္မစက္ကေ” စသည်၌ အဖန်ဖန် ဖြစ်ခြင်း၊ လည်ခြင်းအနက်ကို ဟောရကား ဤနေရာ၌ ထိုအနက်ကို ယူမည်စိုး၍ “ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထ” ဟု ဖွင့်ခြင်းဖြစ်သည်။ မရဋီကာ၌ကား “ပဝတ္တနံနာမ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌိတိဝသေန ဒုဝိဝံ၊ တေသု ဥပ္ပတ္တိံ ဒေသေတုံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထာတိ ဝုတ္တံ” ဟု ဆို၏။ ကျမ်းဆရာ၏အဘော်ကျမည် မထင်။ “စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ” ဟူသောပါဌ်၌ ခဏတ္တယသို့ရောက်ခြင်းကို “ဥပ္ပန္န” ဟု ဤ အဋ္ဌကထာဖွင့်လိမ့်မည်။ ဥပ္ပန္နနှင့် ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထလည်း သဘောတူပင်။

(ယော သမ္မုဒ္ဓေါ-အကြင်မြတ်စွာဘုရားသည်၊) သတ္တေသု-သတ္တာတို့၌၊ တာယ ဒယာယ - ပညာ၏ ဥပမာနဖြစ်သော ထို မဟာကရုဏာတော်သည်၊ သမုဿာ ဟိတမာနသော- ကောင်းစွာ အားထုတ်စေအပ်သော စိတ်ရှိတော်မူသည်၊ ဝါ- ကောင်းစွာ တိုက်တွန်းအပ်သော စိတ်ရှိတော်မူသည်၊ (ဟုတ္တာ - ရှိ၎င်း၊) (တနည်း) တာယဒယာယ - သည်၊ သတ္တေသု - သတ္တာတို့၌၊ ဝါ- သတ္တာတို့ကြောင့်၊ သမုဿာဟိတမာနသော- သည်၊ ဝါ-သည်၊ (ဟုတ္တာ- ရှိ၎င်း၊) ပါဠိ ဟိရာဝသာနမိ - တန်ခိုးပြာဋိဟာကို ပြုတော်မူခြင်း၏အဆုံး၌၊ တိဒသာလယေ- တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌၊ ဝသန္တော-နေတော်မူစဉ်။

x x x x x x x x

ဒယာယ တာယ၊ ပေ၊ သမ္မုဝတ္တယိ။ ။ ဤဆိုအပ်ပြီးသော ပဌမဂါထာဖြင့် ဘုရား ဂုဏ်တော်အားလုံးကို သိမ်းကြီးနိုင်သော ကရုဏာပညာတော်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားကို အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ချီးမွမ်းတော်မူပြီး၍ ယခုအခါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါသာဝကတို့နှင့် ဆက်ဆံခြင်းမရှိသော အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ဖြင့် ချီးမွမ်းခြင်းငှါ ဒယာယတာယ အစရှိသော ဂါထာစကားရပ်ကို မိန့်ဆိုအပ် သတည်း။ ထိုဂါထာ၏ ဆိုလိုရင်းကား— “ပညာ၏ ဥပမာနအဖြစ်ဖြင့် ပြုအပ်ခဲ့သော ထို မဟာကရုဏာတော်သည် နှိုးဆော် တိုက်တွန်းအပ်သည်ဖြစ်၍ အဘိဓမ္မကထာအစဉ်ကို ဟောတော်မူသည်” ဟုလျှ်၊ [သမုဿာဟိတော ဟုတ္တာကို အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂံ သမ္မုဝတ္တယိ၌ လှမ်းစပ်ပါ။]

ဒယာယ တာယ။ ။ တာယ၌ တသဒ္ဓါသည် ဝုတ္တာပေက္ခ (ဆိုအပ်ပြီးအနက်ကို ငဲ့သော) တသဒ္ဓါ၊ ဝုတ္တမာနာပေက္ခ (ဆိုအပ်လတ္တံ့အနက်ကိုငဲ့သော) တသဒ္ဓါဟု ၂ မျိုး ရှိ၏။ ဤနေရာ၌ကား ဝုတ္တာပေက္ခတည်း။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “တာယာတိ အယံ တသဒ္ဓါ ဝုတ္တဿ ပဋိနိဒ္ဓေသော ဟောတိ” ဟု ဖွင့်သည်။

အပဓာနကို ပြန်ညွှန်းနိုင်ပုံ။ ။ တသဒ္ဓါဖြင့် ပြန်၍ညွှန်းပြရာ၌ ရှေ့ဝါကျက ပဓာနကိုသာ ပြန်၍ညွှန်းပြရိုး ဖြစ်၏။ ရှေ့ဝါကျ၌လည်း “မဟာကရုဏာနှင့်တူသော ပညာ” ဟု ဆိုလိုရင်းဖြစ်သောကြောင့် ကရုဏာသည် ပညာ၏ဝိသေသန ဥပမာနမျှ ဖြစ်ရကား အပဓာနတည်း။ ပညာသည်သာ ဥပမေယျဝိသေသျှ ဖြစ်သောကြောင့် ပဓာနတည်း။ ထို့ကြောင့် “တသဒ္ဓါဖြင့် ရှေ့ဝါကျက ပဓာနဖြစ်သော ပညာကို ပြန်၍ ညွှန်းထိုက်သည် မဟုတ်ပါလော” ဟု စောဒနာဘွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား— ပညာသည် ရှေ့ဝါကျ၌ ပဓာနဖြစ်သည်ကား မှန်ပါပေ၏။ သို့သော် ထိုပညာသည် သမုဿာဟိတမာနသော အရ တိုက်တွန်းတတ်သော ကတ္တာမဟုတ်၊ ကရုဏာသည်သာ တိုက်တွန်းတတ်သော ကတ္တာဖြစ်၏။ ထိုသို့ ကရုဏာက “သမုဿာဟိတော” အရ တိုက်တွန်းတတ်သော ကတ္တာဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ “တာယ ဒယာယ” ဟု ကရုဏာအနက်ဟော ဒယာသဒ္ဓါကို တိုက်ရိုက်ပြထားသောကြောင့်၎င်း၊ ထိုဒယာနှင့် တာယ၏အရတူ သမာနာဓိကရုဏာဖြစ်သောကြောင့်၎င်း “သုတာနုမိတေသု သုဘမေဝ ဗလဝံ=တိုက်ရိုက် ကြားသိအပ်သောအရာ၊ မှန်းဆအပ်သော အရာတို့တွင် တိုက်ရိုက်ကြားသိအပ်သော အရာသည်သာ အားရှိ၏” ဟု ပရိဘာသာရှိသောကြောင့် ၎င်း၊ တာယ၌ တသဒ္ဓါဖြင့် ရှေ့ဝါကျက ကရုဏာကိုသာ ပြန်၍ညွှန်းပြရပါသည်။

ဒယာယလည်း ပဋိနိဒ္ဒေသ။ ။ “တာယသဒ္ဓါက ရှေ့ဂါထာ၌လာသော ကရုဏာကို ပြန်၍ညွှန်းသော ပဋိနိဒ္ဒေသသဒ္ဓါဖြစ်လျှင် ဒယာယသဒ္ဓါသည် အပိုဖြစ်နေသည် မဟုတ်ပါလော” ဟု စောဒနာဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား— ဒယာယသည် တာယနှင့် တုလျာဓိကရုဏာဖြစ်သောကြောင့် တာယသဒ္ဓါ၏ ပဋိနိဒ္ဒေသသဒ္ဓါ အဖြစ်ဖြင့် သုံးစွဲရသောသဒ္ဓါ ဖြစ်သည်။ [တဿ စ ယထာ ဝိသေသနံ ဟောတိ တာယာတိ ဓုဒ္ဓံဝစနံ၊ တထာ တဿ ပဋိနိဒ္ဒေသဘာဝေါ ယောဇေတဗ္ဗော၊-ဋီကာ။]

ဒယာ၏ အနက် ၂ မျိုး။ ။ “ဒယဓာတ်သည် ဒါနအနက်၊ ငတိအနက်၊ ရက္ခဏအနက်ကိုဟော၏” ဟု ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ဆို၏။ ထိုတွင် ရက္ခဏအနက်ကိုယူ၍ “ဒယတံ-သတ္တတို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်၏။ ဣတိ ဒယာ” ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဒယာ သဒ္ဓါသည် သတ္တတို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော မေတ္တာကို၎င်း၊ ကရုဏာကို၎င်း ဟော၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ “ဒယာပန္နောတိ - မေတ္တစိတ္တတံ အာပန္နော” ဟု၎င်း၊ “အဒယာပန္နောတိ - နိတ္တရုဏတံ အာပန္နော” ဟု၎င်း အရာဌာနလိုက်၍ ရသင့်ရာ အနက်ကို ဖွင့်ကြသည်။ ဤ၌လည်း တိုက်တွန်းတတ်သော တရားမှာ ကရုဏာသာ ဖြစ်သောကြောင့် “ဒယာယ” အရ ကရုဏာကိုသာ ယူရပေသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် “ဧကံ သမယံ၊ တေန သမယေန” ပုဒ်တို့ကို ဖွင့်ပြရာ သီလက္ခန္ဓာ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာတို့၌ “အစ္စန္ဒမေဝ ဟိ တံ သမယံ (ထိုတရားဟောတော်မူရာ အခါ၌) ဘဂဝါ ကရုဏာ ဝိဟာရေန ဝိဟာသိ” ဟု မိန့်ကြသည်။

သတ္တေသု ။ ။ ဤပုဒ်ကို တာယဒယာယ၌ စပ်ရသောနည်း၊ သမုဿာဟိတ၌ စပ်ရသောနည်း ဟု ဋီကာ၌ ၂ နည်းဖွင့်၏။ ဒယာယ၌စပ်လျှင် “ဒယာ၏အာရုံဖြစ်သော သတ္တာများ” ဟု မှတ်ပါ။ သမုဿာဟိတ၌ စပ်လျှင်ကား “သမုဿာဟနကြိယာ၏ ဝိသယာဓာရ၊ တနည်း - သမုဿာဟနကြိယာ၏ အကြောင်းနိမိတ်” ဟု မှတ်ပါ။ ထိုတွင် ဒယာယ၌ စပ်သောအခါ “သတ္တေသု-အကြွင်းမရှိသော သတ္တာတို့၌၊ တာယ ဒယာယ-သည်” ဟု သတ္တေသုကို တာယဒယာယ၏အလျှင် ပေးရသည်။ သမုဿာဟိတဝယ် စပ်ရာ၌ကား “တာယ ဒယာယ” နောက်မှ ပေးရသည်။ နိဿိ၌ ဤအတိုင်းပင် ၂ နည်းပေးထားသည်။

သတ္တေသုအတွက် မေးဘွယ် ။ ။ ပဌမနည်းအရ သတ္တေသုသည် ကရုဏာ၏ အာရုံဖြစ်လျှင် ရှေ့ဂါထာ၌လည်း “ကရုဏာဝိယ သတ္တေသု” ဟု အာရုံကိုပြသော သတ္တေသုသဒ္ဓါ ရှိပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဤဂါထာ၌ “သတ္တေသု” ဟု ထပ်၍ဆိုခြင်းသည် ပုနရုတ္တိဒေါသ ရောက်စရာ မရှိပါလော- ဟု စောဒနာဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား— ရှေ့ဂါထာ၌ “သတ္တေသု ကရုဏာ ယထာရုစိ ပဝတ္တိတ္ထ” ဟု ယထာရုစိသဒ္ဓါဖြင့် ဆိုခဲ့၏။ ထို ယထာရုစိ၏ အဓိပ္ပါယ်ကား သတ္တာတယောက်အပေါ်၌ ဖြစ်စေလိုလျှင် ကရုဏာသည် တယောက်အပေါ်၌ ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုကရုဏာကို သပ္ပဒေသသတ္တဝိသယကရုဏာ ဟု ခေါ်၏။ အများအပေါ်၌ ဖြစ်စေလိုလျှင်လည်း ထိုကရုဏာသည် အားလုံးအပေါ်၌ ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုကရုဏာကို နိပ္ပဒေသသတ္တဝိသယ ကရုဏာ ဟု ခေါ်သည်။ ဤဂါထာ၌ လာသော ကရုဏာကား နိပ္ပဒေသသတ္တ (သတ္တာအားလုံးကို) အာရုံပြု၏။ ဤသို့ ရှေ့ဂါထာလာ သတ္တေသုအရ၌ သပ္ပဒေသသတ္တ၊ နိပ္ပဒေသသတ္တ ဟု အဓိပ္ပါယ် ၂ မျိုး ရခြင်း၊ ဤဂါထာလာ သတ္တေသုအရ၌ နိပ္ပဒေသသတ္တ တမျိုးကိုသာ ရခြင်းကြောင့် နောက်သတ္တေသုကို ဆိုသည့်အတွက် ပုနရုတ္တိဒေါသ မရောက်ပါ-ဟူလို။

သပ္ပဒေသ။ ။ ပဒိဿတေတိ ပဒေသော (မည်သည့်သတ္တဝါများ ကျန်သေး၏ ဟု ညွှန်ပြအပ်သော အစိတ်အပိုင်း) ။ သဟ + ပဒေသေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သပ္ပဒေသာ- ညွှန်ပြအပ်သော အစိတ်အပိုင်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကြသော သတ္တဝါတို့၊ ဤသို့ သဒ္ဒါနက်သာ ဖြစ်သင့်၏။ “သပ္ပဒေသ-အကြွင်းရှိသောသတ္တဝါ” ဟု ပေးအပ်သောအနက်မှာ အဓိပ္ပါယ် နက်သာ၊ “နိပ္ပဒေသာ-ညွှန်ပြအပ်သော အစိတ်အပိုင်းမရှိကြသော သတ္တဝါတို့၊ ဝါ- အကြွင်းမရှိသော သတ္တဝါတို့ ” ဟု အနက်ပေးရာ၌လည်း နည်းတူ။

သတ္တေသု၏ နောက်နည်း ။ ။ သတ္တေသုကို သမုဿာဟိတဝယ် စပ်ရသော နောက်နည်း၌ကား “ မြတ်စွာဘုရား၏ ကရုဏာတော်သည် ဒေဝတို့အပေါ်၌သာ မက၊ သတ္တဝါအားလုံးအပေါ်၌ တိုက်တွန်းအပ်သည်ဖြစ်၍ အဘိဓမ္မကထာ အစဉ်ကို ဟောတော်မူသည် ” ဟု သတ္တေသုကို သမုဿာဟနကြိယာ၏ ဝိသယာဓာရအဖြစ်ဖြင့် ၎င်း၊ “ ထိုသတ္တဝါ အားလုံးကြောင့် (သတ္တဝါအားလုံး၏ စီးပွားအလိုငှါ) အဘိဓမ္မ ကထာအစဉ်ကို ဟောတော်မူသည် ” ဟု သတ္တေသုကို နိမိတ်အနက် အဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ ဗြဟ္မစာပေ၌လည်း [နိမိတ်အနက်ပေးရာ၌ “ စမ္ပန္နိ ဒီပိနံ ဟန္တိ = သစ်ကို အရေကြောင့် သတ်၏ ” ဟု ဆိုလျှင် အရေသည် သတ်ခြင်းကြောင့် ရအပ်သောအကျိုးလည်း ဖြစ်နိုင် သကဲ့သို့၊ သတ္တေသု၌လည်း “ သတ္တဝါတို့ကြောင့် ” ဟု နိမိတ်အနက်ဆိုလျှင် “ သတ္တဝါတို့ အကျိုးငှါ ” ဟူသော အဓိပ္ပါယ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဗြဟ္မစာပေ၌ “ သဗ္ဗေသံ အတ္ထာယ ” ဟု တဒတ္ထသမ္ပဒါနိဖြင့် စကားသုံးသည်။]

သမုဿာဟိတမာနသော။ ။ [သံ + ဥ + သာဟိတံ] သာဟိတံ သဟဓာတ်၊ ကာရိတ်ဏေပစ္စည်းကြော၊ တပစ္စည်း၊ “ ဥဿာဟ - အားထုတ်ခြင်း၊ ဥဿာဟိတ - အားထုတ်စေအပ် ” ဤသို့ သဒ္ဒတ္ထမှတ်ပါ။ “ အားထုတ်စေ ” ဟူသည်လည်း အဘိဓမ္မာ တရားတော်ကို ဟောဖြစ်အောင် တိုက်တွန်းခြင်းတည်း။ ထို့ကြောင့် “ ဥယျာဇိတ ” ဟု ဗြဟ္မစာပေ၌ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။ [ဥဿာဟိယတေတိ ဥဿာဟိတံ၊ မနောဓေ + မာနသံ၊ သုတ္တံ၌ ဏပစ္စည်းသက်၊ သ-လာ၊ သမ္မာ + ဥဿာဟိတံ သမုဿာဟိတံ၊ သမုဿာ ဟိတံ + မာနသံ ယဿာတိ သမုဿာဟိတမာနသော။]

ပါဠိဟိရာဝသာနမ္ပိ။ ။ “ ဒယာယ၊ ပေ၊ မာနသော ” တိုင်အောင်သော စကားဖြင့် အတ္တန္တရနိဒါန်းကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ ဗာဟိရနိဒါန်းကို ပြလိုသောကြောင့် “ ပါဠိဟိရာဝသာနမ္ပိ ” စသော စကားရပ်ကို မိန့်တော်မူသည်။ ကရုဏာကို ဒေသက ပုဂ္ဂိုလ်၏အတွင်း၌ ဖြစ်သောကြောင့် “ အတ္တန္တရနိဒါန်း ” ဟု ခေါ်၏။ အတ္တန္တရ-ခန္ဓာ ကိုယ်၏ အတွင်းဖြစ်သော + နိဒါန - အဘိဓမ္မာဒေသနာ၏ အကြောင်း၊ ထို အတ္တန္တရ နိဒါန်းကို “ ဒယာယ၊ ပေ၊ သမုဿာဟိတမာနသော ” ပါဠိဖြင့် ပြခဲ့၏။ ကာလ၊ ဒေသ၊ ပရိသတ်ကို “ ဗာဟိရနိဒါန်း ” ဟု ခေါ်၏။ [ဗာဟိရ-ခန္ဓာကိုယ်၏ ပြင်ပဖြစ်သော + နိဒါန၊] ဟောရာကာလ၊ ဟောရာအရပ်၊ တရားနာမည့် ပရိသတ်မရှိလျှင် ထိုဒေသနာ မဖြစ်နိုင်၊ ထိုကာလသည်တို့ရှိမှသာ ထိုဒေသနာ ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ကာလစသည် ကို “ ဗာဟိရနိဒါန်း ” ဟု ခေါ်သည်။

ကာလနိဒါန်း။ ။ ထိုဗာဟိရနိဒါန်းတို့တွင် “ ဟောရာကာလ ” ဟူသော ကာလ နိဒါန်းကို ပြလိုသောကြောင့် “ ပါဠိဟိရာဝသာနမ္ပိ ဝသန္တော ” ကို မိန့်သည်။ မှန်၏။ — “ တန်ခိုးပြာဠိဟာကိုပြခြင်းကိစ္စ၏အဆုံး၌ တာဝတိံသာဝယ် နေတော်မူစဉ် အဘိဓမ္မ

ကထာအစဉ်ကို ဟောတော်မူပြီ” ဟု ဆိုသဖြင့် တန်ခိုးပြပြီး၏အဆုံး၌ နေတော်မူခြင်း ဖြင့် အဘိဓမ္မာတရားတော်၏ ဟောရာကာလကို (အခြားကာလတို့နှင့်မရောအောင်) ပိုင်းခြားထား၏။ ထိုသို့ ပိုင်းခြားသောကြောင့် “တန်ခိုးပြပြီး၏အဆုံး တာဝတိံသာ၌ နေတော်မူစဉ်” ဟူသော စကားဖြင့် ဟောရာကာလကိုပြ၏ ဟု ဆိုရသည်။ ဥပမာ— “အက္ခရာစွဲမန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ၊ ပေ ၊ ကထေသိ” ဟူရာ၌ ဝိဟရန္တောဖြင့် “နေတော်မူစဉ်, နေတော်မူတုန်း, နေတော်မူရာ အခါ” ဟူသော ကာလကို ပြသကဲ့သို့တည်း။ ထို့ကြောင့်ပင် “ဝသန္တော - နေတော်မူပြီးထ သော” ဟု ရှေးနိဿယပေးသလို မပေးဘဲ “နေတော်မူစဉ်” ဟု ပေးသည်။ [ယသ္မိံ ကာလေ ဘဂဝတာ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂေါ ပဝတ္ထိတော၊ တံ- ထိုကာလကို၊ ဒဿေတံ ပါဠိဟိရာဝသာနမိ ဝသန္တောတံ ဝတ္ထံ၊—ဋီကာ။]

ပါဠိဟိရာဝသာနမိ။ ။ ပတိပုဗ္ဗ, ဟိ (ဂတိမိ) ဓာတ်ကို ဟိရဏ်ပြု, ပ၏ အ ကို ဝုဒ္ဓိပြု၍ “ပါဠိဟိရံ” ဟု ကစွည်း၌ရှိ၏။ ပတိပက္ခေ-ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာ ဆန့်ကျင် ဘက် တိတ္ထိတို့ကို၊ မဒ္ဒိတွာ-နှိမ်နင်း၍၊ ဟိနောတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္ထတိ-ဖြစ်တတ်၏။ ဣတိ ပါဠိဟိရံ၊ ဤ “ပါဠိဟိရံ” ပုဒ်နှင့် ပါဠိဟာရိယံပုဒ်သည် အနက်အရတူ၏။ ထို့ကြောင့် ပါဠိဟာရိယံပုဒ်ကို ရှေးဥပစွာဖွင့်ပြီးမှ “ပါဠိဟာရိယမေဝ ဣမ ပါဠိဟိရန္တိ ဝတ္ထံ” ဟု ဋီကာမိန့်သည်။ [ထို ပါဠိဟာရိယပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ဋီကာနှင့် ဋီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။]

ပါဠိဟာရိယ ၃ မျိုး။ ။ သီလက္ခန္ဓာ ကေဝဋ္ဌသုတ်၌ ပါဠိဟာရိယ ၃ မျိုးကို ဟောတော်မူ၏။ ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယ, အာဒေသနာပါဠိဟာရိယ, အနုသာသနီပါဠိဟာရိ ယတည်း။ ထိုတွင် ဣဒ္ဓိပိဓအဘိညာဉ်၌လာသော ရေမီး အစုံထွက်အောင် မိဋ္ဌာန်ခြင်း စသော တန်ခိုးအမျိုးမျိုးကို ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယဟု ခေါ်၏။ သူတပီးစိတ်ကို ပရစိတ္တဝိဇာ နန (စေတောပရိယ) အဘိညာဉ်ဖြင့်သိ၍ “သင့်မှာ ယခု မည်သည့်စိတ်ဖြစ်နေ၏” ဟု ညွှန်ပြခြင်းကို အာဒေသနာပါဠိဟာရိယ ဟု ခေါ်၏။ “ဤသို့ မကြံနှင့်, ဤသို့ ကြံလော၊ ဤသို့ မပြောနှင့်, ဤသို့ မပြောနှင့်, ဤသို့ ပြောလော, ဤသို့ ပြုလော” ဟု သွန်သင်ခြင်း (တရားဟောပြော၍ ဆုံးမခြင်း) ကို အနုသာသနီပါဠိဟာရိယ ဟု ခေါ်၏။

ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယ ယူ။ ။ ထို ၃ မျိုးတွင် ပါဠိဟိရာဝသာနမိ၌ ပါဠိဟိရ အရ ဣဒ္ဓိ ပါဠိဟာရိယကို ယူပါ။ ထို ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယသည်လည်း ဗောဓိပင်အောက်၌ပြုအပ်သော ယမကပါဠိဟာရိယ, ကဝိလဝတ်ပြည်သို့ ပဌမအကြိမ် ရောက်တော်မူသော အခါ ဆွေတော်မျိုးတော် အလယ်၌ ပြုအပ်သော ယမကပါဠိဟာရိယ, သာဝတ္ထိမြို့-ကဏ္ဍ ဥယျာဉ်စောင့် စိုက်အပ်သော သရက်ပင် (ကဏ္ဍမ္မ) အနီး၌ ပြုအပ်သော ယမကပါဠိ ဟာရိယ, စသည်ဖြင့် အများအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် “အဝသာနေ ဝသန္တော တိဒသာ လယေ” ကို ထောက်၍ ကဏ္ဍမ္မမူလ၌ ပြုအပ်သော ပါဠိဟာရိယကိုသာ ယူရသည်။ ဘာကြောင့်နည်း။ ထို ကဏ္ဍမ္မမူလ၌ပြုအပ်သော ပါဠိဟာရိယ၏ အဆုံးဝယ် တာဝ တိံသာနတ်ပြည်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသောကြောင့်တည်း။

တိဒသာလယေ။ ။ ဤ “တိဒသာလယေ” ပါဠိဖြင့် အဘိဓမ္မာတရား ဟောတော် မူရာ ဒေသကိုပြ၏။ ဆက်ဥပဒံ-နတ်အနက်ဟော ပရိယာယ်ပုဒ်တို့ကိုပြရာ၌ “တိဒသာ တွမရာ ဒေဝါ” စသည်ဖြင့်ပြ၏။ ထို့ကြောင့် တိဒသာ သဒ္ဓါသည် (တာဝတိံသာနတ် သာမက) နတ်အားလုံးကို ဟော၏။ တံအဓိကာစ+ တိအဥဝတ္ထာစ+ ဒသ ယေသံတိ

ပါရိစ္ဆတ္တကမူလမိ - ပင်လယ်ကသစ်ပင်၏ အနီးအောက်၌၊ ပဏ္ဍုကမ္မလ နာမကေ-ပဏ္ဍုကမ္မလာ အမည်ရှိသော၊ သိလာသနေ-ကျောက်နေရာ၌၊ (သမ္ဘ ဝေ- ဖြစ်သင့်ခြင်းသည်၊ သတိ- ရှိလသော်၊) ယုဂန္ဓရေ - ယုဂန္ဓိရ်တောင်ပေါ်၌၊ အာဒိစ္စော-နေမင်းသည်၊ သောဘေယျ ဣဝ-တင့်တယ်ရာသကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ သန္ဓိသိန္ဓော-တင့်တယ်စွာ ထိုင်နေတော်မူသည်၊ ဟုတွာ-ဖြစ်၍၎င်း၊ (သမ္ပဝတ္တယိ ဌ်စပ်။)

* * * * *

တိဒသာ”ဟု ပြု၊ ယေသံ-အကြင်နတ်တို့၏၊ တိအဓိကာစ- ၃ ယောက်အလွန် ရှိသည် လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ တိအာဝတ္တာစ - ၃ ပြန်လည်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ (၃ ခု တို့ဖြင့် မြောက်အပ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊) ဒသ - တဆယ်တို့သည်၊ သန္တိ ဣတိ တိဒသာ၊ [“ တိအဓိကတိအာဝတ္တာဒသာ ” ဟု ဖြစ်သင့်လျက် တိအဓိက အာဝတ္တာပုဒ် တို့ကိုချေ၊] “ ၃ ကျိပ် ၃ ယောက်သောနတ်တို့ ” ဟူလို၊ “ ၃ ကျိပ် ၃ ယောက် ” ကား အတ္တနတ်မျိုး (၁၂)၊ ရဒ္ဒနတ်မျိုး (၁၁)၊ ဝသုနတ်မျိုး (၈)၊ ဝိဿ (ဝိသု) နတ်မျိုး (၂) တည်း၊ ဤကား နတ်အားလုံးနှင့် ဆိုင်အောင်ပြုသော ထောမနိမိ ဝိဂ္ဂဟတည်း၊ ဤဝိဂ္ဂဟသည်သာ နတ်အားလုံးကို “ တိဒသာ ” ဟု ပြုသော အဘိဓာန် (၁၁) ဂါထာနှင့် ညီသည်၊ အလ္လိယတိ ဣတ္ထာတိ အာလယော - ဗြိကပ် တွယ်တာ တည်နေရာ အရပ်၊ တိဒသာနံ- ၃ ကျိပ် ၃ ပါး နတ်အမျိုးအစားတို့၏ + အာလယော - ဗြိကပ်တွယ်တာ တည်နေရာတည်း၊ တိဒသာလယော- ရာ၊ ဤစကားအရ နတ်ပြည် ၆ ထပ်လုံးကို “ တိ ဒသာလယ ” ဟု ခေါ်သည်၊ [“ ဒေဝလောကော ဒိဝေါ သဂ္ဂေါ၊ တိဒိဝေါ တိဒသာ လယော ” (၁၀) အဘိဓာန်၊] သို့သော် မြတ်စွာဘုရား၏ အဘိဓမ္မာတရားဟောတော် မူရာ ဒေသသည် တာဝတိံသာနတ်ပြည်သာ ဖြစ်၍ ဤနေရာ၌ တာဝတိံသာကိုသာ ကေဒေသျှူပစာရအားဖြင့် “ တိဒသာလယ ” ဟု ယူပါ။

မြန်မာသုံး။ ။ “ တယော + ဒသ တိဒသ (၃ ကျိပ်တို့)၊ တိဟိ + အဓိကာ + တိဒသ တိတိဒသ ” ဟု ဆိုလိုလျက် တိတလုံးကြေ ဟု မရဦးကားနှင့်၏၊ ထို ၃ ကျိပ် ၃ ယောက် တို့ကား “ မဃလုလင် ဘဝတုန်းက ကောင်းမှုပြုဘက်ဖြစ်ကြသော သကြားနှင့် နတ်မင်း ကြီးများ ” ဟု ယူကြသည်၊ ထိုသို့ယူ၍ ထိုနတ်တို့၏ တည်နေရာဖြစ်သော တာဝတိံသာ ကိုသာ “ တိဒသာလယ ” ဟု ဆိုကြ၏၊ ထိုအဆိုသည် ပြခဲ့သော အဘိဓာန်နှင့် မညီ။ [အခြားတနည်းကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဗိမာန် ဗဟုဗိဟိသမာသ်၌ ရှုပါ။]

ပါရိစ္ဆတ္တက မူလမိ။ ။ ဤပါဌ်ဖြင့် ဒေသဝိသေသကိုပြ၏၊ “ သာဝတ္ထိယံ ဇေတ ဝနေ ” ကဲ့သို့ တိဒသာလယေသည် သာမညဒေသ၊ ပါရိစ္ဆတ္တကမူလမိကား ဝိသေသ ဒေသတည်း၊ ထောမနိမိ အဘိဓာန်၌ “ ပါရိစ္ဆတ္တက ” ဟု မရှိ၊ “ ပါရိဇာတ (ပါရိ ဇာတက) ” ဟုသာ ရှိ၏၊ ပါရိ ယဿာတိ ပါရိ-ဟိုဘက်ကမ်းရှိ သမုဒြာ၊ ပါရိမိ- သမုဒြာ၌ (ပင်လယ်၌) + ဇာတေဉ-ဖြစ်သော ကသစ်ပင်တည်း၊ ပါရိဇာတော-သမုဒြာ ပင်လယ်၌ဖြစ်သော ကသစ်ပင်၊ သုတ္တံ၌ ကပစ္စည်းသက်လျှင် “ ပါရိဇာတကော ” ဟု ဖြစ်၏၊ ထိုသစ်ပင်နှင့် တူသောကြောင့် တာဝတိံသာ၌ ရှိသော သစ်ပင် ကိုလည်း “ ပင်လယ်ကသစ်ပင် ” ဟုပင် ခေါ်ကြဟန်တူသည်။

ပါရိစ္ဆတ္တကပုဒ်ကိုကား--“ ဆတ္တံ ဝိယာတိ ဆတ္တကော၊ ပရိ (သမန္တတော) + ဆတ္တကော + ပရိစ္ဆတ္တကော = ထက်ဝန်းကျင် ထီးနှင့်တူသောသစ်ပင်၊ ပရိစ္ဆတ္တကော + ပါရိစ္ဆတ္တကော ” ဟု သုတ္တတဒ္ဒါတ်ဆင့်၍ ဣပစ္စည်းသက်၊ ပါရိစ္ဆတ္တကဿ + မူလံ ပါရိစ္ဆတ္တကမူလံ၊ “မူလ” သဒ္ဒါသည် သမိပ (သန္တိက) အနက်ဟော၍တည်း။

ပဏ္ဍု၊ ပေး၊ သ နေ။ ။ ဤပါဌ်ဖြင့်လည်း ဒေသဝိသေသကိုပင် ထပ်၍ပြသည်။ ပင်လယ်ကသစ်ပင်၏ အနီးအောက်ဝယ် ပဏ္ဍုကမ္မလာကျောက်နေရာ (ကျောက်ဖျာ) ပေါ်၌ ထိုင်တော်မူသည် - ဟူလို၊ ပဏ္ဍုစ- ဖျော့တော့ ဝင်းဝါသည်လည်း ဟုတ်၏။ သော + ကမ္မလောစ- ကမ္မလာလည်း ဟုတ်၏။ ဣတိ ပဏ္ဍုကမ္မလော၊ ပဏ္ဍုကမ္မလသဒိသာ + သိလာ ပဏ္ဍုကမ္မလသိလာ၊ သာယေဝ + အာသနံ ပဏ္ဍုကမ္မလသိလာသနံ၊ “ သိလာ သန - ကျောက်နေရာ ” ဆိုသော်လည်း မာကျောသည်မဟုတ်၊ နူးညံ့ ပြော့ပြောင်း၏။ ပြော့ပြောင်းပုံကို ဓမ္မပဒ အပ္ပမာဒဝဂ် မဃဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ၌ ရှုပါ။ ထို၌ “ ဇယသုမန ရေတ္တ ကမ္မလဝတ္ထာ - လယ် ခေါင်ရန် ပွင့်အသွေး နီတွေးသောကမ္မလာ အဆင်းရှိသော၊ ပဏ္ဍုကမ္မလသိလာ နိဗ္ဗတ္တိ ” ဟု ရှိ၏။

သန္တိသိန္ဓော၊ ပေး၊ ယုဂန္ဓရေ။ ။ သံ + နိသိန္ဓော၌ သံကို “ သောဘမာနော ” ဟု ဖွင့်၏။ တင့်တယ်စွာနေပုံကို “ အာဒိဇ္ဈောဝ ယုဂန္ဓရေ ” ဟု ဥပမာပြသည်။ ဤ ဥပမာသည် တကယ်ဖြစ်နိုင်သော ဥပမာ မဟုတ်၊ နေမင်းသည် ယုဂန္ဓုရ်တောင်ပေါ်၌ မနေ၊ သို့သော် “ တကယ်ဖြစ်နိုင်လျှင် တင့်တယ်စရာရှိသကဲ့သို့ ” ဟု မဖြစ်နိုင်သောအရာကို ဥပမာပြသော ပရိကပ္ပေါပမာတည်း။ အလင်္ကာကျမ်း (၁၉၀) ဝါထာကို ကြည့်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဇီကာ၌ “ သတိ သမ္ဘဝေ (အကယ်၍ ဖြစ်နိုင်လျှင်) ယုဂန္ဓရေ သောဘေယျ ” ဟု “ သတိ သမ္ဘဝေ ” ပုဒ်ကို၎င်း၊ သောဘေယျဟူသော ပရိကပ္ပကြိယာကို၎င်း ထည့်၍ဖွင့်သည်။

အမှာ။ ။ မရဇီကာ၌ကား- ဤနည်းကို ဒုတိယဖွင့်၍ “ သမ္ဘဝေတိ - အတ္တ မဟိကာ ဝုမရဇောရာဟူဟိ ဝိဂတဘာဝေ သမ္ဘဝေ ” ဟု ပဌမဖွင့်၏။ “ သမ္ဘဝေ - ဆီးနှင်း မြူတိမ်၊ သူရိန် အခိုး၊ ညစ်မျိုးငါးအင်၊ ကင်းစင် ပျောက်လွင့်၊ ဖြစ်သင့်သည်ရှိသော် ” ဟု အနက်ပေး၊ သို့သော် ထိုနည်းမှာ အဘော်ကျမည်မသင်၊ ရှေး နိဿယလည်း ဤအဖွင့်ကို ယူသည့်အပြင် သမ္ဘဝသဒ္ဒါ၏ အကြောင်းဟော ပရိယာယ်တွင် ပါဝင်သောကြောင့် “ သမ္ဘဝေ - ဆီးနှင်း မြူတိမ်၊ သူရိန် မီးခိုး၊ ညစ်မျိုးငါးဆင့်၊ လွင့်ပျောက်ခြင်းဟူသော တင့်တယ်ခြင်း၏ အကြောင်းသည် ” ဟု ပေးထားလေသည်။

မေးဘွယ် ။ ။ “ အခြားတောင်ပေါ်၌ နေမင်း၏ တင့်တယ်စရာရှိပုံကို မပြဘဲ အဘယ်ကြောင့် ယုဂန္ဓုရ်တောင်ပေါ်၌ တင့်တယ်စရာရှိပုံကို ပြသနည်း ” ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား- နေသည် ယုဂန္ဓုရ်တောင်၏ အစောက်နှင့်ညီမျှသော ကောင်းကင်ခရီးဝယ် လှည့်လည်၏။ ထို့ကြောင့် ယုဂန္ဓုရ်တောင်ပေါ်၌ နေ၏ တင့်တယ်စရာရှိပုံကိုသာ ဥပမာပြရသည်။ [ယုဂံ - နေ လ အစုံကို + ဓာရေတိ - ဆောင်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ဣတိ ယုဂန္ဓရော၊ ယုဂန္ဓရ-စသော တောင်စဉ် ၇ ထပ်၏အကြား၌ သီဒါသမုဒြာ ၇ စင်းရှိ၏။ သီဒတိ ဧတ္တာတိ သီဒါ- ဥဒေါင်းမွှေးကလေးမျှ ကျလျှင်ပင် နစ်မြုပ်ရာဖြစ်သောကြောင့် သီဒါမည်၏။ သီဒါယ + ဥပလက္ခိတော ပဗ္ဗတော သီဒါပဗ္ဗတော၊ ဒကို တပြု၍ “ သီတပဗ္ဗတ ” ဟုလည်း ရှိသည်။]

သဗ္ဗသော-အလုံးစုံသော အရပ်မျက်နှာတို့မှ၊ ဒသဟိ စက္ကဝါဠသဟသေဟိ-
တသောင်းသော စကြာဝဠာတို့မှ၊ အာဂမ္မ - လာ၍၊ သန္ဓိသိန္ဓေန - အညီအမျှ
ထိုင်နေသော၊ ဝါ-ကောင်းစွာထိုင်နေသော၊ ဒေဝါနံ-ဥပပတ္တိနတ်၊ မြဟ္မာတို့၏။
ဂဏေန - အပေါင်းသည်၊ ပရိဝါရိတော - ခြံရံအပ်တော်မူသည်၊ (ဟုတွာ-
ဖြစ်၍၎င်း။)

မာတရံ- နတ်မယ်တော်ကို၊ ပမုခံ - အဥပုပဓာနကို၊ ကတွာ - ပြု၍၊ တဿာ
ပညာယ - မဟာကရုဏာတော်ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်အပ်ခဲ့သော ထို သဗ္ဗညုတဉာဏ်
ပညာတော်၏၊ တေဇသာ - အစွမ်းသုံးဘော် တန်ခိုးတော်ဖြင့်၊ အဘိဓမ္မကထာ
မဂ္ဂံ- ခန္ဓာစသော တရားတို့ကို သိခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော အဘိဓမ္မာဒေသနာ
တော်ကို၊ ဝါ- သစ္စပဋိဝေဓ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ကို၊
(တနည်း) အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂံ - အဘိဓမ္မာကို ဟောရာဟောကြောင်းဖြစ်သော
ဒေသနာအစဉ်ကို၊ ဒေဝါနံ-ဥပပတ္တိနတ်မြဟ္မာတို့အား၊ သမ္မဝတ္တယိ-ကောင်းစွာ
အပြားအားဖြင့် ဖြစ်စေတော်မူပြီ၊ ဝါ-ဟောတော်မူပြီ။

x x x x x x x x x
သဗ္ဗသော။ ။ ဤပုဒ်၏ စပ်ပုဒ်ကို ဋီကာ၌ ၃ မျိုးပြထား၏။ ဤ၌ ပဌမတမျိုး
ကိုသာ အနက်ပေးထားသည်။ [၃ မျိုးဖွင့်ပုံနှင့် အနက်ပေးပုံကို ဋီကာနိဿယအဓိပ္ပါယ်
မှာ ကြည့်ပါ။]

သန္ဓိသိန္ဓေန။ ။ သံကို သမံ ဟု၎င်း၊ သမ္မာ ဟု၎င်း ဋီကာဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်၏
အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ဋီကာအဓိပ္ပါယ်၌ ရှုပါ။

မာတရံ၊ ပေ၊ ကတွာ။ ။ ဤကတွာကို သန္ဓိသိန္ဓေနစပ်သောနည်း၊ အဘိဓမ္မ
ကထာမဂ္ဂံ ဒေဝါနံ သမ္မဝတ္တယိ၌ စပ်သောနည်း ဟု ဋီကာ၌ ၂ နည်းဖွင့်ပြ၏။ ပဌမနည်း
အလို “မယ်တော်ကိုအမှူးပြု၍ ထိုင်နေသော နတ်မြဟ္မာအပေါင်း” ဟု အဓိပ္ပါယ်မှတ်၍
ကတွာ၏ ကတ္တားကိုလည်း “ ဒေဝါနံ ဂဏေန ” ဟု မှတ်ပါ။ ဒုတိယနည်းအလို “မယ်
တော်ကို ပဓာနပြု၍ အဘိဓမ္မဒေသနာကို ဖြစ်စေတော်မူသည် ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ယူ၍
ကတွာ၏ ကတ္တားကို “သမ္မုဒ္ဓေါ” ဟု မှတ်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။ “မာတရံ ပမုခံ ကတွာ” ဟု ဆိုသောကြောင့် “ မယ်တော်မာယာ
သည် ဘုရားအလောင်းတော်ကို ဖွားမြင်ပြီးနောက် ၇ ရက်မြောက်သောအခါ စုတေ၍
တုသိတာနတ်ပြည်၌ မိန်းမအဖြစ်ဖြင့်သာ ဖြစ်၏” ဟု ယူသောဝါဒလည်း ရှိ၏။ “မိန်းမ
မဟုတ်၊ သန္တုဿိဘနတ်သားအဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်၏ ” ဟု ယူသောဝါဒလည်းရှိ၏။ ထိုတွင်
“ယောကျာ်းအဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်၏” ဟူသော ဝါဒသည် ထေရအဋ္ဌကထာဝါဒတည်း။ ထို
ဝါဒအလိုကား “မာတရံ” ဟု ဆိုသည်မှာ ရှေးလူ့ဘဝက မယ်တော်အဖြစ်ကို ရည်ရွယ်
သည်။ အမှန်ကား နတ်သားအဖြစ်ဖြင့်သာ ဖြစ်ပါသည်-ဟု ဆိုလိုသည်။ သို့သော် ထို
ထေရအဋ္ဌကထာသည် ရှေးသံဂါယနာတင် အဋ္ဌကထာ မဟုတ်၊ အခြားအဋ္ဌကထာ
ဋီကာတို့၌ ထိုစကားမျိုး မရှိ။ ယောကျာ်းဖြစ်ဘို့ရန် ဆုတောင်းလည်း မလာ၊ ဓမ္မတာ
၃၀ တွင် “ဗုဒ္ဓမယ်တော်၏နတ်ပြည်၌ နတ်ယောကျာ်းဖြစ်ခြင်း” ဟူသော ဓမ္မတာ မပါ။

ဤသို့အကြောင်းပြ၍ နောက်ပညာရှိတို့က ထေရ်အဋ္ဌကထာဝါဒကို စဉ်းစားထိုက်၏—
ဟု ဆိုကြသတတ်။ [ထေရ်အဋ္ဌကထာ ပန န သင်္ဂဟာရဋ္ဌာ၊ ပေ၊ တသ္မာ ဝိမံသိတဗ္ဗန္တိပိ
ဝိဒူ ဝဒန္တိ—မရုဒ္ဓိကာ။] ဤဒီကာစကားကိုလည်း ဂဏှိ၌ ပယ်ထား၏။

တဿာ ပညာယ တေဇသာ။ ။ ကာလ၊ ဒေသ၊ ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကဖြစ်သော ပရိ
သတ်၊ ဤ ဥရပ်သော ဗဟိရနိဒါန်းကိုပြုပြီး၍ ယခုအခါ ဒေသနာသမုဋ္ဌာန်ကို ပြလို
သောကြောင့် “တဿာ ပညာယ တေဇသာ” ဟု မိန့်သည်။ [ဒေသနာယ - အဘိဓမ္မာ
ဒေသနာတော်၏ + သမုဋ္ဌာန် - ဖြစ်ကြောင်းတည်း၊] တဿာ ပညာယ၌ တသဒ္ဓါဖြင့်
ပဌမဂါထာ၌ ပြအပ်ခဲ့သောပညာကို ပြန်၍ညွှန်းသည်။ ထိုပညာဟူသည်လည်း ပစ္စေက
ဗုဒ္ဓါ၊ သာဝကနှင့် အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ မရှိနိုင်သော (မဆက်ဆံသော) သဗ္ဗညုတဉာဏ်
ပညာတော်တည်း။ မှန်၏—ရှေ့၌ ပညာအမျိုးမျိုးကိုပြခဲ့သော်လည်း အဘိဓမ္မာဒေသနာ
တော်ကို ဖြစ်စေတတ်သောပညာမှာ အသာဓာရဏ ဖြစ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်ပညာ
တော်သာ ဖြစ်သင့်သည်။

အစွမ်း ၃ ပါး။ ။ တေဇသာ၌ “တေဇ” ကို ဒီကာ၌ ၃ မျိုးဖွင့်ထား၏။ (၁)
သဗ္ဗညု ယျဓမ္မာန် ယထာသဘာဝဇာနနသမတ္တာ - သိဘွယ်မှန်က မကျန်ရအောင် မုချ
ကေန အမှန်အတိုင်း သိစွမ်းနိုင်သောပညာ၊ (၂) တေသံ ဒေသေတဗ္ဗပကာရဇာနန
သတ္တာ—သိသည့်အလိုက် ဟောထိုက်သောအပြား တရားဆင်ပြင်နည်း အမျိုးမျိုးကို
သိစွမ်းနိုင်သောပညာ၊ (၃) ဗောဓနေယျာန် အာသယာဓိမုတ္တိယာဒိဝိဘာဝနသမတ္တာ-
ဝေနေယျတို့ အဇ္ဈာသယနှင့် စွဲလမ်းမှုစသည်ကို ခွဲခြား၍ သိစွမ်းနိုင်သောပညာတည်း။
[ဤအစွမ်း ၃ ပါးကို သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဒီကာ၌ ဂန္ထာရမ္မဂါထာ ပြခဲ့ပါသည်။]

ဤသို့ သိတော်မူအပ်ပြီးသောတရားအမျိုးမျိုးတွင် တမျိုးမျိုးကို “ဤနည်းဖြင့်လည်း
ဟောနိုင်၊ ဤနည်းဖြင့်လည်း ဟောနိုင်၏” ဟု ဟောနည်း ဆင်ပြင်နည်းအမျိုးမျိုးကို
သိတော်မူပြီးဖြစ်ရကား ဝေနေယျတို့၏လိုအင်ဆန္ဒဟူသော အာသယကို၎င်း၊ စွဲလမ်းမှု
အဓိမုတ္တိကို၎င်း၊ နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ် ကြည့်တော်မူကာ ထိုဝေနေယျ၏ အာသယအဓိ
မုတ္တိနှင့် အံ့ကိုက်ဖြစ်လောက်သော တရားဆင်နည်းဖြင့် ဆင်ပြင်၍ ဟောတော်မူလိုက်
သောအခါ အဆင်သင့် တရားထူးကို ရကြပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုမျှလောက် အစွမ်း
ရှိသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သည်သာ အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်၏ ဖြစ်ကြောင်း သမု
ဋ္ဌာန် ဖြစ်ရပေသည်။ [အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂ၏ အဖွင့်ကို ဒီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။]

ဒေဝါနံ သမ္ပဝတ္တယိ။ ။ “ဒေဝါနံ ဂဏေန” ဟု ရှေ့၌ ဒေဝါနံပါပြီးဖြစ်လျက်
“ဒေဝါနံ” ဟု ထပ်၍ဆိုခြင်းသည် “အတ္တန္တရဝိညာပန- အနက်အထူးတမျိုးကို သိစေ
ရခြင်း အကျိုးရှိ၏။ [“သိဒ္ဓေ သတိပိ အာရမ္မော နိယမာယဝါ ဟောတိ အတ္တန္တရ
ဝိညာပနာယဝါ” ဟူသော ပရိဘာသာနှင့် အညီတည်း။] ထိုအနက်ထူးကား—
“ဝါတွင်း ၃ လ ဟောရလောက်အောင် ရှည်လျားသော အဘိဓမ္မာဒေသနာအစဉ်ကို
နတ်မြဟ္မာတို့သည် နာယူစွမ်းနိုင်ကြသည်” ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်တည်း။ သမ္ပဝတ္တ
ယိ-၌ သံ+ပ+ဝတ္တ၊ ဓာတ်၊ ဣယပစ္စည်း။ “ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့် ဖြစ်စေပြီ” ဟု
သဒ္ဓတ္ထ။ “ဟောတော်မူပြီ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်၏။ ဤသို့ အာရောစနတ္ထအဓိပ္ပါယ်
ရသောကြောင့်ပင် “ဒေဝါနံ” ဟု အာရောစနတ္ထသမ္ပဒါနိထာသေးသည်။

သိရိမတော - ရှေးပုဉ်းရှေးကံ , ပညာဉာဏ်တို့ , ပိုလျှံ ယှက်ဝေ , ကြက်သရေ ရှိတော်မူသော၊ ဝါ-ကိုယ်တော်မြတ်၏၊ လျှောက်ပတ်သပ္ပာယ်၊ လွန်တင့်တယ်၍၊ များကြွယ်သဘော၊ အုပ်စိုးကာဖြင့်၊ သံသာငြိမ့်ညောင်း၊ ခြွေရံကောင်းဟု၊ စုပေါင်း ယှက်ဝေ , ကြက်သရေရှိတော်မူသော၊ တဿ သမ္မုဒ္ဓဿ-ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပါဒေ - ခြေတော်တို့ကို၊ (နမဿာမိ- ရှိခိုးပါ၏။) နမဿိတွာ - ရှိခိုးပြီး၍၎င်း၊ အဿ(သမ္မုဒ္ဓဿ)- ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ သဒ္ဓမ္မံ- မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်၊ ဓမ္မက္ခန် ဟု၊ ဆယ်တန်သော တရားတော်မြတ်ကို၊ (ပူဇေမိ - ပူဇော်ပါ၏။) ပူဇေတွာစ- ပူဇော်ပြီး၎င်း၊ သံဃဿ-အရိယာသံဃာတော်အား၊ အဇ္ဈလိံ - လက်အုပ်ချီမိုး၊ ရှိခိုးခြင်းကို၊ (ကရောမိ-ပြုပါ၏။) ကတွာစ-ပြုပြီး၍၎င်း။

x x x x x x x

တဿ ပါဒေ နမဿိတွာ။ ။ ဤပြုခဲ့သော စကားအစဉ်ဖြင့် ဘုရားရှင်၏ကရုဏာ ပညာ အမှူးရှိသော ဂုဏ်တော်တို့ကြောင့်၎င်း၊ အဘိဓမ္မာဒေသနာကို ဟောတော်မူခြင်း ဖြင့် ဝေနေယျတို့၏စီးပွားကို ကျင့်တော်မူခြင်းကြောင့်၎င်း၊ အလွန် ရှိခိုးထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်းကို ပြခဲ့ပြီ။ ယခုအခါ မိမိအလိုရှိအပ်သော အန္တရာယ ဝိသောသန အကျိုးရှိသောပဏာမကို ပြုတော်မူလိုရကား “တဿ ပါဒေ နမဿိတွာ” ဟူသော ပါဠိကို မိန့်။ [နမဿိတွာ၌ နမဿဓာတ် ဟု ဓာတ်ကျမ်း၌၎င်း၊ နမော နိပါတ်နောင် ကရောတိ အနက်၌ အဿပစ္စည်း သက်ထားသော ဓာတုပစ္စယန္တပုဒ် ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် (၅)ကဏ္ဍ (၁၁)သုတ်၌၎င်း ဆိုသည်။]

သိရိမတော။ ။ သက္ကတ၌ “ဩ” ပုဒ်သည် ပါဠိ၌ “ သိရိ ” ဟု ဤကာရန္တပုဒ် ဖြစ်လာ၏။ ထိုပုဒ်သည် အနက်များစွာကိုဟောသော်လည်း ဤနေရာ၌ ပညာကို၎င်း၊ ရှေးပုဉ်းရှေးကံ ကို၎င်း အထင်ရူဠိအားဖြင့် ဟော၏ ဟု သိစေလို၍ “ သိရိတိ ပညာ ပုညာနံ အဓိဝစနံ ” ဟု ဝဒန္တဝါဒကို ဋီကာ၌ပြသည်။ ထိုပညာနှင့် ပုဉ်းကံသည် ဘုရား ရှင်၌ လွန်လွန်ကဲကဲ ရှိကြောင်းကို ပြလို၍ အတိသယ အနက်ဟော မန္တပစ္စည်းဖြင့် “သိရိမတော” ဟု မိန့်သည်။ [ဤအတိုင်း နိဿယ၌ အနက်ပေးထား၏။]

မှတ်ချက်။ ။ မရုဋီကာ၌ ဤနည်းဝယ် “သရဓာတ် အပစ္စည်းနှင့် ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်းကြံ၍ “ သရန္တိ ဇာနန္တိ ဇောယာတိ သိရိ ” (ပညာ - သိကြောင်းပညာ) ဟု၎င်း၊ “သရတိ ပဝတ္တတိ ဖလံ ဇောယာတိ သိရိ” (ပညာ-အကျိုးတရား၏ဖြစ်ကြောင်း ကောင်းမှု) ဟု၎င်း ဝိဂ္ဂဟပြု၏။ သက္ကတ၌ကား “ဩ-ပါကေ” ဟူသော ဓာတ်နောင် ကိုပစ္စည်းဖြင့်ပြီးစေ၏။ [သိရိပုဒ်၏ ဝစနတ္ထကို ဋီကာ၌ တနည်းကြိလေသေး၏။ ဋီကာ နိဿယ၌ရှုပါ။ ထိုနည်းအတိုင်းလည်း ဒုတိယတနည်း ပေးထားသည်။]

တရား သံဃာလည်း ရှိခိုးထိုက်။ ။ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော စကားအစဉ်ဖြင့် ဘုရား ရှင်၏ ဂုဏ်တော်တို့ကိုသာ ပြခဲ့၍ တရား သံဃာ၏ ဂုဏ်တော်ကို အထူး မပြုခဲ့သော ကြောင့် တရားသံဃာသည် အဘယ်နည်းဖြင့် ရှိခိုးထိုက်ပါသနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား - ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်ကို တိုက်ရိုက် ပြလိုက်သဖြင့် တရားတော်၏ သွာက္ခာတတာ စသောဂုဏ်၊ အရိယာသံဃာတော်၏ သုပ္ပဋိပန္နဘာ စသောဂုဏ်တော် များကိုလည်း ပြပြီးဖြစ်၏။ ဘာကြောင့်နည်း- တပွဘဝဿ အနညထ၀ဘာဝတေ၀-

ရတနတ္ထယေ-ရတနာ ၃ ပါးအပေါင်း၌၊ ကတဿ- ပြုအပ်ပြီးသော၊ တေဿ နိပစ္စကာရဿ- ဤပျပ်ဝပ်ညွတ်လျှိုး၊ ရှိခိုးမှုကိုပြုခြင်း၏၊ ဝါ- ဤပျပ်ဝပ်ညွတ်လျှိုး၊ ရှိခိုးမှုကိုပြုကြောင်း စေတနာ၏၊ အာနဘာဝေန- တန်ခိုးရှိန်စော် အာနဘော်ဖြင့်၊ ဝါ-ကြောင့်၊ အသေသတော- အကြွင်းမရှိကုန်သော၊ အန္တရာယေ- အန္တရာယ်တို့ကို၊ ဝါ- သတ္တသန္တာန်၏ အကြားအကြား၌ ဖြစ်ပွားတတ်သော အတွင်းအပ ဘေးရန်တို့ကို၊ သောသေတွာ - ချုပ်ငြိမ်း သွေ့ခြောက် , ကွယ်ပျောက် စေပြီး၍၊ [အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ-၌ လှမ်းစပ်။]

x x x x x x x

ထိုဘုရားလျှင် အမွန်အစရှိသော (ထိုဘုရားမှ စ၍ဖြစ်သော) တရားတော်နှင့် သံဃာ တော်မှာ ထိုဂုဏ်များ ရှိခြင်းမှတစ်ပါး မရှိခြင်း ဟူသော အခြင်းအရာ၏ မဖြစ်ထိုက် သောကြောင့်တည်း။ [“ ကရုဏာ ပညာ စသော ဂုဏ်တော်၏အရှင် ဘုရားသခင်မှ ဖြစ်လာသော တရားသံဃာသည် ဂုဏ်မရှိသောတရားသံဃာ မဖြစ်နိုင်၊ သွာက္ခာတတာ စသောဂုဏ် သုပ္ပဋိပန္နတ စသော ဂုဏ်တော်များ အသီးအသီးရှိသော တရားသံဃာ တော်သာ ဖြစ်ထိုက်သည် ” ဟူလို။]

ရှိခိုးရာ၌ ကြိယာအမျိုးမျိုး သုံးစွဲပုံ။ ။ ရတနာ ၃ ပါးကို ရှိခိုးရာဝယ် “ ဘုရား ရတနာအတွက် နမသိတွာ , တရားရတနာအတွက် ပူဇေတွာ , သံဃာ့ရတနာအတွက် အဇ္ဈလိံ ကတွာ ” ဟု ကြိယာအမျိုးမျိုး လဲလျက် အဘယ်ကြောင့် သုံးစွဲရသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား- ဗုဒ္ဓ , သံဃ ပဏာမအတွက် ထိုထို ပါဠိတော်များကို နည်း မှီးသောကြောင့်၎င်း , ဓမ္မ ပဏာမအတွက် ပူဇနကြိယာဖြင့် သုံးစွဲသင့်သောကြောင့်၎င်း ကြိယာအမျိုးမျိုး သုံးစွဲရပါသည်။

ချဲ့ဥပမာ— “ သဒေဝကေ လောကေ ၊ ပေ၊ တထာဂတော ၊ ပေ၊ ဝန္တနိယော ” ဟု ပိနည်းပရိဝါ ပါဠိတော်ရှိ၏၊ ထိုပါဠိတော် အားလျော်စွာ ဝန္တနကြိယာ၏ ကိုယ်စား “ နမသိတွာ ” ဟု ဗုဒ္ဓ ပဏာမအတွက် သုံးစွဲထား၏၊ “ သုပ္ပဋိပန္နော ၊ ပေ၊ အဇ္ဈလိ ကရဏိယော ” ဟူသော သံဃာ့ဂုဏ်တော် ပါဠိတော်အားလျော်စွာ “ သံဃဿ အဇ္ဈလိံ ကတွာ ” ဟု သံဃာ့ ပဏာမအတွက် သုံးစွဲထား၏၊ ဓမ္မကိုကား သွာက္ခာတတာ စသော ဂုဏ်တော်ကို အောက်မေ့နေ (အမှတ်ရနေ) သော အားဖြင့် ပူဇော်ထိုက်၏၊ ထို့ပြင် “ တံ ယေဝ ဓမ္မံ သတ္တတွာ ဂရုံကတွာ ဥပနိဿာယ ဝိဟရေယျံ ” ဟု မြဟ္မသံယုတ် ပဌမဝဂ္ဂ ပါဠိတော် ရှိ၏၊ ထို ပါဠိတော်အလိုအားဖြင့်လည်း ဓမ္မသည် ပူဇော်ထိုက်၏၊ ထို့ကြောင့် ဓမ္မရတနာအတွက် “ သဒ္ဓမ္မဉ္ဇဿ ပူဇေတွာ ” ဟု ဆိုရကြောင်းကို ဋီကာ မိန့်သည်။

နိပစ္စကာရဿ။ ။ မိမိပြုအင်သောပဏာမ၏ အကျိုးပယောဇဉ်ကို ပြလိုသော ကြောင့် “ နိပစ္စ ” စသည် မိန့်၊ “ ပဏာမကြိယာ၏ အာနဘော်ကြောင့် (အာနဘော်ဖြင့်) အန္တရာယ်တို့ကို ကွယ်ပျောက် ခြောက်သွေ့စေလိုသည် ” ဟူလို၊ နိပတနံ-ပျပ်ဝပ်ခြင်း၊ နိပစ္စံ-ခြင်း၊ [နိ+ပတ+ဏျ၊] “ ပျပ်ဝပ် ” ဟူသည် ကိုင်းညွတ်ခြင်း ရှိသေခြင်း ရှိခိုးခြင်း တည်း၊ နိပစ္စဿ-ကို+ကာရော-ပြုခြင်း (ပြုကြောင်းစေတနာ) တည်း၊ နိပစ္စကာရော-

ဝိသုဒ္ဓါစာရသီလေန - အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော အောက် အာပတ် ၅ ပုံ ဟူသောအကျင့်၊ အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော ပါရာဇိက သံဃာဒိသေသ်ဟူသော သီလရှိထသော၊ (တနည်း) ဝိသုဒ္ဓါစာရသီလေန - အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော စာရိတ္တသီလ၊ အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော ဝါရိတ္တသီလရှိထသော၊ နိပုဏာမလ ဗုဒ္ဓိနာ-သိမ်မွေ့သန့်ရှင်း၊ ညစ်ကြေးကင်းသော ဉာဏ်ပညာလည်းရှိထသော၊ ဗုဒ္ဓ ယောသေန- စူဠဗုဒ္ဓယောသမည်သော၊ ဘိက္ခုနာ- ရဟန်းသည်၊ သက္ကစုံ-ရိသေ စွာ၊ အဘိယာစိတော - ရှေးရှု ပျပ်ဝပ်၊ တောင်းပန်အပ်သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) [အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ-၌ လှမ်းစပ်။]

x x x x x x x x

ခြင်း။ [အာနုဘာဝေန သောသေတွာ အန္တရာယေတို့၏ အနက်နှင့် အဓိပ္ပါယ်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ ဂန္ထာရမ္မအဖွင့်၌ ပြထားပြီ၊ အန္တရာယ် ပယ်ဖျောက်ပုံ ကိုလည်း ထို ဘာသာဋီကာ၌ပင် အကျယ်ပြထားပြီ။]

သောသေတွာ။ ။ သုသဓာတ်သည် သုဿန (ခြောက်သွေ့ခြင်း) အနက်ဟော၊ ကာရိတ်ဏေပစ္စည်း၊ ထို့ကြောင့် ခြောက်သွေ့ခြင်း အနက်ဟော သုက္ခဝံဘတ်၊ ဏာပေ ပစ္စည်းဖြင့် “ သုက္ခာပေတွာ ” ဟု ဓာတ်ပစ္စည်း အနက်တို့ကို ဋီကာဖွင့်သည်။ ဋီကာ၌ “ အန္တရာဓာပေတွာ ” ကား သုက္ခာပေတွာကို ထပ်ဖွင့်သော အနုသံဝဏ္ဏနာတည်း။ “ ခြောက်သွေ့စေ ” ဟူရာ၌ ရှိပြီးသော အန္တရာယ်ကို ခြောက်သွေ့စေခြင်း မဟုတ်၊ အတွင်း အပ အန္တရာယ်များ မဖြစ်လာစေဘဲ ပျောက်ကွယ်နေစေခြင်းကို ဆိုလိုသည် ဟု အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ပြခြင်းတည်း။

အသေသတော။ ။ “ နတ္ထိ + သေသော ယေသံတိ အသေသာ ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ အကြွင်းမရှိသော အန္တရာယ်များကို ရသောကြောင့် “ အန္တရာယေ ” နှင့် အရတူရကား ဋီကာ၌ “ နိဿေသေ ” ဟု ဖွင့်သည်။ သကလေကား နိဿေသေကို ထင်ရှားစေဘို့ရာ ပရိယာယ်ဖွင့်တည်း။ တောပစ္စည်းလည်း ဒုတိယာဝိဘတ်၏ အနက်၌သက်၊ “ အသေသ တော - အကြွင်းမရှိသောအားဖြင့် ” ဟုလည်း ပေးကြသေး၏။ ထိုသို့ပေးလျှင် တော ပစ္စည်းသည် ကြိယာဝိသေသနအနက်၌သက်ရလိမ့်မည်။ အရတူရာ၌ တဝါကျထည်းဝယ် ဝိဘတ်တူမြဲဖြစ်သောကြောင့် ထိုအနက်ကို မရူဋီကာ၌ တားမြစ်ထားပါသည်။

တောင်းပန်ခြင်း။ ။ ရတနတ္ထယပဏာမ၏ ပယောဇဉ်ကို ပြပြီးသောအခါ ပဋိညာဉ်ကိုပြု၍ တဆက်ထည်း ကျမ်းဂန်ကိုသာ စီရင်ထိုက်ပါလျက် အဘယ်အကျိုးငှါ တောင်းပန်ပုံကို ပြနေရပါသနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား - အဘိဓမ္မာအဋ္ဌ ကထာကို တောင်းပန်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိသုဒ္ဓါစာရသီလဂုဏ် နိပုဏာမလဗုဒ္ဓိဂုဏ် တို့နှင့် ပြည့်စုံပေရကား ထို တောင်းပန်သော အရှင်မြတ် ကိုယ်တိုင် သူတော်ကောင်း ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တပါး ဖြစ်၏။ “ ထိုသို့ ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်ကိုယ်တိုင်က အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ ကို စီရင်ပါရန် တောင်းပန်ရသည် ” ဟု ဆိုသဖြင့် “ ထို အဋ္ဌကထာစီရင်ခြင်းကံစွသည် မခဲယဉ်းလှလျှင် တောင်းပန်ဘွယ် မလို၊ အလွန် ခဲယဉ်းသောကြောင့်သာ တောင်းပန် ရသည် ” ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို သွယ်ဝိုက်သောနည်းအားဖြင့် ပြခြင်းငှါ၎င်း၊ ထိုကဲ့သို့

ဒေဝဒေဝေါ-နတ်တို့၏နတ်ဖြစ်တော်မူသော၊ ဝိနာယကော-ဝေနေယျသတ္တော
တို့ကို ဆုံးမတော်မူတတ်သော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝါ - ရှေ့ဆောင် လမ်းပြ၊
နာယကမှ ကင်းတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ယံ(အဘိဓမ္မံ)-အကြင်အဘိ

x x x x x x x x x

ဝိသုဒ္ဓါစာရ စသော ဂုဏ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်က မိမိကို “ စီရင်စွမ်းနိုင်၏ ” ဟု ယုံကြည်၍
တောင်းပန်သောကြောင့် “ မစီရင်လို ” ဟု ဆန့်ကျင်ပယ်လှန်ဘို့ရန် မသင့်ချေ၊ ဧကန်
စီရင်ရပေမည်-ဟု ပြခြင်းအကျိုးငှါ၎င်း “ ဝိသုဒ္ဓါစာရ ” စသော တောင်းပန်ကြောင်း
စကားကို ပြဆိုရပါသည်။

ဝိသုဒ္ဓါစာရသီလေန။ ။ ထုလ္လစ္စဉ်းစသော အောံအာပတ် ၅ ပုံသည် များသော
အားဖြင့် အာစာရဝိပတ္တိ (အကျင့်ပျက်မှုအာပတ်) တည်း၊ [မုသာဝါဒ၊ တိရစ္ဆာန်
ပါဏာသာတသိက္ခာပုဒ်စသော သီလဝိပတ္တိ အနည်းငယ်ပါသေးသောကြောင့် “ များ
သောအားဖြင့် ” ဟု ဆိုသည်၊] ပါရာဇိက သံဃာဒိသေသ်သည် သီလဝိပတ္တိတည်း၊
အာစာရဝိပတ္တိမှ စင်ကြယ်သည်ကို ဝိသုဒ္ဓါစာရ၊ သီလဝိပတ္တိမှ စင်ကြယ်သည်ကို ဝိသုဒ္ဓ
သီလ ဟု ဆိုသည်၊ တနည်း-ခန္ဓကဝတ် စသည်၌လာသောအကျင့်များကို စာရိတ္တသီလ
ဟု ခေါ်၍၊ “ မပြုမသုပ်ရ ” ဟု တားမြစ်အပ်သော ပါရာဇိက စသောသီလကို ဝါရိတ္တ
သီလ ဟု ခေါ်၏၊ စာရိတ္တ၏ စင်ကြယ်ခြင်းကို ဝိသုဒ္ဓါစာရ၊ ဝါရိတ္တ၏ စင်ကြယ်ခြင်းကို
ဝိသုဒ္ဓသီလ ဟု ခေါ်သည်။ [ဝိသုဒ္ဓိ+အာစာရသီလံ ယဿာတိ ဝိသုဒ္ဓါစာရသီလော။]

နိပုဏာမလဗုဒ္ဓိနာ။ ။ ဉာဏ်ပညာသည် သိမ်မွေ့နက်နဲ ခက်ခဲသောအခရုံကို
ယူတတ်သော ပညာဖြစ်လျှင် (အကြောင်းအာရုံ၏သိမ်မွေ့မှုကို အကျိုးဉာဏ်၌တင်စား
၍ ကာရ-ဘူပစာရအားဖြင့်) နိပုဏာမည်၏၊ ထိုသို့ နိပုဏာဖြစ်သည့်အပြင် ရာဂစသော
အညစ်အကြေးကင်းမှသန့်ရှင်း၏၊ ဥပမာ- သိမ်မွေ့ထက်မြက်သော အပ်သည် သံကြေး
မတက်မှ သာ၍ ထက်သကဲ့သို့တည်း၊ နတ္ထိ မလံ ယဿာတိ အမလာ၊ နိပုဏာစ+သာ+
အမလာစာတိ နိပုဏာမလာ (ဝိသေသနောဘယပဒ ကမ္မဓာရည်းသမာသ်)၊ နိပုဏာ
မလာ+ဗုဒ္ဓိ ယဿာတိ နိပုဏာမလဗုဒ္ဓိ။

ဗုဒ္ဓဇောသေန။ ။ အတောင်းပန်ခံရသောအရှင်နှင့် တောင်းပန်သော အရှင်
သည် နာမည်ချင်းတူနေ၏၊ ထို့ကြောင့် တောင်းပန်သောအရှင်ကို “ စူဠဗုဒ္ဓဇောသ ”
(ဗုဒ္ဓဇောသငယ်) ဟု ခေါ်ကြသည်။

သက္ကစ္စံ။ ။ “ အာဒရတ္ထနိပါတ် ” ဟု၎င်း၊ သံပုဗ္ဗ+ ကရ- တွာဖြင့် “ သက္ကစ္စ ” ဟု
ပြီးမှ ဝါစာသိလိင်္ဂနိဂ္ဂဟိတ်လာထားသောပုဒ် ဟု၎င်း ကြိုကြ၏၊ ဦးကာ၌ “ စိတ္တိကတွာ ”
ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုစိတ္တိကတွာလည်း “ စိတ္တ+ ကတွာ ” ပုဒ်ကို သမာသ်စပ်ထားသောပုဒ်
တည်း၊ အပ္ပုတတပ္ပောအနက်၌ စိ (စ အနုဗန်ရှိသောဤ) ပစ္စည်းသက်၍ စိတ္တိကတွာ
ပြီးသည်၊ “ စိတ်မဟုတ်သော်လည်း စိတ်ကဲ့သို့ပြု၍ ” ဟု ပေး၊ မိမိစိတ်ကို မိမိအလွန်
အလေးပြု၍ စိတ်ချမ်းသာမှုကို ဂရုစိုက်သကဲ့သို့ ထို တောင်းပန်မှု၌လည်း မိမိစိတ်ကဲ့
သို့ပင် အလေးပြုသည် - ဟူလို၊ [မရဇိကာ၌ကား ရိုသေခြင်းအနက်ကို ဟောသော
“ စိတ္တိ ” ပုဒ်ဟု ကြို၍ “ စိတ္တိ - ရိုသေခြင်းကို၊ ကတွာ - ပြု၍ ” ဟု ဆိုလေသည်။]

ဓမ္မာကို၊ ဒေဝါနံ- နတ် ဗြဟ္မာတို့အား၊ ဒေသေတွာ - အကျယ်ဟောပြောတော်မူခဲ့ပြီး၍၊ ပုန-တဖန်၊ နယတော-နည်းအမြစ်အားဖြင့်၊ ဝါ-အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်၊ သာရိပုတ္တဿ - သာရိပုတြာ မည်တော်မူသော၊ ထေရဿ- ထေရ်အား၊ သမာစိက္ခိ-ကောင်းစွာ ဟောပြောတော်မူပြီ။

သော ထေရော - ထို အရှင်သာရိပုတြာ ထေရ်သည်၊ အနောတတ္တဒဟေ- အနဝတတ်အိုင်၌၊ ဝါ-အနဝတတ်အိုင်၏ အနီးဖြစ်သော စန္ဒကူးတော၌၊ မဟေသိနော-မြတ်စွာဘုရားအား၊ ဥပဋ္ဌာနံ- ဆည်းကပ်လုပ်ကျွေးမှုကို၊ ကတွာ-ပြုပြီး၍

x x x x x x x x

ယံ ဒေဝဒေဝေါ။ ။ တောင်းပန်ပုံကိုပြုပြီး၍ ယခုအခါ ဖွင့်ပြအပ်လတံ့သော ပါဠိတော်၏ ဖြစ်ပေါ်လာပုံ အစီအစဉ်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ယံ ဒေဝဒေဝေါ” စသော ဂါထာစကားကိုမိန့်သည်။ “ဝေဒေဟမုနိနာပုန” တိုင်အောင်မြော်သည်။ [ဒေဝဒေဝေါ၏အဖွင့်ကို ဋီကာ၌ တိုက်ရိုက်ဖွင့်ထားပြီးဖြစ်၍ ဋီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။

နယတော။ ။ “နိယတိ ဣယတိ ဧတေနာတိ နယော” နှင့်အညီ သိစေလိုအပ်သော အနက်ကို သိကြောင်းစကားသည် “နယ” မည်၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် အနဝတတ်ရေအိုင်၏ အနီး၌ ဆည်းကပ်လာသော အရှင်သာရိပုတြာအား အဘိဓမ္မာတရားကို အရှင်သာရိပုတြာ သိလော့အောင် နည်းပေးတော်မူ၏။ [“သာရိပုတြာ.... တာဝတိံသာ၌ ဤမျှလောက်သောတရားကို ဟောတော်မူခဲ့ပြီ” ဟု အကျဉ်းချုပ်မျှ ဟောပြောတော်မူခြင်းကို “နည်းပေးတော်မူခြင်း” ဟုဆိုသည်။] ထို့ကြောင့် နယတောကို “သင်္ခေပတော” ဟု ဋီကာ၌ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ပြသည်။ [“သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ နယံ ဒေန္တေ” ဟု နောက်၌ လာလတံ့။]

ပုတ်ချက်။ ။ ရှေးဆရာတို့ကား နယတောကို “သင်္ခေပတော” ဖွင့်ပုံထောက်၍ “နယ” အတွက် သင်္ခေပနယ, ဝိတ္ထာရနယ, နာတိသင်္ခေပ နာတိဝိတ္ထာရနယ” ဟု ခုမျိုး ခွဲ၍ “အရှင်သာရိပုတြာအား ဟောတော်မူအပ်သောနည်းသည် သင်္ခေပနယ မည်၏။ တာဝတိံသာ၌ ဟောတော်မူအပ်သောနည်းသည် ဝိတ္ထာရနယမည်၏။ အရှင်သာရိပုတြာက လင်းနို့သား ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော ရဟန်းငါးရာတို့အား ဟောတော်မူအပ်သော နည်းသည် နာတိသင်္ခေပနာတိဝိတ္ထာရနယ မည်၏” ဟု ခွဲပြကြသည်။

သမာစိက္ခိ ဝိနာယကော။ ။ သံ+အာစိက္ခိ၌ သံကို သမ္မာ ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် သံ၏ သမံအနက် စသည်ကို တားမြစ်သည်။ ထိုသမ္မာ၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုကား “ယထာထေရော ဗုဇ္ဈတိ” ဟု ထည့်သည်။ အရှင်သာရိပုတြာ ထေရ်၏ အကျယ်သိလောက်အောင် ဟောတော်မူခြင်းကို “သမ္မာအာစိက္ခန” ဟု ဆိုလိုသည်။

ဝိနာယကော။ ။ ဋီကာ၌ ၊ နည်းဖွင့်ထား၏။ ဝေနေယျသတ္ထေ ဝိနေတိတိ ဝိနာယကော၊ ဤနည်း၌ ဝိပုဗ္ဗ နိဇာတ် ဟုကြံ၊ “နာယကဝိရဟိတောဝါ” ဟူသော ဒုတိယနည်း၌ ဝိကို ဝိဂတအနက်ကြံ၍ “နာယကတော+ဝိဂတော ဝိနာယကော-နာယကမှ ကင်းသော (မိမိကို ရှေ့ဆောင်မည်ပုဂ္ဂိုလ် မရှိဘဲ မိမိကသာ ရှေ့ဆောင်ဖြစ်သော) ပုဂ္ဂိုလ်” ဟု ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိဂတနာယကကို “သယမ္ဘူ - ကိုယ်တိုင် ကိုယ်ဘာသာဖြစ်သော ဘုရား” ဟု ဋီကာ၌ အဓိပ္ပာယ်ပြသည်။

၎င်း၊ ယံ - ယင်း အဘိဓမ္မာကို၊ သုတွာနစ - နာယူပြီး၍၎င်း၊ ဖေဝိဘလံ - ဇမ္ဗူ
သောင်းခွင်၊ မြေအပြင်သို့၊ အာဟရိတွာ-ဆောင်ယူခဲ့ပြီး၍၊ ဘိက္ခုနံ-လင်းနို့သား
ဖြင့်ခွဲဘူးသော တပည့်ရဟန်း ဝါးရာဘို့အား၊ ပယိရုဒါဟာသိ - ဟောပြောပြသ၊
ပို့ချတော်မူပြီး။

ဣတိ- ဤ အစဉ်အားဖြင့်၊ (ယော အဘိဓမ္မာ-အကြင် အဘိဓမ္မာကို၊) ဘိက္ခု
ဟိ- ရဟန်းတို့သည်၊ ဓာရိတော - ဆောင်ရွက် မှတ်သားအပ်ပြီ၊ ပုန - တဖန်၊
ဝေဒေဟနိနာ - ပညာဖြင့်ဖြစ်တတ်သော ရှင်အာနန္ဒာဟူသော မုနိသည်၊ ဝါ-
ပညာဖြင့်အားထုတ်တတ်သော ရှင်အာနန္ဒာဟူသော မုနိသည်၊ သင်္ဂီဘိကာလေ-
ပဌမ သံဂါယနာတင်ရာအခါ၌၊ (ယော အဘိဓမ္မာ - ကို) သင်္ဂီတော- သံဂါ
ယနာတင်အပ်ပြီ။

x x x x x x x

အနောတတ္ထ၊ ပေ၊ ပုန။ ။ ဘာဝတံ သာနတ်ပြည်၌ အဘိဓမ္မာတရား ဟောတော်
မူစဉ် ဆွမ်းဘုဉ်းပေးတော်မူရန်နှင့် လှူပြည်သို့ ဆင်းတော်မူကာ မြောက်ကျွန်း၌ ဆွမ်းခံ
တော်မူ၍ ဟိမဝန္တာဝယ် အနဝတတ်အိုင်၏ အနီး၌ ဆွမ်းဘုဉ်းပေးတော်မူ၏။ ထိုနေ့၌
စန္ဒကူတောသို့ ကြွတော်မူ၏။ အရှင်သာရိပုတြာသည် ထိုတော၌ ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ်
ပြု၍ ထိုင်နေစဉ် ဘုရားရှင်သည် ဟောတော်မူအပ်ပြီးသော အဘိဓမ္မာတရားကို အရှင်
သာရိပုတြာ သလောင်ရုံ နည်းပေးတော်မူ၏။ အရှင်သာရိပုတြာသည် ထို အဘိဓမ္မာ
တရားကို နာယူခဲ့၍ မိမိ၏ တပည့်ဖြစ်သော ရှေး လင်းနို့သားဘဝတုန်းက အဘိဓမ္မာ
တရား၌ အထုံပါခဲ့သော ရဟန်းတို့အား ဟောပြော ပို့ချတော်မူ၏။ ဤ အစီအစဉ်
အတိုင်း ရဟန်းကောင်တို့သည် ဆောင်ရွက် မှတ်သားခဲ့ကြသည်။ [ဤအကြောင်းအရာကို
နောက်၌ အကျယ်ပြု၍ လတံ့၊] ပဌမ သံဂါယနာတင်သောအခါ အရှင်အာနန္ဒာသည်
(အရှင်မဟာကဿပ အမေးကို ဖြေသောအားဖြင့်) သံဂါယနာတင်ခဲ့ပေသည်။

ဗုတ်ချက်။ ။ သဗ္ဗသုတွာ၌ ဒုတိယန္တဖြစ်ခဲ့သော ယံ သဒ္ဓါသည် ဓာရိတော သင်္ဂီ
တောတို့၌လည်း အဓိကားရနည်းအားဖြင့် လိုက်လာ၏။ ထိုသို့ လိုက်လာသောအခါ
“အတ္ထဝသာ လိင်္ဂံ ဝိဘတ္တိ ဝနေ ဝိပရိဏာမော ကာတဗ္ဗော” နှင့်အညီ လိုက်ရ၏။
ထို့ကြောင့် “ယော” ဟု ပဌမန္တအနေအားဖြင့် လိုက်လာရသည်။

ပယိရုဒါဟာသိ။ ။ ပရိ- ဥ- အာပုဗ္ဗ ဟရဓာတ်သည် ကထနအနက်ဟောတည်း၊
ထို့ကြောင့် “ကထေသိ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။ သက္ကတ၌- “ပရိယ” ဟု ရှိ၏။ ထို့ကြောင့်
ပါဠိ၌ ပရိနောက်ဝယ် ကပ်ဘွယ်သရ ရှိလျှင် (ယ) လာလေ့ရှိသည်။ ဥပမာ- ပရိယော
သာန၊ ပရိယေသတိ၊ ပရိယာပုဏ္ဏတိ၊ ပရိယတ္တိ သေည်တည်း။ ဤသို့လည်း ယလာ၍
ယနှင့် ရကို ရှေ့နောက် ပြန်ပြီးလျှင် “ပယိရ” ဟု ဖြစ်၏။ သက္ကတ၌ “ဥတ်” ဟု ဥပသာရ
ရှိ၏။ သဒ္ဓိစပ်သောအခါ ထို(တ်) သည်(၌) ဖြစ်၍ စပ်၏။ ဥပမာ- ယသ္မာတ် အပေတိ
(ယသ္မာဒပေတိ) ပစ္စယာတ် အနိဋ္ဌာ (ပစ္စယာဒနိဋ္ဌာ) စသည်တည်း။ ထို့ကြောင့်
ဥနောက်၌ ကပ်ဘွယ်သရ ရှိလျှင် ဒ လာလေ့ရှိ၏။ ဤသို့လည်း ဒ လာ၍ “ပယိရုဒါ” ဟု
ဖြစ်၏။ ဟရဓာတ်ကိုကား မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်ဖြင့် ဟာပြု၊ အဇ္ဇတနီ ဤ ဝိဘတ်သက်၊
အဇ္ဇတနီ နှောင်းရာ၌ သလာ၍ “ပယိရုဒါဟာသိ” ဟု ပြီးရသည်။

ဝတ္ထိရဉ္စကောဟိ-နက်နဲသော ဉ္စကရိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ အဘိဏ္ဍာသမာ-
 မပြတ်မလပ်၊ ဩဂါဠဿ- ဉ္စကရိဖြင့် သက်ဝင်အပ်သော၊ နာနာနယဝိစိတ္တဿ-
 အမျိုးမျိုးသော နည်းတို့ဖြင့် ထူးဆန်းသော၊ [ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လှည့်လာသော ကေတ္တ
 နည်း၊ နာနတ္တနည်း၊ အပျာပါရနည်း၊ ဝေဓမ္မတာနည်း တို့ကို ရည်ရွယ်ဟန်
 တူသည်။] တဿ အဘိဓမ္မဿ - ထို အဘိဓမ္မာ၏။ [အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိဉ္စ
 ပဓာနအဖြစ်ဖြင့်စပ်၊ အဋ္ဌကထာဉ္စလည်း အပဓာနအဖြစ်ဖြင့် စပ်။] အာဒိတော-
 ရှေးဥျားအစ၊ ပဌမသံဂါယနာတင်ရာကာလ၌။

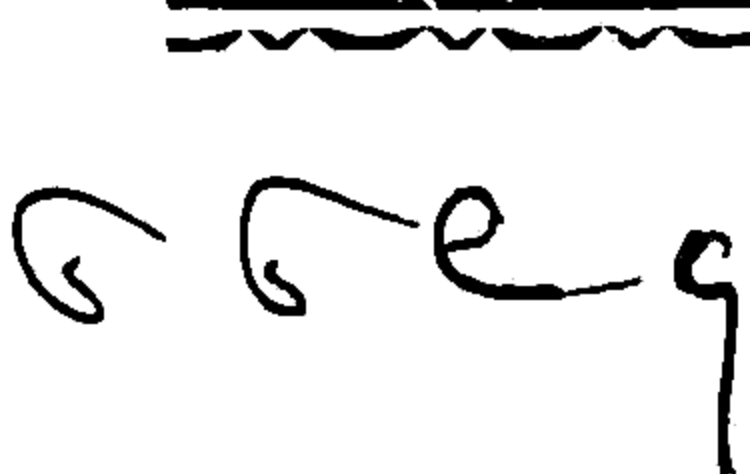
x x x x x x x

ဝေဒေဟမုနိနာ။ ။ဝိဒန္တိ ဇာနန္တိ ဧတေနာတိ ဝေဒေါ၊ ဤဟတိ ပဝတ္တတီတိ
 ဤဟော၊ ဝေဒေန+ဤဟော ဝေဒေဟော=ပညာဖြင့်ဖြစ်တတ်သော မုနိ၊ သာမညဗလ
 သုတ်အဋ္ဌကထာဉ္စကား ဤဟောတတ်၏ အားထုတ်ခြင်းအနက်ကိုယူ၍“ဝေဒေန ဤဟတိ
 စာသုတိ ဝါယမတီတိ ဝေဒေဟိ ” ဟု ဖွင့်၏။ မဂုဋ္ဌိကာဉ္စ အရှင်မဟာကဿပ စသော
 ပဌမသံဂါယနာတင် ရဟန္တာအများကို “ဝေဒေဟမုနိ” ဟု ဖွင့်၏။ အရှင်အာနန္ဒာကို
 အရကောဘိသော နည်းကို ကေစိဝါဒ ဟု ဆိုလေသည်။ သို့သော် ပါဠိတော်၌ပင်
 အရှင်အာနန္ဒာကိုသာ “ ဝေဒေဟမုနိ ” ဟု သုံးစွဲထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ [ကံ ပန
 အယျော မဟာကဿပေါ အယျဿ အာနန္ဒဿ ဝေဒေဟမုနိနော သမ္မုခါ ဓမ္မံ ဘာသိ
 တဗ္ဗံ မညတိ။ — နိဒါနဝဂ္ဂ၊ ကဿပသံယုတ် ပဌမဝဂ္ဂ။]

အဘိဏ္ဍာသော ။ ။ “ပုနပုနံ အဘိဏ္ဍာ သကိဓာဘိက္ခဏံ မဟံ” ဟူသော
 အဘိဓာန် (၁၁၃၇) ၌ အဘိဏ္ဍာနှင့် အသကိကို ပရိယာယ် အဖြစ်ဖြင့် ဆိုထား၏။
 “အသကိ-တကြိမ်မက” ဟု ဆိုလျှင် “အကြိမ်များစွာ” ဟု ဆိုရာရောက်၏။ ထို့ကြောင့်
 အဘိဏ္ဍာသောကို “မဟုသော-အကြိမ်များစွာ” ဟု ဗျူဟာ၌ ပရိယာယ်ဖွင့်သည်။

အာဒိတော၊ ပေ၊ အဘိသင်္ခတာ။ ။ဤစကားဖြင့် မိမိအဋ္ဌကထာသစ်၏ မှီရာ
 ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာဟောင်းကို ပြ၏။ ထိုအဋ္ဌကထာဟောင်းကိုမှီ၍ အဋ္ဌကထာသစ်
 စီရင်ပါမည်-ဟူလို၊ ယာ အဋ္ဌကထာကို သင်္ဂီတာ၊ အနုသင်္ဂီတာ၊ အာဘတာ၊ အဘိ
 သင်္ခတာတို့၌ စပ်၊ [အတ္ထော ကထိယတိ ဧဘာယာတိ အဋ္ဌကထာ- ပါဠိတော်၏
 အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုဖွင့်ဆိုကြောင်း ဣမ်းစာ၊ ဣကို ငွပြု၍ “အဋ္ဌကထာ” ဟု ဖြစ်သည်။]

မှတ်ချက်။ ။ “ယာ အဋ္ဌကထာ သင်္ဂီတာ-အကြင်အဋ္ဌကထာကို သံဂါယနာတင်
 အပ်ပြီ” ဟု ဆိုသောကြောင့် “ ပဌမ သံဂါယနာမတင်မီ ဘုရားလက်ထက်တော်၌ပင်
 အဋ္ဌကထာရှိပြီး ဖြစ်သည် ” ဟု သိသာ၏။ ထို့ကြောင့် ယာ အဋ္ဌကထာပါဠိဖြင့် ယခု
 အဋ္ဌကထာသစ်၏မှီရာ ရှေးအဋ္ဌကထာဟောင်း ဟူသည် ဘုရားရှင်မှစ၍ ဖြစ်လာခဲ့ရ
 ကား ဘုရားစကားတော်ကဲ့သို့ လေးစားလောက်သော အဋ္ဌကထာဖြစ်သည်ဟု သိသာ
 ၏။ [ပဌမသင်္ဂီတိယံ ယာ အဋ္ဌကထာ သင်္ဂီတာတိဝစနေန သာ ဘဂဝတော ဓရမာန
 ကာလေပိ အဋ္ဌကထာ ဝိဇ္ဇတိ၊ တေန ပါဠောဝိယ (ပါဠိတော်ပါဠိကဲ့သို့) ဘဂဝံမူလိ
 ကာဝါတိ ဝိညာယတိ။ — အနုဋ္ဌိကာ။]

ပုရာ-ရှေးအခါ၌၊ ယာ အဋ္ဌကထာ-အကြင်အဋ္ဌကထာကို၊ မဟာကဿပါ ဒီဟိ - အရှင်မဟာကဿပ အစရှိကုန်သော၊ ဝသီဟိ - စိတ်စွမ်းသတ္တိ ရှိတော်မူ ကြသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည်၊ ဝါ - ဝသီဘော် ငါး , နိုင်သောအားဖြင့်, စွမ်းအားသတ္တိ ရှိတော်မူကြသော ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့သည်၊ သင်္ဂါတာ-သံဂါ ယနာတင်အပ်ပြီ၊ ပစ္စာပိ - ဒုတိယ တတိယ သံဂါယနာတင်ရာ နောက်အခါ၌ လည်း၊ ဣသီဟိ - အရှင်မဟာယသ , အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ အစရှိသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည်၊ ယာ (အဋ္ဌကထာ)-ကို၊ အနုသင်္ဂါတာစ- တဖန် ထပ်၍လည်း သံဂါယနာတင်အပ်ပြီ။

ပန-ထိုသို့ပင် သံဂါယနာ ၃ တန် တင်အပ်ပါသော်လည်း၊ မဟိန္ဒေန-မဟိန္ဒ မည်သော၊ ထေရေန-ထေရ်သည်၊ ယာ(အဋ္ဌကထာ)- အကြင် အဋ္ဌကထာကို၊ ဥတ္တမံ-မြတ်သော၊ တေဒီပံ- ဤ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့၊ အာဘတာ - ဆောင်ယူအပ်ပြီ၊ (ပစ္စာ-နောက်၌) ဒီပဝါသီနံ - သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ နေလေ့ရှိသူတို့၏၊ ဘာသာယ- သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့်၊ (ယသ္မာ - အကြင်ကြောင့်) အဘိသင်္ခတာ-ပြောင်းလွှဲပြုပြင် စီရင်အပ်ပြီ၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ (“အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ”၌ စပ်။)

x x x x x x x x

အဘိဓမ္မဿ လိုက်စေ။ ။ တဿ ဂန္ထိရညာဏေဟိဂါထာ၌ တဿ အဘိဓမ္မဿ ကို အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ၌ ပဓာနအားဖြင့် စပ်စေလိုရင်းတည်း၊ သို့သော် ယာ အဋ္ဌ ကထာဟူသော ဤပုဒ်၌လည်း အပဓာနအားဖြင့်စပ်၍ “ ထိုအဘိဓမ္မာ၏ အကြင် အဋ္ဌ ကထာ” ဟု မှတ်ပါ။ ဤသို့ ပုဒ်တခုထည်းက ၂ နေရာ ၃ နေရာ၌ စပ်ရာဝယ် “အဓိကဓရ နည်း, အာဝုတ္တိနည်း” ဟု အနုဂ္ဂိကာ ဆိုသည်။ [အဓိကဓရဝသေန တမေဝ အဘိဓမ္မ ပဒံ အာကမုတိ၊ အာဝုတ္တိအာဒိဝသေန ဝါ အယမတ္ထော ဝိဘာဝေတဗ္ဗော။]

သံဂါတာ။ ။ သံကို “သင်္ဂဟေတွာ” ဟု၎င်း, ဂါတာကို “ဂုတ္တာ” ဟု၎င်း ဋီကာဖွင့်၏။ အနက်ကို ဖွင့်ပြသင့်ရာဌာနတိုင်း၌ “အယံ ဧတဿ အတ္ထော-ဤ အနဝဇ္ဇ သုခင်္ဂပါက အနက်သည် ဤ ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနက်တည်း၊ အယံ ဧတဿ အတ္ထော- ဤ သာဝဇ္ဇ ဒုက္ခင်္ဂပါကအနက်သည် ဤအကုသလသဒ္ဓါ၏အနက်တည်း” ဤသို့စသည်ဖြင့် သိမ်းယူ၍ ဆိုအပ်သည်ကို သံဂါတ် (သံဂါယနာ) ဟု ဆိုသည်။

အာဘတာ ပေ၊ သင်္ခတာ ။ ။ သံဂါယနာ ၃ တန် တင်အပ်ပြီး အဋ္ဌကထာ ရှိပါလျက် “ အဘယံကြောင့် အတ္ထံ ပကာသယိဿသိ - အဋ္ဌကထာသစ်ကို စီရင်ဥျး လတံနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “အာဘတာ ပန” စသည်ကို မိန့်၊ ပါဠိလျှော့ အတိုင်း အဓိပ္ပါယ်သံပါ။ အရှင် မဟိန္ဒထေရ်သည် ပါရာဇိကကဏ္ဍ အဋ္ဌကထာ၏ နိဒါန်း၌ ပြအပ်သည့်အတိုင်း သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သာသနာပြုကြွတော်မူ၍ သီဟိုဠ်ရဟန်း တို့အား ပို့ချသောကြောင့် “အရှင်မဟိန္ဒထေရ်သည် ဤအဋ္ဌကထာကို သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဆောင်အပ်ပြီ” ဟု ဆိုသည်။ ထို့နောက် သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ပြင်ဆင် ပြုပြင်ထားမှ သီဟိုဠ်သားတို့ နားလည်ဘွယ်ရှိသောကြောင့် မူလက မဂဓဘာသာဖြင့် ရှိသော အဋ္ဌ ကထာကို သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ပြောင်းလွှဲလိုက်ကြသည်။

တဒတာ-ထိုအဋ္ဌကထာဟောင်းမှ၊(သံဂါယနာ ၃ တန်သို့လည်း တင်အပ်၊ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့လည်း ဆောင်အပ်၊ သီဟိုဠ် ဘာသာဖြင့်လည်း စီရင်အပ်သော အဋ္ဌကထာဟောင်းမှ၊) တမ္ပပဏ္ဍိနိဝါသိနံ - သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ နေလေ့ရှိသူတို့၏၊ (သီဟိုဠ်ကျွန်းသူ၊ ကျွန်းသားတို့၏၊) ဘာသံ- သီဟိုဠ်ဘာသာကို၊ အပနေတွာ- ဖယ်ရှားပြီး၍၎င်း၊ နိဒ္ဒေါသံ - အသဘာဝနိရုတ္တိ ဟူသော အပြစ်မရှိသော၊ တန္တိ နယာနဂံ-ပါဠိတော်နည်းနာ၊ အသွားအလာသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ ဘာသံ-မဂဓ ဘာသာကို၊ အာရောပယိတွာ- ပေထက်သို့ တင်၍၎င်း။

× × × × × × ×

အပနေတွာ တတောဘာသံ။ ။ [မိမိ အဋ္ဌကထာသစ်၏ မှီရာနိဿယကို ပြုပြီး၍ ယခုအခါ ကျမ်းပြုပုံ အစီအစဉ်ဟူသော ကရုဏာပွကာရကို ပြလိုသောကြောင့် “အပနေတွာ တတောဘာသံ” စသည်ကိုမိန့်၊ “တော သယန္တော ဝိစက္ခဏေ” တိုင်အောင် မြော်သည်။] ဘာသံကို “ကမ္ဘုကသဒိသံ သီဟဋ္ဌဘာသံ” ဟု သာရတ္ထဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့် အရ ကမ္ဘုကနှင့်တူပုံကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။

တမ္ပပဏ္ဍိ။ ။ “တမ္ပော + ပါဏိမိ ယဿာတိ တမ္ပပါဏိ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဣဒ္ဓေဘော်လာ၊ ပါဏိ အာကို အရသာပြု၍ “တမ္ပပဏ္ဍိ” ဟု ဖြစ်သည်။ “ယဿ-အကြင် လူအပေါင်း၏” ဟု ပေး၊ ဝိဇယမင်းသားတို့ ဖေါင်ဖြင့် မျောသွားကြရာဝယ် သီဟိုဠ် ကျွန်းနေရာရောက်၍ ကမ်းပါး၌ လက်ထောက်သောအခါ လက်တွေ့ နိနေသောကြောင့် ထိုသူတို့ကို “တမ္ပပဏ္ဍိ” ဟု ခေါ်၏။ နေရာကျွန်းကိုလည်း ဌာနျူပစာရအားဖြင့် “တမ္ပပဏ္ဍိ” ဟု ခေါ်ကြသတတ်။ “တမ္ပော+ပါဏိ ယသိ” ဟု ပြုလျှင် ထိုကမ်းပါးကို မုချ၊ တကျွန်းလုံးကို ဧကဒေသုပစာရအားဖြင့် “တမ္ပပဏ္ဍိ” ဟု ခေါ်၊ “သီဟဋ္ဌဒိပ” ဟုလည်း ခေါ်ရပုံကို ပါရာဇိကဏ် ဂန္ထာရမ္မအဖွင့်၌ ပြထားပြီ။

အာရောပယိတွာ နိဒ္ဒေါသံ။ ။ “အာပုဗ္ဗ၊ ရဟ-ဏာပယ” ဖြင့် “အာရောပယ-တက်ရောက်စေ” ဟု ဖြစ်၏။ “တက်ရောက်စေခြင်း” ဟူသည် တင်ပေးခြင်းတည်း။ သီဟိုဠ်ဘာသာကို ဖယ်၍ မဂဓဘာသာကို ပေထက်သို့ တက်ရောက်စေမည်။ “မဂဓဘာသာဖြင့် စီရင်မည်” ဟုလို၊ ထို မဂဓဘာသာသည် နိဒ္ဒေါသဖြစ်၏။ ဘာကြောင့်နည်း- သဘာဝနိရုတ္တိ (အစစ်အမှန် သဒ္ဓါ) ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ပါဠိဘာသာမှ တပါးသော အခြားဘာသာတို့သည် သဘာဝနိရုတ္တိ မဟုတ်သောကြောင့် အနည်းနှင့် အများ ထိုက်သလို အပြစ်ရှိကြ၏။ မဂဓဘာသာကား အပြောင်းအလွဲ အပြစ်မရှိသောကြောင့် နိဒ္ဒေါသဖြစ်သည်။ မဂဓဘာသာ၏ မပြောင်းလွဲပုံကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာ နာမ်ပိုင်းအစ၌ ပြထားပြီ။

တန္တိနယာနဂံ ။ ။ တနောတိ ဝိတ္ထာရေတီတိ တန္တိ၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ချဲ့ဖွင့် တတ်သော ပါဠိ၊ [တနုဓာတ်၊ တိပစ္စည်း၊] တန္တိယာ + နယော တန္တိနယော-ပါဠိ တော်၏နည်း (ပါဠိတော်၏အသွား)၊ တန္တိနယံ + အနုဂစ္ဆတီတိ တန္တိနယာနဂါ (ဘာသာ)၊ ပါဠိတော်သွားပုံသို့ အစဉ်လိုက်သော ပါဠိတော်သွားပုံနှင့်တူသော မဂဓဘာသာ။ [ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ “ပါဠိနယာနရူပံ” ဟု ရှိ၏။ အဓိပ္ပါယ်တူပင်။]

နိကာယန္တရလဒ္ဓိဟိ - ဂိုဏ်းတပါးတို့၏ အယူတို့နှင့်၊ အသမ္မိဿံ - အကြား အကြား၌ ရောနှောခြင်း မရှိသော၊ အနာကုလံ - မိမိဂိုဏ်း၏ အယူ၌လည်း ရှုပ်ထွေးခြင်းမရှိသော၊ မဟာဝိဟာရ ဝါသီနံ - မဟာဝိဟာရ၌ နေလေ့ရှိသော ထေရ်တို့၏၊ ဝိနိစ္ဆယံ-အဆုံးအဖြတ်ကို၊ ဒီပယန္တော-ထင်ရှားပြလျက်။

x x x x x x x

နိကာယန္တရလဒ္ဓိဟိ။ ။ လဘဇာတ်၊ တိပစ္စည်းဖြင့် “လဒ္ဓိ” ဟု ဖြစ်၏။ လဘ ဇာတ်သည် လဘ (ရခြင်း) ပတ္တိ (ရောက်ခြင်း) အနက်ကိုဟော၏။ လမ္ဘတေ-ရအပ် ရောက်အပ်၏။ ဣတိ လဒ္ဓိ၊ မိမိစိတ်ဖြင့်ရောက်အပ်သော (ယူထားအပ်သော) အယူဝါဒ၊ [မရဋီကာ၌ “လဘန္တိ ဝဒန္တိ တောယာတိ လဒ္ဓိ” ဟု ဆိုလေသည်။] နိကာယသဒ္ဓါ သည် အပေါင်း (သမူဟ) အနက်ကို ဟော၏။ အန္တရသဒ္ဓါကား “တပါးတခြား” ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ အပေါင်းတပါးကို “ဂိုဏ်းတပါး” ဟု ခေါ်ကြသည်။ နိကာယန္တရာနံ+လဒ္ဓိ-နိကာယန္တရလဒ္ဓိ။

ဂိုဏ်းတပါးအယူ။ ။ “တေဇောဇာတ်လွန်ကဲသော မဟာဘုတ်တို့၏ ကြည်လင် ခြင်းသည် စက္ခုပသာဒမည်၏။ ဝါယောဇာတ် ပထဝီဇာတ် အာပေါဇာတ်လွန်ကဲသော မဟာဘုတ်တို့၏ ကြည်လင်ခြင်းသည် သောတပသာဒ၊ ဃာနပသာဒ၊ ဇိဝှါပသာဒ မည်၏။ အလုံးစုံလွန်ကဲသော မဟာဘုတ်တို့၏ ကြည်လင်ခြင်းသည် ကာယပသာဒ မည်၏။ ဤသို့စသော အယူတည်း” ဟု မရဋီကာဖွင့်၏။ [ဤအယူသည် ရူပကဏ္ဍအဋ္ဌ ကထာ၌ ကေစိဝါဒအဖြစ်ဖြင့် လာလတံ၊] ထိုအယူအတိုင်း ဖွင့်ပြအပ်သော အယူကို လည်း ကာရဏူပစာရအားဖြင့် “နိကာယန္တရလဒ္ဓိ” ဟု ခေါ်ရသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤအဋ္ဌကထာကို စီရင်ချိန်၌ သီဟိုဠ်ကျွန်းဝယ် မဟာဝိဟာရဝါသီ ဂိုဏ်း၊ ဇေတဝနဝါသီဂိုဏ်း၊ အဘယဝိရိဝါသီဂိုဏ်း ဟု ၃ ဂိုဏ်းရှိ၏။ အရှင်ဗုဒ္ဓသောသ သည် မဟာဝိဟာရဝါသီဂိုဏ်းဝင်တည်း။ ထို့ကြောင့် မဟာဝိဟာရဝါသီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အယူနှင့် ဆန့်ကျင်နေသော အခြား ၂ ဂိုဏ်း၏ အယူကို “နိကာယန္တရလဒ္ဓိ” ဟု ဆိုသည်။

အသမ္မိဿံ အနာကုလံ။ ။ ထိုသို့ ဂိုဏ်းတပါး၏အယူဖြစ်သော အဖွင့်နှင့် မရော သည်ကို “အသမ္မိဿံ” ဟု ဆို၏။ သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် စီရင်အပ်သော ရှေး အဋ္ဌကထာ ဟောင်း၌ကား အကြား အကြား၌ ထိုနိကာယန္တရလဒ္ဓိများ ပါရှိနေသေး၏။ “ဤ အဋ္ဌကထာသစ်၌ ထိုသို့ ရောနှော၍ မပါစေရပါ” ဟုလို၊ မိမိဂိုဏ်းသား၏ အယူဝါဒ ကား ဤ အဋ္ဌကထာသစ်၌ ပါဝင်လိမ့်မည်။ သို့သော် “အနာကုလ-ဤကား တိပိဋက စုဂ္ဂနာဂထေရ်၏အယူ၊ ဤကား မောရဝါပိဝါသီ မဟာဒတ္တထေရ်၏ အယူ” စသည်ဖြင့် သူ့အယူနှင့်သူ ခွဲခြားထားမည်ဖြစ်၍ မရှုပ်ထွေးစေရပါ-ဟုလို၊ -ဋီကာ။

မဟာဝိဟာရ၊ ပေ၊ ဝိနိစ္ဆယံ။ ။ ဝိနိစ္ဆိနာတိ ဇေတနာတိ ဝိနိစ္ဆယော- ဆုံးဖြတ် ကြောင်းစကား၊ တနည်း- ဝိနိစ္ဆယဉာဏ်၊ ထိုဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်အပ်သော စကား အစဉ်ကို ကာရဏူပစာရအားဖြင့် “ဝိနိစ္ဆယ” ဟု ဆိုသေး၏။ [အသမ္မိဿံ အနာကုလံ တို့၏ စပ်ရာပုဒ်ကို ဋီကာ၌ ၂ နည်းပြထား၏။ ဤ၌ ရှေးနည်းအတိုင်း ဝိနိစ္ဆယံ၌ စပ်၍ နိဿယပေးထားသည်။]

အာဂမဋ္ဌကထာသုပိ- သုတ္တန် အဋ္ဌကထာတို့၌လည်း၊ ဂဟေတဗ္ဗံ - ယူသင့် ယူထိုက်သော အနက်အဖွင့်ကို၊ ဂဟေတွာန- ယူပြီး၍၎င်း၊ ဝိစက္ခဏေ - စူးစမ်း မြော်မြင်၊ ပညာရှင်တို့ကို၊ တောသယန္တော - နှစ်သက်စေလျက်၊ အတ္ထံ - အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ပကာသယိဿာမိ-ထင်ရှား ဖွင့်ပြပေအံ့။

ပန-ဂန္ထဂရု၊ ပြစ်မရှုဘို့၊ ယခုအနေ၊ မှာခဲ့ပေအံ့၊ သဗ္ဗာနိ-အလုံးစုံကုန်သော၊ [ပါဠိတော်၌ အာလောကကသိုဏ်းနှင့် အာကာသကသိုဏ်း မပါ၊ ဤ၌ ထို ၂ပါးနှင့်တကွ အားလုံး- ဟူလို၊] ကမ္မဋ္ဌာနာနိ- ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ တို့၎င်း၊ စရိယာ ဘိညာ ဝိပဿနာ - စရိုက်၊ အဘိညာဉ်၊ ဝိပဿနာတို့၎င်း၊ (ဣတိ- သို့၊) ဣဒံ သဗ္ဗံ-ဤ အလုံးစုံကို၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌၊ ယသ္မာ-အကြွင်းကြောင့်၊ (မယာ- ငါသည်၊) ပကာသိတံ-ထင်ရှား ပြအပ်ခဲ့ပြီ။

တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဤအလုံးစုံ၏ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ထင်ရှားပြအပ်ပြီး၏ အဖြစ် ကြောင့်၊) တံ-ထိုအလုံးစုံကို၊ အဂ္ဂဟေတွာန-ဤကျမ်း၌မယူမူ၍၊ သကလာယပိ- အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ တန္တိယာ-ပါဠိတော်၏၊ ပဒါနုက္ကမတောဝေ-ပုဒ်တို့၏ အစဉ်အားဖြင့်သာလျှင်၊ အတ္ထဝဏ္ဏနံ- အနက်ကို ဖွင့်ကြောင်းဖွင့်ရာ အဋ္ဌကထာ ကို၊ ကရိဿာမိ-ပြပေအံ့။ [ရှေး၌ “အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ” ဟု မူလပဋိညာဉ် ပါပြီးဖြစ်၍ “ကရိဿာမိ အတ္ထဝဏ္ဏနံ” ကို အနုပဋိညာဉ် ဟု မှတ်ပါ။]

x x x x x x x x

တောသယန္တော ။ ။ တောသယန္တောကို ဂဟေတဗ္ဗံ ဂဟေတွာနနှင့် တွဲစေ လိုသော ဝဒန္တိဝါဒကို ဋီကာပြု၍ ထိုဝါဒကို ပယ်ချပြီးလျှင် တောသယန္တောကို အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ၌ စပ်မှ ယုတ္တရူပ (သင့်တော်သော ယောဇနာခြင်း) ဟု ပြထူး၏။ အကျယ်ကို ဋီကာနိဿယ အဓိပ္ပါယ်၌ ရှုပါ။

ကမ္မဋ္ဌာနာနိ၊ ပေ၊ အဂ္ဂဟေတွာန။ ။ “အာဂမဋ္ဌကထာတို့၌ ယူသင့်သော အနက်တို့ကိုယူ၍” ဟု ဆိုသောကြောင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းစသည်တို့ကိုပါ ယူခွင့်ရှိသော်လည်း ဂန္ထဂရုဒေါသကို ရှောင်လွှဲလိုရကား “ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ ” စသော အမှာစကားချပ်ကို ထည့်သွင်းအပ်ပေသည်။ ဝါကျအားဖြင့်ကား ဝါကျာရမ္မပင်တည်း။ ဈာန်စိတ် မဂ်စိတ် တို့ကိုပြခဏ်း၌ ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ စရိုက်၊ ဈာန်၏အကျိုးဖြစ်သော အဘိညာဉ်နှင့် ဝိပဿနာ တို့ကို ပြဘွယ်ရှိ၏။ ထိုအားလုံးကို ပြနေရလျှင် ကျမ်းဂန် ကျယ်ဝန်းသွားမည်စိုးသော ကြောင့် မပြတော့ဘဲ ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်လာသော အစဉ်အားဖြင့်သာ ဖွင့်ပြတော့ မည်-ဟူလို။

အတ္ထဝဏ္ဏနံ။ ။ ဝဏ္ဏိယတိ အတ္ထောတ္ထေ၊ တောယဝါတိ ဝဏ္ဏနာ- ပါဠိတော်၏ အနက်ကို အကျယ်ဖွင့်ပြရာ ဖွင့်ပြကြောင်းဖြစ်သော အဋ္ဌကထာသည် ဝဏ္ဏနာမည်၏။ အတ္ထဿ - ပါဠိတော်၏အနက်၏၊ ဝါ-ကို + ဝဏ္ဏနာ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။

ဣတိ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော ကျမ်းပြုပုံ အစီအစဉ်ဖြင့်၊ [အပနေတွာ တတော ဘာသံ အစရှိသော ကျမ်းပြုပုံ အစီအစဉ်ဖြင့်၊] ဘာသမာနဿ-ဖွင့်ဆိုလတံ့သော၊ မေ-ငါ၏။ ဣမံ အဘိဓမ္မကထံ-ဤ အဘိဓမ္မ အဋ္ဌကထာကို၊ အဝိက္ခိတ္တာ-အထူး ထူးသော အာရုံ၌ ပစ်ချအပ်သောစိတ် မရှိကုန်သည်။ ဝါ- ပြန်လွင့်သောစိတ် မရှိ ကုန်သည်။ (ဟုတွာ- ရှိ၊ တုမှေ - သောတုအပေါင်း အသင် သူတော်ကောင်းတို့ သည်။) နိသာမေထ-စူးစူးစိုက်စိုက် နာယုလိုက်ကြကုန်လော၊ ဟိ-တိုက်တွန်းသင့် စွ၊ အယံကထာ- ဤ အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထာကို၊ ဒုလ္လဘာ-ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်၏။ ဝါ-ရနိုင်ခဲ၏။ (တနည်း)ဟိ(ယသ္မာ)-အကြံကြောင့်၊ အယံ ကထာ-ဤ အဘိ ဓမ္မအဋ္ဌကထာကို၊ ဒုလ္လဘာ - ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်၏။ ဝါ- ရနိုင်ခဲ၏။ (တသ္မာ- ထိုသို့ အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထာ၏ ဒုလ္လဘ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အဝိက္ခိတ္တာ- ကုန်သည်။ ဟုတွာ-ရှိ၊ တုမှေ- တို့သည်၊ နိသာမေထ - ကုန်လော၊) ဣတိ - ရတနတ္တယ ပဏာမအစရှိသည်ကို ဆိုရာစကားရပ် အပြီးသတ်သတည်း။

x x x x x x x x x

ဣတိ၊ ပေ၊ နိသာမေထ။ ။ ရတနတ္တယ ပဏာမမှစ၍ ပဋိညာဉ်တိုင်အောင်ပြုပြီး၍ သောတုတို့ အားတက်သရော ဖြစ်စေခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော ဥယျောဇဉ် (တိုက် တွန်းမှု) ကို ပြခြင်းငှါ “ဣတိ၊ ပေ၊ နိသာမေထ” ဟု မိန့်သည်။ “ အပနေတွာ တတော ဘာသံ ” စသည်ဖြင့် ကျမ်းပြုပုံကိုပြသောအစဉ်ကို ဣတိသဒ္ဒါဖြင့် ပြန်၍ ညွှန်းသည်။ သီဟိုဠ်ဘာသာကို ပယ်ခြင်းစသည်ဖြင့် ပြုအပ်လတံ့ဖြစ်သောကြောင့် အလွန်နာယုဘွယ် ကောင်းရကား ဤ အဋ္ဌကထာကို စူးစူးစိုက်စိုက် နာယုကြ သင်ယူကြပါ-ဟူလို။

အဘိဓမ္မကထံ။ ။ “ အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထံ ” ဟု ဆိုလိုလျက် အတ္ထပုဒ်ကို ချေ၍ “ အဘိဓမ္မကထံ ” ဟု ဆိုထားသည်။ [အဘိဓမ္မကထန္တိ အဘိဓမ္မဋ္ဌကထံ၊ - ဋီကာ၊] အဘိဓမ္မဿ-အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၏ + အဋ္ဌကထာ-တည်း၊ အဘိဓမ္မဋ္ဌကထာ။

နိသာမေထ။ ။ နိပုဗ္ဗ + စုရာဒိ သမဓာတ်သည် ဒဿန , သဝန , ၂ နက်ကို ဟော၏။ ဤနေရာ၌ သဝနအနက်ကို ယူစေလို၍ “ နိသာမေထာတိ သုဏာဉထ ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။

ဒုလ္လဘာဟိ အယံကထာ။ ။ တိုက်တွန်းသင့်ပုံကိုပြသော ဒဠိဝါကျ၊ [ဣဒါနိ အဝဿံ အယံ သောတဗ္ဗာယေဝါတိ ဒဠိ ဥဿာဟေန္တော ဒုလ္လဘာ ဟိ အယံ ကထာ တိ၊ - ဋီကာ၊] တနည်း- ကြားနာဘို့ရန် တိုက်တွန်းရခြင်း၏ အကြောင်းကိုပြသော ဟေတုဝါကျတည်း။ ဤ အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထာ၏ အလွန်ရခဲသောကြောင့် “ အဝိက္ခိတ္တာ နိသာမေထ ” ဟု တိုက်တွန်းရပါသည်။ ဤ အဋ္ဌကထာကျမ်းစာမျိုးသည် ပုဒ္ဒါပျါဒနဝမ ခဏနှင့် ဆက်စပ်နေ၏။ ထို ပုဒ္ဒါပျါဒနဝမခဏက ရခဲသောကြောင့် ဤ အဋ္ဌကထာ လည်း ဒုလ္လဘဖြစ်သည်- ဟူလို။ [ကထာတိန္တ ဣတိသဒ္ဒါကား - ဂန္ထာရမ္မ အခဏ်း တရပ် ပြီးစီးကြောင်းကိုပြသော ပရိသမာပနတ္ထနိပါတ်ပုဒ်တည်း။]

ဂန္ထာရမ္မ အဖွင့် ပြီး၏။

နိဒါနကထာ အဖွင့်

ပါဠိတော်ကိုမဖွင့်မီ နိဒါနကထာ၏ အပိုင်း မာတိကာ

- ၁။ ဝစနတ္ထ=အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏ အနက်ကိုပြခင်း။
- ၂။ ပရိစ္ဆေဒ=အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်းရှိ၏ ဟု ပိုင်းခြားခင်း။
- ၃။ ပါဠိသန္ဓိဝေသ=ပါဠိတော် စုဝေးတည်နေပုံကို ပြခင်း။
- ၄။ သာဂရစိန္တာ=ဇလသာဂရ စသည်တို့ကို သိရာအခင်း။
- ၅။ ဒေသနာဟိ ဂတ္ထိရတာ=ဒေသနာတို့ဖြင့် နက်နဲပုံကိုပြခင်း။
- ၆။ သရီရပဝတ္ထိ=အဘိဓမ္မာဟောတော်မူစဉ် ကိုယ်တော်၏ဖြစ်ပုံပြခင်း။
- ၇။ ထေရဝါစနာမဂ္ဂ တပ္ပဘာဝိတတာ = အရှင်သာရိပုတြာ၏ ပိုးချစဉ်၊ အရှင်သာရိပုတြာလျှင် အစအမွန်ရှိပုံကို ပြခင်း။
- ၈။ အာဒိအဘိဓမ္မိကဘာဝဿာဓန=ပဋိဝေဓ ဗုဒ္ဓဝစန စသည်တို့ဖြင့် ဘုရားရှင်၏ အစစွာ အဘိဓမ္မိကဖြစ်ပုံကို ပြီးစေခင်း။
- ၉။ ဗုဒ္ဓဘာသိတတ္ထသိဒ္ဓိ=ဝိနည်း၊ ဂေါသိင်္ဂသုတ်၊ နိဒါန်းတို့ဖြင့် အဘိဓမ္မာ၏ ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ် ပြီးစီးပုံကို ပြခင်း။

ဤ အပိုင်း ၉ ပါးကို အစဉ်အတိုင်း ပိုင်းခြား၍ပြပြီးမှ “ ကုသလာ ဓမ္မာ ” စသော ဓမ္မသင်္ဂဏီအဘိဓမ္မာပါဠိတော်ကို အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသဆရာ ဖွင့်ပြပါလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ဤ ၉ ပိုင်း ပိုင်းပုံကို နားလည်မှ နိဒါနကထာကို ရှင်းလင်းစွာ သိနိုင်ပါလိမ့်မည်။

ဝစနတ္ထော ပရိစ္ဆေဒေါ၊ သန္ဓိဝေသောစ ပါဠိယာ၊
 သာဂရေဟိ တထာစိန္တာ၊ ဒေသနာဟိ ဂဘီရတာ။
 ဒေသနာယ သရီရဿ၊ ပဝတ္ထိဂ္ဂဟဏံ တထာ၊
 ထေရဿ ဝါစနာမဂ္ဂ-တပ္ပဘာဝိတတာပိစ။
 ပဋိဝေဓာ တထာ ဗုဒ္ဓ-ဝစနာဒီဟိ အာဒိတော၊
 အာဘိဓမ္မိကဘာဝဿ၊ သာဓနံ သဗ္ဗဒဿိနော။
 ဝိနယေနာထ ဂေါသိင်္ဂ-သုတ္တေနစ မဟေသိနာ၊
 ဘာသိတတ္ထဿ သံသိဒ္ဓိ၊ နိဒါနေနစ ဒိပိတာ။—ဇိကာ။

၁။ ဝစနတ္ထကို ပြခဏ်း

တတ္ထ - ထို အဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ ဟူသောစကားရပ်၌၊ (ယဿ အဘိဓမ္မဿ - အကြင် အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၏၊ အတ္ထံ - အနက်ကို၊ ပကာသယိဿာမိ-ထင်ရှားပြပေအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ပဋိညာတံ-ဝန်ခံအပ်ပြီ၊ သော အဘိဓမ္မာ - ထို အဘိဓမ္မာပါဠိတော် ဟူသည်။) ကေနဋ္ဌေန - အဘယ် အနက်ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မာ- အဘိဓမ္မာ မည်သနည်း၊ (တနည်း)၊ တတ္ထ-ထို အဘိဓမ္မကထံ ဟူသော စကားရပ်၌၊ (ယော အဘိဓမ္မာ-အကြင် အဘိဓမ္မာပါဠိတော်ကို၊ မယာ-သည်၊ ဝုတ္တော-ဆိုအပ်ပြီ၊ သော အဘိဓမ္မာ-သည်။) ကေနဋ္ဌေန-ကြောင့်၊

x x x x x x x

တတ္ထ ကေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော။ ။ “ အဘိဓမ္မ သဒ္ဓါသည် မည်သည့်အနက်ကို ဟော၏ ” ဟု အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ သာမညအနက်ကို သိပြီး နားလည်ပြီးဖြစ်သူအား ထို အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၏ အဋ္ဌကထာကို ပြောဆိုမှ (ပို့ချမှ) ထိုသူ နားလည်စရာရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ရှေးဥျားစွာ “ ကေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော ” ဟု အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို မေးသော ပုစ္ဆာဝါကျကို အဋ္ဌကထာဆရာကိုယ်တိုင် ထုတ်ပြသည်။ [အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်းလုံး၌ ပါသော တရားအားလုံးနှင့်ဆိုင်သောအနက်ကို “သာမညအနက်” ဟု ဆိုသည်။]

တတ္ထ။ ။ “ တတ္ထဒါလျက် , စကားတက်မှု , မှတ်ယူဝိတ္ထာရ ” ဟူသည်နှင့်အညီ များသောအားဖြင့် “တတ္ထ” စချီသောဝါကျသည် ဝိတ္ထာရဝါကျ (အကျယ်စကားရပ်) ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤနေရာ၌လည်း အကျယ်ချဲ့လို၍ စချီသော ဝိတ္ထာရဝါကျတည်း။ ထို အကျယ်ဟူသည် ဤနေရာ၌ဆိုအပ်သော စကားတရပ်သာမက , အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာ အားလုံး “ပဉ္စပကြိဏ်” အဋ္ဌကထာ၏ နိဂုံးမရောက်မီ “ဝဏ္ဏနာ ကတာ” တိုင်အောင် တည်း။ ရှေ့ပြခဲ့သော “ အဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ ” ကား သင်္ခေပဝါကျ (အကျဉ်းစကားရပ်) ဖြစ်သည်။ [သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းဝယ် “ အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟံ ” သည် သင်္ခေပ , “တတ္ထ ဝုတ္တာ ဘိဓမ္မတ္တာ” မှ စ၍ သင်္ဂြိုဟ်တကျမ်းလုံး (နိဂုံး ရှေ့အထိ) သည် ဝိတ္ထာရဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။]

တတ္ထ အစွဲ။ ။ တတ္ထ၌ တ သဒ္ဓါသည် ဆိုအပ်ပြီးသောစကားကို ပြန်၍ညွှန်းသော ဝုတ္တာပေက္ခ နိဒဿနအနက် ရှိ၏။ ထို ညွှန်းအပ်သောစကားကို “ တတ္ထ၏ စွဲနက် ” ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြ၏။ ဤနေရာ၌ တတ္ထသည် ရှေ့၌ ဆိုအပ်ပြီးသော “အဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ ” ကို စွဲသောနည်း , “အဘိဓမ္မကထံ ” ကို စွဲသောနည်းဟု ဝိကော၌ ၂ နည်းပြ၏။ ထိုတွင် ပဌမစွဲနက်သည် ဝေး၏။ ထို့ကြောင့် “တသ္မိ” ဟု ဝိကောဖွင့်၏။ ဒုတိယစွဲနက်သည် ဝန္တာရမ္ပ အဆုံးဂါထာ၌ ပါသောစကား ဖြစ်၍ အတော် နီး၏။ ထို့ကြောင့် “တေသ္မိ” ဟု ဝိကောဖွင့်သည်။ ဤအတိုင်းပင် နိဿယ၌ စွဲနက် ၂ မျိုး ပြထားသည်။ [“တေသ္မိ” ဟု ဖွင့်သော်လည်း “တတ္ထ-ထို” ဟုပင် ပေးရသည်။]

ကေနဋ္ဌေန ။ ဤပုစ္ဆာသည် သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ပြောရိုးဖြစ်သော “ သဒ္ဓပ္ပဝတ္ထိ နိမိတ် ” ကိုမေးသော ပုစ္ဆာတည်း။ “အဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ” ဟူသော စကား၌ ဆိုအပ်ခဲ့သော (တနည်း- “ အဘိဓမ္မကထံ ” ၌ ဆိုအပ်ခဲ့သော) အဘိဓမ္မာ

အဘိဓမ္မော-နည်း၊ (ဣတိ အယံ- ဤသည်ကား၊ ပုစ္ဆာ- ပုစ္ဆာတည်း၊) (သော အဘိဓမ္မော-ထို အဘိဓမ္မာ ပါဠိတော်ဟူသည်၊) ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန- သုတ္တန်ပါဠိထက် သာလွန်သောပါဠိတော်၊ ထူးဆန်းသောပါဠိတော် ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ (အဘိဓမ္မော-အဘိဓမ္မမည်၏၊ ဣတိ ဣဒံ-ဤ သည်ကား၊ ဝိသဇ္ဇနံ-အဖြေတည်း၊) [ဋီကာအတိုင်း ထည့်ပါဌ်များထည့်၍ ပေးရိုးရှိရကား ထို အတိုင်း ပေးလိုက်ပါသည်။]

x x x x x x x x

ပါဠိတော်သည် အဘယ်အနက်ကြောင့် (အဘယ်အနက်ကို အကြောင်းပြု၍) အဘိဓမ္မ ဟူသော နာမည်ကို ရပါသနည်း-ဟူလို၊ [ကေနဋ္ဌေန၌ အဋ္ဌသဒ္ဓါသည် အတ္ထမှ ထွက် ဖြစ်ပြီးသော သဒ္ဓါတည်း၊] အဘိဓမ္မာန်လာသော “အတ္ထ”သဒ္ဓါ၏ အနက်တို့တွင် သဒ္ဓါဘိဓေယျ အနက်တည်း၊ မဂ္ဂဋီကာ၌ကား “ကေန သဘာဝေန ” ဟု သဘာဝ အနက်ကို ဖွင့်သေး၏၊ သုတ္တန်ပါဠိထက် လွန်ကဲ ရှည်လျားခြင်းသည် သဘာဝဓမ္မ မဟုတ်ရကား စဉ်းစားသင့်၏၊ “ကေနဋ္ဌေန ဖသော ” စသည်ဖြင့် သဘာဝဓမ္မ၏ နာမည်ကို မေးရာ၌သာ “ကေနဋ္ဌေန-အဘယ်သဘောကြောင့်” ဟု သဘာဝအနက်ကို ယူသင့်သည်။

အဘိဓမ္မ ၂ မျိုး။ ။ “သော အဘိဓမ္မော ” ၌ အဘိဓမ္မအရ အဘိဓမ္မပါဠိတော် ဖြစ်ရ၏၊ “ကေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော ” ၌ အဘိဓမ္မ အရကား အဘိဓမ္မဟူသော နာမည် ပညတ်ရ၏၊ စာစပ်သောအခါ “သော အဘိဓမ္မောကား သည် ဟူ၍ အနက်ပေးသော ကြောင့် အဘိဓမ္မော၌ သညီနာမိဖြစ်သော တုလျတ်၊ အဘိဓမ္မောကား သညာနာမ ဖြစ်သော လိဂ်တံ” ဟု စပ်ရ၏၊ ဤသို့ သညီနာမိဖြစ်ပါမှ အဓိပ္ပာယ်စုံလင်သောကြောင့် ဋီကာ၌ ထည့်ပါဌ် ထည့်၍ ဖွင့်ထားသည်။ [တတ္ထကိုလည်း “သော အဘိဓမ္မော၌ အပေါင်း အာဓာရ၊ သော အဘိဓမ္မောကား အစိတ်အာဓေယံ” ဟူ၍ စပ်။]

ဓမ္မာ၊ ပေ၊ ဝိသေသဋ္ဌေန။ ။ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် “ဓမ္မော သဘာဝေ ပရိယတ္တိပညာ” စသော အဘိဓမ္မာန်လာ အနက်တို့တွင် ပရိယတ္တိ (သင်ယူအပ်သောပါဠိ) ဟူသော အနက်ဟောတည်း၊ ဓမ္မော + အတိရေကော ဓမ္မာတိရေကော၊ (ဝိသေသန ပရနိပါတ ကမ္မဓာရည်း)၊ အတိရေကော-သုတ္တန်ပါဠိထက် ပိုလွန်သော + ဓမ္မော- ပါဠိတည်း၊ ဓမ္မာတိရေကော - ဋီ၊ ဓမ္မော + ဝိသေသော ဓမ္မဝိသေသော - ထူးဆန်းသော ပါဠိ၊ ဓမ္မာတိရေကောစ + ဓမ္မဝိသေသောစာတိ ဓမ္မာတိရေကဓမ္မဝိသေသာ၊ ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသာဓေ + အတ္ထော ဓမ္မာတိရေကဓမ္မဝိသေသတ္ထော = သုတ္တန်ပါဠိ တို့ထက် သာလွန်သော ထူးဆန်းသော ပါဠိဟူသော အနက်။

မှတ်ချက်။ ။ ဋီကာစာအုပ်များ၌ “ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသာဓေ ” ဟု ဗဟုဝစ် ရှိသောကြောင့်၎င်း၊ မဂ္ဂဋီကာ၌ ဒွန်ဝိဂ္ဂဟလုပ်သောကြောင့်၎င်း၊ ထိုအတိုင်း ပြုလိုက် ရသည်၊ မိမိကား- ရူပသိဒ္ဓိလာသော “သီတုဏှံ ဘောဇနံ” ၌ “သီတုဏှံ” ပုဒ်ကဲ့သို့ “ဓမ္မာတိရေကော စ + သော + ဓမ္မဝိသေသောစာတိ ဓမ္မာတိရေကဓမ္မဝိသေသော ” ဟု ဧကဝစ်ချရသော “ဝိသေသနောဘယပဒကမ္မဓာရည်း” ဟု ထင်သည်၊ ဤအတိုင်း မှန်လျှင် ဋီကာ၌ “ဓမ္မာတိရေကဓမ္မဝိသေသာဓေ အတ္ထော” ဟု ဧကဝစ်သာ ရှိရမည်။

ဟိ - ချ၊ (တနည်း) ဟိ ယသ္မာ - ကြောင့်၊ ဗာဠာ မေ အာဝုသော ဒုက္ခာ
ဝေဒနာ အဘိက္ကမန္တိ နော ပဋိက္ကမန္တိ , အဘိက္ကန္တ ဝဏ္ဏာတိ အာဒိသု - ဗာဠာ
၊ပေ၊အဘိက္ကန္တ ဝဏ္ဏာ အစရှိသောပါဠိရပ်တို့၌၊(အဘိသဒ္ဓေါ-အဘိသဒ္ဓါသည်၊
အတိရေက ဝိသေသဋ္ဌဒီပကော - အတိရေကအနက်, ဝိသေသအနက်ကို ပြတတ်
သည်။) ဟောတိဝိယ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ၊)ဧတ္ထ-ဤ အဘိဓမ္မောဟူသော

x x x x x x x x x

ဆိုလိုရင်းကား။ ။အဘိဓမ္မော၌ အဘိသဒ္ဓါသည် အတိရေက, ဝိသေသအနက်ကို
ဟောသောကြောင့် သုတ္တန်ပါဠိထက် ရှည်လျားသည်ကို “ ဓမ္မာတိရေက ” ဟု ဆို၏။
သုတ္တန္တ ဘာဇနီယနည်း, အဘိဓမ္မဘာဇနီယနည်း, ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းအားဖြင့် ထူးဆန်း
သည်ကို ဓမ္မဝိသေသဟု ဆို၏။ ထိုသို့ ရှည်လျားသည်၏အဖြစ် ဟူသောဂုဏ် ထူးဆန်း
သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်ကို အကြောင်း ပဝတ္တိနိမိတ်ပြု၍ ဤပါဠိတော်ကို “ အဘိ
ဓမ္မ”ဟု ခေါ်ရပါသည်-ဟူလို၊ [“အတိရေကော+ဓမ္မော အဘိဓမ္မော၊ ဝိသေသော+
ဓမ္မော အဘိဓမ္မော”ဟု ပြု၊ ကြွင်းသောမှတ်ဘွယ်ကို ဋီကာအဓိပ္ပာယ်၌ ရှုပါ။]

မှတ်ချက်။ ။ဤအဖွင့်များကိုကြည့်၍ “အဘိဓမ္မာ”ဟူသော နာမည်သည် အနက်
အဓိပ္ပာယ်၏ နာမည်မဟုတ်, သုတ္တန်ပါဠိတော်ကို ထောက်ဆ၍ ရအပ်သောပါဠိတော်၏
နာမည်တည်း ဟု၎င်း, ထို အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်များကိုကား “အဘိ
ဓမ္မတ္ထ”ဟု ခေါ်ရကြောင်းကို၎င်း, ထို အဘိဓမ္မတ္ထတို့တွင် စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိဗ္ဗာန်ကို
“ပရမတ္ထ”-“သဘာဝဓမ္မ”ဟု ခေါ်ရကြောင်းကို၎င်း ကွဲကွဲပြားပြား ခွဲခြား မှတ်သား
ပါ။ [ယခုခေတ်၌ ထိုသို့ နှိုင်းယှဉ်ဘက်မရှိသော စာတို့ကို “အဘိဓမ္မာ” ဟု ခေါ်ဝေါ်
ရေးသားခြင်းကိုလည်း စဉ်းစားပါ။]

ဓမ္မာတိရေက ၊ပေ၊ ဟေတ္ထ ။ ။ “ ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မ ဝိသေသဋ္ဌေန ” ဟူသော
အကျဉ်းအဖြေကို အကျယ်ပြုလို၍ “အတိရေက”စသည်ကိုမိန့်၊ ရှေ့ဝါကျသည် သင်္ခေပ၊
“အတိရေက”မှ စ၍ “နိပ္ပဒေသတောဝ ဝိဘက္ခော”တိုင်အောင်သော စကားရပ်သည်
ဝိတ္ထာရဝါကျ၊ ထို့နောက် “ဝေ ဓမ္မာတိရေက၊ပေ၊ဝေဒိတဗ္ဗော” ကား နိဂုံးဝါကျတည်း၊
ဟေတ္ထ၌ ဟိသည် ဝိတ္ထာရဇောတက၊ တနည်း - နောက်၌ “တသ္မာ၊ပေ၊ဝေမေဝံ၊ပေ၊
ဝုစ္စတိ”ကို ထောက်၍ ဟိသည် ဟေတုဇောတက (ကာရဏဇောတက)၊ ဤအလို
“အတိရေက၊ပေ၊ဝိယ” သည် ဟေတုဝါကျ၊ “တသ္မာ၊ပေ၊ဝုစ္စတိ”သည် ဖလဝါကျဟု
ခွဲပါ။ ထို ဟေတုဝါကျတွင်လည်း “အဘိက္ကမန္တ၊ပေ၊ဝိယ”သည် ဥပမာနဝါကျ၊ “အတိ
ရေက၊ပေ၊အဘိသဒ္ဓေါ” ကား ဥပမေယျဝါကျ၊ ဤသို့ ရသင့်သမျှဝါကျကို ခွဲနိုင်မှသာ
ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်နိုင်ပါသည်။

ဟေတ္ထ အဘိသဒ္ဓေါ၊ ။ “ဧတ္ထ-ဤ အဘိဓမ္မောဟူသော ပုဒ်၌၊ သမဘိနိဝိဇ္ဇော-
ကောင်းစွာ အကျုံးဝင်သော၊ အဘိသဒ္ဓေါ - အဘိသဒ္ဓါသည် ” ဟု သမဘိနိဝိဇ္ဇော
ထည့်၍လည်း အနက်ပေးကြ၏။ နိဿယ၌ မထည့်ဘဲ ပေးခဲ့သည်။ ထိုသို့ပေးရာ၌ ဧတ္ထကို
အဘိသဒ္ဓေါ၌ အပေါင်းအာဓာရ , အစိတ်အာဓိဓိယ အဖြစ်ဖြင့် စပ်၊ ထည့်၍ပေးလျှင်
ဧတ္ထကို သမဘိနိဝိဇ္ဇော၌ ဝိသယဘာရ, ဝိသယဘုရားအဖြစ်ဖြင့် စပ်။

ပုဒ်၌၊ အဘိသဒ္ဒေါ - အဘိသဒ္ဒါသည်၊ အတိရေက ဝိသေသဋ္ဌဒီပကော - အတိ
 ရေကအနက်၊ ဝိသေသအနက်ကိုပြတတ်သည်။ (ဟောတိ-၏။) [အာဝုသော....
 ငါ့ရှင်၊ မေ- ငါ၏၊ ဗာဠာ - ပြင်းထန်ကုန်သော၊ ဒုက္ခာဝေဒနာ - ဒုက္ခဝေဒနာ
 တို့သည်၊ အဘိက္ကမန္တိ - တိုးပါကုန်၏၊ နော ပဋိက္ကမန္တိ - မဆုတ်ပါကုန်၊ ဝါ-
 မလျော့ပါကုန်၊ (“ ရောဂါတိုးသည်၊ ရောဂါမလျော့ပါ ” ဟူလို၊) အဘိက္ကန္တ
 ဝဏ္ဏာ - အလွန် နှစ်သက်အပ်သော အဆင်းရှိသော၊ (ဒေဝတာ - နတ်သည်။)
 [ယေန ဘဂဝါ၊ တေနုပသင်္ကမိ ဌ္ဎစပ်။]

တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အဘိသဒ္ဒါ၏ အတိရေကအနက်၊ ဝိသေသ
 အနက်ကို ပြဘတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) သမုဿိတေသု-ကောင်းစွာစိုက်ထောင်
 အပ်ကုန်သော၊ ဗဟူသု-များစွာကုန်သော၊ ဆတ္တေသုစေဝ-ထီးတို့တွင်၎င်း၊ ဓဇေ
 သုစ-အလံတို့တွင်၎င်း၊ ယံဆတ္တံ-အကြင် ထီးသည်၊ အတိရေကပ္ပမာဏံ-သာမန်
 ထီးတို့ထက် လွန်ကဲသော ပမာဏရှိသည်၎င်း၊ ဝိသေသဝဏ္ဏ သဏ္ဌာနဉ္စ- ထူး
 သော အဆင်း သဏ္ဌာန်ရှိသည်၎င်း၊ ဟောတိ-၏၊ တံ (ဆတ္တံ) - ထို ထီးကို၊
 အဘိဆတ္တန္တိ-အဘိဆတ္တဟူ၍၊ ဝါ-လွန်ကဲသောထီး ထူးဆန်းသောထီးဟူ၍၊
 ဝုစ္စတိယထာ-ဆိုအပ်သကဲ့သို့၎င်း၊ ယောဓဇော-အကြင်အလံသည်၊ အတိရေက
 ပ္ပမာဏောစ - လွန်ကဲသော ပမာဏရှိသည်၎င်း၊ နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏ ဝိသေသ
 သမ္ပန္နောစ-အမျိုးမျိုးသော အထူးတလည် ဆိုးအပ်သော အဆင်းအထူးနှင့်
 ပြည့်စုံသည်၎င်း၊ ဟောတိ၊ [ယခုခေတ် အလံများ၌ ၃ ရောင်ခြယ် ၅ ရောင်ခြယ်
 စသည်ဖြင့် အရောင်ခြယ်ထား သကဲ့သို့တည်း။] သော (ဓဇော)- ထိုအလံကို၊
 အတိဓဇောတိ-အတိဓဇ ဟူ၍၊ ဝါ-လွန်ကဲသော အလံ၊ ထူးဆန်းသော အလံ
 ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိယထာ-ဆိုအပ်သကဲ့သို့၎င်း။

x x x x x x x x x

အဘိက္ကမန္တိ၊ ပေ၊ ဝဏ္ဏာ။ ။ အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏ ၀၈နတ္ထကိုပြရာ၌ “အဘိက္ကမန္တိဝယ်
 အဘိသဒ္ဒါသည် ဝုဒ္ဓိ(တိုးပွားခြင်း)အနက်ကိုဟော၏” ဟုဆို၏။ တိုးပွားခြင်းဟူသည်
 ပိုလွန်ခြင်း အတိရေကအနက်ပင်တည်း။ အဘိက္ကန္တာဝယ် အဘိသဒ္ဒါသည် “အဓိက”
 အနက် ဟု ဆိုလတံ့။ ထို “အဓိက” ဟူသည်ကား အခြားနတ်တို့ထက် ထူးထူးကဲကဲ
 လှပခြင်းတည်း။ ထို့ကြောင့် ထို “အဓိက” သည် ဤဝိသေသနှင့် သဘောတူ၏။

တသ္မာ၊ ပေ၊ ဝုစ္စတိ။ ။ တသ္မာကို “ အယံဝိဓမ္မော၊ ပေ၊ အဘိဓမ္မောတိ ဝုစ္စတိ ” ၌
 လှမ်းစပ်၊ ဤအတွင်း၌ “ ယထာ၊ ပေ၊ အတိမြဟ္ဗာတိ ဝုစ္စတိ ” သည် ဥပမာနဝါကျ၊
 “ဝေမေဝ၊ ပေ၊ ဝုစ္စတိ” ကား ဥပမေယျဝါကျ၊ ထိုတွင် ဥပမာနဝါကျကိုပြရာ၌ “ အဘိ
 က္ကမန္တိ၊ အဘိက္ကန္တာ ” တို့ဖြင့် မပြီးစေသေးဘဲ “အဘိဆတ္တံ” စသည်ကို အဘယ်ကြောင့်
 ပြရသနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။

အဖြေကား - ဥပသာရပုဒ်တို့သည် များသောအားဖြင့် ခွဲဝတ်၏အနက်ကိုသာ
 ထွန်းပြကြသော်လည်း တရံတခါ၌ကား “ အဘိဆတ္တံ၊ အဘိရာဇကုမာရော ” စသည်၌
 ကဲ့သို့ နာမ်ပုဒ်၏အနက်ကိုလည်း ထွန်းပြသေး၏။ ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မော၌ အဘိ

စ-သည့်သာမကသေး၊ (သက်မဲ့ ဥပမာအပြင် သက်ရှိ ဥပမာလည်း ရှိသေး ၏-ဟူလို၊) ဧကတော- တပေါင်းတည်း၊ သန္နိပတိတေသု- စည်းဝေးကြကုန်သော၊ ဗဟူသု- ကုန်သော၊ ရာဇကုမာရေသုစေဝ - မင်းသားတို့တွင်၎င်း၊ ဒေဝေသုစ- နတ်တို့တွင်၎င်း၊ ယော ရာဇကုမာရော - အကြင်မင်းသားသည်၊ ဇာတိ ဘောဂ ယသ ဣဿရိယာဒိ သမ္ပတ္တိဟိ-အမျိုးဇာတ်၊ စည်းစိမ်၊ အခြွေအရံ၊ အစိုးရသူ၏ အဖြစ်ဟူသော ရာထူးဌာနန္တရ အစရှိသော သမ္ပတ္တိတို့ဖြင့်၊ အတိရေကတရော စေဝ-သာ၍ လွန်ကဲသည်၎င်း၊ ဝိသေသဝန္တ တရောစ-သာ၍ ထူးခြားသောဂုဏ် ရှိသည်၎င်း၊ ဟောတိ-၏၊ သော (ရာဇကုမာရော) - ထို မင်းသားကို၊ အတိရာဇ ကုမာရောတိ-အတိရာဇကုမာရဟူ၍၊ ဝါ-လွန်ကဲသော မင်းသား၊ ထူးခြားသော မင်းသားဟူ၍၊ ဝုစ္စတိယထာ- ဆိုအပ်သကဲ့သို့၎င်း၊ ယော ဒေဝေါ- အကြင်နတ် သည်၊ အာယုဝဏ္ဏ ဣဿရိယ ယသသမ္ပတ္တိ အာဒိဟိ - အသက် , အဆင်း , အစိုးရသူ၏အဖြစ်ဟူသော ရာထူးဌာနန္တရ, အခြွေအရံတို့၏ ပြည့်စုံခြင်း အစရှိ သည်တို့ဖြင့်၊ အတိရေကတရောစေဝ - သာ၍ လွန်ကဲသည်၎င်း၊ ဝိသေသဝန္တ တရောစ- သာ၍ ထူးခြားသော ဂုဏ်ရှိသည်၎င်း၊ ဟောတိ-၏၊ သော (ဒေဝေါ)- ထိုနတ်ကို၊ အတိဒေဝေါတိ- အတိဒေဝ ဟူ၍၊ ဝါ-လွန်ကဲသော နတ်, ထူးခြား သော နတ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိယထာ-၎င်း၊ တထာရူပေါ-ထိုကဲ့သို့ သာလွန်ထူးခြားသော သဘောရှိသော၊ မြဟ္မာပိ-မြဟ္မာကိုလည်း၊ အတိမြဟ္မာတိ - အတိမြဟ္မာဟူ၍၊ လွန်ကဲသော မြဟ္မာ, ထူးခြားသော မြဟ္မာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိယထာ-၎င်း၊ ဝေမေဝ- ဤအတူသာလျှင်၊ အယမ္ဗိ ဓမ္မော-ဤကုသလာဓမ္မာ အစရှိသော ပါဠိတော်ကို လည်း၊ ဓမ္မတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန - သုတ္တန်ပါဠိထက် သးလွန်သော ပါဠိ တော်, ထူးဆန်းသော ပါဠိတော် ဟူသောအနက်ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မောတိ- အဘိ ဓမ္မဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်၏။ [စာအုပ်တို့၌ “ ဝေမေဝ ” ဟု ရှိသော်လည်း အဘိဓာန် (၁၁၄၂) ၌၎င်း, ဝဏ္ဏိ၌၎င်း “ ဝေမေဝံ ” ဟု ရှိ၏။ ဝေံနှင့် အနက်တူ ဟု မရ၌ဆို၏။ ဋီကာ၌လည်း “ ဝေံ ” ဟုပင် ဖွင့်၏။]

x x + x + x x x

သဒ္ဓါလည်း ဓမ္မဟူသော နာမ်ပုဒ်၏အနက်ကို ထွန်းပြသည် ဟု သိစေလိုသောကြောင့် “အတိစ္စတ္တံ” စသော ဥပမာကို ထုတ်ရပါသည်။ ထိုဥပမာဖြင့် သိစေလိုရင်းကား— “ဓာတ်၏ ရှေးမဟုတ်သော နာမ်၏ ရှေ့၌လည်း ဥပသာရပုဒ်တို့သည် တည်နေနိုင်၏။ ထိုသို့တည်လျက် အတိရေကဝိသေသ အနက်ကိုပြသော အတိဥပသာရလည်း ရှိသေး ၏” ဟု သိစေလိုရင်းဖြစ်သည်။ [ဋီကာ၌ “တတ္ထသိယာ ပေ၊ အတိဆက္ကာဒိဥဒါဟရဏံ ဒသေန္တော အာဟ-ယထာတိ အာဒိ” ဟူသော စကားကိုကြည့်ပါ။]

မှတ်ချက်။ ။ ဥပမာ၌ ၅ မျိုးပြထား၏။ ထိုတွင် ရှေ့ ၂ မျိုးသည် သက်မဲ့ဥပမာတည်း၊ နော် ၃ မျိုးကား သက်ရှိဥပမာတည်း။ ဤသို့ ဥပမာများစွာဖြင့် သက်ရှိ သက်မဲ့စုံအောင် ပြခြင်းသည် ထိုအတိရေကဝိသေသ အနက်ကိုဟောရာ ဥဒါဟရဏံတွေ အများအပြား ဖြင့် မိမိကောင်းကို ခိုင်လုံသည်ထက် ခိုင်လုံအောင် ထောက်ခံစေခြင်း အကျိုးရှိသည်။

ဟိ- မှန်၏။ (တနည်း)။ ဟိ- သဒ္ဒယုတ္တိမှတပါး အတ္ထယုတ္တိကို ဆိုဥားအံ့။ သုတ္တန္တံ - သုတ္တန်သို့။ ပတွာ- ဒေသနာအစဉ်အားဖြင့် ရောက်၍။ ဝါ- ရောက်လသော်။ ပဉ္စ - ငါးပါးကုန်သော၊ ခန္ဓာ - ခန္ဓာတို့ကို။ ဧက ဒေသေနော - တစိတ်တဒေသအားဖြင့်သာလျှင်။ ဝိဘတ္တာ - ဝေဘန်တော်မူအပ်ကုန်ပြီ။ နိပ္ပဒေသေန- အစိတ်အပိုင်း မရှိသောအားဖြင့်။ ဝါ- အကြွင်းအကျန်မရှိသောအားဖြင့်။ န(ဝိဘတ္တာ) - ဝေဘန်တော်မူအပ်ကုန်။ [ဧကဒေသေနောဝိဘတ္တာ စသည်တို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ဋီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။]

ပန - အဘို့တပါးကား၊ အဘိဓမ္မိ- အဘိဓမ္မာသို့။ ပတွာ- ၍။ ဝါ-လသော်။ သုတ္တန္တဘာဇနိယ အဘိဓမ္မာဘာဇနိယ ပဉ္စပုစ္ဆကနယာနံ - သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်း၊ ပဉ္စပုစ္ဆကနည်းတို့၏။ ဝသေန-အပြားအားဖြင့်။ နိပ္ပဒေသတောဝ-အစိတ်အပိုင်းမရှိသောအားဖြင့်သာလျှင်။ ဝါ-အကြွင်းအကျန်မရှိသောအားဖြင့် သာလျှင်။ ဝိဘတ္တာ - အပ်ကုန်ပြီ။ [ဤစကားကိုထောက်၍ ခန္ဓဒေသနာအတွက် သုတ္တန်ပါဠိထက် အဘိဓမ္မပါဠိက သာလွန်ရှည်လျားကြောင်းကို သိရ၏။ အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်း , ပဉ္စပုစ္ဆက နည်းတို့ဖြင့် ထူးထူးဆန်းဆန်း ဟောထားကြောင်းကိုလည်း သိရသည်။] ဒွါဒသ - ၁၂ ပါးကုန်သော၊ အာယတနာနိ-အာယတနတို့၎င်း၊ အဋ္ဌာရသ-၁၈ ပါးကုန်သော၊ ဓာတုယော-ဓာတ်တို့၎င်း၊ စတ္တာရိ-၄ ပါးကုန်သော၊ သစ္စာနိ-သစ္စာတို့၎င်း၊ ဗာဝိသတိ- ၂၂ ပါးသော၊ ဣန္ဒြိယာနိ- ဣန္ဒြေတို့၎င်း၊ ဒွါဒသပဒိကော - ၁၂ ပါးသော အဘို့အစုရှိသော၊ ပစ္စယာကာရော - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၎င်း၊ တထာ - ထို အတူတည်း၊ ဟိ - စိုးစဉ်းအနည်းငယ် ဆိုဘွယ် အထူးကား၊ [“ ဗာဝိသတိန္ဒြိယာနိ ပစ္စယာကာရတို့နှင့်

x x x x x x x

သုတ္တန္တံ ဟိ။ ။ “ယထာ သမုဿိတေသု” မှစ၍ “ဧဝမေဝ ၊ ပေ ၊ ဝုစ္စတိ” တိုင် အောင်သော စကားဖြင့် သဒ္ဒယုတ္တိရှိကြောင်း၊ (သဒ္ဒါသဘောအားဖြင့် သင့်ကြောင်း) ကိုသာ ပြရသေး၏။ ထိုသို့သဒ္ဒယုတ္တိရှိသော်လည်း အဘိဓမ္မပါဠိတော်ဝယ် သုတ္တန်ထက် ရှည်လျားသော ထူးဆန်းသောတရားတို့ကို ဟောထားလျက်မရှိလျှင် အတ္ထယုတ္တိမရှိရာ သောကြောင့် “ဓမ္မာတိရေကဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန” ဟူသော အဖြေသည် မသင့်နိုင်ရကား အတ္ထယုတ္တိရှိကြောင်းကိုပြလျက် မူလအဖြေကို ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် “သုတ္တန္တံ ဟိ” မှစ၍ “နိပ္ပဒေသတောဝ ဝိဘတ္တာ” တိုင်အောင် မိန့်သည်။ [အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၏ သုတ္တန်ထက် ရှည်လျားပုံ ထူးဆန်းပုံကို စာသွားအတိုင်း သိသာပြီ။ “ပဉ္စပုစ္ဆကံ နတ္ထိ” စသည်၏အဓိပ္ပာယ်ကို ဋီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။]

ရှေးနိဿယ။ ။ ရှေးနိဿယ၌ကား “ သုတ္တန္တံ ဟိ ” စသည်ကို ကရဏဝါကျ ဟု ယူ၍ “ဟိ ယသ္မာ” ဟု ဆိုပြီးလျှင် “ နိပ္ပဒေသတောဝ ဝိဘတ္တာ ” ၏ နောက်၌ “ တသ္မာ နိပ္ပဒေသာနံ တိဏ္ဍိနယာနံ အဘိရေကပါဠိဘာဝတော ဝိသေသပါဠိဘာဝတောစ အယမ္ပိ ဓမ္မော ဓမ္မာတိရေကဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန အဘိဓမ္မာတိ ဝုစ္စတိ” ဟု ဋီကာထည့်ပါ၍များကိုယူ၍ ပေးလေသည်။

၅ (အဋ္ဌသာလိနိ)

ဝပ်၍ အနည်းငယ် ဆိုဘွယ်အထူးကား” ဟူလို၊] ကေဝလံ-အာယတန စသည် တို့နှင့် မဖက် သက်သက်၊ ဣန္ဒြိယဝိဘဏ်-ဣန္ဒြိယဝိဘင်း၌၊ သုတ္တန္တဘာဇနီယံ- သုတ္တန္တဘာဇနီယ နည်းသည်၊ နတ္ထိ- မရှိ၊ ဝါ- မပါ၊ ပစ္စယာကာရေစ - ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်း၌လည်း၊ ပဥပုစ္ဆကံ- ပဥပုစ္ဆကနည်းသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ။

စ-သည်သာ မကသေး၊ သုတ္တန္တံ - သုတ္တန်သို့၊ ပတွာ - ၍၊ ဝါ - လသော်၊ စတ္တာရော-၄ ပါးကုန်သော၊ သတိပဋ္ဌာနာ-သတိပဋ္ဌာန်တို့ကို၊ ဧကဒေသေနေဝ- သာလျှင်၊ ဝိဘတ္တာ-အပ်ကုန်ပြီ၊ နိပ္ပဒေသေန- အားဖြင့်၊ န(ဝိဘတ္တာ)-ဝေဘန် တော် မမူအပ်ကုန်၊ ပန-အဘိတပါးကား၊ အဘိဓမ္မံ- အဘိဓမ္မာသို့၊ ပတွာ- ၍၊ ဝါ-လသော်၊ တိဏ္ဍမ္ဘိ-၃ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ နယာနံ-နည်းတို့၏၊ ဝသေန- အပြားအားဖြင့်၊ နိပ္ပဒေသတောဝ-သာလျှင်၊ ဝိဘတ္တာ-န်ပြီ၊ စတ္တာရိ-ကုန်သော၊ သမ္ပပ္ပဓာနာနိ-သမ္ပပ္ပဓာန်တို့၎င်း၊ စတ္တာရော- ကုန်သော၊ ဣဒ္ဓိပါဒါ- ဣဒ္ဓိပါဒ် တို့၎င်း၊ သတ္တ-၇ပါးကုန်သော၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ-ဗောဇ္ဈင်တို့၎င်း၊ အရိယော-မြတ်သော၊ အဋ္ဌဂီကော-ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော၊ မဂ္ဂေါ - မဂ်၎င်း၊ စတ္တာရိ - ကုန်သော၊ ဈာနာနိ-ဈာန်တို့၎င်း၊ စတသော-၄ပါးကုန်သော၊ အပ္ပမညာယော- အပ္ပမညာ တို့၎င်း၊ ပဉ္စ - ငါးပါးကုန်သော၊ သိက္ခာပဒါနိ-သိက္ခာပုဒ်တို့၎င်း၊ စတသော- ကုန်သော၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ-ပဋိသမ္ဘိဒါတို့၎င်း၊ တထာ-ထိုအတူတည်း၊ ဟိ-စိုးစဉ်း အနည်းငယ် ဆိုဘွယ် အထူးကား၊ ဧတ္ထ - ဤ သတိပဋ္ဌာန် အစရှိသည်တို့တွင်၊ ကေဝလံ- သတိပဋ္ဌာန် အစရှိသည်တို့နှင့် မဖက် သက်သက်၊ သိက္ခာပဒဝိဘဏ်- သိက္ခာပဒ ဝိဘင်း၌၊ သုတ္တန္တဘာဇနီယံ-နည်းသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဝါ-မပါ။

စ-သည်သာမကသေး၊ သုတ္တန္တံ - သုတ္တန်သို့၊ ပတွာ- ၍၊ ဝါ - လသော်၊ ဉာဏံ-ဉာဏ်ကို၊ ဧကဒေသေနေဝ - အားဖြင့်သာလျှင်၊ ဝိဘတ္တံ- ဝေဘန်တော် မူအပ်ပြီ၊ နိပ္ပဒေသေန-အားဖြင့်၊ န(ဝိဘတ္တံ)-ဝေဘန်တော်မမူအပ်၊ ကိလေသာ- ကိလေသာတို့သည်၊ တထာ-ထိုအတူတည်း၊ ပန-ကား၊ အဘိဓမ္မံ- အဘိဓမ္မာသို့၊ ပတွာ-၍၊ ဝါ-လသော်၊ “ကေဝိဓေန ဉာဏ ဝတ္ထုတိ” အာဒိနာ- “ကေဝိဓေန

x x x x x x x

ကေဝလံ ဟိ ။ ။ ဤကဲ့သို့ ကေဝလံ ဟိ ဟု တက်လာသောအရာ၌ အတိဗျာပိတ ဒေါသကိုပယ်သည်ဟု ဆိုကြ၏၊ ဣန္ဒြိယဝိဘင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်းတို့၌လည်း ထို့အတူ ဟု ဆိုသောကြောင့် နည်း ၃ ပါးလုံးရှိသည်ဟု အဓိပ္ပါယ်ရောက်ရကား အတိဗျာပိတ ဒေါသရောက်၏၊ ထိုသို့မရောဘို့ရန် ကေဝလံဟိ စသောပါဌ်ဖြင့် ထိုဒေါသကိုပယ်သည်၊ ဤဝါကျမျိုးကို “ယုတ္တိ ဒဠိဝါကျ” ဟုလည်း ခေါ်ကြ၏၊ အနည်းငယ် ထူးသောအချက် ကို ပြသောကြောင့် ဝိသေသဝါကျ ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။

[ဆောင်] ဧဝ ကေဝလံ, နှစ်တန် ကပ်ရှိ, နိပါတ်ဟိ, ယုတ္တိ ဒဠိစွ၊
ဧဝ နောက်ထံ, နိပါတ်ရံ, သာမံ ဒေါသပယ်၊
ကေဝလံ ဟိ, နိပါတ်ရှိ, အတိဒေါသ ပယ်။

ဉာဏဝတ္ထု” အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ မာတိကံ-မာတိကာကို၊ ထပေတွာ-
 ထားတော်မူ၍၊ နိပ္ပဒေသတောဝ- အားဖြင့်သာလျှင်၊ ဝိဘတ္တိ - အပ်ပြီ၊ တထာ-
 ထိုမှတပါး၊ ဧကကတော-ဧကကနည်းမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ အနေကေဟိ-တပါးမက
 များစွာကုန်သော၊ နယေဟိ-နည်းတို့ဖြင့်၊ ကိလေသာ- ကိလေသာတို့ကို၊ (ဝိဘ
 တ္တော-နိဗ္ဗိ) စ-သည်သာ မကသေး၊ သုတ္တန္တံ - သုတ္တန်သို့၊ ပတွာ-၍၊ ဝါ-
 လသော်၊ ဘူမန္တရပရိစ္ဆေဒေါ- ဘုံ အထူးတို့၏ အပိုင်းအခြားကို၊ ဧကဒေသ
 နေဝ-အားဖြင့်သာလျှင်၊ ဝိဘတ္တော-အပ်ပြီ၊ နိပ္ပဒေသေန- အားဖြင့်၊ န (ဝိဘ
 တ္တော)- ဝေဘန်တော်မူအပ်၊ ပန-ကား၊ အဘိဓမ္မံ- အဘိဓမ္မာသို့၊ ပတွာ-၍၊
 ဝါ-လသော်၊ တိဏ္ဏမ္ဘိ-၃ ပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ နယာနံ-နည်းတို့၏၊ ဝသေန-
 အပြားအားဖြင့်၊ နိပ္ပဒေသတောဝ-အားဖြင့်သာလျှင်၊ ဝိဘတ္တော-အပ်ပြီ၊ [ဝသေ
 န နောက်၌ ဘူမန္တရ ပရိစ္ဆေဒေါ-ဟု ထပ်၍ပါသည်ကား အပို၊ ရှေ့ဝါကျများ၌
 ဤကဲ့သို့ ၂ ထပ်ပါလေ့မရှိ။] (နိဂုံးကိုပြုလို၍ ဧဝံစသည်ကိုမိန့်၊) ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊
 (အယံအဘိဓမ္မာ-ကို၊) ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန - ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မာ
 တိ-ဟူ၍၊ ဝေဒိဘဗျော-၏။

၂။ ကျမ်းအပိုင်းအခြားကို ပြခဏ်း

ပန - အဘို့တပါးကား၊ (ဝစနတ္ထမှတပါး ပကရဏပရိစ္ဆေဒကား၊) သေ
 (သော)-ဤ အဘိဓမ္မာပါဠိတော်သည်၊ ပကရဏပရိစ္ဆေဒတော - ကျမ်း၏
 ပိုင်းခြားကြောင်း သင်္ချာအားဖြင့်၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီ ဝိဘင်္ဂ ဓာတုကထာ ပုဂ္ဂလပညတ္တိ
 ကထာဝတ္ထု ယမက ပဋ္ဌာနာနံ- ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း၊ ပေ၊ ပဋ္ဌာနန်းကျမ်းဟူကုန်သော၊
 သတ္တန္တံ ပကရဏာနံ-၇ ကျမ်းတို့၏၊ ဝသေန-အပြားအားဖြင့်၊ ဌိတော-တည်၏၊
 အယံ-ဤစကားသည်၊ ဧတ္ထ- ဤ ပကရဏပရိစ္ဆေဒကို ပြရာ၌၊ အာစရိယာနံ-
 အဋ္ဌကထာဆရာတို့၏၊ သမာနကထာ-တူမျှသောစကားတည်း။

x x x x x x x

ပကရဏပရိစ္ဆေဒတော ။ ။ အဘိဓမ္မပါဠိတော်၏ ဝစနတ္ထ (သဒ္ဓါနက်) ကို
 ပြပြီး၍ ယခုအခါ “အဘိဓမ္မာကျမ်းပေါင်းမည်မျှရှိ၏” ဟု ကျမ်းအပိုင်းအခြားသင်္ချာကို
 ပြခြင်းငှါ “ ပကရဏ ” စသည်ကို မိန့်၊ ပကရဏသဒ္ဓါသည် “ ဧကတ္ထပတိပါဒက ဝန္တ
 အံသ-အနက်တမျိုးကို သိစေတတ်သော ကျမ်း၏အစိတ်အပိုင်း ” ကို ဟော၏၊ အဘိ
 ဓမ္မာ ၇ ကျမ်းတွင် တကျမ်း တကျမ်းသည် ဆိုင်ရာ အနက်အဓိပ္ပါယ် တရပ်တရပ်ကို
 သိစေတတ်၏၊ ဥပမာ- ဓမ္မသင်္ဂဏီသည် စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အနက်
 များကို သိစေတတ်သကဲ့သို့တည်း။ [ပကရောတိ အနေနာတံ ပကရဏံ-ဆိုင်ရာအနက်
 အဓိပ္ပါယ်ကို အပြားအားဖြင့် ပြစီရင်ကြောင်းကျမ်း။]

ပန-ဝါဒန္တရောဂါ၊ ဝိတဏှဝါဒီ-ဝိတဏှဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ပညာရှိတို့၏ စိတ်နှလုံးကို အထူးအားဖြင့် တုန်လှုပ်စေတတ်၊ ပုတ်ခတ်တတ်သော စကား ကတ်ကို ပြောဆိုလေ့ရှိသော ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်သည်။) အာဟ - ပြောပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ ပြောသနည်း။) ကထာဝတ္ထု-ကထာဝတ္ထုကျမ်းကို၊ ကသ္မာ-ကြောင့်၊ (တုမဟိ-အသင်တို့သည်။) ဂဟိတံ-ယူအပ်သနည်း။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ-မြတ်စွာ ဘုရား၏၊ ပရိနိဗ္ဗာနတော-ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူရာနှစ်မှ၊ အဋ္ဌာရသ ဝဿာမိကာ နိ - တဆွဲရှစ်နှစ် အလွန်ရှိကုန်သော၊ ဒွေဝဿသတာနိ - အနှစ် နှစ်ရာတို့ကို၊ အတိက္ကမိတွာ-လွန်ပြီး၍၊ ဝါ-လွန်ပြီးမှ၊ မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရေန-မောဂ္ဂလိ ပုတ္တတိဿထေရ်သည်၊ ဧတံ- ဤ ကထာဝတ္ထုကျမ်းကို၊ ထပိတံ နန- ထားအပ် သည်မဟုတ်ပါလော၊ တသ္မာ သာဝကဘာသိတတ္တာ-ထိုသို့ သာဝကဟောအပ် သောကျမ်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ နံ- ထို ကထာဝတ္ထုကျမ်းကို၊ ဆဇ္ဇေထ- စွန့်လိုက် ကြကုန်လော၊ ဣတိ-သို့၊ (အာဟ-ပြောပြီ၊) ကံ ပန-အသို့နည်း၊ အဘိဓမ္မာ- အဘိဓမ္မာပါဠိတော်သည်၊ ဆပ္ပကရဏာနိ-၆ ကျမ်းတို့လော၊ ဣတိ-ဤသို့ သက ဝါဒီ မေး၏၊ ဧဝံ - ဤသို့ ၆ ကျမ်းတို့ဟူ၍၊ န ဝဒါမိ - မဆိုလိုပါ၊ ဣတိ - ဤသို့

x x x x x x x

ဝိတဏှဝါဒီ။ ။ “ဝိတဏှာ” ဟူသော ဣတ္ထိလိန်သဒ္ဒါသည် “မိမိဘက်၏ အယူ ဝါဒကို တည်တန့်စေနိုင်၊ သူတပါးဘက်၏ အယူဝါဒကို ပယ်ချနိုင်သောစကားဟူသော အနက်ကို ဟော၏” ဟု ထောမနိမိဆို၏။ [ဝိ + တဒ္ဒိ (တာဠုန စာလနေသု) ဟူသော ဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇောတက အာပစ္စည်း။] ဝိသေသေန ဝိညူနံ ဟဒယံ တဏှ ယတိ ကမ္မေတိ တဒဠေတိ - လှုပ်ရှားစေတတ်၊ ပုတ်ခတ်တတ်၏။ ဣတိ ဝိတဏှာ - ကတ်သီးကတ်သတ် ပြောလိုက်သောစကားသည် ပညာရှိ နှလုံးသားကို လှုပ်ရှားစေ တတ်၏။ ပညာရှိ နှလုံးသားကို ပုတ်ခတ်လိုက်သကဲ့သို့လည်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကတ်သီးကတ်သတ် စကားကို “ဝိတဏှာ” ဟု ခေါ်၏။ ဝဒတိ သီလေနာတိ ဝါဒီ၊ ဝိတဏှံ + ဝါဒီ ဝိတဏှဝါဒီ။ [အဘိဓာန်၌ လောကာယတကျမ်းကို ဝိတဏှသတ္တ ဟု ဆို၏။ လောကာယတ အဓိပ္ပါယ်ကို သီလက္ခန္ဓ အဋ္ဌကထာ၌ “ ကာကော သေတော- ကျီးကန်းဟာ ဖြူတယ်၊ (ဘဒ္ဒကြောင့်လဲ) အရိုးက ဖြူလို့” ဤသို့စသည်ဖြင့် စကားကတ် ပြောဆိုပုံကို ပြထားသည်။]

တသ္မာ သာဝကဘာသိတတ္တာ။ ။ “တသ္မာ နောင် ဟိတ်နှင့်ဆောင် တူအောင် အနက်ကြံ” နှင့်အညီ တသ္မာနောက်၌ သာဝကဘာသိတတ္တာ ဟူသော ဟိတ်ကို တသ္မာ နှင့် အနက်တူကြံ၍ အနက်ပေးသည်။ တသ္မာနှင့် တပေါင်းတည်း ပေါင်း၌မပေးဘဲ “တသ္မာ-ထိုသို့ မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ်သည် ထားအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်” ဟု ခွဲ၍ပေးလျှင်လည်း သာဝကဘာသိတနှင့် အဓိပ္ပါယ်တူပင်ဖြစ်၏။ မှန်၏ - “မောဂ္ဂလိ ပုတ္တတိဿထေရ်သည်” ဟူသောစကားနှင့် “သာဝကသည်” ဟူသောစကားသည် ၎င်း၊ “ထားအပ်၏” ဟူသောစကားနှင့် “ဟောအပ်၏” ဟူသော စကားသည် ၎င်း၊ အသံ အားဖြင့်ကွဲသော်လည်း အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ထပ်တူကျနေ၏။ ထို့ကြောင့် တပေါင်းတည်း ပေးလေ့ရှိကြသည်။

ဝိတဏှဝါဒိ ဖြေ၏။ အထ - ထိုသို့ ၆ ကျမ်း ဟု မဆိုလိုလျှင်၊ ကိံ - အဘယ်ကို၊ ဝဒေသိ - ဆိုလိုသနည်း၊ ဣတိ - ဤသို့ သကဝါဒိမေး၏။ သတ္တပကရဏာနိ- ၇ ကျမ်းတို့ကို၊ (ဝဒါမိ- ဆိုလို၏။) ဣတိ-ဤသို့ ဝိတဏှဝါဒိ ဖြေ၏။ ကတရံ- အဘယ်ကျမ်းကို၊ ဝဟေတွာ-ယူ၍၊ သတ္တ- ၇ ကျမ်းတို့ကို၊ ကရောသိ-ပြုသနည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ သကဝါဒိ မေး၏။ မဟာဓမ္မဟဒယံနာမ-မဟာဓမ္မဟဒယမည်သော ကျမ်းသည်။ အတ္ထိ-ရှိ၏။ [ရှေးခေတ်ကရှိခဲ့သည်၊ ယခုအခါ မတွေ့ရတော့။] ဧတေန-ဤ မဟာဓမ္မဟဒယမည်သောကျမ်းနှင့်၊ သဟ-တကွ၊ သတ္တ-၇ ကျမ်းတို့ကို၊ (ကရောမိ- ပြု၏။) ဣတိ- ဤသို့ ဝိတဏှဝါဒိ ဖြေ၏။ မဟာဓမ္မဟဒယေ - မဟာဓမ္မဟဒယကျမ်း၌၊ အပုဗ္ဗံ-ရှေးမဟုတ်သောစကားသည်။ ဝါ-အသစ်ဖြစ်သော စကားသည်။ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဝါ-မပါ၊ ကတိပယာဝ- အနည်းငယ်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဉ္စဝါရာ-ခေးကြောင်း ဖြေကြောင်းစကား အလှည့်အကြိမ်တို့သည်။ အဝသေသာ-ဓမ္မဟဒယဝိဘင်းစကားမှ ကြွင်းကျန် ပိုလွန်ကုန်၏။ (တသ္မာ-ကြောင့်။) ကထာဝတ္ထုနာဝ-ကထာဝတ္ထုကျမ်းနှင့် သာလျှင်၊ သဒ္ဓိံ-တကွ၊ သတ္တ-၇ ကျမ်းတို့တည်း။ ဣတိ-ဤသို့ သကဝါဒိ ဆို၏။

x x x x x x

ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း။ ။ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ နောက်ဆုံးဝိဘင်းတည်း။ ထိုဝိဘင်း၌ ဓာတ်အကြောင်းလည်း များစွာပါရှိ၏။ အမေး အဖြေအားဖြင့်လည်း ဟောထားတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် မဟာဓမ္မဟဒယ ဝိဘင်းကျမ်း၌ အသစ်မရှိပါ။ ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း၌ မပါဘဲ မဟာဓမ္မဟဒယဝိဘင်း၌ ပါသော ပဉ္စဝါသဇ္ဇနဝါရာမှာ အနည်းငယ် (၂ ဝါရာ ၃ ဝါရမျှလောက်) သာ ရှိပါသည်။ ထို အနည်းငယ်ကိုလည်း အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် ဓမ္မဟဒယဝိဘင်းကျမ်း၌ သွင်းယူနိုင်ပြီဖြစ်၍ တကျမ်း မဖွဲ့လောက်ပါဟု ဆိုလိုသည်။ [ကတိပယ၏ အဖွင့်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ သုဒိန္နကဏ္ဍ “ကတိပိဟံ” အဖွင့်မှာ ရှုပါ။ မရဋီကာ၌ကား တမျိုးကြံလေ၏။ ရှုပါလေ။] ပဉ္စဝါရာ၌လည်း ပဉ္စစ + ဝိသဇ္ဇနံစ ပဉ္စဝိသဇ္ဇနံဟု ဆိုလိုလျက် ဝိသဇ္ဇနဟူသော နောက်ပုဒ်ကို ချေထားသည်။ ထိုနောက် “ပဉ္စဿ + ဝါရာ ပဉ္စဝါရာ” ဟု ပြု။

ကတိပယာဝ ။ ။ ရှေးနိဿယ၌ ဋီကာကိုယူ၍ အနက်ပေးထား၏။ ပေးထားပုံကား— ဓမ္မဟဒယဝိဘင်္ဂေ- ၌၊ အနာဂတာ - မလာကုန်သည်။ ဟုတွာ-၍၊ မဟာဓမ္မဟဒယေ-ကျမ်း၌၊ အာဂတာ-လာကုန်သော၊ ဓမ္မဟဒယဝိဘင်္ဂံစန ဝသေန-ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း စကား၏အစွမ်းဖြင့်၊ အဝသေသာ - ကြွင်းကျန်ကုန်သော၊ ပဉ္စဝါရာ-ပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနဝါရာတို့သည်။ ကတိပယာဝ အပ္ပဟောနကာဝ - ကျမ်းစောင် မဖွဲ့လောက် အနည်းငယ်တို့သည်သာလျှင်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏။ ဤသို့ ပေးထားသည်။ ဤ ဋီကာထည့်ပါဌ်တို့သည် အဝသေသာ၏ အပါဒါန်ကို၎င်း၊ သရုပ်ကို၎င်း ပြသောစကားတို့တည်း။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မဟဒယဝိဘင်္ဂံစနဝသေနကို အဝသေသာ၏ အပါဒါန်ပြု ဟု မှတ်ပါ။ “ဓမ္မဟဒယဝိဘင်္ဂေ အနာဂတာ၌ မဟာဓမ္မဟဒယေ အာဂတာ” တို့ကား အဝသေသာ၏ သရုပ်ပြ စကားတို့တည်း။

ကထာဝတ္ထုနာ-ကထာဝတ္ထုကျမ်းနှင့်၊(သဒ္ဓိံ-တက္ခ၊ သတ္တ-၇ ကျမ်းတို့ကို၊) နော (ကရောမိ)-မပြုလို၊ မဟာ ဓာတုကထာနာမ- (များစွာသော ဓာတ်တို့ကို ဆိုရာ ဆိုကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်) မဟာဓာတုကထာ မည်သော ကျမ်းသည်၊ အတ္ထိ - ရှိ၏၊ တာယ - ထို မဟာဓာတုကထာကျမ်းနှင့်၊ သဒ္ဓိံ - တက္ခ၊ သတ္တ- ၇ ကျမ်းတို့ကို၊ (ကရောမိ - ပြုလို၏၊) ဣတိ - ဤသို့ ဝိတဏှဝါဒီ ဆို၏၊ မဟာ ဓာတုကထာယံ - မဟာဓာတုကထာ ကျမ်း၌၊ အပုဗ္ဗံ- ရှေးမဟုတ်သော စကား သည်၊ ဝါ-အသစ်ဖြစ်သောစကားသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဝါ-မပါ၊ အပ္ပမတ္တိကာဝ- နည်းသော အတိုင်းအရှည်ရှိသည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ ဝါ-မပြောပလောက်သည် သာလျှင်ဖြစ်သော၊ တန္တိ-ပါဠိသည်၊ အဝသေသာ-ကြွင်း၏၊ ကထာဝတ္ထုနာဝ- ကထာဝတ္ထုကျမ်းနှင့် သာလျှင်၊ သဒ္ဓိံ - တက္ခ၊ သတ္တ - တို့ကို၊ (ကရောဟိ - ပြုလော့၊) ဣတိ-ဤသို့ သကဝါဒီ ဆို၏။

ဟိ-ထိုစကားသင့်၏၊ (ဓာတုကထာနှင့်သာ ၇ ကျမ်းပြုပါ-ဟူသော စကား သည် သင့်၏၊) သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သတ္တပ္ပကရဏာနိ - အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်းတို့ကို၊ ဒေသေန္နော-ဟောတော်မူလသော်၊ ကထာဝတ္ထု- ကထာ ဝတ္ထုကျမ်းသို့၊ ပတွာ - ဒေသနာအစဉ်အားဖြင့် ရောက်၍၊ တာဝ - ပရိဟာနိ ကထာစသည်တို့မှ ရှေးဥျားစွာ၊(နိဒ္ဒိဋ္ဌေ-ညွှန်ပြအပ်သော၊) ပုဂ္ဂလဝါရေ- ပုဂ္ဂလ ဝါရ၌၊ စတုသု- ၄ ရပ်ကုန်သော၊ ပဠေသု-ပြဿနာတို့၌၊ ဒိန္နံ- ၂ ပါးကုန်သော၊

x x x + x x x x

အပ္ပမတ္တိကာဝ ။ ။ ဤလည်း ဋီကာကိုယူ၍ ရှေးနိဿယ၌ အကျယ်ပေး၏၊ ပေးထားပုံကား- ဓမ္မဟဒယဝိဘင်္ဂေ- ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း၌၊ အနာဂန္တာ- မလာမူ၍၊ မဟာဓမ္မဟဒယေ-ကျမ်း၌၊ အာဂတတန္တိတော-လာသော ပါဠိအောက်၊ (အပ္ပမတ္တိကာ ဌစပ်၊) ရူပကဏ္ဍဓာတုဝိဘင်္ဂါဒိသု - ရူပကဏ္ဍ ဓာတုဝိဘင်း စသည်တို့၌၎င်း၊ ဓာတု ကထာယ-ဓာတုကထာကျမ်း၌၎င်း၊ အနာဂန္တာ-မလာမူ၍၊ အဝသေသာ-ကြွင်းသော၊ မဟာဓာတုကထာယ - မဟာဓာတုကထာကျမ်း၌၊ အာဂတာ - လာသော၊ တန္တိ- ပါဠိသည်၊ အပ္ပမတ္တိကာဝ-နည်းသော အတိုင်းအရှည်ရှိသည်သာလျှင်၊ ဟောတိ-၏၊ ဤသို့ ပေးထားသည်၊ ဤလည်း ဋီကာလာသော ထည့်ပါဠိတို့သည် အပ္ပမတ္တိကာ၏ အပါဒါန်ကို၎င်း၊ သရုပ်ကို၎င်း ပြသော စကားတို့တည်း၊ မှန်၏ - မဟာဓမ္မဟဒယေ အာဂတတန္တိတောသည် အပ္ပမတ္တိကာ၏ အပါဒါန်တည်း၊ “ရူပကဏ္ဍဓာတုဝိဘင်္ဂါဒိသု ဓာတုကထာယ အနာဂန္တာ မဟာဓာတုကထာယ အာဂတတန္တိ”သည် အပ္ပမတ္တိကာ ၏ သရုပ်ပြ စကားတို့တည်း။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟိ ။ ။ ရှေး၌ “သာဝကဘာသိတတ္ထာ ဆန္ဒေထ နံ”ဟု ဆိုခဲ့၏၊ ကထာဝတ္ထုကျမ်း၏ ဗုဒ္ဓဘာသိတ ဖြစ်ကြောင်းကို ပြခြင်းဖြင့် ထိုစကားကို တားမြစ် ခြင်းငှါ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟိ”စသည်ကို မိန့်သည်၊ [“သကလံပေတံ ဗုဒ္ဓဘာသိတံနာမ ဇာတံ” တိုင်အောင် မြော်သည်။] ကထာဝတ္ထုနာဝ သဒ္ဓိံ သတ္တဟူသော ထိုစကား သည် အသင့်ယုတ္တိရှိသော စကားဖြစ်သည်၊ ဘာကြောင့်နည်း၊-ကထာဝတ္ထုကျမ်း၏ ပြုလစုံအတိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသိတ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊-ဟုလို။

ပဉ္စကနံ-ပဉ္စကတို့၏၊ ဝသေန-အပြားအားဖြင့်၊ အဋ္ဌမုခါ-ရှစ်ပါးသော အဥး
 အစ စကားပါရှိသော၊ ယာ သော ဝါဒယုတ္တိ-အကြင်ဝါဒဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း
 နည်းလမ်းသည်၊(အတ္ထိ-၏၊) တံ- ထို ဝါဒယုတ္တိကို၊ အာဒိံကတွာ-အစပြု၍၊
 သဗ္ဗကထာမဂ္ဂေသု - အလုံးစုံသော ကထာအစဉ်တို့၌၊ အသမ္ပုဏ္ဏဘာဏဝါရ
 မတ္တာယ - မပြည့်စုံသော တစ်ဘာဏဝါရ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝါ- တစ်
 ဘာဏဝါရမပြည့်သော၊ ပါဠိယာ-ပါဠိတော်ဖြင့်၊ မာတိကံ-မာတိကာကို၊ ထပေ
 သိ - ထားတော်မူပြီ။ [ထို မာတိကာကိုပင် အရှင် မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ်က
 အကျယ်ဝေဘန်၍ ဟောတော်မူသည်။]

x x x x x x x x

စတုသု၊ပေ၊ပဉ္စကနံ။ ။ “ ပုဂ္ဂလော ဥပလက္ခတိ (ရအပ်သလော)၊ သဗ္ဗတ္ထ
 ပုဂ္ဂလော ဥပလက္ခတိ၊ သဗ္ဗဒါ ပုဂ္ဂလော ဥပလက္ခတိ၊ သဗ္ဗေသု ပုဂ္ဂလော ဥပလက္ခတိ”
 ဟူသော ပြဿနာ ၄ ရပ်ကို “ စတုသု ပဉ္စေသု ” ဟု ဆိုသည်။ ထို ၄ ရပ်တွင် တရပ်
 တရပ်၌ “ ဥပလက္ခတိ၊ နုပလက္ခတိ ” ဟု အနုလောမ၊ ပဋိလောမ ၂ မျိုးစီ ပါသော
 ကြောင့်၎င်း၊ တမျိုးတမျိုးလျှင် ၅ ပါးစီရှိသောကြောင့်၎င်း “ ခိန္တံ ပဉ္စကနံ ” ဟု ဆိုသည်။

ပဉ္စက။ ။ “ နိဂ္ဂဟကရဏံ-နှိပ်မှုကို ပြုကြောင်း စကားတရပ်၊ ပဋိကမ္မကရဏံ-
 ပြန်၍ ချေပမှုကို ပြုကြောင်းစကားတရပ်၊ ပဋိကမ္မဝေဌနံ-ပြန်၍ ချေပမှုကို (တဘက်က
 မလှန်နိုင်အောင်) ရစ်ပတ်ကြောင်း စကားတရပ်၊ နိဂ္ဂဟနိဗ္ဗေဌနံ- နှိပ်ခြင်းကို ဖြေးရှင်း
 ကြောင်း စကားတရပ်၊ အနိဂ္ဂဟဘာဝါရောပနာဒိနာ ဆေဒေါ-မနှိပ်အပ်ကြောင်းကို
 တင်ခြင်း အစရှိသည်ဖြင့် ဖြတ်တောက် ဖျက်ဆီးကြောင်း စကားတရပ်၊ ဤ ၅ ရပ်ကို
 “ပဉ္စက” ဟု ခေါ်သည်။

အဋ္ဌမုခါ ဝါဒယုတ္တိ။ ။ [ကထာဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ၌ “အဋ္ဌမုခါ” ဟု ရှိ၏၊ ဤဋီကာ
 ၌လည်း “ဝါဒယုတ္တိ” ကို ခွဲ၍ ဖွင့်ထား၏၊ ထို့ကြောင့် ဝါဒယုတ္တိနှင့် သမာသ်မတွဲဘဲ
 “အဋ္ဌမုခါ” ဟု ဝါကျသာ ရှိသင့်သည်။] မုခသဒ္ဓါသည် ခံတွင်းပေါက်ကဲ့သို့ “အကျယ်
 ဝင်ကြောင်း အကျဉ်းချုပ်” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထို မုခသည် “ ပုဂ္ဂလော ဥပ
 လက္ခတိ၊ သဗ္ဗတ္ထ ” စသည်ဖြင့် ပြဿနာ ၄ ရပ်၌ ပဉ္စက ၂ ပါးစီ ရှိရကား ရှစ်ပါးဖြစ်၏၊
 ထို့ကြောင့် “အဋ္ဌမုခါ” ဟု ဆိုသည်။ [အဋ္ဌ+မုခါနိ ဇေတိဿာတိ အဋ္ဌမုခါ-ရှစ်ပါးသော
 အဥးအစ စကား ပါရှိသော ဝါဒယုတ္တိ၊ “ဝါဒဿ+ယုတ္တိ ဝါဒယုတ္တိ” ဟု ပြု။] ထို
 ဝါဒယုတ္တိကို “ဝါဒပဝတ္ထနဿ+ ဥပါယော- အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿသည် အကျယ်
 ပြုအပ်သော ဝါဒဖြစ်ခြင်း၏+အကြောင်းနည်းလမ်း” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။

မဇ္ဈိက။ ။ မဇ္ဈိကာ၌ကား “အဋ္ဌမုခဝါဒယုတ္တိ” ဟု တသမာသ်ထည်း ပြထား
 ၏၊ ပြထားပုံကား-မုခယတိ ဝိရတိ ဇောယာတိ မုခါ (အကျယ်ဖွင့်ကြောင်း အကျဉ်း
 မာတိကာ)၊ ဝဒတိ ဇောနာတိ ဝါဒေါ (မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရဿ ကထာ
 မဂ္ဂေါ)၊ ယုဇ္ဇတိ ဝိဘဇတိ ဇောယာတိ ယုတ္တိ၊ ဝါဒဿ + ယုတ္တိ ဝါဒယုတ္တိ၊ မုခါစ+
 သာ+ဝါဒယုတ္တိစာတိ မုခဝါဒယုတ္တိ၊ အဋ္ဌပရိမာဏ၌ + မုခဝါဒယုတ္တိ အဋ္ဌမုခဝါဒ
 ယုတ္တိ၊(မဇ္ဈိက)။

ပန-ဆက်၊ သာ သော-ထိုမာတိကာကို၊ (ထပိတာ၌စပ်၊) ပုဂ္ဂလော ဥပ
 လဗ္ဗတိ သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထနာတိ အာမန္တာ၊ ယော သစ္စိကဋ္ဌော ပရမတ္ထော၊
 တတော သော ပုဂ္ဂလော ဥပလဗ္ဗတိ သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထနာတိ၊ နဟေဝံ ဝတ္ထဗ္ဗေ၊
 အာဇာနာဟိ နိဂ္ဂဟံ၊ [ဤနောက်၌ ပေယျာလရှိ၏။ ထိုပေယျာလ သင့်-မသင့်ကို
 ဋီကာကျမ်းတက်ပုံကို ကြည့်ပါ။] ပုဂ္ဂလော နပလဗ္ဗတိ သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထနာတိ
 အာမန္တာ၊ ယော သစ္စိကဋ္ဌော ပရမတ္ထော၊ တတော သော ပုဂ္ဂလော နပလဗ္ဗတိ
 သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထနာတိ၊ နဟေဝံ ဝတ္ထဗ္ဗေ၊ အာဇာနာဟိ နိဂ္ဂဟံ၊ [ဤ၌လည်း
 ပေယျာလရှိ၏။ ထိုပေယျာလ သင့်-မသင့်ကို ဋီကာကျမ်းတက်ပုံကိုပင်ကြည့်ပါ။]
 သဗ္ဗတ္ထ ပုဂ္ဂလော ဥပလဗ္ဗတိ၊ ပေ၊ [ဤ၌ကား သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထန-စသည်တို့ကို
 မြှုပ်ထားသောကြောင့် ပေယျာလ ရှိသင့်သည်။ နောက်ပြဿနာများ ၌လည်း
 ဤနည်းကြည့်၍ ပေယျာလရှိသင့်ပုံကို သိပါ။] သဗ္ဗတ္ထ ပုဂ္ဂလော နပလဗ္ဗတိ၊
 ပေ၊ သဗ္ဗဒါ ပုဂ္ဂလော ဥပလဗ္ဗတိ၊ ပေ၊ သဗ္ဗဒါ ပုဂ္ဂလော နပလဗ္ဗတိ၊ ပေ၊ သဗ္ဗေ
 သု ပုဂ္ဂလော ဥပလဗ္ဗတိ၊ ပေ၊ သဗ္ဗေသု ပုဂ္ဂလော နပလဗ္ဗတိ သစ္စိကပရမတ္ထ
 နာတိ- ပုဂ္ဂလော ဥပလဗ္ဗတိ သစ္စိကပရမတ္ထနာတိ အာမန္တာ၊ ပေ၊ သဗ္ဗေသု
 ပုဂ္ဂလော နပလဗ္ဗတိ သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထန ဟူ၍၊ ဝေ- ဤသို့၊ ပဌမံ - ရှေးဥျားစွာ
 သော၊ ဝါဒံ- ဝါဒကို၊ နိဿာယ- မှီ၍၊ ပဌမံ- ရှေးဥျားစွာသော၊ နိဂ္ဂဟံ- နှိပ်ခြင်း
 ကို၎င်း၊ ဒုတိယံ- နှစ်ခုမြောက်သော၊ ဝါဒံ- ကို၊ နိဿာယ- ၍၊ ဒုတိယံ- သော၊
 နိဂ္ဂဟံ- ကို၎င်း၊ ပေ၊ အဋ္ဌမံ- ရှစ်ခုမြောက်သော၊ ဝါဒံ- ကို၊ နိဿာယ- ၍၊ အဋ္ဌမံ-
 သော၊ နိဂ္ဂဟံ- ကို၎င်း၊ ဒဿန္တေန- ပြတော်မူလျက်၊ ထပိတာ- ထားတော်မူအပ်
 ပြီ၊ ဣမိနာနယေန- ဤနည်းဖြင့်၊ သဗ္ဗတ္ထ- အလုံးစုံသော ပရိဟာနိကထာ အစရှိ
 သည်တို့၌၊ မာတိကာထပနံ - မာတိကာ ထားပုံကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ - သိထိုက်၏။
 [ဒဿန္တေန - နောက်၌ သတ္တရာ ဟု ရှိသည်ကား စာသွားမကောင်း၊ အန္တ
 ပစ္စယန္တနောက်၌ စုဏ္ဏိယဝယ် ဤကဲ့သို့ ပဓာနပုဒ် ထားရိုးမရှိ။]

x x x x x x x

စိစစ်ချက်။ ။ ဓာတ်ကျမ်း၌ မုခေတ္တံ ဟု မတွေ့ရ၊ မုချ၊ ပမာန၊ ခံတွင်း၊ အစ၊
 အကြောင်း ဥပါယ အနက်ကို ဟောသော မုခသဒ္ဓါသည် နပုလိန်သာ၊ သို့ဖြစ်၍ မုခ
 သဒ္ဓါ၏ ဝိဂ္ဂဟနှင့်တကွ ဣတ္ထိလိန်ချပုံကို စဉ်းစားသင့်၏။ ထို့ကြောင့် “ အဋ္ဌ + မုခါနိ
 (အဥျားအစ စကားတို့သည်) တော်သာတိ အဋ္ဌမုခါ ” ဟု ဗဟုဗြဟ္မိ ပြုမှသာ ဝါဒယုတ္တိ
 နှင့် လိန်,ဝုစ်, အားလုံး တူစရာရှိသည်။ “ ဝါဒယုတ္တိ ” ကား “ အရှင် မောဂ္ဂလိ ပုတ္တ
 တိဿသည် အကျယ်ပြုအပ်သော ဝါဒ၏ + အကြောင်း ဥပါယ်ဖြစ်သော အကျဉ်း
 စကား ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသောကြောင့် “ မာတိကာ ” ဟု အဘိဓမ္မေယျကို ပြုခြင်းသည်
 သင့်ရော့ရှိပေ၏။ သို့သော် “ ယုဇ္ဇတိ ဝိဘဇတိ ဧတောယ ” ဟုသော ဝစနတ္ထကား ထုံးစံ
 မကျ၊ ယုဇ္ဇဓာတ်လည်း ဝိဘဇအနက်ကို မဟောပါ။ ထို့ကြောင့် မရဋီကာစကားကို
 စဉ်းစားသင့်၏။ ရှေးနိဿယနှင့် ဝတ္ထုတို့၌ “ ဥတ္တရော မုခေါ၊ ဥတ္တရာ မုခါ၊ ဥတ္တရံ
 မုခံ ” ဤထောက်၍ မုခသဒ္ဓါ တိလိန် ဟု ဆိုရာ၌လည်း ပါဠိရင်းကို ရှာသင့်ပါသည်။

ကထာဝတ္ထုပါဠိတော်၏ အနက်။ ။ပုဂ္ဂလော- အတ္တ, သတ္တ, ဇီဝဟု ခေါ်ဆိုအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမတ္ထေန-ဟုတ်မှန်သောအနက် မဖောက် မပြန် မြတ်သောအနက်၏ အဖြင့်ဖြင့်၊ ဥပလတ္တတိ - ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်၍ ရအပ်ပါ သလော၊(အစစ်အမှန် ရှိပါသလော၊) ဣတိ-ဤသို့ သကဝါဒီမေး၏၊ [သစ္စိကဋ္ဌ ပရမတ္ထဘာဝေနဟု ဆိုလိုလျက် ဘာဝပုဇာန ဘာဝလောပ ကြံပါ၊ ဋီကာ၌ ဥတ္တ မတ္တဘာဝေနဟု ဖွင့်သည်၊] အာမန္တာ - အိမ်၊ ဣတိ - ဤသို့ ပရဝါဒီ ဝန်ခံ၏၊ ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သစ္စိကဋ္ဌော - ဟုတ်မှန်သောအနက် သည်၎င်း၊ ပရ မတ္ထော-မဖောက်မပြန် မြတ်သောအနက်သည်၎င်း၊ (ဟောတိ)၊ သော ပုဂ္ဂလော- ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တတော သစ္စိကဋ္ဌ ပရမတ္ထေန-ထို ဟုတ်မှန်သောအနက်, မဖောက် မပြန် မြတ်သောအနက်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဥပလတ္တတိ- အပ်ပါသလော၊ ဣတိ-ဤသို့ သကဝါဒီ စစ်ဆေး၏၊ [တတော၌ တောပစ္စည်းကို ကရဏအနက်၌ သက်ခေ

x x x x x x x x

ပုဂ္ဂလော။ ။ပုဂ္ဂလသဒ္ဒါသည် သတ္တာယဒိဋ္ဌိဖြင့် စွဲလမ်းအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တ ဟူသောအနက်, လောက၌ ပြောရိုးဖြစ်သော (ဘုရားရှင်လည်း “စတ္တာရော မေ ဘိက္ခ ဝေ ပုဂ္ဂလာ” စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော) လောကဝေါဟာရ ပုဂ္ဂိုလ် ဟူသော အနက်, ဤ ။ မျိုးကို ဟော၏၊ ထိုတွင် သတ္တာယဒိဋ္ဌိဖြင့် စွဲလမ်းအပ်သော (တိတ္ထိတို့ ကြံဆအပ်သော) ပုဂ္ဂိုလ် ဟူသောအနက်ကို ယူစေလို၍ “ပုဂ္ဂလောတိ အတ္တာ သတ္ထော ဇီဝေါ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။ “ခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌ “အတ္တ” ဟု ခေါ်အပ်သော အသက် ကောင် ရှိ၏” ဟု သတ္တာယဒိဋ္ဌိ မကင်းသူတို့ ယူဆအပ်၏၊ ထိုအတ္တကို ပုဂ္ဂိုလ်ဟု၎င်း, သတ္တာဟု၎င်း, ဇီဝ (အသက်)ဟု၎င်း ခေါ်ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ပုဂ္ဂလ, သတ္တ, ဇီဝ တို့သည် ပရိယာယ်ပုဒ်များ ဖြစ်ကြသည်။ [ထို အတ္တ၏အကျယ်ကို သင်္ဂြိုဟ် ဘာသာ ဋီကာ အတ္တဝါဒုပါဒါန်၌ ရှုပါ။]

ဥပလတ္တတိ။ ။ဥပကို “ပညာယ ဥပဂန္တာ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ ထိုအတ္တကို ဉာဏ် ပညာဖြင့် အာရုံပြု၍ ကြည့်ရှုမှုကို “ပညာယ ဥပဂန္တာ” ဟု ဆိုသည်။ သစ္စိကဋ္ဌ၌ “သစ္စိ က” ဟူသည် “အမှန်” တည်း၊ “သစ္စောယေဝ သစ္စိကော” ဟု ပြု၊ အမှန်ရှိနေသော အနက် (အရာဝတ္ထု) ကို “သစ္စိကဋ္ဌ” ဟု ခေါ်၏၊ “ပရမတ္ထ” ဟူသည် မဖောက်မပြန် သော (ပြောသည့်အတိုင်း ဟုတ်သော) အနက်တည်း၊ ထိုအတ္တကို ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကပ်၍ ရှုသောအခါ အစစ်အမှန် မလွဲတမ်း ရနိုင်သောအနက် (တကယ်ရှိသောအရာ) ဟုတ်ပါရဲ့လား-ဟု သကဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်က ပရဝါဒီကို မေးသည်။ [ကြွင်းအဓိပ္ပာယ်များကို ဋီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။]

မှတ်ချက်။ ။ဤ၌ သကဝါဒီမေး၏, ပရဝါဒီမေး၏ဟူသော စကားကိုထောက်၍ ကထာဝတ္ထု ဟောတော်မူချိန်က သကဝါဒီ ပရဝါဒီတို့ ဤအတိုင်းပင် ပြောဆိုငြင်းခုံ နေကြသည် ဟု မှတ်ထင်ဘွယ်ရှိ၏၊ အမှန်ကား - ထို ကထာဝတ္ထု ဟောတော်မူချိန်၌ သကဝါဒီ ပရဝါဒီတို့ ပြောဆိုငြင်းခုံ၍ မနေကြပါ၊ ကြားနာသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ နားလည် လောက်အောင် သကဝါဒီဘက် ပရဝါဒီဘက်ခွဲ၍ အမေး အဖြေ လုပ်ပြခြင်းဖြစ်သည် ဟုသာ မှတ်ပါ။

၆ (အဋ္ဌသာလိနိ)

သည်။] ဧဝံ-ဤသို့ကား၊ န ဝတ္ထဗ္ဗေ-မဆိုထိုက်၊ ဝါ-မဆိုလို၊ ဣတိ-ဤသို့ ပရဝါဒီ ပယ်၏။ နိဂ္ဂဟံ- နှိပ်ခြင်းကို၊ အာဇာနာဟိ- သိပါလော၊ ဝါ-လက်ခံပါလော၊ ဣတိ-ဤသို့ သကဝါဒီ နှိပ်၏။

ပုဂ္ဂလော-အတ္တ, သတ္တ, ဇီဝဟု ခေါ်ဆိုအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌေန - သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌ၏အဖြစ်ဖြင့်၊ နုပလတ္တတိ - ဉာဏ်ဖြင့်ကပ်၍ မရအပ် သလော၊ ဣတိ-ဤသို့ ပရဝါဒီ မေး၏၊ အာမန္တာ-အိမ်း၊ (ဣတိ-ဤသို့ သကဝါဒီ ဝန်ခံ၏။) ယော - အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သစ္စိကဋ္ဌော - ဟုတ်မှန်သောအနက် သည်၎င်း၊ ပရမတ္ထော-မဒေဝါကံမပြန် မြတ်သောအနက်သည်၎င်း၊ (ဟောတိ-၏။) သော ပုဂ္ဂလော- ကို၊ တဒတာ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌေန - ဖြင့်၊ နုပလတ္တတိ-လော၊ ဣတိ- ဤသို့ ပရဝါဒီ စစ်ဆေး၏၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ န ဝတ္ထဗ္ဗေ - မဆိုထိုက်၊ ဝါ- မဆိုလို၊ (ဣတိ-ဤသို့ သကဝါဒီ ပယ်၏။) နိဂ္ဂဟံ-နှိပ်ခြင်းကို၊ အာဇာနာဟိ- သိပါလော၊ ဣတိ - ဤသို့ ပရဝါဒီ နှိပ်၏။ သဗ္ဗတ္ထ - အလုံးစုံသော ခန္ဓာကိုယ်၌၊ (တနည်း) သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသောအရပ်၌၊ ပုဂ္ဂလော-ကို၊ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌေန- ဖြင့်၊ ဥပလတ္တတိ- လော၊ပေ၊သဗ္ဗတ္ထ- ၌၊ (တနည်း) သဗ္ဗတ္ထ- ၌၊ ပုဂ္ဂလော-ကို၊ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌေန-ဖြင့်၊ နုပလတ္တတိ- လော၊ပေ၊သဗ္ဗဒါ- အလုံးစုံသော အခါ၌၊ ပုဂ္ဂလော-ကို၊ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌေန-ဖြင့်၊ ဥပလတ္တတိ-လော၊ပေ၊သဗ္ဗဒါ-၌၊ ပုဂ္ဂ လော-ကို၊ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌေန-ဖြင့်၊ နုပလတ္တတိ- လော၊ပေ၊သဗ္ဗေသု-အလုံး စုံ သော ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တို့၌၊ (တနည်း) သဗ္ဗေသု-အလုံးစုံသော သစ္စိကဋ္ဌ၊ ဒေသ၊ ကာလ အစိတ်အပိုင်းတို့၌၊ [“သစ္စိကဋ္ဌတိုင်း သစ္စိကဋ္ဌတိုင်း၊ ဒေသတိုင်း ဒေသတိုင်း၊ ကာလတိုင်း ကာလတိုင်း၌” ဟူလို။] ပုဂ္ဂလော- ကို၊ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမ ဋ္ဌေန- ဖြင့်၊ ဥပလတ္တတိ- လော၊ သဗ္ဗေသု-တို့၌၊ (တနည်း) သဗ္ဗေသု-တို့၌၊ ပုဂ္ဂ လော-ကို၊ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌေန-ဖြင့်၊ နုပလတ္တတိ- လော။ [ဤကား ကထာဝတ္ထု ပါဠိတော်၏ အနက်တည်း။]

ပန-ဆက်၊ တံတေံ မာတိကံ-ထိုမာတိကာကို၊ ထပေန္တာ-ထားတော်မူလ သော်၊ ဝါ-ထားတော်မူသော၊ (သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ-သည်။) ဣမံ-ဤဆိုအပ်လတံသော အကြောင်း အရာကို၊ ဒိဿာ-မြော်မြင်တော်မူ၍၊ ထပေသိ-ထားတော်မူပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်အကြောင်းအရာကို၊ ဒိဿာ-၍၊ ထပေသိ-ထားတော်မူသနည်း။) မမ- ဝါဘုရား၏၊ ပရိနိဗ္ဗာနတော - ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူရာနှစ်မှာ၊ အဋ္ဌာရသဝဿာမိ

x x x x x x x

နဟေဝံ ဝတ္ထဗ္ဗေ။ ။ နဟေဝံကို နဟိ + ဧဝံ ဟု၎င်း၊ နဟ + ဧဝံ ဟု၎င်း ။ မျိုး ပုဒ်ဖြတ်ကြ၏။ ဟိသည် (တနည်း) ဟသည် အနက်မရှိ၊ ဝတ္ထဗ္ဗေကား ဝတ္ထဗ္ဗံ ဟု ဆိုလို လျက် “ကုစေဝါ” ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် ဒုကဏ္ဍ (၁၁၀) သုတ်ဖြင့် ဖြစ်စေ၊ “ တိလိင်္ဂ တော ဌာနေ သိယောနမေ” ဟူသော သဒ္ဓနိတိသုတ်ဖြင့် ဖြစ်စေ၊ သိဝိဘတ်ကို ပြော ထားသည်။

ကာနံ - ၁၀ နှစ် အလွန်ရှိကုန်သော၊ ဒိန္တံ ဝဿသတာနံ - အနှစ် နှစ်ရာတို့၏၊ မတ္တကေ-အထက်၌၊ မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿောနာမ- မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿမည်သော၊ ဘိက္ခု- ရဟန်းသည်၊ [ရှေးစာအုပ်များ၌ မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရောနာမ ဟု “ထေရော” ပါခြင်းကား မကောင်း၊ ဘဒ္ဒကြောင့်နည်း၊-မြတ်စွာဘုရား၏ မြင်တော် မူခြင်းလည်းဖြစ် ဘိက္ခုပုဒ်၏ ဝိသေသနလည်း ဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊] ဘိက္ခု သဟဿမဇ္ဈေ - ရဟန်းတထောင်၏ အလယ်၌၊ နိသိန္ဓော - ထိုင်နေသည်၊ (ဟုတွာ)၊ သကဝါဒေ-သကဝါဒ၌၊ ပဉ္စသုတ္တသတာနိ - ငါးရာသော ပါဠိတော် တို့၎င်း၊ ပရဝါဒေ - ပရဝါဒ၌၊ ပဉ္စသုတ္တသတာနိ - တို့၎င်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ သုတ္တ သဟဿံ- ပါဠိတော်သာဓကပေါင်း တထောင်ကို၊ သမောဓာနေတွာ- ပေါင်း၍၊ ဒီဃနိကာယပ္ပမာဏံ- ဒီဃနိကာယ်ပမာဏရှိသော၊ ဝါ- ဒီဃနိကာယ်လောက် ရှည်လျားသော၊ ကထာဝတ္ထုပ္ပကရဏံ-ကထာဝတ္ထုကျမ်းကို၊ ဘာဇေဿတိ- ဝေဘန်လတံ၊ ဣတိ-ဤအကြောင်းအရာကို၊(ဒိသွာ-၍၊ ထပေသိ-ပြီ။)

မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿတ္ထေရောပိ - သည်လည်း၊ [ပိ - ဖြင့် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါကို ဆည်း၊] ဣဒံပကရဏံ-ဤကထာဝတ္ထုကျမ်းကို၊ ဒေသေန္တော-ဟောတော်မူလ သော်၊ (ဝါ-ဟောတော်မူသော၊ မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿတ္ထေရောပိ-သည်လည်း၊) အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဉာဏေန-ဉာဏ်ဖြင့်၊ နဒေသေသိ- ဟောတော်မူသည် မဟုတ်၊ ပန-အဟုတ်ကား၊ သတ္တာရာ-သည်၊ ဒိန္တံနယေန-ပေးတော်မူအပ်သော နည်းဖြင့်၊ ထပိတမာတိကာယ-ထားတော်မူအပ်သော မာတိကာဖြင့်၊ ဒေသေသိ-ပြီ၊ [ဒိန္တံ နယေနကိုပင် ထပိတမာတိကာယ ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊] ဣတိ-ဤသို့ မြတ်စွာဘုရား မြင်တော်မူသည့်အတိုင်း၊ သတ္တာရာ-သည်၊ ဒိန္တံနယေန-ဖြင့်၊ ထပိတမာတိကာယ- ဖြင့်၊ ဒေသိတတ္တာ-ဟောတော်အပ်မူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သကလမ္ပိ-အလုံး စုံလည်း ဖြစ်သော၊ ဧတံ ပကရဏံ-ဤကထာဝတ္ထုကျမ်းသည်၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတမေဝ နာမ-ဗုဒ္ဓဘာသိတမည်တော့သည်သာလျှင်၊ ဇာတံ-ဖြစ်ပြီ။

x x + x + x x x

ဒိန္တံ ဝဿသတာနံ ။ ။ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူပြီးနောက် အနှစ်တရာ ကြာသောအခါ ဒုတိယသံဂါယနာတင်ရ၏၊ ထို သံဂါယနာအပြီး၌ “ ဣတော ဝဿ သတဿ ဥပရိ အဋ္ဌာရသမေ ဝဿေ သာသနေ မဟန္တံ အဗျဒံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ ” ဟု ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာရှိ၏၊ ထိုဘေးရန်ကြောင့် အသောကာရံ ကျောင်းတိုက်၌ ဥပုသ်မပြုနိုင်ဘဲ ၇ နှစ်ကြာ၏၊ အသောကာရာမေ သတ္တဝဿာနိ ဥပေါသထော ဥပစ္ဆိန္တိ၊ ထိုဘေးရန်ကို သုတ်သင်ပြီးမှ ဤကထာဝတ္ထုကို အကျယ်ဟောတော်မူရကား ထိုအခါ၌ ဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးနောက် နှစ်ရာနှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်သာ ရ၏၊ သို့သော် ဂဏ္ဍိ၌ “ ဓမ္မာသောကမင်းသည် ဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးနောက် (၂၁၀) နှစ်မြောက်၌ အဘိသိက်ခံ၏၊ ထို့နောက် ၁၆ နှစ်လွန်၍ (၂၃၅) နှစ်မြောက်မှ တတိယ သံဂါယနာ တင်ရာဝယ် ဤကထာဝတ္ထုကျမ်းကို ဟောတော်မူသည် ” ဟု ဆိုသည်၊ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာနှင့်ညီအောင် ဆိုခြင်းတည်း။

ယထာကိံ-အဘယ်သုတ္တန်ကဲ့သို့နည်း၊ မရပိဏ္ဍိကသုတ္တန္တာဒီနိ(ယထာ)-
 မရပိဏ္ဍိကသုတ္တန် အစရှိသည်တို့ကဲ့သို့တည်း၊ (တနည်း) ယထာ - အကြင်
 အကြောင်းကြောင့်၊ (သကလမ္ပိ- သော၊ ဧတံပကရဏံ-သည်၊ ဗုဒ္ဓဘာသိမေဝ
 နာမ- လျှင်၊ ဇာတံ- ပြီ၊ တံနိဒဿနံ - ထိုအကြောင်းကို ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော
 ဥဒါဟရဏံသုတ္တန်သည်၊) ကိံ-အဘယ်နည်း၊ (ယထာ-ကြောင့်၊ သကလမ္ပိ-
 သော၊ ဧတံပကရဏံ-သည်၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတမေဝနာမ-လျှင်၊ ဇာတံ-ပြီ၊ တံ နိဒဿနံ-
 သည်၊) မရပိဏ္ဍိကသုတ္တန္တာဒီနိ-အစရှိသည်တို့တည်း။ [မူလပဏ္ဏာသဉ္စလာသော
 သုတ်တည်း၊ အာဒိဖြင့် ရှင်အာနန္ဒာဟောအပ်သော သုတ္တန် စသည်ကိုယူ။]

ဟိ- ချဲ့၊ မရပိဏ္ဍိက သုတ္တန္တသ္မိံ - မရပိဏ္ဍိကသုတ္တန်၌၊ ဘဂဝါ - သည်၊
 ယတောနိဒါနံ၊ ပေ၊ ရာဂါနုသယာနန္တိ-ယတောနိဒါနံ၊ ပေ၊ ရာဂါနုသယာနံ ဟူ၍၊
 မာတိကံ-မာတိကာကို၊ ထပေတွာ-ထားတော်မူ၍၊ အာသနာ-နေရာမှ၊ ဥဋ္ဌာ
 ယ-ထတော်မူ၍၊ ဝိဟာရံ - ဝိဟာရု ကျောင်းတော်တွင်းသို့၊ ပါဝိသိ- ဝင်တော်
 မူပြီ၊ [ပါဠိတော်အနက်။ ။ ဘိက္ခု- ရဟန်း၊ ယတောနိဒါနံ- အကြင် ၆ ပါး
 သော အဇ္ဈတ္တိကာယတန၊ ၆ ပါးသော ဗာဟိရာယတန အစရှိသောအကြောင်း
 ကြောင့်၊ ပုရိသံ-ယောက်ျားကို၊ ဝါ-သတွာကို၊ ပပဉ္စသညာသင်္ခါ-သံသရာဝဋ်ကို
 ချဲ့ထွင်တတ်သော တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်ယှဉ်သော သညာအစုတို့သည်၊ သမုဒါ

x x x x x x x

ယထာ ကိံ ။ ။ ဤပုစ္ဆာဝါကျတိုကလေးကိုလည်း ဇီကာအဖွင့်အတိုင်း တနည်း
 အနက်ပေးထားသည်၊ ဇီကာအဖွင့်ပုံကို ဇီကာနိဿယ၌ ကြည့်ပါ၊ ထိုသို့ အကျယ်အနက်
 မပေးဘဲ “ယထာ ကိံ-အဘယ် သုတ္တန်ကဲ့သို့နည်း” ဟု ယထာကို ဥပမာနဇောတက
 ကြံ၍ အနက်ပေးလျှင်လည်း သင့်စရာရှိသောကြောင့် ပဌမနည်းပေးသည်။ [မရဇီကာ
 ၌ကား ထိုသို့ အနက်ပေးမည်ကို တားမြစ်လို၍ ဇီကာ၌ “ယေန ပကာရေန” စသည်ဖြင့်
 ဖွင့်သည် ဟု ဆိုလေ၏၊ ဆင်ခြင်ပါ။] ဤ ယထာကိံ၏နောက်၌ “ ယထာ မရပိဏ္ဍိက
 သုတ္တန္တာဒီနိ ” ဟု ယထာတပုဒ် ပါရှိသည်ကား အပိုသာ၊ ယထာကိံမှ ယထာကိုသာ
 လိုက်စေ၍ ပေးရိုးထုံးစံရှိသည်။

ယတော နိဒါနံ ။ ။ ယတော၌ တောပစ္စည်းသည် ပဌမာအနက်၌ သက်၍ ထို
 တောပစ္စည်းလည်း မကျေသော အလုတ္တသမာသ်ဟု မရဇီကာဖွင့်၏၊ “ယတော+နိဒါနံ
 ယတော နိဒါနံ ” ဟု ဤနေရာ၌ ကမ္မဓာရည်းပြ၊ အခြားနေရာ၌ကား မဟုဇ္ဇိဟိလည်း
 ပြုရ၏၊ နိဒါနံ၌ ပဌမာလည်း ပဉ္စမိအနက်၌ သက်ဟု သိစေလို၍ “ယံ ကာရဏာ” ဟု
 ဇီကာဖွင့်သည်၊ မရပိဏ္ဍိကသုတ်ဇီကာ၌ “ ယံကာရဏံ” ဟု ရှိ၏၊ [ဤပုဒ်များနှင့်စပ်၍
 ဆုံးဖြတ်ချက်ကို မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿယ ၂ ကဏ္ဍ၊ ၂၃ သုတ်အဖွင့်မှာ ရှုပါ။]

ပပဉ္စသညာ။ ။ “ပစိ - ဝိတ္ထာရေ” ဟု ဓာတ်ကျမ်းရှိ၏၊ သံသာရဝဋ် ပပဉ္စေန္တိ
 ဝိတ္ထာရေန္တိတိ ပပဉ္စာ၊ (တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့) ပပဉ္စေဟိ + သမ္ပယုတ္တာ + သညာ ပပဉ္စ
 သညာ ပပဉ္စသညာစ + တာ + သင်္ခါစာတိ ပပဉ္စသညာသင်္ခါ၊ ဤ သင်္ခါသဒ္ဓါကား
 ကောဋ္ဌာသအနက်ဟောတည်း။

စရန္တိ-လွမ်းမိုးကုန်၏။ ဣတ္ထ-ဤ အာယတန အစရှိသည်တို့တွင်၊ အဘိနန္ဒိတဗ္ဗိ-
 လွန်စွာ နှစ်သက်ဘွယ် အာယတနစသော တရားသည်၎င်း၊ အဘိဝဒိတဗ္ဗိ -
 ငါ၏ဥစ္စာဟု လွန်စွာ ပြောဆိုဘွယ် အာယတနစသော တရားသည်၎င်း၊ အဇ္ဈော
 သိတဗ္ဗိ - မျို၍ ပြီးဆုံးစေဘွယ် အာယတနစသော တရားသည်၎င်း၊ စေနတ္ထိ-
 အကယ်၍ မရှိအံ့၊ (ဝေသတိ-ဤသို့ မရှိလသော်၊) ဒေသဝ ဒေသောဝေ-ဤ အဘိ
 နန္ဒနစသည်တို့၏ မရှိခြင်းကို ပြုတတ်သော မဂ်ဖိုလ်သည်ပင်။ ရာဂါနုသယာနံ -
 ရာဂါနုသယတို့၏ အန္တော-အဆုံးတည်း။]

ဓမ္မပ္ပဋိဂ္ဂါဟကာ - မရပိဏ္ဍိကသုတ္တန်တရားကို နာခံကြကုန်သော၊ ဘိက္ခု-
 ရဟန်းတို့သည်၊ မဟာကစ္စာနတ္ထေရံ-မဟာကစ္စာနထေရ်ကို၊ ဝါ-သို့၊ ဥပသင်္ကမိ
 တွာ - ချဉ်းကပ်၍၊ ဒသဗလေန - မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ထပိတမာတိကာယ-
 ထားတော်မူအပ်သောမာတိကာ၏၊ အတ္ထိ-အနက်အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို၊ ပုစ္ဆိ-
 သု - မေးလျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ ထေရော - အရှင်မဟာကစ္စာနထေရ်သည်၊ ပုစ္ဆိတ
 မတ္တကေနေဝ - မေးအပ်ကာမျှဖြင့်ပင်၊ ဝါ- မေးလျှင်မေးခြင်းပင်၊ အကထေတွာ-
 မဖြေဆိုမူ၍၊ (မဖြေတည့်သေးဘဲ)၊ ဒသဗလဿ - မြတ်စွာဘုရား၏အပေါ်၌၊
 အပစိတိဒဿနတ္ထံ - အရိုအသေကို ပြုခြင်းအကျိုးငှါ၊ သေယုထာပိ အာဂုသော
 ပုရိသော သာရတ္ထိကော သာရဂဝေသီတိ-သေယုထာပိ၊ပေ၊သာရဂဝေသီ အစ
 ရှိသော၊ သာရောပမံ-အနှစ်ဥပမာကို၊ ဝါ- အနှစ်ရှိသော သစ်ပင်ဥပမာကို၊ အာ
 ဟရိတွာ-ဆောင်ပြုပြီး၍၊ [ဤမှနေ၌ “သာရရုက္ခောဝိယ ဘဂဝါ၊ သာခါပလာသ

x x x x x x x x x

တ္ထေဝေ၊ပေ၊တဗ္ဗိ။ ။တ္ထေကို “တေသု အာယတနာဒီသု” ဟု နိဒ္ဒါရဏဖွင့်၏။
 “အဘိနန္ဒိတဗ္ဗိ”ဟူသည် တဏှာဖြင့် အလွန်နှစ်သက်ဘွယ် အာယတန စသည်တည်း၊
 “အဘိဝဒိတဗ္ဗိ” ဟူသည် မာနဖြင့် ငါငါဟု အလွန်ပြောဆိုဘွယ် အာယတနစသည်
 တည်း၊ “အဇ္ဈောသိတဗ္ဗိ”ဟူသည် ဒိဋ္ဌိဖြင့်(အပြီးသတ် မျိုချလိုက်သကဲ့သို့) မျို၍ပြီးဆုံး
 စေဘွယ် အာယတန စသည်တည်း။ [အဓိ + အဝ + သာဓာတ်ဖြင့် “အဇ္ဈောသု”ဟု
 ဖြစ်၏။ “သာ-အဝသာနေ”ဟူသော ဓာတ်တည်း။]

ဒေသဝန္တော။ ။ စွဲရိုး စွဲစဉ်အားဖြင့် စွဲလျှင် ဒေသောဖြင့် ရှေ့ဝါကျက “နတ္ထိ”
 ကိုပင် စွဲရမည်ဖြစ်သော်လည်း ဤနေရာ၌ကား “နတ္ထိဘာဝကိုပြုတတ်သော အကြောင်း
 မဂ်ဖိုလ်ကို စွဲစေလို၍ ဋီကာ၌ “အဘိနန္ဒနာဒီနံ နတ္ထိဘာဝကရော မဂ္ဂေါ၊ တပ္ပဋိပဿဒ္ဓိ
 ဘူတံ ဖလံဝါ” ဟု ဖွင့်သည်။ အကျိုး၏ မရှိခြင်းဖြင့် အကြောင်းမဂ်ဖိုလ်ကို ပြုသော
 ဖလူပစာ စကားတည်း။ [ဧတေန ဖလူပစာရံ ဒေသေတိ၊-မဂ္ဂဋီကာ။]

ရာဂါနုသယာနံ ။ ။ ယခုစာတို့၌ “ရာဂါနုသယာဒီနံ” ဟု တွေ့ရသော်လည်း
 မူလပဏ္ဏာသ မရပိဏ္ဍိကသုတ္တန်၌ “ဒေသဝန္တော ရာဂါနုသယာနံ၊ ဒေသဝန္တော ပဋိ
 စာနုသယာနံ၊ပေ၊အဝိဇ္ဇာနုသယာနံ၊ ဒေသဝန္တော ဒဏ္ဍာဒါနံ၊ပေ၊မုသာဝါဒါနံ” ဟု
 ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “ရာဂါနုသယာနံ” ဟူသော ရှိသင့်၏။ ကျန် ပါဠိတော်ကို အာချုတ္တ
 ဣတိသဒ္ဓါဖြင့်ညွှန်ပြသည် ဟု မှတ်ပါ။

သဒိသာ သာဝကာ”ကား အပိုသာ၊ (ပါဠိတော်အနက်)၊ အာဝုသော- အရှင် ဘုရားတို့၊ သေယုထာပိ- ဥပမာမည်သည်ကား၊ သာရတ္ထိကော- အနှစ်ကို အလို ရှိသော၊ သာရဂဝေသီ-အနှစ်ကို ရှာမှီးလေ့ရှိသော၊ ပုရိသော-ယောက်ျားသည်။]

ဟိ-မှန်၊ (ဘုရားရှင်ကိုကျော်လွန်၍ဟူသောစကားသည် မှန်၏။) အာဝုသော- အရှင်ဘုရားတို့၊ သောဘဂဝါ - ထို ခြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဇာနိ- သိသင့် သိဘွယ် အသွယ် သွယ်သော တရားကို၊ ဇာနာတိ - သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူ၏၊ ပဿံ - မြင်သင့်မြင်ဘွယ် အသွယ်သွယ်သောတရားကို၊ ပဿတိ - ငါးပါးသော စက္ခုဖြင့် မြင်တော်မူ၏၊ (တနည်း) ဇာနိ ဇာနန္ဒော-သိတော်မူလသော်၊ ဇာနာ တိ-အမှန်ကိုသာ သိတော်မူ၏၊ ပဿံ ပဿန္တော- မြင်တော်မူလသော်၊ ပဿတိ-

x x x x x x x

သာရဂဝေသီ။ ။ ဤပါဠိ၏နောက်၌ “သာရပရိယေသနံ စရမာနော မဟတော ရုက္ခဿ တိဋ္ဌတော သာရဝတော အတိတ္တမ္ဗေဝ မူလံ အတိတ္တမ္ဗ ခန္ဓံ သာခါပလာသေ သာရံ ပရိယေသိတဗ္ဗံ မညေယျ” စသည်ဖြင့်ရှိ၏။ ထိုပါဠိကို အာချုတ္တ ဣတိသဒ္ဓါဖြင့် ညွှန်ပြသည် ဟု မှတ်ပါ။

အမှာ။ ။ “သာရောပမံ အာဟရိတွာ”ကို ထောမေတွာ ဝိဘဇိတွာ ပုစ္ဆေယျာ ထ တို့နဲ့ပေါ်ပါ။ အာဟရိတွာ၏နောက်၌ “သာရရုက္ခောဝိယ ဘဂဝါ၊ သာခါပလာသ သဒိသာ သာဝကာ = မြတ်စွာဘုရားသည် အနှစ်ရှိသော သစ်ပင်နှင့် တူတော်မူ၏။ သာဝကာတို့ကား အခက် အရှက်နှင့် တူကုန်၏” ဟု ရှိ၏။ ထိုပါဠိကား ပါဠိတော်ပါဠိ မဟုတ်၊ နောက်ဆရာတို့ အဓိပ္ပါယ်ပြောရာမှ စာမှတ်သူတို့ မှတ်ထားခြင်းကြောင့် အပို ပါနေသော စာဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် “သစေ သဗ္ဗညုတဉာဏေန ၊ ပေ ၊ အဓိပ္ပါယေန” ဟု ရှိသောပါဠိလည်း အဓိပ္ပါယ်ကို မှတ်စုအဖြစ်ဖြင့် မှတ်ထားသူတို့၏ ပါဠိပိုပင်တည်း။

ဇာနိ ပဿံ။ ။ ဇာနိကို “ဇာနိတဗ္ဗံ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ ထိုသို့ဖွင့်သဖြင့် “ဉာဓာတ် ကိယာဒိ နာပစ္စည်း၊ အန္တပစ္စည်း၊ အံဝိဘတ်” ဟု သိစေ၏။ ထိုအန္တလည်း (ကစ္စည်း အသို) ကံဟော မာနပစ္စည်းမှ ပြန်သော အန္တ ဟု မှတ်ပါ။ “ဇာနိတဗ္ဗံ” အရ သိဘွယ် ဟူသမျှ (ဥေယျဓမ်) အားလုံးကို ယူပါ။ ပဿံလည်း နည်းတူကြံ၍ စက္ခုငါးပါးဖြင့် မြင်ထိုက်သော တရားဟူသမျှကို ယူ၊ [ဉာယတီတိ ဇာနိ၊ ပဿီယတီတိ ပဿံ။]

တနည်း။ ။ ဇာနိကို “ဇာနန္ဒော” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် နှစ်ကို အံပြု၍ (ဂစ္ဆံ ဂစ္ဆန္တောကဲ့သို့) ဇာနိ ဟု ပြီးသော ပဌမန္တ ပုဒ်ဟု သိစေ၏။ ကာမရာဂကို ပဌမဇာနိ ဖြင့် ရူပရာဂကို အရူပဇာနိဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိနိုင်ပယ်နိုင်၏ဟု ပြောလေ့ရှိသော သညာ ဝိပလ္လာသစသော ဝိပလ္လာသ မကင်းသေးသော တိတ္ထိတို့သည် အသိလွဲတတ်ကြသော ကြောင့် အမှန်သိ- မသိကြကုန်၊ ဘုရားရှင်ကား- “ ကာမရာဂကို အနာဂါမိမဂ်ဖြင့် ရူပရာဂကို အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ပယ်၏” ဟု ဟောလေ့ရှိတော်မူ၏။ သညာဝိပလ္လာသ စသည်ကို ပယ်တော်မူပြီးဖြစ်ရကား “ ဇာနိ ဇာနာတိ - ဘုရားသိတော်မူလျှင် အမှန် ကိုချည်း သိတော်မူသည်၊ ပဿံ ပဿတိ - ဘုရားမြင်တော်မူလျှင် အမှန်ကိုချည်းမြင် တော်မူသည်၊ မှန်ကြောင်းကို ထင်ရှားစေလို၍ ဋီကာ၌ “ ဇာနာတိယေဝ ပဿတိ ယေဝ ” ဟု ဝေထည့်၍ ဖွင့်သည်။

အမှန်ကိုသာ မြင်တော်မူ၏။ စက္ခုဘူတော - တကိုယ်တော်လုံး ပညာစက္ခုတုံး ဖြစ်၍ဖြစ်တော်မူ၏။ ဝါ-သတ္တလောက၏ ပညာစက္ခုဖြစ်၍ဖြစ်တော်မူ၏။ ဉာဏ ဘူတော-တကိုယ်တော်လုံး ဉာဏ်တုံးဖြစ်၍ ဖြစ်တော်မူ၏။ ဝါ-သတ္တလောက၏ ဉာဏ်ဖြစ်၍ ဖြစ်တော်မူ၏။ ဓမ္မဘူတော - ဗောဓိပက္ခိယတရား ဖြစ်၍ဖြစ်တော် မူ၏။ မြဟ္မဘူတော-မြတ်သောမဂ်တရား ဖြစ်၍ဖြစ်တော်မူ၏။ ဝတ္ထာ-သစ္စာ ၄ ပါး တရားတို့ကို ဟောတော်မူတတ်၏။ ပဝတ္ထာ - ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး သစ္စပဋိဝေဓကို ဖြစ်စေလျက် ဟောတော်မူတတ်၏။ အတ္ထဿ-အနက်အဓိပ္ပါယ် ကို၊ နိဇ္ဇေတာ - ထုတ်ဖော်၍ ပြတော်မူတတ်၏။ (တနည်း) အတ္ထဿ - ပရမတ္ထ နိဗ္ဗာန်သို့၊ နိဇ္ဇေတာ- ပို့ဆောင်တော်မူတတ်၏။ အမတဿ - အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို၊ ဒါတာ- ပေးတော်မူတတ်၏။ ဓမ္မဿာမီ - ဗောဓိပက္ခိယတရား၏ အရှင်ဖြစ်တော် မူ၏။ တထာဂတော-အမှန်ကိုလည်းမြင်, အမှန်ကိုလည်း ဟောတော်မူတတ်၏။ [တထာဂတောအဖွင့်မှ တထဒဿိတာ တထာဝါဒိတာယကိုယူ၍ ဤနေရာနှင့် လျော်အောင်ပေးသည်။] ဣတိ-ဤသို့၊ သတ္တာရံ-ကို၊ ထောမေတွာ-ချီးမွမ်းပြီး၍။

x x x x x x x x x

• စက္ခုဘူတော။ ။ စက္ခု - ပညာစက္ခုသည် + ဟုတွာ + ဘူတော စက္ခုဘူတော၊ တကိုယ်တော်လုံး ပညာတုံးကြီးဖြစ်ရကား ထိုပညာကိုလည်း ထိုက်တန်သမျှ ဝေနေယျ တို့၌ ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် “သတ္တလောက၏ ပညာစက္ခုဖြစ်၍ ဖြစ်တော်မူသည်” ဟုလို၊ [ဇိကာဖွင့်ပုံကို ဇိကာအဓိပ္ပါယ်၌ ရှုပါ။] ဉာဏဘူတော၌လည်း “ ဉာဏ် + ဟုတွာ + ဘူတော ” ဟုပင် ပြု၍ ဤနည်းအတိုင်း မှတ်ပါ။

• ဓမ္မ, မြဟ္မဘူတော။ ။ ဗောဓိပက္ခိယတရားကို ဓမ္မ, မဂ်ကို မြဟ္မ, ဟု ဖွင့်၏။ ထို တရားတို့ကြောင့် ဘုရားဖြစ်ရ, ထိုတရားတို့ကို သတ္တလောက ဝေနေယျတို့၏ သန္တာန် ၌လည်း ဖြစ်စေနိုင်ရကား “ဓမ္မော + ဟုတွာ + ဘူတော ဓမ္မဘူတော၊ မြဟ္မာ + ဟုတွာ + ဘူတော မြဟ္မဘူတော” မည်၏။

• ဝတ္ထာ, ပဝတ္ထာ။ ။ စတုဿစ္စဓမ္မေ ဝဒတီတိ ဝတ္ထာ၊ စိရံ-ကြာမြင့်စွာ၊ သစ္စပဋိ ဝေဓံ ပဝတ္ထေန္တော (ဝေနေယျတို့သန္တာန်၌ ဖြစ်စေလျက်) + ဝဒတီတိ ပဝတ္ထာ။

• အတ္ထဿ နိဇ္ဇေတာ။ ။ ဘုရားမပွင့်မီက မသိရသော အနက်အဓိပ္ပါယ်အကြောင်း အရာကို “ အတ္ထ ” ဟု ခေါ်၏။ နိပုဗ္ဗ နိဓာတ် တုပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော နိဇ္ဇေတာသည် “နိ-နိဒ္ဒါရေတွာ နေတာ ဒဿေတာ” ဟုသော အနက်ကိုဟော၏။ ထို့ကြောင့် “အတ္ထံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿေတာ” ဟု ဖွင့်သည်။ တနည်း- “အတ္ထ” အရ အတိသယနည်းအားဖြင့် ပရမတ္ထ (အမြတ်ဆုံးအနက်ဖြစ်သော) နိဗ္ဗာန်ကိုယူ၍ “နိဇ္ဇေတာ - ပို့ဆောင်တတ်၏” ဟု ပေးစေလို၍ “ ပရမတ္ထံ ဝါ နိဗ္ဗာနံ ပါပယိတာ ” ဟု ဇိကာဖွင့်သည်။

• အမတဿ၊ ပေ၊ သာမီ။ ။ အမတမည်သော အမြတ် (အမြိုက်) နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှော်ပြုနိုင်အောင် သတ္တာတို့အား တရားဟောတော်မူခြင်းသည် အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ပေးတော်မူခြင်းပင်တည်း။ ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့သည် ဘုရားရှင်သိအပ်သောကြောင့် ဘုရားရှင်၏ဥစ္စာဖြစ်ရကား ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မ၏အရှင် ဖြစ်တော်မူ၏။

ပုန-တဖန်၊ ထေရေဟိ-ထေရ်တို့သည်၊ (ဘိက္ခုဟိ-ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟက ရဟန်းတို့သည်) ယာစိတော-တောင်းပန်အပ်သည်၊(ဟုတွာ)၊ သတ္ထာရာ-သည်၊ ထပိတ မာတိကာယ-ထားတော်မူအပ်သော မာတိကာ၏၊ အတ္ထံ- အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဝိဘဇိတွာ - အကျယ် ဝေဘန်တော်မူပြီး၍၊ အာယသ္မန္တော - အရှင်တို့၊ ပန - ထိုသို့ပင် အကျယ် ဝေဘန်ပြီးပါသော်လည်း၊ တုမ္ပ - အရှင်ဘုရား တို့သည်၊ အာကင်္ခမာနာ - မြတ်စွာဘုရားကို ထပ်၍ မေးလိုကုန်လသော်၊ ဘဂဝန္တိယေဝ- မြတ်စွာဘုရားကိုသာလျှင်၊ ဝါ - သို့သာလျှင်၊ ဥပသင်္ကမိတွာ - ၍၊ ဧတမတ္ထံ- ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ပဋိပုစ္ဆေယျာထ- ထပ်၍ မေးကြပါလေကုန်၊ [ဤမှနောက်၌ “သစေ၊ပေ၊အဓိပ္ပါယေန” ဟူသောစကားသည် ပါဠိတော်၌ပေါ၊ စာရှိအတိုင်း အနက်ပေးလိုလျှင်၊] သဗ္ဗညုတဉာဏေန - သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - တကွ၊ သံသန္ဓိယမာနံ-နိုးနှောအပ်သော်၊ သစေ သမေတိ-အကယ်၍ ညီညွတ်အံ့၊ (ဧဝံသတိ- သော်၊) ဂဏှေယျာထ- ယူကြပါကုန်၊ နောစေ သမေတိ- အကယ်၍ မညီညွတ်အံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ မာဂဏိတ္ထံ- မယူကြကုန်လင့်၊ ဣတိ ဣမိနာ အဓိပ္ပါယေန- ဤသို့သောအလိုဖြင့်၊ (ဤသို့ အနက်ပေးပါ။) ယထာ-အကြင် အခြင်း အရာအားဖြင့်၊ နော-တပည့်တော်တို့အား၊ ဝါ-တို့၏၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ဗျာကရောတိ- ဖြေတော်မူ၏၊ တထာ- ထို ဖြေတော်မူအပ်တိုင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ နံ - ထိုအနက်ကို၊ ဓာရေယျာထ - ဆောင်ရွက် မှတ်သားကြပါကုန်၊ ဣတိ - သို့၊ ဝတွာ-လျှောက်၍၊ ဥယျောဇေသိ-လွတ်လိုက်ပြီ။

တေ-ထို ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟက ရဟန်းတို့သည်၊ သတ္ထာရံ- ကို၊ ဝါ-သို့၊ ဥပသင်္ကမိတွာ-၍၊ ပုစ္ဆိံ သု-မေးလျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ သတ္ထာ- သည်၊ ကစ္စာနေန- ကစ္စည်းသည်၊ ဒုက္ကထိတံ-မကောင်းသဖြင့် ဖြေအပ်ပြီ၊ (မှားမှားယွင်းယွင်း ဖြေအပ်ပြီ၊)

x x x x x x x x x

ပုန၊ပေ၊ယာစိတော။ ။စာအုပ်တို့၌ “ပုနပုနံ ထေရေဟိ”ဟု ရှိ၏၊ ရှေ့၌ “ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကာ ဘိက္ခု”ဟု ရှိခဲ့သောကြောင့် “ထေရေဟိ”နေရာဝယ် “ဘိက္ခုဟိ” ဟု ရှိသင့်၏၊ ထိုရဟန်းတို့က တဖန် ထပ်၍ တောင်းပန်ခြင်းသာ ဖြစ်၏၊ အထပ်ထပ် (ထပ်ကာ ထပ်ကာ) မတောင်းပန်၊ ထို့ကြောင့် “ပုန” ဟုသာ ရှိသင့်သည်။

ယထာ နော ဘဂဝါ။ ။နော နေရာဝယ် “ဝေါ”ဟု ပြင်ကြ၏၊ ဓာရေယျာထကို ကြည့်လျှင်“ဝေါ”ဟု ရှိစေချင်စရာကောင်း၏၊ သို့သော် ယထာ တထာ အတွင်းက ပုဒ်သည် တထာ၏ အပြင်ဘက်ကပုဒ်၌ စပ်လေ့မရှိသည့်ပြင် ပါဠိတော်မှာပင် “နော”ရှိရုံ မက ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ ရှေ့နား၌လည်း “ယံ ခေါ နော အာရုသောတိတ္ထေ ယံ ခေါ ဝေါတိ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ (ဝေါဟု ဆိုစရာပါဘဲ)၊ တေ ပန ဘိက္ခု အတ္တနာ သဒ္ဓိံ သင်္ဂဏှန္တော (သို့သော် ထို တောင်းပန်လာသော ရဟန်းတို့ကို မိမိနှင့်အတူ သိမ်းယူလိုသည် ဖြစ်၍) “ယံ ခေါ နောတိ အာဟ”ဟု၎င်း၊ “ယသ္မာဝါ၊ပေ၊ ယံခေါ အမှာကံ ဘဂဝါ-တပည့်တော်တို့၏ မြတ်စွာဘုရားသည် ”ဟု၎င်း ဖွင့်သောကြောင့် “ယထာ နော” သည်သ၍ ပါဠိမှန်ဟု မှတ်ပါ။

ဣတိ-သို့၊ အဝတ္တု-မိန့်တော်မူဘဲ၊ သုဝဏ္ဏာဠိင်္ဂံ-ရွှေ မရိုးစည်ကို၊ ဥဿာပေ
 န္ဓောဝိယ-ထောင်လိုက်သကဲ့သို့၊ ဂိဝံ-လည်ပင်းတော်ကို၊ (အရင်း အနည်းငယ်
 တုတ်၍ အဖျားနည်းနည်းသေးသော လည်ပင်းတော်ကို၊) ဥန္နာမေတွာ-အထက်သို့
 ညွတ်စေတော်မူ၍၊ ဝါ-မော်တော်မူ၍၊ သုပုပ္ဖိတသတပတ္တသဿိရိကံ-ကောင်းစွာ
 ပွင့်သော ပွင့်ချပ်တရာရှိသော ပဒုမ္မာကြာပန်းနှင့်တူသော အသရေရှိတော်မူသော၊
 မဟာမုခံ-မြတ်သော ခံတွင်းတော်ကို၊ ပူရေန္တော- ပြည့်စေတော်မူလျက်၊ မြဟ္မ
 သရံ-မြဟ္မာ၏အသံနှင့်တူသော အသံတော်ကို၊ နိစ္ဆာရေတွာ-မိန့်မြှောက်တော်မူ၍၊
 [ဤမှဒနာကံ၌ “ သာဓု သာဓုတိ၊ ပေ၊ ဒတွာ ” ဟူသော စကားသည်လည်း ပါဠိ
 တော်၌ မပါ၊] သာဓု သာဓုတိ-သာဓုသာဓုဟူ၍၊ ထေရဿ-မဟာကစွည်းထေရ်
 အား၊ သာဓုကာရံ- ကောင်းချီးကို၊ ဒတွာ- ပေးတော်မူ၍၊ ဘိက္ခဝေ - ဘိက္ခုတို့၊
 မဟာကစွာနော-မဟာကစွည်းသည်၊ ပဏ္ဍိတော- ကြောင်းကျိုးမြင်သိ သဘာဝ
 ပညာရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ မဟာကစွာနော-သည်၊ မဟာပညော-ကြီးသောပညာ
 ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ- တို့၊ မံ- ငါဘုရားကို၊ တုမေ- သင်တို့သည်၊ တေမတ္ထံ- ဤအနက်
 အဓိပ္ပာယ်ကို၊ စေဝိ ပုစ္ဆေယျာထ-အကယ်၍မူလည်း မေးကြကုန်အံ့၊ [ပဋိပုစ္ဆေ
 ယျာထ-ဟု ပဋိပါသည်ကား အပို၊ ဘာကြောင့်နည်း-ပါဠိတော်၌လည်း မပါ၊
 ထပ်၍မေးသောအရာလည်း မဟုတ်သောကြောင့်တည်း။] ဧဝံသတိ-သော်၊ အဟ
 မ္ဘိ-ငါဘုရားသည်လည်း၊ တံ- ထို အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို မဟာကစွာနော-သည်၊
 ဗျာကတံ ယထာ - ဖြေအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝ - ဤအတူသာလျှင်၊ ဗျာကရေယျံ-
 ဖြေရာ၏၊ ဣတိ-သို့၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ။

စပန - ထပ်၍ဆက်ဥားအံ့၊ ဧဝံ- သို့၊ သတ္တာရာ - သည်၊ အနုမောဒိတကာလ
 တော- ဝမ်းမြေခံတော်မူအပ်ရာအခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ- ၍၊ သကလံ- သော၊ သုတ္တံ-မရ
 ပိဏ္ဍိကသုတ်သည်၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတံနာမ - ဗုဒ္ဓဘာသိတမည်သည်၊ ဇာတံ-ဖြစ်တော့
 ၏၊ အာနန္ဒတ္ထေရာဒိဟိ-အာနန္ဒာထေရ်အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝိတ္တာရိတ
 x x x x x x

သုဝဏ္ဏာလိင်္ဂံ။ ။ “ အာလိင်္ဂံမည်သော စည်သည် မုဒိင်္ဂံစည်၏ အထူးတည်း”
 “ လည်ပင်း၌ ဆွဲ၍ တီးအပ်သောစည်တို့ ” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့်
 “ ခုဒ္ဒက မုဒိင်္ဂံ ” ဟု ဇိကာဖွင့်သည်၊ ထိုစည်သည် နွားခြီးသဏ္ဍာန် ရှိသတတ်၊ (အရင်း၌
 နည်းနည်းတုတ်သည်ကို ဆိုဟန်တူသည်၊) [၁၄၃- အဘိဓာန် နိဿယကြည့်ပါ။]

သုပုပ္ဖိတ၊ ပေ၊ ရိကံ။ ။ သုဠု + ပုပ္ဖိတံ သုပုပ္ဖိတံ၊ သုပုပ္ဖိတံ + သတပတ္တံ (ရွက်ချပ်
 တရာရှိသော ပဒုမ္မာ)၊ သုပုပ္ဖိတ သတပတ္တံဣဝံ + သဿိရိကံ (အသရေရှိသော ခံတွင်း
 တော်တည်း)၊ သုပုပ္ဖိတ သတပတ္တ သဿိရိကံ (မဟာမုခံ)။

ဧဝံ သတ္တာရာ၊ ပေ၊ ဇာတံ။ ။ ဤစကားကို တိုက်ရိုက်ယူလျှင် “ ဘုရားရှင်၏
 အနုမောဒနာပြုမှုကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသိတ ဖြစ်ရသည် ” ဟု မှတ်စရာရှိ၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် ကထာ
 ဝတ္ထုကို အကျယ်ဝေဘန်မူသည် ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးမှ ဖြစ်ရသောကြောင့်
 ? (အဋ္ဌသ၃လိနီ)

သုတ္တေသုပိ-ချဲ့အပ်သော သုတ်တို့၌လည်း၊ ဒေဝဝနယော - ဤနည်းပင်တည်း၊
 [ထိုသုတ်များသည် သဠာယတနသံယုတ်-လောကကာမဂုဏဝဂ်, လောကသန္တ
 ဝမနသုတ် , သဠာယတနနိရောဓသုတ် စသည်တည်း၊] ဝေမေဝ - လျှင်၊ သမ္မာ
 သမ္ဗုဒ္ဓေါ- သည်၊ သတ္တပ္ပကာရဏာနိ- ၇ ကျမ်းတို့ကို၊ ဒေသေန္တော- လသော်၊
 ကထာဝတ္ထု-သို့၊ ပတွာ - ၍၊ ဝုတ္တနယေန - ဖြင့်၊ မာတိကံ- ကို၊ ထပေသိ- ပြီ၊
 စပန-ထပ်၍ဆက်၊ ထပေန္တော- သော်၊ ဣမံ - ဤ ဆိုအပ်လတံ့သော အကြောင်း
 အရာကို၊ အဒ္ဓသ- မြင်တော်မူရပြီ၊ (ကိံ အဒ္ဓသ)၊ [“မမပရိနိဗ္ဗာနတောမှစ၍
 ဗုဒ္ဓဘာသိတမေဝနာမ ဇာတံ” တိုင်အောင် ရှေး၌ အနက်ပေးခဲ့ပြီ၊ ထပေန္တောမှ
 စ၍ ထိုအားလုံးလည်း နောက်မှထည့်ပါ၌ ဖြစ်ဟန်တူ၏။ ဘဒ္ဒကောင့်နည်း—
 အဓိပ္ပာယ် ထပ်နေသောကြောင့်၎င်း၊ ထိုမျှလောက် ရှည်လျားအောင် နိဂုံးမအုပ်
 ထိုက်သောကြောင့်၎င်းတည်း။] [ပကရဏပရိစ္ဆေဒ၏ နိဂုံးကိုပြလို၍ “ ဝေ ”
 စသည် မိန့်၊] ဝေ - ဤသို့လျှင်၊ ကထာဝတ္ထုနာဝ - နှင့်သာလျှင်၊ သဒ္ဓိံ ၊ သတ္တ
 ပ္ပကာရဏာနိ- ၇ ကျမ်းတို့သည်၊ အဘိဓမ္မာနာမ-အဘိဓမ္မာမည်၏။

၃။ ပါဠိတော်စုဝေပုံကို ပြခဏ်း

တတ္ထ - ထို အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်းတို့တွင်၊ ဓမ္မသင်္ဂဏိပကရဏေ - ဓမ္မသင်္ဂဏိ
 ကျမ်း၌၊ ဝိဘတ္တိယော-အကျယ် ဝေဘန်အပ်ရာ ပါဠိရပ်တို့သည်၊ စိတ္တဝိဘတ္တိ-
 စိတ္တဝိဘတ္တိ၎င်း၊ [အနက်အကျယ်ကို နောက်မှပြမည်။] ရူပဝိဘတ္တိ - ရူပဝိဘတ္တိ
 ၎င်း၊ နိက္ခေပရာသိ- နိက္ခေပရာသိ၎င်း၊ အတ္ထုဒ္ဓါရော-အတ္ထုဒ္ဓါရ၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊

x x x x x x x

အနုမောဒနာပြုတော်မူနိုင်၊ သို့ဖြစ်လျှင် ကထာဝတ္ထုသည် ဗုဒ္ဓဘာသိတ မဖြစ်တော့ရာ၊
 ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင် ထားတော်မူအပ်သော မာတိကာအတိုင်း အကျယ် ဟောတော်
 မူသောကြောင့်သာ ဗုဒ္ဓဘာသိတဖြစ်ရသည်ဟု မှတ်ပါ။ ထို ဗုဒ္ဓဘာသိတဖြစ်ကြောင်းမှာ
 အနုမောဒနာပြုခြင်းဖြင့် ထင်ရှားသောကြောင့် “တံ၊ပေ၊ပါကဋ္ဌံ ဇာတံ” ဟု မိန့်သည်။

ဝိဘတ္တိယော။ ။ပကရဏပရိစ္ဆေဒကိုပြပြီး၍ ပါဠိသန္ဓိဝေသကို ပြလိုသောကြောင့်
 “တတ္ထ ဓမ္မသင်္ဂဏိပကရဏေ” စသည်ကို မိန့်၊ [ပါဠိသန္ဓိဝေသ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို မူလ
 ဋီကာ “ ဝစနတ္ထော ပရိစ္ဆေဒေါ ” စသော မာတိကာ ဂါထာအဖွင့်၌ ရှုပါ။] ဝိဘဇိ
 ယန္တိ + ဣတ္ထာတိ ဝိဘတ္တိ-စိတ် စေတသိက်တို့ကို ဝေဘန်အပ်ရာပါဠိရပ်၊ “ယတ္ထ ဧတာနိ
 စိတ္တာနိ ဝိဘတ္တာနိ၊ သော ပါဠိပဒေသော” ဟူသော မူလဋီကာကို ကြည့်၍ ဝိဘတ္တိကို
 အဓိကရဏ သာဓနပြုရသည်၊ [“နိက္ခေပရာသိ, အတ္ထုဒ္ဓါရ” တို့၏အဓိပ္ပာယ်မှာ အကျယ်
 ပြခဏ်း၌ ထင်ရှားလတံ့။] နိက္ခိပိတွာ ဒေသိတတ္တာကိုကြည့်၍ “ နိက္ခေပေန + ဒေသိ
 တော + ရာသိ နိက္ခေပရာသိ ” ဟု၎င်း, “ တေပိဋကဿ ဗုဒ္ဓဝစနဿ အတ္ထုဒ္ဓါရဘူတံ ” ကို
 ကြည့်၍ “ ဥဒ္ဓရိယန္တိ + ဣတ္ထာတိ ဥဒ္ဓါရော၊ အတ္တာနံ + ဥဒ္ဓါရော အတ္ထုဒ္ဓါရော ” ဟု၎င်း
 ပြပါ။

စတသော-၄ ပါးတို့တည်း၊ တတ္ထ - ထို ၄ ပါးတို့တွင်၊ ကာမာဝစရကုသလ
 တော - ကာမာဝစရကုသိုလ် နာမက္ခန္ဓာ ၄ ပါးတို့တွင်၊ အဋ္ဌ-ရှစ်ပါးသောစိတ်
 တို့၎င်း၊ အကုသလတော-အကုသိုလ် နာမက္ခန္ဓာ ၄ ပါးတို့တွင်၊ ဒွါဒသ - စိတ်
 တို့၎င်း၊ ပေ၊ လောကုတ္တရကုသလတော-လောကုတ္တရကုသိုလ် နာမက္ခန္ဓာ ၄ ပါး
 တို့တွင်၊ စတ္တာရိ၊ ဝိပါကတော- လောကုတ္တရဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာ ၄ ပါးတို့တွင်၊
 စတ္တာရိ- ၄ ပါးသော စိတ်တို့၎င်း၊ ဣတိ - သို့၊ ဧကေန နဂုတိ စိတ္တာနိ- တခုဖြင့်
 ယုတ်လျော့သော ၉၀ သော စိတ်တို့သည်၊ ဝါ - ၈၉ ပါးသော စိတ်တို့ကိုပြရာ
 ပါဠိရပ်တို့သည်၊ စိတ္တဝိဘတ္တိနာမ - စိတ္တဝိဘတ္တိ မည်၏၊ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍန္တိပိ-
 စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍဟူသော အမည်သည်လည်း၊ ဧတသေဝ (ဧတဿ+ဝေ)- ဤ
 စိတ္တဝိဘတ္တိ၏ပင်၊ နာမံ-အမည်တည်း၊ [ရှေးဆရာတို့ကား “ဧတဿ+ဝေ ”ဟု
 ဖြတ်၍ “ဧတဿ ဝေ-ဤ တခုယုတ်ကိုးဆယ်သောစိတ်၏သာလျှင်” ဟု တနည်း
 စွဲလေသည်။]

× × × × × × × ×

ကာမာဝစရ၊ ပေ၊ အဋ္ဌ။ ။ “ကာမာဝစရ ကုသလတော” အရ ကုသိုလ်စိတ်သာ
 မက ကာမကုသိုလ် စိတ် စေတသိက် (ခန္ဓာ ၄ ပါး) အားလုံးရ၏၊ မှန်၏-“ကုသလာ
 ဓိမ္မာ ” ဟူသော မာတိကာပုဒ်၏ အရကောက်၌ ကုသိုလ် စိတ် စေတသိက် အားလုံး
 ကောက်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် “ကာမာဝစရ ကုသလတော” ၌ တောပစ္စည်းကို နိဒ္ဒါရဏ
 အနက်၌ သက်စေ၍ ထို ခန္ဓာ ၄ ပါးမှ ကုသိုလ်စိတ်ဟူသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို “အဋ္ဌ”
 ဟု ထုတ်ယူသည်။ [ကာမာဝစရကုသလေ စတ္တာရော ခန္ဓေ ဝဟေတွာ တတော အဋ္ဌ
 စိတ္တာနိ ဥဒ္ဓရတိ၊-မူလဋီကာ။]

ဋီကာ။ ။ ဋီကာ၌ ဤနေရာဝယ် “ပဌမ ဝိဘတ္တိတိ ဝဒန္တိ ” ဟု ရှိ၏၊ ထိုစကားကို
 “ပဌမာဝိဘတ္တိ” ဟု ပြင်၍ ပဌမအနက်၌ တော ပစ္စည်းသက်ဟု ကြံပြီးလျှင် “ ကာမာ
 ဝစရ ကုသလတော-ကာမာဝစရကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ အဋ္ဌ-ရှစ်ပါးသော စိတ်တို့
 ၎င်း” ဟု ရှေးနိဿယတို့ပေးကြ၏၊ မိမိကား-“ပဌမဝိဘတ္တိ” ဟူသော ပါဠိအတိုင်းပင်
 ယူ၍ အပါဒါန်အနက်ကို “ပဌမဝိဘတ္တိ” ဟု၎င်း နိဒ္ဒါရဏကို “ဒုတိယဝိဘတ္တိ” ဟု၎င်း
 ဆိုသည်ဟု ထင်ပါသည်။ [အပါဒါန်သည် မူလပေါင်းစုနေရာမှ ခွဲ၍ထုတ်ခြင်းသဘော
 ရှိ၏၊ ဤ၌လည်း ခန္ဓာ ၄ ပါး ပေါင်းစုနေရာမှ စိတ်ကို ခွဲထုတ်သည်၊ ဤအတိုင်းမှန်လျှင်
 “ ကာမာဝစရ ကုသလတော - ကာမာဝစရကုသိုလ် နာမက္ခန္ဓာ ၄ ပါးတို့မှ၊ အဋ္ဌ-
 ရှစ်ပါးသော စိတ်တို့၎င်း” ဟု တနည်း ပေးရလိမ့်မည်။]

ဧကေန နဂုတိ စိတ္တာနိ။ ။ “ဧကေန နဂုတိစိတ္တာနိ စိတ္တဝိဘတ္တိနာမ” ဟူရာ၌ “ဧကေန
 နဂုတိစိတ္တာနိ” အရ စိတ်ကို ယူရ၏၊ “စိတ္တဝိဘတ္တိနာမ” အရ စိတ်ကို ဝေဘန်ရာ ပါဠိ
 ရပ်ကို ယူရ၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် ထို ၂ ပုဒ်သည် အဘယ်မှာ “ သညီနာမိ + သညာနာမ ”
 စပ်ရသော တုလျတ်လိင်္ဂတ် ဖြစ်နိုင်ပါအံ့နည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-“ဧကေန
 နဂုတိ စိတ္တာနိ” အရ ထိုစိတ်တို့ကို ဝေဘန်ရာ ပါဠိရပ်ကို ဌာနျူပစာ ဧကဒေယျူပစာရ
 နည်းအားဖြင့် ယူရသောကြောင့် သညီနာမိ + သညာနာမ တုလျတ်+လိင်္ဂတ် ဖြစ်နိုင်
 ပါ၏။-မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ၌ သဟစရဏနည်း ဟု ဆိုသည်။

တံ-ထို စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍသည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော-အရှင်သာရိပုတြာ ပို့ချအပ်သော ပါဠိတော်အစဉ်အားဖြင့်၊ အတိရေက ဆဘာဏဝါရံ-၆ ဘာဏဝါရထက် အပိုအလွန်ရှိသည်။ (၆ ဘာဏဝါရကျော်ကျော် ရှိသည်။) ဟောတိ- ၏၊ ပန-ကား၊ ဝိတ္ထာရိယမာနံ- တာဝတိံသာ၌ ဟောတော်မူအပ်သည့်အတိုင်း ချဲ့အပ်သည်ရှိသော်၊ (ချဲ့လိုက်လျှင်၊) အနန္တံ- အဆုံးမရှိသည်။ အပရိမာဏံ- အတိုင်းအရှည်မရှိသည်။ ဟောတိ- ၏၊ တဒနန္တရံ - ထို စိတ္တဝိဘတ္တိ၏ အခြားမဲ့၌၊ ဧကဝိဓေန ဒုဝိဓေနာတိ အာဒိနာ - ဧကဝိဓေန ဒုဝိဓေန အစရှိသော၊ နယေန - နည်းဖြင့်၊ မာတိကံ- ကို၊ ထပေတွာ- ၍၊ ဝိတ္ထာရေန- အကျယ်အားဖြင့်၊ ဝိဘဇိတွာ-ဝေဘန်တော်မူ၍၊ ဒဿိတာ-ပြတော်မူအပ်သော ပါဠိရပ်သည်။ ရူပဝိဘတ္တိနာမ- ရူပဝိဘတ္တိ မည်၏။ ရူပကဏ္ဍန္တိပိ- ရူပကဏ္ဍဟူသော အမည်သည်လည်း၊ ဧတဿေဝ (ဧတဿာ+ေဝ)- ဤ ရူပဝိဘတ္တိ၏ပင်၊ နာမံ- အမည်တည်း၊ တံ- ထို ရူပကဏ္ဍသည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော - အားဖြင့်၊ အတိရေက ဒွိဘာဏဝါရံ - ၂ ဘာဏဝါရထက် အပိုအလွန်ရှိသည်။ (၂ ဘာဏဝါရကျော်ကျော် ရှိသည်။) ဟောတိ-၏၊ ပန-ကား၊ ဝိတ္ထာရိယမာနံ-သော်၊ ဝါ-လျှင်၊ အနန္တံ-သည်၊ အပရိမာဏံ-သည်၊ ဟောတိ-၏။

တဒနန္တရံ - ထိုရူပဝိဘတ္တိ၏ အခြားမဲ့၌၊ မူလတော - မူလ၎င်း၊ [ဣတိ၌ သရူပ, သရူပဝန္တ စပ်ရသည်ဖြစ်၍ “အားဖြင့်” ဟု ကြိယာဝိသေသန မပေးရာ] ခန္ဓတော- ခန္ဓာ၎င်း၊ ဒွါရတော - ဒွါရ၎င်း၊ ဘူမိတော - ဘုံ၎င်း၊ အတ္ထတော- အကျိုး၎င်း၊ ဝါ-အနက်၎င်း၊ ဓမ္မဒတော- အကြောင်း၎င်း၊ ဝါ - ပါဠိ၎င်း၊ နာမတော- နာမည်၎င်း၊ လိင်္ဂတော - ပုလ္လိင်စသော လိင်၎င်း၊ ဣတိ ဧဝံ - သို့၊ မူလာဒိဟိ-မူလအစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ နိက္ခိပိတွာ-ချုံး၍၊ ဒေသိတော-ဟောတော်မူအပ်သော ပါဠိရပ်သည်၊ နိက္ခေပရာသိနာမ-နိက္ခေပရာသိမည်၏။

x x x x x x x

ဝါစနာ မဂ္ဂတော ။ ။ ဝါစိယတေ - ဆိုစေအပ်၏။ ဝါ- ပို့ချအပ်၏။ ဣတိ ဝါစနာ၊ ပို့ချအပ်သော ပါဠိကို “ ဝါစနာ ” ဟု ခေါ်၏။ ထိုပါဠိတော်၏ အစဉ်ကို “ဝါစနာယ+မဂ္ဂေါ ဝါစနာမဂ္ဂေါ” ဟု ပြု။ [စာအုပ်မရှိသေးသော ရှေးခေတ်၌ စာချသောအခါ ဆရာက ရှေးဥျးစွာရွတ်ပြ၍ တပည့်က ဆရာ ရွတ်ပြသည့်အတိုင်း လိုက်၍ ဆိုရသည်။ ဝါစနံ ဝစဓာတ်, ကာရိတ်ကျေ, ကံဟော ယုပစ္စည်းတည်း၊ ဝစဓာတ်၏ ကံသည် ဆိုအပ်သောပါဠိတည်း၊ ကာရိတ်ကံကား ဆိုစေအပ် (အဆိုခိုင်းအပ်) သော တပည့်တည်း၊ ဤနေရာ၌ ယုပစ္စည်းသည် ကာရိတ်ကံကို မဟောဘဲ, ဓာတ်ကံကို ဟောသည်။

နိက္ခိပိတွာ ဒေသိတော။ ။ “ တိဏိ ကုသလမူလာနိတိအာဒိနာ ကုသလာဒိနံ မူလဝသေန သံခိပိတွာ ဝစနံ ” ဟု ဋီကာဖွင့်သောကြောင့် “နိက္ခိပိတွာသည် သံခိပိတွာ၏ အနက်ဟောတည်း” ဟု မှတ်ပါ။ ကုသိုလ်တရားတို့ကို ကာမာဝစရကုသိုလ်, ရူပါဝစရ

သော-ထိုနိက္ခေပရာသိကို၊ [အချို့ စာအုပ်၌ “သော” မပါ။] မူလတော-မူလ
 အားဖြင့်၎င်း၊ [ဤ၌ကား နိက္ခိပိတ္တာ၌ တိုက်ရိုက်စပ်ရမည်ဖြစ်၍ “အားဖြင့်” ဟု
 ကြိယာဝိသေသန အနက်ပေးနိုင်သည်။] ခန္ဓတော စာပိ-ခန္ဓာအားဖြင့်၎င်း၊ ဒွါရ
 တော စာပိ-ဒွါရအားဖြင့်၎င်း၊ ဘူမိတော-ဘုံအားဖြင့်၎င်း၊ အတ္တတော- အကျိုး
 အားဖြင့်၎င်း၊ ဝါ-အနက်အားဖြင့်၎င်း၊ ဓမ္မတော စာပိ-အကြောင်းအားဖြင့်၎င်း၊
 ဝါ- ပါဠိအားဖြင့်၎င်း၊ နာမတော စာပိ - နာမည်အားဖြင့်၎င်း၊ လိင်္ဂတော-
 ပုလ္လိင်စသော လိင်အားဖြင့်၎င်း၊ နိက္ခိပိတ္တာ-ချိုး၍၊ ဒေသိတတ္တာ- ဟောတော်မူ
 အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ နိက္ခေပေါတိ-နိက္ခေပဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။

နိက္ခေပကဏ္ဍန္တိပိ - နိက္ခေပကဏ္ဍဟူသော အမည်သည်လည်း၊ တေသေဝ
 တေသေဝ - ဤနိက္ခေပရာသိ၏ပင်၊ နာမံ- တည်း၊ တံ - ထို နိက္ခေပကဏ္ဍသည်၊
 ဝါစနာမဂ္ဂတော- အားဖြင့်၊ တိမတ္တဘာဏဝါရံ - ၃ ပါးသော အတိုင်းအရှည်
 ရှိသော ဘာဏဝါရရှိသည်၊ ဟောတိ၊ ပန-ကား၊ ဝိတ္တာရိယမာနံ-သော်၊ ဝါ-
 လျှင်၊ အနန္တံ အပရိမာဏံ ဟောတိ။

ပန- ကား၊ တဒနန္တရံ - ထို နိက္ခေပရာသိ၏ အခြားမဲ့၌၊ တေပိဋကဿ-
 ပိဋကတ် ၃ ပုံဟူသော၊ [တိဏိ ပိဋကာနိ တိပိဋကံ၊ တိပိဋကံယေဝ တေပိဋကံ၊
 သုတ္တအနက် ဏပစ္စည်းသက်၊] ဗုဒ္ဓဝစနဿ - ဘုရားဟောဖေဖီ ပါဠိတော်၏၊
 အတ္ထုဒ္ဓါရဘူတံ-အနက်တို့ကို ထုတ်ပြရာဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ယာဝသရဏဒုကာ-
 သရဏဒုက် ကိုင်အောင်၊ နိက္ခိတ္တံ - ထားအပ်သော ပါဠိရပ်သည်၊ အဋ္ဌကထာ
 ကဏ္ဍနာမ-မည်၏၊ ယတော-အကြင်အဋ္ဌကထာ ကဏ္ဍမှ၊ [ဂဏနစာရံ၌စပ်၊]
 မဟာပကရဏိယာ- ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကို သင်ယူကုန်သော၊ [မဟာပကရဏံ အဓိ
 ယန္တေတိ မဟာပကရဏိယာ = အဓိတေအနက်၌ ဏိကပစ္စည်းသက်, ကကို

x x x x x x x x

ကုသိုလ် စသည်ဖြင့်၎င်း, ဉာဏသမ္ပယုတ် သောမနဿသဟဂုတ် အသင်္ခါရိကကုသိုလ်
 စသည်ဖြင့်၎င်း အကျယ်မဟောဘဲ “တိဏိ ကုသလမူလာနိ” ဟု မူလ ၃ ပါးဖြင့် အကျဉ်း
 ချုံး၍ ဟောတော်မူခြင်းကို “မူလတော နိက္ခေပ” ဟု ခေါ်သည်။ “ခန္ဓတော နိက္ခေပ”
 စသည်ကိုလည်း နိက္ခေပကဏ္ဍ ပါဠိတော်ကြည့်၍၎င်း, ဇီကာဖွင့်ပြပုံကို ကြည့်၍၎င်း
 သိနိုင်ပါသည်။

နိက္ခေပရာသိ။ ။ “နိက္ခိပိတ္တာ ဒေသိတော” ကို ကြည့်၍ “နိက္ခိပနံ-အကျဉ်းချုံး
 ခြင်း၊ နိက္ခေပေါ- ခြင်း၊ နိက္ခေပေန+ဒေသိတော+ရာသိ နိက္ခေပရာသိ” ဟု ဝစနတ္ထ
 ပြုသင့်၏။ ဂဏ္ဍိ၌ကား “နိက္ခိပိယန္တိ ကုသလာဒယော ဧတ္ထာတိ နိက္ခေပေါ = ကုသိုလ်
 စသည်တို့ကို မူလစသည်ဖြင့် ချုံးအပ်ရာဖြစ်သော ရာသိ ” ဟု ပြုသည်။ [“ဧဝံမူလာဒိဟိ
 ဧဝံမူလာဒိနိ” ဟု ပါဠိ ၂ မျိုးရှိ၏။ “မူလတော ခန္ဓတော” စသည်ကို ထောက်၍ “မူလာ
 ဒိဟိ ” ဟု ဝိသေသန ရှိသော ပါဠိသာသင့်သည်။ နိက္ခိပိတ္တာ၏ ကံမှ ၃ မူလစသည်
 မဘုတ်၊ ကုသိုလ်စသော တရားများတည်း။]

ယပြု၊] ဘိက္ခု-တို့သည်၊ မဟာပကရဏေ-ပဋ္ဌာန်းကျမ်း၌၊ ဂဏနစာရ်-ရေတွက်
 ကြောင်း သင်္ချာ၏ ဖြစ်ပုံကို၊ အသလ္လက္ခေန္တာ - မမှတ်နိုင်ကုန်လသော်၊ ဂဏန
 စာရ် - ကို၊ သမာနေန္တိ - တူမျှသည်ကို ပြုကြကုန်၏၊ (ပြည့်အောင် ဖြည့်ကြ
 ကုန်၏၊) တံ - ထို အဋ္ဌကထာ ကဏ္ဍသည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော-အားဖြင့်၊ ဒွိမတ္တ
 ဘာဏဝါရ်- ၂ ပါး အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဘာဏဝါရ်ရှိသည်၊ (ဟောတိ)၊ ပန-
 ကား၊ ဝိတ္ထာရိယမာနံ- သော်၊ ဝါ-လျှင်၊ အနန္တံ အပရိမာဏံ ဟောတိ၊ ဣတိ-
 ဤသို့လျှင်၊ သကလမ္ဘိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီပကရဏံ-ဓမ္မသင်္ဂဏီ
 ကျမ်းသည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော-အားဖြင့်၊ အတိရေကတေရသမတ္တ ဘာဏဝါရ်-
 တဆဲ သုံးထက် ပိုလွန်သော ဘာဏဝါရ် အတိုင်းအရှည်ရှိသည်၊ (ဟောတိ)၊
 ပန-ကား၊ ဝိတ္ထာရိယမာနံ-သော်၊ ဝါ- လျှင်၊ အနန္တံ-သည်၊ အပရိမာဏံ-
 သည်၊ ဟောတိ၊ ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊

စိတ္တဝိဘတ္တိ - စိတ္တဝိဘတ္တိ၎င်း၊ ရူပဉ္စ - ရူပဝိဘတ္တိ၎င်း၊ [ဝိဘတ္တိဟူသော
 နောက်ပုဒ်ကျေသည်၊] နိက္ခပေါ-နိက္ခပရာသိ၎င်း၊ [ရာသိ-ဟူသော နောက်ပုဒ်
 ကျေသည်၊] အတ္ထဇောတနာ - အနက်တို့ကို ထွန်းပြရာ အတ္ထုဒ္ဓါရ၎င်း၊ ဝါ-အဋ္ဌ
 ကထာ ကဏ္ဍ၎င်း၊ (ဣတိ-ဤသို့၊) ဧတံ ဌာနံ-ဤ ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း ဟူသောပါဠိ
 ရပ်သည်၊ ဂမ္ဘီရံ-နက်နဲ၏၊ နိပုဏံ-သိမ်မွေ့ ၏၊ တမ္ဗိ(ဌာနံ)-ထိုဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း
 ဟူသော ပါဠိရပ်ကိုလည်း၊ ဗုဒ္ဓေန- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒေသိတံ- ဟောတော်မူ
 အပ်ပြီ။

x x x x x x x

ဂဏနစာရ်။ ။ “ဂဏနပူပတ္တိ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ စရဏံ-ဖြစ်ခြင်း+စာရော-ခြင်း၊
 ဂဏနာယ-ရေတွက်ကြောင်းဂဏန်း (သင်္ချာ) ၏+စာရော ဂဏနစာရော၊ [“ဂဏနာ
 ဝုစ္စတိ အတ္ထိန္ဒက ဂဏနာ” ဟု သီလက္ခန် သာမညဗလသုတ်အဖွင့်၌ ဣတ္ထိလိန်ဖြင့် “ဂဏ
 နာ” ဟု ရှိ၏။]

သမာနေန္တိ။ ။ သံ+အာပုဗ္ဗ နိဓာတ်ဟု မကြိတ် “သမာနံ” ဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင်
 “ဓာတုတ္ထေ နာမသ္မိ” ဟူသော ခါဒိကဏ္ဍ (၁၂) မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်မျိုးဖြင့် ကရဓာတ်၏
 အနက်၌ ဣ ပစ္စည်းသက်ရသော နာမဓာတ်ဟု သိစေလို၍ “ သမာနံ ကရောန္တိ ” ဟု
 ဋီကာဖွင့်သည်၊ ပဋ္ဌာန်းကျမ်းလာ ဂဏန်းသင်္ချာကို ဤ အဋ္ဌကထာကဏ္ဍလာ သင်္ချာနှင့်
 တူအောင် ညှိရာဝယ် “ လိုသည်ကိုဖြည့်၍ ညှိခြင်း ပိုသည်ကိုလျှော့၍ ညှိခြင်း ” ဟု ၂ မျိုး
 ရှိသောကြောင့် လိုသည်ကိုဖြည့်၍ ညှိခြင်းဟု သိစေလိုသည်ဖြစ်၍ ဋီကာ၌ “ပူရေန္တိ” ဟု
 အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။

တံဝိ။ ။ ပိဖြင့် ကထာဝတ္ထုသာ ဗုဒ္ဓဘာသိတ ဖြစ်သည်မဟုတ်သေး၊ အရှင်သာရိ
 ပုတြာ ပို့ချအပ်သောပါဠိတော်ပင် ဖြစ်စေကာမူ ဤ ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်းလည်း “ ဗုဒ္ဓ
 ဘာသိတ ” ဖြစ်သည် ဟု ပေါင်းသည်။ [ယောဇနာ၌ကား “တံဝိတိ ဝိသဒ္ဓေါ ဝုစ္စမာနံ
 ဝိဘင်္ဂိဒိပုကရဏံ အပေက္ခတိ - လာလတံသော ဝိဘင်းကျမ်း စသည်ကို ဝံသညံ ” ဟု
 ဆိုသည်။]

တဒနန္တရံ-ထို ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း၏ အခြားမဲ့၌၊ (ဒေသိတံ-ဟောတော်မူအပ်
 သော ကျမ်းသည်၊) ဝိဘင်္ဂပွကရဏံနာမ - ဝိဘင်းကျမ်းမည်၏။ တံ- ထိုဝိဘင်း
 ကျမ်းကို၊ [ဝိဘတ္တံ ဌစပ်၊] ခန္ဓဝိဘင်္ဂါ- ခန္ဓဝိဘင်း၎င်း၊ ပေ၊ ပစ္စယာကာရ ဝိဘ
 ဂင်္ဂါ- ပစ္စယာကာရဝိဘင်း၎င်း၊ ဝါ - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ ဝိဘင်း၎င်း၊ ပေ၊ ဓမ္မဟဒယ
 ဝိဘင်္ဂါ-ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း၎င်း၊ ဣတိ- သို့၊ အဋ္ဌာရသဝိခေန - တဆယ့်ရှစ်ပါး
 အပြားအားဖြင့်၊ ဝိဘတ္တံ - ဝေဘန်တော်မူအပ်ပြီ၊ တတ္ထ- ထို တဆဲ့ရှစ်ပါးသော
 ဝိဘင်းတို့တွင်၊ ခန္ဓဝိဘင်္ဂါ-ကို၊ သုတ္တန္တဘာဇနီယ၊ အဘိဓမ္မဘာဇနီယ၊ ပဉ္စပုစ္ဆ
 ကာနံ-သုတ္တန္တ ဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စပုစ္ဆကနည်းတို့၏၊
 ဝသေန-အပြားအားဖြင့်၊ တိဓာ-၃ ပါးအပြားအားဖြင့်၊ ဝိဘတ္တော-ပြီ၊ သော-
 ထို ခန္ဓဝိဘင်းသည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော-အားဖြင့်၊ ပဉ္စမတ္တ ဘာဏဝါရော-၅ ပါး
 အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဘာဏဝါရရှိ၏၊ ဝါ-၅ ဘာဏဝါရ အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊
 [ပဉ္စ+မတ္တာ ပမာဏံ ယေသန္တိ ပဉ္စမတ္တာ၊ ပဉ္စမတ္တာ+ဘာဏဝါရ ယဿာတိ
 ပဉ္စမတ္တဘာဏဝါရော၊ ရှေး၌ တိမတ္တ ဘာဏဝါရောကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း
 ပြုပါ၊] ပန - ဆက်၊ ဝိတ္တာရိယမာနော အနန္တော အပရိမာဏော ဟောတိ၊
 တတော-ထိုခန္ဓဝိဘင်းမှ၊ ပရံ-နောက်၌၊ အာယတန ဝိဘင်္ဂါဒယောပိ-အာယတန
 ဝိဘင်း အစရှိသော ဝိဘင်းတို့ကိုလည်း၊ တီဟိ - ၃ ပါးကုန်သော၊ ဒေတဟေဝ
 နယေဟိ-ဤနည်းတို့ဖြင့်ပင်လျှင်၊ ဝိဘတ္တာ-ကုန်ပြီ၊ တေသု-ထိုအာယတနဝိဘင်း
 အစရှိသော ဝိဘင်းတို့တွင်၊ အာယတနဝိဘင်္ဂါ - သည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော -
 အားဖြင့်၊ အတိရေက ဘာဏဝါရော-တစ် ဘာဏဝါရထက် အပိုအလွန်ရှိ၏၊
 ဓာတုဝိဘင်္ဂါ - သည်၊ ဒွိမတ္တ ဘာဏဝါရော - ၂ ပါး အတိုင်းအရှည် ရှိသော
 ဘာဏဝါရရှိ၏၊ ဝါ - ၏၊ သစ္စဝိဘင်္ဂါ - သည်၊ တထာ - ထို ၂ ဘာဏဝါရ
 အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ ဣန္ဒြိယဝိဘင်္ဂါ-၌၊ သုတ္တန္တဘာဇနီယံ-သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဝါ-

x x x x x x x

အတိရေက ဘာဏဝါရော။ ။ဘာဏဝါရတော+အတိရေကံ ယဿာတိ အတိ
 ရေက ဘာဏဝါရော၊ အတိရေက ဒွိ ဘာဏဝါရံ စသည်တို့၌လည်း “ဒွေ+ဘာဏဝါရ
 ဒွိဘာဏဝါရံ၊ ဒွိဘာဏဝါရတော + အတိရေကံ ယဿာတိ အတိရေက ဒွိဘာဏ
 ဝါရော၊ ဆ+ဘာဏဝါရနိ ဆ ဘာဏဝါရံ၊ ဆ ဘာဏဝါရတော+အတိရေကံ ယဿာ
 တိ အတိရေက ဆ ဘာဏဝါရော ” ဟု ပြု၊ ရှေးနိဿယတို့၌ “ အတိရေက ဆဘာဏ
 ဝါရံ - အပိုအလွန်နှင့်တကွ ၆ ဘာဏဝါရရှိ၏ ” ဟု ပေး၏၊ “ အတိရေကေန သဟ
 ဆဘာဏဝါရံ ယဿာတိ အတိရေကဆဘာဏဝါရံ ” ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သဟပုဒ်အကျေ
 ကြံစေလိုဟန်တူသည်၊ မိမိကား ဘာဏဝါရကို အတိရေက၏ အပါဒါန်ဖြစ်စေလိုသည်၊
 “ပရောသတံ-တရာထက်အလွန်၊ တရာကျော်” စသည်တို့ကဲ့သို့တည်း။

တထာသစ္စဝိဘင်္ဂါ။ ။သစ္စဝိဘင်္ဂါ-သည်၊ တထာ-ထို ၂ပါး အတိုင်းအရှည်
 ရှိသော ဘာဏဝါရရှိ၏၊ ဤသို့ပေးလျှင် တထာသည် ရှေးဝါကျက ဒွိဘာဏဝါရောကို
 ပြန်၍ ညွှန်းသောကြောင့် “အတိဒေသ” အနက်ဟော နိပါတ်တည်း၊ တနည်း - သစ္စ

မပါ၊ ပန-ဆက်၊ သေ-ဤ ဣန္ဒြိယဝိဘင်းသည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော-အားဖြင့်၊ အတိ
 ရေက ဘာဏဝါရမတ္တာ- တစ် ဘာဏဝါရထက် ပိုလွန်သော အတိုင်းအရှည်
 ရှိ၏၊ ဝါ - တစ် ဘာဏဝါရကျော်ကျော် အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ ပစ္စယာကာရ
 ဝိဘင်္ဂါ - ပစ္စယာကာရ ဝိဘင်းသည်၊ ဝါ - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်းသည်၊ ဆမတ္တ
 ဘာဏဝါရော-၏၊ ပန- အထူးကား၊ ဧတ္ထ- ဤ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်း၌၊ ပဥပုစ္ဆ
 ကံ-သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ သတိပဋ္ဌာနဝိဘင်္ဂါ-သည်၊ အတိရေကဘာဏဝါရမတ္တာ-
 ၏၊ သမ္ပပ္ပဓာန ဣဒ္ဓိပါဒ ဗောဇ္ဈင်္ဂ မဂ္ဂင် ဝိဘင်္ဂါ - သမ္ပပ္ပဓာန ဝိဘင်း၊ ပေ၊ မဂ္ဂင်
 ဝိဘင်းတို့သည်၊ တထာ - ထို တစ် ဘာဏဝါရကျော်ကျော် အတိုင်းအရှည်
 ရှိကုန်၏၊ ဈာနဝိဘင်္ဂါ- သည်၊ ဒွိဘာဏဝါရမတ္တာ- ၏၊ [ဒေ ဘာဏဝါရ+
 ဒွိဘာဏဝါရံ၊ ဒွိဘာဏဝါရံ+မတ္တာ ယဿာတိ ဒွိဘာဏဝါရမတ္တာ၊] အပ္ပ
 မညာဝိဘင်္ဂါ-သည်၊ အတိရေက ဘာဏဝါရမတ္တာ-၏၊ သိက္ခာပဒ ဝိဘင်္ဂါ-
 ၌လည်း၊ [ပိဖြင့် သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်း မရှိချင်း တူသော ဣန္ဒြိယဝိဘင်းကို
 ပေါင်း၊] သုတ္တန္တ ဘာဇနိယံ-သည်၊ နတ္ထိ၊ ပန-ဆက်၊ သေ-ဤ သိက္ခာပဒဝိဘင်း
 သည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော၊ အတိရေက ဘာဏဝါရမတ္တာ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါဝိဘင်္ဂါ-
 သည်၊ တထာ-ထို တစ် ဘာဏဝါရထက် ပိုလွန်သော အတိုင်းအရှည်ရှိ၏။

ဉာဏဝိဘင်္ဂါ-ကို၊ ဒသဝိခေနေ-အားဖြင့်၊ ဝိဘတ္တော-အပ်ပြီ၊ ပန-ဆက်၊
 သေ-ဤဉာဏဝိဘင်းသည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော-အားဖြင့်၊ တိမတ္တဘာဏဝါရော-
 ၏၊ ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်္ဂါ-ကိုလည်း၊ ဒသဝိခေနေ၊ ဝိဘတ္တော၊ [ပိဖြင့် ဒသဝိခေချင်း
 တူသော ဉာဏဝိဘင်းကိုပေါင်းသည်၊] ပန-ဆက်၊ သေ-ဤ ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်း
 သည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော တိမတ္တဘာဏဝါရော၊ ဓမ္မဟဒယဝိဘင်္ဂါ- ကို၊ တိဝိခေ
 န-အားဖြင့်၊ ဝိဘတ္တော၊ ပန-ဆက်၊ သေ- ဤဓမ္မဟဒယဝိဘင်းသည်၊ အတိရေက
 ဒွိဘာဏဝါရမတ္တာ - ၂ ဘာဏဝါရထက် ပိုလွန်သော အတိုင်းအရှည် ရှိ၏၊
 သဗ္ဗေပိ-အလုံးစုံသော ဝိဘင်းတို့သည်လည်း၊ ဝါ-တို့ကိုလည်း၊ ဝိတ္တာရိယမာနာ
 အနန္တာ အပရိမာဏာ ဟောန္တိ၊ [နိဂုံးကိုပြုလို၍ ဧဝံ စသည်ကို၊] ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊
 ဧတံ ဝိဘင်္ဂိပုကရဏံ-ဤဝိဘင်းကျမ်းသည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော-အားဖြင့်၊ ပဉ္စတ္ထိံ သ
 မတ္တဘာဏဝါရံ - ၃၅ ပါး အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဘာဏဝါရရှိ၏၊ ပန- ကား၊
 ဝိတ္တာရတော အနန္တံ အပရိမာဏံ ဟောတိ။

x x x + x x x x

ဝိဘင်္ဂါ - သည်၊ တထာ ဒွိမတ္တဘာဏဝါရော - ရှိ၏၊ ဤသို့ပေးလျှင်း ရှေးဝါကျက
 ဒွိမတ္တဘာဏဝါရောကို ဆွင်သောကြောင့် တထာသည် “အနုကမုနတ္ထ” နိပါတ်တည်း၊
 ဇာတုဝိဘင်္ဂါ-သည်၊ ဒွိမတ္တဘာဏဝါရော-ရှိသည်၊ ဟောတိ ယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊
 တထာ- ထို့အတူ၊ သစ္စဝိဘင်္ဂါ-သည်၊ ဒွိမတ္တဘာဏဝါရော-ရှိ၏၊ ဤသို့ပေးလျှင်
 တထာသည် “ဥပမေယျဇောတက” နိပါတ်တည်း၊ ဤ ဥပမေယျဇောတကနိပါတ်ကိုပင်
 ဥပမာနိဂုံး ဟုလည်း သုံးနှုန်းကြသေး၏။

တဒနန္တရံ-ထို ဝိဘင်းကျမ်း၏အခြားမဲ့၌၊ (ဒေသိတံ - သည်၊) ဓာတုကထာ ပကရဏံနာမ - ဓာတုကထာကျမ်းမည်၏။ တံ - ထို ဓာတုကထာကျမ်းကို၊ သင်္ဂဟော အသင်္ဂဟော-သင်္ဂဟော အသင်္ဂဟောပုဒ်၎င်း၊ပေ၊ ဝိပ္ပယုတ္တေန သင်္ဂဟိတံ အသင်္ဂဟိတံ- ဝိပ္ပယုတ္တေန သင်္ဂဟိတံ အသင်္ဂဟိတံပုဒ်၎င်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ စုဒ္ဒသ ဝိဓေန- ၁၄ ပါးအပြားအားဖြင့်၊ ဝိဘတ္တံ - ဝေဘန်တော်မူအပ်ပြီ၊ [ဤပုဒ်တို့၏ အနက်အကျယ်ကို ဓာတုကထာအကောက်၌ ကြည့်ပါ။] တံ- ထို ဓာတုကထာ ကျမ်းသည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော အတိရေကဆဘာဏဝါရမတ္တံ၊ ဝိတ္ထာရိယမာနံ ပန အနန္တံ အပရိမာဏံ ဟောတိ။

တဒနန္တရံ-ထို ဓာတုကထာကျမ်း၏အခြားမဲ့၌၊ (ဒေသိတာ-သည်၊)ပုဂ္ဂလ ပညတ္တိနာမ-ပုဂ္ဂလပညတ္တိကျမ်းမည်၏၊ [ဤ၌ ပကရဏသဒ္ဒါ မပါဘဲ အရာဌာန အားလျော်စွာ ကျမ်း ဟု ပေးနိုင်သည်။] သာ - ထို ပုဂ္ဂလပညတ္တိကျမ်းကို၊ ခန္ဓ ပညတ္တိ-ခန္ဓပညတ္တိ၎င်း ၊ ပေ ၊ ပုဂ္ဂလပညတ္တိ- ပုဂ္ဂလပညတ္တိ၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဆဗ္ဗိဓေန-အားဖြင့်၊ ဝိဘတ္တာ-အပ်ပြီ၊ သာ-ထိုပုဂ္ဂလပညတ္တိကျမ်းသည်၊ ဝါစနာ မဂ္ဂတော အတိရေကပဉ္စဘာဏဝါရာ၊ ဝိတ္ထာရိယမာနာ ပန အနန္တာ အပရိမာ ဏာဝံ ဟောတိ။

တဒနန္တရံ-ထို ပုဂ္ဂလပညတ္တိကျမ်း၏ အခြားမဲ့၌၊ (ဒေသိတံ-သည်၊) ကထာ ဝတ္ထုပကရဏံနာမ - ကထာဝတ္ထုကျမ်း မည်၏။ တံ- ထို ကထာဝတ္ထုကျမ်းကို၊ သကဝါဒေ ၊ပေ၊ သမောဓာနေတွာ ဝိဘတ္တံ၊ တံ - ထို ကထာဝတ္ထုကျမ်းသည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော-ဖြင့်၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ ပေါတ္ထကေ-ပေစာ၌၊ ဝါ-စာအုပ်၌၊ လိခိတံ - ရေးအပ်သောပါဠိကို၊ အဂ္ဂဟေတွာ - မယူမူ၍၊ သင်္ဂဟိတံ အာရောပိတ နယေန - သံဂါယနာသို့ တင်အပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ဒိဃနိကာယပ္ပမာဏံ- ဒိဃ နိကာယ် ပမာဏရှိ၏၊ [“ယခု လက်ရှိစာအုပ်၌ ပေယျာလမြုပ်၍ ရေးသားအပ် သော ပါဠိကို မရေတွက်ဘဲ သံဂါယနာ တင်ထားအပ်သည့်အတိုင်း ရေတွက်လျှင် ဒိဃနိကာယ်လေခံ ရှည်လျားသည်” ဟုလို၊] ဝိတ္ထာရိယမာနံ ပန-တာဝတိံ သာ၌ ဘုရားရှင် ဟောတော်မူအပ်သည့်အတိုင်း အကျယ် ချဲ့အပ်သော်ကား၊ အနန္တံ အပရိမာဏံ ဟောတိ။

တဒနန္တရံ-ထို ကထာဝတ္ထုကျမ်း၏ အခြားမဲ့၌၊ (ဒေသိတံ-သည်၊) ယမကံ နာမ-ယမိုက်ကျမ်း မည်၏။ တံ-ထို ယမိုက်ကျမ်းကို၊ မူလယမကံ-မူလယမိုက် ၎င်း၊ပေ၊ ဣန္ဒြိယ ယမကံ-ဣန္ဒြိယ ယမိုက်၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဒသဝိဓေန ဝိဘတ္တံ၊ တံ- ထို ယမိုက်ကျမ်းသည်၊ ဝါစနာမဂ္ဂတော - အရှင်သာရိပုတြော ဟောတော် မူအပ်သော ပါဠိတော်အစဉ်အားဖြင့်၊ ဝိသ ဘာဏဝါရသတံ-နှစ်ဆယ် အလွန် ရှိသော ဘာဏဝါရတရာရှိ၏၊ ဝါ-တရဒုနှစ်ဆယ်သော ဘာဏဝါရရှိ၏၊ ဝိတ္ထာရ တော ပန အနန္တံ အပရိမာဏံ ဟောတိ။

၀ (အဋ္ဌသဒ္ဓါလိနိ)

တဒနန္တရံ-ထို ယမိုက်ကျမ်း၏အခြားမဲ့၌၊(ဒေသိတံ-သည်။)မဟာပကရဏံ နာမ-ကြီးစွာသောကျမ်း မည်၏။ ပဋ္ဌာနံတိပိ-ပဋ္ဌာန်းကျမ်းဟူသော အမည်သည် လည်း။ တဿဝ-ထို မဟာပကရဏ၏ပင်။ နာမံ-အမည်တည်း။ တံ-ထို ပဋ္ဌာန်း ကျမ်းကို။ ဟေတုပစ္စယော- ဟေတုပစ္စည်း၎င်း။ပေ။အဝိဂတပစ္စယော-အဝိဂတ ပစ္စည်း၎င်း။ ဣတိ- ဤသို့။ တာဝ- တိက်ဒုက်တို့မှ ရှေးဥျးစွာ၊ ပစ္စယဝသေန- ပစ္စည်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ စတုဝိသတိ ဝိဓေန- ၂၄ ပါး အပြားအားဖြင့်၊ ဝိဘတ္တံ- ပြီ၊ ပန- ဆက်၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ- ဤအရာ၌၊ ပဋ္ဌာနံ- ပဋ္ဌာန်းကို၊ သမာနေတဗ္ဗံ-တူမျှ သည်ကို ပြုထိုက်၏။

ဟိ- ချဲ့ဥျးအံ့၊ ကုသလတ္တိကာဒယော - ကုသလတိက် အစရှိသော တရားတို့ သည်၊ ဒွါဝိသတိ- ၂၂ ပါးသော၊ တိကာနာမ-တိက်တို့မည်၏။ ဟေတု ဓမ္မာ, န ဟေတု ဓမ္မာ၊ပေ၊ သရဏာ ဓမ္မာ, အရဏာ ဓမ္မာတိ-ဟေတု ဓမ္မာ, န ဟေတု ဓမ္မာ ၊ပေ၊သရဏာ ဓမ္မာ , အရဏာ ဓမ္မာ ဟူကုန်သော၊ ဣမေ - ဤ တရားတို့သည်၊ သတံ-တရာသော၊ ဒုကာ-ဒုက်တို့မည်၏။ အပရေဝိ-အခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဓမ္မာ, အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဓမ္မာ၊ပေ၊ခယေဉာဏံ, အနုပ္ပါဒေဉာဏံ တိ - ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဓမ္မာ၊ပေ၊ အနုပ္ပါဒေဉာဏံ ဟူကုန်သော၊ ဒွါစတ္တာလီသ - ၄၂ ပါးသည်၊ သုတ္တန္တိက ဒုကာနာမ - သုတ္တန္တိကဒုက်တို့ မည်၏။ တေသု- ထို တိက်, ဒုက်တို့တွင်၊ ဒွါဝိသတိ- ၂၂ ပါးသော၊ တိကာ-တိက်တို့၎င်း၊ သတံ-တရာ သော၊ ဒုကာ- ဒုက်တို့၎င်း၊ ဣတိ- သို့၊ အယံ- ဤ တိက်, ဒုက်သည်၊ အာဟစ္စ- ဌာန် ကရိုဏ်းတို့ကို ထိခိုက်၍၊ (တနည်း) အာဟစ္စ- အထူးပြု၍၊ [အာဟစ္စကို “ဝိသေသေတွာ” ဟု ငိုကာကျော်၌ ဖွင့်သည်။] ဘာသိတာ - ဟောတော်မူအပ် သော၊ ဇိနဝစနဘူတာ - ဘုရား စကားတော်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေန- သဗ္ဗညု ဘုရားရှင်သည်၊ ဒေသိတာ- ဟောတော်မူအပ်သော၊ သတ္တန္တံ ပကရဏာ နံ-အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်းတို့၏၊ မာတိကာနာမ-မာတိကာ မည်၏။

အထ- ထိုမှနောက်၌၊ အပရေ - ၂၂ ပါးသောတိက်, တရာသော ဒုက်တို့မှ တပါးကုန်သော၊ ဒွါစတ္တာလီသ - ၄၂ ပါးသော၊ သုတ္တန္တိကဒုကာ-သုတ္တန္တိက ဒုက်တို့ကို၊ ပါ- တို့သည်၊ ကုတော - အဘယ် ပုဂ္ဂိုလ်မှ၊ ပဘဝါ-စ၍ ဖြစ်ကုန် သနည်း၊ ကေန-အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ထပိတာ- ထားအပ်ကုန်သနည်း၊ ကေန- သည်၊ ဒေသိတာ - ဟောအပ်ကုန်သနည်း၊ ဣတိ- ဤကား အမေးတည်း၊ ဓမ္မ သေနာပတိ သာရိပုတ္တတ္ထေရပ္ပဘဝါ - တရားစစ်သူကြီး ဖြစ်သော အရှင်သာရိ ပုတြာထေရ်ဟူသော အစအမွန်ရှိကုန်၏၊ တေန- ထို တရားစစ်သူကြီးဖြစ်သော အရှင်သာရိပုတြာ ထေရ်သည်၊ ထပိတာ - ကုန်ပြီ၊ တေန - သည်၊ ဒေသိတာ- နိပြီ၊ ဣတိ- ဤကား အဖြေတည်း။ [“သေနာယ+ပတိ သေနာပတိ၊ ဓမ္မေန+ သေနာပတိ ဓမ္မသေနာပတိ” စသည်ဖြင့် ဂဏှိ၌ ပြု၏။]

ပန-ဆက်၊ ဣမေ - ဤ သုတ္တန္တိကဒုက်တို့ကို၊ ထပေဒန္တာ-ထားတော်မူလ
 သော်၊ ဝါ- ထားတော်မူသော၊ ထေရာ - အရှင်သာရိပုတြာထေရ်သည်၊ သာမု
 ဣသိကေန - မိမိကိုယ်တိုင် ထုတ်ဖော်၍ သိတတ်သော၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊
 ဉာဏေန-ဉာဏ်ဖြင့်၊ န ထပေသိ-ထားတော်မူသည်မဟုတ်၊ ပန- အဟုတ်ကား၊
 ဧကုတ္တရိယံ- (တပါးတပါးသော အင်္ဂါဖြင့် ပိုလွန်သော) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၌
 လာသော၊ ဧကနိပါတဒုကနိပါတံ-ဧကနိပါတံ ဒုကနိပါတံကို၊ သင်္ဂီတိဒသုတ္တရ
 သုတ္တန္တဟိ - သင်္ဂီတိသုတ် ဒသုတ္တရသုတ်တို့နှင့်၊ သမောဓာနေတွာ - ပေါင်း၍၊
 [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဧကနိပါတံ ဒုကနိပါတံ သင်္ဂီတိဒသုတ္တရ သုတ္တန္တဟိ” ဟု
 တပုဒ်တည်း ရှိ၏၊ စဉ်းစားပါလေ။] အဘိဓမ္မိကတ္ထရာနံ- အဘိဓမ္မာကို သင်ယူ
 ကုန်သော ထေရ်တို့၏၊ သုတ္တန္တံ- သုတ္တန်သို့၊ ပတွာ-ရောက်၍၊ အင်္ဂါလမနတ္ထံ-
 မပင်ပန်းခြင်း အကျိုးငှါ၊ ထပိတာ-ထားအပ်ကုန်ပြီ။

x x x x x x x x x

သာမုတ္တံသိကေန ။ ။ သာမုတ္တံသိကာတိ သာမံ+ဥတ္တံသိကာ အတ္တနာယေဝ+
 ဥဒ္ဓရိတွာ+ဂဟိတာ၊-မဟာဝါ၊ တေရသကဏ်ဇိကာ၊ ဤဇိကာဖွင့်အတိုင်း မိမိဉာဏ်ဖြင့်
 ထုတ်ဖော်၍ယူအပ်သိအပ်သော ဒေသနာကို “သာမုတ္တံသိကဒေသနာ” ဟု ခေါ်ရကား
 ဤ၌လည်း မိမိကိုယ်တိုင် ထုတ်ဖော်၍ သိတတ်သော ဉာဏ်ကို သာမုတ္တံသိကဉာဏ် ဟု
 ဆိုသင့်၏၊ ထို့ကြောင့်- “အတ္တနော ဉာဏေန” သည် သာမုတ္တံသိက၏ သရုပ်ပြ
 အဖွင့်တည်း ဟု ကြံပါ။

ဧကုတ္တရိယံ ။ ။ နောက်၌ “ဧကေကအင်္ဂါတိရေကဝသေန” ကို ကြည့်၍ “ဧကေန-
 တပါးတပါးသော အင်္ဂါဖြင့်+ဥတ္တရော - ပိုလွန်သော နိကာယ်တည်း၊ ဧကုတ္တရော-
 ကာယ်၊ ဧကုတ္တရနှင့် အင်္ဂုတ္တရသည် သဘောတူပင်တည်း။ [အင်္ဂုတ္တိရိဇိကာ၌ “အင်္ဂ
 ဟိ+ဥတ္တရော အဓိကော အင်္ဂုတ္တရော” ဟု ပြုသည်။] ဒုကနိပါတံသည် ဧကနိပါတံထက်
 အင်္ဂါတပါး ပိုလွန်၏၊ တိကနိပါတံသည် ဒုကနိပါတံထက် အင်္ဂါတပါးပိုလွန်၏၊ ဤသို့
 စသည်ဖြင့် ဧကဒသနိပါတံတိုင်အောင် သိပါ၊ ထို့နောက် “ဧကုတ္တရေ-တပါးတပါး
 သော အင်္ဂါဖြင့် ပိုလွန်သော အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၌+အာဂတံ-လာသော နိပါတံတည်း၊
 ဧကုတ္တရိယံ” ဟု ဖြစ်၏၊ ဣကမ္ပ ကကို ယပြု၊ “ဧကနိပါတံ ဒုကနိပါတံ” ၌ စပ်ပါ၊ ဤ
 နိပါတံကိုလည်း “သမောဓာနေတွာ” ၌ စပ်ပါ၊ ထို သမောဓာနေတွာလည်း သဟာဒိ
 ယောဂဝန္တပုဒ်တည်း၊ [“တေန သမောဓာနေတွာ” ဟူသော လာလတံဂါထာပါဒကို
 ထောက်ပါ။] ဤစကားစဉ်အရ “ဧကုတ္တရိယံ ပန ဧကနိပါတံ ဒုကနိပါတံ သင်္ဂီတိဒသု
 တ္တရ သုတ္တန္တဟိ သမောဓာနေတွာ” ဟု ပါဠိမှန် ရှိစေသင့်ပါသည်။

ယောဇနာ ။ ။ “ဧကေန အင်္ဂေန+ဥတ္တရံ အဓိကံ ဧကုတ္တရံ၊ တံ ဧတသ္မိနိကာယေ
 အတ္တိတိ ဧကုတ္တရိ” ဟု အဿတ္ထိအနက်၌ ဤပစ္စည်းသက်-ဟု ယောဇနာဆို၏၊ ဧကု
 တ္တရိယံ- ဧကုတ္တရနိကာယ်၌” ဟုလည်း ပေးကြ၏၊ နိကာယ်ကို အရကောက်ရသော
 “ဧကုတ္တရိ” ပုဒ်သည် ဣတ္ထိလိန်မဖြစ်နိုင်၊ ဣတ္ထိလိန်ဆိုပြန်လျှင် ဤကာရန္တနောင် ဣနိ
 ပစ္စည်းသက်ရသည်သာများ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုသဒ္ဒါနှင့် အနက်ကြံပုံကို စဉ်းစားကြပါ။
 ပရိဝါပါဠိတော်၌ “ဧကုတ္တရိက” ဟု ခေါ်အပ်သော နယတမျိုးရှိသည်။

ပန-ဆက်၊ တေ ဧတေ-ထိုသုတ္တန္တိက ဒုက်တိုကို၊ ကေသ္မိံ နိက္ခေပကဏ္ဍေ ယေဝ-တခုတည်းသော နိက္ခေပကဏ္ဍ၌သာလျှင်၊ မတ္တကံ- အပြီးအဆုံးသို့၊ ပါပေ တွာ-ရောက်စေ၍၊ ဝိဘတ္တာ-ဝေဘန်တော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ သေသဋ္ဌာနေသု-နိက္ခေပ ကဏ္ဍမှကြွင်းသော ဋ္ဌာနတို့၌၊ ယာဝ သရဏဒုကာ - သရဏဒုက် တိုင်အောင်၊ အဘိဓမ္မော - အဘိဓမ္မာကို၊ ဝိဘတ္တာ-ဝေဘန်တော်မူအပ်ပြီ။

[ပဋ္ဌာန်း၌ တိက်ဒုက်တို့ကို သရဏဒုက်တိုင်အောင် ဝေဘန်ပုံကို ပြုလျက် သေသဋ္ဌာနေသု ပေ၊ ဝိဘတ္တာဟူသော စကားကို မြဲစေလိုသောကြောင့် “သမ္မာ သမ္ဗုဒ္ဓေန ဟိ” စသည်ကို မိန့်။] ဟိ-မှန်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန - သည်၊ အနုလောမ ပဋ္ဌာနေ-အနုလောမပဋ္ဌာန်း၌၊ ဒွါရိသတိ- ၂၂ ပါးသော၊ တိကေ-တိက်တို့ကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ တိကပဋ္ဌာနံနာမ-တိကပဋ္ဌာန်းမည်သည်ကို၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ- ညွှန်ပြတော် မူအပ်ပြီ၊ သတံ-တရာသော၊ ဒုကေ-ဒုက်တို့ကို၊ နိဿာယ-၍၊ ဒုကပဋ္ဌာနံနာမ- ကို၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ-ပြီ၊ တတော-ထို ဒုကပဋ္ဌာန်းမှ၊ ပရံ - နောက်၌၊ ဒွါရိသတိ - သော၊ တိကေ-တို့ကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ဒုကသတေ-ဒုက်တရာ၌၊ ပက္ခိပိတွာ-ထည့်၍၊ ဒုကတိကပဋ္ဌာနံနာမ- ဒုကတိကပဋ္ဌာန်းမည်သည်ကို၊ ဒဿိတံ-ပြီ၊ တတော-ထို ဒုကတိကပဋ္ဌာန်းမှ၊ ပရံ-၌၊ ဒုကသတံ-ဒုက်တရာကို၊ ဂဟေတွာ-၍၊ ဒွါရိသတိ ယာ-သော၊ တိကေသု-တို့၌၊ ပက္ခိပိတွာ-၍၊ တိကဒုကပဋ္ဌာနံနာမ-တိကဒုက ပဋ္ဌာန်းမည်သည်ကို၊ ဒဿိတံ-ပြတော်မူအပ်ပြီ၊ ပန - ကား၊ တိကေ - တို့ကို၊ တိကေသုယေဝ-တိက်တို့၌ပင်လျှင်၊ ပက္ခိပိတွာ-၍၊ တိကတိကပဋ္ဌာနံနာမ - ကို၊ ဒဿိတံ-ပြီ၊ ဒုကေစ-ဒုက်တို့ကိုလည်း၊ ဒုကေသုယေဝ-ဒုက်တို့၌ပင်လျှင်၊ ပက္ခိပိ တွာ၊ ဒုကဒုကပဋ္ဌာနံနာမ-ကို၊ ဒဿိတံ-ပြီ၊ ဧဝံ- ဤသို့။

တိကံ - တိက မည်သော၊ ပဋ္ဌာနဝရံစ - မြတ်သောပဋ္ဌာန်း၎င်း၊ ဥတ္တမံ - မြတ်သော၊ ဒုကံ-ဒုကပဋ္ဌာန်း၎င်း၊ ဒုကတိကဉ္စေ-ဒုကတိကပဋ္ဌာန်း၎င်း၊ တိက ဒုကဉ္စ- တိကဒုက ပဋ္ဌာန်း၎င်း၊ တိက တိကဉ္စေ-တိကတိက ပဋ္ဌာန်း၎င်း၊ ဒုက

x x x x x x x x x

တေပနေတေ။ ။ ဤပုဒ်ကို ဂဏှိ၌ အစွဲအမျိုးမျိုးပြ၏။ “ သော ပနေသော, သာ ပနေသာ, တေပနေတေ” စသော သဗ္ဗနာမ် ၂ ထပ်ကျော့ပုဒ်တို့သည် ရှေ့ဝါကျ၌ ဆိုအပ် ပြီးသော အနီးစကားကိုသာ စွဲလေ့ရှိ၏။ ပနသဒ္ဓါလည်း ဥပဗျာသဇောတကချည်း များ၏။ ထို့ကြောင့် တေ ဧတေဖြင့် လွန်ခဲ့ပြီးသော သုတ္တန္တိကဒုက်ကိုသာ စွဲသင့်သည်။ “တေ+ဧတေ-ထိုဆိုအပ်ပြီးကုန်သော+ဤသုတ္တန္တိက ဒုက်တို့သည်” ဟုလည်း ပေးနိုင် ပါ၏။ [အများကား နောက်ပုဒ်အတွက် အနက်မရှိကြိ၍ ပေးကြလေသည်။]

ကေသ္မိံ၊ ပေ၊ ဝိဘတ္တာ။ ။ သုတ္တန္တိကဒုက်တို့ကို နိက္ခေပကဏ္ဍ တကဏ္ဍ၌သာ အပြီးရောက်စေပါသည်။ နောက်နောက်အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၌ ထိုဒုက်များကို မပြတော့ ပါ။ နိက္ခေပကဏ္ဍမှကြွင်းသော သေသဋ္ဌာနေ (ပဋ္ဌာန်းတိုင်အောင် အဘိဓမ္မာပါဠိတော်) တို့၌ကား “ ဒုကမာတိကာ၏ အဆုံး သရဏဒုက် တိုင်ရုံသာ ဆိုင်ရာ အဘိဓမ္မာကို အကျယ်ဝေဘန်ပါသည်” ဟုလို။

ဒုကဉ္စ-ဒုကဒုက ပဋ္ဌာန်း၎င်း၊ (ဣတိ-သို့) အနုလောမမိ-အနုလုံ၌၊ ဆ နယာ-
၆ ပါးသော နည်းတို့သည်၊ သုဂတ္တိရာ-လွန်စွာ နက်နဲကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ (ဝုတ္တံ-
ပဋ္ဌာန်း အဋ္ဌကထာ၌ မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။)

ပစ္စနိယ ပဋ္ဌာနပိ - ပစ္စနိယ ပဋ္ဌာန်း၌လည်း၊ ဒွါဝိသတိ - သော၊ တိကေ-
တို့ကို၊ နိဿာယ-၍၊ တိကပဋ္ဌာနံနာမ- ကို၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌံ- ပြီ)၊ ပေ၊ ဒုကဒုက ပဋ္ဌာနံ
နာမ-ကို၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ-ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ပစ္စနိယပိ- ပစ္စနိယ၌လည်း၊ ဆဟိ-ကုန်သော၊
နယေဟိ - တို့ဖြင့်၊ ပဋ္ဌာနံ - ကို၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ - ပြီ၊ တေန - ထို့ကြောင့်၊ တိကဉ္စ၊ ပေ၊
သုဂတ္တိရာတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာ၌ မိန့်ဆိုအပ်ပြီ။

တတော-ထို ပစ္စနိယပဋ္ဌာန်းမှ၊ ပရံ၊ အနုလောမပစ္စနိယပိ-၌လည်း၊ ဧတ
နေဝ ဥပါယေန-ဤနည်းဖြင့်သာလျှင်၊ ဆ-ကုန်သော၊ နယာ-တို့ကို၊ ဒသိတာ-
ပြတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ တေန-ကြောင့်၊ တိကဉ္စ ပဋ္ဌာနဝရံ၊ ပေ၊ သုဂတ္တိရာတိ-ဟူ၍၊
(အာစရိယော-အဋ္ဌကထာဆရာသည်။) အာဟ-ပြီ။

တဒနန္တရံ-ထို အနုလောမ ပစ္စနိယ၏ အခြားမဲ့၌၊ ပစ္စနိယာနုလောမပိ-
၌လည်း၊ ဆဟိ-နသော၊ ဧတေဟေဝ နယေဟိ-တို့ဖြင့်သာလျှင်၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ-ပြီ၊ တေန-
ကြောင့်၊ တိကဉ္စ၊ ပေ၊ သုဂတ္တိရာတိ- ဟူ၍၊ (အာစရိယော)အာဟ။

ဝေ - ဤသို့လျှင်၊ အနုလောမ- အနုလုံ၌၊ ဆ- ၆ ပါးကုန်သော၊ ပဋ္ဌာနာ
နိ- ပဋ္ဌာန်းတို့၎င်း၊ ပဋိလောမ- ပဋိလုံ၌၊ ဆ- ကုန်သော၊ (ပဋ္ဌာနာနိ- တို့၎င်း၊)
အနုလောမ ပစ္စနိယေ-၌၊ ဆ (ပဋ္ဌာနာနိ-တို့၎င်း၊) ပစ္စနိယာ နုလောမေ-၌၊ ဆ
ပဋ္ဌာနာနိ-တို့၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပဋ္ဌာနံ-ကို၊ သမာနေတဗ္ဗံ-တူသည်ကို ပြုထိုက်၏၊
ဣတိ-သို့၊ [ဣတိ တလုံးကျေ၊] စတုဝိသတိ သမန္တပဋ္ဌာန သမောဓာနံ- ၂၄ ပါး
သော သမန္တပဋ္ဌာန်းတို့ကို ပေါင်းစုရာဖြစ်သော၊ ဣဒံ ပဋ္ဌာနံ - ဤ ပဋ္ဌာန်းကျမ်း
သည်၊ မဟာပကရဏံနာမ-မဟာပကရဏ မည်၏။

၄။ သာဂရစိန္တာ'ကို ပြခဏ်း

[ပါဠိသန္ဓိဝေသကိုပြပြီး၍ အဘိဓမ္မာ၏နက်နဲပုံကို ထင်ရှားစေခြင်းငှါသံသာရ
သာဂရစသော သာဂရတို့နှင့်တကွ နယသာဂရကို ပြလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာ
သည် “ဣဒါနိ” စသည်ကို မိန့်၊ ယခုပြအပ်လတံ့သော သာဂရ ၄ ပါးတို့တွင်
နယသာဂရသာ လိုရင်းဖြစ်သည်။] ဣဒါနိ-ပါဠိသန္ဓိဝေသကိုပြပြီးရာ ယခုအခါ၌၊
ဣမဿ အဘိဓမ္မဿ- ဤ အဘိဓမ္မာ၏၊ ဂတ္တိရာဘာဝဝိဇာနနတ္ထံ- နက်နဲသည်၏
အဖြစ်ကို သိစေခြင်းအကျိုးငှါ၊ သံသာရသာဂရော - သံသာရသာဂရ၎င်း၊ ဇလ
သာဂရော-၎င်း၊ နယသာဂရော-၎င်း၊ ဣဏသာဂရော-ဣဏသာဂရ၎င်း၊ ဣတိ-
သို့၊ စတ္တာရော-၄ ပါးကုန်သော၊ သာဂရ- သာဂရတို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်

ကုန်၏။ တတ္ထ- ထို ၄ ပါးသောသာဂရတို့တွင်၊ သံသာရသာဂရောနာမ-သံသာရသာဂရမည်သည်၊ (“သံသာရဝဋ်” ၌ တုလျတ်, လိင်္ဂတ်စပ်၊) ခန္ဓာနဉ္စ၊ ပေ၊ ပဝုစ္စတီတိ- ဟူ၍၊ ဧဝံ- သို့၊ ဝုတ္တံ- ဟောတော်မူအပ်သော၊ သံသာရဝဋ်- သံသာရဝဋ်တည်း။ [ခန္ဓာနဉ္စ- ခန္ဓာတို့၏၎င်း၊ ဓာတု အာယတနာနစ(ဓာတု အာယတနာနီစ)- ဓာတ်, အာယတနတို့၏၎င်း၊ (နံ၌ ဆန်းကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ် ချေထားသည်၊) အဗ္ဗောဋ္ဌိန္ဒ- အဆက်မပြတ်၊ ဝတ္တမာနာ- ဖြစ်သော၊ ပဋိပါဋိ- အစဉ်ကို၊ သံသာရောတိ- သံသာရဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ- အပ်၏။]

ပန- ဆက်၊ သွာယံ (သော + အယံ) သံသာရသာဂရော- ထို သံသာရသာဂရသည်၊ ယသ္မာ- ကြောင့်၊ ဣမေသံ သတ္တာနံ- ဤ သတ္တုတို့၏၊ ဥပ္ပတ္တိယာ- ဖြစ်ခြင်း၏၊ ပုရိမာ- ရှေး၌ဖြစ်သော၊ ကောဋီ- အစွန်းအစ, အပိုင်းအခြားသည်၊ န ပညာယတိ - မထင်ရှား၊ (တနည်း) ကောဋီ - ကို၊ န ပညာယတိ - အပြားအားဖြင့် မသိအပ် မသိနိုင်၊ ဟိ- မှန်၊ (မထင်ရှားဟူသော စကားသည် မှန်၏၊) ဣတ္ထကာနံ- ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဝဿ သတာနံဝါ - အနှစ်အရာတို့၏၎င်း၊ (တနည်း) ဣတ္ထကာနံ ဝဿသတာနံဝါ- အနှစ်ရာပေါင်း ဤမျှလောက်တို့၏၎င်း၊ [ဣတ္ထကာနံကို နောက်ပုဒ်တို့၌လိုက်စေ။] ဣတ္ထကာနံ- ကုန်သော၊ ဝဿသဟဿာနံဝါ- အနှစ်အထောင်တို့၏၎င်း၊ (တနည်း) ဣတ္ထကာနံ ဝဿသဟဿာနံဝါ- အနှစ်ထောင်ပေါင်း ဤမျှလောက်တို့၏၎င်း၊ ဣတ္ထကာနံ- ကုန်သော၊ ဝဿ သတသဟဿာနံဝါ - အနှစ်အသိန်းတို့၏၎င်း၊ (တနည်း) ဣတ္ထကာနံ ဝဿ သတသဟဿာနံဝါ- အနှစ် သိန်းပေါင်း ဤမျှလောက်တို့၏၎င်း၊ ဣတ္ထကာနံ- ကုန်သော၊ ကပ္ပသတာနံဝါ- ကမ္ဘာအရာတို့၏၎င်း၊ (တနည်း) ဣတ္ထကာနံ ကပ္ပသတာနံဝါ- ကမ္ဘာရာပေါင်း ဤမျှလောက်တို့၏၎င်း၊ ဣတ္ထကာနံ, ကပ္ပသဟဿာနံဝါ- ကမ္ဘာ

x x + x + x x x

သံသာရသာဂရော။ ။ “သာဂရောဟိ နိဗ္ဗတ္တော သာဂရော” အရ သာဂရမင်းသားတို့ ဖြစ်စေအပ် တူးအပ်သောကြောင့် ဆားငံ သမုဒြာရေကို လောကီကျမ်းဆရာ တို့က သာဂရ ဟု ခေါ်ဆိုကြသတတ်၊ ထိုသမုဒြာရေကဲ့သို့ အပူမေယျအနန္တဖြစ်သော သံသရာကိုလည်း “သာဂရောပိယာတိ သာဂရော” ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်ပြု၍ “သာဂရ” ဟု ခေါ်ရသည်၊ သာဂရပုဒ်ကိုကား သဟ+ဂရေန ယော ဝတ္တတီတိ သာဂရော - မွေးဖွားဥေက အဆိပ်နှင့်တကွ မွေးဖွားလာသောကြောင့် ထိုမင်းသားကို “သာဂရ” ဟု ခေါ်သတတ်၊ သံသရဏံ - ခန္ဓာ ဓာတ် အာယတနတို့၏ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း၊ သံသာရော- ခြင်း၊ သံပုဗ္ဗ သရဓာတ်၊ သံသည် သမ္ပန္နအနက်ဟော၊ သရဓာတ်သည် ဂတိအနက်ဟော။

သွာယံ၊ ပေ၊ အနမတဂ္ဂေါ။ ။ သွာယံကို ရှေ့ဝါကျရှိ သံသာရသာဂရောကို ပြန်၍စွဲနိုင်၏၊ စွဲရိုးထုံးစံလည်းရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဣဒိနာ ပန နယေန “သံသာရသာဂရော” ဟု စာအုပ်များ၌ ရှိရာဝယ် “ သံသာရသာဂရော ” ပိုသည် ဟု ထင်သည်၊ ထို သွာယံကိုလည်း အနမတဂ္ဂေါ၌ လှမ်းစပ်၊ သွာယံ နောက်က “ ယသ္မာ ” ၏ နယ်မှာ “ အထပစ္စာ သမာပိ ” တိုင်ရုံသာတည်း၊ ထိုယသ္မာကို “ ကောဋီ နပညာယတိ ” ၌ စပ်၊

အထောင် တို့၏၎င်း၊ (တနည်း) ဧတ္တကာနံ ကပ္ပသဟဿာနံဝါ - ကမ္ဘာ
ထောင်ပေါင်း ဤမျှလောက်တို့၏၎င်း၊ ဧတ္တကာနံ, ကပ္ပသတ သဟဿာနံဝါ -
ကမ္ဘာ အသိန်းတို့၏၎င်း၊ (တနည်း) ဧတ္တကာနံ, ကပ္ပသတ သဟဿာနံဝါ-
ကမ္ဘာသိန်းပေါင်း ဤမျှလောက်တို့၏၎င်း၊ မတ္တကေ - အထက်၌၊ ဝါ- အထက်
တုန်းက၊ သတ္တာ-သတ္တာတို့သည်၊ ဥပ္ပန္နာ-စ၍ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ တတော-ထိုမျှလောက်
သော နှစ်, ထိုမျှလောက်သောကမ္ဘာမှ၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ ဝါ-ရှေးတုန်းက၊ (သတ္တာ-
တို့သည်၊) နာဟေသံ (န အဟေသံ)- မဖြစ်ခဲ့ဘူးကုန်၊ ဣတိဝါ - ဤသို့၎င်း၊
အသုကဿနာမ ရညော-ထိုမည်သောမင်း၏၊ ကာလေ-လက်ထက်၌၊ (သတ္တာ-
တို့သည်၊) ဥပ္ပန္နာ၊ အသုကဿ ဗုဒ္ဓဿ - ထိုမည်သော ဘုရား၏၊ ကာလေ-
လက်ထက်တော်၌၊ (သတ္တာ)ဥပ္ပန္နာ၊ တတော-ထိုမည်သောမင်း, ထိုမည်သော
ဘုရား၏ လက်ထက်မှ၊ ပုဗ္ဗေ-၌၊ ဝါ- က၊ (သတ္တာ) နာဟေသံ၊ ဣတိဝါ- ဤသို့
၎င်း၊ အယံ ပရိစ္ဆေဒေါ- ဤအပိုင်းအခြားသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ။

ဘိက္ခဝေ- တို့၊ ဣတော - ဤမည်သောမင်း ဤမည်သော ဘုရားရှင်မှ၊ ပုဗ္ဗေ-
ရှေး၌၊ အဝိဇ္ဇာ-အဝိဇ္ဇာသည်၊ နာဟေသံ (န + အဟေသံ)- မဖြစ်ခဲ့ဘူးသေး၊
အထပစ္စာ- ထိုမှနောက်၌၊ သမဘာဝိ- စ၍ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ- ဤသို့၊ အဝိဇ္ဇာယ-၏၊
ပုရိမာ-ရှေး၌ဖြစ်သော၊ ကောဋိ-သည်၊ န ပညာယတိ၊ (တနည်း) ကောဋိ-ကို၊
န ပညာယတိ၊ (ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဣတိတလုံး အကျေကြို၊) ဣမိနာနယေန-ဤ
ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ အနမတဂ္ဂေါဝ - သိအပ်သော အစအပိုင်းအခြား မရှိ
သည်သာ၊ ဝါ-မသိအပ်သော အစအပိုင်းအခြားရှိသည်သာ၊ (တနည်း) အနမတ
ဂ္ဂေါဝ (အန + အမတဂ္ဂေါဝ)-နှစ်ရာထောင်လောက်, ဉာဏ်ဖြင့်လျှောက်လည်း,
မဖောက်မပြန်, ဧကန် မသိအပ်သော အစအပိုင်းအခြား ရှိသည်သာ၊ ဝါ-နှစ်ရာ
ထောင်လောက်, ဉာဏ်ဖြင့်လျှောက်လည်း, မဖောက်မပြန်, ဧကန် သိအပ်သော
အစအပိုင်းအခြား မရှိသည်သာ။

x x x x x x x

“ဧတ္တကာနံ ဟိ၊ ပေ၊ အယံ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ” ကား ပုရိမာကောဋိ န ပညာယတိ၏
ဒဠိဝါကျဖြစ်သောကြောင့် လိုရင်း မဟုတ်၊ သမဘာဝိတိ၌ ဣတိ ကိုလည်း “ ဣတိ
(တသ္မာ)” ဟု နိယမဟေတုတ္ထ ဆိုရသည်၊ “ ဣမိနာ ပန ” ၌ ပနသဒ္ဓါသည် သွာယံ
တုန်းက ရှေးဝါကျနှင့် ဆက်သွယ်သော ဥပနာသ ဇောတကတည်း၊ “ ယသ္မာ၊ ပေ၊
သမဘာဝိ ” တွင်လည်း “ ဣမေသံ၊ ပေ၊ အယံ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ ” သည် သတ္တာ၏ အစမရှိ
ပုံကိုပြသော ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန်စကားတည်း၊ “ ပုရိမာ၊ ပေ၊ အထပစ္စာ သမဘာဝိ ” သည်
အဝိဇ္ဇာဟူသောတရား၏ အစမရှိပုံကိုပြသော ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန်စကားတည်း။

အနမတဂ္ဂေါဝ။ ။ “အညာတဂ္ဂေါ” ဟု ဒီကာဖွင့်၏၊ အနမတကို “အညာတ” ဟု
ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “မညတေတိ မတော၊ မတောယေဝ အမတော” ဟု (အ)
အနက်မရှိ တမ္ဘာဝုတ္တိ ကမ္မဓာရည်းကြံ၊ ထိုနောက်မှ “အမတော + အဂ္ဂေါ အမတဂ္ဂေါ-

[သာဂရ ၄ မျိုးကို အကျဉ်းချုပ်ပေါင်း၍ ပြပြီးနောက် တပီးပြီး တပီး အကျယ်ချဲ့ရာဝယ် နေခံပက္ခကို ပက္ခန္ဓရ ဟု မှတ်ပါ။ ပေါင်းပြီးစိတ်ပြု နောက် ပက္ခ, ယုကြပက္ခန္ဓာ။] ပန-ကား၊ (သံသာရသာဂရမှတပီး လေသာဂရကား၊) မဟာသမုဒ္ဒေါ- မဟာသမုဒြာကို၊ လေသာဂရနာမာတိ - လေသာဂရမည်၏ ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော - သိထိုက်၏၊ သော- ထို မဟာသမုဒြာသည်၊ စတုရာသီတိ ယောဇနသဟဿဂန္ထိရာ-ယုဇနပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင် အနက်ရှိ၏၊ တတ္ထ-ထို မဟာသမုဒြာ၌၊ ဥဒကဿ- ရ၏၊ (ပမာဏံနာမ၌ စပ်၊) အာဠက သတေဟိဝါ-ပြည်ပေါင်းအရာတို့ဖြင့်၎င်း၊ အာဠကသဟဿဟိဝါ- ပြည်ပေါင်း အထောင်တို့ဖြင့်၎င်း၊ အာဠကသတသဟဿဟိဝါ - ပြည်ပေါင်း အသိန်းတို့ တို့ဖြင့်၎င်း၊ ပမာဏံနာမ- မိုင်းယှဉ်ကြောင်း အတိုင်းအရှည်မည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ အထခေါ - စင်စစ်ကား၊ အသန္ဓေယျာ - မရေတွက်အပ် မရေတွက်နိုင်သော၊ အပ္ပမေယျာ - မမိုင်းယှဉ်အပ် မမိုင်းယှဉ်နိုင်သော၊ မဟာဥဒကက္ခန္ဓောတွေဝ- ကြီးစွာသော ရေအစုဟူ၍သာ၊ သဗျံ-ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ- ရောက်၏၊ အယံ-ဤ သမုဒြာသည်၊ လေသာဂရနာမ- လေသာဂရမည်၏။

* * * * *

သိအပ်သော အပိုင်းအခြား၊ နတ္ထိ + အမတဂ္ဂေါ ယဿာတိ အနမတဂ္ဂေါ - ဟု ပြ၊ သိအပ်သော အစအပိုင်းအခြားမရှိသော သံသရာ၊ “အာဒိ ကောဠာသ ကောဠိသု” စသော အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင် အဂ္ဂသဒ္ဓါသည် အာဒိအနက်ဟော ဟု ဆိုကြ၏၊ သို့သော် “ပုရိမာ ကောဠိ နပညာယတိ” ကို ထောက်လျှင် ကောဠိအနက်သာ ဖြစ်သင့် သည်၊ [“န + အမတော အနမတော၊ အနမတော + အဂ္ဂေါ” ဟု ပြလျှင် “မသိအပ်သော အစအပိုင်းအခြားရှိသော သံသရာ” ဟု အနက်ဖြစ်၏။]

တနည်း။ “အနု + အမတဂ္ဂ” ဟု ပုတ်ဖြတ်၍ “န + မတော အမတော၊ အမတော + အဂ္ဂေါ ယဿာတိ အမတဂ္ဂေါ၊ အနုဂန္ဓာ (အနှစ်တရာ အနှစ်တထောင် စသည် ဟု ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လိုက်၍) အမတဂ္ဂေါ - မသိအပ်သော အစ အပိုင်းအခြားရှိသော (သိ အပ်သော အစအပိုင်းအခြား မရှိသော) သံသရာတည်း။ အနမတဂ္ဂေါ၊ ဤနည်း၌ (အ) ကို တစ္ဆောဟု ကြံတွယ်မလို၊ “ဉာဏ်ဖြင့် အနှစ်တရာ အနှစ်တထောင်စသည်ဖြင့် အစဉ် လိုက်၍ ရေတွက်ကြည့်သော်လည်း မသိအပ်သော အစအပိုင်းခြားရှိသော သံသရာ” ဟုလို၊ [အနမတဂ္ဂေါတိ အနမတဂ္ဂေါ၊ ဝဿသတံ ဝဿသဟဿံ ဉာဏေန အနုဂန္ဓာပိ အမတဂ္ဂေါ အဝိဒိတဂ္ဂေါ၊ နာဿ သက္ကာ ဣတောဝါ ဧတ္ထောဝါ အဂ္ဂံ ဇာနိတုံ၊ အပရိ န္တိန္ဒပုဗ္ဗာပရကောဠိ၊ - နိဒါနဝဂ္ဂ, အနမတဂ္ဂသံယုတ် အဋ္ဌကထာ။]

မှတ်ချက်။ ဤအဋ္ဌကထာအလို သံသရာ၏ နောက်အဆုံးအပိုင်းအခြားကိုပါ အဂ္ဂသဒ္ဓါက ဟောသောကြောင့် အဂ္ဂသဒ္ဓါသည် အာဒိအနက်ဟော မဟုတ်၊ ကောဠိ အနက်ဟော ဖြစ်ကြောင်း သာ၍ ထင်ရှားပြန်သည်။ ဤ အဋ္ဌကထာ၌ သံသရာတရပ် လုံး၏ နောက်အဆုံးလည်း မရှိဟုသာ ဆို၏၊ သတွာတယောက်၏ နောက်အဆုံး မရှိ ဟု မဆို၊ ထို့ကြောင့် သတွာတယောက်သည် ပရိနိဗ္ဗာန်စံလျှင် ဆုံးတော့၏၊ မဂ်ကို လုံးလုံးမရနိုင်သော သတွာတို့အတွက်ကား နောက်အဆုံးလည်း မရှိပင်တည်း။

နယသာဝရော-နယသာဝရဟူသည်။ ကတမော-အဘယ်နည်း၊ (တနည်း) ကတမော-အဘယ်သာဝရသည်။ နယသာဝရော-နယသာဝရမည်သနည်း၊ တေ ပိဋကံ-ပိဋကတ် ၃ ပုံဟူသော၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ-ဘုရားစကားတော်သည်၊ (နယသာဝ ရော-နယသာဝရမည်၏။) ဟိ-ချဲ့၊ ဒွေပိ- ၂ ပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ တန္တိယော- ပါဠိတော်တို့ကို၊ ပစ္စဝေက္ခန္ဓာနံ-ဆင်ခြင်ကြကုန်သော၊ သဒ္ဓါသမ္ပန္ဓာနံ-သဒ္ဓါနှင့် ပြည့်စုံကြကုန်သော၊ ပသာဒဗဟုလာနံ- များသော ကြည်ညိုခြင်းရှိကြကုန်သော၊ ဉာဏုတ္တရာနံ-လွန်ကဲသောဉာဏ်ရှိကြကုန်သော၊ (ထက်မြက်သောဉာဏ်ရှိကြကုန် သော။) ကုလပုတ္တာနံ-အမျိုးသားတို့၏၊ [ဇာတိကုလပုတ္တ အာစာရကုလပုတ္တ ၂မျိုးတွင် အာစာရကုလပုတ္တကို ရည်ရွယ်သည်။] အနန္တံ-အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသော၊ ပီတိသောမနဿံ-ပီတိသောမနဿသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ- ဖြစ်၏။ ဒွေ-ကုန် သော၊ ကတမာ(တန္တိယော)- အဘယ်ပါဠိတော်တို့ကို၊ (ပစ္စဝေက္ခန္ဓာနံ သဒ္ဓါ သမ္ပန္ဓာနံ ပသာဒဗဟုလာနံ ဉာဏုတ္တရာနံ ကုလပုတ္တာနံ အနန္တံ ပီတိ သောမန သံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်သနည်း။) ဝိနယဉ္စ-ဝိနည်းပိဋကတ်ကို၎င်း၊ အဘိဓမ္မဉ္စ-အဘိ ဓမ္မာပိဋကတ်ကို၎င်း၊ (ပစ္စဝေက္ခန္ဓာနံ၊ ပေ၊ ပီတိသောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၏။)

ဟိ-ချဲ့၊ ဝိနယဓရဘိက္ခုနံ-ဝိနည်းကိုဆောင်ကုန်သော ရဟန်းတို့၏၊ (ပီတိ သောမနဿံ၌စပ်။) ဝါ-တို့သည်၊ (ပစ္စဝေက္ခန္ဓာနံ၌စပ်။) ဝိနယတန္တိံ - ဝိနည်း ပါဠိတော်ကို၊ ပစ္စဝေက္ခန္ဓာနံ-ဆင်ခြင်ကုန်လသော်၊ ဒေါသာနုဂ္ဂပံ-အပြစ်အား လျော်စွာ၊ သိက္ခာပဒပညပနံနာမ- သိက္ခာပုဒ်ကို ပညတ်တော်မူခြင်း မည်သည်၊ [ဤမှနောက်၌ “ဣမသ္မိံ ဒေါသေ ၊ ပေ ၊ သိက္ခာပဒပညပနံ” ဟု စကားထပ်၏။ ရှေးဆရာတို့ကား ရှေ့စကားကိုထပ်၍ဖွင့်သည်ဟု ဆိုကြ၏။ ထို့ကြောင့် ရှေးဆရာ တို့အလိုအတိုင်း အနက်ပေးပါ။] ဣမသ္မိံ ဒေါသေ- ဤအပြစ်ကြောင့်၊ ဣမသ္မိံ ပီတိက္ကမေ- ဤ လွန်ကျူးခြင်းကြောင့်၊ ဣဒံနာမ- ဤမည်သော သိက္ခာပုဒ်သည်၊ ဟောတိ-၏။ ဣတိ-သို့၊ သိက္ခာပဒပညပနံ-သိက္ခာပုဒ်ကိုပညတ်ခြင်းသည်၊ အညေ သံ-ဘုရားရှင်တို့မှတစ်ပါး အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ အဝိသယော-အရာမဟုတ်၊ ဗုဒ္ဓါ နမေဝ-ဘုရားရှင်တို့၏ သာလျှင်၊ ဝိသယော-အရာတော်တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ (ပစ္စ ဝေက္ခန္ဓာနံ- ဆင်ခြင်ကုန်သော်၎င်း။) ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မပေယျာလံ- ဥတ္တရိမနုဿ

x x x x x x x

ပေယျာလံ ။ ။ ပီယတေ - စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ပေယျံ - စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ [ပါဓာတ်+ဏျ။] ပေယျံ-အကျယ်စကားကို စောင့်ရှောက်ခြင်းကို၊ အလံ-စွမ်းနိုင်သော အကျဉ်းစကားတည်း၊ ပေယျာလံ - ကား၊ ဂဏ္ဍိန္ဒကား “ ပေယျေ ဝိတ္တာရဝစနေ အလံ ပါတံဝါ ရက္ခိတံ ဝိတ္တာရေတံဝါ အလံ ပေယျာလံ” ဟု ပြုလေ၏။ [“ပေယျာလံ” ပုဒ်ကို ကြည့်၍ ယခုအခါ၌ အပြည့်အစုံ အကျယ်မသုံးလိုရာ၌ “ပေ” ဟု၎င်း “လ” ဟု၎င်း “ပ” ဟု၎င်း သုံးစွဲကြသည်။]

၉ (အဋ္ဌသာလိနီ)

ဓမ္မပေယျာလကို၊ ပစ္စဝေက္ခန္ဓာနံ - သော်၎င်း၊ နီလပေယျာလံ - ကို၊ ပစ္စဝေက္ခန္ဓာနံ - သော်၎င်း၊ သဗ္ဗရိတ္တပေယျာလံ - ကို၊ ပစ္စဝေက္ခန္ဓာနံ - သော်၎င်း၊ အနန္တ ဝီတိသောမနဿံ ဥပဇ္ဇတိ-၏။ [ဤတွင် ဝိနယဉ္စ၏ အကျယ်ပြီး၏။]

[အဘိဓမ္မဉ္စ၏အကျယ်ကို ပြလို၍ အဘိဓမ္မိကဘိက္ခုနဗ္ဗိ အစရှိသောပါဠိကို မိန့်။] အဘိဓမ္မိက ဘိက္ခုနဗ္ဗိ - အဘိဓမ္မာဆောင် ရဟန်းတို့၏လည်း၊ (ဝီတိသောမနဿံ ဌှစ်ပါး) ဝါ - တို့သည်လည်း၊ (ပစ္စဝေက္ခန္ဓာနံ ဌှစ်ပါး) ခန္ဓန္တရံ - ခန္ဓာတို့၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားပုံကို၎င်း၊ ဝါ - ခန္ဓာကို၎င်း၊ အာယတနန္တရံ - အာယတနတို့၏ မတူထူးခြားကွဲပြားပုံကို၎င်း၊ ဝါ - အာယတနကို၎င်း၊ ဓာတုန္တရံ - ဓာတ်တို့၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားပုံကို၎င်း၊ ဝါ - ဓာတ်ကို၎င်း၊ ဣန္ဒြိယန္တရံ - ဣန္ဒြေတို့၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားပုံကို၎င်း၊ ဝါ - ဣန္ဒြေကို၎င်း၊ ပလပောဇ္ဈင်္ဂကမ္မဝိပါကန္တရံ-ဗိုလ်တို့၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားပုံ၊ ဗောဇ္ဈင်တို့၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားပုံ၊ ကံတို့၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားပုံ၊ ဝိပါက်တို့၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားပုံကို၎င်း၊ ဝါ - ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်၊ ကံ၊ ဝိပါက်ကို၎င်း၊ ရူပါရူပပရိစ္ဆေဒံ - ရုပ် နာမ် ၂ ပါးကို ပိုင်းခြားတတ်သော၊ သဏ္ဍသုခုမဓမ္မံ-သိမ်မွေ့ နူးညံ့သောတရားကို၊ ဂဂနတလေကောင်းကင်အပြင်၌၊ တာရကရူပါနိ - ကြယ်တာရာအပေါင်းတို့ကို၊ [ရူပသဒ္ဒါအပေါင်း အနက်ဟော၊] ဂဏ္ဍန္တာဝိယ - သိမ်းယူသကဲ့သို့၊ [တနည်း “ဂဏ္ဍန္တာဝိယ - ရေတွက်သကဲ့သို့ ” ဟု ရှိလျှင် ကောင်းမည်ထင်သည်၊ ဤ ကြယ်တစုကား ဖျောက်ဆိပ်ကြယ်၊ ဤ ကြယ်တစုကား မောင်ရင်ဆိုင်းထမ်း၊ ဤကြယ်ကား သောကြာကြယ် စသည်ဖြင့် ရေတွက်သကဲ့သို့- ဟုလို။] ရူပါရူပဓမ္မေ - ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို၊ ပဗ္ဗံ ပဗ္ဗံ - တပိုင်းစီ တပိုင်းစီ၊ ကောဠာသံ ကောဠာသံ - တခုစီ တခုစီ၊ ကတွာ-ပြု၍၊ ဝိဘဇန္တာ-ဝေဘန်တော်မူလျက်၊ နော သတ္တာ-ငါတို့ဆရာ

x x x x x x x

ဥတ္တရိ၊ပေ၊ပေယျာလံ။ ။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဖြင့် မှတ်သားအပ်သော ပေယျာလသည် ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ ပေယျာလ မည်၏။ [ဥတ္တရိ မနုဿဓမ္မေန + ဥပလက္ခိတံ + ပေယျာလံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မပေယျာလံ- စတုတ္ထပါရာဇိကပါဠိတော်လာ ပေယျာလကို ယူ၊ နီလပေယျာလ ဟူသည် သုက္ကဝိဿဋ္ဌိ သိက္ခာပုဒ်၌လာသော နီလံ ဝီတံ စသည်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သောပေယျာလတည်း၊ သဗ္ဗရိတ္တပေယျာလ ဟူသည် သဗ္ဗရိတ္တသိက္ခာပုဒ်၌ လာသော ပေယျာလတည်း၊ ထို ပေယျာလများ ထားပုံကို ဝိနည်းပါဠိတော် ဆိုင်ရာ သိက္ခာပုဒ်၌ရူပါ။

ခန္ဓန္တရံ။ ။ ဤကား “ခန္ဓနာနတ္ထံ” ဟု၎င်း “ခန္ဓမေဝဝါ” ဟု၎င်း ၂ နည်းဖြင့်၏။ ထိုတွင် ပဌမနည်း၌ အန္တရသဒ္ဒါ၏ အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင် ဘေဒအနက်ကို သိစေ၏။ ဘေဒနှင့် နာနတ္ထကား သဘောတူတည်း၊ ခန္ဓာ ၅ ပါးတို့၏ တပါးနှင့်တပါး မတူ ထူးခြား ကွဲပြားခြင်းသည် ခန္ဓန္တရံမည်၏။ ဒုတိယနည်းဖြင့်ကား အန္တရသဒ္ဒါ အနက်ထူးမရှိ၊ “ခန္ဓမေဝ ခန္ဓန္တရံ” ဟု တဗျာဝဝတ္ထိ ကမ္မဋ္ဌာရည်းဖြစ်ကြောင်းကို သိစေသည်။ အာယတနန္တရံ စသည်၌လည်း နည်းတူ။

မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒဿသိဝတ- ပြတော်မူပေပြီတကား၊ ဣတိ-သို့၊ အဘိဓမ္မ
တန္တိ - အဘိဓမ္မာ ပါဠိတော်အစဉ်ကို၊ ပစ္စဝေက္ခန္တာနံ - ဆင်ခြင်ကုန်လသော်၊
အနန္တိ-သော၊ ပီတိသောမနဿံ-သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၏။

ပန- ဆက်၊ အဿ- ထို ပီတိသောမနဿ၏၊ ဧဝံ- ဤသို့ အနန္တဖြစ်လောက်
အောင်၊ ဥပ္ပတ္တိယာ - ဖြစ်ပုံ၏၊ ဣဒံ ဝတ္ထုပိ- ဤ ဝတ္ထုကိုလည်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗိ-
သိထိုက်၏၊ ကိရ - ချဲ့ဥားအံ့၊ မဟာဂတိဂမိယတိဿဒတ္တတ္ထေရောနာမ - မဟာ
ဂတိ ဂမိယတိဿဒတ္တထေရ်မည်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မဟာဗောဓိ-မဟာဗောဓိ
ကို၊ ဝန္တိဿာမိ-ရှိခိုးအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ကြိ၍၊ ပရတီရံ-သမုဒြာ၏တဖက်ဖြစ်သော
ဇမ္ဗုဒိပ်ကျွန်းသို့၊ နာဝါယ-လှေ(သင်္ဘော)ဖြင့်၊ ဂစ္ဆန္တော - သွားလသော်၊
နာဝါယ-လှေ(သင်္ဘော)၏၊ [နာဝါယသည် ဂစ္ဆန္တော ဥပရိတလေ ၂ ပုဒ်ကို
ငဲ့သော ကာကောလောကန နည်းတည်း၊] ဥပရိတလေ - အထက် အပြင်၌၊
(အထက်ထပ်၌၊) နိသိန္နော - ထိုင်လျက်၊ မဟာသမုဒ္ဒံ - မဟာသမုဒြာကို၊ ဩ
လောကေသိကိရ - ကြည့်လိုက်သတတ်၊ အထ - မဟာသမုဒြာကို ကြည့်လိုက်ရာ
ထိုအခါ၌၊ အဿ-ထိုထေရ်၏(စိတ်၌)၊ တသ္မိံ သမယေ-ထိုအခါ၌၊ [အထနှင့်
အနက်တူသောကြောင့် တသ္မိံ သမယေ ပိုဟန်တူသည်။] ပရတီရံ- ဟိုဘက်ကမ်း
သည်၊ နေဝပညာယိတ္ထ-မထင်ရှား၊ ဩရိမတီရံ-ဤဘက်ကမ်းသည်၊ န ပညာယိ
တ္ထ - မထင်ရှား၊ ပန - အန္တယကား၊ ဥမိဝေဂပ္ပဘေဒသမုဂ္ဂတဇလစုဏ္ဏပရိ
ကိဏ္ဏော-လှိုင်းတံပိုးအဟုန်ကြောင့်ဖြာလျက် အထက်သို့တက်သော ရေမှုန် ရေဖွဲ့
တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော၊ ပသာရိတ ရဇတပဋ္ဌ သုမနပုပ္ဖသန္တရ သဒိသော - ဖြန့်

x x x x x x x

ဒဿသိဝတ ။ ။ ငါတို့ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည် ရုပ်နာမ် တရားတို့ကို ခန္ဓာ
၅ ပါးဖြင့် ခွဲခြား၍ ပြတော်မူသည်မှာ အလွန် အချက်ပိုင်ပါပေသည်။ ချဲ့ဥားအံ့ - ရုပ်
တရားတို့ကို “အနိစ္စ , ဒုက္ခ , အနတ္တ” ဟု ရှုသောအခါ တပေါင်းတည်းရှု၍ ဖြစ်နိုင်၏။
ထို့ကြောင့် ရုပ်အားလုံးကို ဝိပဿနာရှု၍ရန် ခန္ဓာတပါးပြု၍ ပြထားတော်မူ၏။ နာမ်
တရားတို့တွင်ကား ဝေဒနာသည် သတ္တတို့သန္တာန်၌ အလွန်စွဲလမ်းအပ်သော ခံစားမှု
တရားတည်း၊ သညာလည်း အမျိုးမျိုးမှတ်သား၍ အမှားကိုလည်း မှတ်သားတတ်
သော တရားတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝေဒနာတပါး သညာတပါးကိုလည်း သီးခြား
ဝိပဿနာရှု၍ရန် တစုစီထား၍ ခွဲခြား ပြတော်မူသည်။ ကျန် စေတသိက် ၅၀ တို့တွင်
ကား စေတနာသည် ပဓာနဖြစ်၏။ ထိုစေတနာကိုပင် “ သင်္ခါရ ” ဟုလည်း ခေါ်၏။
ဝိပဿနာ ရှုရာ၌လည်း ဖဿ စသော တရားစုသည် အစွဲအလမ်း မကြီးလှ၊ ထို့ကြောင့်
ထိုစေတသိက် ၅၀ ကို စေတနာဟူသောသင်္ခါရ ခေါင်းတပ်၍ “ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ” ဟု တစု
ပြုလျက် ပြတော်မူ၏။ စိတ်ဟူသည်လည်း နာမ်တရားတို့တွင် အရေးအကြီးဆုံး တရား
တပါးတည်း၊ “မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာဓမ္မာ” ကို ကြည့်ပါ။ ထို့ကြောင့် စိတ်ကိုလည်း ဝိပဿနာ
ဉာဏ်ဖြင့်ရှု၍ရန် ခန္ဓာတပါးအဖြစ်ဖြင့် ပြတော်မူသည်။ ဤသို့အားဖြင့် ရုပ်နာမ် ၂၂ ပါးကို
ခန္ဓာ ၅ ပါးပြု၍ ခွဲခြားထားသည်မှာ အလွန် အချက်ပိုင်ပါပေသည်။

အပ်သော ငွေပြား၊ မြတ်လေးပန်းဖြူအခင်းနှင့် အလားတူသော၊ မဟာသမုဒ္ဒေါ
 ဝ-မဟာသမုဒ္ဒါသည်သာ၊ ပညာယိတ္ထ-ထင်ရှားပြီ။ [လှိုင်း၏ပုတ်ခတ်ခြင်းကြောင့်
 ရေတို့၏ အထက်သို့ ဖြာလျက်တက်ခြင်းကို “ ဥမိဝေဂပ္ပဘောဒသမုဂ္ဂတ ” ဟု
 ဆိုသည်။ ထိုသို့ ဖြာ၍တက်သွားသောအခါ ရေတို့သည် အမှန်အဖွဲ့ဖြစ်၍နေသော
 ကြောင့် “ ဇလစုဏ္ဏ ” ဟု ဆိုသည်။ ပဘောဒကို “ ကွဲပျက် ” ဟု ဆိုကြ၏။ ကွဲပျက်
 ဟူသည်မှာ အစိတ်အစိတ် အမွှာအမွှာ ဖြာ၍နေခြင်းပင်တည်း။ သန္တရဋ္ဌ သံပုဗ္ဗ
 ထရဓာတ် အပစ္စည်း၊ ထောမနိဓိဋ္ဌ အပ်ပစ္စည်း ဟု ဆို၏။]

သော - ထိုထေရ်သည်။ ကိံနုခေါ - အသို့နည်း။ မဟာသမုဒ္ဒဿ - ၏။ ဥမိ
 ဝေဂေါ - လှိုင်းတံပိုး အဟုန်သည်။ ဗလဝါ နုခေါ - အားရှိလေသလော၊ ဝါ -
 အားကြီးလေသလော၊ ဥဒါဟု-သို့မဟုတ်၊ စတုဝိသတိပ္ပဘောဒေ- ၂၄ ပါး အပြား
 ရှိသော၊ သမန္တပဋ္ဌာနေ-သမန္တပဋ္ဌာန်း၌၊ နယမုခံ- နည်းအမြက်သည်။ ဗလဝံ
 နုခေါ-အားရှိလေသလော၊ ဝါ-လော၊ ဣတိ-သို့၊ စိန္တေသိ- စဉ်းစားမိပြီ၊ အထ-
 စဉ်းစားလိုက်ရာ ထိုအခါ၌၊ အဿ-ထိုထေရ်၏၊ (ဗလဝံ ပီတိဋ္ဌစင်)၊ ဝါ-သည်။
 (ပစ္စဝေက္ခန္တဿ ဋ္ဌစင်)၊ မဟာသမုဒ္ဒေ- ၌၊ ပရိစ္ဆေဒေါ - အပိုင်းအခြားသည်။
 ပညာယတိ - ထင်ရှားသေး၏။ ဟိ- မှန်၊ အယံ- ဤ မဟာသမုဒ္ဒါကို၊ ဟေဋ္ဌာ-
 အောက်၌၊ မဟာပထဝိယာ - မြေကြီးဖြင့်၊ ပရိစ္ဆိန္ဓော - ပိုင်းခြားအပ်ပြီ၊ ဥပရိ-
 အထက်၌၊ အာကာသေန-ကောင်းကင်ဖြင့်၊ (ပရိစ္ဆိန္ဓော-ပြီ) ကေတော-တဖက်
 ၌၊ စက္ကဝါဠ ပဗ္ဗတေန- စကြာဝဠာတောင်ဖြင့်၊ (ပရိစ္ဆိန္ဓော- ပြီ) ကေတော-
 တဖက်၌၊ ဝေလန္တေန- ကမ်းဟူသော အပိုင်းအခြားဖြင့်၊ ပရိစ္ဆိန္ဓော - ပြီ၊ ပန-
 ကား၊ သမန္တပဋ္ဌာနဿ - သမန္တပဋ္ဌာန်း၏၊ ပရိစ္ဆေဒေါ - သည်၊ န ပညာယတိ-
 မထင်ရှား၊ ဣတိ-သို့၊ သဏှသုခုမဓမ္မံ- သိမ်မွေ့ နူးညံ့သော ပဋ္ဌာန်းတရားတော်
 ကို၊ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ - ဆင်ခြင်လသော်၊ ဝါ-သော၊ အဿ - ထိုထေရ်၏၊ ဗလဝ
 ပီတိ (ဗလဝံပီတိ)-အားရှိသော ပီတိသည်။ (တနည်း) ဗလဝံ - အားကြီးစွာ၊

x x x x x x x x

ဗလဝံ ပီတိ ။ ။ ဗလဝတီ + ပီတိ ဗလဝပီတိ၊ သမာသ်ရုပ်တွက်၍ “ ဗလဝန္တံ၊
 ပီတိ ” ဟု ဖြစ်သောအခါ မောဂ္ဂလ္လာန်သမာသကဏ္ဍ ၅၇ သုတ်ဖြင့် နှုကို ဋီပိ၊ ဋီအနုဗန်
 ကို ချေ၍ “ ဗလဝပီတိ ” ဟု ဖြစ်၏။ ဘဂဝံမူလကာကဲ့သို့ နိဂ္ဂဟိတ်လာလျှင် “ ဗလဝံပီတိ ”
 ဟုလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဤအလို ဗလဝပီတိ၊ ဗလဝံပီတိ ၂ ပုဒ်လုံးပင် သမာသ်ပုဒ်ချည်း
 ဖြစ်၏။ “ ဗလဝံသုဠုစာတိဝါ တိသယေ ” ဟူသော အဘိဓာန်အလိုအားဖြင့် အတိသယ
 အနက်ဟော “ ဗလဝံ ” နိပါတ်ပုဒ်လည်း ရှိ၏။ ဤသို့ယူလျှင်ကား ဗလဝံနှင့် ပီတိသည်
 သမာသ်လည်း ဖြစ်နိုင်၊ ဝါကျလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ မူလဋီကာဆရာသည် သမာသ်တွင်း၌
 နိဂ္ဂဟိတ်လာသော ဗလဝံပုဒ်ကို ، သို့မဟုတ် နိပါတ်ဖြစ်သော ဗလဝံပုဒ်ကို ရည်ရွယ်၍
 “ ဗလဝတာ ဣဏဝေဂေန ပဝတ္တတ္တာ , ဗလဝတော ဣဏဝေဂဿ နိဓိတ္တဘာဝတောစ
 ဗလဝံ ” ဟု ဖွင့်သည်။ [အဓိပ္ပါယ်ကို ဋီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။]

ပီတိ- ပီတိသည်၊ ဥပ္ပန္နာ-ဖြစ်ပြီ၊ သော-ထိုထေရ်သည်၊ ပီတိ° - ပီတိကို၊ ပိက္ခမ္ဘေ
 တွာ-ခွါ၍၊ ဝိပဿနံ-ဝိပဿနာကို၊ ဝဗ္ဗေတွာ-တိုးပွားစေ၍၊ ယထာ နိသိန္နောဝ-
 အကြင်အကြင် ထိုင်လျက်သာလျှင်၊ (ထိုင်မြဲတိုင်းသာလျှင်၊) သဗ္ဗကိလေသေ-
 အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့ကို၊ ခေပေတွာ - ကုန်စေ၍၊ အဂ္ဂဖလေ - မြတ်သော
 ဖိုလ်ဟူသော၊ အရဟတ္တေ - အရဟတ္တဖိုလ်၌၊ ပတိဋ္ဌာယ - တည်၍၊ ဥဒါနံ-
 ဥဒါန်းကို၊ ဥဒါနေသိ-ကျူးရင့်ပြီ၊ (ကံ-အဘယ်သို့ ကျူးရင့်သနည်း။)

x x x x x x x

မရုနှင့် မဏိဒီပ ။ ။ မရုဋီကာ၌ “ မလဝံတိ မလဝါ ပီတိ၊ လိင်္ဂဝိပလ္လာသော
 ဟေသ ” ဟု ဖွင့်၏။ ဣတ္ထိလိန်မှ နပုံလိန်ပြန်ထားသည် ဟု ဆိုလိုဟန်တူ၏။ သို့သော်
 မလဝါပုဒ်သည်ပင် ဣတ္ထိလိင် မဟုတ် ပုံလိင်သာတည်း။ မဏိဒီပဋ္ဌာနား ပီတိဇာတံကို
 ငဲ့၍ မလဝံဟု နပုံလိင်ဖြင့် မူလဋီကာဆိုကြောင်းကို ဖွင့်သတတ်။ သို့သော် “ ပီတိဇာတံ ”
 ဟု မရှိ၊ ပီတိ” ဟုသာ ရှိသောကြောင့် ထိုစကားလည်း စဉ်းစားဘွယ်သာ။

ဥဒါနံ ။ ။ ဥဒါနန္တိ ကေနဋ္ဌေန ဥဒါနံ၊ ဥဒါနနဋ္ဌေန၊ ကိမိဒိ ဥဒါနနံနာမ၊ ပီတိ
 ဝေဂ သမုဋ္ဌာပိတော ဥဒါဟာရော- ဥဒါနဋ္ဌကထာ ဝန္တာရမ္ပ၊ ဆီချင့်သောခွက်သည်
 ထိုဆီကို မိမိခွက်တွင်း၌ ဆံ့အောင် မထားနိုင်လျှင် ဆီသည် လျှံထွက်လာသကဲ့သို့ ပီတိ
 အဟုန်ကြောင့် စိတ်တွင်း၌သာ မတည်ဘဲ အပြင်သို့ ထွက်လာသော စကားသံကို
 “ ဥဒါန်း ” ဟု ခေါ်၏။ ထိုဥဒါန်းသည် တချို့နေရာ၌ စုဏ္ဏိယ၊ တချို့နေရာ၌ ဝါထာ
 တည်း။ မှန်၏- “ နမော တဿ ဘဂဝတော၊ ပေဒ္ဒဿ ” သည် စုဏ္ဏိယဥဒါန်းတည်း။
 ဤ၌ကား ဝါထာဥဒါန်း ဖြစ်သည်။

ပုဒ်ကြံကြပုံ။ ။ “ ဥဒ-မောဒေ၊ ကိဋ္ဌာယံစ ” ဟူသော သဒ္ဒနီတိ ဓာတုမာလာ၌
 “ ဥဒါန ” ကို ပုံစံထုတ်၏။ “ ဥဒဓာတ် + ယုပစ္စည်း ” ဟု ဆိုလိုသတတ်။ သီလက္ခန် ဋီကာ
 သစ်လည်း ဤနည်းကိုပင်လိုက်သည်။ သို့သော် “ ဥဒ + ယု ” ၌ ယုကို အနုပြုလျှင် “ ဥဒန ”
 ဟုသာ ဖြစ်ဘွယ်ရှိ၏။ အဋ္ဌကထာ၌ “ ဥဒါနနဋ္ဌေန ” ဟူသောပါဌ်ကို ကြည့်လျှင် “ ဥဒါ
 န ” နောင် ယုပစ္စည်း သက်ထားသည်ဟု သိရ၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ဥဒါနတုန်းက ယုပစ္စည်း
 မဟုတ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ [တချို့စာ၌ “ ဥဒါနဋ္ဌေန ” ဟု ပါဌ်ရှိ၏။ ဥ + အန +
 ယုပစ္စည်းဖြင့် “ ဥဒနနဋ္ဌေန ” ဟု ရှိလျှင် ကောင်းမည်ထင်သည်။]

ထောမနိဓိ။ ။ ထောမနိဓိ၌ ထွက်သက်လေကို ဟောသော ဥဒါနပုဒ်ဝယ် “ ဥဒ် +
 အန + ဘဉ် ” ဟု ဆို၏။ ပါဠိလို “ ဥပုဗ္ဗ၊ အနဓာတ်၊ ဏပစ္စည်း ” ပင်တည်း။ ဒါလာ၊
 အာဝုဒ္ဓိပြု၍ “ ဥဒါန ” ဟု ဖြစ်သည်။ ထို ထွက်သက်လေကြောင့် ဖြစ်သော အသံကိုလည်း
 ကာရဏူပစာရအားဖြင့် “ ဥဒါန ” ဟု ခေါ်နိုင်ရကား ဥပုဗ္ဗ၊ အနဓာတ်ကြိယ သဘာဝ
 ကျသည်။ သို့ဖြစ်လျှင် “ ဥဒါနံ - ပီတိအတွက်၊ လေဟုန်တက်၍၊ ပေါ်ထွက်လာသော
 ဝါထာစကားကို (စုဏ္ဏိယစကားကို) ” ဟု လျော်သလိုပေးပါ။

ဥဒါနေသိ ။ ။ သမာနေန္တိကဲ့သို့ နာမဓာတ်ကြိ၍ ဥဒါနံ နောင် ကရဓာတ်၏
 အနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၍ “ ဥဒါနေ ” ဟု ဖြစ်၏။ ဤဝိဘတ်၊ သ အာဂုံဖြင့် ဥဒါနေသိဟု
 ပြီးရသည်။ “ ဥဒါနေသိ - ဥဒါန်းပြုပြီ၊ ဝါ - ကျူးရင့်ပြီ ” ဟု ပေး၊ ဤ ဥဒါနေသိ၌ ဥဒ
 ဓာတ်ကြိ၍ ရုပ်မပြီးနိုင်။

ဂန္ထိရဂတံ-သိမ်မွေ့နက်နဲ, ခက်ခဲထသော၊ (တနည်း)၊ ဂန္ထိရဂတံ-သိမ်မွေ့နက်နဲ, ခက်ခဲသော ဖြစ်ခြင်းရှိထသော၊ သုဒုဗ္ဗုဓံ - အလွန် ခဲယဉ်းစွာ သိအပ်ထသော၊ [သု-(သုဋ္ဌ)-အလွန်၊ ဒု(ဒုက္ခေန)-ခဲယဉ်းသဖြင့်၊] သဟေတုသမ္ဘဝံ-ဟေတုပစ္စည်းစသောအကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်၍ ထိုအကြောင်းကြောင့် ကောင်းစွာ ဖြစ်သော ပစ္စယုပ္ပန်တရားကို၊ သယံ - ကိုယ်တော်တိုင်၊ အဘိညာယ - ထူးကဲလွန်မြတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြင့် သိ၍၊ ယထာနုပုဗ္ဗိ-အနုလောမစသော အကြင်အကြင် အစဉ်အားဖြင့်၊ နိဒိလေန- အကြွင်းမရှိသောအားဖြင့်၊ မဟေသိနာ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒေသိတံ - ဟောတော်မူအပ်သော သမန္တပဋ္ဌာန်းကို၊ (တနည်း) နိဒိလေန - နှလုံးတံသင်း, ငြောင့်ငါးစင်း ရှိတော်မူသော၊ မဟေသိနာ-သည်၊ ဒေသိတံ-ကို၊ (စက္ခုမာ-မံသစက္ခုရှိသော ယောကျ်ားသည်၊) ရူပဂတံ-လက်တွင်း၌ရောက်, ပဒမြားကျောက်ကို၊ [ဟတ္ထဂတရူပံ ဟု ဆိုလိုလျက် ဟတ္ထပုဒ်ကျေ, ဂတနှင့် ရူပကိုလည်း ရှေ့နောက်ပြန်စေသည်၊] စက္ခုနာ-ပကတိစက္ခုဖြင့်၊ ပဿတိဣဝ-မြင်ရသကဲ့သို့၊ (တထာ - တူ၊ ယော ဗုဒ္ဓသာဝကော-အကြင်မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သာဝကသည်၊ ပဋိဝေဓဗြဟ္မဏေန - ပဋိဝေဓဗြဟ္မဏ်ဖြင့်၊ ပဿတိ-မြင်ရ၏၊ သောဗုဒ္ဓသာဝကော-သည်၊) အတ္ထဝ အတ္ထိ ဝေဠု သာသနာတော်ဝယ် ရှိပေသေးသည်သာ၊ ဣတိ- သို့၊ ဥဒါနံ- ကို၊ ဥဒါနေသိကျားရင့်ပြီ။... အယံ- ဤသာဝကသည်၊ နယသာဝကရောနာမ-နယသာဝကရမည်၏။

x x x x x x x

ဂန္ထိရဂတံ။ ။ ဂမုဓာတ်, ဤရန်ပစ္စည်း, ဂ နောင် ဘုဂ်လာ, န အနုဗန်နှင့် အဂ် အနုဗန်တို့ကိုချေ၊ “ ဂစ္ဆတိ ဇလံ အကြာတိ ဂန္ထိရံ ” ဟု ထောမနိဓိ ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ [အကြ-ဤနက်ဝှမ်းသော အရပ်သို့၊ ဇလံ-ရေသည်၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏၊] ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကိုကား- “ဂန္ထိရံ ဝိယသတိ ဂန္ထိရံ” ဟု ပြု၊ နက်သော အရပ်နှင့်တူသော နက်နဲသော တရားတော်၊ “နက်” ဟူသည်မှာလည်း သာမန်ဉာဏ်ဖြင့် မလှမ်းယူနိုင်သောကြောင့် တည်း၊ ဂန္ထိရမေဝ ဂန္ထိရဂတံ၊ ဂတအနက် သီးခြားမရှိ၊ တနည်း- “ ဂန္ထိရာနိ + ဂတာနိ (ဖြစ်ခြင်းတို့သည်) + ဧတဿ သန္တိတိ ဂန္ထိရဂတံ ” ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိပြု။]

နိဒိလေန။ ။ နိဒိလသဒ္ဓါသည် အကြွင်းအကျန်အနက်ကိုဟော၏၊ “နိဝတ္တံ + ဝိလံ ယသ္မာတိ နိဒိလံ” ဟု ထောမနိဓိ၌ ဝစနတ္ထပြု၏၊ ဆုတ်နစ်သော အကြွင်းအကျန်ရှိသော (အကြွင်းအကျန်မရှိသော) ဝတ္ထု၊ “နိဒိလံ သကလံ တထာ” အဘိဓာန်၊ ဤအနက်ကို ရည်ရွယ်၍ မူလဋီကာ၌ “နိဒိလေနာတိ နိရဝသေသေန ဒေသိတံ” ဟု ပဌမဖွင့်၏။

တနည်း။ ။ ဗုဒ္ဓ, ဓမ္မ, သံဃ, သိက္ခာ ဤလေးဖြာတို့၌ ယုံမှားသံသယဖြစ်မှု ဟူသော ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် သီတင်းသုံးဘော်တို့၌ ဒေါသအားကြီးမှု ဤငါးခုကို “စေတော ဝိလံ” ဟု ခေါ်၏၊ စေတော ဝိလံဟိ ထဒ္ဓဘာဝံ အာပဇ္ဇတိ ဧတေဟိတိ စေတောဝိလာနိ၊ မြန်မာတို့က စိတ်နှလုံးဝယ် ငြောင့်တံသင်းနှင့်တူသောကြောင့် “နှလုံးတံသင်း, ငြောင့် ငါးစင်း” ဟု ခေါ်ကြသည်၊ “ နတ္ထိ + ဝိလာနိ + ဧတဿာတိ နိဒိလော ” ဟု ပြု၊ ဤ အနက်ကိုရည်ရွယ်၍ မူလဋီကာ၌ “ပဗ္ဗဒိလရဟိတေနံဝါ” ဟု တနည်းဖွင့်သည်။

ကတမော - အဘယ် သာဂရသည်၊ ဤဏသာဂရော - ဤဏသာဂရမည် သနည်း၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်-သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သည်၊ (ဤဏသာဂရော-ဤဏ သာဂရမည်၏။) [စာအုပ်များဝယ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်နောက်၌ ဤဏသာဂရော နာမ ဟု တွေ့ရ၏။ “ ကတမောနယသာဂရော၊ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ” ဟူသော ဆိုခဲ့ပြီးကိုထောက်လျှင် ပိုဟန်တူသည်။] ဟိ - မှန်၊ (တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ အယံ - ဤ ခန္ဓာ ဓာတ် အာယတနတို့၏ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ခြင်းသည်၊ သံသာရသာဂရောနာမ-မည်၏၊ အယံ- ဤ သမုဒြာသည်၊ ဇလသာဂရောနာမ- မည်၏၊ အယံ-ဤ တေပိဋကဗုဒ္ဓဝစနသည်၊ နယသာဂရောနာမ-မည်၏၊ ဣတိ- သို့၊ အညေန-တပါးသောဉာဏ်ဖြင့်၊ ဇာနိတုံ-သိခြင်းငှါ၊ နသက္ကာ-မတတ်ကောင်း၊ သဗ္ဗညုတညာဏေနေဝ - သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဖြင့် သာလျှင်၊ ဇာနိတုံ-ငှါ၊ သက္ကာ- တတ်ကောင်း၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်- သည်၊ ဤဏသာဂရောနာမ- မည်၏၊ စတုသု- ငှ ပါး ကုန်သော၊ ဣမေသု သာဂရေသု - ဤ သာဂရတို့တွင်၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ- ဤ အဘိဓမ္မာပါဠိတော်ကို ဖွင့်ပြရာဌာန၌၊ နယသာဂရော- နယ သာဂရကို၊ အဓိပ္ပေတော- အလိုရှိအပ်၏၊ ဟိ-မှန်၊ ဣမံ-ဤ နယသာဂရကို၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါဝ-သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့သည်သာ၊ ပဋိဝိဇ္ဈန္တိ-ထိုးထွင်း၍ သိနိုင်ကုန်၏။

ဤတွင် မူလဋီကာ၌လာသော သာဂရေဟိ တထာစိန္တာအရ ပြီးပြီ။

၅။ ဒေသနာဟိ ဂန္တိရတာကိုပြခဏ်း

[မာနသဒေသနာ , ဝစီဘဒေသနာတို့ဖြင့် အဘိဓမ္မာ၏ နက်နဲသည်၏ အဖြစ်ကို ပြတော်မူလိုသောကြောင့် အယမိဘဂဝါ-အစရှိသောပါဌ်ကိုမိန့်၊ မူလ ဋီကာ၌ ဒေသနာဟိ ဂန္တိရတာဟူသော စကားသည် ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ် သော စကားတည်း၊] အယမိ ဘဂဝါ - ဤ ငါတို့မြတ်စွာဘုရား သည်လည်း၊ [အယမိ၌ ပိကား ရှေး သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓတို့ကိုပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဏနတည်း၊] ဗောဓိ မူလေ - ဗောဓိပင်၏အနီးအောက်၌၊ နိသိန္ဒော-ထိုင်နေတော်မူလျက်၊ ဣမံ-ဤ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို၊ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ-ထိုးထွင်းကာသိတော်မူ၍၊ မေ-ငါသည်၊ ဣမံ ဓမ္မံ- ဤ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တရားကို၊ သေန္တဿ ဂဝေသန္တဿ - ရှာတော် မူစဉ်၊ ကပ္ပသတသဟဿာမိကာနိ-ကမ္ဘာတသိန်းအလွန်ရှိကုန်သော၊ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ-လေးအသင်္ချေတို့သည်၊ ဝိတိဝတ္တာနိဝတ-လွန်ခဲ့ကုန်ပြီတကား၊ အထ- ထိုမှနောက်၌၊ မေ-ငါသည်၊ ဣမသ္မိံ ပလ္လင်္ဂေ- ဤပလ္လင်၌၊ နိသိန္ဒေန- ထိုင်နေတော်မူလျက်၊ ဒိယမုကိလေသသဟဿံ-အခွဲအားဖြင့် နှစ်ထောင်သော ကိလေသာကို၊ ဝါ-တထောင့်ငါးရာ ကိလေသာကို၊ ခေပေတွာ - ကုန်စေပြီး၍၊ အယံ ဓမ္မော-ဤ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တရားကို၊ ပဋိဝိဒ္ဓေါ-ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်

ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ပဋိဝိဒ္ဓမ္မံ-ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်ပြီးသော သဗ္ဗညုတဉာဏ် တရားကို၊ ပစ္စဝေက္ခန္ဓာ-ဆင်ခြင်တော်မူလျက်၊ သတ္တာဟံ-ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး၊ ဧကပလ္လင်္ဂေန-တခုတည်းသော ထက်ဝယ်တင်ပလ္လင်ဖြင့်၊ နိသီဒိ - ထိုင်နေတော် မူပြီ၊ တတော- ထို ပလ္လင်သတ္တာဟံမှ၊ (ပရံ-နောက်၌၊) တမှာ ပလ္လင်ကံ-ထို ပလ္လင်တော်မှ၊ ဝုဠာယ- ထတော်မူ၍၊ မေ-ငါသည်၊ ဣမသ္မိံ-ပလ္လင်ကံ-ဤပလ္လင် တော်၌၊ သဗ္ဗညုတညာဏံ- သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို၊ ပဋိဝိဒ္ဓဝတ- ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်ပေပြီ တကား၊ ဣတိ-ဤသို့ ဆင်ခြင်တော်မူ၍၊ အနိမိသေဟိ-မှိတ် ခြင်း မရှိကုန်သော၊ စက္ခုဟိ-မျက်လုံးတော်တို့ဖြင့်၊ သတ္တာဟံ-ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး၊ ပလ္လင်ကံ - ပလ္လင်တော်ကို၊ ဩလောကေန္ဓာ - ရှုစားတော်မူလျက်၊ အဋ္ဌာသိ- ရပ်တည်တော်မူပြီ၊ [နိမိသနံ-မှိတ်ခြင်း၊ နိမိသော-ခြင်း၊ နတ္ထိ နိမိသော ဧတေသံတိ အနိမိသာနိ (စက္ခုနိ)။]

တတော- ထိုသို့ ရပ်တည်တော်မူခြင်းကြောင့်၊ ဒေဝတာနံ- နတ်တို့၏၊ အဇ္ဇာ ပိ-ယနေတိုင်အောင်လည်း၊ ဝါ-ယခုတိုင်လည်း၊ သိဒ္ဓတ္ထဿ-သိဒ္ဓတ္တ၏၊ ဝါ-မှာ၊ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ-ပြုဘွယ်ကိစ္စသည်၊ အတ္ထိနုန-ရှိသေးယောင်တကား၊ ဟိ-ထင်သင့်၏၊ ပလ္လင်သ္မိံ-ပလ္လင်၌၊ အာလယံ-ငြိကပ်တွယ်တာခြင်းကို၊ န ဝိဇဟတိ-မစွန့်သေး၊ ဣတိ - ဤသို့၊ ပရိဝိတက္ကော - အကြံသည်၊ ဥဒပါဒိ - ထင်ရှားဖြစ်ပြီ၊ သတ္တာ- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒေဝတာနံ-နတ်တို့၏၊ ဝိတက္ကံ-အကြံကို၊ ဥ တွာ- သိတော် မူ၍၊ တာဝ ဒေဝ-ထို ခဏ၌ပင်၊ တာသံ- ထို နတ်တို့၏၊ ဝိတက္ကဝုပသမနတ္ထိ- အကြံ၏ ငြိမ်းခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဝါ - အကြံကို ငြိမ်းစေခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဝေဟာသံ - ကောင်းကင်သို့၊ အတ္တဂ္ဂတိော- ပျံတက်တော်မူ၍၊ ယမက ပါဠိဟာရိယံ-ရေ၊ မီး အစုံဖြစ်သော တန်ခိုးပြာဋိဟာကို၊ ဒဿေသိ- ပြတော်မူပြီ၊ [ယမကကို ကြည့်၍ “ယမိက်ပြာဋိဟာ” ဟုလည်း ပေးကြ၏။] ဟိ-မှန်၊ (ယမကဖြစ်ကြောင်း မှန်သည် ဟုလို၊) မဟာဗောဓိ ပလ္လင်သ္မိံ - မဟာဗောဓိပလ္လင်၏ အနီး၌၊ ကတပါဠိ ဟာရိယဉ္ဇ- ပြုအပ်သော တန်ခိုးပြာဋိဟာသည်၎င်း၊ ဉ္ဇတိသမာဂမေ-ဆွေးတော် မျိုးတော်တို့၏ အစည်းအဝေး၌၊ ကတပါဠိဟာရိယဉ္ဇ- သည်၎င်း၊ [ကပိလဝတ် နေပြည်တော်သို့ ပဌမဆုံး အခေါက် ရောက်သောအခါ ဆွေးတော် မျိုးတော်တို့ အစည်းအဝေး၌ပြုအပ်သော တန်ခိုးပြာဋိဟာတည်း၊] ပါထိကပုတ္တ သမာဂမေ- ပါထိကပုတ္တနှင့်စပ်သော အစည်းအဝေး၌၊ ကတပါဠိဟာရိယဉ္ဇ - သည်၎င်း၊ [ဤ အစည်းအဝေးအကြောင်းကား သုတ်ပါထေယျ ပါထိကသုတ်၌ လာသည်၊] သဗ္ဗိ-အလုံးစုံသော တန်ခိုးပြာဋိဟာသည်၊ ကဏ္ဍမ္မရက္ခမူလေ- ကဏ္ဍမည်သော ဥယျာဉ်စောင့်သည် စိုက်ပျိုးအပ်သောသရက်ပင်၏ အနီး အော်၌၊ ကတယမက ပါဠိဟာရိယ သဒိသမေဝ - ပြုအပ်သော ယမိက်ပြာဋိဟာနှင့် တူသည်သာလျှင်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ယမက ပါဠိဟာရိယံ- ယမိက်ပြာဋိဟာကို၊

ကတ္တာ - ပြုတော်မူ၍၊ ပလ္လင်္ကံသယ - ပလ္လင်တော်၏၎င်း၊ ဌိတဋ္ဌာနသယစ- ရပ်တည်
 တော်မူရာ အရပ်၏၎င်း၊ အန္တရေ-အလယ်၌၊ အာကာသတော-ကောင်းကင်မှ၊
 ဩရုယု-သက်ဆင်းတော်မူ၍၊ သတ္တာဟံ-ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး၊ စင်္ကမိ-စင်္ကြံကြွတော်
 မူပြီ၊ စ-ဆက်၊ ဧကဝိသတိယာ- ၂၁ ရက်သော၊ ဣမေသု ဒိဝသေသု-ဤနေ့တို့
 တွင်၊ ဧကဒိဝသေပိ - တနေ့၌လည်း၊ သတ္တု - မြတ်စွာဘုရား၏၊ သရီရတော-
 ကိုယ်တော်မှ၊ ရသ္မိယော-ရောင်ခြည်တော်တို့သည်၊ န နိက္ခန္တာ-မထွက်ကုန်သေး၊
 ပန-အန္ဓယကား၊ စတုတ္ထ-၄ ခုမြောက်သော၊ သတ္တာဟေ- သတ္တာဟ၌၊ ပစ္စိ
 မုတ္တရာယ-အနောက်မြောက်ဖြစ်သော၊ ဒိသာယ- အရပ်၌၊ ရတနယရေ-ရတန
 ဃရ၌၊ နိသိဒိ-ထိုင်နေတော်မူပြီ၊ ရတနယရံနာမ - ရတနယရ မည်သည်၊ သတ္တ
 ရတနမယံ-ရတနာ ၇ ပါးတို့ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော၊ ဝါ-ရတနာ ၇ ပါး အတိပြီး
 သော၊ ဂေဟံ-ကျောင်းတော်သည်၊ နေဝ (ဟောတိ)-မဟုတ်သည်သာ၊ [ခန္ဓက
 ဘာဏက ပုဂ္ဂိုလ်များက ရတနာ ၇ ပါး အတိပြီးသောကျောင်းတော်ဟု ဆိုထား
 သောကြောင့် ထိုစကားကို ကန့်ကွက်လို၍ နေဝဟု ဝေသဒ္ဓါဖြင့် ဆိုသည်။] ပန-
 အဟုတ်ကား၊ သတ္တန္တံ ပကရဏာနံ- အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်းတို့၏၊ ဝါ- တို့ကို၊ သမ္မ
 သိတဋ္ဌာနံ-သုံးသပ်အပ်ရာအရပ်ကို၊ ရတနယရန္တိ-ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏။

တတ္ထ-ထို ရတနယရ၌၊ နိသိန္ဒော-ထိုင်နေတော်မူလျက်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ အဘိ
 ဓမ္မပိဋကံ- အဘိဓမ္မပိဋကတ်ကို၊ သမ္မသိ - သုံးသပ်တော်မူပြီ၊ [တတ္ထ၊ပေ၊သမ္မသိ
 ဟူသောဝါကျသည် ရှေးနိဿယ၌ ပါ၏၊] တတ္ထ-ထို အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်းတို့တွင်၊
 ဓမ္မသင်္ဂဏီ - ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်းကို၊ သမ္မသန္တဿာပိ - သုံးသပ်တော် မူပါသော်
 လည်း၊ ဝါ-သုံးသပ်တော် မူသည်လည်းဖြစ်သော၊ (သတ္တု- ၏၊) သရီရတော-
 မှ၊ ရသ္မိယော-တို့သည်၊ န နိက္ခန္တာ - ထွက်တော်မမူကုန်သေး၊ ဝိဘင်္ဂပုကရဏံ-
 ဝိဘင်းကျမ်းကို၊ ပေ ၊ ယမကပ္ပကရဏံ - ယမိုက်ကျမ်းကို၊ သမ္မသန္တဿာပိ-
 သော်လည်း၊ ဝါ- လည်းဖြစ်သော၊ သတ္တု- ၏၊ သရီရတော- မှ၊ ရသ္မိယော-
 တို့သည်၊ န နိက္ခန္တာ၊ ပန-အန္ဓယကား၊ ယဒါ- အကြင်အခါ၌၊ မဟာပကရဏံ-
 ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကြီးသို့၊ ဩရုယု- ဉာဏ်ဖြင့် သက်ရောက်တော်မူ၍၊ ဟေတုပစ္စယော
 ၊ပေ၊အဝိဂတ ပစ္စယောတိ- ဟေတုပစ္စယော၊ပေ၊ အဝိဂတပစ္စယော ဟူ၍၊ သမ္မ
 သနံ-သုံးသပ်ခြင်းကို၊ အာရဘိ-အားထုတ်တော်မူပြီ၊ အထ-အားထုတ်တော်မူရာ
 ထိုအခါ၌၊ အဿ-ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ (သဗ္ဗညုတဉာဏံ၌ စပ်၊) ဝါ- သည်၊
 (သမ္မသန္တဿာပိ စပ်၊) စတုဝိသတိ သမန္တပဋ္ဌာနံ- ၂၄ ပါးသော သမန္တပဋ္ဌာန်း
 ကို၊ သမ္မသန္တဿ - သုံးသပ်တော်မူလသော်၊ ဧကန္တတော - စင်စစ်အားဖြင့်၊
 သဗ္ဗညုတဉာဏံ - သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သည်၊ မဟာပကရဏေ ယေဝ- ပဋ္ဌာန်း
 ကျမ်းကြီး၌သာလျှင်၊ ဩကာသံ-ကျက်စားခွင့်ကို၊ လဘိ-ရပြီ၊ ဟိ- ဥပမာဆောင်
 ထင်အောင်ပြဉာဏ်အံ့၊ တိမိရတိမိဂ်လ မဟာမစ္ဆော - တိမိရတိမိဂ်လ မည်သော

ဝေလငါးကြီးသည်။ စတုရာသီတိ ယောဇန သဟဿဂန္ထိရေ - ယူဇနာပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်အနက်ရှိသော၊ မဟာသမုဒ္ဒေယေဝ-ဌိသာလျှင်၊ ဩကာ သံ-ကျက်စားခွင့်ကို၊ လဘတိယထာ-ရသကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝ-တူ၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်- သည်၊ ဧကန္တတော-အားဖြင့်၊ မဟာပကရဏေယေဝ- ဌိသာလျှင်၊ ဩကာသံ- ကို၊ လဘိ-ရပြီ။

သတ္တု- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ လဒ္ဓေါကာသေန- ရအပ်သော အခွင့်ရှိသော၊ သဗ္ဗညုတညာဏေန - သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြင့်၊ ယထာသုခံ- အကြင်အကြင်ချမ်းသာသည့်အတိုင်း၊ ဝါ-အလိုရှိတိုင်း၊ သဏှာသုခုမဓမ္မံ-သိမ်မွေ့ နူးညံ့သော တရားတော်ကို၊ သမ္မသန္တဿ- သုံးသပ်တော်မူလသော်၊ သရီရတော- ကိုယ်တော်မှ၊ နိလ ပီတ လောဟိတောဒါတ မဉ္ဇိဋ္ဌ ပဘဿရဝသေန- ညိုသော ရောင်ခြည်တော် , ရှေ့သော ရောင်ခြည်တော် , နီသော ရောင်ခြည်တော်, ဖြူသော ရောင်ခြည်တော်, မောင်းသော ရောင်ခြည်တော်, ပြုံးပြုံးပြက်ပြက်ထွက်သော ရောင် ခြည်တော်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဆဗ္ဗဏှာရသ္မိယော- ၆ မျိုးသော အဆင်းရှိသော ရောင်ခြည်တော်တို့သည်၊ [ယောဇနာ၌ “ဆပ္ပကာရာ” ဟု ဖွင့်၏။ “ခြောက်ပါး အပြားရှိ” ဟု ပေး။] နိက္ခမိံသု - ထွက်တော်မူကုန်ပြီ၊ ကေသမဿူဟိစေဝ- ဆံတော် မုတ်ဆိတ်တော်တို့မှ၎င်း၊ အက္ခိနံ-မျက်လုံးတော်တို့၏၊ နိလဋ္ဌာနေဟိစ- ညိုသော အရပ်တို့မှ၎င်း၊ နိလရသ္မိယော - ညိုသော ရောင်ခြည်တော်တို့သည်၊ နိက္ခမိံသု-ကုန်ပြီ၊ ယာသံ-ယင်း ညိုသောရောင်ခြည်တော်တို့၏၊ ဝသေန-အစွမ်း ကြောင့်၊ ဂဂနတလံ - ကောင်းကင် တပြင်လုံးသည်၊ အဉ္စနစုဏှာသမောကိဏှံ ဝိယ-မျက်စဉ်းညှိမှုန့်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသကဲ့သို့၎င်း၊ ဥမာပုပ္ဖ နိလုပ္ပလဒလသန္ဓန္တံ ဝိယ-နှမ်းကြတ်ပွင့် ကြာညှိပွင့်ချပ်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သကဲ့သို့၎င်း၊ ဝိတိပတန္တ

x x x x x x x x x

တိမိရ တိမိရံလမဟာမဇ္ဈော။ ။တိမိစသောငါးကြီးတို့သည် ဝေလငါးကြီးမျိုး ဖြစ်သတတ်၊ တိမိမည်သောငါးကို မျှီနိုင်သော ငါးကြီးသည် တိမိရံလမည်၏၊ တိမိံ+ ဂိလတိတိ တိမိရံလော၊ အဘိဓာန်၌ တိမိရပိရံလ ငါးဟု ရှိ၏၊ တိမိရငါးထက်ကြီးသော တိမိငါးကို တိမိရတိမိ ဟု ဆိုဟန်တူ၏၊ ထို တိမိရတိမိ ငါးကြီးကိုပင် မျှီနိုင်သောငါး ကြီးကို “ တိမိရတိမိရံလ ” ဟု ခေါ်သင့်၏၊ တိမိရပိရံလ ဟူသော အမည်ကို စဉ်းစား သင့်သည်။

ဥမ္မာ ပုပ္ဖ ။ ။ ယခုစာတို့၌ ဥမ္မာ ဟု တွေ့ရ၏၊ ပါဠိသက္ကတ အဘိဓာန်တို့၌ကား ဥမာ ဟု ရှိ၏၊ “နှမ်းကြပ်ပင်” ဟုလည်း အဘိဓာန်နိဿိ၌ ဆရာတို့ အနက်ပေးကြသည်။ [ပကတိညောင်ပင်လောက် ပင်စည် ခက် ရွက် မကြီးသောညောင်ပင်ကို ညောင်ကြတ် ပင် ဟု ခေါ်သကဲ့သို့၊ ပကတိနှမ်းပင်လောက် မကြီးသောနှမ်းပင်ကို နှမ်းကြတ်ပင် ဟု ခေါ်ကြ သတတ်၊ ထို နှမ်းကြတ်ပင်၏အပွင့်သည် အောင်မည်းညိုပင်၏ အပွင့်ထက် ညိုသောကြောင့် “ ဥမာပုပ္ဖ- အောင်မည်းညိုပွင့် ” ဟု မပေးဘဲ “ နှမ်းကြတ်ပွင့် ” ဟု ပေးရသည်။]

မဏိတာလဝဏ္ဍိယ - တလွဲလွဲ ခတ်အပ်သော ပဒမြားယပ်ဝန်းကဲ့သို့၎င်း၊ သမ္ပ
သာရိတမေစကပဋိဝိယစ-ကောင်းစွာ ဖြန့်အပ်သော အညှိရောင် အဝတ်ကဲ့သို့
၎င်း၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ။

ဆဝိတောစေဝ-အရေတော်မှ၎င်း၊ အက္ခိနံ-မျက်လုံးတော်တို့၏၊ ပီတဋ္ဌာနေ
ဟိစ-ဝါရွှေသော အရပ်တို့မှ၎င်း၊ ပီတရသ္မိယော-ဝါရွှေသော ရောင်ခြည်တော်
တို့သည်၊ နိက္ခမိံ သု - ကုန်ပြီ၊ ယာသံ - ယင်း ဝါရွှေသော ရောင်ခြည်တော်တို့၏၊
ဝသေန-အစွမ်းကြောင့်၊ ဒိသာဘာဂါ-အရပ်အဘို့တို့သည်၊ သုဝဏ္ဏရသဓာရာဘိ
သိဉ္ဇမာနာဝိယ - ရှေ့ရည်အယဉ်တို့ဖြင့် သွန်းဖြန်းအပ်ကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ သုဝဏ္ဏ
ပဋ္ဌပသာရိတာဝိယ-ဖြန့်အပ်သော ရှေ့ပြားတို့ကဲ့သို့၎င်း၊ ကုက္ကိုဋ္ဌ စုဏ္ဏကဏိကာရ
ပုပ္ဖသမ္ပရိကိဏ္ဍာဝိယစ- မာလာကျိုကျုမူန့် မဟာလှေကားပန်းတို့ဖြင့် ထက်ဝန်း
ကျင် ရောမြှမ်းကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ ဝိရောစိံ သု-တင့်တယ်တော်မူကုန်ပြီ။

မံသလောဟိတေဟိစေဝ- အသားတော် အသွေးတော်တို့မှ၎င်း၊ အက္ခိနံ-
မျက်လုံးတော်တို့၏၊ ရတ္တဋ္ဌာနေဟိစ - နိသော အရပ်တို့မှ၎င်း၊ လောဟိတရသ္မိ
ယော-နိသော ရောင်ခြည်တော်တို့သည်၊ နိက္ခမိံ သု-ကုန်ပြီ၊ ယာသံ-ယင်းနိသော
ရောင်ခြည်တို့၏၊ ဝသေန- ကြောင့်၊ ဒိသာဘာဂါ- တို့သည်၊ စိနပိဋ္ဌစုဏ္ဏရဋ္ဌိတာ
ဝိယ-ဟင်းသပဒါးမူန့်တို့ဖြင့် ဆိုးအပ်ကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ သုပက္ကလာခါရသသိဉ္ဇ
မာနာဝိယ - ကောင်းစွာ ချက်အပ်သော ချပ်ရည်တို့ဖြင့် သွန်းဖြန်းအပ်ကုန်

x x x x x x x x x

မဏိတာလဝဏ္ဍိယ။ ။ “တာလသံ + ဝဏ္ဍိ” ဟူသော သမာသံဝါကျအခိုက်၌
ထန်းရှက်ယပ်ဝန်းဟူသော အနက်ဝိသေသကို ဟောသော်လည်း “တာလဝဏ္ဍိ” ဟု
သမာသံပြီးသောအခါ ယပ်ဝန်း သာမညကိုဟော၏။ ဥပမာ- “သုဂတဿ + စိဝရံ
သုဂတစိဝရံ” ကဲ့သို့တည်း၊ ဤ၌လည်း သုဂတဿ + စိဝရံဟူသော သမာသံဝါကျ
တုန်းက ဘုရားရှင်၏ သင်္ကန်းတော်ဟူသော အနက်ဝိသေသကို ဟောသော်လည်း
“သုဂတစိဝရံ”ဟု သမာသံပြီးသောအခါ သင်္ကန်းသာမညကိုဟောရသည်။ ထို့ကြောင့်
“မဏိနာ + ပကတံ + တာလဝဏ္ဍိ မဏိတာလဝဏ္ဍိ” ဟု ပြု၍ “ပဒမြားယပ်ဝန်း”
ဟူသော အနက်ကို ဟောနိုင်သည်။

ကုက္ကိုဋ္ဌ စုဏ္ဏ။ ။ ဤ ကုက္ကိုဋ္ဌပုဒ်ကို အဘိဓာန်၌ မတွေ့ရ၊ “ကုက္ကိုဋ္ဌဿ + စုဏ္ဏံ
ကုက္ကိုဋ္ဌစုဏ္ဏံ၊ ကုက္ကိုမ ပုပ္ဖစုဏ္ဏန္တိ အတ္ထော”ဟု ယောဇနာဆို၏။ “ကုက္ကိုမံပွင့်၏အမှုန့်”
ဟု အနက်ပေးစေလိုဟန်တူသည်။ သို့သော် အဘိဓာန်၌ “ကသ္မိရဇံတု ကုက္ကိုမံ” ဟု
ဆိုသောကြောင့် ကုက္ကိုဋ္ဌနှင့် ကုက္ကိုမသည် ပရိယာယ် မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဖွင့်ကို
စဉ်းစားကြ၏။ ရှေးဂဏ္ဍိ၌ “မာလာကျိုကျုမူန့်”ဟု အနက်ပေးသတတ်။

စိန ပိဋ္ဌ။ ။ “စိ-စယေ၊ ဒိသတ္တံ၊ စိယန္တိ ဧတ္ထ ရတနာနိတိ စိနေဒ (ဇနပဒေါ)”
ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် ဆိုသောကြောင့် စိဟု ဒိသနှင့် ရှိစေ၊ ပိသီယိတ္တာတိ ပိဋ္ဌ- ကြိတ်ချေ
အပ်ပြီးသော အမှုန့်၊ စိနေ-စိန့်တိုင်း၌၊ (တရုပ်ပြည် ဟုလည်း ခေါ်ကြ၏။) ပဝတ္တံ+
ပိဋ္ဌံ စိနပိဋ္ဌံ၊ ထိုစိနပိဋ္ဌံကို “ဆိုးမှုန့်၊ ဟင်းသပဒါးမှုန့်”ဟု ခေါ်သည်။

သကဲ့သို့၎င်း၊ ရတ္တကမ္မလပရိက္ခိတ္တာဝိယ - နိမြန်းသော ကမ္မလာတို့ဖြင့် ကာရံ အပ်ကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ ဇယသုမန ပါရိဘဒ္ဒက ဗန္ဓုဇီဝကကုသုမ သမ္ပရိက္ခိတ္တာဝိယစ-လယ်ခေါင်ရန်းပန်း၊ ပင်လယ်ကသစ်ပန်း၊ မိုးစွေပန်းတို့ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် ရောပြွမ်းကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ ဝိရောစိံသု-ကုန်ပြီ။

အဋ္ဌိဟိစေဝ-အရိုးတော်တို့မှ၎င်း၊ ဒန္တဟိစ-သွားတော်တို့မှ၎င်း၊ အက္ခိနိ-မျက်လုံးတော်တို့၏၊ သေတဋ္ဌာနေဟိစ - ဖြူသော အရပ်တို့မှ၎င်း၊ ဩဒါတရသ္မိယော- ဖြူသော ရောင်ခြည်တော်တို့သည်၊ နိက္ခမိံသု-နိပြီ၊ ယာသံ- ယင်းဖြူသော ရောင်ခြည်တော်တို့၏၊ ဝသေန-အစွမ်းကြောင့်၊ ဒိသာဘာဂါ- တို့သည်၊ ရဇတဃဋ္ဌေဟိ-ငွေအိုးတို့ဖြင့်၊ အာသိဉ္စမာနခိရဓာရာ သမ္ပရိက္ခိတ္တာဝိယ-သွန်းလောင်း အပ်သော နို့ရည်အယဉ်တို့ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် ရောပြွမ်းကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ သမ္ပသာရိတ ရဇတပဉ္စဝိတာနာဝိယ- ကောင်းစွာ ဖြန့်အပ်သော ငွေပြားပိတာန်တို့ကဲ့သို့၎င်း၊ ဝိတိပတန္တရဇတ တာလဝဏ္ဍာဝိယ-တလွဲလွဲခပ်သော ငွေယပ်ဝန်းတို့ကဲ့သို့၎င်း၊ ကုန္တကုမုဒသိန္ဒြဝါရ သုမနမလ္လိကာဒိ ကုသုမသဉ္စန္ဒာဝိယစ- သင်းခွေပန်း၊ ကုမုဒြာကြာပန်း၊ ရေအုန်နွဲပန်း၊ မြလေးပန်း၊ စမ္ပယ်ပန်းအစရှိသော ပန်းတို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်ကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ ဝိရောစိံသု- ကုန်ပြီ။ [ရှေးနိဿယ၌ “မလ္လိကာ- ကြက်ရုံးပန်း” ဟု ပေး၏၊ အဘိဓာန်နိဿယ၌ “စမ္ပယ် (စပယ်)” ဟု ပေးသည်။]

ပန-အဘို့တပါးကား၊ မဉ္ဇိဋ္ဌပဘဿရာ- မောင်းသော ရောင်ခြည်တော်၊ ပြီးပြီး ပြက်ပြက်ထွက်သော ရောင်ခြည်တော်တို့သည်၊ တမှာတမှာ သရီရပ္ပဒေသာ-ထိုထို ကိုယ်တော်၏ အစိတ်အစိတ်မှ၊ နိက္ခမိံသု-။ [မဉ္ဇိဋ္ဌ၊ မဉ္ဇိဋ္ဌ ဟု ပါဠိနှစ်ထွေရှိ၏၊ အဘိဓာန်၌ မဉ္ဇိဋ္ဌဟု ရှိသည်။] ဣတိ-ဤသို့၊ တာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော-ထို ၆ မျိုးသော အဆင်းရှိသော ရောင်ခြည်တော်တို့သည်၊ နိက္ခမိတွာ-ထွက်၍၊ ဃနမဟာပထဝိ-တခဲနက်သော မြေကြီးကို၊ ဝဏ္ဏိံသု-ယူကုန်ပြီ။ [မြေကြီးထည်းသို့ အရောင် ပြန့်နှံ့သည်ကို “ယူသည်” ဟု ဆိုသည်။] စတုနဟုတာဓိကဒ္ဓိယောဇန သတသဟဿ ဗဟလာ-ယူဇနာလေးသောင်း အလွန်ရှိသော၊ နှစ်သိန်းအထုရှိသော၊ ဝါယူဇနာပေါင်း နှစ်သိန်းလေးသောင်း အထုရှိသော၊ မဟာပထဝိ - မြေကြီးသည်။ နိဓန္တ သုဝဏ္ဏပိဏ္ဏဝိယ - မှုတ်ထုတ်အပ်ပြီးသော အညစ်အကြေးရှိသော ရွှေခဲကဲ့သို့၊ ဝါ-လျော်ပြီး ဥးပြီးသော ရွှေခဲကဲ့သို့၊ အဟောသိ- ဖြစ်ပြီ၊ အထ- ထိုမှ နောက်၌၊ မဟာပထဝိ - မြေကြီးကို၊ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ - ထုတ်ချင်း လျှိုထွင်း၍၊

x x x x x x x

နိဓန္တသုဝဏ္ဏပိဏ္ဏံ။ နိဿယသတော + ဓမ္မိယတေတိ နိဓန္တံ (မလံ) ၊ အကြွင်း မရှိအောင်မှုတ်ထုတ်အပ်သောအညစ်အကြေး၊ နိဓန္တံ ယဿာတိ နိဓန္တံ (သုဝဏ္ဏပိဏ္ဏံ) ၊ ရွှေကို သန့်ရှင်းအောင် အညစ်အကြေးများကို မီးဖြင့် မှုတ်ထုတ်ရသည်၊ အိုးထည်း၌ လည်း လျော်ရ၏၊ ထိုရွှေကို “လျော်ပြီး ဥးပြီးသောရွှေ” ဟု ခေါ်သည်။

ဟေဋ္ဌာ-အောက်၌၊ ဥဒကံ- ရေကို၊ ဂဏှိံ သု၊ ပထဝီသန္ဓာရကံ - မြေကိုခံသော၊ အဋ္ဌနဟုတာမိကစတုယောဇနသတသဟဿဗဟလံ-ယူဇနာရှစ်သောင်းအလွန်ရှိသော လေးသိန်းအထူရှိသော၊ ဝါ-ယူဇနာပေါင်း လေးသိန်းရှစ်သောင်း အထူရှိသော၊ ဥဒကံ - ရေသည်၊ သုဝဏ္ဏကလသေဟိ - ရွှေအိုးတို့ဖြင့်၊ အာသိဉ္စမာနဝိလိနသုဝဏ္ဏဝိယ-သွန်းလောင်းအပ်သော ကြေမွသောရွှေမှုန့်ကဲ့သို့၊ အဟောသိ-ပြီ၊ ဥဒကံ- ရေကို၊ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ- ရှိ၊ ဝါတံ - လေကို၊ အဂ္ဂဟေသံ - ယူကုန်ပြီ၊ ဆန္ဒဟုတာမိက နဝယောဇနသတသဟဿ ဗဟလော-ယူဇနာ ခြောက်သောင်းအလွန်ရှိသော ကိုးသိန်းအထူရှိသော၊ ဝါ-ယူဇနာပေါင်း ကိုးသိန်းခြေခံသောင်းအထူရှိသော၊ ဝါတော-လေသည်၊ သမုဿိတသုဝဏ္ဏက္ခန္ဓာဝိယ-ကောင်းစွာစိုက်ထောင်အပ်သော ရွှေတုံးကဲ့သို့၊ အဟောသိ-ပြီ၊ ဝါတံ-ကို၊ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ- ရှိ၊ ဟေဋ္ဌာ-၌၊ အဇဋ္ဌာကာသံ-အရှုပ်အထွေး မရှိသော ကောင်းကင်သို့၊ ပက္ခန္ဓိံ သု-ပြေးဝင်ကုန်ပြီ၊ [နတ္ထိ ဇဋ္ဌာ ယဿာတိ အဇဋ္ဌော၊ အဇဋ္ဌောစ+ သော+ အာကာသောစာတိ အဇဋ္ဌာကာသော - ကောင်းကင်အတွင်း၌ တစုံတခု အရာဝတ္ထုမရှိသောကြောင့် “အရှုပ်အထွေး မရှိ” ဟု ဆိုသည်။]

ဥပရိဘာဂေန-အထက်အဘို့ဖြင့်၊ ဥဂ္ဂံတိဘဝိ-တက်၍လည်း၊ စာတုမဟာရာဇိကေ-စာတုမဟာရာဇ် နတ်ပြည်တို့ကို၊ ဂဏှိံ သု-ယူကုန်ပြီ၊ တေ-ထို စာတုမဟာရာဇ် နတ်ပြည်တို့ကို၊ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ-ဖောက်၍၊ တာဝတိံ သေ-တာဝတိံ သာနတ်ပြည်တို့ကို၊ (ဂဏှိံ သု)၊ [ဌာနိနတ်တို့၏ ဗဟုဝစ်အမည်ကို ဌာနာတံ၌ တင်စားသည်ဟု ကြံပါ။] တတော-ထို တာဝတိံ သာနတ်ပြည်မှ၊ (ဥပရိ-အထက်၌) ယာမေယာမာ နတ်ပြည်တို့ကို၊ (ဂဏှိံ သု)၊ တတော - ထို ယာမာနတ်ပြည်မှ၊ (ဥပရိ-၌) တုသိတေ-တို့ကို၊ (ဂဏှိံ သု)၊ တတော- ထို တုသိတာနတ်ပြည်မှ၊ (ဥပရိ)၊ နိမ္မာနရတီ- တို့ကို၊ (ဂဏှိံ သု)၊ တတော- ထို နိမ္မာနရတီနတ်ပြည်မှ၊ (ဥပရိ)၊ ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္ထိ - တို့ကို၊ (ဂဏှိံ သု)၊ တတော - ထို ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္ထိ နတ်ပြည်မှ၊ (ဥပရိ)၊ နဝ မြဟ္မာလောကေ - ၉ ထပ်သော မြဟ္မာ့ပြည်တို့ကို၊ (ဂဏှိံ သု)၊ တတော-ထို ၉ ထပ်သော မြဟ္မာ့ပြည်တို့မှ၊ (ဥပရိ)၊ ဝေဟပ္ပလေ-ဝေဟပ္ပိုလ် မြဟ္မာ့ပြည်တို့ကို၊ (ဂဏှိံ သု)၊ တတော - ထို ဝေဟပ္ပိုလ် မြဟ္မာ့ပြည်မှ၊ (ဥပရိ)၊ ပဉ္စ သုဒ္ဓဝါသေ-၅ ထပ်သော သုဒ္ဓဝါသ မြဟ္မာ့ပြည်တို့ကို၊ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ-ရှိ၊ စတ္တာရော အာရုပ္ပေ-၄ ပါးသော အရူပမြဟ္မာ့ပြည်တို့ကို၊ ဂဏှိံ သု၊ စတ္တာရော အာရုပ္ပေ - တို့ကို၊ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ-ရှိ၊ အဇဋ္ဌာကာသံ - အဆီးအတား မရှိသော အထက်ကောင်းကင်သို့၊ ပက္ခန္ဓိံ သု၊ တိရိယဘာဂေဟိ-ဖီလာ အဘို့တို့ဖြင့်၊ အနန္တာ- အဆုံးမရှိကုန်သော၊ လောကဓာတုယော- လောကဓာတ်တို့သို့၊ ပက္ခန္ဓိံ သု၊ ဧတ္တကေသု- ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဌာနေသု-အရပ်တို့၌၊ စန္ဒမ္ပိ- လဗိမာန်၌၊ စန္ဒပ္ပဘာ - လရောင်သည်၊ နတ္ထိ - မရှိတော့၊ သူရိယေ - ၌၊

သူရိယပ္ပဘာ-နေရောင်သည်၊ နတ္ထိ-တော့၊ တာရကရူပေသု-ကြယ်တာရာအပေါင်း
 တို့၌၊ တာရကရူပပ္ပဘာ - ကြယ်တာရာ အပေါင်းတို့၏ အရောင်တို့သည်၊ နတ္ထိ၊
 ဒေဝတာနံ-တို့၏၊ ဥယျာန ဝိမာန ကပ္ပရူက္ခေသုစေဝ-ဥယျာဉ်၊ ဗိမာန်၊ ပဒေသာပင်
 တို့၎င်း၊ (ဣတိ၌စပ်) သရီရေသုစ - ကိုယ်တို့၎င်း၊ အာဘရဏေသုစ - တန်ဆာ
 တို့၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသောအရာဝတ္ထုတို့၌၊ ပဘာ-အရောင်သည်၊
 နတ္ထိ-မရှိတော့၊ တိသဟဿိ မဟာသဟဿိ လောကဓာတုယော- တထောင်ကို
 တည် , ထောင် ၃ လီဖြင့် , ဆင့်ဆင့်မြောက်အပ် , ကုဋေတသိန်းသော လောက
 ဓာတ်တို့ကို၊ အာလောကဖရဏသမတ္ထော-အရောင်အလင်းဖြင့်ဖြန့်ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်
 သော၊ (တနည်း) တိသဟဿိ မဟာသဟဿိ လောကဓာတုယံ - တထောင်ကို
 တည် , ထောင် ၃ လီဖြင့် , ဆင့်ဆင့်မြောက်အပ် , ကုဋေတသိန်းသော လောက
 ဓာတ်၌၊ အာလောကဖရဏ သမတ္ထော - အရောင်အလင်းကို ဖြန့်ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်
 သော၊ မဟာဗြဟ္မာပိ - မဟာဗြဟ္မာ သော်မှလည်း၊ သူရိယုဂ္ဂမနေ - နေထွက်ရာ
 အခါ၌၊ ခဇ္ဇောပနကောဝိယ- ပိုးစုန်းကြူးကဲ့သို့၊ အဟောသိ- ဖြစ်ရလေပြီ၊ စန္ဒ
 သူရိယ တာရကရူပ ဒေဝုယျာန ဝိမာန ကပ္ပရူက္ခာနံ - လ , နေ , ကြယ်တာရာ

x x x x x x x x

တိသဟဿိ ။ ။ သဟဿကိုတည်၍ သဟဿဖြင့် မြောက်လျှင် တသန်းဖြစ်၏။
 ထိုတသန်းကို “သဟဿိ” ဟု ခေါ်၏။ “သဟဿံ သဟဿေန+ ဂဏိတာ သဟဿိ၊
 (လောကဓာတု)” ဟု ဂဏိတအနက်၌ ဤပစ္စည်းသက်၊ [“ကောဒသိ ” ကဲ့သို့ ထို
 ဤပစ္စည်းသည် ဣတ္ထိလိန်ကို ထွန်းပြ၏။] ထို သဟဿိ (တသန်း) ကို သဟဿဖြင့်
 မြောက်ပြန်လျှင် “ဒွိသဟဿိ လောကဓာတု (ကုဋေတရာ)” ဖြစ်၏။ ထို ဒွိသဟဿိကို
 တဖန် သဟဿဖြင့်မြောက်လျှင် “တိသဟဿိ လောကဓာတု (လောကဓာတ် ကုဋေ
 တသိန်း)” ဖြစ်၏။ တိဟိ သဟဿေဟိ+ဂဏိတာ တိသဟဿိ။

မဟာသဟဿိ ။ ။ မဟန္တာနိ - ၃ ကြိမ်ဖြစ်၍ များကုန်သော + သဟဿာနိ-
 အထောင်တို့တည်း။ မဟာ သဟဿာနိ- တို့၊ မဟာသဟဿေဟိ + ဂဏိတာ မဟာ
 သဟဿိ၊ တိသဟဿိစ + သာ + မဟာသဟဿိစာတိ တိသဟဿိမဟာသဟဿိ၊
 (မဇ္ဈေရဿ)၊ တိသဟဿိ မဟာသဟဿိဇေ + လောကဓာတု တိသဟဿိ မဟာ
 သဟဿိ လောကဓာတု၊ [တိကနိပါတ် အဋ္ဌကထာ၌ ဧကဝုဏ်ရှိသည်။] ဤ အဋ္ဌကထာ
 စာအုပ်၌ “ဓာတုယော” ဟု ကံပုဒ် ဗဟုဝုဏ်ဖြင့်ရှိသည်မှာ စပ်စရာကြိယာ မရှိ၊ ဖရဏ၏
 ကံမှာ “အာလောက ” ပုဒ်တည်း။ အာလောကဿ-ကို+ ဖရဏံ အာလောကဖရဏံ၊
 သီလက္ခန္ဓံ သဗ္ဗမညဖလသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ “ ဧကသ္မိံ စက္ကဝါဠေ အာလောကံ ဖရတိ ”
 ကဲ့သို့ “လောကဓာတုယာ (ယံ)” ဟု အာဇာရရှိမှ ကောင်းမည်။

အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာ ။ ။ သဟဿိတော ပဋ္ဌာယ တတိယာ တိသဟဿိ၊ သဟဿံ
 သဟဿဓာ ကတွာ ဂဏိတံ မဇ္ဈိမိကံ သဟဿဓာ ကတွာ ဂဏိတတ္တာ၊ မဟန္တေဟိ
 သဟဿေဟိ ဂဏိတာတိ မဟာသဟဿိ၊ ဧတ္တာဝတာ ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠေ
 ပရိမာဏော ဒသိတော ဟောတိ။—(တိကနိပါတ်) ။

အပေါင်း၊ နတ်ဥယျာဉ်၊ နတ်ဗိမာန်၊ ပဒေသာပင်တို့၏၊ ပရိစ္ဆေဒမတ္တကမေဝ-
အပိုင်းအခြားမျှသည်သာ၊ ပညာယိတ္တ-ထင်ရှားပြီ။ [ဤနေရာကား နေ၊ ဤနေရာ
ကား လ၊ ဟု အရောင်အလင်း မထင်ရှားဘဲ သူ့ နေရာနှင့်သူ အပိုင်းအခြားမျှသာ
ထင်ရှားတော့သည်- ဟူလို။] ဧတ္တကံ- ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဌာနံ-အရပ်
သည်။ ဗုဒ္ဓရသ္မီဟိယေဝ-ဘုရား ရောင်ခြည်တော်တို့သည်သာလျှင်၊ အဇ္ဈောတ္တဋ္ဌ-
လွမ်းမိုးအပ်သည်။ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ။

စ-ဆက်၊ အယံ-ဤတန်ခိုးတော်သည်၊ ဗုဒ္ဓါနံ-တို့၏၊ အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိ-အဓိဋ္ဌာန်
ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောတန်ခိုးတော်သည်၊ နေဝဟောတိ-မဟုတ်၊ ဘာဝနာမယိဒ္ဓိ-
ဘာဝနာကြောင့် ဖြစ်သော တန်ခိုးတော်သည်၊ န-မဟုတ်၊ ပန-အဟုတ်ကား၊
သဏှသုခုမဓမ္မံ - သိမ်မွေ့နူးညံ့သော သမန္တပဋ္ဌာန်းကို၊ သမ္မသတော - သုံးသပ်
တော်မူသော၊ လောကနာထဿ-သတ္တလောက၏ ကိုးကွယ်ရာ မြတ်စွာဘုရား၏၊
လောဟိတံ-သွေးတော်သည်၊ ပသီဒိ- ကြည်လင်ပြီ၊ ဝတ္ထုရူပံ-ဟဒယဝတ္ထုရုပ်
သည်၊ ပသီဒိ-ပြီ၊ ဆဝိဝဏ္ဏော-အရေအဆင်းတော်သည်၊ ပသီဒိ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ-
စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဝါ-စိတ်လျှင်အကြောင်းရင်းရှိသော ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော၊
ဝဏ္ဏဓာတု - အဆင်းဓာတ်တော်သည်၊ သမန္တာ - ထက်ဝန်း ကျင်၌၊ အသီတိ
ဟတ္ထမတ္တေ - အတောင် ရှစ်ဆယ်အတိုင်းအရှည် ရှိသော၊ ပဒေသေ - အရပ်၌၊
နိစ္စလာဝ-မတုန်မလှုပ်သည်သာလျှင်၊ (ဟုတွာ)၊ အဋ္ဌာသိ- တည်ပြီ၊ [စိတ္တသမု
ဋ္ဌာနာဝဏ္ဏဓာတုနှင့်စပ်၍ မှတ်ဘွယ်ကို ဋီကာနိဿယ၌ရှုပါ။] ဣမိနာ နိဟာရေ
န-ဤနည်းဖြင့်၊ သတ္တာဟံ - ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး၊ သမ္မသိ - သုံးသပ်တော်မူပြီ၊ သတ္တ
ရတ္တိဒိဝါနိ-ခုနစ်ည၌၊ ခုနစ်နေ့တို့ပတ်လုံး၊ သမ္မသိတဓမ္မော - သုံးသပ်အပ်သော
တရားတော်သည်၊ ကိတ္တကော-အဘယ်မျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသည်၊ အဟောသိ-
ဖြစ်သနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ (သတ္တရတ္တိဒိဝါနိ-လုံး၊ သမ္မသိတ
ဓမ္မော-သည်၊) အနန္တော - အဆုံး အပိုင်းအခြား မရှိသည်၊ အပရိမာဏော-
အတိုင်းအရှည် မရှိသည်၊ အဟောသိ - ဖြစ်ပြီ၊ တာဝ - ဝစီဘေဒဒေသနာမှ
ရှေးဥျားစွာ၊ (နိဒ္ဓိဋ္ဌာ-ညွှန်ပြအပ်သော၊) အယံ-ဤဒေသနာတော်သည်၊ မာနသ
ဒေသနာနာမ-စိတ်တော်၌ ဖြစ်သော ဒေသနာတော်မည်၏၊ [“မနသိ+ပဝတ္တာ
မာနသာ၊ မာနသာစ+သာ+ဒေသနာစာတိ မာနသဒေသနာ” ဟု ရှိသင့်၏၊
“မနသာဒေသနာ”ဟု ရှိသည်ကို စဉ်းစားပါ။]

[မာနသဒေသနာကို ပြပြီး၍ ဝစီဘေဒဒေသနာကို ပြလိုသောကြောင့်“သတ္တာ
ပန”စသည်မိန့်။] ပန-မာနသဒေသနာမှတစ်ပါး ဝစီဘေဒဒေသနာကို ဆိုဥျားအံ့၊
သတ္တာ-သည်၊ ဝေ-သို့၊ သတ္တာဟံ- လုံး၊ မနသာ - စိတ်တော်ဖြင့်၊ စိန္တိတဓမ္မံ-
ကြံစည်တော်မူအပ်ပြီးသော တရားတော်ကို၊ ဝစီဘေဒံ-စကားလုံး၏ ကွဲပြားခြင်း
ကို၊ ဝါ- နှုတ်မြက်ခြင်းကို၊ ကတွာ- ၍၊ ဒေသေန္တော - ဟောတော်မူလသော်၊

ဝဿသတေနပိ- နှစ်အရာဖြင့်၎င်း၊ ဝဿသဟဿေနပိ- နှစ်အထောင်ဖြင့်၎င်း၊
 ဝဿသတသဟဿေနပိ - နှစ်အသိန်းဖြင့်၎င်း၊ မတ္တကံ-အပြီးအဆုံးသို့၊ ပါပေ
 တွာ- ရောက်စေ၍၊ ဒေသေတံ - ဟောတော်မူခြင်းငှါ၊ န သက္ကာတိ- မစွမ်းနိုင်၊
 ဣတိ-သို့၊ နဝတ္ထုဗ္ဗံ - မဆိုထိုက်၊ [“ ထိုမျှလောက်သော အနန္တအပရိမာဏာ
 တရားတို့ကို နှုတ်ဖြင့်ဟောတော်မူလျှင်လည်း ပြီးဆုံးစေနိုင်သည်” ဟုလို့။] ဟိ-မှန်၊
 အပရဘာဂေပိ - နောက်အဘို့လည်း၊ တထာဂတော - မြတ်စွာဘုရားသည်၊
 တာဝတိံသဘဝနေ - တာဝတိံသာဘုံ၌၊ ပါရိစ္ဆတ္တကမူလေ - ပင်လယ်ကသစ်
 ပင်၏ အနီးအောက်၌၊ ပဏ္ဍုကမ္မလသိလာယံ-ပဏ္ဍုကမ္မလာ ကျောက်နေရာ၌၊
 ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာနံ-တသောင်းသော စကြာဝဠာမှလာကုန်သော
 နတ်မြဟွာတို့၏၊ မဇ္ဈေ-အလယ်၌၊ နိသိန္ဒော-ထိုင်တော်မူလျက်၊ မာတရံ- နတ်
 မယ်တော်ကို၊ ကာယသက္ကံ - ကိုယ်တော်၏ မျက်မှောက်ကို၊ ကတွာ - ပြု၍၊
 ကုသလာဓမ္မာ အကုသလာဓမ္မာ အပျာကတာဓမ္မာတိ-ကုသလာဓမ္မာ အကုသလာ
 ဓမ္မာ အပျာကတာဓမ္မာ အစရှိသော၊ [ဣတိသဒ္ဓါ အာဒျတ္ထ။] ဓမ္မံ-တရားတော်ကို၊
 ဒေသေန္တာ - ဟောတော်မူလသော်၊ သတဘာဂေန- အရာသော အဘို့အစုဖြင့်
 ၎င်း၊ သဟဿဘာဂေန - အထောင်သော အဘို့အစုဖြင့်၎င်း၊ သတသဟဿ
 ဘာဂေန-အသိန်းသော အဘို့အစုဖြင့်၎င်း၊ ဓမ္မန္တရာ-တရားတမျိုးမှ၊ ဓမ္မန္တရံ-
 တရားတမျိုးသို့၊ သင်္ကမိတွာ သင်္ကမိတွာဝ- ပြောင်းရွေ့၍ ပြောင်းရွေ့၍သာလျှင်၊
 ဒေသေသိ-ပြီ။ [တရားပုဒ်ပေါင်းတရာကို တရားပုဒ်တထောင်ကို တရားပုဒ်ပေါင်း
 တသိန်းကို တစု တစုစီ ထား၍ တရားတမျိုးမှ တရားတမျိုးသို့ ပြောင်းရွေ့ကာ
 ဟောတော်မူသည်-ဟုလို့။] တယောမာသေ-၃လတို့ပတ်လုံး၊ နိရန္တရံ - မပြတ်၊
 ပဝတ္ထိတဒေသနာ-ဖြစ်စေအပ်သော ဒေသနာတော်သည်၊ ဝေဝေနေ-အဟုန်ဖြင့်၊
 ပဝတ္ထာ-ဖြစ်သော၊ အာကာသဂင်္ဂါဝိယ-ကောင်းကင်၌ စီးသွားသော ဂင်္ဂါမြစ်
 ကဲ့သို့၎င်း၊ ဝါ-ကောင်းကင် ရေတံခွန်ကဲ့သို့၎င်း၊ [ကျောက်ဆောင် ကျောက်နံရံ
 များကို အဟုန်ဖြင့်တိုက်၍ အထက်သို့တက်၍ အတော်ရှည်လျားစွာ စီးနေသော
 ရေအယဉ်ကို “အာကာသဂင်္ဂါ” ဟု ဆိုသည်။] အဓောမုခထပိတ ဥဒကဃဋ္ဌာ-
 အောက်၌ မျက်နှာမူ၍ ထားအပ်သော ရေအိုးမှ၊ နိက္ခန္တ ဥဒကဓာရာဝိယစ-
 ထွက်သော ရေအယဉ်ကဲ့သို့၎င်း၊ ဟုတွာ-၍၊ အနန္တာ အပရိမာဏာ အဟောသိ။

ဟိ-မှန်၊ ဗုဒ္ဓါနံ-ဘုရားရှင်တို့၏၊ ဝါ- တို့သည်၊ ဘတ္တာနမောဒနကာလေပိ-
 ဆွမ်းအနုမောဒနာ ပြုရာအခါ၌လည်း၊ ထောကံ- အနည်းငယ်၊ ဝဗေတွာ-တိုးချဲ့
 ၍၊ အနုမောဒန္တာနံ- အနုမောဒနာ ပြုတော်မူကုန်လသော်၊ (အဖန်ဖန် ဝမ်း
 မြေခံစေတော်မူကုန်လသော်၊) ဝါ-ကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓါနံ-တို့၏၊ ဒေသနာ-ဒေသနာ
 တော်သည်၊ ဒိဃမဇ္ဈိမနိကာယပ္ပမာဏာ- ဒိဃနိကာယ်, မဇ္ဈိမနိကာယ် ပမာဏ
 ရှိသည်၊ (ဒိဃနိကာယ်, မဇ္ဈိမနိကာယ်လောက် ရှည်လျားသည်၊) ဟောတိ-၏၊

[“ ဆွမ်းအနုမောဒနာ တရားတော်သည်ပင် ဒီဃနိကာယ် မဇ္ဈိမနိကာယ်လေခံ ရှည်လျားသည် ” ဟုလို၊ ဆွမ်းဘုဉ်းပေးတော်မူပြီးနောက် ဆွမ်း၏ အကျိုးကို ပြသောတရားကို ဟောတော်မူလျှင် ဆွမ်းဒါယကာတို့ လွန်စွာဝမ်းမြောက်ကြ၏။ ဤသို့ ဝမ်းမြော်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ထိုဆွမ်းတရားကို “ဘတ္တာနုမောဒနာ” ဟု ခေါ်သည်။ အနု- အဖန်ဖန်၊ မောဒနာ- ဝမ်းမြောက်ကြောင်း ဆွမ်းတရား၊]
 ပန-ကား၊ ပစ္စာဘတ္တိ-ဆွမ်း၏နောက်အဖို့ဖြစ်သောအခါ၌၊ သမ္ပတ္တပရိသာယ-
 ရောက်လာသော ပရိသတ်အား၊ ဓမ္မံ - ကို၊ ဒေသန္တာနံ-ဟောတော်မူကုန်လ
 သော်၊ ဝါ- ကုန်သော၊ (မုဒ္ဒါနံ- တို့၏၊) ဒေသနာ- သည်၊ သံယုတ္တအင်္ဂုတ္တရိက
 ဒွိမဟာနိကာယပုမာဏာဝ - သံယုတ္တနိကာယ် , အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ဟူသော
 နှစ်ပါးသောနိကာယ်ကြီး ပမာဏရှိသည်သာလျှင်၊ ဟောတိ။

ကသ္မာ - အဘယ့်ကြောင့်၊ တံ မုဟုတ္တံ - ထို ဘတ္တာနုမောဒနကာလ, ပစ္စာ
 ဘတ္တကာလ ဟူသော တမဟုတ်၌၊ ဝါ- ထို ဘတ္တာနုမောဒနကာလ, ပစ္စာဘတ္တ
 ကာလ ဟူသော တခဏ၌၊ [မုဟုတ္တသဒ္ဓါသည် လယဆယ်ခု အချိန်ကို ဟော
 သော်လည်း ဤနေရာ၌ ဝါတွင်း ၃ လကို ထောက်လျှင် ဘတ္တာနုမောဒနကာလ
 ပစ္စာဘတ္တကာလမျှ ဖြစ်၍ မကြာသောကြောင့် “မုဟုတ္တံ”ဟု သုံးစွဲထားသည်။]
 ဒေသိတဓမ္မောပိ-ဟောတော်မူအပ်သော တရားတော်သော်မှလည်း၊ တွေ့ကော-
 ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်နိုင်သနည်း၊ [တသ္မာဝါကျက ပုဒ်များကို
 ယူ၍ အနက်ပေးသည်။] ဟိ-အဖြေကား၊ (တနည်း) ဟိယသ္မာ-ကြောင့်၊ မုဒ္ဒါနံ-
 ဘုရားရှင်တို့၏၊ ဘဝင် ပရိဝါသော - ဘဝင်၏ အဖန်ဖန်ဖြစ်ခြင်းသည်၊ လဟု
 ကော - လျင်မြန်၏၊ ဒန္တာဝရဏံ- (သွားတော်တို့ကို ပိတ်ဖုံးကြောင်းဖြစ်သော)

x x + x + x x x

ပစ္စာဘတ္တံ ။ ။ ဘုဉ်းနှိ တွေ့တိ ဘတ္တံ၊ ဆွမ်းစားရာကာလ၊ “ဘတ္တဿ ပစ္စာ
 ပစ္စာဘတ္တံ”ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ “ဆွမ်းစားရာကာလ၏ နေခံအဘို့”ဟု ရှေးနိဿယ ဂဏ္ဍီတို့
 အနက်ပေးကြ၏။ ဘတ္တသဒ္ဓါသည် ဆွမ်းစားရာကာလကို ဟောရိုးမရှိပါ။ “ဘတ္တဿ-
 ဆွမ်း၏၊ ပစ္စာ-နောက်တည်း၊ ပစ္စာဘတ္တံ-ဆွမ်း၏ နောက်အဘို့ဖြစ်သော ကာလ”
 ဤသို့သာ အနက်ပေး၍ ဘတ္တဟူသော ဌာနီဖြင့် ဌာနကာလကို ဌာနပစ္စာရအားဖြင့်
 ယူသင့်ပါသည်။ ပုရောဘတ္တံ၌လည်း ဤနည်းတည်း။

ဘဝင် ပရိဝါသော ။ ။ ပရိသဒ္ဓါသည် ပုနပျုန အနက်ဟော၊ ဝသဓိဝတ်ကား
 ပဝတ္တန အနက်ဟော၊ ရှေ့ဝိထိနှင့် နောက်ဝိထိအကြား၌ သတ္တာတိုင်းမှာ ဘဝင်များစွာ
 ကျရိုးရှိသော်လည်း ဘုရားရှင်ကား ဘဝင် ၂ ကြိမ် ၃ ကြိမ်မျှ ဩရုံဖြင့် ကိစ္စပြီး၏။
 ထို့ကြောင့် “ဘဝင်ပရိဝါသော လဟုကော”ဟု ဆိုသည်။

ဒန္တာဝရဏံ ။ ။ နှုတ်ခမ်းတော် ၂ ဘက်ကို “ဒန္တာဝရဏံ”ဟု ခေါ်၏။ အဝရိ
 ယန္တိ တေနာတိ အာဝရဏံ၊ ဒန္တာနံ + အာဝရဏံ ဒန္တာဝရဏံ၊ [“ဒန္တာဝရဏ
 မောဋ္ဌေ၈”-အဘိဓာန် ၂၆၂။] ထို အထက်အေခံ နှုတ်ခမ်းတော်၏ ကေခင်းကောင်း
 ထိမှ အသံပြုသောကြောင့် “သုဖုသိတံ”ဟု ဆိုသည်။

နှုတ်ခမ်းတော်အစုံသည်၊ သုဗုဒ္ဓိတံ-ကောင်းစွာထိသည်၊ (ဟောတိ)၊ မုခါဒါနံ- (အစာကို ယူကြောင်းဖြစ်သော) ခံတွင်းပေါက်တော်သည်၊ သိလိဋ္ဌံ - ပြေပြစ် ညက်ညော၏၊ ဇိဝှါ-လျှာတော်သည်၊ မုဒုကာ-နူးညံ့၏၊ သရော-အသံတော်သည်၊ မရုရော- ချိုမြိန်၏၊ ဝါ- ချိုမြိန်သောအရသာနှင့် တူ၏၊ ဝစနံ - စကားလုံးတော် သည်၊ လဟု ပရိဝတ္တံ-လျင်မြန်သော ပြောင်းလွှဲခြင်းရှိ၏၊ တဿာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဘဝဂ်ပရိဝါသ၏ လဟုကဖြစ်ခြင်း အစရှိသောအကြောင်းကြောင့်) တံ မုဟုတ္တံ- ဌံ၊ ဒေသိတဓမ္မောပိ-သော်မှလည်း၊ ဧတ္တကော- သည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်နိုင်သေး၏၊ ပန-ချီးမွမ်းဘွယ်ရာသမ္ဘာဝနာကား၊ တေမာသံ-ဝါတွင်း ၃ လပတ်လုံး၊ ဒေသိတ ဓမ္မာ - ဟောတော်မူအပ်သော တရားတော်သည်၊ အနန္တော (ယေဝ) - အဆုံး အပိုင်းအခြား မရှိသည်သာလျှင်၊ အပရိမာဏောယေဝ-အတိုင်းအရှည်မရှိသည် သာလျှင်၊ ဟောတိ။

[ထို အနန္တ အပရိမာဏဖြစ်ပုံကို အရှင်အာနန္ဒာ၏ လျင်မြန်ပုံဖြင့် ခိုင်မြဲစေ လိုသောကြောင့် အာနန္ဒတ္ထေရော ဟိ အစရှိသောပါဠိကို မိန့်။] ဟိ - မှန်၊ အာနန္ဒတ္ထေရော-အရှင် အာနန္ဒာထေရ်သည်၊ ဗဟုဿုတော- များသောသုတ ရှိသည်၊ တိပိဋကဓရော-ပိဋက ၃ ပုံကို နှုတ်ငုံဆောင်နိုင်သည်၊ (ဟုတွာ-ဖြစ်၍) ပဉ္စ ဒသ ဂါထာ သဟဿာနိ- ဂါထာပေါင်း တသောင်းငါထောင် ဟူကုန်သော၊ သဠိပဒ သဟဿာနိ-ဂါထာပါဒပေါင်း ခြေသောင်းတို့ကို၊ လတာပုပ္ဖာနိ-နွယ်ပန်းတို့ကို၊

x x x x x x x x

မုခါဒါနံ။ ။မုခသဒ္ဓါသည် ခံတွင်းဟူသောအနက်၊ မျက်နှာဟူသော အနက်ကို ဟောရကား ဤနေရာ၌ ခံတွင်း အနက်ကို ယူစေလိုသောကြောင့် အာဒါနသဒ္ဓါနှင့် တွဲဘက်၍ဆိုသည်။ “အစာကိုယူကြောင်းဖြစ်သော ခံတွင်းပေါက်”ဟုလို။ [အာဒိယတိ ဧတေနာတိ အာဒါနံ၊ မုခမေဝ + အာဒါနံ မုခါဒါနံ။] ထို ခံတွင်းပေါက် တလျှောက် လုံး၏ အဖုအထစ်မရှိဘဲ ပြေပြစ်ခြင်းကို “သိလိဋ္ဌံ” ဟု ဆိုသည်။ ထို သိလိဋ္ဌသဒ္ဓါ၏ ငြိကပ်ခြင်းအနက်ကို ယူမည်စိုး၍ ဋီကာ၌ “သံဂတံ သုသဏ္ဍိတံ”ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။ [မုခါဒါနံ တိယောဇနသတဂန္တိရံ - အသုရိန်နတ်ကြီး၏ ခံတွင်းပေါက်သည် ယူဇနာ ၃၀၀ နက်၏၊-ဒေဝပုတ္တသံယုတ်, ၁၀ သုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ရှေးနိဿယတို့၌ မုခါဒါနန္တိ မုခဝိဝရံဟူသော ဋီကာပါဠိဝယ် ဝိဝရံဟူသော ပါဠိကိုထောက်၍ “မုခါဒါနံ-ခံတွင်း တော်ကို ဖွင့်လစ်ခြင်းသည်”ဟု အာဒါနအတွက် ဘာဝသာဓနကြံကြ၏။ ထိုအကြံကို ဤ သံယုတ်အဋ္ဌကထာကိုထောက်၍ စဉ်းစားပါ။]

ဝစနံ လဟုပရိဝတ္တံ။ ။ပြခဲ့သော ဘဝဂ်ပရိဝါသလဟုကစသော အကြောင်းများ ကြောင့်ပင် စကားတလုံးနှင့်တလုံး အချိန်မကြာဘဲ အပြောင်းအလွဲ မြန်သည်။

လတာပုပ္ဖာနိ။ ။လတာယ-နွယ်၏+ပုပ္ဖာနိ-ပန်းတို့တည်း၊ လတာပုပ္ဖာနိ-တို့၊ သစ်ပင် ပန်းပင်တို့ကား တနေရာ၌ ရပ်၍ ဆွင်ဆွတ်ခူးခြင်းငှါ မဖြစ်နိုင်၊ နွယ်ပန်းတို့ ကိုသာ တနေရာ၌ ရပ်တည်၍ ဆွင် ဆွတ်ခူးနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် လတာပုပ္ဖာနိကို ဆဋ္ဌိတပျုရိသံသမဉာဏ် ဟု မှတ်ပါ။ ရှေးဆရာ အချို့တို့ကား “လတာဝ + ပုပ္ဖာနိစ

အာကမုန္တောဝိယ- တနေရာတည်း၌ ရပ်တည်လျက် ဆွဲငင် ဆွတ်ခူးနိုင်သကဲ့သို့၊
 ဌိတပဒေနေဝ- တည်မြဲတိုင်းသော ဣရိယာပုထ်အဖို့ဖြင့်သာလျှင်၊ ဌတော-ရပ်၍၊
 ဂဏှာတိဝါ- ကိုယ်တိုင်လည်း သင်ယူနိုင်၏။ ဝါစေတိဝါ - သူတပါးကိုလည်း
 ပို့ချနိုင်၏။ ဒေသေတိဝါ- ဟောပြောမှုလည်း ဟောပြောနိုင်၏။ ဧတ္ထကော-ဤမျှ
 အတိုင်းအရှည်ရှိသော တရားအစဉ်သည်။ ထေရဿ - အရှင်အာနန္ဒာထေရ်၏၊
 ဧကော-တရပ်သော၊ ဥဒ္ဒေသမဂ္ဂေါနာမ-ဥဒ္ဒေသအစဉ် မည်သည်။ ဟောတိ-၏။
 [တစ်ဘာဏဝါရ ဟူသကဲ့သို့ “ ရှင်အာနန္ဒာအတွက် ဂါထာပေါင်း တသောင်း
 ငါးထောင်မှာ တကြိမ်ရွတ်သာဖြစ်သည်” ဟူလို။]

ဟိ-မှန်၊ ထေရဿ - အရှင် အာနန္ဒာထေရ်အား၊ အနုပဒံ- ပုဒ်စဉ်အတိုင်း၊
 [ဆရာက တပုဒ်ချ တပည့်က တပုဒ်ဆို ဤကဲ့သို့ ပုဒ်စဉ်အတိုင်း-ဟူလို။] ဥဒ္ဒေသံ-
 သင်ယူအပ်သောပါဠိကို၊ ဒဒမာနော - ပေးလသော်၊ အညော - ဘုရားမှတပါး
 အခြားသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဒါတုံ - သင်ပေးခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ - မစွမ်းနိုင်၊ န
 သမ္မာပုဏ္ဏာတိ-မရှိနိုင်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ-မြတ်စွာဘုရားသည်သာ၊ သမ္မာပုဏ္ဏ
 ယျ- မှီနိုင်ရာ၏၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-သို့ကလောက်၊ အဓိမတ္တသတိမာ- လွန်ကဲသော
 အတိုင်းအရှည်ရှိသော သတိရှိသော၊ အဓိမတ္တဂတိမာ - လွန်ကဲသော အတိုင်း
 အရှည်ရှိသော ဉာဏ်ရည် ဉာဏ်သွားရှိသော၊ အဓိမတ္တမိတိမာ - လွန်ကဲသော
 အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဆောင်စွမ်းနိုင်သော ဝီရိယရှိသော၊ သာဝကော - အရှင်
 အာနန္ဒာဟူသော သာဝကသည်၊ သတ္တာရာ - မြတ်စွာဘုရားသည်၊ တေမာသံ -
 ဝါတွင်း ၃ လပတ်လုံး၊ ဣမိနာနိဟာရေန- ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဒေသိတဒေသနံ-
 ဟောတော်မူအပ်သော ဒေသနာတော်ကို၊ ဝဿသတံ- အနှစ်တရာပတ်လုံး၎င်း၊
 ဝဿသဟသံ-အနှစ်တထောင်ပတ်လုံး၎င်း၊ ဥဂ္ဂဏှန္တောပိ-သင်ယူပါသော်လည်း၊
 မတ္ထကံ- အပြီးအဆုံးသို့၊ ပါပေတုံ - ရောက်စေခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ - မစွမ်းနိုင်၊
 [ဤတွင် ဒေသနာ၏ အနန္တ အပရိမာဏ ဂန္ထီရဖြစ်ပုံ အပြီးတည်း။]

x x x x x x x x x

လတာပုပ္ဖာနိ”ဟု ဒွန်သမာသ်ပြုကြ၏။ ။ မျိုးလုံးကို ဥပမာပြသဖြင့် အဘယ်အကျိုး
 ရှိမည်နည်း၊ ဤနေရာ၌ကား တနေရာ၌ ရပ်တည်၍ ပုဒ်ပေါင်းများစွာ ယူနိုင်၊ ချနိုင်၊
 ဟောနိုင်ပုံကို ဥပမာပြလိုရင်း ဖြစ်သည်။]

ဌိတပဒေနေဝ။ ။ ပဒသဒ္ဓါသည် အဖို့အစုအနက်ဟော၊ ဣရိယာပုထ် ၄ ပါးတွင်
 “တည်မြဲတိုင်းသောဣရိယာပုထ် အဖို့အစုတခုခုဖြင့်” ဟူလို၊ [ဌိတပဒေနေဝါတိ ဧကေန
 ဌိတပဒေနေဝါ-ယောဇနာ။] “ ပဒသဒ္ဓါသည် ဣရိယာပုထ် အနက်ဟောတည်း ” ဟု
 ကြံ၍ “ ဌိတပဒေနေဝ-တည်မြဲ ဣရိယာပုထ်ဖြင့်သာလျှင် ” ဟုလည်း ပေးကြ၏။ ဆိုလို
 ရင်းမှာ-“ညောင်းညာသည့်အတွက် အခြားဣရိယာပုထ်သို့ မပြောင်းရဘဲ ရပ်နေလျှင်
 ထို ရပ်မြဲ ဣရိယာပုထ်ဖြင့်၎င်း၊ ထိုင်နေလျှင် ထိုင်မြဲ ဣရိယာပုထ်ဖြင့်၎င်း ထို ဂါထာပုဒ်
 များကို သင်ယူနိုင်၊ ဟောပြော ပို့ချနိုင်သည်” ဟူလို။

၆။ သရီရပဝတ္တိကိုပြခဏ်း

[“ တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ ဝါတွင်း ၃ လ ပတ်လုံး အဘိဓမ္မာတရားကို ဟောတော်မူလျှင် ဘုရားရှင်၏ ခန္ဓာကိုယ်တော်သည် အဘယ်သို့ မျှတတော်မူရှာ ပါလိမ့်မည်နည်း” ဟု စဉ်းစားတွယ်ရှိရကား ထိုဝါတွင်း ၃ လ၌ ကိုယ်တော်၏ မျှတပုံကို ပြလိုသောကြောင့် “ ဝေ တေမာသံ ” စသည် မိန့်၍ ဤ အဓိပ္ပာယ်ကိုပင် ရည်ရွယ်၍ “ ဒေသနာယ သရီရဿ ပဝတ္တိဂ္ဂဟဏံ ” ဟု ဋီကာ၌ မိန့်သည်။]

ပန - ဆက်၊ (တနည်း) ပန - အဘိဓမ္မာ၏ ဂစ္ဆိရဖြစ်ပုံမှတစ်ပါး ကိုယ်တော်၏ ယာပနဖြစ်ပုံကို ဆိုဥားအံ့၊ ဝေ-သို့၊ တေမာသံ-ဝါတွင်း ၃ လပတ်လုံး၊ နိရန္တရံ-မပြတ်၊ ဒေသေန္တဿ - ဟောတော်မူသော၊ တထာဂတဿ- ၏၊ ကဗဠိကာရာ ဟာရပဋိဗဒ္ဓံ - ကဗဠိကာရ အာဟာရနှင့်စပ်သော၊ ဥပါဒိန္နကသရီရံ - ဥပါဒိန္န ကမ္မဇရုပ်ရှိသော ကိုယ်တော်သည်၊ ကထံ- အဘယ်နည်းဖြင့်၊ ယာပေသိ- မျှတ တော်မူသနည်း၊ ဣတိ - ဤကား အမေးတည်း၊ ပဋိဇဂ္ဂနေနေဝ - သုတ်သင် တော်မူခြင်းအားဖြင့် သာလျှင်၊ ဝါ-စောင့်ရှောက်တော်မူခြင်းအားဖြင့် သာလျှင်၊ ယာပေသိ-မူပြီ။ [ဇဂ္ဂဓာတ်သည် သောဓန ပေါသနရက္ခဏ အနက်ကို ဟော၏။]

ဟိ-ချဲ့၊ ဗုဒ္ဓါနိ-ဘုရားရှင်တို့သည်၊ သောသော ကာလော - ထိုထိုအချိန်အခါ ကို၊ သုဝဝတ္တိတော- ကောင်းစွာ အသီးအသီး တည်နေစေတော်မူအပ်ပြီ၊ သုပရိန္တိန္ဒော-ကောင်းစွာပိုင်းခြားတော်မူအပ်ပြီ၊ သုပစ္စက္ခော-ကောင်းစွာမျက်မှောက် ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ဓမ္မံ-တရားကို၊ ဒေသေန္တောဝ-ဟောတော်မူရင်းပင်၊ မနုဿလောကေ - လူ့ပြည်၌၊ [လူ့ပြည် ဆိုသော်လည်း ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းကို ရည်ရွယ်သည်။] ကာလံ - အချိန်အခါကို၊ ဩလောကေတိ- ကြည့်တော်မူ၏၊ သော-ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဘိက္ခာစာရဝေလံ- ဆွမ်းအလို့ငှါ လှည့်လည်တော်မူရာ အချိန်ကို၊ ဝါ- ဆွမ်းခံတော်မူချိန်ကို၊ သလ္လက္ခတ္တာ- ကောင်းစွာမှတ်သားတော်မူ၍၊ နိမ္မိတဗုဒ္ဓံ- ဖန်ဆင်းအပ်သော ဘုရားကို၊ မာပေ တွာ-ဖန်ဆင်းတော်မူ၍၊ ဣမဿ-ဤနိမ္မိတဘုရားရှင်၏၊ စိဝရဂ္ဂဟဏံ-သင်္ကန်း ကိုင်ပုံသည်၎င်း၊ ပတ္တဂ္ဂဟဏံ-သပိတ်ကိုင်ပုံသည်၎င်း၊ သရကုတ္တိ-အသံပြုပုံသည် ၎င်း၊ အာကပ္ပေါ-အသွင်အပြင်သည်၎င်း၊ ဝေရူပေါနာမ-ဤသို့ သဘောရှိသည် မည်သည်၊ ဟောတု - ဖြစ်ရစ်စေသတည်း၊ ဧတ္တကမေဝ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ ဓမ္မံ- တရားကို၊ ဒေသေတု - ဟောရစ်စေ သတည်း၊ ဣတိ - သို့၊ အဓိဋ္ဌာယ - အဓိဋ္ဌာန်တော်မူ၍၊ ပတ္တစိဝရံ - သပိတ် သင်္ကန်းကို၊ အာဒါယ-ယူတော်မူ၍၊ အနောတတ္တဒဟံ-အနဝတတ်အိုင်သို့၊ ဂစ္ဆတိ-ကြွတော် မူ၏၊ ဒေဝတာ - နတ်တို့သည်၊ နာဂလတာဒန္တကဋ္ဌံ - နဂါးပြည်၌ ဖြစ်သော နွယ်ဒန်ပူကို၊ ဒေန္တိ-ကပ်လှူကြကုန်၏၊ [နာဂေ+ပဝတ္တာ+လတာ နာဂလတာ၊ နာဂလတာယ+ကတံ+ဒန္တကဋ္ဌံ၊ “နွယ်ချိုဒန်ပူ” ဟုလည်း ပေးကြ၏။] တံ-ထို

ဒန်ပူကို၊ ခါဒိတွာ-ခဲတော်မူ၍၊ အနောတတ္တဒဟေ- အနဝတတ်အိုင်၏ အနီး၌၊ သရီရ-ကိုယ်တော်ကို၊ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ-သုတ်သင်တော်မူပြီး၍၊ မနာသလ္လာတလေ- ဆေးဒန်း မြင်းသီလာ ကျောက်ဖျာအပြင်၌၊ ဌိတော-ရပ်တော်မူလျက်၊ သုရတ္တ ဒုပနံ-ကောင်းစွာဆိုးအပ်သော နှစ်ထပ်ရှိသော သင်းပိုင်တော်ကို၊ နိဝါသေတွာ- ဝတ်တော်မူ၍၊ စိဝရံ-သင်္ကန်းတော်ကို၊ ပါရုပိတွာ-ရုံတော်မူ၍၊ စတုမဟာရာဇ ဒတ္တိယံ - စတုမဟာရာဇ နတ်မင်းကြီး လေးယောက်သည် ကပ်လှူအပ်သော၊ [ဒန္တကို သုတ်ကြီးဖြင့် ဒတ္တိယပြုထားသည်။] သေလမယံ-ကျော်ညိုအတိပြီးသော၊ ပတ္တံ- သပိတ်တော်ကို၊ အာဒါယ-ယူတော်မူ၍၊ ဥတ္တရကုရံ- ဥတ္တရကုရကျွန်းသို့၊ ဝါ-မြောက်ကျွန်းသို့၊ ဂစ္ဆတိ- ကြွတော်မူ၏၊ တတော-ထို မြောက်ကျွန်းမှ၊ ပိဏ္ဍ ပါတံ - ဆွမ်းကို၊ အာဟရိတွာ - ဆောင်တော်မူ၍၊ အနောတတ္တဒဟတီရေ- အနဝတတ်အိုင်၏ ကမ်းနား၌၊ နိသိန္ဒော- ထိုင်နေတော်မူလျက်၊ တံ- ထိုဆွမ်း ကို၊ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ-ဘုဉ်းပေးတော်မူ၍၊ ဒိဝါဝိဟာရာယ-နေအခါ၌ သီတင်းသုံးတော် မူခြင်းငှါ၊ (“ နေ့သန့်စင်တော်မူခြင်းငှါ ” ဟုလည်း ပေး၏။) စန္ဒနဝနံ - စန္ဒကူး တောသို့၊ ဂစ္ဆတိ-ကြွတော်မူ၏။

ဓမ္မသနာပတိ - တရားစစ်သူကြီး ဖြစ်တော်မူသော၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရာပိ- အရှင်သာရိပုတြာထေရ်သည်လည်း၊ တတ္ထ-ထိုစန္ဒကူးတောသို့၊ ဂတ္တာ-ကြွတော် မူ၍၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ-မြတ်စွာဘုရားအား၊ ဝတ္တံ-ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်ကို၊ ကတွာ- ပြု၍၊ ကေမန္တံ- သင့်တင့်လျောက်ပတ် တခုသောအရပ်အဘို့၌၊ နိသိဒိ - ထိုင်ပြီး၊ အထ-ထိုအခါ၌၊ အဿ- ထို အရှင်သာရိပုတြာထေရ်အား၊ သတ္တာ - မြတ်စွာ ဘုရားသည်၊ နယံ - နည်းကို၊ ဒေတိ - ပေးတော်မူ၏၊ (တနည်း)၊ နယံဒေတိ- အကျဉ်းချုပ် နည်းပေးတော်မူ၏၊ သာရိပုတ္တ - သာရိပုတြာ၊ ဧတ္ထကော - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဓမ္မော - တရားတော်ကို၊ မယာ-ငါသည်၊ ဒေသိတော- ဟောတော်မူအပ်ခဲ့ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အာစိက္ခတိ-မိန့်တော်မူ၏၊ (နယံ ဒေတိကို ထပ်ဖွင့်သည်။) ဧဝံ-ဤသို့၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ နယံ-နည်းကို၊ ဒေန္တေ-ပေးတော်မူလသော်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တဿ- ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်သို့ ရောက် ပြီးသော၊ ဝါ-ရောက်အပ် ရအပ်ပြီးသော ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ရှိသော၊ အဂ္ဂသာဝ ကဿ-အဂ္ဂသာဝကအား၊ ဝေလန္တေ-ကမ်း၏ အစွန်၌၊ ဌတွာ-ရပ်၍၊ ဟတ္ထံ- လက်ကို၊ ပသာရေတွာ-ဆန့်တန်း၍၊ ဒသိတသမုဒ္ဒသဒိသံ-ပြုအပ်သော သမု ဩနှင့်တူသော၊ ဝါ - သမုဩကို ပြခြင်းနှင့်တူသော၊ နယဒါနံ-နည်းပေးတော်မူ

x x x x x x x

အနောတတ္တဒဟ။ ။ အဝတပုတီတိ ဩတတ္တံ-ပူသောရေ၊ အဝပုဗ္ဗ+တပဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ န+ဩတတ္တံ အနောတတ္တံ - ပူခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဧးမြဲသော ရေ၊ အနောတတ္တံ ဧတ္တာတိ အနောတတ္တော - ဧးမြဲသော ရေရှိသော အိုင်၊ အဝကို ဩမပြုလျှင် “ အနဝတတ္တံ ” ဟု ဖြစ်၏။

ခြင်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ [သမုဒြာကို တနေရာကနေ၍ လက်ညှိုးညွှန်ပြလိုက်လျှင် သမုဒြာတစင်းလုံးကို သိရသကဲ့သို့ “အရှင်သာရိပုတြာလည်း မြတ်စွာဘုရားက နည်းပေးတော် မူလိုက်လျှင် ဟောတော်မူအပ်ခဲ့သော အဘိဓမ္မာအားလုံးကိုသိ သည်” ဟူလို၊] ထေရဿပိ- အရှင်သာရိပုတြာထေရ်အားလည်း၊ နယသတေန- နည်းပေါင်းတရာဖြင့်၊ နယသဟဿေန- နည်းပေါင်း တထောင်ဖြင့်၊ နယသတ သဟဿေန- နည်းပေါင်းတသိန်းဖြင့်၊ ဘဂဝတာ- သည်၊ ဒေသိတဓမ္မော-ဟော တော်မူအပ်ပြီးသော တရားတော်သည်၊ ဥပဋ္ဌာတိယေဝ-ထင်လာသည်သာ။

သတ္တာ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒိဝါဝိဟာရံ - နေ့ နေတော်မူရာအရပ်၌၊ နိသီဒိ တွာ-နေတော်မူပြီး၍၊ ဓမ္မံ- တရားကို၊ ဒေသေတံ - ဟောတော်မူခြင်းငှါ၊ ကာယ ဝေလာယ-အဘယ်အချိန်၌၊ ဂစ္ဆတိ- ကြွတော်မူသနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေး တည်း၊ သာဝတ္ထိဝါသီနံ- သာဝတ္ထိမြို့၌ နေလေ့ရှိကုန်သော၊ သမ္ပတ္တာနံ-ရေခံလာ ကုန်သော၊ ကုလပုတ္တာနံ-အမျိုးသားတို့အား၊ ဓမ္မဒေသန ဝေလာနာမ-တရား ဟောတော်မူရာအချိန် မည်သည်၊ အတ္ထိ - ရှိ၏၊ တာယဝေလာယ - ထိုအချိန်၌၊ ဂစ္ဆတိ - ကြွတော်မူ၏၊ ဓမ္မံ - တရားကို၊ ဒေသေတွာ- ဟောပြီး၍၊ ဂစ္ဆန္တံဝါ- လူ့ပြည်သို့ ကြွတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားကို၎င်း၊ အာဂစ္ဆန္တံဝါ-တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့ ပြန်လာတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားကို၎င်း၊ ကေ-အဘယ် နတ်မြဟွာ တို့သည်၊ ဇာနန္ဒိ-သိကြကုန်သနည်း၊ ကေ-အဘယ် နတ်မြဟွာတို့သည်၊ န ဇာနန္ဒိ-မသိကြကုန်သနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ မဟေသက္ခာ-ကြီးသော အစိုးရခြင်း ရှိသူတို့ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ဝါ- တန်ခိုးကြီးကုန်သော၊ ဒေဝတာ- နတ်မြဟွာတို့သည်၊ ဇာနန္ဒိ- သိကြကုန်၏၊ [မဟန္တာ+ ဣသော (အစိုးရခြင်း) ယေသံတိ မဟေသာ၊ မဟေသာ ဣတိ အက္ခာယန္တိ တိ မဟေသက္ခာ - ကြီးသော အစိုးရခြင်း ရှိသူတို့ ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော နတ်မြဟွာတို့၊ “မဟန္တာ+ ဤသော မဟေသော” ဟုလည်း ပြုကြ၏၊ ဤသကို ပုလ္လိန်ဟု ထောမနိဓိဆိုသည်၊ အပ္ပေသ က္ခာလည်း နည်းတူ။] အပ္ပေသက္ခာ-နည်းသော အစိုးရခြင်းရှိသူတို့ဟု ဆိုအပ်ကုန် သော၊ ဝါ-တန်ခိုးနည်းကုန်သော၊ ဒေဝတာ - နတ်မြဟွာတို့သည်၊ န ဇာနန္ဒိ- မသိကြကုန်၊ ကသ္မာ-အဘယ်ကြောင့်၊ န ဇာနန္ဒိ- မသိကြကုန်သနည်း၊ ဣတိ- ဤကား အမေးတည်း၊ သမ္မာသမ္ပဒ္ဓဿဝါ- မြတ်စွာဘုရား၏၎င်း၊ နိမ္မိတ ဗုဒ္ဓဿ ဝါ-နိမ္မိတ ဘုရားရှင်၏၎င်း၊ ရသ္မိအာဒိသု-ကိုယ်ရောင် အစရှိသည်တို့၌၊ နာနတ္တာ ဘာဝါ- ထူးသည်၏အဖြစ်၏ မရှိခြင်းကြောင့်တည်း၊ ဟိ-မှန်၊ ဥဘိန္ဒုမ္ပိ - နှစ်ဆူ လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ တေသံ - ထို သမ္မာသမ္ပဒ္ဓ , နိမ္မိတဗုဒ္ဓတို့၏၊ ရသ္မိသုဝါ - ကိုယ်ရောင်တို့၌၎င်း၊ သရေသုဝါ - အသံတော်တို့၌၎င်း၊ ဝစနေသုဝါ - စကား သုံးနှုန်းပုံတို့၌၎င်း၊ နာနတ္တံ - ထူးကုန်သည်၏အဖြစ်သည်၊ နတ္ထိ - မရှိ။ [ဤကား တရားဟောတော်မူချိန်၌ ကိုယ်တော်၏ဖြစ်ပုံတည်း။]

၇။ ဝါစနာမဂ္ဂ ပဘာဝိတတာကိုပြခင်း

[ယခုအခါ၌ အရှင်သာရိပုတြာ၏ ဝါစနာမဂ္ဂ၏ အဖြစ်၊ ထို ဝါစနာမဂ္ဂ၏ အရှင်သာရိပုတြာလျှင် အစအမွန်ရှိသည်၏အဖြစ်ကိုပြလို၍ သာရိပုတ္တဒတ္ထရောပိ အစရှိသောပါဌ်ကို မိန့်။] သာရိပုတ္တဒတ္ထရောပိ-သည်လည်း၊ သတ္တာရာ-မြတ်စွာ ဘုရားသည်၊ ဒေသိတံ ဒေသိတံ - ဟောတော်မူအပ်တိုင်း၊ ဟောတော်မူအပ်တိုင်း သော၊ (နေ့စဉ်ဟောတော်မူအပ်သော၊) ဓမ္မံ-တရားတော်ကို၊ အာဟရိတွာ- ဆောင်၍၊ အတ္တနော- မိမိ၏၊ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာနံ- ဥပဇ္ဈာယ်ယူ အတူနေတပည့် ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဉ္စန္ဒံ ဘိက္ခုသတာနံ - ရဟန်း ၅ ရာတို့အား၊ ဒေသေသိ - ဟော တော်မူပြီ၊ အယံ- ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ တေသံ- ထို ငါးရာသော ရဟန်းတို့၏၊ ပုဗ္ဗယောဂေါ-ရှေး၌ အားထုတ်အပ်သောကောင်းမှုတည်း၊ [ယုဇ္ဇတေ-အားထုတ် အပ်၏၊ ဣတိ ယောဂေါ၊ ပုဗ္ဗေ+ ယောဂေါ ပုဗ္ဗယောဂေါ၊] ကိရ-ခဲ့၊ တေ-ထို ရဟန်းငါးရာတို့သည်၊ ကဿပ ဒသဗလဿ-ကဿပမြတ်စွာဘုရား၏၊ ကာလေ- လက်ထက်တော်၌၊ ခုဒ္ဒက ဝဂ္ဂုလိယောနိယံ-ငယ်သောလင်းနို့ မျိုး၌၊ [ကြီးသော လင်းဆွဲကြီးတွေရှိသောကြောင့် “ခုဒ္ဒက” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။] နိဗ္ဗတ္တာ - ဖြစ်ရ ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) ပဗ္ဗာရေ-တောင်ဝှမ်း၌၊ ဩလမ္ဗန္တာ-တွဲရဲ့ ဆွဲနေကြ ကုန်စဉ်၊ ဒွိန္ဒံ- ၂ ပါးကုန်သော၊ အဘိဓမ္မိကဘိက္ခုနံ-အဘိဓမ္မာဆောင် ရဟန်း တို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ အဘိဓမ္မံ-အဘိဓမ္မာပါဠိတော်ကို၊ သဇ္ဈယန္တာနံ-သရဇ္ဈာယ် ကြကုန်စဉ်၊ [သံ အဓိ ပုဗ္ဗ ဣဓာတ်ဖြစ်၍ “သဇ္ဈယ” ဟု ရှိစေ၊] သရေ - အသံ၌၊ နိမိတ္တံ-တရားသံဟူသော အမှတ်အသားကို၊ ဂဟေတွာ- ယူ၍၊ ကဏ္ဍပက္ခ သုက္က ပက္ခေ- မည်းညစ်သော အကုသိုလ်အဘို့ ဖြူစင်သော ကုသိုလ်အဘို့တို့ကို၊ အဇာ နိတွာပိ - မသိမူ၍လည်း၊ ဝါ - မသိပါဘဲလျက်လည်း၊ သရေ - အသံ၌၊ နိမိတ္တ ဂ္ဂါဟမတ္တကေနေဝ - တရားသံဟူသော အမှတ်အသားကို ယူခြင်းမျှကြောင့်သာ လျှင်၊ (နိဗ္ဗတ္တိံ သု၌ စပ်၊) ကာလံ ကတွာ- သေ၍၊ ဒေဝလောကေ-နတ်ပြည်၌၊ နိဗ္ဗတ္တိံ သု-ဖြစ်ကြရကုန်ပြီ၊ ကေ-တခုသော၊ ဗုဒ္ဓန္တရံ - ကဿပမြတ်စွာဘုရား၊ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားတို့၏ အကြားကာလပတ်လုံး၊ [ဗုဒ္ဓါနံ+အန္တရံ ဗုဒ္ဓန္တရံ၊] ဒေဝလောကေ-၌၊ ဝသိတွာ- ဆက်ခါဆက်ခါနေပြီး၍၊ [ကဿပဘုရား ဂေါတမ ဘုရား ၂ ဆူတို့၏အကြား၌ နတ်ပြည်ဝယ် ထပ်ကာ ထပ်ကာ ဖြစ်ကြရသော ကြောင့် ထိုမျှလောက်ကြာသည်။] တသ္မိံ ကာလေ-ထိုအခါ၌၊ မနုဿလောကေ-

x x x + x x x x

ကာလံ ကတွာ။ ။ “ကာလံကတော” ပုဒ်၌ ကာလသဒ္ဓါ၏ သမယအနက် မစ္စု အနက်ကိုပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ တတိယပါရာဇိက၌ ဖွင့်ခဲ့ပြီ၊ ထိုတွင် မစ္စုအနက် ကိုယူရာ၌ စုရာဒိကလဓာတ်၏ ခေပအနက်ကိုယူ၍ “ကာလနံ (ယထာဂဟိတဿ အတ္တဘာဝဿ ခေပနံ) - ယူအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော အတ္တဘောကို ကုန်စေခြင်း အာယုက္ခယန္တိ အတ္ထော”ဟု မူလပဏ္ဏာသ အနက်ကသုတ် ဋီကာဖွင့်သည်။

လူ့ပြည်၌၊ နိဗ္ဗတ္တာ- ဖြစ်ကြကုန်သည်။ (ဟုတွာ)၊ ယမက ပါဠိဟာရိယေ-ရေ
 မီး အစုံအစုံဖြစ်သော တန်ခိုးပြာဠိဟာ၌၊ ပသီဒိတွာ - ကြည်ညို၍၊ ထေရဿ-
 အရှင် သာရိပုတြာထေရ်၏၊ သန္တိကေ-အထံ၌၊ ပဗ္ဗဇိံ သု-ရှင်ရဟန်းပြုကြကုန်
 ပြီ၊ ထေရော-အရှင်သာရိပုတြာထေရ်သည်၊ သတ္တာရာ-သည်၊ ဒေသိတံ ဒေသိတံ-
 ဟောအပ်တိုင်း ဟောအပ်တိုင်းသော၊ ဓမ္မံ-ကို၊ အာဟရိတွာ-ဆောင်၍၊ တေသံ-
 ထို လင်းနို့ သား ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော ငါးရာသော တပည့်ရဟန်းတို့အား၊ ဒေသေသိ-
 ဟောတော်မူပြီ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ-၏၊ အဘိဓမ္မဒေသနာ ပရိယောသာနဉ္စ-အဘိ
 ဓမ္မာဒေသနာ၏ ပြီးဆုံးခြင်းသည်၎င်း၊ တေသံ ဘိက္ခုနံ - ထို လင်းနို့ သား ဖြစ်ခဲ့
 ဘူးသော ငါးရာသော ရဟန်းတို့၏၊ သတ္တပ္ပကရဏ ဥဂ္ဂဟဏဉ္စ - အဘိဓမ္မာ
 ၇ ကျမ်းကို သင်ယူခြင်း၏ ပြီးဆုံးခြင်းသည်၎င်း၊ (ပရိယောသာနပုဒ် အကျေကြီ၊)
 ကေပ္ပဟာရေနေဝ-တပဟိရ်တည်း၌သာလျှင်၊ အဟောသိ- ဖြစ်ပြီ။

အဘိဓမ္မေ - အဘိဓမ္မာ၌၊ ဝါစနာမဂ္ဂေါနာမ - ပို့ချအပ်သော ပါဠိတော်၏
 အစဉ်မည်သည်၊ သာရိပုတ္တတ္ထရပ္ပဘဝေါ - အရှင် သာရိပုတြာထေရ်ဟူသော
 အစအမွန်ရှိ၏၊ မဟာပကရဏေ- ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကြီး၌၊ ဂဏနစာရောပိ- ဂဏန်း
 သင်္ချာဖြစ်ပုံကိုလည်း၊ ထေရေနေဝ - အရှင်သာရိပုတြာထေရ်သည်ပင်၊ ထပိ
 တော-ထားအပ်ပြီ၊ ဟိ-မှန်၊ ထေရော- အရှင်သာရိပုတြာထေရ်သည်၊ ဣမိနာနိ
 ဟာရေန-ဤ ဂဏန်းသင်္ချာကို ထားခြင်းဟူသော နည်းအားဖြင့်၊ ဓမ္မန္တရံ-တရား
 တမျိုးကို၊ အမက္ခေတွာဝ - မချေဖျက်မူ၍ သာလျှင်၊ (အခြား တရားတမျိုးနှင့်

x x x x x x x x

ကေပ္ပဟာရေနေဝ။ ။ပဟရိယတိ ဧတ္ထာတိ ပဟာရော၊ ရှေးခေတ်က တနေ့လျှင်
 ပဟိရ်စည်ကြီးကို ၃ ကြိမ်တီးရ၏၊ ထို တီးရာအချိန်ကို “ပဟာရ” ဟု ခေါ်၏၊ တနေ့ကို
 ၃ ပုံ ပုံလျှင် တပုံသည် တပဟိရ်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ပဟာရောတိ ဒိဝသဿ တတိယော
 ဘာဂေါ ဝုစ္စတိ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်၊ ဤနေရာ၌ကား နောက်ဆုံး တတိယအဘို့ကို
 ယူကြ၏၊ သို့သော် စဉ်းစားသင့်၏၊ ဘာကြောင့်နည်း တရားဟော၍ ပြီးသောအခါ ထို
 လပြည့်နေ့၌ပင် မြတ်စွာဘုရားသည် လူ့ပြည်သို့ ကြွလာရမည်ဖြစ်၏၊ အရှင် သာရိပုတြာ
 လည်း သင်္ကဿနဂိရ်ပြည်သို့ ကြွ၍ ကြိုဆိုနှင့်ရမည်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် နောက်ဆုံးပဟိရ်
 ကား ဖြစ်သင့်မည်မထင်။ [တပဟိရ်လျှင် ၁၀ နာရီရှိ၏၊ ထို ၁၀ နာရီ အတွင်း၌သာ
 ပြီးဆုံးခြင်းတူကြသည်၊ တပြိုင်နက် တချိန်တည်း ပြီးသည်ဟုကား မဆိုလို။]

ဆက်ဥျးအံ့ - မြတ်စွာဘုရားသည် နောက်ဆုံးနေ့ဝယ် စန္ဒကူးတော၌ အရှင် သာရိ
 ပုတြာအား မနေ့ညမှ ယနေ့နံနက်အထိ ကိုယ်တော်တိုင် ဟောအပ်ပြီးတရားကို၎င်း ،
 နိဗ္ဗိတ ဘုရားရှင် ဟောတော်မူရစ်မည့် တရားတော်ကို၎င်း ، ပြန်ကြွတော်မူပြီးနောက်
 ကိုယ်တော်တိုင် ဆုံးအောင်ဟောမည့် တရားကို၎င်း နည်းပေးတော်မူ၏၊ ထို့ကြောင့်
 အရှင်သာရိပုတြာသည် ရဟန်းတို့အား ပြီးဆုံးအောင် ပို့ချခြင်းကိစ္စနှင့် တာဝတိံသာ
 ဝယ် ဘုရားရှင် တရားဟောတော်မူခြင်း ကိစ္စသည် တခုတည်းသော ပဟိရ်ချိန်အတွင်း
 ပြီးဆုံးခြင်းတူကြသည်။

မရောယှက်စေမူ၍သာလျှင်၊) သုခံ - ချမ်းချမ်းသာသာ၊ ဝါ - လွယ်လွယ်ကူကူ၊ ဂဟေတုံ-နာယုခြင်းငှါ၎င်း၊ ဓာရေတုံ-ဆောင်ရွက် မှတ်သားခြင်းငှါ၎င်း၊ ပရိယာပုဏိတုံ - သင်ယူခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝါစေတုံစ - ပို့ချခြင်းငှါ၎င်း၊ ပဟောတိ - စွမ်းနိုင်လောက်၏။ ဣတိ-ဤသို့မြော်မြင်တော်မူ၍၊ ဂဏနစာရံ-ကို၊ ထပေသိ-ထားတော်မူပြီ။ [ဤတွင် အဘိဓမ္မာ၌ အရှင်သာရိပုတြာ၏ ဝါစနာမဂ္ဂဖြစ်ပုံ၊ အရှင်သာရိပုတြာထေရ်လျှင် အစအမွန်ရှိပုံ အပြီးတည်း။]

၈။ ဗုဒ္ဓ၏ အာဒိ အဘိဓမ္မိကအဖြစ်

[မြတ်စွာဘုရား၏ ရှေးဥျားစွာ အဘိဓမ္မိကအဖြစ်ကို ပြခြင်းငှါ ဧဝံ သန္တေစသော အခြေခံစကားကို မိန့်၊] ဧဝံသန္တေ - ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊ (ဤသို့ အဘိဓမ္မာ၌ ဝါစနာမဂ္ဂ၏ အရှင် သာရိပုတ္တတ္ထေရပုဘဝ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်လသော်၊) ထေရောဝ - အရှင် သာရိပုတြာထေရ်သည်သာ၊ ပဌမတရံ - မြတ်စွာဘုရား၏ ရှေးဥျားစွာ၊ အဘိဓမ္မိကော-အဘိဓမ္မာကို တတ်သိသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်သလော၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ (ဧဝံ သန္တေပိ-ဤသို့ပင် ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ထေရော-အရှင် သာရိပုတြာထေရ်သည်၊ ပဌမတရံ - မြတ်စွာဘုရား၏

x x x x x x x

ဂဟေတုံ စသည်။ ။ သံတွာ တုဏှိဘူတောဝ ပဂုဏံ ကရောန္တော ဥဂ္ဂဏှာတိနာမ၊ [ထို ဥဂ္ဂဏှာတိနှင့် ဤ ဂဟေတုံသည် သဘောတူ၏။ သို့မဟုတ် “ဥဂ္ဂဟေတုံဝါ” ဟု ပါဠိမှန်ရှိစေ၊] ပဒါနုပဒံ (ဆရာပို့ချအပ်သော ပုဒ်စဉ်အတိုင်း) ဆဋေတွာ ဝါစာယ ပရိစိတံ ကရောန္တော ပရိယာပုဏာတိနာမ၊ ဥဘယထာပိ ပဂုဏံ အာဓာရပတ္တံ ကရောန္တော ဓာရေတိနာမ၊-နိဒါနသံသုတ် ဂဟပတိဝဂ်၊ ပဉ္စမသုတ် အဋ္ဌကထာ။

ဧဝံ သန္တေ။ ။ “ယံ ဒေဝဒေဝေါ ဒေဝါနံ၊ ဒေသေတွာ နယတော ပုန” ဟူသော ဂန္ထာရမ္မ စကားအရ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ အာဒိ အဘိဓမ္မိကအဖြစ် ပြီးခဲ့ပါသော်လည်း ထိုစကားကို အတည်မယူဘဲ “အဘိဓမ္မေ ဝါစနာမဂ္ဂေါနာမ သာရိပုတ္တတ္ထေရပုဘဝေါ” ဟူသောစကားကို အတည်ယူပြီးလျှင် “ယံ ဒေဝဒေဝေါ” စသော ရှေ့စကားကိုလည်း ပယ်လိုသောကြောင့် “ဧဝံသန္တေ” စသော ပါဠိဖြင့် စောဒနာသည်။ အဘိဓမ္မာ၌ ပို့ချစဉ်၏ အရှင် သာရိပုတြာမှ စ၍ဖြစ်ရလျှင် အရှင် သာရိပုတြာသည်သာ ဘုရားရှင်၏ ရှေးဥျားစွာ အဘိဓမ္မိကဖြစ်နေသည် မဟုတ်ပါလော - ဟုလို။ [ဤကား မြတ်စွာဘုရား၏ ရှေးဥျားစွာ အဘိဓမ္မိကဖြစ်ကြောင်းကို ပတိဝေဓ ဗုဒ္ဓဝစန ပိဋက နိကာယ စသည်တို့ဖြင့် ထင်ရှားစေလို၍ အခြေခံရအောင်ပြအပ်သော စောဒနာစကားတည်း။]

မှတ်ချက်။ ။ ရှေ့ဝါကျ၌ “ယဒိ သစေ ” ရှိလျှင် နောက်ဝါကျ၌ “ဧဝံသတိ၊ ဧဝံ သန္တေ” ရှိရိုး၊ မရှိလျှင်လည်း ထည့်ရိုးဖြစ်သကဲ့သို့ နောက်၌ “ ဧဝံသတိ ဧဝံသန္တေ ” ရှိလျှင်လည်း ရှေ့ဝါကျ၌ “ယဒိသစေ ” ရှိရိုး၊ မရှိလျှင် ထည့်ရိုးပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤ၌ တိုက်ရိုက်မရှိရကား.....

ရှေးဥျားစွာ၊ အဘိဓမ္မိကော - သည်၊) န ဟောတိ - မဖြစ်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ-
 မြတ်စွာဘုရားသည်သာလျှင်၊ ပဌမတရံ-အရှင် သာရိပုတြိာ၏ရှေးဥျားစွာ၊ အဘိ
 ဓမ္မိကော (ဟောတိ)၊ ဟိ-မှန်၊ သော-ထို မြတ်စွာဘုရားသည်၊ နံ-ထို အဘိဓမ္မာ
 ကို၊ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ဂေယဝ-မဟာဗောဓိပလ္လင်၌ပင်၊ နိသိဒိတွာ-ထိုင်တော်
 မူ၍၊ ပဋိဝိဇ္ဈိ - ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူခဲ့ပြီ။ [ဤစကားဖြင့် ပဌမဆုံးအဘိဓမ္မာကို
 သိတော်မူသောကြောင့် ဘုရားရှင်၏ ပဌမ အဘိဓမ္မိကအဖြစ်ကို သိစေသည်။]

[ယခုအခါ ဗုဒ္ဓဝစန စသည်တို့ဖြင့် ဘုရားရှင်၏ အာဒိ အဘိဓမ္မိကအဖြစ်ကို
 ပြလိုသောကြောင့် “ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ စပန” စသည်ကို မိန့်၊] စပန - ထပ်ရှုဆက်၊
 ဗုဒ္ဓေါ-သည်၊ ဟုတွာ-ဖြစ်ပြီး၍၊ သတ္တာဟံ-လုံး၊ ကေပလ္လင်္ဂေန- တခုထည်းသော
 ထက်ဝယ် တင်ပလ္လင်ဖြင့်၊ နိသိန္ဒော- ထိုင်တော်မူလျက်၊ ဥဒါနံ- ဥဒါနိုးကို၊ ဥဒါ
 နေသိ - ကျူးရင့်တော်မူပြီ၊ (ကိ - အဘယ်သို့ ကျူးရင့်တော်မူသနည်း၊) ယဒါ
 ဟဝေ၊ ပေ၊ အန္တလိက္ခန္ဓိ - ယဒါဟဝေ၊ ပေ၊ အန္တလိက္ခန္ဓာ၍၊ (ဥဒါနေသိ - ပြီ၊)
 ယဒါ- အကြင်အခါ၌၊ အာတာပိနော - ကိလေသာတို့ကို လောင်မြိုက်တတ်
 သော သမ္ဗုဒ္ဓာန် လုံ့လဝီရိယ ရှိတော်မူထသော၊ ဈာယတော- အာရမဏူပ
 နိဇ္ဈာန် , လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်တို့ဖြင့် ကသိုဏ်း အစရှိသောအာရုံ , အနိစ္စ အစရှိ
 သော လက္ခဏာ , နိဗ္ဗာန်၏ တထလက္ခဏာကို စူးစိုက်စွာ ရှုတော်မူထသော၊
 ဗြာဟ္မဏဿ - မကောင်းမှုတို့ကို မျှောပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊
 ဟ-ထင်ရှားစွာ၊ ဝေ-စင်စစ်၊ ဓမ္မာ-၃၇ ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့သည်၊

x x x x x x x

“ယဒိ အဘိဓမ္မေ ဝါစနာမဂ္ဂေါနာမ သာရိပုတ္တတ္ထေရပ္ပဘဝေါ ဟောတိ၊ ဧဝံသန္တေ
 ထေရောပ ပဌမတရံ အဘိဓမ္မိကော ဟောတိ၊ န ဗုဒ္ဓေါ” ဟု အပြည့်အစုံစောဒနာဝါကျ
 ထုတ်ပြီးလျှင်....ယဒိပိ အဘိဓမ္မေ ဝါစနာမဂ္ဂေါနာမ သာရိပုတ္တတ္ထေရပ္ပဘဝေါ ဟောတိ၊
 ဧဝံ သန္တေပိ န ထေရော ပဌမတရံ အဘိဓမ္မိကော ဟောတိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါပ ပဌမ
 တရံ အဘိဓမ္မိကော ” ဟု အပြည့်အစုံထည့်၍ ပရိဟာရဝါကျ ရှိနိုင်သည်။ [ထိုသို့
 ထည့်ရာ၌ ပရိဟာရဝါကျဝယ် “ယဒိပိ” ဟု အနုဂ္ဂဟတ္ထဇောတက, ဧဝံ သန္တေပိဟု အရ
 ဈတ္ထ ဇောတက ပိ သဒ္ဓါများကိုလည်း ထည့်ရသေးသည်။]

[ဆောင်] ယဒိသဝေ, ရှေ့နေသော်, သန္တေသတိ, ဧဝံထည့်၍, နောက်ရှိဝါကျ,
 နေတတ်လှသို့, နောက်မှတဖန်, ဧဝံသန္တေ, သတိနေသော်, သစေယဒိ,
 ရှေ့တိတိ၌, ရှိလျှင်ရှိစေ, မရှိချေမူ, ထည့်လေ ထုံးစံ အမြဲတည်း။

ဝိနည်းမဟာဝါဒ္ဓိ ။ ။ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိတိ သောမနဿယုတ္တဉာဏသမုဋ္ဌာနံ
 ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ၊ အတ္တမနဝါစံ နိစ္ဆာရေသိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ပါတုဘဝန္တိတိ ဥပ္ပဇန္တိ၊
 ဓမ္မာတိ အနုလောမ ပဋိလောမ ပစ္စယာကာရ ပတိဝေသောဓကာ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ၊
 အထဝါ, ပါတုဘဝန္တိတိ ပကာသန္တိ၊ အဘိသမယဝသေန ဗျတ္တာ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိ၊
 ဓမ္မာတိ စတုအရိယသစ္စဓမ္မာ။ [အဓိပ္ပာယ်အကျယ်ကို ဝိနည်းမဟာဝါ ဘာသာဋီကာ၌
 ပြထားပြီ။]

ပါတုဘဝန္တိ-ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ (တနည်း) ဟဝေ-စင်စစ်၊ ဓမ္မာ-သစ္စာ ၄ ပါး တရားတို့သည်။ ပါတုဘဝန္တိ- ထိုးထွင်း၍ သိသောအားဖြင့် ထင်ရှားလာကုန်၏။ အထ - ၃၇ ပါး ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာရာ ထိုအခါ၌၊ ဝါ- သစ္စာ ၄ ပါး တရားတို့ ထင်ရှားလာရာ ထိုအခါ၌၊ အဿ-ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်)၊ သဗ္ဗာ-ကြွင်းမဲ့ဥဿုံ အလုံးစုံကုန်သော၊ ကင်္ခါ- ယုံမှားခြင်း ဟူသမျှ တို့သည်။ ဝပယန္တိ(ဝိ+အပ+ ယန္တိ)-ကင်းကုန်၏။ ဝါ-ကင်းပျောက် ချုပ်ငြိမ်း ကုန်၏။ (ကသ္မာ-အဘယ့်ကြောင့်နည်း)၊ ယတော-အကြံကြောင့်၊ (သော-ထို ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။) သဟေတုဓမ္မံ-အဝိဇ္ဇာ အစရှိသော အကြောင်းတရားနှင့် တကွဖြစ်သော သင်္ခါရအစရှိသော အကျိုးတရားကို၊ ပဇာနာတိ-အပြားအားဖြင့် သိတော်မူ၏။ (တတော-ထို့ကြောင့်တည်း။)

ယဒါ-၌၊ပေ၊ ဝပယန္တိ-ကုန်၏။ (ကသ္မာ)ယတော- ကြောင့်၊ (သော - ထို ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။) ပစ္စယာနံ - အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းတရားတို့၏၊ ခယံ- ကုန်ရာဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်ကို၊ အဝေဒိ- သိတော်မူပြီ၊(တတော-တည်း။).... ယဒါ-၌၊ပေ၊ ပါတုဘဝန္တိ- န်၏။ (အထ-၃၇ ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာရာ ထိုအခါ၌၊ဝါ-၌။) သူရိယော-နေသည်။ အန္တလိက္ခံ - ကောင်း ကင်ကို၊ ဩဘာသယံ-ပြောင်ပြောင်ဝင်းဝင်းထွန်းလင်းစေလျက်၊ ဝါ-ပြောင်ပြောင် ဝင်းဝင်း ထွန်းလင်းစေရင်းပင်၊(အန္တကာရံ-အမိုက်မှောင်ကို၊ ဝိရူပယံ-ဖျက်ဆီး

x x x x x x x

အာတာပိနော၊ပေ၊မြာဟ္မဏဿ။ ။အာတာပေါ ဝုစ္စတိ ကိလေသသန္တာပန ဋ္ဌေန ဝိရိယံ၊ အာတာပိနောတိ သဗ္ဗပ္ပဓာနဝိရိယဝတော၊ ဈာယတောတိ အာရမဏူပ နိဇ္ဈာနလက္ခဏေနစ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနလက္ခဏေနစ ဒွိဟိ ဈာနေဟိ ဈာယတော၊ မြာဟ္မဏဿာတိ ဝါဟိတပပဿ ဒိဏာသဝဿ။ [မြာဟ္မဏဿ၏ ရဟန္တာ အနက်ကိုဟောဆိုက် ဝိဂ္ဂဟကို ဝေရဗြူကဏ္ဍဘာသာဇီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ။]

အထဿကင်္ခါ ဝပယန္တိ သဗ္ဗာ။ ။ယာ တော၊ပေ၊ပစ္စယာကာရေ ကင်္ခါ ဝုတ္တာ၊ ယာစ ပစ္စယာကာရသေဝ အပ္ပတိဝိဒ္ဓတ္တာ “အဟောသိ” နုခေါ အဟံ အတိတမဒ္ဓါနံ” တိ အာဒိကာ သောဋ္ဌသကင်္ခါ အာဂတာ၊ တာ သဗ္ဗာ ဝပယန္တိ (ဝိ+အပ+ယန္တိ) အပဂစ္ဆန္တိ နိရုဇ္ဈန္တိ။

ယတော၊ပေ၊ဓမ္မံ။ ။ ယသ္မာ,အဝိဇ္ဇာဒိကေန ဟေတုနာ သဟေတုကံ ဣမံ သင်္ခါ ရာဒိ° ကေဝလံ ဒုက္ခက္ခန္ဓဓမ္မံ ပဇာနာတိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ [ဤပဋ္ဌမဂါထာသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ကို ဆင်ခြင်တော်မူခြင်း၏အစွမ်းကြောင့် နှုတ်တော်၌ဖြစ်လာသော ဥဒါန်းတည်း။]

ဒုတိယဂါထာ။ ။ဤဂါထာကား နိဗ္ဗာန်ကိုဆင်ခြင်တော်မူခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဥဒါန်းဂါထာတည်း။ ထို့ကြောင့် “ ယတော ခယံ ပစ္စယာနံ အဝေဒိ ” ဟု မိန့်တော် မူသည်။ ယသ္မာ ပစ္စယာနံ ခယသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနံ အညဉ္စသိ ပတိဝိဇ္ဈိ၊ တသ္မာ ယဒါဿ ၊ပေ၊ပါတုဘဝန္တိ၊ပေ၊တာသဗ္ဗာပိ ကင်္ခါ+ဝပယန္တိ။

လျက်၊ တိဋ္ဌတိဏ္ဍဝ-တည်နိုင်သကဲ့သို့၊ တထာ- တု၊ သော - ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (တေဟိ ဓမ္မေဟိ-ထို ဥပုသ် ပါး ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ဖြင့်၊ (တနည်း)တေန မဂ္ဂေန-ထို အရိယာမဂ်ဖြင့်၊) မာရသေနိ-ကာမာ တေ ပဌမာသေနာ အစရှိသော မာရ်စစ်တပ်ကို၊ ဝိရူပယံ- ဖျက်ဆီးလျက်၊ တိဋ္ဌတိ-တည်နိုင်၏။.... ဣဒံ- ဤစကား တော်သည်၊ ပဌမဗုဒ္ဓဝစနိနာမ- ပဌမဗုဒ္ဓဝစနမည်၏။

ပန-ကား၊ ဓမ္မပဒဘာဏကား-ဓမ္မပဒကို ရွတ်အံသော ထေရ်တို့သည်၊ ဝါ-ဓမ္မပဒဆောင် ထေရ်တို့သည်၊ အနေကဇာတိသံသာရံ ၊ ပေ ၊ ခယမဇ္ဈဂါတိ - ဟူသော၊ ဣဒံ-ဤစကားတော်သည်၊ ပဌမဗုဒ္ဓဝစနိနာမ-ပဌမဗုဒ္ဓဝစနမည်၏၊ ဝါ-ရှေးဥျားစွာသော ဘုရားစကားတော်မည်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဒန္တိ-ဆိုကြကုန်၏။

[ဂါထာနက်၊] (ယသ္မာ - အကြင်ကြောင့်၊) ဇာတိ - ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်းသည်၊ (ဇရာ ဗျာဓိ မရဏ မိဿတာယ- အိုနာ သေ ရေး၊ ဒုက္ခဘေးတို့နှင့်၊ ရောထွေး၍ နေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ပုနပ္ပုနံ-ထပ်ကာထပ်ကာ၊ (ဥပဂန္တု- ကပ်ရောက်ရခြင်းငှါ၊) ဒုက္ခာ-ဆင်းရဲလှချေ၏၊ (တသ္မာစ-ထို့ကြောင့်၎င်း၊ တသ္မိ-

x x x x x x x

တတိယဂါထာ။ ။ ဤဂါထာကား မဂ်ကိုဆင်ခြင်ခြင်း၏အစွမ်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဒါန်းတည်း၊ ယဒါဟဝေ ၊ ပေ ၊ မြာဟ္မဏဿ၊ တဒါ သော မြာဟ္မဏော တေဟိ ဥပုဇ္ဇေဟိ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေဟိ၊ ပေ၊ တေန အရိယမဂ္ဂေန၊ ပေ၊ ကာမာ တေ ပဌမာ သေနာတံ အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တပ္ပကာရံ မာရသေနိ ဝိရူပယန္တော ဝိဓမန္တော ဝိဒ္ဓိ သေန္တော တိဋ္ဌတိ၊ ယထာ သူရိယော အတ္တဂ္ဂတော အတ္တနော ပဘာယ အန္တလိက္ခံ ဩဘာသေန္တောဝ အန္တကာရံ ဝိဓမန္တော တိဋ္ဌတိ။ [ဝိနည်း မဟာဝါ အဋ္ဌကထာမှ လိုရာကို ထုတ်ပြအပ်သော အဖွင့်။]

ပဌမဗုဒ္ဓဝစန။ ။ ဤဂါထာတို့တွင် “ယဒါဟဝေ” စသော ဂါထာ ၃ ရပ်သည် ဝိနည်း မဟာဝါခန္ဓကဋ္ဌပါ၏၊ ဘုရားဖြစ်တော်မူပြီးနောက် မကြာမီပင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဆင်ခြင်သောအခါ နှုတ်တော်ဖြင့် ကျူးရင့်အပ်သော ဥဒါန်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် ခန္ဓကဘာဏကထေရ်တို့က သူတို့၏ ဥဒါန်းကို “ပဌမဗုဒ္ဓဝစန” ဟု ယူကြသည်၊ အနေကဇာတိ သံသာရံစသော ဂါထာသည် ဓမ္မပဒဋ္ဌပါ၏၊ ဘုရားဖြစ်ပြီးလျှင်ပြီးခြင်း ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်သောအခါ တဏှာကိုပယ်ပြီးကြောင်း မြင်တော်မူရ၍ စိတ်ထည်းမှာ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဒါန်းတည်း၊ နောက်၌ ထိုဂါထာကို အရှင်အာနန္ဒာ အား ထပ်၍ ဟောပြတော်မူ၏၊ ထို့ကြောင့် ဓမ္မပဒဘာဏကထေရ်တို့ကလည်း သူတို့ ဂါထာကိုသာ ပဌမဗုဒ္ဓဝစန ဟု ဆိုလိုကြသည်။

ခန္ဓကဘာဏကထာတို့သည် — “အနေကဇာတိသံသာရံ” သည် ရှေးဥျားအစ ဖြစ်သော တရားဟုတ်သော်လည်း “ဝစန” မဟုတ်သေး၊ စိတ်တော်၌သာ ဖြစ်သေး၏၊ ထို့ကြောင့် ဝစနအမည်တပ်၍ “ပဌမဗုဒ္ဓဝစန ” ဟု မဆိုအပ် ဟု ငြင်းကြ၏၊ ဓမ္မပဒဘာဏကထေရ်တို့ကား “ထိုအချိန်၌ ဝစနမဟုတ်သေးသော်လည်း နောင်အခါ ဝစန အဖြစ်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သောတရားဖြစ်ရကား ပဌမဗုဒ္ဓဝစနဟုပင်” ဆိုလိုကြသည်။

ထို တဏှာယောကျာ်း လက်သွားကို၊ အဒိဋ္ဌေ - ဉာဏ်ဖြင့် ထင်ထင်၊ မတွေ့မြင် အပ်သေးသည်ရှိသော်၊ သာဇာတိ-ထိုဇာတိသည်၊ နနိဝတ္တတိ-အလိုအလျောက် နောက်ဆုတ်လိမ့်မည် မဟုတ်၊ တသ္မာစ-ထို့ကြောင့်၎င်း၊) ဂဟကာရံ-ခန္ဓာအိမ် ကို အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် စီမံတတ်သော တဏှာယောကျာ်း လက်သွားကို၊ ဂဝေသန္ဓော-မရမနေ ရှာဖွေသော၊ (အဟံ-သည်၊) အနိဗ္ဗိသံ- တဏှာမြင်ရန်၊ သဗ္ဗညာဏ်ကို၊ ကေန်ပိုင်ပိုင်၊ မရနိုင်သေးသည်၊ (ဟုတ္တာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊ တွေ့ကံ ကာလံ - ဤမျှလောက်သော ၄ အသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာ တသိန်းကာလပတ်လုံး၊) အနေကဇာတိသံသာရံ - အသိန်းမက ဘဝများစွာ သံသရာစက်ဝိုင်းကို၊ သန္ဓာ ဝိသံ-ဆုံဝယ်တပ်နှား၊ ရဟတ်ချားသို့၊ ပြေသွားကျင်လည်ခဲ့ရလေပြီ။

ဂဟကာရက-ခန္ဓာအိမ်ကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် စီမံတတ်သော တဏှာ ယောကျာ်း၊ ဟဲ့....လက်သွား၊ (ဒါနိ - သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရပြီးရာ ယခုအခါ၌၊ တံ-သင်သည်၊ ဝါ - ကို၊) ဒိဋ္ဌော- ဉာဏ်ဖြင့် ထင်ထင် တွေ့မြင်အပ်ပြီးသည်၊ အသိ-ဖြစ်၏၊ ပုန-တဖန်၊ ဂေဟံ-ခန္ဓာအိမ်ကို၊ န ကာဟသိ ပြုလုပ်ရတော့မည် မဟုတ်၊ တေ-၏၊ သဗ္ဗာ-ကြွင်းမဲ့ဥသို့ အလုံးစုံကုန်သော၊ ဖာသုကာ-ကိလေသာ အခြင်ရနယ်တို့ကို၊ ဘဂ္ဂါ-ချိုးဖျက်အပ်ကုန်ပြီ၊ ဂဟကုဋ်-ခန္ဓာအိမ်၏ အဝိဇ္ဇာ အထွဋ်ကို၊ ဝိသင်္ခတံ - ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ၊ စိတ္တံ - ငါ၏စိတ်သည်၊ ဝိသင်္ခါရဂတံ- သင်္ခါရကင်းမြို့၊ နိဗ္ဗာန်ဘုံသို့၊ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရောက်ပြီ၊ (အဟဉ္စ- ငါ သည်လည်း၊) တဏှာနံ- သင်တဏှာတို့၏၊ ခယံ-ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော အရ ဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ အဇ္ဈဂါ- ရပြီ၊ (တနည်း) ဝိသင်္ခါရဂတံ-သင်္ခါရ ကင်းမြို့၊ နိဗ္ဗာန်ဘုံသို့၊ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရောက်သော၊ စိတ္တံ-သည်၊ တဏှာနံ- တို့၏၊ ခယံ-ကို၊ အဇ္ဈဂါ-ပြီ။ [ဤ ၂ ဂါထာ၏ အဖွင့်ကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာ ဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

[ပဌမဗုဒ္ဓဝစနကို ပြပြီး၍ မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစနကိုပြသင့်လျက် ပါရိသေသနည်း အားဖြင့် အကြွင်းကို သိလွယ်စိမ့်သော၎ှါ ပစ္ဆိမဗုဒ္ဓဝစနကိုပြလိုရကား “ယမက သာလာနမန္တရေ” စသည် မိန့်၊] ယမကသာလာနံ-အစုံသော အင်ကြင်းပင်ပျို တို့၏၊ အန္တရေ-အလယ်၌၊ နိပန္နေန-လျောင်းတော်မူသော၊ (ဘဂဝတာ-သည်၊) ပရိနိဗ္ဗာနသမယေ-ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခါနီးအခါ၌၊ “ဟန္တ ဒါနိ ဘိက္ခဝေ ပေ၊ သမ္မာဒေထာတိ- ဟန္တ ဒါနိ ပေ၊ သမ္မာဒေထ” ဟူ၍၊ ဝုတ္တဝစနံ- ဟောတော်မူ အပ်သော စကားတော်သည်၊ ပစ္ဆိမဗုဒ္ဓဝစနံ နာမ - ပစ္ဆိမဗုဒ္ဓဝစန မည်၏၊ ဝါ - နောက်ဆုံးဖြစ်သော ဘုရားစကားတော်မည်၏။ [ဘိက္ခဝေ - တို့၊ ဟန္တ- တိုက်တွန်းတော်မူ၏၊ ဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ ဝေါ-သင်တို့ကို၊ အာမန္တ ယာမိ-သတ်ပေး နှိုးဆော် သိစေတော်မူ၏၊ (ကိံ - နည်း၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊) သင်္ခါရာ - ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့သည်၊ ဝယဓမ္မာ- ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိကုန်၏၊ (တသ္မာ - ကြောင့်၊

တုမှေ-တို့သည်၊) အပ္ပမာဒဒန-ပမာဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သမ္မာပဋိပတ် အကျင့်မြတ်ဖြင့်၊ (တံဝိဓသိက္ခံ - သီလ သမာဓိ ပညာ ၃ ဖြာသော သိက္ခာကို၊) သမ္မာဒေဝ- ပြီးစီးစေကြကုန်လော့၊ ဣတိ-သို့၊ အာမန္တယာမိ-သတိပေးနှိုးဆော် သိစေတော်မူ၏။]

ဥဘိန္ဒု-ပဌမပစ္စိမ ဗုဒ္ဓဝစန ၂ ပါးတို့၏၊ အန္တရေ - အလယ်၌၊ ပဉ္စ စတ္တာ လီသ ဝဿာနိ - ၄၅ ဝါတို့ပတ်လုံး၊ ပုပ္ဖဒါမိ - ပန်းကုံးကို၊ ဂန္တန္တေနဝိယ- ထုံးဖွဲ့တော်မူသကဲ့သို့၎င်း၊ ရတနာဝလိ - ရတနာရှဲ့လုံးကို၊ ဝါ- ရတနာပုလဲလုံး ကို၊ အာဝုနန္တေန ဝိယစ-သီကုံးတော်မူသကဲ့သို့၎င်း၊ ကထိတော-ဟောတော်မူ အပ်သော၊ အမတပ္ပကာသနော- အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ထင်ရှားပြတတ်သော၊ သဒ္ဓ မ္မော-သူတော်ကောင်းတို့၏ တရားတော်သည်၊ မဇ္ဈိမ ဗုဒ္ဓဝစနံနာမ-မည်၏၊ ဝါ- အလယ်ဖြစ်သော ဘုရားစကားတော် မည်၏။

[မဇ္ဈိမ ဗုဒ္ဓဝစနတွင် အဘိဓမ္မာပါဠိတော် ပါဝင်ပြီးဖြစ်၏၊ ထို ဗုဒ္ဓဝစနဖြင့် မြတ်စွာဘုရား၏ ပဌမတရ အဘိဓမ္မိကအဖြစ်ကို သိစေပြီး၍ ယခုအခါ၌ ပိဋက နိကာယ် စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် သိစေပြန်လိုသောကြောင့် တံ သဗ္ဗမိ စသည်ကို မိန့်၊]သဗ္ဗမိ-အလုံ စုံလည်းဖြစ်သော၊ တံ (ဗုဒ္ဓဝစနံ)- ထို ဘုရားစကားတော် သည်၊ ဝါ-ကို၊ သင်္ဂယမာနံ- သိမ်းယူအပ်သည်ရှိသော်၊ ပိဋကတော- ပိဋကအား ဖြင့်၊ တီဏိ ပိဋကာနံ - ၃ သွယ်ကုန်သော ပိဋကတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ နိကာယ တော - နိကာယ်အားဖြင့်၊ ပဉ္စနိကာယာ - ငါးဖြာကုန်သော နိကာယ်တို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ အင်္ဂတော - အင်္ဂါအားဖြင့်၊ နဝင်္ဂါနိ - ၉ တန်သော အင်္ဂါတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဓမ္မက္ခန္ဓတော-တရားအစုအားဖြင့်၊ စတုရာသီတိ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ- ရှစ်သောင်း လေးထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့သည်၊ ဟောန္တိ-နံ၏။

ကထံ-အဘယ်သို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း၊ ဟိ-အဖြေကား၊ (တနည်း) ဟိ-ချဲ့၊ သဗ္ဗ မိ - အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ - ဤ မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော် သည်၊ ပိဋကတော - ပိဋကအားဖြင့်၊ ဝိနယပိဋကံ - ဝိနယပိဋက၎င်း၊ သုတ္တန္တ ပိဋကံ - သုတ္တန္တပိဋက၎င်း၊ အဘိဓမ္မပိဋကံ - အဘိဓမ္မပိဋက၎င်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ တိပ္ပဘေဒဒေဝ-၃ ပါး အပြားရှိသည်ပင်၊ ဟောတိ-၏၊ [ဗုဒ္ဓဝစနကဲ့သို့ ပိဋက သည်လည်း ၃ ပါးပြားသည်ပင် - ဟူလို၊ ဤ ဝေမျိုးကို သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏဟု ချည်း မှတ်ပါ။] တတ္ထ-ထို ၃ ပါးတို့တွင်၊ ဥဘယာနိ- ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနိအားဖြင့် ၂ ပါးကုန်သော၊ ပါတိမောက္ခာနိ - တို့၎င်း၊ ဒွေ - ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနိအားဖြင့် နှစ်ပါးကုန်သော၊ ဝိဘင်္ဂါ-ပါတိမောက်ကိုအကျယ်ဝေဘန်ရာ ပဒဘာဇနိတို့၎င်း၊ ဒွါဝိသတိ- ၂၂ ပါးသော၊ ခန္ဓကာ-ခန္ဓကတို့၎င်း၊ သောဠသပရိဝါရော-၁၆ ဝါရ တို့ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော ပရိဝါရ၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဣဒံ-ဤ ပိဋကသည်၊ ဝိနယ ပိဋကံနာမ-မည်၏။

မြဟ္မဇာလာဒိ စတုတ္ထိံ သ သုတ္တသင်္ဂဟော - မြဟ္မဇာလာသုတ် အစရှိသော သုံးဆွဲလေးသုတ်တို့ကို သိမ်းယူရာ သိမ်းယူကြောင်းဖြစ်သော၊ ဒိဃနိကာယော-ကာယ်၎င်း၊ [ဣတိ ဌ္ဗစပ်၊] မူလပရိယာယသုတ္တာဒိ ဒိဃမုသတ ဒွေသုတ္တ သင်္ဂဟော - မူလ ပရိယာယသုတ် အစရှိသော တရားငါးဆွဲနှစ်သုတ်တို့ကို သိမ်းယူရာ သိမ်းယူကြောင်းဖြစ်သော၊ မဇ္ဈိမနိကာယော - ကာယ်၎င်း၊ [ဒိဃမုသတ - အခွဲအားဖြင့် နှစ်ရာ၊ ဝါ - တရားငါးဆယ်။] ဩဃတရဏသုတ္တာဒိ၊ ပေ၊ သုတ္တသင်္ဂဟော - ဩဃတရဏသုတ် အစရှိသော ခုနစ်ထောင် ခုနစ်ရာ ခြောက်ဆွဲနှစ်သုတ်တို့ကို သိမ်းယူရာ သိမ်းယူကြောင်းဖြစ်သော၊ [သတ္တ-၇ ခုတို့ဖြင့်မြှော်အပ်သော + သုတ္တသဟဿ - သုတ်တို့အထောင်၊ ဝါ - ခုနစ်ထောင်။] သံယုတ္တနိကာယော - ကာယ်၎င်း၊ စိတ္တ ပရိယာဒါန သုတ္တာဒိ၊ ပေ၊ သင်္ဂဟော - စိတ္တ ပရိယာဒါနသုတ် အစရှိသော ကိုးထောင် ငါးရာ ငါးဆွဲခုနစ်သုတ်တို့ကို သိမ်းယူရာ သိမ်းယူကြောင်း ဖြစ်သော၊ [နဝ + သုတ္တသဟဿ - ကိုးခုတို့ဖြင့် မြှော်အပ်သော + သုတ်အထောင်။] အင်္ဂုတ္တရနိကာယော-ကာယ်၎င်း၊ ခုဒ္ဒကပါဌ ဓမ္မပဒ၊ ပေ၊ စရိယာပိဋက ဝသေန-ခုဒ္ဒကပါဌ၊ ဓမ္မပဒ၊ ဥဒါန်း၊ ဣတိဝုတ်၊ သုတ္တနိပါတ်၊ ဝိမာနဝတ္ထု၊ ပေတဝတ္ထု၊ ထေရဂါထာ၊ ထေရီဂါထာ၊ ဇာတ်၊ နိဒ္ဒေသ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၊ အပဒါန်၊ ဗုဒ္ဓဝင်၊ စရိယာပိဋကတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ပန္နရသပ္ပဘေဒေါ - တဆွဲငါးပါး အပြားရှိသော၊ ခုဒ္ဒကနိကာယော-ကာယ်၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဣဒံ-ဤ ဘုရားစကားတော်သည်၊ သုတ္တန္တ ပိဋကံနာမ - သုတ္တန္တ ပိဋက မည်၏၊ ဓမ္မသင်္ဂဟီ အာဒိနိ - ဓမ္မသင်္ဂဟီ အစရှိကုန်သော၊ သတ္တပကရဏာနိ-အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်းတို့သည်၊ အဘိဓမ္မ ပိဋကံနာမ-အဘိဓမ္မာပိဋက မည်၏။

အမှာ။ ။ဤမှ နောက်၌ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာနှင့် တူသော ပါဠိရပ်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ၊ ဤ၌ နိဿယ အနက်မျှကိုသာ ပြပါမည်။

[ဝိနယစသည်တို့၏ သရုပ်ကို ပြပြီး၍ ဝိနယသဒ္ဓါ စသည်တို့၏ ဝစနတ္ထကို ပြတော်မူလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် တတ္ထ စသည်ကိုမိန့်၊] တတ္ထ - ထိုသုံးသွယ်သော ပိဋကတို့တွင်၊ [အယံ ဝိနယော ဣတရံ အဘိဓမ္မဿတို့၌ စပ်၊ ရှေး နိဿယ၌ကား “တတ္ထ ဝစနတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော” ဟု ပေး၏၊] (ဣမဿ ဝိနယဿ - ဤ ဝိနည်းပိဋက၏၊) [ဟိတ်ဆိုက်လရာ ကြိယာ၏ ကံ ကတ္တားကို ဟိတ်၏သမ္ပန် ခံမြဲ။] ဝိဝိဓ ဝိသေသနယတ္တာ - အထူးထူး အပြားပြား များသော နည်း၊ ထူးသောနည်း ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ကာယဝါစာနံ - ကိုယ် နှုတ်တို့ကို၊ ဝိနယနတောစေဝ- ဆုံးမတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဝိနယတ္ထ ဝိဒူဟိ-ဝိနယသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို သိကုန်သော ပညာရှိတို့သည်၊ အယံ ဝိနယော-ဤ ဝိနည်းပိဋကကို၊ ဝိနယောတိ- ဝိနယမည်၏ ဟူ၍၊ အက္ခာတော- ဆိုအပ်ပြီ။

ဟိ-ဇ္ဈ၊ (တနည်း) ဟိ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ဧတ္ထ-ဤ ဝိနည်းပိဋကဋ္ဌ၊ ဝိဝိဓာ- အထူးထူး အပြားပြား များကုန်သော၊ ပဉ္စဝိဓ၊ ပေ၊ ဝိဘင်္ဂါဒိပ္ပဘောဒါ - ၅ ပါး အပြားရှိသော ပါတိမောက္ခဒ္ဒေသ၊ ပါရာဇိက အစရှိသော ၇ ပါးသော အာပတ် အစု၊ မာတိကာ၊ ဝိဘင်း အစရှိသော အပြားရှိကုန်သော၊ နယာ - နည်းတို့သည်၊ (သန္တိ-နိဇ္ဈ၊) တသ္မာ ဝိဝိဓနယတ္တာ - ထိုသို့ အထူးထူး အပြားပြား များသော နည်းရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ စ - အဘို့တပါးကား၊ (ဝိဝိဓနယတ္တာ ဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရမှတပါး ဝိသေသနယတ္တာ ဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ် ဝိတ္ထာရကား၊) (ဧတ္ထ-ဤ ဝိနည်း ပိဋကဋ္ဌ၊) ဝိသေသဘူတာ-ထူးကုန်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒဠိကမ္မ သိထိလ ကရဏပ္ပယောဇနာ - မူလပညတ်ကို ခိုင်မြဲအောင်ပြုခြင်း၊ လျော့အောင်ပြုခြင်း အကျိုးရှိကုန်သော၊ အနုပညတ္တိနယာ-အနုပညတ်နည်းတို့သည်၊ (သန္တိ)၊ တသ္မာ ဝိသေသနယတ္တာ-ထိုသို့ ထူးသောနည်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။

စ- ကား၊ (ဝိသေသနယတ္တာဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ် ဝိတ္ထာရမှတပါး ဝိနယနတောစေဝ ကာယဝါစာနံ ဟူသော အကျဉ်း သင်္ခေပ ဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ်ဝိတ္ထာရကား၊) ကာယိကဝါစာသိက အဇ္ဈာစာရ နိသေဓန တော-ကိုယ်၌ဖြစ်သောလွန်ကျူးမှု၊ နှုတ်၌ဖြစ်သောလွန်ကျူးမှုကို တားမြစ်တတ် သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဘာဝပ္ပဓာန)၊ သေ(သေဝေ)-ဤဝိနည်းသည်၊ ကာယံ- ကိုယ်ကို၎င်း၊ ဝါစဉ္စ-နှုတ်ကို၎င်း၊ ဝိနေတိ- ကန့်မြစ် ဆုံးမတတ်၏၊ ကာယ ဝါစာ နံ- ကိုယ် နှုတ်တို့ကို၊ တသ္မာ ဝိနယနတောစ-ထိုသို့ ကန့်မြစ် ဆုံးမတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဝိနယောတိ-ဝိနယမည်၏ ဟူ၍၊ အက္ခာတော-ပြီ၊ တေန-ထို ဝိဝိဓနယတ္တာ အစရှိသောဟိတ် ၃ ရပ်ဖြင့်၊ ဧတဿ-ဤ ဝိနယသဒ္ဒါ၏၊ (“အဒိ ဝိနယသဒ္ဒါ၏” ဟုလို၊) ဝစနတ္ထ ကောသလ္လတ္ထံ-ဝိပြုတ်ဝစနတ်၌ ကျမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်ဟူသော ဉာဏ်အကျိုးငှါ၊ ဝိဝိဓဝိသေသနယတ္တာ၊ ပေ၊ အက္ခာတောတိ - တော ဟူသော၊ ဧတံ (ဂါထာဝစနံ) - ဤ ဂါထာစကားကို၊ (တနည်း) ဧတံ (အတ္ထဝစနံ)-ဤအနက်ကို ပြကြောင်းစကားကို၊ မယာ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ ဝါ-ဆိုခဲ့ပြီ။ [ဠိကာ၌ “ဧတဿာတိ ဝိနယဿ” ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုအလို “ဧတဿ- ဤ ဝိနယပိဋက၏” ဟု ပေး၍ ဝစနတ္ထဝယ် ဝစန၌စပ်။]

[ဝိနယသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထမှတပါး သုတ္တသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကိုပြလို၍ “ဣတရံ ပန ” စသည်မိန့်၊] ပန - ကား၊ (ဝိနယသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထမှတပါး သုတ္တသဒ္ဒါ၏ ဝစနတ္ထကား၊) ဣတရံ-ဝိနည်းပိဋကမှ တပါးသော သုတ္တန်ပိဋကကို၊ အတ္တာနံ- စီးပွားတို့၏၊ (သုဝုတ္တတော စသည်၌စပ်၊) ဝါ - တို့ကို၊ သူစနတော - ထင်ရှား ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ သုဝုတ္တတော - ကောင်းစွာ ဟောအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ သဝနတော - သီးတတ် ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်

၎င်း၊ အထ-ထိုမျှ၊ သူဒနတော- သွန်ချတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ သုတ္တ
ဏာ- ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ သုတ္တ သဘာဝ
တောစ- တမျဉ်းကြီး ပန်းသီချည်နှင့်တူသော အဘို့ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊
ဝါ-တမျဉ်းကြီး ပန်းသီချည်နှင့် သဘောတူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ (သုတ္တတ္ထ
ဝိဒူဟိ - သုတ္တသဒ္ဒါ၏အနက်ကို သိကုန်သော ပညာရှိတို့သည်။) သုတ္တန္တိ- သုတ္တ
မည်၏ဟူ၍၊ အက္ခရာတံ-ပြီ။

ဟိ- ချွ၊ တံ- ထို သုတ္တန်ပိဋကသည်၊ အတ္တတ္ထ ပရတ္တာဒိဘေဒေ - မိမိစီးပွား၊
သူတပါးစီးပွား အစရှိသော အပြားရှိကုန်သော၊ အတ္ထေ-စီးပွားတို့ကို၊ (တနည်း)
အတ္တတ္ထ ပရတ္တာဒိဘေဒေ - အတ္တတ္ထ , ပရတ္ထ အစရှိသော အပြားရှိကုန်သော၊
အတ္ထေ - စီးပွား အနက်တို့ကို၊ သူစေတိ- ထင်ရှားပြတတ်၏၊ (အတ္တာနံ- တို့ကို၊
တသ္မာ သူစနတော-ထိုသို့ ထင်ရှားပြတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊) စ-ကား၊
(သူစနတော ဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပ ဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ် ဝိတ္ထာရမှတပါး
သုဝုတ္တတော၊ပေ၊အံ၊) ဣ-ဤ သုတ္တန်ပိဋက၌၊ အတ္တာ-အတ္တတ္ထ ပရတ္ထ အစရှိ
သော စီးပွားတို့ကို၊ ဝါ- စီးပွားအနက်တို့ကို၊ သုဝုတ္တာ- ကောင်းစွာ ဟောတော်မူ
အပ်ကုန်ပြီ၊ (ကသ္မာ - ကြောင့်၊ ဝိညာယတိ - သိအပ်သနည်း၊) ဝေနေယျဇ္ဈာ
သယာနုလောမေန - ဝေနေယျတို့၏ အဇ္ဈာသယအား လျော်သောအားဖြင့်၊
ဝုတ္တတ္တာ - ဟောတော်မူအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ - အပ်၏၊
အတ္တာနံ - တို့၏၊ တသ္မာ သုဝုတ္တတော- ထိုသို့ ကောင်းစွာဟောအပ်ရာ၏ အဖြစ်
ကြောင့်၎င်း၊) စ - ကား၊ (သုဝုတ္တတောဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပ ဟိတ်ပါဠိ၏
အကျယ် ဝိတ္ထာရမှတပါး သဝနတောဟူသော၊ပေ၊အံ၊) သသံ-ကောက်သည်၊
ဖလံ- အသီးကို၊ သဝတိဣဝ- သီးတတ်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ၊) ဧတံ-ဤ သုတ္တန်
သည်၊ အတ္ထေ-အတ္တတ္ထ ပရတ္ထ အစရှိသောစီးပွားတို့ကို၊ ဝါ-စီးပွားအနက်တို့ကို၊
သဝတိ-သီးတတ်၏၊ ပသဝတံ- ဖြစ်စေတတ်၏၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊
ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ- ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ - ၏၊ (အတ္တာနံ - တို့ကို၊ တသ္မာ
သဝနတော-ထိုသို့ သီးတတ် ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။)

စ - ကား၊ (သဝနတောဟူသော အကျဉ်းသင်္ခေပဟိတ်ပါဠိ၏ အကျယ်
ဝိတ္ထာရမှတပါး၊ သူဒနတောဟူသော၊ပေ၊အံ၊) ဧတံ- သည်၊ (အတ္ထေ-အတ္တတ္ထ
ပရတ္ထအစရှိသော စီးပွားတို့ကို၊ ဝါ-စီးပွားအနက်တို့ကို၊) သူဒတိ-သွန်ချတတ်၏၊
(ကိမိဝ - အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊) [အဖြေကိုမသိသေးဘဲ သာမညအနေ ဖြစ်၍
နပုံလိန်ဖြင့်မေးသည်။] ဓေန- နွားမသည်၊ ဒိရံ- နို့ ရည်ကို၊ သူဒတိဝိယ - သွန်ချ
သကဲ့သို့တည်း၊ ပဋ္ဌရတိ-သွန်ချတတ်၏၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-
သည်၊ ဝါ- သည်၊ ဟောတိ - ၏၊ (အတ္တာနံ - တို့ကို၊ တသ္မာ သူဒနတော- ထိုသို့
သွန်ချတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊) စ - ကား၊ (သူဒနတောဟူသော၊ပေ၊

သုတ္တာဏာဟူသော၊ပေ၊ကား၊) ဧတံ-သည်၊ [ရှေ့ဝါကျမှလိုက်သည်။] နေ-ထို
 အတ္တတ္ထ ပရတ္တ အစရှိသော စီးပွားတို့ကို၊ ဝါ - စီးပွားအနက်တို့ကို၊ သုဋ္ဌ -
 ကောင်းစွာ၊ တာယတိ - စောင့်ရှောက်တတ်၏၊ ရက္ခတိ - စောင့်ရှောက်တတ်၏၊
 ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ (အတ္တာနံ- တို့ကို၊ တသ္မာ သုတ္တာဏာ- ထိုသို့ ကောင်းစွာ
 စောင့်ရှောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။)

စ - ကား၊ (သုတ္တာဏာဟူသော ၊ပေ၊ သုတ္တသဘာဝတော ဟူသော ၊ပေ၊
 ကား၊) ဧတံ-သည်၊ သုတ္တသဘာဝ-တမျဉ်းကြီး ပန်းသီချည်နှင့်တူသောအဘို့ ရှိ၏၊
 ဝါ- တမျဉ်းကြီး ပန်းသီချည်နှင့် သဘောတူ၏၊ ဟိ- ချဲ့၊ တစ္ဆကာနံ - လက်သွား
 တို့၏၊ သုတ္တံ- တမျဉ်းကြီးသည်၊ [တိုင်းတာကြောင်း မျဉ်းကြီး- ဟူလို၊] ပမာဏံ-
 တိုင်းတာကြောင်းသည်၊ ဝါ-လိုရင်းပမာဏသည်၊ ဟောတိယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊
 ဧဝံ-ဤအတူ၊ ဧတမ္ဗိ-ဤ သုတ္တန်သည်လည်း၊ ဝိည္ဇနံ-တရားဆုံးဖြတ်သော ပညာရှိ
 တို့၏၊ (ပမာဏံ - နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းသည်၊ ဝါ - လိုရင်းပမာဏသည်၊ ဟောတိ-
 ၏။) စ - တမျဉ်းကြီးနှင့်တူပုံသာ မကသေး၊ သုတ္တေန - ချည်ဖြင့်၊ သင်္ဂဟိတာနိ-
 သိမ်းယူအပ်ကုန်သော၊ ဝါ - သီကုံးအပ်ကုန်သော၊ ပုပ္ဖာနိ - တို့ကို၊ ဝါတေန-
 လေသည်၊ န ဝိကိရိယန္တိ ယထာ- ဖရိုဖရဲ မဖြန့်ကြဲအပ်၊ မဖြန့်ကြဲနိုင်ကုန်သကဲ့
 သို့၊ နဝိဒ္ဓံသိယန္တိယထာ - မဖျက်ဆီးအပ်၊ မဖျက်ဆီးနိုင်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တူ၊
 ဧတေန-ဤသုတ္တန်ဖြင့်၊ သင်္ဂဟိတာ-ကုန်သော၊ အတ္တာ- အတ္တတ္ထ ပရတ္တ အစရှိ
 သော စီးပွားတို့ကို၊ ဝါ-စီးပွားအနက်တို့ကို၊ (မိစ္ဆာဝါဒေန- မိစ္ဆာဝါဒသည်။)
 နဝိကိရိယန္တိ - န၊ နဝိဒ္ဓံသိယန္တိ - န၊ (တသ္မာ သုတ္တသဘာဝတောစ - ထိုသို့
 တမျဉ်းကြီး ပန်းသီချည်နှင့်တူသော အဘို့ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဝါ - နှင့်
 သဘောတူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ သုတ္တတ္ထဝိဒူဟိ - တို့သည်၊ သုတ္တန္တိ- ဟူ၍၊
 အက္ခာတံ - ပြီ၊) တေန - ထို အတ္တာနံ သူစနတော အစရှိသော ဟိတ် ၆ ရပ်ဖြင့်၊
 ဧတဿ-ဤ သုတ္တသဒ္ဓါ၏၊ ဝစနတ္ထ ကောသလ္လတ္ထံ - ဝိပြိုဟ်ဝစနတ်၌ ကျွမ်းကျင်
 သူ၏ အဖြစ်ဟူသော ဉာဏ်အကျိုးငှါ၊ အတ္တာနံ သူစနတော၊ပေ၊အက္ခာတန္တိ-
 အက္ခာတံဟူသော၊ ဧတံ (ဝါထာဝစနံ)- ကို၊ (တနည်း) ဧတံ (အတ္ထဝစနံ)-
 ဤအနက်ကို ပြုကြောင်းစကားကို၊ မယာ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ ဝါ-ဆိုခဲ့ပြီ။

အဘိဓမ္မဿ-အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏၊ ဝစနတ္ထော- ကို၊ (မယာ- သည်၊) ဝုတ္တော
 ယေဝ-ဆိုအပ်ပြီးသည်သာ၊ [“ကေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော၊ ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသ
 ဋ္ဌေန ” ဟု ဆိုခဲ့ပြီးပြီ - ဟူလို၊] အပရော - ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းမှ တပါးသော၊
 နယော-နည်းကို၊ (မယာ - သည်၊ ဝုတ္တတေ - ဆိုအပ်၏၊ ဝါ- ဆိုဥားအံ့၊) ယံ
 (ယသ္မာ)ကြောင့်၊တ္ထ-ဤအဘိဓမ္မပိဋက၌၊ ဝုခိမန္တော-တိုးပွားခြင်း ရှိကုန်သော၊
 ဓမ္မာစ-တရားတို့ကို၎င်း၊ သလက္ခဏာ-အမှတ်အသားနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊
 ဓမ္မာစ-တို့ကို၎င်း၊ ပူဇိတာ-ပူဇော်ထိုက်ကုန်သော၊ ဓမ္မာစ-တို့ကို၎င်း၊ ပရိစ္ဆိန္ဒာ-

ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာစ-တို့ကို၎င်း၊ အဓိကာ-လွန်ကဲကုန်သော၊ ဓမ္မာစ-
 တို့ကို၎င်း၊ ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ တေန-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဝုခိုမန္တ
 အစရှိသော တရားတို့ကို ဟောအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) အဘိဓမ္မတ္ထဝိဒူဟိ-
 အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို သိကုန်သော ပညာရှိတို့သည်၊ အဘိဓမ္မော-အဘိဓမ္မ
 မည်၏ဟူ၍၊ အက္ခာတော-ဆိုအပ်ပြီ။ [အဘိဓမ္မောတိ-ဟု ဆိုလိုလျက် အာကာရ
 ဇောတက ဣတိသဒ္ဒါ အကြေကြံ။]

ဟိ-ချေ၊ အယံအဘိသဒ္ဒေါ- ဤအဘိသဒ္ဒါသည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုခိုလက္ခဏပူဇိတ
 ပရိစ္ဆိန္ဒာဓိကေသု-ဝုခိုအနက်၊ လက္ခဏအနက်၊ ပူဇိတအနက်၊ ပရိစ္ဆိန္ဒအနက်၊
 အဓိကအနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ-ထင်ရှား၏၊ ဝါ-တွေ့မြင်အပ်၏၊ [“ ပါဠိတော်၌
 တွေ့မြင်အပ်၏” ဟုလို၊] တထာဟိ- ထို စကားမှန်၏၊ (တနည်း) တထာဟိ-ထို
 စကားကို ချဲ့ဥားအံ့၊ သေ(သော)- ဤအဘိသဒ္ဒါသည်၊ (အာဂတော-၌စပ်၊)
 ဗာဠာ မေ အာဝုသော ဒုက္ခာ ဝေဒနာ အဘိက္ကမန္တိ နော ပဋိက္ကမန္တိ တိအာဒိသု-
 ဗာဠာ၊ ပေ၊ နောပဋိက္ကမန္တိ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဝုခိုယံ-တိုးပွားခြင်းဟူသော
 အနက်၌၊ အာဂတော-လာ၏၊ [အာဝုသော-ဝါရှင်၊ မေ-ဝါ၏၊ ဗာဠာ-ပြင်းထန်
 ကုန်သော၊ ဒုက္ခာ-ဆင်းရဲစေတတ်ကုန်သော၊ ဝေဒနာ-ဝေဒနာတို့သည်၊ အဘိ
 က္ကမန္တိ-တိုးပါကုန်၏၊ နောပဋိက္ကမန္တိ-မဆုတ်ပါကုန်၊ (ကဿပသံယုတ်စသည်၌
 လာသည်၊) ယာတာရတ္ထိယော အဘိညာတာ , အဘိလက္ခိတာတိ အာဒိသု-
 တာအစရှိကုန်သော ပါဠိရပ်တို့၌၊ လက္ခဏေ-အမှတ်အသား ဟူသောအနက်၌၊
 အာဂတော-၏၊ [အဘိညာတာ-လထက်ဝက်စသော အမှတ်အသားဖြင့် သိအပ်
 ကုန်သော၊ ဝါ- ထင်ရှားကုန်သော၊ အဘိလက္ခိတာ - လထက်ဝက် စသော
 အမှတ်အသားဖြင့် မှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ ယာတာရတ္ထိယော-အကြင်ညဉ့်တို့
 သည်၊ သန္တိ - ကုန်၏၊ (မူလပဏ္ဏာသ ဘယဘောရဝသုတ်၊) တရားနာဘို့ရန်
 ဥပုသ်စောင့်ဘို့ရန် အဋ္ဌမိ၊ စာတုဒ္ဒသီ , ပန္နရသီ ညဉ့်များကို လဖြင့် မှတ်သားကြ
 သည်-ဟုလို။]

ရာဇာဘိရာဇာမနုဇိန္ဒောတိအာဒိသု-န္ဒောအစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ပူဇိတ-
 ပူဇော်ထိုက်ဟူသော အနက်၌၊ အာဂတော-၏၊ [မနုဇိန္ဒော-လူတို့ကို အစိုးရ
 သော၊ ရာဇာဘိရာဇာ - မင်းအပေါင်းတို့သည် ပူဇော်ထိုက်သော စကြာမင်း
 သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊ ရဇ္ဇံ-မင်းအဖြစ်ကို၊ ကာရေဟိ-ပြုစေပါလော၊) မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ၊
 သေလသုတ်။] ပဋိပလော ဝိနေတုံ အဘိဓမ္မ အဘိဝိနယတိအာဒိသု-ယေအစ
 ရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ပရိစ္ဆိန္ဒ-ပိုင်းခြားအပ်ဟူသောအနက်၌၊ အာဂတော-၏၊
 [အဘိဓမ္မ-ပိုင်းခြားကန့်သတ်အပ်သော ဓမ္မအရာ၌၎င်း၊ အဘိဝိနယ-ပိုင်းခြား
 ကန့်သတ်အပ်သော ဝိနည်းအရာ၌၎င်း၊ ဝိနေတုံ-တပည့်တို့ကို သင်ကြားပို့ချ
 ဆုံးမခြင်းငှါ၊ ပဋိပလော - စွမ်းနိုင်၏၊ (ဝိနည်းမဟာဝါ ပဗ္ဗဇ္ဇက္ခန္ဓက စသည်၌

လာသော ပါဠိ။)] အညမည သက်ရိရဟိတေ - အချင်းချင်း ရောရှက်ခြင်းမှ ကင်းသော၊ ဓမ္မစ-ဓမ္မအရာ၌၎င်း၊ ဝိနယေစ-ဝိနည်းအရာ၌၎င်း၊ (ဝိနေတုံ-ငှါ၊ ပဋိပလော- ဧ။) ဣတိ- ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်။ ဝါ- ကို၊ ဝတ္ထံ ဟောတိ၊ အဘိက္ကန္တန ဝဏ္ဏနာတိ အာဒိသု - န အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ အဓိကေ- အလွန်အကဲဟူသောအနက်၌၊ အာဂတော-ဧ။ [အဘိက္ကန္တန-အလွန်နှစ်သက် အပ်သော၊ ဝဏ္ဏန-အဆင်းဖြင့်၊ (ဝန္ဒတိ- ရှိခိုးလာသူကား၊ ကော-အဘယ်သူ နည်း။) (ဝိမာနဝတ္ထု၌လာသော ပါဠိ။)]

စ-ဆက်၊ (အတ္ထယုတ္တိကို ဆက်၍ပြုဥားအံ့၊ “သဒ္ဓယုတ္တိမှတပါး၊ အတ္ထယုတ္တိ ကို ဆိုဥားအံ့”လည်း ပေးကြ၏။) ဣတ္ထ - ဤ အဘိဓမ္မာပိဋက၌၊ (ဝုတ္တာ၌စပ်။) ရူပပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ၊ မေတ္တာသဟဂတေန စေတသာ ကေဒိသံ ဖရိ တွာ ဝိဟရတိတိ အာဒိနာ-သော၊ နယေန-ဖြင့်၊ ဝုခိမန္တော-တိုးပွားခြင်းရှိကုန် သော၊ ဓမ္မာပိ- တို့ကိုလည်း၊ ဝုတ္တာ - ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ (တသ္မာ- ထိုသို့ ဝုခိမန္တတရားတို့ကို ဟောအပ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။) [ရူပပပတ္တိယာ-ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ၊ ဝါ- ဧ။ မဂ္ဂံ- အကြောင်းဖြစ်သောများကို၊ ဘာဝေတိ- ဖြစ်စေ၏။ ဝါ-တိုးပွားစေ၏။ မေတ္တာသဟဂတေန-မေတ္တာနှင့်တကွဖြစ်သော၊ စေတသာ- ဖြင့်၊ ကေဒိသံ-တခုသောအရပ်မျက်နှာကို၊ ဝါ-တခုသောအရပ်မျက်နှာ၌နေသော သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ ဖရိတွာ - ဖြန့်၍၊ ဝိဟရတိ - နေ၏။] ရူပါရမဏံဝါ သဒ္ဓါ ရမဏံဝါတိ အာဒိနာ- သော၊ နယေန - ဖြင့်၊ အာရမဏာဒိဟိ - အာရုံ အစ ရှိသည်တို့ဖြင့်၊ သံလက္ခဏီယတ္တာ - မှတ်သားအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ [သံလက္ခဏီယတ္တာတိ သဉ္စာနိတတ္တာ၊-ဇီကာ။] သလက္ခဏာ- အမှတ်အသား နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာပိ - တို့ကိုလည်း၊ ဝုတ္တာ - နိပြီ၊ (တသ္မာ - ထိုသို့ သလက္ခဏတရားတို့ကို ဟောအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။) [ရူပါရမဏံဝါ- ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ သဒ္ဓါရမဏံဝါ- သော၊ ပေ၊ စိတ္တံ- သည်၊ ဥပ္ပန္နံ - အတိတ်စိတ်၏ အထက်ဖြစ်သော နောက်ကာလ၌ ခဏတ္တယသို့ ရောက်သည်၊ ဟောတိ-ဧ။] သေက္ခာဓမ္မာ၊ အသေက္ခာဓမ္မာ၊ လောကုတ္တရာဓမ္မာတိ အာဒိနာ- သော၊ နယေန- ဖြင့်၊ ပူဇိတာ- ပူဇော်ထိုက်ကုန်သော၊ ဓမ္မာပိ-တို့ကို လည်း၊ ဝုတ္တာ - နိပြီ၊ ပူဇာရဟာ - ပူဇော်ထိုက်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ ဝုတ္တာ၊ ဣတိ အယံ-ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ အဓိပ္ပါယော-အလိုရှိအပ်သောအနက်တည်း၊ တသ္မာ- ထိုသို့ ပူဇိတတရားတို့ကို ဟောအပ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း။) [သေက္ခာ-သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ - ရှိကုန်၏။ စသည်ဖြင့် ပေး၊] ဖဿော ဟောတိ ဝေဒနာ ဟောတိတိ အာဒိနာ-သော၊ နယေန-ဖြင့်၊ သဘာဝ ပရိစ္ဆိန္နတ္တာ- သဘောအားဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပရိစ္ဆိန္နာ-ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာပိ ဝုတ္တာ၊ (တသ္မာ-ထိုသို့ ပရိစ္ဆိန္နတရားတို့ကို

ဟောအပ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊) [ဖဿော-တွေထိခြင်းသဘောသည်၊ ဟောတိ-
 ၏၊ ဝေဒနာ-ခံစားခြင်းသဘောသည်၊ ဟောတိ-၏၊] မဟဂ္ဂတာ ဓမ္မာ၊ အပ္ပမာဏာ
 ဓမ္မာ၊ အနတ္တရာဓမ္မာတိ အာဒိနာ- သော၊ နယေန - ဖြင့်၊ အဓိကာ- လွန်ကဲကုန်
 သော၊ ဓမ္မာပိ-တို့ကိုလည်း၊ ဝုတ္တာ-န်ပြီ၊ (တသ္မာ - ထိုသို့ အဓိက တရားတို့ကို
 ဟောအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ အဘိဓမ္မတ္ထဝိဒ္ဓဟိ - တို့သည်၊ အဘိဓမ္မာ-
 မည်၏ဟူ၍၊ အက္ခာတော-ပြီ၊) တေန-ထို ဝုခိမန္တ တာစသော ဟိတ် ၅ ရပ်ဖြင့်၊
 တေဿ-ဤအဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏၊ ဝစနတ္ထကောသလတ္ထံ-ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ္ထ၌ ကျမ်းကျင်
 သူ၏ အဖြစ်ဟူသော ဉာဏ်အကျိုးငှါ၊ ယံ ဧတ္ထဝုခိမန္တာ၊ ပေ၊ အက္ခာတောတိ-
 ဟူ၍၊ ဧတံ(ဝါထာဝစနံ)- ကို၊ တနည်း- ဧတံ (အတ္ထဝစနံ)- ဤအနက်ကို
 ပြကြောင်းစကားကို၊ မယာ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ပြီ။

ပန - ကား၊ (ဝိနယသုတ္တ အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္တမှတပါး၊ ပိဋကသဒ္ဓါ၏
 ဝစနတ္တကား၊) ဧတ္ထ- ဤ အချင်းချင်းထူးခြားသော ဝိနယ၊ သုတ္တ၊ အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ
 တို့၌၊ (သမောဓာနေတဗ္ဗံ- ပေါင်းစပ်ထိုက်သော၊ ဝါ- သမာသံတွဲထိုက်သော၊)
 ယံ-အကြင်ပိဋကသဒ္ဓါသည်၊ အဝိသိဋ္ဌံ- အနက်အားဖြင့် မထူး၊ တံ ပိဋကံ- ထို
 ပိဋကသဒ္ဓါကို၊ [တံ ပိဋကသဒ္ဓိတိ အတ္ထော၊ - ဇီကာ(အာဟု၌စပ်၊)။] ပိဋကတ္ထ
 ဝိဒ္ဓု- ပိဋကသဒ္ဓါ၏အနက်ကို သိကုန်သောပညာရှိတို့သည်၊ ပရိယတ္တိဗ္ဗာဇနတ္ထ
 တော-သင်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်၊ တည်ရာဟူသောအနက်တို့ဖြင့်၊
 ဝါ-သင်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်၊ တည်ရာဟူသောအနက်ရှိ၏ဟူ၍၊
 အာဟု-ဆိုကြကုန်ပြီ၊ တေန-ထို ပိဋကသဒ္ဓါနှင့်၊ သမောဓာနေတွာ-ပေါင်းစပ်၍၊
 ဝါ-သမာသံတွဲ၍၊ [တေနာတိ အာဒိနာ သမာသံ ဒဿေတိ၊ - ဇီကာ၊] တယော
 ပိ- ၃ ပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိနယာဒယော - ဝိနယအစရှိသော သဒ္ဓါတို့ကို၊
 ဧ ယျာ-သိထိုက်ကုန်၏။

ဟိ - ချဲ့၊ (တနည်း) ဟိ ယသ္မာ - ကြောင့်၊ (နောက်၌ တသ္မာရှိသည်၊) ပရိ
 ယတ္တိပိ- သင်ယူအပ်သော ပါဠိကိုလည်း၊ မာ ပိဋကသမ္ပဒါနေနာတိ အာဒိသု-
 နေန အစရှိသောပါဠိရပ်တို့၌၊ ပိဋကန္တိ-ပိဋကဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ဆိုအပ်၏၊ [ပိဋက
 သမ္ပဒါနေန - ကျမ်းစာကို ကောင်းစွာပေးရာ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ- ကျမ်းစာကို
 ကောင်းစွာ တတ်ကျွမ်းကာမျှဖြင့်၊ မာဂဏိတ္ထ-ဤ အယူဝါဒသည် ငါတို့ ကျမ်းစာ
 နှင့် ညီမျှ၏ဟု အတည်မယူကြကုန်လင့်၊] အထ ဟေ၊ အာဒါယာတိ အာဒိသု -
 အာဒါယ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ယံကိဉ္စိ - အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊
 ဘာဇနမိ - တောင်းကိုလည်း၊ (ပိဋကန္တိ ဝုစ္စတိ၊) [အထ-ထိုအခါ၌၊ ပုရိသော-
 ယောကျားတယောက်သည်၊ ကုဒါလပိဋကံ - ပေါက်တူးနှင့် တောင်းကို၊ အာဒါ
 ယ-ယူ၍၊ အာဂစ္ဆေယျ-လာရာ၏။] တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပရိယတ္တိကို၎င်း၊
 ဘာဇနကို၎င်း၊ ပိဋကဟု ဆိုအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ပိဋကံ-ပိဋကသဒ္ဓါကို၊

ပိဋကတ္ထဝိဒူ- တို့သည်၊ ပရိယတ္တိ ဘာဇနတ္ထတော- တို့ဖြင့်၊ ဝါ- ဟူ၍ အာဟု- ကုန်ပြီ။

[စာအုပ်တို့၌ “ဣဒါနိ” ပါ၏။ မပါသင့်ကြောင်းကို ပါရာဇိကဏ် ဘာသာ ငိုကာ၌ ပြထားပြီ။] တေန သမောဓာနေတွာ တယောပိ ဝိနယာဒယော ဂေ ယျာ တိ-ဂေ ယျာဟူသည်ကား၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ ဒုဝိဓတ္ထေန- ၂ ပါး အပြားရှိသောအနက် ရှိသော၊ တေန ပိဋကသဒ္ဓေန-နှင့်၊ သမာသံ- သမာသ်ကို၊ ကတွာ-၍၊ ဝိနယော စ - ဝိနည်းလည်း ဟုတ်၏။ သော - ထို ဝိနည်းဟူသည်၊ ပရိယတ္တိဘာဝတော - သင်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ တဿ တဿ အတ္ထဿ- ထိုထိုအနက်၏၊ ဘာဇနတောစ-တည်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ပိဋကဉ္စ-ကလည်းဟုတ်၏။ ဣတိ- ဤ ၂ ပါးသော သတ္တိကြောင့်၊ ဝိနယပိဋကံ - က မည်၏။ ယထာ ဝုတ္တေနော- အကြင် အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသည်သာလျှင် ဖြစ်သော၊ နယေန- နည်းဖြင့်၊ [ယထာ ဝုတ္တေနော'တိ ဧဝံ ဒုဝိဓတ္ထေနာတိအာဒိနာ နယေန၊-ငိုကာ၊] သုတ္တန္တန္တ-သုတ္တန် လည်း ဟုတ်၏။ [အန္တသဒ္ဓါ အနက်မရှိ၊] တံ - ထို သုတ္တန်ဟူသည်၊ ပိဋကဉ္စ- ဟုတ်၏။ ဣတိ-ဤ ၂ ပါးသောသတ္တိကြောင့်၊ သုတ္တန္တ ပိဋကံ-မည်၏။ အဘိဓမ္မော စ-၏။ သော- သည်၊ ပိဋကဉ္စ-၏။ ဣတိ- ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မပိဋကံ-၏။ ဣတိဧဝံ- သို့၊ တယောပိ - ကုန်သော၊ ဧတေ ဝိနယာဒယော - ဤ ဝိနယအရရှိသော သဒ္ဓါ တို့ကို၊ ဂေ ယျာ-သိထိုက်ကုန်၏။

စ - ဆက်၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ ဥ တွာ - စာသင်သားတို့ သိပြီးခြင်းကြောင့်၊ ပုနပိ- တဖန်လည်း၊ ဝါ-ထပ်၍လည်း၊ တေသ္မေဝ ပိဋကေသု-ထို ပိဋက ၃ ပုံတို့၌ပင်၊ (နာနာပုကာရကော သလ္လတ္တိံစပ်၊) နာနာပုကာရကောသလ္လတ္တိံ - အမျိုးမျိုး သော အပြားအားဖြင့် ကျွမ်းကျင်သူ၏အဖြစ်ဟူသော ဉာဏ်အကျိုးငှါ၊ တေသု- ထို ပိဋက ၃ ပုံတို့၌၊ (ပရိဒီပယေ , ဝိဘာဝယေတို့၌စပ်၊) ယထာရဟံ- စွာ၊ ဒေသနာ သာသနကထာဘေဒံ-ဒေသနာ အထူးအပြား၊ သာသန အထူးအပြား၊ ကထာ အထူးအပြားကို၎င်း၊ သိက္ခာပုဟာန ဝတ္ထိရဘာဝဉ္စ - သိက္ခာ၊ ပဟာနံ, ဝတ္ထိရဘောဂုဏ်ကို၎င်း၊ ပရိဒီပယေ- ထက်ဝန်းကျင် ပြရာ၏။

ပရိယတ္တိဘေဒံ-သင်ယူပုံအထူး အပြားကို၎င်း၊(ဝိဘာဝယေ၌စပ်၊)ယဟိံ- အကြင် ၃ ပါးသော ပိဋက၌၊ ဘိက္ခု-သည်၊ ယထာ-အကြင် အပြားတို့ဖြင့်၊ ယံ သမ္ပတ္တိံ-အကြင်ပြည့်စုံခြင်းသို့၎င်း၊ ယံ ဝိပတ္တိဉ္စာပိ - အကြင် ပျက်စီးခြင်းသို့၎င်း၊ ပါပုဏာတိ-ရောက်ရ၏၊(တဟိံ-၌၊)တမ္ဗိသမ္ဗိ-ထိုအလုံးစုံကို၎င်း၊ ဝိဘာဝယေ- ထင်စွာပြရာ၏၊(တနည်း၊) ယဟိံ-၌၊ ဘိက္ခု-သည်၊ ယထာ-အကြင် ဥပါရမ္ဘ အစရှိသော အကြောင်းတို့ကြောင့် သင်ယူခြင်း၊ ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း၊ မကောင်း သဖြင့် ကျင့်ခြင်းဟူသောအပြားတို့ဖြင့်၊ ယံပရိယတ္တိဘေဒံ, ယံသမ္ပတ္တိံ, ယံဝိပတ္တိ ဉ္စာပိ, ပါပုဏာတိ-၏၊ (တဟိံ-၌၊) တမ္ဗိသမ္ဗိ-ကိုလည်း၊ ဝိဘာဝယေ-၏။

တကြိ-ထိုဂါထာတို့၌၊ အယံ-ဤဆိုအပ်လတံကား၊ ပရိဒီပနာ-ထက်ဝန်းကျင် ပြခြင်းသည်၎င်း၊ ဝိဘာဝနာစ- ထင်စွာပြခြင်းသည်၎င်းတည်း၊ ဟိ- ချဲ့၊ တိဏိ- ၃ ပုံကုန်သော၊ တောနိပိဋကနိ-တို့ကို၊ ယထာဏ္ဏမံ-တိုင်း၊ အာဏာဝေါဟာရ ပရမတ္ထဒေသနာတိစ-အာဏာဒေသနာ၊ ဝေါဟာရဒေသနာ၊ ပရမတ္ထဒေသနာတို့ ဟူ၍၎င်း၊ [ကထာတိစမှ ဣတိစ လိုက်စေ။] ယထာပရာဓ၊ ပေ၊ သာသနာနိတိစ- ယထာပရာဓသာသနာ၊ ယထာနုလောမသာသနာ၊ ယထာဓမ္မသာသနာတို့ဟူ၍ ၎င်း၊ သံဝရာသံဝရ၊ ပေ၊ ကထာတိစ-သံဝရာသံဝရကထာ၊ ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဋ္ဌနကထာ၊ နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒကထာတို့ ဟူ၍၎င်း၊ ဝုစ္စန္တိ - ကုန်၏၊ ဟိ - ထပ်၍ ချဲ့ဦးအံ့၊ (တနည်း) ဟိ-နိဒ္ဒေသမှတပါး၊ ပဋိနိဒ္ဒေသကို ဆိုဦးအံ့၊ ဣတ္ထ-ဤပိဋက ၃ ပုံတို့ တွင်၊ ဝိနယပိဋကံ-ကို၊ အာဏာရဟေန-အာဏာထားခြင်းငှါထိုက်တော်မူသော၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ အာဏာဗဟုလ္လတော-အာဏာများသည်၏အဖြစ်အားဖြင့်၊ [ဝိနယပိဋကဿ-ဟု သမ္ပန်ခံ။] ဒေသိတတ္တာ- ဟောတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊ အာဏာဒေသနာတိ-နာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ သုတ္တန္တ ပိဋကံ-ကို၊ [အန္တ သဒ္ဓါအနက်မရှိ၊ သုတ္တမေဝ + သုတ္တန္တံ၊ တဗ္ဘာဝဝုတ္တိကမ္မဓာရည်း။] ဝေါဟာရ ကုသလေန-အခေါ်အဝေါ်ပညတ်၌ ကျွမ်းကျင်တော်မူသော၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဝေါဟာရဗဟုလ္လတော - ပညတ်၏ များသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ ဒေသိတတ္တာ- ကြောင့်၊ ဝေါဟာရဒေသနာတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ အဘိဓမ္မပိဋကံ- ကို၊ ပရမတ္ထ ကုသလေန - ပရမတ်၌ ကျွမ်းကျင်တော်မူသော၊ ဘဂဝတာ - သည်၊ ပရမတ္ထ ဗဟုလ္လဒတာ-ပရမတ်၏ များသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ ဒေသိတတ္တာ - ကြောင့်၊ ပရမတ္ထဒေသနာတိ-၍၊ ဝုစ္စတိ-၏။

တထာ-ထိုမှတပါး၊ ပဌမံ-ပဌမဖြစ်သော ဝိနည်းပိဋကကို၊ ပရုရာပရာဓာ- များသော အပြစ်ရှိကုန်သော၊ ယေတေ သတ္တာ-တို့သည်၊ (သန္တိ-န်၏၊) တေ-ထို သတ္တာတို့ကို၊ ယထာပရာဓံ - အပြစ်အားလျော်စွာ၊ ဣတ္ထ - ဤဝိနည်း ပိဋက၌၊ သာသိတာ-ဆုံးမတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အပြစ်အားလျော်စွာ ဆုံးမအပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ယထာပရာဓသာသနန္တိ - ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ၏၊ ဒုတိယံ- ၂ခုမြောက်သုတ္တန်ပိဋကကို၊ အနေကဇ္ဈာသယာနုသယစရိယာမိမုတ္တိကာ- များသော အဇ္ဈာသယ၊ များသော အနုသယ၊ များသော စရိယ၊ များသော အမိ မုတ္တိရှိကုန်သော၊ သတ္တာ- တို့ကို၊ ယထာနုလောမံ - အကြင်အကြင် အဇ္ဈာသယ အစရှိသည်တို့အားလျော်စွာ၊ ဣတ္ထ-ဤသုတ္တန်ပိဋက၌၊ သာသိတာ- ဆုံးမတော် မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အဇ္ဈာသယစသည်အားလျော်စွာ ဆုံးမအပ် ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ယထာနုလောမသာသနန္တိ- ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ တတိယံ- ၃ ခုမြောက် အဘိဓမ္မပိဋကကို၊ ဓမ္မပုဉ္ဇမတ္ထေ-သဘာဝဓမ္မ အစုမျှ၌၊ အဟံ- ငါတည်း၊ မမံ-ငါ၏ဥစ္စာတည်း၊ ဣတိသည်နော-ဤသို့ မှတ်ထင်ခြင်းရှိကုန်သော၊

သတ္တာ-တို့ကို၊ ယထာဓမ္မံ-သဘာဝဓမ္မအားလျော်စွာ၊ ဣတ္ထ-ဤအဘိဓမ္မပိဋကဋ္ဌ၊ သာသိတာ- နိဗ္ဗိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သဘာဝဓမ္မအားလျော်စွာ ဆုံးမအပ် ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ယထာဓမ္မသာသနန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏။

တထာ- ထိုမှတစ်ပါး၊ [သာသနဘေဒမှတစ်ပါး၊ ကထာဘေဒကား - ဟူလို၊] ပဌမံ-ရှေးဥျားစွာသော ဝိနည်းပိဋကကို၊ အဇ္ဈာစာရပဋိပက္ခဘူတော- လွန်ကျူး မှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ သံဝရာသံဝရော- ငယ်သောစောင့်စည်းခြင်း၊ ကြီးသောစောင့်စည်းခြင်းကို၊ ဝါ- ငယ်သောစောင့်စည်းကြောင်းတရား၊ ကြီးသော စောင့်စည်းကြောင်းတရားကို၊ ဣတ္ထ- ဤ ဝိနည်းပိဋကဋ္ဌ၊ ကထိတော- ဟောတော် မူအပ်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သံဝရာသံဝရကိုဟောအပ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊) သံဝရာသံဝရကထာတိ- ထာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ သံဝရာသံဝရောတိ- ကား၊ ခုဒ္ဒကော စေဝ - ငယ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ မဟန္တာစ - ကြီးသည်လည်း ဖြစ်သော၊ သံဝရော - စောင့်စည်းခြင်းတည်း၊ (ကိမိဝ - နည်း၊) ကမ္မာကမ္မိဝိယ - ကံငယ် ကံကြီးဟူသကဲ့သို့၎င်း၊ ဖလာဖလံဝိယ- သစ်သီးငယ် သစ်သီးကြီး ဟူသကဲ့သို့၎င်း တည်း၊ [“ မဟန္တာစ၏ နောက်၌ သံဝရာသံဝရော ” ဟု ဣတ္ထရ၏၊ သီလက္ခန္ဓံ “ သံဝရော ” ဟုသာ ရှိသည်၊ အသဒ္ဒါ “ အကြီး ” အနက်ဟောတည်း။] ဒုတိယံ- ကို၊ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိပဋိပက္ခဘူတော- ၆ ၂ ပါးသောမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနာ- မိစ္ဆာအယူတို့ကို ဖြေရှင်းကြောင်းတရားကို၊ ဣတ္ထ- ဤ သုတ္တန်ပိဋကဋ္ဌ၊ ကထိတော- ပြီ၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနကိုဟောအပ် ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနကထာတိ - ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ တတိယံ- ကို၊ ရာဂါဒိပဋိပက္ခဘူတော - ရာဂ အစရှိသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ နာမရူပပရိစ္ဆေဒေါ- နာမ်ရုပ် ၂ ပါး ပိုင်းခြားကြောင်းတရားကို၊ ဣတ္ထ- ဤ အဘိ ဓမ္မပိဋကဋ္ဌ၊ ကထိတော - ပြီ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ နာမရူပပရိစ္ဆေဒကို ဟောအပ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊) နာမရူပပရိစ္ဆေဒကထာတိ- ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏။

စ-ကား၊ (ဒေသနာသာသနကထာဘေဒ၏ ဝိတ္ထာရမှတစ်ပါး၊ သိက္ခာပဟာန ဝတ္ထိရဘာဝ၏ ဝိတ္ထာရကား၊) တီသုပိ - ၃ ပုံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတေသု-ဤ ပိဋကတို့၌၊ တိဿော- နိဿော၊ သိက္ခာ- သိက္ခာတို့ကို၎င်း၊ တိဏိ- နိဿော၊ ပဟာ နာနိ - ပဟာနတို့ကို၎င်း၊ စတုဗ္ဗိဓော- သော၊ ဝတ္ထိရဘာဝေါစ - နက်နဲသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ တထာဟိ- ထိုစကားကိုချဲ့ဥျားအံ့၊ ဝိနယပိဋကေ- ၌၊ ဝိသေသေန- အဓိစိတ္တ, အဓိပညာသိက္ခာတို့မှ ထူးသောအားဖြင့်၊ အဓိသီလ သိက္ခာ - အဓိသီလသိက္ခာကို၊ ဝုတ္တာ- ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ သုတ္တန္တ ပိဋကေ- ၌၊ ဝိသေသေန - အဓိသီလ , အဓိပညာသိက္ခာတို့မှ ထူးသောအားဖြင့်၊ အဓိစိတ္တ သိက္ခာ-ကို၊ ဝုတ္တာ-ပြီ၊ အဘိဓမ္မပိဋကေ-၌၊ ဝိသေသေန- အဓိသီလ, အဓိစိတ္တ သိက္ခာတို့မှ ထူးသောအားဖြင့်၊ အဓိပညာသိက္ခာ-ကို၊ ဝုတ္တာ-ပြီ။

စ-ကား၊ (သိက္ခာ၏ဝိတ္တာရမှတပါး၊ ပဟာန၏ဝိတ္တာရကား၊) ဝိနယပိဋကေ-
 ဌ၊ ကိလေသာနံ-သံကိလေသာတို့၏၊ ဝါ-ကံကိလေသာတို့၏၊ [ကံအထမြောက်
 သော ကိလေသာတို့၏- ဟူလို၊] ဝီတိက္ကမပဟာနံ-ဝီတိက္ကမပဟာနံကို၊ ဝါ-လွန်
 ကျူးမှုကို ပယ်ရှားကြောင်းတရားကို၊ (ဝုတ္တံ- ပြီ၊) (ကသ္မာ- ကြောင့်၊ ဝိညာ
 ယတိ-သိအပ်သနည်း၊) သီလဿ - ဝိနည်း၌ ဟောတော်မူအပ်သော သီလ၏၊
 ကိလေသာနံ-တို့၏၊ ဝီတိက္ကမပဋိပက္ခတ္တာ-လွန်ကျူးမှု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏အဖြစ်
 ကြောင့်၊ ဝိညာယတိ-၏၊ သုတ္တန္တပိဋကေ-၌၊ (ကိလေသာနံ-သံကိလေသတရား
 တို့၏၊) ပရိယုဋ္ဌာနပ္ပဟာနံ-ပရိယုဋ္ဌာနပဟာနံကို၊ ဝါ- ကုသိုလ်အခွင့်အလမ်းကို
 ကုန်ခန်းစေ၍ ထကြွမှုကို ပယ်ရှားကြောင်းတရားကို၊ ဝုတ္တံ-ပြီ၊ (ကသ္မာ-ကြောင့်၊
 ဝိညာယတိ-သိအပ်သနည်း၊) သမာဓိဿ- သုတ္တန်ဝယ် ဟောတော်မူအပ်သော
 သမာဓိ၏၊ (ကိလေသာနံ - တို့၏၊) ပရိယုဋ္ဌာနပ္ပဋိ ပက္ခတ္တာ - ပရိယုဋ္ဌာန၏
 ဆန့်ကျင်ဘက်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိညာယတိ၊ အဘိဓမ္မာပိဋကေ-၌၊ (ကိလေသာ
 နံ- သံကိလေသတရားတို့၏၊) [သုတ္တန် အဘိဓမ္မာ၌ ကိလေသာ ၁၀ ပါးလုံးကို
 ယူ။] အနုသယပ္ပဟာနံ-ကို၊ ဝါ-အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝင်ခြင်းကို ပယ်ရှားကြောင်း
 တရားကို၊ ဝုတ္တံ-ပြီ၊ (ကသ္မာ ဝိညာယတိ)၊ ပညာယ-အဘိဓမ္မာဝယ် ဟောတော်
 မူအပ်သော ပညာ၏၊ (ကိလေသာနံ-တို့၏၊) အနုသယပ္ပဋိပက္ခတ္တာ-အနုသယ၏
 ဆန့်ကျင်ဘက်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိညာယတိ-၏။

စ-သည်သာမကသေး၊ [ပဟာနနှင့်စပ်၍ ဆိုဘွယ်ကျန်သေး၏-ဟူလို၊ စ-သည်
 သမုစ္စယတ္ထ ဇောတက။] ပဌမေ- ပဌမဖြစ်သော ဝိနည်းပိဋက၌၊ ကိလေသာနံ-
 ကိလေသာတို့ကို၊ တဒင်္ဂပ္ပဟာနံ - တဒင်္ဂပဟာနံကို၊ ဝါ- ထိုထို သုသီလုအစိတ်
 အပိုင်းဖြင့် ထိုထို ဒုသီလုအစိတ်အပိုင်းကို ပယ်ရှားကြောင်းတရားကို၊ (ဝုတ္တံ-
 ပြီ၊) ဣတရေသု - ဝိနည်းမှ တပါးသော သုတ္တန် အဘိဓမ္မာပိဋကတို့၌၊ (ကိလေ
 သာနံ - တို့ကို၊) ဝိက္ခမ္ဘန သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနာနိ - ဝိက္ခမ္ဘနပဟာနံ , သမုစ္ဆေဒ
 ပဟာနံတို့ကို၊ ဝါ- ပယ်ခွါခြင်းအားဖြင့် ပယ်ရှားကြောင်းတရား , အကြွင်းမဲ့
 ဖြတ်ခြင်းအားဖြင့် ပယ်ရှားကြောင်းတရားတို့ကို၊ (ဝုတ္တာနိ)၊ စ-သည်သာမက
 သေး၊ ပဌမေ - ပဌမဖြစ်သော ဝိနည်းပိဋက၌၊ ဒုစ္စရိတ သံကိလေသဿ-ကာယ
 ဝစီ ဒုစရိုက်ဟူသော သံကိလေသကို၊ ပဟာနံ-ပယ်ကြောင်းတရားကို၊ (ဝုတ္တံ)၊
 ဣတရေသု - ဝိနည်းမှတပါးသော သုတ္တန် အဘိဓမ္မာပိဋကတို့၌၊ တဏှာဒိဋ္ဌိ သံ
 ကိလေသာနံ-တဏှာသံကိလေသ , ဒိဋ္ဌိသံကိလေသတို့ကို၊ (ပဟာနံ ဝုတ္တံ။)

စ-ကား၊ (ပဟာနမှတပါး ဝတ္တိ ရဘာဝကား- ဟူလို၊) ဣတ္ထ- ဤ ၃ ပုံသော
 ပိဋကတို့တွင်၊ ဧကမေကသ္မိံ - တပုံတပုံသော ပိဋက၌၊ စတုပ္ပိဓေဝိ - လေးပါး
 အပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဓမ္မတ္ထဒေသနာ ပဋိဝေဓ ဝတ္တိ ရဘာဝေါ - ဓမ္မ၏
 နက်နဲသည်၏အဖြစ် , အတ္တ၏ နက်နဲသည်၏အဖြစ် , ဒေသနာ၏ နက်နဲသည်၏

အဖြစ်၊ ပဋိဝေဓ၏နက်နဲသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝေဒိတဗျော-၏၊ တတ္ထ-ထို ဓမ္မ အတ္ထ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့တွင်၊ ဓမ္မောတိ-ကား၊ ပါဠိ- ပါဠိတော်တည်း၊ အတ္ထောတိ- ကား၊ တဿာယေဝ-ထို ပါဠိတော်၏ပင်၊ အတ္ထော-အနက်တည်း၊ ဒေသနာတိ- ကား၊ မနသာ-စိတ်တော်ဖြင့်၊ ဝဝတ္ထပိတာယ- မဟာမီ ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ် သော၊ တဿာပါဠိယာ-ကို၊ ဒေသနာ- နှုတ်မြက်၍ ဟောတော်မူခြင်းတည်း၊ ပဋိ ဝေဓောတိ-ကား၊ ပါဠိယာ-ပါဠိဓမ္မကို၎င်း၊ ပါဠိ အတ္ထဿစ- ပါဠိဓမ္မ၏ အနက် ကို၎င်း၊ ယထာဘူတာဝဗောဓော - မဖေါက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းတည်း၊ ဝါ - ထိုးထွင်း၍သိတတ်သော ဉာဏ်တည်း၊ [ဓမ္မနှင့် ဒေသနာတို့ အရတူသောကြောင့် “ ပါဠိယာ ပါဠိအတ္ထဿ ” ဟု ဓမ္မနှင့် အတ္ထကိုသာ ပြ၍ “ဒေသနာယ” ဟု မပြောဘဲ။] စ-ဆက်၊ (တနည်း) စ-ကား၊ (ပဋိဝေဓမှတစ်ပါး ဝတ္ထိရာဘာဝကား) တီသုပိ- ၃ ပုံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတေသု - ဤပိဋကတို့၌၊ ဧတေ ဓမ္မတ္ထဒေသနာ ပဋိဝေဓာ - တို့သည်၊ (ဝတ္ထိရာ၌စပ်၊) ယသ္မာ- ကြောင့်၊ သသာဒီဟိ- ယုန် အစရှိသော သတွာကလေးတို့သည်၊ မဟာသမုဒ္ဒေါ - သည်၊ ဝါ-ကို၊ (ဒုက္ခောဂါဟောဝိယစ- ခဲယဉ်းသဖြင့် သက်ဝင်အပ်သကဲ့သို့၎င်း၊ ဝါ- သက်ဝင်နိုင်ခဲသကဲ့သို့၎င်း၊ အလဘနေယျပ္ပတိဋ္ဌာဝိယစ-မရအပ်သော ထောက် တည်ရာရှိသကဲ့သို့၎င်း၊ ဝါ - ထောက်တည်ရာ မရနိုင်သကဲ့သို့၎င်း၊ တထာ-တူ၊) မန္တဗုဒ္ဓိဟိ- နဲ့သောဉာဏ်ရှိသူတို့သည်၊ ဝါ-ပညာနဲ့သူ လူပြိန်းတို့သည်၊ ဒုက္ခော ဝါဟာစ-ခဲယဉ်းသဖြင့် သက်ဝင်အပ်ကုန်သည်၎င်း၊ ဝါ-သက်ဝင်နိုင်ခဲကုန်သည် ၎င်း၊ အလဘနေယျပ္ပတိဋ္ဌာစ - မရအပ်သော ထောက်တည်ရာ ရှိကုန်သည်၎င်း၊ ဝါ-ထောက်တည်ရာကို မရနိုင်ကုန်သည်၎င်း၊ (ဟောန္တိ-နိ၏၊) တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့မဟာသမုဒ္ဒြာဝယ် ယုန်သူငယ်အလား မန္တဗုဒ္ဓိတို့ ဒုက္ခောဂါဟ အလဘ နေယျပ္ပတိဋ္ဌတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဝတ္ထိရာ-နက်နဲ ခက်ခဲကုန်၏၊ ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ဧတ္ထ-ဤ ၃ ပုံသော ပိဋကတို့တွင်၊ ဧကမေကသ္မိံ-၌၊ စတုပ္ပိဓောပိ-သော၊ ဝတ္ထိရ ဘာဝေါ-ကို၊ ဝေဒိတဗျော-၏။ [ဧဝံ စသည်ကား နိဂုံးဝါကျ။]

အပရောနယော - တနည်းကား၊ (တနည်း)၊ ပုဗ္ဗနယတော - ရှေ့နည်းမှ၊ အပရော-တစ်ပါးသော၊ နယော- နည်းကို၊ မယာ-သည်၊ ဝုစ္စတေ - ဆိုအပ်၏၊ ဝါ - ဆိုဥုးအံ့၊ ဓမ္မောတိ - ဓမ္မော ဟူသည်ကား၊ ဟေတု - အကြောင်းတည်း၊ (တနည်း)ဟေတု - အကြောင်းသည်၊ ဓမ္မောတိ - ဓမ္မမည်၏၊ ဟိ - သာဓကကား၊ ဟေတုမိ ဉာဏံ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါတိ - ဟူသော၊ ဧတံ (သုတ္တံ) - ဤပါဠိကို၊ ဘဂ ဝတာ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ပြီ၊ (တနည်း)ကသ္မာ-ကြောင့်၊ ဟေတု-သည်၊ ဓမ္မောတိ-ဓမ္မ မည်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-သိအပ်သနည်း၊ ဟိ ယသ္မာ- ကြောင့်၊ ဟေတုမိ ဉာဏံ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါတိ-ဟူသော၊ ဧတံ(သုတ္တံ)-ဤပါဠိကို၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ပြီ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဟေတု-သည်၊ ဓမ္မောတိ-ဓမ္မမည်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာ

ယတိ-၏၊ [နောက်၌လည်း ဤအတိုင်း ၂နည်းပေးနိုင်သည်။ ဟေတုမှိ- အကြောင်း
၌၊ ဉာဏံ - သိတတ်သော ဉာဏ်သည်။ ဓမ္မပ္ပဋိသန္တိဒါ - ဒါမည်၏။ ပဋိသန္တိဒါ
ဝိဘင်း၌လာသော ပါဠိတော်။] အတ္ထောတ် - ကား၊ ဟေတုဖလံ - အကြောင်း၏
အကျိုးတည်း။ ဟိ - သာဓကကား၊ ဟေတု ဖလေဉာဏံ အတ္ထပ္ပဋိသန္တိဒါတိ-
ဒါဟူသော၊ တေသုတ္တံ - ကို၊ ဘဂဝတာ, ဝုတ္တံ။ [ဟေတုဖလေ - အကြောင်း၏
အကျိုး၌၊ ဉာဏံ - သည်၊ အတ္ထပ္ပဋိသန္တိဒါ - မည်၏။]

ဒေသနာတိ - ကား၊ ပညတ္တိ- ပရမတ္ထသဒ္ဓပညတ်တည်း။ ဝါ - နာမပညတ်
တည်း။ ယထာဓမ္မံ-အကြင်အကြင် အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းသဘော ,
သင်္ခါရအစရှိသော အကျိုးသဘော၌၊ ဝါ- အဝိဇ္ဇာအစရှိ (ပေ) အကျိုးသဘော
အားလျော်စွာ၊ ဓမ္မာဘိလာပေါ-မဖေါက်မပြန်မှန်ကန်စွာ အနက်သို့ရှေးရှု ရွတ်ဆို
အပ်သော ပရမတ္ထသဒ္ဓတည်း။ ဣတိ အယံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ အဓိပ္ပာယ်ော-
မိမိ၏ အလိုတည်း။ ဝါ - တနည်း။ အနုလောမ ပဋိလောမ သင်္ခေပဝိတ္ထာရာဒိ
ဝသေန-အနုလုံပဋိလုံ, အကျဉ်းအကျယ် အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ကထနံ-
ဟောကြောင်း ဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်တော်သည်။ ဒေသနာ - ဒေသနာ မည်၏။
[ဤဝါကျမျိုး ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၌ မပါ။]

ပဋိဝေဓောတိ - ကား၊ အဘိသမယော - အဘိသမယတည်း။ [နောက်၌,
တရားကိုယ်အားဖြင့် အကျယ်လာမည်ဖြစ်၍ အကျဉ်းပေးလိုက်သည်။] သောစ-
ထို အဘိသမယသည်လည်း။ လောကီယ လောကုတ္တရော - လောကီ လောကု
တ္တရာ ဖြစ်သော၊ ဝိသယတောစ - အာရုံအားဖြင့်၎င်း၊ အသမ္မာဟတောစ -
မတွေဝေခြင်းအားဖြင့်၎င်း၊ အတ္ထာနုရူပံ-သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားအားလျော်
စွာ၊ ဓမ္မေသု - အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့၌၎င်း၊ ဓမ္မာနုရူပံ - အဝိဇ္ဇာ
စသော အကြောင်းတရားအားလျော်စွာ၊ အတ္ထေသု-သင်္ခါရစသော အကျိုးတရား
တို့၌၎င်း၊ ပညတ္တိပထာနုရူပံ-ဟောဖော် ပညတ်ခြင်း၏အကြောင်းအားလျော်စွာ၊
ပညတ္တိသု - ဒေသနာဟူသော သဒ္ဓပညတ် တို့၌၎င်း၊ ဝါ - ဒေသနာ ဟူသော
နာမပညတ်တို့၌၎င်း၊ အဝပောဓော - ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော ဉာဏ်တည်း။
ဝါ - ထိုးထွင်း၍သိကြောင်း ဉာဏ်တည်း။ ဝါ - တနည်း။ တတ္ထတတ္ထ - ထိုထို
ပိဋက၌၊ တေသံ တေသံ ဝုတ္တဓမ္မာနံ- ထိုထိုဟောတော်မူအပ်သော ရုပ်, ဝေဒနာ,
သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်, နိဗ္ဗာန်ဟူသော တရားတို့၏၊ ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗာ-ထိုးထွင်း၍
သိထိုက်သော၊ သလက္ခဏာသင်္ခါ-တာ - မိမိ မိမိတို့၏ ရူပန , ဝေဒိယနစသော
လက္ခဏာဟု ဆိုအပ်သော၊ အဝိပရိတသဘာဝေါ- မဖေါက်မပြန် ဟုတ်မှန်သော
သဘောသည်။ (ပဋိဝေဓော-ပဋိဝေဓမည်၏။) [ဤဝါကျမျိုးလည်း ပါရာဇိကဏ်
အဋ္ဌကထာ၌ မပါ။ “ပဋိဝိဇ္ဈိယတိ-ထိုးထွင်း၍ သိအပ်၏။ ဣတိ ပဋိဝေဓော” ဟု
ဝစနတ္ထပြုလျှင် ထိုထိုရုပ်အစရှိသည်တို့၏ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော သဘောရ၏။]

ဣဒါနိ-ဌ၊ (ဂန္ထိရဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗောဌ်စပ်၊) ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ဧတေသု ပိဋကေသု-တို့၌၊ ယံယံဓမ္မဇာတံဝါ- အကြင်အကြင် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်း အပြားသည်၎င်း၊ ဝါ- အကြင်အကြင် အဝိဇ္ဇာစသော ဖြစ်သမျှ အကြောင်းသည် ၎င်း၊ ယံယံ အတ္ထဇာတံဝါ- အကြင်အကြင် သင်္ခါရစသော အကျိုးအပြားသည် ၎င်း၊ ဝါ - အကြင်အကြင် သင်္ခါရစသော ဖြစ်သမျှ အကျိုးသည်၎င်း၊ ယထာ ယထာ - အကြင်အကြင် အပြားအားဖြင့်၊ ဉပေတဗ္ဗော - သိစေထိုက်သော၊ (သိစေလိုရင်းဖြစ်သော)၊ အတ္ထော- အနက်သည်၊ သောတူနံ- တရားနာပုဂ္ဂိုလ် တို့၏၊ ဝါ-စာသင်သားတို့၏၊ ဉဏဿ-၏၊ အဘိမုခေါ-ရှေးရှုသည်၊ ဟောတိ- ၏၊ တထာတထာ - ထိုထို အပြားအားဖြင့်၊ (သောတူတို့ဉာဏ်၏ ရှေးရှုလောက် အောင်ဖြစ်သော ထိုထို အပြားအားဖြင့်၊) တဒတ္ထဇောတိကာ - ထို အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ထွန်းပြတတ်သော၊ ယာစ အယံ ဒေသနာ- အကြင် ဒေသနာသည် ၎င်း၊ ဣ - ဤပိဋကတွင် ပါဝင်သော ဓမ္မ အတ္ထ ဒေသနာတို့၌၊ အဝိပရိတာဝ ဗောဓသင်္ခါတော-မဖေ၀်မပြန် ထိုးထွင်း၍သိတတ်သောဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ယောစ ပဋိဝေဓော - ဓသည်၎င်း၊ ဝါ- တနည်း၊ (ဣ ဧတေသု ပိဋကေသု-ထို ပိဋကတို့၌၊) တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ - ထိုထို ရုပ် , ဝေဒနာ , သညာ , သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်, နိဗ္ဗာန်ဟူသော တရားတို့၏၊ ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗော - သော၊ သလက္ခဏသင်္ခါ တော - သော၊ ယောစ အဝိပရိတသဘာဝေါ - အကြင် မဖေ၀်မပြန် ဟုတ်မှန် သော သဘောသည်၎င်း၊ (အတ္ထိ- ၏၊) တေ သဗ္ဗံ - ဤ အလုံးစုံသော ဓမ္မ အတ္ထ ဒေသနာ ပဋိဝေဓအပေါင်းသည်၊ ဝါ- ကို၊ အနုပစိတ ကုသလ သမ္ဘာရေဟိ - မဆည်းပူးအပ်သော ကုသိုလ် အဆောက်အဦးရှိကုန်သော၊ ဒုပ္ပညေဟိ - ပညာ မဲ့သူ လူပြိုနိုးတို့သည်၊ သသာဒိဟိ - တို့သည်၊ မဟာသမုဒ္ဒေါ - သည်၊ ဝါ - ကို၊ ဒုက္ခောဂါဟောဝိယစ- သို့၎င်း၊ ဝါ-၎င်း၊ အလဘနေယျပ္ပတိဋ္ဌာဝိယစ-သို့၎င်း၊ ဝါ- ၎င်း၊ (တထာ - တူ၊) ဒုက္ခောဂါဟံစ အလဘနေယျပ္ပတိဋ္ဌံစ ဟောတိ၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ (မဟာသမုဒြာဝယ် ယုန်သူငယ်တမျှ ဒုပ္ပညပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဒုက္ခော ဂါဟ အလဘနေယျပ္ပတိဋ္ဌတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဂန္ထိရံ-၏၊ ဝေဓိ-ဤသို့လည်း ဝါ-ဤနည်းအားဖြင့်လည်း၊ ဣ-ဤ ၃ ပုံသော ပိဋကတို့တွင်၊ (ဧကမေကသ္မိ- ဌ၊) စတုဗ္ဗိဓောဝိ-သော၊ ဂန္ထိ ရဘာဝေါ-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။

စ-နိဂုံးကိုဆိုဥားအံ၊(တနည်း)စ-ဆက်၊ ဣတ္ထာဝတာ-ဤမျှအတိုင်းအရှည် ရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့်၊ [အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်, တတိယန္တပုဒ်၊] (တနည်း) ဣတ္ထာ ဝတာ-“ တောနိ ဟိ တိဏိ ပိဋကာနိ ”အစ “ ဂန္ထိရဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော”

x x x x x x x x x

ဣဒါနိ ယသ္မာ ။ ။ “ဣဒါနိယသ္မာ” ဟု အဋ္ဌကထာ ဋီကာစာအုပ်တို့၌ ရှိ၏၊ ရှေးနည်းအတိုင်း “သဗ္ဗမ္မေတံ ယသ္မာ”ဟု ရှိလျှင် ကောင်း၏၊ တေကို ဂန္ထိရံ၌ ပခာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်၊ ဒုက္ခောဂါဟံ အလဘနေယျပ္ပတိဋ္ဌတို့၌ အပဇာနအဖြစ်ဖြင့် စပ်။

အဆုံးရှိသော ဤစကားအပိုင်းအခြားဖြင့်၊ [ပရိစ္ဆေဒတ္တဝါစကနိပါတ်။] ဒေသနာ သာသနကထာ၊ ပေ၊ ပရိဒီပယေဇုတိ-ပရိဒီပယေဟူသော၊ အယံဂါထာ- သည်၊ ဝုတ္တတ္တာ - ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်ရှိသည်၊ ဟောတိ။ [ဝုတ္တော အတ္ထော ဧတိ သာတိ ဝုတ္တတ္တာ(ဂါထာ)။]

ပန-ကား၊ (ပဌမဂါထာ၏ ပရိဒီပနာမှတစ်ပါး၊ ဒုတိယဂါထာ၏ ဝိဘာဝနာ ကို ဆိုဥုးအံ့၊) ပရိယတ္တိဘောဒံ သမ္ပတ္တိံ ၊ ပေ၊ တမ္ဗိ သမ္ဗိ ဝိဘာဝယေ ဇုတိ- ဝိဘာဝယေဟူသော၊ ဧတ္ထ- ဤဂါထာ၌၊ (ဝိဘာဝနာ- ထင်စွာပြခြင်းကို၊ ဧဝံ- ဤ ဆိုအပ်လတံ့သောနည်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ - ၏၊) တီသု- နံသော၊ ပိဋကေသု- တို့တွင်၊ (ဧကမေကသ္မိံ-၌၊) တိဝိဓော- ၃ ပါးအပြားရှိသော၊ ပရိယတ္တိဘောဒေါ- သင်ယူပုံအထူးအပြားကို၊ ဝါ-သင်ယူအပ်သော ပါဠိအထူးအပြားကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော- မှတ်ထိုက်၏၊ ဟိ-ချဲ့၊ ပရိယတ္တိယော- သင်ယူခြင်းတို့သည်၊ ဝါ-သင်ယူအပ်သော ပါဠိတို့သည်၊ အလဂဒ္ဒူပမာ - အလဂဒ္ဒူပမာ ပရိယတ်၎င်း၊ နိဿရဏတ္တာ- တွာပရိယတ်၎င်း၊ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိ-ပရိယတ်၎င်း၊ ဇုတိ- သို့၊ တိဿော- ၃ မျိုးတို့တည်း၊ တတ္ထ-ထို ၃ မျိုးသော ပရိယတ်တို့တွင်၊ ယာ-အကြင်ပရိယတ် ကို၊ ဝါ-အကြင်ပါဠိကို၊ ဒုဂ္ဂဟိတာ-မကောင်းသဖြင့် သင်ယူအပ်ပြီ၊ ဥပါရမ္ဘာဒိ ဟေတု-ဥပါရမ္ဘ အစရှိသော အကြောင်းကြောင့်၊ ပရိယာပုဋ္ဌာ - သင်ယူအပ်ပြီ၊ အယံ- ဤ ပရိယတ်သည်၊ ဝါ-ဤ သင်ယူအပ်သော ပါဠိသည်၊ အလဂဒ္ဒူပမာ- အလဂဒ္ဒူပမာပရိယတ်မည်၏၊ ဝါ-မြေဖမ်းခြင်းဥပမာရှိသော သင်ယူခြင်းမည်၏၊ ယံ - ယင်း မကောင်းသဖြင့် သင်ယူခြင်းကို၊ သန္ဓာယ - ရည်ရွယ်တော်မူ၍၊ ဘဂဝ တာ-သည်၊ သေယျထာပိ၊ ပေ၊ ဓမ္မာနန္ဒိ - ဓမ္မာနံ ဟူသော၊ (ဧတံသုတ္တံ-ဤ အလ ဝဒ္ဒသုတ်ကို၊) ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။- [မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသ။]

ဘိက္ခဝေ - တို့၊ သေယျထာပိ - ဤသို့ရံခါ ဖြစ်တန်ရာသော ဥပမာမည်သည် ကား၊ အလဂတ္ထိကော - မြေဆိုးကိုအလိုရှိသော၊ ဝါ- မြေဆိုးဖြင့်အလိုရှိသော၊ [အာသိဝိသတ္ထိကော-ဝိနည်းဋီကာ။] အလဂဒ္ဒဝဝေသီ-မြေဆိုးကိုရှာလေ့ရှိသော၊ [တသီလတ္တဏီ၊] ပုရိသော-သည်၊ အလဂဒ္ဒပရိယေသနံ-မြေဆိုးကို ရှာမှီးခြင်း ငှါ၊ စရမာနော - လှည့်လည်သည်၊ (အဿ- ရာ၏။) [ပရိကပ္ပေါပမာ ဖြစ်၍ “အဿ” ဟု ပရိကပ္ပကြိယာထည့်သည်၊] သော-ထိုယောက်ျားသည်၊ မဟန္တိ- ကြီးစွာသော၊ အလဂဒ္ဒံ-မြေဆိုးကို၊ ပသေယျ-တွေ့ရာ၏၊ တမေနံ-ထိုမြေဆိုးကို၊ ဝါ- ၏၊ ဘောဂေဝါ- ကိုယ်၌သော်၎င်း၊ ဝါ- ကိုယ်ကိုသော်၎င်း၊ နဂံဋ္ဌေဝါ- အမြီး၌သော်၎င်း၊ ဝါ- ကိုသော်၎င်း၊ ဂဏှေယျ - ဖမ်းကိုင်ရာ၏၊ [ဘောဂေတိ သရီရေ၊] တဿ-ထို မြေဖမ်းသမားယောက်ျား၏၊ သော အလဂဒ္ဒေါ-သည်၊ ပရိ ဝတ္တိတွာ-ပြန်လည်၍၊ ဟတ္ထေဝါ-လက်၌သော်၎င်း၊ ဗာဟာယဝါ- လက်မောင်း ၌သော်၎င်း၊ အညတရသ္မိံ - အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ အင်္ဂပစ္စင်္ဂေဝါ-အင်္ဂါ

ကြီးငယ် ဌသော်၎င်း၊ [ဟတ္ထဗာဟမ္ပ ကြွင်းသမျှကို “အညတရအင်္ဂပစ္စင်္ဂ” ဟု ဆိုသည်။] ခုံသေယျ-ကုန်ရာ၏။ [“အလဂဒ္ဒေါ-မြွေဟောက်” ဟု ပေးကြ၏။ မြွေဟောက်သည် ပြန်၍ မကုန်နိုင်သောကြောင့် စဉ်းစားပါ။] သော-ထို မြွေဖမ်း သွား ယောကျ်ားသည်။ တတောနိဒါနံ - ထို မြွေကုန်ခြင်းဟူသော အကြောင်း ရှိသော၊ မရဏံဝါ- သေခြင်းသို့သော်၎င်း၊ မရဏမတ္တံ - သေခြင်းဟူသော အကိုင် အရှည်ရှိသော၊ ဝါ - သေလုမတ္တ ဖြစ်သော၊ ဒုက္ခံဝါ - ဆင်းရဲသို့ သော်၎င်း၊ နိဂစ္ဆေယျ-ရောက်ရာ၏။ တံ- ထိုသို့ မြွေကုန်ခံရခြင်း၊ မရဏ မရဏမတ္တဒုက္ခသို့ ရောက်ရခြင်းသည်။ ကိဿဟေတု- အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ- တို့၊ အလဂဒ္ဒဿ-၏။ ဝါ-ကို၊ ဒုဂ္ဂဟိတတ္တာ- မကောင်းသဖြင့် ဖမ်းယူအပ်သည် ၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဝါ-အဖမ်းမတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဧဝမေဝခေါ-ဤအတူသာလျှင်၊ ဣမ-ဤ သာသနာတော်၌၊ ဧကေစ္စ- အချို့ကုန်သော၊ မောဃပုရိသာ - အချီးနှီး ယောကျ်ားတို့သည်၊ ဝါ- အလကား ယောကျ်ားတို့သည်၊ ဓမ္မံ-ပါဠိကို၊ [ဓမ္မန္တိ ပါဠိဓမ္မံ၊ ပါဠိဓမ္မသရုပ်ကို သုတ္တဂေယျစသော အင်္ဂါ ၉ ပါးထုတ်ပြသည်။] ပရိယာပုဏန္တိ-သင်အံလေ့ကျက် ဆောင်ရွက်ကြကုန်၏။ သုတ္တံ-သုတ်ကို၎င်း၊ ပေ၊ ဝေဒလ္လံ-ကို၎င်း၊ ပရိယာပုဏန္တိ- ကုန်၏။ တေ-ထိုမောဃပုရိသတို့သည်၊ တံဓမ္မံ-ထိုပါဠိကို၊ ပရိယာပုဏိတ္တာ-သင် ယူပြီး၍၊ တေသံဓမ္မာနံ-ထိုပါဠိတို့၏၊ ပညာယ-ဖြင့်၊ အတ္ထံ-အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဝါ-အကျိုးကို၊ [ယထာဘူတံ ဘာသိတတ္ထံစ၊ ပယောဇနတ္ထံစ။] န ဥပပရိက္ခန္တိ- မစူးစမ်း မစိစစ်ကြကုန်၊ တေသံ-ထိုမောဃပုရိသတို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ တေဓမ္မာ- တို့သည်၊ ပညာယ-ဖြင့်၊ အတ္ထံ-ကို၊ ဝါ- ကို၊ အနုပပရိက္ခတံ - မစူးစမ်း မစိစစ် ကုန်လသော်၊ (ဂစ္ဆတံကဲ့သို့ နံဝိဘတ်။) ဝါ-ကုန်သော၊ တေသံ-တို့၏၊ တေဓမ္မာ- တို့သည်၊ နိဇ္ဈာနံ-အကြွင်းမဲ့ ရှုဆင်ခြင်တတ်သောဉာဏ်ကို၊ န ခမန္တိ-မခံကုန်၊ တေ-ထို မောဃပုရိသတို့သည်၊ ဥပါရမ္ဘာနိသံသာစေဝ - ဥပါရမ္ဘ အကျိုးရှိကုန် သည်၎င်း၊ (သူတပါးတို့ဝါဒ၌ ကပ်၍ နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးနိုင်ခြင်းအကျိုးရှိကုန်သည် ၎င်း။) ဣတိ-ဤသင်ယူအပ်သော ပါဠိဖြင့်၊ ဝါဒပမောက္ခာနိသံသာစ-သူတပါးတို့ တင်အပ်သော အပြစ်၏ လွတ်ခြင်းအကျိုးရှိကုန်သည်၎င်း၊ (တနည်း) ဣတိဝါဒ ပုဗ္ဗမောက္ခာနိသံသာစ-သူတပါးတို့ တင်အပ်သော ထိုထိုအပြစ်၏ လွတ်ခြင်းအကျိုး ရှိကုန်သည်၎င်း၊ (ဟုတွာ-၍) ဓမ္မံ-ကို၊ ပရိယာပုဏန္တိ-ကုန်၏။

စ - ဆက်ဥပဒေ၊ ယဿ - အကြင် သီလစသည်ကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း၏၊ ဝါ- အကြင်မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်၏၊ အတ္ထာယ-အကျိုးငှါ၊ (ကုလပုတ္တာ-တို့သည်။) ဓမ္မံ-ကို၊ ပရိယာပုဏန္တိ-ကုန်၏။ အဿ-ထိုပါဠိဓမ္မ၏၊ တဉ္စအတ္ထံ-ထို သီလာဒိပရိပူရဏ အကျိုးကိုလည်း၊ ဝါ-ထိုမဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်အကျိုးကိုလည်း၊ (ဧတေဒုဂ္ဂဟိတဂ္ဂါဟိ နော - ဤ မကောင်းသဖြင့် သင်ယူအပ်သည် မည်လောက်အောင် သင်ယူကြကုန်

သော မောဃပုရိသတို့သည်။) နာနုဘောန္တိ-မခံစားကြရကုန်၊ (တနည်း၊) စ-ဆက်၊ ယဿ-အကြင်ဥပါရမ္ဘ၊ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခန္ဓါ၊ အတ္ထာယ-၄၊ ဓမ္မ-ကို၊ ပရိယာပုဏန္တိ၊ အဿ-၏၊ တဗ္ဗအတ္ထံ-ထိုဥပါရမ္ဘ၊ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခန္ဓာအကျိုးမျှကိုလည်း၊ (ဧတေ ဒုဂ္ဂဟိတဂ္ဂါဟိနော- တို့သည်။) နာနုဘောန္တိ-နံ၊ တေသံ- ထိုမောဃပုရိသတို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ ဒုဂ္ဂဟိတာ - မကောင်းသဖြင့် သင်ယူအပ်ကုန်သော၊ တေဓမ္မာ-တို့သည်၊ ဒီဃရတ္တံ-ရှည်စွာသော ညဉ့်ပတ်လုံး၊ အဟိတာယ-စီးပွားမဲ့အလို ၄၊ ဒုက္ခာယ-ဆင်းရဲခြင်း၄၊ သံဝတ္တန္တိ-နံ၏၊ တံ-ထိုသို့ ဖြစ်ရခြင်းသည်၊ (ဝါ-ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အကျိုးကို မပြီးစေနိုင်ခြင်း၊ အဟိတဒုက္ခအကျိုး၄ ဖြစ်ရခြင်းသည်။) ကိဿဟေတု- နည်း၊ [တံတိ- ယထာဂုတ္တဿ အတ္တဿ (သီလာဒိပရိပူရဏ အကျိုးကို၊ တနည်း- ဥပါရမ္ဘာဒိအကျိုးကို၊) အနဘိသမ္ဘုဏနံ၊ တေသံစ ဓမ္မာနံ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တနံ ပရာမသတိ၊] ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဓမ္မာနံ-ပါဠိတို့၏၊ ဝါ-တို့ကို၊ ဒုဂ္ဂဟိတတ္တာ- မကောင်းသဖြင့် သင်ယူအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

ပန - ကား၊ (အလဂဒ္ဒူပမာ ပရိယတ္တိမှတပါး နိဿရဏတ္တာ ပရိယတ္တိကား၊) ယာ - အကြင် ပရိယတ်ကို၊ သုဂ္ဂဟိတာ - ကောင်းစွာ သင်ယူအပ်ပြီ၊ သီလက္ခန္ဓာဒိ ပါရိပူရိယေဝ- သီလက္ခန္ဓ အစရှိသော ဂုဏ်ကျေးဇူး၏ ပြည့်စုံခြင်းကိုသာလျှင်၊ အာကင်္ခါနေန - လိုလား တောင့်တသည်၊ (ဟုတ္တာ)၊ ပရိယာပုဋ္ဌာ-သင်ယူအပ်ပြီ၊ ဥပါရမ္ဘာဒိဟေတု-ဥပါရမ္ဘ အစရှိသော အကြောင်းကြောင့်၊ န ပရိယာပုဋ္ဌာ- သင်ယူအပ်သည်မဟုတ်၊ အယံ - ဤ ပရိယတ်သည်၊ နိဿရဏတ္တာ-နိဿရဏတ္တာပရိယတ် မည်၏၊ ဝါ- သံသရာဝဋ်၊ ဘဝညွတ်မှ၊ လွတ်မြော်ခြင်းအကျိုးရှိသော သင်ယူခြင်း မည်၏၊ ယံ - ယင်း ကောင်းစွာ သင်ယူခြင်းကို၊ သန္ဓာယ- ရှိ၊ တေသံ တေဓမ္မာ၊ ပေ၊ ဓမ္မာနန္တိ - ဟူသော၊ တေသုတ္တံ- ဤပါဠိကို၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ပြီ၊ [တေသံ-ထို အမျိုးကောင်းသားတို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ သုဂ္ဂဟိတာ-နံသော၊ တေဓမ္မာ-တို့သည်၊ ဒီဃရတ္တံ-လုံး၊ ဟိတာယ-၄၊ သုခါယ-၄၊ သံဝတ္တန္တိ- နံ၏၊ တံ-ထိုသို့ ဖြစ်ရခြင်းသည်၊ (ထိုသို့ ကောင်းကျိုးရ၍၊ ဟိတသုခအကျိုး၄ ဖြစ်ရခြင်းသည်။) ကိဿဟေတု - နည်း၊ ဘိက္ခဝေ - တို့၊ ဓမ္မာနံ-တို့၏၊ ဝါ - တို့ကို၊ သုဂ္ဂဟိတတ္တာ - ကောင်းစွာ သင်ယူအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။]

ပန-ကား၊ (နိဿရဏတ္တာ ပရိယတ္တိမှတပါး ဘဏ္ဍာဂါရိက ပရိယတ္တိကား၊) ယံ-အကြင် ပရိယတ်ကို၊ ပရိညာတက္ခန္ဓော-ပိုင်းခြား၍ သိအပ်ပြီးသော ဒုက္ခသစ္စာ ခန္ဓာရှိသော၊ ဝါ-ဒုက္ခသစ္စာ ခန္ဓာကို ပိုင်းခြား၍ သိပြီးသော၊ ပဟိနကိလေသော-ပယ်အပ်ပြီးသော သမုဒယသစ္စာ ကိလေသာရှိသော၊ ဝါ-သမုဒယသစ္စာ ကိလေသာကို ပယ်ပြီးသော၊ ဘာဝိတမဂ္ဂေါ - မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေအပ်ပြီးသော မဂ္ဂ

သစ္စာရှိသော၊ ဝါ - မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားစေပြီးသော၊ ပဋိဝိဒ္ဓါကုပ္ပေါ - ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်ရှိသော၊ ဝါ-အရဟတ္တဖိုလ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိပြီးသော၊ သစ္စိကတနိရောဓော - မျက်မှောက်ပြုအပ်ပြီးသော နိရောဓသစ္စာရှိသော၊ ဝါ-နိရောဓသစ္စာကိုမျက်မှောက်ပြုပြီးသော၊ ဒီဏာသဝေါ-ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကေဝလံ - ဥပါရမ္ဘ စသည်မဖက် သက်သက်၊ ပဒဝဏိပါလနတ္ထာယ - တရားတော်၏ အစဉ်အဆက်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဝံသာနရက္ခဏတ္ထာယ - မြတ်စွာဘုရား၏အနွယ်တော်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ ပရိယာပုဏာတိ - သင်ယူ၏၊ အယံ - ဤ ပရိယတ်သည်၊ ဘဏ္ဍာဂါရိက ပရိယတ္တိ- ဘဏ္ဍာဂါရိက ပရိယတ်မည်၏၊ ဝါ- ဘဏ္ဍာတိုက်စိုးနှင့်တူသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ သင်ယူအပ်သော ပါဠိမည်၏၊ ဣတိ-ပရိယတ္တိဘေဒ အပြီးတည်း။

ပန - ကား၊ (ပရိယတ္တိဘေဒံဟူသော သင်္ခေပ၏ ဝိတ္ထာရမှတစ်ပါး သမ္ပတ္တိဟူသော သင်္ခေပ၏ ဝိတ္ထာရကား၊) ဝိနယေ - ဝိနည်းပိဋက၌၊ သုပ္ပဋိပန္နော-ကောင်းစွာကျင့်သော၊ ဘိက္ခု- သည်၊ သီလသမ္ပတ္တိံ (သီလသမ္ပဒံ) - သီလ၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ (ပကတူပနိဿယပြု၍၊) တိဿော - နှံသော၊ ဝိဇ္ဇာ-ဝိဇ္ဇာတို့သို့၊ ပါပုဏာတိ - ၏၊ (ကသ္မာ - ကြောင့်၊ ဝိညာယတိ - နည်း၊) တတ္ထ-ထိုဝိနည်းပိဋက၌၊ တာသံယေဝစ - ထို ၃ ပါးသော ဝိဇ္ဇာတို့ကိုသာလျှင်လည်း၊ ပဘေဒဝစနတော- အပြားအားဖြင့် ဟောတော်မူခြင်းကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ-၏၊) သုတ္တေ- ၌၊ သုပ္ပဋိပန္နော- သော၊ (ဘိက္ခု- သည်၊) သမာဓိသမ္ပဒံ- သမာဓိ၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ နိဿာယ - ၍၊ ဆ - နှံသော၊ အဘိညာ - အဘိညာဉ်တို့သို့၊ ပါပုဏာတိ-၏၊ (ကသ္မာ ဝိညာယတိ-နည်း၊) တတ္ထ-ထိုသုတ္တန်ပိဋက၌၊ တာသံယေဝစ - ထို ၆ ပါးသော အဘိညာဉ်တို့ကိုသာလျှင်လည်း၊ ပဘေဒဝစနတော-ကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ-၏၊) အဘိဓမ္မေ- ၌၊ သုပ္ပဋိပန္နော-သော၊ (ဘိက္ခု- သည်၊) ပညာသမ္ပဒံ - ပညာ၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ နိဿာယ - မှီ၍၊ စတဿော - နှံသော၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ - ဒါတို့သို့၊ ပါပုဏာတိ - ၏၊ (ကသ္မာ ဝိညာယတိ၊) တာသမ္ဘ - ထို ၄ ပါးသော ပဋိသမ္ဘိဒါတို့ကိုလည်း၊ တတ္ထေဝ - ထို အဘိဓမ္မာပိဋက၌သာ၊ ပဘေဒဝစနတော-ကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ၊) ဧဝံ-လျှင်၊ ဧတေသု- ဤ ၃ ပုံသော ပိဋကတို့၌၊ သုပ္ပဋိပန္နော-သော၊ (ဘိက္ခု- သည်၊) ယထာက္ကမေန- အကြင်အကြင် အစဉ်အားဖြင့်၊ ဝိဇ္ဇတ္တယ ၊ ပေ၊ ဘေဒံ - ဝိဇ္ဇာ ၃ ပါးအပေါင်း၊ ၆ ပါးသော အဘိညာဉ်၊ ၄ ပါးသော ပဋိသမ္ဘိဒါအပြားရှိသော၊ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ- ဤပြည့်စုံခြင်းသို့၊ ပါပုဏာတိ-၏။ [ဧဝံ-စသည်ကား နိဂုံး။]

ပန - ကား၊ (သမ္ပတ္တိဟူသော သင်္ခေပ၏ ဝိတ္ထာရမှတစ်ပါး ဝိပတ္တိဟူသော သင်္ခေပ၏ ဝိတ္ထာရကား၊) ဝိနယေ - ၌၊ သုပ္ပဋိပန္နော - မကောင်းသဖြင့်ကျင့်သော၊ (ဘိက္ခု - သည်၊) အနုညာတ ၊ ပေ ၊ သာမညတော - ခွင့်ပြုတော်မူအပ်သော

ကောင်းသောအတွေ့ရှိသော အခင်းအခြံအစရှိသည်တို့၏ အတွေ့နှင့်တူကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပဋိက္ခိတ္တသု - ပယ်မြစ်တော် မူအပ်ပြီးကုန်သော၊ ဥပါဒိန္နက ဖဿာဒိသု- ဥပါဒိန္နကဖြစ်သော မာတုဂါမ၏အတွေ့ အစရှိသည်တို့၌၊ အနဝဇ္ဇ သညိ- အပြစ်မရှိဟု အမှတ်ရှိသည်၊ ဟောတိ - ၏၊ ဟိ- သာဓကကား၊ တထာဟံ ဘဂဝတာ၊ပေ၊အန္တရာယာယာတိ-ဟူသော၊ ဧတံ(ဝစနံ)-ဤစကားကို၊(အရိ ငွေနာပိ- အရိငွေရဟန်းသည်လည်း၊) ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်ပြီ၊ [ယေမေ (ယေ+ ဣမေ) ဓမ္မာ-အကြင်မေထုန်အကျင့်တို့ကို၊ အန္တရာယိကာ-သဂ္ဂမောက္ခ၏ အန္တရာယ်၌ ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဝုတ္တာ-န်ပြီ၊ တေ ဓမ္မေ-ထို မေထုန်အကျင့် တို့ကို၊ ပဋိသေဝတော - မှီဝဲသောရဟန်း၏၊ (တေ ဓမ္မာ - တို့သည်၊) ယထာ- အကြင် အပြားအားဖြင့်၊ အန္တရာယာယ - သဂ္ဂမောက္ခ၏ အန္တရာယ်အကျိုးငှါ၊ နာလံ- မစွမ်းနိုင်ကုန်၊ တထာ - ထို အပြားအားဖြင့်၊ အဟံ-သည်၊ ဘဂဝတာ- သည်၊ ဒေသိတံ - ဟောတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မံ- တရားကို၊ အာဇာနာမိ-သိ၏။] တတော-ထိုသို့ အပြစ်မရှိဟု မှတ်ထင်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဝိတိတ္ထမိ တွာ-လွန်ကျူး၍၊) ဒုဿီလဘာဝံ-ဒုဿီလ၏အဖြစ်သို့၊ ပါပုဏာတိ-၏။

သုတ္တ-၌၊ ဒုပ္ပဋိပန္နော-သော၊ (ဘိက္ခု-သည်၊) ဘိက္ခဝေ-တို့၊ စတ္တာရော - ငှ ယောက်ကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ- တို့သည်၊ သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနာ- ထင်ရှား ရှိကုန်၏၊ ဣတိ အာဒိသု-ဤသို့ အစရှိသောပါဠိရပ်တို့၌၊ အဓိပ္ပာယ်- ဘုရားရှင်၏ အလိုတော်ကို၊ အဇာနန္တော- မသိသည်၊ (ဟုတွာ- ၍၊ ဝါ- ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊) ဒုဂ္ဂဟိတံ-မကောင်းသဖြင့် ယူအပ်သည်မည်လောခံအောင်၊ (မှားမှားယွင်းယွင်း၊) ဝဏှာတိ-၏၊ ယံ-ယင်း မကောင်းသဖြင့် ယူအပ်သည်မည်လောက်အောင် ယူခြင်း ကို၊ သန္ဓာယ- ၍၊ အတ္တနာ၊ပေ၊ပသဝတိတိ- ဟူသော၊ (ဧတံသုတ္တံ- ကို၊ ဘဂဝ တာ-သည်၊) ဝုတ္တံ-ပြီ၊ [အတ္တနာ-မိမိသည်၊ ဒုဂ္ဂဟိတေန-မကောင်းသဖြင့် ယူအပ် သောသဘောဖြင့်၊ (တနည်း) အတ္တနာ-၏၊ ဒုဂ္ဂဟိတေန-မကောင်းသဖြင့် ယူခြင်း ဖြင့်၊ အမေစေဝ- ငါဘုရားတို့ကိုလည်း၊ အဗ္ဘာစိက္ခတိ- စွင်စွဲ၏၊ အတ္တာနုဉ္စ-မိမိ ကိုယ်လည်း၊ (မိမိ၏ ကုသိုလ် အမြစ်အရင်းကိုလည်း၊) ခနတိ-တူးဖျက်၏၊ ဗဟံ စ-များစွာလည်း၊ အပုညံ-မကောင်းမှုကို၊ ပသဝတိ-ဖြစ်စေ၏။] တတော-ထိုသို့ မကောင်းသဖြင့် ယူအပ်သည်မည်လောက်အောင် ယူခြင်းကြောင့်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတံ - မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏အဖြစ်သို့၊ ပါပုဏာတိ-၏။

အဘိဓမ္မေ-၌၊ ဒုပ္ပဋိပန္နော-သော၊ (ဘိက္ခု-သည်၊) ဓမ္မစိန္တံ - သဘာဝဓမ္မကို စဉ်းစား ကြံစည်ခြင်းကို၊ အတိဓာဝန္တော- လွန်၍ ပြေးသွားသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) အစိန္တေယျာနိပိ- မကြံအပ် မကြံထိုက်သော အကြောင်းအရာတို့ကိုလည်း၊ စိန္တေ တိ-ကြံမိ၏၊ တတော-ထိုသို့ ကြံမိခြင်းကြောင့်၊ စိတ္တက္ခေပံ- စိတ်၏ ပျံလွင့်ခြင်းသို့၊ ဝါ- စိတ်ကတောက်ကတက်သို့၊ ပါပုဏာတိ- ၏၊ ဟိ - သာဓကကား၊ စတ္တာရိ

မာနိ ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊အဿာတိ- ဟူသော၊ ဧတံ သုတ္တံ- ကိ၊ (ဘဂဝတာ-သည်၊) ဝုတ္တံ- ပြီ၊[ဘိက္ခဝေ- တုံ၊ အစိန္တေယျာနိ-မကြံအပ် မကြံထိုက်ကုန်သော၊ စတ္တာရိ-နိသော၊ ဣမာနိ-ဤ အကြောင်းအရာတို့ကို၊ န စိန္တေတဗ္ဗာနိ-မကြံသင့် မကြံထိုက်ကုန်၊ ယာနိ-ယင်း မကြံအပ် မကြံထိုက်သော အကြောင်းအရာတို့ကို၊ စိန္တေန္တော-ကြံသူသည်၊ ဥမ္မာဒဿ- ရူးသွပ်ခြင်း၏၊ ဝိဿာတဿ- (မရူးသော်လည်း) စိတ်ပင်ပန်းခြင်း၏၊ ဘာဂီ-အဘို့ရှိသည်၊ အဿ- ဖြစ်ရာ၏၊ ရူးဘို့ရှိ၊ စိတ်ပင်ပန်းဘို့ရှိသည် - ဟူလို၊ စတုတ္ထဂုံတ္တရ , အပဏ္ဏကဝဂ်၊ယာနိ စိန္တေန္တောတိ ယာနိ ကာရဏာနိ စိန္တေန္တော။]

ဧဝံ-လျှင်၊ ဧတေသု-ဤ ၃ ပုံသော ပိဋကတို့၌၊ ဒုပ္ပဋိပန္နော-သော၊ (ဘိက္ခု-သည်၊) ယထာတ္ထမေန- ဖြင့်၊ ဒုဿီလဘာဝ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတာ စိတ္တက္ခေပပုဘောဒံ- ဒုဿီလ၏အဖြစ်၊ မှားသောအယူ ရှိသူ၏အဖြစ်၊ စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း အပြားရှိသော၊ ဣမံ ဝိပတ္တိံ - ဤ ပျက်စီးခြင်းသို့၊ ပါပုဏာတိ- ၏၊ စ - နိဂုံးကို ဆိုဥားအံ၊ ဧတ္တာဝတာ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့်၊ (တနည်း) ဧတ္တာဝတာ- “ဧတ္ထပနတီသု ပိဋကေသု” အစ “ဝိပတ္တိံ ပါပုဏာတိ” အဆုံးရှိသော ဤစကား အပိုင်းအခြားဖြင့်၊ ပရိယတ္တိဘောဒံ သမ္ပတ္တိံ ၊ပေ၊ ဝိဘာဝယေ ဣတိ - ဟူသော၊ အယမ္ဗိဂါထာ-သည်လည်း၊ [ပိဖြင့် ရှေ့ဂါထာကိုပေါင်း။] ဝုတ္တတ္တာ- ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသောအနက် ရှိသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဧဝံ-လျှင်၊ နာနပ္ပကာရတော-အထူးထူးသော အပြားအားဖြင့်၊ [ဂါထာ ၂ ဂါထာ၏ ရှေ့၌ “နာနပ္ပကာရကောသလ္လတ္တံ” ဟု ဆိုခဲ့သောကြောင့် “ နာနပ္ပကာရတော ” ဟု ဆိုသည်။] ပိဋကာနိ - တို့ကို၊ ဥ တွာ- သိပြီး၍၊ တေသံ - ထို ပိဋကတို့၏၊ ဝသေန - အပြားအားဖြင့်၊ သဗ္ဗမိ-သော၊ ဧတံ(ဗုဒ္ဓဝစနံ)-ဤ မြတ်စွာဘုရား စကားတော်ကို၊ သင်္ဂယမာနံ-သိမ်းယူအပ်သည်ရှိသော်၊ တီဏိ-၃ ပုံကုန်သော၊ ပိဋကာနိ-တို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏။

[ပရိယတ္တိဘောဒံ - စသော ဂါထာ၏အနက်ကျယ်၊] ပရိယတ္တိဘောဒံ- သင်ယူပုံ အထူးအပြားကို၎င်း၊ ယဟိံ-အကြင် ၃ ပုံသောပိဋက၌၊ ဘိက္ခု-သည်၊ ယထာ-အကြင် ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း၊ မကောင်းကျင့်ခြင်း ဟူသော အပြားတို့ဖြင့်၊ ယံ သမ္ပတ္တိံ စာပိ- အကြင် ဝိဇ္ဇတ္တယ ဆဋ္ဌဘိည စတုပဋိသ မ္ဘိဒါဟူသော ပြည့်စုံခြင်း သို့၎င်း၊ ယံ ဝိပတ္တိံ စာပိ - အကြင် ဒုဿီလဘာဝ , မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတာ , စိတ္တက္ခေပ ဟူသော ပျက်စီးခြင်းသို့၎င်း၊ ပါပုဏာတိ - ရောက်ရ၏၊ တဟိံ - ထို ၃ ပုံသော ပိဋက၌၊ တံပိ သဗ္ဗံ - ထို အလုံးစုံသော ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း မကောင်းကျင့်ခြင်း ဟူသော အပြား၊ သမ္ပတ္တိ ဝိပတ္တိကို၎င်း၊(ပိဖြင့် ပရိယတ္တိဘောဒံကိုပေါင်း၊)ဝိဘာဝယေ-ထင်စွာပြရာ၏။

တနည်း။ ။ယဟိံ-၌၊ ဘိက္ခု-သည်၊ ယထာ-အကြင် ဥပါရမ္ဘ၊နိဿရဏ၊ ဓမ္မဒကာသရက္ခဏကြောင့် သင်ယူခြင်း၊ ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း၊ မကောင်းကျင့်ခြင်း

ဟူသော အပြားတို့ဖြင့်၊ ယံပရိယတ္တိဘေဒံစ-အကြင်သင်ယူပုံ အထူးအပြားသို့၎င်း၊ ယံသမ္ပတ္တိံ စ-သို့၎င်း၊ (ရှေ့အတိုင်းပေး၊) ယံဝိပတ္တိံ စ-သို့၎င်း၊ ပါပုဏာတိ-၏၊ တဟိံ-၌၊ တံပိသမ္ပံ-ထို အလုံးစုံသော ဥပါရမ္ဘစသော အကြောင်းတို့ကြောင့် သင်ယူခြင်း၊ ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း၊ မကောင်းကျင့်ခြင်း အပြား၊ ပရိယတ္တိဘေဒ၊ သမ္ပတ္တိံ ဝိပတ္တိံဟူသမျှကိုလည်း၊ ဝိဘာဝယေ-ရာ၏။ [ဤသို့] နက်ပေးကြရာဝယ် “ သမ္ပတ္တိံ ပါပုဏာတိ ဝိပတ္တိံ ပါပုဏာတိ ” ဟူသော အကျယ် စကားကို ထောက်၍ သမ္ပတ္တိံ ဝိပတ္တိံ တို့ကိုသာ ပါပုဏာတိ၌ စပ်ထိုက်သည်။ ပရိယတ္တိ ဘေဒံကိုကား ဝိဘာဝယေ၌ စပ်ထိုက်သည်။]

ကထံ- အဘယ်သို့လျှင်၊ နိကာယတော - နိကာယ်အားဖြင့်၊ ပဉ္စ-နံသော၊ နိကာယာ-နိကာယ်တို့သည်၊ (ဟောန္တိ- နံသနည်း၊) ဣတိ - ဤကား အမေး တည်း၊ ဟိ-အဖြေကား၊ သဗ္ဗမေဝ-အလုံးစုံသာလျှင် ဖြစ်သော၊ ဧတံ-ဤ ဘုရား စကားတော်သည်၊ ဒီဃနိကာယော- ဒီဃနိကာယ်၎င်း၊ ပေ၊ ခုဒ္ဒကနိကာယော- ၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပဉ္စပုဘေဒံ- ငါးပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ - ၏၊ တတ္ထ - ထို ၅ ပါးတို့တွင်၊ ကတမော - အဘယ်သည်၊ ဒီဃနိကာယော - ဒီဃနိကာယ် မည်သနည်း၊ တိဝဂ္ဂသင်္ဂဟာနိ - ၃ ဝဂ်တို့ဖြင့် သိမ်းယူရခြင်း ရှိကုန်သော၊ မြဟ္မ ဇာလာဒီနိ - မြဟ္မဇာလ အစရှိကုန်သော၊ စတုတ္ထိံ သ-၃၄ ပါးသော၊ သုတ္တာနိ- သုတ်တို့သည်၊ ဒီဃနိကာယော- မည်၏၊ (တနည်း) ဒီဃနိကာယော- ဟူသည်၊ ကတမော-နည်း၊ တိဝဂ္ဂသင်္ဂဟာနိ- နံသော၊ မြဟ္မဇာလာဒီနိ- နံသော၊ စတုတ္ထိံ သ-သော၊ သုတ္တာနိ-သုတ်တို့တည်း။

ယဿ - အကြင် နိကာယ်၏၊ (သုတ္တဂဏနာတော - သုတ်အရေအတွက် အားဖြင့်၊) စတုတ္ထိံ သေဝ-၃၄ ပါးသာလျှင် ဖြစ်သော၊ သုတ္တန္တာ-သုတ်တို့သည်၊ (သန္တိ- နံ၏၊) ဝဂ္ဂသင်္ဂဟဝသေန - ဝဂ်တို့ဖြင့် သိမ်းယူခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ- သိမ်းယူကြောင်း ဝဂ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ တိဝဂ္ဂေါ - ၃ ဝဂ်ရှိသော၊ သင်္ဂဟော- သိမ်းယူကြောင်း အရေအတွက်သည်၊ အတ္ထိ - ရှိ၏၊ ပဌမော - ရှေးဥးစွာသော၊ သေ - ဤနိကာယ်သည်၊ ဒီဃနိကာယောတိ - ဒီဃနိကာယ်ဟူ၍၊ အနုလောမိ ကော- အနက်အားလျော်သော အမည်ရှိ၏၊ ဝါ - အနုတ္တနာမည်ရှိ၏၊ [အနုတ္တ နာမည်ရှိပုံမှာ နောက်၌ ထင်ရှားလတံ့။]

ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဥးအံ့၊ ကဿာ - ကြောင့်၊ သေ- ဤနိကာယ်ကို၊ ဒီဃနိကာယောတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-နည်း၊ ဒီဃပုမာဏာနံ- ရှည်သော အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ သုတ္တာနံ - သုတ်တို့၏၊ သမူဟတောစ- အပေါင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ နိဝါသတောစ-တည်နေရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဒီဃနိကာယောတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ ဟိ- မှန်၏၊ [ဝုစ္စန္တိတိုင်ရုံ ရည်ရွယ်သည်၊] (တနည်း) ဟိ-၌၊ [လောကတောတိုင်အောင် ရည်ရွယ်သည်၊] သမူဟနိဝါသာ-

အပေါင်းတည်နေရာတို့ကို၊ နိကာယောတိ-ယဟူ၍၊ ဝုစ္ဆန္တိ-နိ၏၊ စ-သာဓကကား၊ နာဟံ ဘိက္ခဝေ ၊ ပေ ၊ စိက္ခလ္လိကနိကာယောတိ ဝေမာဒီနိ - ဤသို့ အစရှိသော ဥဒါဟရုဏ်တို့သည်၊ ဧတ္ထ - ဤ နိကာယသဒ္ဓါ၏ သမူဟနိဝါသ အနက်တို့ကို ဟောသည်၏အဖြစ်၌၊ သာသနတောစ- သာသနာတော် ပြုယုဂ်မှ၎င်း၊ လောက တောစ - လောကီပြုယုဂ်မှ၎င်း၊ (သမာနိတာနိ-ကောင်းစွာ ဆောင်ယူအပ်ကုန် သော၊) သာဓကောနိ-ပြီးစေတတ်သော ဥဒါဟရုဏ်တို့တည်း၊ ဝါ - ပြီးစေတတ် သော သက်သေတို့တည်း၊ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ တိရစ္ဆာနဂတာ- တိရစ္ဆာန်ဖြစ်ကုန် သော၊ ဣဒံ(ဣမေ)ပါဏာ- ဤသတ္တတို့သည်၊ [ဣဒံ - နိပါတ်ပုဒ်၊] (စိတ္တာ) ယထာ-ဆန်းကြယ်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဧဝံ- ဤအတူ၊ ဝါ-သို့ကလေဝံ၊ စိတ္တံ- ဆန်းကြယ်သော၊ အညံ- တိရစ္ဆာန်အပေါင်းမှ ဟပါးသော၊ ဧကနိကာယ မ္ပိ - တခုသော အပေါင်းကိုလည်း၊ အဟံ - ငါဘုရားသည်၊ န သမနုပဿာမိ- မြင်တော်မမူ၊... ပေါဏိကနိကာယော - ပေါဏိကမင်းတို့၏ နေရာ၊ စိက္ခလ္လိက နိကာယော-စိက္ခလ္လိကမင်းတို့၏နေရာ၊] ဧဝံ-ဤအတူ၊ သေသာနမ္ပိ-ဒီဃနိကာယ် မှ ကြွင်းသော နိကာယ်တို့၏လည်း၊ နိကာယဘာဝေ-နိကာယမည်ကုန်သည်၏ အဖြစ်၌၊ ဝစနတ္ထော- သဒ္ဓါနက်ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-သိထိုက်၏။

ကတမော- သည်၊ မဇ္ဈိမနိကာယော- နည်း၊ မဇ္ဈိမပုမာဏာနိ - အလယ် အလတ်၌ဖြစ်သော အတိုင်းအရှည် ရှိကုန်သော၊ [“ ဒီဃနိကာယ်သုတ်များ လောက်လည်း မရှည် , သံယုတ္တ, အင်္ဂုတ္တရ သုတ်များလောက်လည်း မတို ” ဟူလို၊] ပဉ္စဒသဝဂ္ဂသင်္ဂဟာနိ - ၁၅ ဝဂ်တို့ဖြင့် သိမ်းယူ ရေတွက်ခြင်း ရှိကုန် သော၊ မူလပရိယာယသုတ္တာဒီနိ-မူလပရိယာယသုတ် အစရှိကုန်သော၊ ဒီဃဗု သတံ-အခွဲအားဖြင့်နှစ်ရာသော၊ ဝါ-တရားငါးဆယ်သော၊ (သုတ္တာနိစ-တို့သည် ၎င်း၊) ဒွေ- ၂ ပါးကုန်သော၊ သုတ္တာနိစ-၎င်း၊ မဇ္ဈိမနိကာယော-မည်၏၊ [ပဉ္စ ဒသဝဂ္ဂဟိ သင်္ဂဟော ဧတေသန္တိ ပဉ္စဒသဝဂ္ဂသင်္ဂဟာနိ။]

ယတ္ထ-အကြင်နိကာယ်၌၊ ဒီဃဗုသတသုတ္တန္တာ- အခွဲအားဖြင့် နှစ်ရာသော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ ဝါ-တရားငါးဆယ်သော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ ဒွေ-ကုန်သော၊ သုတ္တာနိစ-၎င်း၊ (သန္တိ-နိ၏၊) ပဉ္စဒသဝဂ္ဂပရိဂ္ဂဟော-၁၅ ဝဂ်တို့ဖြင့် သိမ်းယူ ရေတွက်အပ်သော၊ သော နိကာယော-သည်၊ မဇ္ဈိမော- မဇ္ဈိမနိကာယ်မည်၏၊ [ပဉ္စဒသဝဂ္ဂပရိဂ္ဂဟောတိ - ပဉ္စဒသဟိဝဂ္ဂဟိ ပရိဂ္ဂဟိတော၊ သင်္ဂဟိတောတိ အတ္ထော၊-သာရတ္ထဋီကာ၊ “ပရိဂ္ဂယုတေတိ ပရိဂ္ဂဟော” ဟု ကမ္မသာင်ပြု။]

ကတမော-သည်၊ သံယုတ္တနိကာယော-နည်း၊ ဒေဝတာသံယုတ္တာဒီဝသေန- ဒေဝတာသံယုတ် အစရှိသည်တို့၏ အပြားဖြင့်၊ ဌိတာနိ-တည်ကုန်သော၊ ဩဃ တရဏာဒီနိ - ဩဃတရဏသုတ် အစရှိကုန်သော၊ သတ္တသုတ္တသဟဿာနိစ- ခုနစ်ထောင်သော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ သတ္တသုတ္တသတာနိစ- ခုနစ်ရာသော သုတ်

တို့သည်၎င်း၊ ဒွါသဋ္ဌိ- ခြောက်ဆဲ့နှစ်ပါးသော၊ သုတ္တာနိစ- တို့သည်၎င်း၊ သံယုတ္တ
နိကာယော-မည်၏။

သတ္တသုတ္တသဟဿာနိ - ခုနစ်ထောင်သော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ သတ္တသုတ္တ
သတာနိစ- ခုနစ်ရာသော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ ဒွါသဋ္ဌိ - ၆၂ ပါးသော၊ သုတ္တန္တာ
စေတ- သုတ်တို့သည်၎င်း၊ ဧသော - ဤ သုတ်အပေါင်းသည်၊ သံယုတ္တသင်္ဂဟော-
သံယုတ္တနိကာယ်၏ သိမ်းယူအပ်သော သုတ်အပေါင်းတည်း။ [သံယုတ္တနိကာယ
ဿ+သင်္ဂဟော၊-ဋီကာ၊ စာစပ်ပုံကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

ကတမော-သည်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယော-နည်း၊ ဧကေကအင်္ဂါတိရေကဝသေ
န-တပါးတပါးသောအင်္ဂါ၏ ပိုလွန်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဌိတာနိ- တည်ကုန်သော၊
စိတ္တပရိယာဒါနာဒီနိ - စိတ္တပရိယာဒါနသုတ် အစရှိကုန်သော၊ နဝသုတ္တသဟ
ဿာနိ - ကိုးထောင်သော သုတ်တို့သည်၎င်း၊ ပဉ္စသုတ္တသတာနိ-ငါးရာသောသုတ်
တို့သည်၎င်း၊ သတ္တပဏ္ဏာသ-၅၇ ပါးသော၊ သုတ္တာနိစ- သုတ်တို့သည်၎င်း၊ အင်္ဂု
တ္တရနိကာယော-မည်၏။ [အင်္ဂါနိ+ဥတ္တရော ယေသံတိ အင်္ဂုတ္တရနိ- အင်္ဂါတို့၏
ပိုလွန်ခြင်းရှိသော သုတ်တို့၊ ဒုကနိပါတ် သုတ်များသည် ဧကနိပါတ်ထက် အင်္ဂါ
တပါး ပိုလာ၏၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် အင်္ဂုတ္တရဖြစ်ပုံကို သိပါ။]

နဝသုတ္တသဟဿာနိ-ကိုးထောင်သောသုတ်တို့သည်၎င်း၊ ပဉ္စသုတ္တသတာနိ
စ-ငါးရာသောသုတ်တို့သည်၎င်း၊ သတ္တပညာသ-၅၇ပါးသော၊ သုတ္တန္တာ-သုတ်တို့
သည်၎င်း၊ အယံ- ဤအရေအတွက်သည်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယေ-အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်
၌၊ သင်္ချာ - အရေအတွက်တည်း။ [နဝသုတ္တသဟဿာနိ စသည်တို့၏ တုလျတ်
လိင်္ဂတ်စပ်ပုံကို သတ္တသုတ္တသဟဿာနိ ဝါထာအတိုင်း သိပါ။]

ကတမော-သည်၊ ခုဒ္ဒကနိကာယော-နည်း၊ သကလံ-အလုံးစုံသော၊ ဝိနယ
ပိဋကံ- ဝိနည်းပိဋကသည်၎င်း၊ (သကလံ၊) အဘိဓမ္မပိဋကံ- သည်၎င်း၊ ခုဒ္ဒက
ပါဌဓမ္မပဒါဒယော- ခုဒ္ဒကပါဌ ဓမ္မပဒ အစရှိကုန်သော၊ ပုဗ္ဗေ - ရှေ့၌၊ နိဒဿိ
တာ-ညွှန်ပြအပ်ပြီးကုန်သော၊ ပန္နရသဘောဒါစ-တဆဲ့ငါးပါး အပြားရှိသောတရား
တို့သည်၎င်း၊ စတ္တာရော-ကုန်သော၊ နိကာယေ- နိကာယ်ကြီးတို့ကို၊ ထပေတွာ-
၍၊ အဝသေသံ- နိကာယ်ကြီး ၄ ရပ်မှကြွင်းသော၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ- ဘုရားစကားတော်
သည်၊ ခုဒ္ဒကနိကာယော-ခုဒ္ဒကနိကာယ်မည်၏။

ဒိဃအာဒိကေ-ဒိဃနိကာယ်အစရှိကုန်သော၊ စတုရောပိ-ကုန်သော၊ ဧတေ
နိကာယေ- ဤ နိကာယ်ကြီးတို့ကို၊ ထပေတွာ - ၍၊ တဒညံ - ထို နိကာယ်ကြီး
လေးရပ်မှတပါးသော၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ-ဘုရားစကားတော်ကို၊ ခုဒ္ဒကောနိကာယော-
ခုဒ္ဒကနိကာယ်မည်၏ဟူ၍၊ မတော-သိအပ်၏၊ ဣတိ-နိကာယ် ၅ ရပ်အပြီးတည်း၊
ဧဝံ-လျှင်၊ (သဗ္ဗဗြိ-သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ - သည်၊) နိကာယတော - နိကာယ်
အားဖြင့်၊ ပဉ္စ- န်သော၊ နိကာယာ-တို့သည်၊ ဟောန္တိ။ [ဧဝံ စသည်ကား နိဂုံး။]

ကထံ-အဘယ်သို့လျှင်၊ (သဗ္ဗမ္မိ-သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ-သည်။) အင်္ဂဝသေန-
 အင်္ဂါတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ နဝင်္ဂါနိ- ၉ ပါးသော အင်္ဂါတို့သည်၊ (ဟောတိ-
 နည်း၊) ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ ဟိ-အဖြေကား၊ (တနည်း) ဟိ-ချဲ့၊ သဗ္ဗ
 မေဝ-သော၊ ဣဒံ-ဤဘုရားစကားတော်သည်၊ သုတ္တံ-သုတ္တဂုဏ်၊ ပေ၊ ဝေဒလ္လံ-
 ဝေဒလ္လဂုဏ်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ နဝပုဘေဒံ - ၉ ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ - ၏၊
 တတ္ထ - ထို ၉ ပါးတို့တွင်၊ ဥဘတောဝိဘင်္ဂနိဒ္ဒေသ ခန္ဓကပရိဝါရာ - ဥဘတော
 ဝိဘင်္ဂ၊ စူဠနိဒ္ဒေသ၊ မဟာနိဒ္ဒေသ၊ စူဠဝဂ္ဂ မဟာဝဂ္ဂခန္ဓက၊ ပရိဝါတို့ကို၎င်း၊
 သုတ္တနိပါတေ - သုတ္တနိပါတ်၌၊ ဝါ- သုတ္တနိပါတ်ထည်းက၊ မင်္ဂလသုတ္တ ရတန
 သုတ္တ နာလကသုတ္တ တုဝဇ္ဇကသုတ္တာနိ- မင်္ဂလသုတ်၊ ပေ၊ တုဝဇ္ဇကသုတ်တို့ကို
 ၎င်း၊ အညမ္မိ - အခြားလည်း ဖြစ်သော၊ သုတ္တနာမကံ - သုတ်အမည် ရှိသော၊
 တထာဂတဝစနံစ-ဘုရားစကားတော်ကို၎င်း၊ သုတ္တန္တိ-သုတ္တမည်၏ ဟူ၍၊ ဝေဒိ
 တဗ္ဗံ-သိထိုက်၏၊ [သုတ္တန္တိ-ဟူသော အာကာရကို ဝေဒိတဗ္ဗံ” ဟု ကေဝုဇ်
 ထားသည်။]

သဗ္ဗမ္မိ - သော၊ သဂါထကံ - ဂါထာနှင့် တကွဖြစ်သော၊ သုတ္တံ - စုဏ္ဍိယ
 သုတ်ကို၊ ဝေယျန္တိ-ဝေယျဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ- ၏၊ ဝိသေသေန- အထူးအားဖြင့်၊
 [သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ်၌ တစုတဝေးတည်း များစွာရှိသောကြောင့် “ ဝိသေသ ”
 ဟု ဆိုသည်။] သံယုတ္တနိကာယေ - သံယုတ္တနိကာယ်၌၊ သကလောပိ - လည်း
 ဖြစ်သော၊ သဂါထာဝဂ္ဂေါ-သဂါထာဝဂ်ကို၊ (ဝေယျန္တိ-၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏၊)
 သကလံ-သော၊ အဘိဓမ္မပိဋကံ- ကို၎င်း၊ နိဂ္ဂါထကံ - ဂါထာမရှိသော၊ သုတ္တံ-
 ကို၎င်း၊ အညမ္မိ-အခြားလည်းဖြစ်သော၊ အဋ္ဌဟိ-ရှစ်ပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ-
 အင်္ဂါတို့ဖြင့်၊ အသင်္ဂဟိတံ-မသိမ်းယူအပ်သော၊ ယံဗုဒ္ဓဝစနံ-သည်၊ (အတ္ထိ-၏၊)
 တံစ-ထိုဘုရားစကားတော်ကို၎င်း၊ ဝေယျာကရဏန္တိ - ဝေယျာကရဏ ဟူ၍၊
 ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏၊ ဓမ္မပဒံ- ကို၎င်း၊ ထေရဂါထာ - ကို၎င်း၊ ထေရီဂါထာ-ကို၎င်း၊
 သုတ္တနိပါတေ-၌၊ ဝါ-သုတ္တနိပါတ်ထည်းက၊ နောသုတ္တနာမိကာ-သုတ်အမည်မရှိ
 ကုန်သော၊ သုဒ္ဓိကဂါထာစ - စုဏ္ဍိယ မဖက် သက်သက်သော ဝတ္ထုဂါထာတို့
 ကို၎င်း၊ ဂါထာတိ-ဟူ၍၊ ဝေဒိဗ္ဗာ-၏။

သောမနဿညာဏမယိကဂါထာပဋိသံယုတ္တာ - သောမနဿနှင့်ယှဉ်သော
 ဉာဏ်ကြောင့်ဖြစ်သော ဂါထာတို့နှင့်ယှဉ်ကုန်သော၊ ဒွါသီတိသုတ္တန္တာ- ရှစ်ဆယ့်
 နှစ်သုတ်တို့ကို၊ ဥဒါနန္တိ - ဥဒါနဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏၊ ဝုတ္တဗျေတံ ဘဂဝတောတိ
 အာဒိနယပ္ပဝတ္တာ-ဝုတ္တဗျေတံ ဘဂဝတာ အစရှိသော နည်းဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော၊
 ဒသုတ္တရသတသုတ္တန္တာ- ၁၀ သုတ်အလွန်ရှိသော တရာသော သုတ်တို့ကို၊ ဣတိ
 ဝုတ္တကန္တိ-ဣတိဝုတ္တကဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏၊ အပဏ္ဏကဇာတကာဒိနိ-အပဏ္ဏက
 ဇာတ်အစရှိကုန်သော၊ ပညာသာမိကာနိ - ငါးဆယ် အလွန်ရှိကုန်သော၊ ပဉ္စ

ဇာတကသတာနိ - ငါးရာသောဇာတ်တို့ကို၊ ဇာတကန္တိ-ဇာတကဟူ၍၊ ဝေဒိ တဗ္ဗ-၏၊ စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ အစ္စရိယာ အတ္တုတဓမ္မာ အာနန္ဒေတိ အာဒိ နယပ္ပဝတ္တာ- အာနန္ဒေ အစရှိသောနည်းဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော၊ သဗ္ဗေပိ - န်သော၊ အစ္စရိယ အတ္တုတဓမ္မ ပဋိသံယုတ္တာ - အစ္စရိယအတ္တုတဓမ္မနှင့် စပ်ယှဉ်ကုန် သော၊ သုတ္တန္တာ-တို့ကို၊ အတ္တုတဓမ္မန္တိ-ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗ-၏၊ စူဠဝေဒလ္လ၊ပေ၊ မဟာပုဏ္ဏမသုတ္တာဒယော - စူဠဝေဒလ္လသုတ် , မဟာဝေဒလ္လသုတ် , သမ္မာဒိဋ္ဌိ သုတ် , သက္ကပဥသုတ် , သင်္ခါရဘာဇနိယသုတ်, မဟာပုဏ္ဏမသုတ် အစရှိကုန် သော၊ သဗ္ဗေပိ - ကုန်သော၊ ဝေဒဉ္စ - အသိဉ္စာဏ် ကို၎င်း၊ တုဋ္ဌိဉ္စ - နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ခြင်းပီတိသောမနဿကို၎င်း၊ လဒ္ဓါလဒ္ဓါ-ရ၍ရ၍၊ ပုစ္ဆိတသုတ္တန္တာ- မေးအပ်သောသုတ္တန်တို့ကို၊ ဝေဒလ္လန္တိ - ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗ-၏၊ ဧဝံ-သို့၊ (သဗ္ဗဒ္ဓိ) ဧတံ(ဗုဒ္ဓဝစနံ)အင်္ဂတော နဝင်္ဂါနိ။ [ဧဝံ စသည်ကား နိဂုံး။]

ကထံ - လျှင်၊ (သဗ္ဗေပိ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ၊) ဓမ္မက္ခန္ဓတော - ဓမ္မက္ခန္ဓာအားဖြင့်၊ စတုရာသီတိ ဓမ္မက္ခန္ဓ သဟဿာနိ - ရှစ်သောင်း လေးထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့ သည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်သနည်း၊ ဣတိ - ဤကား အမေးတည်း၊ ဟိ- အဖြေကား၊ (တနည်း) ဟိ- ချဲ့၊ သဗ္ဗမေဝ - သော၊ ဣဒံ ဗုဒ္ဓဝစနံ- သည်၊ ဒွါသီတိ ဗုဒ္ဓတော ဂဏှိံ၊ ပေ၊ ပဝတ္တိနာတိ- ပဝတ္တိနောဟူ၍၊ ဧဝံ - သို့၊ ပရိဒီပိတ ဓမ္မက္ခန္ဓာသေန- အရှင်အာနန္ဒာသည် ပြအပ်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ စတုရာသီတိ သဟဿပ္ပဘေဒံ - ရှစ်သောင်းလေးထောင် အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ-၏။

ဂါထာနက်၊ ။(ဗြာဟ္မဏ-ပုန်ဏား၊)ဒွါသီတိ သဟဿာနိ-ရှစ်သောင်း နှစ်ထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့ကို၊ ဗုဒ္ဓတော- ဘုရားအထံတော်မှ၊ ဂဏှိံ - သင်ယူ ခဲ့ပြီ၊ ဒွေ သဟဿာနိ - နှစ်ထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့ကို၊ ဘိက္ခုတော - အရှင် သာရိပုတြာစသော ရဟန်းတော်တို့အထံမှ၊ ဂဏှိံ - ပြီ၊ ယေ ဓမ္မာ- အကြင် ဓမ္မ က္ခန္ဓာတရားတို့သည်၊ မေ-ငါ၏၊ (ဇိဝုဂ္ဂေ- လျှာဖျား၌) ပဝတ္တိနော- နှုတ်တက် ရှု၍ ဖြစ်လာကြကုန်၏၊ (ဧတဓမ္မာ - ထို ဓမ္မက္ခန္ဓာတရားတို့သည်၊) စတုရာသီတိ သဟဿာနိ-ရှစ်သောင်း လေးထောင်တို့တည်း။

တတ္ထ- ထို ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့တွင်၊ ကောနသန္ဓိကံ- တပါးသော အနုသန္ဓေရှိသော၊ သုတ္တံ- သည်၊ ဒေကာ- တပါးသော၊ ဓမ္မက္ခန္ဓော - ဓမ္မက္ခန္ဓာမည်၏၊ ယံ- အကြင် သုတ်သည်၊ အနကကနသန္ဓိကံ- များသော အနုသန္ဓေ ရှိ၏၊ တတ္ထ- ထို များသော အနုသန္ဓေရှိသော သုတ်၌၊ အနသန္ဓိဝသေန- အနုသန္ဓေတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဓမ္မ က္ခန္ဓဂဏနာ- ဓမ္မက္ခန္ဓာ အရေအတွက်သည်၊ (ဟောတိ- ၏၊) ဂါထာဗန္ဓေသု- ဂါထာဗန္ဓတို့၌၊ ပဥပုစ္ဆနံ- ပြဿနာမေးခကြောင်း စကားသည်၊ ဒေကာ- သော၊ ဓမ္မက္ခန္ဓော-မည်၏၊ ဝိသဇ္ဇနံ - ဖြေကြောင်းစကားသည်၊ ဒေကာ-သော၊ (ဓမ္မက္ခန္ဓော-မည်၏။)

အဘိဓမ္မေ- ဌ၊ ဧကမေကံ- တပါးတပါးသော၊ တိကဒုက ဘာဇနံ- တိက်ကို
 ဝေဘန်ကြောင်း၊ ဒုက်ကိုဝေဘန်ကြောင်းစကားသည်၎င်း၊ ဧကမေကံ-သော၊ စိတ္တ
 ဝါရဘာဇနံစ- စိတ်အကြိမ်ကို ဝေဘန်ကြောင်းစကားသည်၎င်း၊ ဧကော- တပါး
 တပါးသော၊ ဓမ္မက္ခန္ဓော-မည်၏၊ ဝိနယေ- ဝိနည်း၌၊ ဝတ္ထု- ဝတ္ထုကြောင်းသည်၊
 အတ္ထိ- ၏၊ [ရှင်သုဒိန် ဝတ္ထုမျိုးတည်း၊] မာတိကာ- မာတိကာသည်၊ အတ္ထိ- ၏၊
 [ဒွေမာတိကာခေါ် သိက္ခာပုဒ်များတည်း၊] ပဒဘာဇနီယံ - ပဒဘာဇနီသည်၊
 အတ္ထိ - ၏၊ [“ယောပနာတိ ယော ယာဒိသော” စသော မာတိကာအဖွင့်တည်း၊]
 အာပတ္တိ - အာပတ္တိဝါရသည်၊ အတ္ထိ - ၏၊ အနာပတ္တိ - အနာပတ္တိဝါရသည်၊
 အတ္ထိ-၏၊ အန္တရာပတ္တိ-အန္တရာပတ္တိဝါရသည်၊ အတ္ထိ-၏၊ တိကစ္ဆေဒေါ-တိက်
 တို့ကို ပိုင်းခြားကြောင်းစကားသည်၊ အတ္ထိ- ၏၊ တတ္ထ- ထို ဝတ္ထုစသည်တို့တွင်၊
 ဧကမေကော-သော၊ ကောဋ္ဌာသော-အဘို့အစုသည်၊ [ဤ ကောဋ္ဌာသောပါဌ်ဖြင့်
 ခန္ဓသဒ္ဓါ၏ အစုအနက်ကို ပြ၏၊] ဧကမေကော-သော၊ ဓမ္မက္ခန္ဓော-မည်၏၊ ဣတိ-
 သို့၊ ဝေဒိတဗျော-၏၊ ဧဝံ(သဗ္ဗိပိ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ)ဓမ္မက္ခန္ဓတော-အားဖြင့်၊ စတုရာ
 သီတိ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ - ရှစ်သောင်း လေးထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာ တို့သည်၊
 ဟောတိ-၏။

[နိဂုံးကိုပြလို၍ ဧဝံ စသည်မိန့်၊] ဧဝံ - လျှင်၊ သဗ္ဗမ္ဘိ- သော၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ-
 ကို၊ (သံဂီတံ၌စပ်၊) ပဉ္စသတိက သံဂီတိကာလေ-ပဉ္စသတိက သံဂါယနာတင်ရာ
 အခါ၌၊ သင်္ဂါယန္တေန-သံဂါယနာ တင်တော်မူသော၊ မဟာကဿပပ္ပမုခေန-
 အရှင်မဟာကဿပ အကြီးအမှူးရှိသော၊ ဝသိဝဏေန-ရဟန္တာအပေါင်းသည်၊
 (သင်္ဂီတံ၌စပ်၊) အယံ-ဤတရားသည်၊ ဓမ္မော-ဓမ္မတည်း၊ အယံ-သည်၊ ဝိနယော-
 တည်း၊ ဣဒံ-သည်၊ ပဌမ ဗုဒ္ဓဝစနံ-တည်း၊ ပေ၊ အယံ- ဤသုတ်အပေါင်းသည်၊
 ခုဒ္ဒနိကာယော-တည်း၊ ဣမာနိ- ဤသည်တို့ကား၊ သုတ္တာဒီနိ-သုတ္တ အစရှိကုန်
 သော၊ နဝင်္ဂါနိ-အင်္ဂါ ၉ ပါးတို့တည်း၊ ဣမာနိ-ဤတရားတို့သည်၊ စတုရာသီတိ
 ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ-တို့တည်း၊ ဣမံ ပဘောဒံ-ဤအထူးအပြားကို၊ ဝဝတ္ထပေတွာ
 ဝ-ပိုင်းခြား၍သာလျှင်၊ သင်္ဂီတံ-ပြီ။

စ- သည်သာမကသေး၊ ဧကဝလံ - ဥဒ္ဓါနသင်္ဂဟ စသည်မဖက် သက်သက်၊
 ဣမမေဝ(ပဘောဒံ)- ဤ အထူးအပြားကိုသာ၊ (ဝဝတ္ထပေတွာ-၍၊ သင်္ဂီတံ-
 သံဂါယနာတင်အပ်သည်ကား၊ န-မဟုတ်သေး၊)အညံ-အခြားသော၊ [အညမ္ဘိမှ
 ပိကို “သင်္ဂဟပုဘောဒမ္ဘိ” ဟု ရှေ့ ထိုင်စေ၊] ဥဒ္ဓါနသင်္ဂဟ၊ ပေ၊ ပဏ္ဍာသသင်္ဂဟာဒိ
 အနေကဝိဓံ- ဥဒ္ဓါနသင်္ဂဟ ၊ ပေ၊ ပဏ္ဍာသသင်္ဂဟအစရှိသော များသောအပြား
 ရှိသော၊ တီသု ပိဋကေသု- ပိဋက ၃ ပုံတို့၌၊ သဒ္ဓိဿမာနံ- ကောင်းစွာ တွေ့မြင်
 အပ်သော၊ သင်္ဂဟပုဘောဒမ္ဘိ- သင်္ဂဟအပြားကိုလည်း၊ ဝဝတ္ထပေတွာဝ- ၍သာ
 လျှင်၊ သတ္တဟိမာသေဟိ-ခုနစ်လတို့ဖြင့်၊ သင်္ဂီတံ-ပြီ။

[သံဂါယနာအဆုံး၌ အံဩတ္တယ်ဖြစ်ပုံများကို ပြလို၍ “ သင်္ဂီတိ ပရိယော သာနေစဿ ” စသည်မိန့်။] စ-ဆက်၊ အဿ-ဤ ဘုရားစကားတော်ကို၊ သင်္ဂီတိ ပရိယောသာနေ- သံဂါယနာတင်ခြင်း၏ အဆုံး၌၊ မဟာကဿပတ္ထေရေန-သည်၊ ဒသဗလဿ - ၏၊ ဣဒံ သာသနံ - ကို၊ ပဉ္စဝဿ သဟဿ ပရိမာဏကာလံ - အနှစ် ၅ ထောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော ကာလပတ်လုံး၊ ပဝတ္တနသမတ္ထိ-ဖြစ်စေ ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်ကို၊ ကတံ - ပြုအပ်ပါပေပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ သဗ္ဗာတပ္ပမောဒါ- လွန်စွာဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ သာဓုကာရံ - သာဓုဟု ပြုအပ်သောအသံကို၊ ဝါ- ကောင်းချီးကို၊ ဒဒမာနာဝိယ - မပေးသော်လည်း ပေး သကဲ့သို့၊ [သာဓုဣတိ ကရိယတိတိ သာဓုကာရော၊ သာဓုမခေါ်ဘဲ ခေါ်တတ် သကဲ့သို့ဆိုသော တဒ္ဓမ္မူပစာတည်း။] အယံ မဟာပထဝီ-သည်၊ ဥဒကပရိယန္တိ- ရေအဆုံး အပိုင်းအခြားရှိသည်ကို၊ ကတွာ - ၍၊ အနေကပ္ပကာရံ - တပါးမက များသောအပြားအားဖြင့်၊ ဝါ- ကြိမ်ဖန်များစွာ၊ ကမ္မိ - တုန်လှုပ်ပြီ၊ သင်္ကမ္မိ- အထက်အထက်သို့ တက်ကာတက်ကာ ပြင်းစွာတုန်လှုပ်ပြီ၊ သမ္ပကမ္မိ - အထက် အောက် နိမ့်တုံ မြင့်တုံ အပြားအားဖြင့် ပြင်းစွာတုန်လှုပ်ပြီ၊ သမ္ပဝေမိ - အရပ် လေးမျက်နှာ ယိမ်းထိုး၍ အမျိုးမျိုး အပြားအားဖြင့် ပြင်းစွာ တုန်လှုပ်ပြီ၊ [(တနည်း) သင်္ကမ္မိ- အရှေ့အနောက် နိမ့်ကာ မြင့်ကာ ပြင်းစွာတုန်လှုပ်ပြီ၊ သမ္ပက မ္မိ-တောင် မြေခံ နိမ့်ကာ မြင့်ကာ, အပြားအားဖြင့် ပြင်းစွာတုန်လှုပ်ပြီ၊ သမ္ပဝေမိ- အလယ်အနားယိမ်းထိုး၍ အမျိုးမျိုးအပြားအားဖြင့် ပြင်းစွာတုန်လှုပ်ပြီ၊ ဤကား ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာအလိုတည်း။] အနေကာနိ - တပါးမက များစွာကုန်သော၊ အစ္ဆရိယာနိစ- ပန်းမိန်းရွာခြင်း, အဝတ်မြောက်ခြင်း အစရှိသော အံဩတ္တယ်တို့ သည်လည်း၊ ပါတုရဟေသံ - ထင်ရှားဖြစ်ကုန်ပြီ။ [အစ္ဆရံ ပဟရိတံ ယုတ္တာနိ အစ္ဆရိယာနိ၊ ပုပ္ဖဝဿ စေလုက္ခေပါဒိနိ၊-သာရတ္ထ။]

ပန-ဆက်၊ ဧဝံ-ဤသို့ အယံဓမ္မော စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော နည်းဖြင့်၊ သင်္ဂီတေ- သံဂါယနာတင်အပ်ပြီးသော၊ ဧတ္ထ- ဤဘုရားစကားတော် တွင်၊ အယံ အဘိဓမ္မော- သည်၊ ပိဋကတော - အားဖြင့်၊ အဘိဓမ္မပိဋကံ- အဘိ ဓမ္မာပိဋကတည်း၊ နိကာယတော - အားဖြင့်၊ ခုဒ္ဒကနိကာယော- ကာယ်တည်း၊ အင်္ဂတော-အင်္ဂါအားဖြင့်၊ ဝေယျာကရဏံ-ဏတည်း၊ ဓမ္မက္ခန္ဓတော-အားဖြင့်၊ ကတိပယာနိ-အနည်းငယ်ကုန်သော၊ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ-ဓမ္မက္ခန္ဓာ အထောင် တို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏။ [ဤတွင် အဘိဓမ္မာ၏ အဘိဓမ္မာပိဋကအဖြစ်, ခုဒ္ဒက နိကာယ်၏အဖြစ်, ဝေယျာကရဏ၏အဖြစ်ကို တိုက်ရိုက်ပြဆိုကြောင်းစကားရပ် အပြီးသတ်သတည်း၊ ထိုသို့ တိုက်ရိုက်ပြလိုက်သဖြင့် ဤ အဘိဓမ္မာ၏ မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓ ဝစန၏အဖြစ်, ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ရှေးဥျားစွာ အာဘိဓမ္မိက၏ အဖြစ်ကိုလည်း နေယျတ္ထနည်းအားဖြင့် ပြပြီးဖြစ်သည်။]

၉။ ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်ကို
(က) ဝိနည်းဖြင့်ပြခင်း

[အဘိဓမ္မာ၏ ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်က ပြီးစီးမှသာ မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစနစ်အဖြစ် ပြီးနိုင်ရကား ယခုအခါ၌ အဘိဓမ္မာ၏ ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်ကို ပြီးစေဘို့ရာ ဝတ္ထုကြောင်းကို ပြလိုသောကြောင့် “တံ ဓာရယန္တေသု” အစရှိသော ပါဠိကိုမိန့်။] တံ-ထိုအဘိဓမ္မာကို၊ ဓာရယန္တေသု-အာဂုံနှုတ်တက် ဆောင်ရွက်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုသု-ရဟန်းတို့တွင်၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ ဧကော-သော၊ ဘိက္ခု-သည်၊ သဗ္ဗသာမယိက ပရိသာယ-အလုံးစုံနိကာယ်တို့ကို သင်ယူသောပရိသတ်၌၊ ဝါ-အလုံးစုံ နိကာယ်ဆောင် ပရိသတ်၌၊ နိသီဒိတွာ-ထိုင်၍၊ [သဗ္ဗေ+သမယာ သဗ္ဗသမယာ၊ သမယသဒ္ဓါသည် ဤနေရာ၌ အပေါင်း(နိကာယ)အနက်ဟောတည်း၊ သဗ္ဗသမယေ+ပရိယာပုဏ္ဏာတိတိ သဗ္ဗသာမယိကာ၊ ပရိသာ၊ မဇ္ဈေဝုဒ္ဓိ။] အဘိဓမ္မတာ-အဘိဓမ္မာမှ၊ သုတ္တံ - ပါဠိကို၊ အာဟာရိတွာ - ထုတ်ဆောင်၍၊ ဓမ္မံ - တရားကို၊ ကထေန္တော-ဟောလဒသ်၊ ရူပက္ခန္ဓော-ရူပက္ခန္ဓာသည်၊ အဗျာကတော-အဗျာကတတည်း၊ စတ္တာရော-၄ ပါးကုန်သော၊ ခန္ဓာ-တို့သည်၊ သိယာ - အချို့ခန္ဓာတို့ကား၊ ကုသလာ-ကုသိုလ်တို့တည်း၊ သိယာ-တို့ကား၊ အကုသလာ-တို့တည်း၊ သိယာ-တို့ကား၊ အဗျာကတာ-တို့တည်း၊ [ဤပါဠိကား ခန္ဓဝိဘင်း ပဥပုစ္ဆကနည်းမှ ယူအပ်သော ပါဠိတည်း၊] ဒသ - ကုန်သော၊ အာယတနာ - အာယတနတို့သည်၊ အဗျာကတာ-တို့တည်း၊ ဒွေ-၂ ပါးကုန်သော၊ အာယတနာ - မနာယတန၊ ဓမ္မာယတနတို့သည်၊ သိယာ-အချို့ အာယတနတို့ကား၊ အကုသလာ-တို့တည်း၊ သိယာ-တို့ကား၊ အဗျာကတာ-တို့တည်း၊ [ဤပါဠိကား အာယတနဝိဘင်းပါဠိတည်း။]

သောဠသ- ၁၆ ပါးကုန်သော၊ ဓာတုယော- ဓာတ်တို့သည်၊ အဗျာကတာ-တို့တည်း၊ ဒွေ-ကုန်သော၊ ဓာတုယော-မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်တို့သည်၊ သိယာ-အချို့ ဓာတ်တို့ကား၊ ကုသလာ - တို့တည်း၊ သိယာ - တို့ကား၊ အကုသလာ-တို့တည်း၊ သိယာတို့ကား၊ အဗျာကတာ-တို့တည်း၊ [ဤပါဠိကား ဓာတုဝိဘင်းပါဠိတည်း၊] သမုဒယသစ္စံ-သည်၊ အကုသလံ-အကုသိုလ်တည်း၊ မဂ္ဂသစ္စံ-သည်၊ ကုသလံ - တည်း၊ နိရောဓသစ္စံ- သည်၊ အဗျာကတံ- တည်း၊ ဒုက္ခသစ္စံ-သည်၊ သိယာ-အချို့ ကား၊ ကုသလံ-တည်း၊ သိယာ-ကား၊ အကုသလံ-တည်း၊

x x x x x x x

သိယာကုသလာ။ ။ သိယာပုဒ်သည် အာချာတ်ပုဒ် နိပါတ်ပုဒ်ဟု ၂ မျိုးရှိ၏၊ ဤနေရာ၌ နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ ထို နိပါတ်ပုဒ်သည် တဘို့တစု တချို့ကိုဟောသော ဧကံသအနက်၊ တရံတခါကိုဟောသော ဝိကပ္ပအနက်အားဖြင့် ၂ မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် ဤနေရာ၌ ဧကံသအနက်ဟော နိပါတ်ဖြစ်သည်-ဟု ဂဏ္ဍိဆိုသည်။

သိယာ-ကား၊ အဗျာကတံ-တည်း၊ [ဤပါဠိကား သစ္စဝိဘင်းပါဠိတည်း။] ဒသ-
 န်သော၊ ဣန္ဒြိယာ-စက္ခုန္ဒြေ၊ သောတိန္ဒြေ၊ ယာနိန္ဒြေ၊ ဇိဝိန္ဒြေ၊ ကာယိန္ဒြေ၊ ဣတ္ထိ
 န္ဒြေ၊ ပုရိသိန္ဒြေ၊ သုခိန္ဒြေ၊ ဒုက္ခိန္ဒြေ၊ အညာတာဝိန္ဒြေတို့သည်။ အဗျာကတာ-
 တို့တည်း၊ ဒေါမနသိန္ဒြိယံ-ဒေါမနသိန္ဒြေသည်။ အကုသလံ-တည်း၊ အနညာတ
 ညဿာမိတိန္ဒြိယံ-အနညာတညဿာမိတိန္ဒြေသည်။ ကုသလံ-တည်း၊ စတ္တာရိ-
 န်သော၊ ဣန္ဒြိယာနိ-သဒ္ဓိန္ဒြေ၊ သတိန္ဒြေ၊ ပညိန္ဒြေ၊ အညိန္ဒြေတို့သည်။ သိယာ-
 တို့ကား၊ ကုသလာ-တို့တည်း၊ သိယာ-တို့ကား၊ အဗျာကတာ-တို့တည်း၊ ဆ-
 န်သော၊ ဣန္ဒြိယာနိ-မနိန္ဒြေ၊ သောမနသိန္ဒြေ၊ ဥပေက္ခိန္ဒြေ၊ ဝိရိယိန္ဒြေ၊ ဇိဝိ
 တိန္ဒြေ၊ သမာဓိန္ဒြေတို့သည်။ သိယာ - တို့ကား၊ ကုသလာ-တို့တည်း၊ သိယာ-
 တို့ကား၊ အကုသလာ-တို့တည်း၊ သိယာ- တို့ကား၊ အဗျာကတာ-တို့တည်း၊
 [ဤပါဠိကား ဣန္ဒြိယဝိဘင်းပါဠိတည်း။] ဣတိ-ဤသို့၊ ဓမ္မကထံ-တရားစကား
 ကို၊ ကထေသိ-ဟောပြော။

တသ္မိံ ဌာနေ- ထိုအရပ်၌၊ ဧကော- တပါးသော၊ ဘိက္ခု- သည်၊ နိသိန္ဓော-
 ထိုင်လျက်၊ ဓမ္မကထိက-အို ဓမ္မကထိက၊ တံ-သင်သည်။ သိနေရုံ-မြင်းမိုရ်တောင်
 ကို၊ ပရိက္ခိပန္တော ဝိယ - ရစ်ပတ်သကဲ့သို့၊ ဒီဃသုတ္တံ - ရှည်စွာသော ပါဠိကို၊
 အာဟရသိ-ထုတ်ဆောင်ဘိ၏၊ တေ-ဤပါဠိသည်။ ကိံ သုတ္တံနာမ- အဘယ်ပါဠိ
 မည်သနည်း၊ ဣတိ- သို့၊ အာဟ-ပြောပြီ၊ အာရုသော- ငါ့ရှင်၊ အဘိဓမ္မ သုတ္တံ
 နာမ-အဘိဓမ္မာပါဠိတော် မည်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ ပြောပြီ၊ ကသ္မာ-အဘယ်ကြောင့်၊
 အဘိဓမ္မသုတ္တံ- အဘိဓမ္မာပါဠိကို၊ အာဟရသိ- ဆောင်ဘိသနည်း၊ အညံ-အဘိ
 ဓမ္မာပါဠိမှ တပါးသော၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတံ - မြတ်စွာဘုရားသည် ဟောတော်မူအပ်
 သော၊ သုတ္တံ-ပါဠိကို၊ အာဟရိတံ- ဆောင်ခြင်းငှါ၊ န ဝန္တတိ ကိံ -မသင့်သလော၊
 ဣတိ-ဤသို့ မေးပြီ၊ အဘိဓမ္မာ-အဘိဓမ္မာကို၊ ကေန-အဘယ်သူသည်၊ ဘာသိ
 တော-ဟောတော်မူအပ်သနည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ မေးပြီ၊ သော- ဤ အဘိဓမ္မာပါဠိ
 ကို၊ န ဗုဒ္ဓဘာသိတော- မြတ်စွာဘုရား ဟောအပ်သည်မဟုတ်၊ ဣတိ- ဤသို့ပြော
 ပြီ၊ အာရုသော- ငါ့ရှင်၊ တေ-သင်သည်၊ ဝိနယပိဋကံ- ဝိနည်းပိဋကကို၊ ဥဂ္ဂဟိ
 တံ ကိံ ပန- သင်ယူအပ်ပြီးပါလော၊ ဣတိ - ဤသို့ မေးပြီ၊ အာရုသော - ငါ့ရှင်၊
 န ဥဂ္ဂဟိတံ - သင်ယူအပ်ပြီးမဟုတ်ပါ၊ ဣတိ - ဤသို့ ပြောပြီ၊ အဝိနယဓာရိတာ
 ယ - ဝိနည်းဆောင်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ -သည်၊ အဇာနန္တော-
 အဘိဓမ္မ၏ ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်ကို မသိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (ကိံ အညံ
 ဗုဒ္ဓဝစနံ အစရှိသော ဤစကားကို၊) ဝဒေသိမညေ-ပြောဆိုလေယောင် တကား၊
 ဝါ- ပြောဆို၏ဟု မှတ်ထင်၏၊ ဣတိ- ဤသို့ ပြောပြီ၊ အာရုသော- ငါ့ရှင်၊ ဝိနယ
 မတ္တံ-ဥဘတောဝိဘင်းဟူသော ဝိနည်းမျှကို၊ ဥဂ္ဂဟိတံ- သင်ယူအပ်ပါပြီ၊ ဣတိ-
 ဤသို့ ပြောပြီ။ [မတ္တသဒ္ဓါ အပ္ပဝါစက၊ ဋီကာ၌ “ဝိနယမတ္တံ” ဟု ရှိ၏။]

တမ္ဗိ - ထို အနည်းငယ်သော ဝိနည်းကိုလည်း၊ တေ - သင်သည်။ ဒုဂ္ဂဟိတံ-
မကောင်းသဖြင့် နာယူအပ်သည်။ ဝါ-မကောင်းသဖြင့် စာလိုက်အပ်သည်။ ပရိသ
ပရိယန္တေ-ပရိသတ်အစွန်၌၊ နိသိဒိတွာ- ထိုင်၍၊ နိဒ္ဒါယန္တေန-ငိုက်မျဉ်းလျက်၊
ဥဂ္ဂဟိတံ-နာယူအပ်သည်။ ဝါ-စာလိုက်အပ်သည်။ ဘဝိဿတိ- ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။
[ဒုဂ္ဂဟိတံကို ထပ်၍ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။] ဟိ- ဆက်၊ တုမှာဒိသော - သင်ကဲ့သို့
ရှုအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ပဗ္ဗာဇေန္တောဝါ - ရှင်လောင်းကို ရှင်ဖြစ်စေသော်၎င်း၊
ဥပသမ္မာဒေန္တောဝါ - ရဟန်းလောင်းကို ရဟန်းဖြစ်စေ သော်၎င်း၊ သာတိ
သာရော-အပြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်သည်။ ဝါ- အပြစ်ရှိသည်။ ဟောတိ- နိ၊ ကိံ ကာရ
ဏာ- အဘယ် အကြောင်းကြောင့်နည်း၊ ဝိနယ မတ္တဿပိ - အနည်းငယ်သော
ဝိနည်း၏လည်း၊ ဝါ-ကိုလည်း၊ ဒုဂ္ဂဟိတတ္တာ-မကောင်းသဖြင့် နာယူအပ်သည်၏
အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

x x x x x x x x x

တုမှာဒိသော ဟိ။ ။ တံဝိယ+ဒိဿတိတိ တုမှာဒိသော - သင်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သူ၊
ဝါ-သင့်လိုလူစား၊ ပဗ္ဗာဇေန္တောဝါ-ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ လုပ်၍ ရှင်လောင်းကို ရှင်ဖြစ်စေ
သော်၎င်း၊ (ရှင်ပြုပေးသော်၎င်း၊) ဥပသမ္မာဒေန္တောဝါ - ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ လုပ်၍
ရဟန်းလောင်းကို ရဟန်းဖြစ်စေသော်၎င်း၊ (ရဟန်းပြုပေးသော်၎င်း၊) သင့်မှာ အပြစ်
ရှိသည် - ဟုလို၊ “ အပြစ် ” ဟူသည် ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ၏အင်္ဂါမပြည့်စုံပါဘဲ ဥပဇ္ဈာယ်
လုပ်မှုကြောင့် သင့်အပ်သော ဒုက္ခင်္ဂအာပတ်အပြစ်တည်း။

သာတိသာရော ။ ။ ဝိနည်းမဟာဝါ - မဟာခန္ဓက, န သမ္မာဝတ္တနာဒိကထာ၌
သာတိသာရောကို “ သဒေါသော၊ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတံ ” ဟု ဖွင့်၏။ အတိ (အတိတ္တ
မိတွာ) - တုရားအဓိနိတော်ကို ကျူးကျော်၍၊ သရဏံ ပဝတ္တနံ - ဖြစ်ခြင်းတည်း၊ အတိ
သာရော - ခြင်း၊ သံဝိဇ္ဇတိ + အတိသာရော ယဿာတိ သာတိသာရော၊ ဥပဇ္ဈာယ်
ဆရာ လုပ်မှုကြောင့်သာ အာပတ်အပြစ် ရှိပါသည်။ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာက စေခိုင်းလျှင်
သရဏဂုံဆရာလုပ်ခြင်း၊ ကမ္မဝါစာဆရာလုပ်ခြင်းကြောင့်ကား အပြစ်မရှိပါ။ [“ တုမှာ
ဒိသော ဟိ ” စသော ဝါကျသည် ရှေ့ဝါကျကို ခိုင်မြဲစေသောသဘော မရှိ၊ ရှေ့ဝါကျနှင့်
ဆက်၍ ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၌ အပြစ်ပြုသော ဝါကျာရမ္မဝါကျသာ ဖြစ်သင့်ပါသည်။]

တုမှာဒိသေ ဟိ။ ။ တုမှာဒိသေဟိ ဟု တတိယာ ဗဟုဝစနန္တကတ္တားဟော ကြံ၍
ပဗ္ဗာဇေန္တော ဥပသမ္မာဒေန္တောတို့၌ အန္တကိုလည်း မာနမှပြန်လာသော ကံဟောအန္တ
ဟု ကြံပြီးလျှင် “ တုမှာဒိသေဟိ - တို့သည်၊ ပဗ္ဗာဇေန္တောဝါ - ရှင်ဖြစ်စေအပ်သော
သာမဏေသည်၎င်း၊ ဥပသမ္မာဒေန္တောဝါ-ရဟန်းဖြစ်စေအပ်သော ရဟန်းသည်၎င်း၊
သာတိသာရော-သည်၊ ဟောတိ-၏ ” ဟု အနက်ပေးကြသေး၏။ [ဤနည်း၌ “ အပြစ် ”
ဟူသည် “ ရှင်မဖြစ် ရဟန်းမဖြစ်ခြင်းတည်း ” ဟုလည်း ယူကြ၏။ ထိုအယူကို အောက်ပါ
အတိုင်း စဉ်းစားပါ။]

စဉ်းစားဘွယ် ။ ။ ဥဘတောဝိဘင်းကို ကောင်းစွာ မသင်ဘူးသော ဆရာက
သရဏဂုံဆရာလုပ်၍ ရှင်ပြုပေးအပ်, ကမ္မဝါစာဆရာလုပ်၍ ရဟန်း ပြုပေးအပ်သူသည်
“ ရှင်သာမဏေမဖြစ်-ရဟန်းမဖြစ် ” ဟု ဝိနည်း၌ မတွေ့မိပါ။ ဌာန်ကရိုက် ဝိသစွာ

ဟိ- သာဓကကား၊ (အသင်၏ ဝိနယမတ္တကို တော်စွာလျော်စွာ သင်ယူခဲ့ကြောင်းကို အထောက်ပြဥပမာ-ဟူလို၊) တတ္ထ-ထို အသင်ပရဝါဒီ သင်အပ်ပြီးသော အနည်းငယ်သောဝိနည်း၌၊ အနာပတ္တိ န ဝိဝဏ္ဏေတုကာမော၊ ပေ၊ ပရိယာပုဏိဿသီတိ-အနာပတ္တိ၊ ပေ၊ ပရိယာပုဏိဿသီဟူ၍၎င်း၊ သုတ္တန္တေ ဩကာသံ၊ ပေ၊ အဘိဓမ္မဝါ ပုစ္ဆတီတိ- သုတ္တန္တေ ဩကာသံ၊ ပေ၊ အဘိဓမ္မဝါ ပုစ္ဆတီဟူ၍၎င်း၊ ဧတံ-ဤပါဠိကို၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ပြီ။ [န ဝိဝဏ္ဏေတုကာမော-ကဲ့ရဲ့ခြင်းငှါ အလိုမရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ အာပုသော- ငါ့ရှင်၊ ဣဗ္ဗံ - ကိုက်တွန်းပါ၏၊ သုတ္တန္တံဝါ - သုတ္တန်ကိုသော်၎င်း၊ ဝါထာယောဝါ- ဝါထာတို့ကိုသော်၎င်း၊ အဘိဓမ္မဝါ-အဘိဓမ္မာကိုသော်၎င်း၊ တာဝ ပရိယာပုဏဿု- သင်ပါဥပလော၊ ပစ္စာပိ-နောက်၌လည်း၊ ဝါ-နောက်မှလည်း၊ ဝိနယံ-ဝိနည်းကို၊ ပရိယာပုဏိဿသီ - သင်ရပါလိမ့်မည်၊ ဣတိ - သို့၊ ဘဏတိ - ပြောအံ့၊ အနာပတ္တိ-အာပတ်မသင့်၊ သုတ္တန္တေ-သုတ္တန်၌၊ ဩကာသံ-မေးခွင့်ကို၊ ကာရာပေတွာ-ပြုစေပြီး၍၊ အဘိဓမ္မဝါ- အဘိဓမ္မာကိုသော်၎င်း၊ ဝိနယံဝါ - ဝိနည်းကိုသော်၎င်း၊ ပုစ္ဆတိ-မေးအံ့၊ (အာပတ္တိ၊ ပါစိတ္တိယဿ၊) အဘိဓမ္မေ ဩကာသံ ကာရာပေတွာ သုတ္တန္တံဝါ ဝိနယံဝါ ပုစ္ဆတိ၊ (အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ၊) ဝိနယေ ဩကာသံ ကာရာပေတွာ သုတ္တန္တံဝါ အဘိဓမ္မဝါ ပုစ္ဆတိ (အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ၊)] တံ ပန- သင်သည်ကား၊ ဧတ္တကမ္မိ - ဤမျှကိုလည်း၊ နဇာနာသိ- မသိ၊ ဣတိ-ဤသို့ပြောပြီ၊ ဧတ္တကေနာပိ - ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော စကားဖြင့်လည်း၊ ပရဝါဒီ-ပရဝါဒီသည်၊ ဝါ-ကို၊ နိဂ္ဂဟိတော-နှိပ်အပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။

x x x x x x x x x

သရဏဂုံ ကမ္မဝါစာကို ရွတ်ဆိုနိုင်လျှင် ယနေ့ဖြစ်စ ရဟန်းပင်လည်း ရှင်သာမဏေ ဖြစ်အောင် , ရဟန်းဖြစ်အောင် ပြုနိုင်ပါ၏။ ဥပဇ္ဈာယ်အင်္ဂါ မပြည့်စုံလျှင် ဥပဇ္ဈာယ် ဆရာသာ မလုပ်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုဝိဘင်း ၂ ဖြာကို ကောင်းစွာကျန မသင်ဘူးသူက ရှင်ရဟန်း ပြုပေးအပ်သူသည် ရှင်မဖြစ် ရဟန်းမဖြစ်သည်မှာ အမှန်ဖြစ်ပါမူ ယခုခေတ်၌ သရဏဂုံဆရာ ကမ္မဝါစာဆရာ, ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ လုပ်ကြသူတို့တွင် ဥဘတောဝိဘင်းကို ကောင်းစွာသင်ဘူးသူ(အဓိပ္ပာယ်သိအောင် ကျနစွာသင်ဘူးသူ) မည်မျှရှိနိုင်ပါသနည်း-ဟု စဉ်းစားကြပါလေ။

ဝုတ္တဇေတံ။ ။ဤသာဓကပါဠိ ၂ ရပ်တွင် “အနာပတ္တိ၊ ပေ၊ ပရိယာပုဏိဿသီ” ဟူသော ပါဠိသည် သဟဓမ္မိကဝဂ် ဝိလေခနသိက္ခာပုဒ် ပဒဘာဇနီဝိဘင်း၌ ပါသော ပါဠိတည်း။ “သုတ္တန္တေ၊ ပေ၊ အဘိဓမ္မဝါ ပုစ္ဆတိ” ဟူသော ပါဠိသည် ဆတ္တုပါဟနဝဂ် ဒွါဒသမသိက္ခာပုဒ် ပဒဘာဇနီပါသော ပါဠိတည်း။ ထိုပါဠိတော်များ၌ အဘိဓမ္မာကို သုတ္တန်ဝိနည်းတို့နှင့် တွဲဘက်၍ ဟောတော်မူထားသောကြောင့် သုတ္တန် ဝိနည်းတို့ကဲ့သို့ပင် အဘိဓမ္မာသည် ဗုဒ္ဓဘာသိတဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား၏။ “သို့ဖြစ်ပါလျက် အသင် ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဒုဂ္ဂဟိတ ဖြစ်သောကြောင့် အဘိဓမ္မာ၏ ဗုဒ္ဓဘာသိတဖြစ်ကြောင်း နားမလည်ဘဲရှိရသည်” ဟူလို။

၉။ ဗုဒ္ဓဘာသိတ အဖြစ်ကို
(ခ) ဂေါသိင်္ဂသုတ်ဖြင့် ပြခဏ်း

ပန - ထိုသို့ပင် နှိပ်အပ်ပြီးဖြစ်ပါသော်လည်း၊ (တနည်း) ပန - အဘိဓမ္မာ၏ ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်ကို ဝိနည်းဖြင့် ပြီးစေပုံမှတစ်ပါး မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ်ဖြင့် ပြီးစေပုံကို ပြဉ္စားအံ့။ မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ္တံ - မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ်သည်၊ ဣတောပိ - ဤဝိနည်းထက်လည်း၊ ဗလဝတရံ - သာ၍ အားရှိ၏။ ဟိ - ချဲ့၊ တတြ - ထို မဟာ

x x x x x x x x

မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ္တံ ၊ ပေ ၊ ဗလဝတရံ။ ။ “ဝိနယေနာထ ဂေါသိင်္ဂ-သုတ္တေနစ မဟေသိနာ” ဟူသော ဋီကာပါဠိ သန္ဓိဝေသနှင့်အညီ အဘိဓမ္မာ၏ ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်ကို ဝိနည်းဖြင့် ပြီးစေပြီး၍ ယခုအခါ မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ်ဖြင့် ပြီးစေလိုသောကြောင့် “မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ္တံ၊ ပေ၊ ဗလဝတရံ” မိန့်၊ ဤအလို ပနသဒ္ဓါသည် ပက္ခန္တရဇောတကာ၊ တနည်း - ထိုသို့ နှိပ်အပ်ပြီးဖြစ်ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ်ကို ပြရပါသေးသနည်း ဟု မေးတွယ်ရှိသောကြောင့် “မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ္တံ ပန” စသည်မိန့်၊ ဝိနည်းဖြင့် ပရဝါဒိပုဂ္ဂိုလ်ကို နှိပ်အပ်ပြီးဖြစ်ပါသော်လည်း အဘိဓမ္မာ၏ ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်ကို ပြရာဝယ် မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ်က သာ၍ အားရှိသောကြောင့် မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ်ကို ပြရပါသည် - ဟူလို၊ ဤအလို ပနသဒ္ဓါ အရုဗ္ဗတ္ထဇောတကာ၊ မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ်၌ အဘိဓမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်အား သာဓုကာရပေးပုံကို ပြထား၏။ ထိုသို့ပြသဖြင့် အဘိဓမ္မာ၏ ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်ကို ပြရာဝယ် ဝိနည်းထက်ပင် အားရှိပါသေးသည် - ဟူလို၊ ဗလဝန္တတရံ ဟု ဆိုလိုလျက် နှ ကိုချေ၊ တနည်း - အတိသယ အနက်ဟော၊ ဗလဝံ နိပါတ်နောင် တရပစ္စည်းသက်ထားသည် ဟုလည်း ကြံကြသေး၏။

ဂေါသိင်္ဂသုတ္တံ။ ။ “ဂေါသိင်္ဂသာလဝန” ဟု ခေါ်အပ်သော တောရှိ၏။ “ဂေါသိင်္ဂ-နွား ဥျားချိုနှင့်တူသော” ဟု ဆိုသောကြောင့် ထို တောကို “တရုပ်စကားပင် ပေါက်သော တော” ဟု ဆိုကြ၏။ ဤအလို သာလသဒ္ဓါသည် သစ်ပင်သာမညကို ဟောနိုင်သောကြောင့် “ဂေါသိင်္ဂ” ဟု ဝိသေသန ပြုရသည်ဟု ကြံပါ။ သာလသဒ္ဓါသည် “အင်ကြင်းပင်” ဟူသော သစ်ပင်ဝိသေသကိုလည်း ဟောရကား “နွားဥျားချိုနှင့် တူသော အင်ကြင်းတော” ဟုလည်း ဆိုကြသည်။ ထိုတော၌ ဟောတော်မူအပ်သော သုတ်ကို “ဂေါသိင်္ဂသုတ်” ဟု ခေါ်၏။ မူလပဏ္ဏာသဝယ် (၃၂) နိပါတ်သုတ်တည်း။

ဆက်ဥျားအံ့ ။ ။ ထိုတော၌ ဘုရားရှင်သည် အရှင်သာရိပုတြာစသော သာဝကကြီးများ အပြင် တိသဟဿမတ္တ (၃ ထောင်ခန့်) ရဟန်းတော်များနှင့် အတူ သီတင်းသုံးတော်မူသတတ်၊ ထိုအခါ အရှင်သာရိပုတြာ၏ အထံ၌ အရှင်မဟာကဿပ၊ အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်၊ အရှင်အနုရုဒ္ဓါ၊ အရှင်ရေဝတ (ကင်္ခါရေဝတ ဟု ထင်ရှားသော ရဟန္တာတစ်ပါး) အရှင်အာနန္ဒာတို့ စုမိကြလေရာ၊ အရှင်သာရိပုတြာက “ဤတောသည် ဘယ်လိုပုဂ္ဂိုလ်နေလျှင် တင့်တယ် သာယာဘွယ်ရှိပါမည်နည်း” ဟု မေးလေသော် ရဟန္တာကြီးများသည် မိမိသဘောကျအတိုင်း ဖြေဆိုကြ၏။ ထို့နောက် အရှင်သာရိပုတြာကို ပြန်၍ မေးသောအခါ အရှင်သာရိပုတြာလည်း မိမိဆန္ဒတော်အတိုင်းပင် ဖြေဆိုတော်မူ၏။ [ဖြေပုံအကျယ်ကို ထိုသုတ္တန်၌ ကြည့်ပါ။]

ဂေါသိင်္ဂသုတ်၌၊ (အာဟ ၂ ရပ်တို့၌စပ်၊) ဓမ္မသေနာပတိ - တရားစစ်သူကြီး ဖြစ်တော်မူသော၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရော-အရှင်သာရိပုတြာထေရ်သည်။ အညမညံ- အချင်းချင်း၊ ပုစ္ဆိ တပဉ္စဉ္စ - မေးအပ်သော ပြဿနာကို၎င်း၊ ဝိသဇ္ဇနဉ္စ-အဖြေကို ၎င်း၊ အာရောစေတုံ-လျှောက်ခြင်းငှါ၊ (ဝတံာ၌စပ်၊) သတ္တု - မြတ်စွာဘုရား၏၊ သန္တိကံ-အထံတော်သို့၊ ဝတံာ- သွားပြီး၍၊ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ-အရှင် မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်ထေရ်၏၊ ဝိသဇ္ဇနံ- ကို၊ အာရောစေန္တော- လျှော့လိုလသော်၊ ဣဓာဝုသော သာရိပုတ္တု ၊ ပေ ၊ သောဘေယျာတိ - ဟူ၍၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ၊ အာဝုသော သာရိပုတ္တု - အရှင်သာရိပုတြာ၊ ဣဓ- ဤ သာသနာတော်၌၊ ဒွေ- ကုန်သော၊ ဘိက္ခု-တို့သည်၊ အဘိဓမ္မကထံ - အဘိဓမ္မာနှင့်စပ်သော စကားကို၊ ကထေန္တိ-ပြောဆိုကြကုန်၏၊ တေ- ထိုရဟန်းတို့သည်၊ အညမညံ- အချင်းချင်း၊ ဝါ-တပါးတပါးကို၊ ပဉ္စံ- ပြဿနာကို၊ ပုစ္ဆန္တိ- မေးကြကုန်၏၊ အညမညဿ- အချင်းချင်းသည်၊ ဝါ- တပါးတပါးသည်၊ ပဉ္စံ - ကို၊ ပုဋ္ဌာ- မေးအပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာ-ဖြစ်ကုန်လသော်၊) ဝိသဇ္ဇန္တိ-ဖြေကြကုန်၏၊ နောစသံသာရေန္တိ-ရှုံတီး ရှုံတွန့်လည်း မဖြစ်ကြကုန်။ [နောစသံသာဒေန္တိ ဟု ရှိသောပါဌ၌ (စ-ထိုသို့ပင် မေးကြ ဖြေကြပါကုန်သော်လည်း၊ နော သံသာဒေန္တိ - အပြစ်မတင်လိုကြကုန်၊ ဝါ-အပြစ်တင်လို၍ မေးကြသည်မဟုတ်ကုန်၊) ဟု ပေးပါ။] နေသံ - ထိုရဟန်း

x x x x x x x x x

ဓမ္မသေနာပတိ၊ ပေ၊ အာဟ။ ။ အရှင်သာရိပုတြာသည် ထိုအရှင်များကို ဘုရား အထံတော်သို့ခေါ်သွား၍ အသီးအသီးဖြေကြပုံကို လျှောက်သောအခါ ဘုရားရှင်သည် အသီးအသီးဖြေပုံကို လျှော့ပြီးတိုင်း သာဝုခေါ်တော်မူ၏။ ထိုတွင် အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်၏ အဖြေကို လျှောက်ပုံနှင့် သာဝု ခေါ်ပုံကိုသာ ဤ အဋ္ဌကထာ၌ ထုတ်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တတ္ထေရောသည် အာဟ၏ ကတ္တာပုဒ်သာတည်း။ အာရောစေတုံ ဝန္တော-အာရောစေန္တောတို့၏ ကတ္တာလည်း ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ “ ဓမ္မ သေနာပတိမှိ သာရိပုတ္တတ္ထေရေ အာရောစေန္တော ” ဟု လက္ခဏာ လက္ခဏဝန္တ ပြင်ကြ သည်မှာ “ ဣဓာဝုသော သာရိပုတ္တု ” ကို ကြည့်၍ အာဟ၏ ကတ္တာကို “ အာယသ္မာ မောဂ္ဂလ္လာနော ” ဟု ထည့်ရမည် ဟု ထင်သောကြောင့်တည်း။

ဣဓာဝုသော၊ ပေ၊ သောဘေယျ။ ။ ဤစကားရပ်သည် ရဟန္တာကြီးများစုဝေး၍ မေးကြ ဖြေကြရာ၌ အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန် ဖြေပုံအတိုင်း အရှင်သာရိပုတြာက မြတ်စွာ ဘုရားအား လျှောက်ထားသော စကားဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ အာဝုသော သာရိပုတ္တု ” သည် ဘုရားရှင်ထံ မရောက်မီ ထိုစုဝေးချိန်က အရှင်သာရိပုတြာကို ခေါ်သော အရှင် မောဂ္ဂလ္လာန်၏ အာလုပ်တည်း။ ဘုရားလက်ထက်တော်၌ ရဟန်းတော် အချင်းချင်း “ အာဝုသော ” ဟုချည်း ခေါ်ကြ၏။ အနက်ကိုသာ “ ငါ့ရှင်, အရှင်ဘုရား ” ဟု သင့်တော် သလို ပေးကြရသည်။

နောစ သံသာရေန္တိ (သံသာဒေန္တိ) ။ ။ [န ဩသာရေန္တိ၊ သဟေတုကံ ဟိ သကာရဏံ ကတ္တာ ပဉ္စံ ပုစ္ဆိတုံ ဝိသဇ္ဇိတုံပိ အသက္ကောန္တော သံသာရေတိနာမ၊ ဧဝံ နကဇ္ဈေန္တိတိ အတ္ထော၊ - ဂေါသိင်္ဂသုတ္တဋ္ဌကထာ။] “ အကြောင်းလုံလေခံစွာ မမေးနိုင်

တို့၏၊ ဓမ္မိ-တရားရှိသော၊ ကထာစ-စကားသည်လည်း၊ ပဝတ္တိနိ-မြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့ အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ-၏၊ အာရုသော သာရိပုတ္တ-ကြာ၊ ဝေရူပေန-ဤသို့သဘောရှိသော၊ ဘိက္ခုနာ-ဖြင့်၊ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနံ-နွားဥျးချိုနှင့်တူသော တရုပ်စကားတောသည်၊ ဝါ- အင်ကြင်းတောသည်၊ သောဘေယျ-တင့်တယ်ရာပါ၏။

သတ္တာ-သည်၊ အာဘိဓမ္မိကာနာမ-အဘိဓမ္မာဆောင် ရဟန်းတို့မည်သည်၊ မမ-ငါ့ဘုရား၏၊ သာသနေ - သာသနာတော်၌၊ ပရိဗာဟိရာ - ပြင်ပဖြစ်သူတို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ အဝတွာ - မိန့်တော်မူဘဲ၊ သုဝဏ္ဏာလိင်္ဂသဒိသံ- ရွှေမရိုးစည်ငယ်နှင့် တူသော၊ ဂိဝံ- လည်တော်ကို၊ ဥန္နာမေတွာ - မော်တော်မူ၍၊ ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကံ - လပြည့်ဝန်း၏ အသရေနှင့်တူသော အရေရှိသော၊ မဟာမုခံ-

x x x x x x x x x

မဖြေနိုင်သူသည် သံသာရကို ပြုတတ်၏” ဟု ဆိုသောကြောင့် မိမိအမေး မိမိအဖြေကို အတိအကျ မဖြစ်စေနိုင်ဘဲ “ ဟင် ဟုတ်ပေါင် ” ဟု ရွံ့တီးရွံ့တွန့်နှင့် မေးရင်းဖြေရင်း စကားရွှေ့နေသူကို “ သံသာရေတိ ” ဟု ဆိုလိုမည်ထင်သည်။ [သံ (ပုနုပျါနံ) - အဖန်ဖန်+သာရော-ရွှေ့စေခြင်း (ရွှေ့ခြင်း) ။]

ဋီကာ။ ။ ထိုအဋ္ဌကထာအဖွင့် အတိုင်း ဤသို့ အဓိပ္ပါယ်ရသော်လည်း ဋီကာ၌မူ “န အာသာဒနာပေက္ခာ အညမညံ ပဉ္စပုစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော — တပါးနှင့်တပါး အပြစ်တင်လို ရှုတ်ချလို၍ ပြဿနာမေးကြသည် မဟုတ်” ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ထား၏၊ ထိုအဖွင့်ကို ကြည့်၍ “နောစ သံသာဒေန္တိ” ဟု ပြင်ကြဟန်တူသည်၊ အဖွင့်၌လည်း “ဩသာဒေန္တိ” ဟုပင် ရှိရပေလိမ့်မည်။

ဓမ္မိစ၊ ပေ၊ ပဝတ္တိနိ။ ။ “ ဓမ္မိ+ကထာ= ဓမ္မိ+ ကထံ ” စသည်ဖြင့် ပါဠိတော်၌ သုံးစွဲရိုးအတိုင်း ဓမ္မိသည် ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စယန္တပုဒ်တည်း၊ “ဓမ္မော ယဿ အတ္ထိတိ ဓမ္မိ” ဟု ပြု၊ ပဝတ္တိနိကို နဒိသောတော ဝိယ ဝတ္တတိ ” ဟု ထို အဋ္ဌကထာ၌၎င်း “ ပဂုဏာ ” ဟု ဋီကာ၌၎င်း ဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်ကို ကြည့်၍ ကထာနှင့် ပဝတ္တိနိသည် သမာသ်မဟုတ် ဟု သိသာ၏။

ဘိက္ခုနာ သောဘေယျ။ ။ သုဘဓာတ်သည် တင့်တယ်ခြင်း အနက်ကို ဟောရာ၌ ဘူဝါဒိဖြစ်သော်လည်း ဝုဒ္ဓိပြုရ၏၊ “သောဘတံ မစ္စော ဂင်္ဂေယျော” စသည်တည်း၊ ဤ၌လည်း ကာရိတ်မဝင်ဘဲ “ သောဘေယျ ” ဟု ရှိနိုင်၏၊ ကတ္တားကား “ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနံ ” တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဘိက္ခုနာကို “တပသာ ဥတ္တမော” ကဲ့သို့ ဝိသေသနပေးသည်၊ တပသာသည် မြတ်ခြင်း၏ အကြောင်းလည်း ဖြစ်သကဲ့သို့ ဘိက္ခုနာလည်း တင့်တယ်ခြင်း၏ အကြောင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်၊ “ ထိုကဲ့သို့သော ရဟန်းကြောင့် ဂေါသိင်္ဂသာလဝနာသည် တင့်တယ်စရာရှိပါသည် ” ဟုလို။

မုခံ။ ။ မုနန္တိ ဗန္ဓန္တိ ဧတေနာတိ မုခံ-နှောင်ဖွဲ့ကြောင်း ပါးစပ်, ခံတွင်း၊ သတ္တတ၌ “မုခံ” ဟု ရှိ၏၊ ဂဏ္ဍိ၌ “မုခံ” ဟု ဆို၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန်ကိုလည်း သာဓကပြု၏၊ သို့သော် ဣဒါမောဂ္ဂလ္လာန် (၃၁) ၌ “မုခံ” ဟု ရသဖြင့် တွေ့ရ၏၊ ဓာတ်ကျမ်း၌လည်း “မု-ဗန္ဓနေ ကိယဒဒိ” ဟု ရသပင်ရှိသည်။ [မဟန္တံ + မုခံ မဟာမုခံ။]

မြတ်သော ခံတွင်းတော်ကို၊ ပူရေတွာ-ပြည့်စေ၍၊ မြဟ္မဃောသံ-မြတ်သော အသံ
 တော်ကို၊ ဝါ-မြဟ္မာ၏ အသံနှင့်တူသော အသံတော်ကို၊ နိစ္ဆံာရေန္တာ-မိန့်မြွက်
 တော်မူလျက်၊ သာဓု သာဓု သာရိပုတ္တဘိ-သာဓု သာဓု သာရိပုတ္တ ဟူ၍၊ မဟာ
 မောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ-မဟာမောဂ္ဂလ္လာနထေရ်အား၊ သာဓုကာရံ-ကောင်းချီးကို၊
 ဒတွာ-ပေးတော်မူပြီး၍၊ ယထာတံ၊ပေ၊ ဓမ္မကထိကောတိ-ယထာတံ ၊ ပေ ၊ ဓမ္မ
 ကထိကော ဟူ၍၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီး၊ [မောဂ္ဂလ္လာနောစ-သည်လည်း၊ (စဖြင့်
 အခြားထေရ် ၅ ပါးကိုဆည်း၊) ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဗျာကရ
 မာနော-ဖြေဆိုလသော်၊ သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ ဗျာကရေယျ-ဖြေဆိုရာ၏၊ ဝါ-ဖြေဆို
 သူ မည်ရာ၏၊ (ဧဝံ-ဤ အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဗျာကတံ- ဖြေဆိုအပ်ပါပေပြီ၊)
 ဟိ-မှန်၊ သာရိပုတ္တ-ကြာ၊ မောဂ္ဂလ္လာနော- သည်၊ ဓမ္မကထိကော- ဓမ္မကထိက
 တည်း။] (ယထာတံ၌ တံ အနက်မရှိ၊ တံ- ထိုပြဿနာကို ဟုလည်း ပေးကြ၏။)

အာဘိဓမ္မိက ဘိက္ခုယေဝ-အဘိဓမ္မာဆောင် ရဟန်းတို့သည်သာ၊ ဓမ္မိကထိ
 ကာနာမ-ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်တို့ မည်သည်၊ ဟောန္တိကိရ-ဖြစ်ကုန်သတတ်၊ အဝ
 သေသာ- အဘိဓမ္မာဆောင်ရဟန်းမှ ကြွင်းကုန်သော၊ (ဘိက္ခု- တို့သည်၊) ဓမ္မ
 ကထံ- တရားစကားကို၊ ကထေန္တာပိ - ဟောပါကုန်သော်လည်း၊ န ဓမ္မကထိ
 ကာ-ဓမ္မကထိကအစစ် မဟုတ်ကြကုန်၊ ကသ္မာ-အဘယ့်ကြောင့်၊ အာဘိဓမ္မိကာ
 ယေဝ - တို့သည်သာ၊ ဓမ္မကထိကာနာမ - ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်တို့ မည်သနည်း၊
 အဝသေသာ-ကုန်သော၊ ဘိက္ခု-တို့သည်၊ ဓမ္မကထံ-ကို၊ ကထေန္တာပိ-ဟောပါ
 ကုန်သော်လည်း၊ န ဓမ္မကထိကာ-ဓမ္မကထိကအစစ် မဟုတ်ကြကုန်သနည်း၊ ဟိ
 ယသ္မာ - ကြောင့်၊ တေ - ထို အဘိဓမ္မာဆောင်မဟုတ်သော ရဟန်းတို့သည်၊ ဓမ္မ
 ကထံ- ကို၊ ကထေန္တာ- ဟောကုန်လသော်၊ ကမ္မန္တရံ- ကံတပါးကို၎င်း၊ ဝိပါက

x x x x x x x x

ယထာ၊ပေ၊ဗျာကရေယျ။ ။မိမိစိတ်ထည်းမှာရှိသော အလိုဆန္ဒအတိုင်း ဖြေခြင်း
 ကို(လှည့်ပတ်၍မဖြေဘဲ စိတ်ရင်းအတိုင်း ဖြေခြင်းကို) “သမ္မာ”ဟု ဆိုသည်၊ [သမ္မာတံ
 သုဋ္ဌ၊ ယထာအဇ္ဈာသသံတိ အဓိပ္ပာယ်ော၊— ထိုသုတ်ဒီကာ။] ယထာကို ဗျာကရဏ
 မာနော၌ စပ်၊ ယထာအတွက် “ဧဝံ ဗျာကတံ”ဟု အဋ္ဌကထာ၌ နိယမဝါကျထည့်သည်၊
 “အကြင် အခြင်းအရာ (အကြင်နည်းဖြင့်) ဖြေလသော် ကောင်းစွာဖြေသူ ဖြစ်ရာ၏၊
 ဤသို့ ဖြစ်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာ (နည်း)ဖြင့် ဖြေအပ်ပါပေပြီ”ဟုလို။

ကမ္မန္တရံ ။ ။ အန္တရသဒ္ဓါသည် အညအနက်ဟောတည်း၊ ကမ္မတော-ကာမာ
 ဝစရစသော ကံမှ + အန္တရံ- တပါးတခြားသော ရူပါဝစရစသောကံတည်း၊ ကမ္မန္တရံ-
 ကံ၊ “အန္တရံ+ ကမ္မံ- ကမ္မန္တရံ”ဟု ဝိသေသန ပရပဒ ကမ္မစာရည်းလည်း လုပ်ကြ၏၊
 ကာမာဝစရ ကံတရားကို ရူပါဝစရကံ စသည်ဖြင့် ပြောဆိုလျှင်၎င်း ၊ ကာမာဝစရကံ
 အချင်းချင်းတွင်လည်း မည်းညစ်သော အကျိုးရှိသော အကုသိုလ်ကံကို ဖြူစင်သော
 အကျိုးရှိသော ကုသိုလ်ကံဟု ပြောလျှင်၎င်း ကမ္မန္တရံကို ရှုပ်ထွေးစေသည် မည်၏။

န္တရံ - ဝိပါက်တပါးကို၎င်း၊ ရူပါရူပ ပရိစ္ဆေဒံ - ရုပ် နာမ်အပိုင်းအခြားကို၎င်း၊
 ဓမ္မန္တရံ- တရားတပါးကို၎င်း၊ အာလောဠေတွာ - မွေနှောက်၍၊ ဝါ - ရောမွေ၍၊
 ကထေန္တိ-ဟောကြကုန်၏။ အဘိဓမ္မိကာပန-အဘိဓမ္မာဆောင် ရဟန်းတို့သည်
 ကား၊ ဓမ္မန္တရံ ကို၊ [ကမ္မန္တရံစသည်ကို ချိုးလိုက်ဟန်တူသည်။] န အာလောဠေ

x x x x x x x

ဆက်ဥးအံ - ယခုခေတ်၌လည်း အဘိဓမ္မာသဘောကို မပိုင်သူတို့သည် တရား
 အားထုတ်၍ ကာမာဝစရိပဿနာဉာဏ် အတော်အတန် ထက်သန်လာသောအခါ
 လောကုတ္တရာမဂ်ဉာဏ်ဟု ထင်မှား၍ သူတပါးအား ပြောတတ်ကြခြင်း “ဝိပဿနုပက္ကိ
 လေသ” ဟု ခေါ်သော နိကန္တိတဏှာ (အကုသိုလ်ကံ) ကိုလည်း မဂ်ကုသိုလ်ကံဟု
 ထင်မှား၍ သူတပါးအားပြောတတ်ကြခြင်း၊ မိမိချစ်သူ၏ သေခါနီး၌ ပင်ပန်းနေသည်ကို
 သနားလှသဖြင့် မြန်မြန်သေအောင်ပြုမှု (အကုသိုလ်) ကိုလည်း ကုသိုလ်ဟု ထင်မှား
 ပြောဆိုတတ်ကြခြင်းသည် ကမ္မန္တရ အာလောဠန (ကံတခုကို အခြား ကံတခုဖြင့် ရော၍
 မွေခြင်း) ပင်တည်း။

ဝိပါကန္တရ။ ။ ပြခဲ့သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ထက်သန်မှုကြောင့် ကာယပဿဒ္ဓိ
 စိတ္တပဿဒ္ဓိနှင့် သုခဝိတိတို့ဖြစ်၍ လောကကြီးကိုမေ့သကဲ့သို့ ပျော်မွေ့မှုဖြစ်ခြင်းကို ဗလ
 သမာပတ်ဟု ထင်မှတ် ပြောဆိုကြခြင်း၊ တိရစ္ဆာန် ပြိတ္တာတို့ ငတ်ပြတ်နေချိန် ဆာလောင်
 မွတ်သိပ်ချိန်ဝယ် မစင်- ခွေးပုတ် စသည်ကို ရရာ၌ အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးအာနိသင်
 ဖြစ်ပါလျက် ကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးဟု မှတ်ထင် ပြောဆိုကြခြင်း၊ အကုသိုလ်ဖြင့် အသက်
 မွေးသူ၏ ကောင်းကျိုးရနေခြင်းသည် ရှေးကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးဖြစ်ပါလျက် အကုသိုလ်
 ကံ၏အကျိုးဟု ထင်မှား၍ ပြောဆိုချီးမွမ်းခြင်း၊ ကောင်းသောအမှုဖြင့် အသက်မွေးနေ
 ပါလျက် ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်နေသူကို ကုသိုလ်ကံက မကောင်းကျိုးပေးသည်ဟု ထင်မှား
 ပြောဆိုကြခြင်း၊ မြဟွာပြည်၌ လှပသော ရူပါရုံစသည်ကို မြင်ရ၊ ကောင်းသောသဒ္ဓါရုံကို
 ကြားရသောအခါ ကာမာဝစရကံ၏အကျိုး ဖြစ်ပါလျက် ရူပကံ၏အကျိုးဟု ထင်မှတ်
 ပြောဆိုကြခြင်းသည် ဝိပါကန္တရ အာလောဠန (ဝိပါက်တပါးကို အခြားဝိပါက်တပါး
 ဖြင့် ရောမွေခြင်း) ပင်တည်း။

ရူပါရူပ ပရိစ္ဆေဒံ။ ။ ရုပ်တရား နာမ်တရားသည် အဘိဓမ္မာ၌ ကျွမ်းကျင်သူများ
 အတွက် ခွဲခြားပြီးဖြစ်၏။ သို့သော် အဘိဓမ္မာ၌ မကျွမ်းကျင်လျှင်ကား အိပ်ပျော်ချိန်၌
 ဘဝင်စိတ် အစဉ်ဖြစ်နေခြင်းကို (နာမ်တရားမဟုတ်) ရုပ်တရားဟု ထင်မှား ပြောဆို
 တတ်ကြခြင်း၊ အိပ်ချင်၍ မိဒ္ဓဖြစ်ခြင်းကို ရုပ်တရားဟု ထင်မှား ပြောဆိုတတ်ကြခြင်းသည်
 ရူပါရူပ ပရိစ္ဆေဒ အာလောဠန မည်၏။

ဓမ္မန္တရ။ ။ နာမ်တရားအချင်းချင်းလည်း အကုသိုလ်ဝိတက်ကို ဉာဏ်ဟု၎င်း၊
 မောဟကို သဒ္ဓါဟု၎င်း၊ သားချစ် မယားချစ် ချစ်ခြင်းဟူသော တဏှာ (လောဘ) ကို
 မေတ္တာဟု၎င်း၊ ချစ်သူဒုက္ခရောက်၍ ဝမ်းနည်းခြင်းသောကကို ကရုဏာဟု၎င်း၊ ချစ်သူ
 သုခရောက်၍ ဝမ်းမြောက်မှု သောမနဿနှင့် ယှဉ်သော လောဘကို မုဒိတာဟု၎င်း
 ထင်မှား ပြောဆိုခြင်းသည် ဓမ္မန္တရ အာလောဠန (ရုပ်တရားကို နာမ်တရားဖြင့် နာမ်
 တရားကို ရုပ်တရားဖြင့် ရောမွေခြင်း) မည်၏။

န္တိ-မမွေ့နှောက်ကြကုန်၊ (တသ္မာ- ကြောင့်၊ အာဘိဓမ္မိကဘိက္ခုယေဝ-တို့သည် သာ၊ ဓမ္မကထိကနာမ- တို့မည်၏၊ အဝသေသာ- ကုန်သော၊ ဘိက္ခု-တို့သည်၊ ဓမ္မကထိ-ကို၊ ကထေန္တာပိ-ကုန်သော်လည်း၊ န ဓမ္မကထိက-ဓမ္မကထိကအစစ် မဟုတ်ကြကုန်၊) တသ္မာ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အဘိဓမ္မာဆောင် ရဟန်းတို့၏သာ ဓမ္မကထိကတို့၏ အဖြစ် ကြွင်းသော ရဟန်းတို့၏ တရားဟောကုန်သော်လည်း ဓမ္မကထိကအစစ် မဟုတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) အာဘိဓမ္မိကော - အဘိဓမ္မာဆောင်ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခု - သည်၊ ဓမ္မ - ကို၊ ကထေတုဝါ - ဟောမူလည်း ဟောပါစေ၊ မာ ကထေတုဝါ-မဟောမူလည်း မဟောပါစေ၊ ပန-စင်စစ်ကား၊ ပုစ္ဆိတကာလေ-မေးအပ်ရာအခါ၌၊ ပဉ္စ-ကို၊ ကထေသတိ-ဖြေဆိုလတံ၊ ဣတိ- ထိုကြောင့်၊ အယမေဝ - ဤ အဘိဓမ္မာဆောင် ရဟန်းသည်သာလျှင်၊ ကေန္တဓမ္မ ကထိကောနာမ- ကေန် ဓမ္မကထိကမည်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣဒံ-ဤ ကေန် ဓမ္မ ကထိက၏အဖြစ်ကို၊ သန္ဓာယ - တော်မူ၍၊ သတ္ထာ - သည်၊ သာဓုကာရံ - ကို၊ ဒတ္တာ-ပေးတော်မူပြီး၍၊ သုကထိတံ မောဂ္ဂလ္လာနေနာတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-မိန့်တော် မူပြီ။ [မောဂ္ဂလ္လာနေန-သည်၊ သုကထိတံ-ကောင်းစွာ ဖြေဆိုအပ်ပါပေပြီ။]

အဘိဓမ္မ - ကို၊ ပဋိဗာဟန္တာ - တားမြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣမသ္မိံ ဇိန စက္ကေ-ဤ မြတ်စွာဘုရား၏ သာသနာတော်ဟူသောစက်၌၊ ဝါ-အား၊ ပဟာရံ- ပုတ်ခတ်ခြင်းကို၊ ဒေတိ-ပေး၏၊ ဝါ-ပေးရာရောက်၏၊ သဗ္ဗညုတညာဏံ-ကို၊ ပဋိ

x x x + x x x x

န အာလောဋ္ဌေန္တိ ။ ။ န အာလောဋ္ဌေန္တိတိုင်အောင် ကသ္မာအမေးကို ပြန်၍ အုပ်သော ပရိဟာရဝါကျဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “တသ္မာ အာဘိဓမ္မိကောယေဝ၊ ပေ၊ န ဓမ္မကထိကော ” ဟု ရှေ့က ပုစ္ဆာဝါကျကိုထည့်၍ အဖြေပေးရသည်။ ဤ၌ တိုက်ရိုက် ရှိသော တသ္မာကား ထိုအဖြေဝါကျကိုပင် လှမ်း၍စွဲရသည်။ “တသ္မာ-ရှေ့၊ ဟိတ်ကိုတွေ့၊ ပြား၍ ရှိမှခံ၊ တသ္မာထို၊ ဟိတ်၏ဖိုလ်၊ စွဲဆို မြဲထုံးစံ” ဟူသော နိယာမ၏အသွားမျိုးပင် တည်း။ ဤ တသ္မာစသောဝါကျကား ထို ဖလဝါကျ၏ အကျိုးရကိုပြသော လဒ္ဒဂုဏ် ဝါကျတည်း။ [“အာလောဋ္ဌေန္တိ”ဟု ရှိသော်လည်း ဓာတ်ကျမ်း၌ “မန္တ-မွေ့နှောက် ခြင်း”အနက်ဟောသော လုဠ (လုဉ) ဓာတ်ကို ဘူဝါဒိ ဟု ဆို၏။ ထိုအလို “အာလော ဋ္ဌေန္တိ”ဟု ရှိပါစေ၊ အ ကို ပြေထားသည် ဟု သော်လည်း ကြံပါ။]

ဇိနစက္ကေ၊ ပေ၊ ပဋိဗာဟတိ။ ။ “ဇိနသာသနေ” ဟု ဋီကာဖွင့်သောကြောင့် ပရိယတ္တိသာသနာ၊ ထို သာသနာတွင် ပါဝင်သော အဘိဓမ္မာကိုပင် “ဇိနစက္က”ဟု ဆိုလို သတတ်။ အဘိဓမ္မာကို ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်မှ တားမြစ်ခြင်းသည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော် ဟူသော စက်ဘီးကြီးကို တင်းပုတ်ဖြင့် နှက်သကဲ့သို့ ဖျက်ဆီးရာရောက်သည် - ဟူလို၊ ထိုသို့ ဖျက်ဆီးသောအားဖြင့် ဤတရားမျိုးကို ဘုရားမဟောနိုင်ဟု ဆိုရာရောက်ရကား သဗ္ဗညုတညာဏ်တော်ကိုလည်း တားမြစ်ရာရော်သည်။ [ငဏ္ဍိန္ဒကား “အာရုံဖြစ်သော အဘိဓမ္မာကို တားမြစ်လျှင် အာရမဏိကသဗ္ဗညုတညာဏ်တော်ကိုလည်း တားမြစ်ရာ ရောက်သောကြောင့် သဗ္ဗညုတညာဏ် ပတိဗာဟတိ”ဟု မိန့်ကြောင်းကို ဆိုသည်။]

ဗာဟတိ-တားမြစ်၏၊ ဝါ-တားမြစ်ရာရောက်၏၊ သတ္ထု-၏၊ ဝေသာရဇ္ဇညာဏံ-
 ဝေသာရဇ္ဇညာဏံတော်ကို၊ ပဋိနိဝတ္တေတိ-ဆုတ်နစ်စေ၏၊ သောတုကာမံ-ကြားနာ
 ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ ပရိသံ-ကို၊ ဝိသံဝါဒေတိ- အမှားမှားအယွင်းယွင်း ပြောဆို
 စေ၏၊ အရိယမဒဂ္ဂ - အရိယာဖြစ်ကြောင်း လမ်းစဉ်၌၊ အာဝရဏံ - ပိတ်ဆီး
 ကြောင်းဖြစ်သော စည်းကို၊ ဗန္ဓတိ - ဖွဲ့၏၊ အဋ္ဌာရသသု - ကုန်သော၊ ဘေဒကရ
 ဝတ္ထုသု - ဘေဒကရဝတ္ထုတို့တွင်၊ ဧကသ္မိံ - တခုသောဝတ္ထု၌၊ သန္ဓိဿတိ -
 ထင်ရှား၏၊ ဥက္ခေပနိယကမ္မ တဇ္ဇနိယကမ္မာရဟော- ဥက္ခေပနိယကံ, တဇ္ဇနိယ
 ကံကို ထိုက်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ တံတံ ကမ္မံ- ကို၊ ကတွာ-၍၊ ဝတ္ထု- သွားလော၊
 ဝိဿာသာဒေါ- စားကြွင်းစားသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ဇီဝိဿသိ-အသက်မွေးရလတံ၊
 ဣတိ-ဤသို့ ပြော၍၊ ဥယျောဇေတဗ္ဗော-နှင့်လွှတ်ထိုက်၏။

x x x x x x x

ဝေသာ၊ ပေ၊ ဝိသံဝါဒေတိ။ ။ အန္တရာယိကဓမ္မကို အန္တရာယိကဓမ္မ ဟု၎င်း၊
 နိယျာနိကဓမ္မကို နိယျာနိကဓမ္မဟု၎င်း၊ ဗုဒ္ဓဖြစ်ကြောင်းကို၎င်း၊ အာသဝေါကုန်ကြောင်း
 ကို၎င်း၊ ဤသို့ “အန္တရာယ၊ နိယျာနနှင့်၊ ဗုဒ္ဓအာသဝက်” ဤလေးချက်၌ ဟန့်ဖျက်
 မသမာ, ကန့်ကွက်လာသော်, လွန်စွာရဲတင်း ဖြေရှင်းနိုင်သော ဉာဏ်တော်သည်
 ဝေသာရဇ္ဇညာဏံ မည်၏၊ ဤနေရာ၌ သဗ္ဗညုတဉာဏ် (ဗုဒ္ဓအဖြစ်) ကို တားမြစ်ရကား
 ဝေသာရဇ္ဇညာဏံကို ဆုတ်နစ်စေရာရောက်သည်။

သောတု၊ ပေ၊ ဗန္ဓတိ ။ ။ အဘိဓမ္မာကို ဗုဒ္ဓဘာသိတမဟုတ်ဟု ဆိုရကား အဘိ
 ဓမ္မာ နာယုလိုသူများကို မနာယုချင်အောင် ပိတ်ပင်ရာရောသောကြောင့် နာယုလိုသူကို
 လွဲမှားစေ (မနာယုစေ) ရာလည်း ရောက်၏၊ ထိုသို့ မနာယုရသဖြင့် ရုပ်နာမ်တရားကို
 ပိုင်းခြား၍ မသိနိုင်ရကား အရိယာဖြစ်ဘို့လမ်းဝယ် စည်းရိုးကြီး တားလိုက်သည်နှင့်
 တူသည်။

အဋ္ဌာ၊ ပေ၊ သန္ဓိဿတိ။ ။ ဘေဒကရဝတ္ထု (သံဃာကွဲပြားခြင်း၏ အကြောင်း)
 ၁၀ ပါးကို ဝိနည်းပါဠိတော် သံဃဘေဒကက္ခန္ဓက တတိယဘာဏဝါရ ဥပါဠိပဉ္စမာ
 ရူပါ၊ ထို ၁၀ ပါးတွင် “ဘာသိတံ လပိတံ တထာဂတေန အဘာသိတံ အလပိတံ
 တထာဂတေနာတိဝဒတိ”ဟူသော ဝတ္ထုလည်းပါ၏၊ (တထာဂတဘာသိတဖြစ်သော
 အဘိဓမ္မာကို အဘာသိတ(ဘုရားဟော မဟုတ်)ဟု ပြောဆိုခြင်း ဟူသော ဘေဒကရ
 ဝတ္ထုတပါး၌ ပါဝင်ထင်ရှားနေသည်။

ကမ္မာရဟော။ ။ ဗုဒ္ဓဘာသိတအဘိဓမ္မာကို ဗုဒ္ဓဘာသိတမဟုတ်ဟု ငြင်းခုန်ခြင်း
 သည် ဝိဝါဒမည်၏၊ အဘိဓမ္မာ၏ အပြစ်ကို ပြောခြင်းဟူသော ဓမ္မအဝဏ္ဏဘာသန
 လည်း ဖြစ်၏၊ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဥက္ခေပနိယကံလည်း ပြုထိုက်, တဇ္ဇနိယကံလည်း
 ပြုထိုက်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုကံများကို ပြု၍ “စားကြွင်းစား သူတောင်းစား လုပ်ကာ
 အသက်မွေးလေတော့”ဟု ပြောဆိုနှင့်ထုတ်ရမည်-ဟု ဆိုသည်။ [ဝိရူပေါ+ဃာသော
 ဝိဿာသော-ဖေါက်ပြန်သော အစာ (အကြွင်း အကျန် အစာ)၊ ဝိဿာသံ+အဒတိ
 ဘက္ခတိ- (စားတတ်၏၊) ဣတိ ဝိဿာသာဒေါ။]

၉။ ဗုဒ္ဓဘာသိတ အဖြစ်ကို
(၈) နိဒါန်းဖြင့် ပြီးစေခဏ်း

[အဘိဓမ္မာ၏ ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်ကို ဂေါသိင်္ဂသုတ်ဖြင့် ပြီးစေပြီး၍ ယခု အခါ၌ နိဒါန်းနှင့်စပ်သောစကားဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်ကိုပြီးစေလိုသောကြောင့် “အထာပိ ဧဝံ ဝဒေယျ” စသော စောဒနာဝါကျကို မိန့်၊] (ပရဝါဒီ-ပရဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) ဧဝံ-သို့၊ အထာပိဝဒေယျ - အကယ်၍ မူလည်းဆိုအံ့၊ (ကိံ-ဘအယ်သို့ ဆိုရာသနည်း၊) အဘိဓမ္မာ-အဘိဓမ္မာသည်၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတော-သည်၊ သစေဟောတိ-အံ့၊ (ဧဝံသတိ-ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊) အနေကေသု- တပါးမက များစွာကုန်သော၊ သုတ္တသဟဿေသု-သုတ်အထောင်တို့၌၊ ဧကံသမယံ ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိတိအာဒိနာ-ဧကံသမယံ၊ ပေ၊ ဝိဟရတိ အစရှိသော၊ နယေန-နည်းဖြင့်၊ နိဒါနံ- နိဒါန်းကို၊ သဇ္ဇိတံ ယထာ-စီရင်အပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ -ဤ၊ အတူ၊ အဿာပိ - ဤ အဘိဓမ္မာ၏လည်း၊ နိဒါနံ- သည်၊ ဝါ- ကို၊ သဇ္ဇိတံ - စီရင် အပ်သည်၊ ဘဝေယျ - ဖြစ်ရာသည် မဟုတ်ပါလော၊ ဣတိ ဧဝံ - သို့၊ အထာပိ ဝဒေယျ-အံ့၊ ဧဝံ သတိ- သော်၊ သော- ထို ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗော၌ စပ်၊) ဇာတကသုတ္တနိပါတဓမ္မပဒါဒိနံ - ဇာတ်တော် , သုတ္တနိပါတ် , ဓမ္မပဒ အစရှိသော ပါဠိတော်တို့၏၊ ဧဝံရူပံ- ဤသဘောရှိသော၊ (ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ အစရှိသော သဘောရှိသော၊) နိဒါနံ- သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ စ-ထိုသို့ပင် မရှိပါသော်လည်း၊ တောနိ-ဤဇာတ်တော်, သုတ္တနိပါတ်, ဓမ္မပဒ အစရှိသော ပါဠိတော်တို့သည်၊ နဗုဒ္ဓဘာသိတာနိ - ဗုဒ္ဓဘာသိတ မဟုတ်ကုန် သည်ကား၊ န-မဟုတ်ကုန်၊ (ဗုဒ္ဓဘာသိတာနိဧဝံ-ဗုဒ္ဓဘာသိတတို့သာတည်း၊) ဣတိ - သို့၊ ပဋိက္ခိပိတွာ - ပယ်မြစ်ပြီး၍၊ ဥတ္တရိပိ - အလွန်လည်း၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝတ္တဗ္ဗော-ပြောဆိုထိုက်၏၊ (ကိံ-အဘယ်သို့ ပြောဆိုထိုက်သနည်း။)

ပဏ္ဍိတ - သုခမိန့်၊ [ပရဝါဒီကိုပင် နှိပ်သောအားဖြင့် ပြောသော ချိမွမ်း ခြေကျောက် စကားဟု ခေါ်သည်၊] သေအဘိဓမ္မာနာမ-ဤအဘိဓမ္မာမည်သည်၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါနိယေဝ- သဗ္ဗညု ဘုရားရှင်တို့၏သာ၊ ဝိသယော-အရာတော်တည်း၊ အညေသံ - သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓမှတပါး အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ နဝိသယော- အရာမဟုတ်၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း)ဟိ-ထင်ရှားအောင် ပြဉ္စာအံ့၊ (သဗ္ဗညုတဗုဒ္ဓမှတပါး အခြား ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရာမဟုတ်ကြောင်းကို ထင်ရှားအောင် ပြဉ္စာအံ့-ဟူလို၊) ဗုဒ္ဓါနံ- သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့၏၊ ဩက္ကန္တိ-မယ်တော်ဝမ်းသို့ သက်ရောက်တော်မူခြင်းသည်၊ ပါကဋာ-သာသနာတွင် ထင်ရှား၏၊ အဘိဇာတိ-မယ်တော်ဝမ်းမှ ဖွားမြင်တော် မူခြင်းသည်၊ ပါကဋာ-၏၊ အဘိသမ္မောမိ-သစ္စာ ၄ ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိတော် မူခြင်းသည်၊ ပါကဋာ-၏၊ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနံ-ဓမ္မစကြာကို ဟောတော်မူခြင်းသည်၊ ပါကဋံ - ၏၊ ယမကပါဠိဟာရိယံ - တာဝတိံသာနတ်ပြည်သို့ မကြွမီ ကဏ္ဍဗ္ဗ

ဥယျာဉ်၏အနီး၌ပြုအပ်သော ရေခီးအစုံဟူသော တန်ခိုးပြာဋိဟာသည်၊ ပါကဋ်-
 ၏၊ တိဝိက္ကမော-တာဝတိံသာသို့ ၃ ဘဝါးဖြင့် ကြွတော်မူခြင်းသည်၊ ပါကဋော-
 ၏၊ (တနည်း၊) တိဒိဝိက္ကမော-တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့ ကြွတော်မူခြင်းသည်၊
 ပါကဋော - ၏၊ (အဘိဓမ္မဿ - အဘိဓမ္မာ ပါဠိတော်၏၊) ဒေဝလောကေ-
 တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌၊ ဒေသိတဘာဝေါ - ဟောတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်
 သည်၊ ပါကဋော - ၏၊ ဒေဝေါရောဟနံ - အဘိဓမ္မာတရားကို ဟောတော်မူပြီး၍
 တာဝတိံသာနတ်ပြည်မှ သင်္ကဿနဂိုရ်သို့ ကြွဆင်းတော်မူခြင်းသည်၊ ပါကဋ်-၏။

[ဤမျှလောက်ထင်ရှားသော ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ အဘိဓမ္မာတရားကို ဗုဒ္ဓဘာသိတ
 မဟုတ် ဟု ဆိုလိုခြင်း၌ ဥပမာပြုလို၍ ယထာနာမ စသည်ကိုမိန့်၊] ယထာနာမ-
 ဥပမာမည်သည်ကား၊ စက္ကဝတ္တိရညော-၏၊ ဟတ္ထိရတနံ-ဆင်ရတနာကိုသော်၎င်း၊
 အဿရတနံဝါ- မြင်းရတနာကိုသော်၎င်း၊ ထေနေတွာ- ခိုး၍၊ ယာနကေ-ယာဉ်
 ငယ်၌၊ ယောဇေတွာ - ကပ်ယှဉ်၍၊ ဝိစရဏံနာမ - လှည့်လည်ခြင်းမည်သည်၊
 အဋ္ဌာနံယထာ - အရာမဟုတ်သကဲ့သို့၊ အကာရဏံယထာ- အကြောင်းမဟုတ်
 သကဲ့သို့၊ ဝါပန-သည်သာမကသေး၊ စက္ကရတနံ-စကြာရတနာကို၊ ထေနေတွာ-
 ၍၊ ပလာလသကဋေ - ကောက်ရိုးလှည်း၌၊ ဩလမ္ဗိတွာ - နောက်က တွဲလွဲဆွဲ၍၊
 ဝိစရဏံနာမ - သည်၊ အဋ္ဌာနံယထာ - သို့၊ အကာရဏံယထာ - သို့၊ ဝါပန -
 သည်သာမကသေး၊ ယောဇနပ္ပမာဏံ - တယူဇနာ အတိုင်းအရှည်ရှိသောအရပ်
 ကို၊ (အရပ်တိုင်အောင်၊) ဩဘာသနသမတ္ထိ-ထွန်းလင်းစေခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော၊
 မဏိရတနံ- ပဒမြားရတနာကို၊ ကပ္ပိသပစ္စိယံ-ဝါတောင်း၌၊ (ဝါဖတ်တောင်း
 ၌) ပက္ခိပိတွာ-ထည့်၍၊ ဝလဉ္ဇနံနာမ-သုံးစွဲခြင်းမည်သည်၊ အဋ္ဌာနံယထာ-သို့၊
 အကာရဏံယထာ-သို့၊ ကသ္မာ-အဘယ့်ကြောင့်နည်း၊ ရာဇာရဟ ဘဏ္ဍတာယ-
 မင်းအား ထိုက်သောဘဏ္ဍာ၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဝေမေဝ-ဤအတူပင်၊ အဘိ
 ဓမ္မောနာမ-သည်၊ အညေသံ - အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ န ဝိသယော- အရာမဟုတ်၊
 သဗ္ဗညု ဗုဒ္ဓါနံယေဝ - သဗ္ဗညု ဘုရားရှင်တို့၏သာလျှင်၊ ဝိသယော- အရာတော်
 တည်း၊ [သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့သာဟောနိုင်သည် - ဟူလို၊] တေသံ - ထို သဗ္ဗညု

x x x + x + x x

‘တိဝိက္ကမော။ ။ဝိက္ကမသဒ္ဓါသည် ခြေလှမ်းခြင်းအနက်ကိုဟော၏၊တာဝတိံသာ
 နတ်ပြည်သို့ ကြွတော်မူသောအခါ၌ ခြေချတော်မူရာဘဝါးကို ၃ ဘဝါးဟု ဆိုသတတ်၊
 တာဝတိံသာ နတ်ပြည် ကြွတော်မူခါနီး၌ ရတနာ-စကြိုတော်ပေါ်ဝယ် ဝဲဘက်တော်
 ဘဝါး ချထားခြင်း၊ မြင်းမိုရ်တောင်ထိပ်၌ ဉာဘက်တော် ဘဝါးလှမ်း၍ ချထားခြင်း၊
 ထို့နောက် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ တကြိမ်လှမ်း၍ ဘဝါးချထားခြင်းကို ၂ လမ်း
 ၃ ဘဝါး ဟု ဆိုကြသည်။ [တိဟိ+ဝိက္ကမော တိဝိက္ကမော။] (တနည်း) တိဒိဝိက္ကမော
 ဟုလည်း ပါဠိရှိ၏။ “တိဒိဝိဿ-တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့၊ ကမော- ကြွသွားခြင်း
 တည်း၊ တိဒိဝိက္ကမော-ခြင်း”ဟု ပေး၊ ဒိဝိက္ကမောဟုလည်း ပါဠိရှိသေး၏။ အနက်မှာ
 အတူတူပင်။

ဘုရားရှင်တို့၏၊ ဝသေန- အစွမ်းဖြင့်၊ ဒေသေတဗ္ဗ ဒေသနာ- ဟောတော်မူထိုက်
 သော ဒေသနာတော်တည်း၊ ဟိ-မှန်၊ ဗုဒ္ဓါနံ- တို့၏၊ ဩက္ကန္တိ-သည်၊ ပါကဋ-
 ၏၊ ပေ၊ ဒေဝေါရောဟနံ - သည်၊ ပါကဋံ - ၏၊ ပဏ္ဍိတ - သုခမိန်၊ အဘိဓမ္မဿ-
 (ဒေသ, ကာလ, ဒေသက, ပရိသတ်တို့ဖြင့်) ထင်ရှားပြီးသော အဘိဓမ္မာပါဠိတော်
 ၏၊ နိဒါနကိစ္စံနာမ - နိဒါန်းထားဘွယ်ကိစ္စ မည်သည်၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ ဣတိ - သို့၊
 ဝတ္တဗ္ဗော-ပြောဆိုထိုက်၏၊ [“ဥတ္တရိပိ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗော” ပြန်လှည့်၊] ဟိ - ပြောဆို
 ရခြင်း၏ အကျိုးကား၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝုတ္တ-ပြောဆိုအပ်သော်၊ ဝါ-ပြောဆိုလိုက်
 လျှင်၊ ပရဝါဒိနာ - ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဟဓမ္မိကံ - အကြောင်းနှင့်တကွ
 ဖြစ်သော၊ (အကြောင်းလုံလေသံသော၊) ဥဒါဟရဏံ-ဥဒါဟရဏံ သက်သေ
 ကို၊ ဥဒါဟရိတံ- ထုတ်ဆောင်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကာ-မတတ်နိုင်တော့။

[နိဒါန်းတိုက်ရိုက် မပါသော်လည်း ဩက္ကန္တိ ကာလစသည်တို့၏ ထင်ရှားခြင်း
 ကြောင့် နိဒါန်းဆိုဘွယ်ရာ မရှိကြောင်းကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ မဏ္ဍလာရာမဝါသီ
 တိဿဘူတိထေရ်၏ အဘိဓမ္မာဝယ် မဟာဗောဓိနိဒါန်းရှိ၏ဟူသောဝါဒကို ပြလို
 သောကြောင့် “မဏ္ဍလာရာမဝါသီ” အစရှိသော ပါဠိကိုမိန့်။] ပန-ဝါဒန္တရကား၊
 မဏ္ဍလာရာမဝါသီ - မဏ္ဍလာရုံ ကျောင်းတိုက်၌ နေလေ့ရှိသော၊ တိဿဘူတိ
 ဣရော-တိဿဘူတိထေရ်သည်၊ (တနည်း) မဏ္ဍလာရာမဝါသီတိဿဘူတိဣ
 ရော-မဏ္ဍလာရုံ ကျောင်းတိုက်၌ နေလေ့ရှိသော တိဿဘူတိထေရ်သည်၊ [ဝါသီ
 ဟု ဒီဃရှိလျှင် နောက်ပုဒ်နှင့် သမာသ်မဟုတ်, ဝါသီဟု ရဿရှိလျှင် နောက်ပုဒ်နှင့်
 သမာသ်ဖြစ်သည်။] သေသော အဘိဓမ္မာနာမ-ဤအဘိဓမ္မာမည်သည်၊ မဟာ

x x x x x x

နိဒါနကိစ္စံနာမ နတ္ထိ။ ။ နိဒါန်းဟူသည် မထင်ရှားသော ကာလ, ဒေသ, ဒေသက,
 ပရိသတ်တို့ကို ထင်ရှားအောင်ပြတတ်သော စကားရပ်တည်း၊ နိဒေဒါတိ အဝိဒိတံ ဝိဒိတံ
 ကတွာ နိဒေသေတီတိ နိဒါနံ - အဝိဒိတံ - မထင်ရှားသော ကာလ ဒေသ စသည်ကို၊
 ဝိဒိတံကတွာ - ထင်ရှားအောင်ပြ၍၊ နိဒေဒါတိ နိဒေသေတိ-ညွှန်ပြတတ်၏၊ ဣတိ နိဒါနံ၊
 အဘိဓမ္မာတရားတော် အတွက်ကား ကဏ္ဍမ္မသရက်ပင်၏အနီး ရတနာစင်္ကြံတော်ဝယ်
 တန်ခိုးပြပြီး၍ တာဝတိံသာဝယ် သီတင်းသုံးတော်မူရာ ကာလ၌ ဟောတော်မူသော
 ကြောင့် ကာလအားဖြင့်လည်း ထင်ရှားပြီးဖြစ်၏၊ တာဝတိံသာနတ်ပြည်ဟူသော ဒေသ
 အားဖြင့်လည်း ထင်ရှားပြီးဖြစ်၏၊ မယ်တော် အမှူးရှိသော နတ်မြဟွာ ပရိသတ်အား
 ဟောတော်မူသောကြောင့် ပရိသတ်အားဖြင့်လည်း ထင်ရှား၏၊ အမိဝမ်းသို့ သက်ရေခံ
 တော်မူချိန်က စ၍ အတူမရှိသော သဗ္ဗညုဘုရားတို့သာ ဟောစွမ်းနိုင်သော တရားထူး
 တရားမြတ် ဖြစ်သောကြောင့် ဒေသကပုဂ္ဂိုလ် အားဖြင့်လည်း ထင်ရှားပြီး ဖြစ်သည်၊
 ထို့ကြောင့် “ နိဒါနကိစ္စံ နတ္ထိ ” ဟု ဆိုသည်၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်ကို ဖယ်၍ အညတရ
 ဘာသိတဟု ဆိုခြင်းကား ဆင်ပျံ မြင်းပျံ ရတနာတို့ကို ယာဉ်ငယ်၌ ကပ်ယာဉ်ခြင်း, စင်္ကြာ
 ရတနာကို ကောက်ရိုးလှည်း၌ တွဲလွဲဆွဲထားခြင်း, တယူဇနာအရပ်တိုင်အောင် အရောင်
 လင်းနိုင်သော ပဒမြွားကို ဝါတောင်း၌ ထည့်၍ သုံးစွဲခြင်းနှင့် တူလေသည်။

ဗောဓိနိဒါနာ-မဟာဗောဓိပင် ဟူသော နိဒါန်းရှိ၏။ ဣတိ-ဤအနက် အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒဿေတံ- သွယ်ဝိုက်၍ ပြခြင်းငှါ၊ ယေန၊ပေ၊ ဝိဟာသိန္တိ - ဟူသော၊ ဣမံ ပဒေသဝိဟာရသုတ္တန္တံ - ဤ ပဒေသဝိဟာရသုတ်ကို၊ အာဟရိတွာ-ဆောင်၍၊ ကထေသိ-ဆိုပြီ၊ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ သွာဟံ သောအဟံ- ထို ငါဘုရားသည်၊ ယေန-ဝိဟာရေန-အကြင် ဆင်ခြင်၍ နေကြောင်းဖြစ်သော တရားဖြင့်၊ အဘိဓမ္မာဒွေ-သစ္စာ ၄ ပါးတရားတို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီးသည်၊ ဝါ- ဘုရားဖြစ်တော်မူပြီးသည်၊(ဟုတွာ)၊ ပဌမံ-အလုံးစုံသော သတ္တဝါဟူ၍ ရှေးဥပုစ္ဆာ၊ ဝိဟာရမိ-နေတော်မူ၏၊ ဝါ- နေတော်မူပြီ၊ (တံကာလာပေက္ခဝတ္တမာန်၊) တဿ (ဝိဟာရဿ) - ထိုဆင်ခြင်၍ နေကြောင်းတရား၏၊ ပဒေသေန - အစိတ် အပိုင်းဖြင့်၊ ဝိဟာသိ-နေတော်မူပြီ။]

[သုတ္တန်၌ ဤမျှသာပါသော်လည်း ထိုသုတ္တန်ဝယ်ရှိသော ပဒေသတို့ကို ချဲ့ပြလို၍ ဒသဝိဓောဟိ အစရှိသောပါဌ်ကို မိန့်၊] ဟိ- ချဲ့၊ ပဒေသောနာမ- ပဒေသမည်သည်၊ ခန္ဓပဒေသော- ခန္ဓပဒေသ၎င်း၊ ဝါ-ခန္ဓာတို့၏ အစိတ်အပိုင်း၎င်း၊ပေ၊ ဓမ္မပဒေသော-ဓမ္မပဒေသ၎င်း၊ ဝါ-ကုသလာအစ အရဏာအဆုံးရှိသော တိက်ဒုက်တို့၏အစိတ်အပိုင်း၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဒသဝိဓော-၁၀ ပါးအပြားရှိ၏၊ တေသု-ထို ၁၀ ပါးသော ပဒေသတို့တွင်၊ သတ္တာ-သည်၊ မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ-အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့၏ ကြည်လင်ရာ မဟာဗောဓိမဏ္ဍိုင်၌၊ ပဉ္စက္ခန္ဓေ-ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့ကို၊ နိပ္ပဒေသေန - အကြွင်းမရှိသောအားဖြင့်၊ ပဋိဝိဇ္ဇိ-ထိုးထွင်း၍သိတော်မူပြီ။ [ခန္ဓာငါးပါးဟူသည် အဘိဓမ္မာတရားတော်တည်း၊ ဤခန္ဓာငါးပါးကို ဆင်ခြင်ရာဒေသကား မဟာဗောဓိမဏ္ဍိုင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် မဟာဗောဓိမဏ္ဍိုင်ကို အဘိဓမ္မာ၏ဒေသနိဒါန်းဟု ဆိုလိုသည်။] ဣမံ တေမာသံ-

x x x x x x x x x

မဟာဗောဓိနိဒါနော။ ။ “မဟာဗောဓိ”အရ ဘုရားဖြစ်တော်မူရာဗောဓိပင်ကို ယူပါ၊ ဗုဒ္ဓတိ ဣတ္ထာတိ ဗောဓိ-အလုံးစုံသောတရားတို့ကို သိတော်မူရာ ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင်၊ မဟန္တောစ - ဘုရားဖြစ်ရာ အရပ်ဖြစ်သောကြောင့် မြတ်သည်လည်း ဟုတ်၏+ သော+ဗောဓိစာတိ မဟာဗောဓိ၊ ထို မဟာဗောဓိပင်သည် ခန္ဓာစသော အဘိဓမ္မာ၏ အခြေခံအစဖြစ်သော ဒေသနိဒါန်းတည်း၊- ဟု အရှင်တိဿဘူတိထေရ်က မိန့်ဆိုလိုသည်။ [တိဿဘူတိတ္ထေရောကို ဒဿေတံ၊ ကထေသိတို့၌ စပ်။]

ပဒေသဝိဟာရသုတ္တန္တံ။ ။ ဤသုတ်သည် မဟာဝဂ္ဂသံယုတ် (၂) ဝိဟာရဝဂ်တွင် ပါဝင်၏။ အစိတ်အပိုင်း အဖြစ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော တရားကို “ပဒေသ”ဟု ခေါ်၏။ ပဒိဿတိ-အစိတ်အပိုင်း အဖြစ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်၏။ ဣတိ ပဒေသော၊ ဘုရားရှင်သည် ဘုရားဖြစ်တော်မူစ ပဌမအချိန်၌ မဟာဗောဓိပင်ဝယ် ခန္ဓာစသောတရားတို့ကို အကုန်အစဉ်သိမြင်၍ ထိုတရားတို့ကို ဆင်ခြင်တော်မူကာ နေတော်မူခဲ့၏။ (ဤ သုတ္တန်နှင့် စပ်သော) တပါးတည်း ကိန်းအောင်း၍ နေတော်မူရာ ၃ လအခါ၌ကား ခန္ဓာအာယတနဓိတိ စသည်တို့၏ တစိတ်သော ဝေဒနာကိုသာ ဆင်ခြင်၍နေတော်မူသည်-ဟုလို။

ကိုယ်တော်တပါးထည်း ကိန်းအောင်းရာ ဤ ၃ လပတ်လုံး၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓဝသေ
 နေဝ-ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင်၊ ဝိဟာသိ- ဆင်ခြင်၍ နေတော်မူပြီ၊
 (မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ-၌၊ မဟာဗောဓိမဏ္ဍေကို နောက်နောက်ပုဒ်များ၌လိုက်စေ၊)
 ဒွါဒသာယတနာနိ- တို့ကို၎င်း၊ အဋ္ဌာရသ- ကုန်သော၊ ဓာတုယော- တို့ကို၎င်း၊
 နိပ္ပဒေသေန-ဖြင့်၊ ပဋိဝိဇ္ဈိ-ပြီ၊ ဣမံ တေမာသံ-လုံး၊ ဓမ္မာယတနေ-၌၊ ဝါ-တွင်၊
 ဝေဒနာဝသေန- ဝေဒနာတည်းဟူသော ဓမ္မာယတန၏ အစွမ်းအားဖြင့်၊ ဝိဟာ
 သိ-ပြီ၊ ဓမ္မဓာတုယဉ္ဇ- ၌လည်း၊ ဝါ-တွင်လည်း၊ ဝေဒနာဝသေနေဝ- ဝေဒနာ
 တည်းဟူသော ဓမ္မဓာတ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင်၊ ဝိဟာသိ- ပြီ၊ (မဟာဗောဓိ
 မဏ္ဍေ) စတ္တာရိ-ကုန်သော၊ သစ္စာနိ-တို့ကို၊ နိပ္ပဒေသေန-ဖြင့်၊ ပဋိဝိဇ္ဈိ-ပြီ၊ ဣမံ
 တေမာသံ-လုံး၊ ဒုက္ခသစ္စေ-၌၊ ဝါ-တွင်၊ ဝေဒနာဝသေနေဝ-ဝေဒနာ တည်းဟူ
 သော ဒုက္ခသစ္စာ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင်၊ ဝိဟာသိ-ပြီ။

(မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ) ဗာဝိသတိ- ၂၂ ပါးသော၊ ဣန္ဒြိယာနိ- တို့ကို၊ နိပ္ပဒေ
 သေန-ဖြင့်၊ ပဋိဝိဇ္ဈိ-ပြီ၊ ဣမံ တေမာသံ-လုံး၊ ဝေဒနာပဉ္စက ဣန္ဒြိယဝသေန-
 ဝေဒနာငါးပါးအပေါင်းဖြစ်သော ဣန္ဒြိယတို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ-ဝေဒနိန္ဒြိယငါးပါး
 တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝိဟာသိ-ပြီ၊ (မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ) ဒွါဒသပဒိကံ-၁၂ ပါးသော
 အဘိအစုရှိသော၊ ပစ္စယာကာရဝဋ္ဋံ - အကြောင်း အကျိုးအားဖြင့် လည်တတ်
 သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို၊ နိပ္ပဒေသေန- ဖြင့်၊ ပဋိဝိဇ္ဈိ- ပြီ၊ ဣမံ တေမာသံ- လုံး၊
 ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာဝသေနေဝ - ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့်
 သာလျှင်၊ ဝိဟာသိ- ပြီ၊ (မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ) စတ္တာရော- ကုန်သော၊ သတိပဋ္ဌာ
 နေ-တို့ကို၊ နိပ္ပဒေသေန- ဖြင့်၊ ပဋိဝိဇ္ဈိ- ပြီ၊ ဣမံ တေမာသံ- လုံး၊ ဝေဒနာသတိ
 ပဋ္ဌာနဝသေနေဝ-ဖြင့်သာလျှင်၊ ဝိဟာသိ- ပြီ။

(မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ) စတ္တာရိ-ကုန်သော၊ ဈာနာနိ- တို့ကို၊ နိပ္ပဒေသေန-
 ဖြင့်၊ ပဋိဝိဇ္ဈိ-ပြီ၊ ဣမံ တေမာသံ-လုံး၊ ဈာနဇေသု-ဈာန်အင်္ဂါ ၄ ပါးတို့၌၊ ဝါ-
 တို့တွင်၊ ဝေဒနာ ဝသေနေဝ - ဝေဒနာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ၏ အစွမ်းအားဖြင့်
 သာလျှင်၊ ဝိဟာသိ- ပြီ၊ (မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ) နာမံ-နာမ်တရားကို၊ နိပ္ပဒေသေန-
 ဖြင့်၊ ပဋိဝိဇ္ဈိ-ပြီ၊ ဣမံ တေမာသံ-လုံး၊ တတ္ထ-ထိုနာမ်တရား၌၊ ဝါ-တွင်၊ ဝေဒနာ
 ဝသေနေဝ - ဖြင့်သာလျှင်၊ ဝိဟာသိ-ပြီ၊ (မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ) ဓမ္မေ-ကုသလာ
 အစ အရဏာအဆုံးရှိသော တိက်ဒုက်တရားတို့ကို၊ နိပ္ပဒေသေန- ဖြင့်၊ ပဋိဝိဇ္ဈိ-
 ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူပြီ၊ ဣမံ တေမာသံ - လုံး၊ ဝေဒနာတ္တိကဝသေနေဝ-ဖြင့်
 သာလျှင်၊ ဝိဟာသိ-နေတော်မူပြီ၊ ဣတိ-ဤကား အကျယ်တည်း၊ ဝေ-ဤသို့၊
 ထေရော-သည်၊ ပဒေသဝိဟာရသုတ္တန္တ ဝသေန-ပဒေသဝိဟာရသုတ္တန်၏အစွမ်း
 ဖြင့်၊ အဘိဓမ္မာယ-အဘိဓမ္မာ၏၊ နိဒါနံ- မဟာဗောဓိမဏ္ဍိုင်ဟူသော နိဒါန်းကို၊
 ကထေသိ-ပြောဆိုပြီ။

ပန- ဝါဒန္တရကား၊ ဂါမဝါသီ - ရွာကျောင်း၌ နေလေ့ရှိသော၊ သုမနဒေဝ
 ဣရော - သုမနဒေဝထေရ်သည်၊ [“သုမနဒေဝထေရ်”ဟု ဂဏှိ၌ရှိ၏။] ဟေဋ္ဌာ
 လောဟပါသာဒေ-ကြေးပြာသာဒ်၏ အောက်ထပ်၌၊ ဓမ္မ- အဋ္ဌကထာနှင့် တကွ
 ဖြစ်သော အဘိဓမ္မာပါဠိတော်ကို၊ ပရိဝတ္တန္တော- အဖန်ဖန် လည်စေလသော်၊
 ဝါ-စာပြန်လသော်၊ အယံ ပရဝါဒိ-ဤ ပရဝါဒိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဗာဟာ-လက်မောင်း
 တို့ကို၊ ပဂ္ဂယု - မြောက်ချီ၍၊ အရညေ- တော၌၊ ကန္တန္တောဝိယ- ကိုးကွယ်ရာမဲ့
 ငိုကြွေးသူကဲ့သို့၎င်း၊ အသက္ခိကံ-သက်သေမရှိသော၊ အဗ္ဘိ-တရားကို၊ ကရောန္တော
 ဝိယစ-ပြုသူကဲ့သို့၎င်း၊ (ဟောတိ-ဖြစ်နေ၏။) အဘိဓမ္မေ-၌၊ နိဒါနဿ-၏၊ အတ္ထိ
 ဘာဝမ္ဘိ-ရှိသည်၏အဖြစ်ကိုလည်း၊ န ဇာနာတိ-မသိပချေ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝတ္တာ-
 ပြောဆို၍၊ နိဒါနံ-ကို၊ ကထေန္တော-ပြောဆိုလိုသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧဝံ-သို့၊
 အာဟ - ပြောပြီ၊ ကိံ - အဘယ်သို့ ပြောသနည်း၊ ဧကံသမယံ၊ပေ၊ အဗျာကတာ
 ဓမ္မာတိ-ဧကံသမယံ၊ပေ၊ အဗျာကတာဓမ္မာ ဟူ၍၊ အာဟ-ပြောပြီ၊ [ဧကံ သမယံ-
 ၇ ဝါမြောက် ရောက်တော်မူရာ အခါတပါး၌၊ ဘဂဝါ- သည်၊ တာဝတိံသေသု
 ဒေဝသု-တာဝတိံသာနတ်ပြည်တို့၌၊ ပါရိစ္ဆတ္တကမူလေ-ပင်လယ်ကသစ်ပင်၏
 အနီးအောက်၌၊ ပဏ္ဍုကမ္မလ သိလာယံ- ပဏ္ဍုကမ္မလာကျောက်နေရာ၌၊ ဝိဟရ
 တိ-သီတင်းသုံးတော်မူ၏၊ တတြ-သီတင်းသုံးတော်မူရာထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊
 တာဝတိံသာနံ-တာဝတိံသာဘုံ၌ စည်းဝေးရောက်လာကုန်သော၊ ဒေဝါနံ-
 နတ်မြဟ္တာတို့အား၊ အဘိဓမ္မကထံ - အဘိဓမ္မာနှင့်စပ်သော တရားစကားကို၊
 ကထေသိ - ဟောတော်မူပြီ၊ ကိံ - အဘယ်သို့ ဟောတော်မူသနည်း၊ ကုသလာ
 ဓမ္မာ အကုသလာဓမ္မာ အဗျာကတာဓမ္မာတိ-ကုသလာဓမ္မာ, အကုသလာဓမ္မာ,
 အဗျာကတာဓမ္မာ အစရှိသည်ဟူ၍၊ ကထေသိ-ဟောတော်မူပြီ။]

[အဋ္ဌကထာဆရာသည် နိဒါန်းမလိုဟု မိမိဝါဒကို ပြပြီး၍ မဏ္ဍလာရာမ
 ဝါသီတိဿဘူတိထေရ် ဂါမဝါသီ သုမနဒေဝထေရ်တို့၏ အလိုအားဖြင့် နိဒါန်း
 ရှိနိုင်ကြောင်းကို ပြပြီးလျှင် ဤကဲ့သို့ နိဒါန်းမျိုးကိုသာ ပြရမည်ဆိုသော် နိဒါန်း
 x x x x x x x

ဓမ္မံ ပရိဝတ္တန္တော။ ။ [ဓမ္မံတိ သာဠကထံ ပါဠိံ။] အဋ္ဌကထာနှင့်တကွဖြစ်သော
 အဘိဓမ္မာပါဠိတော်ကို စာပြန်သလို ပြန်နေစဉ် “ဓမ္မကထိက တံ သိနေရုံ ပရိက္ခိပန္တော
 ဝိယ” စသော ပရဝါဒိ၏ စောဒနာစကားရပ်သို့ ရောက်သောအခါ “အယံ ပရဝါဒိ
 ဗာဟာ ပဂ္ဂယု” စသောစကားကို ပြောလေသည်။

အရညေ ကန္တန္တော၊ပေ၊ကထေသိ။ ။ အဘိဓမ္မာ၏နိဒါန်းကို သိသော ငါတို့လို
 ကိုးကွယ်ရာရှိပါလျက် တောထည်း၌ ကိုးကွယ်ရာမဲ့ ငိုကြွေးနေသူကဲ့သို့ နိဒါန်းရှိကြောင်း
 ကို သက်သေပြနိုင်သော ငါတို့ရှိပါလျက် သက်သေမရှိဘဲ တရားတွေ့သူကဲ့သို့ အဘိ
 ဓမ္မာ၏ နိဒါန်းကို ရှာဖွေကာ နိဒါန်းရှိမှန်းကို မသိရှာပလေ၊ “ဧကံ သမယံ၊ပေ၊ကထေ
 သိ”ကား အသင် ပရဝါဒိရှာဖွေအပ်သော နိဒါန်းပင်ဖြစ်သည်-ဟူလို။

၂ မျိုးတောင် ရှိနိုင်သေး၏ ဟု ပြလိုသောကြောင့်၊ အညေသု ပန စသည် မိန့်၊]
 ပန-ဆက်၊ [ရှေးနိဿယ၌ “ပန - အဘိဓမ္မာတပါးကို ဆိုအံ့” ဟုလည်း ပေးသည်၊]
 အညေသု-ဤ အဘိဓမ္မာမှ တပါးကုန်သော၊ သုတ္တေသု-သုတ်တို့၌၊ ကေမေဝ-
 တပါးသာလျှင် ဖြစ်သော၊ နိဒါနံ - ဒေသနာ နိဒါန်းသည်၊ ဟောတိ-ရှိ၏၊ အဘိ
 ဓမ္မေ-၌၊ အဓိဂမနိဒါနဉ္စ-အဓိဂမနိဒါန်း၎င်း၊ ဒေသနာနိဒါနဉ္စ-ဒေသနာနိဒါန်း
 ၎င်း၊ (ဣတိ-ဤသို့) ခွေ-၂ ပါးကုန်သော၊ နိဒါနာနိ-နိဒါန်းတို့သည်၊ ဟောန္တိ-
 ရှိကုန်၏၊ တတ္ထ-ထိုနိဒါန်း ၂ ပါးတို့တွင်၊ အဓိဂမနိဒါနံ - အဓိဂမနိဒါန်းကို၊
 ဒီပင်္ကရဒသဗလတော - ဒီပင်္ကရမြတ်စွာဘုရားမှ၊ ပဋ္ဌာယ- စ၍၊ ယာဝ မဟာ
 ဗောဓိပလ္လင်္ကာ-မဟာဗောဓိပလ္လင်တိုင်အောင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-သိထိုက်၏၊ ဒေသနာ
 နိဒါနံ- ဒေသနာနိဒါန်းကို၊ (ဒီပင်္ကရဒသဗလတော-မှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍) ယာဝ ဓမ္မ
 စက္ကပ္ပဝတ္တနာ-ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနသုတ်တိုင်အောင်၊ (ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏။)

x x x x x x x x x

အဓိဂမနိဒါနံ။ ။ အဘိဓမ္မာတရားကို ထိုးထွင်း၍ သိကြောင်းဖြစ်သော သဗ္ဗညုတ
 ဉာဏ်တော်ကို “အဓိဂမ” ဟု ခေါ်၏။ “ဧတေန-ဤဉာဏ်တော်ဖြင့်+အဓိဂစ္ဆတိ-အဘိ
 ဓမ္မာကို ထိုးထွင်း၍ သိရ၏။ ဣတိ အဓိဂမော” ဟု ပြု၊ ထို ဉာဏ်တော်၏ အကြောင်း
 ရင်း အခြေခံဖြစ်သော ပါရမီ၊ စာဂ၊ စရိယတို့ကို “အဓိဂမနိဒါန်း” ဟု ခေါ်၏။ “နိဒေ
 တိ-သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို (ရော-ယူတော့ ဟု) အပ်နှင်းသကဲ့သို့ဖြစ်တတ်၏။ ဣတိ
 နိဒါနံ၊ အဓိဂမဿ+နိဒါနံ အဓိဂမနိဒါနံ” ဟု ပြု၊ [အဋ္ဌကထာ၌ “အဓိဂမနိဒါနံ၊ ပေ၊
 ဝေဒိတဗ္ဗံ ” ဟူသော စကားသည် အဓိဂမနိဒါန်း၏ အရကောက်ကို ပြသောစကား
 မဟုတ်၊ အဓိဂမနိဒါန်းကို ဆည်းပူးရာကာလကိုပြသော စကားတည်း။]

ဒေသနာနိဒါနံ။ ။ အဘိဓမ္မာတရားကို ဟောတော်မူရခြင်း၏ အကြောင်းသည်
 ဒေသနာနိဒါန်း မည်၏။ ထို နိဒါန်းကား ပါရမီ စာဂ စရိယနှင့် ဒေသ ကာလ ဒေသက
 ပရိသတ်တို့တည်း။ မှန်၏— ပါရမီ၊ စာဂ၊ စရိယတို့ကို အရင်းခံ၍ အဘိဓမ္မာဒေသနာ
 တော် ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ တာဝတိံသာစသော ဒေသ ကာလ ပရိသတ်ရှိမှလည်း အဘိဓမ္မာ
 ဒေသနာတော် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ အဋ္ဌကထာ၌ “ယာဝဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနာ” ဟူသော
 စကားဝယ် အဘိဓမ္မာဒေသနာကိုပင် “ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တန” ဟု ဆိုကြောင်း အနုဋီကာ
 မိန့်သည်။ [အခြားတနည်းလည်းမိန့်သေး၏။] မရုဋီကာ၌ကား-“ဒေသနာနိဒါနဉ္စာတိ
 ဧတ္ထစ ပါရမီအာဒယောစ၊ ဒေသကာလာဒိစ၊ ယာဝဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနာတိ ဝုတ္တတ္တာ၊
 အနုဋီကာကာရေန ပန ဒေသကာလာဒိယေဝ ဒေသနာနိဒါနံ ဝုတ္တံ” ဟု မိန့်သည်။

- [ဆောင်] ၁။ သဗ္ဗညုတံ၊ ထိပ်ဆုံးဉာဏ်ကို၊ ခေါ်ရန်မှန်လှ၊ အဓိဂမတည်း၊
 ထိုဓိဂမ၊ ရဘိဂ္ဂုယ်ရည်၊ ပါရမီနှင့်၊ တလီစဂ၊ စရိယ၊ ဓိဂမ
 နိဒါန်းတဲ။
- ၂။ အဘိဓမ္မာ၊ ဒေသနာ၏၊ ဟောရာကြောင်းမှီ၊ အလီလီဟု၊ ပါရမီ
 စဂ၊ စရိယနှင့်၊ ဒေသကာလာ၊ စသည်မှာ၊ ဒေသနာနိဒါန်းဖွဲ့။

ပန - ဆက်၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ ဥဘယနိဒါနသမ္ပန္နဿ - ၂ ပါးစုံသော နိဒါန်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ အဿအဘိဓမ္မဿ - ဤအဘိဓမ္မာ၏၊ နိဒါနကောသလ္လတ္ထံ-နိဒါန်း၌ ကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်ဟူသော ဉာဏ်အကျိုးငှါ၊ တာဝ- ဝိသဇ္ဇနမှ ရှေးဥးစွာ၊ ဣဒံ ပဉ္စကမ္မံ - ဤပြဿနာမေးမှုကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ - သိထိုက်၏၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ သိထိုက်သနည်း၊) အယံ အဘိဓမ္မာနာမ- ဤ အဘိဓမ္မာပါဠိတော်မည်သည်ကို၊ ကေန - အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပဘာဝိတော - စ၍ ဖြစ်စေအပ်သနည်း၊ ကတ္ထ- အဘယ်အရပ်၌၊ ပရိပါစိတော - ရင့်ကျက်စေအပ်သနည်း၊ ဝါ - ဆည်းပူးအပ် သနည်း၊ ကတ္ထ- ၌၊ အဓိဂတော- ရအပ်သနည်း၊ ကဒါ-အဘယ်အခါ၌၊ အဓိ ဂတော-နည်း၊ ကေန-အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဓိဂတော-နည်း၊ ကတ္ထ-၌၊ ဝိစိ တော - ဆင်ခြင် စိစစ်တော်မူအပ်သနည်း၊ ကဒါ- ၌၊ ဝိစိတော - နည်း၊ ကေန- သည်၊ ဝိစိတော-နည်း၊ ကတ္ထ-၌၊ ဒေသိတော-ဟောတော်မူအပ်သနည်း၊ ကဿ - အဘယ်သူ၏၊ အတ္ထာယ - အကျိုးငှါ၊ ဒေသိတော - နည်း၊ ကိမတ္ထံ - အဘယ် အကျိုးငှါ၊ ဒေသိတော-နည်း၊ ကေဟိ-အဘယ်သူတို့သည်၊ ပဋိဂ္ဂဟိတော-နာခံ အပ်သနည်း၊ ကေ-အဘယ်သူတို့သည်၊ သိက္ခန္တိ - ကျင့်ဆဲဖြစ်ကုန် သနည်း၊ ကေ- တို့သည်၊ သိက္ခိတသိက္ခာ-ကျင့်အပ်ပြီးသောသိက္ခာရှိကုန်သနည်း၊ ကေ-တို့သည်၊ ဓာရေန္တိ - ဆောင်ရွက်မှတ်သားကုန်သနည်း၊ ကဿ - အဘယ်သူ၏၊ ဝစနံ- စကားနည်း၊ ကေန- အဘယ်သူသည်၊ အာဘတော - ဆောင်ယူမှတ်သားအပ်ခဲ့ သနည်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ (ဣဒံ ပဉ္စကမ္မံ-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ- ၏။)

ဣဒံ-ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ တတြ- ထို ပြဿနာမေးမှု၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ- အဖြေ တည်း၊ ကေန ပဘာဝိတောကိ-ကေန ပဘာဝိတောဟူသော ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ- အဖြေကား၊ ဗေဒိ အဘိနိဟာရသဒ္ဓါယ - အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်သို့ ရှေးရှုဆောင်ကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဓါသည်၊ ပဘာဝိတော - စ၍ ဖြစ်စေ တော်မူအပ်ပြီ၊ ကတ္ထ ပရိပါစိတောတိ - ကတ္ထ ပရိပါစိတောဟူသော ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ-အဖြေကား၊ အခုဆက္ကေသု-အခွဲအားဖြင့် ၆ ခုအပေါင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဇာတကသတေသု-ဇာတ်အရာတို့၌၊ (တနည်း) အခုဆက္ကေသု ဇာတကသတေ သု-ငါးရာငါးဆယ်သော ဇာတ်တို့၌၊ ပရိပါစိတော-ရင့်ကျက်စေတော်မူအပ်ပြီ၊

x x x x x x x x x

အခုဆက္ကေသု ဇာတကသတေသု။ ။ “အဘိဓမ္မာတရားတော်ကို ဟောနိုင်တို့ရာ ဘယ်မျှလောက်သော ဘဝတို့၌ ပါရမီဖြည့်ခဲ့ရသနည်း” ဟူသော အမေး၌ “ ငါးရာ့ ငါးဆယ်သော ဇာတ် (ဘဝ) တို့၌ ဖြည့်ခဲ့ရသည် ” ဟု ဖြေဆိုခြင်းသည် ထို ငါးရာ့ ငါးဆယ်ကို အကြောင်းဝတ္ထု ပေါ်လာ၍ ဘုရားဟောတော်မူထားခြင်းကြောင့်တည်း၊ အမှန်အားဖြင့် ၄ အသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းအတွင်းဝယ် မရေတွက်နိုင်အောင်သော ဘဝတို့၌ ဖြည့်တော်မူခဲ့ရသည်။ [အခြား ဇာတ်တော်များအတွက် အကြောင်းဝတ္ထု မပေါ်ခြင်းကြောင့် ဟောတော်မူဘဲ ထားခဲ့ရသည်] ။-အနုဒ္ဓိကဉ္စ။

ကတ္တ အဓိဂတောတိ - ကတ္တ အဓိဂတောဟူသော ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ - ကား၊
 ဗောဓိမူလေ-ဗောဓိပင်၏အနီး အောက်၌၊ အဓိဂတော-ရတော်မူအပ်ပြီ၊ ကဒါ
 အဓိဂတောတိ-ကဒါ အဓိဂတောဟူသော ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ- ကား၊ ဝိသာခါ
 ပုဏ္ဏမာသိယံ - ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့် စန်းယှဉ်သော ကဆုန်လပြည့်နေ့၌၊ အဓိ
 ဂတော-ပြီ၊ ကေနအဓိဂတောတိ-ကေနအဓိဂတောဟူသောပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ-
 ကား၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေန-သဗ္ဗညုဘုရားရှင်သည်၊ အဓိဂတော-ပြီ၊ ကတ္တ ဝိစိတောတိ-
 ကတ္တ ဝိစိတောဟူသောပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ-ကား၊ ဗောဓိမဏ္ဍေ-ဗောဓိမဏ္ဍိုင်၌၊
 ဝိစိတော-ဆင်ခြင် စိစစ်တော်မူအပ်ပြီ၊ ကဒါ ဝိစိတောတိ-ကဒါဝိစိတောဟူသော
 ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ- ကား၊ ရတနဃရသတ္တာဟေ- ရတနဃရသတ္တာဟ၌၊ ဝိစိ
 တော-ပြီ၊ ကေနဝိစိတောတိ-ကေနဝိစိတောဟူသောပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ-ကား၊
 သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေန-သည်၊ ဝိစိတော-ပြီ။

ကတ္တဒေသိတောတိ - ကတ္တဒေသိတော ဟူသော ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ-
 ကား၊ တာဝတိံသေသု ဒေဝေသု - တာဝတိံသာနတ်ပြည်တို့၌၊ ဒေသိတော-
 ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ကဿတ္ထာယ ဒေသိတောတိ - ကဿတ္ထာယ ဒေသိတော
 ဟူသော ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ- ကား၊ ဒေဝတာနံ-နတ်မြဟွာတို့၏၊ အတ္ထာယ-
 အကျိုးငှါ၊ ဒေသိတော-ပြီ၊ ကိမတ္ထံ ဒေသိတောတိ - ကိမတ္ထံဒေသိတော ဟူသော
 ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ-ကား၊ စတုရောဃနိတ္ထရတ္ထံ-ငှပါးသောဩဃမှ ထုတ်ဆောင်
 ခြင်း အကျိုးငှါ၊ [စတုရောဃနိတ္ထရဏတ္ထံ- ရှိလျှင်ကောင်း၏။] ဒေသိတော - ပြီ၊
 ကေဟိ ပရိဂ္ဂဟိတောတိ - ကေဟိ ပရိဂ္ဂဟိတော ဟူသောပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ-
 ကား၊ ဒေဝဟိ- နတ်မြဟွာတို့သည်၊ ပရိဂ္ဂဟိတော- နာခံအပ်ပြီ၊ ကေ သိက္ခန္တိ
 တိ-ကေသိက္ခန္တိဟူသော ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ-ကား၊ သေက္ခာစ-သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်
 တို့သည်၎င်း၊ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏာစ- ကလျာဏ ပုထုဇဉ်တို့သည်၎င်း၊ သိက္ခန္တိ-
 ကျင့်ဆဲဖြစ်ကုန်၏။

ကေ သိက္ခိတသိက္ခာတိ- ကေ သိက္ခိတသိက္ခာဟူသော ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ-
 ကား၊ ဒီဏာသဝါ-ကုန်ငြီးသော အာသဝေဂါရှိကုန်သော၊ အရဟန္တာ-ရဟန္တာ
 တို့သည်၊ သိက္ခိတသိက္ခာ-ကျင့်အပ်ပြီးသော သိက္ခာရှိကုန်၏၊ ကေ ဓာရေန္တိတိ-
 ကေ ဓာရေန္တိဟူသော ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ- ကား၊ ယေသံ - အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့
 ၏၊ (ဟဒယေ - စိတ်နှလုံး၌၊) ဝတ္တန္တိ - ဖြစ်ကုန်၏၊ တေ- ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊
 ဓာရေန္တိ - ဆောင်ရွက် မှတ်သားကြကုန်၏၊ ကဿဝစနန္တိ - ကဿဝစနံ
 ဟူသော ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ - ကား၊ အရဟဒတာ - ပူဇော်အထူးကို ခံတော်မူ
 ထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ - မဖေ၀်မပြန် အလုံးစုံသော တရားတို့ကို ကိုယ်
 တော်တိုင် သိတော်မူပြီးသော၊ ဘဂဝတော - မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝစနံ - စကား
 တော်တည်း၊ ကေနဘတောတိ-ကေနဘတောဟူသော ပြဿနာ၌၊ ဝိသဇ္ဇနံ-

အဖြေကား၊ အာစရိယပရမ္မရာယ - ဆရာ အဆက်ဆက်သည်။ အာဘတော-ပြီ၊
 ဟိ- မှန် ၊ (တနည်း) ဟိ- ချဲ့၊ အယံ- ဤအဘိဓမ္မာကို၊ [အာဘတော - ဌှပ်၊]
 သာရိပုတ္တတ္ထရော-သာရိပုတြာထေရ်၎င်း၊ ပေ ၊ ရေဝတော- ရေဝတထေရ်၎င်း၊
 ဣတိ ဝေမာဒီဟိ - ဤသို့အစရှိကုန်သော ထေရ်တို့သည်။ ယာဝတတိယသင်္ဂီတိ
 ကာလာ-တတိယ သံဂါယနာတင်ရာကာလတိုင်အောင်၊ အာဘတော-ဆောင်ယူ
 အပ်ပြီ၊ တတော-ထိုတတိယ သံဂါယနာတင်ရာအခါမှ၊ ဥဒ္ဓံ- အထက်ဖြစ်သော
 နောက်ကာလ၌၊ တေသံယေဝ-ထိုထေရ်တို့၏ပင်၊ သိဿာနုသိဿေဟိ-တပည့်၊
 တပည့်၏ တပည့်တို့သည်။ (အာဘတော- ဆောင်ယူအပ်ပြီ) ဣတိ ဝေ-ဤသို့၊
 တာဝ-သီဟိုဠ်ကျွန်းမှ ရှေးဥျားစွာ၊ ဇမ္ဗုဒီပတလေ- ဇမ္ဗုဒီပအပြင်၌၊ အာစရိယ
 ပရမ္မရာယ-ဆရာအဆက်ဆက်သည်။ အာဘတော-ဆောင်ယူအပ်ပြီ။

ဣမံ ပနဒီပံ - ဤ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ကား၊ [အာဘတော ဌှပ်၊] တတော ဇမ္ဗု
 ဒီပါ-ထို ဇမ္ဗုဒီပမှ၊ မဟိန္ဒော- မဟိန္ဒထေရ်၎င်း၊ ဣန္ဒိယော- ဣန္ဒိယထေရ်၎င်း၊
 ဥန္ဒိယော-ဥန္ဒိယထေရ်၎င်း၊ သမ္ဗလော- သမ္ဗလထေရ်၎င်း၊ တထာ- ထိုမှတပါး၊
 ပဏ္ဍိတော - ပညာရှိသော၊ ဘဒ္ဒနာမောစ - ဘဒ္ဒနာမ အမည်ရှိသော ထေရ်၎င်း၊
 (ဣတိ-သို့)မဟာပညာ-ကြီးသောပညာရှိကုန်သော၊ ဧတေနာဂါ-ဤရဟန္တာ
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ဣမ-ဤသီဟိုဠ်ကျွန်းသို့၊ အာဂတာ-ကြွလာတော်မူကြကုန်ပြီ၊
 ဣတိ- ဤသို့၊ (ဝုတ္တေဟိ-ပရိဝါပါဠိတော်၌ ဆိုအပ်ကုန်သော၊) ဣမေဟိ မဟာ
 နာဂေဟိ- ဤရဟန္တာကြီးတို့သည်။ အာဘတော-ဆောင်ယူအပ်ပြီ၊ တတော-
 ထိုရဟန္တာကြီးတို့မှ၊ ဥဒ္ဓံ- အထက်ဖြစ်သော နောက်ကာလ၌၊ တေသံယေဝ- ထို
 ရဟန္တာကြီးတို့၏ပင်၊ သိဿာနုသိဿသင်္ဂါတာယ-တပည့်၊ တပည့်၏ တပည့်ဟု
 ဆိုအပ်သော၊ အာစရိယပရမ္မရာယ - ဆရာ အဆက်ဆက်သည်။ ယာဝဇ္ဇတန
 ကာလာ-ယနေကာလတိုင်အောင်၊ အာဘတော-ဆောင်ယူ မှတ်သားအပ်ပြီ။

ပန- ဆက်၊ ဝေ- ဤသို့၊ အာဘတေသ- ဆောင်ယူအပ်ပြီးသော၊ အဿ- ဤ
 အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၏၊ (အနုပုဗ္ဗိကထာ ဌှပ်၊) ဒီပင်္ကရဒသဗလတော-ဒီပင်္ကရာ
 မြတ်စွာဘုရားမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ ယာဝ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကာ- မဟာဗောဓိပလ္လင်
 တိုင်အောင်၊ ယံတံ အဓိဂမနိဒါနံ-အကြင် အဓိဂမနိဒါနံကို၎င်း၊ (ဒီပင်္ကရ ဒသ
 ဗလတော - မှ၊ ပဋ္ဌာယ - ၍၊) ယာဝ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနာ - ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနသုတ်
 တိုင်အောင်၊ ယံတံ ဒေသနာနိဒါနဉ္စ - အကြင် ဒေသနာနိဒါနံကို၎င်း၊ (မယာ-
 ငါသည်။) ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်ပြီ၊ ဝါ- ဆိုခဲ့ပြီ၊ တဿ - ထို အဓိဂမနိဒါနံ၊ ဒေသနာ
 နိဒါနံ၏၊ အာဝိဘာဝတ္ထံ - ထင်စွာဖြစ်ခြင်း အကျိုးငှါ၊ အယံ- ဤ ဆိုအပ်လတံ
 သော၊ အနုပုဗ္ဗိကထာ - အစဉ်အတိုင်းသော တရားစကားကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ -
 သိထိုက်၏။

သုမေဓကထာ အဖွင့်

ကိရ - ချဲ့၊ ဣတော - ဘုရားငါးဆူ ပွင့်တော်မူရာ ဤ ဘဒ္ဒကမ္ဘာမှ၊ ကပ္ပသတ သဟဿာမိကာနံ- ကမ္ဘာတသိန်း အလွန်ရှိကုန်သော၊ စတုန္ဒံ အသင်္ချေယျာနံ- ၄ အသင်္ချေတို့၏၊ မတ္တကေ- အထက်၌၊ အမရဝတီနာမ - အမရဝတီ မည်သော၊ နဂရံ-မြို့တော်သည်၊ အဟောသိ- ရှိခဲ့ပြီ၊ တတ္ထ- ထို အမရဝတီမြို့တော်၌၊ မာတိ တောစ-အမိဘက်မှ၎င်း၊ ပိတိတောစ-အဘဘက်မှ၎င်း၊ ဥဘတော-မိမျိုး ဘမျိုး ၂ ဘက်မှ၊ သုဇာတော- ကောင်းစွာဖြစ်သော၊ ဝါ- ကောင်းသောဇာတ်ရှိသော၊ သံသုဒ္ဓ ဂဟဏိကော-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော အမိဝမ်းတိုက်ရှိသော၊ သတ္တမာ- ၇ ဆက်တို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ယာဝ ကုလပရိဝဇ္ဇာ- အမျိုးတို့၏ အစဉ် အဆက်တိုင်အောင်၊ (တနည်း) ယာဝ သတ္တမာ ကုလပရိဝဇ္ဇာ- ဆွေ ၇ ဆက် မျိုး ၇ ဆက်တိုင်အောင်၊ ဇာတိဝါဒေန-ဇာတ်နှင့်စပ်သောစကားကြောင့်၊ အက္ခိ

x x x x x x x x x

ဥဘတော၊ ပေ၊ ပိတိတောစ။ ။ “ဥဘတော သုဇာတော” ဟုသာ ဆိုလျှင် မည်သည့် ၂ ဘုံမှန်း မသိနိုင်၊ သုဇာတ သဒ္ဓါကလည်း “သုဇာတော စာရဒဿနော” စသော ပါဠိရပ်တို့၌ အရပ်အမောင်း၏ ကောင်းခြင်းကိုလည်း ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် မိဘက် ဘဘက် ၂ ဘက်ကို “ဥဘတော”ဟု သိစေလိုသောကြောင့်၎င်း၊ အမျိုးဇာတ် အားဖြင့် သုဇာတဖြစ်ကြောင်းကို ထင်ရှားစေလိုသောကြောင့်၎င်း “မာတိတောစပိတိ တောစ”ဟု ဆက်၍ မိန့်ရသည်။

သံသုဒ္ဓ ဂဟဏိကော ။ ။ ဂမ္ဘံ ဂဏှာတိ ဓာရေတီတိ ဂဟဏိ - ကိုယ်ဝန်ကို ယူတတ်သော အမိဝမ်းတိုက် (သားအိမ်)၊ သံသုဒ္ဓါ+ဂဟဏိ ယဿာတိ သံသုဒ္ဓဂဟ ဏိကော-စင်ကြယ်သော အမိဝမ်းတိုက်ရှိသူ၊ စင်ကြယ် ဟူသည် အခြားယောက်ျားတို့ သွားလာမှု၏ မရှိခြင်းတည်း၊ [သံသုဒ္ဓါတိ အနညပုရိသသာဓာရဏာတိ အတ္ထော၊ - သီလက္ခန္ဓီ- သစ်။] သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော ဟူသောပါဠိဖြင့် မာတိတော ပိတိတောအရ မွေးစားသောမိဘ မဟုတ် အမိရင်း အဘရင်းဖြစ်ကြောင်းကိုပြသည်။

ယာဝ၊ ပေ၊ ပရိဝဇ္ဇာ။ ။ ပရိဝဇ္ဇတိ-အဆက်ဆက် လည်တတ်၏၊ ဣတိ ပရိဝဇ္ဇော၊ ဆွေ ၇ ဆက် မျိုး ၇ ဆက်တိုင်အောင် လည်တတ်သည် - ဟူလို၊ ယာဝနှင့် ယှဉ်သော ကြောင့် အပါဒါန်မှည့်၍ ပဉ္စမိဝိဘတ် သက်ရသည်၊ ဤပုဒ်ကို သံသုဒ္ဓ ဂဟဏိကောနှင့် လည်း တွဲနိုင်၏၊ ဆွေ ၇ ဆက် မျိုး ၇ ဆက်တိုင်အောင် စင်ကြယ်သောအမိဝမ်းတိုက် ရှိသည်-ဟူလို၊ နောက်၌ လာမည့် အက္ခိတ္ထော အနုပတ္တုဋ္ဌော ဇာတိဝါဒေနနှင့်လည်း တွဲနိုင်သည်၊ ကာကောလောကန နည်းတည်း။ [ဧဝံ ယာဝ သတ္တမော ပုရိသော၊ တာဝ သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော၊ အထဝါ အက္ခိတ္ထော အနုပတ္တုဋ္ဌော ဇာတိဝါဒေနာတိ၊ - သီလက္ခန္ဓ သောဏ ဒဏှသုတ္တ အဋ္ဌကထာ။]

အက္ခိတ္ထော၊ ပေ၊ ဇာတိဝါဒေန။ ။ အက္ခိတ္ထောကို “အပနေထ ဧတံ၊ ကိံ ဣမိ နာတိ ဧဝံ အက္ခိတ္ထော”ဟု၎င်း၊ “န အတ္ထောသံဝါ နိန္ဒံဝါ လဒ္ဓပုဗ္ဗော”ဟု၎င်း၊ ထို အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ ဇာတိဝါဒေနကား အက္ခိတ္တ အနုပတ္တုဋ္ဌ၏အကြောင်းတည်း၊ အမျိုး

တ္တော-ပယ်လည်း မပယ်အပ်သော၊ ဝါ-အပယ်လည်းမခံရသော၊ အနုပတ္တုဋ္ဌော-
ဆဲလည်းမဆဲအပ်သော၊ ဝါ-အဆဲလည်းမခံရသော၊ အဘိရူပေါ- သူတပါးထက်
လွန်ကဲသောအဆင်း ရှိသော၊ ဝါ- အလွန် အဆင်းလှသော၊ ဒဿနိယော -
ကြည့်ရှုအပ် ကြည့်ရှုထိုက်သော၊ ဝါ- ရှုချင်စွာ တင့်တယ်သော၊ ပါသာဒိ
ကော-စိတ်၏ကြည်လင်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ (အလွန် ကြည်ညိုစရာကောင်း
သော၊) ပရမာယ- လွန်မြတ်သော၊ ဝဏ္ဏ ပေါက္ခရတာယ - အဆင်း၏ ကောင်း
သည်၏အဖြစ်နှင့်၊ (တနည်း) ဝဏ္ဏ ပေါက္ခရတာယ - လှပသော အဆင်း
ကောင်းသော ကိုယ်လုံးကိုယ်ပေါက်နှင့်၊ သမန္တာဂတော-ပြည့်စုံသော၊ သုမေဓော
နာမ-သုမေဓမည်သော၊ မြာဟ္မဏော-ပုဏ္ဏားသည်၊ ပဋိဝသတိ- နေ၏။

သော- ထို သုမေဓာသတို့သားသည်၊ အညံ-အတတ်သင်ခြင်းမှ တပါးသော၊
ကမ္မိ - အလုပ်ကို၊ အကတ္တာ - မလုပ်မူ၍၊ မြာဟ္မဏသိပ္ပမေဝ- မြာဟ္မဏတို့၏
အတတ်ကိုသာ၊ ဥဂ္ဂဏိ-သင်ယူပြီ၊ [“ဝေဒ ၃ ပုံဟူသော အတတ်ကိုသာ သင်ယူ
သည်”ဟူလို၊] တဿ-ထို သုမေဓာသတို့သား၏၊ ဒဟရကာလေယေဝ-ငယ်ရွယ်

x x x x x x x x

ဇာတ်နှင့်စပ်သော စကားကြောင့် မင်္ဂလာကိစ္စတို့၌ အပယ်လည်း မခံခဲ့ရ၊ တယောက်
တခွန်း စကားများကြရာဝယ် အမျိုးဇာတ်နှင့်စပ်၍ “ ဟဲ့ စက္ကာလမျိုး ” စသည်ဖြင့်
အဆဲလည်း မခံခဲ့ရ-ဟူလို။ [ဇာတိဝါဒေနာတိ ဣဒံ ဟေတုမိ ကရဏာဝစနံ-သီလက္ခန်
ဋီကာသစ်၊...အက္ခိတ္တော၌ ခိပဓာတ် တပစ္စည်း၊ “ခိပိယိတ္တာတိ ခိတ္တော၊ န+ခိတ္တော
အက္ခိတ္တော”ဟု ပြု၊ အနုပတ္တုဋ္ဌော၌ ဥပရှေးရှိသော ကုသဓာတ်၊ ကုသ အတ္ထောသေ၊
ဥပတ္တောသိယိတ္တာတိ ဥပတ္တုဋ္ဌော၊ န+ဥပတ္တုဋ္ဌော အနုပတ္တုဋ္ဌော။]

အဘိရူပေါ၊ ပေါ၊ ပါသာဒိကော။ ။ အညေဟိ မနုဿေဟိ အဘိရူပေါ အဓိက
ရူပေါ၊ “အဓိကံ+ ရူပံ+ ယဿာတိ အဘိရူပေါ” ဟု ပြု၊ ဒိဝသံပိ ပဿန္တာနံ အတိတ္ထိ
ကရဏတော ဒဿနယောဂေါ - တနေလုံး ကြည့်ရသော်လည်း အားမရနိုင်လောက်
အောင် ရှုချင်စွာကိုဆောင်သည် - ဟူလို၊ “ ပဿိယတေတိ ဒဿနိယော ” ဟု ပြု၊
အနိယပစ္စည်း အရဟအနက်၌ သက်၊ အချို့ကား “ဒဿနံ အရဟတီတိ ဒဿနိယော၊
အရဟတိတဒ္ဓိတ် - ဣယပစ္စည်း ” ဟု ဆိုကြ၏၊ ဒဿနေနေဝ စိတ္တပသာဒဇနနတော
ပါသာဒိကော-မြင်ရုံဖြင့် စိတ်၏ကြည်လင်ခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်သည်၊ “ပသာဒံ ဇနေတီတိ
ပါသာဒိကော”ဟု ပြု။

ပရမာယ၊ ပေါ၊ တာယ။ ။ “ပေါက္ခရံ ပဒုမေဒေဟေ၊ ဝဇ္ဇဘဏ္ဏမုဒေပိစ၊ သုန္ဓရ
တ္ထေစ သလိလေ၊ မာတင်္ဂကရကောဋီယံ” ဟူသော အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင်
ပေါက္ခရသဒ္ဓါသည် သုန္ဓရတ္ထအနက်ကိုဟော၏၊ ဝဏ္ဏဿ-အဆင်း၏၊ ပေါက္ခရတာ-
ကောင်းသည်၏အဖြစ်တည်း၊ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ- ဖြစ်၊ (တနည်း) သရီရအနက်ဟော
ဟု ယူ၍ “ဝဏ္ဏဗ္ဗ+ပေါက္ခရဗ္ဗ ဝဏ္ဏပေါက္ခရာနိ၊ တေသံ+ ဘာဝေါ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ-
အဆင်းကိုယ်တို့၏အဖြစ်” ဟုလည်း သီလက္ခန် သောဏဒန္တသုတ်အဋ္ဌကထာ ဖွင့်၏၊
“လှသောအဆင်း၊ ကောင်းသော လက် ခြေသော ကိုယ်၏ပြည့်စုံခြင်း”ဟူလို။

သူ၏ အခါ၌ပင်၊ ဝါ-ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင်၊ မာတာပိတရော-မိဘတို့သည်၊ ကာလံ-
 သေခြင်းကို၊ အကံသု- ပြုကြကုန်ပြီ၊ အထ-ထိုအခါ၌၊ အဿ- ထို သုမေဓာသတို့
 သား၏၊ ရာသိဝမုကော - ဥစ္စာစုကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ အမစ္စော - ထိုထို
 ကိစ္စ၌ တကွဖြစ်သော ကိုယ်စားလည်သည်၊ အာယပေါတ္တကံ - အတိုးအပွား
 တို့ကို မှတ်သားကြောင်းဖြစ်သော စာရင်းစာအုပ်ကို၊ အာဟရိတွာ-ဆောင်ယူ၍၊
 သုဝဏ္ဏရဇတမဏိမုတ္တာဒိပူရိတေ-ရွှေ၊ ငွေ၊ ပဒမြား၊ ပုလဲ အစရှိသော ရတနာ
 တို့ဖြင့် ပြည့်ကုန်သော၊ ဂစ္ဆေ - တိုက်ခန်းတို့ကို၊ ဝိဝရိတွာ- ဖွင့်၍၊..... ကုမာရ-
 အရှင်သား၊ ဧတ္တကံ-ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသောဥစ္စာသည်၊ တေ-အရှင်သား၏၊
 မာတုသန္တကံ-အမိ၏ ဥစ္စာပါတည်း၊ ဝါ-အမိဘက်က ဥစ္စာပါတည်း၊ ဧတ္တကံ-
 သည်၊ ပိတုသန္တကံ- အဘ၏ ဥစ္စာပါတည်း၊ ဝါ- အဘဘက်က ဥစ္စာပါတည်း၊
 ဧတ္တကာ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ဥစ္စာတို့သည်၊ အယျကပယျကာနံ- အဖိုး
 အဘေးတို့၏၊ သန္တကာ- ဥစ္စာတို့ပါတည်း၊ [အယျကပယျကာနံ၌ ပသည် ပရ
 အနက်ဟော၊ထို့ကြောင့်“ပေယျက”ဟုမရှိရ၊ အာစရိယ ပါစရိယော၌ ပကဲ့သို့
 တည်း။] ဣတိ-သို့၊ သတ္တမာ-၇ ဆက်တို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ယာဝ ကုလ
 ပရိဝဇ္ဇာ - အမျိုးတို့၏ အစဉ်အဆက်တိုင်အောင်၊ ဓနံ- ဥစ္စာတွေကို၊ အာစိက္ခိ

x x x x x x x

အမစ္စော။ ။သဟအနက်ဟော အမာနိပါတ်ပုဒ်၊ ဝသတိအနက်၌ တျက်ပစ္စည်း
 သက်၊ အနုဗန်ချေပြီးလျှင် “အမာတျ” ဟု သက္ကတရှိ၏၊ ပါဠိ၌ တျကို စပြု ဒွေဘောင်
 လာ၍ “အမစ္စ” ဟု ဖြစ်ရသည်၊ [အမာ-ထိုထိုကိစ္စ၌ အတူတကွ + ဝသတိ- နေတတ်၏ +
 ဣတိ - ကြောင့်၊ အမစ္စော - မည်၏၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ ရှင်ဘုရင်၏ အမတ်ကိုသာ အမစ္စ
 ခေါ်သည်မဟုတ်၊ ထိုထိုအလုပ်ကိစ္စ၌ တကွဖြစ်သော အတွင်းလူယုံတော် ကိုယ်စားလှယ်
 ကိုလည်း “အမစ္စ” ဟု ခေါ်နိုင်သည်။]

အာယပေါတ္တကံ။ ။အာယ-၌၊ အာပုဗ္ဗ + ဣဓာတ် + အပစ္စည်းတည်း၊ အာယတိ-
 ဝင်လာတတ်၏၊ ဣတိ အာယော-အတိုးအပွားအဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ လယ်စုယာစုအဖြစ်ဖြင့်
 ၎င်း၊ ဝင်လာတတ်သော ဥစ္စာဟူသမျှကို “အာယ” ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုအတိုးအပွားတို့ကို
 မှတ်သားကြောင်းဖြစ်သော စာရင်းစာအုပ်သည် “အာယပေါတ္တကံ” မည်၏။

ယာဝ ကုလပရိဝဇ္ဇာ။ ။ယာဝသည် အဘိဝိမိအပါဒါန် မရိယာဒအပါဒါန် ၂ မျိုး
 ကို ထွန်းပြ၏၊ မရိယာဒအပါဒါန်ဆိုလျှင် ၇ ဆက်မြောက် ဆွေမျိုးက အပြင်သို့ ရောက်
 နေစရာရှိ၏၊ ဥပမာ “ယာဝပဗ္ဗတာ ခေတ္တံ-တောင်တိုင်အောင် လယ်တောတည်၏”
 ဟူရာ၌ ပဗ္ဗတာသည် လယ်တောကို ပိုင်းခြားသော မရိယာဒဖြစ်၍ လယ်တောပြင်ဘက်
 ရောက်နေသကဲ့သို့တည်း၊ အဘိဝိမိ အပါဒါန်ကား မိမိအပေါ်သို့ ပြန်စေသည်၊ ဤ၌
 လည်း ၇ ဆက်မြောက် ဆွေမျိုးကို လွှမ်း၍ သွားသောကြောင့် ယာဝသည် အဘိဝိမိ
 အပါဒါန်ကို ထွန်းပြ၏၊ ထို့ကြောင့် ရှေးနိဿယများ၌ “ သတ္တမာ သတ္တမံ - သော၊
 ကုလပရိဝဇ္ဇာ ကုလပရိဝဇ္ဇံ-ကို၊ ယာဝအန္တော ကတွာ- အတွင်းပြု၍” ဟု အဓိပ္ပာယ်နက်
 ပေးကြသည်။

တွာ-ပြောပြ၍၊ ဧတံ-ဤဥစ္စာတွေကို၊ ပဋိပဇ္ဇာဟိ-သိမ်းပိုက်ပါလော၊ ဣတိ- သို့၊ အာဟ- ပြောပြီ။ [ပဋိပဇ္ဇာဟိ၌ ပဒဓာတ်သည် ပတိဥပသာရ ရှေးရှိသောကြောင့် ပဋိဂ္ဂဟဏအနက်ကို ဟော၏။]

သုမေဓပဏ္ဍိတော-သုမေဓသုခမိန်သည်။ စိန္တေသိ-စဉ်းစားပြီ၊ (ကိံ-အဘယ် သို့ စဉ်းစားသနည်း၊) ဣမံဓနံ-ဤဥစ္စာတွေကို၊ သံဟရိတွာ-စုဆောင်း၍၊ မယံ- ငါ၏၊ ပိတုပိတာမဟာဒယော-အဘ အဘိုးအစရှိသူတို့သည်၊ ပရလောကံ-နေခံ လောကသို့၊ ဝါ- တမလွန်ဘဝသို့၊ ဂစ္ဆန္တော - သွားကုန်လသော်၊ ဧကကဟာ ပဏမ္ဘိ - တစ် အသပြာကိုလည်း၊ ဝါ-တကျပ်ကိုမျှလည်း၊ ဂဟေတွာ - ယူ၍၊ န ဂတာ-မသွားနိုင်ကြကုန်၊ မယာ ပန- ငါသည်ကား၊ ဂဟေတွာ- ယူ၍၊ ဂမန ကာရဏံ-သွားခြင်း၏ အကြောင်းကို၊ ကာတံ-ပြုခြင်းငှါ၊ ဝန္တတိ-သင့်၏၊ ဣတိ- ဤသို့ စဉ်းစားပြီ၊ ဣတိ- ဤသို့ စဉ်းစားပြီး၍ (ဣတိ တလုံးကျေ၊) သော - ထို သုမေဓာ သုခမိန်သည်၊ ရညော - မင်းအား၊ အာရောစေတွာ - သံတော်ဥးတင်၍၊ (မိမိ ဥစ္စာတွေကို စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းလိုကြောင်းကို သံတော်ဥးတင်၍၊) နဂရေ-နေပြည်တော်၌၊ ဘေရိံ-စည်ကို၊ စရာပေတွာ-လှည့်လည်စေ၍၊ [ကုန္တာ ပစရန္တိကဲ့သို့ စည်သမားတို့၏လှည့်လည်ခြင်းကို “ဘေရိံ စရာပေတွာ” ဟု ဌာနျ။ ပစာရအားဖြင့် ဆိုသည်။] မဟာဇနဿ-များစွာသော လူအပေါင်းအား၊ ဒါနံ- အလှူကို၊ ဒတွာ - ပေးလှူပြီး၍၊ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ - ရသေ့တို့၏ ပဗ္ဗဇ္ဇာသို့၊ ပဗ္ဗဇိ- ကပ်ရောက်ပြီ၊ [တာပသ ဟူသောသဒ္ဒါဖြင့် သမဏပဗ္ဗဇ္ဇာကို ကန့်သည်။]

ပန-ဆက်၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ-ဤအရာ၌၊ သုမေဓကထာ-သုမေဓကထာကို၊ ဝါ- ဘုရားအလောင်းသုမေဓ၏ အကြောင်းအရာကို ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သောတရား စကားကို၊ (ဓမ္မကထိကေန-ဓမ္မကထိကသည်၊) (တနည်း၊ အာစရိယေန-စာချ ဆရာသည်၊) ကထေတဗ္ဗာ-ပြောဟောထိုက်၏၊ [“သုမေဓကထာ ကထေတဗ္ဗာ” ဟု အခြေခံစကားပျိုးကို ပြုပြီး၍ ထိုစကားကို အကျယ်ပြုလိုသောကြောင့် “ ဝုတ္တ ခြေတံ” စသည်မိန့်၊ အခြားနေရာများ၌ “ဝုတ္တခြေတံ” ဟု လာလျှင် သာဓကဝါကျ ဖြစ်၍ ဟိသည် ဒဠီကရဏဇောတကတည်း၊ ဤနေရာ၌ကား ဝိတ္ထာရဇောတက သာ ဖြစ်သည်။] ဟိ- ချဲ့၊ ဗုဒ္ဓဝံသေ- ဗုဒ္ဓဝင်ပါဠိတော်၌၊ ဧတံ- ဤစကားရပ်ကို၊ (ဘဂဝတာ - သည်၊) ဝုတ္တံ- ပြီ၊ (ကိံ - နည်း၊) [ကိံ အမေးကို သုမေဓကထာ နိဋ္ဌိတာ၏ရှေ့ ဣတိသဒ္ဒါဖြင့် အုပ်လတံ။] (ဣတော - ဘုရားငါးဆူ ပွင့်တော်မူရာ ဤ ဘဒ္ဒကမ္ဘာမှ၊ ဥဒ္ဓံ-အထက်ဖြစ်သော အတိတ်ကာလသို့၊ အာရောဟနဝသေ န-တက်၍ ရေတွက်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊) သတသဟဿေ-တသိန်း အတိုင်းအရှည်

x x x x x x x x x

သတသဟဿေ ။ ။ သတသဟဿံ ပုဒ်ရင်းသည် နပုံလိန် ဧကဝုစ်တည်း၊ ဤ၌ ပုံလိန် ဗဟုဝုစ်ဖြစ်သောကြောင့် “သတသဟဿံ + ပမာဏံ ယေသံတိ သတသဟဿာ” ဟု အဿတ္ထိပြု၊ တသိန်း အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော ကမ္ဘာတို့။

ရှိကုန်သော၊ ကပ္ပေစ - ကမ္ဘာတို့ကို၎င်း၊ စတုရော အသဒီယေ - ၄ အသင်္ချေ ဟူကုန်သော၊ (ကပ္ပေစ-တို့ကို၎င်း၊ အတိက္ကမိတွာ- ကျော်လွန်၍၊) ဒဿနေယျ- ကြည့်ရှုခြင်းကိုထိုက်သော၊ ၁၂ - ရှုချင်စဘွယ် လွန်တင့်တယ်သော၊ မနောရမံ- စိတ်နှလုံး၏ မွေ့လျော်ရာဖြစ်သော၊ အမရံနာမ-အမရမည်သော၊ နဂရံ-မြို့တော် သည်၊ (အဟောသိ- ရှိခဲ့ဘူးပြီ။)

(နဂရံ-အမရငတိ မြို့တော်သည်။) ဒသဟိ-၁၀ မျိုးကုန်သော၊ သဒ္ဓေဟိ- အသံတို့ဖြင့်၊ အဝိဝိတ္တံ - မကင်းဆိတ်သည်၊ အန္ဓပါနသမာယုတံ - စားဘွယ်

x x x x x x x

အသဒီယေ။ ။ရှေးစာအုပ်များ၌ အသင်္ချေယေဟု ရှိ၏၊ ဆန်းဂိုဏ်းမကောင်း သောကြောင့် “အသဒီယေ”ဟုသာ ဇ ဂိုဏ်းဖြင့် ဆန်းဂိုဏ်းကောင်းအောင် ပြင်ကြ သည်။ သဒီယေ၌ သံ+ခါဓာတ်, ခါ-ပကထနေ, ဣပစ္စည်း, ဣအာဂံ, ဣအနုဗန်ချေ၊ သင်္ချာတဗ္ဗာတ် သံဒိယာ - ရေတွက်အပ်သော ကမ္ဘာတို့၊ န + သဒီယာ အသဒီယာ၊ ဤ၌ ကပ္ပေစ ၊ ပေ ၊ အသဒီယေ ပုဒ်တို့၏ စပ်ရာကြိယာ တိုက်ရိုက် မပါသောကြောင့် “အတိက္ကမိတွာ”ဟု၎င်း, အမရံနာမ နဂရံ၏ စပ်ပုဒ်ကြိယာလည်း မပါသောကြောင့် “အဟောသိ”ဟု၎င်း, ထို ၄ အသင်္ချေနှင့်ကမ္ဘာတသိန်းကို အဘယ်နည်းဖြင့် ရေတွက် ရပါသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ဥဒ္ဓံ အာရောဟနဝသေန”ဟု၎င်း, ဋီကာ ထည့်သည်။ “ ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ အထက်သို့ ရေတွက်သောအားဖြင့် ၄ အသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းတို့ကိုလွန်၍ အမရနေပြည် ရှိခဲ့ဘူးသည်”ဟုလို။ [စတုရောစ အသဒီယေ တိ ဥဒ္ဓံ အာရောဟနဝသေန အတိက္ကမိတွာ အမရံနာမ အဟောသိတိ ဝစနသေသ ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။]

အမှာ။ ။ ၄ အသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ရေတွက်ရပုံမှာ နောက်ဘုရား အဆူဆူ တို့၏ တဆူပြီးတဆူ ပွင့်တော်မူပုံကို ပြခဏ်း၌ ထင်ရှားလတံ့။ “ဣတော-ဤ အမရငတိ နေပြည်တည်ရာ အခါမှ၊ ဥဒ္ဓံ - အနဂတ်ဖြစ်သော အထက်သို့၊ အာရောဟနဝသေန- ဖြင့်၊ ကပ္ပေစ သတသဟဿေ-တို့ကို၎င်း၊ စတုရောစ အသဒီယေ-တို့ကို၎င်း၊ အတိက္က မိတွာ-၍”ဟုလည်း ပေးကြသေး၏၊ မကောင်း။

ဒဿနေယျ။ ။ ဒဿနံ အရဟတီတိ ဒဿနေယျ၊ အရဟတီအနက်၌ ဣယျ ပစ္စည်း သက်၊ “ ကောင်းစွာ ဝေဟန်အပ်သည်ဖြစ်၍ ဆန်းကြယ်သော တန်ဆောင်း, ပြအိုး, မြို့ရိုး, တံတား, ရင်းတား, ပစ္စင်, ကျိုးမြောင်း, လမ်းကြီး လမ်းငယ် အသွယ် သွယ်တို့ကြောင့် ရှုချင်စဘွယ် တင့်တယ်၏”ဟု ဂဏှိ၌ ဆိုသည်။

မနောရမံ။ ။ ရမတိ ဧတ္ထာတိ ရမံ၊ မနသော+ရမံ မနောရမံ-“ကုန်းကျဉ်းမထင် သန့်စင် ညီညွတ်သော မြေအပြင်ရှိခြင်း, အရိပ်ကောင်း ရေကောင်းတို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း, အစာအာဟာရ ရလွယ်ခြင်း, အဆော်အဥျးတို့၏ တင့်တယ်ခြင်းတို့ကြောင့် လာလာ သမျှ လူအားလုံးတို့၏ စိတ်နှလုံးကို ရှင်ပြုံးမွေ့လျော် စေနိုင်သည်”ဟုလို။

ဒသဟိ သဒ္ဓေဟိ။ ။ အသံ(၁၀)မျိုးဟူသည် ဟတ္ထိသဒ္ဓ, အဿသဒ္ဓ, ရသသဒ္ဓ, ဘေရိသဒ္ဓ, သင်္ခသဒ္ဓ, မုဒိင်္ဂသဒ္ဓ, ဝိဏာသဒ္ဓ, ဂီတသဒ္ဓ, သမ္မတာဠသဒ္ဓ, ခါဒထပိဝထဟု ကြေးကြော်အပ်သော သဒ္ဓတို့တည်း။

သောက်ဘွယ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ-၏။ ဟတ္ထိသဒ္ဓိ- ဆင်တို့၏ အသံဖြင့် ၎င်း၊ အဿသဒ္ဓိ- မြင်းတို့၏ အသံဖြင့်၎င်း၊ ဘေရိသင်္ခရထာန (ဘေရိသင်္ခရထာနံ)- စည်ကြီး၊ ခရုသင်း၊ ရထားတို့၏၊ (သဒ္ဓေဟိစ- အသံတို့ဖြင့်၎င်း၊) အဝိဝိတ္တံ- မကင်း ဆိတ်သည်။ ဟောတိ၊ (တနည်း) နဂရံ- သည်။ ဟတ္ထိသဒ္ဓိ- ဆင်တို့၏ အသံရှိသည် ၎င်း၊ အဿသဒ္ဓိ - မြင်းတို့၏ အသံရှိသည်၎င်း၊ ဘေရိသင်္ခရထာန (ဘေရိသင်္ခရထာနံ)- တို့၏။ သဒ္ဓဝန္တံ- အသံရှိသည်၎င်း၊ ဟောတိ-၏။

ခါဒထ- ခဲစားလည်း ခဲစားလှည့်ကြပါကုန်၊ ပိဝထစေဝ - သောက်လည်း သောက်လှည့်ကြပါကုန်၊ (ဣတိ-သို့) အန္ဓုပါနေန-စားဘွယ် သောက်ဘွယ်ဖြင့်၊ ယောသိတံ - ကြွေးကြော်အပ်သည်။ ဝါ - ကြွေးကြော်အပ်ရာသည်။ ဟောတိ၊ နဂရံ- သည်။ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နံ - ဥယျာဉ် ရေကန်အစရှိသော အလုံးစုံသော မြို့၏ အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံ၏။ သဗ္ဗကာမမုပါဂတံ- အလုံးစုံ အလိုရှိအပ်သော ကာမဂုဏ် အာရုံတို့နှင့် ပြည့်စုံ၏။

× × × × × × ×

ဟတ္ထိသဒ္ဓိ။ ။ အသံ ၁၀ မျိုးရှိသော်လည်း ၆ မျိုးမျှကိုသာ နိဒဿနနည်းအားဖြင့် ညွှန်ပြလိုသောကြောင့် ဟတ္ထိသဒ္ဓိ စသည်မိန့်။ ဤ ဟတ္ထိသဒ္ဓိစသည်၌ ဒသဟိနှင့် ဝိဘတ် တူရမည်ဖြစ်သောကြောင့် စုက္ကိယဖြစ်လျှင် “ဟတ္ထိသဒ္ဓေန” စသည်ဖြင့် ရှိရသည်။ ဤ နေရာ၌ကား ဂါထာဖြစ်၍ ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့်ထားသော်လည်း ထို ဒုတိယာဝိဘတ်ကို ကရိုဏ်းအနက်၌ သက်စေရသည်။ [ဟတ္ထိသဒ္ဓန္တိ ကရဏတ္ထေ ဥပယောဂေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊- ဇီကာ။]

ဘေရိသင်္ခရထာန။ ။ ဘေရိသင်္ခရထာန၌ ဆန်းကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ်ချေထားသည်။ “ဘေရိသင်္ခရထာနံ” ဟု ဆိုလိုသည်။ “သဒ္ဓေဟိ” ဟု ထည့်၍ ပေးပြီးလျှင် အဝိဝိတ္တံစပ်၊ တနည်း— ယောသိတံစပ်။ [ဘေရိသင်္ခရထာနဉ္စ သဒ္ဓေဟိ အဝိဝိတ္တန္တိဝါ ယောသိ တန္တိဝါ ယောဇေတဗ္ဗံ၊- ဇီကာ။]

တနည်း။ ။ “ဟတ္ထိသဒ္ဓေါ ဣတ္ထာတိ ဟတ္ထိသဒ္ဓိ” ဟု အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်ကြိ၍ “ဆင် တို့၏အသံ ရှိ၏” ဟုလည်း ဖွင့်သေး၏။ အဿသဒ္ဓိ၌လည်း နည်းတူ။ [ဟတ္ထိ သဒ္ဓန္တိ ဝါ ဟတ္ထိသဒ္ဓဝန္တံ နဂရံ၊ - ဇီကာ။]

ခါဒထ ပိဝထစေဝ။ ။ “ခါဒထ ပိဝထစေဝါတိ” ဟု ဆိုလိုလျက် သိလောက် သောကြောင့် ဣတိသဒ္ဓါ မထည့်ဘဲ “ခါဒထ ပိဝထစေဝ ” ဟု ထားသည်။ [ခါဒထ ပိဝထစေဝါတိ ဣတိသဒ္ဓေါ ဉာတတ္ထတ္တာ အပ္ပယုတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊- ဇီကာ။] ခါဒထ နေရာ၌ “အဿာထ” ဟုလည်း ဇီကာပါဌ်ရှိ၏။ “အသ-ဘက္ခနေ” ဟူသော ဓာတ်+ ကိယာဒိ နာ ပစ္စည်းသက်၍ “ အဿာထ - စားလှည့်ကြပါကုန် ” ဟု အနက်ပေး၊ အဿာထ ပိဝထဟူသော အသံသည် ဈေးသည်တို့၏ ဈေးခေါ်သံတည်း။ ထို့ကြောင့် ယောသိတံဟု ဆိုသည်။ ယောသိတံ-ကြွေးကြော် ဟစ်ခေါ်အပ်ရာသည်။ ဟောတိ-၏။ “ယောသေန္တိ ဣတ္ထာတိ ယောသိတံ” ဟု ပြု၊ တပစ္စည်းကို အဓိကရဏသာဓနအနက်၌ သက်စေ။

သတ္တရတနသမ္ပန္နံ - ရှေ့ ငွေ စသား ၇ ပါးသော ရတနာတို့နှင့် ပြည့်စုံ၏။
 (သုဝဏ္ဏံရဇတံ မုတ္တာ၊ မဏိ ဝေဠုရိယာနိစ၊ ဝဇိရဉ္စ ပဝါဠန္တိ၊ သတ္တာ ဟု
 ရတနာနိမေ။) [ထိုမြို့ကို စကြာမင်း၏မြို့ ဟု ယူဆ၍ “သတ္တရတနသမ္ပန္နံ - ဆင်
 မြင်း စသော ရတနာ ၇ ပါးနှင့် ပြည့်စုံ၏ ” ဟုလည်း ပေးကြသေး၏။] နာနာဇန
 သမာကုလံ-အမျိုးမျိုးသော လူတို့ဖြင့် ရောပြွမ်း၏။ (“ ယခုခေတ် တရုတ်၊ ကုလား
 စသော လူမျိုးစုံတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသကဲ့သို့တည်း။) ဒေဝနဂရံဝ - နတ်မြို့ကဲ့သို့၊
 သမိဒ္ဓံ-ပြည့်စုံကြွယ်ဝ၏။ ပုညကမ္မိနံ-ပုဂ္ဂိုလ် ရှင် ကံရှင် သမ္ဘာရှင်တို့၏။ အာဝါသံ-
 အခြေနေရာသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။

အမရဝတိယာ - အမရဝတီမည်သော၊ နဂရေ - မြို့တော်၌၊ အနေကကောဋိ
 သန္ဓိစယော- သိုမှီး သိမ်းဆည်းအပ်သော ကုဋေများစွာ ဥစ္စာရှိသော၊ ပဟူတဓန
 ဓညဝါ-နေ့စဉ်အမြဲ သုံးစွဲဘို့ရာ များစွာသောဥစ္စာစပါးရှိသော၊ အဇ္ဈာယကော-
 ဝေဒကျမ်းဂန်ကို ရွတ်အံ သရဇ္ဈာယ်တတ်သော၊ မန္တဓရော- ဝေဒမန္တာန်တို့ကို
 အာဂုံနှုတ်တက် ဆောင်ရွက်နိုင်သော၊ တိဏ္ဍံ- သာမ၊ ဣရု၊ ယဇုအားဖြင့် ၃ ပါး
 ကုန်သော၊ ဝေဒါနံ-ပေဒင်တို့၏၊ (တနည်း) တိဏ္ဍံ ဝေဒါနံ-ပေဒင် ၃ ပုံတို့၏။
 ပါရဂူ- တဖက်ကမ်းရောက်၊ အပြီးအဆုံး တတ်မြောက်သော၊ လက္ခဏေ-မိန်းမ

x x x x x x x x x

အနေကကောဋိ သန္ဓိစယော။ ။ သန္ဓိစိယန္တေ - သိုမှီး သိမ်းဆည်းအပ်ကုန်၏။
 ဣတိ သန္ဓိစယာ၊ အနေကကောဋိယော+သန္ဓိစယာ+ယဿာတိ အနေကကောဋိ သန္ဓိ
 စယော၊ ဂါထာဖြစ်၍ အကို ချေထားသည်။

ပဟူတဓန ဓညဝါ ။ ။ “ ပဟူတံ + ဓနဓညံ ပဟူတဓန ဓညံ ” ဟု ရှေးဥျားစွာ
 သမာသံတွဲ၊ ထိုနေ့မှ “ပဟူတဓနဓညံ+ ယဿာတိ ပဟူတဓနဓညဝါ” ဟု အသယတ္ထိ
 ပြု၊ ဝန္တုပစ္စည်း၊ “ပဟ-သတ္တိယံ” ဟူသော ဓာတ်နောင် တပစ္စည်းသက်၊ ဥ-လာ၍
 ၎င်း၊ ပပုဗ္ဗ + ဟူဓာတ်နောင် + တပစ္စည်းသက်၊ ဥကို ရသယပြု၍ ၎င်း၊ ပဟူတဟု
 အဘိဓာန်ဒီကာ၌ ဆိုသတတ်၊ သို့သော် သက္ကတ၌ “ပြဘူတ” ဟု ရှိ၏။ ဘကို ဟပြုလျှင်
 “ပဟူတ” ဟု ပါဠိ၌ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သက္ကတကိုမှီး၍ ဥဒါဗနှင့် ရှိသင့်သည်။

အဇ္ဈာယကော။ ။ အဓိပုဗ္ဗ+ဣဓာတ်+ဏှု ပစ္စည်းဖြင့် ဣကို ပြု၊ ဧကို အာယပြု၍
 “အဇ္ဈာယကော” ဟု ပြီး၏။ “တယော ဝေဒေ အဇ္ဈာယတီတိ အဇ္ဈာယကော” ဟု ပြု၊
 “ သူတော်ကောင်း ဘုန်းတော်ကြီးများသည် ပိဋကတော်တို့ကို ရွတ်အံ သရဇ္ဈာယ်၍
 နေတတ်ကြသကဲ့သို့ ဝေဒ ၃ ကျမ်းတို့ကို ရွတ်အံ သရဇ္ဈာယ်၍ နေတတ်သူ” ဟုလို။

မန္တဓရော။ ။ မန္တနှင့် ဝေဒသည် ပရိယာယ်တည်း။ “ ဝေဒေါ မန္တော သုတိတ္ထိ
 ယံ ” - အဘိဓာန်၊ မန္တ ဓာရေတီတိ မန္တဓရော-ဝေဒ ၃ ပုံတို့ကို စာအုပ်ကြည့်၍ ရွတ်အံ
 နေရုံသာမက အာဂုံနှုတ်တက်လည်း ဆောင်ရွက် မှတ်သားနိုင်သည်- ဟုလို။

တိဏ္ဍံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ။ ။ သာမ၊ ဣရု၊ ယဇုတို့ကို ဝေဒ ၃ ပုံဟု ခေါ်၏။ ပါရဂူ၌
 ပါရသဒ္ဓါသည် ဟိုဘက်ကမ်းကို ဟော၏။ ကျမ်းဂန်တို့၏အစသည် ဤဘက်ကမ်းနှင့်
 တူ၏။ အဆုံးကား ဟိုဘက်ကမ်းနှင့်တူသည်။ ထို့ကြောင့် “ပါရံဝိယာတိပါရံ” ဟု

ယောက်ျားတို့၏ လက္ခဏာကိုပြသော လက္ခဏာကျမ်း၌၎င်း၊ ဣတိဟာသေစ - ဣတိဟာသ အမည်ရသော ပုရာဏ်ကျမ်း၌၎င်း၊ သဓမ္မေ-မိမိဟူသော မြာဟ္မဏ တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ဥ ဖြာဗေဒင် ယဇ်ပူဇော်ပုံ အစီအရင်စသည်ကို ပြသော တရား၌၎င်း၊ ပါရမီ - တဖက်ကမ်းခတ်, အပြီးအဆုံးကိုသိတတ်သော ဉာဏ်သို့၊ ဂတော-ရောက်သော၊ သုမေဓောနာမ-သုမေဓမည်သော၊ မြာဟ္မဏော-ပုဏ္ဏား သည်၊ (“ပဋိဝသတိ-နေ၏”ဟု ကြိယာထည့်ပါ။)

[ဗုဒ္ဓဝင်ပါဠိတော်ကို ရှင်သာရိပုတြာအား ဟောတော်မူသောကြောင့် ရှေး နိဿယများ၌ ရှင်သာရိပုတြာကို အာလုပ်အဖြစ်ဖြင့်ထည့်၍ ပေးထားသည်။] သာရိပုတ္တ - သာရိပုတြာ၊ တဒါ - သုမေဓာဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ အဟံ - သုမေဓာ ဖြစ်သော ငါသည်၊ ရဟောဂတော - ပြာသာဒ်အပေါ်ထပ် ဆိပ်ငြိမ်ရာအရပ်၌ ရောက်ပြီးသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ [“ရဟသိ ဂတော”ဟု ဖွင့်လှေ့ရှိ၏။] နိသီဒိတွာ-

x x x x x x

ပြု၍ ကျမ်းဂန်၏အဆုံးဟု ကြို၊ “ပါရံ+ ဂစ္ဆတီတိ ပါရဂူ - ဝေဒ ဥ ကျမ်းတို့ကို အဆုံး တိုင်ရောက် တတ်မြောက်သည်”ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ဝေဒသဒ္ဒါသည် “ဝိဒတိဇာနာတိ ဧတေနာတိ ဝေဒေါ”နှင့်အညီ ထိုထိုအကြောင်းအရာကို သိကြောင်းဖြစ်သော အတတ်ပညာကို ဟော၏။ ပိဋက ဥ ပုံ ကဲ့သို့ မြာဟ္မဏတို့မှာလည်း သာမ ဣရု ယဇ်အားဖြင့် ဝေဒ ဥ ပုံရှိသည်။ ဝကို ဗ ပြု၍ ဗေဒ ဟု ခေါ်ကြ၏။ ထိုဗေဒ၏အစိတ်အပိုင်းကို“ဝေဒဂံ”ဟု ခေါ်၏။ ထို ဝေဒဂံကိုပင် မြန်မာတို့က“ဗေဒင်” ဟု ခေါ်ကြသည်။

လက္ခဏေ။ ။“လက္ခဏေတိ ဣတ္ထိလက္ခဏေ ပုရိသလက္ခဏေ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ မိန်းမ ယောက်ျား စသူတို့၏လက္ခဏာကိုပြသော ကျမ်းကိုလည်း ဌာနျူပစာရအားဖြင့် “လက္ခဏ”ဟု ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့်“လက္ခဏ”အရ ကျမ်းဂန်တိုင်အောင် ယူပါ။

ဣတိဟာသေစ ။ ။ “ဣတိဟာသော ပုရာဝတ္ထု-ပုဗ္ဗဒန္တာ ဘာရတဝဒိကော” ဟူသော အဘိဓာန်နှင့်အညီ ဘာရတမင်းတို့၏ စစ်ထိုးပုံကိုပြသော ကျမ်း, ဒသဂီရိ ဘီလူးက သီတာဒိဗုရားကို ဆောင်ယူသွားပုံကိုပြသော ကျမ်း, ဤသို့ ရှေးစကားကြီး များကိုပြသော ပုရာဏ်ကျမ်းကို “ဣတိဟာသကျမ်း” ဟု ခေါ်သည်။ [“ဣတိဟာသ” ခေါ်ရခြင်း၏အကြောင်းကို သီလက္ခန်- အဗ္ဗဋ္ဌသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ ရှုပါ။]

သဓမ္မေ။ ။ [“သဓမ္မေတိ အတ္တနော တေဝိဇ္ဇ ဓမ္မေစ, ယညဝိမိ အာဒိကေစ”- ဋီကာ။] သဿ-မြာဟ္မဏဟူသော မိမိ၏၊ ဓမ္မော-ဝေဒ ဥ ပုံဟူသော တရားသဘော ယဇ်ပူဇော်ပုံ အစီအရင် အစရှိသည်ကို ပြသော တရားသဘောတည်း။ သဓမ္မော- သဘော။ [သဓမ္မေ၌ သန္တ၏ကာရိယ(သ)မဟုတ်သောကြောင့် “သဒ္ဓမ္မေ” ဟု ဒဋ္ဌ ခွဲဘော်မရှိရ။]

ပါရမီ ဂတော။ ။ပါရံ+မာတိ ဇာနာတီတိ ပါရမီ-တဘက်ကမ်းခတ် သိတတ် သောဉာဏ်၊ ဝါ - အဆုံးတိုင်အောင် သိတတ်သောဉာဏ်၊ ပါရသဒ္ဓျူပပဒ, မာဓာတ်, အပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇေတက ဤပစ္စည်း။

ထိုင်နေပြီး၍၊ ဧဝံ-သို့၊ စိန္တေသိ-ကြံစည်ပြီ၊ (ကိ-အဘယ်သို့ ကြံစည်သနည်း၊) [ကုသလစန္ဒေဒဘယာ ကျမှ ကိ အမေးကို ပြန်၍အုပ်လတံ၊] ပုနဗ္ဗဝေါနာမ-တဖန်ဘဝမည်သည်၊ ဝါ-ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်းမည်သည်၊ ဒုက္ခော-ဆင်းရဲကြောင်းတည်း၊ သရီရဿ- ရရှိပြန်ရာ ကိုယ်ခန္ဓာ၏၊ ဘေဒနံစ- ပေါက်ကွဲချို့ ယွင်းသေရခြင်းသည်လည်း၊ (ဒုက္ခံ-ဆင်းရဲကြောင်းတည်း၊) သမ္မောဟမရဏံ- တွေ့တွေ့ဝေဝေ သေရခြင်းသည်၊ ဒုက္ခံ- တည်း၊ ဇရာယ - ဇရာ၏၊ အဘိမဒ္ဒနံ- လွမ်းမိုးနှိပ်စက်ခံရခြင်းသည်၊ (ဒုက္ခံ-တည်း။)

တဒါ- သုမေဓာဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ သဟံ သော အဟံ- ထိုငါသည်၊ ဇာတိ ဓမ္မော-ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်းသဘောရှိသည်၊ ဇရာဓမ္မော-အိုရခြင်းသဘောရှိသည်၊ ဗျာဓိဓမ္မော- နာရခြင်း သဘောရှိသည်၊ (ဟုတွာ- ၍၊) အဇရံ- အိုခြင်းမရှိသော၊ အမတံ - သေခြင်းမရှိသော၊ ခေမံ- ဘေးခပ်သိမ်းတို့၏ ကုန်ငြိမ်းရာဖြစ်သော၊ နိဗ္ဗတိ- တဆွဲတသီး မီးငြိမ် ရာမှန် အေးနိဗ္ဗာန်ကို၊ ပရိယေသိဿာမိ- မရမနေ ရှာဖွေတော့အံ့။ [ထိုကြံပုံကို အကျယ်ပြုလို၍ ယံနုနိမံ စသည်ကို မိန့်၊] နာနာကုဏပ ပူရိတံ - အမျိုးမျိုးသော အကောင်ပုတ်တို့ဖြင့် ပြည့်သော၊ ဝါ- အမျိုးမျိုးသော အကောင်ပုတ်တို့ဖြင့် ပြည့်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဟေတုမန္တဝိသေသန၊) ဣမံ ပူတိကာယံ- ဤပုတ်သော ကိုယ်ကို၊ ဝါ- ဤခန္ဓာကိုယ်ယုတ် အကောင်ပုတ်ကို၊ အနပေက္ခော- ငဲ့ကွက်ခြင်း မရှိသည်၊ အနတ္ထိကော- ဤအကောင်ပုတ်ဖြင့် အလိုမရှိသည်၊ (ဟုတွာ- ၍၊) ဆဒ္ဓယိတွာန- စွန့်ပစ်၍၊ ယန္တုန ဝစ္ဆေယျံ- အကယ်၍

x x x x x x x x

ဒုက္ခော ပုနဗ္ဗဝေါနာမ။ ။ ပုနဗ္ဗဝံ၌ ဘဝအရ ပဋိသန္ဓေအစ စုတိအဆုံး တဘဝလုံးကိုရသော်လည်း ဤနေရာ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်းကိုသာ ဆိုလိုသည်။ ထို ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်းဟူသော ဇာတိကြောင့် ဇရာ၊ မရဏ၊ သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသတို့ဖြစ်ရကား ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်းသည် ထိုဒုက္ခအားလုံး၏ အကြောင်းဖြစ်သည်-ဟူလို။

သရီရဿစ ဘေဒနံ။ ။ ဇာတိကို စတည်မိသည်နှင့် တပြိုင်နက် ရုပ်နာမ် ခန္ဓာ ၂ ဖြာ အပေါင်းဖြစ်သော ကိုယ်သည် ထင်ရှား၍လာ၏။ ထိုကိုယ်က သေကြေပျက်စီးခြင်းလျှင် အဆုံးရှိ၏။ ထို သေကြေပျက်စီးရခြင်းသည်လည်း ဆင်းရဲကြောင်းဖြစ်သည်။ [ကာယဿဘေဒါ ပရိမရဏာဟူသောပါဠိ၌ ဘေဒါနှင့်မရဏသည် အရတူဖြစ်သောကြောင့် ဤ၌ ဘေဒနံကိုလည်း သေခြင်းတိုင်အောင် အနက်ပေးလိုက်သည်။ ကာယဿနှင့် သရီရဿကား ပရိယာယ်တည်း။ ဤမှနောက်၌ “ သမ္မောဟမရဏံ ဒုက္ခံ၊ ဇရာယ အဘိမဒ္ဒနံ ” သည် ဗုဒ္ဓဝင် ပါဠိတော်ရင်း၌ မပါ။ နောက်ဆရာတို့ ထည့်အပ်သော ထည့်ပါဠိ ဟု ဆိုကြသည်။]

သမ္မောဟမရဏံ ဒုက္ခံ။ ။ သေခါနီး၌ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်များသည် အချိန်တော်တော် ကြာကြာခေ့၍ တွေဝေနေတတ်၏။ ထိုသို့ တွေဝေနေလျှင် ကံပစ်ချသလိုဖြစ်ရတော့မည် ဖြစ်၍ ဆင်းရဲကြောင်း အမှန်ဖြစ်သည်။

သွားရပါမူကား ကောင်းလေစွ။ [ယံနုနသည် ပရိဝိတက္ကနတ္ထနိပါတ်ပုဒ်တည်း။ ယနေ ဖွားကာစ ခန္ဓာကိုယ်ပင် ဖြစ်သော်လည်း ပုတ်ခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် ပူတိကာယ ဟု ခေါ်သည်။ ဥပမာ- ကျင်ငယ်သည် ထွက်ခါစဖြစ်၍ မပုတ်သေး သော်လည်း “ပူတိမုတ္တ”အမည်ရသကဲ့သို့တည်း။]

သောမဂ္ဂေါ-ဘဝ ၃ ဖြာ သံသရာမှ လွတ်ရာလွတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ထို အကျင့်သည်။ အတ္ထိ-စင်စစ်ကေန အမှန်ရှိသည်။ ဟေဟိတိ-ဖြစ်လတံ့။ သော မဂ္ဂေါ- ဘဝ ၃ ဖြာ သံသရာမှ လွတ်ရာ လွတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ထို အကျင့်သည်။ န ဟေတုယေ - မရှိဘဲခနခြင်းငှါ။ နသက္ကာ - မတတ်ကောင်း။ ဘဝ တော-ဘဝ ၃ ဖြာ သံသရာမှ၊ ပရိမုတ္တိယာ-လွတ်မြောက်ခြင်းငှါ။ တံမဂ္ဂံ-ကောင်း မြတ်သော ထိုအကျင့်ကို။ ပရိယေသိဿာမိ-မရမခန ရှာဖွေတော့အံ့။

ဟိ-ထိုကဲ့သို့ ကြံစည်စဉ်းစားသင့်၏။ ဒုက္ခေ-ဒုက္ခသည်။ ဝိဇ္ဇန္တေ-ရှိလသော်၊ သုခံနာမအပိ-သုခမည်သည်လည်း။ ဝိဇ္ဇတိယထာ-ရှိရသကဲ့သို့။ ဝေ-ဤအတူ။ ဘဝေ - ၃ ပါးသော ဘဝသည်။ ဝိဇ္ဇမာနေ - ရှိလသော်။ ဝိဘဝေါပိ - ဘဝ ကင်းလတ် နိဗ္ဗာန်ခတ်ကိုလည်း။ ဣန္ဒြိယဗျူဟာ-အလိုရှိထိုက်၏။ [မချွတ်ကေန အမှန်ရှိ၏ ဟု မှတ်ထိုက်၏။]

အပိ-ဥပမာတနည်းကား။ ဥက္ခေ-အပူသည်။ ဝိဇ္ဇန္တေ - ရှိလသော်။ အပရံ- အပူမှတပါးသော။ သီတလံပိ-အသေသည်လည်း။ ဝိဇ္ဇတိယထာ-ရှိသကဲ့သို့။ ဝေ-

x x x x x x x

အတ္ထိဟေဟိတိ နဟေတုယေ။ ။ဤနေရာ၌ အတ္ထိကို နာမ်ပုဒ်ဟု၎င်း၊ နိပါတ်ပုဒ် ဟု၎င်း ၂ မျိုးကြံကြ၏။ အာချာတ်ပုဒ်ပင် ဖြစ်သော်လည်း သိဝိဘတ်ကြေသော နာမ ချာတ် ဟုလည်း ကြံကြ၏။ ဟေဟိတိ၌ကား ဟူခတ် သတိဝိဘတ် “ဟောတိဿရေ ဟောဟေ” စသောသုတ်ဖြင့်စီရင်။ ဟေတုယေ၌ ဟိခတ် တံပစ္စည်း၊ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၊ ယေ နိပါတ်ဟု ကြံကြ၏။ တာယေပစ္စည်းရှိသကဲ့သို့ တုယေပစ္စည်းလည်း ရှိသင့်၏ ဟုလည်း ကြံကြ၏။ ဟိခတ်ကား ဂတိ အနက်ဟော၊ “ ယေဂတျတ္တာ တေမုဒ္ဒုတ္တာ၊ ပဝတ္ထိ ပါပုဏတ္ထကာ”နှင့် အညီ ဖြစ်ခြင်း ရှိခြင်း အနက်ကိုလည်း ဟောသည်။ “ ဓာတုနံ အနေကတ္တတာ”အရ ဟိခတ်သည်ပင် ဟူခတ်၏ အနက်ဟော ဟုလည်း ကြံကြ၏။ ဟူခတ်၏ ဥါကို ပြေထားသည် ဟုလည်း ကြံကြ၏။

သော မဂ္ဂေါ။ ။မဂ္ဂသဒ္ဒါသည် ဥပါယအနက်ဟောဟုပင် ဖွင့်ကြ၏။ တံတံ ကိစ္စံ ဟိတံဝါ နိဗ္ဗာဒေတုကာမေဟိ မဂ္ဂိယတိ ဂဝေသီယတိတိ မဂ္ဂေါ (ဥပါယော)- ထိုထို ကိစ္စကို (တနည်း) ထိုထို အစီးအပွားကို ပြီးစေလိုသူတို့သည် ရှာမှီးအပ်သောကြောင့် အကြောင်းဥပါယနည်းလမ်းကို မဂ္ဂ ဟု ခေါ်၏။ (သဒ္ဒနိတိ)။ ဤသို့ ဥပါယအနက် ဆိုကြသော်လည်း လမ်းခရီး အနက်ဟောသာ ထင်သည်။ မှန်၏- မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း လမ်းခရီးနှင့်တူ၏။ (“ဥဇုကောနာမ သောမဂ္ဂေါ”-ဒေဝပုတ္တ သံယုတ်။) ဘုရားအလောင်းတော်လည်း ဤလမ်းကိုပင်ညော်ရှယ်၍ “ အတ္ထိ ဟေဟိတိ သော မဂ္ဂေါ၊ န သော သက္ကာ နဟေတုယေ”ဟု ကြံစည်တော်မူမည်ထင်သည်။

တူ၊ တိဝိဝေဂိ-ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏအားဖြင့် ၃ ပါး အပြားရှိသော မီးသည်၊ [လက္ခဏာ ဝန္တသတ္တမီအနက်၌ ပဌမာဝိဘတ်သက်၊ (တနည်း) သတ္တမီဝိဘတ် အကျေကြီး၊] ဝိဇ္ဇန္တေ-ရှိလသော်၊ နိဗ္ဗာန်-မီး ၃ ပါး၏ ငြိမ်းရာအမှန်၊ အေးနိဗ္ဗာန်ကို၊ ဣစ္ဆိ တဗ္ဗကံ - အလိုရှိထိုက်၏၊ (မချွတ်ကေန် အမှန်ရှိ၏ ဟု မှတ်ထိုက်၏။) [နိဗ္ဗာတိ ဣတ္ထာတိ နိဗ္ဗာန်။].... အပိ - ကား၊ ပါပေ- မကောင်းမှုသည်၊ ဝိဇ္ဇန္တေ- သော်၊ ကလျာဏမပိ-ကောင်းမှုသည်လည်း၊ ဝိဇ္ဇတိယထာ- ကဲ့သို့၊ ဝေမေဝ-ဤအတူ သာလျှင်၊ ဇာတ်-ဇာတ်သည်၊ ဝိဇ္ဇန္တေ-ရှိလသော်၊ အဇာတိဝိ-ဇာတ်မဲ့လတ်၊ တရားမြတ်ကိုလည်း၊ ဣစ္ဆိတဗ္ဗကံ-ထိုက်၏။

ဂူထဂတော - မစင်သည် ကပ်ရောက်အပ်သော၊ (မစင်လူးနေသော၊) ပုရိ သော-သည်၊ ပုရိတံ-ရေဖြင့်ပြည့်သော၊ တဠာကံ- တဘက်ဆည်ကန်ကို၊ ဒိသ္မာန- မြင်ရ၍၊ ဝါ-မြင်ရပါလျက်၊ တံ တဠာကံ-ထိုတဘက်ဆည်ကန်သို့၊ န ဝေသတိ န ဝန္တံ သေတိ-သွားခြင်းငှါ အလိုမရှိ၊ (တနည်း) န ဝေသတိ-မသွား၊ သော (ဒေါသော)-ထိုမသွားလိုခြင်းဟူသောအပြစ်သည်၊ တဠာကဿ-၏၊ န ဒေါသော ယထာ-အပြစ်မဟုတ်သကဲ့သို့၊ (ပုရိသဿေဝ-မသွားလိုသော ယောက်ျား၏သာ လျှင်၊ ဒေါသော-သည်၊ ဟောတိယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊) ဝေ-တူ၊ ကိလေသမလ ဓောဝေ- ကိလေသာအညစ်အကြေးတို့ကို ဆေးလျော်တတ်သော၊ အမတန္တဠေ- အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော တဖက်ဆည်ကန်သည်၊ ဝိဇ္ဇန္တေ - ရှိပါလျက်၊ တံ တဠာ ကံ - ထို အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဟူသော တဖက်ဆည်ကန်သို့၊ န ဝေသတိ န ဝန္တံ သေတိ-သွားခြင်းငှါ အလိုမရှိ၊ (တနည်း) န ဝေသတိ-မသွား၊ (သောဒေါသော- ထို မသွားလိုခြင်းဟူသော အပြစ်သည်၊) အမတန္တဠေ အမတန္တဠဿ- အမြိုက် နိဗ္ဗာန်ဟူသော တဖက်ဆည်ကန်၏၊ န ဒေါသော- အပြစ်မဟုတ်၊ (သတ္တဿေဝ- မသွားလိုသော သတ္တဝါ၏သာလျှင်၊ ဒေါသော-သည်၊ ဟောတိ-၏။)

(ပုရိသော-ယောက်ျားကို၊) အရိဟိ-ရန်သူတို့သည်၊ ပရိရုဒ္ဓေါ-ထက်ဝန်းကျင် ပိတ်ဆို့ ထားအပ်ပြီ၊ သော ပုရိသော - ထိုယောက်ျားသည်၊ ဝမနေ- ထွက်ပြေး ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပထေ-လမ်းသည်၊ ဝိဇ္ဇန္တေ - လျက်၊ န ပလာယတိ- မထွက် ပြေး၊ သော (ဒေါသော)-ထို မထွက်ပြေးခြင်းဟူသောအပြစ်သည်၊ အဇ္ဇသဿ- လမ်း၏၊ န ဒေါသောယထာ- အပြစ် မဟုတ်သကဲ့သို့၊ (ပုရိသဿေဝ ဒေါသော

x x x x x x x

န ဝေသတိ ။ ။ ဝေသတိဘတ်သည် ရှာမှီးခြင်းအနက်ကို ဟောသော်လည်း ရှေးက ဒိသ္မာန ဟု ရှိပြီးဖြစ်သောကြောင့် ရှာဘွယ်မလိုရကား ဝေသတိကို “ ဝန္တံ သေတိ ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။ ထိုအလို ဝန္တံမှ နန္တံ၊ ဝလာ၍ “ ဝေသတိ ” ဟု ဖြစ်ရသည်။ သေဘတ်သည် အလိုရှိခြင်း ဣစ္ဆာအနက်ကိုဟော၏။ တနည်း-ဣသုဓာတ် ဟု ကြံ။ [ဝေသတိဘတ်သည်ပင် “ ဓာတုနံ အနေကတ္ထတ္တာ ” နှင့်အညီ ဝမန အနက် ဟော ဟုလည်း ကြံကြ၏။]

ဟောတိယထာ) ဧဝံ တူ၊ ကိလေသပရိရုဒ္ဓေါ-ကိလေသာတို့သည် ထက်ဝန်းကျင် ပိတ်ဆို့အပ်သော၊ (သတ္တဝေဝ ဒေါသော ဟောတိ။) သိဝေ-ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးကြောင်းဖြစ်သော၊ ပထေ-လမ်းသည်၊ ဝိဇ္ဇမာနေ-ရှိပါလျက်၊ တံ မဂ္ဂံ-ထိုလမ်းသို့၊ န ဂဝေသတိ န ဂန္တုဿတိ၊ (တနည်း) န ဂဝေသတိ-မသွား၊ (သော ဒေါသော-သည်။) သိဝမဉ္ဇေသေ, သိဝမဉ္ဇေသဿ-အေးငြိမ်းသော လမ်းခရီး၏၊ န ဒေါသော-အပြစ်မဟုတ်၊ (သတ္တဝေဝ ဒေါသော ဟောတိ။) [မဉ္ဇေသဉ္စ (မ်)သည် အာဂုံ၊ သိဝသဒ္ဓါလည်း နိဗ္ဗာန်ကိုမဟော, ဘေးကင်းသောအရပ်ကို ဟောသည်။]

အပိ - ဥပမာတနည်းကား၊ ဗျာမိတော - လွန်စွာဖြစ်သော အနာရှိသော၊ [သဉ္ဇာတ အဿအနက်၌ ဣတပစ္စည်းသက်၊] ပုရိသော- သည်၊ တိကိစ္ဆကေ-ဆေးဆရာသည်၊ ဝိဇ္ဇမာနေ - ရှိပါလျက်၊ တံ ဗျာမိ - ထိုအနာကို၊ န တိကိစ္ဆံ ပေတိ - ဆေးမကုစေ၊ သော (ဒေါသော)- ထို ဆေးမကုစေခြင်းဟူသော အပြစ်သည်၊ တိကိစ္ဆကေ တိကိစ္ဆကဿ - ဆေးဆရာ၏၊ န ဒေါသော ယထာ- အပြစ်မဟုတ်သကဲ့သို့၊ (ပုရိသဿေဝ ဒေါသော ဟောတိယထာ၊) ဧဝံ- တူ၊ ကိလေသဗျာမိဟိ-ကိလေသာအနာတို့သည်၊ (ပရိပီဠိတော၌စပ်၊) ဝါ- ကိလေသာအနာတို့ဖြင့်၊ (ဒုက္ခိတော၌စပ်၊) ဒုက္ခိတော-လွန်စွာဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်းရှိသည်၊ ပရိပီဠိတော-ထက်ဝန်းကျင်နှိပ်စက်အပ်သည်၊ (သမာနော-ဖြစ်ပါလျက်၊) အာစရိယံ-ကိလေသာအနာကို ကုစားတတ်သောဆရာကို၊ န ဂဝေသတိ-မရှာမှီး၊ [ဤ၌ ဂဝေသတိကား ရှာမှီးခြင်းအနက်၌သာ ဖြစ်သင့်သည်။] သော (ဒေါသော) - သည်၊ ဝိနာယကေ ဝိနာယကဿ - ရှေ့ဆောင်လမ်းပြ နာယကတဆူဖြစ်သော ဆရာကောင်း၏၊ န ဒေါသော-အပြစ်မဟုတ်၊ (သတ္တဝေဝ ဒေါသော ဟောတိ။)

ပုရိသော-ယောကျာ်းတယောက်သည်၊ ကဏ္ဍေ- လည်ပင်း၌၊ ဗဒ္ဓံ-ရန်သူတို့သည် ဖွဲ့ချည်အပ်သော၊ ဇိဂုစ္ဆိယံ- စက်ဆုပ်ခြင်းကို ထိုက်သော၊ [ဇိဂုစ္ဆိ အရဟတီတိ ဇိဂုစ္ဆိယော၊ အရဟတိအနက်၌ ဣယပစ္စည်းသက်။] ကုဏပံ-အကောင်ပုတ်ကို၊ မောစယိတွာန- လွတ်စေပြီး၍၊ ဝါ- ဖြေချွတ်ပြီး၍၊ သုခိ- ချမ်းသာခြင်းရှိသည်၊ သေရိ- မိမိအလိုအတိုင်း ဖြစ်ခြင်းအလေ့ရှိသည်၊ သယံဝသီ-မိမိ၏ အလိုရှိသည်၊ ဝါ - မိမိအလိုအတိုင်း နေနိုင် သွားနိုင်သည်၊ (ဟုတွာ - ၍၊) ဂစ္ဆေယျ

x x x x x x x x

သေရိ သယံဝသီ။ သတ္တတ၌ “သွေရိနိ”သည် ပါဠိ၌ “သေရိ”ဟု ဖြစ်၏။ သ+ဇရိဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဤရဓာတ်သည် ဂတိ (ဖြစ်ခြင်း) အနက်ကိုလည်းဟော၏။ ဤရော သီလံယဿာတိ ဇရိ၊ သေန-မိမိအလိုအားဖြင့်၊ ဇရိ-ဖြစ်ခြင်းအလေ့ ရှိသူတည်း၊ သေရိ-သူ၊ ကိုယ့်အလိုအတိုင်း နေနိုင် သွားနိုင်သူ, ကိုယ့်ကိုယ်ကို ပိုင်သူ - ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ထောမနိမိ၌ “သုတ္တာစာရိနိ သုတန္တရေ- မိမိအလိုအတိုင်း လှည့်လည်လေ့ရှိသော မိမိပြဓာန်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၌” ဟု အနက်ဖွင့်သည်။ ဂဏ္ဍိ၌ကား “ဤရတိ အာယတ္ထော ဟောတီတိ ဤရော၊ သေန+ဤရော သေရော၊ သေန- မိမိနှင့်၊ ဝါ-တနည်း၊ သဿ-

ယထာ-သွားရာသကဲ့သို့၊ တထေဝ - ထို့အတူသာလျှင်၊ နာနာကုဏပသဉ္စယံ- အမျိုးမျိုးသော အကောင်ပုတ်တို့၏ စုဝေးရာဖြစ်သော၊ ဣမံ ပူတိကာယံ - ဤပုတ်သောကိုယ်ကို၊ ဝါ- ဤ ခန္ဓာကိုယ်ယုတ်, အကောင်ပုတ်ကို၊ အနပေက္ခာ- ဝဲကွက်ခြင်းမရှိသည်၊ အနတ္တိကော - အလိုမရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဆဒ္ဓယိတွာန - စွန့်ပစ်၍၊ ဝစ္ဆယျံ-သွားသင့်၏။ [ဝစ္ဆိသံရှိလျှင် သာ၍ကောင်းသည်။]

နရနာရိယော- ယောက်ျား မိန်းမဟူသမျှတို့သည်၊ ဥစ္စာရဋ္ဌာနမှိ - ကျင်ကြီးစွန့်ရာအရပ်၌၊ ကရိသံ-ကျင်ကြီးကို၊ ဆဒ္ဓယိတွာန-၍၊ အနပေက္ခာ-ကုန်သည်၊ အနတ္တိကာ - ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဝစ္ဆန္တိယထာ - သွားကုန်သကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝ-လျှင်၊ အဟံ-ငါသည်၊ နာနာကုဏပ ပူရိတံ-အမျိုးမျိုးသော အကောင်ပုတ်တို့ဖြင့် ပြည့်သော၊ ဣမံ ကာယံ- ဤကိုယ်ကို၊ ဝစ္စံ- ကျင်ကြီးကို၊ ကတွာ- ပြုပြီး၍၊ ကုဋိံ-ကျင်ကြီးအိမ်ကို၊ ဆဒ္ဓန္တိယထာ-စွန့်ပစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ တထာ-ထိုအတူ၊ ဆဒ္ဓယိတွာန-၍၊ ဝစ္ဆိသံ- သွားတော့အံ့။

အပိ- ဥပမာတနည်းကား၊ ဇဇ္ဇရံ- ဆွေးမြည့်သော၊ ပလုဂ္ဂံ- အပြားအားဖြင့် ပျက်စီးသော၊ ဥဒဂါဟိနိံ - ရေကို ဆောင်ယူတတ်သော၊ နာဝံ-လှေကို၊ ဆဒ္ဓယိတွာ-၍၊ သာမိကာ - လှေ ရှင်တို့သည်၊ အနပေက္ခာ , အနတ္တိကာ, (ဟုတွာ)၊ ဝစ္ဆန္တိယထာ-သွားကုန်သကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝ-လျှင်၊ အဟံ- ငါသည်၊ နဝစ္ဆိန္ဒံ- ကိုးခုသော အပေါက်ရှိသော၊ ဝါ- ကိုးပေါက်ဒွါရ အနာဝရှိသော၊ ဝုဿဝံ- အမြဲယိုချသော၊ ဣမံကာယံ- ဤကိုယ်ကို၊ သာမိကာ- လှေ ရှင်တို့သည်၊ ဇိဏ္ဏနာဝံ- လှေအိုကို၊ ဆဒ္ဓန္တိယထာ- သို့၊ ဆဒ္ဓယိတွာန-၍၊ ဝစ္ဆိသံ- သွားတော့အံ့။ [ဇဇ္ဇရံပုဒ်ပြီးဖို့ကို ဒုတိယပါရာဇိကဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။]

အပိ-ဥပမာတနည်းကား၊ ဘဏ္ဍံ-အဖိုးထိုက် အဖိုးတန်ဘဏ္ဍာကို၊ အာဒိယယု၍၊ စောရေဟိ - တောပုန်း ဒါးမြဲတို့နှင့်တကွ၊ ဝစ္ဆန္တော - ခရီးသွားနေရသော၊ ပူရိသော- ယောက်ျားသည်၊ ဘဏ္ဍုစ္ဆေဒဘယံ- ဘဏ္ဍာကို ဖြတ်တောက်လုယူမည့်ဘေးကို၊ ဒိသွာ- မြော်တွေး၍၊ ဆဒ္ဓယိတွာန - တောပုန်း ဒါးမြဲတို့ကို စွန့်ခွါ၍၊ ဝစ္ဆတိယထာ - သွားသကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝ- လျှင်၊ အယံကာယော - ဤကိုယ်သည်၊ မဟာစောရသမော-ကြီးစွာသော တောပုန်းဒါးမြဲနှင့်တူ၏၊ [ဥပမာန ဝါစက သမသဒ္ဓါပါပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဝိယသဒ္ဓါအနက် မရှိ၊] ကုသလစ္ဆေဒနာဘယာ - ကုသိုလ်ကို ဖြတ်တောက် လုယူမည်မှ ကြောက်ခြင်းကြောင့်၊ [နာဉ္စ ဆန်းကြောင့် ဒီဃ၊] ဣမံ- ဤကိုယ်ကို၊ ပဟာယ- ပယ်စွန့်၍၊ ဝမိဿာမိ - သွားတော့အံ့၊ (ဣတိ-ဤသို့၊ စိန္တေသိံ-ကြံစည်ခဲ့ပြီ။)

× × × + × × × ×
မိမိ၏၊ ဝါ-တနည်း၊ သေ-မိမိ၌၊ ဤရော-စပ်သည်တည်း၊ သေရော- မိမိနှင့်၊ မိမိ၏၊ မိမိ၌စပ်သည်၊ သေရော ယဿ အတ္တိတိ သေရိ” ဟု ကြံလေသည်၊ သယံ-မိမိ၏၊ ဝသော- အလိုတည်း၊ သယံဝသော-အလို၊ သယံဝသော တေဿ အတ္တိတိ သယံဝသိ။

(သာရိပုတ္တ-သာရိပုတြာ၊) အဟံ- သုမေဓာဖြစ်သော ငါသည်၊ ဧဝံ- သို့၊ ဝါ- ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ စိန္တယိတွာန - ကြံစည် စဉ်းစားပြီး၍၊ အနက ကောဋိသတံ - ကုဋေအရာမက များပြားလှစွာသော၊ ဓနံ - ဥစ္စာကို၊ နာထာ နာထာနံ - ကိုးကွယ်ရာရှိသူ ကိုးကွယ်ရာ မရှိသူတို့အား၊ ဒတွာန-ပေးလှူပြီး၍၊ ဟိမဝန္တံ-ဟိမဝန္တာသို့၊ ဥပါဂမိံ-ချဉ်းကပ်ခဲ့ပြီ။

ဟိမဝန္တဿ - ဟိမဝန္တာ၏၊ အဝိဒူရေ- အနီး၌၊ ဓမ္မိကောနာမ - ဓမ္မိက မည်သော၊ ပဗ္ဗတော-တောင်းသည်၊ (အတ္ထိ- ရှိ၏၊ တတ္ထ-ထို ဓမ္မိကတောင်၌၊) မယံ - ငါသည်၊ ဝါ- ငါ့ဘို့၊ အဿမော - ကျောင်းသင်္ခမ်းကို၊ သုကတော- ကောင်းစွာပြုအပ်ပြီ၊ ပဏ္ဏသာလာ-သစ်ရွက်တို့ဖြင့် မိုးကာအပ်သောကျောင်းကို၊ သုမာပိတာ-ကောင်းစွာ ဖန်ဆင်းအပ်ပြီ။

တတ္ထ-ထို ကျောင်းသင်္ခမ်း၌၊ ပဉ္စဒေါသ ဝိဝဇ္ဇိတံ-၅ မျိုးသောအပြစ်တို့သည် ကြဉ်အပ်သော၊ စင်္ဂမံ-စင်္ကြံကို၊ မာပေသိံ - ဖန်ဆင်းပြီ၊ အဋ္ဌဂ္ဂုဏသမူပေတံ- ရှစ်ပါးသော သမဏသုခဟူသော ဂုဏ်တို့နှင့်ပြည့်စုံသော၊ (အဿမံ - ကျောင်း

x x x x x x x x

နာထာနာထာနံ။ ။ (နာထ+အနာထာနံ)၊ နာထသဒ္ဓါသည် အခြားနေရာ၌ ကိုးကွယ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဟောပါသော်လည်း ဤနေရာ၌ကား “နာထော ဧတေသံ အတ္ထိတိ နာထာ” ဟု အဿတ္ထိပြု၍ ကိုးကွယ်ရာရှိသူကို ဟောရသည်၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “နာထာတိ နာထဝန္တော” ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုနာထဝန္တပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် အားကိုး အားထားပြုလောက်သော ဥစ္စာရှိသူတို့တည်း၊ နတ္ထိ+နာထာ+ဧတေသန္တိ အနာထာ- အားကိုးအားထား ပြုလောက်အောင် ဥစ္စာမရှိသူတို့။

ဓမ္မိကောနာမ။ ။ ဓမ္မံ စရတီတိ ဓမ္မိကော-တရားကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဤနေရာ၌ တရားကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ တည်နေရာတောင်ကိုလည်း ဌာနျူပစာရအားဖြင့် “ဓမ္မိက” ဟု ခေါ်ရသည်၊ ပဗ္ဗံ ယသ္မိံ အတ္ထိတိ ပဗ္ဗတော-အဆစ်အဆစ်ရှိသော တောင်။

အဿမော။ ။ အာ (သမန္တတော) ထက်ဝန်းကျင်မှ၊ ကာယစိတ္တ ဝိဋ္ဌာသင်္ခါတာ ပရိဿယာ-ကိုယ်စိတ်တို့ကို နှိပ်စက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်ကုန်သောဘေးရန်တို့သည်၊ သမန္တိ ဧတ္ထေတိ အဿမော - ငြိမ်းအေးရာ ဖြစ်သောကြောင့် အဿမ မည်၏၊ ဤ ကျောင်း သင်္ခမ်းသို့ရောက်လျှင် ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးလုံး ငြိမ်းအေးသည်-ဟူလို၊ ဤ အဿမဟူသော နာမည်သည် ကျောင်းပိုင်းတိုင်းလုံး၏ နာမည်ဖြစ်သည်၊ “ ပဏ္ဏသာလာ ” ဟူသော အမည်ကား ကျောင်းသင်္ခမ်းကလေးတကျောင်း၏ နာမည်တည်း။

အဋ္ဌဂ္ဂုဏ သမူပေတံ။ ။ နောက် အကျယ်အဖွင့်၌ “ယထာ တသ္မိံ အဿမေ ဝသန္တေန သတ္တာ ဟောန္တိ ဣမာနိ အဋ္ဌသမဏသုခါနိ ဝိနိတံ၊ ဧဝံ အဋ္ဌဂ္ဂုဏ သမူပေတံ တံ အဿမံ မာပေသိံ” ဟု ဖွင့်လတံဖြစ်သောကြောင့် အရှင် ဗုဒ္ဓဘောသ၏အလိုအားဖြင့် အဋ္ဌဂ္ဂုဏ သမူပေတံသည် အဿမံ၏ဂုဏ်ပုဒ်တည်း၊ ဤအယူကို ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာက ပယ်ကြောင်းကို အကျယ်အဖွင့်၌ ပြအံ့၊ ဆန်းကိုင့်၍ အဋ္ဌဂ္ဂုဏဟု ခွေဘော်ဖြင့်၎င်း၊ သမူပေတံကိုလည်း ယ ဂိုဏ်းဖြစ်အောင် “သမူပေတံ” ဟု၎င်း ရှိရသည်။

သင်္ခမ်းကို၊ မာပေသိ - ဖန်ဆင်းပြီ၊) အဘိညာဗလံ - အဘိညာဉ်သမာပတ်ကို ဖြစ်စေဘို့ရာ ဝိပဿနာအားစွမ်းကို၊ အာဟရိ - ဆောင်ခဲ့ပြီ။

တတ္ထ- ထို ကျောင်းသင်္ခမ်း၌၊ နဝ ဒေါသမုပါဂတံ - ကိုးပါးသော အပြစ်တို့ သည် ကပ်ရောက်အပ်သော၊ ဝါ-ကိုးပါးသောအပြစ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သာဠကံ- လူဝတ်အစုံကို၊ ပဇဟိ - ပယ်စွန့်ခဲ့ပြီ၊ ဒွါဒသဂ္ဂုဏမုပါဂတံ - ၁၂ ပါးသော ဂုဏ်တို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သော၊ ဝါ - ၁၂ ပါးသောဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဝါကစီရံ-လျှော်တေအဝတ်ကို၊ နိဝါသေသိ - ဝတ်ခဲ့ပြီ။

အဋ္ဌ ဒေါသသမာကိဏ္ဍံ - ရှစ်ပါးသော အပြစ်တို့ဖြင့် ရောမြှမ်းသော၊ ပဏ္ဏ သာလကံ - သစ်ရွက်ကျောင်းကို၊ ပဇဟိ - ပယ်စွန့်ခဲ့ပြီ၊ ဒသဟိ - ၁၀ ပါးကုန် သော၊ ဂုဏော ဂုဏောဟိ - ဂုဏ်တို့သည်၊ [ဟိဝိဘတ် အကျေကြီး၊] ဥပါဂတံ- ကပ်ရောက်အပ်သော၊ (တနည်း) ဂုဏော ဂုဏောဟိ-ဂုဏ်တို့နှင့်၊ ဥပါဂတံ-ပြည့်စုံ သော၊ ရုက္ခမူလံ- သစ်ပင်၏အနီး အောက်သို့၊ ဥပါဂမိ - ချဉ်းကပ်ခဲ့ပြီ။

ဝါပိတံ-ကြံချအပ်သော၊ ရောပိတံ- စိုက်ပျိုးအပ်သော၊ ဓညံ-စပါးကို၊ ဝါ- စပါးမှ ဖြစ်သောအစာကို၊ [ကာရဏူပစာ၊] နိရဝသေသတော-အကြွင်းမရှိသော အားဖြင့်၊ ပဇဟိ - ပယ်စွန့်ခဲ့ပြီ၊ အနေကဂုဏသမ္ပန္နံ - တပါးမက များစွာသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ပဝတ္တဖလံ- အလိုလိုဖြစ်သော သစ်သီးကို၊ အာဒိယိ - ကောက်ယူ သုံးဆောင်ခဲ့ပြီ။

x x x + x + x x

အဘိညာဗလံ။ ။နောက် အကျယ်အဖွင့်၌ “အဘိညာနဉ္စ သမာပတ္တိနဉ္စ ဥပ္ပါဒန ဣာယ၊ပေါဝိပဿနာဗလံ အာဟရိ” ဟု ရှိသောကြောင့် “အဘိညာယ + ဗလံ အဘိ ညာဗလံ” ဟု တဒတ္ထတပျုရိသ် သမာသံဝစနတ္ထပြု၍ “အဘိညာဉ်သမာပတ်တို့အကျိုးငှါ ဝိပဿနာ အားအစွမ်းကို ” ဟု အနက်ပေးရသည်။ အကျိုး အဘိညာဉ်ကို ဆိုသဖြင့် အကြောင်း သမာပတ်ကိုလည်း ပြုပြီးဖြစ်ရကား ဖလူပစာဟု မှတ်ပါ။ [ဝိပဿနာသည် မဂ်ဖိုလ်၏အကြောင်းသာ ဖြစ်၏၊ အဘိညာဉ်သမာပတ်၏ အကြောင်း မဟုတ်၊ ဤ အဋ္ဌ ကထာဖွင့်တိုင်းသာ အနက်ပေးလိုက်သည်။]

ပဝတ္တဖလံ။ ။ပဝတ္တံ- မိမိက မဆွတ်မရူးရဘဲဖြစ်သော+ ဖလံ - သစ်သီးတည်း၊ ပဝတ္တဖလံ - သီး၊ မိမိကမသတ်ရဘဲ ဈေး၌ရောင်းဘို့ရန် ဖြစ်နှင့်ပြီးသော အသားကို ပဝတ္တမံသ ဟု ခေါ်သကဲ့သို့တည်း၊ ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ၌ “ပဝတ္တဖလန္တိ - သယမေဝ ပတိတဖလံ” ဟု ဖွင့်၏၊ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်တည်း၊ ထိုအဖွင့်လိုက်၍ ရှေးက “အလိုလိုကြွ ကျသော သစ်သီး” ဟု ပေးကြ၏၊ ထိုပဝတ္တဖလ၏ အနေကဂုဏသမ္ပန္နံကို ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌ ကထာ၌ ဤသို့ ဆိုထား၏။

ပဝတ္တဖလသန္တုဋ္ဌော, အပရာယတ္တဇိဝကော၊
ပဟိနာဟာရလောလုပ္ပေါ, ဟောတိ စာတုဒ္ဓိသော မုနိ။
ဇဟတိ ရသတဏှဉ္စ, အာဇိဝေါ တဿ သုဇ္ဈတိ၊
တသ္မာ ဟိ နာတိ မညေယျ, ပဝတ္တဖလ ဘောဇနံ။

တတ္ထ- ထို ကျောင်းသင်္ခမ်း၌၊ နိသဇ္ဇဋ္ဌာနစက်ခမ (နိသဇ္ဇဋ္ဌာနစက်ခမသု)-
 ထိုင်ခြင်း၊ ရပ်ခြင်း၊ စကြိန်သွားခြင်း ဟူသော ဣရိယာပုထံ ၃ ပါးတို့၌၊ [အိပ်ခြင်း
 ဣရိယာပုထံမပါ၊] ပဓာနံ- အားထုတ်ကြောင်း ဖြစ်သော သမ္ပပ္ပဓာနံ လေးဝ
 ဝီရိယကို၊ ပဒဟိံ - အားထုတ်ပြီ၊ သတ္တာပေ သတ္တာဟဿ-၇ ရက်၏၊ [ဆဋ္ဌိ
 အနက်၌ သတ္တမိဝိဘတ်သက်၊] အပ္ပန္န ရမိ-အတွင်း၌၊ အဘိညာဗလံ-အဘိညာဉ်
 သမာပတ်ဟူသော အားအစွမ်းသို့၊ ပါပုဏိံ - ရောက်ပြီ၊ ဣတိ - ဤသို့ မုဒ္ဒဝင်
 ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ [ဤ၌ အဘိညာဗလံကား တပျုရိသံမဟုတ်
 ကမ္မဓာရည်းသာ။]

တတ္ထ- ထို ဝါထာတို့၌၊ အဿမော သုကတော မယံ၊ ပဏ္ဏသာလာ သုမာ
 ပိတာတိ ဣမိဿာပါဠိယာ- အဿမော၊ ပေ၊ သုမာပိတာဟူသော ဤပါဠိတော်
 ဖြင့်၊ သုမေဓပဏ္ဏိတေန-သုမေဓသုခမိန်သည်၊ အဿမပဏ္ဏသာလာ စက်မာ-
 ကျောင်းသင်ခမ်း၊ သစ်ရွက်မိုးကျောင်း၊ စကြိန်တို့ကို၊ သ ဟတ္ထာ - မိမိလက်ဖြင့်၊
 ဝါ-ကိုယ်တိုင်၊ မာပိတာ ဝိယ-ဖန်ဆင်းအပ်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဝုတ္တာ- ဟောတော်မူ
 အပ်ကုန်ပြီ၊ ပန-စင်စစ်ကား၊ အယံ-ဤဆိုအပ်လတံ့ကား၊ ဧတ္ထ-ဤပါဠိတော်၌၊
 အတ္ထော-အနက်တည်း၊ ဟိ- ချဲ့၊ မဟာသတ္တံ-မြတ်သော သတ္တာကို၊ ဝါ-ဘုရား
 အလောင်းကို၊ (ဒိသွာ၌စပ်၊) ဟိမဝန္တံ - ဟိမဝန္တာသို့၊ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ-
 သက်ဝင်၍၊ အဇ္ဇ - ယနေ့၊ ဓမ္မိကပဗ္ဗတံ - ဓမ္မိကတောင်သို့၊ ပဝိသိဿာမိ-
 ဝင်တော့အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြိ၍၊ နိက္ခန္တံ- ထွက်လာပြီးသည်ကို၊ ဒိသွာ - မြင်၍၊
 ဒေဝါနံ - နတ်တို့၏၊ ဣန္ဒြော - အရှင်သခင်ဖြစ်သော၊ သက္ကာ-သကြားသည်၊
 ဝိသုကမ္မဒေဝပုတ္တံ- ဝိသကြိုနတ်သားကို၊ အာမန္တေသိ - ခေါ်၍ ပြောပြီ၊ (ကိံ-
 အဘယ်သို့ ပြောသနည်း၊) [ဝိသုကမ္မပုဒ်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ ပဌမ
 သံဂါယနာခဏ်း၌ ပြခဲ့ပြီ။]

တာတ-အမောင်၊ ဝစ္ဆ- သွားချေ၊ အယံသုမေဓပဏ္ဏိတော - ဤ သုမေဓာ
 သုခမိန်သည်၊ ပဗ္ဗဇိဿာမိ-ရသေ့ရဟန်းပြုအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ကြိ၍၊ နိက္ခန္တော-
 တောထွက်လာပြီ၊ ဧတဿ-ဤသုမေဓာ သုခမိန်၏၊ ဝသနဋ္ဌာနံ- နေရာအရပ်ကို၊
 မာပေဟိ-ဖန်ဆင်းချေလော၊ ဣတိ - ဤသို့ ပြောပြီ၊ သော- ထို ဝိသကြိုနတ်သား
 သည်၊ တဿ- ထို သကြား၏၊ ဝစနံ - ကို၊ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ - ဝန်ခံ၍၊ ရမဏီယံ-
 မွေ့လျော်အပ်သော၊ ဝါ-မွေ့လျော်ဘွယ်ကောင်းသော၊ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ “ရမဏီယော
 ဝိဟာရေ ” ဟု ကံဟောရုပ်ကို ပြထား၏။] အဿမံ - ကျောင်းသင်ခမ်းကို၎င်း၊
 သုဂုတ္တံ-ကောင်းစွာ လုံခြုံသော၊ ပဏ္ဏသာလံ - သစ်ရွက်ကျောင်းကို၎င်း၊ မနော
 ရမံ-စိတ်၏မွေ့လျော်ရာ ဖြစ်သော၊ စက်မံ - စကြိုကို၎င်း၊ မာပေသိ- ဖန်ဆင်းပြီ၊
 ပန - ထိုသို့ပင် ဝိသကြို ဖန်ဆင်းအပ်ပါသော်လည်း၊ ဘဂဝါ- သည်၊ တဒါ-
 သုမေဓာဖြစ်ရာ ထို အခါ၌၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊ ပုညာနုဘာဝေန - ပုဉ်းကံ၏

အာနုဘော်ကြောင့်၊ နိပ္ပန္နံ-ပြီးသော၊ တံ အဿမပဒံ-ထိုကျောင်းသင်္ခမ်း ဟူသော တည်ရာကို၊ (ပဒသဒ္ဒါဝတ္ထုဝါစက၊) သန္ဓာယ-တော်မူ၍၊ သာရိပုတ္တ- ကြား၊ တသ္မိံ ဓမ္မိကပဗ္ဗတေ-ထိုဓမ္မိကတောင်၌၊ မယံ-ငါသည်၊ ဝါ-ငါ့ကို၊ အဿမော- ကျောင်းသင်္ခမ်းကို၊ သုကတော-ကောင်းစွာပြုအပ်ပြီ၊ ပဏ္ဏသာလာ-သစ်ရွက်တို့ ဖြင့် မိုးကာအပ်သောကျောင်းကို၊ သုမာပိတာ-ကောင်းစွာဖန်ဆင်းအပ်ပြီ၊ တတ္ထ- ထိုကျောင်းသင်္ခမ်း၌၊ ပဉ္စဒေါသဝိဝဇ္ဇိတံ-၅ မျိုးသော အပြစ်တို့သည် ကြဉ်အပ် သော၊ စင်္ဂမံ - စင်္ကြံကို၊ မာပေသိံ - ဖန်ဆင်းပြီ၊ ဣတိ - ဤသို့၊ အာဟ- ဟောတော်မူပြီ။

တတ္ထ-ထိုဂါထာ၌၊ အဿမော သုကတော မယုန္တိ-အဿမော သုကတော မယံဟူသည်ကား၊ မယာ - ငါသည်၊ သုကတော - ကောင်းစွာပြုအပ်ပြီ၊ ပဏ္ဏ သာလာ သုမာပိတာတိ - ပဏ္ဏသာလာ သုမာပိတာဟူသည်ကား၊ မေ- ငါသည်၊ ပဏ္ဏစ္စဒနာ - သစ်ရွက်အမိုးရှိသော၊ (တနည်း) ပဏ္ဏစ္စန္ဓာ - သစ်ရွက်တို့ဖြင့် မိုးအပ်သော၊ သာလာပိ- ကျောင်းသည်လည်း၊ ဝါ- ကျောင်းကိုလည်း၊ သုမာပိ တာ-ကောင်းစွာ ဖန်ဆင်းအပ်သည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ။

ပဉ္စဒေါသ ဝိဝဇ္ဇိတန္တိတ္ထေ - ပဉ္စဒေါသ ဝိဝဇ္ဇိတံဟူသော ဤပါဌ၌၊ စင်္ဂမ ဒေါသာနာမ - စင်္ကြံ၏အပြစ်တို့ မည်သည်၊ ထဒ္ဓဝိသမတာ - ကြမ်းတန်းသော မညီညွတ်သော မြေရှိသည်၏အဖြစ်၎င်း၊ အန္တောရက္ခတာ - အတွင်း၌ သစ်ပင် ရှိသည်၏အဖြစ်၎င်း၊ ဝဟနစ္ဆန္ဒတာ - ချုံရှုပ်တို့သည် ဖုံးအုပ်အပ်သည်၏အဖြစ် ၎င်း၊ အတိသမ္မာဓတာ- အလွန် ကျဉ်းမြောင်းသည်၏အဖြစ်၎င်း၊ အတိဝိသာလ တာ-အလွန် ပြန့်ကျယ်သည်၏အဖြစ်၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဣမေ ပဉ္စ-ဤ ငါးပါးတို့ တည်း၊ ဟိ- ချဲ့၊ ထဒ္ဓဝိသမာမိဘာဂသ္မိံ - ကြမ်းတန်းသော မညီညွတ်သော မြေ အဘို့ရှိသော၊ စင်္ဂမ-စင်္ကြံ၌၊ စင်္ဂမန္တဿ- စင်္ကြံသွားရသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပါဒါ- ခြေတို့သည်၊ ရုဇ္ဇန္တိ- ကျင်နာကုန်၏၊ ဖေါဇာ- အဖုတို့သည်၊ ဥဠဟန္တိ-ထကုန်၏၊ [ခြေပေါက်သည် - ဟူလို။] စိတ္တံ - စိတ်သည်၊ ဧကဂ္ဂတံ - တခုတည်းသောအာရုံ ရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ-တည်ကြည်ခြင်းကို၊ န လဘတိ-မရ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ-ကမ္မဋ္ဌာန်း သည်၊ ဝိပဇ္ဇတိ-ပျက်စီး၏၊ ပန-အနွယ်ကား၊ မုဒုသမတလေ-နူးညံ့ ညီညွတ်သော အပြင်ရှိသော၊ (စင်္ဂမေ - စင်္ကြံ၌၊) ဖါသုဝိဟာရံ - ချမ်းသာစွာ နေရခြင်းကို၊ အာဂမ္မ-စွဲ၍၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ- သည်၊ သမ္ပဇ္ဇတိ- ပြည့်စုံ၏၊ တဿာ - ထို ကြောင့်၊ ထဒ္ဓ ဝိသမာမိဘာဂတာ- ကြမ်းတန်းသော မညီညွတ်သော မြေအဘို့ရှိသည်၏အဖြစ် ကို၊ ဧကော ဒေါသောတိ-စင်္ကြံ၏ အပြစ်တပါးဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- သိထိုက်၏။

စင်္ဂမဿ- စင်္ကြံ၏၊ အန္တော - အတွင်း၌၊ [အန္တောဝါဟု စာအုပ်တို့၌ရှိ၏၊ ဝါ မလို၊] မဇ္ဈေဝါ - အလယ်၌သော်၎င်း၊ ဧကောဋီယံဝါ - ဟိုဘက် သည်ဘက် အစွန်၌သော်၎င်း၊ [အန္တော၏သရုပ်ကို ပြသည်။] ရုက္ခေ- သစ်ပင်သည်၊ သတိ-

သော်၊ ပမာဒိ-မေဇလျာခြင်းကို၊ ဝါ-အမှတ်တမဲ့ကို၊ အာဂမ္မ-စွဲ၍၊ စက်မန္တဿ-
 စကြိုသွားသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ နလာဠိဝါ-နဖူးကိုသော်၎င်း၊ သီသံဝါ-ဥျားခေါင်းကို
 သော်၎င်း၊ ပဋိဟညတိ - ထိခိုက်တတ်၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ အန္တောရက္ခတာ-
 အတွင်း၌ သစ်ပင်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဒုတိယော ဒေါသော (တိ)- ၂ ခုမြောက်
 အပြစ်ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ တိဏလတာဒိ ဂဟနစ္ဆန္ဒ-မြက် နွယ်အစရှိသော
 တောချုံရှုပ်တို့သည် ဖုံးအုပ်အပ်သော၊ စက်မေ - စကြို၌၊ စက်မန္တော - စကြို
 သွားသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အန္တကာရဝေလာယံ-ညဉ့် မှောင်မိုက်ရာအခါ၌၊ ဥရဂါ
 ဒိကေ - မြေ အစရှိကုန်သော၊ ပါဏေ - သတ္တဝါတို့ကို၊ အတ္တမိတူာဝါ- မိမိက
 နင်းမိ၍သော်လည်း၊ မာရေတိ - သေစေတတ်၏၊ တေဟိဝါ - ထိုမြေ အစရှိသော
 သတ္တဝါတို့သည်သော်လည်း၊ ဒဗ္ဗော - ကိုက်အပ်သည်၊ ဝါ - အကိုက်ခံရသည်၊
 (ဟုတွာ)၊ ဒုက္ခံ-ဒုက္ခသို့၊ အာပဇ္ဇတိ-ရော့ရ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဂဟနစ္ဆန္ဒတာ-
 တော ချုံရှုပ်တို့ ဖုံးအုပ်အပ်သည်၏အဖြစ်ကို၊ တတိယော ဒေါသော (တိ)-၃ ခု
 မြေခံ အပြစ်ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ အတိသမ္မာဓေ- အလွန် ကျဉ်းမြောင်းသော၊
 စက်မေ-၌၊ ဝိတ္တာရဒတာ-အပြန် အကျယ်အားဖြင့်၊ ဝါ-အနံအားဖြင့်၊ ရတနိကေ
 ဝါ-တတောင် ရှိသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ အမုရတနိကေဝါ-တတောင်ဝက်ရှိသည်
 မူလည်းဖြစ်သော၊ (စက်မေ-၌) [အတိသမ္မာဓေကိုထပ်ဖွင့်သည်၊] စက်မန္တဿ-
 ၏၊ ပရိစ္ဆဒေ-စကြို၏ အပိုင်းအခြားဖြစ်သော ကုန်းကမူပေါ်၌၊ ပက္ခလိတွာ-
 ချော်လဲ၍၊ နခါပိ-လက်သည်း ခြေသည်းတို့သည်၎င်း၊ အင်္ဂုလိယောပိ-လက်ချောင်း
 ခြေချောင်းတို့သည်၎င်း၊ ဘိဇ္ဇန္တိ - ကဲ့တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ အတိသမ္မာဓ
 တာ - အလွန် ကျဉ်းမြောင်းသည်၏အဖြစ်ကို၊ စတုတ္ထော ဒေါသော (တိ)-ဟူ၍၊
 ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။

အတိဝိသာလေ-အလွန် ကျယ်ပြန့်သော၊ စက်မေ-၌၊ စက်မန္တဿ-၏၊ စိတ္တံ-
 သည်၊ ဝိဓာဝတိ- ထိုထိုအာရုံသို့ ပြေးသွား၏၊ ဧကဂ္ဂတံ- တခုတည်းသောအာရုံ
 ရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ - တည်ကြည်ခြင်းကို၊ န လာဘတိ - မရ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊
 အတိဝိသာလတာ-အလွန် ကျယ်ပြန့်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ပဉ္စမော ဒေါသော(တိ)-

x x x x x x x x

ဂဟနစ္ဆန္ဒတာ။ ။ဂဟန၌ ဂဟဓာတ်မဟုတ်၊ “ဂါဟ-ဝိဇ္ဇောလနေ” ဟူသော
 ဓာတ်၊ ယု ပစ္စည်းတည်း၊ ဂါဟတိ-ရှုပ်ထွေးတတ်၏၊ ဣတိ ဂဟနံ၊ ဂါ၌ အာကို ရဿ
 ပြုဟု ထောမနိမိဆို၏၊ ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ၌ “ ဂဟဓာတ်၊ ဒုဗ္ဗောဓအနက်ဟော ” ဟု
 ဆိုသည်၊ ကစည်းကျမ်း၌ “ရဟာဒိတောဏ” သုတ်အရ ရကာရန္တ၊ ဟကာရန္တနောင်
 ယုပစ္စည်းမှဖြစ်သော အန၏ နကို ဏပြုရမည်ဆိုသော်လည်း သတ္တတ၌ ဂြဟဓာတ်မှ
 လာသော ဟကာရန္တ ဓာတ်ကို ဆိုသည်၊ ထိုဓာတ်၌လည်း ဟ အတွက်ကြောင့် န ကို
 ဏ ပြန်ခြင်းမဟုတ်၊ ဂြ၌ ရကြောင့် န ကို ဏ ပြန်ခြင်းဖြစ်သည်၊ ဤ ဂါဟဓာတ်၌ကား
 ရအက္ခရာ လုံးဝမပါသောကြောင့် န ကို ဏ မပြန်ဘဲ “ဂဟန” ဟု ရှိရသည်။

၅ ခုမြောက် အပြစ်ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗျော- န်၊ ပန - အန္ဓယကား၊ စေတိယဂိရိမိ- စေတိယတောင်၌၊ ဒီပပုသာဒက မဟာမဟိန္ဒတ္ထေရဿ-သီဟိုဠ်ကျွန်းကိုကြည်ညို စေတတ်သော မဟာမဟိန္ဒထေရ်၏၊ စက်မနံဝိယ-စကြိုသည်ကဲ့သို့၊ ပုထုလတော- အပြန့် အကျယ်အားဖြင့်၊ ဝါ-အနံအားဖြင့်၊ ဒိယဗုရတနံ-အခွဲအားဖြင့် ၂ တောင် ရှိသော၊ ဝါ- တတောင်ထွာရှိသော၊ ဒွိသု- ၂ ဘက်ကုန်သော၊ ပဿေသု- ဘေး တို့၌၊ ရတနမတ္တ အနုစက်မံ- တတောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကြိုငယ်(စကြို မြှောင်) ပါရှိသော၊ [“ ရတနမတ္တံ အနုစက်မံ ” ဟု ရှိရာ၌ အလုတ္တသမာသ်ဟု ဆိုကြ၏၊ (တနည်း) မတ္တံ၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာထားသည်ဟုလည်း ဆိုကြ၏။] ဒီယ တော-အလျားအားဖြင့်၊ သဠိဟတ္ထံ-အတောင် ၆၀ ရှိသော၊ ဝါ-အတောင် ၆၀ ရှည်သော၊ မုဒုတလံ-နူးညံ့သောမြေအပြင်ရှိသော၊ သမဝိပ္ပကိဏ္ဍဝါလုကံ- အညီ အမျှ ကြံဖြန့်အပ်သော သဲရှိသော၊ စက်မံ - စကြိုသည်၊ ဝန္တတိ - သင့်၏၊ တံ- ထို သုမေဓာရှင်ရသေ့၏ စကြိုသည်၊ တာဒိသံ - ထိုကဲ့သို့ ရှုအပ်သည်၊ အဟောသိ- ဖြစ်ပြီ၊ တေန-ထို ကြောင့်၊ စက်မံ တတ္ထ မာပေသိ° ပဉ္စဒေါသ ဝိဝဇ္ဇိတန္တိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ။ [ရှေးနိဿယ၌ “ စေတိယဂိရိမိ၊ ပေ၊ စက်မနံဝိယ-ကဲ့သို့၊ တံ - ထို သုမေဓာရှင်ရသေ့၏ စကြိုသည်၊ တာဒိသံ - ထို မဟာမဟိန္ဒထေရ်၏ စကြိုနှင့်တူသော သဘောရှိသည်၊ အဟောသိ - ဖြီ” ဟု ပေးပြီးလျှင် ပုထုလတော စသည်ဖြင့် ရှေ့သို့လှည့်၍ အနက်ပေး၏၊ “စက်မနံဝိယ” ဟု ဆိုပြီးလျှင် “တာဒိ သံ” ဟု တဝါကျထည်း၌ ဆိုပြန်သောကြောင့် စဉ်းစားသင့်သည်။]

အဋ္ဌဂ္ဂုဏသမူပေတန္တိ- ကား၊ အဋ္ဌဟိ-ရှစ်ပါးကုန်သော၊ သမဏသုခေဟိ- သမဏသုခတို့နှင့်၊ (သမဏ၏ ချမ်းသာကြောင်းဂုဏ်တို့နှင့်၊) ဥပေတံ - ပြည့်စုံ သော၊ (စက်မံ မာပေသိ° ၌စပ်၊) သမဏသုခါနိနာမ-သမဏသုခတို့မည်သည်၊ ဓနဓညပရိဂ္ဂဟာဘာဝေါ-ဥစ္စာ, စပါးကို သိမ်းပိုက်ရခြင်း၏မရှိခြင်း၎င်း၊ အနဝဇ္ဇ

x x x x x x x x x

သမဏသုခါနိ။ ။ သမဏဿ-သမဏအမည်ရသော ရသေ့ရဟန်း၏၊ သုခါနိ- ချမ်းသာကြောင်းဖြစ်သော အကျိုးအာနိသင်တို့တည်း၊ သမဏသုခါနိ-တို့၊ ဤသမဏ သုခရှစ်ပါးကို အဋ္ဌကထာဆရာသည် သဠိနိပါတ်-သောဏကဇာတ်ကိုမှီ၍ ဖွင့်ပြဟန် တူသည်၊ မှန်၏-ထိုဇာတ်တော်၌လည်း “သမဏဘဒြ” ဟူသောနာမည်ဖြင့် ရှစ်ပါးပင် ရှိသည်၊ သို့သော် အားလုံးကား မတူတတ်ပေ။

ဓနဓညပရိဂ္ဂဟာဘာဝေါ။ ။ ဥစ္စာစပါးတို့ကို “ငါ့ဥစ္စာ” ဟု သိမ်းပိုက်ထားမှု မရှိခြင်း၊ ထိုသို့မရှိသည့်အတွက် သိမ်းဆည်းရသောဒုက္ခ, ကြောင့်ကြရသောဒုက္ခတို့မှ ကင်းခြင်းသည် သမဏသုခတမျိုးပင်တည်း၊ ဇာတ်တော်၌လည်း “န တေသံ ကောဋ္ဌေ ဩပေန္တိ, နကုမ္ဘိ° နကဋ္ဌောပိယံ = ထို သမဏတို့သည် ကျီ (ရိုဒေါင်) ထဲ၌လည်း သိမ်းဆည်း၍မထားကြ, အိုးထဲ၌လည်း သိမ်းဆည်း၍မထားကြ, တောင်းထဲ၌လည်း သိမ်းဆည်း၍ မထားကြကုန်” ဟု မိန့်သည်။

ပိဏ္ဍပရိယေသနဘာဝေါ- အပြစ်မရှိသောဆွမ်းကို ရှာဖွေခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်
 ၎င်း၊ နိဗ္ဗုတပိဏ္ဍဘုဉ္ဇနဘာဝေါ- ငြိမ်းအေးသောဆွမ်းကိုစားခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်
 ၎င်း၊ ရဋ္ဌ-တိုင်းပြည်ကို၊ ဝါ-တိုင်းသူပြည်သားကို၊ ပီဠေတွာ- ညှစ်၍၊ ဓနသာရံ
 ဝါ- ဥစ္စာနှစ်ကိုသော်၎င်း၊ သီသကဟာပဏာဒီနိဝါ- သလွဲမြည်း၊ ငွေအသပြာ
 အစရှိသည်တို့ကိုသော်၎င်း၊ ရာဇကုလေသု-မင်းမျိုးတို့သည်၊ ဂဏှန္တေသု-ယူကုန်
 လသော်၊ (သယံ-မိမိတို့မှာ၊) ရဋ္ဌပိဋနကိလေသာဘာဝေါ- တိုင်းသူပြည်သားကို
 ညှစ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ပူပန်ခြင်း၏မရှိခြင်း၎င်း၊ ဥပကရဏေသု-မိမိအဆောင်
 အဥးတို့၌၊ နိစ္ဆန္တရာဂဘာဝေါ- တပ်မက်တတ်သော ဆန္ဒရာဂ၏ မရှိခြင်း၎င်း။

× × × × × × ×

အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍပရိယေသနဘာဝေါ။ ။ ကုလဒူသနအနေသန အပြစ် , ပစ္စဝေ
 က္ခဏာ မဆင်ခြင်ဘဲ သုံးဆောင်ခြင်းဟူသောအပြစ်မှကင်းသောဆွမ်း (အာဟာရ) ကို
 “အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍ” ဟု ဆို၏။ ဇာတ်ပါဠိတော်၌လည်း “အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍော ဘောတ္တဗ္ဗော”
 ဟု ဟောတော်မူ၍ “အနေသနံ ပန ပဟာယ မိစ္ဆာဇီဝံ ဝဇ္ဇေတွာ ဓမ္မေန သမေန ဥပ္ပါဒိ
 တော , ပဋိသင်္ခါယောနိသော ၊ ပေ၊ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုတ္တောဝ အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍောနာမ”
 ဟု ဖွင့်သည်။

နိဗ္ဗုတပိဏ္ဍဘုဉ္ဇနဘာဝေါ။ ။ ဆွမ်းအပေါ်၌ သာယာနှစ်သက်ခြင်း မရှိအောင်
 ပစ္စဝေက္ခဏာဆင်ခြင်လျှင် တဏှာတည်းဟူသောမီးသည် ငြိမ်းအေး၏။ အာရမဏိက
 တဏှာ၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို အာရုံဆွမ်းပေါ်၌တင်စား၍ ဖလူပစာရ (ဌာနျူပစာရ)
 အားဖြင့် ဆွမ်းကိုလည်း “နိဗ္ဗုတပိဏ္ဍ” ဟု ခေါ်ရသည်။ နိဗ္ဗုတပိဏ္ဍအစစ် ဖြစ်အောင်
 ကား ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သာတတ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတ်အဋ္ဌကထာ၌ “နိဗ္ဗုတောတိ
 ပုထုဇ္ဇနဘိက္ခုနာ ဓမ္မေန ဥပ္ပန္နပိဏ္ဍောပိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇမာနော နိဗ္ဗုတပိဏ္ဍော
 နာမ၊ ဧကန္တတော ပန ဒီဏာသဝဿ ပိဏ္ဍောဝ နိဗ္ဗုတပိဏ္ဍောနာမ” ဟု ဖွင့်သည်။

ရဋ္ဌံ၊ ပေ၊ ရာဇကုလေသု။ ။ [ပုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ၌ “ရာဇပုရိသေသု” ဟု ရှိ၏။]
 မင်းခစား (မင်းမှုထမ်း) တို့သည် တိုင်းသူပြည်သားတို့ကို ညှစ်၍ (နှိပ်စက်၍) အခွန်
 အတုတ်ကို ယူကြကုန်၏။ ထိုသို့ ယူသောအခါ အခွန်ပေးရသူတို့သည် စိတ်ပင်ပန်းခြင်း
 စိတ်ညစ်ခြင်း ဟူသော ကိလေသဖြစ်ကြရ၏။ [ဤ သုခနှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သော
 သမဏဘဒြကား ဇာတ်တော်၌မပါ။]

ရဋ္ဌပိဋနကိလေသာဘာဝေါ။ ။ ရသေ့ရဟန်းဖြစ်သော သမဏတို့မှာ အခွန်
 အတုတ်ပေးစရာ မရှိရကား (တိုင်းသူပြည်သား၏ အခွန်အတုတ်ကို ညှစ်ယူမှုဟူသော)
 ထို ရဋ္ဌပိဋနကြောင့် စိတ်ညစ်ခြင်း စိတ်ပူပန်ခြင်း မရှိကြ။ [ရှေးနိဿယ၌ “ဂဏှန္တေသု-
 ဂဏှန္တာနံ၊ ရာဇကုလေသု ရာဇကုလာနံ” ဟု ပြင်၍ အနက်ပေးပြီးလျှင် ပိဋန၌စပ်ကြ၏။
 ထိုသို့ ပြင်ဘွယ်မလိုပါ။ “ရာဇကုလတို့က အခွန်အတုတ်ကို နှိပ်စက်၍ ယူကုန်လသော်
 (ယူကြရာအခါ၌) သမဏတို့မှာ ညှစ်၍ ယူခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော “ပူပန်မှု မဖြစ်ရ” ဟု
 လက္ခဏာအနက်အတိုင်းပင် အဓိပ္ပာယ်ရနိုင်ပါသည်။]

ဥပ၊ ပေ၊ နိစ္ဆန္တရာဂဘာဝေါ။ ။ ခင်မင်တွယ်တာလောက်သော အဆောက်
 အဥး မရှိသောကြောင့် , ရှိစေကာမူ တပ်မက်မှု မရှိသောကြောင့် အဆောက် အဥး

စောရဝိလောပေ-သူပုန် ဒါးမြတို့ လုယက်ရာအခါ၌၊ နိဗ္ဗယဘာဝေါ-ဘေးမရှိသည်၏ အဖြစ်၎င်း၊ ရာဇရာဇမဟာမတ္တေဟိ - မင်းမင်း၏ အမတ်ကြီးတို့နှင့်၊ အသံသဋ္ဌဘာဝေါ-ရောနှောခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်၎င်း၊ စတုသုဒိသာသု-အရပ်၎င်း မျက်နှာတို့၌၊ အပ္ပဋိဟတဘာဝေါ- မပိတ်ပင် မဆီးတားအပ်သည်၏ အဖြစ်၎င်း၊ (အပိတ်အပင်မရှိ သွားလာနိုင်သည်၏ အဖြစ်၎င်း၊) ဣတိ- ဤသို့၊ ဣမာနိ အဋ္ဌ-ဤရှစ်ပါးတို့တည်း၊ ဣဒံ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ၊ (ကိံ)၊ ယထာ - အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖန်ဆင်းလ

x x x x x x x x

တို့၌ ဆန္ဒရာဂမရှိခြင်း။ [“သင်္ဂေါ ယဿ နဝိဇ္ဇတိ” ဟူသော ပါဠိတော်ကို ဖွင့်သော ဇာတ်အဋ္ဌကထာ၌ကား “ယဿ ဂါမနိဂမာဒိသု စရန္တဿ ရာဂသင်္ဂါဒိသု (ကပ်ပြီ တွယ်တာတတ်သော ရာဂအစရှိသည်တို့တွင်) ကောပိ သင်္ဂေါ နတ္ထိ” ဟု အဆောက်အဦး၌သာမက ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့၌ မတွယ်တာခြင်းကိုလည်း ဖွင့်သည်။]

စောရ၊ ပေ၊ နိဗ္ဗယဘာဝေါ။ ။ သပိတ် သင်္ကန်းမှစ၍ အပိုပစ္စည်း မရှိသောကြောင့် ရွာ၊ နိဂုံးတို့ကို သူပုန် ဒါးမြတို့ လုနေသော်လည်း ရသေ့ရဟန်းတို့မှာ ထိုအလှအယက်ခံခြင်းနှင့် စပ်သော ဘေးရန်မရှိ။ [“ရဋ္ဌေ ဝိလုပ္ပမာနမိ၊ နာဿကိဉ္စိ အဟိရထ” ဟူသော ပါဠိတော်အဖွင့် ဇာတ်အဋ္ဌကထာ၌လည်း “ယထာ ပဗ္ဗတဂဟနာဒိဟိ နိက္ခမိတွာ ရဋ္ဌံ ဝိလုပ္ပမာနေသု စောရေသု ဗဟုပရိက္ခာရဿ အန္တောဂါမေ ထပိတံ ဝိလုပ္ပတိ ဟိရတိ၊ တထာ ယဿအနေဿ ကာယပဋိဗဒ္ဓပရိက္ခာရဿ (ကိုယ်၌ စပ်နေသော ဝတ်ရုံထားအပ်သော ပရိက္ခရာမျှသာရှိသော ရသေ့ရဟန်း၏) နကိဉ္စိ အဟိရထ-တာတခုကိုမျှ မဆောင်ယူအပ်” ဟု ဖွင့်သည်။]

ရာဇ၊ ပေ၊ အသံသဋ္ဌဘာဝေါ။ ။ မင်းနှင့်၎င်း မင်း၏ အမတ်တို့နှင့်၎င်း ရောနှောနေသူတို့သည် ဂုဏ်ကိုလိုလားသူ လာဘ်ကိုလိုလားသူတွေသာ များ၏။ “ရောနှော” ဟူရာ၌လည်း ဆရာဒကာဖြစ်ရုံမျှ မက၊ သဟသောကီ သဟနန္ဒိ သုခိတေ သုခိတော ဒုက္ခိတေ ဒုက္ခိတော- မိမိ၏ ဒါယကာ မင်းအမတ်တို့ ရာထူးကျလျှင် ဝမ်းနည်းခြင်း၊ ရာထူးတက်လျှင် ဝမ်းသာခြင်း၊ သူတို့ချမ်းသာလျှင် မိမိလည်း ချမ်းသာခြင်း၊ သူတို့ဆင်းရဲလျှင် မိမိလည်း ဆင်းရဲခြင်းအားဖြင့် အေးအတူ ပူအမျှဖြစ်ခြင်းတည်း။ ဂုဏ်လာဘ်ကို မမက်မောသူတို့မှာ ထိုသို့ ရောနှောစရာမရှိတော့ သာမန်ဆရာဒကာအဖြစ်မျှ လောက်၌သာ တန်ရပ်နေပေလိမ့်မည်။

အပ္ပဋိဟတဘာဝေါ။ ။ [နပဋိဟညတေ - မပိတ်ပင်အပ် မဆီးတားအပ်၊ ဣတိ အပ္ပဋိဟတော။] အရပ် ၄ မျက်နှာသို့ မေတ္တာဘာဝနာ ဖြန့်သောအခါ (ရန်သူဟု မရှိသောကြောင့်) အပိတ်အပင် အဆီးအတားမရှိ ပြန့်နှံ့စေနိုင်ခြင်းကို “စာတုဒ္ဓိသော” ပုဒ်၌ ဖွင့်လေ့ရှိကြ၏။ ဤ၌ကား- “ရသေ့ရဟန်းတို့၏ ပရိက္ခရာရှစ်ပါးမျှကို ကိုယ်၌ ဝတ်ဆင် ကိုင်ယူ၍ သွားသောကြောင့် လမ်းမှ လုယူမည့်သူကိုလည်း မကြောက်ရ၊ အခွန်အကောက်လည်း မပေးရသဖြင့် လွတ်လွတ်လပ်လပ် သွားလာနိုင်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ [“ပတ္တစိဝရမာဒါယ၊ သောတ္ထိံ ဂစ္ဆတိ သုဗ္ဗတော” ကို ဖွင့်သော ပါဠိတော်၏ ဇာတ်အဋ္ဌကထာ၌ ဤအဓိပ္ပါယ်ကိုပင် ဖွင့်ပြသည်။]

သော်၊ တသ္မိံ အဿမေ-ထို ကျောင်းသင်္ခမ်း၌၊ ဝသန္တေန-နေသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဝိဇ္ဇိတုံ၌ အဝုတ္တကတ္တားစပ်၊) အဋ္ဌ-နိသော၊ ဣမာနိသမဏသုခါနိ-ဤသမဏ သုခတို့ကို၊ ဝိဇ္ဇိတုံ- ရခြင်းငှါ၊ သက္ကာ- တတ်ကောင်းသည်၊ ဟောတိ၊ ဧဝံ - ဤ သမဏသုခတို့ကို ရနိုင်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အဋ္ဌဂ္ဂုဏ သမူပေတံ-စုံသော၊ တံ အဿမံ-ထိုကျောင်းသင်္ခမ်းကို၊ မာပေသိ-ဖန်ဆင်းပြီ၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-သည်၊ ဟောတိ- ဧ။

အဘိညာဗလမာဟရိန္တိ-ကား၊ ပစ္ဆာ-ရသွေဖြစ်ပြီးရာ နောက်အခါ၌၊ တသ္မိံ အဿမေ-ထို ကျောင်းသင်္ခမ်း၌၊ ဝသန္တော-နေလသော်၊ ဝါ-နေသော၊ (အဟံ- ငါသည်၊) ကသိဏပရိကမ္မံ- ကသိုဏ်း ပရိကမ်ကို၊ ကတွာ-ပြုပြီး၍၊ အဘိညာ နဉ္စ-အဘိညာဉ်တို့ကို၎င်း၊ သမာပတ္တိနဉ္စ-သမာပတ်တို့ကို၎င်း၊ ဥပ္ပါဒနတ္ထာယ- ဖြစ်စေခြင်းအကျိုးငှါ၊ အနိစ္စတော-အနိစ္စအားဖြင့်၎င်း၊ ဒုက္ခတော-ဒုက္ခအားဖြင့် ၎င်း၊ ဝိပဿနံ - ဝိပဿနာကို၊ အာရဘိတွာ- အားထုတ်၍၊ ထာမပ္ပတ္တံ- အား

* * * * *

ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ ။ ။ ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာကိုစီရင်သော အရှင် ဗုဒ္ဓဒတ္တထေရ် ကား “အဋ္ဌဂ္ဂုဏသမူပေတံ” ဟူသော ဤပါဌ်ကို “အဿမံ”နှင့် မစပ်ဘဲ အဘိညာ ဗလံနှင့်တွဲ၍ “အဋ္ဌဂ္ဂုဏ” အရ အဘိညာဉ်၏ အခြေခံဖြစ်သော “ ဧဝံ သမာဟိတေ ဝိတ္တေ ပရိသုဒ္ဓေ, ပရိယောဒါတေ, အနဂ်ဏေ, ဝိဂတု ပတ္တိလေသေ, မုဒုဘူတေ, ကမ္မ နိယေ, ဌိတေ, အာနဉ္စပ္ပတ္တေ ” တို့ကို ယူ၍ ဤ အဋ္ဌသာလိနိ၌ အရှင်ဗုဒ္ဓသောသဖွင့်ပြ အပ်သော “အဋ္ဌဂ္ဂုဏ” အရကို ပယ်ချလေသည်။ [ကေစိပန “အဋ္ဌဟိ သမဏသုခေဟိ ဥပေတံ၊ ပေ၊ အဿမံ မာပေသိ” တိ အဿမေန သမ္ပန္နံ ကတွာ ဝဒန္တိ၊ တံ ပါဠိယာ နသမေတိ။ - ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ။]

စိစစ်ခြင်း။ ။ “စက်မံ တတ္ထ မာပေသိ” ဟု စင်္ကြံနှင့်စပ်သောစကားကို ဟောတော် မူပြီးမှ ရှေ့ဂါထာ၌ ဟောတော်မူအပ်ခဲ့သော အဿမဏိဂုဏ်ကို ဤဂါထာ၌ မဟော တန်ရာ၊ ထို့ပြင် “အဋ္ဌဂ္ဂုဏ” အရ ထုတ်ပြရာ၌လည်း အဿမဏိဂုဏ် အဖြစ်ဖြင့် မပြ နိုင်ဘဲ သမဏ၏ သုခဂုဏ်အဖြစ်ကိုသာ ပြနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “အဋ္ဌဂ္ဂုဏ သမူပေတံ” ကို အဿမံနှင့်တွဲစပ်သော အရှင်ဗုဒ္ဓသောသဖွင့်ကို ပယ်၍ ပါဠိတော်များ၌ အဘိညာဉ် ရှေ့ဝယ် တွေ့နေကျဖြစ်သော “ပရိသုဒ္ဓ” စသော ရှစ်ပါးကိုသာ အရှင် ဖွင့်ပြပေသည်။

အနိစ္စတော ဒုက္ခတော ။ ။ သာသနာပကာလ၌ အတ္တစွဲလမ်းချက်က ခိုင်မြဲလှ သောကြောင့် အနတ္တဝိပဿနာ မရှိ၊ ဘုရားအလောင်းတော်များပင် ဖြစ်သော်လည်း အနိစ္စ ဒုက္ခဟုသာ ဝိပဿနာရှုနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အနတ္တလက္ခဏမပါဘဲ “အနိစ္စတော ဒုက္ခတော” ဟု ဆိုသည်။

အဘိညာဗလံ။ ။ ဤပုဒ်ကို “အဘိညာနဉ္စ သမာပတ္တိနဉ္စ၊ ပေ၊ ဝိပဿနာဗလံ” ဟု ဖွင့်၏။ အကျိုးအဘိညာဉ်ကို ပြသဖြင့် အကြောင်း ဈာန်သမာပတ်ကိုလည်း ဖလူပစာရ အားဖြင့် ပြပြီးဖြစ်၍ “အဘိညာနဉ္စ သမာပတ္တိနဉ္စ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဗလံအရကိုလည်း ဝိပဿနာ အားအစွမ်းကို ယူစေလိုသောကြောင့် “ထမ္ပပ္ပတ္တံ ဝိပဿနာဗလံ” ဟု ဖွင့်သည်။ “အဘိညတ္ထာယ ဗလံ အဘိညာဗလံ” ဟု ပြ။

အစွမ်းသို့ရောက်သော၊ ဝိပဿနာဗလံ- ဝိပဿနာ အားအစွမ်းကို၊ အာဟရိ- ဆောင်ခဲ့ပြီ၊ ယထာ- အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖန်ဆင်းလသော်၊ တသ္မိ- ထို ကျောင်းသင်္ခမ်း၌၊ ဝသန္တော - နေသောငါသည်၊ တံ ဗလံ - ထို ဝိပဿနာ အား အစွမ်းကို၊ အာဟရိတံ - ဆောင်ခြင်းငှါ၊ သက္ကောမိ - စွမ်းနိုင်၏၊ ဧဝံ - ဤသို့ ဝိပဿနာ အားအစွမ်းကို ဆောင်နိုင်လေခံအောင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ တံ အဿမံ - ထိုကျောင်းသင်္ခမ်းကို၊ အဘိညတ္ထာယ - ငှါ၊ တဿဝိပဿနာဗလ သ-ထို ဝိပဿနာအားအစွမ်းအား၊ အနုစ္စဝိကံ-လျှော့ပတ်သည်ကို၊ ကတ္တာ- ပြု၍၊ မာပေသိ- ဖန်ဆင်းခဲ့ပြီ၊ ဣတိအတ္ထော- ဤကား အဓိပ္ပာယ်နက်တည်း။

သာဓကံ ပဇဟိံ တတ္ထ နဝဒေါသမုပါဂတန္တိ ဣတ္ထ- သာဓကံ၊ ပေ၊ မုပါဂတံ ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ အယံ- ဤဆိုအပ်လတံကား၊ အနုပုဗ္ဗိကထာ- အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်သော စကားတည်း၊ ဝါ- ပြောရိုးဆိုစဉ် စကားတည်း၊ ကိရ- ချဲ့၊ တဒါ- တော ထွက်လာရာ ထိုအခါ၌၊ ဝိသုကမ္မဒေဝပုတ္တေ - ဝိသကြိုနတ်သားသည်၊ [ဂတေ

x x x x x x x

ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ ။ ။ ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ၌ အဘိညာဗလံကို အားအစွမ်းသို့ ရောက်သော အဘိညာဉ် ဟု ဖွင့်၏။ “ အဋ္ဌဂ္ဂုဏသမူပေတံ- ပရိသုဒ္ဓ၊ ပရိယောဒါတ စသော ရှစ်ပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော၊ အဘိညာဗလံ- အဘိညာဉ် တည်းဟူ သော အားအစွမ်းကို၊ အာဟရိ- ဆောင်ပြီ ” ဟု ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ အလိုပေး၊ အာဟရိ ဟု ဆိုသောကြောင့် “ ထိုအချိန်၌ မရသေး၊ အဘိညာဉ်ရဘိရန် စိတ်ကို ရှေးရှု ဆောင်ရုံမျှသာ ရှိသေးသည် ” ဟု မှတ်ပါ။

မှတ်ချက် ။ ဤဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာဖွင့်ပုံသည် “ သော သမာဟိတေစိတ္တော၊ ပေ၊ ပုဗ္ဗေ နိဝါသာနုဿတိညာဏာယ စိတ္တံ အဘိနိန္ဒာမေသိ (အဘိနိဟရိ) ” ဟူသော ပါဠိတော် စာသွားနှင့် လျော်၏။ ဤအဋ္ဌသာလိနီ ဖွင့်ပုံမှာ ပါဠိတော်စာသွားအတိုင်း မကျချေ၊ အဘိညာဉ်ကို ရဘိရန် ဝိပဿနာအားအစွမ်းကို ဆောင်သည် ဟူသော စကားလည်း စင်းစားဘွယ်ကောင်းလှ၏။ ဘာကြောင့်နည်း- အဘိညာဉ်တက်ရာ၌ ဝိပဿနာမဘက် သမထသက်သက်ဖြင့် တက်နိုင်သောကြောင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ အဋ္ဌဂ္ဂုဏသမူပေတံ ” မှစ၍ “ အဘိညာဗလမာဟရိ ” တိုင်အောင် အဋ္ဌသာလိနီ ဖွင့်ပြပုံကို ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ ဆရာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဒတ္တက မနှစ်သက်ချေ။

အနုပုဗ္ဗိကထာ ။ ပုဗ္ဗာယ- ရှေ့စကားအား၊ အနုပုဗ္ဗိ- လျော်သည်တည်း၊ အနု ပုဗ္ဗိ- ရှေ့စကားအားလျော်သည်၊ အဗျယိဘောသမာသံ၊ အနုပုဗ္ဗိ ပဝတ္တာ အာနုပုဗ္ဗိ၊- ပဝတ္တတဒ္ဓိတ်၊ ရှေ့စကားအား လျော်စွာဖြစ်သော စကား၊ ရှေးက ပြောရိုးအတိုင်း ဆက်၍ ဆက်၍ လျော်စွာဖြစ်သောစကား၊ ဤကဲ့သို့ ပုဒ်ကြိုလျှင် ပဝတ္တအနက်၌ ဏ ပစ္စည်းသက်၍ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်း သက်ပြီးလျှင် “ အာနုပုဗ္ဗိ ” ဟု ရှိသင့်၏။ သို့သော် စာအများ၌ အနုပုဗ္ဗိ ဟုချည်း ရှိသည်။ “ အနုပုဗ္ဗကထာ ” ဟု ရှိရာ၌ကား “ ပုဗ္ဗာယ အနုပုဗ္ဗိ အနုပုဗ္ဗာ ” ဟု တပျာရိသံသမာသံပြု၍ “ အနုပုဗ္ဗာ ” ဟုပင် ပါဠိမှန် ရှိသင့်၏။ ထိုနောက်မှ “ အနုပုဗ္ဗာစ+သ+ကထာစာတိ အနုပုဗ္ဗကထာ ” ဟု ပြု။

နောက်က ဝိသုကမ္မဒေဝပုတ္တေကိုလည်း လက္ခဏဝန္တကတ္တား အဖြစ်ဖြင့် ဤ၌ ယူပါ။] ကုဋိလေဏစက်ခာဒိပုဋိမဏ္ဍိတံ- ကျောင်းငယ်၊ လိုဏ် စင်္ကြံ အစရှိသော အဆောက်အဦးတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊ [ကုဋိဟူသည် ဝစ္စကုဋိမဟုတ်၊ ကျောင်းကုဋ်ကလေးတည်း။] ပုပ္ဖုပဂဗလူပဂရုက္ခသန္ဓေံ- အပွင့်သို့ ကပ်ရောက် ကုန် အသီးသို့ကပ်ရောက်ကုန်သော သစ်ပင်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော၊ ဝါ-အပွင့် ပွင့်ကုန် အသီးသီးကုန်သော သစ်ပင်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော၊ ရမဏီယံ - မွေ့ လျော်သင့် မွေ့လျော်ထိုက်သော၊ ဝါ-မွေ့လျော်ဘွယ်ကောင်းသော၊ မရုရသလိ လာသယံ-ချိုမြိန်သော ရေ၏တည်ရာ ရေကန်ရှိသော၊ [အဿမံ-၌စပ်။] အပဂတ ဝါဠမိဂ ဘိသနက သကုဏံ - ကင်းသော ရဲရင့်သော ခြင်္သေ့ သစ် ကျား စသော သားကောင် အပေါင်း၊ ချောက်လှန့်တတ်သော ငှက်အပေါင်းတို့မှ ကင်းသော၊ ပဝိဝေကက္ခမံ- အပေါင်းအဖော်တို့မှကင်းဆိတ်ခြင်း၌ခံ့သော၊ (ကာယဝိဝေက ရလောက်သော၊) [ကမ္မနိသာရ ကမ္မညံကဲ့သို့ “ ပဝိဝေကေ ခမော ပဝိဝေက က္ခမော ” ဟု ပြု။] အဿမံ- ကျောင်းသင်္ခမ်းကို၊ မာပေတွာ- ဖန်ဆင်းပြီး၍၎င်း၊ [ဂတေ - ၌စပ်။] အလင်္ကတစင်္ဂမဿ - တန်ဆာဆင်အပ်ပြီးသော စင်္ကြံ၏၊ ဥဘောသု- နှစ်ဘက်ကုန်သော၊ အန္တေသု- အစွန်အဖျားတို့၌၊ အာလမ္မနဖလကံ- မှီရာပျဉ်ချပ်ကို၊ ဝါ- တကဲမှီ ပျဉ်ချပ်ကို၊ [ထိုင်သောအခါမှီ၍ ထိုင်စရာဖြစ်သော ပျဉ်ချပ်ကို ရှေးက “ တကဲ ” ဟု ခေါ်ကြသည်။] သံဝိဓာယ- စီရင်ပြီး၍၎င်း၊ နိသီဒနတ္ထာယ- ထိုင်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ စင်္ဂမဝေမဇ္ဈေ- စင်္ကြံအလယ်၌၊ သမတလံ- ညီညွတ်သော အပြင်ရှိသော၊ မုဂ္ဂဝဏ္ဏသိလံ - ဝဲနောက်အဆင်းရှိသော ကျောက်ဖျားကို၊ မာပေတွာ- ဖန်ဆင်းပြီး၍၎င်း၊ အန္တောပဏ္ဏသာလာယံ- သစ်ရွက်တို့ဖြင့် မိုးအပ်

x x x x x x x

မရုရ သလိလာသယံ။ ။ မရုရံ + သလိလံ မရုရသလိလံ - ချိုမြိန်သောရေ၊ မရုရ သလိလဿ + အာသယော - တည်ရာရေကန်သည်၊ အသ္မိံ - ဤ အဿမံ၌၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ မရုရသလိလာသယော။

အပဂတဝါဠမိဂဘိသနကသကုဏံ။ ။ ဝါဠ- ရဲရင့်သော + မိဂ- ခြင်္သေ့၊ သစ်၊ ကျား စသော သားကောင်၊ ဝါဠာစ + တေ + မိဂါစာတိ ဝါဠမိဂါ၊ “ ဘိသိ ” ဟု ဣကဒရန္တ ဓာတ်ဖြစ်သောကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ “ ဘိသ ” ဟု သဒ္ဒနိတိဆို၏၊ သို့သော် သတ္တတံ၌ ဘိဓာတ်ကို ဘိသပြုသောကြောင့် “ ဘိသ ” ဟု ဆရာတို့ရေးတော်မူကြသည်၊ ဘိသယန္တိ- ကြောက်စေတတ် (ချော့တတ်) ကုန်၏၊ ဣတိ ဘိသနာ၊ သုတ္တံ၌ ကပစ္စည်း သက်၍ “ ဘိသနကာ ” ဟု ဖြစ်၏၊ ဘိသနကာစ + တေ + သကုနာ (ဏာ) စာတိ ဘိသနကသကုဏာ၊ ဝါဠမိဂါစ + ဘိသနကသကုဏာစ ဝါဠမိဂဘိသနကသကုဏာ၊ အပဂတာ + ဝါဠမိဂဘိသနကသကုနာ ယသ္မာတိ အပဂတဝါဠ၊ ပေ၊ သကုဏော (အဿမော)။ [သကုဏော-၌ သကဓာတ် ဥနပစ္စည်းဖြင့် သကုန ဟုလည်း ရှိ၏၊ နကို ဏာပြု၍ သကုဏ ဟုလည်း ရှိ၏၊ “ အာကာသေ ဂန္တံ သက္ကောန္တိတိ (ကောင်းကင်၌ ပျံနိုင်သောကြောင့်) သကုဏာ ” ။]

သော ကျောင်းအတွင်း၌၊ ဇဋ္ဌာ၊ ပေ၊ ကုဏ္ဍိကာဒိကေ- ဆံကျစ်ဝန်း၊ လျော်တေ
 သင်္ကန်း၊ ၃ ချောင်းထောက်၊ ကယားအစရှိကုန်သော၊ တာပသပရိက္ခာရေ-
 ရသေ့တို့၏ ပရိက္ခရာတို့၎င်း၊ မဏ္ဍပေ- မဏ္ဍပ်၌၊ ပါနိယဃဋ္ဌပါနိယသင်္ခါနိယ
 သရာဝါနိ- သောက်ရေအိုး၊ သောက်ရေခရုသင်း၊ သောက်ရေခွက်တို့၎င်း၊ အဂ္ဂိ
 သာလာယံ-မီးတင်းကုဋ်၌၊ အင်္ဂါရကပလ္လ ဒါရူအာဒိနိ-မိ.အိုးကင်း၊ ထင်းအစ
 ရှိသည်တို့၎င်း၊ ဣတိ ဝေ-ဤသို့၊ ယံယံ - အကြင်အကြင် အသုံးအဆောင်သည်၊
 ပဗ္ဗဇိတာနံ - ရသေ့တို့အား၊ ဥပကာရာယ- လျော်သော ကျေးဇူးကို ပြုခြင်းငှါ၊
 သံဝတ္တတိ-ဖြစ်၏၊ တံတံ-ထိုထိုအသုံးအဆောင်ကို၊ သဗ္ဗ-အလုံးစုံ အကုန်အစင်၊
 မာပေတွာ-ဖန်ဆင်းပြီ ၍၎င်း၊ ပဏ္ဍသာလာယ-သစ်ရွက်မိုးကျောင်း၏၊ ဘိတ္တိယံ-
 နံရံ၌၊ ယေကေစိ-အမှတ်မရှိ အလုံးစုံကုန်သော၊ ပဗ္ဗဇိတုကာမာ-ရသေ့ပြုလိုသူ
 တို့သည်၊ ဣမေ ပရိက္ခာရေ - ဤ ပရိက္ခရာတို့ကို၊ ဂဟေတွာ - ယူ၍၊ ပဗ္ဗဇန္တု-
 ရသေ့ပြုကြပါကုန်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အက္ခရာနိ-အက္ခရာတို့ကို၊ ဆိန္ဒိတွာ-ဖြတ်ထွင်း
 ၍၊ ဒေဝလောကမေဝ-နတ်ပြည်သို့သာ၊ ဂတေ- ပြန်သွားလသော်။

သုမေခပဏ္ဍိတော - သုမေခသုခမိန်သည်၊ ဟိမဝန္တာပါဒေ - ဟိမဝန္တာ
 တောင်ခြေ၌၊ ဂိရိကန္တာရာနုသာရေန-တောင်ကြို ချောက်ကြား လျှောသွားသဖြင့်၊
 [ဂိရိ-တောင်၊ ကန္တာရ-ချောက်၊ ကေန+ဒရိယတေတိကန္တာရော-ရေသည် ဖောက်ခွဲ
 အပ်သော ချောက်၊ “ချောင်” ဟုလည်း ခေါ်ကြ၏။] အတ္တနော-မိမိ၏၊ နိဝါသနာ
 နုရူပံ- နေခြင်းအား လျောက်ပတ်သော၊ ဖါသုကဋ္ဌာနံ - ချမ်းသာလောက်သော
 အရပ်ကို၊ သြလောကေန္တာ- ကြည့်ရှုရှာဖွေလသော်၊ နဒိနိဝတ္တနေ - မြစ်ရေ၏
 ဆုတ်နစ်ရာအရပ်၌၊ ဝါ- မြစ်ကွေ့၌၊ [နဒိ+ နိဝတ္တတိ ဣတ္ထာတိ နဒိနိဝတ္တနံ-
 မြစ်ရေ၏ ဆုတ်နစ်ရာအရပ်၊ ဆုတ်နစ်ပြီး အခြားတနေရာသို့ ဆက်၍ စီးသွား
 သောကြောင့် “မြစ်ကွေ့” ဟု ခေါ်သည်] ဝိသုကမ္မနိဗ္ဗိတံ-ဝိသကြိုနတ်သားသည်
 ဖန်ဆင်းအပ်သော၊ သက္ကဒတ္တိယံ- သကြားမင်းသည် ပေးအပ်သော၊ ရမဏီယံ-

x x x x x x x

တိဒဏ္ဍ ။ ။ ဘေဒဏ္ဍိကောတိ ကုဏ္ဍိကတ္ထပနတ္ထာယ (ရေကယားကို တင်ထား
 ဘို့ရာ) တိဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ စရန္တော၊.... တိက, တိရိဝစ္ဆဇာတကဋ္ဌကထာ၊ ဤအလို
 ရေကယား တင်ဘို့ရာ ၃ ချောင်းထောက် ခုန်ကလေးကို “ တိဒဏ္ဍ ” ဟု ယူပါ၊
 တယော+ဒဏ္ဍာ ယဿာတိ တိဒဏ္ဍံ (ဝိဋ္ဌိ) ။ [ဝါးတောင်ဝှေး၏ အဖျား၌ အလံ
 ကလေး ၃ ခုတပ်ထားသောကြောင့် ဝါးတောင်ဝှေးကို “တိဒဏ္ဍ” ဟု ဆိုရသောနည်း၊
 အခွ ၃ ခုပါသော တောင်ဝှေးကို “ တိဒဏ္ဍ ” ခေါ်သောနည်း၊ စလွယ် ၃ သွယ်ကို
 “တိဒဏ္ဍ” ခေါ်သောနည်းများကို ဤ၌ မလိုအပ်။]

သက္ကဒတ္တိယံ ။ ။ သကြားမင်းစေခိုင်း၍ ဝိသကြိုနတ်သား ဖန်ဆင်း၍ ပေးအပ်
 သည်ကိုပင် “သက္ကဒတ္တိယံ” ဟု ဆိုသည်၊ ဒိယတေတိ ဒိန္နော၊ သဒ္ဓနိတိ၌ “နိစ္စံ သက္ကာဒိ
 တော ဒတ္တိယော” ဟု သုတ်တည်၍ ဒိန္နကို ဒတ္တိယံ ဟု ပြုသည်။

မွေ့လျော်အပ် မွေ့လျော်ထိုက်သော၊ ဝါ-မွေ့လျော်ဘွယ်ကောင်းသော၊ အဿမံ-
 ကျောင်းသင်္ခမ်းကို၊ ဒိသွာ - မြင်ရ၍၊ စက်မကောဋီ - စင်္ကြံအစွန်သို့၊ ဂတိာ-
 သွားပြီး၍၊ ပဒဝလဉ္စိ- ခြေရာကို၊ အပဿန္တော- မမြင်ရသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဓုဝံ-
 မချွတ်ကေန်၊ ပဗ္ဗဇိတာ- ရသေ့ရဟန်းတို့သည်၊ ဓုရဂါမေ-ပဓာနဖြစ်သောရွာ၌၊
 ဝါ- အနီးဖြစ်သောရွာ၌၊ [ပဓာနေ သန္တိကေ ဓုရော၊ - အဘိဓာန်။] ဘိက္ခံ-
 ဆွမ်းကို၊ ပရိယေသိတွာ-ရှုမှီး၍၊ ကိလန္တရူပါ - ပင်ပန်းသူ၏ အဖြစ်ဟူသော
 သဘောရှိကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ [ကိလန္တရူပါ၌ ဘာဝပဓာန ဘာဝလောပကြံ၊
 သို့မှ ရူပနှင့် အရတူနိုင်သည်။] အာဂတိာ-ပြန်လာ၍၊ ပဏ္ဏသာလံ-သစ်ရွက်မိုး
 ကျောင်းသို့၊ ပဝိသိတွာ-ဝင်၍၊ နိသိန္နာ- ထိုင်နေကုန်သည်၊ ဘဝိဿန္တိ - ဖြစ်ကုန်
 လတံ၊ ဣတိ - သို့၊ စိန္တေတွာ-ကြံစည်တွေးတော၍၊ ထောကံ-အတန်ငယ်၊ ဝါ-
 တခဏလောက်၊ အာဂမေတွာ-ဆိုင်းငံ့ပြီး၍၊ အတိဝိယ-အလွန်သာလျှင်၊ [ဝိယ
 သဒ္ဓါ ဝေအနက်ဟော၊] စိရာယန္တိ - ကြာမြင့်ကုန်၏၊ [စီရံပုဒ်နောင် ဘူဓာတ်
 အနက်၌ အာယပစ္စည်း သက်ထားသော နာမဓာတ်တည်း။] “ ဇာနိဿာမိ-
 သိအံ၊ ဝါ-သိအောင်ပြုအံ၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍။

ပဏ္ဏသာလ ကုဋိဒ္ဓါရံ - သစ်ရွက်မိုးကျောင်းငယ်၏ တံခါးကို၊ ဝိဝရိတွာ-
 ဖွင့်ပြီး၍၊ အန္တော-အတွင်းသို့၊ ပဝိသိတွာ-ဝင်၍၊ ဣတောစ- ဤမှ၎င်း၊ ဣတော
 စ-ဟိုမှ၎င်း၊ (တနည်း) ဣတော စိတောစ-ဟိုဟိုဒီဒီလည်း၊ ဩလောကေန္တော-
 ကြည့်လသော်၊ မဟာဘိတ္တိယံ - နံရံကြီး၌၊ အက္ခရာနိ - အက္ခရာတို့ကို၊ ဝါစေ
 တွာ- တိုးတိုးဆိုစေ၍၊ ဝါ- ဖတ်၍၊ ဧတေ- ဤ ပရိက္ခရာတို့သည်၊ မယံ - ငါ့ဘို့၊
 ကပ္ပိယပရိက္ခရာ- အပ်စပ်သောပရိက္ခရာတို့တည်း၊ (ဣတိ-ဤသို့ ဆုံးဖြတ်၍၊)
 ဣမေ- ဤပရိက္ခရာတို့ကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ပဗ္ဗဇိသာမိ-ရသေ့ရဟန်းပြုတော့
 အံ၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ အတ္တနာ-မိမိသည်၊ နိဝတ္ထပါရုတံ-ဝတ်အပ် မြီအပ်သော၊
 သာဠကယုဂံ - လူဝတ်အစုံကို၊ ပဇဟိ- ပယ်စွန့်ပြီ၊ [“ သုမေဓပဏ္ဍိတော ” ဟု
 ကတ္တားရှိသောကြောင့် “ ပဇဟိ ” ဟု ပါဠိမှန်ရှိရသည်၊] တေန- ထို့ကြောင့်၊
 သာဠကံ ပဇဟိံ တတ္ထာတိ- သာဠကံ ပဇဟိံ တတ္ထဟူ၍၊ (ဘဂဝါ) အာဟ-
 ဟောတော်မူပြီ၊ သာရိပုတ္တ- ရာ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ- ဤ ဆိုအပ်သောနည်းဖြင့်၊ ပဝိ
 ဋ္ဌော-ဝင်ပြီးသော၊ အဟံ-ငါဘုရားသည်၊ တဿံ ပဏ္ဏသာလာယံ-ထို သစ်ရွက်မိုး
 ကျောင်း၌၊ သာဠကံ- အဝတ်အစုံကို၊ ပဇဟိံ-ပယ်စွန့်ခဲ့ပြီ။

နဝဒေါသမုပါဂတန္တိ (ဣမိနာ)-နဝ ဒေါသမုပါဂတံဟူသော ဤပါဠိဖြင့်၊
 (ဒီပေတိ၌စပ်၊) သာဠကံ-အဝတ်အစုံကို၊ ပဇဟန္တော-ပယ်စွန့်လသော်၊ ဝါ-
 ပယ်စွန့်သော၊ (အဟံ-သည်၊) နဝဒေါသေ-ကိုးပါးသော အပြစ်တို့ကို၊ ဒိသွာ-
 မြင်၍၊ ပဇဟိံ-ပယ်စွန့်ပြီ၊ ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ ဒီပေတိ- ပြစ်၊ ဟိ-ချဲ့၊ တာပသ
 ပဗ္ဗဇိတာနံ - ရသေ့ ရဟန်းတို့အား၊ (“ တာပသပဗ္ဗဇိ - ရသေ့တို့၏ ပဗ္ဗဇာသို့၊

ပဗ္ဗဇိတာနံ-ကပ်ရောက်သူတို့အား ”ဟုလည်း အချို့စာ၌ရှိ၏။) (ဥပဋ္ဌဟန္တိ၌ စပ်။) ဝါ- တို့၏။ သာဋကသ္မိံ - လူဝတ်ကြောင်တို့၏ အဝတ်၌၊ နဝဒေါသာ- ကိုးပါးသော အပြစ်တို့သည်။ ဥပဋ္ဌဟန္တိ- ထင်လာကုန်၏။ တေသု- ထို ကိုးပါး သော အပြစ်တို့တွင်၊ တဿ- ထိုအဝတ်၏။ မဟဂ္ဂဘာဝေါ- များသော အဖိုးရှိ သည်၏အဖြစ်သည်။ ဝါ- အဖိုးများစွာ ထိုက်တန်သည်၏အဖြစ်သည်။ ဧကော- တပါးသော၊ ဒေါသော - အပြစ်တည်း။ ပရပဋိဗဒ္ဓတာယ - သူတပါးတို့၌ စပ် သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဥပ္ပဇ္ဇနဘာဝေါ - ဖြစ်ရသည်၏အဖြစ်သည်။ ဧကော- သော၊ (ဒေါသော-တည်း။) [ကိုယ်တိုင်ပြုလုပ်၍မဖြစ်၊ သူတပါးယက်ပေးမှ ဖြစ်ခြင်းကို “ပရပဋိဗဒ္ဓတာယ ဥပ္ပဇ္ဇနဘာဝ ” ဟု ဆိုသည်။ ပရေသု + ပဋိဗဒ္ဓေါ ပရပဋိ ဗဒ္ဓေါ-(သာဋကော)။ “ပရေသု ပဋိဗဒ္ဓေါ”ဟု အဘိဏ္ဍသုတ်၌ ဖွင့်သည်။]

ပရိဘောဂေန - သုံးစွဲခြင်းကြောင့်၊ လဟုကံ- လျင်စွာ၊ ကိလိဿနဘာဝေါ- ညစ်နွမ်းသည်၏အဖြစ်သည်။ ဧကော ဒေါသော-တည်း။ ဟိ-မှန်၏။ ကိလိဋ္ဌော- ညစ်နွမ်းသည်။ (သမာနော)-ဖြစ်လသော်၊ ဓောဝိတဗ္ဗောစ-ဖွပ်လျော်ထိုက်သည် ၎င်း၊ ရဇိတဗ္ဗောစ - ဆိုးထိုက်သည်၎င်း၊ ဟောတိ၊ [ဖွပ်ရ ဆိုးရသည့်အတွက် ပလိဗောဓကိစ္စများသောကြောင့် ကိလိဿနဘာဝကို အပြစ်တပါး ဟု ဆိုသည်။ “ကိလိဋ္ဌောဝ, ကိလိဋ္ဌောစ”ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏။]ပရိဘောဂေန-ကြောင့်၊ လဟု ကံ-လျင်စွာ၊ ဇီရဏဘာဝေါ- ဆွေးမြည့်သည်၏အဖြစ်သည်။ ဧကော ဒေါသော၊ ဟိ-မှန်၏။ ဇိဏ္ဏဿ-ဆွေးမြည့်သော အဝတ်ကို၊ တုန္တံဝါ-အပ်ဖြင့် ချုပ်ခြင်းသည် ၎င်း၊ ဝါ- ကို၎င်း၊ [ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ၌ တုန္တကရဏံ ဟု ရှိ၏။ “အပ်ချုပ်မှုကို ပြုခြင်း” ဟု ပေး။] အဂ္ဂဋ္ဌဒါနံဝါ- အပေါ်ထပ်ပေး, ဖါထေးခြင်းသည်၎င်း၊ ဝါ- ကို၎င်း၊ ကာတဗ္ဗံ - ပြုထိုက်သည်။ ဟောတိ၊ [ဆွေးမြည့်သည်ရှိသော် ချုပ်ရ ဖါရ ခြင်းဟူသော ပလိဗောဓကိစ္စ များသည့်အတွက် “လဟုကံ ဇီရဏဘာဝ ”ကို အပြစ်တပါးဟု ဆိုသည်။]ပုန-တဖန်၊ ပရိယေသနာယ-ရှာမှီးခြင်းဖြင့်၊ (သာဋက သ-၏။) ဒုရဘိသမ္ဘဝ ဘာဝေါ- ခဲယဉ်းစွာ ရအပ်သည်၏ အဖြစ်သည်။ (ရခဲ ခြင်းသည်။) ဧကော-သော၊ ဒေါသော-တည်း။

တာပသပဗ္ဗဇ္ဇာယ-ရသေ့တို့၏ပဗ္ဗဇ္ဇာအား၊ အသာရူပဘာဝေါ-(လူဝတ်၏) မလျော့ပတ်သည်၏အဖြစ်သည်။ ဧကော-သော၊ ဒေါသော-တည်း။ ပစ္စတ္ထိကာနံ- ဆန့်ကျင်ဘက်ကို အလိုရှိသော ခိုးသူတို့၏။ ဝါ - တို့နှင့်၊ သာဓာရဏဘာဝေါ- ဆက်ဆံသည်၏ အဖြစ်သည်။ ဧကော - သော၊ ဒေါသော - တည်း။ ဟိ - မှန်၊ ယထာ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် လုံခြုံစေအပ်သော်၊ နံ-ထို လူဝတ်ကြောင် တို့၏အဝတ်ကို၊ ပစ္စတ္ထိကာ - ဆန့်ကျင်ဘက်ကို အလိုရှိသော ခိုးသူတို့သည်။ န ဝဏ္ဏန္တိ-မယူနိုင်ကုန်၊ ဧဝံ- ဤသို့ မယူနိုင်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာအား ဖြင့်၊ ဝေါပေတဗ္ဗော-လုံခြုံစေထိုက်သည်။ ဝါ-စောင့်ရှောက်ထိုက်သည်။ ဟောတိ-

၏။ ပရိဘူဇန္တဿ - သုံးစွဲသောပုဂ္ဂိုလ်၏။ ဝိဘူသနဋ္ဌာနဘာဝေါ - တန်ဆာ၏ အဖြစ်၌ တည်သည်၏အဖြစ်သည်။ ဝါ - တန်ဆာအရာ၌ တည်သည်၏ အဖြစ် သည်။ ဧကော-သော၊ ဒေါဒသာ-တည်း။ ဂဟေတွာ-သွားလေရာရာဆောင်ယူ၍။ စရန္တဿ - လှည့်လည် သွားလာသောပုဂ္ဂိုလ်၏။ ခန္ဓဘာရ မဟိစ္ဆဘာဝေါ- ပခုံးဝန်ဖြင့် များစွာသောပစ္စည်းတို့ကို အလိုရှိသူ၏အဖြစ်သည်။ ဧကော- သော၊ ဒေါသော- တည်း။ ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်၏။ [ဝိဘူသနဘာဝေ + ဌာနံ ဝိဘူသန ဌာနံ (ဘာဝပဓာန ဘာဝလောပကြိ) ဝိဘူသနဋ္ဌာနဿ + ဘာဝေါ ဝိဘူသနဋ္ဌာန ဘာဝေါ။]

ဝါကစီရံ နိဝါသေသိန္နိ - ကား၊ သာရိပုတ္တ - ကြား၊ တဒါ - သုမေဓာဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ အဟံ - ငါသည်။ နဝ - ကိုးပါးကုန်သော၊ ဣမေ ဒေါသေ- ဤ အပြစ် တို့ကို၊ ဒိသွာ-မြင်၍၊ သာဠကံ- လူဝတ်ကြောင့်တို့၏ အဝတ်အစုံကို၊ ပဟာယ- ပယ်စွန့်၍၊ ဝါကစီရံ - ဖြူဆံမြက်ဖြင့် ပြုအပ်သော လျှော်တေသင်္ကန်းကို၊ နိ ဝါသေသိ-ဝတ်ခဲ့ပြီ၊ မုဇ္ဇတိဏံ- ဖြူဆံမြက်ကို၊ ဟီရံ ဟီရံ- အမျှင် အမျှင်၊ ဝါ- အစိတ်စိတ် အမွှာမွှာ၊ ကတွာ- ပြု၍၊ ဂန္ဓေတွာ- သီကုံး၍၊ ကတံ- ပြုအပ်သော၊ ဝါကစီရံ-ဖြူဆံမြက်ဖြင့်ပြုအပ်သော လျှော်တေသင်္ကန်းကို၊ နိဝါသန ပါရုပနတ္ထာ ယ - ဝတ်ခြင်း ခြံခြင်းအကျိုးငှါ၊ အာဒိယိံ - ယူခဲ့ပြီ၊ ဣတိအတ္ထော - ဤကား အဓိပ္ပါယ်နက်တည်း။

ဒွါဒသဂုဏမုပါဂတန္တိ-ကား၊ ဒွါဒသဟိ- ၁၂ ပါးကုန်သော၊ အာနိသံသေ ဟိ-အာနိသင်အကျိုးတို့နှင့်၊ သမန္ဓာဂတံ-ပြည့်စုံသော၊ (ဝါကစီရံ၊ နိဝါသေသိ- ၌စပ်) ဟိ-ချဲ့၊ ဝါကစီရသ္မိံ - လျှော်တေသင်္ကန်း၌၊ ဒွါဒသ- ၁၂ ပါးကုန်သော၊ အာနိသံသာ-အကျိုးတို့သည်၊ (ဟောန္တိ) (ဝါကစီရံ-လျှော်တေသင်္ကန်းသည်) အပ္ပဋ္ဌံ - နည်းသော အဖိုးရှိ၏၊ ဝါ-အဖိုးမတန်၊ သုန္ဓရံ- ကောင်း၏၊ ကပ္ပိယံ- အပ်၏၊ ဣတိ အယံ - ဤ အဖိုးမတန်သည်၏အဖြစ်၊ ကောင်းသည်၏ အဖြစ်၊

x x x x x x

ဝါကစီရံ။ ။ စိယတိ-စိအပ်၏ + ဣတိ စီရံ- မည်၏၊ စိဓာတ် + ရက်ပစ္စည်း၊ စိဋ္ဌ ဒီဃပြု၊ ဝါကသဒ္ဓါသည် သစ်ပင်၏အခေါက်တို့မှရအပ်သော လျှော်ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ သစ်ခေါက်တို့ကို ထုရိုက် တေထားသောကြောင့် “လျှော်တေ” ဟု ခေါ်ကြ၏။ “ဝါကေန + ကတံ + စီရံ ဝါကစီရံ” ဟု ပြု၊ လျှော်တေဖြင့်ပြုအပ်သောသင်္ကန်းကိုသာ မှချ အားဖြင့် ဟော၏။ ဤနေရာ၌ကား ဖြူဆံမြက်ဖြင့်ပြုအပ်သော သင်္ကန်းဖြစ်သောကြောင့် ရသေ့တို့၏အဝတ်ချင်း တူရကား မုဇ္ဇတိဏံစီရံကိုပင် အတွင်ရဋ္ဌိ သဒိသုပစာရအားဖြင့် “ဝါကစီရံ” ဟု ခေါ်ပါ။

ဟီရံ ဟီရံ ။ ။ ဟီရံ ဟီရံကို အဝယဝံ အဝယဝံဟု ယောဇနာဖွင့်၏။ ဟိဓာတ် + ရက်ပစ္စည်းဖြင့် ဒီဃပြု၍ “ဟီရံ” ဟု ဖြစ်သတတ်၊ ဟိနောတိ ပဝတ္တတံ - အစိတ်အစိတ် ဖြစ်တတ်၏။ ဣတိ ဟီရံ။

အပ်သည်၏ အဖြစ်သည်။ တာဝ - ဒုတိယအာနိသင် စသည်တို့မှ ရှေးဥျးစွာ၊
 (နိဒ္ဒိဋ္ဌော-ညွှန်ပြအပ်သော၊) ကော-တပါးသော၊ အာနိသံသော-အကျိုးတည်း၊
 (ဝါကစီရံ-ကို၊) သဟတ္တာ- မိမိလက်ဖြင့်၊ ဝါ- ကိုယ်တိုင်၊ ကာတံ - ပြုခြင်းငှါ၊
 သက္ကာ - တတ်ကောင်း၏။ ဣတိ အယံ- ဤကိုယ်တိုင် ပြုနိုင်သည်၏ အဖြစ်သည်။
 ဒုတိယော- နှစ်ခုမြောက်သော၊ အာနိသံသော- တည်း၊ (ဝါကစီရံ-သည်၊) ပရိ
 ဘောဂေန - သုံးစွဲခြင်းကြောင့်၊ သဏိကံ - ပြေးပြေး၊ ကိလိဿတိ - ညစ်နွမ်း၏။
 ဓောဝိယမာနေပိ - ဖွပ်လျှော်အပ်သော်လည်း၊ ပပဉ္စော - ကိစ္စလုပ်ငန်းကို ချွေထွင်
 ခြင်းသည်။ ဝါ-ကြာမြင့်ခြင်းသည်။ နတ္ထိ- မရှိ၊ ဣတိ အယံ- ဤ သုံးစွဲခြင်းကြောင့်
 ပြေးပြေး ညစ်နွမ်းသည်၏ အဖြစ်သည်။ တတိယော - ၃ ခုမြောက်သော၊ အာနိ
 သံသော-တည်း၊ (ဝါကစီရော-သည်) ပရိဘောဂေန-သုံးစွဲခြင်းကြောင့်၊ ဇိဏ္ဏပိ-
 ဆွေးမြည့်ပါသော်လည်း၊ သိဗ္ဗိတဗ္ဗာဘာဝေါ-ချုပ်ထိုက်သည်၏အဖြစ်၏ မရှိခြင်း
 သည်။ (အပ်ချုပ်ဘွယ် မလိုခြင်းသည်။) စတုတ္ထော- ၄ ခုမြောက်သော၊ အာနိ
 သံသော - တည်း၊ ပုန- တဖန်၊ ပရိယေသန္တဿ - ရှာမှီးသော ရသေ့ ရဟန်း၏။
 သုခေန- လွယ်ကူသဖြင့်၊ ကရဏဘာဝေါ- ပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်သည်။ ပဉ္စမော-
 ၅ ခုမြောက်သော၊ အာနိသံသော-တည်း။

တာပသပဗ္ဗဇ္ဇာယ - ရသေ့အဖြစ်ဟူသော ပဗ္ဗဇ္ဇာအား၊ သာရုပ္ပဘာဝေါ-
 လျှောက်ပတ်သည်၏ အဖြစ်သည်။ ဆဋ္ဌော - ၆ ခုမြောက်သော၊ အာနိသံသော-
 တည်း၊ ပစ္စတ္ထိကာနံ-တို့၏၊ နိရူပဘောဂဘာဝေါ-အသုံးအဆောင်မဟုတ်သည်၏
 အဖြစ်သည်။ သတ္တမော - ၇ ခု မြောက်သော၊ အာနိသံသော-တည်း၊ ပရိဘုဉ္ဇန္တ
 သ- သုံးစွဲသောရသေ့ရဟန်း၏။ ဝိဘူသနဋ္ဌာနာဘာဝေါ - တန်ဆာ၏ အဖြစ်၌
 တည်ခြင်း၏ မရှိခြင်းသည်။ အဋ္ဌမော- ရှစ်ခုမြောက်သော၊ အာနိသံသော- တည်း၊
 ဓာရဏေ-သွားလေရာရာ ဆောင်ယူခြင်း၌၊ သလ္လဟုကဘာဝေါ-ပေါ့ပါးသည်၏
 အဖြစ်သည်။ နဝမော-၉ ခုမြောက်သော၊ အာနိသံသော-တည်း၊ စိဝရပစ္စယေ-
 သင်္ကန်းဟူသောပစ္စည်း၌၊ အပ္ပိစ္ဆဘာဝေါ-နည်းသော အလိုရှိသူ၏အဖြစ်သည်။
 ဒသမော- ၁၀ ခုမြောက်သော၊ အာနိသံသော - တည်း၊ ဝါကုပ္ပတ္တိယာ-လျှော်မှ
 ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဓမ္မိကအနဝဇ္ဇဘာဝေါ-တရားနှင့် လျော်သည်၏အဖြစ်၊ အပြစ်
 မရှိသည်၏ အဖြစ်သည်။ ကောဒသမော - ၁၁ ခုမြောက်သော၊ အာနိသံသော-
 တည်း၊ ဝါကစီရော-လျှော်တေသင်္ကန်းသည်။ နဋ္ဌေပိ-ပျောက်ပျက်ပါသော်လည်း၊
 အနပေက္ခဘာဝေါ - ငဲ့ကွက်ခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်သည်။ ဒွါဒသမော - ၁၂ ခု
 မြောက်သော၊ အာနိသံသော-တည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

အဋ္ဌဒေါသသမာကိဏ္ဍံ, ပဇဟိံ ပဏ္ဏသာလကန္တိ-ကား၊ ကထံ-အဘယ်သို့
 လျှင်၊ ပဇဟိ - ပယ်စွန့်ခဲ့သနည်း၊ ကိရ- ချဲ့၊ သော - ထိုသုမေဓာ သုခမိန်သည်။
 ဝရသာဋကယုဂံ - လူဝတ်ကြောင်တို့၏ ကောင်းမြတ်သော ပုဆိုးအစုံကို၊ ဩမုဇ္ဇ

န္တော-ချွတ်လျက်၊ စိဝရဝံသေ-သင်္ကန်းတန်းဝါး၌၊ လဂ္ဂိတံ-ချိတ်အပ်သော၊ ဝါ-
 လွှားအပ်သော၊ အနောဇပုပ္ဖဒါမသဒိသံ- အနော်ဇာပန်းကုံးနှင့် တူသော၊ ဝါ-
 လိပ်ဆူးရွှေ ပန်းကုံးနှင့်တူသော၊ ရတ္တဝါကစီရံ - ဆိုးအပ်ပြီးသော လျှော်တေ
 သင်္ကန်းကို၊ [လိပ်ဆူးရွှေသည် ဝါသောကြောင့် ရတ္တကို “နီမြန်းသော” ဟု မပေး
 ဓေလိုကြ၊] ဂဟေတွာ - ယူ၍၊ နိဝါသေတွာ - ဝတ်၍၊ တဿ - ထို ကိုယ်ဝတ်
 သင်္ကန်း၏၊ ဥပရိ-အထက်၌၊ အပရံ-တပါးသော၊ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ - ရွှေအဆင်းနှင့်
 တူသော အဆင်းရှိသော၊ ဝါကစီရံ - လျှော်တေ သင်္ကန်းကို၊ ပရိဒဟိတွာ - ဝတ်
 ရုံ၍၊ ဝါ- ယမ်း၍၊ ပုန္နာဂပုပ္ဖသန္တရသဒိသံ - ပုန်းညက်ပန်း အဆင်းနှင့်တူသော၊
 သခုရံ- ခွါနှင့်တကွဖြစ်သော၊ အဇိနစမ္ပံ- သားရေကို၊ ဧကံသံ-တခုသော လက်ဝဲ
 အဘို့၌၊ ဝါ-လက်ဝဲတဖက် ပခုံးထက်၌၊ ကတွာ-ပြု၍၊ ဝါ-တင်၍၊ ဇဋ္ဌာမဏ္ဍလံ-
 ဆံကျစ်ဝန်းကို၊ ပရိမုဉ္ဇိတွာ- စွပ်၍၊ စူဠာယ-ဥသျှောင်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ-တကွ၊ နိစ္စလ
 ဘာဝကရဏတ္ထံ-မတုန်လှုပ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်းအကျိုးငှါ၊ [ဆံကျစ်ဝန်းနှင့်
 ဥသျှောင်ကို မတုန်လှုပ်အောင်၊] သာရသုစိံ - ကောင်းမြတ်သော ဆံထိုးကို၊
 [အချို့က “ဒန္တသုစိံ” ဟု ဆိုသေး၏၊ မကောင်း၊ သာရသဒ္ဓါ ဥတ္တမတ္ထဝါစက၊]
 ပဝေသေတွာ- သွင်း၍၊ မုတ္တဇာလသဒိသာယ - ပုလဲဇာကွန်ယက်နှင့် တူသော၊
 သိက္ခာယ-ဆိုင်း၌၊ ပဝါဠဝဏ္ဏံ-သန္တာအဆင်းရှိသော၊ ကုဏ္ဍိကံ-ရေကယားကို၊
 သြဒဟိတွာ- ထား၍၊ တိသုဌာနေသု-အဖျား ၂ သွယ် အလယ်အားဖြင့် ၃ ဌာန
 တို့၌၊ ဝင်္ကကဇိ - ကောက်သော ထမ်းပိုးကို၊ အာဒါယ - ယူ၍၊ ဧကိဿာ-
 တဖက်သော၊ ကာဇကောဋိယာ-ထမ်းပိုးအစွန်၌၊ ကုဏ္ဍိကံ-ရေကယားကို၎င်း၊
 ဧကိဿာ-တဖက်သော၊ (ကာဇကောဋိယာ- ၌) အင်္ကျီသက ပစ္ဆိ တိဒဏ္ဍကာဒိ

x x x x x x x

သခုရံ အဇိနစမ္ပံ။ ။အဇကတ် ဣနပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော အဇိနသဒ္ဓါသည် “စမ္ပ-
 သားရေ” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ [အဇတိ ရဇံ ဒိပတီတိ အဇိနံ-မြူကို ပစ်ပယ်
 တတ်သော သားရေ၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ “ အဇတိ ဝိက္ကယံ ဂစ္ဆတိ - ရောင်းအပ်သည်
 အဖြစ်သို့ ရောက်၏၊ ဣတိ အဇိနံ ” ဟု ပြု၏၊] သမင်ကို အဇိနယောနိ (သားရေ၏
 အကြောင်းဖြစ်သော သားကောင်) ဟု အဘိဓာန် (၆၁၇) ဆို၏၊ ဤ၌ အဇိနနှင့် စမ္ပကို
 တွဲ၍ပြသောကြောင့် အဇိနပုဒ်ကို သမင်စသော သားကောင်အနက်ဟောဟု ကြံသင့်၏၊
 ထို့ကြောင့် “အဇိနစမ္ပံ- သားရေ (သားကောင်၏ အရေ)” ဟု မှတ်ပါ၊ ဤအတိုင်း
 ဆိုလျှင် “သခုရံ- ခွါနှင့်တကွဖြစ်သော (ခွါပါသော) သားရေ” ဟူသော စကား
 နှင့်လည်း လျော်၏။

ရှေးအနက်။ ။ရှေးက “ သခုရံ- ခြေသည်းမြွှာနှင့် တကွဖြစ်သော၊ အဇိနစမ္ပံ-
 သစ်နက်ရေကို ” ဟုလည်း တနည်း ပေးကြသေး၏၊ “ ခုရံကိုလည်း ခွါနှင့်တူသော
 ခြေသည်းမြွှာကို သဒိသုပစာရအားဖြင့် ဟော၏” ဟု ယူကြ၏၊ ဂဏ္ဍိ၌ကား “သစ်နက်”
 ဆိုသော်လည်း “တကယ်နက်သော သားကောင် မဟုတ်၊ သားကောင်တမျိုး၏ နာမည်
 သာ” ဟု ဆို၍ “သခုရံ-ခွါနှင့်တကွဖြစ်သော” ဟုသာ ပေးစေလိုသည်။

နိ-သစ်သီးချူစရာ ချိတ်, တောင်း, သုံးချောင်းထေခံ (ခွေးခြေ) တို့ကို၎င်း၊ ဩလဂ္ဂေ တွာ- တွဲရရဲ့ချိတ်၍၊ ခါရိကာဇံ- ရသေ့ပရိက္ခရာဝန်တို့ဖြင့်ပြည့်သော ထမ်းပိုးကို၊ အံသေ- ပခုံး၌၊ ကတွာ - ပြု၍၊ (ထမ်း၍၊) ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန- လက်ျာလက် ဖြင့်၊ ကတ္တရဒဏ္ဍံ - တောင်ဝှေးကို၊ ဂဟေတွာ - ကိုင်၍၊ ပဏ္ဏသာလတော- သစ်ရွက်မိုးကျောင်းမှ၊ နိက္ခမိတွာ-ထွက်၍၊ သဗ္ဗိဟဒတ္ထ-အတောင်ခြောက်ဆယ် ရှိသော၊ မဟာစက်မေ-စင်္ကြံမ၌၊ [ဘေး ၂ ဘက်က စင်္ကြံမြှောင်ကို တားမြစ်လို၍ “မဟာ” ဟု ဝိသေသနထည့်သည်။] အပရာပရံ - ထိုမှ ဤမှ၊ ဝါ - ခေါက်တုံး ခေါက်ပြန်၊ စက်မန္တာ-စင်္ကြံသွားလျက်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဝေသံ- ရသေ့အသွင် ကို၊ ဩလောကေတွာ-ကြည့်၍၊ မယံ-ငါ၏၊ မနောရထော-စိတ်၏ အလိုသည်၊ မတ္ထကံ-အထွဋ်အထိပ်သို့၊ ပတ္တော- ရောက်ပေပြီ တကား၊ မေ-ငါ၏၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ- ရသေ့အဖြစ်သည်၊ သောဘတိဝတ-တင့်တယ်ပေစွတကား၊ အယံပဗ္ဗဇ္ဇာနာမ- ဤ ရသေ့အဖြစ်မည်သည်ကို၊ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓါဒီဟိ - ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အစရှိ ကုန်သော၊ သဗ္ဗေဟိပိ - အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ မိရပုရိသေဟိ - ပညာရှိ ယောက်ျားတို့သည်၊ ဝဏ္ဏိတာ-ချီးမွမ်းအပ်ပြီ၊ ထောမိတာ-ထောမနာအပ်ပြီ။

မေ- ငါသည်၊ ဂိဟိဗန္ဓနံ - လူတို့၏ အနှောင်အဖွဲ့ကို၊ ပဟိနံ- ပယ်အပ်ပေပြီ၊ နေက္ခမ္မံ-လူ့ဘောင်မှထွက်မြေခံကြောင်းရသေ့အဖြစ်သို့၊ [“နေက္ခမ္မံ ပဌမဇ္ဈာနေ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာယံ ဝိမုတ္တိယံ” စသော အဘိဓာန်လာ၅နက်တို့တွင် ဤ၌ နေက္ခမ္မသဒ္ဓါသည် ပဗ္ဗဇ္ဇာ အနက်ဟော။] နိက္ခန္ဓော - ထွက်ငြိမ်းသည်၊ အသ္မိ- ဖြစ်၏၊ မေ-ငါသည်၊ ဥတ္တမပဗ္ဗဇ္ဇာ- မြတ်သောရသေ့ အဖြစ်ကို၊ လဒ္ဓါ-ရအပ်ပြီ၊ သမဏဓမ္မံ - ရဟန်း တရားကို၊ ကရိဿာမိ-ပြုတော့အံ့၊ အဂ္ဂဗလသုခံ- မြတ်သော ဖိုလ်ချမ်းသာကို၊ လဘိဿာမိ - ရတော့အံ့၊ ဣတိ - ဤသို့ ကြံ၍၊ ဥဿာဟဇာတော - ဖြစ်သော အားတက်သရောရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ခါရိကာဇံ - ရသေ့ ပရိက္ခရာဝန်တို့ဖြင့် ပြည့်သောထမ်းပိုးကို၊ ဩတာရေတွာ- ချ၍၊ [ပခုံးပေါ်မှ ချ၍၊] စက်မဝေမဇ္ဈေ- စင်္ကြံအလယ်၌၊ မုဂ္ဂဝဏ္ဏသိလာပဇ္ဇေ- ပဲနောက်အဆင်းရှိသော ကျောက်ဖျာ၌၊ သုဝဏ္ဏ ပဋိမာဝိယ-ရွှေဆင်းတုတော်ကဲ့သို့၊ နိသိန္ဓော-ထက်ဝယ် ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေ လျက်၊ ဒိဝသဘာဂံ-နေအဘို့ကို၊ ဝိတိနာမေတွာ-လွန်စေပြီး၍၊ သာယနသမယံ- ညနေချမ်းအချိန်၌၊ ပဏ္ဏသာလံ - သစ်ရွက်မိုးကျောင်းသို့၊ ပဝိသိတွာ- ဝင်ပြီး၍၊ ဝိရလ မဉ္ဇကပသေ - ခပ်ကျဲကျဲ ခက်အပ်သော ညောင်စောင်းငယ်၏ ဘေး၌၊

x x x x x x x x

ဝိရလ မဉ္ဇက။ ။ ကြိမ်နွယ်တို့ဖြင့် ကျိုးတိုး ကျဲတဲ ဖွဲ့ကြက်ထားအပ်သောကြောင့် ဝိရလ (ဝိရဠ) ဟု ဆိုဟန်တူသည်။ “ဝိရလံ- ကျိုးတိုးကျဲတဲ+ ဝိတံ-ယက်အပ် ဖွဲ့ကြက် အပ်သော+မဉ္ဇကံ ဝိရဠမဉ္ဇကံ” ဟု ပြု၊ “ဝိတမဉ္ဇက” ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏။ “ ကြိမ်နွယ် တို့ဖြင့် ဖွဲ့ကြက်အပ်သောညောင်စောင်း” ဟုပင် အနက်ထွက်၏။ [စာအုပ်တိုင်း “ဝိရလ” ဟုလည်း ရှိ၏။ အဘိဓာန်၌ မရှိ။]

ကဋ္ဌတ္တရိကာယ- သစ်သားအခင်း၌၊ နိပဇ္ဇော- လျောင်းလျက်၊ သရီရံ-ကိုယ်ကို၊ ဥတုံ-အငွေ့ကို၊ ဂါဟာပေတွာ-ယူစေ၍၊ ဗလဝပစ္စုသေ-အားရှိသော မိုးသောက် အချိန်၌၊ (“ပစ္စိမယာမ်၌” ဟု ယောဇနာဖွင့်၏။) ပဗုဇ္ဈိတွာ-နိုး၍၊ အတ္တနော- မိမိ၏၊ အာဂမနံ-တောထွက်၍ လာခဲ့ပုံကို၊ အာဝဇ္ဇေသိ-ဆင်ခြင်ပြီ။

(ကိံ - အဘယ်သို့ ဆင်ခြင်သနည်း။) အဟံ - ငါသည်၊ ဃရာဝါသေ-အိမ် ဟူသော အာဝါသ၌၊ ဝါ-အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၌၊ အာဒီနဝံ-အပြစ်ကို၊ ဒိသ္မာ - မြင်၍၊ အမိတဘောဂံ - မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော စည်းစိမ်ကို၎င်း၊ အနန္တ ယသံ-အဆုံး အပိုင်းအခြားမရှိသော အခြွေအရံကို၎င်း၊ ပဟာယ - ပယ်စွန့်၍၊ အရညံ-တောသို့၊ ပဝိသိတွာ-ဝင်၍၊ နေက္ခမ္မံ-နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို၊ [ဤနေရာ၌ကား “နေက္ခမ္မသဒ္ဓါသည် နိဗ္ဗာန်အနက်ဟော” ဟု ယောဇနာဆို၏။] ဂဝေသန္တော- ရှာမှီးလိုသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ ပဗ္ဗဇ္ဇိတော- ရသေ့အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခဲ့ပြီ၊ ဒါနိ- ယခုအခါ၌၊ ဣတော- ဤနေ့မှ၊ ပဋ္ဌာယ- စ၍၊ ပမာဒစာရံ- မေ့မေ့လျော့လျော့ လှည့်လည်ခြင်းကို၊ စရိတုံ-လှည့်လည်ခြင်းငှါ၊ န ဝန္တတိ-မသင့်၊ [စာရံနှင့် စရိတုံ သည် အရတူသောကြောင့် အဘေဒဘေဒုပစာကြီ။] ဟိ - မှန်၏၊ ပဝိဝေကံ- အပေါင်းအဖော် ကိလေသာတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကို၊ ပဟာယ - ပယ်စွန့်၍၊ ဝိစရန္တံ-လှည့်လည်သူကို၊ မိစ္ဆာဝိတက္က မက္ခိကာ- မိစ္ဆာဝိတက် တည်းဟူသော မှက် ခြင် တို့သည်၊ ခါဒန္တိ - ခဲစားကုန်၏၊ [ဝိဝေကရတို့ အားမထုတ်သူမှာ ကိလေသာ တိုးနေသည်-ဟုလို။] ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ မယာ-ငါသည်၊ ပဝိဝေကံ- အပေါင်းအဖော် ကိလေသာတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကို၊ အနုဗြူဟေတုံ- အဖန်ဖန် တိုးပွားစေခြင်းငှါ၊ ဝန္တတိ - သင့်၏၊ ဟိ- မှန်၊ အဟံ- ငါသည်၊ ဃရာဝါသံ- အိမ် ဟူသော အာဝါသကို၊ ဝါ - အိမ်ရာတည်ထောင် လူ၏ဘောင်ကို၊ ပလိဗောဓ

x x x x x x x x x

ကဋ္ဌတ္တရိကာယ။ ။ကဋ္ဌ+အတ္တရိကာ၊ အာပုဗ္ဗ ထရဓာတ်၊ ကျပစ္စည်း၊ ဣ အာဂုံ ဟု ကြံ၊ အတ္တရိယတေ-ခင်းအပ်၏၊ ဣတိ အတ္တရိယာ၊ ယကို ကပြီ၊ ဝုဒ္ဓိပြု၍ “တ္တာ” ဟု ရှိလျှင် ကောင်း၏၊ အခြားနေရာ၌ အပစ္စည်းဖြင့် “အတ္တရ” ဟုသာ တွေ့ရ၏၊ ထို့ကြောင့် “အတ္တရိယတေတိ အတ္တရော၊ အတ္တရောယေဝ အတ္တရိကာ” ဟု သော်လည်း ကြံပါ။ ကဋ္ဌေန + ကတာ + အတ္တရိကာ ကဋ္ဌတ္တရိကာ - သစ်သားဖြင့် ပြုအပ်သော အခင်း၊ (သစ်သားပျဉ်ချပ်)၊ ညောင်စောင်းဘေး၌ ထားအပ်သော ထို အခင်းပေါ်၌သာ လည်းလျောင်းသည်၊ ညောင်စောင်းပေါ်၌ မအိပ် - ဟုလို။ [ယောဇနာ၌ “ကဋ္ဌာဝေ အတ္တရိကာ ကဋ္ဌတ္တရိကာ” ဟု ပြု၍ “ အတ္တရိတ ပဒရကဋ္ဌသ္မိံ - ခင်းအပ်သောပျဉ်ချပ် သစ်သား၌” ဟု အနက်ဖွင့်၏။]

မိစ္ဆာဝိတက္က မက္ခိကာ။ ။ ကာမ၊ ဗျာပါဒ၊ ဝိဟိံသာဝိတက်ကို မိစ္ဆာဝိတက်ဟု ဆိုသည်။ မက္ခိကာသဒ္ဓါသည် “မက္ခိကာ ပူတိမိစ္ဆန္တိ” ၌ ယင်ကောင်ကိုဟော၏၊ “မက္ခိကာ မရ” ၌ ယင်ပျားကို ဟော၏၊ “ဝဗ္ဗိကေဟိ မက္ခိကာ နိက္ခမိံသု” ၌ ပလူကို ဟော၏၊ ဤ၌ကား “ခါဒန္တိ” ဟု ဆိုသောကြောင့် မှက်-ခြင်အနက်ကို ယူသင့်သည်။

တော- နောက်ရှက်တတ်သော ဘေးရန်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဒိသွာ-မြင်၍၊ နိက္ခန္ဓော- ထွက်ခဲ့ပြီ။ [“ ယရာဝါသ ပလိဗောဓတော အာဒိနဝံဒိသွာ ” ဟုလည်း ရှိ၏၊ မကောင်း။] အယဉ္ဇ ပဏ္ဏသာလာ-၍ သစ်ရွက်မိုးကျောင်းသည်လည်း၊ မနာပါ- စိတ်ကို တိုးပွားစေတတ်၏။ ဝါ-မြတ်နိုးဘွယ်ကောင်း၏။ ပရိဘဏ္ဍကတာ-ပြုအပ် ပြီးသော ပရိဘဏ်ရှိသော၊ ဝါ-ထက်ဝန်းကျင် အပြေအပြစ်ပြုအပ်ပြီးသော၊ ဘူမိ- မြေသည်၊ ဗေလုဝပက္ကဝဏ္ဏာ-ဥရှစ်သီးမှည့်အဆင်းကဲ့သို့ ဝါဝင်းသော အဆင်း ရှိ၏။ သေတဘိတ္တိယော-ဖြူသောနံရံတို့သည်၊ ရဇတဝဏ္ဏာ-ငွေအဆင်းရှိကုန်၏။ ပဏ္ဏစ္ဆဒနံ- သစ်ရွက်အမိုးသည်၊ ကပေါတပါဒဝဏ္ဏံ- ခိုခြေအဆင်း ရှိ၏။ ဝိရလ မဉ္ဇကော - ကျိုးတိုးကျဲတဲခက်အပ်သော ညောင်စောင်းငယ်သည်၊ ဝိစိတ္တတ္ထရဏ ဝဏ္ဏော-ဆန်းကြယ်သောအခင်း၏ အဆင်းရှိ၏။ ဝသနဋ္ဌာနံ-နေရာအရပ်သည်၊ နိဝါသဖါသုကံ- နေခြင်း၌ ချမ်းသာ၏။ မေ- ငါ၏။ ဂေဟသမ္ပဒါ- အိမ်၏ ပြည့်စုံ ခြင်းသည်၊ ဧတ္ထော-ဤနေရာအရပ်ထက်၊ အတိရေကတရာဝိယ-သာလွန်သကဲ့သို့၊ န ပညာယတိ-မထင်ရှား၊ [“ လူ့ဘောင်တုန်းကအိမ်သည် ဤနေရာထက် မသာ ပါ ” ဟုလို၊] ဣတိ-ဤသို့၊ အာဝဇ္ဇေသိ-ဆင်ခြင်ပြီ၊ (ဣတိ-ဤသို့ ဆင်ခြင်ပြီး၍၊) ပဏ္ဏသာလာယ- သစ်ရွက်မိုးကျောင်း၏၊ ဒေါသေ-အပြစ်တို့ကို၊ ဝိစိနန္ဒော- စူးစမ်း စိစစ်လသော်၊ အဋ္ဌဒေါသေ - ရှစ်ပါးကုန်သော အပြစ်တို့ကို၊ ပဿိ - တွေ့မြင်ရပြီ။

ဟိ- ချဲ့၊ ပဏ္ဏသာလ ပရိဘောဂသ္မိံ - သစ်ရွက်မိုးကျောင်းကို သုံးစွဲခြင်း၌၊ အာဒိနဝါ- အပြစ်တို့သည်၊ အဋ္ဌ - ရှစ်ပါးတို့တည်း၊ မဟာသမ္ဘာရေန-များစွာ သော အဆောက်အဦးဖြင့်၊ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေ - သစ်သား အဆောက်အဦးတို့ကို၊ သမောဓာနေတွာ - စုပေါင်း၍၊ ကရဏပရိယေသနဘာဝေါ - ပြုရခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ရှာမှီးရခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်သည်၊ ဧကော- တပါးသော၊ အာဒိနဝေါ- တည်း၊ တိဏပဏ္ဏမတ္တိကာသု-မြက်၊ သစ်ရွက်၊ မြေညက်တို့သည်၊ ပတိတာသု- ကျကုန်လသော်၊ တာသံ-ထိုမြက်၊ သစ်ရွက်၊ မြေညက်တို့၏၊ (တာ-၌စပ်၊) ဝါ- တို့ကို၊ (တဗ္ဗ၌စပ်၊) ပုနပ္ပုနံ - အဖန်ဖန်၊ ထပေတဗ္ဗတာယ- ထားထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ နိဗဒ္ဓဇဂ္ဂနဘာဝေါ-အမြဲမပြတ် သုတ်သင်ရခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ် သည်၊ ဒုတိယော-သော၊ အာဒိနဝေါ-တည်း၊ သေနာသနံနာမ-ကျောင်း အိပ်ရာ နေရာမည်သည်၊ မဟလ္လကဿ - အသက်သိက္ခာ ဂုဏ်ဝါကြီးသူ၏ (အထံသို့)၊ ပါပုဏာတိ-ရောက်၏၊ အဝေလာယ-အချိန်မဲ့ အခါမဲ့၌၊ ဝုဋ္ဌာပိယမာနဿ- ကြီးသူကထစေအပ်သော သီတင်းငယ်၏၊ စိတ္တေကဂ္ဂတာ-စိတ်၏ တခုထည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်သည်၊ ဝါ-စိတ်၏ တည်ကြည်ခြင်းသည်၊ နဟောတိ-မဖြစ်၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ ဥဋ္ဌာပနိယဘာဝေါ - ထစေထိုက်သည်၏ အဖြစ်သည်၊ တတိ ယော, အာဒိနဝေါ- တည်း၊ သိတုဏှပဋိဃာတေန- အအေး အပူကို တားမြစ်

နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ ကာယဿ-၏၊ [ကျောင်းတွင်း၌နေသော ကိုယ်၏၊] သုခုမာလ
 ကရဏဘာဝေါ-နနယ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်သည်၊ စတုတ္ထော၊
 အာဒိနဝေါ၊ ဂေဟံ - အိမ်သို့၊ ဝါ- ကျောင်းသို့၊ ပဝိဋ္ဌေန - ဝင်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်
 သည်၊ ယံကိဉ္စိ- အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ ပါပံ - မကောင်းမှုကို၊ ကာတုံ-
 ပြုခြင်းငှါ၊ သက္ကာ-တတ်ကောင်း၏၊ ဣတိ-ထို ကြောင့်၊ ဂရဟပဋိစ္ဆာဒနဘာဝေါ-
 ကဲ့ရဲ့ဘွယ်ကို ဖုံးထားတတ်သည်၏ အဖြစ်သည်၊ ပဉ္စမော-သော၊ အာဒိနဝေါ-
 တည်း၊ [ထိုသို့ ကဲ့ရဲ့ဘွယ်ကို ဖုံးထားနိုင်သောကြောင့် လူဝတ်ကြောင်တို့ မင်္ဂလာ
 ဆောင်ပြီးနောက် အိမ်ဆောက်ကြတော့သည်၊] မယုန္တိ-ငါ၏ ဥစ္စာဟူ၍၊ ပရိဂ္ဂဟ
 ကရဏဘာဝေါ-သိမ်းပိုက်မှုကို ပြုရခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်သည်၊ ဆဋ္ဌော - သော၊
 အာဒိနဝေါ-တည်း၊ ဂေဟဿ-အိမ်၏၊ ဝါ-ကျောင်း၏၊ သေ (သော)အတ္ထိ
 ဘာဝေါနာမ- ဤရှိသည်၏အဖြစ်မည်သည်၊ ဒုတိယက ဝါသောဝိယ-နှစ်ယေခံ
 မြောက်ရှိသူ၏ နေခြင်းနှင့်တူ၏၊ [လင်ရှိသော မယား၊ မယားရှိသော လင်၏ နေခြင်း
 မျိုးနှင့် တူ၏-ဟူလို၊] ဣတိ(အယံ)- ဤသို့ နှစ်ယောက်မြောက်ရှိသူ၏ နေခြင်းနှင့်
 တူသည်၏ အဖြစ်သည်၊ သတ္တမော - သော၊ အာဒိနဝေါ - တည်း၊ ဥကမာဂ်လ
 ယရဂေါဠိကာဒိနံ- သန်း၊ ကြမ်းပိုး၊ အိမ်မြှောင် အစရှိသည်တို့၏၊ ဝါ- တို့နှင့်၊
 သာဓာရဏတာယ - ဆက်ဆံသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဗဟုသာဓာရဏဘာဝေါ-
 များစွာသောသတ္တတို့နှင့် ဆက်ဆံသည်၏အဖြစ်သည်၊ အဋ္ဌမော-သော၊ အာဒိန
 ဝေါ-တည်း၊ ဣတိ- ဤသို့လျှင်၊ အဋ္ဌ- ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ဣမေ အာဒိနဝေ-ဤ
 အပြစ်တို့ကို၊ ဒိသွာ-မြင်၍၊ မဟာသတ္ထော- ဘုရားအလောင်းသည်၊ ပဏ္ဍသာလံ-
 သစ်ရွက်မိုးကျောင်းကို၊ ပဇဟိ-ပယ်စွန့်ပြီး၊ တေန-ထိုကြောင့်၊ အဋ္ဌဒေါသသမာ
 ကိဏ္ဍံ၊ ပဇဟိ ပဏ္ဍသာလကန္တိ-ကံဟူ၍၊ ဘဂဝါ-သည်၊ အာဟ-မူပြီး။

ဥပါဂမိံ ရုက္ခမူလံ ဂုဏော ဒသဟုပါဂတန္တိ - ကား၊ ဆန္ဒံ - အမိုးကို၊ ဝါ-
 မိုးအပ်သောကျောင်းကို၊ ပဋိက္ခိပိတ္တာ- ပယ်ပြီး၍၊ ဒသဟိ - ၁၀ ပါးကုန်သော၊
 ဂုဏောဟိ-အာနိသင်ဂုဏ်တို့နှင့်၊ ဥပေတံ-ပြည့်စုံသော၊ ရုက္ခမူလံ-သစ်ပင်၏အနီး
 အောက်သို့၊ ဥပါဂတော- ကပ်ရောက်သည်၊ အသ္မိ-ဖြစ်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝဒတိ-
 ဟောတော်မူ၏။....တကြ - ထို ဂုဏော ဒသဟုပါဂတံဟူသော ပါဠိ၌၊ ဣမေ-ဤ
 ဆိုအပ်လတံတို့ကား၊ ဒသ-၁၀ ပါးကုန်သော၊ ဂုဏာ-အာနိသင်ဂုဏ်တို့တည်း၊
 အပ္ပသမ္ဘာရတာ - သစ် ဝါးစသော အဆောက်အဦး မရှိသည်၏ အဖြစ်သည်၊
 ဧကော-တပါးသော၊ ဂုဏော-အာနိသင်ဂုဏ်တည်း၊ [အပ္ပဟရိတေ၌ကဲ့သို့ ဤ
 အပ္ပသမ္ဘာရတာ၌ အပ္ပသဒ္ဓါ အဘာဝဝါစက။] ဟိ-မှန်၊ တတ္ထ-ထို ရုက္ခမူလ၌၊
 ဥပဂမန မတ္တမေဝ-ကပ်ဝင်ခြင်းမျှသည်သာ၊ ဝါ-ကပ်ဝင်ရုံမျှသည်သာ၊ ဟောတိ-
 ဖြစ်၏၊ [ဝေဖြင့် “အထူးပြုလုပ်စရာမရှိ” ဟု ကန့်သည်။] ဣတိ-ထို ကြောင့်၊ အပ္ပ
 သမ္ဘာရတာ-သည်၊ ဧကော , ဂုဏော-တည်း၊ အပ္ပဋိဇဂ္ဂနတာ- သုတ်သင်ရခြင်း

မရှိသည်၏ အဖြစ်သည်။ ဒုတိယော-သော၊ ဂုဏော-တည်း၊ ဟိ-မှန်၊ တံ- ထို
 ရုက္ခမူလသည်။ သမ္ပဋ္ဌိ - တံမြက်လှည်းအပ်သည်။ (သမာနံ)ပိ- ဖြစ်သော်၎င်း၊
 အသမ္ပဋ္ဌိ- တံမြက် မလှည်းအပ်သည်။ (သမာနံ)ပိ - ဖြစ်သော်၎င်း၊ ပရိဘောဂ
 ဖါသုကံ - သုံးစွဲခြင်း၌ ချမ်းသာသည်။ ဟောတိယေဝ - ဖြစ်သည်သာ၊ အနုဋ္ဌာ
 ပနိယဘာဝေါ- သီတင်းကြီးက မထစေထိုက်သည်၏အဖြစ်သည်။ တတိယော-
 သော၊ ဂုဏော-တည်း၊ ဂဟရံ-ကဲ့ရဲ့ ဘွယ်ကို၊ နပုဋိစ္ဆာဒေတိ-မဖုံးကွယ်တတ်၊
 ဟိ-မှန်၊ တတ္ထ-ထိုသစ်ပင်၏အနီးအောက်၌၊ ပါပံ-မကောင်းမှုကို၊ ကရောန္တော-
 ပြုသူသည်။ လဇ္ဇတိ - အရှက်ရတတ်၏၊ ဣတိ- ထို့ကြောင့်၊ ဂရဟာယ- ကဲ့ရဲ့
 ဘွယ်ကို၊ အပုဋိစ္ဆာဒနဘာဝေါ-မဖုံးကွယ်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည်။ စတုတ္ထော-
 သော၊ ဂုဏော-တည်း၊ အဗ္ဗောကာသဝါသော ဝိယ- လွင်တီးခေါင်၌ နေရခြင်း
 ကဲ့သို့၊ (နေရသလောက်) ကာယံ-ကိုယ်ကို၊ န သန္တမ္ပတိ- မတောင့်တင်းစေ၊
 ဣတိ- ဤသို့၊ ကာယဿ-ကိုယ်၏၊ အသန္တမ္ပနဘာဝေါ-မတောင့်တင်းစေတတ်
 သည်၏အဖြစ်သည်။ ပဉ္စမော-သော၊ ဂုဏော-တည်း၊ ပရိဂ္ဂဟကရဏာဘာဝေါ-
 ငါ့ဥစ္စာ ဟု သိမ်းပိုက်မှုကို ပြုရခြင်း၏ မရှိခြင်းသည်။ ဆဋ္ဌော - သော၊ ဂုဏော-
 တည်း၊ ဂေဟာလယပဋိက္ခေပေါ-ကျောင်း၌ တွယ်တာမှုကို ပယ်နိုင်ခြင်းသည်။
 သတ္တမော-သော၊ ဂုဏော-တည်း၊ ဗဟုသာဓာရဏ ဂေဟေဝိယ- များစွာသော
 လူတို့နှင့်ဆက်ဆံသော အိမ်၌ကဲ့သို့၊ နံ-ထိုရုက္ခမူလကို၊ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမိ-သုတ်သင်
 အံ့၊ နိက္ခမထ- ထွက်ကြပါကုန်ဥား၊ ဣတိ - ဤသို့ ပြော၍၊ နိဟရဏာဘာဝေါ -
 နှင်ထုတ်ရခြင်း၏ မရှိခြင်းသည်။ အဋ္ဌမော- သော၊ ဂုဏော- ဂုဏ်တည်း၊ ဝသန္တ
 သ-နေသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သပ္ပိတိက ဘာဝေါ-နှစ်သက်ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သည်၏
 အဖြစ်သည်။ နဝမော-သော၊ ဂုဏော-တည်း၊ ရုက္ခမူလ သေနာသနဿ-ရုက္ခမူ
 ကျောင်း၏၊ ဂတဂတဋ္ဌာနေ - ရောက်အပ်ရောက်အပ်သောအရပ်၌၊ သုလဘတာ
 ယ- လွယ်ကူစွာ ရအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (ရလွယ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊)
 အနပေက္ခဘာဝေါ- ငဲ့ကွက်ရခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်သည်။ ဒသမော - သော၊
 ဂုဏော - တည်း၊ ဣတိ- ဤသို့လျှင်၊ ဒသ-၁၀ ပါးကုန်သော၊ ဣမေ ဂုဏေ-
 ဤ အာနိသင်ဂုဏ်တို့ကို၊ ဒိသွာ-မြင်၍၊ ရုက္ခမူလံ-သို့၊ ဥပဂတော-ကပ်ရောက်ခဲ့
 သည်၊ အသ္မိ-ဖြစ်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝဒတိ-ဟောတော်မူ၏။

တ္ထကာနိ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဣမာနိ ကာရဏာနိ - ဤ
 အကြောင်းတို့ကို၊ သဗ္ဗက္ခေတွာ-မှတ်သားပြီး၍၊ မဟာသတ္တော-ဘုရားအလောင်း
 သည်၊ ပုနဒိဝသေ - နောက်တနေ့၌၊ ဘိက္ခာယ - ဆွမ်းအလို၎င်း၊ ဂါမိ- ရွာသို့၊
 ပါဝိသိ- ဝင်ပြီ၊ အထ- ဆွမ်းခံဝင်ရာ ထိုအခါ၌၊ အဿ- ထို သုမေဓာရှင်ရသေ့
 အား၊ သမ္ပတ္တဂါမေ- ရောက်အပ်သောရွာ၌၊ မနုဿာ - လူတို့သည်၊ မဟန္တေန-
 ကြီးစွာသော၊ ဥဿာဟေန-အားတက်သရောဖြင့်၊ ဘိက္ခံ-ဆွမ်းကို၊ အဒံသု-ပေးလှူ

ကြကုန်ပြီ၊ သော- ထို သုမေဓာရှင်ရသေ့သည်၊ ဘတ္တကိစ္စံ- ဆွမ်းစားခြင်းကိစ္စကို၊ နိဋ္ဌာပေတွာ-ပြီးဆုံးစေပြီး၍၊ အဿမံ-ကျောင်းသင်္ခမ်းသို့၊ အာဂမ္မ-လာ၍၊ နိသီဒိတွာ - ထိုင်၍၊ စိန္တေသိ-စဉ်းစားပြီ၊ (ကိံ-အဘယ်သို့ စဉ်းစားသနည်း၊) အဟံ- ငါသည်၊ အာဟာရံ-အာဟာရကို၊ န လဘာမိ-မရ၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ န ပဗ္ဗဇိတော-ရသေ့အဖြစ်သို့ကပ်ရေခံခဲ့သည်မဟုတ်၊ သေသော သိနိဒ္ဓါဟာရောနာမ-ဤ အဆီ အစေးပါသော အာဟာရမည်သည်၊ မာနမဒ ပုရိသမဒေ- ငါမြတ်၏ စသည်ဖြင့် ထောင်လွှားတက်ကြွသောမန်၊ ငါယောက်ျားဟု ထောင်လွှားတက်ကြွသော မာန်တို့ကို၊ ဝမေုတိ - တိုးပွားစေ၏၊ [ထိုမာန် ၂ မျိုးကို ပါရာဇိကဏ် သုဒ္ဓိန္ဒကဏ္ဍ ဘာသာဋီကာ၌ ပြခဲ့၏။] အာဟာရမူလကဿ - အာဟာရလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော၊ ဒုက္ခဿ - ဒုက္ခ၏၊ အန္တော - အဆုံးသည်၊ နတ္ထိ - မရှိ၊ [လယ်ယာလုပ်ကိုင်ရ အစေအပါးခံရခြင်း စသောအားဖြင့် အဆုံးမရှိ။] အဟံ-သည်၊ ဝါပိတရောပိတ ဓညနိဗ္ဗတ္တကံ- ကြံချအပ်သောစပါး စိုက်ပျိုးအပ်သော စပါးမှ ဖြစ်သော၊ အာဟာရံ- အာဟာရကို၊ ပဇဟိတွာ- ပယ်စွန့်၍၊ ပဝတ္တဖလဘောဇနော - အလိုလိုဖြစ်သော သစ်သီးလျှင် အစာရှိသည်၊ ယံနုနဘဝေယျံ- အကယ်၍ ဖြစ်ရပါမူကား ကောင်းလေစွ၊ ဣတိ- ဤသို့ စဉ်းစားပြီ၊ (ဣတိ-ဤသို့ စဉ်းစားပြီး၍၊) သော - ထို သုမေဓာရှင်ရသေ့သည်၊ တတော- ထိုအခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ-၍၊ တထာ-ထို စဉ်းစားသည့်အတိုင်း၊ ကတွာ-ပြု၍၊ ဃဇ္ဇေန္တော-ရှေ့လူလှနှင့် နေခံလူလှကို ဆက်စပ်စေလေသော်၊ ဝါယမန္တော- လုံးပမ်းကြိုးကုတ် အားထုတ်လသော်၊ သတ္တာဟဗ္ဘန္တရေယေဝ-၇ ရက်အတွင်း၌သာလျှင်၊ အဋ္ဌ-ရှစ်ပါးကုန်သော၊ သမာပတ္တိယော-သမာပတ်တို့ကို၎င်း၊ ပဉ္စ- ငါးပါးကုန်သော၊ အဘိညာယောစ-အဘိညာဉ်တို့ကို၎င်း၊ နိဗ္ဗတ္တေသိ-ဖြစ်စေပြီ၊ တေန-ထို ကြောင့်၊ ဝါပိတံရောပိတံ၊ ပေ၊ ပါပုဏိန္ဒိ - ဝါပိတံ၊ ပေ၊ ပါပုဏိ ဟူ၍၊ ဘဂဝတာ- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

ဧဝံ - ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ မေ - ငါသည်၊ သာသနေ - ရသေ့တို့၏ သာသနာ၊ ဈာန်အဘိညာဉ်အရာ၌၊ သိဒ္ဓိပ္ပတ္တဿ-လိုတိုင်းပြီးမြောက် သိဒ္ဓိပေါက်စဉ်၊ ဝသီဘူတဿ- စွမ်းရည်သတ္တိ ရှိသည်ဖြစ်၍ဖြစ်စဉ်၊ ဒီပင်္ကရောနာမ-ဒီပင်္ကရာမည်တော်မူသော၊ လောကနာယကော - သတ္တလောက၏ ရှေ့ဆောင် လမ်းပြနာယကဖြစ်တော်မူသော၊ ဇိနော- မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဥပဇ္ဇိ-ပွင့်တော်မူပြီ။

x x x x x x x

ဧဝံ၊ ပေ၊ ဝသီဘူတဿ။ ။ ဧဝံဖြင့် ရှေ့၌ ဆိုအပ်ပြီးကို ညွှန်းသည်၊ သိဒ္ဓိပ္ပတ္တဿ၌ စပ်၊ “တောထွက်ဘို့ကြံစည်ခြင်းမှစ၍ တောထွက်ပြီးလျှင် အဘိညာဉ်ရသည်တိုင်အောင် ဆိုအပ်ပြီးသောအစဉ်ဖြင့် သိဒ္ဓိပေါက်ပြီးလသော်” ဟုလို၊ [မေ သိဒ္ဓိပ္ပတ္တဿ ဝသီဘူတဿတို့၌ ဆဠိဝိဘတ်ကို ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ၌ “အနာဒရလက္ခဏေ သာမိဝစနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ” ဟု ဆို၏။] ဝသီ (ဟုတွာ) ဘူတော ဝသီဘူတော။

ဥပ္ပဇ္ဇန္တေ - ပဋိသန္ဓေတည်နေတော်မူသော်၎င်း၊ ဝါ- ပဋိသန္ဓေတည်နေတော် မူရာအခါ၌၎င်း၊ ဇာယန္တေ - ဖွားမြင်တော်မူသော်၎င်း၊ ဝါ - ဖွားမြင်တော်မူရာ အခါ၌၎င်း၊ ဗုဇ္ဈန္တေ - သစ္စာ ၄ ပါးတရားတို့ကို သိတော်မူသော်၎င်း၊ ဝါ-ဘုရား ဖြစ်တော်မူရာအခါ၌၎င်း၊ ဓမ္မဒေသနေ-ဓမ္မစကြာတရားကို ဟောတော်မူခြင်းသည်၊ သတိ-ဖြစ်သော်၎င်း၊(တနည်း) ဓမ္မဒေသနေ-ဓမ္မစကြာကို ဟောတော်မူရာအခါ၌ ၎င်း၊ စတုရော စတ္တာရိ- ၄ ပါးကုန်သော၊ နိမိတ္တေ နိမိတ္တာနိ- နိမိတ်ကြီးတို့ကို၊ ဈာနာရတိသမပ္ပိတော-ဈာန်၌မွေ့လျော်ခြင်းသည် သက်ရောက်အပ်သည်၊(ဟုတွာ- ဖြစ်၍၊) နာဒ္ဒသံ-မမြင်လိုက်ရ။ [ဈာနာရတိသမပ္ပိတော၌ န- ရိုဏ်း မဖြစ်သင့် သောကြောင့် “ဈာနာ” ဟု နာ၌ ဒီဃရှိရသည်။]

ပစ္စန္ဒဒေသဝိသယေ - မဇ္ဈိမဒေသတွင် ပါဝင်သော ပစ္စန္ဒဒေသ အရပ်၌၊ တထာဂတံ - ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားကို၊ နိမန္တေတွာ - ပင့်ဖိတ်၍၊ တဿ - ထို ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရား၏၊ အာဂမနံ - ကြွလာကြောင်းဖြစ်သော၊ မဂ္ဂံ- လမ်းကို၊ တုဋ္ဌမာနသာ-နှစ်သက်သောစိတ်ရှိကြကုန်သည်၊(ဟုတွာ-၍၊) ဇနာ-လူတို့သည်၊ သောဓေန္တိ- သောင်းသောင်းဖြဖြ သုတ်သင်ရှင်းလင်းကြကုန်၏။ [“ပစ္စန္ဒဒေသ”

x x + x + x x x

သာသနေ။ ။ “သာသနာ” အရ ရသေ့တို့၏အဆုံးအမ ဩဝါဒဖြစ်သောအကျင့် ပဋိပတ်သာသနာကို၎င်း ၊ ထိုအကျင့် ပဋိပတ်ဖြင့် ရအပ်သော ဈာန်အဘိညာဉ်ကို၎င်း ယူပါ။ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၌ ပဋိပတ်ဖြင့် ရအပ်သော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သည် အထွဋ်အထိပ် ပဋိဝေဓ ဖြစ်သကဲ့သို့ ၊ ရသေ့တို့၏ သာသနာ၌လည်း ဈာန်အဘိညာဉ်သည် ပဋိဝေဓ သဘောပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “ သာသနေတိတ္ထေ တာပသသာသနံ ဈာန အဘိညာစ” ဟု ဖွင့်သည်။ စသဒ္ဓါဖြင့်ဖွင့်သောကြောင့် “တာပသသာသနံ” အရ တခြား “ဈာန်အဘိညာ” အရလည်း တခြားဟု ယူပါ။

ဥပ္ပဇ္ဇန္တေ၊ပေ၊ဒေသနေ။ ။ဥပ္ပဇ္ဇန္တေ ဇာယန္တေကို “ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏေ၊ မာတု ကုစ္ဆိတော နိက္ခမနေ ” ဟု ယုပစ္စည်းဖြင့် ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဖွင့်သော ကြောင့် အန္တပစ္စည်းသည် ဘောဟော မာနပစ္စည်းမှ ပြန်သော အန္တ ဟု ဆို၍ “ ပဋိ သန္ဓေ နေတော်မူခြင်း၌ ” ဟု ပေးကြ၏။ မိမိကား “ ရိုးရာ လက္ခဏအနက်ပေးလျှင် အာဓာရသဘောလည်း ပါဝင်နိုင်သည် ” ဟု ယူဆ၍ လက္ခဏအနက်သာ ပေးလိုက် သည်။ ဓမ္မဒေသနေ၌ကား တရားဟောခြင်းကို အရကောက်လျှင် ဣတ္ထိလိန်မှ ပုလိန် ပြန်သော လိင်္ဂဝိပလ္လာသ ဟု ကြံပါ။ ကာလကို အရကောက်ရာ၌ကား “ ဒေသီယတိ တ္ထောတိ ဒေသနော” ဟု ပြု။

စတုရော နိမိတ္တေ။ ။ “စတ္တာရိ နိမိတ္တာနိ” ဟု ဆိုသင့်လျက် လိင်္ဂဝိပလ္လာသနည်း အားဖြင့် “ စတုရော နိမိတ္တေ ” ဟု ပုလိန်ဆိုထားသည်။ နိမိတ်တို့သည် ၄ ပါး မက၊ ၃၂ ပါး ရှိ၏။ သို့သော် နိမိတ်ဖြစ်ရာဌာနက ၄ ဌာနသာ ရှိသောကြောင့် ဌာနပစာရ အားဖြင့် “စတုရော” ဟု ဆိုသတတ်။ [အချို့ကား “စတုရော (စတုသု) -၄ ဌာနတို့၌” ဟု ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသ ကြံကြ၏။ တသောင်းသောလောကဓာတ်၏ တုန်လှုပ်ခြင်းစသော နိမိတ် ၃၂ ပါးကို အဋ္ဌသာလိနိဂဏ္ဍိနှင့် ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာတို့၌ ရှုပါ။]

ဟု ဆိုသော်လည်း ရပ်ပြစ်ရှစ်ပါးတွင် ပါဝင်သော ပစ္စန္ဒမဟုတ်၊ မဇ္ဈိမဒေသတွင် အစွန်ကျသောကြောင့် ပစ္စန္ဒ ဒေသဟု ဆိုသည်။ (မဇ္ဈိမဒေသသေဝ ကေပသေဝ ပစ္စန္ဒဒေသသည်တေ ဇနပဒေဝ- ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ။) ငိုကာ၌ “သောဓေတိ ဇနော” ဟု တွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် “သောဓေတိ တုဋ္ဌမာနသော” ဟု ကေဝုစံ ပြင်ကြ၏။ ဤသို့ပြင်မှလည်း နေဝံ၌ “ဝေဒဇာတံ ဇနံ ဒိသ္မာ” ဟူသောစကားနှင့် ညီ၏။]

အဟံ-သုမေဓာဖြစ်သော ငါသည်။ တေနသမယေန-ထိုအခါ၌၊ သကဿမာ- မိမိကျောင်းသင်္ခမ်းမှ၊ နိက္ခမိတွာ - ထွက်ခဲ့၍၊ ဝါကစီရာနိ - လျော်တေသင်္ကန်း တို့ကို၊ ဓနန္တော-ခါလျက်၊ တဒါ-ထိုအခါ၌၊ အဗ္ဗရေ-ကောင်းကင်၌၊ ဂစ္ဆာမိ- သွားခဲ့၏။ [တံကာလာပေက္ခဝတ္တမာန်ဖြစ်၍ အတိတ်ကိုပင် ဂစ္ဆာမိ ဟု ဝတ္တမာန် ဖြင့် သုံးစွဲသည်။ တေနသမယေနကို နိက္ခမိတွာ ၌၎င်း၊ တဒါကို ဂစ္ဆာမိ၌၎င်း စပ်စေရသောကြောင့် ကာလာဓာရ ၂ ခုရှိရသည်။]

ဝေဒဇာတံ-ဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်း သောမနဿရှိသော၊ တုဋ္ဌဟဋ္ဌိ-သုခဖြင့် နှစ်သက်၊ ဝီတိဖြင့် ရှင်လန်းသော၊ ပမောဒိတံ- ပါမောဇ္ဇဖြင့် ဝမ်းမြောက်သော၊ ဇနံ-လူအပေါင်းကို၊ ဒိသ္မာ-မြင်ရ၍၊ ဂဂနာ-ကောင်းကင်မှ၊ ဩရောဟိတွာန- သက်ဆင်းပြီး၍၊ တာဝဒေ- သက်ဆင်းပြီးရာ ထို အခါ၌၊ မနသေဝ - လူတို့ကို၊ ပုစ္ဆိ-မေးပြီး၊ (ကိ-အဘယ်သို့ မေးသနည်း။) [ပုစ္ဆိ ဟုဆိုလိုလျက် ဆန်းကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ်ချေထားသည်။]

တုဋ္ဌဟဋ္ဌာ-နှစ်သက်ရှင်လန်းသော၊ ပမုဒိတော-လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်သော၊ ဝေဒဇာတော - ဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်းရှိသော၊ မဟာဇနော - များစွာသော လူ အပေါင်းသည်။ ကဿ-အဘယ်သူ့ဘို့၊ အဉ္ဇသံ-အဉ္ဇသမည်သော၊ ဝဋုမံ-ဝဋုမ မည်သော၊ အယနံ-အယနမည်သော၊ မဂ္ဂံ- လမ်းကို၊ သောဓယတိ- သုတ်သင်

x x x x x x x

ဝေဒဇာတံ၊ ပေ၊ ပမောဒိတံ။ ။ ဝေဒဇာတံကို “သဉ္ဇာတသောမနဿ” ဟု ဗုဒ္ဓ ဝံသ အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ ဝေဒသဒ္ဓါ၏ ဉာဏအနက်၊ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း အနက်၊ ဝေဒကျမ်းဟူသောအနက်တို့တွင် နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို ယူစေ၍၊ ဇာတဟူသော ဝိသေသနနောက်ကျသော မဟုဗ္ဗိဟိ ဟု သိစေသည်။ တုဋ္ဌ၊ ဟဋ္ဌ၊ ပမောဒိတံ၊ တို့ကိုကား အချင်းချင်း ပရိယာယ်ပုဒ်ဟု ဆို၏။ တနည်း-သုခဖြင့် နှစ်သက်သည်ကို တုဋ္ဌ၊ ဝီတိဖြင့် ရှင်လန်းသည်ကို ဟဋ္ဌ၊ ပါမောဇ္ဇဖြင့် ဝမ်းမြော်သည်ကို ပမောဒိတံဟုလည်း ဆိုကြသည်။

အဉ္ဇသံ ဝဋုမာယနံ ။ ။ ဤ ဥပုဒ်သည် မဂ္ဂသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်ပုဒ်များတည်း။ အဉ္ဇဓာတ်၊ ဝဇဓာတ်၊ အယဓာတ်တို့သည် ဂတိအနက်ရှိကြ၏။ ထို့ကြောင့် “အဉ္ဇတိ ဂစ္ဆတိ ဇတေနာတိ အဉ္ဇသံ၊ (အသပစ္စည်း။) ဝဇတိ ဇတေနာတိ ဝဋုမံ၊ (ဇ-ကို ဋုပြု၊ ဥမပစ္စည်း။) အယတိ ဂစ္ဆတိ ဇတေနာတိ အယနံ” ဟု ပြု၊ မဂ္ဂသဒ္ဓါ၏ အကြောင်း ဥပါယ အနက်ကို ယူမည်စိုး၍ အဉ္ဇသံ ဟု ဝိသေသနပြု၊ ထို အဉ္ဇသလည်း ဥဇုကတ္ထိ

ပါသနည်း။ (ဣတိ- ဤသို့မေးပြီ။).... (တနည်း) မဟာဇနော - များစွာသော လူအပေါင်းသည်၊ တုဋ္ဌ ဟဋ္ဌော - နှစ်သက်ရှင်လမ်းသည်၊ ပမုဒိတော - လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်သည်၊ ဝေဒဇာတော-ဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်းရှိသည်၊ (ဟုတွာ- ရှိ၊ မဂ္ဂ-လမ်းကို၊ သောဓေတိ-သုတ်သင်၏၊ တုမေဟိ-သင်တို့သည်၊)ကဿ-အဘယ် သူ့ဘို့၊ အဇ္ဇသံ- အဇ္ဇသမည်သော၊ ဝဋုမံ - ဝဋုမမည်သော၊ အယနံ- အယန မည်သော၊ မဂ္ဂေါ-လမ်းကို၊ သောဓိယတိ- သုတ်သင်အပ်ပါသနည်း၊ (ဣတိ- ဤသို့ မေးပြီ။)

မေ-ငါသည်၊ ပုဋ္ဌာ- မေးအပ်ကုန်သော၊ တေ-ထိုလူတို့သည်၊ ဝိယာကံသု- ဖြေဆိုကြကုန်ပြီ၊ (ကိံ-အဘယ်သို့ ဖြေဆိုကြကုန်သနည်း၊) (အမ္ဘောတာပသ- အိုရသော၊) လောကေ - လောက၌၊ ဗုဒ္ဓေါ- အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိတော် မူသော၊ အနုတ္တရော - အတုမရှိ အမြတ်ဆုံးဖြစ်တော်မူသော၊ ဒီပင်္ကရောနာမ- ဒီပင်္ကရာ မည်တော်မူသော၊ လောကနာယကော - သတ္တလောက၏ ရှေ့ဆောင် လမ်းပြ နာယကဖြစ်တော်မူသော၊ ဇိနော-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ-ပွင့်တော် မူပြီ၊ တဿ- ထို ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားဘို့၊ အဇ္ဇသံ-သော၊ ဝဋုမံ- မည်သော၊ အယနံ-မည်သော၊ မဂ္ဂ- လမ်းကို၊ သောဓေတိ- သုတ်သင်ပါ၏၊ (ဣတိ-ဤသို့၊ ဝိယာကံသု-ဖြေဆိုကြကုန်ပြီ။)

ဗုဒ္ဓေါကိနာမံ-ဗုဒ္ဓေါဟူသော အမည်တော်ကို၊ သုတွာန-ကြားရ၍၊ တာဝဒေ- ကြားရရာ ထိုအခါ၌၊ ဝီတိ-နှစ်သက်ခြင်းသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ - ဖြစ်ပြီ၊ ဗုဒ္ဓေါ ဗုဒ္ဓေါတိ- ဗုဒ္ဓေါ ဗုဒ္ဓေါဟူ၍၊ ကထယန္တော-နှုတ်ဖြင့် တွတ်တွတ် ရွတ်ဆိုလျက်၊ သောမန

x x x x x x x

စသည်ကို ဟောရကား “ဝဋုမံ” ဟု ထပ်၍ ဝိသေသနပြု၊ ထိုဝဋုမလည်း “ပရိဝဋုမော- ထက်ဝန်းကျင် လုံးဝိုင်း၏” စသည်ဖြင့် ပရိမဏ္ဍလ စသော အနက်ကို ဟောရကား “အယနံ” ဟု ထပ်၍ ဝိသေသနပြုရသည်-ဟု မဏိဒီပကြိယတတ်၊ ဝိသေသန ၆ မျိုးတွင် တစ္ဆာဝတာ (ထိုသဘောကို ထင်ရှားပြသော) ဝိသေသနတည်း။

သောဓေတိ သောဓိယတိ ။ ။ စာအုပ်တို့၌ “ ကဿ သောဓိယတိ မဂ္ဂံ ” ဟု ကတ္တားဟောဝါကျကို တွေ့ရ၍ ထိုအတိုင်း ပဋ္ဌမအနက်ပေးသည်၊ ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ ၌ကား “ ကဿ သောဓိယတိ မဂ္ဂေါ” ဟု ကံဟောဝါကျရှိ၏၊ တုဋ္ဌဟဋ္ဌော၊ ပေ၊ မဟာ ဇနောတို့အတွက် “ဟုတွာ မဂ္ဂံ သောဓေတိ” ဟု အပိုထည့်ပေး၏၊ ထိုအတိုင်း ဒုတိယ နည်းပေးသည်။ [“ကဿ-အဘယ်သူ့ဘို့” ဟူသောအနက်သည် “ကဿတ္ထာယ” ဟု ဖွင့်သော တဒတ္ထသမ္ပဒါန် အနက်ပင်တည်း၊ ဝဋုမာယနံ၌ ဆန်းကြောင့် “အာ” ဟု ဖြစ်ရသည်၊ လမ်းအနက်ဟောကား “အယနံ” သာတည်း။]

မှတ်ချက် ။ ။ နပုလ္လိန်မြို့သောကြောင့် ဒုတိယနည်း၌ မဂ္ဂေါနှင့် တွဲသော်လည်း “အဇ္ဇသံ ဝဋုမံ အယနံ” ဟု ရှိရသတတ်၊ သို့သော် ထိုထိုနေရာ၌ “ ဝါယောဓာတု အဇ္ဇသော ဟောတိ” ဟု၎င်း၊ “ ကောယနောယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ ” ဟု၎င်း တွေ့ရသော ကြောင့် ထိုအဆိုနှင့်တကွ ကံဟောဝါကျကိုပါ စဉ်းစားသင့်သည်။

သံ- နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို၊ ပဝေဒယိံ - သိစေပြီ၊ တတ္ထ - ထိုကြားရရာ အရပ်၌၊ ဌတ္တာ-ရပ်၍၊ တုဋ္ဌော- နှစ်သက်သည်၊ သံဝိဂ္ဂမာနသော-ပီတိဖြင့် အံ့ဩသော စိတ်ရှိသည်၊ (သံဝိဂ္ဂမာနသောတိ- ပီတိဝိမ္ဗိတမာနသော၊ - ဗုဒ္ဓဝံသဋ္ဌ။)
 ဝိစိန္တေသိံ - အထူးထူး အထွေထွေကြံစည်ပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ကြံစည်သနည်း၊)
 ဣမ-ဤ ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော လယ်ယာ မြေကောင်း၌၊ ဝိဇာနိ- ကုသိုလ်တည်းဟူသောမျိုးစေ့တို့ကို၊ ရောပေသံ-ပေါက်စေတော့အံ့၊ ဝါ-စိုက်ပျိုးလိုက်တော့အံ့၊ ခဏော-ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ နဝမခဏဟူသော အခွင့်ကောင်းသည်၊ ဝေ-စင်စစ်၊ မာဥပစ္စဂါ- ကပ်ရောက်ပြီးခါ လွန်၍ မသွားပါစေလင့်၊ (ဣတံ- ဤသို့၊ ဝိစိန္တေသိံ - အထူးထူး အထွေထွေ ကြံစည်ပြီ။)

(တုဋ္ဌော-သည်၊) ဗုဒ္ဓဿ- မြတ်စွာဘုရားသို့၊ (မဂ္ဂံ- လမ်းကို၊) ယဒိသောဓေထ - အကယ်၍ သုတ်သင်ကုန်အံ့၊ (ဧဝံသတိ - ဤသို့ သုတ်သင်ကုန်လသော်၊)
 မေ - ငါအား၊ ဧကောကာသံ - တခုသောရပ်ကွက်ကို၊ ဒဒါထ - ပေးကြပါကုန်၊ အဟမ္ဘိ - ငါသည်လည်း၊ အဗ္ဗသံ - အဗ္ဗသမည်သော၊ ဝဋုမံ- ဝဋုမမည်သော၊ အယနံ-အယနမည်သော၊ (မဂ္ဂံ-လမ်းကို၊) သောဓယိဿာမိ-သုတ်သင်ပါအံ့။

တဒါ - အခွင့်တောင်းရာ ထိုအခါ၌၊ တေ - ထိုလူတို့သည်၊ မမ - ငါ့အား၊ သောဓေတုံ-သုတ်သင်ခြင်းငှါ၊ ဩကာသံ-ရပ်ကွက်တခုဖြစ်သော၊ အဗ္ဗသံ-လမ်းကို၊ အဒံသု-ပေးကြကုန်ပြီ၊ တဒါ- ပေးကြရာ ထိုအခါ၌၊ အဟံ- ငါသည်၊ ဗုဒ္ဓေါဗုဒ္ဓေါတိ-ဗုဒ္ဓေါ ဗုဒ္ဓေါဟူ၍၊ စိန္တေန္တော-စိတ်ဖြင့်ဖန်ဖန် ကြံစည်လျက်၊ မဂ္ဂံ-လမ်းကို၊ သောဓေမိ-သုတ်သင်ခဲ့၏။

မမ-ငါ၏၊ ဩကာသေ-ရပ်ကွက်သည်၊ အနိဋ္ဌိတေ-မပြီးစီးသေးမီ၊ ဒီပင်္ကရာ-ဒီပင်္ကရာမည်တော်မူသော၊ မဟာမုနိ- မြတ်သောမုနိ ဖြစ်တော်မူသော၊ ဝါ- မုနိ ၅ ပါးတို့တွင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်တော်မူသော၊ ဇိနော- ငါးမာရ်အောင်မြင် ဘုရားရှင်သည်၊ စတုဟိ သဟသဟဿေဟိ-၄ သိန်းကုန်သော၊ [“ ၄ သိန်း အတိုင်းအရှည် ရှိကုန်သော ” ဟု မပေးနှင့်၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ မဟုတ်၊ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ

* * * * *

အဒံသု တေ မမောကာသံ။ ။ အယံ သုမေဓပဏ္ဍိတော မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါတိ ဇာနမာနာ ဒုဗ္ဗိသောဓနံ (အသုတ်သင်ခက်သော) ဥဒကသမ္ဘိန္တံ (ရေနှင့် ရောစပ်သော) အတိဝိယ ဝိသမံ (အလွန် မညီညွတ်သော) ဧကံ ဩကာသံ သလ္လက္ခေတ္တာပေ၊ အဒံသု။ - ဇိနာလင်္ကာရဋီကာ။

မဂ္ဂံ သောဓေမဟံ တဒါ။ ။ တတော (ထိုသို့ ပေးရာအခါ၌) သုမေဓပဏ္ဍိတော ဗုဒ္ဓါရမဏံ ပီတိံ ဥပ္ပါဒေတွာ စိန္တေသိံ၊ အဟံ ပန ဣမံ ဩကာသံ ဣဒ္ဓိယာ ပရမဒဿနိယံ (အလွန် ကြည့်ပျော် ရှုပျော်ကောင်းအောင်) ကာတုံ ပဟောမိ၊ ဧဝံကတေ ပန န မံ ပရိတောသေတိ၊ အဇ္ဇ မယာ ကာယဝေယျာဝစ္စံ ကာတုံ ဝဋုတိတိ ပံသုံ အာဟရိတွာ တံ ပဒေသံ ပူရေတိ။ - ဇိနာလင်္ကာရဋီကာ။

ကဲ့သို့ ဝါကျသာ။] ဆဋ္ဌဘိညေဟိ- ၆ ပါးသောအဘိညာဉ် ရှိကုန်သော၊ တာဒိ
 ဟိ-ဣဋ္ဌကိုပင် ထိုအနိဋ္ဌကဲ့သို့ ရှုတတ်၊ အနိဋ္ဌကိုလည်း ထို ဣဋ္ဌကဲ့သို့ ရှုတတ်ကုန်
 သော၊ ဝါ- လောကဓမ်ရှစ်ပါးကြောင့် ဖေါက်ပြားမတုန်၊ တာဒိဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံကြ
 ကုန်သော၊ [တမိဝ ဒိဿန္တိတိ တာဒိနော၊] ဝိမလေဟိ- ကင်းသောရာဂ အစရှိ
 သော အညစ်အကြေး ရှိကုန်သော၊ ဒိဏာသဝေဟိ - ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့်၊
 (သဒ္ဓိ)၊ အဗ္ဗသံ- လမ်းကို၊ ပဋိပဇ္ဇိ- ကြွေးတော်မူလာပြီ။

(ရမ္မနဂရဝါသိနံ-ရမ္မာမြို့သူမြို့သားတို့၏၊) ပစ္စုပ္ပန်နာ-ရှေးရှုတက်သွားခြင်း
 တို့သည်၊ ဝါ-ခရီးဥးကြိုဆိုခြင်းတို့သည်၊ ဝတ္တန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ [“ရမ္မနဂရဝါသိ
 နော - တို့သည်၊ ပစ္စုပ္ပန်နာ - ခရီးဥးကြိုဆိုကုန်သည်၊ ဝတ္တန္တိ-န၏” ဟုလည်း
 ပေးကြသည်။] ဗဟု- များစွာကုန်သော၊ ဘေရိယော- စည်ကြီးတို့သည်၊ ဝဇ္ဇန္တိ-
 မြည်ကုန်၏၊ (တနည်း) ဘေရိယော-စည်ကြီးတို့ကို၊ ဝဇ္ဇန္တိ- မြည်စေကြကုန်၏၊
 ဝါ- တီးကြကုန်၏၊ နရမရူ- လူနတ်တို့သည်၊ အာမောဒိတာ- လွန်စွာ ဝမ်းမြော်
 ကြကုန်သည်၊ (ဟုတွာ) သာဓုကာရံ- ကောင်းလေစွ ဟု၊ အားရနှစ်လို၊ မြက်ဆို
 အပ်သော အသံကို၊ ဝါ-ကောင်းချီးကို၊ ပဝတ္တယံ-ဖြစ်စေကြကုန်ပြီ။

ဒေဝါ- နတ်တို့သည်၊ မနုဿေ- လူတို့ကို၊ ပဿန္တိ-မြင်ကြကုန်၏၊ မနုဿာပိ
 စ - လူတို့သည်လည်း၊ ဝါ - လူတို့ကလည်း၊ ဒေဝတာ - နတ်တို့ကို၊ (ပဿန္တိ)၊
 ဥဘောပိ - ၂ မျိုးလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ တေ- ထို နတ်လူတို့သည်၊ ပဉ္စလိကာ-
 ချီမြောက်အပ်သော လက်အုပ်ရှိကြကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ တထာဂတံ အနု -
 မြတ်စွာဘုရား၏ နောက်တော်၌၊ ဝါ- မြတ်စွာဘုရား၏ နောက်တော်က၊ ယန္တိ-
 လိုက်သွားကြကုန်၏။ [အနုဟူသော ကမ္မပ္ပဝစနိယ၏ ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့်
 တထာဂတံဝယ် ဆဋ္ဌိအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ် သက်ရသည်။]

x x x x x x x x

ဝဇ္ဇန္တိ။ ။ အန္တိဝိဘတ်ဖြင့် ဝဒေဝတ်ကို ဝဇ္ဇပြုလျှင် ဝဇ္ဇန္တိ ဟု ကတ္တုရုပ်ဖြစ်၏၊
 လူတို့တီးသောကြောင့် မြည်ရသော်လည်း စည်တွေကိုယ်က အလိုလို မြည်သကဲ့သို့ဖြစ်
 သောကြောင့် “ဝဇ္ဇန္တိ” ဟု ဆိုသည်၊ တနည်း-ဝဒေဝတ်၊ ကာရိတ် ဣယပစ္စည်းဖြင့်
 ဝါဒယန္တိ ဟု ပြီးစေပြီးမှ ဒုကို ဇ ပြု၊ ဝါ၌ အာကိုလည်း ရသပြု၍ ဟေတုကတ္တုရုပ်
 လည်း ကြံကြသည်။ [“အဋ္ဌကထာယံ ဝဇ္ဇန္တိတိ ဝါဒယန္တိတိ ဟေတုကတ္တုဝသေန
 ဝိဝရဏံ” ဟူသော အခြားနေရာ၌ သဒ္ဓနိတိ ဖွင့်သည်ကို ဤနေရာ၌ယူ၍ ကြံကြခြင်း
 ဖြစ်သည်။]

နရမရူ။ ။ နရသဒ္ဓါသည် “ နရနာရိယော ” ဟု ရှိရာ၌ လူယောက်ျား အနက်ကို
 ဟော၏၊ နရတ္ထမော၌ “ သတွာ ” ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ ဤနေရာ၌ ယောက်ျား
 မိန်းမနှင့် ဆက်ဆံသော “လူ” ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ [“မရတိ-အသက် အပိုင်း
 အခြားအတိုင်း သေတတ်၏၊ ဣတိ မရူ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ နတ်ကိုဟောသည်၊ မရဓာတ်၊
 ဥပပစ္စည်း၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား “ ရူပကာယေန သဟေဝ မရတိ - ရူပကာယနှင့်အတူ
 သေတတ်၏၊ ဣတိ မရူ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်။]

ဒေဝါ-နတ်တို့သည်၊ ဒိဗ္ဗေဟိ- နတ်၌ဖြစ်ကုန်သော၊ တူရိယေဟိ-တူရိယာတို့
 သည်၎င်း၊ (ဓာတ်ကတ္တား)၊ ဝါ- တူရိယာတို့ကို၎င်း၊ (ကာရိတ်ကံ)၊ မနုဿာ-
 လူတို့သည်၊ မာနုဿကေဟိ-လူ၌ဖြစ်ကုန်သော၊ တူရိယေဟိစ-တို့သည်၎င်း၊ ဝါ-
 တို့ကို၎င်း၊ ဥဘောပိ- ၂ မျိုးလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ တေ-ထို နတ်လူတို့သည်၊ ဝဇ္ဇ
 ယန္တာ-မြည်စေကြကုန်လျက်၊ တထာဂတံအနု-၌၊ ဝါ-က၊ ယန္တိ-ကုန်၏။

အာကာသေန-ကောင်းကင်ခရီးဖြင့်၊ [“ခရီး၌” ဟုလည်း ပေးကြ၏။] ဂတာ-
 သွားကြကုန်သော၊ မရူ- နတ်တို့သည်၊ ဒိဗ္ဗိ- နတ်၌ဖြစ်သော၊ မန္တာရဝပုပ္ဖံ-မန္တာ
 ရဝ မည်သော ပန်းကို၎င်း၊ (“ထင်ရှားပန်း” ဟုလည်း ပေးကြ၏။) ပဒုမံ- ပဒုမ္မာ
 ကြာပန်းကို၎င်း၊ ပါရိဆတ္တကံ- ပင်လယ်ကသစ်ပန်းကို၎င်း၊ ဒိသောဒိသံ- ထိုထို
 အရပ်သို့၊ ဩကိရန္တိ-ကြံချကြကုန်၏၊ [ဒိသံဒိသံဟူသော ဝိစ္ဆာပုဒ်မှ နိဂ္ဂဟိတ်ကို
 ချေ၍ ရှေ့သစ် အကို ဩပြု၍ ဒိသောဒိသံဟု ဆိုသည်၊ အညောညံကဲ့သို့တည်း။]

အာကာသေန-ကောင်းကင်ခရီးဖြင့်၊ ဂတာ- သွားကြကုန်သော၊ မရူ-နတ်တို့
 သည်၊ ဒိဗ္ဗိ-နတ်၌ဖြစ်သော၊ စန္ဒနစုဏ္ဏဉ္စ- စန္ဒကူး နံသာမှုန့်ကို၎င်း၊ ကေဝလံ-
 အလုံးစုံသော၊ ဝရဂန္ဓဉ္စ - ကောင်းမြတ်သော နံသာကို၎င်း၊ ဒိသောဒိသံ- ထိုထို
 အရပ်သို့၊ ဩကိရန္တိ-ကြံချကြကုန်၏။

ဘူမိတလဂတာ-မြေအပြင်၌ သွားကြကုန်သော၊ နရာ-လူတို့သည်၊ စမ္ပကံ-
 စကားပန်းကို၎င်း၊ သရလံ-ထင်းရှူးပန်းကို၎င်း၊ နိပံ-ထိန်ပန်းကို၎င်း၊ နာဂပုန္ဓာဂ
 ကေတကံ - ဂန့်ဂေါပန်း၊ ပုန်းညက်ပန်း၊ ဆပ်သွားပန်းကို၎င်း၊ ဒိသောဒိသံ-
 ထိုထိုအရပ်သို့၊ ဥက္ခိပန္တိ-ကြံမြောက်ကြကုန်၏။

အဟံ-ငါသည်၊ ကေသေ-ဆံတို့ကို၊ မုဒ္ဓိတွာ-ဖြေ၍၊ တတ္ထ-ထို ငါ့အားပေးအပ်
 သော ရပ်ကွက်၌၊ ဝါကစီရဉ္စ-လျှော်တေသင်္ကန်းကို၎င်း၊ စမ္ပကံစ-သားရေပိုင်းကို
 ၎င်း၊ ကလလေ- ညွန်ပြောင်း၌၊ ပတ္ထရိတွာန-ဖြန့်ခင်း၍၊ အဝကုဇ္ဇော-အောက်၌
 ထားအပ်သောမျက်နှာ ရှိသည်၊ ဝါ-မှောက်ခုံ၊ (ဟုတွာ-၍၊) နိပဇ္ဇိံ-လျောင်းပြီ။
 [အဟံတပုဒ် အနက်မရှိ၊ (တနည်း) ရှေ့ အဟံသည် မုဒ္ဓိတွာ ပတ္ထရိတွာတို့၌
 စပ်၍၊ နောက်အဟံက နိပဇ္ဇိံ၌စပ်။]

(ကိံ-အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍လျောင်းသနည်း၊) ဗုဒ္ဓေါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊
 သိဿဟိ-၄ သိန်းကုန်သော တပည့်တို့နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ မံ-ငါ့ကို၊ အက္ကမိတွာ
 န-နင်း၍၊ ဂစ္ဆတု-ကြွတော်မူပါစေ၊ ကလလေ- ရှံညွန်ပြောင်း၌၊ မာ အက္ကမိတ္ထ-
 မနင်းပါစေလင့်၊ [အဇ္ဇတ္တနိ အာဝိဘတ်ကို ထွ ပြုထားသည်၊ နံ အနက်မရှိ၊ တံ
 ထည့်ပါ။] (တံ - ထိုသို့ ငါ့ကိုနင်း၍ ကြွသွားတော်မူခြင်းသည်၊) မေ - ငါ၏၊
 ဟိတာယ-စီးပွားအလို့ငှါ၊ ဘဝိဿတိ- ဖြစ်လတံ့၊ (ဣတိ-ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊
 နိပဇ္ဇိံ-လျောင်းပြီ။) [ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ၌ “တံ ကလလေ အနက္ကမံ-ထို ရှံညွန်

ပြောင်း၌ နင်းတော်မမူခြင်းသည် ” ဟု ဖွင့်၏။ ရှံညွန့်၌ နင်းတော်မမူခြင်းသည် လိုရင်းမဟုတ်၊ မိမိကိုနင်း၍ ကြွတော်မူခြင်းသာ လိုရင်းဖြစ်သည်။]

ပထဝီယံ-ရှံညွန့်မြေ၌၊ [ဝီဟု ဆန္ဒာနုရက္ခဏဒိယရှိလျှင် ကောင်းသည်။] နိပန္န သ-လျောင်းသော၊ မေ-ငါ၏၊ စေတသော-စိတ်၏၊ ဧဝံ-ဤသို့သောအကြံသည်၊ အာသိ-ဖြစ်ပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ ဖြစ်သနည်း၊) [“သန္တာရေသံ သဒေဝကံ” ကျမှ ကိံအမေးကို ပြန်၍အုပ်လိမ့်မည်။] အဟံ - ငါသည်၊ အဇ္ဇ - ယနေ့၊ ဣစ္ဆ မာနော- ကိလေသာတို့ကို သတ်ဖြတ်လိုမူကား၊ ကိလေသေ - ကိလေသာတို့ကို၊ ယာဠိယာမိ- သတ်ဖြတ်နိုင်၏။ [ယနေ့ ကိလေသာတို့ကို သတ်ဖြတ်၍ ရဟန္တာ ဖြစ်အောင် အားထုတ်နိုင်သည်-ဟူလို။]

မေ-ငါ့အား၊ [ကိံအတွက် အလမတ္တသမ္ပဒါနံ၊] ဣဓ-ဤ ဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာ ဘုရား ထံတော်ပါး၌၊ အညာတဝေသေန-မထင်ရှားသူ၏အသွင်ဖြင့်၊ ဓမ္မံ-တရား ကို၊ သစ္စိကတေန-မျက်မှောက်ပြုခြင်းဖြင့်၊ ကိံ - အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း၊ သဗ္ဗ ညုတံ-သဗ္ဗညူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာဉာဏ်ပညာသို့၊ ဝါ-သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့၊ ပါပု ဏိတွာ - ရောက်ပြီး၍၊ သဒေဝကေ - နတ်နှင့်တကွဖြစ်သော လောက၌၊ ဗုဒ္ဓေါ- ဘုရားသည်၊ ဟေသံ - ဖြစ်အံ့။ [“ ဖြစ်ရပါလို၏ ” ဟု ဆုတောင်းတော် မမူ၊ “ဖြစ်အံ့၊ ဖြစ်အောင်ပြုအံ့” ဟု စိတ်ကို မိဋ္ဌာန်တော်မူသည်။]

ထာမဒသိနာ - မိမိ၏ဉာဏ်စွမ်းကို သိမြင်သော၊ ဝါ - မိမိ၏ဉာဏ်စွမ်းကို သိမြင်ပါလျက်၊ ဧကေန- တယောက်ထည်းသည်၊ (ဟုတွာ)၊ တိဏ္ဏေန- သံသရာ ရေအယဉ်မှ ကူးသွားသော၊ ပုရိသေန- ယောက်ျားမျိုးဖြင့်၊ မေ- ငါ့အား၊ ကိံ - အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း၊ သဗ္ဗညုတံ-သို့၊ ဝါ-သို့၊ ပါပုဏိတွာ- ၍၊ သဒေဝကံ- နတ်ဗြဟ္မာနှင့် တကွဖြစ်သော သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ သန္တာရေသံ - သံသရာရေ အယဉ်မှ ကယ်တင်ပေးအံ့။ [ဤဂါထာအဖွင့်ကို ဇီကာ ဂါထာရမ္ဘ၌ ပြထား၏။]

x x x x x x x x x

ဃာဠိယာ မဟံ။ ။ဇီကာ၌ “ဃာဠိ (တိ)ယာမဟံ”ဟု ရှိ၏။ စုရာဒိဂိုဏ်း စာဠ ဓာတ်သည် ဟိံသာ-ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်ကိုလည်း ဟော၏။ မောဂ္ဂလ္လာန်အလိုအားဖြင့် စုရာဒိဏိပစ္စည်းသက်၍ ဣကို ခါဒိကဏ္ဍ ၁၃၆ သုတ်ဖြင့် ဣယင်ပြု၍ ဃာဠိယာမိ ဟု ပြီးရ သည်။ အဟံ၌ အပုဒ် ဟံပုဒ်တို့ကား အနက်မရ နိပါတ်မျှသာ၊ [ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ ၌ကား “ကိလေသေ ဈာပယေ မမ” ဟု ရှိ၏။ သာ၍ရှင်းသည်။] “ဃာဠိယာမိ” ဟု ပစ္စုပ္ပန်ဝိဘတ်ဖြင့် ရှိသောကြောင့် ကိလေသာတို့ကို သတ်ဆဲ , ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်ဆဲဟု မယူသင့်၊ ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်ခါနီးဖြစ်၍ အနာဂတ်ကိုပင် သမိပဝတ္တမာန်ဖြင့် ဆိုထား သည် ဟု ကြံပါ။ [ဃာဠိယာမိနေရာဝယ် ဟနဓာတ်ကို စာတပြု၍ “ဃာတယဉမဟံ” ဟုလည်း ပြင်ကြ၏။ ဟနဓာတ်က ဘူဝါဒိသာ ရှိသောကြောင့် ဏယပစ္စည်း မသက် နိုင်ပါ။ ထိုထိုနေရာ၌ “ဃာတေသာမိ-သတ်အံ့၊ ဃာတေဟိ-သတ်လော” စသည်ဖြင့် တွေ့ရ၏။ ထိုပါဌ်များ၌လည်း မုဒ္ဒဇဠသန်လျင်းချိတ်ဖြင့် ရှိမှသာ စုရာဒိ ဇ္ဇကပစ္စည်း သက်နိုင်စရာရှိသည်။]

မေ-ငါသည်၊(ကတေနန္ဒစပ်)ဝါ-ငါ၏၊(အဓိကာရေနန္ဒစပ်) ပုရိသုတ္တမေ-
 ယောကျားမြတ် ဖြစ်တော်မူသော ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရား၌၊ ဝါ- မြတ်စွာဘုရား
 အထံတော်၌၊ ကတေန - ပြုအပ်သော၊ ဣမိနာ အဓိကာရေန - ဤ လွန်ကဲသော
 ကောင်းမှုကြောင့်၊ သဗ္ဗညုတံ-သို့၊ ပါပုဏိတွာ-၍၊ ဗဟံ-များစွာသော၊ ဇနတံ-
 သတ္တုအပေါင်းကို၊ တာရေမိ-သံသရာရေအယဉ်မှ ကယ်တင်ပေအံ့။

သံသာရသောတံ - သံသရာတည်းဟူသော ရေအယဉ်ကို၊ ဝါ- သံသရာကို
 ပြုတတ်သော တဏှာရေအယဉ်ကို၊ ဆိန္ဒိတွာ-ဖြတ်၍၊ တယောဘဝေ-ကာမ ရူပ၊
 အရူပဟု သုံးဝသောဘဝတို့ကို၊ ဝိဒ္ဓံသေတွာ- ဖျက်ဆီးပြီး၍၊ [ဘဝပြတ်ကြောင်း
 ကံကိုပြုလျှင် ဘဝကို ဖျက်ဆီးရာရောက်၏၊ ဖလူပစာတည်း၊] ဓမ္မနာဝံ - မဂ္ဂင်
 ရှစ်ပါး၊ တရားတည်းဟူသော လှေသင်္ဘောကို၊ သမာရုယျ- ကောင်းစွာတက်စီး
 ၍၊ သဒေဝကံ- နတ်မြဟ္မာနှင့်တကွဖြစ်သောသတ္တုအပေါင်းကို၊ သန္တာရေသံ-
 အံ့၊(ဣတိ-သို့၊ စေတသော-စိတ်၏၊ ဝေ-ဤသို့သောအကြံသည်၊ အာသိ-ဖြစ်ပြီ။)

x x x x x x x

ကိံ မေ ဧကေန တိဏ္ဏေန, ပုရိသေန ထာမဒဿိနာ၊
 သဗ္ဗညုတံ ပါပုဏိတွာ, သန္တာရေသံ သဒေဝကံ။

ထာမဒဿိနာ - မိမိသတ္တိ , မြှော်မှန်းကြည့်၍, သိရှိထင်ထင်, စွမ်းရည်ကို မြင်ပါ
 လျက်၊ ဧကေန - အများထိုထို , မကယ်လိုဘဲ , တကိုယ်ထည်းထည်း , ဖော်မမှီးဘဲ
 သာလျှင်၊ တိဏ္ဏေန-သံသရာပြင်, ရေအယဉ်ဝယ်, မဂ္ဂင်လျော်ခတ်, ကူးသွားတတ်သော၊
 ပုရိသေန-ယောကျားဇာနည်, မပီစတောင်း, ကိုယ်ကောင်းငဲ့လျှိုး, ယောကျားမျိုးဖြင့်၊
 မေ - ဒီပင်္ကရာ , စောမြတ်စွာကို , သေချာဖူးတွေ့ , ငါရသေ့အား၊ ကိံ ပယောဇနံ-
 အဘယ်သို့နည်း, အထင်ကြီး၍, ခိုမှီးအားရ, အသုံးချတော့အံ့နည်း၊ နိပ္ပယောဇနမေဝ-
 သူ ငါ ရိုးရိုး , သတ္တုမျိုးသို့ , အားကိုး မရသဖြင့် , အသုံးမကျတော့သည် သာတည်း၊
 သဗ္ဗညုတံ-ကြွင်းမဲ့ဥသံ့, အလုံးစုံကို, အကုန်သိသူ, ဘုရားတဆူအဖြစ်သို့၊ ပါပုဏိတွာ-
 ဘုရားဆူဆူ, ကျင့်နည်းယူလျက်, ထပ်တူဆင့်ဆင့်, ရောက်အောင်ကျင့်ပြီး၍၊ သဒေဝကံ-
 နတ်နှင့်တကွ, ဝေနေယျဟု, များလှဘိတောင်း, သတ္တုအပေါင်းကို၊ သန္တာရေသံ=
 သမုဒ်နက်ကျယ်, သံသာနယ်မှ, ထုတ်ဆယ်အတူ, ကယ်တင်တော်မူပေအံ့။

အဓိကာရေန။ ။အဓိ-လွန်လွန်ကဲကဲ၊ ကာရော-ပြုအပ်သောကောင်းမှုတည်း၊
 အဓိကာရော- လွန်လွန်ကဲကဲ ပြုအပ်သောကောင်းမှု၊ ရွံညွှန်ပေါ်၌ လျောင်းတော်မူ၍
 တံတားကဲ့သို့ နင်းသွားဘို့ရန် လှူဒါန်းခြင်းသည် သာမန်ကောင်းမှုမဟုတ်၊ အကယ်၍
 နင်းသွားလျှင် ရွံညွှန်ထဲ၌နစ်ကာ အသက်သေလောက်စရာ ရှိ၏၊ ထိုသို့ အသက်ကို
 စွန့်၍ ပြုအပ်သောကောင်းမှု ဖြစ်သောကြောင့် “အဓိကာရ”ဟု ခေါ်ရသည်။

သံသာရသောတံ။ ။ခန္ဓာအာယတနဓာတ်တို့၏ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းသည် ရေ
 အယဉ်နှင့် တူသောကြောင့် “သံသာရသင်္ခါတော+သောတော သံသာရသောတော”
 မည်၏၊ (တနည်း) သံသရာကို ပြုတတ်သော တဏှာရေအယဉ်ကို “သံသာရဿ+
 ကာရကော+သောတော သံသာရသောတော”ဟု ဆိုသည်။ [ပုဒ္ဒဝံသအဋ္ဌကထာ။]

အာဟုတီနံ- အဝေးမှယူ ဆောင်၍မူလည်း၊ ကြည်ဖြူလေးမြတ်၊ ပူဇော်အပ်
 သော ပစ္စည်းတို့ကို၊ ပဋိဂ္ဂဟော - ခံယူထိုက်တော်မူသော၊ ဒီပင်္ကရာ- ဒီပင်္ကရာ
 မည်တော်မူသော၊ လောကဝိဒူ-လောကသုံးပုံ၊ အလုံးစုံကို၊ အကုန်သိမြင်၊ ဘုရား
 ရှင်သည်၊ ဓံ-ငါ့ကို၊ ဝါ- ငါ၏၊ ဥဿိသကေ-ဥဒါင်အနီး၌၊ ဝါ-ဥဒါင်ရင်း
 ၌၊ ဌတွာန-ရပ်တော်မူ၍၊ ဣဒံစနံ-ဤဗျာဒိတ်စကားကို၊ အမြဝိ-မိန့်မြွက်တော်
 မူပြီ။ [သိသဿ + သမိပံ ဥဿိသံ၊ ဥဿိသံယေဝ ဥဿိသကံ၊ ဓံကို အမြဝိ၌
 စပ်ခိုက် ကံ၊ ဥဿိသကေ၌ စပ်ခိုက် ဆဋ္ဌိအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သက်]

ဇဋိလံ- ဆံကျစ်ရှိသော၊ ဥဂ္ဂတာပနံ - ထက်မြက်သော အကျင့်ရှိသော၊ ဣမံ
 တာပသံ-ဤရသေ့ကို၊ ပဿထ-ကြည့်ကြကုန်၊ (အယံတာပသော-ဤရသေ့သည်။)
 ဣဒတာ - ဤကမ္ဘာမှ၊ အပရိမေယျေ-မနှိုင်းယှဉ်အပ်၊ မနှိုင်းယှဉ်နိုင်ကုန်သော၊
 ကပ္ပေ-၄ အသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းတို့ကို၊ (အတိတ္ထမိတွာ- ကျော်လွန်၍၊)
 လောကေ-သတ္တလောက၌၊ ဗုဒ္ဓေါ-ဘုရားသည်၊ ဘဝိဿတိ- ဖြစ်လိမ့်မည်။

အဟု (အဟော)- ထိုမြို့၊ တထာဂတော - ဘုရားအလောင်းသည်၊ ရမ္မာ-
 နှလုံးမွေ့လျော် ပျော်ဘွယ်ရာကောင်းသော၊ ကပိလဂ္ဂယာ-ကပိလအမည်ရှိသော
 နေပြည်တော်မှ၊ ဝါ-ကပိလဝတ္ထုအမည်ရှိသောပြည်မှ၊ [သညာချာဂ္ဂါ သမညာစ၊
 ဘိဓာနံ နာမ မဂ္ဂယော ” ဟူသော အဘိဓာန်နှင့် အညီ အဂ္ဂယသဒ္ဓါ အမည်
 ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။] နိက္ခမိတွာ-ထွက်ပြီး၍၊ ပဓာနံ-အားထုတ်ကြောင်း

x x x x x x x

အာဟုတီနံ။ ။ “အာပုဗ္ဗ ဟု-ဒါနာဒါနဟဗျပဒါနေသု” ဟူသော ဇာတ်နောင်
 တိပစ္စည်းသက်၊ အာ (အာဟရိတွာ) - အဝေးမှ ဆောင်၍+ဟူယန္တေ - ပူဇော်အပ်
 ကုန်၏၊ ဣတိ အာဟုတိယော၊ အာဟုနေယျပုဒ်မှ အာဟုနနှင့် အနက်တူတည်း။

ဥဂ္ဂတာပနံ ။ ။ သတ္တတ၌ ဥစဓာတ်၊ ရက်ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ဥဂ္ဂိသဒ္ဓါသည်
 ပါဠိ၌ “ဥဂ္ဂ” ဟု ဖြစ်၏၊ အနက်များစွာတွင် “ဥတ်ကဋ္ဌ(တိဗ္ဗ)-ထက်မြက်” ဟူသော
 အနက်ကိုလည်း ဟော၏၊ တာပနံ တပဓာတ်ကား ဘူ၊ စု၊ ဒိ ဥ ဂိုဏ်း၌ ဒါဟ-
 ပူလောင်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ကိလေသာကို လောင်မြိုက်တတ်သော အကျင့်ကို
 “တာပနံ” ဟု ဆိုပါ၊ စုရာဒိဏေပစ္စည်းသက်၍ “တာ” ဟု ဝုဒ္ဓိဖြစ်၏၊ (တနည်း)
 ဆန်းကြောင့် ဒီသပြုထား၏၊ ဥဂ္ဂံ+တာပနံ ယဿာတိ ဥဂ္ဂတာပနော။

အဟော (အဟု) ။ ။ ဂဏ္ဍိ၌ “ဣမဿ တာပသဿ-၏၊ ဣဒံ ကမ္မံ-အသက်ကို
 စွန့်၍ ညွှန်၌လျောင်းသော ဤအမှုသည်၊ အဟော-အံ့ဘွယ်သာတည်း” ဤသို့စသည်ဖြင့်
 အနက်ယောဇနာ၏၊ ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ၌ “အဟုတိ အဟနိ (ဘုရားအဖြစ်နီးရာနေ၌)
 အထာတိ အတ္ထော” ဟု တွေ့ရ၏၊ အယမေဝ ဝါ ပါဠိဟုလည်းဆိုသေး၏၊ ထို့ကြောင့်
 ရှေးကပင် “ အဟော ” ဟု၎င်း၊ “ အဟု ” ဟု၎င်း၊ “ အဟနိ ” ဟု၎င်း ပါဠိအမျိုးမျိုး
 ရှိဟန်တူသည်၊ မည်သို့ပင် ရှိစေကာမူ “အထ-ထိုအခါ၌” ဟူသောအနက် ယူစေလိုဟန်
 တူသည်။ [ဂဏ္ဍိကား “ အဟုတိ အဟောသီတိ အတ္ထော ” ဟု ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ
 ရှိကြောင်းကို ဆိုသေး၏။]

ဝိရိယကို၊ ပဒဟိတွာန- အားထုတ်၍၊ ဒုက္ခရကာရိယံ - ခဲယဉ်းစွာပြုအပ်သော အကျင့်ကို၊ ကတွာ - ပြုကျင့်ပြီး၍၊ အဇပါလရက္ခမူလေ - အဇပါလမည်သော ညောင်ပင်၏ အနီး အောက်၌၊ နိသီဒိတွာ - ထိုင်နေ၍၊ တထာဂတော - ဘုရား အလောင်းသည်၊ တတ္ထ- ထို အဇပါလ ညောင်ပင်၏အနီးအောက်၌၊ ပါယသံ- နို့ယနာကို၊ ပဂ္ဂယု- ခံယူပြီး၍၊ နေရဇ္ဇရံ - နေရဇ္ဇရာမြစ်သို့၊ ဥပေဟိတိ- ချဉ်းကပ် လတံ။

နေရဇ္ဇရာယ - နေရဇ္ဇရာမြစ်၏၊ တီရမ္ပိ - ကမ်း၌၊ သော ဇိနော - ထို ဘုရား အလောင်းသည်၊ ပါယသံ - ကို၊ အဒ(အဒိတွာ) - ဘုဉ်းပေးပြီး၍၊ (တွာပစ္စည်း အကျေကြီး) ပဋိယတ္တဝရမဂ္ဂေန - နတ်တို့သည် စိစဉ်အပ်သော မြတ်သောလမ်း ဖြင့်၊ ဗောဓိမူလံ - ဗောဓိပင်၏ အနီးအောက်သို့၊ ဥပေဟိတိ - ချဉ်းကပ်လတံ။ [နေရဇ္ဇရာပုဒ်ပြီးပုံကို ဝိနည်းမဟာဝါ ဘာသာဒီကာ၌ ပြထားပြီ။]

တဒတာ- ထိုမှနောက်၌၊ အနုတ္တရော- အတုမရှိ မြတ်သော၊ မဟာယသော- များသော အခြံအရံ အကျော်အစောရှိသော၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ-ဘုရားအလောင်းသည်၊ ဗောဓိမဏ္ဍံ - ဗောဓိမဏ္ဍိုင်ကို၊ (အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် , သဗ္ဗညုတဉာဏ် တို့၏ ကြည်လင်ရာ ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင်ကို၊) ပဒက္ခိဏံကတွာ-လက်ျာရစ်ပြု၍၊ အဿတ္ထ မူလေ-ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင်၏ အနီးအောက်၌၊ ဗုဇ္ဈိဿတိ-သစ္စာ ၄ ပါးကို သိလတံ၊ (ဘုရားဖြစ်လတံ-ဟူလို။)

ဣမဿ-ဤမြတ်စွာဘုရား၏၊ ဇနိကာ-ဖြစ်စေတတ်သော၊ မာတာ-မယ်တော် ရင်းသည်၊ [ဇနိကာဖြင့် မွေးစားသော မယ်တော်ကို ကန့်သည်၊] မာယာနာမ- မာယာမည်သည်၊ ဘဝိဿတိ - ဖြစ်လတံ၊ ပိတာ - ခမည်းတော်သည်၊ သုဒ္ဓေါ ဒနောနာမ - သုဒ္ဓေါဒနမည်သည်၊ ဘဝိဿတိ- ဖြစ်လတံ၊ အယံ-ဤရသေ့သည်၊ ဂေါတမောနာမ-ဂေါတမမည်သည်၊ ဟေဿတိ-ဖြစ်လတံ။

x x x x + x x x

တထာဂတော။ ။ ဤဂါထာနှင့် နောက်ဂါထာ၌ တထာဂတော ဟု ၂ ထပ်တွေ့ ရ၏။ ရှေ့ တထာဂတောသည် ပဒဟိတွာန, နိသီဒိတွာတို့၌စပ်၍ နေ၍ တထာဂတောက ပဂ္ဂယု, ဥပေဟိတိတို့၌စပ်၊ ဘုရားဖြစ်လတံသော ဘုရားအလောင်းကိုပင် တထာဂတော ဟု ဖလူပစာအားဖြင့် သုံးစွဲထားသည်။ [ဥပေဟိတိ၌ ဥပ+ဣမာတ်, သတိမှ သိကို မောဂ္ဂလ္လာန် တျာဒိကဏ္ဍ-တေသ္မာဟူသော (၆၆) သုတ်ဖြင့် ဟိပြု၊ ဥပ+ဗေဟိတိကို သန္တိစပ်၊ ပါယသံ၌ “ ပယသာ-နို့ရည်ဖြင့်+နိဗ္ဗတ္တော ” ဟု ပြု၍ ဏပစ္စည်းဖြင့် “ပါယ သော” ဟု ပြီးစေ။]

သုဒ္ဓေါဒနောနာမ။ ။ သုဒ္ဓေါဒနမင်း၏ ရာဇာဖြစ်ကြောင်းကို ပါဠိတော်၌မတွေ့၊ ထို့ကြောင့် “ ရာဇာ မဟုတ် ” ဟု ခေတ်လူတို့က ဝေဘန်ကြ၏။ သုတ်မဟာဝါ-မဟာ ပဒါနသုတ်ပါဠိတော်၌ “ သုဒ္ဓေါဒနောနာမ ရာဇာ ပိတာ ” ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဇနပဒ ကလျာဏီ ထေရီအပဒါနိ၌လည်း “ ရညော သုဒ္ဓေါဒနဿာဟံ, ဝိတာ အာသိ အနိန္ဒိ တာ ” ဟု ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၌ “ ရာဇ ” ဟု အသုံးရှိပုံကို သိပါ။

အနာသဝါ- အာသဝေါ မရှိကုန်သော၊ ဝိတရာဂါ- ကင်းသော ရာဂရှိကုန်သော၊ သန္တစိတ္တာ- ငြိမ်သက်သော စိတ်ရှိကုန်သော၊ သမာဟိတာ - ကောင်းစွာ အာရုံ၌ထားအပ်သော စိတ်ရှိကုန်သော၊ (တည်ကြည်ကုန်သော) ကောလိတော- ကောလိတသည်၎င်း၊ ဥပတိဿောစ- ဥပတိဿသည်၎င်း၊ အဂ္ဂါ- အမြတ်ဆုံး ဖြစ်ကုန်သော၊ သာဝကာ - စကားကို လိုက်နာတတ်ကုန်သော တပည့်တို့သည်၊ (တနည်း) အဂ္ဂါ သာဝကာ-အဂ္ဂသာဝကတို့သည်၊ ဟေဿန္တိ- ဖြစ်ကုန်လတံ့၊ အာနန္ဒောနာမ- အာနန္ဒာမည်သော၊ ဥပဋ္ဌာကော - အလုပ်အကျွေးသည်၊ ဣမံ ဇိနံ- ဤဂေါတမဘုရားကို၊ ဥပဋ္ဌိဿတိ- ပြုစုလုပ်ကျွေးလတံ့။ [ဥပတိဿ, ကောလိတ အမည်တို့သည် ရှာကို အကြောင်းပြု၍ ရအပ်သော အမည်တည်း၊ သာရိပုတ္တ မောဂ္ဂလ္လာနအမည်တို့ကား အမိကိုအကြောင်းပြု၍ ရအပ်သော အမည်ဟု ဓမ္မပဒ အဋ္ဌကထာ သာရိပုတ္တထေရဝတ္ထု၌ ဆိုသည်။]

အနာသဝါ၊ ပေ၊ ဝိတရာဂါ- ကုန်သော၊ သန္တ စိတ္တာ- ကုန်သော၊ သမာဟိတာ- ကုန်သော၊ ဝါ- ကုန်သော၊ ခေမာ - ခေမာဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာစ- ဥပ္ပလဝဏ် ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ အဂ္ဂါ - အမြတ်ဆုံး ဖြစ်ကုန်သော၊ သာဝိကာ - စကားကို လိုက်နာတတ်ကုန်သော တပည့်မတို့သည်၊ (တနည်း) အဂ္ဂါ သာဝိကာ- အဂ္ဂသာဝိကာမတို့သည်၊ ဟေဿန္တိ- ဖြစ်ကုန်လတံ့။

တဿ ဘဂဝတော- ထို ဂေါတမ ဘုရား၏၊ ဗောဓိ- သစ္စာ ၄ ပါး တရားကို သိရာ သစ်ပင်ကို၊ [ဗုဇ္ဈတိတ္ထောတိ ဗောဓိ။] အဿတ္ထောတိ- ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင် ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ- ဆိုအပ်၏၊ စိတ္တောစ- စိတ္တသူကြွယ်သည်၎င်း၊ ဟတ္ထာဠဝကောစ- ဟတ္ထာဠဝကမင်းသားသည်၎င်း၊ အဂ္ဂါ - အမြတ်ဆုံးဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပဋ္ဌကာ- အလုပ်အကျွေး ဥပါသကာတို့သည်၊ (တနည်း) အဂ္ဂါ ဥပဋ္ဌကာ- အဂ္ဂုပဋ္ဌကာ တို့သည်၊ ဟေဿန္တိ- ဖြစ်ကုန်လတံ့၊ ဥတ္တရာ- ဥတ္တရာသည်၎င်း၊ နန္ဒမာတာစ- နန္ဒ မာတာသည်၎င်း၊ အဂ္ဂါ - အမြတ်ဆုံးဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပဋ္ဌိကာ- အလုပ်အကျွေး ဥပါသိကာမတို့သည်၊ (တနည်း) အဂ္ဂါ ဥပဋ္ဌိကာ - အဂ္ဂုပဋ္ဌိကာမ တို့သည်၊ ဟေဿန္တိ- ဖြစ်ကုန်လတံ့၊ (ဣတိ ဣဒံစနံ- ဤ ဗျာဒိတ်စကားတော်ကို၊ အမြဝိ- မိန့်မြွက်တော်မူပြီ။) [ဤသို့ မိန့်မြွက်တော်မူအပ်သော စကားကို အချို့ နေရာ၌ “ ဗျာကာသိ ” ဟု သုံးစွဲထားသောကြောင့် မြန်မာတို့က “ ဗျာဒိတ်ပေးသည် ” ဟု

x x x x x x x

စိတ္တောစ၊ ပေ၊ ဥပဋ္ဌာကာ။ ။ “စိတ္တောစ ဟတ္ထာဠဝကောစ, အဂ္ဂါ ဟေဿန္တိ၊ ပဋ္ဌာကာ” ဟူသော ၂ ပါဒသည် အချို့ အဋ္ဌကထာစာအုပ်များ၌ မရှိ၊ ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ၌ ရှိသည်ကို ဤ၌ ယူထားဟန် တူသည်၊ ဒီပင်္ကရာ စသော ဘုရားရှင်တို့၏ မယ်တော် စသည်ကို ပြရာ၌ ထို အလုပ်အကျွေးမပါသောကြောင့် “မရှိခြင်းသာ ရှေ့နောက်စကား ညီသည်” ဟု ယူကြသည်။ [အာဠဝကမင်းသားကိုပင် လက်အဆင့်ဆင့် ကူးပြောင်းရ သောကြောင့် “ဟတ္ထာဠဝက” ဟု ခေါ်၏၊ အကျယ်ကို အာဠဝကသံယုတ်၌ ရှုပါ။]

ပြောစမှတ်ပြုကြသည်။ ဝိ + အာပုဗ္ဗ, ကရဓာတ်, ဤဝိဘတ်ဖြင့် “ ဗျာကာသိ ” ဟု ပြီးသည်။]

အသမဿ-ပြင်ဘက်ရည်တူရှိတော်မူသော၊ မဟေသိနော-မြတ်သော ဣသိ ဖြစ်တော်မူသောဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရား၏။ ဣဒံ ဝစနံ-ဤဗျာဒိတ်စကားတော်ကို၊ သုက္ခာန-ကြားရ၍၊ နရမရူ-လူနတ်တို့သည်၊ အယံ-ဤရသေ့သည်၊ ဗုဒ္ဓဗိဇ္ဇိကိရ- ဘုရားမျိုးစေ့ ဖြစ်သတတ်၊ (ဘုရားအလောင်း ဖြစ်သတတ်၊) ဣတိ-ဤသို့ပြော၍၊ အာမောဒိတာ-လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်ကြကုန်သည်။ (ဟောန္တိ)။

(နရမရူနံ- လူနတ်တို့၏။) ဥက္ကုဋ္ဌိသဒ္ဓါ - ကြွေးကြော်သံတို့သည်၊ ဝတ္တန္တိ- ဖြစ်ကုန်၏။ အပ္ပေါဋ္ဌန္တိ- လက်ပန်းပေါက်လည်း ခတ်ကြကုန်၏။ (လက်ခမောင်း လည်း ခတ်ကြကုန်၏။) ဟသန္တိစ - ရှင်ရှင်ပြုပြ ပြုံးလည်း ပြုံးရယ်ကြကုန်၏။ သဒေဝကာ-နတ်ဗြဟ္မာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒသ သဟဿိ-တသောင်းသော လောကဓာတ်တို့သည်၊ ကတဉ္စလီ-ပြုအပ်သောလက်အုပ်ရှိကုန်သည်။(ဟုတွာ)၊ နမဿန္တိ-ရှိခိုးကြကုန်၏။

လောကနာထဿ-သတ္တလောက၏ ကိုးကွယ်ရာဖြစ်တော်မူသော၊ ဣမဿ- ဤ ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရား၏။ သာသနံ-အဆုံးအမ သြဝါဒကို၊ ယဒိ ဝိရဇ္ဈိဿာ မ- အကယ်၍ မဂ်ဖိုလ်မရ ချွတ်ချော်ကြကုန်အံ့၊ (အကယ်၍ မမှီကုန်အံ့၊ ဧဝံ သတိ-ဤသို့ဖြစ်လသော်၊) အနာဂတမှိ-အနာဂတ်ဖြစ်သော၊ အဒ္ဓါနော-ကာလ၌၊ ဣမံ ဣမဿ-ဤ ရှင်ရသေ့၏။ သမ္ဗုခါ-မျက်မှောက်တို့သည်၊ ဟေဿာမ-ဖြစ်ကြ ရကုန်တော့အံ့။ [ရှေးနိဿယ၌ “ဟေဿာမ-ဖြစ်ရလိုကုန်၏” ဟု ပတ္ထနာအနက် ပေး၏။ ထိုအနက်မျိုးကို ဘဝိဿန္တိ ဝိဘတ်က ဟော-မဟော စဉ်းစားပါ။]

x x x x x x x

ဒသသဟဿိ သဒေဝကာ။ ။ ဤ အဋ္ဌကထာစာအုပ်၌ “ဒသသဟဿိဒေဝတာ” ဟု ရှိ၏။ ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ၌ “ဒသသဟဿိ သဒေဝကာ” ဟု ရှိ၏။ “သဟ+ဒေဝေဟိ သဒေဝကာ၊ ဒသသဟဿိ နမဿန္တိတိ အတ္ထော ” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုအတိုင်း ပေးလိုက် သည်။ ရှေးနိဿယ၌ကား “ဒသသဟဿိယံ + ဝသန္တာ + သဒေဝကာ ဒသ သဟဿိ သဒေဝကာတိ မဇ္ဈေလောပသမာသော ဝါ ” ဟူသော မဏိဒီပကိုမှီ၍ “ ဒသသဟဿိ သဒေဝကာ- တသောင်းသော လောကဓာတ်၌ နေကုန်သော နတ်နှင့်တကွသော လူ တို့သည်၊ ဥက္ကုဋ္ဌိသဒ္ဓါ-ကြွေးကြော်သံရှိကုန်သည်၊ ဝတ္တန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏” ဟု ပေးသည်။

ယဒိမဿ၊ ပေ၊ ဣမံ။ ။ “ဝိရဇ္ဈိဿာမာတိ ယဒိ န သမ္ဗုပုဏိဿာမ” ဟု ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ ဖွင့်၏။ “ဤ ဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို မမှီနိုင်ကုန်အံ့” ဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်။ ဝိရဇ္ဈိဿာမ၏ သဒ္ဓါနက်မှာ “ချွတ်ချော်ကြကုန်အံ့၊ လွဲကုန်အံ့” ဟုသာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် န သမ္ဗုပုဏိဿာမသည် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သာ ဖြစ်ဟန်တူ သည်။ [ဟေဿာမာတိ ဘဝိဿာမ၊ သမ္ဗုခါတိ သမ္ဗုခိဘူတာ၊ ဣမံတိ ဣမဿ၊ သာမိအတ္ထေ ဥပယောဂဝစနံ၊ - ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ။]

မနုဿာ-လူတို့သည်၊ နဒိ-မြစ်ကို၊ တရန္တာ-ကူးကုန်လသော်၊ ပတိတိတ္ထိ-
 ရှေးရှုဆိပ်ကမ်းကို၊ ဝိရန္တိယ-ချွတ်ချော်၍၊ ဟေဋ္ဌာတိတ္ထေ- အောက်ဆိပ်ကမ်း၌၊
 ဝါ-အောက်ဆိပ်ကမ်းကို၊ ဂဟေတွာန-ယူ၍၊ မဟာနဒိ- မြစ်ကြီးကို၊ ဥတ္တရန္တိ
 ယထာ-ကူးမြောက်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဝေမေဝ-ဤအတူသာလျှင်၊ သဗ္ဗေ-ကုန်သော၊
 မယံ-ငါတို့သည်၊ ဣမံ ဇိနံ-ဤဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားကို၊ ယဒိမုဉ္ဇာမ-အကယ်၍
 လွတ်လိုက်ရကုန်အံ့၊ (ဝေသတိ - ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊) အနာဂတမှိ၊ ပေ၊
 ဟေဿာမ-ဖြစ်ကြရကုန်တော့အံ့။

အာဟုတိနံ - တို့ကို၊ ပဋိဂ္ဂဟော-သော၊ ဒီပင်္ကရာ - သော၊ လောကဝိဒူ-
 သည်၊ မမ - ငါ၏၊ ကမ္မံ - တံတားခင်းကြောင်း၊ ကောင်းမှုကို၊ ဝါ - တံတားခင်း
 ကြောင်း၊ ကောင်းမှု၏ အကျိုးကို၊ ပကိတ္တတ္တာ - မိန့်မြှောက်တော်မူပြီး၍၊ ဝါ-
 ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူပြီး၍၊ ဒက္ခိဏံပါဒံ - လက်ျာခြေတော်ကို၊ ဥဒ္ဓရိ - ကြွမြောက်
 တော်မူပြီ။

တတ္ထ - ထို ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူရာ အရပ်၌၊ ယေ ဇိနပုတ္တာ - အကြင် ဘုရား
 သားတော်ဖြစ်ကြသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အာသုံ-ရှိကုန်ပြီ၊ သဗ္ဗေ-အလုံးစုံ
 ကုန်သော၊ တေ-ထို ဘုရားသားတော်ဖြစ်ကြသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ မံ-
 ငါ့ကို၊ ပဒက္ခိဏံ-အမြတ်တနိုး၊ အကံသု-ပြုကြကုန်ပြီ၊ [ဤနေရာ၌ ၄ သိန်းကုန်
 သော ရဟန္တာတို့သည် လက်ျာရစ်လှည့်ပတ်၍ မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် “ပဒက္ခိဏ
 သဒ္ဓါ မြတ်မြတ်နိုးနိုး လေးလေးစားစားဟူသော အနက်ကို ဟော၏”ဟု ယူပါ။]
 နရာ-လူတို့သည်၎င်း၊ နာဂါစ-နဂါးတို့သည်၎င်း၊ ဂန္ဓဗ္ဗာ-ဂန္ဓဗ္ဗနတ်တို့သည်၎င်း၊
 အဘိဝါဒေတွာ-အလွန်ရှိသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍၊ ပက္ကမံ-ဖဲသွားကြကုန်ပြီ။

သသံဃယ - နောက်လိုက်နောက်ပါ သံဃာတော်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ လောက
 နာယကေ- သတ္တလောက၏ ရှေ့ဆောင် လမ်းပြ နာယကဖြစ်တော်မူသော ဒီပ
 န်ရာ မြတ်စွာဘုရားသည်၊ မေ-ငါ၏၊ ဒဿနံ-မြင်ခြင်းကို၊ ဝါ- မြင်လောက်ရာ
 အရပ်ကို၊ အတိတ္တန္တေ-လွန်တော်မူလသော်၊ တဒါ-လွန်တော်မူရာ ထိုအခါ၌၊
 (အဟံ- ငါသည်၊) ဟဋ္ဌတုဋ္ဌေန- ရှင်လန်းနှစ်သက်သော၊ စိတ္တေန - စိတ်ဖြင့်၊
 အာသနာ-ညွှန်ပြောင်းနေရာမှ၊ ဝုဋ္ဌဟိံ-ထခဲ့ပြီ။

တဒါ-ဗျာဒိတ်တော်စကား ကြားနာရာ ထိုအခါ၌၊ (အဟံ-သည်၊) သုခေန-
 သုခဖြင့်၊ သုခိတော - လွန်စွာဖြစ်သော ချမ်းသာခြင်းရှိသည်၊ [သဉ္ဇာတ အဿ
 အနက်၌ ဣတပစ္စည်းသက်၊] ပါမောဇ္ဇေန-ပါမောဇ္ဇဖြင့်၊ ပမောဒိတော-လွန်စွာ
 ဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသည်၊ ဟောမိ- ဖြစ်၏၊ ပီတိယာစ- ပီတိဖြင့်လည်း၊
 အဘိဿန္ဓော-လွန်စွာ စိုစွတ်သည်၊ (ဟုတွာ - ဖြစ်၍၊) ပလ္လင်္ဂံ - ထက်ဝယ်
 တင်ပလ္လင်ကို၊ အာဘုဇိံ - ဖွဲ့ခွေပြီ။

တဒါ - ဗျာဒိတ်တော်စကား ကြားနာပြီးရာ ထို အခါ၌၊ အဟံ - ငါသည်၊ ပလ္လင်္ကေန-ထက်ဝယ် တင်ပလ္လင်ဖြင့်၊ နိသီဒိတွာ-ထိုင်၍၊ ဝေဝံ-ဤသို့၊ စိန္တေသိ-ကြံစည်ခဲ့ပြီ၊ (ကိံ-အဘယ်သို့ ကြံစည်ခဲ့သနည်း၊) အဟံ-ငါသည်၊ ဈာနေ-ဈာန် အရာ၌၊ ဝသီဘူတော-စွမ်းရည်သတ္တိရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ (အမှိ-ဖြစ်၏၊) အဘိညာသု- အဘိညာဉ်တို့၌၊ ပါရမီ - တဘက်ကမ်းခတ်, အဆုံးတိုင် သိတတ်သောဉာဏ်သို့၊ ဂတော- ရောက်ပြီးသည်၊ (အမှိ-ဖြစ်၏။)

ဒသသဟသယိလောကမိ-တသောင်းသောလောကဓာတ်၌၊ မေ-ငါနှင့်၊ သမာ-တန်းတူကုန်သော၊ ဣသယော - ရသေ့တို့သည်၊ နတ္ထိ - မရှိကုန်၊ [ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ၌ “သဟသယိယမိ လောကမိ” ဟု ရှိ၏၊ “ဒသသဟသယိယံ” ဟုလည်း အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။] ဣဒ္ဓိဓမ္မေသု- ဣဒ္ဓိဝိဓ, စသည် အပြား, တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်တရားတို့၌၊ အသမော- အခြားရသေ့တို့နှင့် မတူသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) ဤဒိသံ-ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ သုခံ - ဗျာဒိတ်တော် စကားကို ကြားနာရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော သုခကို၊ အလဘိ-ရပြီ၊ (ဣတိ-ဤသို့၊ စိန္တေသိ-ကြံစည်စဉ်းစားခဲ့ပြီ။) [ဣဒ္ဓိဓမ္မေသု- အရ လောကီအဘိညာဉ် ငါးပါးကို ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။]

မယံ- ငါ၏၊ ပလ္လင်္ကာဘုဇနေ-ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေရာအခါ၌၊ ဒသသဟသယိဝါသိနော - တသောင်းသောလောကဓာတ်၌ နေကုန်သော မြဟ္မာတို့သည်၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသီတိ-မချွတ်ကေန်, အမှန်စင်စစ်, ဘုရားဖြစ်ပါလိမ့်မည် ဟူ၍၊ မဟာနာဒံ- ကျယ်စွာသောအသံကို၊ ပဝတ္ထေသု- ဖြစ်စေကြကုန်ပြီ။.... (ကသ္မာ-အဘယ့်ကြောင့်၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ-မချွတ်ကေန်, အမှန်စင်စစ်, ဘုရားဖြစ်လတံ့နည်း၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊) ပုဗ္ဗေ-ရှေးအခါ၌၊ ဗောဓိသတ္တာနံ-နိယတဗျာဒိတ် ရသော ဘုရားအလောင်းတို့၏၊ ပလ္လင်္ကဝရမာဘုဇေ - မြတ်သော ထက်ဝယ်

x x x x x x x

ဒသသဟသယိဝါသိနော ။ ။ ဒသသု လောကဓာတုသဟသေသု သုဒ္ဓါဝါသ မဟာမြဟ္မာနော အတိတဗုဒ္ဓဒဿာဝိနော (အသက်အရှည်ဆုံးဖြစ်ကြသော သုဒ္ဓါဝါသ မြဟ္မာတို့သည် ရှေးဘုရားတို့ကို ဖူးမြင်လိုက်ကြရကုန်သည်ဖြစ်၍) နိယတဗောဓိသတ္တာနံ ဗျာကရဏေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနပါဠိဟာရိယဒဿနေန (နိယတဗျာဒိတ်ရ ဘုရားအလောင်းတို့၏ ဗျာဒိတ်ပွဲ၌ တန်ခိုးပြာဠိဟာတို့ကို မြင်ခဲ့ရခြင်းကြောင့်) တထာဂတဝစနဿ အဝိတထတံ ပကာသေန္တော (ဒီပင်္ကရာဘုရားရှင် စကားတော်၏ မမှားနိုင်သည်အဖြစ်ကို ထင်ရှားပြလျက်) မံ ပရိတောသေန္တော ဣမာ ဂါထာယော အာဟံသု၊ (ငါ့ကို နှစ်သက်စေကြကုန်လျက် ဤဂါထာတို့ကို ဆိုကြကုန်ပြီ) ။—ဗုဒ္ဓဝံသဋ္ဌကထာ။

ဗောဓိသတ္တာနံ ။ ။ ဗောဓိယံ-အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်၌၊ သတ္တော အာသတ္တော-ငြိကပ်စွဲလမ်းသော သတ္တာတည်း၊ ဗောဓိသတ္တော- သတ္တာ၊ တနည်း- ဗုဒ္ဓါဿတိတိ ဗောဓိ- မချွတ်ကေန် သစ္စာ ၄ ပါးကို သိလတံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဗောဓိစ+သော+သတ္တောစာတိ ဗောဓိသတ္တော။

တင်ပလ္လင်ကို ဖွဲ့ခွေရာအခါ၌၊ ယာ(ယာနိ) နိမိတ္တာနိ- အကြင် အတိတ်နိမိတ် တို့သည်၊ ပဒိဿန္တိ - ထင်ရှားကုန်၏၊ တာနိ (နိမိတ္တာနိ)- ထို အတိတ်နိမိတ်တို့ သည်၊ အဇ္ဇ - ယနေ့၊ ပဒိဿရေ - ထင်ရှားပါကုန်၏၊ (တသ္မာ- ကြောင့်၊ တံ- အရှင် သုမေဓာသုခမိန်သည်၊ ဓုဝံ- မချွတ် ကေန်, အမှန် စင်စစ်၊ ဗုဒ္ဓေါ- ဘုရား သည်၊ ဘဝိဿသိ- ဖြစ်ပါလိမ့်မည်၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဇာနာမ- သိရပါကုန်၏။)

(အမ္ဘောသုမေဓပဏ္ဍိတ-အို သုမေဓာသုခမိန်၊ ပုဗ္ဗေ ဗောဓိသတ္တာနံ ပလ္လင်္ဂ ဝရမာဘုဇေ၊) သီတံ - အချမ်းသည်၊ ဗျပဂတံ- ကင်းသည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်ပါ၏၊ ဥက္ကဋ္ဌ- အပူသည်လည်း၊ ဥပသမ္ပတိ- ငြိမ်းအေးပါ၏၊ တာနိ- ထိုအချမ်းကင်းခြင်း၊ အပူငြိမ်းခြင်းတို့သည်၊ အဇ္ဇ - ယနေ့၊ ပဒိဿန္တိ - ထင်ရှားပါကုန်၊ (တသ္မာ- ကြောင့်၊ တံ- အရှင် သုမေဓာသုခမိန်သည်။) ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။ [“ဘဝိဿသိ” ဟု တုမှယောဂဖြင့် ဆိုသောကြောင့် “အမ္ဘောသုမေဓပဏ္ဍိတ” ဟု အာလုပ်ထည့်၍ အနက်ပေးကြသည်။]

(အမ္ဘောသုမေဓပဏ္ဍိတ၊ ပုဗ္ဗေ ဗောဓိသတ္တာနံ ပလ္လင်္ဂဝရမာဘုဇေ၊) ဒသ သဟသီ- တသောင်း အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ လောကဓာတု- လောကဓာတ် တို့သည်၊ နိဿဒ္ဓါ- အသံ မဲ့တုန်, တိတ်ဆိတ်ကုန်သည်၊ နိရာကုလာ- အနှောက် အရှက် မရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ - ဖြစ်ပါကုန်၏၊ တာနိ - ထို တသောင်းသော လောကဓာတ်တို့၏ အသံတိတ်ခြင်း , အနှောက်အရှက် မရှိခြင်းတို့သည်၊ အဇ္ဇ- ယနေ့၊ ပဒိဿန္တိ၊ တသ္မာ တံ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

(အမ္ဘော သုမေဓပဏ္ဍိတ-အို သုမေဓာသုခမိန်၊ ပုဗ္ဗေ ဗောဓိသတ္တာနံ ပလ္လင်္ဂ ဝရမာဘုဇေ၊) မဟာဝါတာ- ပြင်းထန်သောလေတို့သည်၊ န ဝါယန္တိ- မတိုက်ခတ် ပါကုန်၊ [ရှေးနိဿယ၌ “မဟာဝါတာ- လေမုန်တိုင်းတို့သည်၊ နဝါယန္တိ- မလာ ကုန် ” ဟု ပေး၏၊ ခတ်ပြင်းပြင်းလာသော လေဟူသမျှ၏ မလာခြင်းကို ဆိုလိုရင်း ဖြစ်သည်၊ ညှင်းညှင်းသာသာ လေကား လာသေးသည်သာ။] သဝန္တိယော- မြစ် တို့သည်၊ န သန္တန္တိ- မစီးပါကုန်၊ တာနိ- ထို လေပြင်းမတိုက်ခြင်း, မြစ်ရေမစီးခြင်း တို့သည်၊ အဇ္ဇ ပဒိဿန္တိ၊ (တသ္မာ တံ) ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

x x x x x x x

နိမိတ္တာနိ။ ။ [ယာကို “ယာနိ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ နပုလ္လိန် “နိမိတ္တာနိ” နှင့်တူအောင် နိကို အာပြု၍ “ယာ” ဟု ဖြစ်ကြောင်းပြသည်။] နိမိနန္တိ သဗ္ဗာနန္တိ ဧတေဟိတိ နိမိတ္တာ နိ၊ ဘုရားဖြစ်လိမ့်မည် ဟူသော အကျိုးတရားကို သိမှတ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့် နိမိတ်တို့မည်၏၊ ထိုနိမိတ်တို့ကို သီတံ ဗျပဂတံစသည်ဖြင့် အကျယ်ပြုလတ်၊ [ရှေးဘုရား ရှင်တို့ ဗျာဒိတ်ပွင့်ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော နိမိတ်တို့နှင့် တူသောကြောင့် သဒိသုပစာရအားဖြင့် “တာနိ နိမိတ္တာနိ” ဟု ဆိုသည်၊ ထိုနိမိတ်တို့သည် ဘုရားဖြစ်ကြောင်း မဟုတ်ကြ, “ဘုရားဖြစ်လိမ့်မည်” ဟု သိဘို့ရန်အကြောင်းမျှတို့သာတည်း၊ ထို့ကြောင့် “တသ္မာ.... ဣတိ ဇာနာမ” ဟု ထည့်ရသည်။]

(အဋ္ဌော သုမေဓပဏ္ဍိတ) တာဝဒေ - နိယတဗျာဒိတ်ရသော ရှေး ဘုရားလောင်းတို့၏ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေရာ ထိုအခါ၌၊ ထလဇာ - ကုန်း၌ဖြစ်ကုန်သော၊ (ပုပ္ဖာ-ပန်းတို့သည်၎င်း၊) ဒကဇာ-ရေ၌ဖြစ်ကုန်သော၊ ပုပ္ဖာ-ပန်းတို့သည်၎င်း၊ သဗ္ဗေ - အလုံးစုံသော ပန်းတို့သည်၊ ပုပ္ဖန္တိ - ပွင့်ကြကုန်၏၊ တေပိ - ထိုကုန်းပန်း ရေပန်းတို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇ-ယနေ့၊ သဗ္ဗေ-အလုံးစုံတို့သည်၊ ပုပ္ဖိတာ-လွန်စွာဖြစ်သောအပွင့် ရှိကြကုန်၏၊ (တသ္မာ တံ) ခုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

(အဋ္ဌော သုမေဓပဏ္ဍိတ) တာဝဒေ- ၌၊ လတာဝါ- နွယ်ပင်တို့သည်၎င်း၊ ယဒိ- ထိုမြို့၊ ရုက္ခာဝါ- နွယ်မှ အခြားသောသစ်ပင်တို့သည်၎င်း၊ ဖလဘာရာ- အသီး တည်းဟူသော ဝန်ရှိကုန်သည်၊ (အသီး သီးကုန်သည်) ဟောန္တိ-ဖြစ်ပါကုန်၏၊ [“ဖလဓာရာ” ဟုလည်း ရှိ၏၊ “အသီးကိုဆောင်ကုန်သည်”ဟု ပေး၊] တေပိ-ထိုနွယ်ပင် သစ်ပင်တို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇ-ယနေ့၊ သဗ္ဗေ-အလုံးစုံတို့သည်၊ ဖလိတာ - လွန်စွာဖြစ်သော အသီးရှိကြပါကုန်၏၊ (တသ္မာ တံ) ခုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

(အဋ္ဌော သုမေဓပဏ္ဍိတ) တာဝဒေ - ၌၊ အာကာသဋ္ဌာ - ကောင်းကင်၌ တည်ကုန်သော၊ (ရတနာစ - ရတနာတို့သည်၎င်း၊) ဘူမဋ္ဌာ - မြေ၌တည်ကုန်သော၊ ရတနာစ - တို့သည်၎င်း၊ ဇောတန္တိ - ပြောင်ပြောင်ဝင်းဝင်း ထွန်းလင်းပါကုန်၏၊ တေပိရတနာ - ထို ရတနာတို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇ - ယနေ့၊ ဇောတန္တိ-ကုန်၏၊ (တသ္မာ တံ)ခုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။[တေပိရတနာတို့ကို လိင်္ဂိပလ္လာသကြံပါ။]

(အဋ္ဌော သုမေဓပဏ္ဍိတ) တာဝဒေ-၌၊ မာနသိကာ-ကုန်သော၊ တူရိယာစ-တူရိယာတို့သည်၎င်း၊ ဒိဗ္ဗာ-န်သော၊ တူရိယာစ- တို့သည်၎င်း၊ ဝဇ္ဇန္တိ - မြည်ပါကုန်၏၊ ဥဘော - ၂ မျိုးကုန်သော၊ တေပိ- ထို တူရိယာတို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇ, အဘိရဝန္တိ - လွန်စွာ မြည်ပါကုန်၏၊ (တသ္မာ တံ)ခုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။ [သက္ကတ၌ “ တူရ - ဟိံသေ ” ဟူသော ဓာတ် , ယတ် ပစ္စည်းဖြင့် “ တူရိယျ ” ဟု ရှိ၏။]

(အဋ္ဌော သုမေဓပဏ္ဍိတ) တာဝဒေ-၌၊ ဝိစိတ္တပုပ္ဖါ- ဆန်းကြယ်သောပန်းတို့သည်၊ ဝဂနာ - ကောင်းကင်မှ၊ အဘိဝဿန္တိ - ရွာချပါကုန်၏၊ တေပိ - ထိုဆန်းကြယ်သော ပန်းတို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇ, ပဝဿန္တိ-ရွာချပါကုန်၏၊ (တသ္မာ တံ) ခုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

(အဋ္ဌော သုမေဓပဏ္ဍိတ တာဝဒေ၊) မဟာသမုဒ္ဓေါ- မဟာသမုဒြာသည်၊ အာဘုဇတိ-လက်ျာရစ်လည်ပါ၏၊ ဝါ- နေခံသို့ပြန်လည်ပါ၏၊ ဒသသဟဿီ- တသောင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော လောကဓာတ်သည်၊ ပကမ္ပတိ - ပြင်းစွာ

တုန်လှုပ်ပါ၏။ ဥဘော-၂ မျိုးကုန်သော၊ တေပိ-ထို မဟာသမုဒြာ၊ တသောင်းသော လောကဓာတ်တို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇ၊ အဘိရဝန္တိ-လွန်စွာ မြည်ပါကုန်၏။ (တသွာ တံ) ခုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။ [အာဘုဇတိတိ ဩသက္ကတိ-နောက်သို့ဆုတ်ပါ၏၊ နောက်သို့ ပြန်၍စီးပါ၏။—ဗုဒ္ဓဝံသဋ္ဌ။]

(အမ္ဘော သုမေဓပဏ္ဍိတ) တာဝဒေ-၌၊ ဒသသဟဿေ-တသောင်း အတိုင်း အရှည်ရှိသော လောကဓာတ်၌၊ နိရယေ နိရယေသုပိ - ငရဲတို့၌လည်း၊ အဂ္ဂိ-မီးတို့သည်၊ နိဗ္ဗန္တိ-ငြိမ်းပါကုန်၏။ တေပိ အဂ္ဂိ- ထိုမီးတို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇ၊ နိဗ္ဗုတာ-ငြိမ်းကြပါကုန်ပြီ။ (တသွာ တံ)ခုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

(အမ္ဘော သုမေဓပဏ္ဍိတ) တာဝဒေ၊ သူရိယော - နေသည်။ ဝိမလော - ဆီးနှင်း မြူ ခိုး , ရာဟု မိုဗ်းဟု ငါးမျိုးသော အညစ်အကြေးမရှိသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်ပါ၏။ သဗ္ဗာ - အလုံးစုံကုန်သော၊ တာရကာ- ကြယ်တာရာတို့သည်။ ဒိဿန္တိ- ထင်ရှားပါကုန်၏။ တာပိ- ထို နေ, ကြယ်တာရာ တို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇ- ၌၊ ပဒိဿန္တိ-ကုန်၏။ (တသွာ တံ) ခုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

(အမ္ဘော သုမေဓပဏ္ဍိတ) တာဝဒေ-၌၊ အနောဝဠေန-မိုဗ်းမစွတ်အပ်ဘဲ လျက်၊ (တနည်း) အနောဝဠေပိ - မိုဗ်းမစွတ်အပ် ပါသော်လည်း၊ ဥဒကံ - ရေသည်။ မဟိယာ - မြေမှ၊ ဥဒ္ဓိန္ဒြိ- ဖောက်ထွက်ပါပြီ။ တမ္ဗိ - ထို ရေသည်လည်း၊ အဇ္ဇ-၌၊ မဟိယာ- မြေမှ၊ ဥဒ္ဓိန္ဒြိတေ - ဖောက်ထွက်ပါ၏။ (တသွာ တံ) ခုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။ [အနောဝဠေနာတိ အနောဝဠေ၊ ဘုမ္မတ္ထကရဏာဝစနံ၊ အထဝါ အနောဝဠေတိ အနဘိဝဠေပိ၊ နာတိ နိပါတမတ္တံ, သုတွာ န ဒူတဝစနန္တိ အာဒိသုဝိယ၊ သုတွာန၌ န အက္ခရာသည် အနက်မရှိသော နိပါတ်ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။— ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ။]

(အမ္ဘောသုမေဓပဏ္ဍိတ) တာဝဒေ၊ ဂဂနမဏ္ဍလေ- ကောင်းကင်အဝှမ်း၌၊ တာရာဂဏာ-ကြယ်တာရာအပေါင်းတို့သည်၎င်း၊ နက္ခတ္တာ- ၂၇ လုံးသော နက္ခတ်တို့သည်၎င်း၊ ဝိရောစန္ဒိ-တင့်တယ်ပါကုန်၏။ ဝိသာခါ-ဝိသာခါနက္ခတ်သည်။ စန္ဒိမယုတ္တာ-လနှင့် ယှဉ်ပါ၏။ (အဇ္ဇပိ-ယနေ၌လည်း၊ ဂဂနမဏ္ဍလေ တာရာဂဏာ နက္ခတ္တာ ဝိရောစန္ဒိ၊ ဝိသာခါ စန္ဒိမယုတ္တာ - လနှင့် ယှဉ်ပါ၏။ တသွာ တံ ခုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။ [ဤကဲ့သို့ အပြည့်အစုံထည့်၍ ပေးမှ ရှေးက ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော အတိတ်နိမိတ်နှင့် တူကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ထို အတိတ်နိမိတ် ဟူသည်လည်း ရှေးအတိတ်ကဖြစ်ခဲ့သော အမှတ်အသားပင်တည်း။]

x x x x x x x

တာရာဂဏာ။ ။တာရာသဒ္ဓါသည် နက္ခတ်နှင့်တကွ ကြယ်တာရာကို ဟောသော်လည်း ဤနေရာ၌ နက္ခတ်၏ အနက်ကို ချန်၍ ပါရိသေသနည်းအားဖြင့် ကြွင်းသော ကြယ်တာရာတို့ကိုယူပါ။ “ဝိသာခါစန္ဒိမယုတ္တာ”ဟု ဆိုသောကြောင့် “ဘုရားလောင်းတို့၏ ဗျာဒိတ်ရရာနေ့သည် ကဆုန်လပြည့်နေ့တည်း”ဟု အသိအမှတ် ပြုကြသည်။

(အဋ္ဌော သုမေဓပဏ္ဍိတ၊ တာဝဒေ၊) ဗိလာသယာ- တွင်း ဟူသောနေရာ ရှိသော မြေ၊မြေပါ အစရှိသော သတ္တုတို့သည်၎င်း၊ ဒရီသယာ- ချောက်ဟူသော နေရာရှိသော သစ်၊ ကျား အစရှိသော သတ္တုတို့သည်၎င်း၊ သကာသယာ-မိမိ တို့၏နေရာမှ၊ နိက္ခမန္တိ-ထွက်ပါကုန်၏၊ တေပိ-ထို တွင်းအောင်း၊ ချောက်အောင်း သတ္တုအပေါင်းတို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇ- ဌ၊ အာသယာ - မိမိတို့နေရာမှ၊ ဆုဒ္ဓါ- ထွက်ပါကုန်၏၊ (တသ္မာ တံ) ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

(အဋ္ဌော သုမေဓပဏ္ဍိတ) တာဝဒေ- ဌ၊ သတ္တာနံ- သတ္တုတို့၏၊ အရတိ- မဇ္ဇေ မလျော်၊ မပျော်ပိုက်ခြင်းသည်၊ နဟောတိ-မဖြစ်ပါ၊ သန္တုဋ္ဌာ-ဝမ်းမြောက် ရှင်ပြီ၊ နှစ်သက်ကြကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ပါကုန်၏၊ တေပိ-ထိုသတ္တုတို့သည် လည်း၊ အဇ္ဇ- ယနေ့၊ သဗ္ဗေ - အလုံးစုံတို့သည်၊ သန္တုဋ္ဌာ - ဝမ်းမြောက် ရှင်ပြီ၊ နှစ်သက်ကြပါကုန်၏၊ (တသ္မာ တံ) ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

(အဋ္ဌော သုမေဓပဏ္ဍိတ၊)တဒါ-နိယတဗျာဒိတ်ရသော ရှေးဘုရားလောင်း တို့၏ ထက်ဝယ် ဖွဲ့ခွေ၊ ထိုင်နေရာ ထိုအခါ၌၊ ရောဂါ-အနာရောဂါတို့သည်၊ ဥပ သမ္ပန္တိ - ငြိမ်းပျောက်ပါကုန်၏၊ ဇိယန္တူာစ-မွတ်သိပ် ဆာလောင်ခြင်းသည်လည်း၊ ဝိနဿတိ- ကင်းပျောက်ပါ၏၊ တာနိပိ- ထိုရောဂါငြိမ်းခြင်း၊ မွတ်သိပ်ဆာလောင် ကင်းခြင်း ဟူသော အတိတ်နိမိတ်တို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇေ၊ ပဒိဿန္တိ၊(တသ္မာ တံ) ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

(အဋ္ဌောသုမေဓပဏ္ဍိတ)တဒါ-ဌ၊ ရာဂေါ-ရာဂသည်၊ တနု-နည်းပါးသည်၊ ဟောတိ၊ ဒေါသော- ဒေါသသည်၎င်း၊ မောဟော- သည်၎င်း၊ ဝိနဿတိ- ကင်း ပျောက်ပါ၏၊ တေပိ - ထို ရာဂ , ဒေါသ , မောဟတို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇေ၊ သဗ္ဗေ- တို့သည်၊ ဝိဂတာ-ကင်းပါကုန်၏၊ (တသ္မာ၊ပေ၊)ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

x x x x x x x x

ဗိလာသယာ။ ။ဗိလဓာတ်သည် ဘေဒနအနက်ကိုဟော၏၊ ဗိလိယတေ-ဖောက်ခွဲ အပ်၏၊ ဣတိ ဗိလံ၊ ဂဏ္ဍိ၌ ဝိလဓာတ်ကြံ၍ ဝကို ဗ, ဣကို ဤပြုပြီးလျှင် “ ဗိလံ ” ဟု သတိပဋ္ဌာနသုတ် ဋီကာဆိုကြောင်း မိန့်၏၊ အာသယန္တိ ဧတ္ထာတိ အာသယော၊ နေရာ တွင်းချောက် အစရှိသော အရပ်၊ ဗိလံ+အာသယော ယေသန္တိ ဗိလာသယာ၊ တွင်း ဟူသော နေရာရှိသော (တွင်း၌ အောင်းနေတတ်သော) မြေ၊ မြေပါ၊ မြေခွေးစသော သတ္တုများ၊ ဒရီသယာ၌ ဒရီအာသယာဟု ဆိုလိုလျက် အာကိုချေ၊ သစ်၊ကျားစသော သတ္တုများ၊ “သကာသယာ” နေရာ၌ “တဒါသယာ” ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏၊ “တဒါ တသ္မိ” ကာလေ၊ အာသယတော ဗိလတောတိ အတ္ထော”-ဟုလည်း ဗုဒ္ဓဝင်ဖွင့်၏။

ဆုဒ္ဓါ။ ။ ဆုဘဓာတ်သည် “ တံထွေး ထွေးခြင်းအနက်ကို ဟော၏” ဟု ဓာတ် ကျမ်း၌ဆို၏၊ သာမံ သရာ နိစ္ဆုဘတိ-ကိုယ်တိုင် အိမ်မှထွက်၏” ဟုလည်း ပုံစံပါရှိ၏၊ ထိုပုံစံသည် “ဆုဒ္ဓါတိ နိက္ခန္တာ” ဟု ဋီကာဖွင့်နှင့် ညီ၏၊ ဤနေရာ၌လည်း ထွက်သွား ခြင်း အနက်ပင်တည်း။ [ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ၌ကား “ဆုဒ္ဓါတိ သုဆုဒ္ဓါ၊ သုဝုဒ္ဓါရိတာ၊ နိက္ခန္တာတိ အတ္ထော” ဟု ရှိသည်။]

(အမွှောသုမေဓပဏ္ဍိတ)တဒါ-၌၊(သတ္တာနံ-သတွာတို့၏၊)ဘယံ-ကြောက်ခြင်းသည်၊ န ဘဝတိ- မဖြစ်ပါ၊ အဇ္ဇပိ- ယနေ့၌လည်း၊ ဧတံ- ဤကြောက်ခြင်း၏ မဖြစ်ခြင်းသည်၊ ပဒိဿတိ - ထင်ရှားပါ၏၊ ဧတန လိင်္ဂေန - ထို အမှတ်အသားကြောင့်၊ ဝါ-ထိုအကြောင်းကြောင့်၊(တံ)ရဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

(အမွှော သုမေဓပဏ္ဍိတ တဒါ၊) ရဇော - မြူမှုန်သည်၊ ဥဒ္ဓံ - အထက်သို့၊ နဒ္ဓံသတိ-မတက်ပါ၊ [ဥပုဗ္ဗ+ဓံသုဓာတ် ဂတိအနက်ဟော။] အဇ္ဇပိ၊ ဧတံ-ဤ မြူမှုန်၏ မလွင့်တက်ခြင်းဟူသော အတိတ်နိမိတ်သည်၊ ပဒိဿတိ၊ ဧတန လိင်္ဂေန (တံ) ရဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။

(အမွှော သုမေဓပဏ္ဍိတ တဒါ၊) အနိဋ္ဌဂဇ္ဇော- အလိုမရှိအပ်သော အနံသည်၊ ဝါ - မကောင်းသော အနံသည်၊ ပက္ကမတိ - ဖဲသွားပါ၏၊ ဒိဗ္ဗဂဇ္ဇော- နတ်၌ဖြစ်သော အနံသည်၊ ပဝါယတိ - ကြိုင်လှိုင်ပါ၏၊ သောပိ ဂဇ္ဇော - ထိုကောင်းသော အနံသည်လည်း၊ အဇ္ဇ၊ ဝါယတိ- ကြိုင်လှိုင်ပါ၏၊ တသ္မာ တံ ရဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ၊ ဇာနာမ။

(အမွှော သုမေဓပဏ္ဍိတ တဒါ၊) အရူပိနော- အရူပမြဟွာတို့ကို၊ ထပယိ တွာ-ချန်ထား၍၊ [အရူပမြဟွာတို့ကို မမြင်ကောင်းသောကြောင့် ချန်ထားရသည်။] သဗ္ဗေ- အလုံးစုံကုန်သော၊ ဒေဝါ - နတ်မြဟွာတို့သည်၊ ပဒိဿန္တိ - ထင်ရှားပါကုန်၏၊ သဗ္ဗေ - အလုံးစုံကုန်သော၊ တေပိ- ထို နတ်မြဟွာတို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇ၊ ဒိဿန္တိ-ထင်ရှားပါကုန်၏၊ (တသ္မာ တံ)ရဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ၊ ဇာနာမ။

(အမွှော သုမေဓပဏ္ဍိတ၊) ယာဝတာ - အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ နိရယာနာမ- ငရဲတို့မည်သည်၊ (သန္တိ၊) သဗ္ဗေ- အလုံးစုံကုန်သော ငရဲတို့သည်၊ တာဝဒေ-၌၊ ဒိဿန္တိ၊ သဗ္ဗေ-ကုန်သော၊ တေပိ-ထိုငရဲတို့သည်လည်း၊ အဇ္ဇ၊ ဒိဿန္တိ၊ (တသ္မာ တံ) ရဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ၊ ဇာနာမ။

x x x x x x x

လိင်္ဂေန။ ။လိင်္ဂသဒ္ဓါသည် “ လိင်္ဂဉ္စ နိပဇ္ဇတေ၊ ရုက္ခောတိဝစနံ လိင်္ဂံ” စသည်၌ သဒ္ဓါသာမည ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ “ သတလိင်္ဂဿ အတ္ထဿ ”၌ သဒ္ဓပုဝတ္ထိ နိမိတ်ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ “ဣတ္ထိလိင်္ဂံ ပါတုဘဝတိ” စသည်၌ “ကာဂ္ဂကောဂ္ဂ စိကာ- ယောက္ခာဗိန်းမတို့၏ အင်္ဂါဇာတ်”ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ [“ လိင်္ဂံ ဟတ္ထာဒိသဏ္ဍာနံ”၌ ပုံသဏ္ဍာန်ကိုလည်း ဟော၍သေး၏။] “တေန လိင်္ဂေန ဇာနာမ” စသည်၌ လက္ခဏ (အမှတ်အသား) ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ “ တေဟိ လိင်္ဂေဟိ တေဟိ နိမိတ္တေဟိ ” စသည်၌ အာကာရ(အခြင်းအရာ)ဟူသောအနက်ကို ဟော၏။ ဤ၌ကား လက္ခဏ အနက်တည်း။ [ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ၌ကား “တေန ကာရဏေန” ဟု ကာရဏအနက် ဖွင့်၏။]

သဒ္ဓေစ တံနိမိတ္တေစ၊ ကာဂ္ဂ ကောဂ္ဂစိကာယစ၊
လက္ခဏေ စေဝ အာကာရေ၊ လိင်္ဂသဒ္ဓေါ ပဝတ္တတိ။—သဒ္ဓနီတိ။

(အဋ္ဌော သုမေဓပဏ္ဍိတ) တဒါ၊ ကုန္နာ - နံရံတို့သည်၎င်း၊ ကဝါဠာ-တံခါး ရွက်တို့သည်၎င်း၊ သေလာစ-ကျော်တောင်တို့သည်၎င်း၊ အာဝရဏာ- ဆီးတား ကွယ်ကာကုန်သည်၊ န ဟောန္တိ၊ တေပိ-ထို နံရံ၊ တံခါးရွက်၊ ကျောက်တောင်တို့ သည်လည်း၊ အဇ္ဇ၊ အာကာသဘူတာ - ဟင်းလင်းအပြင်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပါကုန်၏။ (တသ္မာ တံ) ရဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ၊ ဇာနာမ။ [အာဝရဏာနေရာဝယ် ဂဏ္ဍိ၌ “အာဝရဏံ” ဟု ကေဂုဏ်ရှိ၏။]

(အဋ္ဌော သုမေဓပဏ္ဍိတ) တသ္မိံခဏေ - နိယတဗျာဒိတ်ရသော ရှေးဘုရား လောင်းတို့၏ ထက်ဝယ် ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေရာ ထိုင်ဏ၌၊ စုတိစ- စုတေခြင်းသည်၎င်း၊ ဥပပတ္တိစ-ပဋိသန္ဓေနေခြင်း သည်၎င်း၊ န ဝိဇ္ဇတိ-မရှိပါ၊ တာနိ-ထို စုတိ ပဋိသန္ဓေ မရှိခြင်းဟူသော အတိတ်နိမိတ်တို့သည်၊ အဇ္ဇ ပဒိဿန္တိ၊ (တသ္မာ တံ)ရဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ ဇာနာမ။ [တိ-တ္တိတို့၌ ဆန်းကြောင့် ဒီဃ။]

(အဋ္ဌော သုမေဓပဏ္ဍိတ)၊ ဝီရိယံ - ဝီရိယကို၊ ဒဠိ - ခိုင်မြဲစွာ၊ ပဂ္ဂဏှ - ချီးမြှုပ်ပါလော၊ မာနံဝတ္တ-နောက်သို့ မဆုတ်ပါလင့်၊ အဘိက္ကမ-ရှေ့သို့ တိုးတက် ပါလော၊ မယမ္ဗိ-အကျွန်ုပ်တို့သည်လည်း၊ တေ- ဤ အမှန်စင်စစ် ဘုရားဖြစ်မည့် အကြောင်းကို၊ ဝိဇာနာမ-သိကြပါကုန်၏၊ ရဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ (ဣတိ-ဤသို့၊ မဟာနာဒံ - ကျယ်စွာသောအသံကို၊ ပဝတ္ထေသံ- ဖြစ်စေကြကုန်ပြီ။) [မယမ္ဗိ၌ ပိဖြင့် “ဒီပင်္ကရာဘုရားရှင်သာ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြင့် သိတော်မူသည် မဟုတ် သေးပါ၊ ကျွန်ုပ်တို့လည်း သိကြပါသည်” ဟု ပေါင်းသည်။]

ဗုဒ္ဓဿ-ဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝစနံ- ဗျာဒိတ်စကားတော်ကို၎င်း၊ ဒသ သဟသီနံ-တသောင်းသောလောကဓာတ်၌နေကုန်သော သုဒ္ဓါဝါသပြဟ္မာတို့၏၊ (ဝစနံစ- စကားကို၎င်း၊) ဥဘယံ- ၂ ပါးစုံသောစကားကို၊ သုတွာ - ကြားရ၍၊ တဒါ- ကြားရရာထိုအခါ၌၊ အဟံ -သည်၊ တုဠဟဋ္ဌော-နှစ်သက်ရှင်လန်းသည်၊ ပမောဒိတော-လွန်စွာဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသည်၊ (ဟုတွာ၊) ဧဝံ- ဤသို့၊ စိန္တေသိ- ကြံခဲ့ပြီ၊ (ကိ-အဘယ်သို့ ကြံခဲ့သနည်း၊ “ယာဝတာ ဓမ္မဓာတုယာ” အဆုံးကျမှ ဤ ကိံ အမေးကို ပြန်၍လှည့်။)

ဗုဒ္ဓါ-ဘုရားရှင်တို့သည်၊ အဒ္ဓဇ္ဈဝစနာ-နှစ်ဖြာသောစကား ရှိတော်မူကြ ကုန်၊ ဝါ-စကားနှစ်ခု ဆိုတော်မူကြကုန်၊ ဇိနာ-ငါးမာရ်အောင်မြင်၊ ဘုရားရှင် တို့သည်၊ အမောယဝစနာ-အနက် မမှီး အချီးနှီးသောစကား ရှိတော်မူကြကုန်၊ ဗုဒ္ဓါနံ - ဘုရားရှင်တို့၏၊ ဝိတထံ - ချွတ်ယွင်းသော စကားသည်၊ နတ္ထိ- မရှိနိုင်၊ (တသ္မာ - ထို ကြောင့်၊) အဟံ - သည်၊ ရဝံ- မချွတ်ကေန်၊ ဗုဒ္ဓေါ- ဘုရားသည်၊ ဘဝါမိ- ဖြစ်ရတော့အံ့။ [ဒွေဇ္ဈရုပ်ပြီးပုံကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာ “ဝိဘာဂေ ဓာစ” သုတ်၌ ပြထားပြီ၊ မရဋီကာ၌ကား “ဒွိဓာ+ဘာဝေါ ဒွေဇ္ဈံ” ဟု ပြ၏။

ဒွိဓာနောင် ဘာဝအနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၍ ဒွိ၌ ဝုဒ္ဓိပြု၊ ဗျကို ဈပြု၍ ဒွေဘော် လာစေလိုသည်။ ဒွေဇ္ဈံ + ဝစနံ ဒွေဇ္ဈဝစနံ၊ နတ္ထိ + ဒွေဇ္ဈဝစနံ ယေသန္တိ အဒွေဇ္ဈဝစနာ၊ “ဘုရားဖြစ်လိမ့်မည်” ဟူသော စကား၌ “ဖြစ်-မဖြစ် ၂ ဖြာ မကွဲ၊ ကေန်ဖြစ်ရမည်ကို အဒွေဇ္ဈဝစနရှိသည်” ဟု ဆိုသည်။ ဘုရား မဖြစ်လျှင် ထိုစကားသည် (အနက်အဓိပ္ပါယ်မရှိသော) မောဃဝစန ဖြစ်စရာရှိ၏။ နတ္ထိ + မောဃဝစနံ ယေသန္တိ အမောဃဝစနာ။]

နဘေ-ကောင်းကင်၌၊ ဝါ-သို့၊ ဒိတ္တံ-ပစ်အပ်သော၊ လေဠု - ခဲသည်၊ ရဝံ- မချွတ်ကေန်၊ ဘူမိယံ-မြေ၌၊ ပတတိယထာ-ကျရသကဲ့သို့၊ တထေဝ-ထို့ အတူ သာလျှင်၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌာနံ-ဘုရားမြတ်တို့၏၊ ဝစနံ-စကားတော်သည်၊ ရဝသဿတံ- မလွဲကေန် အမြဲမှန်၏။...အပိ- ဥပမာတမျိုး ရှိသေး၏၊ သဗ္ဗသတ္တာနံ- အလုံးစုံ သော သတ္တာတို့၏၊ မရဏံ- သေရခြင်းသည်၊ ရဝသဿတံ- မလွဲကေန် အမြဲမှန် သည်၊ ဟောတိယထာ- ဖြစ်သကဲ့သို့၊ တထေဝ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌာနံ ဝစနံ ရဝသဿတံ။

ရတ္တိက္ခယေ-ညဉ့်၏ ကုန်ခြင်းသည်၊ ပတ္တ-ရောက်လတ်သော်၊ သူရိယဂ္ဂမနံ- နေထွက်ခြင်းသည်၊ ရဝံ ယထာ - ခြံသကဲ့သို့၊ တထေဝ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌာနံ ဝစနံ ရဝ သဿတံ...နိက္ခန္တသယနဿ-အိပ်ရာရွှေ့မှုထွက်ပြီးသော၊ သီဟဿ-ကေသရာ ခြင်္သေ့၏၊ နဒနံ-မြည်ဟောက်ခြင်းသည်၊ ရဝံယထာ- သို့၊ တထေဝ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌာနံ ဝစနံ ရဝသဿတံ။

* * * * *

ရဝသဿတံ။ ။ ရုဓာတ်သည် ထိရ (ခိုင်မြဲခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ အပစ္စည်း (ဝ) လာ၊ သဿတောကို “သဒါသတော - အခါခပ်သိမ်း ထင်ရှားရှိ၏” ဟု ဖွင့်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ၂ ပုဒ်လုံးပင် “အမြဲ” ဟူသော အနက်ဟောချင်း တူရကား အတိသယအနက်ကိုယူ၍ “ကေန္တသဿတံ- ကေန်မြဲ၏” ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ “ရဝမေဝ + သဿတံ ရဝသဿတံ” ဟု ကမ္မဓာရည်း ပြု။

နိက္ခန္တသယနဿ။ ။ “သယန-အိပ်ရာ” ဟူသည်လည်း ခြင်္သေ့တို့၏ အောင်းရာ ဂူဝင်တည်း၊ ထိုဂူသည် ပတ္တမြားဂူ၊ ရွှေဂူ၊ ငွေဂူ၊ မနောသိလာ- ဆေးဒန်း မြင်းသီလာ ဂူ၊ ကျောက်ဂူ အားဖြင့် ၅ မျိုးရှိ၏။ ထိုကဲ့သို့ ဂူတမျိုးမျိုးမှ ထွက်သော ခြင်္သေ့ကို “နိက္ခန္တသယန” ဟု ဆိုသည်။ “သယန္တိ ဧတ္တာတိ သယနံ၊ သယနတော + နိက္ခန္တော နိက္ခန္တသယနော” ဟု ပြု။

သီဟဿ။ ။ [သဟနာစ ဟနနာစ သီဃဇဝတ္တာစ သီဟော။ - သုတ္တနိပါတ် အဋ္ဌ ကထာ၊] ထို ၃ မျိုးတွင် “သဗ္ဗပရိဿယေ သဟတိတိ သီဟော” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ သဟ ဓာတ်နောင် အပစ္စည်းသက်၊ သ၏ အကို ဤပြုလျှင် သီဟဟု ပြီး၏။ သဗ္ဗပရိဿယေ- အလုံးစုံသော ဘေးရန်တို့ကို၊ သဟတိ - လွှမ်းမိုးတတ်၏။ ဣတိ သီဟော၊ ဟနနာ ဟူသော ဒုတိယအနက်၌ “ဟိံသတိတိ သီဟော” ဟု ပြု၊ ဟိံသမှ နိရုတ္တိနည်းအားဖြင့် သီဟဖြစ်ရသည်။ သိဟဟုလည်း ရေးကြ၏။ ဟိံသတိ-သတ္တာတို့ကို ညှဉ်းဆဲတတ်၏။ ဣတိ သီဟော၊ တတိယနည်း၌ “သံဝိဇ္ဇတိ + ဤဟဉ္စ + တေဿာတိ သီဟော” ဟု ပြု။

အာပန္နသတ္တာနံ - ရောက်သော သတ္တာရှိသော ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိန်းမတို့၏၊ ဘာရမောရောပနံ-ကိုယ်ဝန်ကို ချရခြင်းသည်၊ (မွေးဖွားရခြင်းသည်) ဓုဝံယထာ- ခြံသကဲ့ထို၊ တထေဝ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌာနံ ဝစနံ ဓုဝသဿတံ။ [အာပန္နာ+သတ္တာ+ ယာသန္တိ အာပန္နသတ္တာ၊ ယာသံ- အကြင် မိန်းမတို့၏၊ အာပန္နာ - ရောက်ကုန် သော၊ သတ္တာ- သတ္တာတို့သည်၊ (သန္တိ)၊ ဣတိ(တာ)အာပန္နသတ္တာ။]

ဟန္တု-ယခု၊ အဟံ-သည်၊ ဥဒ္ဓံ-အထက်အရပ်၌၎င်း၊ အဓော-အောက်အရပ် ၌၎င်း၊ (တိရိယံ- ဖီလာအရပ်၌၎င်း၊) ယာဝတာ-အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိ ကုန်သော၊ ဒသဒိသာ- အရပ်ဆယ်မျက်နှာတို့သည်၊ (သန္တိ- ရှိကုန်၏၊) တာသု-

x x x x x x x x

တေဿ-ဤခြင်္သေ့၏၊ ဤဟာ-အားထုတ်ခြင်း (အဟုန်) သည်၊ သံဝိဇ္ဇတိ- ၏၊ ဣတိ သီဟော၊ ဤသီဟသဒ္ဓါသည် “သီဟော သေနာပတိ” စသည်၌ သီဟဟူသော အမည် ပညတ်ကို ဟော၏။ “ သီဟော တိခေါ ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿေတံ အဓိဝစနံ ” စသည်၌ ဘုရားကို ဟော၏။ ဤနေရာ၌ ခြင်္သေ့ဟူသော အနက်ကို ဟောသည်။

ခြင်္သေ့အပြား ။ ။ ခြင်္သေ့သည်လည်း တိဏသီဟ , ကာဠသီဟ , ပဏ္ဍုသီဟ, ကေသရသီဟ ဟု ၄မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် တိဏသီဟသည် ဒိုအဆင်းရှိသော နွားမနှင့်တူ၏။ မြက်ကိုစား၏။ ကာဠသီဟကား နွားနက်မနှင့် တူ၏။ ပဏ္ဍုသီဟမှာ ဝင်းဝါသော ဖက်ရွက်ရော် အဆင်းရှိ၏။ ကေသရသီဟကား ချိပ်ရည် အသွေးကဲ့သို့ နီတွေးသော မျက်နှာ, အမြီး , ဒူး , ခြေဖျားလေးဘက်ရှိ၏။ ချိပ်ရည်ဖြင့် ရေးသားသကဲ့သို့ အရေး သုံးကြောင်းတို့သည် ဥူးထိပ်မှ ကျောက်ကုန်းသို့ လျှောက်၍ ပေါင်ကြားတိုင်အောင် သွားပြီးလျှင် လက်ျာရစ်လည်၍ တည်၏။ လည်တိုင်၌ ကမ္မလာနီဖြင့် ရစ်ပတ်သကဲ့သို့ အမွှေးအမျှင်ရှိ၏။ ကြွင်းသော ကိုယ်တို့၌ ဝါဂွမ်းဆိုင်ကဲ့သို့ ဖွေးဖွေးဖြူ၏။ ထိုကဲ့သို့ အမွှေးအမျှင်ကောင်းသောကြောင့်ပင် “ ကေသာ အဿ အတ္ထိတိ ကေသရော ” အရ “ကေသရာခြင်္သေ့” ဟု ခေါ်သည်။

သဟ ဟိံသ ဤဟဝသာ, သီဟသဒ္ဓဂတိံ ဝဒေ၊
 သဟနတော ဟနနတော, သီဟောတိ ဟိ ဂရူ ဝဒံ။
 သဟနာစ ဟိံသနာစ , တထာသီဃဇဝတ္ထတော၊
 သီဟော ဣစ္စပိ ဘာသေယျ, သကျသီဟဿ သာသနေ။
 သီဟေ ပညတ္တိယဇ္ဇာပိ, ဗုဒ္ဓေ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလေ၊
 ဣမေသု တီသု အတ္ထေသု, သီဟသဒ္ဓေါ ပဝတ္တတိ။-သဒ္ဓနီတိ။

ဥဒ္ဓံအဓော ဒသဒိသာ။ ။ “ဥဒ္ဓန္တိ ဒေဝလောကေ၊ အဓောတိ မနုဿလောကေ” ဟု ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ ဖွင့်၏။ တိရိယံကိုလည်း ထည့်၍ ဖွင့်၏။ ဥဒ္ဓံ, အဓော , တိရိယံ ပေါင်းလျှင် အရပ်ဆယ်မျက်နှာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ ယာဝတာ ဒသဒိသာ ” ဟု ထို အရပ်ဆယ်မျက်နှာကို ပေါင်း၍ ပြသည်။ ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ၌ကား ဒသဒိသာကို “ဒသ ဒိသာသု ” ဟု ဖွင့်၏။ ဤ၌ ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာအလို မလိုက်ဘဲ သင့်တော်သလို ရှေး နိဿယကို မှီ၍ အနက်ပေးထားသည်။

ထို အရပ်ဆယ်မျက်နှာတို့၌၊) ဓမ္မဓာတုယာ-ဓမ္မဓာတ်၌၊ ဝါ- ဓမ္မဓာတ်ထည်းက၊ ဗုဒ္ဓကရေ-ဘုရားအဖြစ်ကိုပြုတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေ-တရားတို့ကို၊ ဣတောစိတော-ဤမှ ဤမှ၊ ဝိစိနာမိ-စူးစမ်းရှာဖွေအံ့၊ (ဣတိ-သို့၊ စိန္တေသိ-ကြံခဲ့ပြီ။)

တဒါ- ကြံစည်ပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ ဝိစိနန္တော- စူးစမ်းရှာဖွေလသော်၊ အဟံ- ငါသည်၊ ပုဗ္ဗကေဟိ-ရှေး၌ဖြစ်ကုန်သော၊ မဟေသီဟိ-မြတ်သောဣသိ ဖြစ်တော်မူသော ဘုရားအလောင်းတို့သည်၊ အနုစိဏ္ဏံ - အစဉ်မပြတ် လေ့ကျင့်အပ်သော၊ မဟာပထံ - လမ်းမကြီးသဘွယ် ဖြစ်သော၊ ဒါနပါရမီ - ဒါနပါရမီကို၊ ပဌမံ-ရှေးဥူးစွာ၊ အဒက္ခိံ - တွေ့မြင်ရပြီ၊ (ဒိသွာ - တွေ့မြင်ရ၍၊ အတ္တာနံ - မိမိကို၊ သြဝဒိ - ဆုံးမပြီ၊ ကိံ - အဘယ်သို့ ဆုံးမသနည်း၊) [ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ၌ “ဝေံ အတ္တနာဝ အတ္တာနံ သြဝဒိ” ဟု နာမယောဂရှိ၏။]... (အမ္ဘော သုမေဓ-အမောင် သုမေဓာ၊ တံ-သည်၊) ဗောဓိံ - အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ် သို့၊ ပတ္တံ-ရောက်ခြင်းငှါ၊ ယဒိ ဣစ္ဆသိ-အကယ်၍ အလိုရှိအံ့၊ (ဝေံသတိ-ဤသို့ အလိုရှိလသော်၊) တံ-သည်၊ ဣမံ-ဤ ဒါနပါရမီကို၊ ပဌမံ-ရှေးဥူးစွာ၊ တာဝ-အစဉ်အတိုင်း၊ ဒဠိံ - မြဲမြံစွာ၊ ကတွာ- ပြု၍၊ သမာဒိယ- ဆောက်တည်၍၊ ဒါနပါရမီတံ-ဒါနပါရမီသို့၊ ဝါ-ကို၊ ဂစ္ဆ-ရောက်ပါလော့၊ ဝါ-ဖြည့်ပါလော့။

x x x x x x x

ဓမ္မဓာတုယာ။ ။ ဇိကာ၌ “ဓမ္မဓာတုယံ” ဟု ဖွင့်၏။ အရပ်ဆယ်မျက်နှာတို့၌ တရားသဘောရှိသမျှကို “ဓမ္မဓာတု” ဟုဆို၏။ “အရပ်ဆယ်မျက်နှာတို့၌ တရားရှိသမျှကို စိစစ်၍ ဘုရားဖြစ်ကြောင်း တရားကို ရှာမည်” ဟုလို၊ ဥပမာ-ဒါနတည်း ဟူသော ဓမ္မဓာတ်ကို တွေ့လျှင် ဒါနတိုင်းသည် ဘုရားဖြစ်ကြောင်း မဟုတ်၊ မည်သည့် ဒါနသည် ဘုရားဖြစ်ကြောင်းဒါန ဖြစ်ပါလိမ့်မည်နည်း၊ သီလတည်းဟူသော ဓမ္မဓာတ်ကိုတွေ့လျှင် သီလတိုင်းသည် ဘုရားဖြစ်ကြောင်း မဟုတ်၊ မည်သည့်သီလသည် ဘုရားဖြစ်ကြောင်း သီလ ဖြစ်ပါလိမ့်မည်နည်း၊ ဤသို့ စသောအားဖြင့် ဓမ္မဓာတ်ဟူသမျှ၌ ဗုဒ္ဓတ္တကရဓမ္မကို စူးစမ်းရှာဖွေမည်-ဟုလို။

ပရမ။ ။ (၁) ပရတိ ပါလေတိ ပူရေတိစာတိ ပရမော- သူတပါးကို စောင့်ရှောက်တတ်၊ သူတပါးအလိုကို ဖြည့်တတ်သူသည် “ပရမ” မည်၏။ ပရဓာတ်၊ မပစ္စည်း။ (၂) ပရံ သတ္တံ အတ္တနိ မုနာတိ ဗန္ဓတိ ဂုဏ္ဍိသေသယောဂေနာတိ ပရမော - မိမိ၏ ဂုဏ်အထူးနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် တပါးသောသူတို့ကို မိမိ၌ ဖွဲ့တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် “ပရမ” မည်၏။ ပရ သဒ္ဓူပပဒ၊ မုဓာတ်၊ အ ပစ္စည်း။ (၃) ပရံ အဓိကတရံ မဇတိ သုဇ္ဈတိ ကိလေသမလတောတိ ပရမော - ကိလေသာအညစ်အကြေးမှ အလွန်အကဲ စင်ကြယ်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် “ပရမ” မည်၏။ ပရသဒ္ဓူပပဒ မဇဓာတ်၊ ကိ ပစ္စည်း။

(၄) ပရံ (သေဠိံ) နိဗ္ဗာနံ မယတိ ဂစ္ဆတီတိ ပရမော- မြတ်သောနိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သောကြောင့် “ပရမ” မည်၏။ ပရ သဒ္ဓူပပဒ မယဓာတ်၊ ကိ ပစ္စည်း။ (၅) ပရံ လောကံ ပမာဏဘူတေန ဉာဏဝိသေသေန ဣမံလောကံဝိယ မုနတိ ပရိစ္ဆိန္နတီတိ ပရမော - တမလွန်လောကကို ဤလောကကိုကဲ့သို့ နှိုင်းယှဉ်တတ်သော ဉာဏ်အထူးဖြင့်

ယဿ ကဿစိ - အမှတ်မထား တပါးပါးသော အရည်ဖြင့်၊ သံပုဏ္ဏော - ပြည့်သော၊ ကုမ္ဘော - အိုးသည်၊ အဓော - အောက်၌၊ ကတော - ပြုအပ်သည်၊ (တနည်း) အဓောကတော-မှောက်အပ်သည်၊ (သမာနော- ဖြစ်လသော်၊) နိဿေသံ-အကြွင်းမရှိအောင်၊ ဥဒကံ-ရေကို၊ ဝမတေယထာပိ-အံထုတ်သကဲ့သို့၊ တတ္ထ-ထိုရေ၌၊ န ပရိရက္ခတိယထာ- (ထွက်မသွားအောင်) မစောင့်ရှောင်သကဲ့သို့၊ တထေဝ-ထို အတူသာလျှင်၊ ဟိနမုက္ကဋ္ဌ မဇ္ဈိမေ-အယုတ်အမြတ် အလတ်ဖြစ်ကုန်သော၊ (မအက္ခရာ အာဂုံ၊) ယာစကေ-တောင်းယမ်းသူတို့ကို၊ ဒိသွာ-မြင်ရ၍၊ ဝါ - မြင်ရသည်ရှိသော်၊ အဓော - အောက်၌၊ ကတော - ပြုအပ်သော၊ (တနည်း) အဓောကတော - မှောက်ထားအပ်သော၊ ကုမ္ဘောပိယ - အိုးကဲ့သို့၊ ဒါနံ-စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို၊ နိဿေသံ-အကြွင်းမရှိ

x x x x x x x x

ပိုင်းခြား၍သိတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပရသဒ္ဓူပပဒ မုနဓာတ်, အပစ္စည်း။ (၆) ပရံ အတိဝိယ သီလာဒိဂုံဏဂဏံ အတ္တနော သန္တာနော မိနောတိ ပက္ခိပတိတိ ပရမော - အလွန်အကဲအားဖြင့် သီလ စသော ဂုဏ်အပေါင်းကို မိမိသန္တာန်၌ ထည့်သွင်းတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပရသဒ္ဓူပ ပဒ မိဓာတ်, အပစ္စည်း။

(၇) ပရံ (အတ္တဘူတတော ဓမ္မကာယတော အညံ, ပဋိပက္ခံဝါ တဒနတ္ထကရံ ကိလေသစောရဂဏံ) မိနာတိ ဟိံသတိတိ ပရမော - မိမိဟူသော ဓမ္မကာယမှ တပါးသော၊ (တနည်း-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော) ထို ဓမ္မကာယ၏ အကျိုးမဲ့ကိုပြုတတ်သော ကိလေသာ ခိုးသူအပေါင်းကို ညှဉ်းဆဲတတ်သောကြောင့် “ပရမ”မည်၏၊ ပရသဒ္ဓူပပဒ မိဓာတ်, အပစ္စည်း။ (၈) ပရမသဒ္ဓါသည် ဥတ္တမတ္တဝါစိ ရူဇိ အနိပ္ပန္န ပါဠိပဒိက ပုဒ်တည်း၊ ဤအလို ဝိဂြိုဟ်မလုပ်ရ, ဓာတ်ပစ္စည်းလည်း ခွဲဘို့မလို၊ ဤ ဝိဂ္ဂဟများအရ ဘုရားအလောင်းကို “ပရမ”ဟု ခေါ်သည်။

ပါရမီ။ ။ ပရမဿ + အယံ ပါရမီ = မြင့်မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာသည် ပါရမီမည်၏၊ (တနည်း) ပရမဿ + ဘာဝေါ ပါရမီ - မြင့်မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ စွန့်ကြဲပေးကမ်းခြင်းစသော အကျင့်သည် ပါရမီမည်၏၊ (တနည်း) ပရမဿ + ကမ္မံ ပါရမီ - မြင့်မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ အလုပ်ဖြစ်သော စွန့်ကြဲပေးကမ်းမှု စသည်သည် ပါရမီမည်၏၊ ပရမနောင် ဣဒံ, ဘာဝ, ကမ္မအနက်၌ ဏပစ္စည်းသက်၊ ထိုနောက်မှ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်း ထပ်၍သက်၊ “ဒါနဉ္စ + တံ + ပါရမီဓာတိ ဒါနပါရမီ”ဟု ပြု၊ ဒါနပါရမီယေဝ ဒါနပါရမီတာ၊ တာပစ္စည်း အနက်မရှိ, သုတ္တ။

ပရဓာတု ဝသာစာပိ, ပရူပ ပဒတောပိဝါ၊
 မုတော တထာ မဇတောစ, မယတော မုနတော မိတော။
 ပုန မိတောတိ ဧတေဟိ, ဓာတူဟိ ခလု သတ္တဟိ၊
 ဝဒေ ပရမသဒ္ဓဿ, နိပ္ပတ္တိံ ဇိနသာသနော။
 ဥတ္တမဝါစိ ပရမ- သဒ္ဓေန သဟ အဋ္ဌဟိ၊
 ပဒေဟိ ပါရမီသဒ္ဓံ, ဝဒေ တဒ္ဓိတပစ္စယံ - သဒ္ဓနီတိ။

အောင်၊ ဒဒါဟိ - ပေးလှူပါလော၊ (ဣတိ- ဤသို့၊ အတ္တာနံ - မိမိကို၊ ဩဝဒိ- ဆုံးမပြီ။) [ယဿ ကဿစိတိ ဥဒကဿဝါ ဒီရဿဝါ ယဿ ကဿစိ သမ္ပုဏ္ဏော၊ မုဒ္ဒဝင်အဋ္ဌကထာ။] တွေကာ- ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ တေယေဝ-ဤဒါနပါရမီ တရားတို့သည်သာ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ-ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော တရားတို့သည်၊ န ဘဝိဿရေ- ဖြစ်ကုန်လိမ့်မည် မဟုတ်သေး၊ [ကြံဆသော နေရာဝယ် အနာဂတ်ဝိဘတ်ဖြင့် သုံးရိုးရှိသည်။] ယေဓမ္မာ- အကြင် တရားတို့သည်၊ ဗောဓိပါစနာ- အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရင့်သန်စေတတ်ကုန်၏၊ အညေဝိ-ဒါနပါရမီမှ အခြားလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ (တေ ဓမ္မေ-ထိုတရားတို့ကို၊) ဝိစိနိဿာမိ-စူးစမ်း ရှာဖွေဥားအံ့၊ (ဣတိ-သို့၊ စိန္တေသိ-ကြံပြီ။)

တဒါ-အကြံဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ ဝိစိနန္တော-စူးစမ်းရှာဖွေလသော်၊ ဝါ-သော၊ (အဟံ-သည်၊) ပုဗ္ဗကေဟိ-ကုန်သော၊ မဟေသီဟိ- မြတ်သောဣသိ ဖြစ်တော်မူသော ဘုရားအလောင်းတို့သည်၊ အာသေဝိတ နိသေဝိတံ- အဖန်ဖန် မှီဝဲအပ်၊ အမြဲမပြတ် မှီဝဲအပ်သော၊ ဒုတိယံ- ၂ ပါးမြောက်ဖြစ်သော၊ သီလပါရမိ- သီလပါရမီကို၊ အဒက္ခိ-မြင်တော်မူရပြီ၊ (ဒိသွာ-မြင်ရခြင်းကြောင့်၊ အတ္တာနံ-မိမိကို၊ ဩဝဒိ - ဆုံးမခဲ့ပြီ၊ ကိံ - အဘယ်သို့ ဆုံးမခဲ့သနည်း၊) ... (အမ္ဘော သုမေဓ- အမောင် သုမေဓ၊ တံ-သည်၊) ဗောဓိ-သို့၊ ပတ္တိ- ရောက်ခြင်းငှါ၊ ယဒိဣစ္ဆသိ- အံ့၊ (ဝေံသတိ)၊ တံ- သည်၊ ဒုတိယံ- ၂ ပါးမြောက်ဖြစ်သော၊ ဣမံ- ဤ သီလပါရမီကို၊ တာဝ- အစဉ်အတိုင်း၊ ဒဠိ- မြဲမြံစွာ၊ ကတွာ-၍၊ သမာဒိယ-ဆောက်တည်၍၊ သီလပါရမိတံ-သို့၊ ဝါ-ကို၊ ဂစ္ဆ-ရောက်ပါလော့၊ ဝါ-ဖြည့်ပါလော့။ ... ယထာပိ-ဥပမာမည်သည်ကား၊ စမရီ-စမရီမည်သော သားကောင်သည်၊ ကိသ္မိန္ဒိ- တစုံတခုသော ချုံစသည်၌၊ ပဋိလဂ္ဂိတံ - ငြိနေသော၊ ဝါလံ- မြီးဆံကို၊ ရက္ခတိ ယထာ-စောင့်ရှောက်သကဲ့သို့၊ တတ္ထ-ထို ငြိနေရာအရပ်၌၊ မရဏံ-သေခြင်းသို့၊

x x x x x x x

ဒါနံ ။ ။ စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို “ဒါတဗ္ဗတိ ဒါနံ” အရ “ဒါန” ဟု ခေါ်၏။ ထိုဒါနသည် ဝိနည်းဒေသနာနည်းအားဖြင့် “ဆွမ်း သက်န်းကျောင်း ဆေး” ဟု ၄ ပါး၊ အဘိဓမ္မာ ဒေသနာနည်းအားဖြင့် ရူပါရုံစသော ၆ ပါး၊ သုတ္တန်ဒေသနာနည်းအားဖြင့် “အနံ ပါနံ ဗရံ ဝတ္ထံ၊ ယဒနံ မာလာ ဝိလေပနံ၊ ဂန္ဓော သေယျာ ပဒီပေယျံ၊ ဒါနဝတ္ထု သိယံဒသ” နှင့်အညီ ၁၀ ပါးရှိ၏။ ဤသို့ ဒါနဝတ္ထုတွေက များသောကြောင့် နောက်ဂါထာ၌ “နဟေတေ တွေကာယေဝ” ဟု ဗဟုဝစ်ဆိုသည်။ ကာရဏူပစာတည်း။ [အကြောင်းအနက်၏ ဗဟုဝစ်ကို အကျိုးသဒ္ဓါ၌ တင်စားခြင်းတည်း။]

ယထာပိ ။ ။ “ယထာ တထာ၊ပေ၊ယထာပိစ” ဟူသော အဘိဓာန်နှင့် အညီ ယထာပိပုန်သည် ယထာ , သေယျထာပိ ပုန်တို့နှင့် အနက်တူ ဥပမာဇောတက တပုန်သာ ဟု ယူဆသည်။ ရှေးနိဿယ၌ကား ယထာတပုန်, အပိတပုန်ခွဲ၍ “အပိ-ဖြစ်သင့် ဖြစ်ရာ ဥပမာမည်သည်ကား” ဟု ပေးလေသည်။

ဥပေတိယထာ-ကပ်ရောက်သကဲ့သို့၊ (တနည်း) မရဏံ ဥပေတိယထာ-အသေခံ သကဲ့သို့၊ ဝါလမိ - မြီးဆံ၏တည်ရာ မြီးတံကို၊ ဝါ- မြီးဆံကို၊ န ဝိကောပေတိ ယထာ-မပျက်စေသကဲ့သို့၊ ဝါ- အပျက်မခံသကဲ့သို့၊ တထော-လျှင်၊ စတုသု- ပါတိမောက္ခစသောအားဖြင့် ၄ ပါးကုန်သော၊ ဘူမိသု-သံဝရ၏တည်ရာ ဘုံတို့၌၊ သီလာနိ - သီလတို့ကို၊ ပရိပူရယ- ဖြည့်ကျင့်ပါလော့၊ စမရိ - စမရိမည်သော သားကောင်သည်၊ ဝါလမိ - မြီးဆံ၏တည်ရာ မြီးတံကို၊ ဝါ- မြီးဆံကို၊ ရက္ခတိ ဝိယ-စောင့်ရှောက်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ) သဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ သီလံ- သီလကို၊ ပရိရက္ခ- စောင့်ရှောက်ပါလော့၊ (ဣတိ အတ္တာနံ ဩဝဒိ။)

တ္ထကာ-နိသော၊ ဧတယေဝ-ဤဒါနသီလ ပါရမီတရား ၂ ပါးတို့သည်သာ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ န ဘဝိဿရေ၊ ယေဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ၊ အညေပိ - ဒါန သီလ ပါရမီမှ အခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ (တေဓမ္မေ-တို့ကို) ဝိစိနိဿာမိ-အံ့၊ (ဣတိ- သို့၊ စိန္တေသိ -ကြံတော်မူခဲ့ပြီ)....တဒါ-အကြံဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ ဝိစိနန္တော-သော်၊ ဝါ- သော၊ (အဟံ) ပုဗ္ဗကေဟိ မဟေသီဟိ၊ အာသေဝိတ နိသေဝိတံ - သော၊ တတိယံ- ၃ ပါးမြောက် ဖြစ်သော၊ နေက္ခမ္မပါရမိ - နေက္ခမ္မပါရမီကို၊ အဒက္ခိ -

x x + x + x x x

စမရိ။ ။ “စမ-ဘက္ခဏေ” ဟူသော ဓာတ်နောင် အရစ်ပစ္စည်းဖြင့် “စမရော” ဟု ပုလ္လင်ဖြစ်၏၊ ဤ၌ကား ဤပစ္စည်းသက်၍ “ စမရိ ” ဟု ဖြစ်ရသည်၊ သဒ္ဓါက ဣတ္ထိလိင် ဖြစ်သော်လည်း အနက်မှာ ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လင် ၂ မျိုးလုံးနှင့် ဆိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ၌ “ စမရိ မိဂေါ ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ကျွန်ုပ် ပုံသဏ္ဍာန်တူသော သားကောင် တမျိုးဟု ထောမနိမိ၌ ဆို၏၊ အဘိဓာန် နိဿယသစ်၌ တိဘက်နိုင်ငံက နွားတမျိုးဟု ဆိုသည်၊ ထို သားကောင်၏ အမြီးကို ယင်ချောက်ဘို့ရာ ယင်နှင်ယပ် ပြုကြ၏၊ “စမရိ သားမြီးယပ်” ဟု ခေါ်၏၊ ထိုစမရိမည်သော သားကောင်သည် တောထည်း၌ သွားစဉ် အမြီး၏ အဆံဖြစ်သော မြီးဆံသည် ချုံစသည်၌ ငြိနေလျှင် ထို မြီးဆံကို အပျက်မခံ၊ ထိုအရပ်၌ပင် အသေခံ၏၊ “ထို့အတူ သီလကို စောင့်ထိမ်းရာဝယ် သီလကို အပျက်မခံ ပါနှင့်” ဟု ဆုံးမသည်။

ဝါလမိ။ ။ ဝါလသဒ္ဓါသည် “ဝါလော ကေသေဿာဒိလောမေ” ဟူသော အဘိဓာန်နှင့်အညီ ဆံပင်ကို၎င်း၊ မြင်းစသည်တို့၏ အမြီးဆံကို၎င်း ဟော၏၊ “ ဝါလာ+ မိယန္တိ အတြာတိ ဝါလမိ-မြီးဆံတို့၏ တည်ရာဖြစ်သော အမြီးဖျားအရပ်၊ ဤနေရာ၌ ကား အမြီးဖျားအရပ်သာမက မြီးဆံကိုပင် ဝါလမိ ဟု ယူကြသည်၊ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ၌ “ဝါလမိန္တိ ဝါလံ” ဟု ဖွင့်သည်။

နေက္ခမ္မပါရမိ။ ။ နေက္ခမ္မသဒ္ဓါသည် “နေက္ခမ္ပံ ပဌမဇ္ဈာနေ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာယံ ဝိမုတ္တိယံ၊ ဝိပဿနာယံ နိဿေသ-ကုသလမှီစ ဒိဿတိ” ဟူသော အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင် ပဗ္ဗဇ္ဇာ အနက်ကို ဟော၏၊ နိက္ခမတီတိ နိက္ခမော၊ နိက္ခမတိ - အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်မှ ထွက်သွားတတ်၏၊ ဣတိ နိက္ခမော၊ နိက္ခမဿ+ကမ္ပံ နေက္ခမ္ပံ- အိမ်ရာ တည်ထောင် လူ့ဘောင်မှ ထွက်မြောက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလုပ်ဖြစ်သော ရသေ့ ရဟန်းအဖြစ်။

တွေ့မြင်တော်မူရပြီ၊ (ဒိသွာ အတ္တာနံ ဩဝဒိ၊ ကိံ)... (အမ္ဘောသုမေဓ တံ)
ဗောဓိံ ပတ္တု ယဒိ ဣစ္ဆသိ၊ (ဧဝံသတံ) တံ တတိယံ - ၃ ပါးမြောက်ဖြစ်သော၊
ဣမံ-ဤ နေက္ခမ္မပါရမီကို၊ တာဝ ဒဠိ သမာဒိယ၊ နေက္ခမ္မပါရမီတံ-သို့၊ ဝါ-ကို၊
ဂစ္ဆ-လော၊ ဝါ-ဖြည့်ကျင့်ပါလော။

ယထာ-ဥပမာမည်သည်ကား၊ အန္ဓုယရေ - အချုပ်ထောင်၌၊ စိရဇ္ဇော-
ကြာမြင့်စွာနေရသော၊ ဒုခန္ဓိတော-ကိုယ်ဆင်းရဲ စိတ်ဆင်းရဲခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်
သော၊ ပုရိသော-ယောကျာ်းသည်၊ တတ္ထ-ထို အချုပ်ထောင်၌၊ ရာဂံ - တပ်မက်
ခြင်းကို၊ န ဇနေတိယထာ- မဖြစ်စေသကဲ့သို့၊ မုတ္တိမေဝ - လွတ်ခွင့်ကိုသာလျှင်၊
ဂဝေသတိ ယထာ-ရှာသကဲ့သို့။...တထေဝ- ထို အတူသာလျှင်၊ တံ-သင်သည်၊
သဗ္ဗဘဝေ- ကာမ ရူပ, အရူပ ဟု, ဘဝ ၃ ဘုံ, အလုံးစုံတို့ကို၊ အန္ဓုယရံဝိယ-
အချုပ်ထောင်ကိုကဲ့သို့၊ ပဿ-ဉာဏ်စက္ခုဖြင့် ကြည့်ရှုပါလော၊ ဘဝတော-ဘဝ
၃ ဆောင်, အချုပ်ထောင်မှ၊ ပရိမုတ္တိယာ-လွတ်မြောက်ခြင်းငှါ၊ နေက္ခမ္မာဘိမုခေါ-
နေက္ခမ္မသို့ ရှေ့ရှုသည်၊ ဟောဟိ-ဖြစ်ပါလော။(ဣတိ အတ္တာနံ ဩဝဒိ။)

တ္ထကာ-ကုန်သော၊ ဧတေယေဝ-ဤဒါန, သီလ, နေက္ခမ္မပါရမီတရားတို့သည်
သာ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ န ဘဝိဿရေ၊ ယေဓမ္မာ၊ ပေ၊ ဝိစိနိဿာမိ(ဣတိစိန္တသိ-ဗြိ)....
တဒါ-၌၊ ဝိစိနန္တော-သော်၊ ဝါ-သော၊ (အဟံ) ပုဗ္ဗကေဟိ၊ ပေ၊ ယဒိဗောဓိံ ပတ္တု
မိစ္ဆသိ။...ယထာပိ-ဥပမာမည်သည်ကား၊ ဘိက္ခု - ရဟန်းသည်၊ ဘိက္ခုန္တော-
တောင်းခံလသော်၊ ဝါ-ဆွမ်းခံလသော်၊ ဟိနမုက္ကဋ္ဌမဇ္ဈိမေ, ဟိနမုက္ကဋ္ဌမဇ္ဈိမာနိ-
အယုတ် အမြတ် အလတ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ကုလာနံ-အမျိုးတို့ကို၊ ဝါ-အိမ်တို့ကို၊
နဝိဝဇ္ဇန္တောယထာ- မရှောင်ကြဉ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ- ဤသို့ မရှောင်ကြဉ်လသော်၊
ဝါ- ဤသို့ မရှောင်ကြဉ်ပါမှ၊ ယာပနံ - မျှတလောက်ရုံကို၊ လဘတိ ယထာ-
ရသကဲ့သို့။...တထေဝ-ထို အတူသာလျှင်၊ တံ-သည်၊ သဗ္ဗကာလံ-အလုံးစုံသော
ကာလပတ်လုံး၊ မုမံ-ပညာရှိသော၊ ဇနံ-လူအပေါင်းကို၊ ပရိပုစ္ဆံ ပရိပုစ္ဆန္တော-

x x x x x x x

အန္ဓုယရေ။ ။ “အဒိ (ဗဒ္ဒနေ) ကူပစ္စည်း” ဟု ထောမနိမိဆို၏၊ က်အနုဗန်ချေ၊
ပါဠိစာအုပ်များ၌ “အန္ဓု” ဟု ရသသချည်း ရှိ၏၊ ဣတ္ထိလိင်၊ အန္ဓိယတေ ဗန္ဓိယတေ
တောယာတိ အန္ဓု = ဖွဲ့နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော ထောင်၊ အန္ဓုစ + သာ + သရံစာတိ
အန္ဓုသရံ။ [“အဒ-ဘက္ခဏေ” ဓာတ်ဖြင့် “အဒ္ဓု” ဟု ပါဠိ၌ရှိ၏။]

ပရိပုစ္ဆံ။ ။ ကိံ ဘန္တေ ကုသလံ-ကောင်းသော တရားကား အဘယ်ပါနည်း၊
ကိံ အကုသလံ-မကောင်းသော တရားကား အဘယ်ပါနည်း၊ ကိံ အနဝဇ္ဇံ- အပြစ်
မရှိသော တရားကား အဘယ်ပါနည်း၊ ကိံ သာဝဇ္ဇံ - အပြစ်ရှိသော တရားကား
အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ အာဒိနာ နယေန, တတ္ထတတ္ထ-ထိုထို အရပ်၌၊ အဘိညာတေ-
ထင်ရှားကုန်သော၊ ပဏ္ဍိတေ ဇနေ ဥပသင်္ကမိတွာ ပရိပုစ္ဆန္တောတိ အတ္ထော၊-ဗုဒ္ဓဝင်
အဋ္ဌကထာ။

အဖန်ဖန် မေးလျက်၊ ပညာပါရမိတံ - ပညာပါရမိကို၊ ဂတိံ - ဖြည့်ကျင့်၍၊ (တနည်း၊) ပညာယ-ပညာ၏၊ ပါရမိ-အပြီးအဆုံးကို သိတတ်သောဉာဏ်သို့၊ ဂတိံ-ရောက်၍၊ သမ္မောဓိ-သို့၊ ပါပုဏိဿသိ-ရောဂ်ရလတံ။(ဣတိ၊ အတ္တာနံ၊ ဩဝဒိ။) [“ပညာယ ပါရမိ” ဟု ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ၌ ရှိ၏။]

တ္ထကာ-ကုန်သော၊ ဧတေယေဝ - ဤဒါန သီလ, နေက္ခမ္မနှင့်, ပညာပါရမိ တရားတို့သည်သာ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ န ဘဝိဿရေ၊ ယေဓမ္မာ၊ ပေ၊ ဝိစိနိဿာမိ၊ (ဣတိ စိန္တသိ။) တဒါ, ဝိစိနန္တော၊ ပေယဒိ ဗောဓိံ ပတ္တု မိစ္ဆံသိ။... ယထာပိ-ကား၊ မိဂရာဇာ - သားကောင်တို့၏ မင်းဖြစ်သော၊ သီဟော-မြဲသို့သည်၊ နိသဇ္ဇဋ္ဌာန စက်မေ-ထိုင်ခြင်း, ရပ်ခြင်း, သွားခြင်း၌၊ (ရှေးနိဿယဝယ် “နိသဇ္ဇဋ္ဌာန စက်မေ နိသဇ္ဇဋ္ဌာနစက်မေသု” ဟု ဝစန ဝိပုလ္လာသကြံ၍ ဗဟုဝစ် အနက်ပေးသည်။) အလိနဝိရိယော-မတွန့်ဆုတ်သောဝီရိယရှိသည်၊ သဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ ပဂ္ဂဟိတ မနာ-ချီးမြှောက်အပ်သော စိတ်ရှိသည်၊ (တက်ကြွသောစိတ်ရှိသည်။) ဟောတိ ယထာ-ကဲ့သို့။... တထေဝ တံ၊ သဗ္ဗဘဝေ- ဖြစ်လေရာရာ, များစွာ၂သယံ, အလုံး စုံသောဘဝ၌၊ ဝီရိယံ- ဝီရိယကို၊ ဒဠိ- မြဲမြံစွာ၊ ပဂ္ဂဏှ- ချီပင့်မြှောက်ထားပါ လော၊ ဝီရိယပါရမိတံ-ဝီရိယပါရမိကို၊ ဂတိံ-ဖြည့်ကျင့်၍၊ (တနည်း) ဝီရိယ သ-ဝီရိယ၏၊ ပါရမိ-အထွဋ်အထိပ်သို့၊ ဂတိံ-ရောက်၍၊ သမ္မောဓိံ, ပါပုဏိ သသိ။(ဣတိ အတ္တာနံ ဩဝဒိ။)

တ္ထကာ, ဧတေယေဝ - ဤဒါန သီလ, နေက္ခမ္မနှင့်, ပညာ ဝီရိယ ပါရမိ တရားတို့သည်သာ၊ ဗုဒ္ဓ ဓမ္မာ န ဘဝိဿရေ၊ ပေ၊ အာသေဝိတနိသေဝိတံ။ (အဓမ္မောသုမေဓ)တံ, ဆဋ္ဌမံ-၆ ပါးမြောက် ဖြစ်သော၊ ဣမံ- ဤခန္တီပါရမိကို၊ တာဝ ဒဠိ ကတွာ သမာဒိယ၊ တတ္ထ-ထိုသည်းခံခြင်း၌၊ အဒ္ဓေဇ္ဈမာနသော- ၂ဖြာ ဖြစ်သော စိတ်မရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ သမ္မောဓိံ ပါပုဏိဿသိ။ [“ဆာ ဌဌမာ” ဟူသောမောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်ဖြင့် ဝါထာအရာ၌ ဌမပစ္စည်းသက်၊ တနည်း ဆဋ္ဌနောင် သုတ္တအနက်၌ မာစည်းသက်၊] ယထာပိ-ကား၊ ပထဝီနာမ-မြေကြီးမည်သည်၊ သုစိမ္ဗိ-စင်ကြယ်သော အရာကို၎င်း၊ အသုစိမ္ဗိ - မစင်ကြယ်သော အရာကို၎င်း၊ သဗ္ဗိ-အလုံးစုံသော၊ နိက္ခေပံ-မိမိအပေါ်၌ ပစ်ချအပ်သောအရာဝတ္ထုကို၊ သဟာဘိ

x x x x x x x

အဒ္ဓေဇ္ဈမာနသော။ ။ရံခါ သည်းခံခြင်း, ရံခါ သည်းမခံခြင်း, အချို့သူအား သည်းခံခြင်း, အချို့သူအား သည်းမခံခြင်းကို “နှစ်ဖြာဖြစ်သော စိတ်” ဟု ဆိုသည်။ “ထိုသို့ မဖြစ်စေဘဲ အမြဲသည်းခံသောစိတ် ရှိပါ” ဟုလို။

သုစိမ္ဗိ၊ ပေ၊ နိက္ခေပံ။ ။မိမိအပေါ်၌ ပစ်ချအပ်သော ပန်းနံ့ သာစသည်ကို “သုစိမ္ဗိ နိက္ခေပံ” ဟု ဆိုသည်။ မိမိအပေါ်၌ စွန့်ချအပ်သော ကျင်ကြီး ကျင်ငယ် အပုတ်ကောင် စသည်ကို “အသုစိမ္ဗိ နိက္ခေပံ” ဟု ဆိုသည်။ “နိက္ခိဝိယတေတိ နိက္ခေပေါ” ဟု ပြု။

ယထာ-သည်းခံသကဲ့သို့၊ ပဋိသဒ္ဓယံ - မုန်းခြင်း၊ ချစ်ခြင်းကို၊ နကရောတိယထာ- မပြုသကဲ့သို့။... တထေဝ, တွဗ္ဗိ၊ သဗ္ဗေသံ - အလုံးစုံသော သတ္တဘူတိ၏၊ သမ္မာန ဝိမာနက္ခမော - မြတ်နိုးခြင်း, မထိမဲ့မြင် ပြုခြင်း၌ ခံနိုင်သည်။ (ဟုတ္တာ)၊ ခန္တိ ပါရမီတံ-ခန္တိပါရမီသို့၊ ဂတိံ- ရောက်၍၊ သမ္မောဓိံ ပါပုဏိဿသိ။ (ဣတိ အတ္တာနံ ဩဝဒိ။) [“ခန္တိယာ-၏၊ ပါရမီ-သို့၊ ဂတိံ” ဟုလည်း ပါဠိရှိ၏။]

တ္ထေကာ, တေယဝ- ဤ ဒါန သီလ, နေက္ခမ္မနှင့်, ပညာ ဝီရိယ, ခန္တိပါရမီ တရားတို့သည်သာ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ, နဘဝိဿရေ၊ ယေဓမ္မာ ဗောဓိပါစနာ၊ အညေဝိ- ဆိုအပ်ပြီးသောပါရမီတို့မှ အခြားလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ (တေ ဓမ္မေ-တို့ကို၊) ဝိစိ နိဿာမိ၊ (ဣတိ, စိန္တေသိံ) တဒါ၊ ပေ၊ အာသေဝိတ နိသေဝိတံ၊ (ဒိဿှာ အတ္တာနံ ဩဝဒိ, ကိံ) (အဗ္ဘော သုမေဓ) တံ, သတ္တမံ- ခုနစ်ပါးမြောက် ဖြစ်သော၊ ဣမံ- ဤ သစ္စပါရမီကို၊ တာဝ၊ ပေ၊ သမာဒိယ၊ တတ္ထ- ထို သစ္စပါရမီ၌၊ အဒ္ဓေဇ္ဈ ဝစနော- ၂ ဖြာဖြစ်သောစကား မရှိသည်။ (ဟုတ္တာ)၊ သမ္မောဓိံ ပါပုဏိဿသိ၊ ယထာပိ - ကား၊ ဩသဓိနာမ - သောကြာကြယ် မည်သည်။ [သောက်ရှူးကြယ် ဟူ၍၎င်း, စိုင်းရှူးကြယ်ဟူ၍၎င်း ခေါ်ကြသေး၏။] သဒေဝကေ - နတ်နှင့်တကွ

x x x x + x x x

ပဋိသဒ္ဓယံ ။ ။ ဒယာသဒ္ဓါသည် မေတ္တာကို၎င်း, ကရုဏာကို၎င်း ဟော၏။ ဤ နေရာ၌ကား ပဋိသဓိ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော မေတ္တာကို ဟောသည်။ မေတ္တာဟူရာ၌ ချစ်ခင်ခြင်း ချစ်မေတ္တာလည်း ပါဝင်နိုင်၏။ ပဋိသောစ - စိတ်ကို ထိပါးနှိပ်စက်တတ် သော ဒေါသလည်း၊ ဝါ- မုန်းခြင်းလည်း၊ ဒယာစ - ချစ်ခြင်းလည်း၊ ပဋိသဒ္ဓယံ- မုန်းခြင်း, ချစ်ခြင်း၊ သမာဟာရဒ္ဓနံ။ [ဆန်းကြောင့် ခွ၌ ဒွေးဘော်၊ “ပဋိသံ ဒယံ ” ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏။ “ပဋိသံ တယာ” ဟုလည်း ရှိ၏။ သုစိံပိ အသုစိံပိ ဟု ၂ ဘက်ပြု ကို ထောက်၍ “ပဋိသံ” ဟု တဘက်တည်းရှိခြင်းကား မကောင်း ဟု ဂဏ္ဍိပယ်သည်။]

သမ္မာနဝိမာနက္ခမော။ ။ သမ္မာနနံ-မြတ်နိုးခြင်း၊ သမ္မာနော - မြတ်နိုးခြင်း၊ ဝိသဒ္ဓါသည် ပဋိသေအနက်ဟော၊ ဝိမာနနံ ဝိမာနော-မမြတ်နိုးခြင်း၊ မမြတ်နိုးရုံသာ မက, မြတ်နိုးခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မထိမဲ့မြင် ပြုခြင်း, မရိမသေ ပြုခြင်းကို ယူ၊ သမ္မာနနေ အာဒရကရဏေ ဝိမာနနေ အနာဒရကရဏေ၊ - အပဒါန် အဋ္ဌကထာ။ [ဤ သမ္မာနဝိမာနလည်း ပဋိသဒ္ဓယကဲ့သို့ ၂ ဘက်ပင်တည်း။]

အဒ္ဓေဇ္ဈဝစနော။ ။ ရံခါ မှန်သောစကားကိုပြောခြင်း, ရံခါ မမှန်သောစကားကို ပြောခြင်း, အချို့သူအား မှန်သောစကားကို ပြောခြင်း, အချို့သူအား မမှန်သော စကားကို ပြောခြင်းသည် “ဒ္ဓေဇ္ဈဝစန” မည်၏။ ထိုကဲ့သို့ မဟုတ်ဘဲ အမှန်ကိုချည်း ပြောသူကို “အဒ္ဓေဇ္ဈဝစန” ဟု ဆိုသည်။

ဩသဓိနာမ။ ။ ဩသဓိနာမ ဩသဓိတာရကာ၊ ဩသဂေဟဏေ ဩသဓိတာရကံ ဥဒိတံ ဒိဿှာ ဩသမံ ဂဏ္ဍန္တိ၊ တဿှာ ဩသဓိတာရကာတိ ဝုစ္စတိ၊ ဆေးကိုယူရာအခါ၌ သောကြာကြယ် တက်လာသည်ကို မြင်မှ ဆေးကို ယူကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုကြယ်ကို “ဩသဓိ” ဟု ခေါ်သတတ်၊ ထို သောကြာကြယ်သည် “ဆမာသေ ပုရိမံ ဒိသံ ဂစ္စတိ,

ဖြစ်သောလောက၌၊ တုလာဘူတော-နှိုင်းချိန်ကြောင်းဖြစ်၍ ဖြစ်သည်။(ဟုတွာ)၊ သမယေ-ဆောင်းအခါ၌၎င်း၊ ဥတုဝဿေဝါ- မိုဃ်းအခါ၊ နွေအခါ၌၎င်း၊ ဝိထိတော - သွားမြဲလမ်းခရီးမှ၊ န ဝေါက္ကမတိယထာ - မဖဲသွားသကဲ့သို့၊ ဝါ- လွဲ၍ မသွားသကဲ့သို့....တထေဝ, တွမ္ပိ၊ သစ္စေသု-သစ္စာတို့၌၊ ဝါ-တို့၏၊ ဝိထိတော- သွားမြဲလမ်းမှ၊ မာ ဝေါက္ကမသိ-မဖဲပါလင့်၊ သစ္စရပါရမိတံ-သစ္စပါမိသို့၊ ဂတိံ- ရောက်၍၊ သမ္မောမိံ ပါပုဏိဿသိ၊ (ဣတိ အတ္တာနံ ဩဝဒိ)။

တ္တကာ , တေယေဝ - ဤ ဒါန သီလ, နေက္ခမ္မနှင့်, ပညာ ဝီရိယ ခန္တီ, သစ္စပါရမီတရားတို့သည်သာ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ န ဘဝိဿရေ၊ ပေ၊ သမာဒိယ၊ တတ္ထ-ထို အဓိဋ္ဌာနပါရမီ၌၊ တံ, အစလော-မတုန်လှုပ်သည်။(ဟုတွာ)၊ သမ္မောမိံ ပါပုဏိဿသိ။... ယထာပိ-ကား၊ သေလော-ကျောက်အတိပြီးသော၊ (ကျောက်အတိပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ (ဟေတုမန္တဝိသေသန)၊ အစလော-မတုန်လှုပ်သော၊ (မတုန်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ သုပ္ပတိဋ္ဌိတော - ကောင်းစွာတည်သော၊ ပဗ္ဗတော-တောင်သည်၊ ဘုသဝါတေဟိ- ပြင်းထန်သော လေမုန်တိုင်းတို့ကြောင့်၊ န ကမ္ပတိ ယထာ-မတုန်လှုပ်သကဲ့သို့၊ သကဋ္ဌာနေဝ - မိမိ၏ တည်မြဲတိုင်းသော အရပ်၌သာလျှင်၊ တိဋ္ဌတိယထာ - တည်သကဲ့သို့၊ [သီလာ- ကျောက်ဟူသော၊ ပကတိ- ပင်ကိုယ်သည်၊ (အထည်ကိုယ်သည်၊) ယဿ အတ္ထိတိ သေလော။| တထေဝ, တွမ္ပိ, အဓိဋ္ဌာနေ - ကုသိုလ်ကောင်းမှု, အစုစုဝယ်, အပြုလွန်ကဲ, စွဲမြဲ

* * * * *

ဆ မာသေ ပစ္စိမံ ဒိသံ ဂစ္ဆတိ ” ဟု ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ ဆိုသောကြောင့် ၆ လပတ်လုံး အရှေ့အရပ်၌ သွား၍, ၆ လပတ်လုံး အနောက်အရပ်၌ သွား၏၊ ထိုသို့ ၆ လသွားမြဲ လမ်းမှ မပြောင်းလွှဲခြင်းကို “န ဝေါက္ကမတိ ဝိထိတော”ဟု ဆိုသတတ်။

သမယေ ဥတုဝဿေ ။ ။ အငွေထသော နွေကာလကို ဥတု, မိုဃ်းကာလကို ဝဿ ဟု ဆိုပြီးဖြစ်၍ ပါရိသေသ နည်းအားဖြင့် သမယကို “ဆောင်းကာလ ” ဟု ယူသင့်၏၊ သို့သော် ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ၌ကား “သမယေတိ ဝဿသမယေ-မိုဃ်းအခါ၌၊ ဥတုဝဿေတိ ဟေမန္တဝိမေသု-ဆောင်းအခါ, နွေအခါတို့၌”ဟု ဖွင့်သည်။

သစ္စေသု ဝိထိတော။ ။ “ဝစိသစ္စာတို့၌ သွားမြဲလမ်း”ဟူသည် မြင်အပ်သော အာရုံကို မြင်အပ်သည် ဟု၎င်း, ကြားအပ်သော အာရုံကို ကြားအပ်သည် ဟု၎င်း, ဃာန ဇိဝှါ ကာယဝိညာဏ်တို့ဖြင့် ရောက်၍ သိအပ်သော မုတအာရုံကို သိအပ်သည်ဟု ၎င်း, ဒိဋ္ဌ, သုတ, မုတ မဟုတ်သော အာရုံကို မမြင်အပ်, မကြားအပ်, မသိအပ်ဟု၎င်း, ပြောခြင်းတည်း။ [“သစ္စဿ ဝိထိနာမ ” ဟု ဋီကာရှိသောကြောင့် “သစ္စာတို့၏” ဟု တနည်းပေးသည်။]

အဓိဋ္ဌာန။ ။ အဓိ-စွဲစွဲမြဲမြဲ၊ ဌာန- တည်ကြောင်းဖြစ်သောစိတ်၊ ကောင်းသော ကုသိုလ်အလုပ်တို့၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ တည်တံ့ကြောင်းစိတ်ကို “အဓိဋ္ဌာနပါရမီ”ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုသို့ စွဲစွဲမြဲမြဲ တည်တံ့ခြင်းကိုပင် မြေထဲ၌ တိုင်စိုက်၍ အိမ်ဆောက်ထားသကဲ့သို့ ခိုင်မြဲ သောကြောင့် “ဆောက်တည်ခြင်း”ဟု မြန်မာပြန်ကြသည်။

ခြင်း၌၊ သဗ္ဗဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ အစလော-မလှုပ်ရှားသည်၊ ဘဝ - ဖြစ်ပါလော၊ အဓိဋ္ဌာနပါရမီတံ-အဓိဋ္ဌာန်ပါရမီသို့၊ (အဓိဋ္ဌာန်၏ အထွဋ်အထိပ်သို့၊) ဂတိံ၊ သမ္မောဓိံ ပါပုဏိဿသိ။ (ဣတိ အတ္တာနံ ဩဝဒိ။)

တ္ထေကာ၊ ဒေတယေဝ - ဤ ဒါန သီလ၊ နေက္ခမ္မနှင့်၊ ပညာ ဝီရိယ၊ ခန္တိ၊ သစ္စ၊ အဓိဋ္ဌာနပါရမီတရားတို့သည်သာ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ၊ ပေ၊ အာသေဝိတနိသေဝိတံ၊ (ဒိသ္မာ၊ အတ္တာနံ ဩဝဒိ၊ ကိံ).... (အဗ္ဘော သုမေဓ) ဗောဓိံ ပတ္တု ယဒိ ဣစ္ဆသိ၊ (ဝေံသတိ)၊ တံ၊ နဝမံ-၉ ပါးမြောက်ဖြစ်သော၊ ဣမံ-ဤ မေတ္တာပါရမီ ကို၊ တာဝ၊ ပေ၊ သမာဒိယ၊ မေတ္တာယ - မေတ္တာအားဖြင့်၊ အသမော - အတူမရှိ သည်၊ ဟောဟိ-ဖြစ်ပါလော။.... ယထာပိ - ကား၊ ဥဒကံနာမ - ရေမည်သည်၊ ကလျာဏေ-ကောင်းကုန်သော၊ (ဇနေ - လူတို့ကို၎င်း၊) ပါပကေ-ယုတ်မာကုန် သော၊ ဇနေ - လူတို့ကို၎င်း၊ သမံ - အညီအမျှ၊ သီတေန - အအေးဖြင့်၊ ဖရတိ ယထာ-ဖြန့်သကဲ့သို့၊ ရဇောမလံ-အာဂန္တုက မြူ၊ ကိုယ်၌ဖြစ်သော ချွေးစသော အညစ်အကြေးကို၊ ပဝါဟေတိ ယထာ- မျောသကဲ့သို့၊ (သုတ်သင်သကဲ့သို့၊) [ရဇောတိ အာဂန္တုက ရဇံ၊ မလံတိ သရီရေ ဥဋ္ဌိတံ သေဒမလာဒိံ - ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ။].... တထေဝ တွမ္ပိ၊ ဟိတာဟိတေ - အစီးအပွားကို ပြုတတ်သော မိတ်ဆွေ၊ အစီးအပွားကို မပြုတတ်သောရန်သု၌၊ သမံ-အညီအမျှ၊ မေတ္တာယ- မေတ္တာကို၊ ဘာဝယ - တိုးပွားစေပါလော။ [မေတ္တာယ ဘာဝယာတိ မေတ္တံ ဘာဝယံ၊ ဝနေဟိ- ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။] မေတ္တာပါရမီတံ-သို့၊ ဝါ- မေတ္တာ၏ အထွဋ် အထိပ်သို့၊ ဂတိံ၊ သမ္မောဓိံ ပါပုဏိဿသိ။ (ဣတိ အတ္တာနံ ဩဝဒိ။)

တ္ထေကာ၊ ဒေတယေဝ- ဤ ဒါန၊ သီလ၊ ပေ၊ မေတ္တာပါရမီတရားတို့သည်သာ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ၊ ပေ၊ အာသေဝိတ နိသေဝိတံ။ (ဒိသ္မာ အတ္တာနံ ဩဝဒိ၊ ကိံ).... (အဗ္ဘော သုမေဓ) တံ၊ ဒသမံ-၁၀ ပါးမြောက်ဖြစ်သော၊ ဣမံ-ဤ ဥပေက္ခာပါရမီကို၊ တာဝ၊ ပေ၊ သမာဒိယ၊ တုလာဘူတော - ချိန်ခွင်၏ လက်တံသဘွယ် ဖြစ်၍ဖြစ်သည်၊ ဒဠော- ခိုင်မြဲသည်၊ ဟုတွာ၊ သမ္မောဓိံ ပါပုဏိဿသိ။.... ယထာပိ-ကား၊ ပထဝီနာမ- မြေမည်သည်၊ နိက္ခိတ္တံ- မိမိအပေါ်၌ ပစ်ချအပ်သော၊ အသုစိံ - မစင်မကြယ် ရှုံစဘွယ်ကို၎င်း၊ သုစိံ-သန့်ရှင်းစင်ကြယ် တင့်တယ်သော အရာကို၎င်း၊ ဥဘော

x x x x x x x x

တုလာဘူတော ။ ။ ယခုအခါ ကတ္တဉ္စ ဟု ခေါ်သော ချိန်ခွင်၏ လက်တံကို “တုလာ” ဟု ယူပါ။ ထိုချိန်ခွင်၏ လက်တံသည် အောက်သို့လည်း မနိမ့်ရ၊ အထက် သို့လည်း မမြင့်ရ၊ အလယ်၌ တည့်တည့်မတ်မတ် တည်နေမှ မှန်သည်။ တုလာဘူတောတိ မဇ္ဈတ္တဘာဝေ ဌိတော၊ ယထာ တုလာယ ဒဏ္ဍော (လက်တံဖြစ်သောဒုတ်သည်) သမံ တုလိတော သမံ တိဋ္ဌတိ၊ နနမတိ (အောံသို့ မညွတ်) န ဥန္နမတိ (အထက်သို့ မတက်)၊ ဝေမေဝ တွမ္ပိ သုဒဒုက္ခေ သု တုလာသဒိသော ဟုတွာ သမ္မောဓိံ ပါပုဏိဿသိ။ - ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ။ [ချိန်ခွင်ငယ်၌ကား ချိန်ခွင်လျှာကိုပင် တုလာ ဟု ယူသင့်သည်။]

ပိ- ၂မျိုးလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတေ- ဤ အကောင်း အဆိုးတို့ကို၊ ကောပါနနယ ဝဇ္ဇိတာ-မုန်းခြင်း ချစ်ခြင်းသည် ကြဉ်အပ်သည်၊ (မုန်းခြင်း ချစ်ခြင်းမှကင်းသည်၊) (ဟုတွာ)၊ ဥပေက္ခာတိယထာ-အသင့်အားဖြင့်ရှုသကဲ့သို့၊ ဝါ-လစ်လျူရှုသကဲ့သို့၊ [တထေဝ, တမ္ပိ, သုခဒုက္ခေ-သုခ, ဒုက္ခဉ္စ၊ သဒါ-အခါခပ်သိမ်း၊ တုလာဘူတော-ချိန်ခွင်၏ လက်တံသဘွယ် ဖြစ်၍ဖြစ်သည်၊ ဘဝ-ဖြစ်ပါလော၊ ဥပေက္ခာပါရမီ တံ-ဥပေက္ခာပါရမီသို့၊ ဂတိံ, သမ္မောမိံ ပါပုဏိဿသိ။

လောကေ- လောက၌၊ ယေဓမ္မာ - အကြင် တရားတို့သည်၊ ဗောဓိပါစနာ- အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရင့်သန်စေတတ်ကုန်၏၊ တေဓမ္မာ - တို့သည်၊ ဧတ္တကာယဝ-ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော ပါရမီ ၁၀ ပါးတို့သာတည်း၊ တတော-ထိုပါရမီဆယ်ပါးမှ၊ ဝါ-ထက်၊ ဥဒ္ဓံ-အထက်၌၊ ဝါ-အလွန်၊ အညတြ (အညံ)-အခြားသော တရားသည်၊ နတ္ထိ-မရှိတော့၊ [တြပစ္စည်း ပဌမာအနက်၌ သက်။] တတ္ထ- ထို ပါရမီဆယ်ပါး၊ မြတ်တရား၌၊ (တံ-သည်၊) ဒဠံ- ခိုင်မြဲစွာ၊ ပတိဋ္ဌဟ-တည်ပါလော၊ (ဣတိ အတ္တာနံ ဩဝဒိ)။

ဣမေဓမ္မေ- ဤ ပါရမီ ၁၀ ပါး မြတ်တရားတို့ကို၊ သဘာဝ ရသလက္ခဏေ- သဘောသက် အမှန်ရှိသော ကိစ္စလက္ခဏာအားဖြင့်၊ သမ္မသတော - သုံးသပ်

x x x x x x x

ကောပါနနယဝဇ္ဇိတာ ။ ။ ဒုက္ခတွေ့သော် စိတ်မကောင်းဖြစ်ခြင်း၊ သုခတွေ့သော် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြစ်ခြင်းကို “ကောပါနနယ” ဟု ဆိုသည်၊ [အနု-လျော်စွာ +နယ-စိတ်ကို ဆွဲဆောင်တတ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်း။] ထိုသို့ ကောပါနနယ မဖြစ်ခြင်းကို “ ကောပါနနယဝဇ္ဇိတာ ” ဟု ဆိုသည်၊ ဥပေက္ခာမြဟ္မာဝိဟာရသည် သတ္တာပညတ်ကို အာရုံပြုသောကြောင့် သတ္တာတို့အပေါ်၌သာ မုန်းခြင်း ချစ်ခြင်းမပြုဘဲ လစ်လျူရှုသည်၊ ဤ ဥပေက္ခာပါရမီ၌ကား သတ္တာတို့က မိမိအပေါ်ပြုသမျှ အကောင်း အဆိုးတွေကို၎င်း၊ ကြုံတွေ့လာသော လောကဓမ် အကောင်းအဆိုးတွေကို၎င်း အာရုံပြု၍ စိတ်ပျက်မှု၊ ဝမ်းမြောက်မှုမရှိဘဲ လစ်လျူရှုနိုင်ရသည်။

တတုဒ္ဓံ နတ္ထိ ။ ။ “ ထိုပါရမီ ဆယ်ပါးထက် အလွန် အခြားတရား မရှိ ” ဟုရာ၌ “မေတ္တာကဲ့သို့ သတ္တာတို့အပေါ်၌ဖြစ်သော ကရုဏာ၊ မုဒိတာ တရားကောင်း ၂ ပါး ကျန်သေးသည် မဟုတ်ပါလော” ဟု စောဒနာဘွယ် ရှိ၏၊ ကရုဏာဖြင့် သနားသော ကြောင့်ပင် စွန့်ကြဲပေးကမ်းမှု ဒါနကို ပြုရ၏၊ သနားသောကြောင့်ပင် ညှဉ်းဆဲခြင်း စသည်ကိုမပြုဘဲ သီလကိုထိန်းရ၏၊ ထို့ကြောင့် ဒါန သီလကိုယူလိုက်လျှင်ပင် ကရုဏာလည်း ပါဝင်ပြီးဖြစ်တော့၏၊ သတ္တာတို့ ချမ်းသာနေသည်ကို ဝမ်းမြော်သော မုဒိတာကား သတ္တာတို့အကျိုးကို လိုလားသော မေတ္တာ၏ အခြံအရံအဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်ပြီးဖြစ်တော့၏၊ ထို့ကြောင့် ကရုဏာ မုဒိတာတို့ကို သီးခြားပါရမီအဖြစ်ဖြင့် ဟောတော်မမူ။

သဘာဝရသလက္ခဏေ ။ ။ သဘာဝ၌ “ ဘာဝ ” ဟူသည် ပရမတ္ထသဘာဝ ဟုရာ၌ကဲ့သို့ ထင်ရှားရှိသောသဘောတည်း၊ ရသသဒ္ဓါသည် “ ကိစ္စေ သမ္ပတ္တိယံ ရသော ” ဟု လာသော ကိစ္စအနက်၊ သမ္ပတ္တိအနက် ၂ မျိုးတွင် ဤနေရာ၌ ကိစ္စအနက်ဟောတည်း။

ဆင်ခြင်သော ငါ၏၊ ဓမ္မတေဇေန - ဆင်ခြင်သောဉာဏ်၏ တန်ခိုးကြောင့်၊ ဒသ သဟဿီ - တသောင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝသုဓာ - မြေသည်၊ ပကမ္မထ- အပြားအားဖြင့် တုန်လှုပ်ရလေပြီ၊ [ပကမ္မိတ္တမှ ဆုကို အပြု၊ ဣက္ခိလည်း ထပြု ထားသည်။]...စလတာ စလတာယ- တုန်လှုပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ပထဝီ- မြေသည်၊ ရဝတိ-အသံမည်၏၊ ဝိဠိတံ-ကြံညစ်သူတို့ညစ်အပ်သော၊ ဥစ္ဆယန္တ- ကြံကြိတ်ယန္တ ယားသည်၊ ဝါ-ကြံစက်သည်၊ (ကမ္မတံ) ဆုဝ-တုန်လှုပ်သကဲ့သို့ ၎င်း၊ တေလယန္တေ- ဆီကြိတ်ယန္တ ယား၌၊ ဝါ- ဆီစက်၌၊ စက္ကံ - စက်ဘီး သည်၊ ကမ္မတိယထာ-သို့၎င်း၊ ဧဝံ-တူ၊ မေဒနီ-မြေသည်၊ ကမ္မတံ-တုန်လှုပ်၏။

ဗုဒ္ဓဿ-ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရား၏၊ ပရိဝေသနေ - ဆွမ်းလုပ်ကျွေးရာအရပ်၌၊ [“ပရိဝိသန္တိ ဧတ္တာတိ ပရိဝေသနံ” ဟု ပြု။] ယာဝတာ-အကြင်မျှအတိုင်းအရှည် ရှိသော၊ ပရိသာ-ပရိသတ်သည်၊ အာသိ-ရှိပြီ၊ တတ္ထ- ထို ဆွမ်းလုပ်ကျွေးရာအရပ် ၌၊ (တာဝတာ-ထိုမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊) သာ-ထို ပရိသတ်သည်၊ ပဒဝဓ မာနာ-တုန်လှုပ်လျက်၊ မုစ္ဆိတာ-လွန်စွာဖြစ်သော မိန်းမော တွေဝေခြင်းရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဘူမိယာ-မြေ၌၊ သေသိ-အိပ်ပြီ၊ ဝါ- လဲပြီ။ [အားလုံးလူတွေ မေ့၍ လဲသွားကြသည်-ဟုလို၊ သဗ္ဗာတာ+မုစ္ဆိတာ အဿာတိ မုစ္ဆိတာ၊ သဗ္ဗာတအဿ အနက်၌ ဆုတပစ္စည်း။]

တတ္ထ-ထို ဆွမ်းလုပ်ကျွေးရာအရပ်၌၊ ဃဋ္ဌာ (ဃဋ္ဌာနံ)-သေခံရေအိုးတို့၏၊ [သာမိအနက်၌ ပဌမာ ဟု ဂဏ္ဍိ ဆို၏၊ ဝိဘတ်ချေထားသည် ဟု ကြံလျှင်လည်း သင့်စရာရှိ၏။] အနေက သဟဿာနိ-အထောင်မက များစွာတို့သည်၎င်း၊ ကုစ္ဆိ နံ-ဆွမ်းချက်အိုးတို့၏၊ ဗဟု-များစွာကုန်သော၊ သတာ သတာနိစ-အရာတို့သည် ၎င်း၊ အညမည သံဃန္ဒိတာ - အချင်းချင်း တိုက်ခိုက်အပ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သဗ္ဗုဏ္ဏမထိတာ-မှန်မှန်ညက်ညက် ကြေမွကုန်လျက် လုံးထွေးကြကုန်ပြီ။ [စုဏ္ဏာ စေဝ မထိတာစ၊ မထိတစုဏ္ဏာတိအတ္ထော- ဗုဒ္ဓဝံဌ။ “ သဗ္ဗုဏ္ဏပထိတာ ” ဟု လည်း ရှိ၏၊ “မှန်မှန်ညက်ညက် ကြေမွလျက် ကျကုန်ပြီ” ဟု ပေး။]

x x x + x + x x

ထို ကိစ္စဟူသည်လည်း ဗောဓိဉာဏ်ကို ရင့်သန်စေခြင်းကိစ္စတည်း၊ ဒါနသည် အပြစ်မရှိ သောဝတ္ထုကို စွန့်လွှတ်ခြင်းလက္ခဏာ ရှိ၏၊ သီလသည် သမာဓိ၏တည်ရာ လက္ခဏာ ရှိ၏၊ ဤသို့ စသော လက္ခဏာကို “လက္ခဏာ” ဟု ခေါ်သည်၊ “သဘာဝ သင်္ခါတေန သရသလက္ခဏေန” ဟု ဗုဒ္ဓဝံဌ ဖွင့်သည်၊ [ဋီကာနှင့် မရဋ္ဌိကာ ။ “ သဘာဝေန+သဟ ဝတ္တတီတိ သဘာဝေါ” ဟု ရသ၏၊ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့်သာ ဖွင့်၏။] သဘာဝသည် ထို ရသလက္ခဏာ၏ ဝိသေသနတည်း၊ သဟ + ဘာဝေန ဝတ္တတီတိ သဘာဝံ ” ဟု ပြု၊ သဘာဝရသ လက္ခဏေ၌ သို့ဝိဘတ်ကိုလည်း ကြိယာဝိသေသနအနက်၌သက်ဟု သိစေ လို၍ “တတော” ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ ဓမ္မတေဇေန၌ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် အဘိဓာန်လာအနက် တို့တွင် ဉာဏ်ပညာဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ “ပါရမီတရားတို့ကို သုံးသပ်ဆင်ခြင် သော ဉာဏ်ပညာ၏တန်ခိုး” ဟုလို။

မဟာဇနာ-ဆွမ်းကပ်ရာတွင် ပါဝင်ကြသူ အများလူတို့သည်၊ ဥဗ္ဗိဂ္ဂါ-ထိတ်ကုန်သည်၊ တသိတာ-လန့်ကုန်သည်၊ ဘိတာ - ကြောက်ရွံ့ကုန်သည်၊ ဘန္တော-တုန်လှုပ်ကုန်သည်၊ ဗျထိတမာနသာ - ဆင်းရဲသော စိတ်ရှိကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ-၍၊) သမာဂမ္မ - ပေါင်းဆုံ၍၊ ဒိပင်္ဂရံ - ဒိပင်္ဂရ မြတ်စွာဘုရားသို့၊ ဥပါဂမု-ချဉ်းကပ်ကြကုန်ပြီ။ (ဥပဂတ္တိာ- ချဉ်းကပ်ပြီး၍၊ ဝေ- ဤသို့၊ အဝေဝါစုံ-လျှောက်ကြကုန်ပြီ။)

(ကိံ - အဘယ်သို့ လျှောက်ကြကုန်သနည်း၊) စက္ခုမ - ဉာဏ်စက္ခု ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၊ လောကဿ-လူအပေါင်း၏၊ ကိံ-အဘယ်အကျိုးအပြစ်သည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်ပါလတုံနည်း၊ ကလျာဏံ-ကောင်းကျိုးသည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်ပါလတုံလော၊ အထ-သို့မဟုတ်၊ ပါပကံ-မကောင်းကျိုးသည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်ပါလတုံလော၊ သဗ္ဗော - အလုံးစုံသော၊ လောကော- လူအပေါင်းကို၊ ဥပဒ္ဒုတော-ကြောက်ရွံ့ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်ပါပြီ၊ တံ-ထိုကြောက်ရွံ့ခြင်းကို၊ (တံ-ရှင်တော်မြတ်ဘုရားသည်၊) ဝိနောဒေဟိ - ပယ်ဖျောက်တော်မူပါလော၊ (ဣတံ-ဤသို့၊ အဝေဝါစုံ-လျှောက်ကြကုန်ပြီ။)

တဒါ - လျှောက်ကြရာ ထို အခါ၌၊ ဒိပင်္ဂရော - ဒိပင်္ဂရမည်တော်မူသော၊ မဟာမုနိ-မုနိထွဋ်ထား၊ မြတ်ဘုရားသည်၊ တေသံ-ထိုလူအမျိုးတို့ကို၊ (ဆဋ္ဌိကံ၊) သညာပေသိ - ကောင်းစွာသိစေတော်မူပြီ၊ ဝါ - နားလည်စေတော်မူပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ နားလည်စေတော်မူသနည်း၊) ဣမသ္မိံ ပထဝိကမ္မနေ - ဤမြေတုန်လှုပ်ခြင်းကြောင့်၊ တုမေ-သင်တို့သည်၊ ဝိဿတ္တာ-စွန့်လွှတ်အပ်သော ကိုယ်စိတ်ရှိကုန်သည်၊ ဝါ-ရဲရင့်ကုန်သည်၊ ဟောထ-ဖြစ်ကြကုန်လော၊ မာဘာထ-မကြောံကြကုန်လင့်။

* * * * *

ဥဗ္ဗိဂ္ဂါ၊ ပေ၊ ဘန္တော။ ဥဗ္ဗိဂ္ဂါ၌ “ဥပုဗ္ဗ ဝိဇီ-ဘယကမ္မေ” ဟူသော ဓာတ်တည်း၊ တသိတာ၌ “တသော-ဘယေ” ဟူသော ဓာတ်တည်း၊ သဗ္ဗာတအဿအနက်၌ ဣတပစ္စည်း၊ ဘိတာ၌ “ဘိ-ဘယေ” ဟူသော ဓာတ်တည်း၊ ဘန္တော၌ “ဘမု-အနဝဋ္ဌာနေ” ဓာတ်တည်း၊ ထိုအားလုံးကို “အညမညဝေဝစနာနိ” ဟု ဗုဒ္ဓဝံသဋ္ဌကထာ မိန့်သည်။ [“တသိတာ-ပင်ပန်းကုန်သည်” ဟု ပေးကြ၏၊ ဓာတ်နက်နှင့် မလျော်။]

ဗျထိတမာနသာ။ “ဗျထ-ဒုက္ခဘယစလနေသု” ဟု ဓာတ်ကျမ်းရှိသော်လည်း ဘိတာဖြင့် ဘယကို၊ ဘန္တောဖြင့် စလနကို ယူပြီးဖြစ်၍ ပါရိသေသနည်းအားဖြင့် ဒုက္ခအနက်ကို ယူ၊ ဗျထော သဗ္ဗာတော အဿ အတ္တိတိ ဗျထိတံ၊ ဗျထိတံ + မာနသံ ယေသံတိ ဗျထိတမာနသာ။ [“ဗျာဓိတ” ဟု ရှိသည်ကား ဓာတ်ကျမ်းနှင့် မညီ။]

စက္ခုမ။ “ပဉ္စဟိ စက္ခုဟိ စက္ခုမ” ဟု ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ စက္ခုငါးပါးကား ဗုဒ္ဓ၊ ဓမ္မ၊ သမန္တ၊ ဒိဗ္ဗ၊ ပညာတည်း၊ ဤသို့ဖွင့်သော်လည်း ထိုအချိန်က ထိုလူတို့သည် ဤစက္ခု ၅ ပါးကို သိနိုင်မည် မဟုတ်သောကြောင့် “ဉာဏ်စက္ခု ရှိတော်မူသော” ဟု သာမညသာ ပေးလိုက်သည်။

(အယံ- ဤရသေ့သည်။)လောကေ - လောက၌၊ ဗုဒ္ဓေါ - ဘုရားသည်၊ ဘဝိ
 သတိ-ဖြစ်လတံ၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ယံ-အကြင် ရသေ့ကို၊ အဟံ-ငါသည်၊ အဇ္ဇ-
 ယနေ့၊ ဗျာကာသိံ - ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူခဲ့ပြီ၊ ဧသော - ဤရသေ့သည်၊ ပုဗ္ဗကံ-
 ရှေး၌ဖြစ်သော၊ ဇိနသေဝိတံ - ဘုရားအလောင်းတို့သည် မှီဝဲအပ်သော၊ ဓမ္မ-
 ပါရမီတရားကို၊ သမ္မသတိ - သုံးသပ်ဆင်ခြင်၏၊ တဿ- ထိုရသေ့၏၊ ဝါ-သည်၊
 အသေသတော-အကြွင်း မရှိသောအားဖြင့်၊ ဗုဒ္ဓဘူမိံ - ဘုရား၏ ဖြစ်ရာဖြစ်သော၊
 ဝါ-ဘုရားဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော၊ ဓမ္မ-ပါရမီတရားကို၊ သမ္မသတော - သုံးသပ်
 ဆင်ခြင်လသော်၊ တေန- ထိုသို့ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်းကြောင့်၊ သဒေဝကေ- နတ်နှင့်
 တကွဖြစ်သော လောက၌၊ ဒသသဟဿီ- တသောင်း အတိုင်းအရှည် ရှိသော၊
 အယံပထဝီ-ဤမြေကြီးသည်၊ ကမ္မိတာ-တုန်လှုပ်ပြီ (ဣတိ-ဤသို့၊ သညာပေသိ-
 သိစေတော်မူပြီ၊ ဝါ-နားလည်စေတော်မူပြီ။)

ဗုဒ္ဓဿ-ဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝစနံ-စကားတော်ကို၊ သုတွာ-ကြားရ၍၊
 တာဝဒေ- ကြားရရာ ထိုအခါ၌၊ မနော- လူအများတို့၏ ပူပန်သောစိတ်သည်၊
 နိဗ္ဗာယိ-ငြိမ်းလေပြီ၊ သဗ္ဗေ-အလုံးစုံကုန်သော လူတို့သည်၊ မံ-ငါ့ကို၊ ဝါ-သို့၊
 ဥပသင်္ကမ္မ - ချဉ်းကပ်၍၊ ပုနာပိ - တဖန်လည်း၊ အဘိဝဇ္ဇိသုံ - ရှိခိုးကြကုန်ပြီ။
 [“အဘိဝဇ္ဇိသုံ” မှ နိဂ္ဂဟိတ်ကိုပြောင်းရွှေ့၍ “အဘိဝဇ္ဇိသုံ” ဟု ဖြစ်သည်။]

တဒါ-ပါရမီတရားတို့ကို ဆင်ခြင်ပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ ဗုဒ္ဓဂုဏံ-ဘုရားဂုဏ်တော်
 ဖြစ်သော ပါရမီကို၊ သမာဒယိတွာ-ကောင်းစွာယူ၍၊ ဝါ-ဆောက်တည်၍၊ မာန
 သံ-စိတ်ကို၊ ဒဠိ- မြဲမြံစွာ၊ ကတွာန- ပြုပြီး၍၊ ဒီပင်္ကရံ-ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားကို၊
 နမေသိတွာ- ဥဉ္စုတ်ပြီး၍၊ အာသနာ- ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေရာမှ၊ ဝုဠဟိံ -
 ထခဲ့ပြီ။...အာသနာ-ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေရာမှ၊ ဝုဠဟန္တဿ- ထစဉ်၊ [“ဝုဠ
 ဟန္တဿ(ဝုဠဟန္တိ)-ထသောဘုရားအလောင်းကို” ဟုလည်း ပေးကြ၏။]ဒေဝါ-
 နတ်တို့သည်၎င်း၊ မာနသကာ-လူတို့သည်၎င်း၊ ဥဘော-နတ် လူ ၂ မျိုးတို့သည်၊
 ဒိဗ္ဗိ-နတ်၌ဖြစ်သော၊ (ပုပ္ဖံ-ကို၎င်း၊) မာနဿကံ- သော၊ ပုပ္ဖံ- ကို၎င်း၊ (ဂဟေ
 တွာ-ယူ၍) ပုပ္ဖဟိ-လူပန်း နတ်ပန်းတို့ဖြင့်၊ သမောကိရန္တိ - ကြံဖြန့်ကြကုန်၏။

ဒေဝါ-နတ်တို့သည်၎င်း၊ မာနဿကာ-လူတို့သည်၎င်း၊ တေ ဥဘော-ထို နတ်
 လူ ၂ မျိုးတို့သည်၊ သောတ္ထိံ စ - ကောင်းချီးချမ်းသာ , မင်္ဂလာစကားကိုလည်း၊
 ဝေဒယန္တိ-သိစေကြကုန်၏၊ ဝါ- ဝမ်းမြောက်နှစ်လို, မြက်ဆိုကြကုန်၏၊ (ကိံ-

x x x x x x x

သောတ္ထိံ။ ။ သုန္ဒရော + အတ္ထော သောတ္ထော (“သု+အတ္ထော”မှ သု၏ ဥကို
 ဩပြု) သောတ္ထေန-ကောင်းသော အကျိုးစီးပွားနှင့်+သံယုတ္တံ+ဝစနံ သောတ္ထိံ”ဟု
 ဂဏ္ဍိပြု၏၊ “ကောင်းသော စီးပွားနှင့် စပ်ယှဉ်သော စကားကို” ဟု ပေး၊ သတ္တတ၌
 ကား “ သုတ္ထိ ” ဟု အဗျယပုဒ်ရှိ၏၊ သု+အတ္ထိ”ဟု ပုဒ်ခွဲ၏၊ ပါဠိ၌ “သောတ္ထိ”ဟု

အဘယ်သို့ သိစေကြကုန်သနည်း၊ အယုသုမေဓ - အရှင် သုမေဓာ၊) တုယံ - သင်သည်၊ မဟန္တံ - ကြီးကျယ်သောရာထူးကို၊ ပတ္တိတံ- တောင့်တအပ်ပါပြီ၊ တံ- ထိုတောင့်တအပ်သော ရာထူးကို၊ ယထိန္တိ တံ-အကြင်အကြင် အလိုရှိအပ်သည့် အတိုင်း၊ လဘဿု-ရပါစေလော့။....သဗ္ဗိတိယော (သဗ္ဗာ ဤတိယော)-အလုံးစုံ သောဘေးဥပါဒ်တို့သည်၊ ဝိဝဇ္ဇန္တု-ရှောင်လွှဲကြပါစေကုန်သတည်း၊ သောကော- သောကသည်၎င်း၊ ရောဂေါ- အနာရောဂါသည်၎င်း၊ ဝိနဿတု- ကင်းပျောက်ပါ စေသတည်း၊ တေ - အရှင်ရသေ့အား၊ အန္တရာယာ - အန္တရာယ်တို့သည်၊ မာ ဘဝန္တု-မဖြစ်ပါစေကုန်သတည်း၊ ခိပ္ပံ-လျင်စွာ၊ ဥတ္တမံ-မြတ်သော၊ ဗောဓိံ -အရ ဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့၊ ဖုသ- ထိရောက်ပါလော့။...ယထာပိ-ဥပမာ မည်သည်ကား၊ သမယေ-ပွင့်ချိန်အခါသည်၊ ပတ္တေ- ရောက်လသော်၊ ပုပ္ဖိနော- အပွင့်ရှိကုန်သော၊ ဒုမာ-ပန်းပင်တို့သည်၊ ပုပ္ဖန္တိ ယထာ-ပွင့်ကုန်သကဲ့သို့၊ မဟာ ဝီရ-ကြီးမြတ်သော လုလ္လရှိသော အရှင်ရသေ့၊ တထေဝ- ထို့ အတူသာလျှင်၊ ဗုဒ္ဓ ညာဏေန- ဘုရားရှင်၏ဉာဏ်တော်ဖြင့်၊ ပုပ္ဖသု - ပွင့်တော်မူပါ။ [“ပုပ္ဖသု” ဟု ဆိုလိုလျက် ဆန်းဂိုဏ်းတည့်အောင် သ သံယုဂ်ကိုချေထားသည်။]

ယေကေစိ-ကြွင်းမဲ့ဥသု အလုံးစုံကုန်သော၊ သမ္ဗုဒ္ဓါ-ရှေး ဘုရားရှင်တို့သည်၊ ဒသ-၁၀ ပါးကုန်သော၊ ပါရမီ-ပါရမီတို့ကို၊ [ယောဝိဘတ် ချေထားသည်၊] ပူရယံ ယထာ-ဖြည့်ကျင့်ကုန်သကဲ့သို့၊ မဟာဝီရ- ကြီးမြတ်သော လုလ္လရှိသောရှင်ရသေ့၊ တထေဝ - ထို ရှေးဘုရားတို့နှင့် အတူသာလျှင်၊ တံ- အရှင်ရသေ့သည်၊ ဒသ- ကုန်သော၊ ပါရမီ-တို့ကို၊ ပူရေဟိ- ဖြည့်ကျင့်ပါလော့။...ယေကေစိ- ကုန်သော၊ သမ္ဗုဒ္ဓါ-တို့သည်၊ ဗောဓိမဏ္ဍမိ- ဗောဓိမဏ္ဍိုင်၌၊ ဗုဇ္ဈရေယထာ-သိတော်မူကြ ကုန်သကဲ့သို့၊ ဝါ- ပွင့်တော်မူကြကုန်သကဲ့သို့၊ မဟာဝီရ, တထေဝ, တံ- အရှင် ရသေ့သည်၊ ဇိနဗောဓိယံ-ဘုရားရှင်တို့၏ သစ္စာ ၄ ပါးကိုသိရာ ဗောဓိပင်၌၊ ဗုဇ္ဈ သု-သိတော်မူပါလော့၊ (ပွင့်တော်မူပါလော့။)

ယေကေစိ, သမ္ဗုဒ္ဓါ, ဓမ္မစက္ကံ - တရားတည်းဟူသော စကြာကို၊ ပဝတ္တယံ ယထာ- လည်စေကုန်သကဲ့သို့၊ မဟာဝီရ, တထေဝ တံ, ဓမ္မစက္ကံ- တရားတည်း ဟူသော စကြာကို၊ ပဝတ္တသု-လည်စေတော်မူပါလော့။ [“ပဝတ္တသု” ဟု ဆိုလို လျက် ဆန်းတဲ့အောင် သံယုဂ်ချေထားသည်။].... ပုဏ္ဏမာယေ - လပြည့်နေ၌၊ စန္ဒော-လသည်၊ ပရိသုဒ္ဓေါ-ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဝိရောစတိ ယထာ-တင့်တယ်သကဲ့သို့၊ တထေဝ-ထို့ အတူသာလျှင်၊ တံ-အရှင်ရသေ့သည်၊

x x x x x x x

ဖြစ်၏၊ ဝအက္ခရာလာလျှင် “သုဝတ္ထိ” ဟုလည်း ဖြစ်၏၊ ခေမအနက် , အာသီသ (တောင့်တခြင်း) အနက်စသည်ကို ဟော၏၊ ဤ၌လည်း နိပါတပဋိရူပက နာမ်ပုဒ် ဟု ကြံ၍ “သောတ္ထိံ ဖြစ်သည်” ဟု ယူပါ၊ “ကောင်းချီး ချမ်းသာ မဂ်လာစကား” ဟူသည် လည်း “တောင်းတအပ်သော အာသီသ” ပင်တည်း။

ဒသသဟသိယံ-တသောင်းသော လောကဓာတ်၌၊ ပုဏ္ဏမနော-ပြည့်သောစိတ် ရှိသည်။ (ဟုတွာ)၊ ဝိရောစ - တင့်တယ်ပါလော။ [ပုဏ္ဏော+မာ+တ္ထောတိ ပုဏ္ဏမာ - ပြည့်သောလရိရာနေ၊ (လပြည့်နေ)၊ သို့ဝိဘတ်ကို “ပုဏ္ဏမာတော သို့နော အာယေ ဂါထာယံ” - သဒ္ဒနိတိသုတ်ဖြင့် အာယေပြု။]

ရာဟုမုတ္တော-ရာဟုအသူရိန်မှလွတ်သော၊ သူရိယော- နေသည်။ တာပေန- မိမိအရောင်ဖြင့်၊ အတိရောစတိယထာ - အလွန် တင့်တယ်သကဲ့သို့၊ တထေဝ၊ တုဝံ - အရှင်ရသေ့သည်၊ လောကာ- လောကမှ၊ မုစ္ဆိတွာ - လွတ်၍၊ သိရိယာ- ဘုရားရှင်၏ အသရေတော်ဖြင့်၊ ဝိရောစ - တင့်တယ်ပါလော။... [တာပေန- ပတာပေန, အာလောကေန၊- ဗုဒ္ဓဝင်။] ယာကာစိ- ကြွင်းမဲ့ဥသံ အလုံးစုံကုန် သော၊ နဒိယော-မြစ်ကြီး မြစ်ငယ် အသွယ်သွယ်တို့သည်၊ မဟောဓမိံ - သမုဒြာ သို့၊ ဩသရန္တိယထာ-သက်ရောက်ကြရကုန်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ သဒေဝကာ- နတ် ဗြဟ္မာနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော၊ လောကာ-သတွာ အပေါင်းတို့သည်၊ တဝန္တိကေ-အရှင်ရသေ့၏အထံ၌၊ ဩသရန္တု-သက်ရောက်ကြပါစေကုန် သတည်း။ (ဣတိ-သို့၊ သောတ္ထိံ-ကောင်းချီးချမ်းသာ, မင်္ဂလာစကားကို၊ ဝေဒယန္တိ-သိစေ ကြကုန်၏။ ဝါ-ဝမ်းမြောက်နှစ်လို, မြက်ဆိုကြကုန်၏။)

တေဟိ-ထိုနတ်လူတို့သည်၊ ထုတိပ္ပသတ္တော-ချီးမွမ်းအပ်သော မင်္ဂလာစကား ရှိသော၊ (ချီးမွမ်းကြောင်း မင်္ဂလာစကားဖြင့် ချီးကြူးအပ်သော၊) သော - ထို သုမဓမာ ရှင်ရသေ့သည်၊ ဒသ - ၁၀ ပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေ - ပါရမီတရားတို့ကို၊ သမာဒိယ-ကောင်းစွာယူ၍၊ (ဆောက်တည်၍၊) တဒါ-ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ, ထိုင်နေ ရာမှ, ထပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ တေ ဓမ္မေ- ထို ပါရမီဆယ်ပါး မြတ်တရားတို့ကို၊ ပရိ ပူရေန္တာ-ဖြည့်ကျင့်လိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပဝနံ-ဓမ္မိကတောင်တန်း, တောစခန်း သို့၊ ပါဝိသီ-ဝင်သွားလေငြီ။

သုမဓမကထာ-သုမဓမာရှင်ရသေ့၏ အကြောင်းကို ဆိုရာဆိုကြောင်း ဖြစ်သော စကားရပ်သည်၊ နိဋ္ဌိတာ-ပြီးပြီ။

x x x x x x x

ထုတိပ္ပသတ္တော ။ ။ “ တေဟိ ထုတိပ္ပသတ္တောတိ တေဟိ မနုဿေဟိ သမ္မုခါ ထုတော, ပရမ္မုခါ ပသတ္တော” ဟု ယောဇနာဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဖွင့်သော်လည်း “ထုတော” ဟု မရှိ၊ ထုတိဟု ရှိသောကြောင့် ထိုအဖွင့်ကို စဉ်းစားသင့်သည်။ “ထုတပ္ပသတ္တော” ဟု အချို့စာ ရှိ၏။ “ထုတေဟိ ဒီပင်္ကရာဒီဟိ ပသတ္တော ထုတပ္ပသတ္တော” ဟု ဖွင့်ကြ၏။ မိမိ ကား “ထုတိ-ချီးမွမ်းကြောင်းစကား၊ ထဝိယတိ အဘိတ္ထဝိယတိ တောယာတိ ထုတိ၊ ထုတိယာ+ပသတ္တော ထုတိပ္ပသတ္တော-ချီးမွမ်းကြောင်း မင်္ဂလာစကားဖြင့် ချီးမွမ်းအပ် သည်” ဟု ဆိုလိုသည်။ ရှေးနိဿယ၌ “ထုတိပ္ပသတ္တော အတိဝိယ ပသံသိတော” ဟု အနက်တူသဒ္ဒါ ၂ မျိုးရှိသောကြောင့် “အလွန်လျှင် ချီးမွမ်းအံ့ဩ ထောမနာအပ်သော” ဟု ပေးသည်။

၂ ကျိပ် ၄ ဆူ ဗုဒ္ဓဝင်အခန်း

တဒါ-မြတ်စွာဘုရား၏စကားတော်ကို ကြားရ၍ ကြောက်ရွံ့ခြင်း ငြိမ်းအေးရာ ထိုအခါ၌၊ [“ဝိဿတ္တာ ဟောထ မာဘာထ” စသည်တို့ကို ပြန်၍ ညွှန်ပြသည်။] တေ-ထို ရမ္မာမြို့သူ၊ မြို့သား လူအများတို့သည်၊ သသံဃံ-နောက်လိုက် နောက်ပါ သံဃာတော်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ လောကနာယကံ-သတ္တလောက၏၊ ရှေ့ဆောင် ညွှန်ပြ၊ နာယကဖြစ်တော်မူသော ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားကို၊ ဘောဇယိတွာန- ဆွမ်းလုပ်ကျွေးပြီး၍၊ ဒီပင်္ကရဿ-ဒီပင်္ကရာမည်တော်မူသော၊ တဿ သတ္တုနော- ထိုမြတ်စွာဘုရားကို၊ [ဥပယောဂတ္ထေ သာမိဝစနံ၊] သရဏံ-ကိုးကွယ်ရာ ဟူ၍၊ ဥပါဂစ္ဆုံ-ဆည်းကပ်ကြကုန်ပြီ။ [ဥပါဂစ္ဆုံ၌ ဥပရှေးရှိသောဂမုဓာတ်၊ ဥပဝိဘတ်၊ အကားရာဂမော ဟိယုတ္တနိ စသောသုတ်ဖြင့် အလာ၊ ပဏ် အကိုချေ၊ ဒီဃပြု။]

တထာဂတော-ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ကဋ္ဌိ-အချို့သော လူအပေါင်း ကို၊ သရဏဂမနော- သရဏဂုံ၌၊ နိဝေသေသိ - သွင်းထားတော်မူပြီ၊ ဝါ-တည် စေတော်မူပြီ၊ ကဋ္ဌိ-ကို၊ ပဉ္စသုသီလေသု-ငါးပါးသီလတို့၌၊ (နိဝေသေသိ)၊ အပရံ- အခြားသော လူအပေါင်းကို၊ ဒသဝိဓေ-ဆယ်ပါးအပြားရှိသော၊ သီလေ-သီလ၌၊ (နိဝေသေသိ - သွင်းထားတော်မူပြီ၊ ဝါ - တည်စေတော်မူပြီ) ။ ။ ကဿစိ- အချို့သော လူအပေါင်းအား၊ (စတုဗ္ဗိဓံ - ၄ ပါး အပြားရှိသော၊) သာမညံ- သမဏ၏ဖြစ်ကြောင်း၊ ကောင်းသော အရိယာမဂ်ကို၎င်း၊ စတုရော စတ္တာရိ- ၄ ပါးကုန်သော၊ ဖလမုတ္တမေ (ဖလမုတ္တမာနိ) - မြတ်သော ဖိုလ်တို့ကို၎င်း၊ ဒေတိ - ပေးတော်မူ၏၊ [စတ္တာရော ဖလမုတ္တမေ၌ လိင်္ဂဝိပလ္လာသ၊ မ အာဂုံ။] သော-ထို ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ကဿစိ-အား၊ အသမေ - အတူမရှိကုန် သော၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ-ပဋိသမ္ဘိဒါဟူကုန်သော၊ ဓမ္မေ-တရားတို့ကို၊ ဒေတိ-ပေးတော် မူ၏၊ [ပဋိသမ္ဘိဒါနှင့် ဓမ္မေသည် လိင်္ဂမတူသော ဝိသေသန၊ ဝိသေသျှ။]

နရာသဘော-လူတို့ ဥက္ကဋ္ဌ၌၊ ဘုရားမြတ်သည်၊ [အာသဘသဒ္ဓါသည် သမာသ် အရာ နောက်ပုဒ်နေရာ၌ သေဋ္ဌဝါစက။] ကဿစိ-အား၊ အဋ္ဌ-ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ဝရသမာပတ္တိယော - မြတ်သော ဈာန် သမာပတ်တို့ကို၊ ဒေတိ - ပေးတော်မူ၏၊ ကဿစိ-အား၊ တိဿော- ၃ ပါးကုန်သော၊ ဝိဇ္ဇာယော - ဝိဇ္ဇာတို့ကို၎င်း၊ ဆဋ္ဌ ဘိညာ- ၆ပါးသော အဘိညာဉ်တို့ကို၎င်း၊ ပဝေစ္ဆတိ-ပေးတော်မူ၏။ ။မဟာ

x x x x x x x

ပဝေစ္ဆတိ။ ။ပပုဗ္ဗ ဝိသဓာတ်သည် ဒါနအနက်ကိုလည်း ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “ဒေတိ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဝိဇ္ဇာ ဣကို ဝေဒ္ဓိပြု၊ မောဂ္ဂလ္လာန်- ခါဒိကဏ္ဍ (၁၇၃) သုတ်ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ဓာတွန်(သ်)ကို ဖွင့်ပြု၊ ဒါဓာတ်ကို ဝေစ္ဆပြုသောနည်းလည်း ရှိ၏၊ အဘယာရာမဆရာတော်၏ မောဂ္ဂလ္လာန်(၁၇၃)သုတ် နိဿယ၌ဝယ် အကျယ် ဆုံးဖြတ်ထားသည်။

မုနိ- မုနိထွဋ်တင် , ဘုရားရှင်သည်။ တေနယောဂေန - ထို အားထုတ်အပ်သော နည်းလမ်းဖြင့်၊ ဝါ - ထို အားထုတ်အပ်သော အစဉ်ဖြင့်၊ [တေနယောဂေနာတိ တေနနယေန, တေနာနုက္ကမေနစ၊ - ဗုဒ္ဓဝံဠှ။] ဇနကာယံ - လူအပေါင်းကို၊ ဩ ဝဒတိ-ဆုံးမပေးတော်မူ၏။ တေန-ထိုသို့ ဆုံးမတော်မူခြင်းကြောင့်၊ လောကနာထ သ- သတ္တလောက၏ ကိုးကွယ်ရာဖြစ်တော်မူသော ဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရား၏။ သာသနံ - သာသနာတော်သည်။ ဝိတ္ထာရိတံ - လွန်စွာဖြစ်သော ကျယ်ပြန့်ခြင်းရှိ သည်။ အာသိ- ဖြစ်ပြီ။ [သဉ္ဇာတ အဿအနက်၌ ဣတပစ္စည်း သက်။]

မဟာဟန - ခြင်္သေ့မင်း၏ မေးကဲ့သို့ မြတ်သောမေး ရှိတော်မူသော၊ ဥသဘ က္ခန္ဓော-နွားလားဥသဘ၏ပခုံးကဲ့သို့ ပြည့်ဖြိုးသော ပခုံးရှိတော်မူသော၊ ဒီပင်္ကရ သနာမကော-ဒီပင်္ကရာဟူသော မိမိအမည် ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဗဟု-များစွာကုန်သော၊ ဇနေ-သတွာတို့ကို၊ တာရယတိ - ကယ်တင်တော်မူ၏။ ဒုဂ္ဂတိံ ဒုဂ္ဂတိတော-ဒုဂ္ဂတိဘဝမှ၊ ပရိမောစေတိ-လွတ်စေတော်မူ၏။ [ဒုဂ္ဂတိံ ဝယ် ပဉ္စမိအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သက်၊ သဿ + နာမံ သနာမံ၊ ဒီပင်္ကရေတိ + သနာမံ ယဿာတိ ဒီပင်္ကရ သနာမကော၊ သ သဒ္ဓါသည် အတ္တဝါစက။]...

မဟာမုနိ - မုနိထွဋ်တင်, ဘုရားရှင်သည်။ သတ သဟဿေ - တသိန်း အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ ယောဇနေပိ-ယူဇနာ၌သော်မှလည်း၊ ဗောဓနေယျံ-သစ္စာ ၎် ပါး တရားကို သိစေထိုက်သော၊ ဇနံ - သတွာကို၊ ဒိသ္မာ - ဉာဏ်စက္ခုဖြင့် မြင်တော် မူရ၍၊ (မြင်တော်မူရသည်ရှိသော်၊) ခဏေန - တခဏခြင်းဖြင့်၊ ဥပဂတိန္ဒာန- ချဉ်းကပ်တော်မူ၍၊ တံ- ထိုသတွာကို၊ ဗောဓေတိ-သိစေတော်မူ၏။ (သိစေတော် မူပြီ။ [အတိတ်ဖြစ်သော်လည်း တံကာလာပေက္ခ ဝတ္တမာန်။]

ဗုဒ္ဓေါ- ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားသည်။ ပဌမာဘိသမဒယ- ပဌမအကြိမ် သစ္စာ ၎် ပါးကို ထိုးထွင်း၍သိကြရာ အခါ၌၊ [အဘိသမယသဒ္ဓါသည် ပဋိဝေဓအနက် ဟော၊] (သတ္တာနံ-သတွာတို့၏။) ကောဋိသတံ- ကုဋေတရာကို၊ အဗောဓယိ- သိစေတော်မူပြီ၊ နာထော - သတွာတို့၏ ကိုးကွယ်ရာဖြစ်တော်မူသော ဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဒုတိယာဘိသမဒယ - ဒုတိယအကြိမ် သစ္စာ ၎် ပါးကို ထိုး ထွင်း၍သိကြရာ အခါ၌၊ (သတ္တာနံ-တို့၏။) နဂုတိကောဋိံ-ကုဋေကိုးဆယ်ကို။

x x x x x x x

သတသဟဿေ။ ။ “အနေက သဟဿေပိ ယောဇနေ ဌိတံ” ဟူ၍၎င်း, “ဣဒံ ပန ဒသသဟဿိယံ ယေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ ဒဠ္ဇဗ္ဗံ” ဟူ၍၎င်း ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ ဖွင့်၏။ သတသဟဿေ၌ အနေကသင်္ချာ ဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုသို့ သတ သဟဿေဟု ဆိုသော် လည်း “တသောင်းသော လောကဓာတ်အတွင်းကိုသာ ရည်ရွယ်သည်” ဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုအလို “ တသောင်းသော လောကဓာတ်အတွင်း၌ သိန်းပေါင်းများစွာ အတိုင်း အရှည်ရှိသော” ဟု ပေး။ [ဗောဓိယတေ - သိစေခြင်း၊ ဗောဓိနံ - ခြင်း၊ ဗောဓနံ + အရဟတီတိ ဗောဓနေယျော။]

အဗောဓယိ - ပြီ၊ [“ နဂုတိကောဋီ ” နေရာ၌ “ သတသဟဿံ ” ဟုလည်း ရှိ၏။]... ယဒါ-အကြင်အခါ၌၊ ဗုဒ္ဓေါ-ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒေဝဘာန မှိ-တာဝတိံ သာနတ်ပြည်၌၊ ဓမ္မံ- အဘိဓမ္မာတရားကို၊ အဒေသယိ- ဟောတော် မူပြီ၊ (တဒါ- ထိုအခါ၌၊) နဂုတိကောဋီသဟဿာနံ - ကုဋေ ၉ သောင်းသော သတ္တုတို့၏၊ တတိယာဘိသမယော-တတိယအကြိမ် သတ္တု ၄ ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိကြခြင်းသည်၊ အဟု - ဖြစ်ပြီ။

ဒီပင်္ကရဿ-ဒီပင်္ကရာ မည်တော်မူသော၊ သတ္ထုနနာ- ၏၊ တယော-၃ ကြိမ် ကုန်သော၊ သန္ဓိပါတာ- သာဝက အစည်းအဝေးတို့သည်၊ အာသုံ- ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ကောဋီသတ သဟဿာနံ- ကုဋေတသိန်းသော သာဝကတို့၏၊ ပဌမော-ရှေးဥျး စွာသော၊ သမာဂမော-ပေါင်းဆုံခြင်းသည်၊ ဝါ- အစည်းအဝေးသည်၊ အာသိ- ဖြစ်ပြီ။... ပုန- တဖန်၊ နာရဒကုဋမှိ- နာရဒတောင်ထိပ်၌၊ ဇိနေ-ဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာ ဘုရားသည်၊ ပဝိဝေကဂတေ - ကိုယ်တော်တပါးတည်း ဆိတ်ငြိမ်ရာ အရပ်၌ ရောက်တော်မူပြီးလျှင်၊ ဒီဏာသဝါ - ကုန်ပြီးသော အာသဝေါရှိကုန်သော၊ ဝိတမလာ- ကင်းပြီးသော ကိလသာအညစ်အကြေး ရှိကုန်သော၊ သတကောဋီ ယော-ကုဋေတရာသော ရဟန္တာတို့သည်၊ သမိံသု- စည်းဝေးကြကုန်ပြီ။

ယဒါ-၌၊ မဟာဝီရော- ကြီးမြတ်သော လုလ္လှရှိတော်မူသော ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာ ဘုရားသည်၊ သုဒဿန သိလုစ္စယေ - သုဒဿနတောင်၌၊ ဝသိ- သီတင်းသုံးတော် မူပြီ၊ (တဒါ-၌) မဟာမုနိ-သည်၊ နဂုတိကောဋီ သဟဿေဟိ- ကုဋေ ၉ သောင်း သော ရဟန္တာတို့နှင့်တကွ၊ ပဝါရေသိ- ပဝါရဏာ ပြုတော်မူပြီ။ [“ ပဝါရဏာ ပြု ” ဟူသည်လည်း မြတ်စွာဘုရားက “ သံသံ ဘန္တေ ” စသည်ဖြင့် ပဝါရဏာ ပြုခြင်းမျိုးမဟုတ်၊ ပဝါရဏာပြုသော ရဟန်းတို့အား ဩဝါဒပေးခြင်းသာ ဖြစ်နိုင် သည်။]... အဟံ- ငါသည်၊ တေန သမယေန- ထိုအခါ၌၊ ဥဂ္ဂတာပနော- ထက်မြက် သော အကျင့်ရှိသော၊ အန္တလိက္ခမှိ- ကောင်းကင်၌၊ စရဏော- လှည့်လည် သွား လာနိုင်သော၊ ပဉ္စာဘိညာသု- ၅ ပါးသော အဘိညာဉ်တို့၌၊ ပါရဂူ- အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်သော၊ ဇဋိလော- ရသေ့သည်၊ (အာသိ - ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊) [ဤဂါထာသည် ဤ အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၌သာပါ၍၊ ဗုဒ္ဓဝင်ပါဠိတော်၌ မပါ၊ ထိုသို့ မပါခြင်း သည်သာလျှင် ကောင်း၏၊ ဘာကြောင့်နည်း- ဤအဓိပ္ပာယ်ကို သုမေကထာ၌ ဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့်တည်းဟု ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ ဆို၏။]

x x x x x x x

သမိံသု ။ ။ သမိံသု၌ သမဓာတ်, တနည်း- သံပုဗ္ဗ ဣဓာတ်တည်း၊ သမဓာတ် ဖြစ်လျှင် ဂူပသမနတ္ထ (ငြိမ်းအေးခြင်းအနက်), နိရောဓတ္ထ (ချုပ်ခြင်းအနက်) ဟော တည်း၊ ဣဓာတ်ဖြစ်လျှင် ဂတိအနက် ဟောတည်း၊ ထိုအနက်များကို တားမြစ်လို၍ “ သန္ဓိပတိံသု ” ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။

ဒသ သဟဿာနံဝါ-တသောင်းသောသတ္တာတို့၏၎င်း၊ ဝိသသဟဿာနံဝါ-
 ၂ သောင်းသော သတ္တာတို့၏၎င်း၊ ဓမ္မာဘိသမယော - သစ္စာ ၄ ပါး တရားကို
 ထိုးထွင်း၍သိခြင်းသည်၊ အဟု- ဖြစ်ပြီ၊ ဧကဒိန္ဒ္ဓိ - တယောက်, ၂ ယောက်သော
 သတ္တာတို့၏၊ အဘိသမယော-သစ္စာ ၄ ပါးတရားကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကို၊ ဂဏ
 နာတော- ဂဏန်းသင်္ချာအားဖြင့်၊ အသဒ္ဓိယော- မရေတွက်အပ်, မရေတွက်နိုင်၊
 တဒါ- ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူရာ ထိုအခါ၌၊ ဒီပင်္ကရဿ - ဒီပင်္ကရာ
 မည်တော်မူသော၊ ဘဂဝတော - ၏၊ သုဝိသောမိတံ- ကောင်းစွာ သုမ်သင်အပ်
 သော၊ (အလွန်သန့်ရှင်းသော၊) သာသနံ - သာသနာတော်သည်၊ ဝိတ္ထာရိတံ-
 လွန်စွာဖြစ်သော ကျယ်ပြန့်ခြင်းရှိသည်၊ (အရပ်ရပ်၌ ပြန့်နှံ့သည်၊) ဗာဟုဇညံ-
 များစွာသောလူတို့သည် နိယျာနိကသာသနာဟု အသိအမှတ်ပြုအပ်သည်၊ ဣဒ္ဓံ-
 အမိသီလစသော သိက္ခာတို့ဖြင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဖိတံ-သမာမိ စသည်တို့ဖြင့် စည်ပင်
 သည်၊ အဟု-ဖြစ်ပြီ။ [ဇာနိတဗ္ဗန္တိ ဇညံ၊ ဗဟူဟိ + ဇညံ ဗဟုဇညံ၊ ဗဟုဇညံ
 ဝေ ဗာဟုဇညံ၊ သုတ္တအနက်၌ ဣပစ္စည်း၊ အမိသီလသိက္ခာဒီဟိ ဣဒ္ဓဉ္စ၊ သမာမိ
 အာဒီဟိ ဖိတဉ္စ အဟောသိ၊-ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ။]

စတ္တာရိ သတ သဟဿာနိ - ၄ သိန်းကုန်သော၊ ဆဠဘိညာ - ၆ ပါးသော
 အဘိညာဉ် ရှိကုန်သော၊ မဟိဒ္ဓိကာ - ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော ရဟန္တာ
 သာဝကတို့သည်၊ ဒီပင်္ကရံ- ဒီပင်္ကရာ မည်တော်မူသော၊ လောကဝိဒုံ - လောက
 ၃ ဘုံ အလုံးစုံကို အကုန်သိမြင် ဘုရားရှင်ကို၊ သဗ္ဗဒါ- အခါခပ်သိမ်း၊ ပရိဝါရေ
 န္တိ - ဝန်းရံကြကုန်၏။ ။တေန သမယေန-ထို ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်
 မူရာ ထိုအခါ၌၊ ယေကေစိ - အမှတ်မရှိ အလုံးစုံကုန်သော၊ အပ္ပတ္တမာနသာ-

x x x x x x x x x

ဒသဝိသ၊ ပေ၊ အသဒ္ဓိယော။ ။ပဌမ ဒုတိယ တတိယ အဘိသမယ အကြီးအကျယ်
 တို့ အပြင် တသောင်း, ၂ သောင်းသော သတ္တာတို့၏ အဘိသမယလည်း ရှိသေး၏။
 “တယောက် ၂ ယေခံ စသည်တို့၏ အဘိသမယမှာ မရေမတွက်နိုင်အောင်များသည်”
 ဟူလို။ [ဒသဝိသသဟဿာနန္တိ ဒသသဟဿာနံ ဝိသတိသဟဿာနဉ္စ၊ ဓမ္မာဘိသမ
 ယောတိ စတုသစ္စဓမ္မပုဂ္ဂိုလေဝေ၊ ဧကဒိန္ဒ္ဓိန္တိ ဧကဿစေဉ္စ ဒိန္ဒ္ဓိစ၊ တိဏ္ဍံ စတုန္ဒိ၊ ပေ၊
 ဒသန္တန္တိ အာဒိနဉ္စ နယေန အသင်္ချေယျာတိ အတ္ထော။-ဗုဒ္ဓဝင် အဋ္ဌကထာ။]

အပ္ပတ္တမာနသာ။ ။မာနသသဒ္ဓါသည် ရာဂ,စိတ်,အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အနက်
 တို့ကိုဟော၏။ “အန္တလိက္ခစရော ပါသော, ယွာယံ စရတိ မာနသော”ဟူသော ဝိနည်း
 မဟာဝါပါဠိတော်၌ မာနသသဒ္ဓါသည် ရာဂဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ “မနသ္မိံ+
 ဘဝေါ မာနသော”ဟု ပြု၊ စိတ်၌ဖြစ်သော ရာဂ၊ “စိတ္တံ မနော မာနသံ”ဟူသော ဤ
 ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ စိတ်ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ “အပ္ပတ္တမာနသော ယေခေါ,
 ကာလံ ကိရိယာ ဇနေ သုတော ” ဟူသော မာရသံယုတ်၌ အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော
 အနက်ကိုဟော၏။ “မာနံ+သာတိ သမုစ္ဆန္တတီတိ မာနသံ၊ အပ္ပတ္တံ+မာနသံ ယေဟီတိ
 အပ္ပတ္တမာနသာ”ဟု ပြု။

မရောက်အပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ရှိကုန်သော၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်ကြရ ကုန်သေးသည်ဖြစ်၍) သေက္ခာ- သေက္ခာသာဖြစ်ကုန်သော၊ (ဘိက္ခု- ရဟန်းတို့ သည်) မာနသံ-လှည့်ဖြစ်သော၊ ဘဝံ-ဘဝကို၊ ဇဟန္တိ-စွန့်ကြရကုန်၏၊ တေ-ထို သေက္ခအဖြစ်ဖြင့် လူ့ဘဝကို စွန့်ကြရသော ရဟန်းတို့သည်၊ (တို့ကို) ဝရဟိ တာ - ကဲ့ရဲ့အပ်ကုန်သည်၊ (အကဲ့ရဲ့ခံရကုန်သည်) ဘဝန္တိ - ဖြစ်ကုန်၏။ [“ရဟန္တာဖြစ်အောင် မကျင့်နိုင်ကောင်းလား” ဟု အကဲ့ရဲ့ခံကြရသည်-ဟူလို။]

ပါဝစနံ- ချီးမွမ်းအပ်သော စကားတော်သည်၊ ဝါ- ကြီးကျယ်သော စကား တော်သည်၊ တာဒိဟိ-ဣဋ္ဌကိုပင် ထို အနိဋ္ဌကဲ့သို့ ရှုတတ်၊ အနိဋ္ဌကိုလည်း ထို ဣဋ္ဌကဲ့သို့ ရှုတတ်ကုန်သော၊ ဝါ-လောကဓမ္မ ရှစ်ပါးကြောင့် ဖေါက်ပြားမတုန်၊ တာဒိဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံတော်မူကုန်သော၊ ဒိဏာသဝေဟိ-ကုန်ပြီးသော အာသဝေါ ရှိကုန်သော၊ ဝိမလေဟိ-ကင်းပြီးသော ရာဂစသော အညစ်အကြေးရှိကုန်သော၊ (ရာဂစသော အညစ်အကြေးမှ ကင်းဝေးကုန်သော) အရဟန္တေဟိ-ရဟန္တာ တို့ဖြင့်၊ သုပုပ္ဖိတံ - လွန်စွာဖြစ်သော ပွင့်ခြင်းရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ သဒေဝကေ- နတ်နှင့်တကွဖြစ်သော လောက၌၊ ဥပသောဘတိ-တင့်တယ်တော်မူ၏။

ဒီပင်္ကရဿ-သော၊ သတ္တုနော-၏၊ နဂရံ-နေပြည်တော်သည်၊ ရမ္မဝတီနာမ- ရမ္မဝတီမည်၏၊ ခတ္တိယော - ခမည်းတော် မင်းသည်၊ သုဒေဝေါနာမ - သုဒေဝ မည်၏၊ ဇနိကာ - မယ်တော်ရင်းသည်၊ သုမေဓာနာမ - သုမေဓာမည်၏။... ဒီပင်္ကရဿ - သော၊ သတ္တုနော-၏၊ သုမင်္ဂလောစ-သုမင်္ဂလမည်သော ရဟန္တာ သည်၎င်း၊ တိဿောစ - တိဿမည်သော ရဟန္တာသည်၎င်း၊ အဂ္ဂသာဝကာ- အမြတ်ဆုံးသာဝကတို့သည်၊ အဟေသံ-ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ သောဘိတောနာမ-သောဘိတ မည်သော ရဟန်းသည်၊ (“သာဝတောနာမ” ဟုလည်း ရှိ၏) ဥပဋ္ဌာကော- အလုပ်အကျွေးသည်၊ (အဟောသိ)။ ။နန္ဒာစေတ-နန္ဒာမည်သော ဘိက္ခုနီသည် ၎င်း၊ သုနန္ဒာစ-သုနန္ဒာမည်သော ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ အဂ္ဂသာဝိကာ-အမြတ်ဆုံး သာဝိကာမတို့သည်၊ အဟေသံ- ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ တဿ ဘဂဝတော- ထိုဒီပင်္ကရ မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဗောဓိ-သစ္စာ ၄ပါးကို သိရာသစ်ပင်ကို၊ ပိပ္ပလီတိ-ညောင်ကြတ် ပင် ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။

ဒီပင်္ကရော- သော၊ မဟာမုနိ - သည်၊ အသိတိဟတ္ထံ - အတောင် ရှစ်ဆယ် တိုင်တိုင်၊ ဥဗ္ဗေဓော - မြင့်တော်မူသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဒီပရက္ခောဝ - ပြောင်ပြောင် ဝင်းဝင်း ထွန်းလင်းနေသော သစ်ပင်ကြီးကဲ့သို့၎င်း၊ ဝါ- ဆီမီးတိုင်ကြီးကဲ့သို့၎င်း၊

x x x x x x x x

ပါဝစနံ သုပုပ္ဖိတံ ။ ။ ပါဝစနန္တိ ပသတ္ထံ ဝစနံ, ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္ထံ ဝါ ဝစနံ ပဝစနံ၊ ပ ဝစနမေဝ ပါဝစနံ၊ သုတ္တအနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၊ သာသနန္တိ အတ္ထော၊-ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌ ကထာ၊ သဉ္ဇာတံ + ပုပ္ဖံ ယဿာတိ ပုပ္ဖိတံ-သဉ္ဇာတအဿအနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၊ သုဋ္ဌာ+ပုပ္ဖိတံ သုပုပ္ဖိတံ-လွန်စွာဖြစ်သော အပွင့်ရှိသည်၊ ဝါ-လွန်စွာ ပွင့်လင်းသည်။

ပုပ္ဖိတော- လွန်စွာဖြစ်သော အပွင့်ရှိသော၊ (ပင်လုံးကျွတ်ပွင့်နေသော၊) သာလရာဇာဝ - အင်ကြင်းပင်မင်းသည်ကဲ့သို့၎င်း၊ သောဘတိ - တင့်တယ်တော်မူ၏၊ [တံကာလာပေက္ခဝတ္တမာန်၊] တဿ-ထိုဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရား၏၊ သမန္တာ-ထက်ဝန်းကျင်၌၊ ဒွါဒသယောဇနေ- ၁၂ ယူဇနာ အတိုင်းအရှည်ရှိသောအရပ်၌၊ ပဘာ- ကိုယ်တော်ရောင်သည်၊ ဝိဓာဝတိ-အထူးထူးအပြားပြား ပြေးသွား၏။ တဿမဟေသိနော-ထို ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရား၏၊ အာယု-အသက်တော်သည်၊ သတသဟဿဝဿာနိ-အနှစ်တသိန်းတို့သည်၊(ဟောတိ)၊ သော-ထိုဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရားသည်၊ တာဝတာ - ထိုမျှလောက်သော အနှစ်တသိန်းဖြင့်၊ ဝါ-ထိုမျှလောက်သော အနှစ် တသိန်းပတ်လုံး၊ တိဋ္ဌမာနော - တည်တော်မူလျက်၊ ဗဟို-များစွာသော၊ ဇနတံ - သတ္တုအပေါင်းကို၊ တရေသိ-သံသရာရေအယဉ်မှ ကယ်တင်တော်မူခဲ့ပြီ။

သသာဝကော-သာဝကတို့နှင့် တကွဖြစ်တော်မူသော၊ သော - ထို ဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သဒ္ဓမ္မံ - သူတော်ကောင်းတရားကို၊ ဇောတယိတွာန - ထွန်းလင်းတောက်ပစေတော်မူပြီး၍၊ မဟာဇနံ-များစွာသော လူအပေါင်းကို၊ သန္တာရေတွာ-သံသရာရေအယဉ်မှ ကယ်တင်တော်မူပြီး၍၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓာ- မီးအစုသည်၊ ဝါ-မီးပုံကြီးသည်၊ ဇလိတွာ-တောက်ပပြီး၍၊ နိဗ္ဗုတောဇုဝ- ငြိမ်းသွားသကဲ့သို့၊(တထာ-ထို အတူ၊) ဇလိတွာ-တံခိုးတော်ဖြင့် တောက်ပတော်မူပြီး၍၊ နိဗ္ဗုတော-ငြိမ်းအေးတော်မူလေပြီ၊ (ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူလေပြီ)။

သာစ ဣဒ္ဓိ- ထို ပြည့်စုံသော အာနုဘော်တော်သည်၎င်း၊ သောစ ယသော- ထို အခြေအရံတော်သည်၎င်း၊ ပါဒေသု- ခြေတော်တို့၌၊ တာနိစက္ကရတနာနိ စ- ထိုစကြာရတနာတို့သည်၎င်း၊ သဗ္ဗံ-အလုံးစုံသော၊ တံသမ္ပတ္တိဇာတံ- ထို သမ္ပတ္တိ ဟူသမျှသည်၊ အန္တရဟိတံ - ကွယ်ပျောက်ခဲ့လေပြီ၊ သဗ္ဗသင်္ခါရာ- အလုံးစုံသော သင်္ခါရတို့သည်၊ နန-စင်စစ်၊ ရိတ္တာ- နိစ္စသာရစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်လေကုန်စွ တကား၊....ဣတိ- ဤတွင် ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရား၏ ဗုဒ္ဓဝံသ အပြီးတည်း။

x x x x x x x

သာစ၊ပေ၊သင်္ခါရာ ။ ။ သာစ ဣဒ္ဓိတိ သာစ သမ္ပတ္တိ အာနုဘာဝေါ၊ သောစ ယသောတိ သောစ ပရိဝါရော၊ ကိတ္တိယသ ပရိဝါရယသ ၊ မျိုးတွင် ကိတ္တိယသသည် ဣဒ္ဓိတွင် ပါဝင်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဤနေရာ၌ ပရိဝါရယသကိုသာယူပါ၊ သဗ္ဗံ တမန္တရဟိတန္တိ တံသဗ္ဗံ ဝုတ္တပ္ပကာရံ သမ္ပတ္တိဇာတံ အန္တရဟိတံ , အပဂတန္တိ အတ္ထော၊ နန ရိတ္တာ သဗ္ဗသင်္ခါရာတိ သဗ္ဗေပန သင်္ခါတဓမ္မာ နန ရိတ္တာ တုတ္ထာ နိစ္စသာရာဒိရဟိတာတိ အတ္ထော၊-ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ၊ နနနေရာ၌ နန ဟု ရှိ၏၊ “ နန ကေန္တေန ” ဟုလည်း ယောဇနာ ဖွင့်၏။

အမှာ။ ။ ဤမှနေ၌ ဗုဒ္ဓဝင်များကို စာနေကျဉ်းအောင် အချို့ပုဒ်တို့ကိုသာ နိဿယ နက်ပေး၍ မြန်မာပြန် ရေးသွားပါမည်။

ကောဏ္ဍည ဘုရား ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရား၏ နေခံအဘို့၌(ကေံ အသင်္ချေယျံ) တသင်္ချေကိုလွန်၍ ကောဏ္ဍညမည်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် ထင်ရှားပွင့်တော်မူပြီ။ ထိုကောဏ္ဍညမြတ်စွာဘုရား၏လည်း ၃ ကြိမ်ကုန်သော သာဝကအစည်း အဝေးတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ။ ပဌမ အစည်းအဝေး၌ ကုဋေတသိန်းသည် (ဖြစ်၏)။ ဒုတိယ အစည်းအဝေး၌ ကုဋေတထောင်သည် (ဖြစ်၏)။ တတိယ အစည်းအဝေး၌ ကုဋေကိုးဆယ်တို့သည်(ဖြစ်ကုန်၏)။

ဘုရားအလောင်း ထိုအခါ၌ ဘုရားလောင်းသည် ဝိဇိတာဝိမည်သော စက္ကဝတ်မင်းဖြစ်၍ ကုဋေတသိန်း အရေအတွက်ရှိသော ဘုရားအမှူးစကြာမင်း ရှိသော ဘိက္ခုသံဃာအား ကြီးစွာသော အလှူကို ပေးလှူပြီ။ မြတ်စွာဘုရားသည် (ဗောဓိသတ္တံ) အရတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်၌ ဗြိကပ်သော ဘုရားအလောင်းကို ဘုရားဖြစ်လိမ့်မည် ဟု ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူပြီး၍ တရားဟောတော်မူပြီ။ ထို ဝိဇိတာဝိမည်သော စက္ကဝတ်မင်းသည် မြတ်စွာဘုရား၏ (ဓမ္မကထံ) ဟောတော်မူအပ်သော တရားတော်ကိုနာပြီး၍ မင်းအဖြစ်ကို (နိယျာတေတွာ) အပ်လွှဲ၍ ရဟန်းပြုပြီ။ ထို ဘုရားအလောင်း ရဟန်းတော်သည် ပိဋက ၃ ပုံတို့ကို သင်ယူပြီး၍ ရှစ်ပါးသော ဈာန်သမာပတ်တို့ကို၎င်း၊ ၅ပါးသော အဘိညာဉ်တို့ကို၎င်း ဖြစ်စေပြီး၍(အပရိဟိနဇ္ဈာနော)မယုတ်လျော့သော ဈာန်ရှိသည်(ဖြစ်၍)ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ ဖြစ်ပြီ။

x x x x x x x x

ကေံ အသင်္ချေယျံ ။ ။ န + သင်္ချာတဗ္ဗောတိ အသင်္ချေယျော၊ ကာလော-မရေ မတွက်နိုင်သော ကာလ၊ ထိုအသင်္ချေယျသည် ကစ္ဆည်းကျမ်း၌လာသော တစ်တလုံး သုည ၁၄၀ ရှိသော အရေအတွက်ဟူသော ဂဏန်း အသင်္ချေယျလည်း ရှိ၏။ ထိုသို့ ဂဏန်းရှိသော်လည်း အကြီးဆုံးဂဏန်းဖြစ်သောကြောင့် ဝုဒ္ဓိအနက်ဟော အသဒ္ဓါဖြင့် “အသင်္ချေယျ”ဟု ခေါ်သည်။ “ဝုဒ္ဓိပတ္တော+သင်္ချေယျော အသင်္ချေယျော”ဟု ပြု။

သကလံ တီဏိဝဿာနိ၊ စက္ကဝါဠာဘိပူရယံ၊
ရတ္တိန္ဒိဝံ ဗိန္ဒု၊ ဗိန္ဒု၊ အသင်္ချေယျောတိ ဝုစ္စတံ။

ဟု လာသော စကြာဝဠာပြည့်အောင် ၃ နှစ်တိုင်တိုင်ရွာသော မိုဗ်းရေ မိုဗ်းပေါက်တို့ဖြင့် နှိုင်းယှဉ်အပ်သော အသင်္ချေသည် “ အနုမာန အသင်္ချေ” မည်၏။ “ရေတွက်၍ ကား မရ၊ ၃ နှစ်တိုင်တိုင် ရွာသော မိုဗ်းရေ မိုဗ်းပေါက်တို့ဖြင့် မှန်းဆအပ်သော အသင်္ချေ” ဟူလို၊ ဤ၌လာသော အသင်္ချေကား ထို အသင်္ချေမျိုး မဟုတ်၊ ဗုဒ္ဓန္တရဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော “ဗုဒ္ဓန္တရအသင်္ချေ”တည်း။ ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားနှင့် ကောဏ္ဍည မြတ်စွာဘုရားတို့၏ အကြား၌ “ကမ္ဘာပေါင်းမည်မျှ” ဟု ရေတွက်၍မရသောကြောင့် ဘုရား ၂ ဆူတို့၏အကြားဖြင့် မှတ်သားအပ်သော အသင်္ချေ-ဟူလို။

ဒီပင်္ကရဿ ဘဂဝတော၊ ကောဏ္ဍညဿစ သတ္ထုနော၊
တေသံပိ အန္တရာ ကပ္ပိ၊ ဂဏနာတော အသဒ္ဓိယာ။

ဆက်ဥးအံ့-ကောဏ္ဍညမြတ်စွာဘုရား၏ ရမ္မဝတီမည်သော နေပြည်တော်သည် (ဖြစ်၏)၊ သုနန္ဒမည်သော မင်းသည် ခမည်းတော် (ဖြစ်၏)၊ သုဇာတာမည်သောမိဖုရားသည် မယ်တော်ရင်း(ဖြစ်၏)၊ ဘဒ္ဒမည်သောရဟန္တာသည်၎င်း၊ သုဘဒ္ဒမည်သော ရဟန္တာသည်၎င်း၊ ၂ ပါးတို့သည် အမြတ်ဆုံးသာဝကတို့(ဖြစ်ကုန်ပြီ)၊ အနုရုဒ္ဓါမည်သော ရဟန်းသည် အလုပ်အကျွေး (ဖြစ်ပြီ)၊ တိဿာမည်သော ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ ဥပတိဿာမည်သော ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ ဤ ၂ ပါးတို့သည် အမြတ်ဆုံးသာဝိကာမတို့(ဖြစ်ကုန်ပြီ)၊ ထို ကောဏ္ဍညမြတ်စွာဘုရား၏ ဗောဓိပင်သည် သာလကလျာဏီ မည်သော သစ်ပင်တည်း၊ ကိုယ်တော်သည် (အဋ္ဌာသီတိ ဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ) ဝဂ တောင်အမြင့် ရှိ၏၊ အနှစ်တသိန်းသည် အသက်အတိုင်းအရှည်ဖြစ်ပြီ။ [သာလကလျာဏီဟူသည် သရက်ပင်၊ ပိန္နဲပင်တို့ကဲ့သို့ ထိုခေတ်က ထင်ရှားသော သစ်ပင်တမျိုးတည်း၊ “ ဘုရားပွင့်မည့်အခါ စကြာမင်းပေါ်မည့် အခါတို့၌သာ တရက်ထည်းဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာသည် ” ဟု ဒီကာ ဖွင့်သည်။]

မင်္ဂလဘုရား ထို ကောဏ္ဍညမြတ်စွာဘုရား၏နောက်အဘို့၌ တသင်္ချေကိုလွန်၍ တခုတည်းသော ကမ္ဘာ၌သာလျှင် မင်္ဂလဘုရားရှင်၊ သုမနဘုရားရှင်၊ ရေဝတဘုရားရှင်၊ သောဘိတဘုရားရှင်ဟု ၄ ဆူကုန်သော ဘုရားရှင်တို့သည် ပွင့်တော်မူကုန်ပြီ။ ချဲ့ဥးအံ့-မင်္ဂလမြတ်စွာဘုရား၏ ၃ ကြိမ်ကုန်သော သာဝကအစည်းအဝေးတို့တွင် ပဌမ အစည်းအဝေး၌ ကုဋေတသိန်းသော ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ဒုတိယ အစည်းအဝေး၌ ကုဋေတထောင်သော (ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ) တတိယ အစည်းအဝေး၌ ကုဋေကိုးဆယ်ကုန်သော(ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ) ဆက်ဥးအံ့-ထို မင်္ဂလမြတ်စွာဘုရား၏ (ဝေမာတိကဘာတာ) မိကွဲဘတူ ညီတော်ဖြစ်သော အာနန္ဒမည်သော မင်းသားသည် ကုဋေကိုးဆယ် အရေအတွက်ရှိသော ပရိသတ်နှင့်တကွ တရားနာခြင်းအကျိုးငှါ မြတ်စွာဘုရား၏အထံသို့ သွားပြီ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ထို ညီတော်ဖြစ်သော အာနန္ဒမင်းသားအား အစဉ်အတိုင်းဖြစ်သော တရားစကားကိုဟောတော်မူပြီ၊ ထို ညီတော်ဖြစ်သော အာနန္ဒမင်းသားသည် ပရိသတ်နှင့်အတူ ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄ ပါးတို့နှင့်တကွ ရဟန္တာအဖြစ် သို့ ရောက်ပြီ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ထို အမျိုးကောင်းသားတို့၏ ရှေး၌ဖြစ်သော အကျင့်ကို ကြည့်ရှုတော်မူလဒော် (ဣဒ္ဓိမယ ပတ္တစီဝရဿ) ကမ္မဇိဒ္ဓိကြောင့်

x x x x x x x

ကောဏ္ဍညဿ အပရေန , မင်္ဂလောနာမ နာယကော၊
 တေသံပိ အန္တရာ ကပ္ပါ၊ ဝဏနာတော အသဒီယာ။

ဝေမာတိကဘာတာ။ ။ဝိသဒိသာ+မာတာ ဝိမာတာ၊ ဝိမာတာယ+အပစ္စံ ဝေမာတိကော၊ မတူသော မယ်တော်၏သား (ညီတော်)၊ မယ်တော်ချင်းကား မတူ၊ ခမည်းတော်ချင်းသာ တူသောကြောင့် မိကွဲ ဘတူဖြစ်သော ညီတော်။

ဖြစ်သော သပိတ် သင်္ကန်း၏ အားကြီးသော မှီရာအကြောင်းကို မြင်တော်မူ၍ လက်ျာလက်တော်ကို ဆန့်တန်းတော်မူပြီးလျှင် “ထေ ဘိက္ခုဝေါ” ဟု ခေါ်တော်မူပြီ။ [ဧဟိဘိက္ခု ခေါ်ခြင်းမျိုးတည်း။] ထိုခဏ၌ပင် အလုံးစုံသော အမျိုးကောင်းသားတို့သည် (ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ) ကမ္မဇိဒ္ဓိကြောင့်ဖြစ်သော သပိတ် သင်္ကန်းကို ဆောင်ကုန်သည်ဖြစ်၍၊ သိက္ခာဝါ (၆၀) ရပြီးသော ထေရ်ကြီး တို့ကဲ့သို့ ရဟန်းတို့၏ အသွင်အပြင်နှင့် ပြည့်စုံကုန်သည်ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားကို ရှိခိုး၍ ဝန်းရံကြကုန်ပြီ။ အယံ - ဤ အစည်းအဝေးသည်။ အဿ - ထို မင်္ဂလမြတ်စွာဘုရား၏။ တတိယော-၃ ကြိမ်မြောက်ဖြစ်သော၊ သာဝကသန္ဓိပါတော-သာဝကတို့၏ အစည်းအဝေးသည်။ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ။

ဆက်ဥျးအံ - (အညေသံ) မင်္ဂလဘုရားမှ အခြားကုန်သော ဘုရားရှင်တို့၏ ပတ်ဝန်းကျင်၌ ကိုယ်ရောင်တော်သည် အတောင်ရှစ်ဆယ်အတိုင်းအရှည်ရှိသည်သာလျှင်၊ ဟောတိယထာ-သို့၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ တဿ-ထို မင်္ဂလဘုရား၏၊ သရီရပ္ပဘာ - ကိုယ်ရောင်တော်သည်၊ န - မဟုတ်၊ စင်စစ်ကား- ထို မင်္ဂလဘုရား၏ ကိုယ်ရောင်တော်သည် အမြဲကာလပတ်လုံး တသောင်းသော လောကဓာတ်ကို ဖြန့်၍တည်ပြီ။ သစ်ပင်၊ မြေကြီး၊ တောင်၊ သမုဒြာအစရှိသော အဆောက်အဦးတို့သည် အယုတ်ဆိုးအားဖြင့် ထမင်းအိုး အစရှိသည်တို့ကို အစပြု၍ ရှေ့ပြားတို့ဖြင့် မြှေးရှက် ရစ်ပတ်အပ်ကုန်သကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်ပြီ။ ဆက်ဥျးအံ- ထို မင်္ဂလဘုရား၏ အသက်အတိုင်းအရှည်သည် အနှစ် ၉ သောင်းတို့ဖြစ်ပြီ။ ဤမျှလောက်သော အနှစ် ၉ သောင်း ကာလပတ်လုံး လ နေ အစရှိသည်တို့သည် မိမိ မိမိ၏ အရောင်ဖြင့် တင့်တယ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ကြကုန်၊ ညဉ့် နေ့တို့၏ အပိုင်းအခြားသည် မထင်ရှားတော့၊ နေ့အခါ၌ နေရောင်ဖြင့် (ဝိစရန္တိဝိယ) လှည့်လည်သွားလာကြရကုန်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ၊) သတ္တဘုရားအရောင်တော်ဖြင့် သာလျှင် လှည့်လည် သွားလာကြရကုန်ပြီ။ ညချမ်းအခါ၌ ဖြစ်သော အပွင့်ရှိကုန်သော ပန်းတို့၏၎င်း၊ နံနက်အခါ၌ မြည်တွန်ကုန်သော ငှက်တို့၏၎င်း အစွမ်းဖြင့် လူအပေါင်းသည် ညဉ့် နေ့ အပိုင်းအခြားကို မှတ်သားရလေပြီ။

ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတပါး၊ စောဒကပက္ခကို ဆိုဥျးအံ၊ အညေသံ - မင်္ဂလဘုရားရှင်မှ တပါးကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓါနံ - ဘုရားရှင်တို့၏၊ အယံ အာနုဘာဝေါ-ဤ အာနုဘော်သည်၊ နတ္ထိကိံ - မရှိသလော၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ (အညေသံ-ကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓါနံ-တို့၏၊ အယံ အာနုဘာဝေါ-သည်။) နော နတ္ထိ- မရှိသည် မဟုတ်၊ ရှိသည်သာ၊ ဟိ- မှန်၏၊ တေပိ - ထို အခြားသော ဘုရားရှင်တို့သည်လည်း၊ အာကင်္ခမာနာ- အလိုရှိတော်မူကုန်လသော်၊ ဒသသဟဿိံ - တသောင်းအတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ လောကဓာတို့ဝါ-လောကဓာတ်ကိုသော်၎င်း၊ တတော-ထို တသောင်းသောလောကထက်၊ ဘိယျောဝါ-အလွန်ကိုသော်၎င်း၊ အာဘာယ-

ကိုယ်ရောင်တော်ဖြင့်၊ ဖရေယျု - ဖြန့်နိုင်ကုန်ရာ၏။ ပန-အဘို့တပါးကား၊ မင်္ဂလ
ဿ - မင်္ဂလ မည်တော်မူသော၊ ဘဂဝတော - ၏။ ပုဗ္ဗပတ္တနာဝသေန - ရှေး
ဆုတောင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ အညေသံ-အခြားသောဘုရားရှင်တို့၏၊ ဗျာမပ္ပဘာဝိယ-
တလံမျှလေခံသော ကိုယ်ရောင်တော်ကဲ့သို့၊ သရီရပ္ပဘာ- ကိုယ်ရောင်တော်သည်၊
နိစ္စမေဝ-အမြဲသာလျှင်၊ ဒသသဟသိလောကဓာတုံ-တသောင်းသော လောက
ဓာတ်ကို၊ ဖရိတွာ-ဖြန့်၍၊ အဋ္ဌာသိ-တည်ပြီ။

ကိရ - ချဲ့ဥားအံ့၊ သော - ထို မင်္ဂလ မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဗောဓိသတ္တစရိယ
ကာလေ-ဘုရားအလောင်းတို့၏ ပါရမီအကျင့်ကို ဖြည့်ကျင့်ရာအခါ၌၊ ဝေဿန္တရ
သဒိသေ-ဝေဿန္တရာမင်း၏ အတ္တဘောနှင့်တူသော၊ အတ္တဘာဝေ-အတ္တဘော၌၊
ဌိတော-တည်လျက်၊ သပုတ္တဒါရော - သားတော်၊ သွီးတော်၊ မိဖုရားတို့နှင့်တကွ၊
ဝင်္ဂပဗ္ဗတသဒိသေ- ဝင်္ဂတောင်နှင့်တူသော၊ ပဗ္ဗတေ-တောင်၌၊ ဝသိ - နေပြီ၊
အထ-ထိုအခါ၌၊ ဧကော-တယေခံသော၊ ခရဒါဌိကောနာမ- (ကြမ်းတန်းသော
အစွယ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ခရဒါဌိက မည်သော၊ ယက္ခော-ဘီလူးသည်၊
မဟာပုရိသဿ-ယောက်ျားမြတ်၏၊ ဒါနဇ္ဈာသယတံ-ဒါန၌ လွန်ကဲသော အဇ္ဈာ
သယရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ သုတွာ-ကြားရ၍၊ ပြာဟ္မဏဝဏ္ဏေန-ပုဏ္ဏားအသွင်ဖြင့်၊
ဥပသင်္ကမိတွာ-ချဉ်းကပ်၍၊ မဟာသတ္တံ- ဘုရားအလောင်းကို၊ ဒွေ - ၂ ယောက်
ကုန်သော၊ ဒါရကေ - ကလေးတို့ကို၊ ယာစိ-တောင်းပြီ၊ မဟာသတ္တော - သည်၊
ပြာဟ္မဏဿ- ပုဏ္ဏားအား၊ ပုတ္တေ- သားတော်၊ သွီးတော်တို့ကို၊ ဒဒါမိ- လှူအံ့၊
ဇုတိ-ဤသို့ ကြံ၍၊ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော-ရှင်လန်း အပြားအားဖြင့် ရှင်လန်းသည်၊ ဝါ-
အလွန်ရှင်လန်းသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဥဒကပရိယန္တံ - ရေ အဆုံးအပိုင်းအခြား
ရှိသော၊ ပထဝီ-မြေကို၊ ကမ္မေန္တော-တုန်လှုပ်စေလျက်၊ ဒွေပိ- ၂ယောက်လည်း
ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒါရကေ-တို့ကို၊ အဒါသိ-ပေးလှူပြီ။

ယက္ခော - ဘီလူးသည်၊ စင်္ဂမနကောဋိယံ - စင်္ကြံစွန်း၌၊ မဟာသတ္တဿ-
ဘုရားအလောင်းသည်၊ အာလမ္ပနဖလကံ - ဆွဲကိုင်ရာ ပျဉ်ချပ်ကို၊ ဝါ- တံကဲမှီ
ပျဉ်ချပ်ကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ ဌတွာ-ရပ်၍၊ ပဿန္တဿေဝ-ကြည့်ရှုစဉ်သာလျှင်၊
မူလကလာပံဝိယ-ကြာစွယ်စည်ကဲ့သို့၊ [ရှေးနိဿယ၌ “ ကြာစည်းကဲ့သို့ ” ဟု
ပေးသည်။] ဒွေ-ကုန်သော၊ ဒါရကေ-တို့ကို၊ ခါဒိ-ခဲစားပြီ၊ မဟာပုရိသဿ-၏၊
(ဒေါမနသံဌ်စပ်၊) ယက္ခံ-ကို၊ ဩလောကေတွာ- ကြည့်၍၊ မုခေ - ခံတွင်းကို၊
ဝိဝဋ္ဌမတ္တေ-ဖွင့်အပ်ကာမျှဖြစ်လသော်၊ အဂ္ဂိဇာလံဝိယ-မီးလျှံကဲ့သို့၊ လောဟိတ
ဓာရံ-သွေးအယဉ်ကို၊ ဥဂ္ဂိရမာနံ-အံထုတ်နေသော၊ တဿ-ထို ဘီလူး၏၊ မုခံ-
ခံတွင်းကို၊ ဒိသ္မာပိ - မြင်ရ၍လည်း၊ ဝါ- မြင်ရပါသော်လည်း၊ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ-
ဆံချည်ဖျားမျှလည်း ဖြစ်သော၊ (အနည်းငယ်လည်းဖြစ်သော၊) ဒေါမနသံ-
ဒေါမနဿသည်၊ နပ္ပဇ္ဇတိ- မဖြစ်၊ ပန - စင်စစ်ကား၊ မေ - ငါသည်၊ ဒါနံ-

သားတော် သွီးတော်ဟူသော အလှူကို၊ သုဒိန္နံဝတ - ကောင်းစွာ ပေးလှူအပ်ပြီ တကား၊ ဣတိ-သို့၊ စိန္တယတော-ကြံစည်သော၊ အဿ-ထိုဘုရားအလောင်း၏၊ သရီရေ-ကိုယ်၌၊ မဟန္တ-ကြီးစွာသော၊ ပီတိသောမနဿ-နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည်၊ ဥဒပါဒိ-ပြီ၊ သော-ထိုဘုရားအလောင်းသည်၊ မေ-ငါ၏၊ ဣမဿ-ဤ သားတော် သွီးတော်အလှူ၏၊ (အချို့ စာအုပ်၌ “ဣမိနာ” ဟု ရှိ၏၊) နိဿန္တေန- အကျိုးဆက်ကြောင့်၊ အနာဂတေ- နောင်အခါ၌၊ ဣမိနာဝ နိဟာ-ရေန- ဤ နည်းအားဖြင့်သာလျှင်၊ သရီရတော-ကိုယ်မှ၊ ရသ္မိယော-အရောင်တို့သည်၊ နိက္ခမန္တ-ထွက်စေကုန်သတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ပတ္ထနံ-ဆုတောင်းခြင်းကို၊ အကာသိ-ပြုပြီ၊ တဿ- ထိုမင်္ဂလာဘုရားအလောင်း၏၊ ဝါ-သည်၊ တံပတ္ထနံ-ထို ဆုတောင်းခြင်းကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ ဗုဒ္ဓဘူတဿ- ဘုရားဖြစ်၍ ဖြစ်လသော်၊ သရီရတော-ကိုယ်တော်မှ၊ ရသ္မိယော-ရောင်ခြည်တော်တို့သည်၊ နိက္ခမိတွာ-ထွက်၍၊ ဧတ္တကံ-ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဌာနံ-အရပ်ကို၊ ဖရိံသု-ဖြန့်ကုန်ပြီ။

အပရမ္ဗိ-အခြား တမျိုးလည်းဖြစ်သော၊ အဿ-ထို မင်္ဂလာမြတ်စွာဘုရား၏၊ ပုဗ္ဗစရိတံ-ရှေ့ကျင့်အပ်သောအကျင့်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိသေး၏၊ ကိရ-ချဲ့၊ သော-ထို မင်္ဂလာမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဗောဓိသတ္တကာလေ- ဘုရားအလောင်းဖြစ်ရာအခါ၌၊ ဧကဿ-တဆူသော၊ ဗုဒ္ဓဿ-မြတ်စွာဘုရား၏၊ စေတိယံ-စေတီတော်ကို၊ ဒိဿ-ဖူးမျှော်၍၊ ဣမဿ ဗုဒ္ဓဿ- ဤ မြတ်စွာဘုရားအား၊ မယာ- သည်၊ ဇီဝိတံ-ကို၊ ပရိစ္စဇိတံ-စွန့်ခြင်းငှါ၊ ဝဇ္ဇတိ-သင့်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ ဒဏှကဒိပိကာ ဝေဌန နိယာမေန-ဆီမီးတိုင်ကို ရစ်ပတ်ပုံနည်းအားဖြင့်၊ သကလသရီရံ-အလုံးစုံသော ကိုယ်ကို၊ ဝေဌာပေတွာ-ရစ်ပတ်စေ၍၊ ရတနမတ္တ မကုဋံ- တတောင်မျှ အတိုင်း အရှည်ရှိသော အထွင်ရှိသော၊ (အလယ်၌ မီးစာ ရစ်ပတ်စရာ အထွင် အငုံ ပါသော၊) သတသဟဿ ဣနိကံ - အဖိုးတသိန်း ထိုက်သော၊ သုဝဏှပတိံ - ရွှေခွက်ကို၊ သပ္ပိဿ-ထောပတ်ဖြင့်၊ ပူရာပေတွာ-ပြည့်စေ၍၊ တတ္ထ-ထိုရွှေခွက်၌၊ သဟဿဝဋ္ဋိယော - တထောင်သော မီးစာတို့ကို၊ ဇာလာပေတွာ - တောက်စေပြီး၍၊ တံ - ထို ရွှေခွက်ကို၊ သီသေန- ဥျားခေါင်းဖြင့်၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ သကလသရီရံ - ကို၊ ဇာလာပေတွာ - တောက်လောင်စေပြီး၍၊ စေတိယံ- စေတီကို၊ ပဒက္ခိဏံ- လက်ျာရစ်၊ ကရောန္တော- ပြုလျက်၊ (လှည့်လည်လျက်၊) သကလရတ္ထိံ - အလုံးစုံသောညဉ့်ကို၊ ဝီတိနာမေသိ-လွန်စေပြီ၊ ဝေံ-သို့၊ ယာဝ အရုဏုဂ္ဂမနာ- အရုဏ်တက်သည်တိုင်အောင်၊ ဝါယမန္တဿာပိ-အားထုတ်ပါသော်လည်း၊ (အားထုတ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊) အဿ - ထို ဘုရားအလောင်း၏၊ လောမကူပမတ္တံပိ - မွေးတွင်းပေါက်မျှကိုလည်း၊ ဥသုမံ- အပူငွေ့သည်၊ န ဝဏှိ-မယူနိုင်၊ ပဒုမဂဗ္ဘံ-ပဒုမ္မာကြာတိုက်သို့၊ ပဝိဋ္ဌကာလောဝိယ-ဝင်အပ်ရာအခါနှင့် တူသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ။

ဟိ-မှန်၊ သေ ဒေသော ဓမ္မောနာမ-ဤ တရားမည်သည်။ အတ္တာနံ-မိမိဟူသော တရားကို၊ ရက္ခန္တိ-စောင့်ရှောက်သူကို၊ ရက္ခတိ- ပြန်၍ စောင့်ရှောက်၏။ တေန- ထို့ကြောင့်၊ ဓမ္မော၊ပေ၊ဓမ္မစာရိတိ-ဟူ၍၊ ဘဂဝါ- သည်၊ အာဟ- ဟောတော် မူပြီ၊ ဣမဿာပိ ကမ္မဿ- ဤ ဆီမီးလှူကြောင်း ကောင်းမှု၏လည်း၊ နိဿန္တေန- အကျိုးဆက်ကြောင့်၊ တဿဘဂဝတော-ထိုမင်္ဂလဘုရား၏၊ သရီရောဘာသော- ကိုယ်ရောင်တော်သည်၊ ဒသ သဟဿိ လောကဓာတုံ-တသောင်းသော လောက ဓာတ်ကို၊ ဖရိတွာ-ဖြန့်၍၊ အဋ္ဌာသိ-တည်ပြီ၊ [ဓမ္မော- ကုသလကမ္မပထတရား ၁၀ ပါးသည်၊ ဟဝေ - စင်စစ်၊ ဓမ္မစာရိ - တရားကို ကျင့်လေ့ရှိသူကို၊ ရက္ခတိ- ပြန်၍စောင့်ရှောက်၏၊ သုစိဏ္ဏော- ကောင်းစွာကျင့်အပ်သော၊ ဓမ္မော-ကုသလ ကမ္မပထတရား ၁၀ ပါးသည်၊ သုခံ- ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာခြင်းကို၊ ဝါ- လူ နတ် နိဗ္ဗာန် , ၃ တန်သောချမ်းသာကို၊ အာဝဟတိ - ဆောင်နိုင်၏၊ ဓမ္မစာရိ - တရားကို ကျင့်လေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဒုဂ္ဂတိံ - မကောင်းသော ဝတီသို့၊ န ဝစ္ဆတိ-မရောက်နိုင်၊ ဒေ(ဒေသော)-ဤဒုဂ္ဂတိသို့မရောက်ရခြင်းသည်၊ သုစိဏ္ဏော- ကောင်းစွာကျင့်အပ်သော၊ ဓမ္မ-တရား၏၊ (ဆဋ္ဌိအနက်၌ သတ္တမိဝိဘတ်သက်၊) အာနိသံသော-အကျိုးတည်း။]

ဘုရားအလောင်း ရဟန်းပြု တဒါ- မင်္ဂလဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူရာ ထိုအခါ၌၊ အမှာကံ- ငါတို့၏၊ ဗောဓိသတ္တော-ဘုရားအလောင်းသည်၊ သုရုစိနာမ- သုရုစိမည်သော၊ မြာဟ္မဏော - ပုဏ္ဏားသည်၊ ဟုတွာ - ၍၊ သတ္တာရံ-ကို၊ နိမန္တေဿာမိ - ပင့်ဖိတ်အံ့၊ ဣတိ - ဤသို့ကြံ၍၊ ဥပသင်္ကမိတွာ- ချဉ်းကပ်၍၊ မဓုရဓမ္မကထံ- ချိုမြိန်သော တရားစကားတော်ကို၊ သုတွာ-နာရ၍၊ ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ သွေ- နက်ဖန်၌၊ မယံ- တပည့်တော်၏၊ ဘိက္ခံ-ဆွမ်းကို၊ ဝဏှထ-ခံယူတော်မူပါကုန်၊ ဣတိ- ဤသို့၊ အာဟ- လျှော့ပြီ၊ မြာဟ္မဏ-ပုဏ္ဏား၊ တေ-သင်အား၊ ကိတ္တကေဟိ-အဘယ်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခူဟိ- ရဟန်းတို့ဖြင့်၊ အတ္ထော-အလိုသည်၊ (အတ္ထိ-ရှိသနည်း၊) ဣတိ-ဤသို့ မေးတော် မူပြီ၊ ဘန္တေ-မြတ်စွာဘုရား၊ ဝေါ- ရှင်တော်ဘုရားတို့၏၊ ပရိဝါရာ - အခြံအရံ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူ- ရဟန်းတို့သည်၊ ကိတ္တကာ - အဘယ်မျှ အတိုင်းအရှည် ရှိပါကုန်သနည်း၊ ဣတိ-ဤသို့လျှောက်ပြီ၊ တဒါ- ထိုအခါ၌၊ သတ္တု-မင်္ဂလဘုရား ရှင်၏၊ ပဌမ သန္ဓိပါတောယေဝ - ပဌမ အစည်းအဝေးသည်သာလျှင်၊ ဟောတိ- ဖြစ်သေး၏၊ တသ္မာ- ထို့ကြောင့်၊ ကောဋိသတ သဟဿံ- ကုဋေတသိန်းတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ အာဟ-မိန့်တော်မူပြီ။

ဘန္တေ - မြတ်စွာဘုရား၊ သဗ္ဗေဟိပိ - အလုံးစုံကုန်သော ကုဋေတသိန်း သော ရဟန်းတို့နှင့်လည်း၊ သဒ္ဓိံ-တကွ၊ မယံ-တပည့်တော်၏၊ ဘိက္ခံ- ဆွမ်းကို၊ ဝဏှထ-ခံယူတော်မူပါကုန်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အာဟ-လျှောက်ပြီ၊ သတ္တာ-မြတ်စွာ

ဘုရားသည်၊ အဓိဝါသေသိ-လက်ခံတော်မူပြီ၊ မြာဟ္မဏော-သည်၊ သွာတနာယ-နက်ဖန်၌ဖြစ်သော ဆွမ်းဘုဉ်းပေးခြင်း အလို၌၊ နိမန္တော - ပင့်ဖိတ်ပြီး၍၊ ဂေဟံ - အိမ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တော - သွားစဉ်၊ စိန္တေသိ - ကြံပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ ကြံသနည်း၊) အဟံ - ငါသည်၊ ဣကာနံ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ- ရဟန်းတို့အား၊ ယာဂု ဘတ္တ ဝတ္တာဒီနိ - ယာဂု, ဆုမ်း, အဝတ် အစရှိသော လူဘွယ်တို့ကို၊ ဒါတံ- ပေးလှူခြင်း၌၊ နော န သက္ကောမိ- မစွမ်းနိုင်မဟုတ်, စွမ်းနိုင်သည်သာ၊ ပန-ထိုသို့ပင် စွမ်းနိုင်ပါသော်လည်း၊ နိသီဒနဋ္ဌာနံ-ထိုင်နေရာ အရပ်သည်၊ ကထံ-အဘယ်နည်းဖြင့်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတံ့နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံပြီ၊ တဿ-ထို သုရုစိပုဏ္ဏား၏၊ သာစိန္တော-ထိုအကြံသည်၊ စတုရာသီတိယောဇန သဟဿမတ္ထကေ-ယူဇနာပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်၏ အထက်၌၊ ဌိတဿ-တည်သော၊ ဒေဝရညော - သကြား နတ်မင်း၏၊ ပဏ္ဍုကမ္မလသိလာသနဿ- ပဏ္ဍုကမ္မလာ ကျောက်နေရာ၏၊ ဥဏ္ဍဘာဝံ - ပူရှိန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဇနေသိ-ဖြစ်စေပြီ။

သက္ကော- သကြားမင်းသည်၊ ကော- အဘယ်သူသည်၊ မံ- ငါ့ကို၊ ဣမဿ ဌာနာ-ဤ သကြားရာထူးမှ၊ စာဝေတုကာမော နခေါ - ရွှေ့လျှောစေလိုပါလိမ့် မည်နည်း၊ ဣတိ- ဤသို့ကြံ၍၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ - နတ်မျက်စိဖြင့်၊ ဩလောကေန္တော- ကြည့်လသော်၊ မဟာပုရိသံ-ကို၊ ဒိသွာ-မြင်၍၊ အယံသုရုစိမြာဟ္မဏော- သည်၊ ဗုဒ္ဓပုဗ္ဗမံ-ဘုရားအမှူးရှိသော၊ ဘိက္ခုသံဃံ-ရဟန်းအပေါင်းကို၊ နိမန္တော-၍၊ နိသီဒနဋ္ဌာယ- ထိုင်နေရာအလို၌၊ စိန္တေသိ- ကြံပြီ၊ မယာပိ- ငါသည်လည်း၊ တတ္ထ - ထိုအရပ်သို့၊ ဂစ္ဆံ - သွား၍၊ ပုညကောဋ္ဌာသံ - ကောင်းမှု၏အဘို့ကို၊ ဂဟေတံ-ယူခြင်း၌၊ ဝဇ္ဇတိ- သင့်၏၊ ဣတိ- ဤသို့ ကြံ၍၊ ဝဗ္ဗကိဝဏ္ဏံ-လက်သွား အသွင်ကို၊ နိဗ္ဗိနိတွာ - ဖန်ဆင်းပြီး၍၊ ဝါသိဖရသုဟတ္ထော - လက်၌ ဝဲခွပ် ပေါက်ဆိန်ရှိသည်၊ (ဝဲခွပ် ပေါက်ဆိန်ကို လက်စွဲသည်)၊ (ဟုတွာ) မဟာ ပုရိသဿ - ၏၊ ပုရတော - ရွှေ၌၊ ပါတုရဟောသိ - ထင်ရှားဖြစ်ပြီ။ [“ဝါသိ- ဒါး”လည်း ဟူ၏။]

သော- ထို သကြားမင်းသည်၊ ကဿစိ - တစုံတယောက်၏၊ ဝါ- မှာ၊ ဘတိ ယာ- အခဖြင့်၊ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ- ပြုဘွယ်ကိစ္စသည်၊ အတ္ထိနုခေါ-ရှိပါသလော၊ ဣတိ- ဤသို့၊ အာဟ- မေးပြီ၊ မဟာပုရိသော-သည်၊ တံ-ထိုလက်သွားကို၊ ဒိသွာ- ၍၊ ကိံ ကမ္မံ - အဘယ်အမှုကို၊ ကရိဿသိ - ပြုလတံ့နည်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ အာဟ- မေးပြီ၊ မမ - အကျွန်ုပ်၏၊ အဇာနနသိပ္ပံနာမ- မသိအပ်သောအတတ်မည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိပါ၊ ဂေဟံဝါ-အိမ်ကိုသော်၎င်း၊ (အိမ်ကိုဖြစ်စေ)၊ မဏ္ဍပံဝါ-မဏ္ဍပ်ကို သော်၎င်း၊ (မဏ္ဍပ်ကိုဖြစ်စေ)၊ ယော-အကြင်သူသည်၊ ယံ-အကြင်မှုကို၊ ကာရေ တိ-ပြုစေ၏၊ တဿ-ထိုသူ၏၊ တံ-ထိုအမှုကို၊ ကာတံ-ပြုခြင်း၌၊ ဇာနာမိ-သိပါ၏၊

ဣတိ - ဤသို့ ပြောပြီ၊ တေနဟိ- ထိုသို့ ဖြစ်လျှင်၊ မယံ - ကျွန်ုပ်၏၊ (ကျွန်ုပ်မှ၊) ကမ္မံ-အလုပ်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ-ဤသို့ပြောပြီ၊ အယျ-အရှင်၊ ကိံ-အဘယ် အလုပ်ပါနည်း၊ ဣတိ - ဤသို့ မေးပြီ၊ မေ - သည်၊ သွာတနာယ - ငှါ၊ ကောဋိ သတသဟသံ-သော၊ ဘိက္ခု-တို့ကို၊ နိမန္တိတာ- ပဋိဖိတ်အပ်ကုန်ပြီ၊ တေသံ- ထိုရဟန်းတို့၏၊ နိသီဒန မဏ္ဍပံ - ထိုင်နေရာမဏ္ဍပ်ကို၊ ကရိဿသိ- ပြုနိုင်လတံ လော၊ ဣတိ-ဤသို့မေးပြီ၊ မေ-အကျွန်ုပ်အား၊ ဘတိံ-အခကို၊ ဒါတံ-ပေးခြင်းငှါ၊ သစေ သက္ခိဿထ-အကယ်၍ စွမ်းနိုင်ကုန်အံ့၊ (ဝေံသတိ- ဤသို့ စွမ်းနိုင်ကုန်လ သော်၊) အဟံနာမ - အကျွန်ုပ် မည်သည်၊ ဝါ - အကျွန်ုပ်ဆိုတာ၊ ကရေယျံ- ပြုနိုင်တာပေါ့၊ ဣတိ- ဤသို့ပြောပြီ၊ တာတ- အမောင်၊ (ဘတိံ -ကို၊ ဒါတံ-ငှါ၊) သက္ခိဿာမိ-စွမ်းနိုင်ပါ၏၊ ဣတိ- ဤသို့ ပြောပြီ၊ သာဓု-ကောင်းပါပြီ၊ ကရိဿာ မိ- ပြုပါအံ့၊ ဣတိ - ဤသို့ ပြော၍၊ ဂတိံ - သွား၍၊ ဧကံ ပဒေသံ- တခုသော ရပ်ကွက်ကို၊ ဩလောကေသိ-ကြည့်ပြီ။

ဒွါဒသတေရသ ယောဇနပ္ပမာဏော - ၁၂ ယူဇနာ , ၁၃ ယူဇနာ အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ ပဒေသော-အရပ်သည်၊ ကသိဏမဏ္ဍလံဝိယ-ကသိုဏ်းဝန်းကဲ့ သို့၊ သမတလော-ညီမျှသော အပြင်ရှိသည်၊ အဟောသိ-ပြီ၊ သော-ထိုလက်သွား သည်၊ ဧတ္တကေ - ဤမျှအတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ ဌာနေ - အရပ်၌၊ သတ္တရတန မယော - ရတနာ ၇ ပါး အတိပြီးသော၊ မဏ္ဍပေါ - မဏ္ဍပ်သည်၊ ဥဋ္ဌဟတု- ပေါ်ထွက်စေသတည်း၊ ဣတိ- သို့၊ စိန္တေတွာ- ကြံ၍၊ ဩလောကေသိ- ကြည့်ပြီ၊ တာဝဒေဝ - ကြည့်ရာ ထိုခဏ၌ပင်၊ ပထဝီ - မြေကို၊ ဘိန္ဒိတွာ - ဖောက်ခွဲ၍၊ မဏ္ဍပေါ-သည်၊ ဥဋ္ဌဟိ - ပေါ်ထွက်ပြီ၊ တဿ - ထိုမဏ္ဍပ်၏၊ သုဝဏ္ဏမယေသု- ရှေ့အတိပြီးကုန်သော၊ ထမ္ဘေသု- တိုင်တို့၌၊ ရတမယာ- ငွေအတိပြီးကုန်သော၊ ဃဋကော-ကြာသွတ်အိုးတို့သည်၊ (ကြာပန်းစိုက်ဘို့ရာ ရေအိုးတို့သည်၊) အဟေသံ- ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ရတမယေသု-ငွေအတိပြီးကုန်သော၊ ထမ္ဘေသု-တိုင်တို့၌၊ သုဝဏ္ဏ မယာ-ရှေ့အတိပြီးကုန်သော၊ (ဃဋကော အဟေသံ၊) မဏိထမ္ဘေသု-ပဒမြားတိုင် တို့၌၊ ပဝါဠမယာ- သန္တာအတိပြီးကုန်သော၊ (ဃဋကော အဟေသံ၊) ပဝါဠ ထမ္ဘေသု-တို့၌၊ မဏိမယာ-ပဒမြားအတိပြီးကုန်သော၊ (ဃဋကော အဟေသံ၊) သတ္တရတနမယေသု-ရတနာ ၇ ပါး အတိပြီးကုန်သော၊ ထမ္ဘေသု-၌၊ သတ္တရတန မယာဝ-ရတနာ ၇ပါးအတိပြီးသည်သာလျှင်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဃဋကော အဟေသံ။

တတော- ထိုမှ နောက်၌၊ မဏ္ဍပဿ-၏၊ အန္တရန္တရေ-အကြားအကြား၌၊ ကိင်္ကဏိကဇာလံ - ရွှေခြူးကွန်ယက်သည်၊ (အဖျား၌ ခြူးကလေးတွေ တွဲရဲ့ ပါသော ကွန်ယက်သည်၊) ဩလမ္မတု- တွဲရဲ့ဆွဲပါစေသတည်း၊ ဣတိ - ဤသို့ ကြံ၍၊ ဩလောကေသိ- ကြည့်ပြီ၊ ဩလောကနေနေဝ - ကြည့်ခြင်းနှင့်သာလျှင်၊ သဟ- တကွ၊ (တနည်း) သဟဩလောကနေနေဝ- ကြည့်လိုက်သည်နှင့် တပြိုင်

နက်၊ ကိင်္ကဏိကဇာလံ- သည်၊ ဩလမ္ဘိ - တွဲရဲ့ဆွဲပြီ၊ ယဿ- ယင်း ရွှေခြူကွန်
 ယက်၏၊ [မရုရသဒ္ဓေါ- ဌ္မစပ်၊] ဝါ- သည်၊ မန္တဝါတေရိတဿ- ညှင်းညှင်းသာသာ
 လေတိုက်ခတ်အပ်သော်၊ (တနည်း) မန္တဝါတေရိတဿ- သော၊ ယဿ- ယင်း
 ရွှေခြူကွန်ယက်၏၊ ပဉ္စဂီကဿ- အင်္ဂါ ၅ ပါးရှိသော၊ တူရိယဿ- တူရိယာ၏၊
 မရုရသဒ္ဓေါ ဣဝ - ချိုမြိန်သော အသံသည်ကဲ့သို့၊ မရုရသဒ္ဓေါ - ချိုမြိန်သော
 အရသာနှင့်တူသော သာယာဘွယ် အသံသည်၊ နိဂ္ဂစ္ဆတိ - ထွက်၏၊ ဒိဗ္ဗသင်္ဂီတိ
 ဝတ္တနကာလောဝိယ - နတ်၌ဖြစ်သော သံပြိုင် သီဆိုခြင်း၏ဖြစ်ရာ အခါကဲ့သို့၊
 ဟောတိ၊ [သံ- ပေါင်း၍ + ဂီတံ- သီဆိုခြင်း၊ ရှေးနိဿယ၌ “ နတ်၌ ဖြစ်သော
 တူရိယာကို တီးသောကာလကဲ့သို့ ” - ဟု ပေးသည်၊] အန္တရန္တရာ- အကြား
 အကြား၌၊ ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမာနိ - နံ့သာကုံး ပန်းကုံးတို့သည်၊ ဩလမ္ဘန္တု-
 တွဲရဲ့ဆွဲပါစေကုန်သတည်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ စိန္တေသိ- ကြံပြီ၊ တာဝဒေဝ- ကြံရာ
 ထိုခဏ၌ပင်၊ ဒါမာနိ- နံ့သာကုံး ပန်းကုံးတို့သည်၊ ဩလမ္ဘိ သု- ကုန်ပြီ။

ကောဋိသတသဟဿသင်္ချာနံ - ကုဋေတသိန်း အရေအတွက် ရှိကုန်သော၊
 ဘိက္ခုနံ - ရဟန်းတို့ဘို့၊ အာသနာနိစ - နေရာတို့သည်၎င်း၊ အာဓာရကနိစ-
 သပိတ်ခြေတို့သည်၎င်း၊ ပထဝီ - မြေကို၊ ဘိန္ဒုတွာ - ဖောက်ခွဲ၍၊ ဥဋ္ဌဟန္တု-
 ပေါ်ထွက်စေကုန်သတည်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ စိန္တေသိ - ကြံပြီ၊ တာဝဒေဝ - ကြံရာ
 ထိုခဏ၌ပင်၊ ဥဋ္ဌဟိံ သု- ပေါ်ထွက်ကုန်ပြီ၊ ကောဏေသု ကောဏေသု- မဏ္ဍပ်၏
 အထောင့် အထောင့် အရပ်တို့၌၊ ဧကကာ- တလုံးတလုံးကုန်သော၊ ဥဒကစာဋိ
 ယော- ရေအိုး စရည်းကြီးတို့သည်၊ ဥဋ္ဌဟန္တု , ဣတိ , စိန္တေသိ၊ တာဝ ဒေဝ ,
 ဥဒကစာဋိယော , ဥဋ္ဌဟိံ သု၊ ဣတ္ထကံ - ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော အဆောက်
 အဥျးကို၊ မာပေတွာ - ဖန်ဆင်းပြီး၍၊ ဗြာဟ္မဏဿ - ၏၊ သန္တိကံ- အထံသို့၊
 ဂတိာ- သွား၍၊ အယျ- အရှင်၊ ဧဟိ- လိုက်ခဲ့ပါလော၊ တဝ- အရှင်၏၊ မဏ္ဍပံ-
 မဏ္ဍပ်ကို၊ ဩလောကေတွာ- ၍၊ မယံ- အကျွန်ုပ်အား၊ ဘတိံ- အခကို၊ ဒေဟိ-
 ပေးပါလော၊ ဣတိ- ဤသို့၊ အာဟ- ပြောပြီ၊ မဟာပုရိသော- သည်၊ ဂတိာ- ၍၊
 မဏ္ဍပံ- ကို၊ ဩလောကေသိ- ပြီ၊ အဿ- ထို ဘုရားလောင်းသည်၊ ဩလောကေ
 န္တဿဝ- ကြည့်စဉ်ပင်၊ (တနည်း) ဩလောကေ န္တဿဝ - ကြည့်စဉ်သားလျှင်
 ဖြစ်သော၊ အဿ - ထို ဘုရားအလောင်း၏၊ သကလသရီရံ - အလုံးစုံသော
 ကိုယ်သည်၊ ဝါ- ကို၊ ပဉ္စဝဏ္ဏာယ- ငါးပါး အပြားရှိသော၊ ပီတိယာ- ပီတိသည်၊
 နိရန္တ ရံ- မပြတ်၊ ဝါ- အကြားမလပ်အောင်၊ ဖုဋ္ဌိ- တွေထိအပ်သည်၊ အဟောသိ-
 ဖြစ်ပြီ၊ [“ ဖုဋ္ဌိ- ပြန်နံ့အပ်သည် ” ဟုလည်း ပေးကြ၏။]

အထ- ထိုအခါ၌၊ အဿ- ထိုဘုရားလောင်း၏၊ မဏ္ဍပံ- မဏ္ဍပ်ကို၊ ဩလော
 ကေတွာ- ၍၊ ဧတံ - ဤ အကြံသည်၊ အဟောသိ - ဖြစ်ပြီ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့
 ဖြစ်သနည်း၊) အယံမဏ္ဍပေါ- ဤမဏ္ဍပ်ကို၊ မနုဿဘူတေန- လူဖြစ်၍ ဖြစ်သူ

သည်။ နကတော-ပြုအပ်သည် မဟုတ်။ ပန- စင်စစ်ကား၊ မယံ - ငါ၏။ အဇ္ဈာ
 သယဂုဏံ- အဇ္ဈာသယ၏ ဂုဏ်ကို၊ အာဂမ္မ- စွဲ၍၊ အဒ္ဓါ- မချွတ်ကေန်၊ သက္က
 သ - သကြား၏၊ ဘဝနံ- ဗိမာန်သည်၊ ဥဏ္ဍိ- ပူရှိန်သည်၊ အဟောသိ - ဖြစ်ပြီ၊
 တတော - ထို့ကြောင့်၊ သက္ကောန- သကြားဖြစ်သော၊ ဒေဝရညာ- နတ်မင်းသည်၊
 အယံ မဏ္ဍပေါ-သည်၊ ဝါ- ကို၊ ကာရိတော-ပြုလုပ်စေအပ်သည်၊ ဘဝိဿတိ-
 ဖြစ်လတံ့၊ ဣတိ - ဤသို့သောအကြံသည်၊ အဟောသိ - ဖြစ်ပြီ၊ ပန-ဆက်၊ မေ-
 ငါအား၊ [နယုတ္တံ၌ အလမတ္တသမ္ပဒါနံ- စပ်၊] ဝါ- သည်၊ (ဒါတံ၌ အဝုတ္တ
 ကတ္တား စပ်၊) ဝေရူပေ- ဤသို့သဘောရှိသော၊ မဏ္ဍပေ - ၌၊ ကေဒိဝသံယဝ-
 တနန္တထည်း၌သာလျှင်၊ ဒါနံ- အလှူကို၊ ဒါတံ- ငှါ၊ နယုတ္တံ-မသင့်၊ သတ္တာဟံ-
 ဂု ရက်ပတ်လုံး၊ ဒဿာမိ- ပေးလှူအံ့၊ ဣတိ- ဤသို့၊ စိန္တေသိ- ကြံပြီ။

ဟိ-မှန်၊ ဗာဟိရကဒါနံ - ခန္ဓာကိုယ်မှ အပဖြစ်သော အလှူသည်၊ တတ္ထကံ-
 ထိုမျှအတိုင်းအရှည် ရှိသည်၊ (ထိုမျှလောက် များပြားသည်၊) သမာနံပိ- ဖြစ်ပါ
 သော်လည်း၊ ဗောဓိသတ္တာနံ-ဘုရားအလောင်းတို့၏၊ တုဋ္ဌိံ - နှစ်သက်ခြင်းကို၊ ဝါ-
 အားရကျေနပ်ခြင်းကို၊ ကာတံ- ပြုခြင်းငှါ၊ နသက္ကောတိ- မစွမ်းနိုင်၊ ပန-အနွယ်
 ကား၊ အလင်္ကတသီသံ-တန်ဆာဆင်အပ်သော ဥျးခေါင်းကို၊ ဆိန္ဒိတွာ- ဖြတ်၍
 ၎င်း၊ အဗ္ဗိတအက္ခိနိ-မျက်ရေးကွင်းအပ်သော မျက်လုံးတို့ကို၊ ဥပ္ပါဋေတွာ- ထုတ်၍
 ၎င်း၊ ဟဒယမံသံ- နှလုံးသားကို၊ ဥပ္ပါဋေတွာဝါ-၍ ၎င်း၊ ဒိန္နကာလေဝ- လှူအပ်
 ရာအခါ၌သာလျှင်၊ ဗောဓိသတ္တာနံ- တို့၏၊ စာဂံ- စွန့်ကြဲခြင်းကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊
 တုဋ္ဌိနာမ-နှစ်သက်ခြင်းမည်သည်၊ ဝါ-အားရကျေနပ်ခြင်းမည်သည်၊ ဟောတိ။

ဟိ- မှန်၊ အမှာကံ- ငါတို့၏၊ ဗောဓိသတ္တဿပိ- ဘုရားအလောင်း၏လည်း၊
 သိဝိဇာတကေ- သိဝိဇာတ်၌၊ ဝါ- သိဝိမင်းဖြစ်ရာအခါ၌၊ ဒေဝသိကံ- နေ့တိုင်း
 နေ့တိုင်း၊ [ဝိစ္ဆာအနက်၌ ဣကပစ္စည်း၊] ပဉ္စသတသဟဿကဟာပဏာနိ-
 ၅ သိန်းသော ငွေအသပြာတို့ကို၊ ဝိသဇ္ဇေတွာ - စွန့်၍၊ စတုသု- ၄ ပေါက်ကုန်
 သော၊ နဂရဒ္ဓါရေသု မြို့တံခါးတို့၌ ၎င်း၊ မဇ္ဈေ- အလယ်ဖြစ်သော၊ နဂရေစ-မြို့၌
 ၎င်း၊ ဒါနံ-အလှူကို၊ ဒဒန္တဿ- ပေးလှူရစဉ်၊ တံဒါနံ - ထိုအလှူသည်၊ တုဋ္ဌိံ -
 နှစ်သက်ခြင်းကို၊ (အားရကျေနပ်ခြင်းကို၊) ဥပ္ပါဒေတံ- ဖြစ်စေခြင်းငှါ၊ နာသက္ခိ-
 မစွမ်းနိုင်၊ ပန-အနွယ်ကား၊ ယဒါ-အကြင်အခါ၌၊ အဿ-ထိုဘုရားအလောင်း
 အား၊ ပြာဟ္မဏဝဏ္ဏေန- ပုဏ္ဏားအသွင်ဖြင့်၊ အာဂတံ- လာ၍၊ သက္ကော-
 သကြားဖြစ်သော၊ ဒေဝရာဇာ - နတ်မင်းသည်၊ အက္ခိနိ- မျက်လုံးတို့ကို၊ ယာစိ-
 တောင်းပြီ၊ တဒါ- ထိုအခါ၌၊ တာနိ - ထိုမျက်လုံးတို့ကို၊ ဥပ္ပါဋေတွာ- ထုတ်၍၊
 ဒဒမာနဿေဝ - ပေးလှူစဉ်ပင်၊ ဟာသော- ရှင်လန်းခြင်းသည်၊ ဥပ္ပါဋေ- ဖြစ်ပြီ၊
 ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ- တဆံဖျားမျှလည်း၊ စိတ္တဿ-စိတ်၏၊ အညထတ္တံ-တပါးသော
 အပြား၏အဖြစ်၏၊ (သဒ္ဓါတရားပျက်ခြင်းသည်၊) နာဟောသိ-မဖြစ်၊ ဝေ- ဤသို့

လျှင်၊ ဒါနံ-အလှူကို၊ နိဿယ-မှီ၍၊ ဗောဓိသတ္တာနံ-တို့၏၊ တိတ္ထိနာမ-တင်းတိမ်
 ရောင့်ရဲခြင်းမည်သည်၊ နတ္ထိ- မရှိ၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ သောပိ မဟာပုရိသော-
 ထို မင်္ဂလဘုရားအလောင်း သည်လည်း၊ သတ္တာဟံ - ၇ ရက်ပတ်လုံး၊ မယာ-
 ငါသည်၊ ကောဠိသတသဟဿသင်္ချာနံ-ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ-တို့အား၊ ဒါနံ-ကို၊
 ဒါတုံ- ၄၊ ဝန္တတိ- ၏၊ ဣတိ - ဤသို့၊ စိန္တေတွာ- ရှိ၊ တသ္မိံမဏ္ဍပေ- ဌ၊ ဗုဒ္ဓပု
 မုခံ - ဘုရား အမှူးရှိသော၊ ဘိက္ခုသံသံ - ကို၊ နိသီဒါပေတွာ - ထိုင်စေပြီး၍၊
 သတ္တာဟံ-လုံး၊ ဂဝပါနံနာမ-ဂဝပါနမည်သော စားဘွယ်ကို၊ အဒါသိ- ပေးလှူ
 ပြီ၊ မဟန္တေ မဟန္တေ - ကြီးကုန် ကြီးကုန်သော၊ ကောလဓမ္မ- ထမင်းအိုးတို့ကို၊
 ဒီရဿ-နို့ရည်ဖြင့်၊ ပူရေတွာ-ပြည့်စေ၍၊ ဥဒ္ဓနေသု-ခုံလောက်တို့၌၊ (ဖိုခနောက်
 တို့၌၊) အာရောပေတွာ- တင်၍၊ ဒီရေ- နို့ရည်သည်၊ ဃနပါကပက္ကေ- တခဲနက်
 ကျက်ခြင်းဖြင့် ကျက်ပြီးလသော်၊ (ခတ်ပြစ်ပြစ် ကျက်ပြီးလသော်၊) ထောကေ-
 အနည်းငယ်ကုန်သော၊ တဏှာလေ - ဆန်တို့ကို၊ ပက္ခိပိတွာ- ထည့်၍၊ ပက္ကမဓု
 သက္ကရစုဏ္ဏ သပ္ပိဟိ-ကျက်ပြီးသော ပျားရည် , သကြားမှု့ , ထောပတ်တို့ဖြင့်၊
 အဘိသင်္ခတံ- ပြုစီရင်အပ်သော၊ ဘောဇနံ - ဘောဇဉ်ကို၊ ဂဝပါနန္တိ-ဂဝါပါန
 ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။

ပန-ဆက်၊ မနုဿာယေဝ-လူတို့ချည်းသာလျှင်၊ ပရိဝိသိတုံ-ဆွမ်းလုပ်ကျွေး
 ခြင်းငှါ၊ န အသက္ခိံသု- မစွမ်းနိုင်ကုန်၊ ဒေဝါပိ - နတ်တို့သည်လည်း၊ ကေန္တရိ
 ကာ-တယောက်ခြားတို့သည်၊ ဟုတွာ - ၍၊ ပရိဝိသိံသု-ဆွမ်းလုပ်ကျွေးကုန်ပြီ၊
 ဒွါဒသတေရသယောဇနပုမာဏံ - ၁၂ ယူဇနာ ၁၃ ယူဇနာ အတိုင်းအရှည်
 ရှိသော၊ ဌာနဓိ - အရပ်သည်လည်း၊ ဘိက္ခု- ရဟန်းတို့ကို၊ ဂဏိတုံ - ယူခြင်းငှါ၊
 နပုဟောတိယေဝ-မစွမ်းနိုင်သည်သာ၊ (မလောက်သည်သာ၊) ပန- ထိုသို့ပင်
 မစွမ်းနိုင်ပါသော်လည်း၊ တေဘိက္ခု - ထိုရဟန်းတို့သည်၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊
 အာနဘာဝေန - အာနဘော်ဖြင့်၊ နိသီဒိံသု - ထိုင်ကြကုန်ပြီ၊ ပရိယောသာန
 ဒိဝသေ - နောက်ဆုံးဖြစ်သောနေ့၌၊ သဗ္ဗဘိက္ခုနံ- အလုံးစုံသော ရဟန်းတို့၏၊
 ပတ္တာနိ-သပိတ်တို့ကို၊ ဓောဝါပေတွာ-ဆေးစေ၍၊ ဘောသဇ္ဇတ္တာယ-ဆေးအလို့
 ငှါ၊ သပ္ပိနဝနိတတေလ မရုဖါဏိတာနံ-ထောပတ်, ဆီဥား, ဆီ, ပျားရည်, တင်လဲ

x x x x x x x

ဂဝပါနံ ။ ။ ဂေါဟိ နိဗ္ဗတ္တံ ဂဝံ - နွားမတို့မှဖြစ်သော နွားနို့စသော အရသာ၊
 သုတ်ကြီးဖြင့် နိဗ္ဗတ္တအနက်၌ အပစ္စည်းသက် , ဂေါ၏ ဩကို အဝပြု၊ ပါတဗ္ဗတိ ပါနံ၊
 ဂဝံစ+တံ+ပါနံစာတိ ဂဝပါနံ၊ မူလက နွားနို့ဖြစ်သောကြောင့် သောက်ဘွယ် (ပါနံ)
 ပင်တည်း၊ သို့သော် ဆန်နှင့်တကွ ပြစ်နေသည့်အတွက် ဘောဇဉ်ငါးပါးတွင် ပါဝင်
 သောကြောင့် ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဘောဇနကိုပင် “ဂဝပါနံ” ဟု ခေါ်ရကြောင်း
 သိလေ့ရှိ “ဘောဇနံ ဝုစ္စတိ” ဟု ဝုစ္စတိသဒ္ဓါဖြင့် ဆိုသည်။ [ရှေးဆရာတို့ကား
 “ပါနံ၌ ပါဓာတ်သည် ဤနေရာဝယ် ဘောဇနအနက်ဟော” ဟု ကြံကြလေ၏။]

တို့ဖြင့်၊ ပူရေတွာ - ပြည့်စေပြီး၍၊ တိစိဝရေဟိ- တိစိဝရိက်သင်္ကန်းတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိ- တက္က၊ အဒါသိ - လှူပြီ၊ သံဃနဝကဘိက္ခုနာ - သံဃနောရဟန်းသည်၊ (သံဃာ တွင် အငယ်ဆုံးရဟန်းသည်၊) လဒ္ဓတိစိဝရသာဋကော - ရအပ်သော တိစိဝရိက် အဝတ်တို့သည်၊ သတသဟဿန္ဓနိကာ-အဖိုးတသိန်း ထိုက်ကုန်သည်၊ အဟေ သုံ-ဖြစ်ကုန်ပြီ။ [သံဃနဝကဝယ် အဝကို ဩပြု၍ “သံဃနော” ဟု ရှေးက မြန်မာ ပြန်ကြသည်။]

သတ္တာ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အနုမောဒနံ-ဆွမ်းအနုမောဒနာကို၊ (အဖန်ဖန် ဝမ်းမြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဆွမ်းတရားကို၊) ကရောန္တော-ပြုတော်မူလသော်၊ (ဟောတော်မူလသော်၊) အယံ ပုရိသော - ဤယောက်ျားသည်၊ ဝေရူပံ- ဤသို့ သဘောရှိသော၊ မဟာဒါနံ-အလှူကြီးကို၊ အဒါသိ-ပေးလှူပြီ၊ ကော-အဘယ်သူ သည်၊ ဘဝိဿတိနုခေါ- ဖြစ်လတံ့နည်း၊ ဣတိ - ဤသို့၊ ဥပဓာရေန္တော- အနာ ဝတံသဉာဏ်ဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်တော်မူလသော်၊ အနာဝတေ-နောင်အခါ၌၊ ကပ္ပ သတ သဟဿာမိကာနံ- ကမ္ဘာတသိန်း အလွန်ရှိကုန်သော၊ ဒိန္နံ အသင်္ချေယျာ နံ- ၂ သင်္ချေတို့၏၊ မတ္တကေ-အထက်၌၊ ဂေါတမောနာမ - ဂေါတမမည်သော၊ ဗုဒ္ဓေါ-သည်၊ ဘဝိဿတိ- ဖြစ်လတံ့၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဒိဿာ-မြင်တော်မူ၍၊ မဟာ ပုရိသံ-ကို၊ အာမန္တေတွာ- ခေါ်တော်မူ၍၊ တံ-သင်သည်၊ ဧတ္တကံနာမ ကာလံ- ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ၂ သင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ကာလကို၊ အတိတ္ထမိ တွာ-လွန်၍၊ ဂေါတမောနာမ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ၊ ဣတိ-သို့၊ ဗျာကာသိ-ဗျာဒိတ် ပေးတော်မူပြီ။ [ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်မြတ်ကသာ အကြောင်းကြောင်းထောက်၍ ဘုရားဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူသည်၊ ဘုရားအလောင်းကိုယ်တိုင်ကမူ ဘုရားဖြစ်လိမ့်မည်ဟုလည်း မသိ၊ ဘုရားဆုလည်း မတောင်းပါ။]

မဟာပုရိသော- သည်၊ ဗျာကရဏံ- ဗျာဒိတ်စကားကို၊ သုတွာ-ကြားရ၍၊ အဟံ - သည်၊ ဗုဒ္ဓေါ- သည်၊ ဘဝိဿာမိကိရ- ဖြစ်လိမ့်မည်တုံ၊ မေ-ငါ၏၊ ယရာ ဝါသေန - အိမ်ဟူသော အာဝါသဖြင့်၊ (အိမ်၌နေခြင်းဖြင့်၊) ကော အတ္ထော- အဘယ်အကျိုး ရှိအံ့နည်း၊ ပဗ္ဗဇိဿာမိ - ရဟန်းပြုအံ့၊ ဣတိ- သို့၊ စိန္တေတွာ- ကြံ၍၊ တထာရူပံ-ထိုသို့ သဘောရှိသော၊ (ထိုမျှလော့ကြီးကျယ်သော၊) သဗ္ဗတ္ထိ- စည်းစိမ်ကို၊ ခေဠပိဏ္ဍိဝိယ - တံထွေးပေါက်ကိုကဲ့သို့၊ ပဟာယ - ပယ်စွန့်၍၊ သတ္ထု-မြတ်စွာဘုရား၏၊ သန္တိကေ-၌၊ ပဗ္ဗဇိ-ရဟန်းပြုပြီ၊ စ-ဆက်၊ ပဗ္ဗဇိတွာ- ရဟန်းပြုပြီး၍၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ - ဘုရားစကားတော်ကို၊ ဥဂ္ဂဏိတွာ - သင်ယူပြီး၍၊ အဘိညာ-အဘိညာဉ်တို့ကို၎င်း၊ သမာပတ္တိယောစ - ဈာန်သမာပတ်တို့ကို၎င်း၊ နိဗ္ဗတ္တေတွာ- ဖြစ်စေပြီး၍၊ အာယုပရိယောသာနေ- အသက်၏အဆုံး၌၊ [“အာ ယုဟ ပရိယောသာနေ ” ဟုလည်း ရှိ၏၊ “ အသက်ရှည်ရာနေ့၏ အဆုံး၌ ” ဟု ပေးပါ။] မြဟ္မလောကေ-မြဟ္မာ့ပြည်၌၊ နိဗ္ဗတ္တိ-ဖြစ်ပြီ။

ဆက်ဥးအံ့။- မင်္ဂလ မြတ်စွာဘုရား၏ ဥတ္တရမည်သော နေပြည်တော်သည် ဖြစ်ပြီ။ ခမည်းတော်သည်လည်း ဥတ္တရမည်သောမင်း (ဖြစ်ပြီ)။ မယ်တော်သည် လည်း ဥတ္တရမည်သော မိဖုရား (ဖြစ်ပြီ)။ သုဒေဝမည်သော ရဟန္တာသည်၎င်း၊ မေဓသနမည်သော ရဟန္တာသည်၎င်း ၂ ပါးတို့သည် အဂ္ဂသာဝကကို (ဖြစ်ကုန် ပြီ)။ ပါလိတမည်သော ရဟန်းသည် အလုပ်အကျွေး (ဖြစ်ပြီ)။ သီဝလိမည်သော ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ အသောကာမည်သော ဘိက္ခုနီသည်၎င်း ၂ ပါးတို့သည် အဂ္ဂ သာဝိကာမတို့ (ဖြစ်ကုန်ပြီ)။ ဗောဓိပင်သည် ဂန့်ဂေါပင်တည်း။ ကိုယ်တော် သည် ဂဂ တောင်အမြင့်ရှိသည်ဖြစ်ပြီ။ ပန - ဆက်။ နဂုတိဝဿ သဟဿာနိ- အနှစ် ၉ သောင်းတို့ပတ်လုံး၊ ဌတွာ-တည်ပြီး၍၊ တသ္မိ-ထို မင်္ဂလမြတ်စွာဘုရား သည်၊ ပရိနိဗ္ဗုတေ-ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူပြီးလဒသော်၊ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ- တပြိုင် နက်တည်းဖြင့်သာလျှင်၊ ဒသ စက္ကဝါဠသဟဿာနိ-တသောင်းသောစကြာဝဠာ တို့သည်၊ ဧကန္ဓကာရာနိ- တခုတည်းသော အမိုက်မှောင်ရှိကုန်သည်၊ အဟေသု- ဖြစ်ကုန်ပြီ။ သဗ္ဗစက္ကဝါဠေသု- အလုံးစုံသော စကြာဝဠာတို့၌၊ မနုဿာနံ-တို့၏၊ မဟန္တံ-ကြီးစွာသော၊ အာရောဒနပရိဒေဝနံ-ရှေးရှုလှိမ့်၍ ငိုခြင်း၊ ထက်ဝန်းကျင် လှိမ့်၍ငိုခြင်းသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ။

ဤသို့လျှင် တသောင်းသော လောကဓာတ်ကို အမိုက်မှောင်ပြု၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးသော ထို မင်္ဂလမြတ်စွာဘုရား၏နောက်အဘို့၌ သုမန မည်သော မြတ်စွာဘုရားသည် ထင်ရှား ပွင့်တော်မူပြီ။ ထို သုမနမြတ်စွာဘုရား၏ လည်း ၃ ကြိမ်ကုန်သော သာဝက အစည်းအဝေးတို့သည် (ဖြစ်ကုန်ပြီ) ပေ။ ဒုတိယ အစည်းအဝေးဝယ် ရှေ့တောင်၌ ကုဋေ ၉ သန်းသော ရဟန်းတို့သည် (ဖြစ်ကုန်ပြီ)။ တတိယအစည်းအဝေး၌ (အသီတိကောဋိ သတ သဟဿာနိ) ကုဋေရှစ်သန်းတို့ ဖြစ်ကုန်ပြီ။ ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် (မဟိဒ္ဓိကော) ကြီးသော တန်ခိုးရှိသော (မဟာနဘာဝေါ)ကြီးသော အာနုဘော်ရှိသော အတုလ မည်သော နဂါးမင်း ဖြစ်ပြီ။ ထို အတုလနဂါးမင်းသည် ဘုရားပွင့်တော်မူပြီဟု ကြား၍ (ဉ္ဇတိသံဃ ပရိဂုတော) ဆွေမျိုးအပေါင်းသည် ခြံရံအပ်သည်ဖြစ်၍၊ နာဂဘဝနာ- နဂါးဗိမာန်မှ၊ နိက္ခမိတွာ- ထွက်၍၊ ကုဋေတသိန်းသော အခြံအရံ ရှိသော ထို သုမနမြတ်စွာဘုရားကို နတ်၌ဖြစ်သော တူရိယာတို့ဖြင့်၊ ဥပဟာရံ- ပူဇော်ခြင်းကို(ကာရေတွာ)ပြုစေပြီး၍ ကြီးစွာသောအလှူကိုဖြစ်စေပြီးလျှင် အသီး အသီး (တပါးစီတပါးစီအား) အဝတ်အစုံတို့ကိုပေးလှူ၍ သရဏတို့၌ တည်ပြီ။ ထို သုမနမြတ်စွာဘုရားသည်လည်း ထိုအတုလနဂါးမင်းကို နောင်အခါ၌ ဘုရား ဖြစ်လိမ့်မည် ဟု ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူပြီ။ [“ဥပဟာရံ ကာရေတွာ”ဟု ဆိုသော ကြောင့် “ဆွေမျိုးတို့ကိုလည်း ပူဇော်စေသည်”ဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်။]

သုမနဘုရား
ဘုရားအလောင်း နဂါးမင်း

ထို သုမနမြတ်စွာဘုရား၏ နေပြည်တော်သည် မေခလမည်သည် (ဖြစ်ပြီ)၊ သုဒတ္တမည်သော မင်းသည် ခမည်းတော်(ဖြစ်ပြီ)၊ သိရိမာမည်သော မိဖုရားသည် မယ်တော်(ဖြစ်ပြီ)၊ သရဏမည်သော ရဟန်းသည်၎င်း၊ ဘာဝိတတ္ထမည်သော ရဟန်းသည်၎င်း၊ ပေ၊ ဥဒေနမည်သော ရဟန်းသည် အလုပ်အကျွေး (ဖြစ်ပြီ)၊ သောဏာမည်သော ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ ဥပသောဏာမည်သော ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ ပေ၊ ဗောဓိပင်သည် ဝန်ဂေါပင် ပင်တည်း၊ [ရှေ့ နာဂရုက္ခော ပါပြီးဖြစ်၍ သန္ဓိဋ္ဌာနာ ဝဓာရဏ ဝေဖြင့် “နာဂရုက္ခောဝ” ဟု ဆိုသည်။] ကိုယ်တော်သည် အတောင်ကိုးဆယ် အမြင့် ရှိ၏၊ အသက်တော် အတိုင်းအရှည်သည် အနှစ် ၉ သောင်းတို့သည်ပင် ဖြစ်ပြီ၊ [ရှေး မင်္ဂလဘုရားရှင်၏ အသက်တော်နှင့် နဂုတိ ဝဿ သဟဿချင်း တူသောကြောင့် ဝေဖြင့် ဆိုသည်။] ဣတိ - ဤတွင် သုမန ဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။

ရေဝတဘုရား
ဘုရားအလောင်း မြာဗ္ဗဏ

ထို သုမနမြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဘိုး၊ ပေ၊ ပဌမ အစည်းအဝေး၌ အရေအတွက် မည်သည် မရှိ၊ ဒုတိယအစည်းအဝေး၌ ကုဋေတသိန်းသော ရဟန်း တို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ တတိယအစည်းအဝေး၌ ထို အတူတည်း၊ ထိုအခါ၌ ဘုရား အလောင်းသည် အတိဒေဝ မည်သော ပုဏ္ဏား ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရား၏ တရား ဒေသနာတော်ကို နာရ၍ သရဏတို့၌တည်၍ ဥးခေါင်း၌ လက်အုတ်ထား၍ ထို ရေဝတဘုရား၏ ကိလေသာပယ်ခြင်း၌(ဝဏ္ဏ) ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ပြောဆို၍ အပေါ် ခြုံဖြင့် ပူဇော်ခြင်းကို ပြုပြီ၊ ထို ရေဝတဘုရားရှင် သည်လည်း ထို အတိဒေဝ မည်သော ပုဏ္ဏားကို ဘုရားဖြစ်လိမ့်မည် ဟု ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူပြီ၊ ပေ၊ နေပြည် တော်သည် သုဓညဝတီမည်သည်ဖြစ်ပြီ၊ ခမည်းတော်သည် ဝိပုလမည်သောမင်း ဖြစ်ပြီ၊ မယ်တော်သည်လည်း ဝိပုလာမည်သော မိဖုရားဖြစ်ပြီ၊ ဝရဏမည်သော ရဟန္တာသည်၎င်း၊ ဗြဟ္မဒေဝမည်သော ရဟန္တာသည်၎င်း၊ ပေ၊ သမ္ဘဝမည်သော ရဟန္တာသည် အလုပ်အကျွေးဖြစ်ပြီ၊ ဘဒ္ဒါမည်သော ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ သုဘဒ္ဒါ မည်သော ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ ပေ၊ ကိုယ်တော်သည် အတောင်ရှစ်ဆယ် အမြင့် ရှိသည်ဖြစ်ပြီ၊ အသက်တော်သည် အနှစ် ၆ သောင်းတို့တည်း၊ ဣတိ - ဤတွင် ရေဝတဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။

သောဘိတဘုရား
ဘုရားအလောင်း မြာဗ္ဗဏ

ထိုရေဝတမြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဘိုး၊ ပေ၊ ထို အခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် အဇိတ မည်သော ပုဏ္ဏားဖြစ်၍၊ ပေ၊ သရဏတို့၌ တည်၍ ဘုရားအမှူး ရှိသော ရဟန်းအပေါင်းအား ကြီးစွာသော အလှူကို ပေးလှူပြီ၊ ထို သောဘိတ မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း ထို အဇိတပုဏ္ဏားကို၊ ပေ၊ ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူပြီ၊ ပေ၊ နေပြည်တော်သည် သုဓမ္မမည်သည် ဖြစ်ပြီ၊ ခမည်းတော်သည် သုဓမ္မမည်သောမင်း

ဖြစ်ပြီ၊ မယ်တော်သည်လည်း သုဓမ္မာမည်သော မိဖုရားဖြစ်ပြီ၊ အသမ မည်သော ရဟန္တာသည်၎င်း၊ သုနေတ္တမည်သော ရဟန္တာသည်၎င်း၊ ပေ၊ အနောမမည်သော ရဟန်းသည် အလုပ်အကျွေးဖြစ်ပြီ၊ နကုလာမည်သော ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ သုဇာ တာမည်သော ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ ပေ၊ ကိုယ်တော်သည် ၅၀ တောင် အမြင့် ရှိသည်ဖြစ်ပြီ၊ အသက်အတိုင်းအရှည်သည် အနှစ် ၉ သောင်းတို့တည်း၊.....ဣတိ- ဤတွင် သောဘိတဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။..... ထို သောဘိတ မြတ်စွာ ဘုရား၏ နောက်အဘို့၌ တခုသော အသင်္ချေကို လွန်၍ တခုတည်းသောကမ္ဘာ၌ သာလျှင်၊ ပေ၊ ၃ ဆူကုန်သော ဘုရားရှင်တို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ။

အနောမဒဿီဘုရား အနောမဒဿီမြတ်စွာဘုရား၏၊ ပေ၊ ပဌမ အစည်း
ဘုရားအလောင်း နတ်ဘီလူး အဝေး၌ ရှစ်သိန်းသော ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်
ပြီ၊ ဒုတိယအစည်းအဝေး၌ ၇ သိန်းသော ရဟန်း
တို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ တတိယအစည်းအဝေး၌ ၆ သိန်းသော ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်
ကုန်ပြီ၊ ပေ၊ မဟိဒ္ဓိကော မဟာနဘာဝေါ (အနေကကောဋိသတ သဟဿာနံ)
ကုဋေသိန်းပေါင်းများစွာကုန်သော ဘီလူးတို့၏ အကြီးအကဲဖြစ်သော တယေဝံ
သော နတ်ဘီလူးစစ်သူကြီး ဖြစ်ပြီ၊ သော- ထို နတ်ဘီလူးစစ်သူကြီးသည် ဘုရား
ပွင့်တော်မူပြီ ဟု ကြား၍၊ ပေ၊ ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူပြီ၊ ပေ၊ စန္ဒဝတီမည်သော
နေပြည်တော်သည် ဖြစ်ပြီ၊ ယသဝါ အမည်ရှိသော မင်းသည် ခမည်းတော်ဖြစ်ပြီ၊
ယသော်ရောမည်သော မိဖုရားသည် မယ်တော်ဖြစ်ပြီ၊ နိသဘမည်သော ရဟန္တာ
သည်၎င်း၊ အနောမမည်သော ရဟန္တာသည်၎င်း၊ ပေ၊ ဝရုဏမည်သော ရဟန်းသည်
အလုပ်အကျွေး ဖြစ်ပြီ၊ သုန္ဒရီမည်သော ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ သုမနာမည်သော
ဘိက္ခုနီသည်၎င်း၊ ပေ၊ ဗောဓိပင်သည် ဖောက်ကြံ့ပင်တည်း။ [ရှေးက အလားတူ
မရှိသောကြောင့် အဇ္ဈနရုက္ခောဝ ဟု ဧဝပါသည်ကား အပို၊] ကိုယ်တော်သည်
၅၀ တောင် အမြင့်ရှိသည် ဖြစ်ပြီ၊ သက်တော်သည် အနှစ်တသိန်းတည်း၊ ဣတိ-
ဤတွင် အနောမဒဿီဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင် အပြီးတည်း။

ပဒုမဘုရား ထိုအနောမဒဿီ မြတ်စွာဘုရား၏ နေဝံအဘို့၌
ဘုရားအလောင်း ခြင်္သေ့မင်း ပဒုမမည်သော မြတ်စွာဘုရားသည် ထင်ရှားစွာ
ပွင့်တော်မူပြီ၊ ပေ၊ တတိယ အစည်း အဝေး၌
ရွာမရှိသောတောဝယ် ကြီးစွာသော တောအုပ်၌ နေလေ့ရှိကုန်သော ရဟန်းတို့၏
၂ သိန်းတို့သည် (ဖြစ်ကုန်ပြီ)၊ ထိုအခါ၌ မြတ်စွာဘုရားသည် ထို တောအုပ်
၌ပင် သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ဘုရားအလောင်းသည် ခြင်္သေ့ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားကို

x x x x x x x
သောဘိတဿ အပရေန၊ အနောမဒဿီ မဟာယသော၊
တေသံပိ အန္တရာ ကပ္ပါ၊ ဝဏနတေ၉ အသဒ္ဓိယာ။

(နိရောဓသမာပတ္တိ သမာပန္နံ) နိရောဓသမာပတ်သို့ ကောင်းစွာ ရောက်တော်မူ
 နေသည်ကို (နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားတော်မူသည်ကို) မြင်၍ ကြည်ညိုသော
 စိတ်ရှိသည် (ဖြစ်၍) ရှိခိုး၍ အမြတ်တန်းပြု၍ ဖြစ်သောပီတိသောမနဿရှိသည်
 (ဖြစ်၍) ဥကြိမ် ခြင်္သေ့တို့၏ ဟောက်သံကို ဟောက်၍ ၇ ရက်ပတ်လုံး ဘုရားလျှင်
 အာရုံရှိသောပီတိကိုမစွန့်မူ၍ ပီတိသုခဖြင့်သာ စားကျက်သို့မဖဲသွားမူ၍ အသက်
 စွန့်ခြင်းကိုပြု၍ ဆည်းကပ်လျက်နေပြီ။ မြတ်စွာဘုရားသည် ၇ ရက်လွန်ရာ အခါ၌
 နိရောဓသမာပတ်မှ ထတော်မူပြီး၍ ခြင်္သေ့ကို ကြည့်တော်မူ၍ ရဟန်းအပေါင်း
 ၌လည်း စိတ်ကို ကြည်ညိုစေ၍ [ဤနေရာ၌ ဘိက္ခုသံဃံ ပဿိတွာမြင်ရ၍၊ မြင်ရ
 သည် ရှိသော်၊ စိတ္တံ ပဿာဒေတွာ သံဃံ ဝန္တိဿတီတိ ဟု ရှိလျှင် ကောင်းသည်။]
 သံဃာကိုရှိခိုးလိမ့်မည်။ (ဣတိ) ဤသို့ သိတော်မူ၍ ရဟန်းအပေါင်းသည် လာစေ
 သတည်းဟု ကြံတော်မူပြီ။ ရဟန်းတို့သည် ထိုခဏ၌ပင် လာကြကုန်ပြီ။ ခြင်္သေ့၏
 စိတ်ကို ကြည့်တော်မူ၍ ၊ ပေ၊ ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူပြီ။ ပေ၊ စမ္ပကမည်သော မြို့တော်၊
 အသမမည်သော ခမည်းတော်၊ အသမာမည်သော မယ်တော်၊ သာလ မည်သော
 ရဟန္တာ၊ ဥပသာလမည်သော ရဟန္တာ၊ ဝရုဏမည်သောရဟန်း၊ ရာမမည်သော
 ဘိက္ခုနီ၊ သုရာမာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ကြောင်လျှာဗောဓိပင်၊ ပေ၊ ဣတိ-ဤတွင်
 ပဒုမဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင် အပြီးတည်း။

နာရဒဘုရား
ဘုရားအလောင်းရသေ့ ထို ပဒုမမြတ်စွာဘုရား၏ နေခံအဘို့၌ နာရဒမည်သော
 မြတ်စွာဘုရားသည် ပွင့်တော်မူပြီ။ ပေ၊ ထိုအခါ၌ ဘုရား
 အလောင်းသည် ရသေ့ရဟန်းအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်၍
 ၊ ပေ၊ စန္ဒကူးနီဖြင့် ပူဇော်မှုကို ပြုပြီ။ ပေ၊ ခညဝတီမည်သော မြို့တော်၊ သုဒေဝ
 မည်သော ခမည်းတော်၊ အနော်မာမည်သော မယ်တော်၊ ဘဒ္ဒသာလမည်သော
 ရဟန္တာ၊ ဇိတမိတ္တမည်သော ရဟန္တာ၊ ဝါသိဋ္ဌမည်သော ရဟန်း၊ ဥတ္တရာ
 မည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ဘဂ္ဂုနီမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ကြီးစွာသော ကြောင်လျှာ ဗောဓိ
 ပင်၊ ပေ၊ ဣတိ-ဤတွင် နာရဒဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင် အပြီးတည်း။

ပဒုမုတ္တိရ်ဘုရား
ဘုရားအလောင်း သဋ္ဌေးကြီး အဘို့တပါးကား၊ နာရဒမြတ်စွာဘုရား၏ နောက်
 အဘို့၌ အသင်္ချေကို လွန်၍ ဤကမ္ဘာမှ ကမ္ဘာ
 တသိန်းအထက်၌ တခုတည်းသော ကမ္ဘာဝယ်
 တခုတည်းသာလျှင် ဖြစ်သော ပဒုမုတ္တိရ် မြတ်စွာဘုရားသည် ထင်ရှားပွင့်တော်
 မူပြီ။ [ဤ ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်သို့ ရောက်သောအခါ ၎် အသင်္ချေ လွန်ခဲ့ပြီး
 ဖြစ်၍ “ ဣတော သတသဟဿကပ္ပမတ္ထကေ ” ဟု ဆိုသည်။]

x x x x x x x

နာရဒဿ ဘဂဝတော၊ ပဒုမုတ္တရဿ သတ္ထုနော၊
 တေသံပိ အန္တရာ ကပ္ပိ၊ ဝဏနာတော အသဒ္ဓိယာ။

ထို ပဒုမုတ္တိရ် မြတ်စွာဘုရား၏လည်း၊ ပေ၊ ဒုတိယအစည်းအဝေး၌ ဝေဘာရ
 တောင်၌ ကုဋေ ၉ သန်းသော ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ပေ၊ ထိုအခါ၌ ဘုရား
 အလောင်းသည် ဇဋိလမည်သော သဌေးကြီးဖြစ်၍ ၊ ပေ ၊ ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူပြီ၊
 ပန- အထူးကား၊ ပဒုမုတ္တိရ်မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ထက်တော်အခါ၌ တိတ္ထိတို့
 မည်သည် (နာဟေသံ)- မဖြစ်ကုန်၊ (မရှိကုန်၊) အလုံးစုံသော နတ်လူတို့သည်
 ဘုရားရှင်ကိုသာ ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ပြုကြကုန်ပြီ၊ ဟံသဝတီမည်သော မြို့တော် ၊
 အာနန္ဒာမည်သော ခမည်းတော် ၊ သုဇာတာမည်သော မယ်တော် ၊ ဒေဝီလ
 (ဒေဝလ) မည်သော ရဟန္တာ ၊ သုဇာတမည်သော ရဟန္တာ ၊ သုမနမည်သော
 ရဟန်း ၊ အမိတာမည်သော ဘိက္ခုနီ ၊ အသမာမည်သော ဘိက္ခုနီ ၊ ဗောဓိပင်သည်
 အင်ကြင်းပင်တည်း၊ ပေ၊ ကိုယ်ရောင်တော်သည် ထက်ဝန်းကျင်မှ ၁၂ ယူဇနာ
 တို့ကိုယူပြီ၊ ပေ၊ ဣတိ- ဤတွင် ပဒုမုတ္တိရ်ဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။ [အချို့
 စာအုပ်၌ “ မဟာသေဋ္ဌိ ” နေရာဝယ် “ မဟာရဋ္ဌိယော ” ဟု ရှိ၏၊ ထောမနိဓိ၌
 “ ရဋ္ဌိယ-တိုင်း၌ဖြစ်သူ ၊ မင်း၏ယောက်ဖ ” ဟု အနက်ဖွင့်၏။]

ထို ပဒုမုတ္တိရ် မြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဘို့၌
 သုမေဓဘုရား (သတ္တတိကပ္ပသဟဿာနိ) ကမ္ဘာ ၇ သောင်း
 ဘုရားအလောင်း ရဟန်းပြု တို့ကို လွန်၍ [“ တိ သကပ္ပ သဟဿာနိ-ကမ္ဘာ
 ၃ သောင်းတို့ကို ” ဟု ရှေးစာအုပ်များ၌ ရှိ၏။] သုမေဓမည်သော ဘုရားရှင်၎င်း ၊
 သုဇာတမည်သော ဘုရားရှင်၎င်း ၊ ဤသို့ တခုသောကမ္ဘာ၌ ၂ ဆူကုန်သော ဘုရား
 ရှင်တို့သည် ပွင့်တော်မူကုန်ပြီ၊ ပေ၊ ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် ဥတ္တရမည်
 သော ပုဏ္ဏားလုလင်ဖြစ်၍ မြေထည်း၌မြုပ်၍ ထားအပ်သည်သာလျှင်ဖြစ်သော
 ကုဋေရှစ်ဆယ်သောဥစ္စာကို စွန့်၍ ဘုရားအမှူးရှိသော ရဟန်း အပေါင်းအား
 ကြီးစွာသောအလှူကို ပေးလှူပြီး၍ [“ ဓမ္မံ-တရားကို၊ သုတွာ- နာရ၍ ” ဟု အချို့
 စာအုပ်၌ ရှိသေး၏။] သရဏတို့၌တည်၍ အိမ်မှထွက်၍ ရဟန်းပြုပြီ၊ ပေ၊ သုဒဿန
 မည်သော မြို့တော် ၊ သုဒတ္တမည်သော ခမည်းတော် ၊ သုဒတ္တာမည်သော မယ်တော် ၊
 သရဏမည်သော ရဟန္တာ ၊ သဗ္ဗကာမမည်သော ရဟန္တာ ၊ သာဂရမည်သော
 ရဟန်း ၊ ရာမာမည်သော ဘိက္ခုနီ ၊ သုရာမာမည်သော ဘိက္ခုနီ ၊ ဗောဓိပင်သည်
 (မဟာနိပရက္ခော) ကြီးစွာသော ကြို့ပင်တည်း။ [“ မဟာနိမ္မရက္ခော - ကြီးစွာ
 သော တမာပင် ” ဟုလည်း အချို့စာအုပ်၌ ရှိ၏။] ပေ၊ ဣတိ - ဤတွင် သုမေဓ
 ဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။

ထို သုမေဓမြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဘို့၌ သုဇာတ
 သုဇာတဘုရား မည်တော်မူသော ဘုရားရှင်သည် ပွင့်တော်မူပြီ၊ ပေ၊
 သုဇာတဘုရား အလောင်း ရဟန်းပြု ဒုတိယ အစည်းအဝေး၌ ပညာသံ (ဘိက္ခုသတ
 သဟဿာနိ) သိန်းပေါင်း ၅၀ သော ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ [၅ သန်း ဟုလို့။]

တတိယ အစည်းအဝေး၌ စတ္တာလီသ (ဘိက္ခု သတ သဟဿာနိ) သိန်းပေါင်း ၄၀ သော ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ [၄ သန်း ဟူလို၊] ပေ၊ စတုမဟာဒီပရဇ္ဇ- ကျွန်းကြီး ၄ ကျွန်း၌ဖြစ်သော မင်း၏စည်းစိမ်ကို၊ ဒတွာ - ပေးလှူပြီး၍၊ မြတ်စွာ ဘုရား၏အထံတော်၌ ရဟန်းပြုပြီ၊ သကလရဋ္ဌဝါသိနော-အလုံးစုံသော တိုင်းသူ ပြည်သား လူအများတို့သည်၊ ရဋ္ဌပျာဒိ - တိုင်းပြည်၌ဖြစ်သော အခွန်ဘဏ္ဍာကို ယူ၍ အာရမ်စောင့်တို့၏ကိစ္စကို ပြီးစေကုန်လျက်ပေ၊ ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူပြီ။

သုမင်္ဂလမည်သော မြို့တော်, ဥဂ္ဂတမည်သော ခမည်းတော်, ပတာဝတီ မည်သော မယ်တော်, သုဒဿနမည်သော ရဟန္တာ, သုဒေဝမည်သော ရဟန္တာ, နာရဒမည်သော ရဟန်း, နာဂါမည်သော ဘိက္ခုနီ, နာဂသမာလာမည်သော ဘိက္ခုနီ, ဗောဓိပင်သည် ကြီးစွာသောဝါးပင်တည်း၊ သော - ထို ကြီးစွာသော ဝါးပင်သည်၊ မန္တစ္ဆိဒ္ဒေါ - သေးငယ်သောအပေါက် ရှိသည်။ (ဝါးလုံးခေါင်း ကျဉ်းသည်-ဟူလို၊) ဟုတွာ-၍၊ ဥပရိ-အထက်သို့၊ ဥဂ္ဂတာဟိ-တက်ကုန်သော၊ မဟာသာခါဟိ-ကြီးစွာသောခက်မတို့ဖြင့်၊ မောရပိဉ္စူကလာပေါရိယ-ဥဒေါင်းခြီး စည်းကဲ့သို့၊ ဝိရောစိတ္တ ကိရ-တင့်တယ်သတတ်။

ပိယဒဿီဘုရား ထို သုဇာတမြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဘို့၌
ဘုရားအလောင်း ကဿပလုလင် ဤကမ္ဘာမှ (အဋ္ဌာရသကပ္ပသတမတ္တကေ)
 တဆယ့် ရှစ်ကမ္ဘာ အလွန်ရှိသော ကမ္ဘာ

တရာ၏ အထက်၌ တခုထည်းသော ကပ်ဝယ် ၊ ပေ၊ ပွင့်တော်မူကုန်ပြီ ၊ ပေ ၊ ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် ဗေဒင် ၃ ပုံတို့၏ တဘက်ကမ်းရောက် တတ် မြောက်သော ကဿပမည်သော လုလင်ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရား၏ တရားဒေသနာ တော်ကိုနာရ၍ ကုဋေတသိန်းသောဥစ္စာတို့ကို စွန့်ကြဲခြင်းဖြင့် သံဃာ့အာရမ်ကို ပြုစေပြီး၍ သရဏတို့၌၎င်း သီလတို့၌၎င်း တည်ပြီ ၊ ပေ၊ အနောမ မည်သော မြို့တော်, သုဒိန္ဒမည်သော ခမည်းတော်, စန္ဒာမည်သော မယ်တော်, ပါလိတမည် သော ရဟန္တာ, သဗ္ဗဒဿီမည်သော ရဟန္တာ, သောဘိတမည်သော ရဟန်း, သုဇာတာမည်သော ဘိက္ခုနီ, မဗ္ဗဒိန္ဒမည်သော ဘိက္ခုနီ, (ပိယဂုံရူက္ခော) - ပြင်းပင်။ [“ကကုဓရူက္ခော- ရေခတ်ပင်” ဟုလည်း ရှိ၏။] ပေ၊ ဣတိ- ဤတွင် ပိယဒဿီဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။

x x x x x x x

အဋ္ဌာရသ ကပ္ပသတမတ္တကေ ။ ။ “အဋ္ဌာရသာမိကံ+ ကပ္ပသတံ အဋ္ဌာရသ ကပ္ပ သတံ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ အနက်ပေးလိုက်သည်။ ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ၌ကား “ဣတော အဋ္ဌ ကပ္ပ သတံမိက သဟဿကပ္ပ မတ္တကေ-ကမ္ဘာရှစ်ရာ အလွန်ရှိသော ကမ္ဘာတထောင် ၏ အထက်၌” ဟု ရှိ၏။ သုတ်မဟာဝါ မဟာပဒါနသုတ်၌ကား “ဣတော အဋ္ဌာရသန္ဓံ ကပ္ပသဟဿာနံ ဥပရိ - တသောင်း ရှစ်ထောင်ကုန်သော ကမ္ဘာတို့၏ အထက်၌” ဟု ရှိ၏။

အတ္ထဒဿီဘုရား
ဘုရားအလောင်း ရသေ့

ထို ပိယဒဿီမြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဘို့၌ အတ္ထဒဿီ မည်သော မြတ်စွာဘုရားသည် ပွင့်တော်မူပြီ၊ ပေ၊ ပဌမ အစည်းအဝေး၌ ၉ သန်း ၈ သိန်းကုန်သော ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ပေ၊ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် ကြီးသော တန်ခိုးရှိသော သုသီမ မည်သော ရသေ့ဖြစ်၍ နတ်ပြည်မှ မန္တာရဝ မည်သော ပန်းထီးကို ဆောင်ယူခဲ့၍ မြတ်စွာဘုရားကို ပူဇော်ပြီ ၊ ပေ ၊ သောဘနမည်သော မြို့တော်၊ သာဂရမည်သော ခမည်းတော်၊ သုဒဿနာမည်သော မယ်တော်၊ သန္တမည်သော ရဟန္တာ၊ ဥပသန္တမည်သော ရဟန္တာ၊ အဘယမည်သော ရဟန်း၊ ဓမ္မာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ သုဓမ္မာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ဗောဓိပင်သည် (စမ္ပက ရုက္ခော) စကားပင်၊ပေ၊ဣတိ-ဤတွင် အတ္ထဒဿီဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။

ဓမ္မဒဿီဘုရား
ဘုရားအလောင်း သကြားမင်း

ထို အတ္ထဒဿီမြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဘို့၌ ၊ပေ၊ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် သကြား နတ်မင်းဖြစ်၍ နတ်၌ဖြစ်သော နံ့သာပန်းတို့ဖြင့် ၎င်း၊ နတ်၌ဖြစ်သော တူရိယာတို့ဖြင့်၎င်း ပူဇော်မှုကို ပြုပြီ၊ပေ၊သရဏမည်သော မြို့တော်၊ သရဏမည်သော ခမည်းတော်၊ သုနန္ဒာမည်သော မယ်တော်၊ ပဒုမ မည်သော ရဟန္တာ၊ ဖုဿဒေဝမည်သော ရဟန္တာ၊ သုနေတ္တမည်သော ရဟန်း၊ [သုဒတ္တမည်သောရဟန်း ဟုလည်း ရှိ၏၊] ခေမာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ သဗ္ဗနာမာ မည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ဗောဓိပင်သည် (ရတ္တကံရုက္ခော) သံသတ်ပင်တည်း၊ (ကကုဓရုက္ခောတိပိ)ရေတက်ပင်ဟူ၍၎င်း၊(ဗိမ္ဗိဇာလောတိပိ)မျက်နှာပန်းပင် ဟူ၍၎င်း ဆိုအပ်၏၊ပေ၊ ဣတိ-ဤတွင် ဓမ္မဒဿီဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။ [ဗုဒ္ဓဝံသဋ္ဌကထာ၌ “ဗိမ္ဗိဇာလောတိ ရတ္တကံရဝကရုက္ခော” ဟု တွေ့ရ၏။]

သိဒ္ဓတ္ထဘုရား
ဘုရားအလောင်း ရသေ့

ထို ဓမ္မဒဿီမြတ်စွာဘုရား၏ နေခံအဘို့၌ ဤကမ္ဘာမှ ၉၄ ကမ္ဘာထက်ဝယ် တခုသောကမ္ဘာ၌ တဆူတည်း သာလျှင် ဖြစ်သော သိဒ္ဓတ္ထမည်သော ဘုရားရှင်သည် ပွင့်တော်မူပြီ ၊ပေ၊ ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် (ဥဂ္ဂတေဇော) ထက်မြက် သော တန်ခိုးရှိသော (အဘိညာဗလ သမ္ပန္နော) အဘိညာဉ် အားအစွမ်းနှင့် ပြည့်စုံသော မင်္ဂလမည်သောရသေ့ဖြစ်၍ ကြီးစွာသောဇမ္ဗူ့ သပြေသီးကိုဆောင်ယူ ခဲ့၍ မြတ်စွာဘုရားအား လှူပြီ၊ပေ၊ဝေဘာရမြို့တော်၊ ဇယသေနမည်သော ခမည်း တော်၊ သုဖဿာမည်သော မယ်တော်၊ သမ္ပလမည်သော ရဟန္တာ၊ သုမိတ္တ မည်သော ရဟန္တာ၊ ရေဝတမည်သော ရဟန်း၊ သီဝလာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ [“သီလာ” ဟုလည်း ရှိ၏။] သုရာမာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ [“သုရာ” ဟုလည်း ရှိ၏။] မဟာလှေခါးဗောဓိပင်တည်း၊ပေ၊ဣတိ-ဤတွင် သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင် အပြီးတည်း။

တိဿဘုရား
ဘုရားအလောင်း ရသေ့

ထိုသိဒ္ဓတ္ထမြတ်စွာဘုရား၏နောက်အဘို့၌ ဤကမ္ဘာမှ ၉၂ ကမ္ဘာထက်၌ တိဿမည်သော ဘုရားရှင်၊ ဖုဿမည်သော ဘုရားရှင် ဟု တခုသော ကမ္ဘာ၌ ၂ ဆူသော ဘုရားရှင်တို့သည် ပွင့်တော်မူကုန်ပြီ။ ပေ။ ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် များသော စည်းစိမ် ဥစ္စာရှိသော များသော အခြံအရံရှိသော သုဇာတမည်သော မင်းဖြစ်၍ ရသေ့ ရဟန်းအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ပြီးလျှင် ကြီးသော တန်ခိုးရှိသူ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်၍ ဘုရားပွင့်တော်မူပြီ ဟု ကြားရ၍ နတ်၌ဖြစ်သော မန္ဒာရဝပန်း၊ ပဒုမ္မာကြာပန်း၊ ပင်လယ်ကသစ်ပန်းတို့ကို ယူ၍ ပရိသတ် ၄ ပါးတို့၏ အလယ်၌ ကြွသွားတော်မူသောမြတ်စွာဘုရားကို ပူဇော်ပြီ။ ကောင်းကင်၌ ပန်းဗိတာန် (မျက်နှာကြက်) ဖြစ်၍ တည်ပြီ။ ပေ။ ခေမမည်သော မြို့တော်၊ ဇနသန္ဓမည်သော ခမည်းတော်၊ ပဒုမာမည်သော မယ်တော်၊ မြဟ္မဒေဝ မည်သော ရဟန္တာ၊ ဥဒယမည်သော ရဟန္တာ၊ သုမင်္ဂလမည်သော ရဟန်း၊ ဖုဿာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ သုဒတ္တာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ပဒေါက်ဗောဓိပင်။ ပေ။ ဣတိ-ဤတွင် တိဿဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။

ဖုဿဘုရား
ဘုရားအလောင်း ရဟန်းပြု

ထို တိဿ မြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဘို့၌ ဖုဿမည်သော မြတ်စွာဘုရားသည် ပွင့်တော်မူပြီ။ ပေ။ ဒုတိယ အစည်းအဝေး၌ ပဏ္ဍာသံ (ဘိက္ခုသတသဟဿာနိ) သိန်းပေါင်း ၅၀ သော ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ။ တတိယအစည်းအဝေး၌ ဒုတ္တိံသ (ဘိက္ခုသတ သဟဿာနိ) ၃ သန်း ၂ သိန်းသော ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ။ ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် ဝိဇိတာဝိမည်သောမင်းဖြစ်၍ ကြီးစွာသော မင်းစည်းစိမ်ကို စွန့်၍ မြတ်စွာဘုရား၏အထံတော်၌ ရဟန်းပြု၍ ပိဋက ၃ ပုံတို့ကို သင်ယူပြီးလျှင် များစွာသော လူအပေါင်းအား ဓမ္မကထာကို ဟောပြီ။ သီလပါရမီကိုလည်း ဖြည့်ပြီ။ ပေ။ ကာသိမည်သော မြို့တော်၊ ဇယသေနမည်သော ခမည်းတော်၊ သိရိမာမည်သော မယ်တော်၊ သုရက္ခိတမည်သော ရဟန္တာ၊ ဓမ္မသေနမည်သော ရဟန္တာ၊ သဘိယမည်သော ရဟန်း၊ စာလာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ဥပစာလာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ရှစ်ရှားဗောဓိပင်။ ပေ။ ဣတိ-ဤတွင် ဖုဿဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။

ဝိပဿီဘုရား
ဘုရားအလောင်း နဂါးမင်း

ထို ဖုဿမြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဘို့၌ ဤကမ္ဘာမှ ၉၁ ကမ္ဘာထက်၌ ဝိပဿီ မည်သော ဘုရားရှင်သည် ထင်ရှား ပွင့်တော်မူပြီ။ ပေ။ ဒုတိယ အစည်းအဝေး၌ ရဟန်းတသိန်းသည် (ဖြစ်ပြီ)။ တတိယ အစည်းအဝေး၌ ၈ သောင်းသော ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ။ ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် ကြီးသော တန်ခိုးရှိသော ကြီးသော အာနုဘော်ရှိသော အတုလမည်သော နဂါးမင်းဖြစ်၍

ရတနာ ၇ ပါးတို့ဖြင့် စီအပ်သော ရှေ့အတိပြီးသော ကြီးစွာသော အင်းယျှင်ကို မြတ်စွာဘုရားအား လှူပြီ။ပေ၊ဗန္ဓုမတီမည်သော မြွေတော်၊ဗန္ဓုမမည်သော ခမည်းတော်၊ ဗန္ဓုမတီမည်သော မယ်တော်၊ ခဏ္ဍမည်သော ရဟန္တာ၊ တိဿမည်သော ရဟန္တာ၊ အသောကမည်သော ရဟန်း၊ စန္ဒာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ စန္ဒမိတ္တာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ သခွတ်ဗောဓိပင်။ပေ၊ ကိုယ်ရောင်တော်သည် အခါခပ်သိမ်း ၇ ယူဇနာတို့တိုင်တိုင် ဖြန့်၍တည်ပြီ။ပေ၊ဣတိ-ဤတွင် ဝိပဿီဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။[“ပါဠိ-သခွတ်ပင်” ဟု ရှေးကပေးရိုးရှိ၏။ပကာရေန ဣတိ ရတ္တဝဏ္ဏေန ဘဝတိတိဝါ ပါဠိလိ၊ ပုပ္ဖါနိ ရတ္တဝဏ္ဏတာယ ပါဠိလိတိ ဝေါဟာရော- အပဒါန်အဋ္ဌကထာ၊ ပါဠိလိတိ တဗ္ဗပုပ္ဖုရက္ခံ။- ဘလ္လာတိယဇာတ် ဒီကာ၊ ဤအဋ္ဌကထာ ဒီကာတို့ကိုထောက်ဆ၍ “ကသစ်ပင်” ဟု အနက်ပေးဘို့ရန် ဝဏ္ဏိ၌ ဆုံးဖြတ်ထားသည်။]

သိခိဘုရား
ဘုရားအလောင်းမင်း ထို ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဆို၌ ဤကမ္ဘာမှ ၃၁ ကမ္ဘာထက်၌ သိခိဘုရားရှင်၊ ဝေဿဘူဘုရားရှင်ဟု ၂ ဆူသောဘုရားရှင်တို့သည် ပွင့်တော်မူကုန်ပြီ။ပေ၊ ဒုတိယ အစည်းအဝေး၌ ရှစ်သောင်းသောရဟန်းတို့သည် (ဖြစ်ကုန်ပြီ)၊ တတိယအစည်းအဝေး၌ သတ္တတိ (သဟဿာနိ) ၇ သောင်းသောရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ။ ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် အရိန္ဒမ မည်သောမင်း ဖြစ်၍ ဘုရား အမှူးရှိသော ဘိက္ခုသံဃာအား သင်္ကန်းနှင့်တကွဖြစ်သော ကြီးစွာသော အလှူကိုဖြစ်စေ၍ ၇ ပါးသောရတနာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ဆင်ရတနာကိုပေးလှူ၍၊ ဆင်ပမာဏရှိသည်ကို ပြု၍ အပ်သောဘဏ္ဍာကို လှူပြီ။ [ပဌမ ဆင်ရတနာလှူပြီးနောက် ရဟန်းတို့အား မအပ်သောကြောင့် ဆင်ပမာဏရှိသော ကပ္ပိယဘဏ္ဍာကို အစားလှူပြီ- ဟုလှို။]ပေ၊ အရုဏဝတီမည်သော မြွေတော်၊ အရုဏဝါမည်သော ခမည်းတော်၊ ပကာဝတီမည်သော မယ်တော်၊ အဘိဘူမည်သော ရဟန္တာ၊ သမ္ဘဝမည်သော ရဟန္တာ၊ ခေမင်္ဂရမည်သော ရဟန်း၊ သခိလာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ပဒုမာမည်သော ဘိက္ခုနီ။ပေ၊သရက်ဖြူဗောဓိပင်။ပေ၊ဣတိ - ဤတွင် သိခိဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။

ဝေဿဘူဘုရား
ဘုရားအလောင်း ရဟန်းပြု ထို သိခိမြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဆို၌ ဝေဿဘူ မည်သော မြတ်စွာဘုရားသည် ပွင့်တော်မူပြီ။ပေ၊ ဒုတိယ အစည်းအဝေး၌ သတ္တတိ (ဘိက္ခု သဟဿာနိ) ၇ သောင်းသော ရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ။ တတိယ အစည်းအဝေး၌ သဗ္ဗိ(ဘိက္ခု သဟဿာနိ) ၆ သောင်းသောရဟန်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်ပြီ။ ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် သုဒနဿနမည်သောမင်း ဖြစ်၍ ပေ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အထံတော်၌ ရဟန်းပြုပြီး၍ အာစာရဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသည် ဘုရားရတနာ၌ (စိတ္တိ

ကာရပိတိဗဟုလော) များသော အရိုအသေပြုခြင်း နှစ်သက်ခြင်းရှိသည် ဖြစ်ပြီ၊ ပေ၊ အနောမမည်သော မြို့တော်၊ သုပ္ပတိတမည်သော ခမည်းတော်၊ ယသဝတီ မည်သော မယ်တော်၊ သောဏမည်သော ရဟန္တာ၊ ဥတ္တရမည်သော ရဟန္တာ၊ ဥပသန္တမည်သော ရဟန်း၊ ရာမာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ သာလာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ [“သမာလာ” ဟုလည်း ရှိ၏။] အင်ကြင်းဗောဓိပင်၊ ပေ၊ ဣတိ-ဤတွင် ဝေဿဘူ ဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။

**ကကုသန်ဘုရား
ဘုရားအလောင်း ရဟန်းပြု**

ထို ဝေဿဘူမြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဘို့၌ ဤ ဘဒ္ဒကမ္ဘာဝယ် ကကုသန်၊ ကောဏာဂုဏ်၊ ကဿပ၊ ငါတို့၏ဘုရား ဟု ငှ ဆူကုန်သော ဘုရားရှင်တို့ သည် ပွင့်တော်မူကုန်ပြီ။ ကကုသန်ဘုရားရှင်၏ တကြိမ်သော သာဝကသန္နိပါတ သည် ဖြစ်ပြီ။ ထိုသာဝက သန္နိပါတ၌ ငှ သောင်းကုန်သော ရဟန်းတို့သည် ဖြစ် ကုန်ပြီ။ ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် ခေမမည်သော မင်းဖြစ်၍ ဘုရားအမှူး ရှိသော ရဟန်းအပေါင်းအား သပိတ်သင်္ကန်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော ကြီးစွာသော အလှူကို၎င်း၊ မျက်စဉ်းအစရှိသော ဆေးတို့ကို၎င်း၊ ပေးလှူ၍ မြတ်စွာဘုရား၏ တရားဒေသနာတော်ကို နာရ၍ ရဟန်းပြုပြီ။ ပေ၊ ခေမမည်သော မြို့တော်၊ အဂ္ဂိဒတ္တ မည်သော ပုဏ္ဏားသည် ခမည်းတော် ဖြစ်ပြီ။ ဝိသာခါမည်သော ပုဏ္ဏားမသည် မယ်တော် ဖြစ်ပြီ။ ဝိရမည်သော ရဟန္တာ၊ သဒ္ဓိဝမည်သော ရဟန္တာ၊ ဗုဒ္ဓိဇ မည်သော ရဟန်း၊ သာမာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ စမ္ပာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ [ရမ္ဘာ ဟုလည်း ရှိ၏။] ကြီးစွာသော ကုတ္တိရဗောဓိပင်၊ ပေ၊ ဣတိ - ဤတွင် ကကုသန် ဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။

**ကောဏာဂုဏ်ဘုရား
ဘုရားအလောင်း ရဟန်းပြု**

ထို ကကုသန် မြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဘို့၌ ကောဏာဂုဏ် မည်သော မြတ်စွာဘုရားသည် ပွင့်တော်မူပြီ။ ပေ၊ ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်း သည် ပဗ္ဗတမည်သော မင်းဖြစ်၍ အမတ်အပေါင်း ခြံရံအပ်သည်ဖြစ်၍ မြတ်စွာ ဘုရား အထံတော်သို့သွား၍ တရားဒေသနာတော်ကို နာရ၍ ဘုရားအမှူးရှိသော ရဟန်းအပေါင်းကို ပင့်ဖိတ်၍ ကြီးစွာသော အလှူကို ဖြစ်စေ၍ ပတ္တုဏ်တိုင်း စိန် တိုင်း၌ဖြစ်သော အဝတ်၊ ပိုးချည် အဝတ်၊ ကမ္မလာ၊ ဘွဲဖြူအဝတ် တို့ကို၎င်း၊ ရှေ့ခြေနင်းကို၎င်း လှူ၍ မြတ်စွာဘုရား၏ အထံ၌ ရဟန်းပြုပြီ။ ပေ၊ သောဘဝတီ မည်သော မြို့တော်၊ ယညဒတ္တမည်သော ပုဏ္ဏားသည် ခမည်းတော်ဖြစ်ပြီ။ ဥတ္တရာ မည်သော ပုဏ္ဏားမသည် မယ်တော်ဖြစ်ပြီ။ ဘိယျသမည်သော ရဟန္တာ၊ [ဘိယျော သ ဟုလည်း ရှိ၏။] ဥတ္တရမည်သော ရဟန္တာ၊ သောတ္ထိဇမည်သော ရဟန်း၊ သမုဒ္ဒါမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ဥတ္တရာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ရေသဖန်းဗောဓိပင်၊ ပေ၊ ဣတိ-ဤတွင် ကောဏာဂုဏ်ဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။

ကဿပဘုရား
ဘုရားအလောင်း ရဟန်းပြု

ထို ကောဏာဂုဏ် မြတ်စွာဘုရား၏ နောက်အဘို့၌ ကဿပမည်သော မြတ်စွာဘုရားသည် ပွင့်တော် မူပြီ။ပေ။ထိုအခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် ဇောတိ ပါလမည်သော လုလင်ဖြစ်၍ ဗေဒင် ၃ ပုံတို့၏ တဘက်ကမ်းရောက် တတ်မြောက် သည်ဖြစ်၍ မြေအပြင်၌၎င်း ကောင်းကင်၌၎င်း ထင်ရှားသော ယဋိကာရအိုးထိန်း သည်၏ မိတ်ဆွေဖြစ်ပြီ။ ထို ဇောတိပါလ လုလင်သည် ထို ယဋိကာရ အိုးထိန်း သည်နှင့် အတူ မြတ်စွာဘုရားကို ချဉ်းကပ်၍ တရားဒေသနာတော်ကို နာရ၍ ရဟန်းပြုပြီး၍ အားထုတ်အပ်သော ဝိရိယရှိသည်ဖြစ်၍ ၃ ပုံသော ပိဋကတို့ကို သင်ယူပြီး၍၊ ဝတ္တာ - ပြောဟောတတ်သည်။ ဟုတ္တာ၊ ဝတ္တသမ္ပတ္တိယာ - ဝတ် အကျင့်၏ ပြည့်စုံခြင်းဖြင့် ဘုရားသာသနာတော်ကို တင့်တယ်စေ၏။ ပေ။ ဇောတ မည်သော မြို့တော်၊ မြဟ္မဒတ္တမည်သောပုဏ္ဏားသည် ခမည်းတော်ဖြစ်ပြီ။ ဓနဝတီ မည်သော ပုဏ္ဏားမသည် မယ်တော်ဖြစ်ပြီ။ တိဿမည်သောရဟန္တာ၊ ဘာရဒွါဇ မည်သော ရဟန္တာ၊ သဗ္ဗမိတ္တမည်သော ရဟန်း၊ အနုဠာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ဥရုဝေဠာမည်သော ဘိက္ခုနီ၊ ပညောင် ဗောဓိပင်၊ ကိုယ်တော်သည် အတောင် ၂၀ အမြင့်ရှိသည်ဖြစ်ပြီ။ အသက်တော်သည် အနှစ် ၂ သောင်းတို့တည်း။ ဣတိ- ဤတွင် ကဿပဘုရားရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အပြီးတည်း။

နိယတဗျာဒိတ်ရအင်္ဂါ

ပန-ဆက်၊ တဿ ဘဂဝတော-ထို ကဿပမြတ်စွာဘုရား၏၊ ဩရဘာဂေ- ဤမှာဘက်၌၊ ဣမံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ - ဤ မြတ်စွာဘုရားကို၊ ထပေတွာ - ထား၍၊ အညော-ဤ မြတ်စွာဘုရားမှ တပါးသော၊ ဗုဒ္ဓေါနာမ-ဘုရားမည်သည်၊ နတ္ထိ- မရှိတော့၊ ပန-ဆက်၊ ဣတိ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောအစဉ်ဖြင့်၊ ဒီပင်္ကရာဒိနံ-ဒီပင်္ကရာ အစရှိကုန်သော၊ စတုရီသတိယာ-၂ ကျိပ် ၄ ဆူသော၊ ဗုဒ္ဓါနံ-ဘုရားရှင်တို့၏၊ သန္တိကေ- အထံတော်၌၊ လဒ္ဓဗျာကရဏော- ရအပ်ပြီးသော ဗျာဒိတ်ရှိသော၊ (ဗျာဒိတ်ရပြီးသော)၊ ဗောဓိသတ္တော- ဘုရားအလောင်းသည်၊ [“ဝေဿန္တ ရတ္တ ဘာဝါ အာဂမိ ” သို့ လှမ်းစပ်၊ ယေကိုလည်း “ ဓမ္မာ ဒိဋ္ဌာ ” ၌ ဓမ္မာနှင့်တွဲ။]

x x x x x x x x

စတုရီသတိယာ၊ပေ။လဒ္ဓဗျာကရဏော။ ။ ၂ ကျိပ် ၄ ဆူသော ဘုရားရှင်တို့၏ အထံတော်၌ ဗျာဒိတ်ခံရာဘဝတို့တွင် ရဟန်းဘဝဖြင့် ၉ ဘဝ၊ ရသေ့ဘဝဖြင့် ၅ ဘဝ၊ မြားဟွံဏ ၂ ဘဝ၊ ကဿပလုလင် ၁ ဘဝ၊ မင်း ၂ ဘဝ၊ လူဝတ်ကြောင် ၅ ဘဝ၊ သကြားမင်း တဘဝ၊ ယက္ခသေနာပတိ တဘဝ၊ နဂါးမင်း ၂ ဘဝ၊ ခြင်္သေ့ တဘဝတို့ ဖြစ်ကြသည်။ [ဒီပင်္ကရာဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူရာကမ္ဘာ၌ ဒီပင်္ကရာဘုရားရှင် မပွင့်မီ တဏှက်ရ၊ မေဓင်္ကရ၊ သရဏက်ရဟူသော ၃ ဆူသောဘုရားရှင်တို့ ပွင့်တော်မူကြ၏။ ထို ၃ ဆူ၏ အထံတော်၌ ဗျာဒိတ်ခံရသောကြောင့် ဤ ဗုဒ္ဓဝင်၌ မပြုကြ၊ ထို ၃ ဆူနှင့် တကွ ဂေါတမဗုဒ္ဓရှင်တော်ပါပေါင်း၍ “ ၂ ကျိပ် ရှစ်ဆူ ” ဟု အမှတ်ပြုကြသည်။]

အနေန- ဤ ဘုရားအလောင်းသည်၊ မနုဿတ္တံ၊ပေ၊သမိဇ္ဈတီတိ- မနုဿတ္တံ၊ပေ၊
 သမိဇ္ဈတီ ဟူကုန်သော၊ အဋ္ဌ-ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ဣမေဓမ္မေ-ဤဂုဏ်တို့ကို၊ [ရှေး
 နိဿယ၌ “ဤတရားတို့ကို” ဟု ပေး၏။] သမောဓာနေတွာ-ပေါင်းစု၍၊ ဒီပင်္ကရ
 ပါဒမူလေ-ဒီပင်္ကရမြတ်စွာဘုရား၏ခြေတော်ရင်း၌၊ကတဘာဘိနိဟာရေန-ပြုအပ်
 ပြီးသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့ ရှေးရှုဆောင်ကြောင်း ဆုတောင်းခြင်းရှိသည်၊ (သဗ္ဗ
 ညုတဉာဏ်သို့ ရှေးရှုဆောင်ကြောင်း ဆုတောင်းမှုကိုပြုပြီးသည်၊ (ဟုတွာ)၊ဟန္တ
 ၊ပေ၊ဣတော စိတောတိ-ဟူ၍၊ ဥဿာဟံ-အားတက်သရောက်၊ ကတွာ- ပြုပြီး၍၊
 ဝိစိနန္တော ၊ပေ၊ ဒါနပါရမိန္ဒိ - ဝိစိနန္တော ၊ပေ၊ဒါနပါရမိံ ဟူကုန်သော၊ ဒါန
 ပါရမိတာဒယော-ဒါနပါရမိအစရှိကုန်သော၊ဗုဒ္ဓကရာ-ဘုရားအဖြစ်ကို ပြုတတ်
 ကုန်သော၊ ယေ ဓမ္မာ - အကြင် ပါရမိတရားတို့ကို၊ ဒိဋ္ဌာ - မြင်အပ်ကုန်ပြီ၊ တေ
 (ဓမ္မေ)-ထိုပါရမိတရားတို့ကို၊ ပူရေန္တော-ဖြည့်ကျင့်လျက်၊ ယာဝ ဝေဿန္တရတ္တ
 ဘာဝါ-ဝေဿန္တရာမင်း၏ အတ္တဘောတိုင်အောင်၊ အာဂမိ-ရောက်လာပြီ။

မနုဿတ္တံ - လူ၏အဖြစ်၎င်း၊ ဝါ- လူဘဝကိုရခြင်း၎င်း၊ လိင်္ဂသမ္ပတ္တိ-လိင်၏
 ပြည့်စုံခြင်း၎င်း၊ ဝါ-ပုလ္လိင်ဖြစ်ခြင်း၎င်း၊ ဟေတု- တိဟိတ် ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်း
 ၎င်း၊ သတ္တာရဒဿနံ - သက်တော်ထင်ရှား မြတ်စွာဘုရားကို ဖူးမြင်ရခြင်း၎င်း၊

x x x x x x x

တိုက်တွန်းချက်။ ။ ဝါတို့ ဘုရားအလောင်း၏ ဗျာဒိတ်ခံရာ ၄ အသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာ
 တသိန်းကာလဝယ် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် ၂၄ ကြိမ်သာထွန်းပေါ်ခဲ့၏။ ထို ၂၄ ကြိမ်
 တွင်လည်း ဘုရားအလောင်းတော်သည် ရဟန်းဘဝကို ၉ ဘဝမျှသာ ရတော်မူခဲ့၏။
 ထို့ကြောင့် ယခုအခါ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ နောက်ပိုင်းသာသနာဝယ် ရဟန်းပြုသူတို့ကလည်း
 မိမိရဟန်းဘဝကို အမြတ်တနိုးထား၍၎င်း၊ သာသနာ့ဒါယကာ ဒါယိကာမဖြစ်သူတို့က
 လည်း သာသနာတော်ကို အမြတ်တနိုးထား၍၎င်း၊ ကြံခဲလှသော ဤ သာသနာတော်
 ဝယ် အသီးအသီး ဝိဝဇ္ဇနိဿိတ ကောင်းမှုပါရမီများကို၎င်း ဝိပဿနာဘာဝနာကို၎င်း
 ကြိုးစားသင့်ကြပါသတည်း။

မနုဿတ္တံ ။ ။ ဗုဒ္ဓဟူသည် လူဇာတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ထူးတည်း။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓ
 အဖြစ်ကို တောင်းတရာ၌ လူသားအဖြစ်ဖြင့်သာ တောင်းတ၍ ပြည့်စုံနိုင်သည်။ ထို့ပြင်-
 “မဒနာ + ဥဿန္တံ ဧတေသံတိ မနုဿာ” နှင့်အညီ ထက်မြက်သောစိတ် ရှိသူသာ ဗုဒ္ဓ
 အဖြစ်ကို တောင့်တ၍ ပြည့်ဝနိုင်၏။ လူ့ဘဝကား နတ်တို့ထက်ပင် သတိလည်ကောင်း
 သူရဘာဝ (ရဲရင့်သော) သတ္တိလည်း ရှိ၍ ထက်မြက်သောစိတ်လည်း ရှိရာဘဝတည်း။
 ထို့ကြောင့် နိယတဗျာဒိတ်ရဘို့ အင်္ဂါတွင် မနုဿတ္တံ (လူ့ဘဝ) ကို ထည့်ရသည်။ ထို
 လူ့ဘဝဟူသည်လည်း ဗုဒ္ဓ , ပစ္စေကဗုဒ္ဓ , အရိယာသာဝကတို့ ဖြစ်နိုင်ရာ ဇမ္ဗူဒိပ်၌
 လူ့ဘဝတည်း။

အင်္ဂုတ္တိရ် ။ ။ တီဟိ ဘိက္ခဝေ ဌာနေဟိ ဇမ္ဗူဒီပိကာ မနုဿာ ဥတ္တရကုရုကေစ
 မနုဿေ အဓိဂဏ္ဍန္တိ , ဒေဝေစ တာဝတံသေ၊ ကတမေဟိ တီဟိ၊ သူရာ , သထံမန္တော ,
 ဣဓ မြဟ္မစရိယဝါသော။—နဝကနိပါတ် , သတ္တာဝါသဝဂ်။

ပဗ္ဗဇ္ဇာ - ရသေ့ ရဟန်း၏အဖြစ်၎င်း၊ ဂုဏသမ္ပတ္တိ - ဈာန်အဘိညာဉ် ဟူသော ဂုဏ်၏ပြည့်စုံခြင်း၎င်း၊ အဓိကာရောစ-မြတ်စွာဘုရားအထံတော်၌ လွန်လွန်ကဲကဲ ပြုအပ်သော ကောင်းမှု၎င်း၊ ဆန္ဒတာ-ဘုရားဖြစ်ဘို့ရန် ထက်သန်သောဆန္ဒတော်

x x x x x x x

လိင်္ဂသမ္ပတ္တိ။ ။ “ လိင်္ဂ ” ဟု သာမညဆိုအပ်သော်လည်း သမ္ပတ္တိကိုထောက်၍ ပုရိသလိင်္ဂကိုသာ ယူရသည်။ မှန်၏— ထို ပုရိသလိင်္ဂနှင့် ပြည့်စုံသူတို့သာ ဉာဏ်ရည် ဉာဏ်သွားနှင့် စိတ်နေစိတ်ထား ကြီးမားကြ၏။ ထို့ကြောင့် စကြာမင်းအဖြစ်၊ သကြား မင်းအဖြစ်၊ ဘုရားအဖြစ်စသော ကြီးကျယ်သောရာထူးတို့သည် ပုရိသလိင်္ဂ ရှိသူတို့နှင့် သာ ထိုက်တန်ရကား ဘုရားဖြစ်ဘို့ရန် ဆုပန်သောအခါလည်း ယောက်ျားမြတ်တို့သာ ပြည့်စုံနိုင်သည်။ [ဤစကားဖြင့် “ မိန်းမသားတို့ ဘုရားဆု မတောင်းထိုက် ” ဟု မယူ ဆရာ၊ နိယတဗျာဒိတ်ရသော ဘဝ၌သာ ယောက်ျားဖြစ်နေဘို့ လိုသည်။]

ဟေတု။ ။ဋီကာ၌“ တိဟေတုက ပဋိသန္ဓိတာ ” ဟု ဖွင့်၏။ “ဟေတု” အရ တိဟိတ် ပဋိသန္ဓေကို ယူစေလိုသည်။ ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ၌ကား “ ပုရိသသာပိ တသ္မိံ အတ္တ ဘာဝေ အရဟတ္တပုတ္တိယာ ဟေတုသမ္ပန္နသေဝ ပတ္ထနာ သမိဇ္ဈတိ၊ နော ဣတရဿ ” ဟု ဆို၏။ ထို နိယတဗျာဒိတ် ရမည့်ဘဝ၌ ရဟန္တာဖြစ်နိုင်လောက်သော အကြောင်း ပါရမီများ ရှိနေခြင်းကို “ဟေတု” ဟု ဆိုလိုသည်။ ဥပမာ - သုမေဓာရသေ့သည် ထို ဘဝ၌ နိဗ္ဗာန်ကိုယူလိုလျှင် ဒီပင်္ကရာဘုရားရှင်၏ သာဝကအဖြစ်ဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်နိုင် လောက်အောင် အကြောင်းပါရမီ စုံညီနေခြင်းကဲ့သို့တည်း။ [“ ဂုဏသမ္ပတ္တိ ” အရ၌ ပြုအပ်လတံသော အဘိညာဉ်သမာပတ်ရသူဖြစ်လျှင် တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ နေကြောင်းမှာ ယုံမှားဘွယ်မရှိတော့ရကား အဋ္ဌကထာဖွင့်ပုံက သာ၍ သဘာဝကျပေသည်။]

သတ္တာရဒဿနံ။ ။သက်တော်ထင်ရှား မြတ်စွာဘုရားအထံ၌ ဆုပန်မှသာ ပြည့်စုံ နိုင်၊ ဗျာဒိတ်လည်း ရနိုင်၏။ စေတီတော်၊ ဆင်းတုတော်၊ ဗောဓိပင်၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ရဟန္တာစသော ပုဂ္ဂိုလ်များအထံ၌ ဆုပန်လျှင် ဗျာဒိတ်မရနိုင်။ ဘာကြောင့်နည်း— ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စသည်တို့မှာ ထို ဆုပန်သူ၏ကံကို (မည်သည့် အဆင့်အတန်း ရှိသည်ဟု) ခွဲခြားဝေဘန်နိုင်သော “ကမ္မဝိဘင်္ဂဉာဏ်” မရှိသောကြောင့်တည်း။ [သတ္တာရဒဿနံ၌ ရုပ်ပြီးပုံကို ကစွည်းဘာသာဋီကာ အညေသွားရတ္တံသုတ်၌ ရှုပါ။]

ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ ။ဘုရားဖြစ်ရာဘဝ၌ ရဟန်းပြုပြီးမှ ဘုရားဖြစ်ကြရသောကြောင့် ဘုရား ဆုပန်ရာဘဝ၌လည်း ကံနှင့် ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်သော ရသေ့ဘဝ၊ သို့မဟုတ် ရဟန်းဘဝ၌သာ ဆုပြည့်စုံနိုင်၏။ လူဝတ်ကြောင်ဘဝ စသည်တို့၌ ဆုမပြည့်စုံနိုင်။ ဘာကြောင့်နည်း။ - လာလတံသော ဂုဏသမ္ပတ္တိ မရှိနိုင်သောကြောင့်တည်း။

ဂုဏသမ္ပတ္တိ ။ ။ ရသေ့ရဟန်း ဖြစ်စေကာမူ ဈာန်အဘိညာဉ် ရသူမဟုတ်လျှင် မပြည့်စုံသေး။ ဈာန်အဘိညာဉ်ရ၍ ကိလေသာ အညစ်အကြေးတို့မှ ဝိက္ခမ္ဘန ပဟာန်ဖြင့် ကင်းဝေးနေသူဖြစ်မှသာ နိယတဗျာဒိတ် ရနိုင်သည်။

အဓိကာရော။ ။ [အဓိ - လွန်လွန်ကဲကဲ၊ ကာရ - ပြုအပ်သော ကောင်းမှု၊] သုမေဓာ၏ အသက်ကို စွန့်လျက် ကိုယ်ကို တံတားခင်းခြင်း ဟူသော ကောင်းမှုကဲ့သို့ သော ကောင်းမှုကို ပြုသူမှလည်း နိယတဗျာဒိတ် ရနိုင်သည်။

၎င်း၊ [ဆန္ဒောယေဝ + ဆန္ဒတာ၊] (ဣတိ- သို့၊) အဋ္ဌဓမ္မ သမောဓာနာ- ရှစ်ပါး သော ဂုဏ်တို့၏ပေါင်းဆုံခြင်းကြောင့်၊ အဘိနိဟာရော- (စိတ်ကို သဗ္ဗညုတဉာဏ် သို့ ရှေးရှုဆောင်ကြောင်း) ဆုတောင်းမှုသည်၊ သမိဇ္ဈတိ-ပြည့်စုံနိုင်၏။

နိယတဗျာဒိတ်ရ အကျိုး

စ-ဆက်၊ အာဂစ္ဆန္တာ-လာလသော်၊ (“တေ အာနိသံသ အဓိဂတိံဘဝ အာဂတော” ဌှစပ်၊) ကတာဘိနိဟာရာနံ - ပြုအပ်ပြီးသော ဆုတောင်းမှု ရှိကုန် သော၊ (ဆုတောင်းမှုကိုပြုပြီးကုန်သော၊) ဗောဓိသတ္တာနံ- ဘုရားအလောင်းတို့၏၊ ဧဝံ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နာ၊ ပေ၊ သဗ္ဗပါရမီတိ-ဧဝံ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နာ၊ ပေ၊ သဗ္ဗပါရမီ ဟူ၍၊ ယေ တေ အာနိသံသာ-အကြင် အကျိုးအာနိသင်တို့ကို၊ ဝဏ္ဏိတာ- ဖွင့်ဆိုအပ်ကုန်ပြီ၊ တေ အာနိသံသ-ထို အကျိုးအာနိသင်တို့ကို၊ အဓိဂတိံဘဝ- ရတော်မူ၍သာလျှင်၊ အာဂတော-လာတော်မူခဲ့ပြီ။

ဧဝံ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နာ - အလုံးစုံသော အင်္ဂါ ၈ ပါး နှင့် ပြည့်စုံကုန်သော၊ ဗောဓိယာ - အရဟတ္တမဂ် ဉာဏ် , သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်၌၊ နိယတာ- မြဲကုန်သော၊ နရာ - ဘုရားအလောင်းတို့သည်၊ (တနည်း၊) နိယတာ နရာ-နိယတဗျာဒိတ်ရ ဘုရားအလောင်းတို့သည်၊ ကပ္ပကောဋိသတေဟိပိ - ကမ္ဘာ ကုဋေအရာတို့ဖြင့်သော်မှလည်း၊ (အပိကား သမ္ဘာနာ၊) ဒီဃံ- ရှည်စွာသော၊ အဒ္ဓါနံ-ကာလပတ်လုံး၊ သံသရံ သံသရန္တာ - ကျင်လည်ရကုန်လသော်၊ (ဝစန ဝိပလ္လာသ, တနည်း ယောဝိဘတ်ချေ၊) အဝိစိမ္မိ- အဝိစိငရဲ၌၊ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ-မဖြစ် ကြရကုန်၊ လောကန္တရေသုစ-လောကန္တ ရိက် ငရဲတို့၌လည်း၊ တထာ-ထို အတူ

x x x x x x x

ဆန္ဒတာ။ ။ဘုရားဖြစ်ဘို့ရန် စိတ်ဆန္ဒ အလွန်ထက်သန်မှလည်း နိယတဗျာဒိတ် ရနိုင်၏။ စိတ်ဆန္ဒ ထက်သန်ပုံမှာ - စကြာဝဠာတခုလုံး ပြည့်နေသော ရေပြင်ကြီးကို လက်ပစ်ကူး၍ သွားနိုင်သူမှ, တနည်း-စကြာဝဠာတခုလုံး ပြည့်နေသော မီးကျိုးတွေကို ခြေဖြင့်နင်း၍ သွားနိုင်သူမှ နိယတဗျာဒိတ်ရမည်ဟု ဆိုလျှင် ထိုရေပြင်ကို ကူးသွားဝံ့သူ, ထို မီးကျိုးတွေကို နင်းသွားရသူ ဖြစ်ရမည်။

ဂဏယေ စက္ကဝါဠံ သော, စန္ဒနာယပိ သီတလံ၊
သမ္မောဓိသတ္တဟဒယော, ပဒိတ္တင်္ဂါရ ပုရိတံ။....အလင်္ကာ။

ဗောဓိယာ နိယတာ။ ။“သစာယံ ဗုဒ္ဓတ္တကာရကေ ဓမ္မေ ပူရေတံ သတ္တုဏေ ယံ, အနာဂတေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝေယံ” ဟု ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူလျှင် “ ပါရမီဖြည့်နိုင်မှသာ ဗုဒ္ဓဖြစ်စရာရှိ၏”ဟု မိန့်တော်မူရာရောက်သောကြောင့် ထို ဗျာဒိတ်တော်သည် နိယတ မဟုတ်၊ “အယံ အနာဂတေ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတံ” ဟု မိန့်တော်မူအပ်သော ဗျာဒိတ် တော်သာ “ဗုဒ္ဓဖြစ်လိမ့်မည်” ဟု ကေန် မိန့်တော်မူသောကြောင့် နိယတဖြစ်သည်။ ထိုသို့ နိယတဗျာဒိတ်ရသော အလောင်းတော်များကို “ ဗောဓိယာ နိယတာ နရာ”ဟု ဆိုသည်။

မဖြစ်ကြရကုန်၊ ဒုဂ္ဂတိံ - အပါယ်ဒုဂ္ဂတိံ၊ ဥပပဇ္ဇန္တာပိ - ဖြစ်ရပါကုန်သော်လည်း၊ နိဇ္ဈာမတဏှာ- နိဇ္ဈာမတဏှိက ပြိတ္တာတို့သည်၎င်း၊ (တကိုယ်လုံး မီးလောင်အပ်သဖြင့် တတ်မက်ခြင်း တဏှာမရှိသော ပြိတ္တာတို့သည်၎င်း၊) ခုပိပါသာ-ခုပိပါသပြိတ္တာတို့သည်၎င်း၊ (အမြဲဆာလောင်မွတ်သိပ်နေရသော ပြိတ္တာတို့သည်၎င်း၊) ကာလကဉ္စိကာ-ကာလကဉ္စိက အသုရာတို့သည်၎င်း၊ နဟောန္တိ-မဖြစ်ကြရကုန်၊ ခုဒ္ဒကာ-ငုံးအောက် ငယ်ကုန်သော၊ ပါဏာ - သတွာကလေးတို့သည်၊ န ဟောန္တိ၊ [ဝန္တက (ငုံးမင်း) ဇာတ်ရှိသေးရကား “ ငုံးကဲ့သို့ ငယ်သော သတွာကလေးများကား ဖြစ်သေးကြောင်း သိရ၏။] မနုဿသု-လူတို့၌၊ ဇာယမာနာ - ဖြစ်ကုန်လသော်၊ တေ-ထို နိယတဗျာဒိတ်ရ ဘုရားအလောင်းတို့သည်၊ ဇစ္စန္ဒာ-ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကာဏ်းသူတို့သည်၊ န ဘဝန္တိ-မဖြစ်ကြရကုန်။

သောတဝေကလ္လတာ - သောတပသာဒ ချို့တဲ့သူ၏အဖြစ်သည်၊ နတ္ထိ- မရှိ၊ မူဂပက္ခိကာ - (အ)သူ ဆွံ့သူတို့သည်၊ န ဘဝန္တိ-မဖြစ်ကြရကုန်၊ ဣတ္ထိဘာဝံ-မိန်းမအဖြစ်သို့၊ န ဝစ္ဆန္တိ-မရောက်ကြရကုန်၊ ဗောဓိယာ-အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုဘဉာဏ်၌၊ နိယတာ - မြဲကုန်သော၊ နရာ - ဘုရားအလောင်းတို့သည်၊ (တနည်း) နိယတာနရာ- နိယတဗျာဒိတ်ရ ဘုရားအလောင်းတို့သည်၊ ဥဘတောဗျဉ္ဇန ပဏ္ဏကာ- ဥဘတောဗျည်း၊ ပဏ္ဏုက်တို့သည်၊ န ဘဝန္တိ - မဖြစ်ကြရကုန်၊ (မြဟ္မလောကူပပတ္တိ ပဌမကပ္ပိက ကာလေသု - မြဟ္မာ့ပြည်ဝယ် ဖြစ်ရာအခါ၊ ကမ္ဘာဥျးဝယ် ဖြစ်ရာအခါတို့၌၊ ဥဘယလိင်္ဂ ရဟိတာ- ဣတ္ထိလိင် ပုံလိင် နှစ်ပါး

x x x x x x x

ဥပပဇ္ဇန္တာပိ ဒုဂ္ဂတိံ။ ။ “ ဥပ ” ဟူသော ကမ္မပ္ပဝစနိယနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် ကမ္မပ္ပဝစနိယယုတ္တေသုတ်နှင့်အညီ ဒုဂ္ဂတိံ၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သက်ထား၏။ အနက်ကား သတ္တမိအနက်သာ၊ အသညံ နုပပဇ္ဇေရေ၌လည်း နည်းတူ။ [“ ဥပပဇ္ဇန္တာပိ ဒုဂ္ဂတိံ ” ဟု တချို့စာရှိ၏။ ထိုအလို ဒုဂ္ဂတိံဝယ် သတ္တမိအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သက်။]

သောတဝေကလ္လတာ။ ။ ဝိကလဿ+ဘာဝေါ ဝေကလ္လံ၊ သောတဿ+ဝေကလ္လံ သောတဝေကလ္လံ၊ သောတပသာဒ ချို့တဲ့သူ၏အဖြစ်၊ သောတပသာဒမရှိခြင်း၊ သောတဝေကလ္လမေဝ သောတဝေကလ္လတာ၊ (သတ္တမိအနက် တာပစ္စည်း) ၊ ဤသို့ ဂဏှိ၌ ဆို၏။ သို့သော် စက္ခုဝိကလောပုဒ်ကဲ့သို့ သောတေန+ ဝိကလော သောတဝိကလော၊ သောတပသာဒဖြင့် ချို့တဲ့သူ၊ သောတဝိကလဿ + ဘာဝေါ သောတဝေကလ္လံ- သောတပသာဒဖြင့် ချို့တဲ့သူ၏အဖြစ်၊ ဤသို့ဆိုမှ သဒ္ဒါစည်းကမ်းကျမည် ထင်သည်။

မူဂပက္ခိကာ။ ။ စကားမပီသော (အ) သူသည် မူဂ မည်၏။ ပက္ခသဒ္ဒါသည် လမ်းမသွားနိုင်အောင် ဆွံ့နေသူကို ဟော၏။ ဝိဋ္ဌသပ္ပိ၏ ပရိယာယ်တည်း။ ဝိဋ္ဌသပ္ပိ၌ “ ဝိဋ္ဌေန - လှည်းဘီးတပ်အပ်သော ခုံငယ်ဖြင့်၊ သပ္ပတိ-သွားရ၏။ ဣတိ ဝိဋ္ဌသပ္ပိ ” ဟု ပြုရသကဲ့သို့ “ အက္ခေန - လှည်းဝင်ရိုး လှည်းဘီးတပ်အပ်သော ယာဉ်ငယ်ဖြင့်၊ ပရန္တိ - (လှေလှော်သကဲ့သို့ ဒုတ်ဖြင့်တွန်း၍) သွားရကုန်၏။ ဣတိ ပက္ခာ၊ ပက္ခာယေဝ ပက္ခိကာ ” ဟု မဏိဒိပ ပြုသတတ်။]

စုံတို့မှ ကင်းကုန်သည်။ သမာနာပိ - ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်း)၊ ပရိယာပန္နာ - ပဏ္ဍုက်၌ အကျုံးဝင်ကုန်သည်။ န ဘဝန္တိ-မဖြစ်ကုန်၊ အာနန္တ ရိကေဟိ-ပဉ္စာ နန္တ ရိကကံတို့မှ၊ မုတ္တာ - လွတ်ကုန်၏။ (ယသ္မာ - အကြင်ကြောင့်၊) သဗ္ဗတ္ထ- အလုံးစုံသော ဘဝတို့၌၊ သုဒ္ဓဂေါစရာ - စင်ကြယ်သောအာရုံ ရှိကြကုန်၏။ (တသ္မာ - ထို့ကြောင့်၊) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ - မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို၊ န သေဝန္တိ - မမှီဝဲကြကုန်။

x x x + x + x x

ပရိယာပန္နာ။ ။ ဤပုဒ်ကို ဒီကာ၌ ၄ မျိုး ဖွင့်၏။ (၁) “ပဏ္ဍုက်မဖြစ်” ဟု ဆိုရာ ဝယ် ဘုရားအလောင်းတို့သည် မြဟွာပြည်၌ ဖြစ်ရာအခါ ကမ္ဘာဥျားအခါတို့၌ လိင် ၂ ပါးလုံး မရှိရကား ပဏ္ဍုက်၌ ပါဝင်ကြလေသလောဟု တွေးတောဘွယ် ရှိသောကြောင့် “န ဘဝန္တိ ပရိယာပန္နာ” ဟု မိန့်သည်။ “ထိုအခါတို့၌ လိင် ၂ ပါးလုံး မရှိသော်လည်း ပဏ္ဍုက်၌ မပါဝင်ကြပါ” ဟုလို။

(၂) ယထာဝုတ္တေသုဝါ ဒေါသေသု သဗ္ဗေသု ပရိယာပန္နာ န ဘဝန္တိ။ ဤအလို “ပရိယာပန္နာ-ဆိုအပ်ပြီးသောအပြစ်တို့၌ အကျုံးဝင်ကုန်သည်” ဟု ပေးပါ။ ဆိုအပ်ပြီးသော အပြစ်များ မရှိရုံသာမက၊ ထိုအပြစ်တို့၌ အကျုံးဝင်နိုင်သော အခြား အပြစ်များလည်း မရှိကြပါ - ဟုလို။ ထို့ကြောင့် သုတ္တနိပါတ် အဋ္ဌကထာ၌ “အရူး မဖြစ်ခြင်း၊ အနုမဖြစ်ခြင်း၊ လူရိုင်းမဖြစ်ခြင်း၊ ကျွန်မဝမ်း၌ မဖြစ်ခြင်း၊ လိင်မပြန်ခြင်း၊ ဘုရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မာရ်နတ်မဖြစ်ခြင်းတို့ကိုပါ ပြထားသည်။

(၃, ၄) “ဗောဓိသတ္တေသု ပရိယာပန္နာ တဒန္တောဂဓာ” ဟု၎င်း၊ “ပရိစ္ဆန္ဒ သံသာ ရတ္တာ ပရိယာပန္နာ ဗောဓိသတ္တာ” ဟု၎င်း ဖွင့်၏။ ရှေ့နည်း၌ ပရိယာပန္နာ အကျုံးဝင် (ပါဝင်) ဟူသော အနက်ဟောတည်း။ [ပရိ-ထက်ဝန်းကျင်+အာပန္နာ-ရောက်ကုန် ပါဝင်ကုန်သုတို့၊] နောက်နည်း၌ ပရိသည် ပရိစ္ဆန္ဒ အနက်ဟောတည်း။ “သံသာရံ ပရိစ္ဆန္ဒိတွာ+အာပန္နာ အာဂတာတိ ပရိယာပန္နာ” ဟု မရုဒီကာပြု၏။ “ပရိယာပန္နာ-ဘုရားအလောင်းတို့၌ အကျုံးဝင်ကုန်သော၊ ဝါ - (လေးအသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းသာ ကျင်လည်ရတော့မည် ဟု) သံသာကို ပိုင်းဖြတ်ပြီး၍ လာကုန်သော” ဟု ပေးပါ။

သဗ္ဗတ္ထ သုဒ္ဓဂေါစရာ ။ ။ “ကာယာဒိသု အသုဘသညာဒိဘာဝေန သုဒ္ဓဂေါစရာ” ဟု အနုဒီကာဖွင့်၏။ “သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၌၊ သုဒ္ဓဂေါစရာ-အသုဘ အနိစ္စ ဒုက္ခဟု ရှုသောအားဖြင့် စင်ကြယ်သောအာရုံရှိကုန်၏” ဟု ပေးပါ။ သို့သော် “ဤအဖွင့်သည် လေးနက်လွန်း၏” ဟု ထင်၏။ ယောဇနာ၌ “သဗ္ဗတ္ထ သဗ္ဗေသု ဘဝေသု” ဟု ဖွင့်၏။ “အလုံးစုံသော ဘဝတို့၌ မိစ္ဆာအယူကို မယူမိအောင် စင်ကြယ်သောအာရုံ ရှိကြသည်” ဟု ဆိုလိုသည်။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ ။ “နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ၊ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ အကြိယဒိဋ္ဌိ” ဟူသော အယူမှားကြီးများကို မယူ-ဟုလို။ တချို့ ဘဝ၌ကား သူတို့၏အယူကို စုံစမ်းသောအားဖြင့် နွားတို့၏ အကျင့်၊ ခွေးတို့၏အကျင့်များကို ယူပါသေး၏။ [“အကြိယဒိဋ္ဌိ” ဟူသည် “ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကို ပြုသော်လည်း ပြုအပ်သည်မမည် ပြုအပ်ရာမရေခံ” ဟု ယူဆကြောင်း အယူတည်း။ ဤ အကြိယ၏ပြောင်းပြန် “ကုသိုလ်ကံဖြစ်စေ အကုသိုလ်ကံဖြစ်စေ ပြုလျှင် ပြုအပ်ရာရောက်၏၊ နောင်အခါ အကျိုးပေးလိမ့်မည်” ဟု သိမြင်တတ်သော ဉာဏ်ကို “ကမ္မကိရိယဒဿနာ” ဟု နောက်၌ဆိုသည်။]

ကမ္မကိရိယဒဿနာ- ကံကို ပြုအပ်သည်မည်၏ ဟု သိမြင်တတ်သောဉာဏ် ရှိကြကုန်၏။ ဝါ- ကမ္မသကတဉာဏ် ရှိကြကုန်၏။ သဂ္ဂေသု- နတ်ပြည် , မြဟ္မာ့ပြည်တို့၌၊ ဝသမာနာပိ - နေရပါကုန်သော်လည်း၊ အသညံ - အသညသတ်ဘုံ၌၊ နဥပပဇ္ဇရေ - မဖြစ်ကြရကုန်။ [အသညံဝယ် ဥပဟူသော ကမ္မဗျူဟာနိယနှင့်ယှဉ်သောကြောင့် သတ္တမီအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သက်။]

သုဒ္ဓါဝါသေသု ဒေဝေသု- သုဒ္ဓါဝါသမြဟ္မာ့ပြည်တို့၌၊ ဟေတုနာမ-ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းမည်သည်။ န ဝိဇ္ဇာဘိ-မရှိ၊ [သုဒ္ဓါဝါသ၌ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဟူသည် အနာဂါမိမဂ်တည်း။ ထိုမဂ်ကို မရသေးသောကြောင့် ထို သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ မဖြစ်နိုင်-ဟူလို။] သပ္ပုရိသာ- နိယတဗျာဓိတ်ရသော ဘုရားအလောင်း သူတော်ကောင်းတို့သည်။ နေက္ခမ္မနိန္ဒာ - အိမ်မှထွက်ခွါ တောသို့သာလျှင် ကိုင်းညွတ်ကြကုန်၏။ ဘဝါဘဝေ - ဖြစ်လေရာရာ ဘဝဝယ်, ဘဝကြီး၌၊ ဝိသံယုတ္တာ- အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ ယှဉ်ရကုန်သည်။ (သမာနာ- ဖြစ်ကုန်လသော်၊) လောကတ္ထစရိယာယော- သတ္တလောက၏ အစီးအပွားဖြစ်သော အကျင့်တို့ကို၊ စရန္တိ - ကျင့်တော်မူကြကုန်၏။ သဗ္ဗပါရမီ- အလုံးစုံသော ပါရမီတို့ကို၊ ပူရေန္တိ - ဖြည့်ကျင့်တော်မူကြကုန်၏။

ပါရမီဆယ်ပါး ဖြည့်တော်မူပုံ

ပါရမီယော-ပါရမီတို့ကို၊ ပူရေန္တိသ- ဖြည့်ကျင့်တော်မူစဉ်၊ (ဖြည့်ကျင့်တော်မူသော)၊ တဿ-ထို ဘုရားအလောင်း၏၊ အကိတ္တိဗြာဟ္မဏကာလေ-အကိတ္တိဗြာဟ္မဏဖြစ်ရာ အခါ၌၎င်း၊ [အကတ္တိဟုလည်း ရှိ၏။] သင်္ခါဗြာဟ္မဏကာလေ- သင်္ခါဗြာဟ္မဏဖြစ်ရာ အခါ၌၎င်း၊ ဓနုဗ္ဗယ ရာဇကာလေ-ဓနုဗ္ဗယမင်းဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း၊ မဟာသုဒဿန ရာဇကာလေ - မဟာသုဒဿန စကြာမင်းဖြစ်ရာ အခါ၌၎င်း၊ မဟာဂေါဝိန္ဒကာလေ - မဟာဂေါဝိန္ဒ ပုရောဟိတ်ဖြစ်ရာ အခါ၌၎င်း၊ နိမိမဟာရာဇကာလေ-နိမိ မဟာရာဇာဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း၊ စန္ဒကုမာရကာလေ-စန္ဒကုမာရ ဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း၊ ဝိသယုသေဋ္ဌိကာလေ - ဝိသယုသဋ္ဌေး ဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း၊ သိဝိရာဇကာလေ-သိဝိမင်းဖြစ်ရာ အခါ၌၎င်း၊ ဝေဿန္တရ ရာဇကာလေ-ဝေဿန္တရမင်းဖြစ်ရာ အခါ၌၎င်း၊ ဣတိ - ဤသို့လျှင်၊ ဒါနပါရမီတာယ- ဒါနပါရမီ၏၊ [ပရိမာဏံ၌စပ်။] ဝါ-ကို၊ ပူရိတတ္တဘာဝါနံ-ဖြည့်အပ်ရာ အတ္တဘောတို့၏၊ ပရိမာဏံနာမ- အတိုင်းအရှည်မည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ပန-ဆက်၊ ဧကန္တေန-စင်စစ်အားဖြင့်၊ အဿ-ထိုဘုရားအလောင်း၏၊ သသပဏ္ဍိတ ဇာတကာလေ-ယုန်ပညာရှိ ဖြစ်ရာအခါ၌၊ (ကရောန္တ သ ဌ်စပ်။)

သာရိပုတ္တ-သာရိပုတြာ၊ အဟံ- ငါသည်၊ ဘိက္ခာယ-ဆွမ်းအလိုငှါ၊ ဥပဂတံ - ကပ်ရောက်လာသော ပုဏ္ဏားကို၊ ဒိဿာ - မြင်၍၊ သကတ္တာနံ - မိမိ၏ အတ္တဘောကို၊ ပရိစ္စဇိ - စွန့်လှူခဲ့ပြီ၊ မေ-ငါ၏၊ ဝါ-ငါနှင့်၊ ဒါနေန-ဒါနအားဖြင့်၊ သမော-တူသူသည်၊ နတ္ထိ-မရှိတော့၊ သော-ဤအတ္တဘောကို စွန့်လှူ၍ လှူခြင်း

သည်။ မေ-ငါ၏။ ဒါနပါရမီ-ဒါနပရမတ္ထပါရမီတည်း။ ဝါ-ဒါနတို့တွင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ပါရမီတည်း။ ဣတိဝေ-ဤသို့။ အတ္တပရိစ္စာဂံ-အတ္တဘောကို စွန့်လှူခြင်းကို။ ကရောန္တဿ-ပြုသော ဘုရားလောင်း၏။ ဒါနပါရမီတာ-ဒါနပါရမီသည်။ ပရမတ္ထပါရမီနာမ-ပရမတ္ထပါရမီမည်သည်။ ဇာတာ-ဖြစ်ပြီ။

တထာ - ထိုမှတစ်ပါး။ သီလဝနာဂရာဇကောလေ - သီလဝဆင်မင်း ဖြစ်ရာ အခါ၌၎င်း။ [သီလဝဇာတ်ကို ကြည့်ပါ။] စမ္ပေယျ နာဂရာဇကောလေ - စမ္ပေယျ နဂါးမင်း ဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း။ ဘူရိဒတ္တနာဂရာဇကောလေ - ဘူရိဒတ် နဂါးမင်း ဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း။ ဆဒ္ဒန္တနာဂရာဇကောလေ- ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း ဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း။ ဇယဒိသရာဇပုတ္တ အလိနသတ္တကုမာရကောလေ - ဇယဒိသမင်း၏ သားတော် ဖြစ်သော အလိနသတ္တမင်းသား ဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း။ [“အလိနသတ္တမင်းသား” ဟူသည် ဇယဒိသမင်း၏ သားတော်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဇယဒိသ ရာဇပုတ္တ” ဟု ဝိသေသန ပြုသည်။] ဣတိ-သို့။ သီလပါရမီတာယ-သီလပါရမီတော်၏။ ဝါ-သီလပါရမီတော်ကို။ ပူရိတတ္တဘာဝါနံ - ဖြည့်ကျင့်အပ်ရာ အတ္တဘောတို့၏။ ပရိမာဏံနာမ-အတိုင်းအရှည်မည်သည်။ နတ္ထိ-မရှိ။ ပန-အထူးကား။ ဧကန္တေန-အားဖြင့်။ အဿ - ထို ဘုရားအလောင်း၏။ သင်္ခပါလ ဇာတာကောလေ- သင်္ခပါလ နဂါးမင်း ဖြစ်ရာအခါ၌။ (ပရမတ္ထပါရမီနာမ ဇာတာ၌ စပ်။)

x x x x x x x

ပါရမီ ၃ မျိုး။ ။ “ပါရမီ, ဥပပါရမီ, ပရမတ္ထပါရမီ” ဟု ပါရမီတစ်ပါးတစ်ပါးလျှင် ၃ မျိုး ပြား၏။ ထိုတွင် ပရမတ္ထ (ပရမ+အတ္ထ) ဟူရာ၌ “ပရမ” ဟူသည် အလွန်ဆုံး အပိုင်းအခြားတည်း။ “အတ္ထ” ကား အရာဝတ္ထုတည်း။ [ပရမတ္ထ = ပရမဝတ္ထုနိ- ဝါစပ္ပတိ အဘိဓာန်။] ဒါနပြုရာ၌ အသက်ကိုစွန့်လှူခြင်း (စွန့်လှူကြောင်း) စေတနာသည် ဒါနတို့တွင် အလွန်ဆုံး ထိပ်တန်းအကျဆုံးတည်း။ ထို့ကြောင့် အသက်စွန့်၍လှူခြင်းကို “ဒါနပရမတ္ထပါရမီ” ဟု ခေါ်သည်။

ဥပပါရမီ။ ။ ဥပပါရမီ၌ ဥပသဒ္ဒါသည် “အနီး” အနက်ကို ဟော၏။ ပရမတ္ထပါရမီလောက် ထိပ်တန်းမရောက်သော်လည်း ကိုယ်အင်္ဂါကိုစွန့်၍ မျက်လုံးကိုလှူခြင်း စသော စေတနာကို “ဥပပါရမီ” ဟု ခေါ်၏။ ထိုဥပပါရမီ ပရမတ္ထပါရမီ အဖြစ်တို့သို့ မရောက်တတ်ဘဲ ကိုယ်မှ အပြင်ပဖြစ်သောပစ္စည်း စွန့်လှူခြင်းစေတနာကို “ပါရမီ” ဟု ခေါ်သည်။ ပါရိသေသနည်းတည်း။ [ပုတ္တဒါရဓနာဒိဥပကရဏပရိစ္စာဂေါ ပန ဒါနပါရမီ, အင်္ဂပရိစ္စာဂေါ ဒါန ဥပပါရမီ, အတ္တနော ဇီဝိတပရိစ္စာဂေါ ဒါနပရမတ္ထပါရမီ။ - စရိယာပိဋက (ပကိဏ္ဍကကထာ)] ။

သီလစသည်။ ။ ပုတ္တဒါရဓနစသော ဝတ္ထုတို့၌ မတွယ်တာဘဲ သီလမပျက်အောင် စောင့်ထိန်းခြင်းသည် “ပါရမီ” မည်၏။ ကိုယ်အင်္ဂါကို မတွယ်တာဘဲ ကိုယ်အင်္ဂါအပျက်ခံ၍ သီလစောင့်ခြင်းသည် ဥပပါရမီ မည်၏။ အသက်ကိုပင် မတွယ်တာဘဲ အသေခံ၍ သီလစောင့်ခြင်းသည် ပရမတ္ထပါရမီမည်၏။ နေက္ခမ္မစသည်တို့၌ ၃ မျိုးပြားပုံကို စရိယာပိဋက အဋ္ဌကထာကြည့်၍ သိပါလေ။

(သာရိပုတ္တ - သာရိပုတြာ၊ အဟံ- ငါသည်။) သူလေဟိ- သစ်သားနှစ် တံကျင် တို့ဖြင့်၊ ဝိဇ္ဇိယန္တောပိ- ထိုးဖောက်အပ်ပါသော်၎င်း၊ သတ္တိဟိ- လှံတို့ဖြင့်၊ ကောဋိယန္တောပိ- ထိုးဆွအပ်ပါသော်၎င်း၊ ဘောဇပုတ္တော(ဘောဇပုတ္တာနံ) - ရှေးမုဆိုးကြီးတို့၏ သားဖြစ်ကုန်သော မုဆိုးတို့အား၊ နကုပ္ပါမိ - အမျက်ထွက်တော် မမူ၊ သော- ဤအသက်စွန့်လျက် အမျက်မထွက်အောင် သီလကိုစောင့်ထိန်းခြင်းသည်၊ မေ- ငါ၏၊ သီလပါရမီ- သီလပရမတ္ထ ပါရမီတည်း၊ (တနည်း) သာရိပုတ္တ၊ အဟံ၊ သူလေဟိ- တို့ဖြင့်၊ ဝိနိဝိဇ္ဇန္တောပိ- ထိုးဖောက်သည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တိဟိ- တို့ဖြင့်၊ ကောဋိယန္တောပိ- ထိုးဆွသည်လည်းလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘောဇပုတ္တော (ဘောဇပုတ္တာနံ) - တို့အား၊ နကုပ္ပါမိ- အမျက်ထွက်တော်မမူ၊ သော မေ သီလပါရမီ၊ ဣတိ- သို့၊ အတ္တပရိစ္စာရံ- အတ္တဘောကို စွန့်လွှတ်ခြင်းကို၊ ဝါ- အသက်ကို စွန့်လွှတ်ခြင်းကို၊ ကရောန္တဿ- ပြုသော ဘုရားအလောင်း၏၊ သီလပါရမီတာ- သီလပါရမီသည်၊ ပရမတ္ထပါရမီနာမ- မည်သည်၊ ဇာတာ- ဖြစ်ပြီ။

တထာ - ထိုမှတပါး၊ သောမနဿကုမာရကာလေ - သောမနဿ မင်းသား ဖြစ်ရာ အခါ၌၎င်း၊ ဟတ္ထိပါလကုမာရကာလေ- ဟတ္ထိပါလမင်းသားဖြစ်ရာအခါ ၌၎င်း၊ အယောဃရပဏ္ဍိတကာလေ - အယောဃရသုခမိန်ဖြစ်ရာ အခါ၌၎င်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ မဟာရဇ္ဇံ- မဟာရာဇာ၏အဖြစ်ကို၊ (ကြီးစွာသော မင်းအဖြစ်ကို၊) ပဟာယ- ပယ်စွန့်၍၊ နေက္ခမ္မပါရမီတာယ- ၏၊ ဝါ- ကို၊ ပူရိတတ္တဘာဝါနိ ပရိမာဏံနာမ နတ္ထိ၊ ပန- အထူးကား၊ ဧကန္တေန- အားဖြင့်၊ အဿ- ထိုဘုရား

x x x x x x x

သူလေဟိ၊ ပေ၊ နကုပ္ပါမိ ။ ။ ထိုဇာတ်တော်၌ တောင်ပို့အထက်ဝယ် ခွေ၍ ဥပုသ်စောင့်နေသော သင်္ခါလနဂါးမင်းကြီးကို တွေ့သောအခါ တကျိပ် ဖြေယောသော မုဆိုးတို့သည် နွယ်တို့ကို ထိုးခြင်းအကျိုးငှါ ရှေးဥျးစွာ ရှစ်ဌာနတို့၌ စို့တံကျင်တို့ဖြင့် ထိုးဖောက်ကြကုန်၏၊ အားနည်းအောင် လှံတို့ဖြင့်လည်း ထိုးဆွကြကုန်၏၊ ထိုသို့ ထိုးဖောက်ကြ၊ ထိုးဆွကြသော်လည်း မုဆိုးတို့အား ဒေါသဖြစ်တော်မမူခဲ့၊ ဤသို့ အသက် စွန့်၍ အမျက်မထွက်အောင် သီလထိန်းခြင်းကို “သီလပရမတ္ထပါရမီ” ဟု ဆိုသည်။

ဝိဇ္ဇိယန္တော, ကောဋိယန္တော ။ ။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ ကမ္မရုပ် တွေ့ရ၏၊ အန္တပစ္စည်းလည်း မာနမှပြန်ထားသော အန္တ ဟု ဆိုလိုကြသည်၊ ဤပါဌ်ရှိအတိုင်း “ဘောဇပုတ္တောဟိ” ဟု ကတ္တားလာရလိမ့်မည်၊ ထိုးဖောက်အပ်၊ ထိုးဆွအပ်သူကား နကုပ္ပါမိ၏ ကတ္တားဖြစ်သော ဘုရားအလောင်းတည်း၊ စရိယာပိဋကဋ်မူ ဘောဇပုတ္တောနှင့် အရတူ “သူလေဟိ ဝိနိဝိဇ္ဇန္တော, ကောဋိယန္တောပိ သတ္တိဟိ ” ဟု ရှိ၏၊ ဘောဇပုတ္တောကိုလည်း ကုမ္မတ္တဖြစ်သော ကုပဇာတ်၏ အယဉ်ဖြစ်သောကြောင့် “ဘောဇပုတ္တာနံ” ဟု သမ္ပဒါနိ အနက်ဖွင့်ကြသည်၊ အရညေ မိဂေ ဘုဉ္ဇန္တိ မာရဏတ္ထံ ပါလေန္တိတိ ဘောဇာ၊ ဘုဇ- ပါလန ဗျဝဟရဏေသု ” ဇာတ်နက်တို့တွင် ပါလနအနက်တည်း၊ ထိုမုဆိုးတို့သည်ပင် အထက်အထက်မုဆိုးတို့၏သားဖြစ်သောကြောင့် “ဘောဇာနံ+ပုတ္တာ ဘောဇပုတ္တာ” တို့မည်၏၊ တနည်း- “ဘောဇာဝေ+ပုတ္တာ ဘောဇပုတ္တာ” ဟု ပြု။

အလောင်း၏။ စူဠသုတသောမဇာတကာလေ - စူဠသုတသောမမင်း ဖြစ်ရာ အခါ၌။

(သာရိပုတ္တ, အဟံ) ဟတ္ထဂတံ - လက်သို့ရောက်သော၊ မဟာရဇ္ဇံ - မဟာ ရာဇာ၏အဖြစ်ကို၊ (ကြီးစွာသော မင်းအဖြစ်ကို) ခေဠပိဏ္ဍိတံ - တံထွေးပေါက် ကဲ့သို့၊ ဆန္ဒယိံ - စွန့်ခွဲပြီး၊ စတေတော-စွန့်လွှတ်သော၊ (မေ- ငါ၏) လဂနံ-ကပ်ငြိ မြင်းသည်၊ န ဟောတိ- မဖြစ်ခဲ့၊ သော - ဤ ကြီးစွာသောမင်းအဖြစ်ကို စွန့်လွှတ် မြင်းသည်၊ မေ- ငါ၏၊ နေက္ခမ္မပါရမီ- နေက္ခမ္မပရမတ္ထပါရမီတည်း၊ ဣ တိဝေ- သို့၊ နိဿင်္ဂတာယ- ကပ်ငြိခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ရဇ္ဇံ-မင်းအဖြစ်ကို၊ ဆန္ဒေတွာ- စွန့်၍၊ နိက္ခမန္တဿ-တောထွက်နိုင်သော ဘုရားအလောင်း၏၊ နေက္ခမ္မပါရမီတာ- သည်၊ ပရမတ္ထပါရမီနာမ, ဇာတာ။ [ဤဇာတ်၌ကား မင်းအဖြစ်ဝယ် ချမ်းချမ်း သာသာနှင့် အသက်မွေးနိုင် ပါသော်လည်း ထို အသက်မွေးမှုကို မငဲ့ မကွက်ဘဲ အသက်ကိုစွန့်လျက် တောထွက်တော်မူနိုင်ခြင်းသည် ပရမတ္ထပါရမီမည်၏။]

တထာ-ထိုမှတပါး၊ ဝိရုပပဏ္ဍိတကာလေ- ဝိရုပသုခမိန် ဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း၊ မဟာဂေါဝိန္ဒ ပဏ္ဍိတကာလေ-မဟာဂေါဝိန္ဒသုခမိန်ဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း၊ ကုဒါလ ပဏ္ဍိတကာလေ- ကုဒါလသုခမိန် ဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း၊ အရကပဏ္ဍိတကာလေ- အရကသုခမိန် ဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း၊ ဗောဓိပရိဗ္ဗာဇက ကာလေ - ဗောဓိပရမိဇ ဖြစ်ရာအခါ၌၎င်း၊ မဟောသမ ပဏ္ဍိတကာလေ - မဟောသမသုခမိန် ဖြစ်ရာ အခါ၌၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ပညာ ပါရမီတာယ-ပညာပါရမီတော်၏၊ ဝါ-ကို၊ ပူရိ တတ္တ ဘာဝါနံ, ပရိမာဏံနာမ နတ္ထိ၊ ပန - အထူးကား၊ ဧကန္တေန- အားဖြင့်၊ အဿ - ထို ဘုရားအလောင်း၏၊ သတ္တုဘဿ ဇာတကေ - သတ္တုဘဿဇာတ်၌၊ သေနက ပဏ္ဍိတကာလေ-သေနကသုခမိန် ဖြစ်ရာအခါ၌။

(သာရိပုတ္တ) အဟံ, ပညာယ- ပညာဖြင့်၊ ဝိစိနန္ဒော- စူးစမ်းလျက်၊ ဗြာဟ္မ ဏံ- ပုဏ္ဏားကို၊ ဒုခါ- သေမည့်ဆင်းရဲမှ၊ မောစယိံ - လွတ်စေခဲ့ပြီး၊ မေ- ငါ၏၊ (ငါနှင့်)၊ ပညာယ - ပညာအားဖြင့်၊ သမော- တူသူသည်၊ နတ္ထိ- မရှိ၊ [စရိယာ ပိဋက၌ “မမ သဒိသော နတ္ထိ” ဟု ရှိ၏၊ ထိုအလို မေကို သမ္ဗန်အနက် ပေးစေလို သည်၊ “ငါ၏အတူ ဖြစ်သူမရှိ” ဟုလို။] သော-ဤ ပါရမီသည်၊ မေ- ငါ၏၊ ပညာ ပါရမီ-ပညာ ပရမတ္ထပါရမီတည်း၊ ဣ တိ-ဤသို့၊ အန္တောဘတ္တဂတံ-သားရေအိပ် အတွင်း၌ ရောက်နေသော၊ သပ္ပံ - မြွေကို၊ ဒဿန္တဿ - ပြတော်မူသော ဘုရား အလောင်း၏၊ ပညာပါရမီတာ - ပညာပါရမီသည်၊ ပရမတ္ထပါရမီနာမ ဇာတာ။ [အကျယ်ကို သတ္တုဘဿဇာတ် ကြည့်ပါ။]

တထာ-ထိုမှတပါး၊ ဝိရိယပါရမီတာဒိနမ္ပိ-ဝိရိယပါရမီ အစရှိသော ပါရမီ တို့၏လည်း၊ ဝါ-တို့ကိုလည်း၊ ပူရိတတ္တဘာဝါနံ-ဖြည့်ကျင့်အပ်ရာ အတ္တဘော တို့၏၊ ပရိမာဏံနာမ, နတ္ထိ၊ ပန-အထူးကား၊ ဧကန္တေန, မဟာဇနကဇာတကေ-

မဟာဇနကဇာတ်၌၊ အတိရဒသိဇလမဇ္ဈေ၊ပေ၊ဝီရိယပါရမီတိ- ဟူ၍၊ ဧဝံ-သို့၊ မဟာသမုဒ္ဒိံ - မဟာသမုဒြာကို၊ တရန္တဿ - ကူးသော၊ အဿ - ထိုဘုရား အလောင်း၏၊ ဝီရိယပါရမီတာ-သည်၊ ပရမတ္ထပါရမီနာမ ဇာတာ။ [အတိရ ဒသိဇလမဇ္ဈေ - မြင်အပ်သော ကမ်းမရှိသော သမုဒြာရေပြင်၏ အလယ်၌၊ သဗ္ဗေဝ-အလုံးစုံသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ မာနုသာ-လူတို့ကို၊ ဟတာ-ငါး၊ လိပ် တို့သည် သတ်အပ်ကုန်ပြီ၊(မေ-ငါ၏၊)စိတ္တဿ- စိတ်၏၊ အညထာ-အားထုတ် ခြင်းမှ တပါးသော အပြားသည်၊ ဝါ- တွန့်ဆုတ်ခြင်းသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ သော- ဤ မတွန့်ဆုတ်ဘဲ ရဲဝံ့စွာ ကူးနိုင်ခြင်းသည်၊ မေ - ၏၊ ဝီရိယပါရမီ - ဝီရိယပရမတ္ထ ပါရမီတည်း။]

ခန္တိဝါဒီ ဇာတကေ-ခန္တိဝါဒီဇာတ်၌၊ အစေတနံဝ၊ပေ၊ခန္တိပါရမီတိ- အစေ တနံဝ၊ပေ၊ခန္တိပါရမီဟူ၍၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ အစေတန ဘာဝေနဝိယ- စိတ်စေတနာ မရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့်ကဲ့သို့၊ မဟာဒုက္ခံ- ကြီးစွာသောဒုက္ခကို၊ အဓိဝါသေန္တဿ- သည်းခံနိုင်သော ဘုရားအလောင်း၏၊ ခန္တိပါရမီတာ - သည်၊ ပရမတ္ထပါရမီနာမ ဇာတာ။.... [သာရိပုတ္တ-သာရိပုတြာ၊ တိက္ခေန- ထက်လှစွာသော၊ ဖရသုနာ- ပေါက်ဆိန်ဖြင့်၊ မမံ-ငါ့ကို၊ အစေတနံဝ-စိတ်စေတနာမရှိသော သစ်သားရုပ်ကို ကဲ့သို့၊ ကောဋေန္တေ - ခုတ်ဖြတ်စေသော၊ ကာသိရာဇေ- ကာသိမင်း၌၊ (ကလာဗု မင်းအား၊)န ကုပ္ပါမိ- အမျက်မထွက်ခဲ့၊ သော- ဤအသက်ကိုစွန့်လျက် အမျက် မထွက်ခြင်းသည်၊ မေ-ငါ၏၊ ခန္တိပါရမီ-ခန္တိပရမတ္ထပါရမီတည်း။]

မဟာသုတ သောမဇာတကေ - မဟာသုတ သောမဇာတ်၌၊ သစ္စဝါစံ၊ပေ၊ သစ္စပါရမီတိ-သစ္စဝါစံ၊ပေ၊သစ္စပါရမီ ဟူ၍၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ ဇီဝိတံ-အသက်ကို၊ စဇိ တွာ- စွန့်၍၊ သစ္စံ- သစ္စာကို၊ အနုရက္ခန္တဿ-စောင့်ရှောက်သော သုတသောမ မင်း၏၊ သစ္စပါရမီတာ- သည်၊ ပရမတ္ထပါရမီနာမ ဇာတာ။....[သာရိပုတ္တ-တြာ၊ မေ-ငါ၏၊ ဇီဝိတံ - အသက်ကို၊ စဇိတွာ - စွန့်၍၊ သစ္စဝါစံ - မှန်သောစကားကို၊

x x x x x x x x

အတိရဒသိဇလမဇ္ဈေ။ ။ပဿိယတေတိ ဒဿံ၊ တီရံ+ဒဿံ တီရဒဿံ - မြင် အပ်သော ကမ်း၊ ဝိသေသနပရဒကမ္မဇာရည်း၊ တီရဒဿံ ယဿာတိ တီရဒဿိ- မြင်အပ်သော ကမ်းရှိသော မြစ်စသည်၊ န + တီရဒဿိ အတိရဒဿိ - မြင်အပ်သော ကမ်းရှိသည်မဟုတ်သော သမုဒြာ၊ အတိရဒဿိနော+ဇလံ အတိရဒဿိဇလံ-မြင်အပ် သော ကမ်းမရှိသော သမုဒြာ၏ ရေပြင်၊ အတိရဒဿိဇလဿ + မဇ္ဈံ၊ ဤနည်းအလို သမာသ်ပုဒ် တပုဒ်ထည်းတည်း၊ အတိရဒဿိတပုဒ်၊ ဇလမဇ္ဈေတပုဒ် ဟုလည်း ကြံ၍ “ဇလမဇ္ဈေ-သမုဒြာရေပြင်၏ အလယ်၌၊ အတိရဒဿိ- ကမ်းကို မမြင်နိုင်ကုန်သော၊ သဗ္ဗေဝ မာနုသာ ဟတာ” ဟု ပေးကြ၏၊ သို့သော် ကမ်းမမြင်နိုင်ခြင်းသည် သေသူတို့ အတွက် သေခြင်း၏အကြောင်းမဟုတ်သောကြောင့် ဝိသေသနမဖြစ်နိုင်။ [အညထာတိ လိနတာ၊-ဋီကာ။]

အနုရက္ခန္ဓော- စောင့်ရှောက်လျက်၊ ကေသတဒတ္တိယေ- တရဒုတယောက်သော မင်းတို့ကို၊ မောစေသိ- လွတ်စေခဲ့ပြီ၊ သော- ဤ အသက်ကိုစွန့်လျက် မှန်သော စကားကို စောင့်ရှောင်ခြင်းသည်၊ မေ- ငါ၏၊ သစ္စပါရမီ- သစ္စပရမတ္ထပါရမီတည်း။]

မူဂပက္ခ ဇာတကေ - မူဂပက္ခဇာတ်၌၊ (တေမိဇာတ်၌၊) မာတာပိတာ၊ ပေ၊ ဝတမဓိဋ္ဌဟိန္ဒိ - မာတာပိတာ၊ ပေ၊ ဝတမဓိဋ္ဌဟိ ဟူ၍၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ ဇီဝိတံ - အသက်ကို၊ စဇိတွာ- စွန့်၍၊ ဝတံ- (အ)ယောင် ဆွံ့ယောင် ဆောင်ခြင်းဟူသော အကျင့်ကို၊ အဓိဋ္ဌဟန္တဿ - ဆောက်တည်သော၊ မေ - ငါ၏၊ အဓိဋ္ဌာနပါရမီ တာ - သည်၊ ပရမတ္ထပါရမီနာမ , ဇာတာ။.... [မေ - ငါသည်၊ မာတာပိတာ- မယ်တော် ခမည်းတော်တို့ကို၊ န ဒေဿာ - မမုန်းအပ်ပါကုန်၊ မေ - ငါသည်၊ အတ္တာစ - မိမိကိုလည်း၊ န ဒေသိယော - မမုန်းအပ်ပါ၊ (မဟာယသံပိ - များစွာသော အခြံအရံကိုလည်း၊ န ဒေသံ-မမုန်းအပ်ပါ၊)မယံ- ငါသည်၊ သဗ္ဗ ညုတာ- သဗ္ဗညူ၏အဖြစ်ကို၊ ဝိယာ- ချစ်အပ်ပါ၏၊ တသ္မာ- ထို့ကြောင့်၊ ဝတံ- (အ)ယောင် ဆွံ့ယောင် နားပင်းယောင် ဆောင်ခြင်းဟူသော အကျင့်ကို၊ အဓိဋ္ဌ ဟိ- ဆောက်တည်ခဲ့ပြီ။

ကေရာဇဇာတကေ- ကေရာဇဇာတ်၌၊ (တနည်း) သုဝဏ္ဏသမဇာတကေ- သုဝဏ္ဏသျှာမ်ဇာတ်၌၊ နမံ ကောစိ၊ ပေ၊ တဒါတိ-ဟူ၍၊ ဧဝံ- သို့၊ ဇီဝိတံ- အသက် ကို၊ အနုပလောကေတွာ- မဇွဲကွက်မူ၍၊ မေတ္တာယန္တဿ- မေတ္တာကိုဖြစ်စေသော (မေတ္တာကိုပွားများသော) ဘုရားအလောင်း၏၊ မေတ္တာပါရမီတာ- သည်၊ ပရမတ္ထ ပါရမီနာမ ဇာတာ။.... [ကောစိ- ယုံ၊ ကြောင်စသော ကြောက်တတ်သောသတ္တဝါ တကောင်တလေကမျှ၊ မံ - ကို၊ န ဥတ္တသတိ- မကြောက်လန့်၊ အဟံပိ - ငါသည် လည်း၊ (ငါကလည်း၊) ကဿစိ- ခြင်္သေ့၊ သစ်၊ ကျား၊ ဘီလူးစသော ကြောက်စရာ တကောင်တလေမှလည်း၊ န ဘာယာမိ- မကြောက်၊ မေတ္တာပလေန- မေတ္တာ၏ အစွမ်းသည်၊ ဥပတ္တဒ္ဓေါ- ထောက်ပံ့အပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ တဒါ- သုဝဏ္ဏသျှာမ် ဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ ပဝနေ- တောကြီး၌၊ ရမာမိ- မွေ့လျော်ခဲ့၏။]

x x x x x x x x

မာတာ၊ ပေ၊ အဓိဋ္ဌဟိ။ ။ စာအုပ်များ၌ “ နပိ ဒေသံ မဟာယသံ ” ဟု ရှိ၏၊ မဟာယသံအရ ငါးရာသော ဖွားဘက်သတို့သားတို့နှင့် ၂၀၄ ကျိပ်သော နို့ထိန်းများ ကိုလည်း ဂဏ္ဍိယူ၏၊ ယသံကား ပုလ္လင်မှ နပုံလိန်ပြန်ထားသော လိင်္ဂံပလ္လာသပုဒ်ဟု လည်း ဆို၏၊ သို့သော် စရိယာပိဋက မူဂပက္ခဇာတ် ပါဠိတော်၌ “ အတ္တာ မေ နစ ဒေသိ ယော ” ဟု ရှိ၏၊ ထို့နောက် “ သဗ္ဗညုတံ ပိယံ မယံ ” ဟု ရှိရာ၌လည်း တာပစ္စည်းသည် ဣတ္ထိလိင်သာ၊ “ သဗ္ဗညုတာ ပိယာ မယံ ” ဟု ရှိမှ သဒ္ဓါထုံးစံကျသည်၊ သို့မဟုတ်လျှင် လိင်္ဂံပလ္လာသကြံပါ၊ ဒေဿာ၌ ဒိသဓာတ်ကား အပွိုတိကရဏ အနက်ဟောတည်း။

နမံ၊ ပေ၊ တဒါ။ ။ သသဓိဋ္ဌာရာဒိကော ဘိရုကဇာတိကောပိ ကောစိသတ္ထော မံ န ဥတ္တသတိ န ဥဗ္ဗိဇ္ဇတိ၊ အဟံပိ ကဿစိ သိဟဗျုပ္ပါဒိတိရစ္ဆာနတော ယက္ခာဒိ

လောမဟံသဇာတကေ - လောမဟံသဇာတ်၌၊ သုသာနေ၊ပေ၊အနပ္ပကန္တိ-
 သုသာနေ၊ပေ၊အနပ္ပကံဟူ၍၊ ဧဝံ-သို့၊ ဂါမဒါရကေသု-ရွာသားကလေးတို့သည်၊
 နိဋ္ဌ၊ဘာဒီဟိစေဝ-တံထွေး ထွေးခြင်းအစရှိသည်တို့ဖြင့်၎င်း၊ မာလာဂန္ဓုပဟာရာ
 ဒီဟိစ-ပန်း နံသာတို့ကို အနီးသို့ဆောင်ခြင်း အစရှိသည်တို့ဖြင့်၎င်း၊ (ပန်း နံသာ
 တို့ဖြင့် ပူဇော်ခြင်း အစရှိသည်တို့ဖြင့်၎င်း၊) သုခဒုက္ခံ-ချမ်းသာဆင်းရဲကို၊ ဥပ္ပါဒေ
 နန္တသုပိ - ဖြစ်စေပါကုန်သော်လည်း၊ ဥပေက္ခဏံ- ဝမ်းမြောက် ဝမ်းနည်း မပြု
 လျစ်လျူရှုမှုကို၊ အနတိဝတ္တေန္တဿ-မလွန်စေသောဘုရားအလောင်း၏၊ ဥပေက္ခာ
 ပါရမီတာ-သည်၊ ပရမတ္ထပါရမီနာမ ဇာတာ။

[သာရိပုတ္တ , အဟံ၊ ဆဝဋ္ဌိကံ - သူသေကောင်၏ အရိုးကို၊ ဥပနိဓာယ-
 ခေါင်းအုံး အလား၊ ကပ်ကာထား၍၊ သုသာနေ-သုသာန်၌၊ သေယျံ-အိပ်ခြင်းကို၊
 ကပ္ပေမိ-ပြု၏၊ ဂါမဏ္ဍလာ-ရွာသားကလေးတို့သည်၊ ဥပဂတိံ-အနီးသို့ကပ်၍၊
 အနပ္ပကံ (န + အပ္ပကံ) - မနည်းသော၊ (များစွာသော၊) ရူပံ- ဖောက်ဖောက်
 ပြန်ပြန်၊ အတန်တန်သော ပြောင်လှောင်မှုကို၊ ဒဿေန္တိ-ပြုကြကုန်၏။]

x x x x x x x

အမနုဿတော လုဒ္ဓလောဟိတပါဏိ မနုဿတော (ကြမ်းတန်းသော လက်၌သွေး
 ရှိသော လူ မုဆိုးမှလည်း၊) ဣတိ ကုတောစိပိ န ဘယာမိ၊ ဤဂါထာသည် ဧကရာဇ
 ဇာတ်တော်က ဂါထာမဟုတ်၊ သုဝဏ္ဏသာမ (သုဝဏ္ဏသျှာမ်) ဇာတ်တော်က ဂါထာ
 တည်း၊ ထို သုဝဏ္ဏသျှာမ်ဇာတ်တော်၌ မေတ္တာသည် ပရမတ္ထပါရမီ မဟုတ်သေး၊ ဧက
 ရာဇဇာတ်တော်၌ မေတ္တာသည်သာ ပရမတ္ထပါရမီတည်း၊ စရိယာပိဋက ဧကရာဇဇာတ်
 တော်ဝယ် ဤသို့ရှိသည်။—

အမစ္စမဏ္ဍလံ ရန္တံ၊ ဖိတံ အန္တေပုရံ မမ၊
 အစ္စန္ဒိတွာန ဂဟိတံ၊ ပိယပုတ္တံဝ ပဿဟံ၊
 မေတ္တာယ မေ သမော နတ္ထိ၊ သော မေ မေတ္တာပါရမီ။

မမ-ငါ၏၊ အမစ္စမဏ္ဍလံ— အမတ်အပေါင်းကို၎င်း၊ ဖိတံ— စစ်သည်မိုလ်ပါ၊ မြို့ရွာ
 ဇနပုဒ်တို့ဖြင့် ပြည့်စုံသော၊ ရန္တံ—တိုင်းပြည်ကို၎င်း၊ ဖိတံ-မောင်းမမိသံ၊ ခြွေရံများစွာ၊
 တန်ဆာ အဆောက်အဦးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ အန္တေပုရံ - မြို့တွင်းနန်းတော် ကို၎င်း၊
 အစ္စန္ဒိတွာန- လုယက်၍၊ ဂဟိတံ- ယူသော ရန်သူမင်းကို၊ (“ ဂဏ္ဍန္တိ ” ရှိလျှင် ကောင်း
 ၏၊) ပိယပုတ္တံဝ - ချစ်အပ်သော သားကိုကဲ့သို့၊ အဟံ - သည်၊ ပဿိ— ရှုနိုင်ခဲ့ပြီ၊
 “မေတ္တာယ မေ သမော နတ္ထိ” စသည် ပေး။

ဂါမဏ္ဍလာ။ ။ အဏ္ဍံ + လာတိ ဂဏ္ဍာတီတိ အဏ္ဍလော၊ လိန်အုကိုကိုင်၍ ကစား
 တတ်သော ကလေးကို “ အဏ္ဍလ ” ဟု ခေါ်၏၊ ဂါမဿ + အဏ္ဍလာ ဂါမဏ္ဍလာ- ရွာ၏၊
 (ရွာသူရွာသားတို့၏) ကလေးတို့၊ [ဂါမဏ္ဍလာတိ- ဂါမဒါရကာ၊ - ဇီကာ။] အချို့က
 “ ဂါမမဏ္ဍလာ ” ဟု ဆိုလိုလျက် မတလုံးကို ချေထားသည် ဟု ဆိုကြသည်၊ ရူပန္တိ
 ဝိပဿာရံ၊ ရူပသဒ္ဓါသည် ဤနေရာ၌ ဖောက်ပြန်သော အပြုအမူဟူသော အနက်ဟော
 တည်း၊ “ ရူပယတိ ဝိပရိတံ ဘဝတီတိ ရူပံ ” ဟု မဏိဒီပ ပြုသတတ်။

အယံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဧတ္ထ- ဤအဋ္ဌသာလိနိ အဋ္ဌကထာ၌၊ သင်္ခေပေါ- အကျဉ်းတည်း၊ ဝိတ္ထာရတောပန - အကျယ်အားဖြင့်ကား၊ ဝေ အတ္ထော- ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို၊ စရိယာပိဋကတော- စရိယာပိဋက ပါဠိ အဋ္ဌကထာမှ၊ ဂဟေတဗ္ဗော-ယူထိုက်၏၊ ဧဝံ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ပါရမီ ယော-ပါရမီတော်တို့ကို၊ ပူရေတွာ-ဖြည့်ကျင့်ပြီး၍၊ ဝေဿန္တရတ္တဘာဝေ-ဝေဿန္တရာမင်း၏ အတ္တဘော၌၊ ဌိတော-တည်သည်၊ (သမာနော-သော်)၊ အစေတနာယံ ၊ပေ၊ ပကမ္မထာတိ-အစေတနာယံ၊ ပေ၊ ပကမ္မထ ဟူ၍၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ မဟာပထဝိ ကမ္မနာဒိကာရဏာနိ-မြေကြီးတုန်လှုပ်ခြင်းအစရှိသည်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန် သော၊ မဟာပုညာနိ - ကြီးစွာသောကောင်းမှုတို့ကို၊ ကတွာ-ပြုပြီး၍၊ အာယုဟ ပရိယောသာနေ - အသက်ရှည်ရာနေ့၏ အဆုံး၌၊ (“အာယုပရိယောသာနေ- အသက်၏အဆုံး၌ ” ဟုလည်း ရှိ၏၊) တတော - ထို ဝေဿန္တရာမင်း ဘဝမှ၊ စုတော-စုတေသည်၊ (သမာနော-ဖြစ်လသော်၊) တုသိတာဘဝနေ-တုသိတာ နတ်ဘုံ၌၊ နိဗ္ဗတ္တိ-ဖြစ်ပြီ။

[အစေတနာ - စိတ်စေတနာ မရှိသော၊ အယံ ပထဝီ - ဤမြေကြီးသည်၊ သုခံ ဒုက္ခံ - ချမ်းသာ ဆင်းရဲကို၊ (အကောင်း အဆိုးကို၊) အဝိညာယပိ - မသိပါဘဲ လျက်လည်း၊ သာ - ထိုမြေကြီးသည်၊ မယံ - ငါ၏၊ ဒါနဗလာ - ဒါန၏အစွမ်း ကြောင့်၊ သတ္တက္ခတ္တိ- ၇ ကြိမ် ၇ ဖန်၊ ပကမ္မထ (ပကမ္မိတ္ထ) - အပြားအားဖြင့် တုန်လှုပ်ရလေပြီ။ [ဤဂါထာ၌ “အယံ, သာ” ဟု ကတ္တား ၂ ချက်ပါ၏၊ အယံကို အဝိညာယ၌စပ်၍ သာကို “ ပကမ္မထ (ပကမ္မိတ္ထ) ” ၌ စပ်ရမည်၊ သို့သော် ဝါကျထုံးစံကား မဟုတ်လှ၊ ထို့ကြောင့် “အယံ ပထဝီ- သည်၊ အစေတနာ- စိတ်စေတနာ မရှိ ” ဟု ဝါကျဖြတ်၍၊ “သာ- ထိုမြေကြီးသည်၊ သုခံ ဒုက္ခံ - ကို၊ အဝိညာယပိ-မသိပါဘဲလျက်လည်း၊ မယံ-၏၊ ဒါနဗလာ- ကြောင့်၊ သတ္တက္ခတ္တိ၊ ပကမ္မထ” ဟု တမျိုးပေးကြသေး၏။]

တုသိတာ၌ ဖြစ်တော်မူပုံ

တတ္ထ-ထို တုသိတာဘုံ၌၊ အညေ-အခြားကုန်သော၊ ဒေဝေ-နတ်တို့ကို၊ ဒသ ဟိ-ကုန်သော၊ ဌာနေဟိ- အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ အဓိဂဏိတွာ- လွှမ်းမိုးကာယူ၍၊ ယာဝတာယုကံ-အသက်ရှည်သမျှ ကာလပတ်လုံး၊ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ-နတ်စည်းစိမ်ကို၊

x x x x x x x

ဒသဟိ ဌာနေဟိ။ ။ “အာယု, ဝဏ္ဏ, သုခ, ယသ, အာဓိပတေယျ, ရူပ, သဒ္ဓ, ဂန္ဓ, ရသ, ဖေါဋ္ဌဗ္ဗ ” ဟူသော ၁၀ ပါးသော အကြောင်းတို့ဖြင့် အခြားသော နတ် တို့ထက် သာလွန်သည်ကို “အဓိဂဏိတွာ” ဟု ဆိုသည်၊ ထိုတွင် ဝဏ္ဏဟူသည် မိမိကိုယ် အဆင်းတည်း၊ ရူပဟူသည်ကား အပြင်ဘက်က ခံစားအပ်သော ရူပါရုံ ကာမဂုဏ် တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဝဏ္ဏ, ရူပ” ဟု ၂ မျိုးရှိရသည်။

အနုဘဝန္တော-ခံစားလျက်၊ မနုဿဂဏနာယ-လူတို့၏ အရေအတွက်အားဖြင့်၊
 ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ သတ္တဟိဒိဝသေဟိ- ၇ ရက်တို့ဖြင့်၊ အာယုက္ခယံ-အသက်၏
 ကုန်ခြင်းသို့၊ ပါပုဏိဿတိ-ရောက်လတံ၊ ဣတိ-ဤသို့ ဆိုထိုက်ရာအခါ၌၊ ဝတ္ထာ
 နိ-နတ်အဝတ်တို့သည်၊ ကိလိဿန္တိ-ညစ်နွမ်းကုန်၏၊ မာလာ-နတ်ပန်းတို့သည်၊
 မိလာယန္တိ - ညှိုးနွမ်းကုန်၏၊ ကစ္ဆေဟိ - လက်ကတီးအကြားတို့မှ၊ သေဒါ-
 ချွေးတို့သည်၊ မုစ္ဆန္တိ-ယိုထွက်ကုန်၏၊ ကာဒယ- ကိုယ်၌၊ ဝေဝဏ္ဏိယံ-ဖောက်ပြန်
 သောအဆင်း ရှိသူ၏အဖြစ်သည်၊ ဩက္ကမတိ-သက်ရောက်၏၊ ဒေဝေါ-နတ်သည်၊
 ဒေဝါသနေ-နတ်တို့၏နေရာ၌၊ န သဏ္ဍဟတိ- ကောင်းစွာမတည်နိုင်၊ ဣတိ- သို့၊
 ပဉ္စသု- ငါးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေသု ပုဗ္ဗနိမိတ္တေသု- ဤ စုတေခြင်း၏ ရှေးအဘို့၌
 ဖြစ်သော နိမိတ်တို့သည်၊ ဥပ္ပန္နေသု - ဖြစ်ကုန်လသော်၊ တာနိ - ထိုနိမိတ်တို့ကို၊
 ဒိသ္မာ-မြင်ရ၍၊ ဘော-အို နတ်အပေါင်းတို့၊ သဂ္ဂါ- နတ်ပြည်တို့သည်၊ သုညာ-
 ကင်းဆိတ်ကုန်သည်၊ ဘဝိဿန္တိဝတ-ဖြစ်ကုန်တော့မှာပီ တကား၊ ဣတိ-ဤသို့၊
 သံဝေဂဇာတာဟိ - ဖြစ်သော သံဝေဂရှိကုန်သော၊ ဒေဝတာဟိ- နတ်တို့သည်၊
 မဟာသတ္တဿ-ဘုရားအလောင်း၏၊ ပူရိတပါရမိဘာဝံ- ဖြည့်ကျင့်အပ်ပြီးသော
 ပါရမီရှိသူ၏အဖြစ်ကို၊ ဥ တွာ-၍၊ ဣမသ္မိံ -ဤ ဘုရားအလောင်းသည်၊ ဣဒါနိ-
 ယခုအခါ၌၊ အညံ - အခြားသော၊ ဒေဝလောကံ - နတ်ပြည်သို့၊ အနုပဂတိံ-
 မကပ်ရောမူ၍၊ မနုဿလောကေ-လူ့ပြည်၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ-ဖြစ်ပြီး၍၊ ဗုဒ္ဓဘာဝံ-သို့၊
 ပတ္တေ-သော်၊ ပုညာနိ- တို့ကို၊ ကတွာ- ပြု၍၊ စုတာ စုတာ-စုတေကုန် စုတေကုန်
 သော၊ မနုဿာ - လူတို့သည်၊ ဒေဝလောကံ - နတ်ပြည်ကို၊ ပရိပူရေဿန္တိ-
 ပြည့်စေကုန်လတံ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ စိန္တေတွာ-ကြံ၍၊ (အာယာစိတော ဌစပ်။)

ယဒါ-အကြင်အခါ၌၊ အဟံ- ငါသည်၊ တုသိတေကာယေ-တုသိတာနတ်
 အပေါင်း၌၊ (အဟောသိံ-ပြီ)တဒါ-ထိုအခါ၌၊ အဟံ-သည်၊ သန္တုဿိတော
 နာမ- သန္တုဿိတမည်သော နတ်မင်းသည်၊ (အဟောသိံ - ဖြစ်ပြီ၊) (တဒါ-

x x x x x x x x

မနုဿဂဏနာယ။ ။မနုဿဂဏနာယ၏နောက်၌ “နှစ်ပေါင်း ၆ သန်း အလွန်
 ရှိကုန်သော ၅၇ ကုဋေတို့ကာလပတ်လုံး” ဟု တွေ့ရ၏၊ ထို မနုဿဂဏနာယသည်
 သတ္တဟိဒိဝသေဟိ၏ ဝိသေသနဖြစ်ရကား ထိုပါ၌ ပိုနေဟန် တူသည်၊ ရှေးနိဿယ
 တို့၌ကား အဓိဂဏိတွာနောက်၌“မနုဿဂဏနာယ သဠိဝဿသတသဟဿာမိကာနိ
 သတ္တပညာသဝဿကောဋိယော ယာဝတာယုကံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော ” ဟု
 ပြောင်းပြန်ပြန်၍ အနက်ပေးလေသည်။

ဝတ္ထာနိ ကိလိဿန္တိ ၊ ပေ ၊ န သဏ္ဍဟတိ။ ။ဤ ၅ ပါးကား တန်ခိုးကြီးသော
 နတ်များ စုတေခါနီး၌ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ် ပုဗ္ဗနိမိတ်များတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ ဆင်နားပန်း
 ညှိုး၊ ပုဆိုးနွမ်းပါး၊ ချိုင်းကြားချွေးယို၊ ကိုယ်ရောင်ဆင်းပျက်၊ နန်းထက်မမွေ့၊ နတ်ဘုံ
 ဟေ့၊ စုတေနိမိတ်ငါး”ဟု ဆရာတို့ မိန့်ကြသည်။

၌၊) ဒသသဟသီ - တသောင်းသော လောကဓာတ်၌ နေကုန်သော နတ် ဗြဟ္မာ
 တို့သည်။ သမာဂတိော- အညီအညွတ်လာ၍၊ မမံ- ငါ့ကို၊ ပဉ္စလီ- ချီမြောက်အပ်
 သော လက်အုပ်ရှိကုန်သည်။ (ဟုတွာ)၊ ယာစန္ဒိ-တောင်းပန်ကြကုန်၏။ [“ပဂ္ဂ
 ဟိတ အဇ္ဈလီ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဂါထာဖြစ်၍ ဂဟိတပုဒ် ချေထားသည်။] (ကိံ -
 အဘယ်သို့ တောင်းပန်ကြကုန်သနည်း၊)မဟာဝီရ-ကြီးသောလုလွှာရှိသော၊ ဒေဝ-
 အရှင်နတ်မင်း၊ ကာလော- ဘုရားဖြစ်ချိန် တန်ပါပြီ၊ မာတုကုန္တိယံ- မယ်တော်
 ဝမ်း၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇ-ဖြစ်ပြီး၍၊ သဒေဝကံ- နတ်နှင့်တကွဖြစ်သော သတ္တဝါအပေါင်းကို၊
 တာရယန္တော - ကယ်တင်လျက်၊ အမတံပဝံ - မအိုမသေခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်
 သော နိဗ္ဗာန်ကို၊ ဗုဇ္ဈဿု- သိတော်မူပါ၊ ဣတိ-သို့၊ ယာစန္ဒိ-ကုန်၏။

ဘုရားဖြစ်တော်မူရာ ဘဝ

ဝေဝံ-သို့၊ ဗုဒ္ဓဘာဝတ္ထာယ-ဘုရား၏အဖြစ် အကျိုးငှါ၊ (ဘုရားဖြစ်ခြင်းအကျိုး
 ငှါ၊) အာယာစိတော - ရိုသေစွာ တောင်းပန်အပ်သည်။ (ဟုတွာ)၊ ကာလံ-
 ဘုရားဖြစ်ရာအခါ၎င်း၊ (ဣတိ ဥစ္စဝ)၊ ဒီပံ- ဘုရားဖြစ်ရာကျွန်း၎င်း၊ ဒေသံ- ဘုရား
 ဖြစ်ရာအရပ်၎င်း၊ ကုလံ-ဘုရားဖြစ်ရာအမျိုး၎င်း၊ ဇနေတ္ထိယာ-မယ်တော်ရင်း၏၊
 အာယုပ္ပမာဏံ-အသက် အတိုင်းအရှည်၎င်း၊ ဣတိ- သို့၊ ပဉ္စ- ငါးမျိုးကုန်သော၊

x x x + x x x x

ကာလံ ဒီပံ ဒေသံ။ ။ဆုတ်ကပ်ဝယ် အနှစ်တသိန်းမှ အေခံ အနှစ်တရာအတွင်း
 ၌သာ ဘုရားဖြစ်ရာ ကာလတည်း၊ အနှစ်တသိန်း အထက်၌ အသက် ရှည်ကြလွန်း၍
 အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာ မထင်နိုင်ကြ၊ အနှစ်တရာ အောက်၌ကား ရာဂ၊ ဒေါသ
 စသော ကိလေသာတွေ ပြင်းထန်လှသဖြင့် တရားဟော၍မရနိုင်၊ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း၌ နေသူ
 တို့သည် အခြားကျွန်း၌ နေသူတို့ထက် သာလွန်သော သတိနှင့် သူရသတ္တိ ရှိကြ၏။
 ဇမ္ဗူဒိပ်တွင်လည်း မဇ္ဈိမဒေသ၌သာ ဗုဒ္ဓ ပစ္စေကဗုဒ္ဓနှင့် သာဝကကြီးများ ဖြစ်တော်မူ
 ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ကာလ ဒီပနှင့် ဒေသကို ကြည့်တော်မူရသည်။

ကုလံ ။ ။ ပဋိရူပဒေသ၌ ဖြစ်ရသော်လည်း အမျိုးညံ့နေလျှင် (မိမိကိုယ်တိုင်က
 အရည်အခြင်း ပြည့်ဝစေကာမူ) အများ၏ အထင်သေးမှုကို ခံရသေးသောကြောင့်
 မြာဟ္မဏမျိုး ၊ ခတ္တိယမျိုး ၂ မျိုး၌သာ ဘုရားအလောင်းများ ဖြစ်လေ့ရှိ၏။ ထိုတွင်
 မြာဟ္မဏတို့ ဂုဏ်ရှိသောအခါ မြာဟ္မဏမျိုး၌ ဖြစ်၏။ ခတ္တိယတို့ ဂုဏ်ရှိသောအခါ
 ခတ္တိယမျိုး၌ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မိမိဖြစ်ရာ ကုလကိုလည်း ကြည့်တော်မူရသည်။

မာတု အာယု။ ။မယ်တော်ဖြစ်မည့်သူသည် သီလသိက္ခာပြည့်ဝ၍ အသက်အား
 ဖြင့် ဘုရားဖွားမြင်ပြီးနောက် ၇ ရက်လောက်သာ အသက်ရှည်မည့်သူဖြစ်ရမည်။ ဘုရား
 အလောင်း၏ ကိန်းအောင်းရာ ဝမ်းတိုက်သည် စေတီအိမ်နှင့် တူ၏။ အခြားသူများ
 မသုံးထိုက်၊ ဘုရားအလောင်းမယ်တော်ကို အရာချ၍ အခြားသူကိုလည်း အဂ္ဂမဟေသီ
 မမြှောက်ထိုက်၊ ထို့ကြောင့် ဘုရားအလောင်း ဖွားမြင်ပြီးနောက် ၇ ရက်မြောက်၌
 နတ်ရွာစံရခြင်းသည် ထုံးစံဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မယ်တော်၏ အာယုပ္ပမာဏကိုလည်း
 ကြည့်ရသည်။ [မဟာပဒါနသုတ် အဋ္ဌကထာ။]

ဣမာနိ မဟာဝိလောကနာနိ-ဤကြီးစွာကြည့်ရှုအပ်သောအရာတို့ကို၊ ဝိလောကေ
 တွာ- ကြည့်ရှုပြီး၍၊ ကတသန္နိဋ္ဌာနော- (လူ့ပြည်၌ဖြစ်ဘို့ရန်) ပြုအပ်ပြီးသော
 ဆုံးဖြတ်ခြင်းရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ တတော - ထို တုသိတာနတ်ပြည်မှ၊ စုတော -
 စုတေသည်၊ (သမာနော-ဖြစ်လသော်၊) သကျရာဇကုလေ-သာကီဝင်မင်းမျိုး၌၊
 ပဋိသန္နိ - ပဋိသန္ဓေကို၊ ဝဟေတွာ-ယူ၍၊ တတ္ထ- ထို သာကီဝင်မင်းမျိုး၌၊ မဟာ
 သမ္ပတ္တိယာ - ကြီးစွာသောစည်းစိမ်မှ၊ အပရိဟာယမာနော - မယုတ်လျော့ဘဲ၊
 အနုက္ကမေန- အစဉ်အားဖြင့်၊ ဘဒြယောဗ္ဗနံ- ကောင်းသော ၁၆ နှစ်အရွယ်သို့၊
 အနုပါပုဏိ - အစဉ်ရောက်ပြီ၊ ဣမသ္မိံ အန္တရေ - ဤအတွင်း၌၊ [“ တုသိတာ
 နတ်ပြည်မှ စုတေ၍ ၁၆ နှစ်အရွယ်သို့ ရောက်သောကာလ အတွင်း၌ ” ဟုလို၊]
 သတော သမ္ပဇာနော၊ ပေ၊ ဩက္ကမိတိ အာဒိနံ- သတော သမ္ပဇာနော၊ ပေ၊ ဩက္ကမိ
 အစရှိကုန်သော၊ သုတ္တပဒါနဉ္စေဝ - သုတ်ပုဒ်တို့၏၎င်း၊ [သုတ်မဟာဝါ၊ မဟာ
 ပဒါနသုတ်စသော သုတ်ပုဒ်တို့၏-ဟုလို၊] တေသံ-ထို သုတ်ပုဒ်တို့၏၊ အဋ္ဌကထာ
 ယစ- အဋ္ဌကထာ၏၎င်း၊ ဝသေန - အစွမ်းဖြင့်၊ ဝိတ္ထာရော - အကျယ်ကို၊ ဝေဒိ
 တဗ္ဗော-သိထိုက်၏။

သော- ထို ဘုရားအလောင်းသည်၊ တိဏ္ဍံ ဥတုနံ- ၃ ပါးသောဥတုတို့အား၊
 အနုစ္ဆဝိဒကသု - လျောက်ပတ်ကုန်သော၊ တီသု ပါသာဒေသု - နန်း ပြာသာဒ်
 ၃ ဆောင်တို့၌၊ ဒေဝလောက သိရိဝိယ - နတ်ပြည်၏ အသရေကိုကဲ့သို့၊ ရဇ္ဇ
 သိရိ-မင်းအဖြစ်၏ အသရေကို၊ အနုဘဝမာနော-ခံစားစဉ်၊ ဥယျာနကီဋ္ဌာယ-
 ဥယျာဉ်၌ ကစားခြင်းငှါ၊ ဝမနသမယေ-သွားရာအခါ၌၊ အနုက္ကမေန-အစဉ်အား
 ဖြင့်၊ ဇိဏ္ဍ ဗျာဓိ မတ သင်္ခါတေ - သူအို , သူနာ , သူသေဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊
 တယော - ၃ ယောက်ကုန်သော၊ ဒေဝဒူတေ - နတ်တမန်တို့ကို၊ (သေမင်းတမန်
 တို့ကို) ဒိသ္မာ - မြင်ရ၍၊ သဉ္ဇာတသံဝေဂေါ - လွန်စွာဖြစ်သော ထိန်းလန့်ခြင်း
 ရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ နိဝတ္တိတွာ - ပြန်နစ်၍၊ စတုတ္ထဝါရေ - စတုတ္ထအကြိမ်၌၊
 ပဗ္ဗဇ္ဇိတံ-ရသေ့, ရဟန်းကို၊ ဒိသ္မာ-မြင်ရ၍၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ-ရသေ့, ရဟန်း၏အဖြစ်သည်၊
 သာဓု-ကောင်း၏၊ ဣတိ - သို့၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ - ရသေ့, ရဟန်းအဖြစ်၌၊ ရူစိံ - အလို

x x x x x x x

စတုတ္ထဝါရေ ပဗ္ဗဇိတံ ဒိသ္မာ။ ။ ပဌမအကြိမ် ထွက်တော်မူစဉ်က သူအိုကိုမြင်၍
 ပြန်လှည့်ခဲ့သည်၊ ဒုတိယအကြိမ် ထွက်ပြန်သောအခါ သူနာကိုမြင်၍ ပြန်လှည့်ခဲ့သည်၊
 တတိယအကြိမ် ထွက်ပြန်သောအခါ သူသေကိုမြင်၍ ပြန်လှည့်ခဲ့သည်၊ စတုတ္ထအကြိမ်
 ထွက်တော်မူရာ၌ကား ရသေ့ , ရဟန်းတော်ကို မြင်ရလေသည်၊ ဤသို့ ၄ ကြိမ် ၄ ခါ
 ထွက်သောဝါဒကို လိုက်၍ “ နိဝတ္တိတွာ စတုတ္ထဝါရေ ” ဟု ဆိုသည်၊ “ ငါတို့ ဘုရား
 အလောင်းတော်ကား အသက်တိုသောကာလ၌ ဖြစ်ရသည်ဖြစ်၍ ၄ ကြိမ် မထွက်ရ၊
 တကြိမ်ထည်းဖြင့်ပင် သူအို, သူနာ, သူသေ, ရဟန်းတို့ကို တနေရာပြီး တနေရာ မြင်သွား
 ရသည် ” ဟု မဟာပဒါနသုတ် အဋ္ဌကထာ၌မိန့်သည်။

ဆန္ဒကို၊ ဥပ္ပါဒေတွာ - ဖြစ်စေပြီး၍၊ ဥယျာနံ-သို့၊ ဝဇ္ဇာ-သွားပြီး၍၊ တတ္ထ-ထို ဥယျာဉ်၌၊ ဒိဝသဘာဝံ-နေအဘို့ကို၊ ဒေပေတွာ-ကုန်စေပြီး၍၊ မင်္ဂလပေါက္ခရဏီ တီရေ-မင်္ဂလာရေကန်၏ ကမ်းစဉ်၊ နိသိန္ဒော-ထိုင်နေသည်။ (သမာနော-စဉ်။)

ကပ္ပကဝေသံ - ဆတ္တာသည်၏ အသွင်ကို၊ ဝဟေတွာ- ယူ၍၊ အာဂတေန- လာသော၊ ဝိသုကမ္မေန-ဝိသုကြံမည်သော၊ ဒေဝပုတ္တေန-နတ်သားသည်၊ အလ ကံတပဋိယတ္တော - စီရင်အပ်ပြီးသော တန်ဆာရှိသည်။ (ဆင်ပေးအပ်သော တန်ဆာ ရှိသည်။) (ဟုတွာ)။ ရာဟုလဘဒ္ဒဿ-ရာဟုလာ သတို့သား၏၊ ဇာတ သာသနံ-ဖွားမြင်ကြောင်းသတင်းစကားကို၊ သုတွာ-ကြားရ၍၊ ပုတ္တသိဟေနဿ- သား၌ဖြစ်သော ချစ်ခြင်း၏၊ ဗလဝဘာဝံ - အားရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ (အားကြီး ကြောင်းကို) ဥ တွာ-သိ၍၊ ယာဝ- အကြင်မျှလောက်၊ ဣမံ ဗန္ဓနံ- ဤ အနှောင် အဖွဲ့သည်၊ န ဝခုတိ-မတိုးပွားသေး၊ [“မောင်းမများစွာမှ သားတွေဖွားမြင်လျှင် သာ၍ တိုးပွားစရာရှိသည် ” ဟုလို။] တာဝဒေဝ- ထို မတိုးပွားမီသာလျှင်၊ နံ-ထို အနှောင်အဖွဲ့ကို၊ ဆိန္ဒိဿာမိ - ဖြတ်အံ့၊ ဣတိ- သို့၊ စိန္တေတွာ - ကြံ၍၊ သာယံ- ညနေချမ်းအခါ၌၊ နဂရံ-မြို့တွင်းသို့၊ ပဝိသန္တော-ဝင်လာလသော်၊ နိဗ္ဗုတာနုန ပေ၊ ပတိတိ - နိဗ္ဗုတာနုန ၊ ပေ ၊ ပတိဟူ၍၊ ကိသာဂေါတမိယာနာမ - ကိသာ ဂေါတမိ မည်သော၊ ပိတုစ္ဆံာမိတာယ - ဘထွေးတော်၏ သွီးသည်၊ ဘာသိတံ- ရွတ်ဆိုအပ်သော၊ ဣမံ ဝါထံ-ကို၊ သုတွာ- ကြားရ၍၊ (မုဉ္ဇိတွာ ၌စပ်။)

[(ယဿာ မာတုယာ - အကြင်မိခင်၏၊ ဤဒိသော - ဤ မောင်တော်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ အယံပုတ္တော - ဤ သားကောင်းရတနာသည်၊ အတ္ထိ - ရှိ၏၊) သာ မာတာ-ထို သားကောင်းမိခင်သည်၊ နိဗ္ဗုတာနုန - သောကခပ်သိမ်း၊ ပူမလိမ်း သဖြင့် ၊ အေးငြိမ်းပေလိမ့် တကား၊ (ယဿ ပိတုနော - အကြင် ဖခင်၏၊ ဤဒိ သော - ဤမောင်တော်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ အယံပုတ္တော - ဤသားကောင်းရတနာ သည်၊ အတ္ထိ၊) သောပိတာ-ထို သားကောင်းဖခင်သည်၊ နိဗ္ဗုတောနုန - သောက ခပ်သိမ်း၊ ပူမလိမ်းသဖြင့် ၊ အေးငြိမ်းပေလိမ့်တကား၊ ယဿာနာရိယာ- အကြင် အမျိုးသွီး၏၊ ဤဒိသော - ဤ မောင်တော်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ အယံပတိ - ဤ ကြင်ဘက်လင်သည်၊ အတ္ထိ၊ သာနာရိ-ထိုအမျိုးသွီးသည်၊ နိဗ္ဗုတာနုန - သောက ခပ်သိမ်း၊ ပူမလိမ်းသဖြင့် ၊ အေးငြိမ်းပေလိမ့် တကား။]....[ဤဝါထာ၌ “ယဿာ ယံဝယ် ယဿာ (မာတုယာ) ယဿ (ပိတုနော) အယံ ပုတ္တော ” ဟု ပြင်၍ ထပ်၍ပေးရသောကြောင့် “ဘိန္ဒသတ္တိသမဝေတ” နည်းဟု မဏိဒီပ၌ဆိုသတတ်။]

အဟံ-နိဗ္ဗုတကို ရှုကြံ၍နေသော ငါ့ကို၊ ဣမာယ- ဤကိသာဂေါတမိသည်၊ နိဗ္ဗုတပဒံ-နိဗ္ဗုတပုဒ်ကို၊ သာဝိတော - ကြားစေအပ်ပြီ၊ ဣတိ- ဤသို့ ကျေးဇူး တင်၍၊ ဝိဝတော-လည်ပင်းမှ၊ သတသဟဿ ဣနိကံ- အဖိုးတသိန်းထိုက်သော၊

မုတ္တဟာရံ - ပုလဲသွယ်ကို၊ မုဉ္ဇိတွာ-ချွတ်၍၊ တဿာ - ထို ကိသာဂေါတမိ၏ အထံသို့၊ ပေသေတွာ-ပေးပို့၍၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဘဝနံ-နန်းတော်သို့၊ ပဝိသိ တွာ- ဝင်၍၊ သိရိသယနေ- အသရေရှိသော အိပ်ရာ၌၊ နိသိန္ဓော- ထိုင်နေလျက်၊ နိဒ္ဒါဝသေန-အိပ်ပျော်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ နာဠကာနံ-ကချေသည် မောင်းမတို့၏၊ ဝိပုကာရံ-ဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာကို၊ ဒိသွာ-မြင်ရ၍၊ နိဗ္ဗိန္ဒဟဒယော- ငြီးငွေ့သော စိတ်နှလုံးရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဆန္ဒံ- ဆန္ဒအမတ်ကို၊ ဥဋ္ဌာပေတွာ- ထစေ၍၊ ကဏ္ဍကံ-ကဏ္ဍကမြင်းတော်ကို၊ အာဟရာပေတွာ - ဆောင်ယူစေ၍၊ ကဏ္ဍကံ - ကဏ္ဍကမြင်းတော်ကို၊ အာရုယု - စီး၍၊ ဆန္ဒသဟာယောဝ - ဆန္ဒ တယောက်ထည်းသာ အဖော်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ) [လူ့ဘက်က ဆန္ဒတယောက် တည်းသာ အဖော်ပါသည်- ဟူလို။] ဒသသဟဿိ လောကဓာတုဒေဝတာဟိ- တသောင်းသော လောကဓာတ်၌ နေသော နတ်ဗြဟ္မာတို့သည်၊ ကတပရိဝါရာ- ပြုအပ်ပြီးသော အခြံအရံရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ မဟာဘိနိက္ခမနံ-မြတ်သော တော ထွက်တော်မူခြင်းကို၊ နိက္ခမိတွာ- ထွက်တော်မူ၍၊ [မဟာဘိနိက္ခမနံနှင့် နိက္ခမိ တွာကို အဘေဒဘေဒုပစာကြံ။]

တေနော ရတ္တာဝသေသေန- ထိုည၌၏ အကြွင်းဖြင့်ပင်၊ (သန်းခေါင်လောက် ထွက်တော်မူလာ၍ ကြွင်းသော ည၌ဖြင့်ပင်) တိဏိ - ၃ တိုင်းကုန်သော၊ မဟာ ရဇ္ဇာနိ- တိုင်းပြည်ကြီးတို့ကို၊ (ကပိလဝတ်ပြည်၊ ဒေဝဒဟပြည်၊ ကောလိယပြည် တို့ကို) အတိက္ကမ္မ-လွန်၍၊ အနောမာနဒီတီရေ- အနောမာ မြစ်ကမ်း၌၊ ပဗ္ဗဇိ တွာ-ရဟန်းပြုဒတော်မူ၍၊ အနုက္ကမေန-အစဉ်အားဖြင့်၊ ရာဇဂဟံ-ရာဇဂြိုဟ်မြို့သို့၊ ဂတိန္ဒာ-ကြွတော်မူ၍၊ တတ္ထ- ထိုရာဇဂြိုဟ်မြို့၌၊ ဝိဏ္ဏာယ-ဆွမ်းအလိုငှါ၊ စရိတွာ- လှည့်လည်တော်မူ၍၊ ပဏ္ဍဝပဗ္ဗတပဗ္ဗာရေ- ပဏ္ဍဝတောင်ဝှမ်း၌၊ နိသိန္ဓော- ထိုင်နေတော်မူသည်၊ (သမာနော- သော်)၊ မဂဓရာဇေန- မဂဓမင်းသည်၊ (ဗိမ္ဗိ သာရမင်းသည်)၊ ရဇ္ဇေန-တိုင်းနိုင်ငံဖြင့်၊ နိမန္တိယမာနော - ဖိတ်မန်အပ်သော်၊ တံ- ထိုမင်းအဖြစ်ကို၊ ပဋိက္ခိပိတွာ- ပယ်မြစ်၍၊ သဗ္ဗညုတံ- သဗ္ဗညု၏အဖြစ်သို့၊ ပတွာ- ရောက်၍၊ [“ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်သော အခါ” - ဟူလို။] တဿ-ထို မဂဓမင်း၏၊ (ထို ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏) ဝိဇိတံ- တိုင်းနိုင်ငံသို့၊ အာဂမနတ္ထာယ- ကြွလာခြင်းအကျိုးငှါ၊ (ကြွလာဘို့ရာ)၊ တေန - ထို မဂဓမင်းသည်၊ ဂဟိတ ပဋိညော- ယူအပ်ပြီးသော ပဋိညာဉ်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ အာဠာရဉ္စ-အာဠာရ ရသေ့သို့၎င်း၊ ဥဒကဉ္စ-ဥဒကရသေ့သို့၎င်း၊ ဥပသင်္ကမိတွာ- ချဉ်းကပ်၍၊ တေသံ- ထိုရသေ့တို့၏၊ သန္တိကေ - အထံ၌၊ အဓိဂတဝိသေသေန- ရအပ်သော တရား ထူးဖြင့်၊ [တတ်ယာရုပ္ပဈာန် စတုတ္ထာရုပ္ပဈာန်ဟူသော တရားထူးဖြင့်၊] အပရိ တုဠော-မတင်းတိမ်သေးသည်၊ (အားမရသေးသည်)၊ (ဟုတွာ)၊ ဆဗ္ဗဿာနိ- ၆ နှစ်တို့ပတ်လုံး၊ မဟာပဓာနံ - မြတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်မှုကို၊ ပဒဟိ

တွာ- အားထုတ်ပြီး၍၊ ဝိသာခါပုဏ္ဏမဒိဝသေ - ကဆုံလပြည့် နေ၌၊ ပါတောဝ-
စောစောကပင်၊ သေနာနိဂမေ-သေနာနိဂုမ်း၌၊ သုဇာတာယ-သုဇာတာမည်သော
သူခဠးကတော်သည်၊ ဒိန္နံ- ပေးလှူအပ်သော၊ ပါယသံ-နို့ ယနာကို၊ [ပယသာ+
နိဗ္ဗတ္တော ပါယသော၊] ပရိဘုဉ္ဇိတွာ-ဘုဉ်းပေးပြီး၍။

နေရဇ္ဇရာယ-နေရဇ္ဇရာမည်သော၊ နဒိယာ-မြစ်၌၊ သုဝဏ္ဏပါတိ-ရွှေခွက်ကို၊
ပဝါဟေတွာ - မျောစေ၍၊ (မျော၍) နေရဇ္ဇရာယ - နေရဇ္ဇရာမြစ်၏၊ တိရေ-
ကမ်းနား၌၊ မဟာဝနသဏ္ဍေ - ကြီးစွာသော တောအုပ်၌၊ နာနာသမာပတ္တိဟိ-
အမျိုးမျိုးသော ဈာန်သမာပတ်တို့ဖြင့်၊ ဒိဝသဘာဂံ-နေ့အဖို့ကို၊ ဝိတိနာမေတွာ-
လွန်စေပြီး၍၊ သာယနသမယေ-ညနေချမ်းအခါ၌၊ သောတ္တိယေန-ဝေဒမန္တာန်
ကို သရဇ္ဈာယ်တတ်သော ပုဏ္ဏားသည်၊ [ထိုအချိန်က ထိုပုဏ္ဏားသည် မြက်ရိတ်
နေ၏၊] ဒိန္နံ- ပေးလှူအပ်သော၊ အဋ္ဌတိဏမုဋ္ဌိံ - မျက်ရှစ်ဆုပ်ကို၊ (မျက်ထုံး
ကလေး ရှစ်ထုံးကို၊) ဝဟေတွာ-ယူ၍၊ ကာဠေန-ကာဠမည်သော၊ နာဂရာဇေန-
နဂါးမင်းသည်၊ အဘိတ္ထုတဂုဏော - ချီးမွမ်းအပ်သောဂုဏ်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ၊)
ဗောဓိမဏ္ဍံ-ဗောဓိမဏ္ဍိုင်သို့၊ အာရုယု - တက်တော်မူ၍၊ တိဏာနိ-မြက်တို့ကို၊
သန္တရိတွာ-ဖြန့်ခင်း၍၊ ယာဝ - အကြင်မျှလောက်၊ မေ-ငါ၏၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊
အနုပါဒါယ-တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် တစုံတခုသောအာရုံကို မယူမူ၍၊ အာသဝေဟိ-
အာသဝေတို့မှ၊ န ဝိမုစ္ဆိဿတိ - မလွတ်လတံ့သေး၊ တာဝ-ထိုအာသဝေတို့မှ
မလွတ်သေးသမျှ၊ ဣမံ ပလ္လင်္ကံ - ဤ ထက်ဝယ်တင်ပလ္လင်ကို၊ န ဘိဒ္ဓိဿာမိ-
မဖျက်တော့အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ပဋိညံ-ပဋိညာဉ်ကို၊ (မိဋ္ဌာန်မူကို၊) ကတွာ-ပြုပြီး၍။

ပါစီနဒိသာဘိမုခေါ- အရှေ့အရပ်သို့ ရှေးရှုသော မျက်နှာရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊
နိသီဒိတွာ-ထိုင်၍၊ သူရိယေ - နေသည်၊ အနတ္တင်္ဂမိတေယေဝ - မဝင်သေးမီပင်
လျှင်၊ မာရဗလံ-မာရ်မင်း၏စစ်သည်ကို၊ ဝိခမိတွာ-ပယ်ဖျောက်၍၊ ပဌမယာမေ-
ပဌမယာမ၌၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသညာဏံ - ပုဗ္ဗေနိဝါသညာဏ်သို့၎င်း၊ [ရှေး၌ နေခဲ့ဘူး
သော ခန္ဓာအစဉ်ကို သိတတ်သောညာဏ်သို့၎င်း၊] မဇ္ဈိမယာမေ-မဇ္ဈိမယာမ၌၊
စုတူပပါတညာဏံ - စုတူပပါတညာဏ် သို့၎င်း၊ [သတွးတို့၏ စုတိပဋိသန္ဓေကို

x x x x x x x

သောတ္တိယေန ။ သုတိ၊ သုတ္တ၊ ဆန္ဒသဒ္ဓါတို့သည် “ဝေဒ-ဗေဒ” အနက်ကို
ဟော၏၊ သုတ္တံ-ဝေဒကျမ်းကို (ဗေဒင်ကျမ်းကို) + အမိတေ-ရွတ်အံ သရဇ္ဈာယ်တတ်
၏၊ ဣတိ၊ သောတ္တိယော၊ [တမမိတေ-စသောသုတ်ဖြင့် ဣကသက်, ကကို ယပြု၊ သုတ္တံ
သံယောဂန္တုဖြစ်သော်လည်း “ နေန နိဒ္ဓိဋ္ဌံ အနိစ္စံ-အသံယောဂန္တုဿံ အ ဟူသော
ပဋိသေခဖြင့် ညွှန်ပြအပ်ရာဝယ် အစီအရင်မမြီ” ဟု ပရိဘာသာရှိသောကြောင့် ဝုဒ္ဓိပြု၊
သောတ္တိယော ဆန္ဒသော၊ —အဘိဓာန် (၄၀၈) ။] “သုဒ္ဓိယေန-မြက်ထမ်းသူဆင်းရဲ
ပုဏ္ဏားသည်” ဟု၎င်း “သောတ္တိယေန-မောင်ချမ်းသာသည်၊ သုဒ္ဓိယေန-မောင်စင်ကြယ်
သည်” ဟု၎င်း ပါဌ်အထွေထွေကြိ၍ အနက်ပေးကြသေး သတတ်။

သိတတ်သော ဉာဏ်သို့၎င်း၊] ပတ္တာ - ရောက်၍၊ ပစ္စိမယာမာဝသာနေ - ပစ္စိမ
 ယာမိ၏ အဆုံးအချိန်၌၊ ဒသဗလစတုဝေသာရဇ္ဇာဒိ သဗ္ဗဗုဒ္ဓဂုဏပဋိမဏ္ဍိတံ -
 ဒသဗလဉာဏ်တော်၊ စတုဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်တော် အစရှိသော အလုံးစုံသော ဗုဒ္ဓ
 ဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊ သဗ္ဗညုတညာဏံ - ကို၊ ပဋိဝိဇ္ဈန္တာ
 ယေဝ - ထိုးထွင်းကာ သိတော်မူလျက်သာလျှင်၊ ဣမံ အဘိဓမ္မနယသမုဒ္ဒိ - ဤ
 အဘိဓမ္မာတည်းဟူသော နယ သမုဒ္ဒါကို၊ အဓိဂဋ္ဌိ - ရတော်မူပြီး၊ ဧဝံ - ဤသို့လျှင်၊
 အဿ - ထိုအဘိဓမ္မာ၏၊ အဓိဂမနိဒါနံ - အဓိဂမနိဒါနိုးကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗိ - သိထိုက်
 ၏။ [အဓိဂမနိဒါနိုး၏သရုပ်ကို သုမေဓကထာ မရောက်မီ ရှေး၌ပြခဲ့ပြီ။]

ဧဝံ - ဤသို့လျှင်၊ အဓိဂတာဘိဓမ္မော - သိအပ်ပြီးသော အဘိဓမ္မာရှိတော်မူ
 သည်၊ (အဘိဓမ္မာကို သိတော်မူပြီးသည်။) (ဟုတွာ)၊ ဧကပလ္လင်္ဂန - တကြိမ်
 တည်းသော ထက်ဝယ်တင်ပလ္လင်ဖြင့်၊ နိသိန္ဓသတ္တာဟံ - ထိုင်နေရာ သတ္တာဟကို
 ၎င်း၊ အနိမိသသတ္တာဟံ - အနိမိသသတ္တာဟကို၎င်း၊ (ဗောဓိပလ္လင်ကို မမှိုက်သော
 မျက်လုံးတော်ဖြင့် ကြည့်ရှုရာ သတ္တာဟကို၎င်း၊) စက်မနသတ္တာဟဉ္စ - စက်မန
 သတ္တာဟကို၎င်း၊ (ဗောဓိပင်၏အနီးဝယ် ခေါက်တုန့်ခေါက်ပြန် စကြန်ကြွတော်
 မူရာ သတ္တာဟကို၎င်း၊) အတိတ္တမိတွာ - လွန်၍၊ စတုတ္ထ သတ္တာဟေ - ငှုခမြောက်
 သတ္တာဟ၌၊ သယမ္ဘုညာဏာဓိဂမနေန - သယမ္ဘုညာဏ်ကို ရခြင်းဖြင့်၊ (သဗ္ဗ
 ညုတဉာဏ်တော်ကို ရခြင်းဖြင့်၊) အဓိဂတံ - ရအပ်သော၊ အဘိဓမ္မံ - အဘိဓမ္မာ
 တရားတော်ကို၊ ဝိစိနိတွာ - စူးစမ်းဆင်ခြင်တော်မူ၍၊ အပရာနိပိ - တပါးလည်းဖြစ်
 ကုန်သော၊ အဇပါလမုစလိန္ဒရာဇာယတနေသု - အဇပါလညောင်ပင်၊ မုစလိန္ဒ
 ရေအိုင်၊ လင်းလွန်းပင်အရပ်တို့၌၊ တီဏိ - ၃ ခုကုန်သော၊ သတ္တာဟာနိ - သတ္တာဟ
 တို့ကို၊ ဝိတိနာမေတွာ - လွန်စေတော်မူပြီး၍၊ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ - ရှစ်ခုမြောက်
 သတ္တာဟ၌၊ အဇပါလနိဂြောဓရက္ခမူလေ - အဇပါလညောင်ပင်၏အနီးအေ၌၊
 နိသိန္ဓာ - ထိုင်နေတော်မူစဉ်၊ ဓမ္မဂန္ထိ ရတာပစ္စဝေက္ခဏေန - သစ္စာ ၄ ပါးတရား
 နက်နဲသည်၏အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်တော်မူခြင်းကြောင့်၊ အပ္ပေါသုက္ကတံ - တရားဟော
 ဘို့ရန် ကြောင့်ကြ မရှိသည်၏အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇမာနော - ရောက်တော်မူသည်၊
 (ဟုတွာ)။

ဒသသဟဿိ ဗြဟ္မပရိဝါရေန - တသောင်းသော ဗြဟ္မာ အခြံအရံရှိသော၊
 သဟမ္ပတိဗြဟ္မုနာ - သဟမ္ပတိဗြဟ္မာသည်၊ အာယာစိတဓမ္မဒေသနော - ရှိသေစွာ
 တောင်းပန်အပ်သော တရားဒေသနာတော်ရှိသည်၊ (တရားဟောဘို့ရန် ရှိသေစွာ
 တောင်းပန်အပ်သည်။) (ဟုတွာ)၊ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ - ဗုဒ္ဓစက္ခုဖြင့်၊ [ဣန္ဒြိယပရော
 ပရိယတ္တိဉာဏ်၊ အာသယာနသယဉာဏ်တော်ဖြင့်၊] လောကံ - သတ္တလောကကို၊
 ဩလောကေတွာ - ကြည့်တော်မူ၍၊ ဗြဟ္မုနာ - သဟမ္ပတိဗြဟ္မာမင်း၏၊ အဇ္ဈေသ
 နံ - တိုက်တွန်းခြင်းကို၊ အာဒါယ - ခံယူတော်မူ၍၊ (လက်ခံတော်မူ၍) အဟံ -

ငါသည်၊ ကဿ- အဘယ်သူအား၊ ပဌမံ-ရှေးဥျားစွာ၊ ဓမ္မံ-ကို၊ ဒေသေယျံနုခေါ-
 ဟောရပါအံ့နည်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဩလောကေန္တာ - ကြည့်ရှုတော်မူလသော်၊
 အာဠရုဒကာနံ- အာဠာရရသေ့ ဥဒကရသေ့တို့၏၊ ကာလင်္ကတဘာဝံ-သေလွန်
 ကုန်ပြီး၏ အဖြစ်ကို၊ [အရူပဗြဟ္မာ့ပြည်သို့ ရောက်နေသည်၏အဖြစ်ကို၊] ဥ တွာ-
 သိတော်မူ၍၊ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ-၅ ယောက်အစဉ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ - ရသေ့
 တို့၏၊ [ထိုအချိန်က ရသေ့အဖြစ်သာ ရှိသေးသည်၊] ဗဟူပကာရတံ - များသော
 ကျေးဇူးရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ [ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်သည့် အချိန်တုန်းက ရေပူ
 ရေချမ်း ကမ်းလှမ်းလုပ်ကျွေးသောကျေးဇူးရှိပုံကို၊] အနုဿရိတွာ-အမှတ်ရတော်
 မူ၍၊ အာသနာ-နေရာမှ၊ ဥဋ္ဌာယ-ထတော်မူ၍၊ ကာသိပုရံ- ကာသိမြို့သို့၊ (ဗာရာ
 ဏသိမြို့သို့၊) ဝစ္ဆန္တာ- ကြွတော်မူစဉ်၊ အန္တရာမဂ္ဂေ - လမ်းခရီး အကြား၌၊
 ဥပကေန - ဥပကရသေ့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - တကွ၊ မန္တေတွာ - နီးနှော ပြောဆိုပြီး၍၊
 အာသဠိပုဏ္ဏမဒိဝသေ- ဝါဆိုလပြည့်နေ့၌၊ ဣသိပတနေ-ဣသိပတနမည်သော၊
 မိဂဒါယ-မိဂဒါဝန်တော၌၊ [ဘုရား ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ရဟန္တာတို့၏ သက်ရောက်ရာ
 ဖြစ်သော သားကောင်တို့ကို မပစ်ခတ်ဘို့ရန် ဘေးမဲ့ပေးရာဖြစ်သော တော၊ ဒါယ
 သဒ္ဓါသည် တောဟူသော အနက်ကို ဟော၏။]

ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ-၅ ယောက် အစဉ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနံ-ရသေ့တို့၏၊ ဝသန
 ဋ္ဌာနံ-နေရာအရပ်သို့၊ ပတွာ-ရောက်၍၊ တေ-ထို ပဉ္စဝဂ္ဂိတို့ကို၊ အနနုစ္ဆဝိကေန-
 မြတ်စွာဘုရားအား မလျှောက်ပတ်သော၊ သမုဒါစာရေန-ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုခြင်း
 ဖြင့်၊ [“အာဝုသော ဂေါတမ ” စသော ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြင့်၊] သမုဒါစရန္တေ -
 ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုသည်တို့ကို၊ သညာပေတွာ- သိစေပြီး၍၊ (ဘုရားဖြစ်ကြောင်းကို
 သိလည်စေပြီး၍၊) ဓမ္မစက္ကံ-ဓမ္မစကြာကို၊ ပဝတ္တန္တာ-လည်စေတော်မူလသော်၊
 အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရပ္ပမုခါ- အညာသိ ကောဏ္ဍညထေရ် အမှူးရှိကုန်သော၊
 အဋ္ဌာရသဗြဟ္မကောဋိယော-၁၀ ကုဋေသော ဗြဟ္မာတို့ကို၊ အမတပါနံ-အမြိုက်
 ဖျော်ရည်ကို၊ ပါယေသိ- သောက်စေတော်မူပြီ။ [နိဗ္ဗာန်ကို သိကြောင်းဖြစ်သော
 မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဟူသောတရားကို ရစေတော်မူပြီ။] ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ယာဝဓမ္မ
 စက္ကပ္ပဝတ္တနာ- ဓမ္မစကြာတရားကို ဟောတော်မူရာကာလတိုင်အောင်၊ ဒေသနာ
 နိဒါနံ - ဒေသနာနိဒါန်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ- သိထိုက်၏၊ အယံ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးသည်
 ကား၊ ဣတ္ထ-ဤအဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၌၊ သင်္ခေပေါ- အကျဉ်းတည်း၊ ဝိတ္တာရော
 ပန-အကျယ်ကိုကား၊ သာဠကထာနံ-အဋ္ဌကထာနှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော၊ အရိယ
 ပရိယေသန ပဗ္ဗဇ္ဇသုတ္တာဒီနံ- အရိယပရိယေသနသုတ် , ပဗ္ဗဇ္ဇသုတ် အစရှိသည်
 တို့၏၊ ဝသေန- အစွမ်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- သိထိုက်၏။ [“ အရိယပရိယေသန
 သုတ် ” ဟူသည် မူလပဏ္ဏာသ၌လာသော ပါသရာသိသုတ် တည်း။ ‘ပဗ္ဗဇ္ဇသုတ်’
 ကား သုတ္တနိပါတ် မဟာဝဂ်၌ ပါ၏။]

ပန- ဆက်၊ ဧဝံ - ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းအားဖြင့်၊ အဓိဂမနိဒါန ဒေသနာ နိဒါနသမ္ပန္နဿ-အဓိဂမနိဒါနံ ဒေသနာနိဒါနံ ၂ ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော၊ အဿ အဘိဓမ္မဿ - ဤအဘိဓမ္မာ၏၊ အပရာနိပိ-တပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ [တီဏိ နိဒါနာန-၌စပ်၊] ဒူရေနိဒါနံ-ဒူရေနိဒါနံ-၎င်း၊ (ဝေးသော အကြောင်းခံ၎င်း၊) အဝိဒူရေနိဒါနံ-အဝိဒူရေနိဒါနံ-၎င်း၊ (မနီးမဝေးသော အကြောင်းခံ၎င်း၊) သန္တိကေနိဒါနံ-သန္တိကေနိဒါနံ-၎င်း၊ (နီးသော အကြောင်းခံ၎င်း၊)၊ ဣတိ-ဤသို့၊ တီဏိ-၃ မျိုးကုန်သော၊ နိဒါနာနိ- နိဒါနံ-တို့သည်၊ (ဟောန္တိ - နံ၏၊) တတ္ထ- ထိုနိဒါနံ ၃ မျိုးတို့တွင်၊ ဒီပင်္ကရပါဒမူလတော - ဒီပင်္ကရ မြတ်စွာဘုရား၏ ခြေတော်ရင်းမှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ ယာဝတုသိဘပုရာ-တုသိတာနတ်ပြည်တိုင်အောင်၊ ဒူရေနိဒါနံ-ဒူရေနိဒါနံ-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗိ-သိထိုက်၏၊ တုသိတပုရဟော-တုသိတာ နတ်ပြည်မှ၊ ပဋ္ဌာယ- ရှိ၊ ယာဝဗောဓိမဏ္ဍာ- ဗောဓိမဏ္ဍိုင်တိုင်အောင်၊ အဝိ ဒူရေနိဒါနံ-ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗိ- သိထိုက်၏၊ ဧကံသမယံ၊ ပေ၊ အဘိဓမ္မကထံ ကထေ သီတိ-ဧကံ သမယံ၊ ပေ၊ အဘိဓမ္မကထံ ကထေသိဟူသော၊ ဣဒံ- ဤ နိဒါနံ-သည်၊ အဿ- ဤ အဘိဓမ္မာ ပါဠိတော်၏၊ သန္တိကေနိဒါနံ - သန္တိကေနိဒါနံ-တည်း၊ အယံ- ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ တာဝ- အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထာမှ ရှေးဥားစွာ၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ- ညွှန်ပြအပ်သော၊ နိဒါနကထာ-နိဒါနကထာတည်း၊ (တနည်း၊ ယာယကထာယ- အကြင် စကားကြောင့်၊ အဘိဓမ္မဿ- အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၏၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတတာ သိဒ္ဓိ-ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်၏ ပြီးစီးခြင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊) အယံ- ဤဆိုအပ် ပြီးသော စကားသည်၊ တာဝ-စွာ၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ-သော၊ နိဒါနကထာ - နိဒါနကထာ တည်း၊ ဝါ-နိဒါနံ-ကို ဆိုရာဆိုကြောင်းဖြစ်သော စကားတည်း။ [ဤသို့ ငိုကာ အတိုင်း အနိယမဝါကျထည့်၍ တနည်းပေးပါ။]

နိဒါနကထာ-သည်၊ နိဋ္ဌိတာ-ပြီးပြီ။

x x x x x x x x

ဒီပင်္ကရပါဒမူလတော ပဋ္ဌာယ ။ ။ ဒီပင်္ကရမြတ်စွာဘုရား၏ ခြေတော်ရင်းမှ စ၍ တုသိတာနတ်ပြည် မရောက်မီ ဝေဿန္တရာမင်း ဘဝတိုင်အောင် ဖြည့်ကျင့်အပ် သော ပါရမီတို့ကိုသာ အဘိဓမ္မာ၏ ဒူရေနိဒါနံ-ဟု မှတ်ပါ။ တုသိတာနတ်ပြည်၌လည်း နတ်စည်းစိမ်ကိုခံစား၍ နေစေကာမူ၊ အခြေခံပါရမီစသည်တို့မှာ ရင့်၍ရင့်၍ နေလေ၏။ ထို့ကြောင့် “ တုသိတာနတ်ပြည်တိုင်အောင် ” ဟု ဆိုသည်။ တုသိတာ နတ်ပြည်မှစ၍ ဗောဓိမဏ္ဍိုင်အတွင်း၌ တောထွက်ခြင်း စသော ပါရမီများလည်း သာ၍သာ၍ ရင့်လာ ၏။ ၆ နှစ်ပတ်လုံး ဒုက္ကရစရိယာကျင့်တော်မူရာ၌ အမှားကို ကျင့်မိစေကာမူ အခြေခံ ပါရမီတော်များမှာ ရင့်၍ရင့်၍သာ နေ၏။ ဗောဓိမဏ္ဍိုင်သို့မရောက်မီ ဇာန်သမာပတ်များ ကိုလည်း ရပြီးဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် တုသိတာနတ်ပြည်မှစ၍ ဗောဓိမဏ္ဍိုင်အတွင်း ဖြည့်ကျင့်အပ်သမျှ အကျင့်များသည် အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၏ မနီးမဝေးသော အခြေခံ အဝိဒူရေနိဒါနံ-ဖြစ်သည်။ သန္တိကေနိဒါနံ-ကား ထင်ရှားပြီ။

စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ အဖွင့်

ဣတိ မေပေ၊ အယံကထာတိ-ဣတိ မေပေ၊ အယံကထာဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ပဋိညာတာယ- ဝန်ခံအပ်ပြီးသော၊ အဘိဓမ္မကထာယ-အဘိဓမ္မ အဋ္ဌကထာ၏၊ (ဩကာသော ဌစပ်၊) ဝါ- အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထာကို၊ (ကထနဌစပ်၊) ကထနော ကာသော-ဆိုခြင်း၏ အခွင့်အခါသည်၊ (ဆိုဘို့ရန် အခွင့်အခါသည်၊) သမ္ပတ္တော- ရောက်လာပြီ၊ တတ္ထ - ထို အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထာ၌၊ (တသ္မာ၏ နောက်၌ရှိသော ဝုစ္စမာနံဌစပ်၊) [ရှေးနိဿယ၌ “တတ္ထတသ္မိံ အဘိဓမ္မကထန္တိ ဝစနေ-ထို အဘိဓမ္မကထံဟူသော စကား၌” ဟု စွဲလေသည်၊ အဘိဓမ္မောနာမ၌ စပ်လိုဟန်တူ၏၊ ယသ္မာ၏ ပြင်ဘက်ကပုဒ်သည် တသ္မာ၏ ပြင်ဘက်ကပုဒ်၌ စပ်ရိုးတည်း။] ယသ္မာ- အကြင်ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မောနာမ- အဘိဓမ္မာမည်သည်၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီအာဒိနိ- ဓမ္မသင်္ဂဏီ အစရှိကုန်သော၊ သတ္တပ္ပကရဏာနိ- ခုနစ်ကျမ်းတို့တည်း၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီပိ- ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်းသည်လည်း၊ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍာဒိနိ- စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ အစရှိသော ကဏ္ဍတို့၏၊ ဝသေန - အပြားအားဖြင့်၊ စတ္တာရိ- ၄ ပါးကုန်သော၊ ကဏ္ဍာနိ- ကဏ္ဍတို့တည်း၊ (အပိုင်းအခန်းတို့တည်း၊) စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍမိ- စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ သည်လည်း၊ မာတိကာပဒဘာဇနိယဝသေန - မာတိကာ , ပဒဘာဇနိတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဒုဝိဓံ- ၂ ပါးအပြားရှိ၏။

တတ္ထ- ထို ၂ ပါးတို့တွင်၊ မာတိကာ - မာတိကာသည်၊ အာဒိ - အစတည်း၊ သာပိ- ထို မာတိကာသည်လည်း၊ တိကမာတိကာ - တိကမာတိကာ၎င်း၊ ဒုက မာတိကာ-၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဒုဝိဓာ- ရှိ၏၊ တတ္ထ - ထို ၂ ပါးတို့တွင်၊ တိကမာတိ ကာ-သည်၊ အာဒိ-တည်း၊ တိကမာတိကာယပိ- တိကမာတိကာ၌လည်း၊ (တိက မာတိကာတွင်လည်း၊) ကုသလတ္တိကံ - ကုသလတိက်သည်၊ (အာဒိ- တည်း၊) ကုသလတိကေပိ- ကုသလတိက်၌လည်း၊ (ကုသလတိက်တွင်လည်း၊) ကုသလာ ဓမ္မာတိ - ကုသလာဓမ္မာဟူသော၊ ဣဒံ ပဒံ - ဤပုဒ်သည်၊ (အာဒိ)၊ တသ္မာ - ထို့ကြောင့်၊ (ကုသလာဓမ္မာပုဒ်၏ အစ၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဣတော- ဤကုသလာ ဓမ္မာပုဒ်မှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ ဝဗ္ဗိရံ-နက်နဲသော၊ ဝုစ္စမာနံ-ဆိုအပ်လတံ့သော၊ ဣမံ အဘိဓမ္မကထံ- ဤ အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထာကို၊ သာဓဝေါ- သူတော်ကောင်းဖြစ်ကုန် သော၊ (တုမှေ-သင်တို့သည်၊) ဧကဂ္ဂါ - တခုတည်းသောအာရုံ ရှိကုန်သည်၊ ဝါ- တည်ကြည်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သာဓု-ကောင်းစွာ၊ နိသာမေထ- စူးစူးစိုက်စိုက် နာယူလိုက်ကြကုန်လော၊ ဣတိ-ဤကား ဥယျောဇဉ်တည်း။

တာဝ-ဝေဒနာတိက် စသည်တို့မှ ရှေးဥားစွာ၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌော-ညွှန်ပြအပ်သော၊) ကုသလာဓမ္မာ , အကုသလာဓမ္မာ , အဗျာကတာဓမ္မာတိ - ဟူသော၊ အယံ- ဤတိက်သည်၊ အာဒိပဒေန-အစဖြစ်သော ကုသလပုဒ်ဖြင့်၊ လဒ္ဓနာမော- ရအပ်

သော အမည်ရှိသော၊ (ရအပ်သောအမည်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (ဟေတုမန္တ
ဝိသေသန)၊ ကုသလတ္တိကောနာမ - ကုသလတိက် မည်၏၊ [အာဒိလဒ္ဓနာမ၊
သဗ္ဗလဒ္ဓနာမ၊ အန္တလဒ္ဓနာမဟု နာမည် ၃ မျိုးရှိသည်တွင် အာဒိလဒ္ဓနာမတိက်-
ဟူလို၊] သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ၊ ပေ၊ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ
သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာတိ-ဟူသော၊ အယံ-ဤတိက်သည်၊ သဗ္ဗပဒေဟိ- အလုံးစုံသော
၃ ပုဒ်တို့ဖြင့်၊ (အလုံးစုံသော ဝါကျပုဒ်တွင် ပါဝင်သော ဝေဒနာ ၃ ပုဒ်တို့ဖြင့်၊)
လဒ္ဓနာမော- ရအပ်သောအမည် ရှိသော၊ (ရအပ်သော အမည်ရှိသည်၏အဖြစ်
ကြောင့်၊) ဝေဒနာတ္တိကောနာမ - ဝေဒနာတိက် မည်၏၊ [ဤ သဗ္ဗပဒေဟိ လဒ္ဓ
နာမောပုဒ်နှင့်စပ်၍ မှတ်တမ်းကို ဇီကာနိဿယ၌ အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ ပြထား
ပြီ။] ဝေ- ဤသို့၊ အာဒိပဒ ဝသေနဝါ- အစပုဒ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သော်၎င်း၊
သဗ္ဗပဒ ဝသေနဝါ- အလုံးစုံသောပုဒ်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်သော်၎င်း၊ သဗ္ဗေသမ္ဗိ-
အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ တိကဒုကာနံ - တိက်ဒုက်တို့၏၊ နာမံ-အမည်ကို၊
ဝေဒိတဗ္ဗံ-သိထိုက်၏။

စ-ဆက်၊ သဗ္ဗေဝ-အလုံးစုံသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတေ- ဤ တိက်၊ ဒုက်
တို့ကို၊ ပဉ္စ ဒသဟိ-၁၅ ပါးကုန်သော၊ ပရိစ္ဆေဒေဟိ-အပိုင်းအခြားတို့ဖြင့်၊ ဝဝတ္ထိ
တာ-ပိုင်းခြားသတ်မှတ်အပ်ကုန်ပြီ၊ ဟိ-မှန်၏၊ [ရှေးနိဿယ၌ “ဟိ-ချဲ့ဥားအံ့” ဟု
ဆို၏။] တိကာနံ- တိက်တို့၏၊ ဧကော- တပါးသော၊ ပရိစ္ဆေဒေါ- အပိုင်းအခြား
သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဒုကာနံ-ဒုက်တို့၏၊ စတုဒ္ဒသ-၁၄ ပါးကုန်သော၊ (ပရိစ္ဆေဒေါ-
အပိုင်းအခြားတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊) [ဒုကာစတုဒ္ဒသအရ ချဲ့ပြလို၍ ဟေတု
ဓမ္မာ စသည်မိန့်၊] ဟိ- ချဲ့ဥားအံ့၊ [ဒွါစတ္တာလိသဒုကာ သုတ္တန္တိကဒုကာ နာမ
တိုင်အောင် ချဲ့ပြမည်-ဟူလို၊ ရှေးနိဿယ၌ “ဟိသစ္စံ-မှန်၏” ဟု ပေးလေသည်။]
ဟေတုဓမ္မာ, န ဟေတု ဓမ္မာတိ အာဒယော-ဟေတု ဓမ္မာ, န ဟေတု ဓမ္မာ အစ
ရှိကုန်သော၊ ဆ-၆ ပါးကုန်သော၊ ဒုကာ-ဒုက်တို့ကို၊ (ဝုစ္စတိ ဌ်စပ်၊) ဝန္တတော
စ-သီကုံး ထုံးဖွဲ့အပ်သော သဒ္ဓါအားဖြင့်၎င်း၊ အတ္တတောစ-အနက်အားဖြင့်၎င်း၊
အညမည သမ္ပန္နေန-အချင်းချင်း စပ်ခြင်းအားဖြင့်၊ (ဌိတတ္တာ၌စပ်၊) ကဏ္ဍိကာ
ဝိယ-ပန်း အချက်အခြာသည်ကဲ့သို့၎င်း၊ ဃဋ္ဌာဝိယ-ပန်းအပေါင်းသည်ကဲ့သို့၎င်း၊

x x x x x x x

ဝန္တတော။ ။ ဝန္တတောကို “သဒ္ဓတော” ဟု မရဇီကာဖွင့်၏၊ ဟေတုဂေါစ္ဆက၌
ပါသော သဟေတုကပုဒ်သည် ရှေ့ကဟေတုပုဒ်နှင့် ဆက်သွယ်နေ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုပုဒ်
ထိုသဒ္ဓါကိုပင် “ဝန္တိယတီတိ ဝန္တေ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ “ဝန္တ” ဟု ခေါ်သည်။

ကဏ္ဍိကာဝိယ။ ။ ကဏ္ဍိကာဝိယကို “ပုပ္ဖမယ ကဏ္ဍိကာဝိယ” ဟု ဇီကာဖွင့်၏၊
ပန်းတို့ဖြင့်ပြုအပ်သော အချက်အခြာ ပန်းပိုင်း၊ ထို ကဏ္ဍိကာ၌ ပဌမတပွင့်ကို “မ”
တည်ပြီးနောက် ဒုတိယတပွင့်ကို သီကုံးသောအခါ ပဌမတပွင့်၏ ညာတံ (သို့မဟုတ်
ရိုးတံ) နှင့် ဆက်သွယ်၍ သီကုံးရ၏၊ တတိယ, စတုတ္ထပန်းပွင့်များကို သီကုံးသောအခါ

ဟုတ္တာ-၍၊ ဌိတတ္တာ-တည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဟေတုဂေါစ္ဆကောတိ-ဟေတုဂေါစ္ဆက ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ- ဆိုအပ်၏။ [ဆ ဒုကာကိုမဲ့ဘဲ “ဟေတုဂေါစ္ဆကောတိ” ဟူသော အာကာရကိုမဲ့၍ “ဝုစ္ဆတိ” ဟု ကေဝုဇ်ဖြင့် ဆိုထားသည်။ “တောနိပုဗ္ဗကရဏန္တိ ဝုစ္ဆတိ” ကဲ့သို့တည်း။]

တတော- ထို ဟေတုဂေါစ္ဆကမှ၊ အပရေ- တပါးကုန်သော၊ (သတ္တဒုကာ၌စပ်၊) သပ္ပစ္စယာဓမ္မာ၊ အပ္ပစ္စယာဓမ္မာတိ အာဒယော-သပ္ပစ္စယာဓမ္မာ၊ အပ္ပစ္စယာဓမ္မာ အစရှိကုန်သော၊ သတ္တ-ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ဒုကာ-ဒုက်တို့ကို၊ အညမညံ - အချင်းချင်း၊ (တဒုက်နှင့် တဒုက်၊) အသမ္ပန္နာ - မဆက်စပ်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ)၊ ကေဝလံ-အချင်းချင်း စပ်ခြင်းမဖက် သက်သက်၊ ဒုကသာမညတော- ဒုကအဖြစ်အားဖြင့် တူကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဥစ္စိနိတွာ ဥစ္စိနိတွာ - ရွေးချယ်၍ ရွေးချယ်၍၊ ဝိသုံဝိသုံ-ဂေါစ္ဆကတို့မှ အသီးအခြား အသီးအခြား၊ ဂေါစ္ဆကန္တရေ- ဂေါစ္ဆကတို့၏ အကြား၌၊ ထပိတတ္တာ-ထားအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ အညေဟိ - သပ္ပစ္စယာဓမ္မာ စသည်တို့မှ တပါးသော သာရမဏာ

x x + x + x x x

ထိုနည်းအတိုင်းပင်၊ ထိုသို့ သိကုံးပြီးသောအခါ တပွင့်နှင့်တပွင့် ဆက်သွယ်၍နေသော ပန်းအချက်အခြာ ပန်းစိုင်းကြီးဖြစ်သွားသကဲ့သို့ ဒုက်ကိုလည်း ဟေတုဒုက်ကိုမူတည်၍ သဟေတုကဒုက် ပေါ်လာသောအခါ ဟေတုဒုက်နှင့် သဟေတုကဒုက်သည် ဟေတုသဒ္ဓါအားဖြင့် ဆက်သွယ်လျက်နေ၏။ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက် ပေါ်လာသောအခါလည်း ထို့အတူပင်၊ ထို့ကြောင့် ပန်းအချက်အခြာနှင့်တူသည်။

ဃဇ္ဇာဝိယ။ ။ “ပုပ္ဖဟတ္ထကာဒိသု ပုပ္ဖာဒိနံ သမူဟောဝိယ” ဟု ဇိကာဖွင့်၏။ ဃဇ္ဇာသဒ္ဓါသည် သမူဟအနက်ဟောတည်း၊ ကြာပန်းတို့ကို စု၍စီးသောအခါ ကြာရိုးတခုနှင့်တခုမဆက်ဘဲ ပေါင်းမိသကဲ့သို့ ထို့အတူ သဟေတုကဒုက်နှင့် ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်မျိုးသည် တဒုက်နှင့်တဒုက်မဆက်ဘဲ ဂေါစ္ဆကတခုတည်းဟူသော ကြာစီးအတွင်း၌ ပေါင်းရုံသာ ပေါင်းမိသည်။

ဂေါစ္ဆက။ ။ ထဝကောတုစ ဂေါစ္ဆကော(၅၄၅)အဘိဓာန်၌ အဖူး အငုံနှင့် တကွ အဖျား၌ ပြုတ်နေသော ပန်းအစုကို “ဂေါစ္ဆက” ဟု ဆို၏။ သတ္တတ၌ “ဝုစ္ဆက” ဟု ရှိ၏။ အငုံ အပွင့် စသည်တို့၏ အပေါင်းဖြစ်သော ပန်းပြုတ်ကိုပင် ဟော၏။ ဤ၌ ကား ထိုပန်းပြုတ်နှင့်တူစွာ “ဟေတု သဟေတု” စသည်ဖြင့် တဒုက်နှင့်တဒုက်ဆက်သွယ် ပေါင်းစုနေသော ဒုက်အပေါင်းကို သဒိသူပစာအားဖြင့် “ဂေါစ္ဆက” ဟု ဆိုရသည်။

[ဆောင်] အပွင့်အငုံ၊ စုပုံပြုတ်က၊ ဂေါစ္ဆကဟု၊ ခေါ်ရသည့်မူ၊ သဒိသူဖြင့်၊ ဆင်တူဒုက်များ၊ စုပြုတ်ထား၊ မှတ်သား ဂေါစ္ဆကခေါ်။

ဒုက၊ပေ၊ ဝုဇ္ဇန္တရဒုကာ ။ ။ သမာနာနံ + ဘာဝေါ သာမညံ၊ ဒုကေန(ဒုကဘာဝေန) + သာမညံ ဒုကသာမညံ၊ ဤ ဒုကသာမညတောဖြင့် ဝုဇ္ဇန္တရဒုက ဟူသော ပုဒ်၌ ဒုကအမည် ရခြင်း၏အကြောင်းကို ပြ၏။ ဂေါစ္ဆကန္တရေဖြင့် အန္တရအမည်

ဓမ္မာ အစရှိကုန်သော၊ မဟန္တရ ဒုကေဟိ-မဟန္တရဒုက်တို့အောက်၊ စူဠကတ္တာ စ-ငယ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ (နည်းကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊) စူဠန္တရဒုကာတိ-စူဠန္တရဒုက်တို့ ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗျာ-သိထိုက်ကုန်၏။

တတော-ထိုစူဠန္တရဒုက်မှ၊ ပရံ - နောက်၌၊ အာသဝဒုကာဒိနံ-အာသဝဒုက်အစရှိကုန်သော၊ ဆန္ဒ- ၆ ဒုက်တို့၏၊ ဝသေန - အပြားအားဖြင့်၊ အာသဝဂေါစ္ဆကော-အာသဝဂေါစ္ဆက၎င်း၊ (ဣတိ၌စပ်)၊ တထာ-ထို အတူ၊ သံယောဇနဒုကာဒိနံ-သံယောဇနဒုက် အစရှိကုန်သော၊ (ဆန္ဒ-၆ ဒုက်တို့၏၊) ဝသေန-ဖြင့်၊ သံယောဇနဂေါစ္ဆကော-၎င်း၊ တထာ-တူ၊ ဂန္ထ၊ ပေ၊ ဒုကာဒိနံ-ဂန္ထဒုက်၊ ဩဃဒုက်၊ ယောဂဒုက်၊ နိဝရဏ အစရှိသော ဒုက်တို့၏၊ ဝသေန - အားဖြင့်၊ ဂန္ထ၊ ပေ၊ ဂေါစ္ဆကာ-ဂန္ထဂေါစ္ဆက၊ ဩဃဂေါစ္ဆက၊ ယောဂဂေါစ္ဆက၊ နိဝရဏ ဂေါစ္ဆကတို့၎င်း၊ [ဝါကျတို့ကို ချုံးထားသည်။ “ ထထာ ဂန္ထဒုကာဒိနံ ဝသေန ဂန္ထဂေါစ္ဆကော ” စသည်ဖြင့် အသီးအသီး ခွဲပါ။] ပရာမာသဒုကာဒိနံ-ပရာမာသဒုက် အစရှိကုန်သော၊ ပဉ္စန္ဒ-၅ ဒုက်တို့၏၊ ဝသေန - အားဖြင့်၊ ပရာမာသဂေါစ္ဆကော-ပရာမာသဂေါစ္ဆက၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ သဗ္ဗေပိ- အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တ-၇ပါးကုန်သော၊ ဂေါစ္ဆကာ-ဂေါစ္ဆကတို့ကို၊ ဝေဒိတဗျာ။

တတော-ထိုပရာမာသဂေါစ္ဆကမှ၊ ပရံ-၌၊ သာရမဏာဓမ္မာတိအာဒယော-သာရမဏာဓမ္မာ အစရှိကုန်သော၊ စတုဒ္ဒသ-၁၄ ပါးသော ဒုက်တို့သည်၊ မဟန္တရဒုကာနာမ-မဟန္တရဒုက်တို့ မည်၏၊ ဤ၌လည်း “ အန္တရေ+ထပိတာ ဒုကာ အန္တရဒုကာ၊ မဟန္တာစ+တေ+အန္တရဒုကာစာတိ မဟန္တရဒုကာ ” ဟု ပြု။] တတော-ထိုမဟန္တရဒုက်မှ၊ (အပရေ-တပါးကုန်သော၊) ဥပါဒါနဒုကာဒယော-ဥပါဒါနဒုက် အစရှိကုန်သော၊ ဆ-၆ ပါးကုန်သော၊ ဒုကာ-ဒုက်တို့သည်၊ ဥပါဒါနဂေါစ္ဆကောနာမ- ဥပါဒါန ဂေါစ္ဆကမည်၏၊ တတော-ထို ဥပါဒါနဂေါစ္ဆကမှ၊ (အပရေ) ကိလေသဒုကာဒယော- ကိလေသဒုက် အစရှိကုန်သော၊ အဋ္ဌရှစ်ပါးကုန်သော၊ ဒုကာ - တို့သည်၊ ကိလေသဂေါစ္ဆကောနာမ - ကိလေသဂေါစ္ဆကမည်၏၊ တတော-ထိုကိလေသဂေါစ္ဆကမှ၊ ပရံ- ၌၊ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုကာဒယော- ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုက်အစရှိကုန်သော၊ အဋ္ဌာရသ- ၁၀ ပါးကုန်သော၊ ဒုကာ-တို့သည်၊ အဘိဓမ္မမာတိကာယ- အဘိဓမ္မ မာတိကာ၏၊ ပရိယောသာနေ-အဆုံး၌၊ ထပိတတ္တာ - ထားအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပိဋ္ဌဒုကာနာမ - ပိဋ္ဌဒုက်တို့မည်၏၊ [ပိဋ္ဌိယံ - ကျောက်ခုံးနှင့်တူသော အဆုံး၌၊

x x x x x x x

ရခြင်း၏အကြောင်းကို ပြသည်၊ ထပိတတ္တာဖြင့် “ အန္တရေ+ ထပိတာ+ ဒုကာ အန္တရဒုကာ ” ဟု မဇ္ဈေလောပသမာသ်ကို ပြသည်၊ အညေဟိ၊ ပေ၊ စူဠကတ္တာဖြင့် စူဠအမည် ရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသည်၊ စူဠာစ + တေ+ အန္တရဒုကာစာတိ စူဠန္တရဒုကာ။

ထပ်တင်+ဒုကာ ပိဋိဒုကာ”ဟုပြု။]ပန-အဘို့တပါးကား၊(အဘိဓမ္မမာတိကာမှ တပါး၊ သုတ္တန္တမာတိကာကား၊) ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ၊ ပေ ၊ ဓမ္မာတိအာဒယော- ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော၊ ပေ၊ ဓမ္မာအစရှိကုန်သော၊ ဒွါစတ္တာလီသ - ၄ ၊ ပါးသော၊ ဒုကာ- တို့သည်၊ သုတ္တန္တိကဒုကာနာမ- သုတ္တန္တိကဒုကာတို့မည်၏။ [နိဂုံးကို ပြုလို၍ ဧဝံ စသည်မိန့်၊] ဧဝံ-ဤသို့၊ သဗ္ဗေ-ကုန်သော၊ ဧတေ-ဤ တိက်ဒုကာတို့ကို၊ ပဉ္စဒသ ဟိ-၁၅ ပါးကုန်သော၊ ပရိစ္ဆေဒေဟိ- တို့ဖြင့်၊ ဝဝတ္ထိတာ- ပိုင်းခြားသတ်မှတ် အပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

[ပြတ်ပြီးစကားကို သပ္ပဒေသ၊ နိပ္ပဒေသစသည်ဖြင့် ခွဲပြုလို၍ ဧဝံစသည်မိန့်၊] ပန-ဆက်၊ ဧဝံ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ ဝဝတ္ထိတာ-ပိုင်းခြားသတ်မှတ်အပ် ပြီးကုန်သော၊ ဧတေ-ဤတိက် ဒုကာတို့သည်၊ သပ္ပဒေသ နိပ္ပဒေသဝသေန - သပ္ပ ဒေသ တိက်ဒုကာ၊ နိပ္ပဒေသတိက် ဒုကာတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဒွေ - ၂ ပါးကုန် သော၊ ကောဠာသာ- အဘို့အစုတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ ဟိ- မှန်၏၊ တေသု- ထိုတိက်တို့တွင်၊ နဝ-ကုန်သော၊ တိကာ- တိက်တို့သည်၎င်း၊ ကေသတ္တတိ- ၇၁ ပါးသော၊ ဒုကာစ-ဒုကာတို့သည်၎င်း၊ သပ္ပဒေသာနံ- မသိမ်းယူအပ်သော အစိတ် အပိုင်းနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော၊ ရူပါရူပဓမ္မာနံ- ရုပ်တရား၊ နာမ်တရားတို့၏၊ ဝါ- တို့ကို၊ ပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ-ပိုင်းခြား၍ ယူအပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သပ္ပဒေသာ နာမ-သပ္ပဒေသတိက် ဒုကာတို့မည်၏၊ အဝသေသာ- ဆိုအပ်ပြီးသော တိက်အား ဖြင့် ၉ ပါး ဒုကာအားဖြင့် ၇၁ ပါးတို့မှ ကြွင်းကုန်သော၊ တေရသ-၁၃ ပါးကုန် ကုန်သော၊ တိကာ- တိက်တို့သည်၎င်း၊ ကေသတ္တတိ - ၇၁ ပါးသော၊ ဒုကာစ- ဒုကာတို့သည်၎င်း၊ နိပ္ပဒေသာနာမ-နိပ္ပဒေသတို့မည်၏။ [ထိုတိက်ဒုကာတို့ကို ချဲ့ပြ လို၍ တတ္ထစသည် မိန့်၊ တနည်း-“ဧဝံ၊ ပေ၊ ကောဠာသာ ဟောန္တိ” ကား ဥဒ္ဓေသ၊ “တေသု၊ ပေ၊ နိပ္ပဒေသာနာမ” ကား နိဒ္ဓေသ၊ ထို နိဒ္ဓေသကို ပဋိနိဒ္ဓေသ ပြုလို၍ တတ္ထစသည် မိန့်၊] တတ္ထ - ထို တိက်ဒုကာတို့တွင်၊ တာဝ-ဒုကာတို့မှ ရှေးဥျးစွာ၊ (နိဒ္ဓိဋ္ဌေသု-ညွှန်ပြအပ်ကုန်သော၊) တိကေသု- တိက်တို့တွင်၊ ဝေဒနာတ္တိကော- ဝေဒနာတိက်၎င်း၊ ဝိတက္ကတ္တိကော-ဝိတက်တိက်၎င်း၊ ပီတိတ္တိကော-ပီတိတိက် ၎င်း၊ ဥပ္ပန္နတ္တိကော-ဥပ္ပန္နတိက်၎င်း၊ အတိတတ္တိကော-အတိတတိက်၎င်း၊ စတ္တာ ရော-၄ ပါးကုန်သော၊ အာရမဏတ္တိကာ-အာရမဏတိက်တို့၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ နဝ-၉ ပါးကုန်သော၊ ဣမေတိကာ- ဤ တိက်တို့သည်၊ သပ္ပဒေသာနာမ - သပ္ပ ဒေသတိက်တို့မည်၏။

x x x x x x x

သပ္ပဒေသနိပ္ပဒေသ။ ။ ယေဟိ-အကြင် မသိမ်းယူအပ်သော တရားတို့ဖြင့်၊ တိက ဒုကာ-တို့ကို၊ သာဝသေသာတိ- အကြွင်းအကျန်ရှိသော တိက်ဒုကာတို့ဟူ၍၊ ပဒိဿန္တိ (အပဒိဿန္တိ) -ညွှန်ပြအပ်ကုန်၏၊ ဣတိ၊ ဧတ အသင်္ဂဟိတဓမ္မာ-တို့သည်၊ ပဒေသာ-

ဒုကေသု- ဒုက်တို့တွင်၊ ဟေတုဂေါစ္ဆကာဒီနံ - ဟေတုဂေါစ္ဆက အစရှိကုန်
 သော၊ ဥပါဒါန ဂေါစ္ဆက ပရိယောသာနာနံ- ဥပါဒါန ဂေါစ္ဆကအဆုံး ရှိကုန်
 သော၊ နဝန္တံ-၉ ပါးကုန်သော၊ ဂေါစ္ဆကာနံ-ဂေါစ္ဆကတို့၏၊ ပရိယောသာနေ-
 အဆုံး၌၊ တယော တယော-၃ ပါး ၃ ပါးကုန်သော၊ ဒုကာ-ဒုက်တို့၎င်း၊ [ဣတိ
 ဌစပ်၊] ကိလေသဂေါစ္ဆက ပရိယောသာနေ - ကိလေသဂေါစ္ဆက၏ အဆုံး၌၊
 စတ္တာရော- ၄ ပါးကုန်သော၊ ဒုကာ - ဒုက်တို့၎င်း၊ စိတ္တသမ္ပယုတ္တာဓမ္မာ - စိတ္တ
 သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာပုဒ်၎င်း၊ စိတ္တဝိပုယုတ္တာ ဓမ္မာ - စိတ္တဝိပုယုတ္တာ ဓမ္မာ ပုဒ်၎င်း၊
 စိတ္တသံသဋ္ဌာ ဓမ္မာ - စိတ္တသံသဋ္ဌာ ဓမ္မာပုဒ်၎င်း၊ စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ ဓမ္မာ - စိတ္တဝိသံ
 သဋ္ဌာ ဓမ္မာပုဒ်၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဒွေ- ၂ပါးကုန်သော၊ မဟန္တရဒုကာ-မဟန္တရ
 ဒုက်တို့၎င်း၊ သုတ္တန္တိကဒုကေသု - သုတ္တန္တိကဒုက်တို့တွင်၊ အဓိဝစနဒုကံ- အဓိ
 ဝစနဒုက်၎င်း၊ နိရုတ္တိဒုကံ-နိရုတ္တိဒုက်၎င်း၊ ပညတ္တိဒုကံ-ပညတ္တိဒုက်၎င်း၊ နာမ
 ရူပဒုကံ- နာမရူပဒုက်၎င်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊ စတ္တာရော - ၄ ပါးကုန်သော၊ ဣမေ
 ဒုကေ- ဤ ဒုက်တို့ကို၊ ထပေတွာ - ချန်ထား၍၊ အဝသေသာ - ကြွင်းကုန်သော၊
 အဋ္ဌတ္တိံသ - ၃၀ ပါးသော၊ ဒုကာစ - ဒုက်တို့၎င်း၊ ဣတိ - ဤသို့၊ တေ - ဤ
 တိက်ဒုက်တို့သည်၊ သပ္ပဒေသာနာမ - သပ္ပဒေသ တိက်ဒုက်တို့ မည်၏၊ ဝုတ္တာ
 ဝသေသာ-ဆိုအပ်ပြီးမှ ကြွင်းကုန်သော၊ သဗ္ဗေပိ- အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊
 တိကဒုကာ- တိက်ဒုက်တို့ကို၊ နိပ္ပဒေသာတိ - နိပ္ပဒေသ တိက်ဒုက်တို့ဟူ၍၊ ဝေဒိ
 တဗ္ဗာ- သိထိုက်ကုန်၏။

x x x x x x x

တို့မည်၏။-အနုဋီကာ။ [မူလဋီကာ၌ “အသင်္ဂဟိတော ပဒေသော” ဟု ကေဝုဏ်ရှိ၏။]
 ဤ အနုဋီကာ ဝိဂ္ဂဟအတိုင်း ဆိုလျှင် “ ပဒေသ ” အရ အသင်္ဂဟိတဓမ္မတို့ကို ရပြီးဖြစ်
 သောကြောင့် မူလဋီကာ၌ “အသင်္ဂဟိတော” ဟူသော ဝိသေသနကို တပျာကဋီကရဏ
 (ဘူတကထန) ဝိသေသန ဟု အနုဖွင့်၏။ “သံဝိဇ္ဇတိ ပဒေသော ယေသံတိ သပ္ပဒေသာ-
 အကြွင်းရှိသော တိက်ဒုက်တို့ ဟု ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော အသင်္ဂဟိတ တရားရှိသော
 တိက်ဒုက်တို့” ဟု သဒ္ဒတ္ထပေးပါ။ [ဤနည်း၌ ပဒေသသဒ္ဒါသည် အစိတ်အပိုင်းဟူသော
 အနက်ကို မဟော။]

တနည်း။ ■ “ပဒိဿတိ တေတေန သမုဒါယောတိ ပဒေသော-အပေါင်းကို ညွှန်ပြ
 ကြောင်းဖြစ်သော အစိတ် ” ဟု အနု၌ တနည်း ဝိဂ္ဂဟပြု၏။ ဤနည်း၌ ပဒေသသဒ္ဒါ
 အစိတ်အနက်ဟောတည်း။ ထို ပဒေသသည် သင်္ဂဟိတ, အသင်္ဂဟိတ (ဤတိက်၌ ဤ
 ဒုက်၌ သိမ်းယူအပ် မသိမ်းယူအပ်သော) ပဒေသ ၂မျိုးနှင့်ဆိုင်သောကြောင့် သင်္ဂဟိတ
 ပဒေသကို တားမြစ်လို၍ ဋီကာ၌ “အသင်္ဂဟိတော” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။ ရှေ့အတိုင်း
 ဝိဂ္ဂဟပြု၍ “ သပ္ပဒေသ - မသိမ်းယူအပ်သော အစိတ်အပိုင်းရှိသော တိက် (ဒုက်) ၊
 နိပ္ပဒေသ - မသိမ်းယူအပ်သော အစိတ်အပိုင်းမရှိသော တိက် (ဒုက်) ” ဟု သဒ္ဒတ္ထ
 ပေးပါ။ “သပ္ပဒေသ-အကြွင်းရှိသော တိက်(ဒုက်)၊ နိပ္ပဒေသ - အကြွင်းမရှိသော
 တိက်(ဒုက်)” ဟူသော အနက်မှာ အဓိပ္ပါယ်နက်သာတည်း။

[ပါဠိတော်၏ အနက်အဖွင့်သည် ကုသလသဒ္ဓေါ တာဝစသည်တည်း။ ထို အနက်အဖွင့်ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာ၏ အခြေခံတိက်ဒုက်တို့ကို ပိုင်းခြားပြီး၍ ယခု အခါ ပါဠိတော်ကို ဖွင့်ပြတော်မူလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် ဣဒါနိစသည် မိန့်။] ဣဒါနိ- ယခုအခါ၌၊ (အဖွင့်အဋ္ဌကထာ၏ အခြေခံဖြစ်သော တိက်ဒုက် တို့ကို ပိုင်းခြားပြီးရာ ယခုအခါ၌၊) ကုသလာ ဓမ္မာတိ အာဒီနိ-ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိကုန်သော၊ မာတိကာပဒါနိ-မာတိကာပုဒ်တို့၏၊ အယံ - ဤဆိုအပ်လတံ ကား၊ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ - အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်သော ပုဒ်တို့၏ အဖွင့်တည်း။ တာဝ-ဓမ္မစသော သဒ္ဓါတို့မှ ရှေးဥျားစွာ၊ (ဝုတ္တော-မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူ အပ်သော၊) ကုသလသဒ္ဓေါ-ကုသလသဒ္ဓါသည်၊ အာရောဂျပေ၊ သုခဝိပါကေသု- အာရောဂျအနက်၊ အနဝဇ္ဇအနက်၊ ဆေကအနက်၊ သုခဝိပါက အနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ-ထင်ရှား၏၊ (တနည်း) ကုသလသဒ္ဓေါ-ကို၊ ပေ၊ ဒိဿတိ-ရှုအပ်၏၊ ဟိ- ချေ၊ အယံ-ဤကုသလသဒ္ဓါသည်၊ ကစ္စိ၊ ပေ၊ အနာမယံတိ အာဒီသု - ကစ္စိ၊ ပေ၊ အနာမယံ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ အာရောဂျေ- အနာရောဂါ မရှိသူ၏ အဖြစ် ဟူသော အနက်၌၊ (ကျန်းမာခြင်း ဟူသော အနက်၌၊) ဒိဿတိ - ထင်ရှား၏။

x x + x + x x x

အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ။ ■ “ဣဒါနိ၊ ပေ၊ ဝဏ္ဏနာ”သည် ဖွင့်တော့မည်ဖြစ်၍ အခြေခံ ဖြစ်သော ပါဒကဝါကျတည်း။ နောက်ဝါကျကို ထောက်၍ သင်္ခေပဝါကျ ဟု လည်း ဆိုနိုင်၏။ ကုသလသဒ္ဓေါ တာဝမှစ၍ အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ အားလုံးကား ပါဒကဝဏ္ဏ ဝါကျ၊ ဝိတ္ထာရဝါကျတည်း။ “ ကုသလသဒ္ဓေါ၊ ပေ၊ ဒိဿတိ ” ဟူသော ဝါကျကား သင်္ခေပဝါကျတည်း။ အယဉ္ဇိ၊ ပေ၊ သုခဝိပါကေဝိ ဝဇ္ဇတိ ” ဟူသော ဝါကျကား ဝိတ္ထာရ ဝါကျတည်း။ ပုဗ္ဗ- ရှေ့ပုဒ်သို့၊ အနုဂတာနိ- အစဉ်လိုက်သော ပုဒ်တို့တည်း။ အနုပုဗ္ဗ- ရှေ့ပုဒ်သို့ အစဉ်လိုက်သော ပုဒ်တို့၊ (အဗျယီဘောသမာသံ) အနုပုဗ္ဗစ+တနိ+ ပဒါနိ စာတိ အနုပုဗ္ဗပဒါနိ-ရှေ့ပုဒ်သို့ အစဉ်လိုက်သောပုဒ်တို့၊ ဝါ-အစဉ်အတိုင်းသောပုဒ်တို့၊ အနုပုဗ္ဗပဒါနိ+ဝဏ္ဏနာ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ။

ကစ္စိ၊ ပေ၊ အာရောဂျေ။ ■ ဤပါဠိတော်သည် ဝိသတိနိပါတ်၊ စူဠဟံသဇာတ် ပါဠိတော်နှင့်တကွ ထိုသို့ ပါဠိတော်များ၌ လာ၏။ “ကစ္စိ၊ ဘောတော ကုသလံ ” ဟု မေးအပ်ပြီး အနက်ကိုပင် ထင်ရှားအောင် “ကစ္စိ ဘောတော အနာမယံ” ဟု ပါဠိတော် ချင်း ထပ်၍ဖွင့်သည်။ ထို့ကြောင့် ကုသလံနှင့် အနာမယံသည် အနက်တူတည်း။ အနာ မယံ၌ အာမယသဒ္ဓါကား “အာတင်္ဂော အာမယော ဗျာဓိ” စသော (၃၂၃) အဘိဓာန်နှင့်အညီ အနာရောဂါ အနက်ဟောတည်း။ ထို့ကြောင့် “နတ္ထိ အာမယော ယဿာ တိ အနာမယော” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ “အနာမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်” ဟူသော အနက်ကို ရသော် လည်း ဤနေရာ၌ အာရောဂျဂုဏ်ကို ရာဘိရန် ဘာဝပွဇာန ကြံပါ။

တနည်း- ဘောအနက်ဟော ဣပစ္စည်း အကျေကြွ၍ အနာရောဂါမရှိသူ၏အဖြစ် ဟူသော အာရောဂျအနက်ကိုဟောသည်ဟု ကြံပါ။ ဣပစ္စည်း၏အနက်ဖြစ်သောကြောင့် “အနာမယံ” ဟု နပုလ္လိန်လည်း ရှိရသည်။ အနာမယံနှင့် ကုသလသဒ္ဓါသည် အနက်တူ ဖြစ်သောကြောင့် ကုသလသဒ္ဓါလည်း အာရောဂျ အနက်ကိုပင် ဟောနိုင်သည်။ “နတ္ထိ

[ကစွိ-အသို့နည်း၊ ဘောတော-အရှင်၏၊ ကုသလံ-ကျန်းမာသူ၏ အဖြစ်သည်၊ ဝါ-ရောဂါသန့်ရှင်း၊ ကျန်းမာခြင်းသည်၊ ဟောတိနု - ဖြစ်ပါ၏လော၊ ကစွိ-နည်း၊ ဘောတော-အရှင်၏၊ အနာမယံ-အနာမရှိသူ၏ အဖြစ်သည်၊ ဟောတိနု-ဖြစ်ပါ၏လော၊]

ကတမောပန၊ပေ၊ အနဝဇ္ဇောတိစ- ကတမော ပန၊ပေ၊အနဝဇ္ဇော ဟူသည် လည်း ဖြစ်သော၊ အပရံ ပန၊ပေ၊ ဓမ္မေသုတိစ-အပရံ ပန ပေ၊ ဓမ္မေသု ဟူသည် လည်း ဖြစ်သော၊ ဝေမာဒိသု-ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ အနဝဇ္ဇော- အပြစ် မရှိဟူသော အနက်၌၊(ဒိဿတိ)၊ [ဘန္တေ- အရှင်ဘုရား၊ (အရှင် အာနန္ဒာကို ခေါ်သည်၊) ကတမော- အဘယ်သို့သော၊ ကာယသမာစာရော- ကာယသမာ စာရသည်၊ ဝါ-ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော ကောင်းသော အကျင့်သည်၊ ကုသလော- ကုသလမည်ပါသနည်း၊မဟာရာဇ-မဟာရာဇာ၊(ကောသလမင်းကိုခေါ်သည်၊) ယော ကာယသမာစာရော-အကြင်ကာယသမာစာရသည်၊ အနဝဇ္ဇော-အပြစ် မရှိ၊(သောကာယသမာစာရော-သည်၊) ကုသလော-ကုသလမည်၏၊.... ဘန္တေ- မြတ်စွာဘုရား၊ အပရံပန-တမျိုးကား၊ ယထာ - အကြင်ဒေသနာတော်ဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ကုသလေသု-အပြစ်မရှိကုန်သော၊ ဓမ္မေသု-

x x x x x x x x

ရောဂေါ ယဿာတိ အရောဂေါ၊ အရောဂဿ+ဘာဝေါ အာရောဂုံ”ဟု ပြု၍ ရောဂါ ကင်းခြင်းဂုဏ်ကို အရကောက်ပါ။ [“အယံ ပေ၊ အာရောဂေ ဒိဿတိ ” ဟူသော ဤဝါကျသည် “ကတမော၊ပေ၊အနဝဇ္ဇော”ကို ထောက်၍ ပက္ခဝါကျ၊ ထိုနောက်ဝါကျ ကား ပက္ခန္တရဝါကျတည်း။]

အနဝဇ္ဇော။ ။ အနဝဇ္ဇအနက်၏ ပုံစံ၌ “ ကတမော ပန၊ပေ၊အနဝဇ္ဇော ” သည် မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ဗာဟိတိကသုတ်၌လာ၏၊ ထိုပါဠိတော်၌ အရှင်အာနန္ဒာသည် ကောသလမင်းအား ဘုရားရှင်၏ ကာယဝစီမနော သမာစာရကို အကျယ်ဟော ပြ၏၊ ဘုရားရှင်၏ သမာစာရများဖြစ်သောကြောင့် “ကုသလော”အရ သုခဝိပါက ဖြစ်သော ကုသိုလ်တရား မဟုတ်၊အနဝဇ္ဇ (ကိလေသာအပြစ်မရှိသော) ကြိယာစိတ်သာဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ထို၌ပါသော ကုသလသဒ္ဓါလည်း အနဝဇ္ဇအနက်ကို ဟောရသည်။

အပရံ ပန ဘန္တေ။ ။ ဤပါဠိတော်ကား သုတ်ပါထေယျ-သမ္ပသာဒနိယသုတ်၌ လာသော ပါဠိတော်တည်း၊ ထိုပါဠိတော်ရင်း၌ “ပုနစပရံ”ဟု မတွေ့ရ၊ “အပရံ ပန” ဟူသာ တွေ့ရသည်၊ ထိုပါဠိတော်၌လည်း “ ကုသလေသု ဓမ္မေသု ” အရ သတိပဋ္ဌာန် စသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ပြ၏၊ ဗောဓိပက္ခိယတရားဟူသည် အချုပ်အားဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၊မဂ်ဖိုလ်တို့နှင့် ယှဉ်သောတရားတည်း၊ထိုတွင် ဝိပဿနာသည် ပုထုဇဉ် သေက္ခတို့သန္တာန်၌ သုခဝိပါကဖြစ်သော ကုသိုလ်တည်း၊ ရဟန္တာတို့သန္တာန်၌ ကြိယာ တည်း၊ မဂ်တရားသည် ကုသိုလ်သာ၊ ဖိုလ်ကား ဝိပါက်သာတည်း၊ ဤသို့ ဗောဓိပက္ခိယ တရားတွင် ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာအားလုံး ပါဝင်ရကား ထို ကုသလသဒ္ဓါသည် အနဝဇ္ဇ(ကိလေသာ အပြစ်မရှိ) ဟူသော အနက်ကို ဟောရသည်။

တရားတို့၌၊ ဓမ္မ-တရားကို၊ ဒေသေတိ-ဟောတော်မူ၏၊ ဧတံ- ဤဒေသနာတော်သည်၊ အနုတ္တရိယံ- မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာပါတည်း။]

ကုသလော၊ ပေ၊ စာတုရိတ္ထိယောတိ အာဒီသု- ကုသလော၊ ပေ၊ စာတုရိတ္ထိယော အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဆေကေ - ကျွမ်းကျင်သူဟူသော အနက်၌၊ (ဒိဿတိ) [ရထဿ-၏၊ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ- အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၌၊ (တနည်း) အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ-တို့ကို၊ (ကြိယ , ပယောဇနတို့၌စပ်၊) ဝါ- တို့၏၊ (နာမ၌စပ်၊) နာမကြိယပယောဇ

x x x x x x x x x

အနက်ဖွင့်။ ။ အနုတ္တရိယံတိ အနုတ္တရဘာဝေါ၊ ယထာ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတိတိ- ယထာ ယေနာကာရေန ယာယဒေသနာယ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ တုမှာကံ ဒေသနာ အနုတ္တရာတိ၊ ကုသလေသု ဓမ္မေသုတိ တာယဒေသနာယ ဒေသိတေသု ကုသလေသု ဓမ္မေသုပိ ဘဂဝါဝ အနုတ္တရောတိဒီပေတိ၊ (အဋ္ဌကထာ)၊ ဤအလို “ယထာ - အကြင် ဒေသနာတော်ဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ဧတံ- ဤ ဒေသနာတော်သည်၊ တုမှာကံ - ရှင်တော်ဘုရားတို့၏၊ အနုတ္တရိယံ - မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဒေသနာတော်ပါတည်း၊ တာယ-ထို ဒေသနာတော်ဖြင့်၊ ဒေသိတေသု - ကုန်သော၊ ကုသလေသု - အပြစ် မရှိကုန်သော၊ ဓမ္မေသုပိ-တရားတို့ ကြောင့်လည်း၊ ဘဂဝါဝ-သည်သာ၊ အနုတ္တရော-အမြတ်ဆုံးပါတည်း” ဟု ၂ဝါကျ ခွဲ၍ အနက်ပေးရသည်။ [ကုသလေသု ဓမ္မေသုကို “ ကုသလဓမ္မနိမိတ္တံ ” ဟု သတ္တမိ အတွက် နိမိတ်အနက် ဟု ဇိကာဖွင့်သည်။]

တနည်း။ ။ ယာဝါ သာ ဒေသနာ၊ တဿာ ဘူမိ (ဖြစ်ရာကို) ဒဿေန္ဓောပိ ကုသလေသု ဓမ္မေသုတိ အာဟ၊ ဤအဖွင့် အလို “ယထာ-အကြင် ဒေသနာတော်ဖြင့်၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ကုသလေသု - အပြစ် မရှိကုန်သော၊ ဓမ္မေသု- တို့၌၊ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ဧတံ-ဤဒေသနာတော်သည်၊ အနုတ္တရိယံ-တည်း” ဟု တဝါကျတည်း အနက်ပေးပါ။ နိဿယ၌ ဤအနက်ကိုသာ ပေးထားသည်။ [“အနုတ္တရဿ+ဘာဝေါ အနုတ္တရိယံ” ဟု ပြု၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ ဘာဝအနက်ဝယ် ဣယပစ္စည်းလည်းသက်၏၊ “ဧတံ+အနုတ္တရိယံ” ကို သန္ဓိစပ်ထားသောကြောင့် “တေဒနုတ္တရိယံ” ဟုသာ သီဟိုဠ်မှအတိုင်း ပါဠိမှန်တည်း၊ “တေဒါနုတ္တရိယံ” ဟု မြန်မာမူရှိ၏၊ ဣပစ္စည်းကြံ၍ “အာနုတ္တရိယံ” ဟု ရှိလျှင်ကား “တေဒါနုတ္တရိယံ” လည်း ဖြစ်နိုင်ပါ၏၊ “ကေဒါ နုတ္တရိယံ” ဟု ကေဒါဖြင့် ရှိသည်ကား ဧတံ၏ အဖွင့်ဖြစ်သော (သာ) ကို ထောက်၍ ၎င်း၊ ပါဠိတော်ရင်း စာသွားကို ကြည့်၍ ၎င်း၊ ပါဠိပျက်သာ ဟု မှတ်ပါ။]

ဝါကျခွဲ။ ။ ကတမော ပနမှ စ၍ အနဝဇ္ဇေတိုင်အောင်သော ဤဝါကျသည် ရှေ့ ဝါကျကို ထောက်၍ ပက္ခန္ဓာဝါကျ ဖြစ်သော်လည်း “ ကုသလော၊ ပေ၊ ဆေကေ ” ကို ထောက်လျှင် ပက္ခဝါကျ ဖြစ်ပြန်၏၊ ထိုပက္ခဝါကျတွင်လည်း “ကတမော ပန၊ ပေ၊ အနဝဇ္ဇောတိ” ကား နောက်ဝါကျကိုဆည်းသော သမုစ္စယဝါကျ၊ နေဝံဝါကျကား သမုစ္စေ တဗ္ဗဝါကျတည်း၊ ထို နောက်ဝါကျလည်း ရှေ့ဝါကျကိုဆည်းသော သမုစ္စယဝါကျ၊ ရှေ့ ဝါကျကား သမုစ္စေတဗ္ဗဝါကျ၊ ဤသို့ အပြန်အလှန် ဖြစ်နိုင်ရကား အနဝဇ္ဇောတိစဉ် စ သည် ၎င်း၊ ဓမ္မေသုတိစဉ် စ သည် ၎င်း အညမညသမုစ္စယဇောတက နိပါတ်တည်း။

နာဒီသု - နာမည်, ပြုလုပ်ခြင်း, ယှဉ်တပ်ခြင်း အစရှိသောကိစ္စတို့၌၊ ကုသလော-
 ကျွမ်းကျင်သည် မဟုတ်လော... နစ္စဂီတဿ - ကခြင်း, သီဆိုခြင်း၌၊ (တနည်း)
 နစ္စဂီတဿ-၏၊ (ဝိသေသသု-အထူးအဆန်းတို့၌၊) ကုသလာ- ကျွမ်းကျင်ကုန်
 သော၊ သိက္ခိတာ- သင်အပ်ပြီးသော မိန်းမအတတ်ရှိကုန်သော၊ (မူရာ မာယာ
 ပြုနည်းကို သင်ပြီးဖြစ်ကုန်သော၊) စာတုရာ-လှပ တင့်တယ်ကုန်သော၊ ဣတ္ထိယော-
 တို့သည်၊ (တံ-သင့်ကို၊ ကာမေ-ကာမဂုဏ်၌၊ ရာမယိဿန္တိ- မွေ့လျော်စေကုန်
 လတံ၊) ဤပါဠိကား မဟာနိပါတ်, မူဂပက္ခဇာတ်၌လာသော ပါဠိတော်တည်း၊
 နစ္စဂီတဿာတိစ သာမိဝစနံ ဘုမ္မဗ္ဗတ္ထံ , နစ္စဂီတဿ ဝိသေသသုတ်ဝါ ယောဇေ
 တဗ္ဗံ-ဇီကာ။]

ကုသလာနံ၊ပေ၊ဥပစိဘတ္တာတိ အာဒီသု- ကုသလာနံ၊ပေ၊ဥပစိဘတ္တာ အစရှိ
 သော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သုခဝိပါကေ - ကောင်းသောအကျိုး ရှိသော တရား ဟူသော
 အနက်၌၊ (ကုသိုလ်ဟူသော အနက်၌၊ ဒိဿတိ) [ဘိက္ခဝေ - တို့၊ ကုသလာနံ-
 ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ-တရားတို့ကို၊ သမာဒါနဟေတု- ဆောက်တည်ခြင်း
 ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ (ဧဝံ - သို့၊ ဝါ- ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ဣဒိ
 ပုညံ - ဤကောင်းမှုသည်၊ ပဝမုတိ - တိုးပွား၏၊) [ဤပါဠိကား ဒိဿနိကာယ်,
 ပါထိကဝဂ်, စက္ကဝတ္တိသုတ်၌လာသော ပါဠိတော်တည်း၊] ကုသလဿ-ကုသိုလ်
 ဖြစ်သော၊ ကမ္မဿ-ကံ၏၊ (တ္တံစပ်၊) ဝါ- ကို၊ (တ ပစ္စည်း၌စပ်၊) ကတတ္တာ-
 ပြုအပ်ပြီး၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဥပစိဘတ္တာ-ဆည်းပူးအပ်ပြီး၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (စက္ခု
 ဝိညာဏံ-သည်၊ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ၊) တကြိမ်တခါသာ မက, ထင်က, ထပ်ကာ ပြုအပ်
 သည့်ကို “ဥပစိတ” ဟု ခေါ်သည်၊ [ဤပါဠိကား ဓမ္မသင်္ဂဏီ အဗျာကတဝိပါက်
 စိတ်၌လာသော ပါဠိတော်တည်း။]

x x x x x x x x

ကုသလော၊ပေ၊အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ။ ။ ဤပါဠိကား မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသ, ဂဟပတိဝဂ်,
 အဘသရာဇကုမာရသုတ်၌ လာသော ပါဠိတော်တည်း၊ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံဝယ် ကုသလ
 သဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်သောကြောင့် သတ္တမိအနက်၌ ဆဋ္ဌိဝိဘတ် သက်ရသည်၊ “အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံဝါ
 နာမကြိယပယောဇနာဒီသု” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ကို သမ္ပန်အနက်၌ သက်
 စေ၍ “ နာမကြိယပယောဇနာဒီသု ” ဟု သမ္ပန္နိပုဒ်ကို ထည့်ရသည်၊ “ နစ္စဂီတဿ
 ဝိသေသသု” ထည့်ရာ၌လည်း နည်းတူပင်။

သုခဝိပါကေ။ ။ ဤသုခဝိပါကအနက်ကို အဘိဓာန်၌ “ဣဋ္ဌဝိပါက” ဟု ဆို၏၊
 သုခသဒ္ဓါသည် ကောင်းသော ဣဋ္ဌအနက်ကို ဟော၏၊ “သုခေါ(ဣဋ္ဌော) + ဝိပါကေဉာ
 ယဿာတိ သုခဝိပါကော” ဟု ပြု၊ [ရှေးနိဿယ၌ “သုခဝိပါကေ-ဣဋ္ဌဖြစ်သော နာမ
 ကုန္တာဟူသော အကျိုးရှိသောအနက်၌၎င်း” ဟု ပေး၏၊ ထို့ပြင် “ဝိပစ္စနံ ဝိပါကော၊
 သုခဿ ဝိပါကော ယဿာတိ သုခဝိပါကော” ဟု ဝိပြုတ်ပြု၍ “ဣဋ္ဌဖြစ်သော နာမ
 ကုန္တာကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော အနက်၌၎င်း” ဟုလည်း ပေးလေသည်။]

[အတ္ထုဒ္ဓါရမှတပါး အတ္ထုဒ္ဓေသကို ပြုလို၍ “သွာယမိဓ” စသည်မိန့်။] ဣဓ-
 ဤ ကုသလာဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၌၊ သွာယံ(သော+အယံ)-ထို ကုသလာသဒ္ဓါသည်၊
 အာရောဂျေဝိ-အာရောဂျအနက်၌၎င်း၊ (ကိလေသာ အနာရောဂါမရှိသူ၏အဖြစ်
 ဟူသောအနက်၌၎င်း၊) အနဝဇ္ဇေဝိ-အနဝဇ္ဇအနက်၌၎င်း၊ (ကိလေသာ အပြစ်
 မရှိသောတရားဟူသောအနက်၌၎င်း၊) သုခဝိပါကေဝိ-သုခဝိပါက အနက်၌၎င်း၊
 (ကောင်းသောအကျိုးရှိသော ကုသိုလ်ဟူသော အနက်၌၎င်း၊) ဝဇ္ဇတိ-သင့်၏။

[ပါဠိတော်၌ “ကုသလာဓမ္မာ” ဟု ပုဒ်အပေါင်းရှိ၏။ ထိုတွင် ကုသလာသဒ္ဓါ
 ကို ဖွင့်ပြီး၍ ဓမ္မသဒ္ဓါကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “ဓမ္မသဒ္ဓါပန” စသည်မိန့်။]
 ပန - အဘို့ဘာပါးကား၊ (တနည်း) ပန - ကုသလာသဒ္ဓါ၏ အနက်မှတပါး ဓမ္မ
 သဒ္ဓါ၏အနက်ကို ဆိုဥးအံ့၊ အယံ ဓမ္မသဒ္ဓါ- ဤ ဓမ္မသဒ္ဓါသည်၊ ပရိယတ္တိ၊ ပေ၊
 နိဇ္ဇိဝတာဒိသု-သင်ယူအပ်သော ပါဠိဟူသောအနက်၊ အကြောင်းဟူသောအနက်၊
 ဂုဏ်ဟူသောအနက်၊ သတ္တလည်းမဟုတ် ဇိဝလည်းမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော
 အနက်၊ အစရှိသောအနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ - ၏၊ [အာဒိဖြင့် “ဓမ္မော သဘာဝေ
 ပရိယတ္တိ ပညာ၊ ဉ္ဇယေသု သစ္စပ္ပကတီသု ပုညေ၊ ညေယျေ ဂုဏာစာရ သမာဓီသု
 ပိ၊ နိဿတ္တတာပတ္တိသု ကာရဏာဒေါ” ဟူသော အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင်
 သဘာဝစသော ကြွင်းသောအနက်တို့ကို ယူပါ။] ဟိ-ချဲ့၊ အယံ-ဤ ဓမ္မသဒ္ဓါသည်၊
 ဓမ္မံ ပရိယာပုဏာတိ သုတ္တံ ဂေယျန္တိ အာဒိသု-ဓမ္မံ၊ ပေ၊ ဂေယျံ အစရှိသောပါဠိရပ်

* * * + * * *

သွာယမိဓ၊ ပေ၊ ဝဇ္ဇတိ ။ ။ ဤဝါကျသည် အလိုရှိအပ်သောအနက်ကို ထုတ်ပြရာ
 ထုတ်ပြကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် “အတ္ထုဒ္ဓေသဝါကျ” မည်၏။ ကုသလာသဒ္ဓါမှစ၍
 သုခဝိပါကေ တိုင်အောင် သင်္ခေပဝိတ္ထု-ရဝါကျတို့ကား ရသင့်သမျှအနက်တို့ကို ထုတ်
 ဆောင်ရာ ထုတ်ဆောင်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် “အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျ” မည်၏။ ဤ
 အနက်များကို ဟောသော ကုသလာသဒ္ဓါသည် အနက်အားလျော်စွာ ၃ လိင် ရှိ၏။
 အာရောဂျအနက်ကိုဟောရာ၌ နပုလ္လိင်၊ ကုသလာ နစ္စဂီတဿ၌ ဣတ္ထိလိင်၊ ကုသလော
 တံ ရထဿ၌ ပုလ္လိင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် အဘိဓာန်၌ “ဝါစ္စလိဂီကော” ဟု ဆိုသည်။

အာရောဂျေ ကုသလံ ဣဋ္ဌ-ဝိပါကေ ကုသလော တထာ၊
 အနဝဇ္ဇမိ ဆေကေစ၊ ကထိတော ဝါစ္စလိဂီကော။

အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ အတ္ထုဒ္ဓေသ ။ ။ ဥဒ္ဓရိယန္တိ အတ္ထာ ဧတ္ထ ဧတေနာတိ ဥဒ္ဓါရော၊
 အတ္ထာနံ+ဥဒ္ဓါရော အတ္ထုဒ္ဓါရော၊ အတ္ထာနံ-ရသင့်သမျှ အနက်တို့၏၊ ဝါ-တို့ကို၊ ဥဒ္ဓါ
 ရော-ထုတ်ပြရာ ထုတ်ပြကြောင်း ဝါကျတည်း၊ အတ္ထုဒ္ဓါရော-ကျ၊ အတ္ထုဒ္ဓါရောစ+
 သော+ဝါကျံစာတိ အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျံ၊ ဥဒ္ဓိသီယတိ ဧတ္ထ ဧတေနာတိ ဥဒ္ဓေသော၊ အတ္ထ
 သ+ဥဒ္ဓေသော အတ္ထုဒ္ဓေသော၊ အတ္ထုဒ္ဓေသော စ+သော+ဝါကျံစာတိ အတ္ထုဒ္ဓေသ
 ဝါကျံ၊ အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျံကို အနက်အများနှင့်ဆိုင်သောကြောင့် “သာမညဝါကျ” ဟု၎င်း
 အတ္ထုဒ္ဓေသဝါကျံကို အလိုရှိအပ်သော အနက်နှင့်သာ ဆိုင်သောကြောင့် “ဝိသေသ
 ဝါကျ” ဟု၎င်း နာမည်တပ်ရသေး၏။

တို့၌၊ ပရိယတ္တိယံ-သင်ယူအပ်သောပါဠိ ဟူသောအနက်၌၊ ဒိဿတိ-၏၊ [ခမ္ဘ-
 ပါဠိကို၊ ပရိယာပုဏ္ဏာတိ- သင်ယူ၏၊ စသည်ဖြင့်ပေး။] ဟေတုမိ ဉာဏံ ဓမ္မပ္ပဋိ
 သမ္ဘိဒါတိအာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဟေတုမိ - အကြောင်းဟူသော
 အနက်၌၊(ဒိဿတိ) [ဤအဓိပ္ပါယ်များကို ရှေးဓမ္မတ္ထဒေသနာ ပဋိဝေဓအခဏ်း
 ဝယ် “ဓမ္မောတိ ဟေတု” စသည်ဖြင့် ဆိုခဲ့ပြီ။]

န ဟိ ဓမ္မော၊ပေ၊သုဂ္ဂတိံ တိ အာဒိသု-အစရှိသောပါဠိရပ်တို့၌၊ ဂုဏေ-ဂုဏ်
 ဟူသောအနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ [ဟိ - မှန်၏၊ ဓမ္မောစ - ဂုဏ်တရားသည်၎င်း၊
 (ကုသိုလ်တရားသည်၎င်း၊) အဓမ္မောစ- ဂုဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည်၎င်း၊
 (အကုသိုလ်တရားသည်၎င်း၊ အ သည် ဝိရုဒ္ဓ အနက်ဟော၊) ဥဘော - ဓမ္မ ,
 အဓမ္မ ၂ မျိုးတို့သည်၊ သမဝိပါကိနော - တူမျှသောအကျိုး ရှိကုန်သည်၊ န
 (ဟောန္တိ)-မဖြစ်ကုန်၊ အဓမ္မော-ဂုဏ်၏ဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည်၊(အကုသိုလ်
 တရားသည်၊)နိရယံ-ငရဲသို့၊ နေတိ- ဆောင်တတ်၏၊ ဓမ္မော- ဂုဏ်တရားသည်၊
 (ကုသိုလ်တရားသည်၊)သုဂ္ဂတိံ-ကောင်းသောဂတ်သို့၊ ပါပေတိ-ရောက်စေနိုင်၏၊
 (ဆန်းကြောင့် ဝ ဒွေဘော်လာထားသည်။)]

တသ္မိံ ခေါပနသမယေ၊ပေ၊ဝိဟရတိတိ အာဒိသု- အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊
 နိဿတ္တ နိဇ္ဇိဝတာယံ - သတ္တလည်း မဟုတ်၊ ဇီဝလည်း မဟုတ်သည်၏အဖြစ်
 ဟူသောအနက်၌၊ (ဒိဿတိ) [တသ္မိံ ခေါပနသမယေ- ထိုအခါ၌၊ ဓမ္မာ- သတ္တ
 ဇီဝမဟုတ်သော ပရမတ္ထသဘာဝ ဓမ္မတို့သည်၊ ဟောန္တိ-နိ၏၊ ဓမ္မေသု-သတ္တ ဇီဝ
 မဟုတ်သော သညာ , သင်္ခါရတရားတို့၌၊ ဓမ္မာနုပဿီ - ဓမ္မဟု အဖန်ဖန်ရှုလေ့
 ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ)၊ ဝိဟရတိ-နေ၏၊ [အတ္ထုဒ္ဓါရသာမညကို ပြုပြီး၍ အတ္ထုဒ္ဓေသ
 ဝိသေသကို ပြလိုသောကြောင့် “သွာယမိဓ” စသည်မိန့်၊] ဣဓာပိ-ဤ ကုသလာ
 ဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၌လည်း၊ သွာယံ (သော + အယံ)-ထို ဓမ္မသဒ္ဓါသည်၊ နိဿတ္တ
 နိဇ္ဇိဝတာယမေဝ - သာလျှင်၊ ဝဇ္ဇတိ- သင့်၏။ [တသ္မိံ ခေါပန သမယေ ဓမ္မာ၊

x x x x x x x

ဂုဏေ ။ ။ ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်များစွာတို့တွင် အဘိဓာန်၌ ဂုဏ် အနက်တမျိုး ,
 ပိုည အနက်တမျိုးအားဖြင့် ၂ မျိုးခွဲထား၏၊ ဤအခွဲကိုကြည့်လျှင်“ဂုဏ်ဟူသော အနက်
 သည် ကုသိုလ်ကောင်းမှု တမျိုးနှင့်သာ မက, အကောင်းဂုဏ်ဟူသမျှနှင့် သက်ဆိုင်၏”
 ဟု သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် သီလက္ခန်ပါဠိတော် မြဟ္မဇာလသုတ် သုညတပကာသန
 အခဏ်းဝယ် “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝ ဓမ္မာ”ဟူသော ပါဠိတော်၌ မြတ်စွာဘုရား၏
 သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော် ဂုဏ်ကိုပင် “ဓမ္မ”ဟု ဆိုထား၏၊ ထို သဗ္ဗညုတဉာဏ် ဂုဏ်တော်
 ဓမ္မကား ကုသိုလ်ဂုဏ်မဟုတ်၊ ကြိယာဂုဏ်သာတည်း၊ နဟိ ဓမ္မော စသော ဤဂါထာ၌
 ကား ကုသိုလ်ဂုဏ်ပင်တည်း၊ ဤဂါထာ၏ရှေ့၌ “ဓမ္မော ဟဝေ ရက္ခတိ၊ပေ၊န ဒုဂ္ဂတိံ
 ဝဇ္ဇတိ ဓမ္မစာရီ ” ဟု ဂါထာရှိ၏၊ ထိုဂါထာကိုပင် ထောက်ခံသောအားဖြင့် “ န ဟိ
 ဓမ္မော ” စသော ဂါထာတက်လာသည်၊ ထို့ကြောင့် “ ဟိ ” ကို ဝဇ္ဇိဇောတက အနေ
 အားဖြင့် “မှန်၏”ဟု ပေးသည်။

ဓမ္မသုတို့နှင့် ဤ ကုသလာဓမ္မာအရ ဓမ္မလည်း နိဿတ္တ နိဇ္ဇိဝ အနက်ဟောချင်း တူသောကြောင့် “ဣဓာပိ” ဟု ပိသဒ္ဒါဖြင့် ဆိုသည်။]

ပန-ဆက်၊ (တနည်း) ပန - အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး၊ ဝစနတ္ထကို ပြဉ္စားအံ့၊ [ရှေးနိဿယ၌ “ပန-အတ္ထုဒ္ဓါရမှတပါး၊ ဝစနတ္ထကိုဆိုဉ္စားအံ့” ဟု စွဲလေသည်။] ဣတ္ထ-ဤ ကုသလာဓမ္မာဟူသော ပုဒ်၌၊ ဝစနတ္ထော-ဝစနတ္ထကို၊ (သဒ္ဓါ၏အနက်ကို) (ဝေ- ဤ ဆိုအပ်လတံသောနည်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗျော- သိထိုက်၏) [ဝစနတ္ထော၏ စပ်ပုဒ်မရှိသောကြောင့် “ ဝေ ဝေဒိတဗျော ” ဟု ထည့်၍ စပ်ရသည်။] (ယေဓမ္မာ - အကြင်တရားတို့သည်၊) ကုစ္ဆိတေ - စက်ဆုပ်အပ်ကုန်သော၊ ပါပကေ-ယုတ်မာကုန်သော၊ (မိမိကိန်းရာ သတွာကို အပါယ် ၄ ရွာ၌ ကျရောက်စေတတ်ကုန်သော၊) ဓမ္မ-တရားတို့ကို၊ (တနည်း) ပါပကေ ဓမ္မ- အကုသိုလ်တရားတို့ကို၊ သလယန္တိ စလယန္တိ ကမ္မန္တိ- လှုပ်ရှားစေတတ်ကုန်၏၊ ဝိဒ္ဓိသေန္တိ- ဖျက်ဆီးတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ- ထိုကြောင့်၊ (ထိုသို့ စက်ဆုပ်ဘွယ် အကုသိုလ်တရားတို့ကို လှုပ်ရှားစေတတ်၊ ဖျက်ဆီးတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေ

x x x x x x x

ဝစနတ္ထော ပန။ ။ “ကုသလာသဒ္ဓေါပန” စသည်ဖြင့် ပြအပ်ခဲ့သော အတ္ထုဒ္ဓါရ အတ္ထုဒ္ဓေသဖြစ်သော အနက်များသည် အဘိဓာန် အနေကတ္ထဝဂ်၌ လာသော အဘိဓေယျတ္ထတို့တည်း၊ ထို အဘိဓေယျတို့ကို ဆရာပြ၍ သိရပါပြီ၊ ဝစနတ္ထကိုကား “အဘယ်သို့ မှတ်ရပါမည်နည်း” ဟု မေးဘွယ် ရှိသောကြောင့် “ ဝစနတ္ထော ပန ” စသည်နှင့်၊ [“ ပြတ်ပြီးစင်းစင်း၊ စုဒ်ထုတ်လျှင် မူ၊ ဖြစ်ခြင်း ဝါကျာရမ္မပြီ ” နှင့်အညီ ဝစနတ္ထောမှ စ၍ “ယထာ သဘာဝတောတိ ဓမ္မာ” တိုင်အောင်စကားရပ်များသည် ဝါကျာရမ္မဝါကျတည်း၊ အချို့ကား အဘိဓေယျတ္ထမှတပါး ဝစနတ္ထကိုပြသောကြောင့် “ပက္ခန္တရ” ဟုလည်း ဆိုကြ၏၊ ထိုအဆိုသည် “ ပေါင်းပြီးစိတ်ပြ၊ နောက်ပက္ခန္တ၊ ယုကြပက္ခန္တာ ” ဟူသော လက္ခဏာနှင့်မညီ။]

ကုစ္ဆိတေ၊ ပေ၊ ကုသလာ။ ။ “ကု+သလ” ဟု ခွဲ၊ ကုသည် ကုစ္ဆိတအနက်ဟောဟု သိစေလိုသောကြောင့် “ကုစ္ဆိတေ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ထို “ကုစ္ဆိတ” အရလည်း ပါပဓမ္မတို့ကို ယူပါဟု သိစေလို၍ “ ပါပကေ ဓမ္မ ” ဟု ဖွင့်သည်၊ [“ပါပေန္တိ-မိမိကိန်းရာ သတွာကို အပါယ်ဒုက္ခ စသည်တို့၌ ကျရောက်စေတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ပါပကာ” ဟု ပြုပပုဗ္ဗ၊ အပဓာတ်၊ ကာရိတ်ကျေ၊ ကျပစ္စည်း။] သလာ၌ သလဓာတ်၊ ကာရိတ်ကျေ၊ အပစ္စည်းတည်း၊ သလဓာတ်သည် “သလော ဘူ စလသံဝရ-ဂတိဝေဂေစု ထောမနေ” ဟူသော ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟနှင့်အညီ ဤနေရာ၌ “စလအနက် ဟောတည်း” ဟု သိစေလို၍ သလယန္တိကို “စလယန္တိ” ဟု အနက်ဖွင့်သည်၊ ထို စလဓာတ်လည်း “စလော ဘူ ကမ္မဝိလာသ-ဂတီသု စတု ပေါသနေ” နှင့်အညီ အနက်များစွာ ရှိပြန်ရကား ဤနေရာ၌ ကမ္မအနက်ကို ယူစေလို၍ စလယန္တိကို “ကမ္မန္တိ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊ ထို “ကမ္မ” ၌ ကပိဓာတ်တည်း၊ ထို ကပိဓာတ်လည်း “ကပိ ဘူ တတ္ထလဂန္ဓ-ဟိံ သာသဉ္ဇလသတ္တိသု” နှင့်အညီ၊ အနက်များစွာကို ဟောနေပြန်ရကား ဤနေရာ၌ ဟိံ သာ (ဝိဒ္ဓိသန) အနက်ကို ယူစေလို၍ “ဝိဒ္ဓိသေန္တိ” ဟု ဖွင့်သည်၊ နေ့၌ နေ့ပုဒ်သည် ရှေးရှေးပုဒ်၏ အနက်ဖွင့်တည်း။

ဓမ္မာ-ထိုတရားတို့သည်။) ကု+သလာ - ကု + သလတို့မည်၏။ (တနည်း) ယေ ဓမ္မာ, ကုစ္ဆိတေ-ကုန်သော၊ ပါပကေ-ကုန်သော၊ ဓမ္မ-တို့ကို၊ သလယန္တိ စလယန္တိ-တဒဂ်ပဟာန်ဖြင့် လှုပ်ရှားစေတတ်ကုန်၏။ သလယန္တိ ကမ္ပေန္တိ- ဝိက္ခမ္ဘန ပဟာန်ဖြင့် လှုပ်ရှားစေတတ်ကုန်၏။ သလယန္တိ ဝိဒ္ဓိသေန္တိ-သမုစ္ဆေဒပဟာန် ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ဖျက်ဆီးတတ်ကုန်၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ စက်ဆုပ်ဘွယ် အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပဟာန် ၃ ပါးတို့ဖြင့် လှုပ်ရှားစေတတ်, ဖျက်ဆီးတတ် ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။) (တေ ဓမ္မာ)ကု+သလာ-တို့မည်၏။

ဝါ-တနည်း၊(ယေဓမ္မာ-တို့သည်။) ကုစ္ဆိတေန-စက်ဆုပ်အပ်သော၊ (ရုံစရာ ကောင်းသော၊) အာကာရေန - အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (သန္တာနေ- သတ္တတို့၏ သန္တာန်၌၊) သယန္တိ - ကိန်းတတ် ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ စက်ဆုပ်ဘွယ် အခြင်းအရာအားဖြင့် သတ္တတို့၏သန္တာန်၌ ကိန်းတတ်, ဖြစ်တတ် ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တေ ဓမ္မာ) ကုသာ - ကုသတို့ မည်၏။ (ယေ ဓမ္မာ- တို့သည်။) အကုသလသင်္ခါတေ- အကုသိုလ်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ တေ ကုသေ- ထို ကုသတရားတို့ကို၊ လုနန္တိ ဆိန္ဒန္တိ- ဖြတ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ကုသမည်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြတ်တတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။) (တေ ဓမ္မာ)ကုသ+လာ-ကုသ+လ တို့မည်၏။

x x x x x x x x

တနည်း။ ။သလယန္တိကိုပင် “စလယန္တိ ကမ္ပေန္တိ ဝိဒ္ဓိသေန္တိ” ဟု ၃ မျိုးဖွင့်သည်။ ထိုတွင် စလယန္တိဖြင့် တဒဂ်ပဟာန်ဖြစ်သော ကာမကုသိုလ်ကိုပြု၍, ကမ္ပေန္တိဖြင့် ဝိက္ခမ္ဘန ပဟာန် ဖြစ်သော မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကို ပြုပြီးလျှင်, ဝိဒ္ဓိသေန္တိဖြင့် သမုစ္ဆေဒပဟာန် ဖြစ်သော မဂ်ကုသိုလ်ကို ပြုသည် ဟု တနည်းဆို၏။ [အထဝါ သလနဿ အတ္ထဒီပနာနိ စလနာဒီနိ တီဏိ တဒဂ်ပဟာနာဒီဟိ ယောဇေတဗ္ဗာနိ၊—ဇီကာ။]

ကုစ္ဆိတေန၊ ပေ၊ ကုသလာ။ ။ဤနည်း၌ “ကုသ တပုဒ်, လာ တပုဒ်” ဟု ခွဲ၊ ကုသ ၌လည်း “ကု+သ” ဟု ၂ ပုဒ်ခွဲ၊ “ကုစ္ဆိတေန+သယန္တိတိ ကုသာ” ဟု ပြု၍ အကုသိုလ် တရားတို့ကို အရကောက်ပါ။ အကုသိုလ်တရားတို့သည် သတ္တတို့သန္တာန်ဝယ် ရှိဘွယ် စက်ဆုပ်ဘွယ် အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့် “ကု+သ” ဟု အမည်ရကြသည်။ လာ၌ လူခတ်, အပစ္စည်း၊ “ကုသေ+လုနန္တိတိ ကုသ+လာ” ဟု ပြု၊ “လူ-ဆေဒနေ” ဟု ဓာတ်နက်ရှိသောကြောင့် “ ဆိန္ဒန္တိ ” ဟု ဓာတ်နက်ဖွင့်သည်။ ကိယဒိဂိုဏ် ဖြစ်၍ နာပစ္စည်းနှောင်းသောကြောင့် လူ၌ ရဿပြု၍ “ လုနန္တိ ” ဟု ရှိရသည်။ [နာပစ္စယ, သံယောဂကြောင့်, ရဿပြုလတ်။]

ဆက်ဥးအံ — “စက်ဆုပ်ဘွယ် အကုသိုလ်တရားတို့ကို+ဖြတ် ” ဟူသည် တဒဂ်, ဝိက္ခမ္ဘန, သမုစ္ဆေဒတို့ဖြင့် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ပယ်သတ်ခြင်းတည်း။ အကုသိုလ် တရားတို့၏ စက်ဆုပ်ဘွယ်ဖြစ်ရခြင်းမှာလည်း ရာဂအစရှိသော မစင်မကြယ် ရုံစဘွယ်နှင့် ယှဉ်သောကြောင့်၎င်း, နောင်အခါ အပါယ်ဆင်းရဲစသော ဒုက္ခအမျိုးမျိုး၏အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့်၎င်းတည်း။

ဝါ-တနည်း၊ ကုစ္ဆိတနံ-စက်ဆုပ်အပ်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို၊ သာနတော တနုကရဏတော-နည်းပါးအောင် ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (တဒင်္ဂပဟာန်၊ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်ဖြင့် နည်းပါးအောင် ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) သာနတော ဩသာနကရဏတော - အဆုံးကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် အဆုံးကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဉာဏံ-ဉာဏ်သည်၊ ကုသံနာမ-ကုသမည်၏၊ (ယေဓမ္မာ-တို့ကို၊) တေန(ကုသေန)-ထိုဉာဏ်သည်၊ လာတဗ္ဗာ - ယူထိုက်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဉာဏ်သည် ယူထိုက်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) ကုသ+လာ - ကုသ+လတို့မည်၏၊ ဝဟေတဗ္ဗာ-ယူထိုက်ကုန်၏၊ ပဝတ္တေတဗ္ဗာ-ဖြစ်စေထိုက်ကုန်၏၊ ဣတိအတ္ထော-ဤကား လာတဗ္ဗာ၏ အနက်တည်း။

ဝါ-တနည်း၊ ကုသာ-သမန်းမြက်တို့သည်၊ ဥဘယဘာဂဂတံ- ၂ ဘက်သော အဘို့၌ဖြစ်သော၊ (ဆုပ်ထားသောလက်၏ အတွင်းဘေး ၂ ဘက်၌တည်သော၊) ဟတ္ထပ္ပဒေသံ- လက်၏ အစိတ်အပိုင်းအရပ်ကို၊ လုနန္တိ ယထာ - ဖြတ်တတ်ကုန်သကဲ့သို့၊ (ရှုတတ်ကုန်သကဲ့သို့၊) ဝေ-ဤ အတူ၊ ဣမေပိ- ဤ ကုသိုလ်တရားတို့

x x x x x x x x

ကုစ္ဆိတနံ ဝါ၊ပေ၊ ကုသလာ။ ။ဤနည်း၌လည်း “ကုသ+လ” ဟု ၂ ပုဒ်ပင်ခွဲ၊ သို့သော် “ ကုသ ” အရ၌ကား ဈေးနည်း၌ကဲ့သို့ အကုသိုလ်ကိုမယူဘဲ၊ ဉာဏ်ကို ယူရသည်။ “ကု+သ” ဟု ၂ ပုဒ်ခွဲ၊ ကုသည် ဈေးနည်း၌ကဲ့သို့ ကုစ္ဆိတအနက်ဟောတည်း၊ သ၌ သာဓာတ်၊ အပစ္စည်းတည်း၊ ထို သာဓာတ်သည် ဘူ၊ ဒိ၊ ဝဟာဒိ ၃ ဂိုဏ်း၌ တနုကရဏအနက်ကို၎င်း၊ အဝသာနအနက်ကို၎င်း ဟောသောကြောင့် “ တနုကရဏတော၊ ဩသာနကရဏတော ” ဟု ဖွင့်သည်။ “ ကုစ္ဆိတေ+သာတိ တနံ ကရောတီတိ ကုသံ ” ဟု ပြု၍ လောကီကုသိုလ်၌ယှဉ်သောဉာဏ်ကို ကော်ပါ၊ တနည်း- “ ကုစ္ဆိတေ+သာတိ ဩသာနံ ကရောတီတိ ကုသံ ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ မဂ်၌ယှဉ်သောဉာဏ်ကို ကော်ပါ၊ ထို့နောက် “ ကုသေန+လာတဗ္ဗာတိ ကုသ+လာ ” ဟု ပြု။

ဝဟေတဗ္ဗာ ပဝတ္တေတဗ္ဗာ။ ။ထို လာဓိဝတ်သည် ဝဟဏအနက်ကိုဟောသောကြောင့် “ဝဟေတဗ္ဗာ” ဟု ဓာတ်နက်ဖွင့်၏။ “ ယူ ” ဆိုသည်ကား “ ဉာဏ်က ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းတည်း ” ဟု အဓိပ္ပါယ်နက်ကိုပြလို၍ “ ပဝတ္တေတဗ္ဗာ ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဝဟေတဗ္ဗာကား သဒ္ဒတ္ထ၊ ပဝတ္တေတဗ္ဗာကား အဓိပ္ပါယ်တ္ထတည်း၊ “ဖြစ်စေ” ဟူသည်လည်း ဉာဏ်က ဉာဏသမ္ပယုတ် ကုသိုလ်စိတ်တို့ကို သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ဖြစ်စေခြင်း၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ကုသိုလ်စိတ်တို့ကို ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ဖြစ်စေခြင်းတည်း။ [ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တာနမ္ပိ ဉာဏံ ဥပနိဿယပစ္စယော ဟောတီတိ သဗ္ဗေပိ ကုသလာဓမ္မာ ကုသေန ဉာဏေန ပဝတ္တေတဗ္ဗာတိ ကုသလာ။—ဇီကာ။]

ယထာ ဝါ၊ပေ၊ ကုသလာ။ ။ဤနည်း၌လည်း “ ကုသ+လ ” ဟုပင်ခွဲ၊ လာ၌လည်း လူဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ဝိဂြိုဟ်မှာ “ ကုသာဝိယ လုနန္တိတိ ကုသလာ ” ဟု အဋ္ဌကထာအတိုင်းပြု၊ “ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ ပဟာနာယ ဝါယာမော၊ အနုပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ ၃၆ (အဋ္ဌသာလိနီ)

သည်လည်း၊ ဥပ္ပန္နာနုပ္ပန္နဘာဝေန - ဖြစ်ပြီးသော ကိလေသာ၊ မဖြစ်သေးသော ကိလေသာတို့၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဥဘယဘာဝဂတံ - ၂ ဘက်သော အဘို့၌ဖြစ်သော၊ ကိလေသပက္ခံ-ကိလေသာအသင်းအပင်းကို၊ လုနန္တိ-ဖြတ်တတ်ကုန်၏၊ တဿ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သမန်းမြက်ပမာ၊ ၂ ဘက်သောကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (ယေဓမ္မာ-တို့သည်၊) ကုသာဝိယ-သမန်းမြက်တို့ကဲ့သို့၊ လုနန္တိ-ဖြတ်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိပိ-ဤအနက်ကြောင့်လည်း၊ (တေဓမ္မာ) ကုသ + လာ- ကုသ + လတို့မည်၏။

ပန-အဘို့တပါးကား၊ (တနည်း) ပန- ကုသလသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထမှတပါး ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို ဆိုဥျးအံ့၊ (ယေ-အကြင်တရားတို့သည်၊) အတ္တနော-မိမိ၏၊ သဘာဝံ- သဘောကို၊ ဓာရေန္တိ- ဆောင်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မိမိ၏သဘောကို ဆောင်တတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) တေ - ထို တရားတို့

* * * * *

အနုပ္ပါဒါယ ဝါယာမော” ဟူသော သမ္ပပ္ပဓာန် ၂ ပါးကို သတိပြုပါ။ ထို သမ္ပပ္ပဓာန်၌ ဝိရိယသည် ဥပ္ပန္နအကုသိုလ်ကို ပယ်ခြင်း၊ အနုပ္ပန္နအကုသိုလ်ကို မဖြစ်စေခြင်းအားဖြင့် ကိစ္စ ၂ ပါးကို ရှက်ဆောင်သကဲ့သို့ ကုသိုလ်တရားလည်း ထိုကိစ္စ ၂ ပါးကို ရှက်ဆောင်ရကား ဥပ္ပန္နကိလေသာအဘို့၊ အနုပ္ပန္နကိလေသာအဘို့ကို ဖြတ်တော်သည်ဟု ဆိုသည်။

အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေန္တိ။ ။ ဤ ဝစနတ္ထဖြင့် ပရမတ္ထသဘာဝ၏ ဓမ္မ အမည် ရပုံကိုပြ၏။ ချဲ့ဥျးအံ့- ဖဿ၏ ဖုသနသဘော ထင်ရှားရှိခြင်းသည် ဖဿက မိမိသဘောကို ဆောင်ထားခြင်း မည်၏၊ ပထဝီ၏ ကက္ခဋ္ဌ (ခက်မာခြင်း) သဘော ထင်ရှားရှိခြင်းသည် ပထဝီဓာတ်က မိမိသဘောကို ဆောင်ထားခြင်း မည်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် မိမိသဘောအတိုင်း ထင်ရှားရှိခြင်းကို “အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေန္တိ” ဟု ဆိုသည်။

ထင်ရှားစေအံ့- သာသနာပ တိတ္ထိဆရာကြီးတို့သည် သတ္တ (သတ္တာ) ရှိ၏ဟု ကြံဆပြောဆို၏။ ထိုသတ္တကို ဉာဏ်ဖြင့် စဉ်းစားကြည့်သော် အထင်အရှားမရှိ၊ သက်သက် ကြံစည်ထားအပ်သော ပညတ်မျှသာဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် သတ္တသည် မိမိ၏သဘောကို မဆောင်နိုင်၊ ဖဿစသော ပရမတ္ထတရားတို့ကား ထို အတ္တ သတ္တ ဇီဝတို့ကဲ့သို့ ထင်ရှားမရှိ မဟုတ်၊ ထင်ရှားရှိရကား မိမိသဘောကို ဆောင်နိုင်ကြသည်။ [သတ္တဒဒိဂါဟကဥနံ၊ ပေ၊ ကိန္တု၊ အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မာ၊ - ဇီကဿ။]

မေးဘွယ်။ ။ “အတ္တနော သဘာဝံ” ဟု သဘောကို ကံအဖြစ်ဖြင့်ထား၍၊ “ဓာရေန္တိ” အရ ဓမ္မကို ကတ္တားအဖြစ်ဖြင့် ထားသောကြောင့် ဆောင်အပ်သော သဘာဝနှင့် ဆောင်တတ်သော ဓမ္မသည် အရ ကွဲပြားသော ၂ မျိုး ၂ စားလား ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ “ဥပမာ-ကက္ခဋ္ဌသဘောသည် ပထဝီရုပ်တရားမှ တမျိုးတခြားလား” ဤသို့ စသည်ဖြင့် မေးဘွယ်ရှိသည်။ အဖြေကား၊ - ထိုကဲ့သို့ ၂ မျိုး ၂ စား မကွဲပြားပါ။ ဥပမာ- ရုပ်နှင့် ရူပနသဘောသည် မကွဲပြား၊ ပထဝီနှင့် ကက္ခဋ္ဌသဘောသည် မကွဲပြား၊ ဖဿနှင့် ဖုသန သဘောသည် မကွဲပြား၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဆောင်အပ်သော သဘောနှင့် ဆောင်တတ်သောတရားသည် ၂ မျိုး ၂ စား မကွဲပြားပါ။ [နစ ဓာရိယမာန သဘာဝဝါ အညော ဓမ္မောနဥမ အတ္ထိ၊ နဟိ၊ ပေ၊ ဓမ္မာ ဝိဇ္ဇန္တိ၊ - ဇီကဿ။]

သည်။ ဓမ္မာ-ဓမ္မတို့မည်၏။ ဝါ-တနည်း၊ (ယေ-အကြင်တရားတို့ကို၊) ပစ္စယေဟိ-
 အကြောင်းတရားတို့သည်။ ဓရိယန္တိ- ဆောင်အပ်ကုန်၏။ (ဣတိ- ကြောင့်၊ ဝါ-
 ထိုသို့ အကြောင်းတရားတို့သည် ဆောင်အပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တေ -
 ထိုတရားတို့သည်။ ဓမ္မာ-တို့မည်၏။) ဝါ-တနည်း၊ (ယေ- အကြင်တရားတို့ကို၊)
 ယထာသဘာဝတော - အကြင် အကြင် ဟုတ်မှန်သော သဘောအားဖြင့်၊ ဝါ-
 ဟုတ်မှန်သော သဘောအတိုင်း၊ ဓရိယန္တိ - ဆောင်ရွက် မှတ်သားအပ်ကုန်၏။
 ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ ဟုတ်မှန်သောသဘောအတိုင်း ဆောင်ရွက် မှတ်သား
 အပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ-တို့သည်၊) ဓမ္မာ-တို့မည်၏။

× × × × × × ×

ထပ်၍မေးဘွယ်။ ။ သဘာဝနှင့် သဘာဝဝန္တ ဟု ၂ မျိုးမကွဲပြားလျှင် အဘယ်
 ကြောင့် “သဘာဝံ + ဓာရေန္တိ” ဟု ခွဲခြား၍ ဆိုပါသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေ
 ကား-ထိုသို့ ခွဲခြား၍ မဆိုလျှင် စာသင်သားတို့ကို သိအောင်ပြော၍ မလွယ်သောကြောင့်
 စာသင်သားတို့ကို နားလည်စေခြင်းငှါ ဝိညာတ (အများ သိအပ်ပြီးသော) ဖဿ
 စသော နာမည်နှင့် အဝိညာတ (အများသိမဟုတ်သော) ဖုသနစသော သဘာဝကို
 ၂ မျိုးပြားသကဲ့သို့ (အဘေဒဘေဒူပစာရအားဖြင့်) ခွဲခြား၍ ပြရသည်။ [အညထာ
 ပန၊ ပေ၊ ဓာရေန္တိတိ ဝုတ္တံ၊ ဤဋီကာပါဠိ၌ “နာမဝသေန ဝိညာတော ဝိညာတအဓိပ္ပါယ်ကို
 မရ၌ တမျိုးဖွင့်သွားလေ၏ ရှုလေတော့။]

ဓရိယန္တိ ဝါ ပစ္စယေဟိ။ ။ [ဆောင်ခြင်းအနက်ကို ဟောရာ၌ ဘူ- စုံ ၂ ဂိုဏ်း
 ရှိသောကြောင့် “ဓာရိယန္တိ = ဓရိယန္တိ” ။ မျိုးလုံး အသင့်ချည်း၊ သို့သော် တတိယ
 ဝိကပ်နှင့် ကွဲအောင် “ဓရိယန္တိ” ဟု ရှိသောပါဌက ကောင်းမြတ်သည်။] ရှေ့နည်း၌
 စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်ဟူသော သင်္ခတဓမ္မ , နိဗ္ဗာန်ဟူသော အသင်္ခတဓမ္မ ၂ မျိုးလုံး
 ရ၏။ ဤနည်း၌ကား သင်္ခတဓမ္မအတွက် ထူးခြားသောဝိဂြိုဟ်နက်ကို ပြလို၍ “ဓရိယန္တိ
 ပစ္စယေဟိ” ဟု ပစ္စယေဟိကတ္တား ထည့်၍ မိန့်သည်။ ကံ စသော အဝိဇ္ဇာ စသော
 အကြောင်းတရား တို့သည် ဆောင်အပ်သောကြောင့် ပထဝီ ဖဿ စသည်ကို ဓမ္မဟု
 ခေါ်ရသည်။ ဤနည်း၌ “ဆောင်” ဟူသည် ဖြစ်စေခြင်းတည်း။ [သပစ္စယဓမ္မေသု
 ဝိသေသံ ဒသေန္တော၊ ပေ၊ အာဟ။]

ဓာရိယန္တိ ဝါ ယထာ သဘာဝတော။ ။ ဤနည်း၌ “ဓာရိယန္တိ” ကို “ဥပ ဓာရိ
 ယန္တိ လက္ခိယန္တိ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏။ မင်္ဂလသုတ်စသည်၌ သုတံကို “ ဥပဓာရိတံ ဥပ
 လက္ခိတံ” ဟု ဖွင့်သကဲ့သို့တည်း။ “ဆောင်” ဟူသည် စိတ်၌ ဆောင်ထားခြင်း မှတ်သား
 ခြင်းတည်း။ “ဖဿကို ဖုသနသဘောအတိုင်း ပထဝီကို ကက္ခဋ္ဌသဘောအတိုင်း စိတ်၌
 ဆောင်ရွက် မှတ်သားအပ်၏။ နိဗ္ဗာန်ကို သန္တိ သဘောအတိုင်း , ထင်ရှား မရှိသော
 ပညတ္တိဓမ္မ အတ္တ စသည်ကိုလည်း ထင်ရှား မရှိသော သဘောအတိုင်း ဆောင်ရွက်
 မှတ်သားအပ်သည် ” ဟုလို။ [ဤနည်း၌ ပရမတ္ထဓမ္မအပြင် အတ္တစသော အဝိဇ္ဇာမာန
 ပညတ္တိဓမ္မများလည်း ပါဝင်၏။ ဧတ္ထ စ ပဌမော အတ္ထေသ သင်္ခတာ သင်္ခတဓမ္မဝသေန
 ဝုတ္တော၊ ဒုတိယော သင်္ခတဝသေန၊ တတိယော သင်္ခတာသင်္ခတ ပညတ္တိဓမ္မဝသေနာတိ
 ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ - အနုဋီကာ။]

ကုသလာ-ကုသိုလ်တို့သည်၊ န-မဟုတ်ကုန်၊ အကုသလာ-ကုသိုလ်တို့ မဟုတ်
 ကုန်၊ မိတ္တပဋိပက္ခာ-မိတ်ဆွေ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူတို့သည်၊ အမိတ္တာ-အမိတ္တ
 တို့မည်သည်၊ ဟောန္တိဝိယ-ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ [ဤစကားဖြင့် လောကီဥပမာကို
 ပြသည်။] လောဘာဒိ ပဋိပက္ခာ- လောဘအစရှိသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရား
 တို့သည်၊ အလောဘာဒယော-အလောဘအစရှိသည်တို့မည်သည်၊ ဟောန္တိဝိယ
 စ-ကဲ့သို့၎င်း၊ [ဤစကားဖြင့် သာသနာဥပမာကိုပြသည်။] (တထာ)ကုသလ ပဋိ
 ပက္ခာ-ကုသိုလ်၏ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့တည်း၊ ဣတိအတ္ထော-ဤကား အနက်။

ယေ ဓမ္မာ-အကြင် တရားတို့ကို၊ န ဗျာကတာ-မဟောအပ်ကုန်၊ ဣတိ-ထိုသို့
 မဟောအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တေ ဓမ္မာ - ထို တရားတို့သည်၊ အဗျာ
 ကတာ - အဗျာကတတို့ မည်၏၊ (တနည်း) ယေ ဓမ္မာ - အကြင်တရားတို့သည်၊
 ဗျာကတာ-ဟောအပ်ပြီးသော တရားတို့သည်၊ န-မဟုတ်ကုန်၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊
 တေ ဓမ္မာ- ထို တရားတို့သည်၊ အဗျာကတာ - အဗျာကတတို့ မည်၏၊ ကုသလာ

x x x x x x x x

အကုသလာ။ ။ အသဒ္ဓါသည် “ဝုဒ္ဓိတဗ္ဗာဝ” စသော အဘိဓာန်လာအနက်တို့
 တွင် ဝိရုဒ္ဓအနက်တည်း၊ ထိုဝိရုဒ္ဓအနက်ကိုပင် ပဋိပက္ခဟု ဆိုထားသည်၊ “ ကုသိုလ်
 အကုသိုလ်သည် ပဟာယက ပဟာတဗ္ဗ (ကုသိုလ်က ပယ်သတ်တတ် , အကုသိုလ်က
 အပယ် အသတ်ခံရသောတရား) ဖြစ်၍ အကုသိုလ်သည် ကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်
 ဖြစ်သည်”-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ အကုသလာ၌ အသည် ကုသိုလ်အဖြစ်ကို တားမြစ်သော နိသေဓ
 အဘာဝအနက်ဟောဖြစ်လျှင် ကုသိုလ်မဟုတ်ခြင်း ဟူသော အဘာဝပညတ်ကို ရလိမ့်
 မည်၊ အညအနက်ဟော ဖြစ်လျှင်လည်း ကုသိုလ်မှတပါးသော ကုသိုလ် မဟုတ်သမျှ
 အကုသိုလ်, အဗျာကတတရား အားလုံးပင် ရစေရာရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် နိသေဓ, အဘာဝ,
 အည အနက်တို့ကိုမယူဘဲ ဝိရုဒ္ဓ အနက်ဟူသော ပဋိပက္ခအနက်ကိုသာ ယူရသည်။ [ဝုဒ္ဓိ
 စသော အခြားအနက်တို့မှာ လျဉ်းပါးဘွယ်ပင် မရှိ။]

ဆက်ဥုးအံ့ — န (အ) သဒ္ဓါ၏ မူရင်းအနက်သည် တားမြစ်ခြင်း နိသေဓအနက်
 သာတည်း၊ ထိုသို့ တားမြစ်ရင်းပင် အဘာဝစသော အနက်များကို ဒီပနတ္ထအဖြစ်ဖြင့်
 ထွန်းပြသည်၊ [အယံဟိ အကာရော ၊ပေ၊ တံယောဂ နိဝတ္တိယံ ဒိဿတိ၊ အဘာဝေ၊
 ဟေတ္ထဒီပိတော,စသည်၊-ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဒီကာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒအဖွင့်။]ဤအဖွင့်အတိုင်း
 “န - မဟုတ်”ဟု အနက်ပေး၍ ဝိရုဒ္ဓအနက် စသည်ကို ဒီပနတ္ထအဖြစ်ဖြင့် ယူရသည်။
 [“န-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကုန်သော+ကုသလာ-အကုသိုလ်တို့”ဟု မပေးရ။]

န ဗျာကတာ၊ပေ၊အတ္ထော။ ။ “န+ဗျာကတာ အဗျာကတာ”ဟု နနိပါတပုဗ္ဗ
 ပဒ ကမ္မဓာရည်း သမာသ်ပြုစေလိုရင်းတည်း၊ ဗျာကတာ၌ “ဝိ+အာ+ ပုဗ္ဗ-ကရဓာတ်
 သည် ကထန အနက်ဟော”ဟု သိစေလို၍ “အကထိတာ” ဟု၎င်း, ရှေ့မှ ကုသလာ
 အကုသလာပုဒ်တို့ လိုက်လာသောကြောင့် “ ကုသလာ ကုသလာဘာဝေန ” ဟု၎င်း
 အနက်ဖွင့်သည်၊ “ ရှေး၌ ဟောအပ်ပြီးသော ကုသိုလ်အဖြစ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့်

ကုသလဘာဝေဒန-ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏အဖြစ်ဖြင့်၊ အကထိတာ-မဟောအပ်သော တရားတို့တည်း။ ဣတိအတ္ထော-ဤကား အနက်။

ပန-ဝစနတ္ထမှတပါး လက္ခဏတ္ထကိုဆိုဥျးအံ၊ တေသု-ထိုကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတတို့တွင်၊ အနဝဇ္ဇ သုခဝိပါကလက္ခဏာ-အပြစ်မရှိကုန်၊ ကောင်းသော အကျိုးရှိကုန်သော မှတ်သားကြောင်းလက္ခဏာ ရှိသောတရား တို့သည်၊ ကုသလာ-ကုသိုလ်တို့ မည်၏။... (တနည်း) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ-အပြစ်မရှိကုန်၊ ကောင်းသော အကျိုးရှိကုန်သော မှတ်သားအပ်သော သဘောတရားတို့သည်၊ ကုသလာ-ကုသိုလ်တို့မည်၏။ (တနည်း) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ-

x x x x x x x x x

မဟောအပ်သောတရားများ ” ဟူလို၊ အ သဒ္ဓါ၏ အနက်များစွာတို့တွင် အညအနက် ဖြစ်သင့်၏။ “ရှေး၌ ဟောအပ်ပြီး၍ ဗျာကတမည်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့မှတပါး တခြားဖြစ်သော သဘာဝဓမ္မများ”ဟူလို။

အနဝဇ္ဇ။ ။ဝဇ္ဇိတဗ္ဗံ - ပြောဆို (ဝါ ကဲ့ရဲ့ထိုက်၏) ဣတိ ဝဇ္ဇံ၊ (ဝဒဓာတ် ကျ ပစ္စည်း၊) ဝဇ္ဇိယေဝ အဝဇ္ဇံ၊ ဝဇ္ဇသဒ္ဓါ အဝဇ္ဇသဒ္ဓါသည် ဒေါသ (အပြစ်) အနက် ဟောတည်း။ [အဝဇ္ဇသဒ္ဓါ ဒေါသတ္ထော၊ ဂါရယု ပရိယာယတ္တာ၊ အသဒ္ဓဿ တမ္ဘာဝ ဝုတ္တိတောတိ၊- သီလက္ခန္ဓ မဟာသီဟနာဒသုတ် ဋီကာ။] ဝါစပုတိ အဘိဓာန်၌လည်း “အဝချံ” ဟု ရှိ၏။ ပါဠိ၌ အဝဇ္ဇပင်တည်း။ နတ္ထိ + အဝဇ္ဇံ ဧတေသံတိ အနဝဇ္ဇာ (နိဒ္ဒေါသာ)။

မှတ်ချက် ။ ။ သုခဝိပါက၌ သုခသဒ္ဓါသည် ဣဋ္ဌ၏ ပရိယာယ်တည်း။ ထိုကြောင့် သုခကို “သုခဝေဒနာ”ဟု အနက်မပေးဘဲ “ကောင်းသော” ဟု ပေးသည်။ ဝိပါက သဒ္ဓါသည် ဝိပါကာဓမ္မာ ပုဒ်၌ကဲ့သို့ “မုချ အကျိုးဖြစ်သော နာမ်ဝိပါက နာမ်ခန္ဓာ ၄ ပါး” ဟူသော အနက်ဟောတည်း ဟု ယူရသောနည်း၊ ဖလ၏ပရိယာယ် ဟု ယူ၍ “နာမ်ဝိပါက ရုပ်ဝိပါက ခန္ဓာ ၅ ပါး” ယူရသော နည်းဟု ဋီကာ၌ ၂ နည်းပြ၏။ ထို ၂ မျိုးလုံးနှင့် ဆိုင်အောင် “ကောင်းသော အကျိုး” ဟု ပေးထားသည်။ [တ္ထေ စ သုခ ဝိပါကသဒ္ဓေ သုခသဒ္ဓေါ ဣဋ္ဌပရိယာယဝစနန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော ပေ၊ ယဒိ ပန ဝိပါကသဒ္ဓေါ ဖလပရိယာယဝစနံ၊ နိဿန္တဝိပါကေန ဣဋ္ဌရူပေနာပိ သုခဝိပါကတာ ယောဇေတဗ္ဗာ။]

မေးဘွယ်။ ။ ဤနည်း၌ “အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကာ + လက္ခဏံ” ဟု အရတူ ဆိုသော ကြောင့် လက္ခဏာဖြစ်သော ကုသိုလ်နှင့် လက္ခဏာဖြစ်သော ကုသိုလ်တို့သည် အရမကွဲ ပြားရကား အဘယ်နည်းဖြင့် မိမိတည်းဟူသော ကုသိုလ်သည်ပင် မိမိ၏ အမှတ် လက္ခဏာဖြစ်နိုင်ပါသနည်း” ဟူသော အမေးကိုပြု၍ “ဝိညာတာ ဝိညာတာဘာဝေဒန လက္ခဏာလက္ခဏာဘာဝယုတ္တိတော” ဟု အဖြေကို ဋီကာ၌ ပြထားသည်။ ထိုအဖြေ၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း ဋီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။

တနည်း။ ။ “လက္ခိယတီတိ လက္ခဏံ၊ သဘာဝေ၊ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကာစ + တေ + လက္ခဏံ စာတိ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ၊ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကာ ဟုတွာ လက္ခိယမာနာ သဘာဝါ ကုသလာနာမာတိ အတ္ထော” ဟူသော ဋီကာဒုတိယနည်းကို မှီး၍ ဒုတိယတနည်း ပေးထားသည်။ အဓိပ္ပာယ်ကို ဋီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။

အပြစ် မရှိကုန်သည်၏ အဖြစ် , ကောင်းမြတ်သော အကျိုးရှိကုန်သည်၏ အဖြစ် ဟူသော မှတ်သားကြောင်း သဘောရှိသော တရားတို့သည်၊ (မှတ်သားအပ်သော သဘောရှိသော တရားတို့သည်။) ကုသလာ - ကုသိုလ်တို့မည်၏။ [ဤသို့ ဋီကာ အတိုင်း ၃ နည်းပေးပါ။ မာတိကာအကောက်၌ ပေးကြသော အနက်ကား ဤ ၃ နက်တွင် တတိယ အနက်နှင့်သာ ခပ်ဆင်ဆင် တူ၏။ တိုက်ရိုက် အားဖြင့်ကား မည်သည့်အနက်နှင့်မျှ မတူ။]

x x x x x x x

တနည်း။ ။ “အနဝဇ္ဇဝစနေန အနဝဇ္ဇတ္ထံ အာဟာသုခဝိပါကဝစနေန သုခဝိပါကတ္ထံ၊ တသ္မာ အနဝဇ္ဇံ + သုခဝိပါကောစ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကံ၊ တံ + လက္ခဏံ ဧတေသံတိ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ” ဟူသော ဋီကာ တတိယနည်းကိုမှီး၍ တတိယ တနည်း ပေးထားသည်။ ဤ တတိယနည်း၌ ဘာဝသဒ္ဓါ မပါသော်လည်း ဘာဝပ္ပဓာနနည်း အားဖြင့် ဘာဝအနက်ကို ယူနိုင်သောကြောင့် “အနဝဇ္ဇတ္ထံ သုခဝိပါကတ္ထံ” ဟု ဋီကာ ဖွင့်လေသည်။

[ဆောင်] ဘောဟောရန်တွက် , ပုဒ်မဖက်လည်း , အနက်ဘာဝ, ရသင့်က, ဘာဝပ္ပဓာနကြံ။

ဆက်ဥးအံ— ဤ တတိယနည်း၌ လက္ခဏသဒ္ဓါဝယ် ကရဏသာဓန ကမ္မသာဓန ၂ မျိုးလုံး ရနိုင်၏။ အရကောက်ကိုကား သဘောတရားကို အရကောက်ရသည်။ [ကရဏတ္ထေစ ကမ္မတ္ထေစ လက္ခဏသဒ္ဓေ သဘာဝဘူတံ။— ဋီကာ။] ထို့ကြောင့် နိဿယ၌ တတိယနည်းကိုပင် လက္ခဏအတွက် ကရိုဏ်းအနက် ကံအနက် ခွဲ၍ ၂ ထပ် ပေးထားသည်။ ဤ ၃ နည်းကိုမှီး၍ “ဖုသနလက္ခဏော ဖဿော” ၌ “ဖုသန လက္ခဏော” ကိုလည်း ၃ နက်ပေးနိုင်၏။ ပေးပုံကား—

- ၁။ ဖုသနလက္ခဏော—တွေထိခြင်းဟူသော မှတ်သားကြောင်းလက္ခဏာရှိသော တရားသည်၊ ဖဿော—ဖဿ မည်၏။
- ၂။ ဖုသနလက္ခဏော—တွေထိခြင်းဟူသော မှတ်သားအပ်သော သဘောတရား သည်၊ ဖဿော—ဖဿ မည်၏။
- ၃။ ဖုသနလက္ခဏော — တွေထိတတ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော မှတ်သားကြောင်း သဘောရှိသော တရား (မှတ်သားအပ်သော သဘောရှိသော တရား) သည်၊ ဖဿော — ဖဿ မည်၏။ ဤနည်းကိုမှီး၍ “ဝေဒယိတလက္ခဏာ ဝေဒနာ” စသည်ကိုလည်း ပေးပါ။ သာဝဇ္ဇ ဒုက္ခဝိပါက လက္ခဏာ၌ကား ဋီကာ၌ “ဝုတ္တ ဝိမိ အနုသာရေန အတ္ထောစ ယောဇနာစ ယထာသမ္ဘဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ” ဟု ဖွင့်ထား၏။ ထိုအဖွင့်အတိုင်း အနက်ပေးထား၏။ ဤ ဋီကာဖွင့် ပါဠိ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဋီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။

အမှာ။ ။ ကုသလာ၌ အနဝဇ္ဇ လက္ခဏာတပါးကိုသာ မပြဘဲ “အနဝဇ္ဇ သုခဝိပါက” ဟု လက္ခဏာ ၂ ပါး ပြရခြင်း၏အကျိုးကို “တတ္ထ အနဝဇ္ဇ ဝစနေန ပဝတ္ထိသုခ တံ ကုသလာနံ ဒဿတိ” စသော ဋီကာကြည့်၍ သိပါလေ။

သာဝဇ္ဇ ဒုက္ခဝိပါကလက္ခဏာ - အပြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၊ မကောင်းသော အကျိုးရှိကုန်သော မှတ်သားကြောင်းလက္ခဏာ ရှိသော တရားတို့သည်။ အကုသလာ - အကုသိုလ်တို့ မည်၏၊ (တနည်း၊) သာဝဇ္ဇ ဒုက္ခဝိပါကလက္ခဏာ- အပြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၊ မကောင်းသောအကျိုး ရှိကုန်သော မှတ်သားအပ်သော သဘောတရားတို့သည်။ အကုသလာ- အကုသိုလ်တို့ မည်၏၊ (တနည်း၊) သာဝဇ္ဇ ဒုက္ခဝိပါက လက္ခဏာ-အပြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သည်၏အဖြစ်၊ မကောင်းသော အကျိုး ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ဟူသော မှတ်သားကြောင်းသဘောရှိသော တရား (မှတ်သားအပ်သော သဘောရှိသော တရား)တို့သည်။ အကုသလာ-အကုသိုလ် တို့မည်၏။

အဝိပါကလက္ခဏာ-အကျိုးမရှိကုန်သော မှတ်သားကြောင်းလက္ခဏာရှိသော တရားတို့သည်။ အပျာကတာ - အပျာကတတို့ မည်၏၊ (တနည်း) အဝိပါက လက္ခဏာ - အကျိုးမရှိကုန်သော မှတ်သားအပ်သော သဘောတရား တို့သည်။ အပျာကတာ-အပျာကတတို့ မည်၏၊ (တနည်း) အဝိပါကလက္ခဏာ- အကျိုး မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ဟူသော မှတ်သားကြောင်းသဘောရှိသောတရား(မှတ်သား အပ်သော သဘောရှိသောတရား)တို့သည်။ အပျာကတာ-အပျာကတတို့ မည်၏။ [အဝိပါကလက္ခဏာ၏အဓိပ္ပါယ်ကို ဇီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။]

ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဥျးအံ့။ ကုသလာတိဝါ - ကုသလာဟူသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာတိဝါ-ဓမ္မာဟူသည်လည်း ဖြစ်ကုန် သော၊ ဣတိ အာဒိနိ - ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ [ဣတိ အာဒိနိ ဟု ဣတိပါလျှင် ကောင်း၏၊ မပါလျှင် ထည့်။] တောနိ - ဤပုဒ်တို့သည်။ ကေတ္တာနိ ကိံ - တူသော အနက် ရှိကုန်သလော၊ ဥဒါဟု-သို့မဟုတ်၊ နာနတ္တာနိ ကိံ -ကွဲပြားသော အနက် ရှိကုန်သလော၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ ဧတ္ထ-ဤ ကေတ္တ၏အဖြစ်၊ နာနတ္တ၏ အဖြစ်၌၊ (တယာ- သင် စောဒကသည်၊) ကိဉ္စိ - တစုံတခုသော အပြစ်တင်

x x x x x x x

ကိဉ္စေတ္ထ။ ။ “ကိံပနေတာနိ၊ပေ၊ နာနတ္တာနိ” တိုင်အောင်သောစကား၌ အပြစ် တင်ပုံ မပါသေး၊ ပုစ္ဆာသက်သက်သာ ပါသေး၏။ သို့သော် “ ထိုစကားကိုဆိုသော စောဒကသည် ရိုးရိုးပုစ္ဆာထုတ်လိုသည် မဟုတ်၊ အပြစ်တင်လိုခြင်းကြောင့် ထိုပုစ္ဆာကို ဆိုသည် ” ဟု ရိပ်မိသော ပရိဟာရကျမ်းဆရာသည် “ ကိဉ္စေတ္ထ ” ဟူသော စကားဖြင့် စောဒကကို ဆွဲပေးလေသည်။ ထို့ကြောင့် “ ကိဉ္စေတ္ထ ” ကို ပရိဟာရဆရာ၏စကား ဟု မှတ်၍ “ ယဒိတာဝ ” စသော စကားကို စောဒကပုဂ္ဂိုလ်က ထပ်မံ၍ အပြစ်ပြသော “စောဒကာဘောဂ” စကား ဟု မှတ်ပါ။

ဇီကာ။ ။ ဧတ္ထ ကေတ္တာနာနတ္တတာယံ ကိဉ္စိ ဝတ္ထဗ္ဗံ၊ အသမတ္တာ တေ စောဒနာ၊ အဝသိဋ္ဌံ တာဝ မြူဟိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ [ဤဇီကာ၌ ကိဉ္စိ၏ စပ်ဘို့ရန် “ဝတ္ထဗ္ဗံ” ဟု ထည့်၏၊ (ကိဉ္စိ ဒေါသဇေတံ ဝတ္ထဗ္ဗံ၊ မဓ။) “ အသမတ္တာ၊ပေ၊မြူဟိ ” ကား ဆိုလိုရင်းကို

စကားကို၊ (ဝတ္ထုဗ္ဗံ - ဆိုသင့်သေး၏၊ တေ - သင်၏၊ စောဒနာ - စောဒနာသည်၊ အသမတ္တာ-အပြီးသို့ မရောက်သေး၊ (မပြည့်စုံသေး၊) အဝသိဋ္ဌံ-ကြွင်းကျန်သော အပြစ်တင်စကားကို၊ တာဝမြူဟိ-ဆိုပါဥျားလော။)

တောနိ - ဤ ကုသလာဓမ္မာ အစရှိသော ပုဒ်တို့သည်၊ တာဝ - နာနတ္ထမှ ရှေးဥျားစွာ၊ (နိဒ္ဓိဋ္ဌာနိ-ညွှန်ပြအပ်ကုန်သော၊) ကေတ္တာနိ-တူသော အနက်ရှိကုန် သည်၊ ယဒိဟောန္တိ - အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်အံ့၊ (ဝေသန္တေ သု - ဤသို့ ဖြစ်ကုန်လ

x x x x x x x

ပြသော အဓိပ္ပါယ်နက်တည်း၊ ဤကေတ္တ နာနတ္ထအဖြစ်၌ သင်စောဒကသည် တစုံတခု သော အပြစ်ကို ထပ်မံ၍ ပြဆိုသင့်၏၊ ဘဒ္ဒကောင့်နည်း-သင်၏ စောဒနာက မပြည့်စုံ သောကြောင့်တည်း၊ ထိုသို့ ထပ်၍ ဆိုသင့်သောကြောင့် ဆိုပါဥျား-ဟူလို၊]

[ဆောင်] ကိဉ္ဇေတ္ထပုဒ်၊ ထုတ်၍ရှိက၊ ကိဉ္ဇိစပ်ရန်၊ ဝတ္ထုဗ္ဗံကို၊ ကေနမုချ၊ ထည့်ပြီး မှလျှင်၊ တဝစောဒနာ၊ အသမတ္တာနှင့်၊ ဆက်ကာ အဝ-သိဋ္ဌံ ပြ၍၊ တာဝ မြူဟိ၊ ဓိပ္ပါယ်ဖြည့်သည်၊ ဣမ်းရှိ မူလ ဋီကာတည်း။

စောဒနာ ။ ။ “စောဒေတိ ဒေါသံ အာရောပေတိ တောယာတိ စောဒနာ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ အပြစ်တင်ကြောင်း စကားတရပ်ကို “ စောဒနာဝါကျ ” ဟု ခေါ်ကြ၏၊ သို့သော် စုဒဓာတ်၏ အာရောပန အနက်မရှိသောကြောင့် စဉ်းစားသင့်၏၊ “စုဒ-နော ဒနေ-ပယ်ရှားခြင်း” ဟု ထောမနိမိ ရှိရကား “ စောဒေတိ နောဒတိ တောယာတိ စောဒနာ ” ဟု ပြု၍ “သကဝါဒီ၏ စကားကို ပယ်ရှားကြောင်း ဖြစ်သော စကားကို စောဒနာ” ဟု ဆိုသင့်သည်။

အသမတ္တာ ။ ။ သမတ္တာ၌ သက္ကတဝယ် “သမာပူ ” ဟု ရှိ၏၊ “သံ+အာပဓာတ်၊ (တ္ထ) ပစ္စည်း” ဟု ထောမနိမိ ဆို၏၊ အဝသာနပတ္တ - အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်ခြင်း (ပြီးဆုံးခြင်း) အနက်၊ ကောင်းခြင်းသို့ရောက်ခြင်း အနက် ဟု ဖွင့်သည်၊ ရောက်ခြင်း အနက်ဟောရာ၌ အာပဓာတ်ကို စုရာဒိ ဟု ဝါစပုတိအဘိဓာန် ဆို၏၊ “သမာပယတိ- ပြီးဆုံးခြင်းသို့ရောက်၏၊ ဣတိ သမတ္တာ” ဟု ပြုသင့်၏၊ ရှေးနိဿယ၌ကား အဇဇာတ် ကြံ၍ “ သမဇ္ဇတိ ပူရတိ , နိဋ္ဌံဝါ ဂစ္ဆတိ ပါပုဏ္ဏာတီတိ သမတ္တာ ” ဟု ပြုလေသည်၊ န+သမတ္တာ-အသမတ္တာ။

တာဝ, ကိ, ပန ။ ။ တာဝကို မရ၌ “တာဝါတိ ပရိဟာရတော ပဌမန္တိ အတ္ထော” ဟု ဖွင့်၏၊ “ တာဝ မြူဟိ - ငါက မဖြေမီ သင်က ဆိုပါဥျား ” ဟူလို၊ ရှေးနိဿယ၌ “အနုညာတအနက်ဟော” ဟု ဆိုသည်ကိုကား စဉ်းစားသင့်၏၊ အနုညာတ အနက် ဟူသည် “ တာဝဟောတု- ရှိပါစေတော့ ” စသော နေရာမျိုး၌သာ ဖြစ်သင့်ပါသည်၊ [ထို့ပြင်-ရှေးနိဿယ၌ ကိ ပနတောနိဝယ် “ ကိကို ပုစ္ဆာဇောတက, ပနကို ပဒါ လင်္ကာရ ” ဟု ဆိုသွား၏၊ “ ကိသည် ပုစ္ဆာဝါစက, ပနကား ပုစ္ဆာဝါကျဇောတက ” ဟူသာ ယူသင့်မည် ထင်ပါသည်။]

ယဒိတာဝ ကေတ္တာနိ ။ ။ “ကိဉ္ဇေတ္ထ” ဟု ပရိဟာရဆရာက ဆွပေးသည့်အတွက် အပြစ်တင်လိုသော စောဒကသည် “ယဒိတာဝ” စသည်ကို မိန့်၊ တာဝသည် “နာနတ္ထ၏ ရှေ့” ဟူသော ပဌမတ္ထကိုဟော၏၊ ထိုတာဝ၏ စပ်ဘို့ရာ ပုဒ်မရှိသောကြောင့် နိဿယ၌

သော်၊)ကုသလာဓံမ္မာတိ ဣဒံ-ကုသလာဓမ္မာဟူသော ဤ ၂ ပုဒ်အပေါင်းသည်၊
 ကုသလာ ကုသလာတိ- ကုသလာ ကုသလာဟူ၍၊ ဝုတ္တသဒိသံ - ဆိုအပ်သော
 ပုဒ် ၂ ပါးနှင့် တူသည်။ ဟောတိ - ဖြစ်သည် မဟုတ်လော၊ အထ - သို့မဟုတ်၊
 တောနိ- ဤ ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိသော ပုဒ်တို့သည်၊ နာနတ္ထာနိ-ကွဲပြားသော
 အနက်ရှိကုန်သည်၊ ယဒိ ဟောန္တိ - အကယ်၍ ဖြစ်ကုန်အံ့၊ (ဧဝံ သန္တေသု၊)
 တိကဒုကာနံ - တိက်ဒုက်တို့၏၊ ဆက္ကစတုက္ကဘာဝေါ- ဆက္က၏အဖြစ် စတုက္က၏
 အဖြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇတိ - ဖြစ်သည် မဟုတ်လော။ [ရှေးနိဿယ၌ “ ကေတ္ထ
 နာနတ္ထတာသု-တူသောအနက်ရှိသည်၏အဖြစ် ထူးသောအနက်ရှိသည်၏အဖြစ်
 တို့တွင်၊ ကေတ္ထတာယံ-တူသော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်၌၊ ဒေါသော-အပြစ်ကို၊
 တာဝ-စွာ၊ မယာ-သည်၊ ဝုစ္စတေ-၏” ဟု ပေး၏။]

x x + x + x x x

“ နိဒ္ဒိဋ္ဌာနိ ” ဟု စပ်ပုဒ်ထည့်ပေးသည်။ ဤ တင်အပ်လတံ့သော အပြစ်တို့၌ ပုနရုတ္တိ
 ဒေါသ, ဆက္ကစတုက္ကဘာဝါပတ္တိဒေါသ, အသမ္ပန္နဒေါသ, ဝိရောဓဒေါသ, အဘာဝါ
 ပတ္တိဒေါသ, ဟု အပြစ် ၅ မျိုးကို မှတ်သားရလိမ့်မည်။

[ဆောင်] ပုနရုတ္တိ, ဆက်စတုက္ကတည်း, အသမ္ပန္န, ဝိရောဓနှင့်, အဘာဝ ဟု,
 ဤငါးခု, မှတ်ရှုဒေါသတည်း။

ကေတ္တာနိ။ ။ ကုသလာနှင့် ဓမ္မာ ၂ ပုဒ်သည် အနက်အရတူဖြစ်လျှင် “ကုသလာ-
 ကုသလာ” ဟု ၂ ထပ် ဆိုခြင်းမျိုးနှင့် သဘောတူပင် ဖြစ်၏။ ဥပမာ-သကြား အနက်ကို
 ဟောသော ဣန္ဒနှင့် သက္ကကို “ ဣန္ဒော သက္ကော ” ဟု သဒ္ဒါကွဲ ၂ ခု ဆိုသော်လည်း
 အနက်အားဖြင့် အရတူသောကြောင့် “ ဣန္ဒော ဣန္ဒော ” ဟု ဆိုခြင်းနှင့် ထပ်တူ ဖြစ်နေ
 သကဲ့သို့တည်း။ ထို့ကြောင့် အနက်တူ သဒ္ဒါ ၂ ခုကို ထပ်၍ ဆိုရာ၌ ပုနရုတ္တိဒေါသ
 ရောက်စရာရှိသည် မဟုတ်ပါလော- ဟူလို၊ အကုသလာနှင့် ဓမ္မာပုဒ်, အပျားကတာနှင့်
 ဓမ္မာပုဒ် စသည်တို့၏ ကေတ္ထဖြစ်ရာ၌လည်း နည်းတူ။

အထ နာနတ္ထာနိ၊ ပေ၊ အာပဇ္ဇတိ။ ။ “ ကုသလာနှင့် ဓမ္မာပုဒ်သည် အနက်အရ
 မတူပါ ” ဟု ဆိုအံ့၊ ဣန္ဒော- (သကြား)၊ ကုဝေရော- (ကုဝေရနတ်မင်း၊) ဤသို့
 သဒ္ဒါကွဲ ၂ ခု၌ အနက်ကွဲ ၂ ခု ဖြစ်သကဲ့သို့, ထိုအတူ ကုသလာအတွက် အနက်အရ
 တမျိုး, ဓမ္မာအတွက် အနက်အရတမျိုး ဖြစ်ဘွယ်ရှိ၏။ အကုသလာနှင့် ဓမ္မာ, အပျား
 ကတာနှင့် ဓမ္မာစသည်တို့အတွက်လည်း ဤနည်းအတိုင်းဖြစ်ဘွယ်ရှိ၏။ ဟေတုနှင့် ဓမ္မာ,
 နဟေတုနှင့် ဓမ္မာတို့အတွက်လည်း ဤနည်းအတိုင်းပင် ဖြစ်ဘွယ်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဟံက
 လည်း တိကမဟုတ်တော့ဘဲ ဆက္ကဖြစ်စရာရှိ၍ ဒုကလည်း ဒုကမဟုတ်တော့ဘဲ စတုက္က
 ဖြစ်စရာရှိသည် မဟုတ်ပါလော။ [စောဒနာ ၂ ရပ်ထပ်ရာ၌, ယဒိ- အထ တွဲလေ့ရှိပုံနှင့်
 အနက်ပေးပုံကို ပါရာဇိကဏ် ဝေရဗ္ဗာယံ ဝိဟရတိအဖွင့် ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

အမှာ ။ ။ ဤနေရာ၌ ဓမ္မသဒ္ဒါ ၃ ခုသည် (၂ ခုသည်) အနက် မကွဲပြားသော
 ကြောင့် ဆက္ကစတုက္က မဖြစ်သင့်, တိကသည် စတုက္ကသာဖြစ်သင့်၍ ဒုကသည် တိကသာ
 ဖြစ်သင့်သည် မဟုတ်ပါလော ဟု ကြားဝင်၍ စောဒနာဘွယ်ရှိပုံနှင့် ထို စောဒနာကို
 ဖြေပုံကို ဋီကာ၌ ရှုပါဥျား။

ပဒါနံ - ကုသလာနှင့် ဓမ္မာ အစရှိသောပုဒ်တို့၏။ အသမ္ပန္နောစ - အနက် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် မဆက်သွယ်ခြင်းဟူသော အပြစ်သည်လည်း။ အာပဇ္ဇတိ - ဖြစ်သည်မဟုတ်လော။ ဟိ-ဥပမာဆောင် ထင်အောင်ပြအံ့။ ကုသလာ·ကုသိုလ်တို့၊ ရူပံ- ရူပါရုံ၊ စက္ခုမာ- မျက်စိအမြင်ရှိသူ၊ ဣတိ - ဤသို့၊ ပုတ္တေ - ဆိုအပ်သော်၊ (ဆိုအပ်ရာ၌၊) အတ္ထဝသေန-အနက်အဓိပ္ပါယ်၏ အစွမ်းအားဖြင့်၊ အညမညံ- အချင်းချင်း၊ (တပုဒ် တပုဒ်ကို၊) အနောလောကေန္တာနံ- မရှုငဲ့ကုန်သော၊ ပဒါနံ-ပုဒ်တို့၏၊ ကောစိ-တစုံတခုသော၊ သမ္ပန္နော-ဆက်သွယ်ခြင်းသည်၊ န ဟောတိ ယထာ-မဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ ဣဓာပိ- ဤတိက် ဒုက်အရာ၌လည်း၊ ပဒါနံ- ကုသလာဓမ္မာ အစရှိသောပုဒ်တို့၏၊ အသမ္ပန္နော- အနက်အဓိပ္ပါယ် အားဖြင့် မဆက်သွယ်ခြင်းဟူသောအပြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇတိ-ဖြစ်သည်မဟုတ်ပါလော၊ စ- ဆက်၊ ပုဗ္ဗာပရ သမ္ပန္နရဟိတာနိ- ရှေ့နောက်ပုဒ်တို့၏ စပ်ခြင်းမှကင်းကုန်သော၊ ပဒါနိ - ပုဒ်တို့သည်၊ နိပ္ပယောဇနာနိနာမ - အကျိုးမရှိသော ပုဒ်တို့မည်သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

x x x + x x x +

ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နော ။ ။ နာနတ္ထံနှင့်စပ်၍ ဆတ္တစတုတ္တ ဘာဝါပတ္တိဒေါသကို ပြပြီးလျှင် အသမ္ပန္နဒေါသကို ပြလိုသောကြောင့် “ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နော” ဟု မိန့်သည်။ “နာနတ္ထံဖြစ်နေလျှင် ကုသလာပုဒ် ရူပံပုဒ် စက္ခုမာပုဒ်တို့သည် တပုဒ်နှင့်တပုဒ် အနက် အဓိပ္ပါယ် ဆက်သွယ်၍ မရသကဲ့သို့ ကုသလာဓမ္မာ စသည်တို့လည်း အနက် အဓိပ္ပါယ် ဆက်သွယ်၍ မရသောကြောင့် အသမ္ပန္နဒေါသ ဖြစ်စေရာရှိသည်” ဟူလို။

မှတ်ချက် ။ ပဒါနဉ္စ စ သည် ရှေ့အပြစ်ကို ဆည်းသော ဝါကျသမုစည်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နောကို သမုစယဝါကျ၊ တိကဒုကာနံ ဆတ္တစတုတ္တဘာဝေါ အာပဇ္ဇတိကို သမုစေတဗ္ဗဝါကျ၊ (စ) သည် သမုစယတ္ထဇောတကဟု ခွဲပါ။ [မူလဋီကာ နောက်တနည်း၌ကား စကို နိယမတ္ထဟု ဆို၏။] ယထာဟိမှ စ၍ အသမ္ပန္နော အာပဇ္ဇတိ တိုင်အောင်သော ၂ ဝါကျသည် ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နော၏ ဝိတ္ထာရဖြစ်သော်လည်း ဥပမာန ပါနေသောကြောင့် “တပ္ပါကဋီကရဏဝါကျ” ဟု အမည်မှည့်ရသည်။ ထိုဝါကျကို ထောက်လျှင် ရှေ့က ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နောသည် အပ္ပါကဋ (တပ္ပါကဋီ ကရဏီယ) ဝါကျ လည်း မည်၏။ တပ္ပါကဋီ ကရဏ ၂ ဝါကျတွင်လည်း ယထာ၊ ပေ၊ သမ္ပန္နောသည် ဥပမာနဝါကျ၊ ဧဝံ၊ ပေ၊ အာပဇ္ဇတိကား ဥပမေယျာဝါကျ၊ ဟိသည် တပ္ပါကဋီ ကရဏ ဇောတက၊ တနည်း—ဥပမာနဇောတကဟု ခွဲပါ။

ပုဗ္ဗာပရ၊ ပေ၊ နာမ ဟောန္တိ ။ ။ “အနက်အဓိပ္ပါယ် ဆက်သွယ်၍ မရလျှင် ဘာအကျိုးယုတ်စေရာရှိသနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ပုဗ္ဗာပရ၊ ပေ၊ ဟောန္တိ” ဟု မိန့်သည်။ ဆတ္တစတုတ္တအဖြစ်ကို အလိုမရှိဘဲ နာနတ္ထအဖြစ်ကိုတော့ အလိုရှိနေသော အသင် ပရိဟာရ်ဆရာ၏ အလိုအားဖြင့် ကုသလာ ဓမ္မာ စသော ၂ ပုဒ်စီတို့သည် ဟောရကျိုး မနပ်ဘဲ (နိပ္ပယောဇန) ဖြစ်စေရာရှိသည်- ဟူလို။ [ဤဝါကျသည် အသမ္ပန္န အပြစ်မှ ဆက်သွယ်၍ ပြသောကြောင့် အပြစ်သီးခြားတခု ဟု မယူရတော့၊ သို့သော် အလင်္ကာကျမ်း အလိုအားဖြင့်ကား အပေတတ္ထဒေါသ သင့်သေး၏။]

စ-သည်သာမကသေး၊ ပရတော - နောက်၌၊ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ-
 ဟူသော၊ ယာ သော ပုစ္ဆာ - အကြင်ပုစ္ဆာသည်၊ (အတ္ထိ)၊ တာယပိ-ထို ပုစ္ဆာ
 နှင့်လည်း၊ သဒ္ဓိံ - တကွ၊ ဝိရောဓော-ဆန့်ကျင်ခြင်းဟူသော အပြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇ
 တိ-ဖြစ်သည် မဟုတ်ပါလော၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိယသ္မာ-ကြောင့် (နာနတ္ထ
 တံ-နာနတ္ထတို့၏အဖြစ်ကို၊ ဝဒန္တဿ-ဆိုလိုသော၊ တဝ-အသင် ပရိဟာရ်ဆရာ
 ၏၊ မတိယာ-အလိုအားဖြင့်၊) ဓမ္မာ- ဓမ္မတို့သည်၊ ကုသလာ- ကုသိုလ်တို့သည်၊
 နေဝ ဟောန္တိ-မဟုတ်ကုန်တော့၊ (တသ္မာ - ထို့ကြောင့်၊ ဝိရောဓော - သည်၊
 အာပဇ္ဇတိ - လော၊) အထ စပန- ထိုသို့ ရှေ့နောက်ဆန့်ကျင်စရာ ရှိပါသော်
 လည်း၊ (ဘဂဝတာ-သည်၊) ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ - ဟူသော၊ ဣဒံ - ဤ
 ပုစ္ဆာစကားကို၊ ဝုစ္စတိ-ဟောတော်မူအပ်၏၊ (ဟောတော်မူလျက် ရှိ၏၊) (ဣတိ-
 ကြောင့်၊ နာနတ္ထတာ-နာနတ္ထတို့၏ အဖြစ်သည်၊ နယုဇ္ဇတိ-မသင့်။)

x x x + x x x x

ယာပိ စေသာ ပေ၊ အာပဇ္ဇတိ ။ ။ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ၏ အစ (ကုသလာ ဓမ္မာ
 ဟူသော ဤမာတိကာကို အကျယ်ပြုသော) ပဒဘာဇနီ၌ “ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ”
 ဟု ပုစ္ဆာရှိ၏၊ ထိုပုစ္ဆာသည် ဤ “ကုသလာ ဓမ္မာ” ကို ရှေ့နောက်ပြန်ထားသော ပုစ္ဆာ
 တည်း၊ ထိုသို့ ကုသလာဓမ္မာကို ရှေ့နောက် ပြန်၍ “ဓမ္မာ ကုသလာ” ဟု ဟောတော်
 မူထားသောကြောင့် ကုသလာနှင့် ဓမ္မာသည် နာနတ္ထမဟုတ်၊ ကေတ္တ ဖြစ်ကြောင်း
 သိသာ၏၊ ဘာကြောင့်နည်း.....အရတူ တုလျာဓိကရဏ ဝိသေသန ပုဒ်တို့ကိုသာ
 အလိုရှိသလို ရှေ့နောက် ပြောင်းလွှဲနိုင်သောကြောင့်တည်း၊ အသင် ပရိဟာရ်ဆရာ၏
 အလိုအားဖြင့် နာနတ္ထဖြစ်နေသော ဤ ကုသလာဓမ္မာ ၂ ပုဒ်သည် ထိုလာလတံ့ပုစ္ဆာနှင့်
 ဆန့်ကျင်သော ဝိရောဓဒေါသ ဖြစ်စရာရှိသည်-ဟူလို။

နေဝ ဟိ ဓမ္မာ ကုသလာ ။ ။ ဤဝါကျသည် ဒဠိကရဏဖြစ်၏၊ ဝိရောဓဖြစ်ခြင်း၏
 အကြောင်းကို ပြသော ဟေတုဝါကျလည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ၂ နည်းပေးသည်၊
 နာနတ္ထအဖြစ်ကို အလိုရှိသော အသင်ပရိဟာရ်ဆရာ၏ အလိုအားဖြင့် ဓမ္မအရ တခြား၊
 ကုသလာအရ တခြားဖြစ်နေသောကြောင့် အရတူလုပ်၍ ထုတ်အပ်သော “ ကတမေ
 ဓမ္မာ ကုသလာ” ဟူသော ပုစ္ဆာနှင့် ဆန့်ကျင်သည်-ဟူလို။

အထ စ ပနိဒံ ဝုစ္စတိ။ ။ မြတ်စွာဘုရားသည် “ဓမ္မာ ကုသလာ ” ဟု ရှေ့နောက်
 ပြန်၍ ဟောတော်မူအပ်လျှင် အဘယ်မှာ ဆန့်ကျင်စရာ ရှိပါသနည်း - ဟု မေးဘွယ်
 ရှိသောကြောင့် “အထစ ပနိဒံ” စသည်ကိုမိန့်၊ (နာနတ္ထကိုအလိုရှိသော အသင်ပရိဟာရ်
 ဆရာ၏ အလိုအားဖြင့်) ရှေ့နောက် ဆန့်ကျင်စရာရှိစေကာမူ ဘုရားရှင်သည် “ကတမေ
 ဓမ္မာ ကုသလာ” ဟု ဓမ္မာနှင့် ကုသလာကို ရှေ့နောက် ပြန်သောအားဖြင့် ဟောတော်
 မူအပ်လျက် ရှိပါသည်-ဟူလို။ [စပနသည် ပန-တထပိနှင့် သဘောတူ၏။]

ရှေးနိဿယ။ ။ ရှေးနိဿယ၌ “ဝုစ္စတိစ တထာ” ဟူသော ဇူကာကို “ အထစ
 ပန ဝုစ္စတိ” ၏ တိုက်ရိုက်အဖွင့် ဟု ယူဆ၍ “အထ (တထ) - ထိုသို့ ရှေ့နေခံပြန်သော
 အားဖြင့်၊ ဣဒံ (သော ပုစ္ဆာ) - ကို၊ ဝုစ္စတိစ- ဟောလည်း ဟောအပ်၏ ” ဟု ပေး၏၊
 ပနကိုကား ဝုစ္စတိလက်၌၊ တနည်း- ပက္ခန္တရ ဟုလည်း ဆို၏၊ စဉ်းစားပါလေ။

အပရောနယော-အခြားတနည်းကား၊ တောနိ-ဤ ကုသလာနှင့် ဓမ္မာစသော ၂ ပုဒ်စီတို့သည်၊ ဧကတ္တာနိ-တူသောအနက်ရှိကုန်သည်၊ ယဒိဟောန္တိ-ကုန်အံ့၊ (ဧဝံ ဟောန္တေသု) တိဏ္ဍိ-၃ ပါးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ-ဓမ္မတို့၏၊ ဧကတ္တာ-တူကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ကုသလာဒီနမ္မိ-ကုသိုလ်အစရှိသည်တို့၏လည်း၊ ဧကတ္တိ-တူကုန်သည်၏ အဖြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇတိ - ဖြစ်သည် မဟုတ်လော၊ ဟိ - ချေ၊ (တနည်း) ဟိ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ကုသလာဒီပရာနံ - ကုသလာအစရှိသည်တို့၏ နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ တိဏ္ဍိမ္မိ- ၃ ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ - ဓမ္မတို့၏၊ ဓမ္မဘာဝေန-ဓမ္မတို့၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဧကတ္တိ-သည်၊ (ဟောတိ)၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဓမ္မတ္တယေန- ဓမ္မ ၃ ပါးအပေါင်းနှင့်၊ သဒ္ဓိံ, အတ္ထတော- အနက်အရအားဖြင့်၊ နိန္ဒာနတ္တာနံ - နာနတ္ထ မဟုတ်ကြကုန်သော၊ ဝါ-ကွဲပြားသောအနက် မရှိကြကုန်သော၊ ကုသလာဒီနမ္မိ - ကုသိုလ်အစရှိသော ၃ မျိုးတို့၏လည်း၊ ဧကတ္တိ - သည်၊ အာပဇ္ဇတိ-ဖြစ်သည် မဟုတ်လော၊ (ကိံ-နည်း၊) ယံ - အကြင်တရားသည်၊ ကုသလံ - ကုသိုလ်မည်၏၊ တံ ဧဝ - ထို ကုသိုလ်မည်သော တရားသည်ပင်၊ [ယဒေဝမှ ဧဝယူ၍ပေးသည်၊] အကုသလံ - အကုသိုလ်မည်၏၊ တံ ဧဝ - ထို ကုသိုလ်မည်သော တရားသည်ပင်၊ အဗျာကတံ- မည်၏၊ ဣတိ - သို့၊ (ဧကတ္တိ-တူကုန်သည်၏ အဖြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇတိ-၏။)

x x x x x x x

အပရောနယော။ ။ ကုသလာနှင့် ဓမ္မာစသော ၂ ပုဒ်စီတို့၏ နာနတ္ထဟု ယူရာ၌ ရထိုက်သောအပြစ်တို့ကို ပြပြီး၍ ထို ၂ ပုဒ်စီတို့၏ပင် ဧကတ္တဟု ယူရာ၌ ရထိုက်သော အပြစ်တို့ကို ထပ်၍ ပြလိုသောကြောင့် “အပရောနယော” ဟု မိန့်သည်။ [ထိုအပြစ်တို့ကို ပြရာ၌ ဓမ္မသဒ္ဓါ ၃ ခု၏ ဧကတ္တ နာနတ္ထအဖြစ်ကို အခြေခံ၍ ပြလတံ၊ ရှေ့၌ ဧကတ္တနှင့် စပ်၍ အပြစ်ပြရာဝယ် ပုနရတ္ထိဒေါသ အပြစ်တမျိုးသာ ပြခဲ့ရသေး၏၊ ယခု အဘာဝါ ပတ္ထိဒေါသကို ပြလတံ။]

ယဒိ တောနိ၊ ပေ၊ အာပဇ္ဇတိ ။ ။ “ ကုသလာ ဓမ္မာ ” စသော ၂ ပုဒ်စီတို့သည် ဧကတ္တဖြစ်ကြလျှင် ဣန္ဒသဒ္ဓါ ၃ ခုသည် သကြားဟူသော အနက်တခုထည်းကိုသာ ဟောနိုင်သကဲ့သို့ ဓမ္မသဒ္ဓါ ၃ ခုလည်း သဘာဝဓမ္မဟူသော အနက်တခုကိုသာ ဟောနိုင်ရကား ထို ဓမ္မသဒ္ဓါ ၃ ခုနှင့် အနက်အရတူသော ကုသလ အကုသလ အဗျာကတ သဒ္ဓါ ၃ ခုလည်း အနက်တခုကိုသာ ဟောနိုင်စရာရှိတော့၏၊ ဥပမာ— သတ္တ , ပုရိန္ဒဒ, သဟဿက္ခ ဟူသော သဒ္ဓါ ၃ ခုသည် (သဒ္ဓါကွဲသော်လည်း) သကြားဟူသောအနက် တခုကိုသာ ဟောနိုင်သကဲ့သို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် အကြင်တရားသည် ကုသိုလ်မည်၏၊ ထိုတရားသည်ပင် အကုသိုလ်လည်းမည်, အဗျာကတလည်း မည်စရာရှိ၏၊ ဤသို့စသည် ဖြင့် အကုသိုလ်ချည်း, အဗျာကတချည်း မည်စရာရှိပုံကို သိပါ။

မှတ်ချက်။ ။ ဓမ္မသဒ္ဓါ ၃ ခု၏ ဧကတ္တအဖြစ်ကို အခြေခံ၍ စောဒနာရာ၌ အပြစ်မှာ (အနက်တခုတည်း ရပါလျက် အထပ်ထပ် ဆိုခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်အပ်သော) ပုန ရတ္ထိဒေါသပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဧကတ္တဒေါသ ဟု အထူးမထင်ရတော့။

အထာပိ-သို့မဟုတ်လျှင်လည်း၊ တိဏ္ဍံ- ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ- တို့၏၊ ဧကတ္ထိ- တူကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ (ယဒိ) န သမ္ပုဋ္ဌိစ္ဆထ - အကယ်၍ ဝန်မခံကုန်အံ့၊ ကုသလပရော - ကုသလာ၏ နောက်ဖြစ်သော၊ ဓမ္မော - ဓမ္မသည်၊ အညောဝ - အကုသလပရ ဓမ္မ , အဗျာကတပရ ဓမ္မတို့မှ တမျိုးတခြားသာတည်း၊ အကုသလ ပရော-အကုသလာ၏ နောက်ဖြစ်သော၊ ဓမ္မော-သည်၊ အညောဝေ- ကုသလပရ ဓမ္မ , အဗျာကတပရ ဓမ္မတို့မှ တမျိုးတခြားသာတည်း၊ [ရှေ့မှ ဝေလိုက်စေ၊] အဗျာကတပရော-အဗျာကတ၏နောက်ဖြစ်သော၊ ဓမ္မော-သည်၊ အညောဝေ- ကုသလပရ ဓမ္မ, အကုသလပရ ဓမ္မတို့မှ တမျိုးတခြားသာတည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ယဒိ ဝဒထ-အကယ်၍ ဆိုလိုကုန်အံ့။

ဝေသန္တေ - ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊ (ဓမ္မ ၃ ခု၏ ဧကတ္ထိအဖြစ်ကို လက်မခံဘဲ နာနတ္ထအဖြစ်ကို ဆိုလိုလသော်၊) ဓမ္မာနာမ-ဓမ္မမည်သည်၊ ဘာဝေါ - ပရမတ္ထ သဘာဝတည်း၊ ဘာဝတောစ-ပရမတ္ထသဘာဝမှလည်း၊ အညော-တပီးတခြား ဟူသည်၊ အဘာဝေါ- အဘာဝပညတ်တည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ကုသလပရော- ကုသလာ၏နောက်ဖြစ်သော၊ ဘာဝသင်္ခါတာ-ပရမတ္ထသဘာဝဟု ဆိုအပ်သော၊ ဓမ္မာ-တရားမှ၊ အညော- တပီး တခြားသော၊ အကုသလပရော-အကုသလာ၏ နေခံဖြစ်သော၊ ဓမ္မော-တရားသည်၊ အဘာဝေါ- အဘာဝပညတ်သည်၊ သိယာ- ဖြစ်ရာ၏၊ အဗျာကတပရော-အဗျာကတ၏ နောက်ဖြစ်သော၊ (ဓမ္မော) ပိ-တရား သည်လည်း၊ တထာ- ထို အတူ အဘာဝပညတ်သည်၊ (သိယာ-၏၊) စ- ဆက်၊

x x x x x x x

အထာပိ၊ ပေ၊ ဝဒထ။ ။ ဓမ္မ ၃ ပုဒ်၏ ဧကတ္ထိအဖြစ်ကို အခြေခံ၍ စောဒနာပုံကို ပြုပြီးလျှင် ထိုဓမ္မ ၃ ပုဒ်၏ နာနတ္ထအဖြစ်ကို အခြေခံ၍ စောဒနာပုံတမျိုးကို ပြုလိုသော ကြောင့် “အထာပိ” စသည် မိန့်။ [အထသည် စောဒနာပုံတနည်း ပြုသော ဝိကပ္ပနတ္ထ, အဝိကား ရှေးနည်းကို ပေါင်းသော သဒ္ဓိဏ္ဏနတ္ထတည်း။] “ တိဏ္ဍံ ဓမ္မာနံ ဧကတ္ထိ နသမ္ပုဋ္ဌိစ္ဆထ ” ကိုပင် “ အညောဝ၊ ပေ၊ ဝဒထ ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊ အဓိပ္ပါယ်မှာ ထင်ရှားပြီ။

ဓမ္မောနာမ ဘာဝေါ။ ။ “ အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မာ ” စသည်ဖြင့် ရှေ့၌ ၃ ဝိဂြိုဟ်ပြုခဲ့သည်တွင် ရှေ့ ၂ ဝိဂြိုဟ်၏အနက်ကို ရည်ရွယ်၍ “ ဓမ္မောနာမ ဘာဝေါ- ဓမ္မဆိုတာ ပရမတ္ထသဘော တရားတည်း ” ဟု ဆိုသည်။

ဘာဝတော၊ ပေ၊ အဗျာကတပရောပိ။ ။ ဓမ္မဆိုတာ ပရမတ္ထသဘာဝ ဖြစ်သည် မှန်ပါစေ၊ ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အဘယ် အပြစ်ရှိသနည်း - ဟု မေးဘွယ်ရှိရကား “ ဘာဝတော ” စသည် မိန့်၊ “ ဓမ္မ ၃ ပုဒ်က နာနတ္ထ ဖြစ်နေသည့်အတွက် ဓမ္မ တပုဒ်၏ အနက်ကို ဘာဝ (ပရမတ္ထသဘောတရား) ဟု ယူလျှင် အခြားဓမ္မ ၂ ပုဒ်၏ အနက်သည် အဘာဝ ဖြစ်စရာရှိ၏၊ ဥပမာ- “ ကုသလာနောက်က ဓမ္မ၏အနက်ကို ပရမတ္ထသဘာဝ ဟု ယူလျှင် အကုသလာ အဗျာကတတို့ နောက်က ဓမ္မတို့၏ အနက်တွေမှာ အဘာဝ ပညတ်တွေချည်းသာ ဖြစ်စရာရှိသည် ” ဟုလို။

တေဟိ-ထို အကုသလ အဗျာကတပရဓမ္မတို့မှ၊ အညော- တပါး တခြားသော၊ ကုသလပရော-သော၊(ဓမ္မော)ပိ-တရားသည်လည်း၊ (အဘာဝေါ , သိယာ၊) ဧဝံ-သို့၊ အဘာဝတ္ထိ-အဘာဝ ပညတ်တို့၏ အဖြစ်သို့၊ အာပန္ဓေဟိ-ရောက်ကုန်သော၊ ဓမ္မဟိ-တရားတို့မှ၊ အနညေ-တမျိုးတခြား မဟုတ်ကုန်သော၊ ကုသလာ ဒယောပိ-ကုသိုလ်အစရှိသော တရားတို့သည်လည်း၊ အဘာဝါယေဝ- အဘာဝ ပညတ်တို့ချည်းသာ၊ သိယံ - ဖြစ်ကုန်ရာသည် မဟုတ်လော၊ ဣတိ - ဤကား စောဒနာတည်း။

သဗ္ဗံ - အလုံးစုံသော၊ ဧတံ - ဤ ပုနရုတ္တိဒေါသ , ဆက္က စတုက္က ဘာဝါပတ္တိ ဒေါသ, အသမ္ပန္နဒေါသ, ဝိရောဓဒေါသ, အဘာဝါပတ္တိဒေါသတို့ကို တင်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ အကာရဏံ - သင့်သောအကြောင်း မဟုတ်၊ ကသ္မာ-နည်း၊ ယထာနုမတိ ဝေါဟာရသိဒ္ဓိတော-အကြင်အကြင် ပညာရှိအများ၏ အသိအမှတ် ပြုခြင်းအားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုကြောင်းသဒ္ဓါ၏ ငြီးစီးခြင်းကြောင့်တည်း။

x x x x x x x x

တေဟိစ အညော ကုသလပရောပိ။ ။ အကုသလာနောက်က ဓမ္မ၏ အနက်ကို ဖြစ်စေ အဗျာကတာနောက်က ဓမ္မ၏အနက်ကို ဖြစ်စေ ပရမတ္ထသဘာဝဟု ယူပြန်လျှင် ကုသလာနောက်က ဓမ္မ၏ အနက်သည် အဘာဝ(ပညတ်)ဖြစ်ပြန်ရာ၏။

ဧဝံ၊ ပေ၊ သိယံ။ ။ ဓမ္မ ၃ ပုဒ်၏ အနက်များက အဘာဝဖြစ်နေလျှင် ထို ဓမ္မ ၃ ပုဒ် နှင့် အနက် အရတူသော (ကေတ္ထဖြစ်နေကြသော) ကုသလာ အကုသလာ အဗျာ ကတာ ၃ ပုဒ်၏ အနက်လည်း အဘာဝချည်း ဖြစ်ကုန်စရာရှိသည် မဟုတ်ပါလော့၊ [ဤ စောဒနာဖြင့် အဘာဝါပတ္တိ အပြစ်တင်သည်။]

ကာရဏံ။ ။ အကာရဏံ “ကာရဏ” ဟူသည် အပြစ်တင်တို့ရန် သင့်လျော်သော အကြောင်းတည်း၊ ထိုအကြောင်းကား “ကုသလာ+ဓမ္မာ” စသော ၂ ပုဒ် ၂ ပုဒ်တို့၏ ဧကတ္ထအဖြစ် နာနတ္ထအဖြစ်တည်း၊ ဧကတ္ထဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပုနရုတ္တိဒေါသ, အဘာဝါ ပတ္တိဒေါသအပြစ်များတင်ရ၏၊ နာနတ္ထဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဆက္ကစတုက္ကဘာဝါပတ္တိဒေါသ, အသမ္ပန္နဒေါသ , ဝိရောဓဒေါသ အပြစ်များ တင်ရသည်၊ ထို ဧကတ္ထဖြစ်ခြင်း နာနတ္ထ ဖြစ်ခြင်းသည်ပင် ထိုအပြစ်များ ရောက်နိုင်ကြောင်းကို သိရခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော ကြောင့် ဉာပကဟိတ်လည်းမည်၏။ [ကာရဏံနာမ ယုတ္တိ၊- ဝိကာ၊... ဉာပကဟေတု ဘာဝတော ဥပပတ္တိ (အသင့်ယုတ္တိကို) ဣဓ ကာရဏန္တိ ပုတ္တာတိ ကာရဏံနာမ ယုတ္တိ တိ၊-အနု။]

အကာရဏံ။ ။ ထိုဧကတ္ထအဖြစ် နာနတ္ထအဖြစ်သည် စောဒကပုဂ္ဂိုလ်အလိုအားဖြင့် ယုတ္တိ (သင့်သောအကြောင်း) ဟု ဆိုရသော်လည်း စင်စစ်အားဖြင့် ထို ဧကတ္ထ နာနတ္ထ အဖြစ် မရှိသောကြောင့် အယုတ္တိ (မသင့်သောအကြောင်း) သာ ဖြစ်သည်။

ယထာ၊ ပေ၊ သိဒ္ဓိတော။ ။ အကာရဏ၏အကြောင်းကို “ကသ္မာ” ဟု ကိုယ်တိုင် ပုစ္ဆာထုတ်ပြီးလျှင် အဖြေကို ပြလိုသောကြောင့် “ ယထာနုမတိ၊ ပေ၊ သိဒ္ဓိတော ” ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်သည်။ [ယာယာ + အနုမတိ ယထာနုမတိ၊ (တနည်း) အနုမတိ

ဟိ-ချဲ့၊ (တနည်း) ဟိယသွာ-ကြောင့်၊ [နောက်၌ တသွာ ယဒေတံ စသည် ရှိလတံ၊] ဝေါဟာရော-ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုကြောင်းသဒ္ဒါသည်၊ (သိဒ္ဓေါ၌ ပဓာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်) ဝါ-ကို၊ (အနုမတော၊ သမ္ပဒိန္နိတောတို့၌ အပဓာနအဖြစ်ဖြင့် စပ်) ယထာ ယထာ-အကြင် အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အတ္ထေသု-အနက် တို့၌၊ အနုမတော- ပညာရှိတို့လျော်စွာ အသိအမှတ်ပြုအပ်ပြီ၊ ဝါ-ခွင့်ပြုအပ်ပြီ၊ သမ္ပဒိန္နိတော- လက်ခံအပ်ပြီ၊ တထာ တထေဝ - ထိုထို အခြင်းအရာအားဖြင့် သာလျှင်၊ သိဒ္ဓေါ-ပြီးစီး၏၊ စ-ဆက်၊ ကုသလာ ဓမ္မာတိအာဒိသု-ကုသလာ ဓမ္မာ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ကုသလပုဗ္ဗော-ရှေး၌ ကုသလာသဒ္ဒါရှိသော၊ အယံ ဓမ္မာဘိလာပေါ-ဤ ဓမ္မသဒ္ဒါကို၎င်း၊ ဓမ္မပရော-နောက်၌ ဓမ္မသဒ္ဒါရှိသော၊ အယံ ကုသလာဘိလာပေါစ - ဤ ကုသလာ သဒ္ဒါကို၎င်း၊ ကုသလာ ကုသလာတိ- ကုသလာ ကုသလာဟူသော ၂ ပုဒ်ကို၊ (အတ္ထဝိသေသာဘာဝေန-အနက်အထူး မရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ပဏ္ဍိတေဟိ- ပညာရှိတို့သည်၊ သမ္ပဒိန္နိတော) ယထာ- လက်ခံအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ - တူ၊ အတ္ထဝိသေသာဘာဝေန - ဖြင့်၊ ပဏ္ဍိတေဟိ- တို့သည်၊ န သမ္ပဒိန္နိတော- လက်ခံအပ်သည် မဟုတ်၊ စ- သည်သာ မကသေး၊ ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာသဒ္ဒါဝိယ-ကုသလာ၊ ရူပံ, စက္ခုမာ သဒ္ဒါတို့ကဲ့သို့၊ အည

x x x x x x x

ယာ+အနုရူပံ ယထာနုမတိ၊ (ဋီကာဝိဂ္ဂဟ)၊] ရှေ့နည်းသည် ယထာ၏ ဝိစ္ဆာအနက်ကို ပြ၏၊ နောက်နည်းကား ယထာ၏ အနုရူပအနက်ကို ပြသည်၊ ဝိစ္ဆာအတွက် “ယာယာ၊ ပေါဝေါဟာရသိဒ္ဓိတော” ဟု၎င်း၊ အနုရူပအတွက် “ယထာ + အနုမတိ ပဝတ္တာ၊ တထာ” ဟု၎င်း၊ “တဒနုရူပံ” ဟု အဖြောင့်နက်ကို ပြ၍၎င်း၊ ဋီကာဖွင့်သည်၊ အနက်ကို ဋီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။

အနုမတိ။ ။ အနုရူပံ-လျော်စွာ+မတိ- သိခြင်း (အသိအမှတ် ပြုခြင်း) တည်း၊ အနုမတိ-ခြင်း၊ “ဤသဒ္ဒါသည် ဤအနက်ကိုဟော၏” ဟု ပညာရှိအများ၏ အသိအမှတ် ပြုခြင်းကို “အနုမတိ” ဟု ဆိုသည်၊ “ဘုရား” ဟူသော အနက်ကို ဆိုလိုရာ၌ “ဗုဒ္ဓေါ” ဟု ပြောလျှင် ပညာရှိတို့က အသိအမှတ်ပြုခြင်း ခွင့်ပြုခြင်းမျိုးတည်း။

ဝေါဟာရော ဟိ။ ။ ရှေ့အကြောင်းကို ချဲ့လို၍ “ဝေါဟာရော ဟိ” စသည်ကို မိန့်၊ ပါဠိလိုဖြစ်စေ အခြားဘာသာလို ဖြစ်စေ ပြောဆိုကြောင်း သဒ္ဒါ (စကား) ကို “ဝေါဟာရ” ဟုခေါ်၏၊ ထိုဝေါဟာရသည် ပညာရှိများ လက်ခံထားသည့်အတိုင်းသာ ပြီးစီးနိုင်၏၊ ပညာရှိများ လက်ခံထားသည့်အတိုင်း မဟုတ်ဘဲ မိမိပြောချင်သလို ပြော၍ မပြီးနိုင်၊ “လိုရာအနက်အဓိပ္ပါယ် မရနိုင်” ဟူလို၊ ထိုသို့ ပညာရှိများ လက်ခံထားအပ်သော ပြောရိုးဆိုစဉ် အတိုင်းသာ ပြီးစီးရသောကြောင့် အသင်စောဒက၏ ပြုအပ်သမျှ အကြောင်းယုတ္တိတွေသည် တခုမျှ ယုတ္တိမရှိပါ-ဟူလို။

နစာယံ၊ ပေါ၊ အနောလောကီတတ္ထဘာဝေန။ ။ [အဘျယ်စကား မကုန်သေး၍ ဆက်ပြသော ဝါကျတည်း၊] “ ကုသလာ ဓမ္မာ ” စသော ၂ ပုဒ်စီတို့၌ ကုသလာသဒ္ဒါ ရှေ့ရှိသော ဓမ္မသဒ္ဒါကို၎င်း၊ ဓမ္မသဒ္ဒါနောင်၌ရှိသော ကုသလာသဒ္ဒါကို၎င်း (ကုသလာ

မညံ - အချင်းချင်း၊ အနောလောကိတတ္တဘာဝေန - မရှုငဲ့အပ်သော အနက် ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ နသမ္ပုဋ်န္တိတော-လက်ခံအပ်သည်လည်းမဟုတ်။ [သမ္ပုဋ် န္တိတော၏ ကံကို “ ကုသလပုဗ္ဗော ဓမ္မာဘိလာပေါ ဓမ္မပရောစ ကုသလာဘိ လာပေါ” ဟု လိုက်စေ။]

ပန-အန္ဓယကား၊ ဣတ္ထ-ဤကုသလာဓမ္မာအစရှိသော သဒ္ဓါတို့တွင်၊ ကုသလ သဒ္ဓေါ- ကို၊ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါက သင်္ခါတဿ - အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကဟု ဆိုအပ် သော၊ အတ္တဿ-အနက်ကို၊ ဇောတကဘာဝေန-ထွန်းပြတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ သမ္ပုဋ်န္တိတော - လက်ခံအပ်ပြီ၊ အကုသလသဒ္ဓေါ- ကို၊ သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကတ္ထ ဇောတကတ္တေန-သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကအနက်ကို ထွန်းပြတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ (သမ္ပုဋ်န္တိတော - ပြီ၊) အပျာကတသဒ္ဓေါ- ကို၊ အဝိပါကတ္ထဇောတကတ္တေန- အဝိပါကအနက်ကို ထွန်းပြတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ (သမ္ပုဋ်န္တိတော)၊ ဓမ္မသဒ္ဓေါ- ကို၊ သဘာဝဓာရဏာဒိ အတ္ထဇောတကတ္တေန - သဘာဝဓာရဏ အစရှိသော အနက်ကို ထွန်းပြတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ (သမ္ပုဋ်န္တိတော)၊ သော-ထိုဓမ္မသဒ္ဓါ သည်၊ ဧတေသံ- ဤ ကုသလာ အကုသလာ အပျာကတသဒ္ဓါတို့တွင်၊ အညတရာ နန္ဒရေ-တပါးတပါး၏ အခြားမဲ့၌၊ ဝုစ္စမာနော-ဆိုအပ်သော်၊ အတ္တနော - မိမိ ဟူသော ဓမ္မသဒ္ဓါ၏၊ အတ္တသာမညံ-သဘာဝဓာရဏအစရှိသော အနက်သာမည ကို၊ ဒီပေတိ-ပြစ်၊ ဟိ-မှန်၏၊ သဗ္ဗေဝ-အလုံးစုံသာလျှင်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတေ-ဤ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, အပျာကတတို့သည်၊ သဘာဝဓာရဏာဒိနာ- မိမိသဘော ကိုဆောင်ခြင်း အစရှိသော၊ လက္ခဏေန-အားဖြင့်၊ ဓမ္မာ-ဓမ္မတို့ မည်၏။

စ- သည်သာ မကသေး၊ ကုသလာဒိသဒ္ဓါ အဝိ- ကုသလာအစရှိသော သဒ္ဓါ တို့သည်လည်း၊ ဓမ္မသဒ္ဓဿ-၏၊ ပုရတော-ရှေ့၌၊ ဝုစ္စမာနော-ဆိုအပ်ကုန်လသော်၊ အတ္တနော- မိမိ မိမိ၏၊ (မိမိဟူသော ကုသလာ, အကုသလာ, အပျာကတသဒ္ဓါ ၏၊) အတ္ထဝိသေသံ-အနက်အထူးကို၊ တဿ- ထို ဓမ္မသဒ္ဓါ၏(အတွက်)၊ ဒီပေ န္တိ-ပြကြကုန်၏၊ ဟိ-မှန်၊ ဓမ္မာ-ဓမ္မဟူသည်၊ ကုသလောဝါ-ကုသိုလ်သည်သော် လည်း၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏၊ အကုသလောဝါ - အကုသိုလ် သည်သော်လည်း၊ ဟောတိ - ၏၊ အပျာကတောဝါ - သည်သော်လည်း၊ ဟောတိ၊ [ဆိုအပ်ပြီး စကားကို နိဂုံးချုပ်လို၍ “ဧဝံ ပေ၊ သမ္ပုဋ်န္တိ တာ” ဟု မိန့်၊] ဧဝံ-သို့၊ ဧတေ-ဤ ကုသလာ အကုသလာ အပျာကတ သဒ္ဓါတို့ကို၊ ဝိသုံ ဝိသုံ - အသီးအသီး၊ ဝုစ္စ

x x x x x x x x x

ကုသလာ ၂ပုဒ်ကဲ့သို့) အနက် အထူးမရှိသည့် အနေအားဖြင့် ပညာရှိများလက်ခံထား အပ်ကုန်သည် မဟုတ်၊ (“ ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာ ” ဟု ၃ ပုဒ်ရှိရာ၌ တပုဒ်နှင့်တပုဒ် အနက် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ငဲ့ခြင်း ဆက်သွယ်ခြင်း မရှိသကဲ့သို့) ကုသလာနှင့် ဓမ္မာကို လည်း အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ငဲ့ခြင်းဆက်သွယ်ခြင်း မရှိသည့်အနေအားဖြင့်လည်း လက်ခံထားအပ်သည် မဟုတ်။

မာနာ-ဆိုအပ်ကုန်လသော်၊ အတ္တနော အတ္တနော- ၏၊ အတ္တမတ္တ ဒီပကတ္တေန- အနက်မျှကို ပြတတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ သမ္ပဒိန္နိတာ - လက်ခံအပ်ကုန်ပြီ၊ [ဓမ္မ၏အနက် မပါသောကြောင့် “အတ္တနော အတ္တမတ္တ” ဟု ဆိုသည်။] ဓမ္မသဒ္ဓေန-နှင့်၊ သဟ-အတူ၊ ဝုစ္စမာနာ-သော်၊ အတ္တနော အတ္တနော- ၏၊ အတ္တသာမညံ- အနက်သာမညကို၎င်း၊ (သဘာဝဓာရဏဟူသော အနက်သာမညကို၎င်း၊) အတ္တ ဝိသေသံဝါ-အနက်ဝိသေသကို၎င်း၊ (အနဝဇ္ဇ သုခဝိပါကဟူသော အနက် ဝိသေသကို၎င်း၊) ဒီပကတ္တေန - ပြတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ လောကေ - ဌ၊ ပဏ္ဍိတေဟိ-တို့သည်၊ သမ္ပဒိန္နိတာ-ကုန်ပြီ၊ [“ကုသလသဒ္ဓေါပန၊ ပေ၊ ဇောတကတ္တေန” ဟူသော ဤဝါကျကား အန္ဓယဝါကျဖြစ်သော ဝိတ္ထာရအဆက်ပင်တည်း၊ ဤဝါကျ၌ နိဿယအတိုင်းပင် အဓိပ္ပာယ်သိသာပြီ၊ ဝေါဟာရော ဟိမှစ၍ သမ္ပဒိန္နိတာတိုင်အောင် ကာရဏဝါကျ၏အကျိုးဖလကိုပြလိုသောကြောင့် “တဿာ” စသည်ကိုမိန့်၊ ဤ တဿာသည် ဝေါဟာရသိဒ္ဓိတော၌ တော ပစ္စည်း၏ အနက်ပင် တည်း။] တဿာ - ကြောင့်၊ ဝါ - ထိုသို့ ပညာရှိအများတို့ ခွင့်ပြုအပ်သည်အား လျော်စွာ ဝေါဟာရ၏ ပြီးစီးခြင်းကြောင့်၊ ဣ- ဤ ကုသလတိက်အရာ၌၊ ကေတ္တ နာနတ္ထတံ- ကေတ္တ နာနတ္ထတို့၏အဖြစ်ကို၊ ဝိကပ္ပေတွာ - ကြံကြံဖန်ဖန် ပြုလုပ်၍၊ ယဒေတံ ဒေါသာရောပနကာရဏံ-အကြင် အပြစ်တင်ခြင်း၏အကြောင်းကို၊ ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်ပြီ၊ သဗ္ဗံ-အလုံးစုံသော၊ ဧတံ (ဒေါသာရောပန ကာရဏံ)-ဤ အပြစ်တင် ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ အကာရဏံ-သင့်သောအကြောင်း မဟုတ်။

အယံ- ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ တာဝ - ဝေဒနာတိက် စသည်တို့မှ ရှေးဥျးစွာ၊ (ဝုတ္တဿ-မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူအပ်သော၊) ကုသလတ္တိကဿ-ကုသလ တိက်၏၊ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ - အစဉ်အတိုင်းဖြစ်သော ပုဒ်တို့၏အဖွင့်တည်း၊ ဣမိနာဝနယေန-ဤနည်းဖြင့်သာလျှင်၊ သေသတ္တိကဒုကာနဓိ- ကုသလတိက်မှ ကြွင်းသော တိက်ဒုက်တို့၏လည်း၊ နယော- နည်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- ၏၊ [“ဣမိ နာဝ နယေန” စသည်၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ဋီကာ၌ တိုက်ရိုက်ပြထားပြီ၊ ဋီကာနိဿ ယ၌ ရှုပါ။] ပန-ဆက်၊ ဣတော-ဤ ကုသလတိက်မှ၊ ပရံ- နောက်၌၊ ဝိသေသ မတ္တမေဝ - ထူးသောပုဒ်အနက်မျှကိုသာ၊ ဝက္ခာမ - ဆိုကုန်တော့အံ့။ [“အပ္ပေ ဝဓာရဏေမတ္တံ” နှင့်အညီ မတ္တသဒ္ဓါသည် အပ္ပအနက်ကိုဟော၏၊ ဝေသဒ္ဓါကား အဝဓာရဏအနက်ကို ဟော၏။]

ကုသလတိက်ဖွင့် ပြီး၏။

x x x x x x x x x

သုခါယ ဝေဒနာယာတိ အာဒိသု-သုခါယ ဝေဒနာယ အစရှိသောပုဒ်တို့၌၊ တာဝ - ဝေဒနာသဒ္ဓါမှ ရှေးဥျးစွာ၊ (ဝုတ္တော- ဟောတော်မူအပ်သော၊) သုခ သဒ္ဓေါ - သုခသဒ္ဓါသည်၊ ဝါ - ကို၊ သုခဝေဒနာ၊ ပေ၊ အဗျာဗဇ္ဇ နိဗ္ဗာနာဒိသု -
 ၃၀ (အဋ္ဌသာလိနီ)

သုခဝေဒနာဟူသော အနက် , သုခ၏အကြောင်းရင်း အခြေခံဟူသော အနက် , ကောင်းသော ဣဋ္ဌအာရုံဟူသော အနက် , သုခ၏ ဇနကအကြောင်း ဟူသော အနက်, သုခ၏ ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်းဖြစ်သော ဣဋ္ဌရူပါရုံစသည်တို့၏ တည်ရာ ဌာနဟူသော အနက်, စိတ်ကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော နိဝရဏစသည် မရှိသော ပဌမဈာန်အစရှိသော သုခဝိဟာရဟူသော အနက်, နိဗ္ဗာန်ဟူသော အနက်, အစရှိသော အနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ-ထင်ရှား၏။ (ရှုအပ်၏)။ [သုခမူလံကို သုခ၏ ဝေးသောအကြောင်းဟူသော အနက် ဟု၎င်း , သုခဟေတုကို သုခ၏ နီးသော အကြောင်းဟူသော အနက်ဟု၎င်း ရှေးနိဿယ၌ ပေး၏။]

ဟိ-ချေ၊ အယံ-ဤ သုခသဒ္ဓါသည်၊ ဝါ-ကို၊ သုခဿစ ပဟာနာတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သုခ ဝေဒနာယံ - သုခဝေဒနာဟူသော အနက်၌၊ ဒိဿတိ - ၏။ [သုခဿ-သုခိန္ဒြေကို၊ ပဟာနာစ-ပယ်ခြင်းကြောင့်၎င်း။]

[အယံ ဟိမှ အယံပုဒ်ကို ဝါကျတိုင်းလိုက်စေ၊] (အယံ- ဤ သုခသဒ္ဓါသည်၊ ဝါ-ကို၊) သုခေါ၊ ပေ၊ လောကေတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သုခမူလေ-သုခ၏ အကြောင်းရင်း အခြေခံဟူသော အနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ [ဗုဒ္ဓါနံ - ဘုရားရှင်

x x x x x x x x

သုခဿ စ ပဟာနာ။ ။ ဤပါဠိသည် စတုတ္ထဈာန် (သို့မဟုတ် ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ပဉ္စမဈာန်) ပါဠိတော်တည်း၊ ထို ပါဠိတော်၌ သုခိန္ဒြေစသော ဣန္ဒြေ ၄ ပါး ပယ်ပုံကို ဟောတော်မူထား၏။ ထို့ကြောင့် “သုခဿ” အရ “ကာယိကသုခ” ဟု ခေါ်ရသော သုခိန္ဒြေကို ရ၏။ ထို သုခိန္ဒြေဟူသည်လည်း (သုခဝေဒနာ ၆၃ ပါးတွင်) ကာယိကသုခ ဝေဒနာတပါးပင် ဖြစ်သောကြောင့် “ သုခဝေဒနာယံ ဒိဿတိ ” ဟု ဆိုသည်။

သုခမူလေ။ ။ “မူလ” ဟူသည် သစ်ပင်၏ အခြေခံ ရေသောက်မြစ်ကဲ့သို့ ထိုထို အကျိုးတရားတို့၏ အကြောင်းရင်း အခြေခံတည်း၊ “သုခေါ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ” ၌ ဘုရားရှင်တို့၏ ပွင့်တော်မူရာ နဝမခဏကို “ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ” ဟု ဆို၏။ ဘုရားပွင့်တော်မူရာ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ နဝမခဏ ဖြစ်ပေါ်ကာမျှဖြင့် သတ္တာတို့မှာ သုခမရနိုင်သေး၊ ထိုကာလနှင့်ကြို၍ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုခြင်း, ကိုယ်စိတ်တို့၏ ငြိမ်းခြင်းစသော ပဿဒ္ဓိ လဟုတ၌ မုဒုတာ ကမ္မညတာနှင့် သမာဓိ ပညာဟူသော အကြောင်းများ ရှိရသေး၏။

ထိုအကြောင်းတို့တွင် ကုသိုလ်ကောင်းမှုကြောင့် ဣဋ္ဌဖြစ်သော ရုပ်ခန္ဓာ နာမ်ခန္ဓာ ၅ ပါးလုံးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကောင်းမှုသည် ဇနကအကြောင်းတည်း၊ ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိ ကာယလဟုတာ စိတ္တလဟုတာ စသည်တို့ကြောင့် ကာယသုခ စိတ္တသုခ ဝေဒနာဖြစ်၏။ ထို ပဿဒ္ဓိစသည်ကား ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းတည်း၊ ဤသို့လျှင် သုခ ဖြစ်ရခြင်း၏အကြောင်းသည် ကောင်းမှုနှင့် ပဿဒ္ဓိ စသည်တို့တည်း၊ ထိုကောင်းမှုနှင့် ပဿဒ္ဓိစသည်တို့၏ အကြောင်းကား ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒခဏတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒခဏကို သုခဟေတု သုခပစ္စယတို့၏ အခြေခံ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် “ သုခမူလ ” ဟု ဆိုသည်။ ဤသို့လျှင် သုခမူလကို “သုခေါ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ” ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် သုခသဒ္ဓါသည် သုခမူလအနက်၌ ဖြစ်၏-ဟု ဆိုသည်။

တို့၏၊ ဥပ္ပါဒေါ- ပွင့်တော်မူရာ နဝမဇာတိသည်၊ သုခေါ- ချမ်းသာ၏၊ (ချမ်းသာခြင်း၏ အကြောင်းရင်းအခြေခံ ဖြစ်၏။) လောကေ-၌၊ ဝိရာဂတာ-ကာမကို မတပ်မက်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အနာဂါမိမဂ်သည်၊ သုခေါ-ချမ်းသာ၏၊ (ချမ်းသာခြင်း၏ အကြောင်းရင်းအခြေခံ ဖြစ်၏။)]

(အယံ) ယသ္မာ စ ခေါ၊ပေ၊ သုခေါဝတ္တန္တန္တိအာဒိသု- အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သုခါရမဏေ - သုခအာရုံဟူသော အနက်၌၊ (ကောင်းသော ဣဋ္ဌအာရုံဟူသော အနက်၌၊) (ဒိဿတိ)၊ [မဟာလိ-မဟာလိ၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ရူပံ-ရူပါရုံသည်၊ သုခံ-သုခတည်း၊ (ကောင်းသော ဣဋ္ဌာရုံတည်း၊) သုခါနုပတိတံ-သုခသည် အစဉ်လိုက်အပ်၏၊ သုခေါဝတ္တန္တိ- သုခသည် သက်ရောက်အပ်၏။]

x x x x x x x x

သုခါ ဝိရာဂတာ။ ။“ဝိရာဂ-ကာမဂုဏ်၌ မတပ်မက်သူ၏+တာ-ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ”ဟူသည် ကာမကို လွန်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော အနာဂါမိမဂ်တည်း၊ [“သုခါ ဝိရာဂတာ လောကေ, ကာမာနံ သမတိက္ကမော”ဟူသော ပါဠိတော်ကိုရည်ရွယ်သည်၊] ထို အနာဂါမိမဂ်ကို ရသောအခါ ကာမဂုဏ်စိတ်ဟူသော ကိလေသာအပူတွေ ငြိမ်းသောကြောင့် ကာယပဿဒ္ဓိစသောတရားများဖြစ်၏၊ ထိုပဿဒ္ဓိစသည်ကြောင့် ကာယသုခ စိတ္တသုခ ဖြစ်ရ၏၊ ဤနည်းအားဖြင့် ဝိရာဂတာ (အနာဂါမိမဂ်)လည်း သုခမူလ (သုခ၏ အရင်းခံ) ဖြစ်ပြန်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ပြခဲ့သော အဓိပ္ပါယ်များနှင့်အညီ သုခမူလ၌ သုခသဒ္ဓါသည် ဣဋ္ဌ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ ဣဋ္ဌဖြစ်သော ရုပ်နာမ် ခန္ဓာ ၅ ပါး၏ ဇနကအကြောင်း ဖြစ်သော ပုညကို၎င်း၊ ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းဖြစ်သော ပဿဒ္ဓိ စသည်ကို၎င်း ဖလူပစာရအားဖြင့် သုခဟု ခေါ်၏၊ ထို ပုညပဿဒ္ဓိတို့၏ အကြောင်းရင်း အခြေခံဖြစ်သော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေဏ၊ ဝိရာဂတာ (အနာဂါမိမဂ်) တို့ကိုကား အကြောင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ပရမ္ပရ ဖလူပစာရအားဖြင့် သုခဟု ခေါ်ရသည်။ [ယသ္မိ° သတိ သုခဟေတုနံ ပဝတ္တိ, တံ သုခမူလံ-ဋီကာ၊ ဤ၌ ဟေတုနံကို ဝိရူပေကသေသ်ပြု၍ “ဟေတု-ကောင်းမှုဟူသော ဇနကအကြောင်း, ပစ္စယ-ပဿဒ္ဓိစသော ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်း” ဤ ၂မျိုးလုံး ယူဘို့ရန် ဖွင့်ကြသည်၊သုခ ဟေတုနန္တိ ဧတ္ထ ဟေတုသဒ္ဓေန ကာရဏဘာဝ သာမညတော ဟေတုပစ္စယာ သင်္ဂဟိတာတိ အာဟ-ပုညပဿဒ္ဓိ အာဒိနန္တိ၊-အနု၊ မရ၌ ဧကသေသ် ဟု ဖွင့်၏။]

ရူပံ သုခံ ။ ။ အကြင် ရူပါရုံကို မြင်ရခြင်းကြောင့် စိတ်ချမ်းသာမှုဟူသော သုခဝေဒနာ ဖြစ်ရ၏၊ ထို ရူပါရုံကိုလည်း ဖလူပစာရအားဖြင့် “ သုခံ ” ဟု ဟောတော်မူသည်၊ သဟစရဏနည်းလည်း ဖြစ်၏။ [မရ၌ ဌာချူပစာရဟုလည်း ဆိုသေး၏။]

သုခါနုပတိတံ။ ။ဤပါဠိသည် ခန္ဓသံယုတ်, မဟာလိသုတ်၌လာသော ပါဠိတော်တည်း၊ ထိုသုတ်၌ အဋ္ဌကထာမဖွင့်၊ ရှေးဓာတုသံယုတ်၌ ဖွင့်ခဲ့သည်ကို ပြန်ညွှန်းသည်၊ [ဒုက္ခာနုပတိတာတိ ဒုက္ခေန အနုပတိတာ၊ ဒုက္ခာဝတ္တန္တိဒုတိ ဒုက္ခေန ဩက္ကန္တာ ဩတိက္ကော၊- ဓာတုသံယုတ္တ အဋ္ဌကထာ၊] ဤအဖွင့်အတိုင်း နိဿယ၌ အနက်ပေးခဲ့

(အယံ) သုခဿေတံ ၊ ပေ ၊ ပုညာနီတိ အာဒိသု-အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သုခဟေတုမိ-သုခ၏ ဇနကအကြောင်းဟူသောအနက်၌၊ (ဒိဿတိ) ၊ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ပုညာနီတိ-ပုညာနိဟူသော၊ ယဒိဒံ(၀စနံ)-အကြင်သဒ္ဓါသည်၊ (အတ္ထိ) ၊ တေ-ဤ ပုညာနိဟူသောသဒ္ဓါသည်၊ သုခဿ- ဣဋ္ဌအကျိုးဖြစ်သော ဝိပါက် နာမ က္ခန္ဓာ၊ ကမ္မဇရုပ်ကို၊ အဓိဝစနံ-ဟောသောသဒ္ဓါတည်း။]

(အယံ-သည်၊ ဝါ-ကို) ယာဝ ဝိဒိဒံ၊ ပေ၊ နန္ဒနန္တိ အာဒိသု- အစရှိသော ပါဠိ ရပ်တို့၌၊ သုခပစ္စယဋ္ဌာနေ - သုခ၏ ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းဖြစ်သော ဣဋ္ဌရူပါရုံ စသည်တို့၏ တည်ရာဋ္ဌာနဟူသောအနက်၌၊ (ဒိဿတိ) ၊ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ယာဝ- အကြင်မျှလော၊ ဣဒံ ဣမေ သဂ္ဂါ-ဤ နတ်ပြည်တို့သည်၊ သုခါ- ချမ်းသာကုန်၏၊ (ချမ်းသာခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဣဋ္ဌရူပါရုံ စသည်တို့၏ တည်ရာဋ္ဌာနဖြစ် ကုန်၏) (တာဝ-ထို ချမ်းသာသလောက်) အက္ခာနေန-ပြောပြခြင်းဖြင့်၊ ပါပုဏိ

x x x x x x x x x

သည်၊ ရှေးနိဿယ၌ကား “ သုခါနုပတိတံ - သုခ၏အာရုံ၌ ကျ၏၊ သုခါဝတ္တန္တိ - သုခ၏အာရုံ၌ သက်၏” ဟု ပေးလေသည်၊ ထို အဋ္ဌကထာနှင့်မညီ၊ ဤ၌ သာဓကပြလို ရင်းမှာ “ ရူပံ သုခံ ” တခုသာတည်း၊ သုခါနုပတိတံ သုခါဝတ္တန္တိကိုကား တွဲဘက် ဖြစ်၍ ပါနေသည်၊ ဒုက္ခာနုပတိတံ၊ ဒုက္ခာဝတ္တန္တိလည်း နည်းတူ။

သုခဿေတံ၊ ပေ၊ ပုညာနိ။ ။ ကောင်းမှုတို့သည် သုခဖြစ်သော ဣဋ္ဌခန္ဓာအကျိုးကို ပေးတတ်ရကား အကျိုး၏ သုခအမည်ကို အကြောင်းကောင်းမှု၌ တင်စား၍ ဖလုပစာရ အားဖြင့် ကောင်းမှုတို့ကို သုခဟု ဟောတော်မူသည်၊ ဤ သုခလည်း ဣဋ္ဌပရိယာယ်ပင် တည်း၊ ဤစကားကိုထောက်၍ သုခဟေတုကို “သုခ၏ ဇနကအကြောင်း” ဟု မှတ်ပါ၊ [ပုညာနီတိ ယဒိဒံ ဝစနံ၊ တံ သုခဿ (ဣဋ္ဌဝိပါကဿ) အဓိဝစနံ၊ - ဇီကာ။]

သုခါ သဂ္ဂါ။ ။ နတ်ပြည်၌ (နန္ဒနဥယျာဉ်၌) ကောင်းသော ရူပါရုံ ဣဋ္ဌအာရုံတွေ လွန်စွာ ပေါများ၏၊ ထိုဣဋ္ဌအာရုံတွေသည် သုခဝေဒနာဖြစ်ဘို့ရန် အကြောင်းအထောံ အပုံ (ဥပတ္တမ္ဘကပစ္စယ) များတည်း၊ ထိုဣဋ္ဌာရုံများကို ဖလုပစာရအားဖြင့် သုခဟု ခေါ်၍၊ ထို ပစ္စယတို့၏ ပေါများရာဋ္ဌာန ဖြစ်သောကြောင့် သဟဇရဏနည်းအားဖြင့် “သဂ္ဂါသုခါ၊ နန္ဒနံ သုခံ” ဟု ဆိုသည်။ [သုခပစ္စယာနံ ရူပါဒိနံ ဣဋ္ဌာနံ ဋ္ဌာနံ ဩကာ သော သဂ္ဂါ သုခါ သုခံ နန္ဒနန္တိ ဝတ္ထိ၊ - ဇီကာ၊ မရ၌ “ပရမ္ပရဋ္ဌာနျူပစာရ” ဟု ဆို၏။]

အနက်ပေးပုံ။ ။ ယာဝ ဝိဒိဒံလည်း “ယာဝ + စ + ဣဒံ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်ရသောကြောင့် ယာဝ ၊ ထပ်ပါနေ၏၊ ထိုတွင် ရှေ့ယာဝကို အနက်ပေးရာ၌ “ယာဝ ဝိဒိဒံ သုပုဒ်ဝိဒိတာတံ သမ္ပန္နော၊ တဿ “ ယတ္ထကံ သုဋ္ဌ၊ ပုဒ်ဝိဒိတာ၊ တံ ဧတ္ထကံတိ န သတ္တာ အမေဟိ ပုဒ် ဝိဒိတံ အက္ခာတံဝါ ” တိ အတ္ထော ” ဟူသော သီလက္ခန် မြဟ္မဇာလသုတ်၌ ယာဝ ဝိဒိဒံ ပုဒ်ကို ဖွင့်သော ဇီကာကို နည်း မှီး၍ ပေးသည်၊ နောက် ယာဝကိုကား အတိသယတ္ထ ကြံ၍ အနက်ပေးသည်။

ဆက် ဥပုအံ။ ။ ဤပါဠိသည် ဥပရိပံ-မာလပဏ္ဍိတသုတ်၌ လာသော ပါဠိတော် တည်း၊ အဋ္ဌကထာ၌ ယာဝ ဝိဒိဒံသည်ကို မဖွင့်၊ နိရယဒုက္ခကို ပြရာ၌သာ “ နိရယော နာမ ဝေမ္ဗိ ဒုက္ခော ဝေမ္ဗိ ဒုက္ခောတိ ဝဿသတံ ဝဿသဟသံ ကထေန္တေနာပိ မတ္ထကံ

တုံ - အပြီးသို့ ရောက်ခြင်းငှါ၊ န သုကရံ - အလွယ်တကူ မပြုအပ်၊ (မလွယ်ကူ၊)
 ယာဝ - အလွန်အကဲသာလျှင်၊ သဂ္ဂါ - နတ်ပြည်တို့သည်၊ သုခါ - ချမ်းသာကုန်၏၊
 ဝါ - ကုန်၏၊... ယေ - အကြင်သူတို့သည်၊ နန္ဒနံ - နန္ဒနဥယျာဉ်ကို၊ န ပဿန္တိ -
 မမြင်ကြရကုန်၊ တေ - ထို နန္ဒနဥယျာဉ်ကို မမြင်ရသူ အများလူတို့သည်၊ သုခံ -
 သုခကို၊ (သုခ၏ ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်းဖြစ်သော ဣဋ္ဌရူပါရုံ စသည်တို့၏တည်ရာ
 ဌာနကို) န ပဇာနန္တိ - အပြားအားဖြင့် မသိနိုင်ကုန်။]

(အယံ) ဒိဋ္ဌဓမ္မေ၊ ပေ၊ ဓမ္မာတိ အာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ အဗျာ
 ဗဇဇ္ဈ - အဗျာဗဇဇ္ဈ အနက်၌၊ ဝါ - စိတ်ကို ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်တတ်သော နိဝရဏ
 စသည်မရှိသော ပဌမဈာန်အစရှိသော သုခဝိဟာရဟူသော အနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊
 [ဧတေ ဓမ္မာ - ဤ ပဌမဈာန် အစရှိသော တရားတို့သည်၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မ - မျက်မှောက်
 ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော သဘောဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော၌၊ သုခဝိဟာရာ - သုခ
 ဖြစ်သော နေကြောင်းတရားတို့တည်း။]

x x x x x x x x

ပါပေတွာ ကထေတုံ နသုကရာတိ အက္ခော” ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက်ဖွင့်သည်။ ဆိုလိုရင်းကား
 “ငရဲ၌ ဆင်းရဲပုံကို နှုတ်ဖြင့်ပြောလို တော့ အနှစ်တရာ အနှစ်တထောင်ပြောသော်လည်း
 ထို ဆင်းရဲသလောက် အပြီးရောက်အောင် ပြောဘို့ မလွယ်ပါ” ဟု ဆိုလိုသည်။ နတ်
 ပြည် ချမ်းသာပုံကိုပြောရာ၌လည်း နည်းတူ။ [ရှေးနိဿယ၌ ယာဝ ၂ ပုဒ်လုံးကို အတိ
 သယတ္ထကြိ၍ အနက်ပေးသွားသည်ကို စဉ်းစားပါ။]

သုခဝိဟာရော။ ။ ဝိဟာရန္တိ ဧတေဟိတိ ဝိဟာရာ၊ ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သမာပတ်
 ဝင်စား၍နေကြောင်းဖြစ်သော ပဌမဈာန်စသော သမာပတ်များတည်း၊ ထိုသမာပတ်
 များသည် (ဝင်စား၍ နေရာအခါဝယ် ချမ်းသာစေတတ်သောကြောင့်) သုခလည်း
 မည်၏၊ ထိုကြောင့် “သုခါ + ဝိဟာရာ သုခဝိဟာရာ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ သုခသဒ္ဓါသည်
 ပဌမဈာန် စသည်ကို ဟော၏။

အဗျာဗဇဇ္ဈ။ ။ ဗျာဗာဓေတိ ဝိဟေဋ္ဌေတိတိ ဗျာဗာဓော၊ နိဝရဏာဒိ၊ [အာဒိဖြင့်
 ဒုတိယဈာန်စသည်တို့အတွက် ဝိတက်စသော ပယ်ထိုက်သော ဈာန်အင်္ဂါများကို ယူ၊
 ထိုနိဝရဏစသော တရားတို့သည် စိတ်ကို ညှဉ်းဆဲရာ ရောက်သောကြောင့် ဗျာဗာဓတို့
 မည်၏၊ ဗျာပါဓေါယေဝ ဗျာဗဇ္ဈံ၊ (သုတ္တန္တံ ဣသကံ) “နတ္ထိ + ဗျာဗဇ္ဈံ ဧတေသံတံ
 အဗျာဗဇ္ဈာ” ဟု ပြု၍ ပဌမဈာန် စသော တရားများကို “အဗျာဗဇ္ဈ” ဟု ခေါ်သည်။
 ဋီကာ၌လည်း “နိဝရဏာဒိဗျာဗာဓရဟိတတ္တာ” ဟု ရှိသင့်၏။]

အဗျာပဇ္ဇာ။ ။ မရုဋီကာ၌ “ဗျာဗာဓေန္တိ ဝိဟေဋ္ဌေန္တိတိ ဗျာဗာဓော၊ နိဝရဏာ
 ဒယော၊ ဗျာဗာဓာဝေ ဗျာပါဒါ၊ နိရုတ္တိနယေန” ဟု ဆို၏၊ ထိုအလို ဗကို ပ၊ ဓကို ဒပြု၍
 “ဗျာပါဒါ” ဟု ဖြစ်ပြီးမှ သုတ္တန္တံ ဣသကံ၍ “ဗျာပဇ္ဇာ” ဟု ၎င်း “နတ္ထိ ဗျာပဇ္ဇာ ဧတေသံတံ
 အဗျာပဇ္ဇာ (ဝိဟာရာ)” ဟု ၎င်း ပြုပါ၊ ဤကား “အဗျာပဇ္ဇာ” ဟု ကေဝုဂ်ရှိရသည်။
 [အခြားနေရာ၌ “ဗျာပါဒ-ဗျာပဇ္ဇာ” ဟု ဆိုလျှင် ဒေါသကိုသာ ရ၏၊ နိဝရဏစသည်တို့
 မရ၊ ထို့ကြောင့် ဤမရုဋီကာအဖွင့်ကို စဉ်းစားသင့်သည်။]

(အယံ) နိဗ္ဗာန် ပရမံ သုခန္တိအာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ နိဗ္ဗာနေ-
 နိဗ္ဗာန်ဟူသောအနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ [နိဗ္ဗာန်-နိဗ္ဗာန်သည်၊ ပရမံ-အလွန်မြတ်ဆုံး
 ဖြစ်သော၊ သုခံ - သုခတည်း။] ပန - အတ္ထုဒ္ဓါရသာမညမှ တပါး၊ အတ္ထုဒ္ဓေသ
 ဝိသေသကို ဆိုဥားအံ၊ ဣမ - ဤ သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာဟူသော
 ပုဒ်၌၊ အယံ-ဤ သုခသဒ္ဓါကို၊ သုခဝေဒနာယမေဝ-သုခဝေဒနာဟူသော အနက်
 ၌သာလျှင်၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ [ဣမ ပနနှင့်စပ်၍ မှတ်ဘွယ်ကို ကုသလာအဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။]
 ဝေဒနာသဒ္ဓေါ-သည်၊ ဝိဒိတာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ တိအာဒိသု-တို့၌၊ ဝေဒယိတသ္မိံ
 ယေဝ-ခံစားတတ်သောတရား ဟူသောအနက်၌သာလျှင်၊ ဝတ္တတိ- ဖြစ်၏။ [ဝိဒိ
 တာ-ထင်ရှားကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ) ဝေဒနာ- တို့သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ- ဖြစ်ကုန်၏။]

ဒုက္ခသဒ္ဓေါ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ ပေ၊ ဒုက္ခပစ္စယဋ္ဌာနာဒိသု - ဒုက္ခ
 ဝေဒနာဟူသော အနက်၊ ဒုက္ခ၏ တည်ရာအကြောင်းဟူသော အနက်၊ မကောင်း
 သော အနိဋ္ဌအာရုံဟူသော အနက်၊ ဒုက္ခ၏ ဇနကအကြောင်းဟူသော အနက်၊
 ဒုက္ခ၏ ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌရူပါရုံစသည်တို့၏ တည်ရာဌာန
 ဟူသော အနက်၊ အစရှိသောအနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ၊ ဟိ-ချဲ့၊ အယံ-ဤ ဒုက္ခသဒ္ဓါ
 သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဒုက္ခဿ-ဒုက္ခိန္ဒြေကို၊ ပဟာနာစ- ပယ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ဣတိ
 အာဒိသု-ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဒုက္ခဝေဒနာယံ - ဒုက္ခဝေဒနာဟူသော
 အနက်၌၊ ဒိဿတိ၊ [ဤသို့ သာဓကပါဠိကို တခါတည်း အနက်ပေးနိုင်သည်။]
 ဇာတိဝိ-ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းသည်လည်း၊ ဒုက္ခာ-ဒုက္ခတည်း၊ ဝါ- ဒုက္ခ၏ တည်ရာ
 အကြောင်းတည်း၊ ဣတိ အာဒိသု - တို့၌၊ ဒုက္ခဝတ္ထုသ္မိံ - ဒုက္ခ၏ တည်ရာ

x x x x x x x

နိဗ္ဗာန် သုခံ ။ ။ နိဗ္ဗာန်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သည့်
 အတွက် ထိုသင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ရာဖြစ်သောကြောင့် သုခဟု အမည်ရ၏။ [အဗျာဗဇ္ဈနှင့်
 နိဗ္ဗာန်တို့ကို သုခဟု ခေါ်ရာ၌ ဒုက္ခကင်းသည့် အတွက် ခေါ်ရခြင်း ဖြစ်သောကြောင့်
 အဗျာဗဇ္ဈကို၎င်း နိဗ္ဗာန်ကို၎င်း “သုခ၏ ပရိယာယ်သဒ္ဓါများ” ဟု အနုဋီကာဖွင့်၏။
 မရုဋီကာ၌ကား “တေန နိဗ္ဗာန် ဥပစာရတော သုခန္တိ ဒေသေတိ” ဟု ဖွင့်၏။ “ငြိမ်း
 ချမ်းသာခြင်း တူသောကြောင့် သဒိသုပစာ” ဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်။ “သဗ္ဗသင်္ခါရဒုက္ခံ
 သုဠု + ခနတိတံ သုခံ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ နိဗ္ဗာန်ကို မုချအားဖြင့် သုခ ခေါ်နိုင်၏-ဟုလည်း
 တနည်းပြ၏။ [နိဗ္ဗာနာဒိသု၌ အာဒိဖြင့် ယူဘွယ်များကို ဋီကာ၌ ရှုပါ။]

အနုဋီကာ။ ။ ဣတ္ထ သုခမူလ သုခဟေတုသု ဖလူပစာရေန.... သုခါရမဏ၊ သုခ
 ပစ္စယဋ္ဌာနေသု သုခသဟစရိယာယ (သဟစရဏ နည်းအားဖြင့်) အဗျာဗဇ္ဈ နိဗ္ဗာ
 နေသု ဒုက္ခာပဂမဘာဝေန (ဒုက္ခမှ ကင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်) သုခပရိယာယော
 ဝုက္ကောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ဤဋီကာအတိုင်း ရှေ့၌ ဥပစာ စသည်တင်၍ အဓိပ္ပါယ်ပြခဲ့သည်။

ဒုက္ခဝတ္ထုသ္မိံ ။ ။ ကာယိကဒုက္ခ (ကိုယ်ဆင်းရဲမှု) သည် အကုသလဝိပက် ဖြစ်ရ
 ကား ရှေး အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်၏။ စေတသိကဒုက္ခ (စိတ်ဆင်းရဲမှု ဟူသော
 ဒေါမနဿ) သည် ဆိုင်ရာ အနိဋ္ဌအာရုံကြောင့် ဖြစ်ရ၏။ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်

အကြောင်း ဟူသော အနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ မဟာလိ-မဟာလိ၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ရူပံ - ရူပါရုံသည်၊ ဒုက္ခံ- ဒုက္ခတည်း၊ ဝါ- မကောင်းသော အနိဋ္ဌအာရုံတည်း၊ ဒုက္ခာနုပတိတံ-ဒုက္ခသည်အစဉ်လိုက်အပ်၏၊ ဒုက္ခာဝတ္တန္တံ-ဒုက္ခသည်သက်ရေခံအပ်၏၊ ဣတိအာဒိသု-တို့၌၊ ဒုက္ခာရမဏေ-မကောင်းသော အနိဋ္ဌအာရုံဟူသော အနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ [ဤရူပံ ဒုက္ခံ၏အဓိပ္ပါယ်ကို ရူပံ သုခံကို နည်းမှီး၍ သိပါ။] ပါပဿ-မကောင်းမှု၏၊ ဥစ္စယော-ပွားစည်းခြင်းသည်၊ ဒုက္ခော- ဒုက္ခတည်း၊ ဝါ- ဒုက္ခ၏ ဇနကအကြောင်းတည်း၊ ဣတိ အာဒိသု - တို့၌၊ ဒုက္ခပစ္စယေ - ဒုက္ခ၏ ဇနကအကြောင်း ဟူသောအနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ [ဤ၌ ပစ္စယသဒ္ဓါသည် ဇနကအကြောင်းဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “ဒုက္ခပစ္စယေတိ ဒုက္ခဟေတုမိ၊ ဒုက္ခဿ ဇနကေတိ အတ္ထော ” ဟု ဖွင့်သည်။]

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ယာဝ-အကြင်မျှလောက်၊ ဣဒံ ဣမေ နိရယာ-ဤငဲ့တို့သည်၊ ဒုက္ခာ-ဆင်းရဲကုန်၏၊ ဝါ- ဒုက္ခ၏ ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းဖြစ်သော အနိဋ္ဌရူပါရုံ စသည်တို့၏ တည်ရာဌာနဖြစ်ကုန်၏၊ (တာဝ- ထိုဆင်းရဲသလေခံ၊) အက္ခာနေန-ဖြင့်၊ ပါပုဏိတုံ-ငှါ၊ နသုကရံ၊ ယာဝ-အလွန်အကဲသာလျှင်၊ နိရယာ-တို့သည်၊ ဒုက္ခာ-ဆင်းရဲကုန်၏၊ ဣတိအာဒိသု-တို့၌၊ ဒုက္ခပစ္စယဌာနေ-ဒုက္ခ၏ ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်း ဖြစ်သော အနိဋ္ဌရူပါရုံ စသည်တို့၏ တည်ရာဌာန ဟူသောအနက်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ ပန-အတ္ထုဒ္ဓါရသာမညမှ တပါး အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသကို ဆိုဥျးအံ့၊ ဣဝ-ဤဒုက္ခာယဝေဒနာယသမ္ပယုတ္တာဓမ္မာဟူသောပုဒ်၌၊ အယံ-ဤ ဒုက္ခသဒ္ဓါကို၊ ဒုက္ခဝေဒနာယမေဝ-ဒုက္ခဝေဒနာဟူသော အနက်၌သာလျှင်၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၏။

ပန-အဘိဓမ္မယုတ္တမှတပါး ဝစနတ္ထကိုဆိုဥျးအံ့၊ ဣတ္ထ-ဤသုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ အစရှိသောပုဒ်တို့၌၊ ဝစနတ္ထော- ကို၊ (ဝေ-ဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊) (ယာ-အကြင် ဝေဒနာသည်၊) သုခယတိ-သမ္ပယုတ္တ ဓမ္မ၊ ကရဇကောယကို

x x x x x x x x

ဖြစ်စေ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း ဟူသောဇာတိ အရင်းခံ၍ဖြစ်သောကြောင့် ဇာတိကို “ ထို ဒုက္ခ ၂ မျိုး၏ တည်ရာဝတ္ထု”ဟု ခေါ်သည်၊ ထို့ကြောင့် “ဇာတိပိဒုက္ခာ”၌ အကျိုး ဒုက္ခ ၂ မျိုး၏ ဒုက္ခအမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သောဝတ္ထု၌တင်စား၍ ဖလူပစာရအားဖြင့် ဇာတိကို “ဒုက္ခ” ခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ဒုက္ခပစ္စယဌာနေ။ ။ [ဤဝါကျတို့၏အဓိပ္ပါယ်ကို သုခအဖွင့်ကို နည်းမှီး၍သိပါ။] “ ဒုက္ခပစ္စယဌာနေတိ ဒုက္ခဇနကကမ္မဿ သဟာယဘူတာနံ အနိဋ္ဌရူပါဒိပစ္စယာနံ ဌာနေ”ဟု ဖွင့်၏၊ ပစ္စယသဒ္ဓါသည် ဇနကကံကို၎င်း ၊ ဇနကကံ၏ အဖော်သဟဲကို၎င်း ဟောနိုင်၏၊ ဤ၌ကား ဇနကကံ၏ အဖော်သဟဲဟူသော အနက်ဟောတည်း။ [ဇနကအကြောင်းကို ရှေ့၌ ယူပြီးဖြစ်၏၊ “ဇနကသဟာယ”ဟူသော စကားသည် ဥပတ္တမ္ဘက ဟူသော စကားနှင့် သဘောတူပင်တည်း၊ သဟာယဘူတာနံ ဥပတ္တမ္ဘကဘူတာနံ သဟကာရိကာရဏဘူတာနံ၊-မရ။]

ချမ်းသာစေတတ်၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ , ကရဇကောယကို ချမ်းသာစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သာ - ထို ဝေဒနာသည်၊) သုခါ - သုခါ မည်၏၊ (ယာ-အကြင်ဝေဒနာသည်၊) ဒုက္ခယတိ-သမ္ပယုတ္တဓမ္မ, ကရဇကောယကို ဆင်းရဲစေတတ်၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ , ကရဇကောယကို ဆင်းရဲစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သာ- ထိုဝေဒနာသည်၊) ဒုက္ခာ-မည်၏၊ (ယာ-အကြင် ဝေဒနာသည်၊) ဒုက္ခာ- ဒုက္ခသည်လည်း၊ န-မဟုတ်၊ သုခါ-သုခ သည်လည်း၊ န- မဟုတ်၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (သာ - ထို ဝေဒနာသည်၊) အဒုက္ခ မသုခါ - မည်၏၊ မကာရော - မ အက္ခရာကို၊ ပဒသန္ဓိဝသေန - ပုဒ်တို့၏ စေ့စပ် ညက်ညောခြင်း၏အစွမ်းအားဖြင့်၊ ဝုတ္တော-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ သဗ္ဗာပိ-အလုံး စုံသော ဝေဒနာတို့သည်လည်း၊ အာရမဏာရသံ-အာရုံ၏အရသာကို၊ ဝေဒယန္တိ အနာဘာန္တိ -ခံစားတတ်ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝေဒနာ-ဝေဒနာတို့ မည်၏။

တာသု-ထို ဝေဒနာတို့တွင်၊ ဣဋ္ဌာနဘဝန လက္ခဏာ- ဣဋ္ဌာရုံကို ခံစားခြင်း လက္ခဏာရှိသော ဝေဒနာသည်၊ (ဣဋ္ဌ အခြင်းအရာကို ခံစားခြင်း လက္ခဏာ ရှိသောဝေဒနာသည်၊) သုခါ-သုခါမည်၏။ အနိဋ္ဌာနဘဝနလက္ခဏာ-အနိဋ္ဌာရုံကို

x x + x + x x x

သုခယတိ။ ။ “သုခ ဒုက္ခ တကြိယာယံ-သုခဓာတ်, ဒုက္ခဓာတ်သည် ထို ချမ်းသာ ခြင်း, ဆင်းရဲခြင်းဟူသော ကြိယာ၌ ဖြစ်၏” ဟု ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဆိုသောကြောင့် သုခ ယတိ၌ ကာရိတ် ဣယပစ္စည်းဟု ယူပါ။ သုခါ၌လည်း သုခဓာတ် ဣယကျေ, အပစ္စည်း၊ [သမ္ပယုတ္တေ ဝတ္ထုစ ကရဇကောယံ သုခယတိ လဒ္ဓဿာဒေ အနုဂ္ဂဟိတေ ကရောတိ တိ၊ - ဋီကာ။] ဤဋီကာ၌ သမ္ပယုတ္တေ ဝတ္ထုစ ကရဇကောယံတို့ကား ကာရိတ် ဣယ ပစ္စည်း၏ကံများတည်း။ သုခဓာတ်ရင်းအတွက်မှာ အကမ္မကဓာတ်ဖြစ်သောကြောင့် ကံ မလို၊ ထိုတွင် “သမ္ပယုတ္တ” ဟူသည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်သောစိတ် စေတသိက်တို့ တည်း။ “ကရဇကောယဝတ္ထု” ဟူသည် ဤခန္ဓာကိုယ်တည်း။ [ကရောတိ သတ္တေ နိဗ္ဗတ္တေ တိတိ ကရံ၊ သုတ္တသောဏိတံ-ဒိဘတို့၏ သုက်သွေးတည်း။ ကရတော ဇာတော, ကရ ဇော-ထို သုက်သွေးကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်၊ - မရ။]

ဒုက္ခာ။ ။ ဒုက္ခယတိ၏အဓိပ္ပါယ်ကို သုခယတိအတိုင်း သိပါ။ အဒုက္ခမသုခါ၌ကား “န+ဒုက္ခာ အဒုက္ခာ၊ န+သုခါ အသုခါ” ဟု ရှေးဥျားစွာ နနိပါတ ပုဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရည်း ပြု၊ ထို့နောက် “အဒုက္ခာစ+သာ+အသုခါဓာတိ အဒုက္ခအသုခါ” ဟု ဝိသေသနော ဘယပဒ ကမ္မဓာရည်း သမာသ်ပြု၊ မကား အဒုက္ခနှင့် အသုခတို့ ပြေပြစ်ညက်ညော အောင် အပိုလာထားသော အဂ္ဂမသန္ဓိတည်း။

ဣဋ္ဌ၊ ပေ၊ မ သုခါ။ ။ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ အဖွင့်၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အနက်ကျယ်ကား- ဣဋ္ဌာနဘဝနလက္ခဏာ-ဣဋ္ဌာရုံကို ခံစားခြင်းဟူသော မှတ်သား ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော ဝေဒနာသည်၊ ဝါ-ဣဋ္ဌာရုံကို ခံစားခြင်းဟူသော မှတ်သား အပ်သော သဘောဟူသော ဝေဒနာသည်၊ ဝါ-ဣဋ္ဌာရုံကို ခံစားတတ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော မှတ်သားကြောင်းသဘောရှိသော ဝေဒနာသည်၊ ဝါ- မှတ်သားအပ်သော သဘောရှိသော ဝေဒနာသည်၊ သုခါ-သုခါမည်၏။

ခံစားခြင်း လက္ခဏာရှိသော ဝေဒနာသည်၊ (အနိဋ္ဌအခြင်းအရာကို ခံစားခြင်း လက္ခဏာရှိသော ဝေဒနာသည်၊) ဒုက္ခာ - မည်၏၊ ဥဘယ ဝိပရိတာနုဘဝန လက္ခဏာ - ၂ ပါးစုံတို့၏ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံကို ခံစားခြင်း လက္ခဏာရှိသော ဝေဒနာသည်၊ (၂ ပါးစုံတို့၏ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တ အခြင်းအရာကို ခံစားခြင်းလက္ခဏာရှိသော ဝေဒနာသည်၊) အဒုက္ခမသုခါ - အဒုက္ခမသုခါ မည်၏။ [ဤကား အကျဉ်းတည်း၊ အကျယ်ကို အောက်၌ရှုပါ။]

ပန-ဆက်၊ (“သုခါယ ဝေဒနာယ သဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္တမှတပါး သမ္ပယုတ္တသဒ္ဓါ ၏ ဝစနတ္တကား” ဟု ပက္ခန္ဓရလည်း ပေးကြ၏။) တီသုပိ- ၃ ပါးလည်း ဖြစ်ကုန် သော၊ ပဒေသု-ပုဒ်တို့၌၊ [တိက်ပုဒ် ၃ ပုဒ်လုံးတို့၌-ဟူလို။] ယော အယံ သမ္ပယုတ္တ

x x x x x x x

ဣဋ္ဌာနုဘဝန။ ။ ဣစ္ဆိတဗ္ဗန္တိ ဣဋ္ဌံ - နှစ်သက်ထိုက်သော အာရုံသည် “ဣဋ္ဌ” မည်၏။ ထိုဣဋ္ဌသည် အစစ်အမှန်ဖြစ်သော သဘာဝဣဋ္ဌ၊ အာရုံပြုသူက ကြံဆအပ်သော ပရိကပ္ပဣဋ္ဌဟု ၂ မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် အလယ်အလတ်လူတို့ နှစ်သက်ထိုက်သော ရူပါရုံ စသည်ကို “သဘာဝဣဋ္ဌ” ဟု ခေါ်၏။ ထို သဘာဝဣဋ္ဌာရုံကို ဝိပါကစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သုခဝေဒနာသည် ခံစား၏။ ဝိပါကမဟုတ်သော ဇောနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာများလည်း ခံစား၏။ “ပရိကပ္ပဣဋ္ဌ” ဟူသည် အနိဋ္ဌပင် ဖြစ်စေကာမူ အာရုံပြုသူက ဣဋ္ဌအခြင်းအရာ ဟု ကြံဆအပ်သော အနိဋ္ဌတည်း။ ဥပမာ- မစင်သည် အနိဋ္ဌဖြစ်သော်လည်း ခွေး၏ စိတ်၌ ဣဋ္ဌဟူ၍ ယူဆအပ်၏။ ထို့ကြောင့် ခွေးသည် မစင်ကိုတွေ့သောအခါ အလွန် ရှင်ပြု၍နေလေ၏။ ကြည့်ရှု၍ မလှသဖြင့် အနိဋ္ဌကောင်ကလေး ဖြစ်နေသောသားကိုပင် မိခင်၏ မေတ္တာစိတ် ကရုဏာစိတ်ဖြင့် ကြည့်သောအခါ ချစ်စရာ ဣဋ္ဌကလေးဖြစ်နေ၏။ ထိုပရိကပ္ပဣဋ္ဌကို ဝိပါကဝေဒနာက အာရုံမပြု၊ ဇောနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာတို့ကသာ အာရုံပြုသည်။ [သဘာဝတော သင်္ဂဟတောစ ယံ ဣဋ္ဌံ၊ တဒနုဘဝနံ၊—ဋီကာ။]

ဣဋ္ဌအခြင်းအရာ။ ။ ပြခဲ့သောနည်း၌ “သဘာဝ ပရိကပ္ပ” ဟု ခွဲခြားနေရသော ကြောင့် ထိုသို့ မခွဲခြားဘို့ရာ ဋီကာ၌ တနည်းပြထားသေး၏။ အာရုံတိုင်းမှာပင် ဣဋ္ဌ အခြင်းအရာ၊ အနိဋ္ဌအခြင်းအရာ၊ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တအခြင်းအရာ ဟု အခြင်းအရာ ၃ မျိုးရနိုင် ၏။ ပြခဲ့သောမစင်၌ မူရင်းက အနိဋ္ဌပင်တည်း။ သို့သော် ခွေးများနှစ်သက်လေခံအောင် ဣဋ္ဌအခြင်းအရာလည်း ရှိပြန်၏။ ထို့ကြောင့် ခွေးများသည် မစင်၏ ဣဋ္ဌအခြင်းအရာကို အာရုံပြု၍ သုခဝေဒနာကို ဖြစ်စေနိုင်ကြ၏။ အလွန် အရုပ်ဆိုးသော သားကလေးသည် အနိဋ္ဌပင်တည်း။ သို့သော် ဣဋ္ဌအခြင်းအရာလည်း ရှိသောကြောင့် မိခင်၏မေတ္တာစိတ်၌ ဣဋ္ဌအဖြစ်ဖြင့် ထင်လာရကား သုခဝေဒနာ ဖြစ်နိုင်ပြန်၏။ အတိဣဋ္ဌ ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၌ပင် အနိဋ္ဌအခြင်းအရာ၊ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တ အခြင်းအရာလည်း ရနိုင်ပြန်သော ကြောင့် တံထွီတို့မှာ အနိဋ္ဌအခြင်းအရာကို အာရုံပြု၍ ဒေါသဇော စောကြ၏။ သဒ္ဓါ တရား မထက်သန်သူတို့မှာ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တအခြင်းအရာကို အာရုံပြု၍ ဥပေက္ခာဇော စောကြ ၏။ သဒ္ဓါတရားကောင်းသူတို့မှာ အတိဣဋ္ဌအခြင်းအရာကို အာရုံပြု၍ သောမနဿဇော စောကြ၏။ ထိုသို့ အခြင်းအရာ အမျိုးမျိုးရှိသော အာရုံတို့တွင် သုခဝေဒနာက ဣဋ္ဌ အခြင်းအရာကို အာရုံပြုသည်။ [ဣဋ္ဌာကဒုရာနုဘဝနံဝါ ဣဋ္ဌာနုဘဝနံ၊—ဋီကာ။]

သဒ္ဓေါ-အကြင် သမ္ပယုတ္တသဒ္ဓါသည်၊ (အတ္ထိ)၊ တဿ-ထို သမ္ပယုတ္တသဒ္ဓါ၏၊ အတ္ထော-ကို၊ (ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊) သမံ-အညီအမျှ၊ ပကာရေဟိ-အပြားတို့ဖြင့်၊ ယုတ္တာ - ယှဉ်သော တရားတို့တည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သမ္ပယုတ္တာ- သမ္ပယုတ္တတို့ မည်၏၊ ကတရေဟိ ပကာရေဟိ - အဘယ်အပြားတို့ဖြင့်၊ (ယုတ္တာ - ယှဉ်ကုန် သနည်း၊) ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ ကေပ္ပပါဒတာဒီဟိ-ကေပ္ပပါဒတာ အစရှိ ကုန်သော၊ (ပကာရေဟိ-တို့ဖြင့်၊ ယုတ္တာ-ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း၊) [ယုတ္တာဟူသော သဟာဒိယောဂ၏ သဟာဒိယောဂဝန္တသည် ဝေဒနာယပုဒ် တည်း၊ ပကာရေဟိကား ထိုယုတ္တာ၏ ဝိသေသနတည်း။]

ဟိ-မှန်၊ [ကေပ္ပပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့်ဟူသည် “မှန်၏” ဟုလို၊] ကေဟိစိ-အချို့ ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ-တို့နှင့်၊ သမ္ပယုတ္တာ-အညီအမျှအပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ကုန်သော၊ ကေစိ-အချို့ ကုန်သော၊ ဓမ္မာ-တို့သည်၊ နတ္ထိ-မရှိကုန်သလော၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ အာမန္တာ-အိမ်း၊ မရှိကုန်၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေ တည်း၊ ဣမဿ ပဥဿ - ဤ ပြဿနာကို၊ ပဋိက္ခေပေ - ပယ်ကြောင်းဖြစ်သော စကားရပ်၌၊ [နတ္ထိကို “အာမန္တာ” ဟု ဝန်ခံပြီးနောက် “အတ္ထိနန” စသည်ဖြင့် ပယ်ကြောင်း စကားရပ်၌၊] ကေဟိစိ-ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ-တို့နှင့်၊ သဟဂတာ- တကွ၏အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သည်၊ သဟဇာတာ-တကွဖြစ်ကုန်သည်၊ သံသဠာ- ရောနှောကုန်သည်၊ (ဟုတူ)၊ ကေပ္ပပါဒါ- တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သော၊ ကေ နိရောဓာ - တူသော ချုပ်ခြင်းရှိကုန်သော၊ ကေဝတ္ထုကာ - တူသော မှီရာရှိကုန် သော၊ ကောရမဏာ-တူသော အာရုံရှိကုန်သော၊ ကေစိ-နသော၊ ဓမ္မာ-တို့သည်၊ အတ္ထိနန-ရှိကုန်သည်မဟုတ်လော၊ ဣတိဧဝံ-သို့၊ ကေပ္ပပါဒတာဒီနံ-ကေပ္ပပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့၏၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ သမ္ပယောဂတ္ထော-သမ္ပယောဂ သဒ္ဓါ၏ အနက်ကို၊ (အာယသ္မတာ မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿတ္ထေရေန - သည်၊) ဝုတ္တော-မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။ [ကထာဝတ္ထုသတ္တမဝဂ်ပါဠိ၊] ဣတိ-သို့၊ ကေပ္ပပါဒ တာဒီဟိ-ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ပကာရေဟိ-ဤအပြားတို့ဖြင့်၊ သမံ - အညီအမျှ၊ ယုတ္တာ-ယှဉ်သော တရားတို့တည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သမ္ပယုတ္တာ-တို့မည်၏။

ဝိပါကတ္ထိကေ - ဝိပါကတိက်၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ, ဝေဒိတဗ္ဗော၊) အညမည ဝိသိဋ္ဌာနံ - အချင်းချင်း မတူထူးခြား ကွဲပြားကုန်သော၊ ကုသလာ ကုသလာနံ- ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏၊ ပါကာ- အကျိုးတို့တည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဝိပါကာ-

x x x x o + x x

အညမည၊ ပေ၊ ဝိပါကာ။ ။ ဝိသဒ္ဓါသည် ဝိသိဋ္ဌအနက်ဟော၊ “ဝိသိဋ္ဌ” ဟူသည် မတူခြင်း ထူးခြားခြင်း ကွဲပြားခြင်းတည်း၊ ကုသိုလ်သည် အနဝဇ္ဇသုတ္တ သဘောရှိ၍ အကုသိုလ်က သာဝဇ္ဇကဏ္ဍ သဘောရှိ၏၊ ဤသို့ မတူထူးခြား ကွဲပြားကြသည်၊ ထိုသို့ ဝိသိဋ္ဌဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးကို “ဝိပါက” ဟု ခေါ်ရသည်။

ဝိပါကတို့ မည်၏။ ဧတံ- ဤ ဝိပါကဟူသော အမည်သည်။ ဝိပက္ကဘာဝံ-မှည့်ရင့်ခြင်းသဘောသို့၊ (မှည့်ရင့်သည့်အနေသို့) အာပန္နာနံ-ရောက်ကုန်သော၊ အရူပဓမ္မာနံ-နာမ်တရားတို့၏၊ အဓိဝစနံ- အမည်တည်း။

ဝိပါကဓမ္မ ဓမ္မာတိ - ကား၊ ဝိပါက သဘာဝဓမ္မာ - မှည့်ရင့်ခြင်းသဘောရှိသော သတ္တလည်း မဟုတ်၊ ဇီဝလည်း မဟုတ်သော သဘောတရား တို့သည်။ (သံဝိဇ္ဇန္တိ - ရှိကုန်၏။) ဇာတိဇရာ သဘာဝါ - ဖြစ်ခြင်း ရင့်ခြင်းသဘော ရှိကုန်သော၊ ဇာတိဇရာ ပကတိကာ - ဖြစ်ခြင်း ရင့်ခြင်းဟူသော ပင်ကိုယ်ရှိကုန်သော။

x x x x x x x x

ဝိပက္ကဘာဝံ၊ ပေ၊ အဓိဝစနံ။ ။ဝိပစ္စနံ ဝိပက္ကံ (မှည့်ရင့်ခြင်း) ၊ ဝိပုဗ္ဗ ပစဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ “ဘာဝသဒ္ဓါ သဘာဝအနက်ဟော” ဟု ဋီကာ၌ ဖွင့်လတံ၊ ဝိပက္ကံစ + တံ + ဘာဝေါစာတိ ဝိပက္ကံဘာဝေါ၊ (မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော) ၊ [ရှေးနိဿယ၌ “ ဝိပက္ကဘာဝံ- ဝိပါက၏အဖြစ် တည်းဟူသော သဘောသို့ ” ဟု ပေးသည်ကို စဉ်းစားပါ။] ထင်ရှားစေအံ့၊-ကံပြုတုန်းက ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာသည် ရှိညွှန်၌ စိုက်ပျိုးအပ်သော သလေးမျိုးစေ့နှင့် တူ၏။ ထို သလေးမျိုးစေ့သည် အညွှောက်၊ အပင်၊ အညွန့် ထွက်သော်လည်း မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော မဟုတ်သေးဘဲ မျိုးစေ့နှင့် အလားတူသော အသီးသီး၌ရင့်လာမှ မှည့်ရင့်ခြင်းသဘောဖြစ်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူ ထိုကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာသည် ကမ္မဇရုပ် အကျိုးပေးသော်လည်း အကြောင်းကံနှင့် မတူသောကြောင့် မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော မဟုတ်သေး၊ နာမ်ဝိပါကတည်းဟူသော အကျိုးဖြစ်သော အခါ ကျမှ ထို စေတနာနှင့် နာမ်သဘောချင်း သာရမဏ စသည်ချင်း တူသောကြောင့် အကြောင်းကံ မျိုးစေ့နှင့်တူစွာ “မှည့်လာပြီ” ဟု ဆိုရသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဝိပါကသဒ္ဓါသည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဖြစ်သော နာမ်ဝိပါက၊ ကမ္မဇရုပ်ဟူသော ရုပ်ဝိပါကများကို အချို့နေရာ၌ ဟောသော်လည်း ဤနေရာ၌ကား “အထင်ရဋ္ဌိ၊ ဧကဒေယျူပစာရအားဖြင့် နာမ်ဝိပါကကိုသာ ဟောရသည်” ဟု ပြလို၍ “အဓိဝစနံ” ဟု မိန့်သည်။ ဤ အဓိဝစနံသည် နာမ်၏ ပရိယာယ်တည်း။

- [ဆောင်] ၀။ အဓိဝစနံ၊ နာမ်ရှိက၊ များလှနက်တွင်၊ လိုအင်နက်မှီ၊ ထင်ရဋ္ဌိ၊
- ၂။ ဝုစ္စတိ ဝုတ္တံ၊ နာမ်ရှိရာ၊ ဥပစာ၊ မြို့စွာ ဉာဏ်ဖြင့်ရှု။

ဝိပါကဓမ္မ ဓမ္မာ။ ။ရှေ့ဓမ္မသဒ္ဓါသည် သဘာဝအနက်ဟော၊ နောက် ဓမ္မကား ကုသလာဓမ္မာ၌ကဲ့သို့ နိဿတ္တ နိဇ္ဇိဝအနက်ဟောတည်း။ ထို့ကြောင့် “ဝိပါက သဘာဝဓမ္မာ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဝိပါကသဒ္ဓါကား ဝိပက္ကဘာဝံ၌ ဝိပက္ကံကဲ့သို့ မှည့်ရင့်ခြင်းအနက်ဟောတည်း။ မှန်၏-ဝိပက္ကံနှင့် ဝိပါကသည် ဓာတ်ချင်းတူ၍ ပစ္စည်းချင်းသာ တပစ္စည်းဏပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့် ကွဲသည်။ “ ဝိပက္ကဘာဝံ-မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော ” ဟူသည် အကျိုးတည်း။ “ဝိပါကသဘာဝံ- မှည့်ရင့်ခြင်းသဘောရှိသော” ဟူသည် ထို အကျိုးရှိသော အကြောင်း ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံတည်း။ [“ ဝိပါကဓမ္မာ - အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိ ” ဟု ကာရိတ်သွင်း၍ ပေးကြခြင်းကား ဝိပါကပုဒ်၌ ကာရိတ်ပစ္စည်း မပါသောကြောင့် သဒ္ဓါနေပုံနှင့် မလျော်ပါ။]

သတ္တာ - တို့ကို၊ ဇာတိဓမ္မာ ဇရာဓမ္မာတိ - ဇာတိဓမ္မ ဇရာဓမ္မတို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ ယထာ- ဟောတော်မူအပ်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တူ၊ ဝိပါက ဇနကဋ္ဌေန-အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောကြောင့်၊ ဝိပါကသဘာဝါ- မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော ရှိကုန်သော၊ ဝိပ ကပကတိကာ- မှည့်ရင့်ခြင်း ပင်ကိုယ်ရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာ- သတ္တလည်းမဟုတ် ဇီဝလည်း မဟုတ်သော သဘောတရားတို့သည်၊ (သံဝိဇ္ဇန္တိ၊) ဣတိအတ္ထော-နက်၊ တတိယပဒံ-နေဝဝိပါက နဝိပါကဓမ္မ ဓမ္မာဟူသော တတိယပုဒ်ကို၊ ဥဘယသဘာဝ ပဋိက္ခေပဝသေန- ၂ ပါးစုံသော ဝိပက္ကသဘော၊ ဝိပစ္စနသဘောကို ပယ်ရှားခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

x x x x x x x

ယထာပေ၊အတ္ထော။ ။ ဤဝါကျကား တပွါကဋီကရဏဝါကျတည်း၊ ထိုတွင် ယထာပေ၊ဝုစ္စန္တိသည် ဥပမာနဝါကျ၊ ဧဝံ၊ပေ၊အတ္ထောသည် ဥပမေယျဝါကျ၊ ထိုတွင် ဥပမာနဝါကျဖြင့် ဓမ္မသဒ္ဒါ၏ သဘာဝအနက် ဟောကြောင်းကို ထင်ရှားပြသည်၊ သဘာဝနှင့် ပကတိကာသည် အဓိပ္ပါယ်တူပင်တည်း၊ မြန်မာ၌လည်း “ပင်ကိုယ် = သဘော” ဟု တွဲဘက်၍ ပြောလေ့ရှိသည်။ [ဤ၌ “ဇာတိဓမ္မ-ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိ၊ ဇရာဓမ္မ-အိုစေခြင်းသဘောရှိ” ဟု ကာရိတ်သွင်း၍ အနက်မပေးနိုင်ပုံကို သတိပြု၍ “ဝိပါကဓမ္မ”၌လည်း ကာရိတ်အနက် မပါနိုင်ပုံကို သိပါ။]

ဧဝံ၊ပေ၊ဓမ္မာ။ ။ဝိပါကသဘာဝါနှင့် ဝိပါက ပကတိကာလည်း အဓိပ္ပါယ်တူပင် တည်း၊ ဝိပါကဇနကဋ္ဌေနကား ဝိပါကသဘာဝ ဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းပြတည်း၊ ဋီကာ၌ ပြအပ်သော သလေးစပါး ဥပမာကို ပြန်၍ စဉ်းစားပါ၊ သလေးမျိုးစေ့သည် သူ၏အတွင်းဓာတ်၌ အပင်ပေါက်၍ အသီး သီးပြီးနောက် မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော ရှိသကဲ့ သို့ ၊ ထို့အတူ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံတို့မှာလည်း အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် မှည့်ရင့်ဘို့ရန် ပင်ကိုယ်ဓာတ်သဘော ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဝိပါကဓမ္မကို “မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော ရှိသော” ဟု ဆိုရသည်၊ “ဝိပါကော + ဓမ္မော ယေသန္တိ ဝိပါကဓမ္မာ၊ ဝိပါကဓမ္မာစ + တေ+ ဓမ္မာစာတိ ဝိပါကဓမ္မ ဓမ္မာ” ဟု ပြပါ။

ဝိပါကသဘာဝါ။ ။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ “မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော ရှိသည်၏အဖြစ်” ဟူသည် ပုထုဇဉ်သေက္ခတို့သန္တာန်၌ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ မာန မကင်းပြတ် သေးရကား ထိုသန္တာန်ဝယ် ကျရောက်သော ကံမျိုးစေ့သည် နေခံနေောင်အခါ အကျိုး ပေးဘို့ရန် ဗျာပါရရှိနေ ခြင်းတည်း၊ ဥပမာ-သူတပါး ငွေတိုးယူရာဝယ် အာမခံလုပ်သူ သည် ထိုငွေကို ပြန်ဆပ်ဘို့အရေး၌ စိတ်မအေးဘဲ ဗျာပါရရှိသကဲ့သို့တည်း။ [ဝိပစ္စန သဘာဝတာစ အနုပစ္စိန္တာဝိဇ္ဇာ တဏှာမာနသန္တာနေ သဗျာပါရတာ၊-ဋီကာ။]

တတိယပဒံ၊ပေ၊ဝုတ္တံ။ ။ နေဝဝိပါကဖြင့် ပဋ္ဌမပုဒ်၌ ဟောအပ်ပြီးသော ဝိပက္က သဘောကို ပယ်သည်၊ န ဝိပါကဓမ္မဖြင့် ဒုတိယပုဒ်၌ ဟောအပ်ပြီးသော ဝိပစ္စနသဘော ကိုပယ်သည်။ [ဝိပက္ကဘာဝန္တိ စေတ္ထ ဘာဝသဒ္ဓေန သဘာဝေါဓေ ဝုတ္ထော၊ တံ ယထာ ဝုတ္တံ ဝိပက္ကသဘာဝံ , ဒုတိယဿ ဝုတ္တံ ဝိပစ္စနသဘာဝဉ္စ (မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော ရှိပုံကို ၎င်း) ဂဟေတွာ ဥဘယသဘာဝ ပဋိက္ခေပဝသေနာတိ အဘဟ၊-ဋီကာ။]

ဥပါဒိန္နု၊ ပါဒါနိယတ္တိကေ - ဌ၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊) အာရမဏ
 ကရဏဝသေန - အာရုံပြုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (အာရုံပြုသည့် အနေအားဖြင့်၊)
 တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ-တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည်၊ ဥပေတေန- ကပ်ရောက်အပ်သော၊ ကမ္မုနာ-
 ကံသည်၊ အာဒိန္နာ- ယူအပ်ကုန်သော တရားတို့တည်း၊ ဖလဘာဝေန- အကျိုး၏
 အဖြစ်၏၊ ဂဟိတာ - ယူအပ်ကုန်သော တရားတို့တည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့
 အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏
 အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဥပါဒိန္နာ-ဥပါဒိန္နုတို့မည်၏။

အာရမဏဘာဝံ-အာရုံ၏အဖြစ်သို့၊ ဥပဂန္တာ-ကပ်ရောက်၍၊ (ကပ်ရောက်
 သည့်အတွက်၊) ဥပါဒါန သမ္ပန္နေန - ဥပါဒါန်တို့နှင့် စပ်ခြင်းကြောင့်၊ ဥပါဒါနာ
 နံ- ဥပါဒါန်တို့၏၊ ဟိတာ- စီးပွားတို့တည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဥပါဒါနိယာ-တို့
 မည်၏၊ ဧတံ - ဤ ဥပါဒါနိယဟူသော အမည်သည်၊ ဥပါဒါနဿ - ဥပါဒါန်၏၊
 (ဥပါဒါန် အမည်ရသော တဏှာဒိဋ္ဌိ၏၊) အာရမဏ ပစ္စယဘူတာနံ-အာရမဏ

x x x x x x x

ဥပါဒိန္နု။ ။ “ဥပ+အာဒိန္န” ဟု ခွဲ၊ ဥပကို “ဥပေတေန” ဟု ဖွင့်၏၊ အဘိဓာန်၌
 လာသော ဥပသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့တွင် ဥပေတအနက်တည်း၊ ဥပေတ၌လည်း “ ဥပ +
 ဣဓာတ်, တပစ္စည်း၊ ဥပယိယတေ-ကပ်ရောက်အပ်၏၊ ဣတိ ဥပေတံ၊ ထို ဥပေတအရ
 “ကမ္မုနာ” ဟု အဘိဓမ္မေယျထည့်သည်၊ ဥပေတ၌ တပစ္စည်း၏ကတ္တားကို “တဏှာဒိဋ္ဌိ
 ဟိ” ဟု အပိုထည့်သည်၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် အဘယ်သို့သောနည်းအားဖြင့် ကပ်အပ်ပါ
 သနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “အာရမဏ ကရဏဝသေန” ဟု ထည့်ရပြန်သည်၊
 “အာရုံပြုသောအားဖြင့် (အာရုံပြုသည့် အနေအားဖြင့်) ကပ်ရောက်အပ်သည်” ဟုလို။

အာဒိန္နာ။ ။ အာဒိယန္တေတိ အာဒိန္နာ၊ အာဒိန္နာကို “ဖလဘာဝေန ဂဟိတာ”
 ဟု ဖွင့်သည်၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် ကပ်ရောက်အပ်သော ကံက
 “ဤတရားတွေသည် ငါ၏အကျိုးများဖြစ်သည်” ဟု စွဲယူအပ်သော တရားများ-ဟူလို၊
 တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် (အာရမဏသင်္ဂဟ၌ လာသည့်အတိုင်း) လောကီတရားတို့ကိုသာ
 အာရုံပြုနိုင်ရကား သူတို့အာရုံပြုအပ်သောကံဟူသည် လောကီကံသာတည်း၊ ထို့ကြောင့်
 ဤဥပါဒိန္နုအရ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံတို့၏အကျိုးဖြစ်သော လောကီဝိပါက်နှင့်
 စေတသိက်, ကမ္မဇရုပ် ရ၏။

ဥပါဒါနိယာ။ ။ ဟိတအနက်၌ “ဣယပစ္စည်းသက်သော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်” ဟု သိစေ
 လို၍ “ ဥပါဒါနာနံ ဟိတာ ” ဟု ဖွင့်သည်၊ “ အာရမဏဘာဝံ ဥပဂန္တာ ” ၌ အာရုံ၏
 အဖြစ်သို့ “ ကပ်ရောက် ” ဟူသည် အာရုံပြုခံခြင်းပင်တည်း၊ ထိုသို့ အာရုံပြုခံရသော
 ကြောင့် ထိုတရားတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့်စပ်သော တရားများ ဖြစ်ရသည်၊ လောက၌
 လူတယောက်၏ အသုံးအဆောင်သည် ထိုလူနှင့် စပ်နေသကဲ့သို့တည်း။

ဥပါဒါနဿ၊ ပေ၊ အဓိဝစနံ ။ ။ ဥပါဒိန္နု၊ ပါဒါနိယာနှင့် တွဲနေသောကြောင့်
 “ဥပါဒါနိယ” အရ “ဥပါဒိန္နုဖြစ်သော တေဘူမကဝိပါက်, ကဋ္ဌတ္တာရုပ်တို့ကိုသာ ရလေ
 သလော” ဟု ယုံမှားဘွယ်ရှိသောကြောင့် ဥပါဒါနဿ၊ ပေ၊ အဓိဝစနံဟု မိန့်သည်၊ တေ

ပစ္စည်း ဖြစ်၍ဖြစ်သော တေဘူမကတရားတို့၏၊ အဓိဝစနံ - အမည်တည်း၊ ဥပါဒိန္ဒာစ - အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောအပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သောတရားတို့လည်း ဟုတ်၏၊ တေ - ထို ဥပါဒိန္ဒာတရားတို့ဟူသည်၊ ဥပါဒါနိယာစ - ဥပါဒါနိတို့၏ အစီးအပွားဖြစ်သော တရားတို့လည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ- ထို ၂ ပါးသော သတ္တိကြောင့်၊ ဥပါဒိန္ဒု ပါဒါနိယာ-တို့မည်၏၊ တေ- ဤဥပါဒိန္ဒုပါဒါနိယဟူသောသဒ္ဓါသည်၊ သာသဝကမ္မ နိဗ္ဗတ္တာနံ - အာသဝေါတရားနှင့်တကွ ဖြစ်သောကံကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော၊ ရူပါ ရူပဓမ္မာနံ - ရုပ်, နာမ်တရားတို့ကို၊ (ကမ္မဇရုပ်နှင့် လောကီဝိပါက် နာမ်တရားတို့ကို၊) အဓိဝစနံ-ဟောသောသဒ္ဓါတည်း၊ [ဤ ဥပါဒိန္ဒုပါဒါနိယာ၌ ဥပါဒါနိယာကား ဥပါဒိန္ဒုဟူသော ဝိသေသနကြောင့် မိမိဟောနိုင်သမျှ တရားအားလုံးကို မရဘဲ ဥပါဒိန္ဒုသဒ္ဓါ၏ အရဖြစ်သော လောကီဝိပါက် ကဋ္ဌတ္တာရုပ်တို့ကိုသာ ရသည်။]

ဣတိ ဣမိနာနယေန-ဤနည်းဖြင့်၊ သေသပဒ ဒွယပိ-ကြွင်းသော ပုဒ် ၂ ပါး အပေါင်း၌လည်း၊ ပဋိသေဓ သဟိတော-ပဋိသေဓနှင့်တကွဖြစ်သော၊ အတ္ထောကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော။ [အနုပါဒိန္ဒု ပါဒါနိယာဟူသော ဒုတိယပုဒ်၌ နဟူသော ပဋိသေဓနှင့် တကွဖြစ်သော အနုပါဒိန္ဒု၏ အနက် , အနုပါဒိန္ဒု အနုပါဒါနိယာဟူသော တတိယပုဒ်၌ န ပဋိသေဓ ၂ခုနှင့် တကွဖြစ်သောအနက်ကို သိပါလေဟူလို၊ ထိုအနက်များမှာ မာတိကာ ၁၆ ရကောကံ၌ ကောက်ပြအပ်သော အနက်များပင်တည်း။]

သံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိကတ္တိကေ - ၌၊ (အတ္ထော, ဝေ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယော သဘာဝေါ - အကြင် သဘောတရားသည်၊) သံ ကိလိသတိ - လွန်စွာ နှိပ်စက်တတ်၏၊ (တနည်း)လွန်စွာလောင်တတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သော သဘာဝေါ- ထို သဘောတရားသည်၊) သံ ကိလေသော- မည်၏၊ ဝိဗာဓတိစ- နှိပ်စက်လည်း

x x x x x x x

ဘူမကဝိပါက် ကဋ္ဌတ္တာရုပ်သာမက , ဥပါဒါနိတို့၏ အာရုံပြုခံရသော လောကီတရား အာလုံးကို ရသည်-ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် “ဥပါဒါနိယာ”၌ ဥပါဒိန္ဒုဟူသော ဝိသေသနမဖက် ဥပါဒါနိယပုဒ် သက်သက် ရအပ်သောအနက်များကို ကောက်ယူလျှင် လောကီစိတ်စေတသိက် ရုပ်တရားအားလုံးကို ကောက်ရသည်။

သံကိလိသတိ ၊ ပေ၊ အတ္ထော ။ ။သံပုဗ္ဗ, ကိလိသဓာတ်သည် ဘူဝါဒိ, ကိယာဒိ ဖြစ်မှု ဝိဗာဓနအနက်ကို ဟော၏၊ ဒိဝါဒိဖြစ်မှု ဥပတာပနအနက်ကိုဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “သံကိလေသေတိ” ဟု ရှေးစာအုပ်တို့၌ ရှိသော်လည်း “သံကိလိသတိ-ဘူဝါဒိ, သံကိလိသ္မာတိ-ကိယာဒိ, သံကိလိသတိ-ဒိဝါဒိ” ဟု တမျိုးမျိုးသာရှိနိုင်၏၊ သို့သော် အဋ္ဌကထာစာအုပ်များ၌ သံကိလိသတိနှင့် သံကိလိသတိမှာ မှားစရာကောင်းသောကြောင့် “သံကိလိသတိ” ဟု မူလက ပါဠိရှိဟန်တူသည်၊ [“သံကိလိသတိ” ဟု ဘူဝါဒိရုပ် ရှိသော်လည်း “ကေဒေသ ဝိသဒ္ဓိသံ အနညံဝ=တစိတ်တဒေသမျှ မတူသော

နှိပ်စက်တတ်၏။ ဥပတာပေတိစ-လောင်လည်း လောင်တတ်၏။ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ သံကိလေသေန- သံကိလေသတရားနှင့်၊ သမန္နာဂတာ - ပြည့်စုံသောတရားတို့တည်း။ ဣတိ-ကြောင့်၊ သံကိလိဋ္ဌာ-တို့ မည်၏။

(ယေဓမ္မာ-တို့သည်။) အတ္တာနံ- မိမိကို၊ (မိမိတည်းဟူသော တေဘူမကတရားကို၊) အာရမဏံ - အာရုံကို၊ ကတွာ-၍၊ ပဝတ္တနေန - ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ (သံကိလေသတရားတို့က အာရုံပြု၍ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊) သံကိလေသံ-သံကိလေသတရားကို၊ (လဒ္ဓံ-ရခြင်းငှါ၊) အရဟန္တိ-ထိုက်ကုန်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သံကိလေသ တရားကို ရခြင်းငှါ ထိုက်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ-တို့သည်။) သံကိလေသိကာ-တို့မည်၏။ [ဤအလို အရဟတိအနက်၌ ဣကပစ္စည်းသက် ဟု ပြသည်။] ဝါ-တနည်း။ (ယေဓမ္မာ) တဿ- ထို သံကိလေသတရား၏။ အာရမဏဘာဝံ-အာရုံ၏ အဖြစ်ကို၊ အနတိက္ကမနတော-မလွန်နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ သံကိလေသေ-သံကိလေသတရား၌၊ နိယုတ္တာ-ယှဉ်ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သံကိလေသတရား၌ ယှဉ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) သံကိလေသိကာ-တို့မည်၏။ [ဤအလို နိယုတ္တအနက်၌ ဣကပစ္စည်းသက် ဟု ပြသည်။] တေ-

x x x x x x x

ပုဒ်သည် တခြားပုဒ်မဟုတ်တော့” ဟူသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ “ သံကိလိဿတိ ” ဟူသော ဒိဝါဒိရုပ်၏အနက်ကိုလည်း ဟောနိုင်တော့၏။ ထို့ကြောင့် ဥပတာပနအနက်ကိုလည်း ဖွင့်နိုင်ရကား “ဥပတာပေတိ စာတိ အတ္ထော”ဟု မိန့်သည်။]

ဥပတာပေတိ။ ။ ဥပတာပေတိသည် ဟေတုကတ္တားဟော မဟုတ်၊ သုဒ္ဓကတ္တုရုပ်သာ၊ တပဓာတ်က စုရာဒိဂိုဏ်းလည်း ရှိသောကြောင့် “ဥပတာပေတိ”ဟု ရှိရသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးနိဿယတို့၌ “ပူလောင်စေတတ်”ဟူသော ဟေတုကတ္တား အနက်ကို စဉ်းစားပါ။ “ မီးသည် အိမ်ကို လောင်၏ ”ဟူရာ၌ မီးသည် လောင်စေတတ်သော ဟေတုကတ္တုသတ္တိမရှိ၊ လောင်တတ်သော သုဒ္ဓကတ္တုသတ္တိသာ ရှိသကဲ့သို့ ကိလေသာတို့လည်း လောင်တတ်သော သုဒ္ဓကတ္တုသတ္တိသာ ရှိကြသည်။

သံကိလိဋ္ဌာ။ ။ “ သံကိလိဋ္ဌာတိ တေဟိ ဝိဗာဓိတာ ဥပတာပိတာစ ” ဟု ဋီကာ ဖွင့်သောကြောင့် “ သံကိလိဿန္တေ - နှိပ်စက်အပ်ကုန်၏။ ဝါ - ပူလောင်အပ်ကုန်၏။ ဣတိ သံကိလိဋ္ဌာ”ဟုပြု၊ “ဥပတာပိတာ”ဟု ဖွင့်သော်လည်း ဟေတုကမ္မသာဓနမဟုတ်၊ သုဒ္ဓကမ္မသာဓနသာ။ [ဝိဗာဓိတာ ဥပတာပိတာတိ ဧတေန သံကိလိဋ္ဌ သဒ္ဓဿ ကမ္မသာဓနတ္ထံ ဒဿေတိ၊ ကေစိ ဝိဗာဓိတသဒ္ဓေါ ကမ္မသာဓနော , ဥပတာပိတသဒ္ဓေါ ဟေတုကမ္မသာဓနောတိ ဝဒန္တိ၊ ဒွယံပိ ပန သုဒ္ဓကမ္မသာဓနမေဝါတိ ဒဠ္ဇဗ္ဗံ- မရ။]

မှတ်ချက်။ ။ “သမန္နာဂတာ”ဟု ဖွင့်ရာ၌ “အဿတ္တိတဒ္ဓိတ်, ဗဟုဒ္ဓိဟိသမာသံ, ကတ္တုသာဓန တမျိုးမျိုးကို ပြသည် ” ဟု ပြောရိုးရှိသော်လည်း ဤနေရာ၌ သံကိလိဋ္ဌပုဒ်ကား ထို၃မျိုးလုံး မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် “ကမ္မသာဓနကိုသာပြသည်”ဟု မှတ်ပါ။ မရူဋီကာ၌ သမန္နာဂတ တဒ္ဓိတ် ဟု တနည်း ပြလေသေး၏။ သို့ရာတွင် သံကိလိဋ္ဌပုဒ်၌ တဒ္ဓိတ်ရုပ်ပြီးဘို့ရန် ခွဲယဉ်းသည်။

ဤ သံကိလေသိကဟူသော သဒ္ဓါသည်၊ သံကိလေသဿ - သံကိလေသ တရား၏၊ အာရမဏပစ္စယဘူတာနံ - အာရမဏပစ္စည်းဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော တေဘူမက တရားတို့ကို၊ အဓိဝစနံ - ဟောသော သဒ္ဓါတည်း။ [သံကိလေသသည် လောကီ တရားအားလုံးကို အာရုံပြု၏။]

သံကိလိဋ္ဌာစ-နိဝဓက်တတ် ပူလောင်တတ်သော တရားတို့သည် နိဝဓက်အပ် ပူလောင်အပ်သောတရားတို့လည်း ဟုတ်၏၊ တေ-ထိုသံကိလိဋ္ဌတရားတို့ဟူသည်၊ သံကိလေသိကာစ- သံကိလေသကို ရခြင်းငှါထိုက်သော တရားတို့လည်း ဟုတ်၏၊ ဝါ-သံကိလေသ၌ယှဉ်သော တရားတို့လည်းဟုတ်၏၊ ဣတိ-ဤ ၂ပါးသော သတ္တိ ကြောင့်၊ သံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိကာ-တို့မည်၏၊ [ဤပုဒ်အရ သံကိလေသိကပုဒ်၏ ဟောနိုင်သမျှ အနက်ကို မယူရဘဲ ، သံကိလိဋ္ဌ ဟူသော ဝိသေသနကြောင့် အကု သိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုသာ ယူရတော့သည်။] သေသပဒေယမ္ဗိ- ကြွင်းသော ပုဒ် ၂ ပါး အပေါင်းကိုလည်း၊ ပုရိမတ္တိကေ-ရှေးဖြစ်သော ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ တိက်၌၊ ဝုတ္တ နယေနဝ - ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ [ပဋိသေဓသဟိတော အတ္ထောကို “ဝုတ္တနယေနဝ” ဟု ညွှန်းသည်။]

ဝိတက္ကတ္တိကေ-၌၊ (အတ္ထော, ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ယေဓမ္မာ-တို့သည်၊) သမ္ပ ယောဂဝသေန - အညီအမျှ ကေုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝတ္တမာနေန-ဖြစ်သော၊ ဝိတက္ကေန- ဝိတက်နှင့်၊ သဟ-ကွ၊ (ဟောန္တိ- ၏၊) ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဝိတက်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ-တို့သည်၊) သဝိတက္ကာ-သဝိတက္ကတို့ မည်၏၊ (ယေဓမ္မာ, သမ္ပယောဂ ဝသေန ဝတ္တမာနေန၊) ဝိစာရေန-ဝိစာရနှင့်၊ သဟ, (ဟောန္တိ- ကုန်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ တေဓမ္မာ) သဝိစာရာ - သဝိစာရတို့မည်၏၊ သဝိတက္ကာစ - ဝိတက်နှင့် တကွဖြစ်သောတရားတို့လည်း ဟုတ်၏၊ တေ-တို့ဟူသည်၊ သဝိစာရာစ-ဝိစာရနှင့် တကွဖြစ်သော တရားတို့လည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ သဝိတက္ကသဝိစာရာ- တို့မည်၏၊ ဥဘယရဟိတာ-ဝိတက် ဝိစာရ ၂ ပါးစုံမှ ကင်းသော တရားတို့သည်၊ အဝိတက္က အဝိစာရာ-တို့မည်၏။

x x x x x x x x

သဝိတက္ကာ။ ။ “သဟ ဝိတက္ကေန” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသော်လည်း အဗျဟိတောမဟုတ်၊ မဟုတ္တိဟိသမာသ်သာ၊ သဟဟူသော ကြိယာဝိသေသန၏ စပ်ပုဒ်ကို “ဟောန္တိ” ဟု ထည့်၍ စပ်နိုင်သည်။ ဘာကြောင့်နည်း-ဘုခတ်, ဟူခတ်တို့သည် ကြိယာသာမည ဖြစ်သည့်အတွက် ကြိယာကိုလိုသော အရာတိုင်း၌ ထည့်၍ စပ်နိုင်သောကြောင့်တည်း။ သဝိစာရာ၌လည်း နည်းတူ၊ “သဟ ဒေဝေန သဒေဝကံ” စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းပင် တည်း။ အချို့နေရာ၌ “ဟောတိ, ဟောန္တိ” အစား “ဝတ္တတိ, ဝတ္တန္တိ” ဟု ထည့်နိုင်၏။ [သဟ ဝိတက္ကေန ဟောန္တိဟိ ဝစနသေသော ယောဇေတဗ္ဗော၊ အဝုစ္စမာနဿာဝိ ဘဝတိအတ္ထဿ ဝိညာယမာနက္ကာ။—ဋီကာ။]

ဧတေသံ- ဤတရားတို့၏၊ ဝိတက္ကဝိစာရေသု - ဝိတက်ဝိစာရတို့တွင်၊ ဝိစာရော
 ၀- ဝိစာရသာလျှင်၊ မတ္တာ ပမာဏံ - အတိုင်းအရှည်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-
 ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဝိစာရသာ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေ
 ဓမ္မာ)ဝိစာရမတ္တာ-တို့မည်၏၊ ဝိစာရတော- ဝိစာရထက်၊ ဥတ္တရိ-အလွန်၊ ဝိတ
 က္ကေန-နှင့်၊ သဒ္ဓိံ, သမ္ပယောဂံ-ယှဉ်ခြင်းသို့၊ နဂစ္ဆန္တိ-မရောံကုန်၊ ဣတိအတ္ထော-
 အနက်၊ အဝိတက္ကာစ - ဝိတက်မရှိသော တရားတို့လည်း ဟုတ်၏၊ တေ- ထို
 အဝိတက္ကတရားတို့ ဟူသည်၊ ဝိစာရမတ္တာစ - ဝိစာရသာလျှင် အတိုင်းအရှည်
 ရှိသော တရားတို့လည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ - တို့
 မည်၏။ [အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ - ဝိတက်ကား မရှိ၊ ဝိစာရသာ အတိုင်းအရှည်
 ရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာ-တို့၊ ဤသို့ပေးပါ၊ မာတိကာအကောဝံ၌ ပေးကြသော “ဝိတက်
 ကား မရှိ၊ ဝိစာရမျှသာရှိကုန်သော ” ဟူသော အနက်ကား အဋ္ဌကထာ အဖွင့်
 အတိုင်း မဟုတ်၊ ဋီကာပဌမနည်းနှင့်သာ လျော်သည်။]

ဝိတိတ္ထိကေ-၌၊ (အတ္ထော, ဧဝံ ဝေဒိတဓမ္မော၊ ယေဓမ္မာ-တို့သည်၊) ဝိတိယာ-
 ဝိတိနှင့်၊ သဟ, ကေပျါဒါဒိတာဝံ-ကေပျါဒ အစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်သို့၊ ဂတာ-
 ရောက်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေ ဓမ္မာ) ဝိတိသဟဂတာ - တို့မည်၏၊ ဝိတိ
 သမ္ပယုတ္တာ-ဝိတိနှင့်အညီအမျှ ကေပျါဒတာအစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော
 တရားတို့တည်း၊ ဣတိအတ္ထော၊ သေသပဒဒ္ဒယေဝိ-ဝိတိသဟဂတာမှကြွင်းသော
 သုခသဟဂတာ , ဥပေက္ခာသဟဂတာပုဒ် ၂ ပါး အပေါင်း၌လည်း၊ ဒေဝေ
 နယော-ဤနည်းပင်တည်း၊ စ-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤသေသပဒဒ္ဒယ၌၊ ဝါ-ဤဥပေက္ခာ
 သဟဂတာ ဟူသောပုဒ်၌၊ အဒုက္ခမသုခါဝေဒနာ - အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာကို၊
 ဥပေက္ခာတိ - ဥပေက္ခာဟူ၍၊ ဝုတ္တာ - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဟိ - မှန်၊ သာ-ထို
 အဒုက္ခမသုခါဝေဒနာသည်၊ သုခဒုက္ခကာရပဝတ္တိံ - ဣဋ္ဌအခြင်းအရာ, အနိဋ္ဌ

x x x x x x x x x

ဝိစာရမတ္တာ။ ။ မတ္တာသဒ္ဓါသည် “ပမာဏံသရိယေ မတ္တာ” စသော အဘိဓာန်
 လာ အနက်တို့တွင် “ပမာဏအနက်ကိုဟောသောပုဒ်” ဟု သိစေလို၍ မတ္တာကို “ပမာ
 ဏံ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဝိစာရောဝံ၌ ဝေသဒ္ဓါကိုလည်း “သဗ္ဗပဒံ သာဝဓာရဏံ” နှင့်အညီ
 ရသင့်၍ အပိုထည့်အပ်သော သဒ္ဓါတည်း၊ ထို ဝေဖြင့် ဝိတက် မပါ ဟု ကန့်သည်၊ ထို
 ဝိစာရောဝမတ္တာ ဟူသောစကားဖြင့် “ဝိစာရထက် အပိုဖြစ်သော ဝိတက်နှင့်မယှဉ်ပါ”
 ဟု ဆိုလိုသည်။ [တတော ဥဒ္ဓံ ဝိတက္ကေန သမ္ပယောဂံ န ဂစ္ဆန္တိ အတ္ထော။]

မှတ်ချက်။ ။ “ တတော ဥဒ္ဓံ ဝိတက္ကေန သမ္ပယောဂံ န ဂစ္ဆန္တိ အတ္ထော ” ဟု
 ဋီကာ၌ ဖွင့်ထားသည်ကို အဓိပ္ပါယ်ပြောသောဆရာတို့က ယူ၍ ပြောသောကြောင့် ယခု
 အခါ အဋ္ဌကထာစာအုပ်များ၌ “ ဝိစာရတော ဥတ္တရိ ဝိတက္ကေန သဒ္ဓိံ သမ္ပယောဂံ န
 ဂစ္ဆန္တိ အတ္ထော ” ဟု ပါဠိပိုတွေ့ရသည်၊ ထိုပါဠိသည် ရှေးပါဠိမဟုတ်ပါ၊ ဝိတက္ကေန၏
 စပ်ရာ “ သမ္ပယောဂံ ” ဟု သဟာဒိယောဂရှိပါလျက် (သဒ္ဓိံ) ဟု အပိုပါသောကြောင့်
 စာသွားလည်း မကောင်းပါ။

အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို၊ ဥပေက္ခာတိ - အသင့်အားဖြင့် ရှုတတ်၏၊ ဝါ-
 လျစ်လျူရှုတတ်၏၊ မဇ္ဈတ္တာကာရသဏ္ဍိတတ္တာ-မဇ္ဈတ္တအခြင်းအရာ၌ ကောင်းစွာ
 တည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တေနာကာရေန - ထို မဇ္ဈတ္တ အခြင်းအရာဖြင့်၊
 ပဝတ္တတိ - ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဥပေက္ခာ-မည်၏၊ ဣတိ- ဤသို့လျှင်၊ ဝေဒနာတ္တိ
 ကတော - ဝေဒနာတိက်မှ၊ ပဒဒ္ဒယမေဝ - ပုဒ် ၂ ပါး အပေါင်းကိုသာ၊ ဂဟေ
 တွာ- ယူ၍၊ နိပ္ပိတိကဿ-ပီတိမရှိသော၊ သုခဿ-သုခ၏၊ [သုခသဟဂုတ် ကာယ
 ပိညာဏ်၊ စတုတ္ထဈာန် ကောဒသ၌ရှိသော သုခကိုဆိုသည်၊] သပ္ပိတိကသုခတော-
 သပ္ပိတိကသုခမှ၊ [ပီတိသဟဂုတ် ၅၁ ပါးသော သုခမှ၊] ပိသေသဒဿနဝသေန-
 အထူးကို ပြတော်မူခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ အယံတိကော- ဤ ပီတိတိက်ကို၊ (ဘဂ
 ဝတာ) ဝုတ္တော။

ဒဿနတ္တိကေ - ၌၊ (အတ္ထော၊ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊) ဒဿနေနာတိ - ကား၊
 သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန- သောတာပတ္တိမဂ်သည်၊ (ပဟာတဗ္ဗာ၌စပ်၊) ဟိ - မှန်၊
 သော-ထို သောတာပတ္တိမဂ်ကို၊ ပဌမံ-သကဒါဂါမိမဂ် စသည်တို့မှ ရှေးဥျးစွာ၊
 နိဗ္ဗာနဒဿနတော - နိဗ္ဗာန်ကို မြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒဿနန္တိ -
 ဒဿနဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ-သည်၊) ဝုတ္တော-ငြိ၊ [စာအုပ်တို၌ “ နိဗ္ဗာန်+ဒဿန
 တော ” ဟု ဝါကျတွေ့ရ၏၊ ဒဿန၏ ကံမှာ နိဗ္ဗာနဿ ဟု ဆဋ္ဌိကံသာ ရှိသင့်
 သောကြောင့်၎င်း၊ ငိုကာ၌ “ နိဗ္ဗာနဒဿနတော ” ဟု တွေ့ရသောကြောင့်၎င်း
 “နိဗ္ဗာနဒဿနတော” ဟု သမာသ်ရှိခြင်းက ကောင်းသည်။]

x x x + x x x x

မဇ္ဈ၊ ပေ၊ တတ္တာ။ ။ ဥပေက္ခာတိကို “မဇ္ဈတ္တ၊ ပေ၊ ပဝတ္တတိ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်၊
 မဇ္ဈေ+ ဌိတော+ အတ္တာ (သဘာဝေါ) ယဿာတိ မဇ္ဈတ္တော၊ အာကာရနှင့် အရတူ
 အောင် မဇ္ဈတ္တနောင် ဘာဝ အကျေကြံပါ။ “အလယ်အလတ်၌ တည်သော သဘောရှိ
 သည်၏အဖြစ်ဟူသော အခြင်းအရာ” ဟူသည် ဣဋ္ဌဘက်၌လည်း မပါ၊ အနိဋ္ဌဘက်၌
 လည်း မပါသော အလယ် အခြင်းအရာဘည်း၊ မဇ္ဈတ္တာကာရေ + သဏ္ဍိတာ၊ မဇ္ဈတ္တာ
 ကာရ သဏ္ဍိတာ၊ (ဥပေက္ခာ)၊ “မဇ္ဈတ္တာကာရ၌ ကောင်းစွာတည်” ဟူသည် ဣဋ္ဌ
 အနိဋ္ဌ ၂ ပါး၏ အလယ်၌ တည်သော အခြင်းအရာကို အာရုံပြုခြင်းတည်း၊ မဇ္ဈတ္တာ
 ကာရ သဏ္ဍိတာယ + ဘာဝေါ မဇ္ဈတ္တာကာရသဏ္ဍိတတ္ထံ။

မှတ်ချက်။ ။ သုခါကာရသည၌ အာကာရကို “ ကောဋ္ဌာသ အနက်ဟော ” ဟု
 ကြံကြ၏၊ ထို အကြံမှာ အာကာရ ၃ မျိုး ရှိသောကြောင့် တမျိုးကို တဘို့ ဟု ယူ၍
 အဓိပ္ပါယ် ကြံခြင်းသာတည်း၊ သဒ္ဒတ္ထမှာ အခြင်းအရာ ဟူသော အနက်ပင်ဖြစ်သည်။

နိဗ္ဗာနဒဿနတော ။ ။ ဒဿနအမည် ရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသော (နာမ
 လာဘ) ဟိတ်တည်း၊ “နိဗ္ဗာန်+ပဿတီတိ ဒဿနံ” ဟု ပြု၊ “နိဗ္ဗာန်ကို+မြင်” ဟူရာ၌
 ထိုးထွင်းသိသော အမြင်မဟုတ်၊ အာရုံပြုသော အားဖြင့် မြင်သောအမြင်ဘည်း၊ [နိဗ္ဗာန
 ဒဿနတောတိ နိဗ္ဗာနဒရမဏတံ သန္ဓာယာဟ၊ - ဣကဒ၊ ...န+ပဋိဝိဇ္ဇနံ၊ - အနံ။]

ပန-ဆက်၊ ဂေါတြဘု - ဂေါတြဘုကို၊ (နဝုစ္စတိ၌ ပဓာနစပ်၊) ဝါ-သည်၊ (ပဿတိ၌ အပဓာနစပ်၊) ပဌမတရံ-သောတာပတ္တိမဂ်ထက် သာ၍ ရှေးဥျားစွာ၊ (နိဗ္ဗာန် - ကို၊) ကိဿာပိ ပဿတိ- အကယ်၍ကား မြင်ပါပေ၏၊ ပန- ထိုသို့ပင် မြင်ပါသော်လည်း၊ (နဝုစ္စတိ၌ စပ်၊) ရာညာ- ၏၊ သန္တိကံ- သို့၊ ကေနစိဒေဝ- တစုံတခုသာလျှင် ဖြစ်သော၊ ကရဏိယေန - ပြုတွယ်ကိစ္စကြောင့်၊ [လာခြင်း၏ အကြောင်းရင်းသာဖြစ်၍ လာခြင်းကြိယာကိုပြီးစေတတ်သော သာဓကတမသတ္တိ မရှိသောကြောင့် ဟိတ်အနက်သာပေး၊ ကရိုဏ်းအနက် မပေးရ။] ဒုရာ-အဝေးမှ၊ (တောရွာစသည်မှ၊) အာဂတော-လာသော၊ ပုရိသော-သည်၊ (အာဟာ၌ ပဓာန စပ်၊) ဝါ-ကို၊ (ပုဋ္ဌော၌ အပဓာနစပ်။) ဒုရတောဝ- အဝေး၌ပင်၊ [အပဝမန သတ္တိ မရှိသောကြောင့် “မှ” ဟု မပေးရ။] ရထိကာယ-ရထားလမ်း၌၊ စရန္တိ- လှည့်လည် နေသော၊ ဟတ္ထိက္ခန္ဓဂတံ - ဆင့်ကျောက်ကုန်း၌ ရောက်နေသော၊ ရာဇာနံ-ကို၊ ဒိဿာပိ-မြင်ပြီး၍လည်း၊ ဝါ- မြင်ပြီးပါသော်လည်း၊ (နပဿာမိတိ အာဟာ၌ စပ်၊) တေ-သင်သည်၊ ရာဇာ-မင်းကို၊ ဒိဋ္ဌော- မြင်အပ်ပြီလော၊ ဣတိ- သို့၊ ပုဋ္ဌော-မေးအပ်သည်၊ (သမာနော-ဖြစ်လသော်၊) [တည်းအိမ်ရှင်က မေးအပ် သော်၊] ဒိဿာပိ-မြင်ပြီး၍လည်း၊ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စဿ-ပြုထိုက်သော ကိစ္စ၏၊ ဝါ-ကို၊ အကတတ္တာ- မပြုအပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-မပြုရသေးသည့်အတွက်၊ နပဿာမိ-မမြင်ပါ၊ ဣတိ-သို့၊ အာဟယထာ-ပြောသကဲ့သို့၊ ဝေမေဝ-ဤအတူ သာလျှင်၊ နိဗ္ဗာန်-ကို၊ ဒိဿာပိ-၍လည်း၊ ဝါ-မြင်ပြီးပါသော်လည်း၊ ကတ္တဗ္ဗဿ-

x x x x x x x

ဂေါတြဘု ပန။ ■ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော အားဖြင့် မြင်သောကြောင့် “ဒဿန” ဟု ခေါ်ရလျှင် “ ဂေါတြဘုလည်း သောတာပတ္တိမဂ်၏ အလျှင် နိဗ္ဗာန်ကို မြင်ရကား ဒဿနအမည် ရသင့်သည် မဟုတ်လော” ဟု စောဒနာဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ ဂေါတြ ဘု ပန ” စသည် မိန့်၊ ပါဠိလျှောက်အတိုင်း အဓိပ္ပါယ် သိသာပြီ။ [ဂေါတြဘုစိတ်က နိဗ္ဗာန်ကို အလျှင်အာရုံ ပြုကြောင်းကိုကား မဂ္ဂဝီထိကို လေ့လာ၍ သိပါ။]

မှတ်ချက် ။ ■ သောတာပတ္တိမဂ်နှင့် ဂေါတြဘုသည် နိဗ္ဗာန်ကို မြင်ချင်းတူသော် လည်း သောတာပတ္တိမဂ်က ကိလေသာပယ်ခြင်းကိစ္စကို ပြု၍ မြင်သောကြောင့် ဂေါတြ ဘုထက် သာလွန်ရကား ဒဿနကိစ္စ၌ သာ၍ ထင်ရှားသောကြောင့် အထင်ရူဠိ၊ အတိ သယနည်းဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ်ကိုသာ “ဒဿန” ခေါ်ရသည် ဟု မှတ်ပါ။

ဒိဿာပိ ။ ■ အဋ္ဌကထာ၌ ဥပမာန ဝါကျဝယ် ဒိဿာပိ ၂ ထပ်ပါနေ၏၊ ပဌမ ဒိဿာပိသည် အကတတ္တာ နပဿာမိတိ အာဟာ၌ စပ်နိုင်၏၊ ဘာကြောင့် “န ပဿာမိ ဆိုနိုင်သနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စဿ အကတတ္တာ ” ဟု ဟိတ်ထည့်ရသည်၊ မြင်ပြီး ဖြစ်ပါသော်လည်း ပြုထိုက်သောကိစ္စကို မပြုရသေးသော ကြောင့် “ န ပဿာမိ ” ဟု ဆိုသည်-ဟူလို၊ ဤသို့ အဓိပ္ပါယ် ပြည့်စုံနေသောကြောင့် ပုဋ္ဌောနောက်၌ ဒိဿာပိတခု ပိုနေဟန်တူ၏၊ ဥပမေယျ၌ ဒိဿာပိ တပုဒ်သာ ပါသည်။

ပြုထိုက်သော၊ ကိလေသပ္ပဟာနဿ- ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းကိစ္စ၏၊ အဘာဝါ- မရှိခြင်းကြောင့်၊ ဒဿနန္တိ-ဟူ၍၊ နဝုစ္စတိ-မဆိုအပ်၊ ဟိ- မှန်၊ တံ ဣဏံ- ထို ဂေါတြဘုဉာဏ်သည်၊ မဂ္ဂဿ-သောတာပတ္တိမဂ်၏၊ အာဝဇ္ဇနဋ္ဌာနေ-အာဝဇ္ဇန်း ၏အရာ၌၊ တိဋ္ဌတိ-တည်၏။

ဘာဝနာယာတိ-ကား၊ သေသမဂ္ဂတ္တယေန- သောတာပတ္တိမဂ်မှ ကြွင်းသော အထက်မဂ် ၃ ပါးအပေါင်းသည်၊ (ပဟာတဗ္ဗာ၌ စပ်၊) ဟိ- မှန်၊ (တနည်း) ဟိယသ္မာ - ကြောင့်၊ သေသမဂ္ဂတ္တယံ - သောတာပတ္တိမဂ်မှ ကြွင်းသော အထက် မဂ် ၃ ပါး အပေါင်းကို၊(ဝုစ္စတိ၌ ပဓာနစပ်၊) ဝါ-သည်၊ (နပဿတိ, ဥပ္ပဇ္ဇတိ တို့၌ အပဓာနစပ်၊) ပဌမမဂ္ဂေန-သောတာပတ္တိမဂ်သည်၊ ဒိဋ္ဌသ္မိံယေဝ-မြင်အပ် ပြီးသာလျှင် ဖြစ်သော၊ ဓမ္မေ-သစ္စာ ၄ ပါးတရား၌၊ ဘာဝနာဝသေန - တိုးပွား စေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏၊ အဒိဋ္ဌပုပ္ဖံ - ရှေး၌ မမြင်အပ်သေးသော၊ ကိစ္ဆိ-တစုံတခုသော တရားကို၊ နပဿတိ-မမြင်၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ (မြင်အပ် ပြီးသာ သစ္စာ ၄ ပါး တရား၌သာ တိုးပွားစေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဘာဝနာတိ-ဘာဝနာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊ တတိယပဒံ- နေဝဒဿနေန နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗာဓမ္မာဟူသော တတိယပုဒ်ကို၊ ဥဘယ ပဋိက္ခေပဝသေန-ရှေး ၂ ပုဒ်သည် ဟောအပ်သော တရား ၂ပါးစုံကို ပယ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊(ဘဂဝတာ)ဝုတ္တံ-ပြီ။

x x x x x x x

ဘာဝနာယ။ ။ ဘာဝနာ၌ ဘူဓာတ်, ကာရိတ်ကျေ, ယုပစ္စည်း၊ ဘူဓာတ်၏ သတ္တာအနက်, ဝုဗ္ဗိအနက် ၂ ပါးတွင် ဝုဗ္ဗိအနက်ကို ယူစေလိုသောကြောင့် “ပဌမမဂ္ဂေန ဒိဋ္ဌသ္မိံယေဝ ဓမ္မေ ဘာဝနာဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ” ဟု မိန့်သည်။ သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပုံ ထက် တိုး၍ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မြင်ခြင်းကို “ဘာဝနာ-တိုးပွားစေခြင်း” ဟု ဆိုသည်။ “ဘာဝေတိ- တိုးပွားစေတတ်၏၊ ဣတိ ဘာဝနာ” ဟု ပြု။

ဥဘယ ပဋိက္ခေပဝသေန။ ။ “နေဝ ဒဿနေန” ဟု ဆိုသောကြောင့် ဒဿန လည်း မဟုတ်သော၊ “ န ဘာဝနာယ ” ဟု ဆိုသောကြောင့် ဘာဝနာလည်း မဟုတ် သော၊ ဤသို့ အနက်ယူ၍ ဤ ပဟာယကတရား ၂ မျိုးကို ပယ်သည်ဟု ထင်မှတ်ဘွယ် ရှိ၏။ ထိုသို့ မဟုတ်ပါ။ ရှေး ၂ ပုဒ်တို့ဖြင့် ဟောအပ်သော တရားတို့ကိုသာ ပယ်မြစ် ပါသည်။ ထို ၂ ပုဒ်ဖြင့် ဟောအပ်သော တရားတို့မှ တပါး ကြွင်းကုန်သော တရားတို့ကို အရကောက်ရသည်-ဟူလို၊ [ဥဘယပဋိက္ခေပဝသေနာတိ-ဒ္ဓိဟိ ပဒေဟိ ဝုတ္တဓမ္မ ပဋိ က္ခေပ ဝသေန၊ န ပဟာယက ပဋိက္ခေပဝသေန၊-ဒီကာ။]

မှတ်ချက်။ ။ “နေဝ ဒဿနေန န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗာ” ဝယ် ပဟာတဗ္ဗပုဒ်ကို “နေဝ ဒဿနေန” ဟူသော ရှေးပုဒ်နှင့်လည်း တွဲပါ။ မှန်၏-ဒဿနေန+ပဟာတဗ္ဗာ စသော ပုဒ်တို့သည် မာတိကာအကောက်၌ တပုဒ်အနေအားဖြင့် အနက်ပေးထားသော် လည်း အမှန်အားဖြင့် သမာသ်မဟုတ်, ဝါကျတို့သာတည်း။ [ရူပသိဒ္ဓိ - တတိယဥ တပျရိသ် သမာသ်အခန်းကို ကြည့်ပါ။]

တဒနန္တရတ္ထိကေ - ထို ဒဿနတိက်၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော ဒဿနဟေတု တိက်၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗျော၊) ဧတေသံ-ဤတရားတို့၏၊ ဟေတု-ဟိတ်ကို၊ ဒဿနေန-သောတာပတ္တိမဂ်သည်၊ ပဟာတဗျော- ပယ်ထိုက်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်ထိုက်သောဟိတ် ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုကာ-တို့မည်၏၊ ဒုတိယပဒေ ပိ-ဒုတိယပုဒ်၌လည်း၊ ဧသေဝနယော-ဤနည်းပင်တည်း၊ တတိယပဒေ-တတိယ ပုဒ်၌၊ ဧတေသံ - ဤ တရားတို့၏၊ ဟေတု - ကို၊ ဒဿနေန - သည်၊ နေဝ ပဟာ တဗျော- မပယ်ထိုက်၊ ဘာဝနာယ - အထက်မဂ် ၃ ပါးအပေါင်းသည်၊ န ပဟာ တဗျော- မပယ်ထိုက်၊ ဣတိဧဝံ- သို့၊ အတ္ထိ- အနက်ကို၊ အဂ္ဂဟေတွာ-မယူမူ၍၊

x x x x x x x

ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုကာ။ ။ဤတိက် ၃ ပုဒ်တို့ကား ဝိဘတ်မကျသော အလုတ္တသမာသ်ပုဒ်တို့ချည်းတည်း၊ ရှေ့ ၂ ပုဒ်၌ တိပဒ ဗဟုဗ္ဗိဟိသာတည်း၊ (တနည်း) “ ပဟာတဗျော + ဟေတု ဧတေသံ အတ္ထိတိ ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုကာ ” ဟု ပဌမပြုပြီးမှ “ဒဿနေန + ပဟာတဗ္ဗဟေတုကာ ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေကာ” ဟု ဒွိပဒ ဗဟုဗ္ဗိဟိ ပြုပါ။ ဤ ဝိဂြိုဟ်များဝယ် ဧတေသံ၏အနက်၌ စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိ ၂ ဝါဒရှိ၏၊ စတုတ္ထိပေးရာ၌ အတ္ထိထည့်၍ ပေးကြသည်၊ ထို စတုတ္ထိ ဆဋ္ဌိစိစစ်ချက်ကို နောက်၌ပြပါမည်။

တတိယပုဒ်၌ကား “နေဝ + ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတု ဧတေသံ အတ္ထိတိ နေဝ ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုကာ၊ န+ ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတု ဧတေသံ အတ္ထိတိ နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကာ”ဟု ရှေးဥျားစွာ ဗဟုဗ္ဗိဟိ ၂ ပုဒ်တွဲ၍ “နေဝ ဒဿ နေနပဟာတဗ္ဗဟေတုကာစ + တေ + နဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗ ဟေတုကာစာတိ နေဝ ဒဿနေနနဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုကာ” ဟု ကမ္မဓာရည်း တွဲပါ။ ရှေ့ပုဒ်၌ ပဟာ တဗ္ဗဟေတုကပုဒ်ကိုလည်း ချေ၊ [တေန၊ ပေ၊ ဝစနတ္ထံ ဒသေတိ၊ ဧကေ၃ ဟေတ္ထ မဇ္ဈေ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကသဒ္ဓေါ လုတ္ထောတိ ဒဌဗျော၊-မရ။]

ဝေမတ္ထံ အဂ္ဂဟေတွာ။ ။အတ္ထိသဒ္ဓါမထည့်ဘဲ ဝိဂ္ဂဟပြုလျှင် “ဧတေသံ”ဟူသော သမ္ပန်ကို ဟေတု၌သာစပ်၍ “ ထို တတိယရာသိတရားတို့၏ ဟိတ်ကို သောတာပတ္တိမဂ် လည်း မပယ်ထိုက် ” ဟု အနက်ထွက်သဖြင့် နဂိုရိက ဟိတ်ပါသောတရားတို့သာ ရ၍ ဟိတ်မယှဉ်သော အဟိတ်တရားတို့ လုံးလုံး မရနိုင်သောကြောင့် အတ္ထာယုတ္တိ (အနက် အရကောက်၏ မသင့်ခြင်း မပြည့်စုံခြင်းဟူသော) အပြစ် ရောက်၏။

ထို့ပြင်- “နေဝ ဒဿနေန ပဟာတဗျော ဟေတု ဧတေသံ”ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုရာ၌ ပဟာ တဗ္ဗသဒ္ဓါသည် ရှေ့ကိုဖြစ်စေ နောက်ကိုဖြစ်စေ တခုခုကို (အမြဲခွဲခြင်းရှိသော) သဒ္ဓါ ဖြစ်၏။ ဤ၌ကား “နေဝ ပဟာတဗျော၊ န ပဟာတဗျော” ဟု “နေဝ - န” ဟူသော ရှေ့က ပဋိသေခကိုခွဲ၍ နောက်ဟေတုသဒ္ဓါကို မခွဲသောကြောင့် “ပဟာတဗ္ဗဟေတု”ဟု သမာသ် စပ်ထိုက်၊ [အချင်းချင်းခွဲမှ သမာသ်စပ်နိုင်ကြောင်းကို နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထောအဖွင့် ကြည့်ပါ။] ထို့ကြောင့် သဒ္ဓယုတ္တိလည်း မရှိချေ၊ ထိုသို့ အတ္ထယုတ္တိ သဒ္ဓယုတ္တိမရှိသည့်အတွက် “ဝေမတ္ထံ အဂ္ဂဟေတွာ-အတ္ထိသဒ္ဓါ မပါသော ဤ ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသ်အနက်ကို မယူမူ၍” ဟု ဆိုသည်။

ဧတေသံ- ဤ တရားတို့၏၊ ဒဿနေန - သည်၊ ပဟာတဗ္ဗော - ပယ်ထိုက်သော၊
ဟေတု-ဟိတ်သည်၊ နေဝအတ္ထိ-မရှိ၊ ဘာဝနာယ - အထက်မဂ် ၃ ပါးအပေါင်း
သည်၊ ပဟာတဗ္ဗော-သော၊ ဟေတု-သည်၊ န အတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိဝေ-သို့၊ အတ္ထော-
ကို၊ ဂဟေတဗ္ဗော-ယူထိုက်၏။

ဟိ - လဒ္ဓဒေါသ ထင်ရှားပြီအံ့၊ ဣတရထာ - အတ္ထိသဒ္ဓါ ပါရှိခြင်းဟူသော
အခြင်းအရာမှ တပါး၊ အတ္ထိသဒ္ဓါ မပါရှိခြင်း ဟူသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊
(အတ္ထေ-အနက်ကို၊ ဂယမာနေ-ယူအပ်သော်၊) အဟေတုကာနံ-အဟိတ်တရား
တို့ကို၊ (အဟိတ်စိတ်နှင့် ရုပ်တရားတို့ကို၊) အဂ္ဂဟဏံ-မယူနိုင်ခြင်းသည်၊ ဘေဝ
ယု-ဖြစ်ရာ၏၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ယော-အကြင်ဟိတ်
သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဒဿနဘာဝနာဟိ-သောတာပတ္တိမဂ် အထက်မဂ် ၃ ပါးတို့သည်၊

x x x + x x x +

ဝေမတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ ။“အတ္ထိ”ဟူသော ကြိယာကိုထည့်၍ ဝိဂ္ဂဟပြုလိုက်
လျှင် နေဝနှင့် နတို့သည် ပဟာတဗ္ဗောနှင့် မတွဲရဘဲ အတ္ထိနှင့် တွဲရသောကြောင့် “ထို
တတိယရာသိတရားတို့မှာ သောတာပတ္တိမဂ် ပယ်ထိုက်သောဟိတ်လည်း မရှိ၊ အထက်
မဂ် ပယ်ထိုက်သောဟိတ်လည်း မရှိ” ဟု အနက်ထွက်ရကား နဂိုရိက ဟိတ်မရှိသော
အဟိတ်တရားများနှင့်တကွ ကုသိုလ် ကြိယာ အများကတအားလုံး ရသဖြင့် အနက်ပြည့်
စုံ၍ အတ္ထယုတ္တိလည်း ရှိ၊ ပဟာတဗ္ဗောနှင့် ဟေတုတို့အချင်းချင်း ဝဲကြ စပ်ကြသော
ကြောင့် သဒ္ဓယုတ္တိလည်း ရှိသည့်အတွက် “ဝေမတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော-အတ္ထိဟု ထည့်
ထားသော ဤအနက်ကိုသာ ယူပါ”ဟု ဆိုသည်။

မှတ်ချက်။ ။အချို့သော ပါဠိဋီကာနှင့်တကွ များစွာသောဆရာတို့သည် “အတ္ထိ
သဒ္ဓါသည် သမ္ပဒါနိဇ္ဇာ၏”ဟု ဖွင့်လေ့ရှိကြသောကြောင့်(ထိုအယူအတိုင်း)အဋ္ဌကထာ၏
ဝိဂ္ဂဟ ၂ မျိုးတွင် အတ္ထိမပါသော ရှေ့ဝိဂ္ဂဟကို ဆဋ္ဌိ ဗဟုဗ္ဗိဟိ၊ အတ္ထိပါသော နောက်
ဝိဂ္ဂဟကို စတုတ္ထိ ဗဟုဗ္ဗိဟိ ဟု ခွဲလေ့ရှိကြ၏။ သို့သော် အတ္ထိသည် သမ္ပဒါနိဇ္ဇာသော
ပုဒ်ဟု သဒ္ဓါကျမ်းလာ သိလာသစသော သုတ်တို့၌ မဆိုသောကြောင့်၎င်း၊ “ဣမသ္မိ
အတ္ထဝိကပေ ဧတေသံ သဒ္ဓဿ (သမ္ပန္နတ္ထေနဝယံ ဣ န္ဓာပ)၊ အတ္ထိသဒ္ဓဿ (သမ္ပန္န
စပ်) သမ္ပန္နတ္ထေန တဗ္ဗိသေသနန္တိ ဝုတ္တံ၊-ဧတေသံသဒ္ဓါက အတ္ထိသဒ္ဓါ၏ သမ္ပန်၏အဖြစ်
ကြောင့်” ဟု မရဋီကာ၌ ဆိုသောကြောင့်၎င်း အတ္ထိပါသော ဒုတိယဝိကပ်ကိုလည်း
သမ္ပန္နဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိ ဟုသာ မှတ်ပါ။

ဣတရထာ ဟိ။ ။“ဣတရထာ၊ အညထာနောက်၊ ဟိပနနှင့်၊ စတလုံးရောသော်၊
လဒ္ဓဒေါသ၊ ဗျတိရိက်ဟု၊ အမည်ပေးမြဲ” ဟူသော နိယံနှင့်အညီ “ဝေမတ္ထော ဂဟေ
တဗ္ဗော” ဟူသော ရှေ့ဝါကျ၏ အနက်ကို အနွယ၊ ဣတရထာမှ စ၍ အနဓိပေတံ
တိုင်အောင် ဗျတိရေကဟု မှတ်ပါ။ ...ထို့ပြင်-“ဣတရထာ၊ အညထာပုဒ်၊ ထုတ်၍ရှိက၊
လက္ခဏနှင့်၊ လက္ခဏဝန်၊ ဤနှစ်တန်ကို၊ အမှန်သွင်းလျက်၊ အနက်သမ္ပန်၊ အပါဒါန်မှာ၊
အနွယာကို၊ ခံကာမလွဲ၊ ထားလေမြဲ”ဟူသော နိယံနှင့်အညီ ဣတရထာ၏ အပါဒါန်ကို
အတ္ထိသဒ္ဓါပါသော ရှေ့ဝါကျက အနွယအနက်ကိုခံ၍ ထာ ပစ္စည်း၏ အာကာရအနက်
နှင့်တကွ “အတ္ထေ ဂယမာနေ” ဟု လက္ခဏ၊ လက္ခဏဝန္တထည့်၍ အနက်ပေးရသည်။
အဟိတ်တရားတို့ကို မယူနိုင်ခြင်းသည် ပဌမလဒ္ဓဒေါသတည်း။

ပဟာတဗ္ဗော- ပယ်ထိုက်သည်။ သိယာ - ဖြစ်ရာ၏။ တေသံ- ထို အဟိတ်တရား တို့၏။ (သော) ဟေတုယေဝ- ထို ဟိတ်သည်ပင်။ နတ္ထိ၊ (တသ္မာ- ကြောင့်၊ ဣတ ရထာ-ဖြင့်၊ အတ္ထေ-ကို၊ ဂယုမာနေ-သော်၊ အဟေတုကာနံ-တို့ကို၊ အဂ္ဂဟဏံ- သည်၊ ဘဝေယျ၊) သဟေတုကေသုပိ - သဟိတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့တွင်လည်း၊ ဟေတု ဝဇ္ဇာနံ-ဟိတ်သည် ကြည့်အပ်သောတရားတို့ကို၊ ပဟာနံ-ပယ်ခြင်းသည်။ အာပဇ္ဇ တိ-ဖြစ်၏။ ဟေတုနံ- ဟိတ်တို့ကို၊ (ပဟာနံ-သည်။) န အာပဇ္ဇတိ-မဖြစ်၊ ဟိ- မှန်၊ (တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ဧတေသံ- ဤ တတိယရာသိတရားတို့၏။ ဟေတုယေဝ-ဟိတ်ကိုသာ၊ နေဝ ဒဿနေန၊ ပေ၊ ပဟာတဗ္ဗောတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တော- ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ (ဟောတော်မူအပ်ရာ ရောက်၏။) တေ ဓမ္မာ - ထို တတိယ ရာသိတရားတို့ကို၊ န ဝုတ္တော - ဟောတော်မူအပ်ကုန်၊ (ဟောတော်မူအပ်ရာ မရောက်ကုန်၊) (တသ္မာ-ကြောင့်၊ သဟေတုကေသုပိ-တို့တွင်လည်း၊ ဟေတုဝဇ္ဇာ နံ- တို့ကို၊ ပဟာနံ- သည်၊ အာပဇ္ဇတိ၊ ဟေတုနံ- တို့ကို၊ ပဟာနံ- သည်၊ န အာ ပဇ္ဇတိ-မဖြစ်။)

စ-စင်စစ်ကား၊ ဧတံ ဥဘယမ္ဗိ- ဤ ၂ ပါးစုံကိုလည်း၊ အနဓိပ္ပတံ-အလိုမရှိ အပ်၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ ဧတေသံ - ဤ တတိယရာသိ တရားတို့၏၊ ဒဿနေန- သောတာပတ္တိမဂ်သည်၊ ပဟာတဗ္ဗော - ပယ်ထိုက်သော၊ ဟေတု - ဟိတ်သည်။ နေဝ အတ္ထိ၊ ဘာဝနာယ - အထက်မဂ် ၃ ပါး အပေါင်းသည်၊ ပဟာတဗ္ဗော- သော၊ ဟေတု- သည်၊ န အတ္ထိ၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်ထိုက်သောဟိတ်လည်း မရှိ၊ အထက်မဂ် ၃ ပါးအပေါင်းသည် ပယ်ထိုက် သောဟိတ်လည်း မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) နေဝ၊ ပေ၊ ဟေတု ကာ-တို့မည်၏။ ဣတိ- သို့၊ အယံ အတ္ထော-ကို၊ ဂဟေတဗ္ဗော-ယူထိုက်၏။

x x x x x x x x x

သ ဟေတုကေသုပိ၊ ပေ၊ န ဟေတုနံ။ ။ အတ္ထိသဒ္ဓါမပါသော ပဌမဝိဂ္ဂဟအတိုင်း အနက်ယူလျှင်(“ဤတတိယရာသိတရားတို့၏ဟိတ်ကို ဒဿနဘာဝနာတို့ မပယ်ထိုက်” ဟု အနက်ထွက်ရကား) “ဟိတ်ကိုသာ မပယ်သည်၊ ဟိတ်မှတပါးသော တတိယရာသိ တရားတို့ကိုကား ပယ်ရာရောက်၏။ မှန်၏- “ နေဝ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗော ဟေတု ဧတေသံ ” ဟူသော ဝိဂ္ဂိဟ်စကားအတိုင်း အတ္ထိမပါလျှင်“ဧတေသံ- တို့၏၊ ဟေတု- ကို၊ ဒဿနေန-သည်၊ နေဝပဟာတဗ္ဗော-မပယ်ထိုက်၊ ဘာဝနာယ နပဟာတဗ္ဗော- ထိုက် ” ဟု အနက်ပေးရသောကြောင့် “ ဟိတ်ကိုသာ မပယ်၊ ဟိတ်မှ တပါးသော တရားတို့ကို ပယ်သည် ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ရောက်သည်။ ဤကား ဒုတိယလဒ္ဓဒေါသတည်း။

တသ္မာ၊ ပေ၊ ဂဟေတဗ္ဗော။ ။ ဤဝါကျကား လဒ္ဓဂုဏ်ဝါကျတည်း။ ထို ဆိုအပ် ပြီးသော အဟိတ်တရားတို့ကို မယူခြင်း ဟူသော အနက်၊ ဟေတုဝဇ္ဇာတရားတို့ကို ပယ် ခြင်း ဟူသောအနက်၊ ဤအနက် ၂ မျိုးလုံးကိုပင် အလိုမရှိအပ်သောကြောင့် အတ္ထိသဒ္ဓါ ပါသော သမာသ်အနက်ကို ယူပါ။ [စင်္စို ကြိယာအများတွင် အခြား ကြိယာတို့မှ အထူးပြုတတ်သောကြောင့် အတ္ထိကြိယာကိုပင် “ဝိသေသန” ဟု ဋီကာ၌ ဆိုသည်။]

အာစယဂါမိတ္တိကေ-၌၊ (အတ္တော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယောသဘာဝေါ-ကို၊) ကမ္မကိလေသေဟိ-ကံ ကိလေသာတို့သည်၊ အာစိယတိ - စိထားအပ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ကံကိလေသာတို့ စိထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (သောသဘာဝေါ-သည်၊) အာစယာ-မည်၏၊ တေ-ဤအာစယဟူသော အမည်သည်၊ ပဋိသန္ဓိစုတိဂတိပဝတ္တာနံ - အဆက်မပြတ် ဖြစ်တတ်သော ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိဟူသော ဝိပါက်တရားတို့၏၊ နာမံ-အမည်တည်း၊ (ယေဓမ္မာ-တို့သည်၊) တဿ-ထိုပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိဟူသော အာစယ၏၊ ကာရဏံ-အကြောင်းသည်၊ ဟုတ္တာ၊ နိပ္ပူဒနဘာဝေန-အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သည်၏အဖြစ်အားဖြင့်၊ တံအာစယံ-ထိုကိလေသာတို့ စိထားအပ်သော ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိဟူသော ပဝတ္တသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ရောက်တတ်ကုန်၏၊ (ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ ကံကိလေသာတို့ စိထားအပ်သော

x x + x + x x x

အာစယဂါမိနော။ ။ “အာပုဗ္ဗ+စိ-စယေ စိခြင်း” ဟူသော ဓာတ်၊ ကံဟော အပစ္စည်းဖြင့် “အာစယ” ဟု ပြီး၏၊ [စိဓာတ်သည် ယပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ ဒီဃဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “အာစိယတိ” ဟု ရှိရသည်။] အာစိယတေတိ အာစယော၊ ကံသည် ပဋိသန္ဓေစိတ်စေတသိက်ကမ္မဇရုပ်ကို စိအပ် (ဖြစ်စေအပ်) ၏၊ ထိုသို့ ဖြစ်စေရာ၌ ကံစေတနာချည်းသက်သက် မစိနိုင်၊ အဝိဇ္ဇာတဏှာဟူသော ကိလေသာတို့လည်း သဟဇာတသတ္တိဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ပကတူပနိသံယသတ္တိဖြင့်ဖြစ်စေ ကျေးဇူးပြုလျက် ပါရှိရသေး၏၊ [“အဝိဇ္ဇာနုသယပရိက္ခိတ္တေန တဏှာနုသယမူလကေန သင်္ခါရေန ဇနီယမာနံ ” ကို ထောက်ပါ။] “စိ” ဟူသည်ကား ပဋိသန္ဓေနှောင် ဘဝင်မှစ၍ ဝိပါက်စိတ်များ ဆက်ကာဆက်ကာ (ဝိထိစိတ် မဖြစ်သမျှ) စိလျက် စဉ်လျက် ဖြစ်နေခြင်း၊ အဆုံး၌ စုတိစိတ် ဖြစ်ခြင်းတည်း၊ “ဂတိ” ဟူသည် စုတိနောက်၌ ရောက်ထိုက်သော ဘဝတည်း၊ ထိုဘဝ၌လည်း ပဋိသန္ဓေဘဝင်မှစ၍ အစဉ်မပြတ်ဖြစ်သော ဝိပါက်တရားများကို “ပဝတ္တ” ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုအားလုံးသည် ကံကိလေသာတို့ စိအပ်သော အကျိုးတရားဖြစ်သောကြောင့် “အာစယ” ဟု အမည်ရသည်။ [ပဋိသန္ဓေ စုတိကိုယူသဖြင့် အလယ်၌ဖြစ်သော ဘဝင်ကိုလည်း အာဒိအန္တဒီပကနည်း၊ ဝိဂပဒဝဋ္ဋေန နည်းအားဖြင့် ယူပါ။]

ပဋိသန္ဓိ၊ ပေ၊ နာမံ။ ။ ကုသိုလ်စသော ဇောများလည်း ယောနိသော မနသိကာရစသော အကြောင်းတရားတို့က စိအပ်ရာရောက်သောကြောင့် “အာစယ” အမည်ရသင့်သော်လည်း အထင်ရဋ္ဌိ၊ ဧကဒေယျူပစာရအားဖြင့် ကံကိလေသာတို့ စိထားအပ်သော ပဋိသန္ဓေ စသော ဝိပါက် အစဉ်ကိုသာ “အာစယ” ဟု ခေါ်ကြောင်း ပြလို၍ “ပဋိသန္ဓိ၊ ပေ၊ နာမံ” ဟု မိန့်သည်၊ “ပဝတ္တ” ၌ ပ-သည် “ပဗန္ဓ-အဆက်မပြတ်” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ဝတ္တ၌ ဝတုဓာတ်ကား ဖြစ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ “ပဝတ္တန္တိ-အဆက်မပြတ် ဖြစ်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ပဝတ္တာ” ဟု ပြ၍ ပဋိသန္ဓိစုတိတို့ကို အရကောက်ပါ။

တဿ၊ ပေ၊ ဂါမိနော။ ။ “ဂစ္ဆန္တိတိ ဂါမိနော၊ အာစယံ + ဂါမိနော အာစယဂါမိနော” ဟု ပြုစေလိုရင်းတည်း၊ “အာစယသို့ရောက်” ဟူရာ၌ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရောက်ပါသလော” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ကာရဏံ ဟုတ္တာ နိပ္ပူဒနဘာဝေန”

ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိဟူသော ပဝတ္တသို့ ရောက်တတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊
 တေ ဓမ္မာ၊ အာစယဂါမိနော-အာစယဂါမိတို့မည်၏။) ဝါ-တနည်း၊ (ယေဓမ္မာ-
 အကြင် ကုသိုလ်အကုသိုလ်တရားတို့သည်၊) ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်
 ဌာ) ပဝတ္တန္တိ - ဖြစ်ကုန်၏။ တံပုဂ္ဂလံ - မိမိဖြစ်ရာ ထို ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ယထာဝုတ္တ
 မေဝ-အကြင်အကြင်ဆိုအပ်ပြီးသည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ အာစယံ-ကံကိလေသာတို့
 စီအပ်သော ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိဟူသော ပဝတ္တသို့၊ ဂမေန္တိ - ရောက်စေတတ်
 ကုန်၏။ ဣတိပိ- ထို့ကြောင့်လည်း၊ (တေဓမ္မာ) အာစယဂါမိနော- တို့မည်၏။
 တေံ - ဤအာစယဂါမိ ဟူသော အမည်သည်၊ သာသဝကုသလာကုသလာနံ-
 အာသဝေါတရားနှင့်တကွဖြစ်သော ကုသိုလ်အကုသိုလ်တို့၏၊ (အာသဝေါတရား
 တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏) အဓိဝစနံ-အမည်တည်း။

အာစယသင်္ခါတာ - အာစယဟု ဆိုအပ်သော၊ တတောဝေ စယာ- ထို ကံ
 ကိလေသာတို့စီအပ်သော ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိဟူသော ပဝတ္တမှ၊ အပေတတ္တာ -
 ကင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (အပစယံဌာဝေ) နိဗ္ဗာန် - သည်၊ စယာ - စယမှ၊
 အပေတံ-ကင်းသည်တည်း၊ ဣတိ-ဤဝစနတ္ထကြောင့်၊ အပစယံ-အပစယမည်၏။
 တံ-ထို အပစယမည်သော နိဗ္ဗာန်ကို၊ အာရမဏံ - အာရုံကို၊ ကတ္တာ, ပဝတ္တန
 x x x x x x x

ဟု ဝိသေသန ကုမရသည်၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့က အာစယမည်သော ပဋိသန္ဓေစသည်
 တို့၏ အကြောင်းများဖြစ်ရကား ထိုအကျိုးတရားကို ဖြစ်စေသောအားဖြင့် အာစယသို့
 ရောက်ကြသည် - ဟုလို၊ ဥပမာ- မျိုးစေ့သည် အပင်ပေါက်၍ အသီးကို ဖြစ်စေသော
 အခါ “မျိုးစေ့က အသီးအဖြစ်သို့ ရောက်သည်”ဟု ဆိုရသကဲ့သို့တည်း။

ယဿဝါပေ၊ ဂမေန္တိ။ ။ ဤနည်း၌ကား “ဂမေန္တိ တိ ဂါမိနော”ဟု ဟောတုကတ္ထ၊
 သာဓနပြု၍ ရှေ့နည်းအတိုင်း အာစယံပုဒ်နှင့်တွဲ၊ ကုသိုလ်ကံအကုသိုလ်ကံဟူသော မိမိ၏
 ဖြစ်ရာသတ္တကို ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိ ဟူသော အာစယသို့ ရောက်စေတတ်သောကြောင့်
 ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကို “အာစယဂါမိ”ဟု ခေါ်ရသည်။

သာသဝါပေ၊ အဓိဝစနံ။ ။ သေခါနီး၌ အာရုံနိမိတ် ထင်လာသောအခါ ထိုအာရုံ
 ကြောင့်လည်း အာစယသို့ ရောက်ကြရသောကြောင့်၎င်း၊ ထိုနိမိတ်က အာစယသို့ ရေခံ
 စေတတ်သောကြောင့်၎င်း နိမိတ်များလည်း အာစယဂါမိ မည်လေသလားဟု ယုံမှား
 ဘွယ် ရှိရကား “သာသဝါပေ၊ အဓိဝစနံ” ဟု မိန့်သည်။ ဤ၌လည်း အထင်ရဋ္ဌိ ဧက
 ဒေသျှူပစာပင်တည်း၊ သဟ + အာသဝေဟိ ယေ ဝတ္တန္တိ တိ သာသဝါ၊ “အာသဝ
 တို့နှင့် တကွဖြစ်”ဟူသည် လောကီ ကုသိုလ်တရားတို့က အာရုံ၊ အာသဝေါတရားတို့က
 အာရမဏီက အဖြစ်ဖြင့် တကွဖြစ်ခြင်းတည်း၊ အနာသဝဖြစ်သော မဂ်ကုသိုလ်များကို
 တားမြစ်လို၍ “သာသဝကုသလ ” ဟု ဝိသေသနပြုသည်၊ အကုသိုလ်အတွက်မှာ
 သာသဝ အနာသဝဟု ၂ မျိုး မပြားသောကြောင့် “သာသဝ ” ဟု ဝိသေသနပြုဘွယ်
 မလို၊ (တနည်း) အကုသလဝယ် စပ်ရာ၌ သာသဝသဒ္ဓါကို ဘူတကထန ဝိသေသနဟု
 သော်လည်း ကြံပါ။

တော-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ (ယေဓမ္မာ-တို့သည်။) အပစယံ- ကံ ကိလေသာတို့စီအပ်
 သော ပဋိသန္ဓိ စုတိဂတိဟူသော ပဝတ္တမှကင်းသောနိဗ္ဗာန်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ရေခံတတ်
 ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) အပစယဂါမိနော-တို့မည်၏။ တေ-ဤ အပ
 စယဂါမိ ဟူသော အမည်သည်။ အရိယမဂ္ဂါနံ- အရိယမဂ်တို့၏။ (မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး
 တို့၏။) အဓိဝစနံ-တည်း။

အပိစ-သည်သာ မကသေး၊ [ရှေးနိဿယ၌ “အပိစ အပရော နယော မယာ
 ဝုစ္စတိ” ဟု ဆို၏။] ဣဋ္ဌကဝဗျကီ - အဋ္ဌလက်သမားသည်။ (ပန်းရံသမားသည်။)
 ပါကာရံ - တံတိုင်းကို၊ (အာစိနန္တော - စီလျက်၊ ဂစ္ဆတိဝိယ - သွားသကဲ့သို့၊
 တထာ-တူ၊ ယေဓမ္မာ-တို့သည်။) ပဝတ္တိ-အဆက်မပြတ် ဖြစ်တတ်သော ပဋိသန္ဓိ

x x x x x x x x

အပစယ ။ ။ အပစယ၌ အပ ဥပသာရသည် အပေတအနက်ဟောတည်း။ စိယ
 တေတိ စယော-ကံ ကိလေသာတို့စီအပ်သော ပဋိသန္ဓိ စုတိဂတိဟူသော ပဝတ္တတည်း။
 “စယာ+အပေတံ အပစယံ” ဟု ပြု၍ နိဗ္ဗာန်ကို အရကောက်စေလိုသောကြောင့် “နိဗ္ဗာ
 နံ၊ပေ၊အပစယံ” ဟု မိန့်။ [စာအုပ်များ၌ “အပစယော” ဟု တွေ့ရ၏။ သို့သော် စယော
 သက်သက်သာ အပစည်းဖြစ်၍ ပုလိန်ရှိနိုင်၏။] ထို အပစယပုဒ်ကား “ဝါနတော+
 နိက္ခန္တိတိ၊နိဗ္ဗာနံကဲ့သို့ တပျ၊ရိသသမာသ်ဆိုလျှင် နိဗ္ဗာန်ကို အရကောက်ရသောကြောင့်
 “အပစယံ” ဟု နပုံလိန်ရှိသင့်၏။ အပ ဥပသာရပုဒ်၏အနက်ကို ပဓာနအားဖြင့် ကေခံရ
 သောကြောင့် အဗျယိဘောသမာသ် ဆိုလျှင်လည်း သာ၍ပင် နပုံလိန်ဖြစ်သေး၏။

တံ၊ပေ၊ဂါမိနော။ ။ “အပစယံ + ဂစ္ဆန္တိ - အပစယသို့ ရောက်တတ်” ဟူရာ၌
 အာစယဂါမိတုန်းကကဲ့သို့ “နိပ္ပါဒန၏အစွမ်းဖြင့် ရောက်ကုန်သလော” ဟု မေးဘွယ်ရှိ
 သောကြောင့် “အာရမဏံ ကတွာ” ဟု ဝိသေသန ကူမရသည်။ “နိဗ္ဗာန်ကို ဖြစ်စေခြင်း
 အားဖြင့် ရောက်သည်မဟုတ်၊ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရောက်သည်” ဟုလို။ [အာရမဏ
 ကရဏ၌ သာမညအာရုံပြုခြင်း၊ ပရိညာစသော မဂ်ကိစ္စ ၄ ပါးကို ပြီးစေသောအားဖြင့်
 ဝိသေသအာရုံ ပြုခြင်းဟု ၂ မျိုးရှိသည်တွင် ဝိသေသအာရုံ ပြုခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ “ တံ
 အာရမဏံ ကတွာ” ဆိုသည်ဟု မှတ်ပါ။]

မေးဘွယ် ။ ။ ဘာကြောင့် ဝိသေသအာရမဏ ကရဏကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုအပ်
 ကြောင်းကိုသိနိုင်သနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား-သာမည အာရမဏကရဏကို
 ရည်ရွယ်၍ဆိုလျှင် ဂေါတြဘုခေါဒါန် အဘိညာဉ် ပစ္စဝေက္ခဏာဇောနှင့် ဖိုလ်တရားတို့
 လည်း နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုကြသောကြောင့် အပစယဂါမိ အရတွင် ပါဝင်ဘွယ်ရှိရကား
 ထိုတရားများ မပါစေလိုသည့်အတွက် “ သာမည အာရမဏကရဏကို ရည်ရွယ်၍
 ဆိုအပ်သည်မဟုတ်ကြောင်း၊ စတုကိစ္စ သာဓနအားဖြင့် ဝိသေသ အာရမဏကရဏကို
 ရည်ရွယ်၍ ဆိုအပ်ကြောင်း” သိနိုင်ပါသည်။ [ဋီကာကြည့်ပါ။]

အရိယ ၊ ပေ၊ အဓိဝစနံ ။ ။ ဤ၌လည်း နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနိုင်သော ဂေါတြဘု
 စသော တရားတို့လည်း အပစယဂါမိအရတွင် ပါဝင်လေသလော ဟု တွေးတောဘွယ်
 ရှိသောကြောင့် “အရိယ၊ပေ၊အဓိဝစနံ” ဟု မိန့်၏။ အပစယဂါမိသဒ္ဓါသည် အထင်ရဋီ
 ကေဒေယျူပစာရအားဖြင့် အရိယမဂ်တို့ကိုသာ ဟောသော သဒ္ဓါဖြစ်သည်-ဟုလို။

စုတိ ဂတိကို၊ အာစိနန္ဒာ-စိကုန်လျက်၊ ဂစ္ဆန္တိ-သွားတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) အာစယဂါမိနော-တို့မည်၏၊ တေန - ထို ပန်းရံသမားသည်၊ စိတံ စိတံ-စိအပ်တိုင်း စိအပ်တိုင်းသော၊ ဣဋ္ဌကံ - အုဋ္ဌကို၊ ဝိဒ္ဓံသယမာနော-ဖျက်ဆီးသော၊ ပုရိသောဝိယ - ယောက်ျားကဲ့သို့၊ (တထာ - တူ၊ ယေဓမ္မာ၊) တဒေဝ ပဝတ္တံ-ထို အဆက်မပြတ်ဖြစ်တတ်သော ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိကိုပင်၊ အပစိနန္ဒာ-ဖျက်ဆီးကုန်လျက်၊ ဂစ္ဆန္တိ- သွားတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ- ထိုကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) အာစယဂါမိနော- တို့မည်၏၊ တတိယပဒံ- နေဝါစယဂါမိ နာပစယဂါမိနော ဓမ္မာဟူသော တတိယပုဒ်ကို၊ ဥဘယပဋိက္ခေပေန - ရှေး ၂ ပုဒ်သည် ဟောအပ်သော တရား ၂ ပါးစုံကို ပယ်ခြင်းအားဖြင့်၊ (ဘဂဝတာ)ဝုတ္တံ။

x x x x x x x

အဓိစ။ ။ ပန်းရံသမားသည် တံတိုင်း (မြို့ရိုး) ကို စီလျက်စဉ်လျက် သွားသကဲ့သို့ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့သည် ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိဟူသော ပဝတ္တံကို စီလျက် (ဖြစ်စေလျက်) သွားတတ်ကုန်သောကြောင့် အာစယဂါမိ အမည်ရကြသည်။

ပုဒ်ပြီးပုံ။ ။ ဤနည်း၌ “အာစိနန္ဒာ ဂစ္ဆန္တိ” ကို ကြည့်၍ အာစယ၌ နဂိုရိက အန္တ ပစ္စည်းဖြင့် “အာစိနန္ဒ” ဟု ရှိ၏၊ ထို့နောက် နန္ဒကို “ဂစ္ဆန္တာဒိနံ နန္ဒသဒ္ဓေါ အံ” ဟူသော ယောဂဝိဘာဝဖြင့် အံပြု၊ ယောကို ချေ၍ “အာစိနံ” ဟု ဖြစ်၏၊ ထို အာစိနံကို သုတ်ကြီးဖြင့် အာစယံ ပြု၊ နန္ဒ ပစ္စယန္တပုဒ်တို့သည် များသောအားဖြင့် နောက်ပုဒ်နှင့် သမာသ် မဖြစ်ကြ၊ ထို့ကြောင့် “ဂစ္ဆန္တိတိ ဂါမိနော” ဟု ပြု၍ “အာစယံ+ဂါမိနော” ဟု ဝါကျ ဖြစ်၏၊ သို့သော် နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဝါစာသိလိဋ္ဌအကျိုးငှါ ချေ၍ “အာစယဂါမိနော” ဟု ဖြစ်သတတ်။ [ဋီကာနှင့် အနုဋီကာကြည့်ပါ။]

တနည်း။ ။ “အာစိနန္တိတိ အာစယာ” ဟု ပြု၊ အာပုဗ္ဗ စိဓာတ်၊ ကတ္တားဟော အပစ္စည်း၊ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ ဂါမိနော၊ အာစယာ (ဟုတွာ) ဂါမိနော အာစယဂါမိ နော၊ ဤသို့ပြုလျှင် သမာသ်ပင် ဖြစ်သည်။ [ဋီကာ၌ “အာစိနန္တိဝါ” စသော နောက်နည်းတည်း။]

စဉ်းစားဘွယ် ။ ။ ဤ အပိစတက်သောနည်းကိုထောက်လျှင် စိဓာတ်၏ စီခြင်း အနက်သည် ထင်ရှား၏၊ ထို့ကြောင့် ပဌမနည်း၌လည်း “အာစိယတိ - စိအပ်၏” ဟုသာ အနက်ပေးသင့်သည်၊ ရှေးနိဿယ၌ “အာစိယတိ - တိုးပွားစေအပ်၏” ဟု ကာရိတ်အနက်နှင့်တကွ ဝဗုဒ္ဓအနက် ပေးထားသည်ကို စဉ်းစားပါ၊ ဝဗုဒ္ဓအနက်ကား “သုခေါ ပုညဿ ဥစ္စယော” စသည်ဖြင့် ဥပသာရ ရှေးရှိရာ၌သာ သင့်သည်၊ ထို ဝဗုဒ္ဓ အနက်လည်း ကာရိတ်မပါ။

တေန၊ပေ၊အပစယဂါမိနော။ ။ ဤပုဒ်၌လည်း “အပစိနံ + ဂါမိနော” ဟု ဖြစ်ပြီးမှ အပစိနံကို အပစယံပြု၍ နိဂ္ဂဟိတ်ချေထားသော ဝါကျဖြစ်ပုံကို၎င်း၊ “အပစိ နန္တိတိ အပစယာ” ဟု အပစ္စည်းဖြင့် ပြီးစေပြီးမှ “အပစယာ ဟုတွာ ဂါမိနော အပ စယဂါမိနော” ဟု သမာသ်ဖြစ်ပုံကို၎င်း သိပါ။

သေက္ခတ္တိကေ-၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယေဓမ္မာ- တို့သည်။) တီသု-
 ၃ ပါးကုန်သော၊ သိက္ခာသု- သိက္ခာတို့၌၊ ဇာတာ- ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊
 (ထိုသို့ ၃ ပါးသောသိက္ခာတို့၌ ဖြစ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ)
 သေက္ခာ- သေက္ခာတို့ မည်၏၊ ဧတေ- ဤတရားတို့သည်၊ သတ္တန္တံ - ၇ ယောက်ကုန်
 သော၊ သေက္ခာနံ - သေက္ခာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ (သန္တကာ - ဥစ္စာတို့တည်း။) ဣတိပိ-
 ထို့ကြောင့်လည်း၊ (ထိုသို့ သေက္ခာပုဂ္ဂိုလ် ၇ ယောက်တို့၏ ဥစ္စာတို့၏အဖြစ်ကြောင့်
 လည်း။) (တေဓမ္မာ) သေက္ခာ-တို့မည်၏၊ အပရိယောသိတသိက္ခတ္တာ- မပြီးဆုံး
 သေးသော သိက္ခာတို့၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (ယေဓမ္မာ) သယမေဝ- မိမိတို့ကိုယ်တိုင်
 သာလျှင်၊ သိက္ခန္တိ - ကျင့်တတ်ကုန်၏၊ (ကျင့်လေ့ရှိကုန်၏၊) ဣတိပိ- ထို့ကြောင့်
 လည်း၊ (ထိုသို့ ကျင့်တတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း။) (တေဓမ္မာ)
 သေက္ခာ- တို့မည်၏။

x x x x x x x x

တီသု သိက္ခာသု ဇာတာ။ ။ ဤနည်းဖြင့် သေက္ခာ၌ ဇာတာအနက်ဝယ် ဣပစ္စည်း
 သက်ထားသော ဇာတာတဒ္ဓိတ်ဟု ပြ၏၊ ရှေးဥျားစွာ “ သိက္ခိတဗ္ဗာတိ သိက္ခာယော-
 ကျင့်ထိုက်သော သီလ သမာဓိ ပညာတို့ ” ဟု ပြပါ၊ “ သိက္ခာသု + ဇာတာ သေက္ခာ =
 သိက္ခာ ၃ ပါးတို့၌ ဖြစ် ” ဟူသည် သိက္ခာ ၃ ပါးတွင် ပါဝင်ခြင်းတည်း၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတွင်
 သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာသင်္ကပ္ပသည် အဓိပညာသိက္ခာတည်း၊ သမ္မာဝါစာ ကမ္မန္တ အာဇီဝသည်
 အဓိသီလ သိက္ခာတည်း၊ သမ္မာဝါယာမ သတ်သမာဓိသည် အဓိစိတ္တ သိက္ခာတည်း၊
 ဤသို့ အသီးအသီး ပါဝင်ရကား ထိုမဂ္ဂင်နှင့် ယှဉ်သော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်- အောက်ဖိုလ်
 စိတ္တုပ္ပါဒ်များလည်း ထိုသိက္ခာတို့၌ ပါဝင်ကြရသည်။

သတ္တန္တံ သေက္ခာနံ ဧတေ။ ။ “ ဣတိပိ ” ဟု ဆိုသောကြောင့် တနည်းပြခြင်း ဟု
 သိသာ၏၊ ဤနည်းဖြင့် “ သေက္ခာနံ + ဧတေ သေက္ခာ ” ဟု ဣဒံအနက်၌ ဣပစ္စည်း
 သက်ထားသော ဣဒံတဒ္ဓိတ်ကို ပြ၏၊ ဆက်ဥျားအံ့— “ သိက္ခာနံ - ကျင့်ခြင်း၊ သိက္ခာ-
 ကျင့်ခြင်း ” ဟု ရှေးဥျားစွာ သိက္ခာကို နာမ်ပုဒ်ဖြစ်အောင် ပြုပြီးလျှင် “ သိက္ခာ + သီလံ +
 ဧတေသံတိ သေက္ခာ ” ဟု (သိက္ခာဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင် ဣပစ္စည်းသက်သော)
 တသီလတဒ္ဓိတ် ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ဖြစ်စေ၊ သိက္ခာဓာတ်နောင် ဣပစ္စည်းဖြင့် “ သိက္ခာနံ သီလံ
 ဧတေသံတိ သေက္ခာ ” ဟု တသီလကိတ်ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ဖြစ်စေ “ သေက္ခာ ” အရ အရိယာ
 ပုဂ္ဂိုလ် ၇ ယောက်ကို ကောက်ရသည်။ [တသီလကိတ်ရှိသကဲ့သို့ တသီလတဒ္ဓိတ်လည်း
 ရှိသည်။ “ သိက္ခာနသီလာတိ ဧတေန တသီလတဒ္ဓိတံဝါ တသီလကိတံဝါ ဒသေ
 တိ ” - မဇ၊] ထို့နောက်မှ “ သေက္ခာနံ + ဧတေတိ သေက္ခာ ” ဟု ဣဒံတဒ္ဓိတ် ဆင့်ရသည်။

သယမေဝ သိက္ခန္တိ။ ။ သယမေဝ၌ ဝေဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကို ကန့်သည်၊ အရဟတ္တဖိုလ်
 မရောက်သေးသမျှ မပြီးဆုံးသေးသော သိက္ခာဖြစ်ရကား သေက္ခာတရားတည်းဟူသော
 မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ပင် ကျင့်တတ်သော (ကျင့်လေ့ရှိသော) တရားများ ဖြစ်သောကြောင့်
 သေက္ခာအမည်ရကြသည်-ဟုလို၊ “ သိက္ခန္တိ ” ဟု ဆိုသော်လည်း “ သိက္ခန္တိတိ သေက္ခာ ”
 ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုရမည် မဟုတ်၊ ထိုသို့ပြုလျှင် သိက္ခာဓာတ်၊ အပစ္စည်းဖြစ်၍ “ သေက္ခာ ” ဟု မပြီး
 နိုင်၊ “ သိက္ခန္တိ-ကျင့်တတ် ” ဆိုသဖြင့် သေက္ခာတရားများ၏ ကျင့်တတ်ကြောင်း ကျင့်လေ့

ဥပရိ - အထက်၌၊ သိက္ခိတဗ္ဗာဘာဝတော - ကျင့်ဘွယ်၏ မရှိခြင်းကြောင့်၊ သေက္ခာ-သေက္ခတို့သည်၊ န-မဟုတ်ကုန်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အသေက္ခာ-တို့မည်၏၊ ဝါ-တနည်း၊ ဝုခိပ္ပတ္တာ-တိုးပွားခြင်းသို့ ရောက်ပြီးကုန်သော၊ သေက္ခာ-သေက္ခတို့ တည်း၊ ဣတိပိ-ကြောင့်လည်း၊ အသေက္ခာ-တို့မည်၏၊ ဧတံ-ဤအသေက္ခဟူသော

x x x x o + x x

ရှိကြောင်းကိုသာ ပြသော စကားဖြစ်သည်။ ဝိပျိဟ်ကိုကား “သိက္ခာ ဧတေသံ သီလန္တိ သေက္ခာ” ဟု တသီလတဒ္ဓိတ်ပြုရမည် - ဟု ဇီကာဆိုသည်။ သိက္ခာဟူသော နာမ်ပုဒ် နောင် ဣပစ္စည်းသက်၍ “သေက္ခာ” ဟု ပြီးစေ။

ဇီကာ။ ။ ယေ ဟိ ဓမ္မာ သိက္ခန္တိ၊ တေ သိက္ခနသီလာ ဟောန္တိ၊ အက္ခရတ္ထော ပန ပေ၊ သေက္ခာတိ။ [မြန်မာစကား၌လည်း “တတ်” ဟူသော အသုံးအနှုန်းသည် တချို့ နေရာ၌ “ပြုတတ်၊ လုပ်တတ်” ဟူသော ကတ္တုသတ္တိကို ပြစ်၊ တချို့နေရာ၌ကား အလေ့ အကျင့်ကို ပြစ်၊ “ဒိသူကတော့ မရှိဆင်းရဲတဲ့သူမှ ပေးတတ်တယ်” ဟု ဆိုရာ၌ “မရှိ ဆင်းရဲသူများအား ပေးလေ့ရှိတယ်” ဟူသော တသီလအနက်ကို ပြသကဲ့သို့တည်း။]

ဥပရိ၊ ပေ၊ အသေက္ခာ။ ။ “ယတ္ထ အာသင်္ကာ၊ တတ္ထ ပဋိသေဓေ ကာတဗ္ဗော = ယုံမှားဘွယ် ရှိရာ၌သာ (န-အ) ဟူသော ပဋိသေဓဖြင့် တားမြစ်ထိုက်၏” ဟူသော ပရိဘာသာနှင့် အညီ , အရဟတ္တဖိုလ်ဖြစ်သော သီလသမာဓိ ပညာ သိက္ခာ ၃ ပါးတို့ သည် “တီသု သိက္ခာသု ဇာတာ” ဟူသော ဝစနတ္ထ, “သေက္ခဿ - ကျင့်လေ့ရှိသော ရဟန္တာ၏ + ဧတေ” ဟူသော ဝစနတ္ထ, “သိက္ခာ + သီလံ ဧတေသံ” ဟူသော ဝစနတ္ထ တို့နှင့် ညီနေသောကြောင့် “သေက္ခအမည်ရကြလေသလော” ဟု တွေးတော ယုံမှား ဘွယ် ရှိရကား “န + သေက္ခာ” ဟု ပဋိသေဓပြုရသည်။

ဝုခိပ္ပတ္တာဝါ ။ ။ ရှေ့နည်းဖြင့် နသဒ္ဓါ၏ ပဋိသေဓ အနက်ဟောပုံကို ပြပြီး၍ နသဒ္ဓါ၏ ဝုခိအနက်ဟောပုံကို ပြလိုသောကြောင့် “ဝုခိပ္ပတ္တာဝါ” ဟု မိန့်သည်။ လူတို့၌ တဘဝအတွက် ကြီးသင့်သမျှ အကြီးဆုံး အရွယ်ကို “ဝယဝုခိ” ဟု ခေါ်၏။ [“ဇိဇ္ဈော ဝုဗ္ဗေ” အဖွင့်များကို ကြည့်ပါ။] ထို့အတူ သေက္ခတရား ၇ ပါးတွင်လည်း အကြီးဆုံး ဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်ကို “အသေက္ခ” ဟု ခေါ်၏။ သို့သော် ထိုအရဟတ္တမဂ်နှင့် ဖျာန် အင်္ဂါယှဉ်ပုံခြင်း စသည်အားဖြင့် တူသောကြောင့် သဒိသူပစာရအားဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ် ကိုသာ “အသေက္ခ” ဟု ခေါ်ရသည်။

မှန်၏-အရဟတ္တမဂ်နှင့် အရဟတ္တဖိုလ်တွင် အရဟတ္တမဂ်က ပရိညာစသော ကိစ္စကို ပြုနိုင်ခြင်း , အကျိုးပေးတတ်သော ဝိပါကဓမ္မဖြစ်ခြင်းသာ ထူး၏။ ဖျာန်အင်္ဂါ ယှဉ်ပုံ စသည်ချင်းကား ပဌမဖျာန် အရဟတ္တမဂ်, ပဌမဖျာန် အရဟတ္တဖိုလ်စသည်ဖြင့် မထူးကြ ချေ။ ဤစကားအရ အရဟတ္တမဂ်နှင့် အသေက္ခချင်း တူသောကြောင့် သဒိသူပစာရ အားဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်ကို အသေက္ခခေါ်ရကြောင်း သိပါ။

ထို့ပြင်-ကုသိုလ်၌ ယှဉ်သော သုခထက် ဝိပါက၌ ယှဉ်သော သုခသည် သာ၍ ငြိမ်သက် သော သန္တတရား ဖြစ်သည့်အတွက် သာ၍ မွန်မြတ်၏။ ထို့ကြောင့် အရဟတ္တဖိုလ်တရား တို့သည် အရဟတ္တမဂ်ထက်ပင် ကြီးပွားခြင်းသို့ ရောက်ကြ၏။ [ဤစကားဖြင့် အတိသယ နည်းကို ပြသည်။] ဤသို့ သဒိသူပစာရအားဖြင့် ၎င်း , အတိသယနည်းအားဖြင့် ၎င်း အရဟတ္တဖိုလ်တရားတို့ကိုသာ “အသေက္ခ” ဟု ခေါ်ရသည်။

သဒ္ဓါသည်။ အရဟတ္တဖလခံမ္ဗာနံ - အရဟတ္တဖိုလ် တရားတို့ကို၊ အဓိဝစနံ-
ဟောသော သဒ္ဓါတည်း။ တတိယပဒံ-နေဝသေက္ခာ နာသေက္ခာ ဓမ္မာဟူသော
တတိယပုဒ်ကို၊ ဥဘယပဋိက္ခေပေန - ရှေး ၂ ပုဒ်သည် ဟောအင်သော တရား
၂ ပါးစုံကို ပယ်ခြင်းဖြင့်၊(ဘဂဝတာ)ဝုတ္တံ။

ပရိတ္တတ္ထိကေ - ဌ။ (အတ္ထော ဝေဝေဒိတဗျော၊) သမန္တတော - ပတ်ဝန်း
ကျင်၌၊ (ပတ်ဝန်းကျင်က၊) ခဏ္ဍိတတ္တာ-ပိုင်းဖြတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊
(ပရိတ္တန္တိ ဝုစ္စတိဌ္ဍိစပ်။) ပရိတ္တံ ဂေါမယပိဏ္ဏန္တိ အာဒိသုဝိယ-ပရိတ္တံ ဂေါမယ
ပိဏ္ဏံ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌ကဲ့သို့၊ အပ္ပမတ္တကံ - နည်းသော အတိုင်းအရှည်
ရှိသော အရာဝတ္ထုကို၊ ပရိတ္တန္တိ - ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ဆိုအပ်၏။ [ပရိတ္တံ - သေးငယ်
သော၊ ဂေါမယပိဏ္ဏံ - နွားချေးခဲကို၊ “ပါဏိနာ ဂဟေတွာ”၌စပ်၊ ခန္ဓသံယုတ်၊
ဂေါမယပိဏ္ဏသုတ်။] ဣမေပိ- ဤ ကာမာဝစရတရားတို့သည်လည်း၊ (ပရိတ္တာ
ဌ္ဍိစပ်။) အပ္ပါနဘာဝတာယ - နည်းသော အာနဘော် ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်
ကြောင့်၊ ပရိတ္တံဝိယ - သေးငယ်သောအရာဝတ္ထုနှင့် တူ၏။ ဣတိ- ကြောင့်၊ ပရိ
တ္တာ-တို့မည်၏။ ဧတံ-ဤ ပရိတ္တဟူသောသဒ္ဓါသည်၊ ကာမာဝစရဓမ္မာနံ-ကာမာ
ဝစရ တရားတို့ကို၊ အဓိဝစနံ-ဟောသောသဒ္ဓါတည်း။

x x x + x + x x

အရဟတ္တ၊ ပေ၊ အဓိဝစနံ ။ ။ ပြခဲ့သော ဝိဂ္ဂဟ ၂ မျိုးတွင် ပဋိသေခံအနက်ကို
ယူရာ၌ သေက္ခမဟုတ်ကြသော လောကီကုသိုလ် အဗျာကတနှင့် နိဗ္ဗာန်တရားတို့လည်း
“အသေက္ခ”မည်လေသလား ဟု ယုံမှားတွယ်ရှိရကား “အရဟတ္တ၊ ပေ၊ အဓိဝစနံ”ဟု
မိန့်သည်။ အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေသျှပစာရအားဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်ကိုသာ အသေက္ခသဒ္ဓါက
ဟောသည်-ဟူလို၊ ဒုတိယနည်း၌ကား အရဟတ္တမဂ်နှင့် တူသောကြောင့် သဒ္ဓိသုပစာရ
အားဖြင့်၎င်း ၊ အတိသယနည်းအားဖြင့်၎င်း အရဟတ္တဖိုလ်ကိုသာ အသေက္ခသဒ္ဓါက
ဟောသည်ဟု ဆိုလိုသည်။

သမန္တတော ခဏ္ဍိတတ္တာ။ ။ ဤဟိတ်ကား ပရိတ္တအမည် ရခြင်း၏အကြောင်းကို
ပြသော (နာမလာဘ) ဟိတ်တည်း။ ပရိတ္တ၌ “ပရိ+အတ္တ”ဟု ခွဲ၊ ပရိကို သမန္တ အနက်
ဟောဟု သိစေလို၍ “သမန္တတော”ဟု ဖွင့်သည်။ [“သမန္တတော-မှ”ဟု မပေးနှင့်၊
အပါဒါန်အနက် မရနိုင်။] အတ္တ၌ အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ ဒါ၏ အာကို ချေ၊ ဒကို
တပြု၍ “အတ္တ”ဟု ဖြစ်၏။ ထို့နောက် “သံယောဂေ ပရေ ရဿတ္တံ”အရ ရဿပြု၍
“အတ္တ”ဟု ဖြစ်သည်။ ထို ဒါဓာတ်သည် “ဒါ-အဝခဏ္ဏန”ဟူသော ဇာတ်ကျမ်းနှင့်
အညီ အဝခဏ္ဏန (ခဏ္ဏန) အနက်ဟောဟု သိစေလို၍ အတ္တကို “ခဏ္ဍိတ”ဟု ဖွင့်သည်။
အာဒိသတေ (ခဏ္ဍိယတေ) တံ အတ္တံ၊ သမန္တတော+အတ္တံ ပရိတ္တံ။

ဆက်ဥပုဒ်အံ— နွားချေးခဲကလေးသည် အပိုင်းအခြားမရှိအောင် ကြီးကျယ်သည်
မဟုတ်ဘဲ ပတ်ဝန်းကျင်၌ အပိုင်းအခြားရှိသောကြောင့် သေးငယ်ရကား ပရိတ္တမည်၏။
ဤ ကာမာဝစရ နာမ်ရုပ်တရားများလည်း မဟာဂုဏ်တရားတို့ကဲ့သို့ ကိလေသာတို့ကို မခွါ
နိုင်ခြင်း၊ ကြီးကျယ်သောအကျိုးကို မပေးနိုင်ခြင်း၊ ဖျာန်ဇောအစဉ်ကဲ့သို့ ကြာရှည်စွာ

ကိလေသဝိက္ခမ္ဘန သမတ္တတယ-ကိလေသာကိုပယ်ခွါခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဝိပုလဖလတယ-ကြီးကျယ် ပြန့်ပြောသောအကျိုး ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဒီဃသန္တာန တာယစ - ရှည်သောအစဉ် ရှိသည်၏အဖြစ် ကြောင့်၎င်း၊ မဟန္တဘာဝံ - ကြီးကျယ်သည်၏အဖြစ်သို့၊ ဂတာ- ရောက်သော တရားတို့တည်း၊ (ဣတိ-ကြောင့်၊ မဟဂ္ဂတာ-မဟဂ္ဂတတို့ မည်၏၊) ဝါ-တနည်း၊ မဟန္တဟိ-မြင့်မြတ်ကုန်သော၊ ဥဠာရစ္ဆန္ဒဝီရိယ စိတ္တပညေဟိ- မွန်မြတ်သော ဆန္ဒ ဝီရိယ စိတ္တ ပညာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ [မဟန္တဟိကို ထပ်ဖွင့်သည်၊] ဂတာ ပဋိပန္နာ-ရောက်အပ်သောတရားတို့တည်း၊ ဣတိပိ-ကြောင့်လည်း၊ မဟဂ္ဂတာ-တို့မည်၏။ [“မဟန္တတ္ထံ+ဂတာ မဟဂ္ဂတာ၊ မဟန္တဟိ+ဂတာ မဟဂ္ဂတာ” ဟု ပြု၊ မဟန္တ၌ နှစ်ကို ချေထားသည်။]

ပမာဏကရာ-နှိုင်းယှဉ် တိုင်းတာမှုကိုပြုတတ်ကုန်သော၊ ရာဂါဒယော- ရာဂ အစရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာ- တို့သည်၊ ပမာဏံနာမ - ပမာဏမည်၏၊ ဧတေသံ- ဤ လောကုတ္တရာ တရားတို့၏၊ အာရမဏတောဝါ - အာရုံအားဖြင့်၎င်း၊ (အာရုံ

x x x x x x x

မတည်နိုင်ခြင်းကြောင့် တန်ခိုးအာနုဘော် သေးငယ်ရကား ပရိတ္တ နွားချေးနှင့်တူသော ကြောင့် ပရိတ္တအမည် ရကြသည်။ “ ပရိတ္တံဝိယာတိ ပရိတ္တာ ” ဟု ပြု။ [စာအုပ်တို့၌ “ပရိတ္တာဝိယာတိ ပရိတ္တာ” ဟု တွေ့ရ၏၊ ရှေ့၌ “ပရိတ္တံ ” ဟု ပြခဲ့သောကြောင့် “ပရိတ္တံ ဝိယာတိ ပရိတ္တာ” ဟု ရှိသင့်သည်၊ ဥပမာန ဥပမေယျတို့ လိန်ဝှစ်ပြားကောင်း၏။]

ကာမာပေ၊ အဓိဝစနံ။ ။ မဟဂ္ဂုတ်တရားတို့လည်း လောကုတ္တရာတရား တို့ကို ထောက်လျှင် ကိလေသာတို့ကို သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် မပယ်နိုင်သောကြောင့် သေး ငယ်ရကား “ပရိတ္တ မည်လေသလား” ဟု ယုံမှားဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ကာမာပေ၊ ဝစနံ” ဟု မိန့်သည်၊ အထင်ရူဠိ၊ ဧကဒေယျူပစာပင်တည်း။

ကိလေသ၊ ပေ၊ သန္တာနတာယ။ ။ ကုသိုလ်အတွက် ဤဟိတ် ၃ ပါးလုံး သင့်၏၊ ဝိပင်္ဂါ ကြိယာအတွက်ကား “ဒီဃသန္တာနတာယ” ဟုသော ဟိတ်သာ သင့်၏-ဟု ဋီကာဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤဟိတ် ၃ ပါး၌ ယထာလာဘယောဇနာနည်း ဟု မှတ်ပါ၊ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်တို့သည် ကိလေသာတို့ကို ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်ဖြင့် ခွါနိုင်ကြ၏၊ အသင်္ချေယျ ကပ်မှစ၍ ကမ္ဘာပေါင်း များစွာကြာအောင် အကျိုးပေးနိုင်သောကြောင့် ကြီးကျယ် ပြန့်ပြောသော အကျိုးလည်း ရှိကြ၏၊ ဈာန်ဝင်စားသောအားဖြင့် ကြာရှည်စွာ အစဉ် သန္တာန်လည်း ရှိကြသည်၊ ဝိပင်္ဂါတို့ကား အကျိုးအစဉ် (ကမ္ဘာပေါင်း များစွာကြာ အောင်) ရှည်သောကြောင့် ဒီဃသန္တာနဖြစ်ကြ၏၊ ကြိယာတို့မှာ ရဟန္တာများ၏ ဈာန် သမာပတ် ဝင်စားသောအခါတို့၌ ကြာရှည်သော အစဉ်ဖြစ်သေးကြောင့် ဒီဃသန္တာန ဖြစ်ကြသည်။

ပမာဏကရာ။ ။ ပပုဗ္ဗ+မာဓာတ်သည် နှိုင်းယှဉ် (တိုင်းတာ) ခြင်း အနက်၊ ပိုင်းဖြတ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ပမာဏကရာဖြင့် “ ပဓိနန္ဒိတိပမာဏာ- နှိုင်းယှဉ် တိုင်းတာတတ်သော ရာဂအစရှိသော တရားတို့ ” ဟု ပြ၏၊ လောက၌ “ လူကြီး လူ

ပြုသောအားဖြင့်၎င်း၊) သမ္ပယောဂတောဝါ - ယှဉ်ဘက်အားဖြင့်၎င်း၊ ပမာဏံ-
 နှိုင်းယှဉ် တိုင်းတာတတ်သော ရာဂအစရှိသောတရားသည်၊ နတ္ထိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊
 (ထိုသို့ နှိုင်းယှဉ်တိုင်းတာတတ်သောရာဂ အစရှိသောတရားမရှိကုန်သည်၏အဖြစ်
 ကြောင့်၊) (တေ ဓမ္မာ-ထို လောကုတ္တရာတရားတို့သည်၊) အပ္ပမာဏာ-တို့မည်၏၊
 ပမာဏဿ-နှိုင်းယှဉ် တိုင်းတာတတ်သောရာဂ အစရှိသောတရား၏၊ ပဋိပက္ခာ-
 ဆန့်ကျင်ဘက်တို့တည်း၊ ဣတိစ-ထို့ ကြောင့်လည်း၊ အပ္ပမာဏာ-တို့မည်၏။

ပရိတ္တာရမဏတ္တိကေ-၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗျော၊) ဧတေသံ- ဤတရား
 တို့၏၊ ပရိတ္တာ-ပရိတ္တတရားတို့ဟူသော၊ အာရမဏံ-အာရုံသည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ-
 ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပရိတ္တတရားဟူသော အာရုံရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တေ-
 ထိုတရားတို့သည်၊) ပရိတ္တာရမဏာ-တို့မည်၏။ [“ ပရိတ္တံ + အာရမဏံ ” ဟု
 စာအုပ်များ၌ရှိသော်လည်း “ ပရိတ္တ ” အရ ရှေ့တိုက်က ပရိတ္တတရားတို့ကို ယူရမည်
 ဖြစ်သောကြောင့် “ ပရိတ္တာ + အာရမဏံ ” ဟု ရှိသင့်၏၊ ဝိသေသန ဝိသေသျှ
 လိနိဂုဏ်ပြားနိုင်၏။] သေသပဒဒ္ဒယေဝိ- ပရိတ္တာရမဏာမှကြွင်းသော မဟဂ္ဂတာ
 ရမဏာ အပ္ပမာဏာရမဏာ ဟူသော ပုဒ် ၂ ပါး အပေါင်း၌လည်း၊ ဒေဝဝ
 နယော- ဤနည်းပင်တည်း။

ဟိနတ္တိကေ-၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗျော၊) ဟိနာတိ - ကား၊ လာမကာ-
 ယုတ်ညံ့ကုန်သော၊ အကုသလာ - အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ - တို့တည်း၊
 ဟိနပဏီတာနံ- ယုတ်ညံ့သောတရား မြတ်သောတရားတို့၏၊ မဇ္ဈေ - ၌၊ ဘဝါ-
 ဖြစ်သော တရားတို့တည်း၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဟိနပဏီတ တရားတို့၏
 အလယ်၌ ဖြစ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) မဇ္ဈိမာ- မဇ္ဈိမတို့မည်၏။ [“ မဇ္ဈေ +
 ဘဝါ ” ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဘဝအနက်၌ ဣမပစ္စည်းသက်၊] အဝသေသာ-ဟိန

x x x x x x x x

ကောင်း ” ဟု အထင်ခံရသူသည် ရာဂအတွက် တစုံတခုကို ပြုမိသောအခါ “ ငါတို့
 ထင်သလောက် မမြင့်မြတ်သေးပါ၊ ဤ အခြေအနေလောက်သာ ရှိသေး၏ ” ဟု၎င်း၊
 “ အရိယာသူတော်စင် ” ဟု အထင်ခံရသူသည် လောဘ ဒေါသအတွက် ဣဿာမစ္ဆရိယ
 အတွက် အပြောမှား အပြုမှားသောအခါ “ အရိယာမဟုတ်သေးပါ၊ ပုထုဇဉ်သာ ဖြစ်ပါ
 သေးသည် ” ဟု၎င်း သိကြရသည်၊ ထို့ကြောင့် ရာဂ စသော တရားတို့ကို “ နှိုင်းယှဉ်
 တိုင်းတာတတ်သောတရား ” ဟု ဆိုရသည်။

အပ္ပမာဏာ။ ။ လောကုတ္တရာတရားကို ထို ရာဂစသောတရားတို့က မယှဉ်နိုင်၊
 အာရုံလည်း မပြုနိုင်၊ ထို့ကြောင့် “ နတ္ထိ + ပမာဏံ + ဧတေသံ ” အရ လောကုတ္တရာ
 တရားတို့သည် အပ္ပမာဏ အမည်ရကြ၏၊ (တနည်း) ထို ရာဂစသော ပမာဏတရား
 တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောင်းပြန်ဖြစ်သောကြောင့်လည်း အပ္ပမာဏ မည်၏။ [ပဌမ
 နည်း၌ (အ) သည် အဘာဝအနက်ဟော၊ ဒုတိယနည်း၌ ဝိရဒ္ဓ (ပဋိပက္ခ) အနက်
 ဟောတည်း။]

ပဏီတတရားတို့မှ ကြွင်းကုန်သော၊ တေဘူမကာ - ဘုံ ၃ ပါး၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ-တို့တည်း။ [ဟိန် အကုသိုလ်မှ ကြွင်းကုန်သော တေဘူမက ကုသိုလ်ဝိပါက် ကြိယာ ရုပ်တရားတို့ကို မဇ္ဈိမာအရ ကောက်ပါ-ဟူလို။] ဥတ္တမဋ္ဌေန-မြတ်သည် ၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၎င်း၊ အတပ္ပကဋ္ဌေနစ - တင်းမတ်မိ အားမရ စေနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၎င်း၊ ပဏီတာ-မွန်မြတ်ကုန်သော၊ လောကုတ္တရာ-လောကုတ္တရာဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ-တို့တည်း။

မိစ္ဆတ္တတ္တိကေ-၌၊ (အတ္ထော ဝေ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ မာတုဃာတာဒယော- အဓိကို သတ်မှုအစရှိသော တရားတို့သည်၊ မိစ္ဆတ္တာ၌စပ်၊) မေ - ငါ၏၊ ဟိတ သုခါဝဟာ-စီးပွားချမ်းသာကို ဆောင်နိုင်ကုန်သည်၊ ဘဝိဿန္တိ-ဖြစ်ကုန်လတံ့၊ ဣတိ ဝေ-သို့၊ အာသိသိတာ-တောင့်တအပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာပိ-ဖြစ်ပါကုန် သော်လည်း၊) တထာ-ထို တောင့်တအပ်သည့် အတိုင်း၊ အဘာဝတော-မဖြစ် ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ အသုဘာဒိသုယေဝ - အသုဘအစရှိသော ခန္ဓာ ၅ ပါးတို့၌ပင်၊ သုဘန္တိအာဒိ ဝိပရိတပ္ပဝတ္တိတောစ - သုဘ အစရှိသော ပြောင်းပြန်အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ မိစ္ဆာသဘာဝါ - မှားယွင်းသော သဘောရှိကုန်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ မိစ္ဆတ္တာ-တို့မည်၏။

x x x x x x x x x

ပဏီတာ။ ။ ပကဋ္ဌ-မြတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ နိတာ-ဆောင်အပ်သော တရား တို့တည်း၊ ပဏီတာ-တို့၊ “ဘဒ္ဒကြောင့် ပဏီတအမည် ရကြသနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိ သောကြောင့် “ ဥတ္တမဋ္ဌေန အတပ္ပကဋ္ဌေနစ ” ဟု မိန့်သည်၊ လောကီတရားတို့တွင် မြင့်မြတ်သည် ဟု ဆိုအပ်သော မဟဂ္ဂုတ်တရားတို့ထက်ပင် လောကုတ္တရာ တရားတို့က မြင့်မြတ်၍ ဥတ္တမဋ္ဌ (အမြတ်ဆုံး) ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ စား၍ မစေနိုင် အားမရ စေနိုင်သော ပဏီတအာဟာရတို့ကဲ့သို့ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် ဟူသော လောကုတ္တရာ တရား အားလုံးတို့သည်ပင် ပစ္စဝေက္ခဏာ ဝိထိဖြင့် တနေကုန် ဆင်ခြင်၍ ကြည့်သော်လည်း အားမရစေနိုင်လောက်အောင် မွန်မြတ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဖိုလ်တရားတို့ကား တနေ ကုန် သမာပတ်ဝင်စားနေသော်လည်း အားမရစေနိုင်လောက်အောင် မွန်မြတ်သော ကြောင့်၎င်း ပဏီတအမည် ရကြသည်၊ တပေန္တိတိ တပ္ပကာ-တင်းတိမ်အားရစေတတ် သော တရားတို့၊ န + တပ္ပကာ အတပ္ပကာ။

မိစ္ဆတ္တာ ။ ။ “ မိစ္ဆာ+အတ္တာ ” ဟု ခွဲ၊ အတ္တသဒ္ဒါသည် သဘာဝအနက်ဟော တည်း၊ မိစ္ဆာကို “ မုသာ ” ဟု ဋီကာဖွင့်၏၊ “ မိစ္ဆာ+အတ္တာ ယေသံတိ မိစ္ဆတ္တာ ” ဟုပြု၊ မာတုဃာတ (အဓိသတ်မှု) စသော ကံကို ပြုသူ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူရှိသူတို့သည် “ ဒီအမေ သေမှ ငါအမွေရ၍ ချမ်းသာမည်၊ ဒီလိုယူမှ ငါ့မှာ ဟိတသုခဖြစ်မည် ” ဤသို့စသည်ဖြင့် မိမိ၏ ဟိတသုခအတွက် မြှော်လင့်ချက်ရှိသောကြောင့်သာ ထိုကံကို ပြု၍၊ ထိုအယူကို ယူကြသည်၊ သို့သော် ကံပြုမိသောအခါ ထိုအယူကို ယူပြီးသောအခါတို့၌ကား အဖမ်း အဆီးခံရခြင်း၊ နောင်တ တဖန် ပူပန်ရခြင်း၊ ထိုကံနှင့် မိစ္ဆာအယူကြောင့် အဝီစိ၌ ကျရ ခြင်းတို့ကြောင့် မြှော်လင့်ချက်မကိုက်ဘဲ ရှိရကား မှားယွင်းသော သဘော ရှိကြလေ

ဝိပါကဒါနေ-အကျိုးပေးခြင်းသည်၊ သတိ-သော်၊ ခန္ဓဘေဒါနန္တရမေဝ-ခန္ဓာ၏ ပျက်စီးခြင်းဟူသော စုတိ၏ အခြားမဲ့သွသာလျှင်၊ ဝိပါကဒါနတော-အကျိုးကို ပေးခြင်းကြောင့်၊ နိယတာ- နိယတတို့ မည်၏၊ မိစ္ဆတ္တာစ-မှားယွင်းသောသဘော ရှိသော တရားတို့လည်း ဟုတ်၏၊ တေ-ထိုမှားယွင်းသော သဘောရှိသောတရားတို့ ဟူသည်၊ နိယတာစ - နိယတမည်သော တရားတို့လည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ - ထို ၂ ပါးသောသတ္တိကြောင့်၊ မိစ္ဆတ္တနိယတာ-တို့မည်၏။

* * * * *

သည်၊ အသုဘစသော ခန္ဓာ ၅ ပါးအပေါ်၌ သုဘစသော စွဲလမ်းမှုက အားကြီးသော ကြောင့်လည်း ထိုကံ ထိုအယူကို ပြုကြ ယူကြ၏။ သို့သော် ထိုထင်မှတ် စွဲလမ်းသည့် အတိုင်း သုဘစသည် မဟုတ်ဘဲ အသုဘစသောအားဖြင့် ပြောင်းပြန် ဖြစ်နေရကား မှားယွင်းသော သဘောရှိကြသည်ပင်၊ ထို့ကြောင့် မာတုဃာတစသော အာနန္တရိယကံ ၅ ပါး၊ နိယတမိစ္ဆာ ဒိဋ္ဌိစသော တရားတို့ကို “မိစ္ဆတ္တ”ဟု ခေါ်ရသည်။

နိယတာ။ ။ ထိုကံတို့သည် အကျိုးပေးရလျှင် စုတိ၏အခြားမဲ့ ကာလ၌ ကေန် ပေးသောကြောင့် နိယတအမည် ရကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် “နိယမန္တိ - မြကြကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ နိယတာ - နိယတတို့ မည်၏။ မိစ္ဆတ္တာစ+ တေ+ နိယတာစာတိ မိစ္ဆတ္တနိယတာ”ဟု ပြု။ [“ဝိပါကဒါနတော”သည် နိယတအမည်ရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသော နာမလာဘဟိတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “အကျိုးပေးခြင်းအားဖြင့်”ဟု ဝိသေသန မပေးရ။]

ဝိပါကဒါနေ သတိ။ ။ ဤစကားသည် “အကယ်၍ အကျိုးပေးရလျှင်”ဟူသော ပရိကပ္ပာကားတည်း၊ မာတုဃာတ ပိတုဃာတစသော အာနန္တရိယကံ အများပြုမိလျှင် အားကြီးသော ကံတခုသည် အဝိစိန္တ အကျိုးပေး၏။ အခြားကံများကား ထိုအကျိုး ပေးသော ကံ၏ အထောက်အပံ့မျှသာ ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးတော့၊ ဤသို့ အားကြီးသော ကံတခုက အကျိုးပေးသောအခါ အခြားကံများအတွက် အကျိုးပေး ခွင့် မရှိတော့ရကား “ဝိပါကဒါနေ သတိ-အကျိုးပေးရသည်ရှိသော်” ဟု ပရိကပ္ပ စကားကို ဆိုသည်။ [အာနန္တရိယကံတို့တွင် “မည်သည့်ကံက အားကြီး၏”ဟူသော ခွဲခြားချက်ကိုကား ဂရုက ကံအဖွင့်များ၌ ရှုပါလေ၊ သင်္ဂြိုဟ် ဘာသာဋီကာ၌လည်း ပြထားသည်။]

ခန္ဓဘေဒါနန္တရမေဝ။ ။ “ခန္ဓာ၏ ပျက်ခြင်း” ဟူသည် မရဏဟူသော စုတိ ခြင်းတည်း၊ ထိုစုတိ၏ အခြားမဲ့ကာလ ဟူသော နောက်ဘဝ ပဋိသန္ဓေခဏ၌ပင် အကျိုးပေးသည်၊ သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏဝေဖြင့် ခန္ဓဘေဒါနန္တရကာလ၏ နိယတဖြစ် ကြောင်းကို ပြသည်၊ ကာလ၏နိယတအမည်ကို အာနန္တရိယကံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၌ တင်စား၍ ထို တရားတို့ကိုလည်း ငှာနူာစာရအားဖြင့် နိယတဟု ခေါ်သည်။ [“ခန္ဓဘေဒါနန္တရ မေဝ ဝိပါကဒါနတော” ကို ထောက်၍ အဋ္ဌကထာ ဆရာသည် “အကျိုးပေးရာ ကာလ၏ မြို့ကို အကြောင်းပြု၍ နိယတခေါ်သည်” ဟု ပြ၏။ ဋီကာဆရာကား ဤ စကားကိုပယ်၍ မြို့သော အကျိုးပေးခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် နိယတခေါ်ကြောင်း ကို ပြသည်။]

ဝုတ္တဝိပရိတေန- ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်၏ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော၊ အတ္ထေန- အနက်ကြောင့်၊ သမ္မာသဘာဝါ- မှန်ကန်သော သဘောရှိသော တရားတို့တည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သမ္မတ္တာ- တို့မည်၏၊ သမ္မတ္တာစ - မှန်ကန်သော သဘောရှိသော တရားတို့လည်း ဟုတ်၏၊ တေ-ထိုမှန်ကန်သောသဘောရှိသော တရားတို့ဟူသည်၊ အနန္တရမေဝ-မိမိ၏အခြားမဲ့၌ပင်၊ ဖလဒါနနိယမေန-အကျိုးပေးခြင်း၏ မြဲခြင်းကြောင့်၊ နိယတာစ-နိယတတို့လည်း၊ ဟောန္တိ-ဟုတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ထို ၂ ပါးသော သတ္တိကြောင့်၊ သမ္မတ္တနိယတာ - တို့မည်၏၊ ဥဘယထာပိ - ၂ ပါးစုံသော အခြင်းအရာကြောင့်လည်း၊ နိယတာ- မြဲသောတရားတို့သည်၊ န- မဟုတ်ကုန်၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ အနိယတာ - တို့မည်၏။ [ဤ တိက်ပုဒ်တို့၏ အရကောက်ကို မာတိကာအကောက်၌ ကြည့်ပါ။]

မဂ္ဂါရမဏတ္တိကေ-၌၊(အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ယော သဘာဝေါ-သည်၊) နိဗ္ဗာနံ-ကို၊ မဂ္ဂတိ ဂဝေသတိ-ရှာမှီးတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ နိဗ္ဗာန်ကို ရှာမှီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (သော သဘာဝေါ - သည်၊ မဂ္ဂေါ - မဂ္ဂမည်၏၊) ဝါ-တနည်း၊(ယောသဘာဝေါ)ကိလေသေ-တို့ကို၊ မာရေန္တာ-သတ်လျက်၊ (နိဗ္ဗာနံ - သို့၊) ဂစ္ဆတိ - သွားတတ်၏၊ ဣတိ - ထိုကြောင့်၊ (ထိုသို့ ကိလေသာတို့ကို သတ်လျက် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (သော သဘာဝေါ)မဂ္ဂေါ-မည်၏၊ ဧတေသံ-ဤတရားတို့၏၊ မဂ္ဂေါ-မဂ်ဟူသော၊ အာရမဏံ-သည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊(တေဓမ္မာ)မဂ္ဂါရမဏာ-တို့မည်၏။

x x x x x x x x

မဂ္ဂါရမဏာ။ ။ “မဂ္ဂ-ဂဝေသနေ” ဟူသော ဓာတ်နက်နှင့်အညီ မဂ္ဂဓာတ်၏ ဂဝေသနအနက်ကို ပြလို၍ “ နိဗ္ဗာနံ မဂ္ဂတိ ဂဝေသတီတိ မဂ္ဂေါ ” ဟု ပဌမဖွင့်၏၊ မဂ္ဂဓာတ်, အပစ္စည်း၊ (တနည်း) မာရေန္တ သဒ္ဓူပပဒ ဂမုဓာတ်, ကိပစ္စည်းဖြင့် “မာရေန္တာ” ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် ရေ+န္တကိုချေ, ဂ ဒွေဘော်လာ၊ သံယုဂ်ကြောင့် မာ၌ ရဿပြု၍ မဂ္ဂပြီးသည်ဟု သိစေလိုသောကြောင့် “ကိလေသေ၊ပေ၊မဂ္ဂေါ” ဟု မိန့်သည်၊ ဤ မဂ္ဂအရသောတာပတ္တိမဂ်စသော မဂ် ၄ ပါးယူ၊ ထိုနောက် အာရမဏံပုဒ်နှင့်တွဲ၊ အရကောက်ကို မာတိကာအကောက်၌ ကြည့်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။ “မာရေန္တာ ဂစ္ဆတီတိ မဂ္ဂေါ ” သည် ဝိဂြိုဟ်အစစ်ဖြစ်ပါလျက် အချို့က ဝိဂြိုဟ်ပြုဟု ယူပြီးလျှင် “ကိလေသေ မာရေတီတိ မော၊ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတီတိ ဂေါ၊ မောစ + သော + ဂေါဓာတိ မဂ္ဂေါ” ဟု ပြုမှ ဝိဂြိုဟ်စစ်ဟု ဆိုလိုကြသတတ်၊ သို့သော် “ ကိလေသာတို့ကို သတ်ဖြတ်တတ် ” အနက်ကိုဟော မောသဒ္ဓါသည် ပိဋကတော်၌ တပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် မရှိနိုင်သောကြောင့် ထိုစကားကို အနှစ်သာရဟု ဆရာတို့ မမှတ်ယူကြပါ၊ မှန်၏၊-ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာ၌ အနက်တခုကို ဟောလျက်ရှိမှသာ တပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် တည်ရှိရသည်၊ ဥပမာ—ကုမ္ဘကာရော၌ ပြုလုပ်တတ်သူကိုဟောသော ကာရသဒ္ဓါ မရှိသောကြောင့် “ကရောတီတိ ကာရော” ဟု ဝိဂ္ဂဟ မပြုနိုင်သကဲ့သို့တည်း။

ဧတေသံ - ဤတရားတို့၏၊ အဋ္ဌဂီကောပိ - ရှစ်ပါးသောအင်္ဂါ ရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ မဂ္ဂေါ- မဂ်ဟူသော၊ ပစ္စယဋ္ဌေန - ပစ္စည်း၏အဖြစ် ဟူသောအနက် ကြောင့်၊ ဟေတု - အကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မဂ် ဟူသော အကြောင်းပစ္စည်း ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) မဂ္ဂဟေတု ကာ-တို့မည်၏၊ ဝါ- တနည်း၊ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ- မဂ်နှင့်ယှဉ်ကုန်သော၊ ဟေတု- အလောဘ အဒေါသဟိတ်တို့တည်း၊ ဝါ-တနည်း၊ မဂ္ဂေ - မဂ်၌၊ (မဂ်ထဲက၊) ဟေတု-အမောဟဟိတ်တည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ မဂ္ဂဟေတု-မဂ္ဂဟေတုတို့မည်၏၊ [မဂ္ဂေ + ဟေတုကို ရုက္ခေ သာခါကဲ့သို့ အပေါင်းအာဓာရ အစိတ်အာဓေယ အဖြစ်ဖြင့်စပ်၊ ရှေး နိဿယ၌ ဘဝါထည့်၍ ပေး၏။] ဧတေသံ - ဤတရားတို့၏၊ တေ - ထို မဂ္ဂဟေတု အမည်ရသော အလောဘ , အဒေါသ , အမောဟဟိတ်

x x x x x x x

အဋ္ဌဂီကောပိ၊ပေ၊ဟေတုကာ။ ။“မဂ္ဂ+ဟေတု”ဟု ခွဲ၊ ပဌမနည်း၌ “မဂ္ဂ”အရ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးလုံး ယူရမည်ဟု သိစေလို၍ “အဋ္ဌဂီကောပိ မဂ္ဂေါ” ဟု မိန့်သည်၊ ဝိသည် အဝယဝသမုစ္စည်း၊ ရှစ်ပါး၏ အစိတ်အစိတ်ကိုလည်း “ မဂ္ဂ ” အရ ယူပါ - ဟုလို၊ “အဋ္ဌဂီကမဂ္ဂ”ဟူသည် သောတာပတ္တိမဂ်စသော မဂ် ၄ ပါး၌ပါသော (မဂ္ဂင်တရား) များတည်း၊ “ဟေတု”အရလည်း ဟိတ်ကိုမယူရ၊မဂ္ဂပစ္စည်းတည်းဟူသော အကြောင်း ကို ယူပါဟု သိစေလို၍ “ပစ္စယဋ္ဌေန ဟေတု ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ဧတေသံကြည့်၍ “မဂ္ဂေါ+ ဟေတု ဧတေသံတိ မဂ္ဂဟေတုကာ”ဟု ပြု၍ “မဂ္ဂ+ပစ္စည်းဟူသော အကြောင်းရှိသော တရားတို့”ဟု အနက်မှတ်ပါ။

ပါဠိတော် ။ ဤ ပဌမနည်းသည် “ အရိယမဂ္ဂသမ္ပိဿ မဂ္ဂင်္ဂါနိ ထပေတွာ တံသမ္ပယုတ္တာ (ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးနှင့်ယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ပေ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၊ ဣမေဓမ္မာ မဂ္ဂဟေတုကာ ” ဟူသော နိက္ခေပကဏ္ဍပဌမနည်းကိုမှီးသော အဖွင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် မူလဋီကာ၌ “နိက္ခေပကဏ္ဍေပိ ဟိ ယေ မဂ္ဂပစ္စယံ လဘန္တိ၊ န ပန သယံ မဂ္ဂ ပစ္စယဘာဝံ ဝစ္ဆန္တိ၊ တေ မဂ္ဂဟေတုကာတိ ဒဿေတံ အရိယမဂ္ဂသမ္ပိဿ မဂ္ဂင်္ဂါနိ ထပေတွာတိ အာဒိဝုတ္တံ”ဟု မိန့်သည်၊ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂင်္ဂါနိ ထပေတွာကိုကြည့်၍ ဤ နည်း၌ မဂ်စိတ် ၄ ပါး , မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ကြည့်သောစေတသိက် ၂၀ ပါးကို “မဂ္ဂဟေတုကာ” အရကောက်ရသည်။

မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာဝါ မဂ္ဂေါ။ ။“မဂ္ဂဟေတုကာ”ဟူသော တပုဒ်လုံး၏ ဝိဂ္ဂဟကို မပြသေးဘဲ “မဂ္ဂဟေတု”ဟူသော အစိတ်ပုဒ်၏အနက်ကို ရှေးဥျားစွာပြလို၍ “မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာဝါ၊ပေ၊ မဂ္ဂဟေတု ” ဟု မိန့်သည်၊ ထိုတွင် “မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ဟေတု”ဖြင့် မဂ္ဂင် ရှစ်ပါးတွင် မပါဝင်ဘဲ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးနှင့်ယှဉ်သော အလောဘ အဒေါသ ဟိတ် ၂ ပါးကို “မဂ္ဂဟေတု”ခေါ်ကြောင်း ပြ၏၊ “မဂ္ဂေ + ဟေတု” ဖြင့်ကား မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး တည်းဟူ သောမဂ်၌ပါဝင်သော သမ္ပာဒိဋ္ဌိ တည်းဟူသော အမောဟဟိတ်ကို “ မဂ္ဂဟေတု ” ခေါ်ကြောင်း ပြသည်၊ ထို့ပြင်- မဂ္ဂဟေတုကိုလည်း “မဂ္ဂဟေတုစ - မဂ်နှင့်ယှဉ်သော အလောဘ အဒေါသဟိတ်တို့လည်း၊ မဂ္ဂဟေတုစ - မဂ်၌ပါဝင်သော အမောဟဟိတ် လည်း၊ မဂ္ဂဟေတု-တို့”ဟု ကေသေသ်ပြုရသည်။

ဟူကုန်သော၊ ဟေတု-ဟိတ်တို့သည်၊ (သန္တိ)၊ ဣတိပိ-ကြောင့်လည်း၊ (ထိုသို့ မဂ္ဂဟေတု အမည်ရသော အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟဟိတ်ဟူသော ဟိတ် ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊) (တေဓမ္မာ) မဂ္ဂဟေတုကာ - တို့မည်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-သမ္မာဒိဋ္ဌိ သည်၊ သယံ- မိမိကိုယ်တိုင်၊ မဂ္ဂေါစေဝ - မဂ်လည်းမည်၏။ ဟေတုစ-ဟိတ်လည်းမည်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဧတေသံ-ဤ တရားတို့၏၊ မဂ္ဂေါ- သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ် ဟူသော၊ ဟေတု - ဟိတ်သည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိပိ - ထို့ကြောင့်လည်း၊ (ထိုသို့ မဂ်ဟူသောဟိတ် ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊) (တေဓမ္မာ) မဂ္ဂ ဟေတုကာ-တို့မည်၏။

x x x x x x x x x

တေ ဧတေသံ ဟေတုတိပိ။ ။ တေဖြင့် “မဂ္ဂဟေတု” ကို ပြန်ညွှန်းသည်။ ထိုသို့ “မဂ္ဂဟေတု” အရ အလောဘ အဒေါသ အမောဟကိုရအောင် ဝိဂ္ဂဟပြုပြီးနောက်မှ “မဂ္ဂဟေတု+ဟေတု ဧတေသံတိ မဂ္ဂဟေတုဟေတုကာ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဟေတုတပုဒ် ကို ချေ၍ “မဂ္ဂဟေတုကာ” ဟု ဗဟုဗိသေသမာသံ ပြုရသည်။ [ဤနည်း၌ “မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ဝါ ဟေတု၊ မဂ္ဂေါ ဟေတု” ၂ မျိုးလုံးမှ မဂ္ဂဟေတုကာ ဟူသော ဒုတိယနည်း၏ အတွင်းနက်ဖြစ်ပုံ၊ “မဂ္ဂဟေတု” အရ အလောဘ အဒေါသ အမောဟဟိတ် ၃ ပါးလုံး ရပုံ၊ ထိုဟိတ် ၃ ပါးရှိသော တရားတို့ကိုမှ မဂ္ဂဟေတုကခေါ်ပုံကို သတိပြုပါ။]

ပါဠိတော် ။ ။ ဤ ဒုတိယဖွင့်နည်းသည် “အရိယမဂ္ဂသမ္ဘိဿ အလောဘော အဒေါသော (မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ဟေတုအတွက်) အမောဟော (မဂ္ဂဟေတုအတွက်)၊ ဣမေ ဓမ္မာ မဂ္ဂဟေတု၊ တံ သမ္ပယုတ္တာ ဝေဒနာက္ခန္ဓော၊ ပေ၊ ဗိညာဏက္ခန္ဓော၊ ဣမေ ဓမ္မာ မဂ္ဂဟေတုကာ” ဟူသော နိက္ခေပကဏ္ဍပါဠိတော်၏ တတိယနည်းကို မှီးသော အဖွင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် မူလဇိကာ၌ “ယော ပန တတ္ထေဝ အရိယမဂ္ဂသမ္ဘိဿ အလောဘော အဒေါသော အမောဟော၊ ဣမေ ဓမ္မာ မဂ္ဂဟေတုတိ အာဒိ နယော ဝုတ္တော၊ တံ ဒဿေတံ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာဝါတိ အာဒိ ဝုတ္တံ” ဟု မိန့်သည်။ ဤနည်း၌ကား မည်သည့်တရားကို ချန်ထားရမည်ဟု မပါသောကြောင့် “မဂ်စိတ် ၄ ပါး၊ ဟိတ် ၃ ပါး နှင့်တကွ စေတသိက် ၃၆ ပါးကို အရကောက်ပါ။ [ဟိတ် ၃ ပါးသည် အချင်းချင်း ထောက်၍ မဂ္ဂဟေတုသောတရားများ ဖြစ်ကြသည်။]

အမှာ ။ ။ မာတိကာအကောက်၌ကား ဤ ဒုတိယနည်းကိုပင် ၂ နည်းခွဲ၍ “မဂ် စိတ် ၄ ခု၊ အလောဘ အဒေါသကြည့်သော စေတသိက် စတုတ္ထိံသရ၏” ဟု၎င်း၊ “မဂ် စိတ် ၄ ခု အမောဟကြည့်သော စေတသိက် ပဉ္စတ္ထိံသရ၏” ဟု၎င်း ကောက်လေ၏။ အလောဘအဒေါသအမောဟသည် အချင်းချင်း ဟိတ်ရှိကြသောကြောင့်၎င်း၊ ပါဠိ တော်၌ “ဟိတ်တို့ကိုကြည့်ထား၍” ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့်၎င်း၊ ထိုအကေခံကို ဆရာတို့ မနှစ်သက်ကြပါ။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ပေ၊ မဂ္ဂဟေတုကာ။ ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတွင် ပါဝင်သော ကြောင့် မိမိကိုယ်တိုင် မဂ်လည်းမည်၏။ ဟိတ် ၆ ပါးတွင် အမောဟနာမည်ဖြင့် ပါဝင် သောကြောင့် ဟိတ်လည်းမည်၏။ ထို့ကြောင့် “မဂ္ဂေါ+ဟေတု ဧတေသံတိ မဂ္ဂဟေတု ကာ” ဟု တနည်းပြုပြန်သည်။ ဤနည်းကား ပါဠိတော်၌ “အရိယမဂ္ဂသမ္ဘိဿ သမ္မာ

အဘိဘဝိတွာ - လွမ်းမိုး၍၊ ပဝတ္တနဋ္ဌေန - ဖြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ ဧတသံ-ဤတရားတို့၏၊ မဂ္ဂါ-မဂ်ဟူသော၊ အဓိပတိ-အဓိပတိ သည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မဂ်ဟူသော အဓိပတိရှိကုန်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) မဂ္ဂါဓိပတိနော-မဂ္ဂါဓိပတိတို့မည်၏။

ဥပ္ပန္နတ္ထိကေ- ဌ၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗျော၊) ယေ မ္မော- တို့သည်၊ ဥပ္ပါဒ တော-ဥပါဒ်မှ၊ ပဋ္ဌာယ-စ၍၊ ယာဝဘင်္ဂါ- ဘင်တိုင်အောင်၊ ဥဒ္ဓံ - အထက်၌၊ ပန္နာ ဂတာ ပဝတ္တာ - ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဥပါဒ်မှစ၍ ဘင် တိုင်အောင် အထက်၌ ဖြစ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) ဥပ္ပန္နာ-တို့

x x x x x x x

ဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂေါစေဝ ဟေတုစ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ထပေတွာ တံ သမ္ပယုတ္ထော ဝေဒနာက္ခန္ဓော ၊ပေ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓော၊ ဣမေ ဓမ္မာ မဂ္ဂဟေတုကာ ”ဟူသော ဒုတိယနည်းကိုမှီး၍ (တတိယ နည်းအဖြစ်ဖြင့်) ဖွင့်သောနည်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “ အရိယမဂ္ဂသမ္ပာဒိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂေါစေဝ ဟေတုစာတိအာဒိနာ ပန ဝုတ္တနယံ ဒသေတုံ သမ္မာဒိဋ္ဌိ သယ န္တိ အာဒိမာဟ”ဟု မိန့်သည်။ [ဣတိဝိဋ္ဌ ဝိဖြင့် ရှေ့] နည်းကို ပေါင်းသည်။]

အနက်ပေး အရကောက် ။ ။ “ မဂ္ဂဟေတုကာ - သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ် တည်းဟူသော ဟိတ်ရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာ-တို့သည်၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ-ရှိကုန်၏”ဟု ပေး၊ အရကား-မဂ်စိတ် ၄ ပါး , သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသော အမောဟဟိတ် ကြည့်သော စေတသိက် ၃၅ ပါးတည်း။ [“သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ထပေတွာ”ဟု ပါဠိတော်၌ မိန့်တော်မူသောကြောင့်၎င်း၊ ထို သမ္မာဒိဋ္ဌိ၌ မဂ်တည်းဟူသော ယှဉ်ဘက်ဟိတ် မရှိသောကြောင့်၎င်း၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ (အမောဟ) ကို ကြည့်၍ ကောက်ရသည်၊ မာတိကာအကောက်၌ ဤ အနက်ပေးပုံ မပါ၊ အရကောက်ပုံ ကား “တတိယယောဇနာနည်းအရ”ဟု ဆိုထားသော ကောက်ပုံနှင့်တူ၏။]

အဘိဘဝိတွာ၊ပေ၊ ဓိပတိနော။ ။အဓိပတိ၏ သဘာဝအနက်ကို “ အဘိဘဝိ တွာ ပဝတ္တနဋ္ဌေန ” ဟု ဖွင့်၏၊ မိမိနှင့်စပ်သော တရားများအပေါ်၌ လွမ်းမိုးနိုင်သော တရားကို “ အဓိပတိ ” ဟု ခေါ်သည်-ဟုလို၊ သဒ္ဒတ္ထမှာ “အဓိနာနံ- မိမိနှင့်စပ်သော (မိမိနှင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော) တရားတို့၏+ပတိ - အရှင်တည်း၊ အဓိပတိ- ရှင် ”ဟု ဖြစ်၏၊ အဓိဥပသာရပုဒ်သည် အဓိန အနက်ဟော၊ ဤအဋ္ဌကထာနည်းအရ အာရမဏာ ဓိပတိ, သဟဇာတာဓိပတိ ဟု ခွဲခြားချက် မထင်ရှား၊ ဋီကာ၌ ထင်ရှားပြထားသည်။

ဥပ္ပန္နာ။ ။ဥ+ပန္န၊ ဥဟူသော ဥပသာရသည် “ဥဒ္ဓံ” အနက်ဟောဟု၎င်း၊ ပန္နံ ပဒေဝာတ် တပစ္စည်း၊ ပဒေသည် ဂတိအနက်ဟော၊ ဂတိဟူသည်လည်း “ ယေ ဂတုတ္ထာ တေ ဗုရုတ္တာ, ပဝတ္တိပါပုဏ္ဏက္ခကာ”နှင့် အညီ ဂမနဂတိမဟုတ်, ပဝတ္တန ဂတိတည်း ဟု၎င်း သိစေလို၍ “ဥဒ္ဓံ+ပန္နာ ဂတာ ပဝတ္တာတိ ဥပ္ပန္နာ” ဟု ဖွင့်သည်၊ “ဥဒ္ဓံ-အထက်” ဟူသည် “အဘယ်မှ စ၍ အထက်နည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ဥပ္ပါဒတော ပဋ္ဌာယ”ဟု မိန့်သည်၊ “ဥပါဒ်မှစ၍ အထက်ဖြစ်သော နောက်၌” ဟုလို၊ “အဘယ် တိုင်အောင်နည်း” ဟု မေးဘွယ် ရှိသောကြောင့် “ယာဝဘင်္ဂါ” ဟု မိန့်သည်၊ ဘင်

မည်၏။ ဥပ္ပန္နာ-ဥပ္ပန္နတရားတို့သည်။ န-မဟုတ်ကုန်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အနုပ္ပန္နာ-
တို့မည်၏။ ပရိနိဋ္ဌိတကာရဒဏကဒေသတ္တာ-ပြီးပြီးသောအကြောင်းတစ်စိတ်ရှိကုန်
သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (ယေဓမ္မာ)အဝဿံ-မချွတ်ကေန်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ-ဖြစ်ကုန်
လတံ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပြီးပြီးသော အကြောင်းတစ်စိတ်ရှိသည့်အတွက်
မချွတ် ဖြစ်လတံတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ)ဥပ္ပါဒိနော-ဥပ္ပါဒိတို့မည်၏။

x x x x x x x x

တိုင်အောင်” ဟုလို၊ “ ဥပ္ပါဒတော ပဠာယ ယာဝဘင်္ဂါ ” ဟူသော စကားဖြင့် ဥပ္ပဇ္ဇိ
သရုပ်ကို ပြသည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ-“ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင်”ဟူသော ခဏတ္တယအနိက္ခံဖြစ်ဆဲ
ဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် ရုပ်တရားတို့ကို“ဥပ္ပန္နာ”ခေါ်သည် ဟု ဆိုလိုသည်။

ဆက်ဥပုဒ်အံ - ဥပ္ပဇ္ဇိသဒ္ဓါသည် ဥပ္ပဇ္ဇိပဒါတလာကဲ့သို့ အပါဒါန်ကို ငဲ့သောပုဒ်တည်း။
ထိုအပါဒါန်ကို ဤသို့ တိုက်ရိုက်မပါ၊ နောက်“စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ”အဖွင့်၌“ပုဗ္ဗန္တတော
ဥပ္ပဇ္ဇိ”ဟု အပါဒါန် တိုက်ရိုက်ပါသည်။ “ရှေးအတိတ်စိတ်၏အဆုံးဖြစ်သော ဘင်ခဏမှ
အထက် ” ဟုလို၊ ရှေးနိဿယ၌ကား “ဘင်္ဂတော - အခြားမဲ့ပြု၍ ချုပ်လေပြီးသော
တရားတို့၏ ဘင်မှ”ဟု အပါဒါန် ခံသည်။ အဓိပ္ပါယ် အတူပင်တည်း။

အနုပ္ပန္နာ ။ ။ ခဏတ္တယသမင်္ဂီ ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန် တရားစုကို “ဥပ္ပန္နာ” ဟု
ဟောတော်မူပြီးနောက် “အနုပ္ပန္နာ”ဟု ဟောတော်မူရကား ဥပ္ပန္နမဟုတ်သမျှ အတိတ်
အနာဂတ်တရားအားလုံးကိုပင်“အနုပ္ပန္န”ဟု ယူစရာရှိ၏။ သို့သော် နေခံနိက္ခေပကဏ္ဍ
အဋ္ဌကထာ၌ “ အယံ ပန တိကော ဒိန္တံ အဒ္ဓါနံ ဝသေန(ပစ္စုပ္ပန် အနာဂတ် ဟူသော
အဒ္ဓါ ၂ ခုတို့၏ အစွမ်းဖြင့်)ဒဿိတော” ဟု မိန့်လတံ ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဋီကာ၌
“အနုပ္ပန္နာတိ ဧတေန သဗ္ဗော ဥပ္ပန္နဘာဝေါ ပဋိသိဒ္ဓေါ” ဟု မိန့်သောကြောင့်၎င်း
အတိတ်တရားစုကို မယူရ၊ အနာဂတ်တရားစုကိုသာ ယူရသည်။

ဆက်ဥပုဒ်အံ - “ဥပ္ပဇ္ဇိံ သု - ဥပါဒ်မှစ၍ ဘင်တိုင်အောင် အထက်၌ ဖြစ်ပြီးကုန်ပြီ၊
ဣတိ ဥပ္ပန္နာ”ဟု ပြုလျှင် အတိတ်တရားစုကို“ဥပ္ပန္နာ”ဟု ခေါ်ရ၏။ ဥပ္ပဇ္ဇိ+ပန္နာ ဂတာ
ပဝတ္တာ”ဟု ပြုလျှင် ပစ္စုပ္ပန်တရားစုကို “ဥပ္ပန္န” ဟု ခေါ်ရ၏။ အနုပ္ပန္နာဖြင့် ထို ဥပ္ပန္န
မည်သော ၂ မျိုးလုံးကို တားမြစ်သောကြောင့် အနာဂတ် တရားစုကိုသာလျှင် ယူရ
တော့သည်။

ပရိ၊ ပေ၊ သတ္တာ။ ။ [ကာရဏ + ဧကဒေသ။] ကံတရား တည်းဟူသော
အကြောင်းကို (ကံ+အကျိုး ၂ မျိုးတွင် တစ်စိတ်တပိုင်းဖြစ်သောကြောင့်) “ကာရဏ
ကဒေသ”ဟု ဆိုသည်။ ထိုအကြောင်းကံဟူသော ကာရဏကဒေသ က ပြီးပြီး (ပြုပြီး)
ဖြစ်လျှင် ကေန်မုချ ဖြစ်ရမည့်အကျိုးကို “အဝဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ”ဟု ဆိုသည်။ ဤစကား
အရ အကြောင်းတည်းဟူသော တစ်စိတ်တပိုင်းက ပြီးပြီးဖြစ်စေကာမူ ကေန်မုချဖြစ်မည့်
မဟုတ်သောအကျိုးကို “ဥပ္ပါဒိ” မခေါ်ရ ဟု မှတ်ပါ။

ဥပ္ပါဒိနော။ ။ “အဝဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ”ဟူသော အဖွင့်ကိုကြည့်၍“ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ
တိ ဥပ္ပါဒိနော”ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုပြီးလျှင် ဥပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်နောင် “ အဝဿကာဓမ္မိဏေသု
ဏီစ ” သုတ်ဖြင့် ဏီပစ္စည်းသက်၍ “ဥပ္ပါဒိ”ပုဒ်ကို ပြီးစေကြ၏။ ထိုသို့ ဝိဂ္ဂဟ မပြုရ၊
ထိုသို့ မပြီးစေရပုံကို နိက္ခေပကဏ္ဍ အဋ္ဌကထာအဖွင့်၌ ပြပါမည်။

အတိတတ္ထိကေ-၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော) အတ္တနော- န၊ သဘာဝံ- ကက္ခဠ အစရှိသော သဘော , ဖုသန အစရှိသော သဘောကို၊ ဝါ- တနည်း၊ ဥပ္ပါဒါဒိခဏံ-ဥပါဒ်အစရှိသော ခဏတ္တယကို၊ ပတွာ-ရောက်၍၊ အတိတ္တန္တာ- လွန်ပြီးသော တရားတို့တည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အတိတာ-တို့မည်၏၊ တဒုဘယမ္ဘိ- ထို ၂ပါးစုံသော မိမိ၏သဘော, ဥပါဒ်အစရှိသော ခဏတ္တယသို့လည်း၊ န အာဂတာ- မရောက်ကုန်သေးသော တရားတို့တည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အနာဂတာ-တို့ မည်၏၊ တံတံ ကာရဏံ- ထိုထိုအကြောင်းကို၊ ပဋိစ္စ- စွဲ၍၊ ဥပ္ပန္နာ-ဥပါဒ်မှစ၍ ဘင်တိုင်အောင် အထက်၌ဖြစ်သော တရားတို့တည်း၊ ဣတိ, ပစ္စုပ္ပန္နာ-တို့မည်၏။

အနန္တရတ္ထိကေ - အခြားမဲ့ဖြစ်သော အတိတာရမဏာတိက်၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော) ဒေတသံ - ဤတရားတို့၏၊ အတိတာ - အတိတ်တရားတို့ ဟူကုန် သော၊ အာရမဏံ-သည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) အတိတာရမဏာ- တို့မည်၏၊ [ရှေ့တိက်က အတိတဓမ္မကို အတိတအရ ယူရမည် ဖြစ်သောကြောင့် “အတိတာ” ဟု ပုလ္လိန်ဗဟုဂုဏ်ဖြင့် ရှိစေ၊ ယခုစာအုပ်များ၌ “အတိတံ” ဟု ရှိသည်ကို စဉ်းစားပါ။] သေသပဒဒ္ဒယေပိ - အတိတာရမဏာမှ ကြွင်းသော အနာဂတာရမဏာ ပစ္စုပ္ပန္နာရမဏာ ဟူသော ပုဒ် ၂ ပါး အပေါင်း၌လည်း၊ ဒေဝဝနယော-ပင်တည်း။

x x x x x x x x x

အတိတာ စသည်။ ။ အတိတာ၌ “အတိ + ဣတ” ဟု ခွဲ၊ အတိသည် လွန်ခြင်း အနက်ကို ဟော၏၊ ဣတံသည် ဖြစ်ခြင်းအနက်ကိုဟော၏၊ သဒ္ဒတ္ထအားဖြင့် “လွန်၍ ဖြစ်သော တရားများ” ဟု မှတ်ပါ၊ “လွန်၍ဖြစ်” ဟူသည် လွန်သွားခြင်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် အတိတာကိုပင် “အတိတ္တန္တာ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွင်ဖွင့်သည်၊ “အဘယ်ကို လွန်သနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “အတ္တနော သဘာဝံ ဥပ္ပါဒါဒိခဏံ ပတွာ” ဟု မိန့်သည်၊ မိမိ၏ ကက္ခဠစသော ရုပ်တရားတို့၏သဘော, ဖုသနစသော နာမ်တရား တို့၏သဘောကို ရောပေး၍၎င်း, ဥပါဒ် ဌိ ဘင် ဟူသော ခဏတ္တယသို့ ရောက်ပြီး၍၎င်း, လွန်သည် - ဟူလို၊ “န + အာဂတာ အနာဂတာ” ဟု ပြု၍ ဖုသနစသော သဘောသို့ မရောက်သေး ဥပါဒ်စသော ခဏတ္တယသို့ မရောက်သေးသော တရားများကို ယူပါ။

ပစ္စုပ္ပန္နာ။ ။ “ပတိ + ဥပ္ပန္နာ” ဟု ခွဲ၊ ပတိကို “ပဋိစ္စ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဥပ္ပန္န၏ အနက်မှာ “ဥဒ္ဓိ ပန္နာ ဂတာ ပဝတ္တာ” ဟု ဖွင့်အပ်ပြီးသော အနက်ပင်တည်း၊ “ပဋိစ္စ- စွဲ၍” ဟူရာ၌ “အဘယ်ကို စွဲသနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “တံတံ ကာရဏံ” ဟု မိန့်သည်၊ ပစ္စုပ္ပန် ကုသိုလ်တရား၏ စွဲဘို့ရန်အကြောင်းကား ယောနိသော မနသိ ကာရ, အတ္တသမ္မာ ပဏိဓိစသော အကြောင်းများတည်း၊ ပစ္စုပ္ပန် အကုသိုလ်တရားတို့၏ စွဲဘို့ရန် အကြောင်းကား အယောနိသောမနသိကာရ စသည်တည်း၊ ပစ္စုပ္ပန် စက္ခု ဝိညာဉ်၏ စွဲဘို့ရန်အကြောင်းကား စက္ခုပသာဒ, ရူပါရုံ, အာလောက, မနသိကာရ တည်း၊ ဤသို့ ပစ္စုပ္ပန်တရားများ စွဲဘို့ရန် အကြောင်းအမျိုးမျိုး ရှိသောကြောင့် ထို အကြောင်းအားလုံးပါအောင် “တံတံ ကာရဏံ” ဟု ဝိစ္စာတံသဒ္ဓါဖြင့် ဆိုသည်။

အဇ္ဈတ္တတ္တိကေ-၌၊ (အတ္ထော ဝေဝေဒိတဗျော၊ ယေ ဓမ္မာ - အကြင် တရားတို့သည်။) ဝေ - ဤသို့၊ (စက္ခု၊ အစရှိသည်တို့၏အဖြစ်၊ ဖုသန အစရှိသည်တို့၏အဖြစ်ဖြင့်၊ တခုသောသန္တာန်၌ အကျုံးဝင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်၏အစွမ်းဖြင့်၊) ပဝတ္တမာနာ - ဖြစ်ရကုန်လသော်၊ (ဖြစ်ရလို ရှိလျှင်၊) [အချို့ စာအုပ်၌ “ဝတ္တမာနာ” ဟု (ပ)မပါဘဲ ရှိ၏။] မယံ-ငါတို့သည်၊ အတ္တာတိ-အတ္တဟူ၍၊ ဂဟဏံ-ယူအပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်သို့၊ (စွဲလမ်းအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊) ဂမိဿာမ-ရောက်ကုန်လိမ့်အံ့၊ ဣတိ ဣမိနာဝိယ အမိပ္ပါယေန - ဤသို့သော အလိုဆန္ဒဖြင့်ကဲ့သို့၊ အတ္တာနံ- အတ္တကို၊ အမိကာရံ - စွဲမှီ ရည်စူးမှုကို၊ ကတွာ-၍၊ ပဝတ္တာ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အတ္တကို စွဲမှီရည်စူး၍ ဖြစ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) အဇ္ဈတ္တာ-တို့မည်၏။

× × × × × × ×

အဇ္ဈတ္တာ။ ■ “အမိ+အတ္တ” ဟု ခွဲ၊ “ အတ္တာနံ + အမိကာရံ ကတွာ ပဝတ္တာတိ အဇ္ဈတ္တာ” သာ လိုရင်းတည်း။ “ဝေ၊ပေ၊ဂမိဿာမ” သည် အတ္တကို အမိကာရပြုပုံကို ပြသော အာကာရဝါကျတည်း။ “ဣမိနာဝိယ အမိပ္ပါယေန” ဖြင့် “ပြခဲ့သော အာကာရသည် တကယ်ဖြစ်သော အခြင်းအရာ (အလိုဆန္ဒ) မဟုတ်၊ အဇ္ဈတ္တအမည်ရသော တရားတို့မှာ ထိုကဲ့သို့ အလိုဆန္ဒမရှိကြသော်လည်း ရှိလေဟန်ဖြင့် ကြိဖန်၍ ပြအပ်သော တဒ္ဒမ္မူပစာစကား ဖြစ်သည်” ဟု ပြသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိယသည် ဥပမာနဇောတကမဟုတ်၊ ဥပရိက္ခာဇောတကတည်း။ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာဝယ် မဏ္ဍပ်ဆောက်ခန်း၌ ပြအပ်သော အဝဟသန္တမိဝဉ္စ ဣဝမျိုးပင် ဖြစ်သည်။

ဝေ ပဝတ္တမာနာ။ ■ ဝေကို “စက္ခာဒိဘာဝေန ဖုသနာဒိဘာဝေန စ ကေသန္တတိ ပရိယာပန္နတာဝသေန” ဟု ဒီကာဖွင့်၏။ “ စက္ခာယတနံ ပေ၊ မနာယတနံ ဟူသော အဇ္ဈတ္တိကာယတနံ ၆ ပါး၊ ဖုသနစသော ဓမ္မာယတနအနေအားဖြင့် တခုသောသန္တာန်တွင် ပါဝင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ” ဟုလို၊ ငဖြူ၏ ခန္ဓာအစဉ်မှာ ဖြစ်စေ၊ ငမဲ၏ ခန္ဓာအစဉ်မှာ ဖြစ်စေ တခုသော ခန္ဓာအစဉ်တွင် ပါဝင်လျက် စက္ခုစသော ဖုသနစသော အဖြစ်ဖြင့် ငါတို့တတွေ ဖြစ်ကြရလို ရှိလျှင်၊....

အတ္တာတိ ဂဟဏံ ဂမိဿာမ။ ■ ငါတို့သည် အတ္တအတ္တ ဟု အစွဲအလမ်းခံကြရလိမ့်မည်။ ဣမိနာ အမိပ္ပါယေနဝိယ ပဝတ္တာ-ဤသို့သော အလိုဆန္ဒ မရှိတတ်ကြသော်လည်း စက္ခုစသော တရားတို့မှာ ထိုအလိုဆန္ဒ ရှိကြသကဲ့သို့ (အတ္တဟု အစွဲအလမ်းခံလိုသောကြောင့်) ဖြစ်ကြသည်-ဟုလို၊ [ဥဒ္ဓေသံ အာဂစ္ဆတိငယ် ဥဒ္ဓေသံ၌ ဘာဝပွဓာန ကြိရသကဲ့သို့၊ ဂဟဏံလည်း “ဂယုတေတိ ဂဟဏံ” ဟု ကမ္မသာဓိပြု၍ ဘာဝအနက် ရအောင် ဘာဝပွဓာန ကြိပါ။]

အတ္တာနံ အမိကာရံ ကတွာ။ ■ အမိကာရံ ကတွာကို ဒီကာ၌ “ အမိကိစ္စ ” ဟု ဖွင့်ပြီးလျှင် ထိုအမိကိစ္စကို “ဥဒ္ဓိဿ” ဟု ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် “အမိကာရံ-စွဲမှီရည်စူးမှုကို” ဟု ပေးသည်။ “အတ္တဟု အစွဲခံရမှုကို ရည်စူးသကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ်တွင် ပါဝင်ဖြစ်နေကြသော တရားများကို အဇ္ဈတ္တခေါ်သည်” ဟုလို။

ပန-ဝစနတ္ထမှတပါး အတ္ထုဒ္ဓါရကိုဆိုဥးအံ၊ အယံ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓေါ-ဤ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါသည်၊ ဝါ-ကို၊ ဂေါစရဇ္ဈတ္တေ-ဂေါစရဇ္ဈတ္တ၎င်း၊ နိယကဇ္ဈတ္တေ-နိယကဇ္ဈတ္တ၎င်း၊ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တေ- အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ၎င်း၊ ဝိသယဇ္ဈတ္တေ - ဝိသယဇ္ဈတ္တ၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ စတုသု-၄ ပါးကုန်သော၊ အတ္ထေသု- အနက်တို့၌၊ ဒိဿတိ-ထင်ရှား၏၊ (တွေမြင်အပ်၏၊) [ထိုထို ပါဠိရပ်၌ တွေမြင်ရသည်-ဟူလို၊] ဟိ-ချဲ့၊ တေနာနန္တ၊ ပေ၊ သဏ္ဌပေတဗ္ဗံ - တေနာနန္တ ၊ ပေ ၊ သဏ္ဌပေတဗ္ဗံဟူသော ပါဠိရပ်၎င်း၊ အဇ္ဈတ္တရတော သမာဟိတော - အဇ္ဈတ္တရတော သမာဟိတောဟူသော ပါဠိရပ်

x x x x x x x

မှတ်ချက် ။ ။ အတ္တာနံ + အဓိ၌ အဓိသဒ္ဓါသည် သမာသ်အရာဝယ် အဓိကာရအနက်နှင့် ပဝတ္ထိအနက် ၂ ချက်ကို ဟောနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အဓိကို “ အဓိကာရံ ကတ္တာ ပဝတ္ထာ ” ဟု ဖွင့်သည်။ အဇ္ဈတ္တံကို အဗျယ်ဘော သမာသ် ရုပ်တွက်သောအခါ “ အတ္တာနံ + အဓိ ” ဟု သမာသ်ဝါကျပြု၍ ရုပ်တွက်ရ၏။ အနက်ထင်အောင် ဝိဂြိုဟ်လုပ်သော အခါ၌ကား “ အတ္တာနံ + အဓိကိစ္စ ပဝတ္ထာ အဇ္ဈတ္တာ ” ဟု ပြုရသည်။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “ အတ္တာနံ + အဓိ အဇ္ဈတ္တာ ” ဟု ပဌမ ဝိဂြိုဟ်အကျဉ်းကိုပြု၍ အဓိသဒ္ဓေါ စသည်ဖြင့် ဖွင့်သည်။ ဆိုလိုရင်းကား—“ အတ္တာနံ အဓိ အဇ္ဈတ္တာ ” ဟု ဝိဂြိုဟ်အကျဉ်းကိုလည်း ပြုနိုင်၏။ “ အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္ထာ အဇ္ဈတ္တာ ” ဟု ဝိဂြိုဟ်အကျယ်ကိုလည်း ပြုနိုင်၏—ဟူလို။

ရှေးနိဿယ ။ ။ ရှေးနိဿယ၌ အတ္တာကို ကိုယ် ဟု အနက်ပေးပြီးလျှင် “ အဓိကာရံ- တည်ရာကို ” ဟု၎င်း “ အဓိကာရံ- အကြီးအကဲကို ” ဟု၎င်း ပေး၏။ ထိုတွင် အတ္တာကို ကိုယ်ဟု အနက်ပေးဘို့ရန် ဋီကာတို့ မဖွင့်ကြ။ “ တည်ရာ ” ဟု အနက်ပေးသော ဆရာတို့သည် အခြားနေရာ၌ အဓိကရဏပုဒ်နှင့် အနက်တူ ဟု ယူဆကြဟန်တူ၏။ ထိုအနက်အရ “ အတ္တကို တည်ရာပြု၍ စက္ခုစသော တရားတို့ ဖြစ်ကြ၏ ” ဟု ယူလျှင် စက္ခုစသော တရားတို့က တည်တတ်သော အဓိကာရီ ဌာနိဖြစ်နေ၏။ “ မယံ အတ္တာတိ ဂဟဏံ ဂမိဿာမ ’ ” ၌ကား စက္ခုစသည်တို့ကိုပင် မယံအရ၊ အတ္တအရယူရ၏။ ထို့ကြောင့် စက္ခုစသည်တို့သည် အတ္တနှင့် အရတူဖြစ်သောကြောင့် (ရှေးနိဿယ အလိုအားဖြင့်) အဓိကာရဌာနဖြစ်နေပြန်၏။ ဤသို့ ရှေ့နောက် ဆန့်ကျင်နေသောကြောင့်၎င်း၊ အဓိကာရံ ကတ္တာကို “ အဓိကိစ္စ ဥဒ္ဓိဿ ” ဟု ဖွင့်သော ဋီကာနှင့်၎င်း၊ ဧညးစားကြပါလေ။

တေနာနန္တ ဘိက္ခုနာ ။ ။ တေနဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော ရဟန်းဟူသည် (၁) ပဌမဈာန်ကို သမာဓိရအောင် အခြေခံဝင်စား၍ ထိုဈာန်မှထပြီးလျှင်၎င်း ဒုတိယဈာန်ကို၎င်း တတိယဈာန်ကို၎င်း စတုတ္ထဈာန်ကို၎င်း အခြေခံဝင်စား၍ ထပြီးလျှင်၎င်း အဇ္ဈတ္တ (မိမိသန္တာန် ခန္ဓာ ၅ ပါးကိုမှီ၍ ဖြစ်သော) သုညတ (အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သော) ဖလသမာပတ်ကိုနှလုံးသွင်း၏။ ထိုသို့နှလုံးသွင်းသောအခါ ထို အဇ္ဈတ္တသုညတတရား၌ စိတ်သည် မသက်ရောက်နိုင် ၊ စိတ်သည် မကြည်လင် (ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ကြည်ကြည်လင်လင် မရှိ) ၊ စိတ်သည် ကောင်းစွာ မတည်တံ့၊ (အဲ, ဟုတ်တယ် - ဟု) မဆုံးဖြတ်နိုင်။ ထိုသုညတ၌ ကမ္မဋ္ဌာန်း၏ မပြည့်စုံကြောင်းကိုလည်း ကောင်းကောင်းသိ၏။ [ဤ အဇ္ဈတ္တသည် နိယကဇ္ဈတ္တတည်း။ ဤနေရာ၌ သာကေပြလိုသော အဇ္ဈတ္တမဟုတ်။]

၎င်း၊ ဣတိအာဒိသု-ဤသို့ အစရှိသောပါဠိရပ်တို့၌၊ အယံ-ဤအဇ္ဈတ္တသဒ္ဒါသည်၊ ဝါ-ကို၊ ဂေါစရဇ္ဈတ္တ-၌၊ ဝါ-အာရုံဟူသောအဇ္ဈတ္တ၌၊ ဒိဿတိ-၏၊ [အာနန္ဒ-အာနန္ဒာ၊ တေန ဘိက္ခုနာ- ထိုရဟန်းသည်၊ ပုရိမသ္မိံ - ရှေးဖြစ်သော၊ တသ္မိံ ယေဝ သမာဓိနိမိတ္တေ - ထို ပဌမဈာန် အစရှိသော သမာဓိ၏ အာရုံနိမိတ် ဖြစ်သော၊ အဇ္ဈတ္တမေဝ - ကသိုဏ်း အစရှိသော အဇ္ဈတ္တအာရုံ၌သာ၊ စိတ္တံ - စိတ်ကို၊ သဏ္ဌပေတဗ္ဗံ - ကောင်းစွာထားထိုက်၏။...အဇ္ဈတ္တရတော - အဇ္ဈတ္တ အာရုံ၌ မွေ့လျော်သည်၊ သမာဟိတော-ကောင်းစွာ အာရုံ၌ထားအပ်သောစိတ် ရှိသည်၊ ဧကော- အဖေမလျောက်၊ တယောက်ထည်းသည်၊ ဟုတ္တာ၊ သန္တုသိ တော-ကောင်းစွာ နှစ်သက်၏၊ တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဘိက္ခု-ဘိက္ခုဟူ၍၊ အာဟု- ဆိုကြကုန်ပြီ၊ ဤသို့ ဋီကာ၌ ထည့်စပ်သည်။]

x x x + x x x x

(၂) ထို့နောက် ဤနည်းအတိုင်း ဈာန်ဝင်စား၍ ထပြီးနောက် ဗဟိဒ္ဓတရားကို အာရုံပြုရလျှင် အဘယ်သို့ဖြစ်မည်နည်းဟု စဉ်းစား၍ ဗဟိဒ္ဓ (သူတပါး သန္တာန်ရှိ ခန္ဓာ ၅ ပါးကို မှီ၍ဖြစ်သော) သုညတဖလသမာပတ်ကို နှလုံးသွင်းလသော် ထို ဗဟိဒ္ဓသုညတ တရား၌ စိတ်သည် မသက်ရောက်နိုင် ၊ ပေ ၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်၊ ထို အကြောင်းကိုလည်း ကောင်းကောင်းသိ၏။

(၃) ထို့နောက် ဤနည်းအတိုင်း ဈာန်ဝင်စား၍ ထပြီးနောက် (တရံတခါ အဇ္ဈတ္တကို တရံတခါ ဗဟိဒ္ဓကို အာရုံပြုရလျှင် အဘယ်သို့ဖြစ်မည်နည်း - ဟု စဉ်းစား၍) အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာ ဗဟိဒ္ဓခန္ဓာကို တလှည့်စီမှီသော သုညတဖလ သမာပတ်ကို နှလုံးသွင်းပြန်လသော် ထို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓတရား၌ စိတ်သည် မသက်ရောက်၊ ပေ၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်၊ ထိုအကြောင်းကို လည်း ကောင်းကောင်းသိ၏။

(၄) ထို့နောက် သမာဓိပညာ ၂ ပါးစုံ အားဖြင့် ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်သူ ဖြစ်လိုပြန်ရကား စတုတ္ထဈာန်မှ ထပြီးလျှင် အာနေဇ္ဇ မည်သော အရူပသမာပတ်ကို နှလုံးသွင်းပြန်၏။ ထိုသို့ နှလုံးသွင်းပြန်သော် စိတ်သည် အာနေဇ္ဇ၌ မသက်ဝင်၊ ပေ၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်၊ ထို အာနေဇ္ဇ၌ ကမ္မဋ္ဌာန်း မပြည့်စုံကြောင်းကိုလည်း ကောင်းကောင်း သိ၏။ ထို ၄ မျိုးသောသိခြင်းဖြင့် သိသောရဟန်းကို “တေန ဘိက္ခုနာ” ဟု ဆိုသည်။

တသ္မိံ ယေဝ သမာဓိနိမိတ္တေ ။ ။ ထိုသို့ ကမ္မဋ္ဌာန်းမပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် ဝီရိယကို မလျော့လိုက်ရာ၊ မူလ ပါဒကဈာန်ဖြစ်သော ပဌမဈာန်စသည်တို့၏ ကသိုဏ်း စသော အာရုံနိမိတ်ဟူသော အဇ္ဈတ္တ၌သာ စိတ်ကို တည်ငြိမ်အောင်ထားရသည်။ [ဤ ပါဠိသည် ဥပရိပံ - မဟာသုညတသုတ်တော်၌လာသော ပါဠိတော်တည်း၊ ဤပါဠိ၌ “အဇ္ဈတ္တမေဝ” ဟူသော စကားသည် ကသိုဏ်းစသောအာရုံကို ဟောသောကြောင့် အဇ္ဈတ္တအရ “ဂေါစရဇ္ဈတ္တ” ဟူသော အနက်ကို ယူရသည်၊ အဇ္ဈတ္တမေဝါတိ - ဈာန် ဂေါစရေ ကသိကာဒိမိ - ဋီကာ။]

အဇ္ဈတ္တရတော။ ။ “ဟတ္ထသံယတော ပါဒသံယတော၊ ဝါစသံယတော သံယ တုတ္တမော၊ အဇ္ဈတ္တရတော သမာဟိတော၊ ဧကော သန္တုသိတော တမာဟု ဘိက္ခု” ဟု ဓမ္မပဒပါဠိတော် ဘိက္ခုဝဂ်၌ရှိ၏။ ထိုပါဠိတော်မှ တတိယပါဒကိုသာ ယူထား၏။

အဇ္ဈတ္တံ သမ္ပသာဒနံ-အဇ္ဈတ္တံ သမ္ပသာဒနံဟူသော ပါဠိရပ်၎င်း၊ အဇ္ဈတ္တံဝါ၊ ပေ၊ဝိဟရတိ - အဇ္ဈတ္တံဝါ၊ပေ၊ဝိဟရတိဟူသော ပါဠိရပ်၎င်း၊ ဣတိ အာဒိသု- ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ နိယကဇ္ဈတ္တေ - ၌၊ ဝါ - မိမိသန္တာန်ကို မှီ၍ ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တံ၌၊ (ဒိဿတိ၊) [အဇ္ဈတ္တံ-မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သော၊ သမ္ပသာဒ နံ - ကြည်လင်စေတတ်သော၊ (ဒုတိယံဈာန် ၌စပ်)....အဇ္ဈတ္တံ - မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသုဝါ - သညာသင်္ခါရ ဓမ္မတို့၌လည်း၊ ဓမ္မာနုပဿီ - ဓမ္မဟု အဖန်ဖန် ရှုလေ့ရှိသည်၊ (ဟုတွာ) ဝိဟရတိ - နေ၏။]

x x x x x x x x

ထို့ကြောင့် ဇီကာ၌ စတုတ္ထပါဒထည့်၍ “ဂါထာသေသော” ဟု ဆိုထားသည်။ အဇ္ဈတ္တ ရတောကို ထို အဋ္ဌကထာ၌ “ဂေါစရဇ္ဈတ္တသင်္ခါတာယ ကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာယ ရတော” ဟု ဖွင့်၏။ “ဂေါစရဇ္ဈတ္တ ဟု ဆိုအပ်သော ပွားများစေအပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ မွေ့လျော်၏” ဟု ပေးရလိမ့်မည်။ ဇီကာ၌ကား “ဂေါစရဇ္ဈတ္တေ နိဗ္ဗာနေ၊ သမာဓိ ဂေါစရေ ကမ္မဋ္ဌာနေဝါ ရတော” ဟု ၂ နည်းဖွင့်၏။ ထို ၂ နည်းလုံးပင် နိဗ္ဗာန်အာရုံနှင့် ကသိုဏ်းစသော အာရုံကို “အဇ္ဈတ္တ” ဟု ဆိုလိုသည်။

အာရုံကို အဇ္ဈတ္တခေါ်ရပုံ။ ။ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါသည် “အတ္တာနံ+အဓိကိစ္စ ပဝတ္တာ” ဟူသော ဝစနတ္တနှင့်အညီ မိမိသန္တာန် (ခန္ဓာကိုယ်) တွင် ပါဝင်သောတရားတို့ကိုသာ ဟောသည် မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ်နည်းဖြင့် အပြင်ဘက်က အာရုံများကို အဇ္ဈတ္တ ဟု ခေါ်နိုင်ပါသနည်း-ဟု မေးတွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား-အဇ္ဈတ္တတွင် ပါဝင်သော ဉာဏ သမ္ပယုတ် အာရမဏိကစိတ္တုပ္ပါဒ်ကို မုချအားဖြင့် အဇ္ဈတ္တဟု ယူပြီးလျှင် ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ်၏ အာရုံကို အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့်၎င်း (အကျိုးအာရမဏိက၏အမည်ကို အကြောင်း အာရုံ၌ တင်စားသော) ဖလူပစာရအားဖြင့်၎င်း အဇ္ဈတ္တ ဟု ခေါ်နိုင်ပါသည်။ [တေန အဇ္ဈတ္တသင်္ခါတဿ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒဿ အာရမဏံ အဇ္ဈတ္တံတိ ဒဿေတိ၊ ဥပစာရတ္ထံဝါ၊-မရ။]

အဇ္ဈတ္တံ သမ္ပသာဒနံ။ ။ ဤပါဠိကား ဒုတိယဈာန်ခဏ်း၌ လာသော ပါဠိတော် တည်း။ ထို၌ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါသည် ဈာန်နှင့် အရတူ ဝိသေသနတည်း။ ထိုဈာန် ဟူသည် ကား မိမိသန္တာန်၌ ပါဝင်သောတရားတည်း။ [အဇ္ဈတ္တန္တိ အတ္တနိ ဇာတံ၊- ပါရာဇိ ကဋ္ဌ။] မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သော (ပါဝင်သော) တရား ဟူသမျှကိုလည်း “နိယက” ဟု ခေါ်၏။ [နိယကံ နိသည် နိဿာယအနက်ကို ဟော၏။ ယ သဒ္ဓါကား (“ နိယံ + ပုတ္တံ-နိဇံ + ပုတ္တံ ” ၌ ကဲ့သို့) ဇမ္မဖြစ်သော ယ တည်း။ “သကသန္တတံ-မိမိခန္ဓာအစဉ် ကို+နိဿာယ-မှီ၍ + ဇာတံ-ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တတည်း။ နိယံ-မိမိသန္တာန်ကိုမှီ၍ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တ” ဟု ပြု၊ ထို့နောက် “နိယံယေဝ နိယကံ” ဟု သုတ္တံ၌ က ပစ္စည်းသက်။]

အဇ္ဈတ္တံဝါ ဓမ္မေသု။ ။ ဤပါဠိကား ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ပါဠိတော်တည်း။ ထို၌ “ဓမ္မ” ဟူသည် သညာ သင်္ခါရဓမ္မတည်း။ [ကာယဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာကို၎င်း၊ ဝေဒနာ စိတ္တတို့ဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဝိညာဏက္ခန္ဓာတို့ကို၎င်း ယူပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဓမ္မအရ ပါရိသေသနည်းအားဖြင့် သညာ သင်္ခါရဓမ္မကိုသာ ယူရ၏။] ထိုဓမ္မသည် မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ပါဝင်သောကြောင့် နိယကဇ္ဈတ္တပင် ဖြစ်သည်။

ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ အာယတနာနိတိ အာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ - အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ၌၊ (အဇ္ဈတ္တဟူသော အဇ္ဈတ္တ၌၊) ဒိဿတိ- ထင်ရှား၏၊ (တွေ့မြင်အပ်၏၊) [ဆ- ကုန်သော၊ အဇ္ဈတ္တိကာနိ - အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ အာယတနာနိ - အာယတနတို့။]

အယံ ခေါပနာနန္တ ပေ၊ ဝိဟရိတုံတိ အာဒိသု - အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ ဝိသယဇ္ဈတ္တေ - ဝိသယဇ္ဈတ္တ၌၊ (စိတ်ကို အထူးအားဖြင့် ဖွဲ့ထားတတ်သော

x x x x x x x x

ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ။ ။ အဇ္ဈတ္တေ - အဇ္ဈတ္တတရားအပေါင်း၌ + ဘဝါနိ - ဖြစ်သော တရားတို့တည်း၊ အဇ္ဈတ္တိကာနိ - တို့၊ ဤသို့ ဝစနတ္ထပြု၍ အဇ္ဈတ္တတရား အပေါင်းတွင် သာ၍ အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော “စက္ခုသောတဃာန ဇိဝှါ ကာယ မန” ဟူသော အာယတန ၆ ပါးကို “အဇ္ဈတ္တိက” ဟု ဆိုရသည်။ [“အဇ္ဈတ္တိကာတိ - နိယကဇ္ဈတ္တေသုပိ အပ္ပန္နရာ စက္ခာဒယော ဝုစ္စန္တိ” ဟု ဋီကာ၌ ဝုစ္စန္တိကြိယာဖြင့်ဆိုသောကြောင့် စက္ခုစသော ၆ ပါး ၏ အဇ္ဈတ္တိကအမည်သည် အထင်ရဋ္ဌိအမည် (ဧကဒေသျှူပစာရ) ဟု မှတ်ပါ။]

အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တေ။ ။ “ရူပရူပံ” ဟု၎င်း၊ “ဒုက္ခဒုက္ခံ” ဟု၎င်း၊ သဒ္ဓါတူ ၊ ချက်ဖြင့် ဆိုရာ၌ အစစ်အမှန်အနက် (ရုပ်အစစ်၊ ဒုက္ခအစစ် အနက်) ကို ယူရသကဲ့သို့ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ (အဇ္ဈတ္တ အဇ္ဈတ္တ) ဟု သဒ္ဓါတူ ၊ ချက် ဆိုသောကြောင့် အဇ္ဈတ္တတရားအပေါင်း တွင် ခန္ဓာကိုယ်အား သာ၍ကျေးဇူးများသဖြင့် အဇ္ဈတ္တအစစ်ဟု ဆိုရသော စက္ခုစသော ၆ ပါးကိုသာ ယူရသည်။ ခန္ဓာကိုယ်အား ကျေးဇူးများပုံကို အဇ္ဈတ္တိက ရုပ်အဖွင့်များ၌ ရှုပါ။ [အဇ္ဈတ္တံစ+တံ+အဇ္ဈတ္တံစာတိ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တံ၊ ရူပရူပံ ဝိယ၊ -မရ၊]

အမှာ။ ။ “အဇ္ဈတ္တာ ဓမ္မာ” နှင့် စပ်၍ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကိုပြရာဝယ် အဇ္ဈတ္တိကာသဒ္ဓါကို ဥဒါဟရုဏ်ထုတ်ရာ၌ အပြစ်တင်ဘွယ်နှင့်တကွ ဖြေပုံကို ဋီကာ၌ ရှုပါ။

အယံ ခေါပေ၊ ဝိဟရိတုံ။ ။ ဤပါဠိလည်း ဥပရိပံ-မဟာသုညတသုတ် ပါဠိတော် ပင်တည်း၊ [ဋီကာ၌ “ဝိဟာရသုညတသုတ်” ဟု နာမည်တပ်၏၊] ထိုပါဠိတော်၌ အရှင် အာနန္ဒာအား ရှေးဥျားစွာ “န ခေါ အာနန္ဒ ဘိက္ခု သောဘတိ သင်္ဂဏိကာရာမော” စသည်ဖြင့် သင်္ဂဏိကာရာမ၏ အပြစ်ကို၎င်း “နာဟံ အာနန္ဒ ဧကရူပံပိ သနေပဿာမိ၊ ယတ္ထ ရတ္တဿ၊ ပေ၊ န ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ၊ သောကာပေ၊ ပါယာသာ” ဟု ရူပရတိ၏ အပြစ်ကို၎င်း မိန့်တော်မူ၏၊ ထို့နောက်မှ ထို ၊ မျိုး၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သုညတဝိဟာရ (အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သော နေကြောင်း ဖလသမာပတ်) ကို ပြတော်မူခြင်းငှါ “ အယံ ခေါပေ၊ ဝိဟရိတုံ” ဟု မိန့်တော်မူသည်။ [ဝိဟရိတုံနေရာဝယ် “ဝိဟရတိ” ဟု မူကွဲရှိသော်လည်း “ယဒိဒံ ဝိဟရိတုံ - အကြင်နေရခြင်းသည်၊ အတ္ထိ” ဟု ပေးရသောကြောင့် ဝိဟရိတုံသာ ပါဠိမှန်တည်း၊ ရှေးနိဿယ၌ “ယဒိဒံ သုညတံ” ဟု တွဲ၏၊ ထိုသို့တွဲခြင်းသည် နိယမ ဝါကျဝယ် အယံ ဝိဟာရောနှင့် မတူသောကြောင့် နိယမ အနိယမ စွဲရိုးထုံးစံမကျပါ။]

ဝိသယဇ္ဈတ္တေ။ ။ သန္တတရပဏိတတမဘာဝေန - (သုညတသမာပတ်က)၊ အထူးငြိမ်းအေး၊ အလွန်အကျူးမွန်မြတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ [ဝိသယ၌ ဝိ + သိဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊] ဝိသေသတော သိနောတိ ဗန္ဓတိတိ - (စိတ်ကို မခွါနိုင်အောင် မကြာခဏ

ဣဿရိယဋ္ဌာနဟူသော အဇ္ဈတ္တ၌၊) (ဒိဿတိ)၊ ဣဿရိယဋ္ဌာနေ-အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဝသီဘော် ၅ ဖြစ်၏ တည်ရာဟူသော ဖလသမာပတ်၌၊ ဝါ-အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဝသီဘော် ၅ ဖြစ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဖလသမာပတ်၌၊ (ဒိဿတိ)၊ ဣတ္အတ္ထော-နက်၊ [အာနန္ဒ-အာနန္ဒာ၊ သဗ္ဗ နိမိတ္တာနံ-အလုံးစုံသောရူပါရုံ အစရှိသောနိမိတ်တို့ကို၊ အမနသိကာရာ-နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့်၊ အဇ္ဈတ္တံ - ဝိသယအဇ္ဈတ္တဖြစ်သော၊ သုညတံ - အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သော ဖလသမာပတ်ကို၊ ဝါ-သို့၊ ဥပသမ္ပဇ-ပြီးစေ၍၊ ဝါ-ရောက်၍၊ ယဒိဒံ ဝိဟရိတုံ-အကြင် နေရခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ)၊ အယံ ဝိဟာရော - ဤ သုညတဖလ သမာပတ်ဟူသော ဝိဟာရကို၊ တထာဂတေန - မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဘိသမ္ပဒ္ဒေါ - ထိုးထွင်း၍ သိတော်မူအပ်ပြီ၊] ဟိ - မှန်၊ ဖလသမာပတ္တိံ - ဖလသမာပတ်သည်၊ ဗုဒ္ဓါနံ-ဘုရားရှင်တို့၏၊ ဣဿရိယဋ္ဌာနံ နာမ-ဣဿရိယဋ္ဌာန မည်၏။

ပန-အတ္ထုဒ္ဓါရ သာမညမှတစ်ပါး အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသကို ဆိုဥျးအံ၊ ဣဇ-ဤ အဇ္ဈတ္တတိကံ၌၊ နိယကဇ္ဈတ္တ-၌၊ ဝါ-မိမိသန္တာန်ကို ခြိ၍ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တ၌၊ အဓိပ္ပတော-အလိုရှိအပ်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ အတ္တနော-၏၊ သန္တာနေ-သန္တာန်၌၊ ပဝတ္တာ- ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ - အသီးအသီးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ-တို့သည်၊ အဇ္ဈတ္တာ-အဇ္ဈတ္တတို့မည်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်ကုန်၏၊ ပန-ကား၊ တတော-ထိုအဇ္ဈတ္တတရားမှ၊ ဗာဟိရဘူတာ - အပဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓါဝါ - ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် စပ်သည် မူလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓါဝါ - ဇီဝိတိန္ဒြေဖြင့် မစပ်သည်မူလည်း

x x x x x x x

ရောက်၍ရောက်၍လာအောင်) အထူးဖွဲ့ထားတတ်သောကြောင့်၊ ဝိသယမည်၏၊ သောယေဝ သသန္တတိပရိယာပန္နတာယ အဇ္ဈတ္တံ-ထိုဝိသယသည်ပင် (သုညတဖလသမာပတ် ဖြစ်ရကား) ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်မြတ်၏ ခန္ဓာအစဉ်တွင် ပါဝင်သောကြောင့် အဇ္ဈတ္တလည်း မည်၏။ — ဥပရိပံ ဋီကာ။

ဣဿရိယဋ္ဌာနေ။ ။ဝိသယဇ္ဈတ္တ၏ အဓိပ္ပါယ်ထွက်တည်း၊ ဣဿရဿ+ဘာဝေါ ဣဿရိယံ၊ အာဝဇ္ဇန သမာပဇ္ဇနာဒယော ပဉ္စဝသီယော၊ တဿ+ဋ္ဌာနံ (ဩကာသော) ကာရဏံဝါ တထာ၊ (မရ)၊ ဣဿရဿ + ဘာဝေါ - ဖလသမာပတ်၌ အစိုးရသော (ပိုင်နိုင်သော) ဘုရားရှင်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာကို “ ဣဿရိယ ” ဟု ခေါ်၏၊ ထိုဣဿရိယဟူသည် ဝသီဘော် ၅ ပါးတည်း၊ ထိုဝသီဘော် ၅ ပါး၏ တည်ရာဩကာသကို၊ တနည်း-အကြောင်းကို “ ဣဿရိယဋ္ဌာန ” ဟု ခေါ်သည်၊ ဆိုလိုရင်း-ဘုရားရှင်သည် အရဟတ္တဖိုလ် သမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူရာ၌ ဝသီဘော် ၅ ပါးဖြင့် ပိုင်နိုင်တော်မူရကား ဖလသမာပတ်သည် ဝသီဘော် ၅ ပါးဟူသော ဣဿရိယ၏ တည်ရာ ဩကာသလည်း ဖြစ်၊ တည်ရာအကြောင်းလည်း ဖြစ်သည်-ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ဖလသမာပတ်သည် ဘုရားရှင်၏ စိတ်တော်ကို ဖွဲ့ထားသကဲ့သို့ မကြာမကြာ ဝင်စားရာဋ္ဌာန ဖြစ်ရကား ဝိသယအဇ္ဈတ္တတရားဖြစ်သည် ဟု မှတ်ပါ။

ဖြစ်ကုန်သော၊(ဓမ္မာ-တို့သည်၊) ဗဟိဒ္ဓါနာမ-တို့မည်၏။ တတိယပဒံ - အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓါဟူသော တတိယပုဒ်ကို၊ တဒုဘယဝသေန-ထို ၂ ပါးစုံသော အဇ္ဈတ္တ တရား ဗဟိဒ္ဓတရားတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊(ဘဂဝတာ)ဝုတ္တံ-ပြီ။

အနန္တရတ္တိကော- အခြားမဲ့ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တာရမဏတိက်ကို၊ တိပ္ပကာရေ ပိ-၃ ပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ တေယေဝ ဓမ္မေ- ထို တရားတို့ကို ပင်၊ (ထို အဇ္ဈတ္တတရား၊ ဗဟိဒ္ဓတရား၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓတရားတို့ကိုပင်၊) အာရမဏံ-ကို၊ ကတ္တာ-၍၊ ပဝတ္တနဝသေန - ဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တော-ပြီ။

သနိဒဿနတ္တိကေ-၌၊(အတ္ထော ဝေဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယေဓမ္မာ-အကြင် တရား တို့သည်၊) ဒဠဗ္ဗဘာဝသင်္ခါတေန - မြင်ထိုက်သည်၏အဖြစ် ဟု ဆိုအပ်သော၊ နိဒဿနေန-နိဒဿနနှင့်၊ သဟ-တကွ၊ (ဝတ္တန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊) ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ နိဒဿနနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) သနိ ဒဿနာ-တို့မည်၏၊(ယေဓမ္မာ)ပဋိဟနန ဘာဝသင်္ခါတေန-ထိုပါးတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ပဋိယေန-ပဋိယနှင့်၊ သဟ, (ဝတ္တန္တိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပဋိယနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ)သပ္ပဋိယာ- တို့မည်၏။ သနိဒဿနာစ - မြင်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော နိဒဿနနှင့်တကွ

x x x x x x x x

သနိဒဿနာ။ ။ “နိဒဿိယတေ - မြင်အပ်၏။ ဣတိ နိဒဿနံ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ “နိဒဿန” အရ မြင်အပ်သောရူပါရုံရ၏။ “ သနိဒဿန” အရလည်း ရူပါရုံပင်ရ၏။ ဤသို့ သမာသ်ပုဒ်တစ်စိတ်နှင့် သမာသ်ပုဒ်လုံးအတွက် အရကောံ မကွဲပြားသောကြောင့် (ကွဲပြားအောင်) “နိဒဿန”၌ ဘာဝပုဓာနကြိ၍ မြင်အပ်သောရူပါရုံ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ အာရမဏသတ္တိကို ကောက်စေလိုသောကြောင့် နိဒဿနကို “ဒဠဗ္ဗဘာဝ” ဟု ဖွင့်သည်။ [“သဟ+နိဒဿနေန”ဟူသော ဤဝိဂ္ဂိဟ်၌ စပ်ပုဒ်ကြိယာ မပါသော်လည်း “သဟ + ဝိတက္ကေန” တုန်းကကဲ့သို့ “ဟောန္တိ” ဟု ဖြစ်စေ, “ဝတ္တန္တိ” ဟု ဖြစ်စေ ကြိယာထည့်၍ စပ်ရသည်။]

ဥပစာ။ ။ “နိဒဿန”အရ “မြင်အပ်သည်၏အဖြစ်” ဟူသော အာရမဏသတ္တိ နှင့် သတ္တိမန္တဖြစ်သော ရူပါရုံသည် ၂ မျိုးမကွဲပြားသော်လည်း အဘေဒ ဘေဒုပစာရ အားဖြင့် ၂ မျိုးပြားသကဲ့သို့ ဆိုထားသည်။ မှန်၏ - ရူပါရုံ သဒ္ဓါရုံစသော တရားတို့ သည် သဘာဝဓမ္မအဖြစ်ဖြင့် တမျိုးတစားထည်းဖြစ်သောကြောင့် ဓမ္မအဖြစ်ဖြင့် သဘော တူကြ၏။ ထို ဓမ္မတို့တွင် နိဒဿန ဘာဝသတ္တိဖြင့် ရူပါရုံကို အထူးပြုလိုက်လျှင် ထို နိဒဿန ဘာဝသတ္တိမရှိသော သဒ္ဓါရုံစသော အခြားတရားတို့မှ ထူးခြားသောရူပါရုံ၏ သဘောကို သိရ၏။ ထို့ကြောင့် သတ္တိနှင့် သတ္တိမန္တ တရားတို့ မကွဲပြားသော်လည်း ကွဲပြားသကဲ့သို့ ဆိုရသည်။ [“ဓမ္မသဘာဝ သာမညေနဟိ”စသော ဇီကာကိုကြည့်ပါ။ ထို၌ ဥပစရိတုံဖြင့် ဥပစာဖြစ်ကြောင်းကို ပြ၏။ “အညံဝိယ ကတ္တာ-ယထာ သိလာပုတ္တ ကဿ သရီရံတိ။—အနု။]

ဖြစ်သော တရားတို့လည်း ဟုတ်၏။ တေ-ထိုသနိဒဿန တရားတို့ဟူသည်။ သပ္ပဋိ ဃာစ - ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ပဋိပက္ခနှင့် တကွဖြစ်သော တရားတို့ လည်း ဟုတ်၏။ ဣတိ- ထို ၂ ပါးသော သတ္တိကြောင့်၊ သနိဒဿန သပ္ပဋိဃာ- တို့မည်၏။

ဧတေသံ - ဤတရားတို့၏၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝသင်္ခါတံ- မြင်ထိုက်သည်၏အဖြစ် ဟု ဆိုအပ်သော၊ နိဒဿနံ - နိဒဿနသည်။ နတ္ထိ - မရှိ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ နိဒဿန မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) အနိဒဿနာ- တို့မည်၏။ အနိဒဿနာစ-မြင်ထိုက်သည်၏အဖြစ်ဟူသော နိဒဿနမရှိသောတရားတို့လည်း ဟုတ်၏။ တေ-ထို အနိဒဿနတရားတို့ဟူသည်။ ဝုတ္တနဗေဒနေဝ-ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်ပင်။ သပ္ပဋိဃာစ - ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ပဋိပက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်သော တရားတို့လည်း ဟုတ်၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ အနိဒဿန သပ္ပဋိဃာ- တို့မည်၏။ တတိယပဒံ- အနိဒဿန အပ္ပဋိဃာဟူသော တတိယပုဒ်ကို၊ ဥဘယ ပဋိက္ခေပေန-ရှေး ၂ ပုဒ်သည် ဟောအပ်သော တရား ၂ ပါးစုံကို ပယ်ခြင်းအား ဖြင့်၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ- ပြီ၊ တာဝ - ဒုကမာတိကာ၏ အဖွင့်မှ ရှေးဥားစွာ၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌာ-ညွှန်ပြအပ်သော၊) အယံ-ဤအဖွင့်သည်၊ (ကုသလသဒ္ဓေါတာဝမှစ၍ ဥဘယပဋိက္ခေပေန ဝုတ္တံ တိုင်အောင်သော အဖွင့်သည်၊) တိကမာတိကာယ- ကာ၏။ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ-အစဉ်အတိုင်းဖြစ်သော ပုဒ်တို့၏အဖွင့်တည်း။

x x x + x x x +

သပ္ပဋိဃာ။ ။ ပဋိပက္ခပတ်ပုဗ္ဗ-ထိခိုက်ခြင်းအနက်ဟော ဒိဝါဒိ ဟနဇာတ်တည်း။ “ပတိဟညတီတိ ပဋိပက္ခော” ဟု ကတ္ထုသာဓ်ပြု၍ ထိခိုက်တတ်သော ပဉ္စပသာဒ ပဉ္စာရုံ ရသော်လည်း ဘာဝပုဇာနကြံ၍ “ထိခိုက်တတ်သည်၏ အဖြစ်” ဟူသော ထိခိုက်ခြင်း ကြိယာကို ကောက်ယူစေလိုသောကြောင့် “ပဋိပက္ခဘာဝသင်္ခါတေန” ဟု ဖွင့်သည်။ “သဟ+ပဋိပက္ခ ယေ ဝတ္တန္တိ” ဟု ကြိယာထည့်၍ အနက်ပေးရပုံ၊ ပဋိပက္ခဘာဝနှင့် ပဋိပက္ခတို့ အရ မကွဲပြားသော်လည်း အဘေဒဘေဒပစာ ကြိယာကို ရှေ့အတိုင်းသိပါ။ [“ထိခိုက်” ဟူရာ၌ အရာဝတ္ထုချင်း ထိခိုက်မျိုး မဟုတ်၊ အချင်းချင်း ရှေးရှုမိခြင်းကို “ထိခိုက်ခြင်း” ဟု ခေါ်ကြောင်းကို ဋီကာကြည့်ပါ။]

မှတ်ချက်။ ။ “ပဋိပက္ခဘာဝ” ၌ “ပဋိပက္ခ - ထိပါးတတ်၊ ထိပါးအပ်” ဟု ကတ္ထုရုပ် ကမ္မရုပ် ၂ မျိုးကြံ၍ ရှေးနိဿယ၌ အနက်ပေးထား၏။ အာရုံများအတွက် “ထိပါးတတ်” ဟု၎င်း၊ ပသာဒများအတွက် “ထိပါးအပ်” ဟု၎င်း ကြိယာတူသည်။ ထိုသို့ကြံဆိုရန် ဋီကာ အနု မရတိုင် အရိပ်အမြွက်မျှ မဖွင့်ကြ၊ ရူပကဏ္ဍ ပါဠိတော်၌ကား “ယမှိ ရူပမှိ၊ ပေ၊ စက္ခု၊ ပဋိပက္ခသိဝါ” စသည်ဖြင့်၎င်း၊ “ယံ ရူပံ၊ ပေ၊ စက္ခုမှိ ပဋိပက္ခသိဝါ” စသည်ဖြင့်၎င်း အာရုံ ၅ ပါး ပသာဒ ၅ ပါးတို့ အပြန်အလှန် ထိခိုက်တတ်ပုံကိုသာ ဟောတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် “ပဋိပက္ခ-ထိခိုက်တတ်” ဟု ကတ္ထုအနက်ကိုသာ မှတ်ပါ။

တိကမာတိကာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဒုကမာတိကာ အဖွင့်

[တိကမာတိကာကို ဖွင့်ပြပြီး၍ ဒုကမာတိကာကို ဖွင့်ပြလိုသော အဋ္ဌကထာ ဆရာသည် ရှေးဥျားစွာ အမှာစကားချပ်ကို ညှပ်လိုသောကြောင့် “ဒုကမာတိကာ ယံ ပန” စသည် မိန့်၊ (တနည်း) ဒုကမာတိကာ၌လည်း “တိကမာတိကာကဲ့သို့ပင် ပုဒ်စဉ်အတိုင်း ဖွင့်မည်လော” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ဒုကမာတိကာယံ ပန” စသည်မိန့်၊ ပနသည် ဝါကျာရမ္ဘဇောတက၊ ရှေးနိဿယ၌ “ထိုမှတပါး” ဟု ပက္ခန္ဓာရအနေအားဖြင့်ပေးလေသည်။] ပန-အမှာစကားချပ် ညှပ်လိုက်ဥျားအံ၊ (တနည်း) ပန-ဆက်ဥျားအံ၊ ဒုကမာတိကာယံ-ဒုကမာတိကာ၌၊ တိကေသု-တိက် တို့၌၊ အနာဂတပဒဝဏ္ဏနံယေဝ-မလာသောပုဒ်တို့၏အဖွင့်ကိုသာ၊ ကရိဿာမ- ပြုကုန်အံ၊ တာဝ-စူဠန္တရဒုက်စသည်တို့မှ ရှေးဥျားစွာ၊ (ဝုတ္တေ-ဟောတော်မူအပ် သော၊) ဟေတုဒဂါစ္ဆကေ-၌၊ ဟေတုဓမ္မာတိ-ကား၊ မူလဋ္ဌေန - အခြေအမြစ်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ [“မူလဘာဝဋ္ဌေန” ဟု ဆိုလိုလျက် ဘာဝဗျာန ဘာဝလောပ။] ဟေတုသင်္ခါတာ- ဟိတ်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ- တို့သည်၊) သံဝိဇ္ဇန္တိ) ဟေတု + ဓမ္မာတိဝိ- ဟေတု + ဓမ္မာဟူ၍လည်း၊ ပါဠိ- ပါဠိတော် ပါဠိသည်၊ (အတ္ထိ- ရှိသေး၏၊) [သမာသ်မတွဲဘဲ ဝါကျလည်းရှိ၏ - ဟူလို။] န ဟေတုတိ-နဟေတုဟူသောသဒ္ဒါသည်၊ တေသံယေဝ-ထိုဟိတ်တို့ကိုပင်၊ ပဋိက္ခေပ ဝစနံ- ပယ်ခြင်းကိုဟောသော သဒ္ဒါတည်း၊ [ဟိတ် မဟုတ် ဟု ပယ်သော သဒ္ဒါ ဖြစ်သည်-ဟူလို။] (ယေဓမ္မာ- တို့သည်၊) သမ္ပယောဂတော-သမ္ပယုတ်အားဖြင့်၊ ပဝတ္တေန-ဖြစ်သော၊ ဟေတုနာ-ဟိတ်နှင့်၊ သဟ၊ (ဝတ္တန္တိ-နံ၏၊) ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဟိတ်နှင့်တကွဖြစ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) သဟေတု ကာ-တို့မည်၏၊ တေသံ- ဤတရားတို့၏၊ တထေဝ - ထို သမ္ပယုတ်အားဖြင့်ပင်၊ ပဝတ္တော-သော၊ ဟေတု-ဟိတ်သည်၊ နတ္ထိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သမ္ပယုတ်ဟိတ် မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) အဟေတုကာ-တို့မည်၏။

x x x x x x x

မူလဋ္ဌေန ဟေတုသင်္ခါတာ။ ။ ပါဠိတော်၌ “ဟေတုဓမ္မာ” ဟု ရှိ၏၊ ဟေတုကို သာမညအားဖြင့် အနက်ဆိုလျှင် “အကြောင်း” ဟု ဆိုရ၏၊ ထို “အကြောင်း” ဟူသည် “သာမည အကြောင်းလော” ဟု တွေးတောဘွယ် ရှိသောကြောင့် “မူလဋ္ဌေန” ဟု မိန့်သည်၊ သာမညအကြောင်း မဟုတ်၊ မူလအကြောင်း-ဟူလို၊ ထို “မူလ” ဟူသည် လည်း (သစ်ပင်များ၌ ရေသေခံမြစ်သည် သစ်ပင်တပင်လုံးကို ခိုင်မြဲကြီးပွား စည်ကား စေသကဲ့သို့) သဟဇာတ် စိတ်စေတသိက်နှင့် ရုပ်တရားတို့ကို အာရုံပေါ်၌ ခိုင်မြဲစေ တတ်သော အခြေအမြစ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “သုပ္ပတိဋ္ဌိတ ဘာဝသာဓန” ဟု မူလ၏ သဘောကို ထုတ်ပြသည်၊ အာရုံတခုပေါ်၌ လောဘ အမြစ်စိုက်လျှင် စိတ် စေတသိက်နှင့် ရုပ်ခန္ဓာကြီးလည်း ထိုအာရုံအပေါ်၌ တည်တံ့၍နေပုံ စသည်ကို သတိ ထား၍ စဉ်းစားကြပါလေ။

(ယေဓမ္မာ) ကေုပ္ပါဒါဒိတာယ - ကေုပ္ပါဒ အစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဟေတုနာ-ဟိတ်နှင့်၊ သမ္ပယုတ္တာ-သမ္ပယုတ်ဖြစ်ကုန်၏။ [ကေုပ္ပါဒါဒိတာယ ဟု ဝိသေသနပါပြီး ဖြစ်သောကြောင့် သမ္ပယုတ္တာကို သဒ္ဓါနက်မပေးရ။] ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဟိတ်နှင့် အညီအမျှ ကေုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) ဟေတုသမ္ပယုတ္တာ၊ (ယေဓမ္မာ၊) ဟေတုနာ-နှင့်၊ ဝိပ္ပယုတ္တာ-ကေုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် မယှဉ်ကုန်၊ [သံသဒ္ဓါမပါသောကြောင့် အညီအမျှ ဟု မထည့်နှင့်၊] ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ကေုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် မယှဉ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာ- တို့မည်၏။ ဒွိန္ဒုမိ - ၂ ပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမေသံ ဒုကာနံ- ဤ သဟေတုကဒုက်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တ ဒုက်တို့၏။ အတ္တတော- အနက် အရကောက်အားဖြင့်၊ နာနတ္ထိ- ထူးကုန်သည်၏ အဖြစ်သည်။ ကိဉ္ဇာပိ နတ္ထိ- အကယ်၍ကား မရှိပါပေ၊ ပန- ထိုသို့ပင် မရှိပါသော်လည်း၊ ဒေသနာဝိလာသေန- ဒေသနာတော်ကို တင့်တယ်စံပယ် စေတတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကြောင့် ၎င်း၊ တထာ- ထို အပြားအားဖြင့်၊ (သဟေတုကာ ဓမ္မာ၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ စသော အပြားအားဖြင့်၊) မုဇ္ဈန္တာနံ- သိနိုင်ကုန်သော၊ (သဟေတုက ဟေတုသမ္ပယုတ္တတရားတို့ကို နားလည်နိုင်ကုန်သော- ဟူလို၊) [သစ္စာ ၄ ပါးသိမှုနှင့် မဆိုင်၊ ထိုတရားကို နားလည်မှုနှင့်သာ ဆိုင်သည်။] ပုဂ္ဂလာနံ- တို့၏။ အဇ္ဈာသယဝသေ နဝါ- အဇ္ဈာသယ၏ အစွမ်းကြောင့် ၎င်း၊ (ဒွေ - ၂ ပါးကုန်သော၊ ဣမေဒုကာ- ဤ သဟေတုကဒုက်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တ ဒုက်တို့ကို၊ ဘဂဝတာ၊) ဝုတ္တာ- ကုန်ပြီ။

တတော- ထို ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်မှ၊ ပရိ- နောက်၌၊ ပဌမဒုကံ- ပဌမဟေတု ဒုက်ကို၊ ဒုတိယ တတိယေဟိ - ဒုတိယ သဟေတုကဒုက်၊ တတိယ ဟေတုသမ္ပယုတ္တ ဒုက်တို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ၊ ယောဇေတွာ - ယှဉ်စေ၍၊ ဟေတု၊ န ဟေတုတိ အာဒိ နံ - ဟေတု၊ နဟေတု အစရှိကုန်သော၊ တေသံ ပဒါနံ - ထို ပုဒ်တို့၏၊ ဝသေန - အစွမ်းဖြင့်၊ ယထာ သမ္ဘဝတော- ဖြစ်သင့်သည်အားလျော်စွာ၊ အာရေပိ- တပါး

x x x x x x x x

ဒေသနာ ဝိလာသေန။ ။ ဝိပုဗ္ဗ ဘူဝါဒိ လသဓိဝတ်သည် တင့်တယ် စံပယ်ခြင်း အနက်ကိုလည်း ဟော၏။ ဝိလာသေတိတိ ဝိလာသော၊ ဒေသနံ + ဝိလာသော ဒေသနာ ဝိလာသော၊ [ပင်လုံးကျွတ်ပွင့်သောသစ်ပင်သည် တင့်တယ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဒေသနာ တော်ကိုလည်း သဟေတုက-ဟေတုသမ္ပယုတ္တ ဟု ဝေဝေဆာဆာဖြစ်လျက် တင့်တယ် စေတတ်သည်။] ထို “ဒေသနာဝိလာသ” ဟူသည် သဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၏ သဟေတုက ဟူသော အပြားအားဖြင့်လည်း ဟောနိုင်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဟူသော အပြားအားဖြင့် လည်း ဟောနိုင်ပုံကို မဟောမိ ရှေ့အဘို့၌ သိတော်မူတတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ ဟောဆဲ အခိုက်အတန့်၌ သိတော်မူတတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်တည်း။ [ဒေသေ တဗ္ဗပ္ပကာရဇာနနဉ္စိ ဒေသနာဝိလာသော၊ တထာ ဒေသနာဉာဏဉ္စ၊ - ဋီကာ၊ “တံ ပန ဒေသနာကာလတော ပုဗ္ဗေ မနသိ စိန္တနညာဏံ၊ တဉ္စ သဗ္ဗညုတဉာဏမေဝ” - မခု။]

လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ တဒယာ - ၃ ပါးကုန်သော၊ ဒုကာ - ဒုက်တို့ကို၊ (ဟေတု သဟေတုကဒုက် , ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက် , န ဟေတု သဟေတုကဒုက်တို့ ကို၊) ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။

တတ္ထ-ထိုနောက် ၃ ဒုက်တို့တွင်၊ [“တတ္ထာတိ ပါဠိယံ” ဟု ယောဇနာစွဲ၏။] ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ သဟေတုကာစာတိ- ဟူသော၊ ဧတံ-ဤပုဒ်သည်၊ သမ္ဘဝတိ ယထေဝ - ဖြစ်သင့်သကဲ့သို့၊ (ဖြစ်သင့်သောကြောင့် ပါဠိတော်၌ ယူအပ်ပြီး ဖြစ် သကဲ့သို့၊) တထာ - တူ၊ ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ အဟေတုကာစာတိ - စ ဟူသော၊ ဣဒမ္ဗိ - ဤပုဒ်သည်လည်း၊ (သမ္ဘဝတိ - ဖြစ်သင့်၏။) [ဖြစ်သင့်သောကြောင့် ယူထိုက်၏- ဟူလို။] စ-သည်သာမကသေး၊ သဟေတုကာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု တိ-ဟူသော၊ ဧတံ-ဤပုဒ်သည်၊ သမ္ဘဝတိယထာ-ကဲ့သို့၊ (ဖြစ်သင့်သောကြောင့် ပါဠိတော်၌ ယူအပ်ပြီးဖြစ်သကဲ့သို့၊) တထာ- တူ၊ အဟေတုကာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတုတိ- ဟူသော၊ ဣဒမ္ဗိ - ဤပုဒ်သည်လည်း၊ (သမ္ဘဝတိ- ၏။) [ဖြစ်သင့် သောကြောင့် ယူထိုက်၏-ဟူလို။] ဟေတု သမ္ပယုတ္တ ဒုကေန- ဟေတု သမ္ပယုတ္တ ဒုက်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ , ယောဇနာယပိ- ယှဉ်စေရာ၌လည်း၊ ဒေသဝနယော-ပင်တည်း။

x x x x x x x x

တတ္ထ၊ပေ၊ဣဒမ္ဗိ ။ ။ ပဌမဒုက်၏ ပဌမပုဒ်ကို ဒုတိယဒုက်၏ ပဌမပုဒ်နှင့် တွဲ၍ “ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ သဟေတုကာစ” ဟူသော ဤပုဒ်သည် ဖြစ်သင့်၍ ပါဠိတော်၌ စတုတ္ထ ဒုက်ဝယ် ပဌမပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် ယူထားအပ်ပြီးဖြစ်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူ ပဌမဒုက်၏ ပဌမ ပုဒ်ကို ဒုတိယဒုက်၏ ဒုတိယပုဒ်နှင့် တွဲပြီးလျှင် “ ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ အဟေတုကာစ ” ဟူသော ဤပုဒ်လည်း ပါဠိတော်ဝယ် တိုက်ရိုက်မပါစေကာမူ ယူထိုက်ပါသည်။

သမ္ဘဝတိ။ ။ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ အများနှင့်ဆက်ဆံ၍ သာမညဖြစ်နေသော အနက်ကို “သမ္ဘဝ” ဟု ဆို၏။ ထိုသို့ သမ္ဘဝဖြစ်နေလျှင် ဟိုအနက်၊ သည်အနက် စသည်အားဖြင့် အနက်အများ ဝင်လာခြင်းကို “ဗျဘိစာရ” ဟု ဆို၏။ ဤ၌လည်း အခြားသော ဒုက်ပုဒ် တို့ကို ယူနိုင်ခြင်း (အခြားသော ဒုက်ပုဒ်တို့ ဝင်လာခြင်း၏အကြောင်းကို) “သမ္ဘဝ” ဟု ဆိုသည်။ [သမ္ဘဝေါ ဟိ ဂဟဏဿ ကာရဏံ၊ - ဋီကာ။] ဤ သမ္ဘဝတိကိုထေဝံ၍ ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်မပါဘဲ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့ ယူဆောင်၍ ပြုအပ်သောဒုက်များကို “သမ္ဘဝဒုက်” ဟု ခေါ်ကြသည်။

ဒေသဝနယော။ ။ “ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာစ” ဟူသော ပုဒ်သည် ဖြစ်သင့်၍ ယူအပ်ပြီးဖြစ်သကဲ့သို့ “ ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ ဟေတု ဝိပ္ပယုတ္တာစ ” ဟူသော ပုဒ်သည်လည်း ဖြစ်သင့်၍ ယူထိုက်၏။ “ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု ” ဟူသောပုဒ်သည် ဖြစ်သင့်၍ ယူအပ်ပြီးဖြစ်သကဲ့သို့ “ ဟေတု ဝိပ္ပယုတ္တာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု ” ဟူသောပုဒ်သည်လည်း ဖြစ်သင့်၍ ယူထိုက်၏-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ ဤစကားရပ်ဖြင့် “ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ အဟေတုကာစ, အဟေတုကာ စေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု” ဒုက်, “ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ ဟေတု ဝိပ္ပယုတ္တာစ, ဟေတု ဝိပ္ပယု တ္တာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု” ဒုက်, ဤသို့ သမ္ဘဝဒုက် ၂ ဒုက်ရပြီ ဟု မှတ်ပါ။

တကြ- ထို ဟေတုဂေါဇ္ဈက ပါဠိတော်၌၊ န ဟေတု ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ၊ အဟေတုကာပီတိ-ဟူ၍၊ သိဒ္ဓေ-ပြီးပါလျက်၊ (ခေါ်ပနသဒ္ဓါမပါဘဲ ပြီးပါလျက်၊) န ဟေတုခေါ်ပန ဓမ္မာတိ - ဟူ၍၊ အတိရိတ္တံ - အပိုအလွန်ဖြစ်သော၊ ယဒေတံ ခေါ်ပနာတိပဒံ-အကြင် ခေါ်ပနဟူသောပုဒ်ကို၊ (ဘဝဝတာ) ဝုတ္တံ-ပြီ၊ တဿ- ထို ခေါ်ပနဟူသောပုဒ်၏၊ ဝသေန-ဖြင့်၊ အယံ အတိရေကတ္ထော-ဤ အပိုအလွန် ဖြစ်သော အနက်ကို၊ သင်္ဂဟိတော-သိမ်းယူအပ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။ [သဒ္ဓါကျမ်း၌ “သဒ္ဓါမိကာ အတ္ထာမိကော” ဟူသော ပရိဘာသာနှင့် အညီ ခေါ်ပန သဒ္ဓါပိုကြောင့် အနက်ပိုကိုသိရမည်-ဟူလို။]

ကထံ-အဘယ်သို့၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော-နည်း၊) ကေဝလံ-သက်သက်၊ (“အညေပိ အညထာပိ” အရ ပြုအပ်လတံသော ဒုက်တို့ မဖက် သက်သက်၊) န ဟေတုဓမ္မာ၊ ပေ၊ အဟေတုကာပိ ဣစ္စေဝ- န ဟေတုဓမ္မာ၊ ပေ၊ အဟေတုကာပိ ဟူ၍သာလျှင်၊ (သမ္ဘဝတိ - ဖြစ်သင့်သည်ကား၊) န - မဟုတ်သေး၊ အထခေါ- အဟုတ်ကား၊ အညေပိ-အခြားသော ဒုက်တို့သည်လည်း၊ အညထာပိ- အခြားသော ယှဉ်စေပုံ အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း၊ (သမ္ဘဝန္တိ- ဖြစ်သင့်ကုန်သေး၏၊) ဣတိ (ဝေဒိ တဗ္ဗော၊) ဣဒံ- ဤအနက်သည်၊ ဝါ- ကို၊ ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ၊ (ကို ဝုတ္တံ ဟောတိ၊) ဟိ-ချဲ့၊ န ဟေတုဓမ္မာ သဟေတုကာပိ အဟေတု ကာပိ- န ဟေတုဓမ္မာ၊ ပေ၊ အဟေတုကာပိဟူသောဒုက်သည်၊ (သမ္ဘဝတိ) ယထေ ဝ- ဖြစ်သင့်သကဲ့သို့၊ ဝေ - တူ၊ ဟေတု ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ , အဟေတုကာပိ- ဟေတုဓမ္မာ ၊ ပေ ၊ အဟေတုကာပိ ဟူသော ဒုက်သည်လည်း၊ (သမ္ဘဝတိ၊) စ- သည်သာ မကသေး၊ န ဟေတု ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ, အဟေတုကာပိ-န ဟေတု

x x x x x x x

အညေပိ အညထာပိ။ ။အညေပိ၌ အည၏အပါဒါန်ကို ဆိုအပ်ပြီးသော သမ္ဘဝ ၂ ဒုက်ကိုခံ၍, အညထာပိ၏အပါဒါန်ကို ထိုသမ္ဘဝ ၂ ဒုက် ယှဉ်ပုံခံပါ။ ဆိုလိုရင်းကား အခြားသောတွဲယှဉ်နည်းအားဖြင့် အခြားဒုက်များကိုလည်း သိထိုက်သေးသည်-ဟူလို။

ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ။ထို အညေပိ အညထာပိ အရ အကျယ်ပြုလိုသောကြောင့် “ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ” ဟု စကားပလ္လင်ခံပြီးလျှင် “ယထေဝ ဟိ” စသည်ဖြင့် အကျယ် ပြုသည်။ ထို အကျယ်စကား၌ “ န ဟေတု ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ ” သည် ခေါ်ပန ဖြုတ် ထားသော ပါဠိတော်ရှိပြီး ဆဋ္ဌဒုက်ပင်တည်း။ ထိုဒုက်ဖြစ်သင့်၍ ယူအပ်ပြီးဖြစ်သကဲ့သို့ “ဟေတုဓမ္မာ သဟေတုကာပိ အဟေတုကာပိ” ဒုက်သည်၎င်း, “န ဟေတုဓမ္မာ ဟေတု သမ္ပယုတ္တာပိ ဟေတု ဝိပ္ပယုတ္တာပိ” ဒုက်သည်၎င်း ဖြစ်သင့်သည်-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။သမ္ဘဝတိဟု ပြုအပ်ခဲ့သော ၂ ဒုက်နှင့် ဤ ခေါ်ပနအတွက် အတိရေက ၂ ဒုက်ကိုပေါင်း၍ အဋ္ဌကထာအလို ဒုက်အပို ၄ ဒုက် ထွက်လာ၏။ ဋီကာ၌ကား — “အညေပိ အညထာပိ” ဟု အဋ္ဌကထာဆိုသောကြောင့် ဟေတုနှင့် ဟေတုသမ္ပယုတ္တ ဝိပ္ပယုတ္တတို့ကိုယှဉ်စေ၍ “ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာပိ, ဟေတု ဝိပ္ပယုတ္တာပိ” ဒုက်လည်း သိထိုက်သေး၏-ဟု ဆိုသည်။ အဓိပ္ပါယ်ကို ဋီကာ၌ပြုထားပြီ။

ဓမ္မာ၊ပေ၊ အဟေတုကာပိဟူသော ဒုက်သည်၊ (သမ္ဘဝတိ)ယထာ-ကဲ့သို့၊ ဧဝံ-
 တု၊ န ဟေတုဓမ္မာ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာပိ၊ ဟေတုပိပ္ပယုတ္တာပိ- နဟေတုဓမ္မာ၊ပေ၊
 ဟေတုပိပ္ပယုတ္တာပိဟူသော ဒုက်သည်လည်း၊ (သမ္ဘဝတိ) (ဣတိ- ဤအနက်
 သည်၊ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊) (ဣတိ-ဤသို့၊) အတိရေကတ္ထော-အပိုအလွန်ဖြစ်သော
 အနက်ကို၊ သင်္ဂဟိတော - ပြီ၊ ဣတိ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- န၊ (ဤသို့ ပြန်လှည့်၊ ဣတိ
 တလုံးလည်းကျေ။)

စူဠန္ဒရဒုကေသု- တို့၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယေဓမ္မာ- တို့သည်၊)
 အတ္တနော-မိမိဟူသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားကို၊ နိပ္ပါဒကေန-ပြီးစေတတ်သော၊ ပစ္စ
 ယေန-အကြောင်းပစ္စည်းနှင့်၊ သဟ၊ (ဝတ္တန္တိ)ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အကြောင်း
 ပစ္စည်းနှင့် တကွ ဖြစ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) သပ္ပစ္စယာ- တို့
 မည်၏၊ ဧတေသံ-ဤတရားတို့၏၊ ဥပ္ပါဒေဝါ- ဥပါဒ်အခိုက်၌၎င်း၊ ဌိတိယံဝါ-
 ဌိအခိုက်၌၎င်း၊ ပစ္စယော-အကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ နတ္ထိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့
 ဥပါဒ်အခိုက် ဌိအခိုက်၌ အကြောင်းပစ္စည်း မရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊)
 (တေဓမ္မာ)အပ္ပစ္စယာ-တို့မည်၏၊ (ယေဓမ္မာ- တို့ကို၊) ပစ္စယေဟိ- အကြောင်း

x x x x x x x x

သပ္ပစ္စယာ။ ။ “သဟ ပစ္စယေန ယေ ဝတ္တန္တိတိ သပ္ပစ္စယာ” ဟု ပြု၊ ပစ္စယအရ-
 ဇနကအကြောင်း၊ ဥပတ္တန္တကအကြောင်း၊ ၊ မျိုးလုံးကို ယူစေလိုသောကြောင့် “အတ္တနော
 နိပ္ပါဒကေန” ဟု ဝိသေသန ပြုသည်၊ နိပ္ပါဒကအရ-ဇနကအဖြစ်ဖြင့် ပြီးစေတတ်၊ ဥပတ္တ
 တက အဖြစ်ဖြင့် ပြီးစေတတ်သော အကြောင်း ၊ မျိုးလုံးကို ရသည်၊ ထို အကြောင်း
 များကို ဌိကာ၌ “သမာနကာလေန အသမာနကာလေန ကာလဝိမုတ္တေနစ ပစ္စယေန”
 ဟု မိန့်သည်၊ သမာနကာလပစ္စယဟူသည်- ပဌာန်း ၂၄ ပစ္စည်းတို့တွင် ဟေတုသဟ
 ဇာတစသော သဟဇာတပစ္စည်းမျိုးတည်း၊ အသမာနကာလ ပစ္စယဟူသည်- အနန္တရ
 စသော အတိတ်ပစ္စည်း၊ အချို့အာရမဏ အနာဂတ်ပစ္စည်းများတည်း၊ ကာလဝိမုတ္တ
 ပစ္စယဟူသည်- အာရမဏမျိုးတွင် ပါဝင်သော နိဗ္ဗာန် ပညတ်တို့တည်း။

အပ္ပစ္စယာ ။ ။ ဧတေသံကို ဥပ္ပါဒေဝါ ဌိတိယံဝါ၌ မစပ်စေရ၊ ပစ္စယော၌သာ
 စပ်စေရသည်၊ “ နတ္ထိ ပစ္စယော ဧတေသံတိ အပ္ပစ္စယာ ” ဟု ဥပ္ပါဒေဝါ ဌိတိယံဝါ
 မပါဘဲ ဝိပြုတ်ပြုနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဥပ္ပါဒေဝါ ဌိတိယံဝါ”သည် ဧတေသံ၏စပ်ဘို့ရာ
 ပဓာနပုဒ် မဟုတ်ကြောင်း သိပါ၊ ရှေးနိဿယ၌ကား ဥပ္ပါဒေဝါ ဌိတိယံဝါ၌ စပ်မည်
 စိုးသောကြောင့် ဧတေသံကို “၏” ဟု မပေးရ၊ “အား” ဟု ပေးရမည်ဟု မှာထား
 လေသည်။

ဆက်ဥုးအံ့ — “ပစ္စယော” အရ ကျေးဇူးပြုရာ၌ ဥပါဒ်အခိုက်ဝယ် ဖြစ်အောင်
 ကျေးဇူးပြုခြင်း၊ ဌိ အခိုက်ဝယ် တည်တံ့အောင် ကျေးဇူးပြုခြင်း ဟု ၊ မျိုးရှိ၏၊ “ ထို
 ၊ မျိုးလုံး ကျေးဇူးပြုနိုင်သောပစ္စည်းမရှိ” ဟု သိစေလို၍ “ဥပ္ပါဒေဝါ ဌိတိယံဝါ ပစ္စ
 ယော” ဟု ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ဥပ္ပါဒေ ဌိတိယံကို ပစ္စယောနှင့်တွဲ၍ “ဧတေသံ-ဤ

ပစ္စည်းတို့သည်။ သမာဂန္တော - ကောင်းစွာ ရောက်၍၊ ကတာ - ပြုအပ်ကုန်၏။
 ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အကြောင်းပစ္စည်းတို့ ကောင်းစွာရောက်၍ ပြုအပ်ကုန်
 သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) သင်္ခတာ-တို့မည်၏။ (ယေဓမ္မာ-တို့သည်။)
 သင်္ခတာ-အကြောင်းပစ္စည်းတို့ ကောင်းစွာရောက်၍ ပြုအပ်သောတရားတို့သည်။
 န-မဟုတ်ကုန်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) အသင်္ခတာ-တို့မည်၏။

ဧတေသံ-ဤတရားတို့၏။ အဝိနိဗ္ဗာဂဝသေန-အသီးအသီး ခွဲခြားဝေဘန်၍
 မရခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ရူပံ- ရူပါယတနသည်။ ဝါ- ပထဝီ အစရှိသောရုပ်သည်။
 အတ္ထိ - ရှိ၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ရူပါယတန ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊
 ဝါ-ထိုသို့ ပထဝီအစရှိသောရုပ် ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) ရူပိ
 နော-ရူပီတို့မည်၏။ ဧတေသံ-ဤတရားတို့၏။ တထာဝရံ- ထိုသို့ အပြားရှိသော၊
 ရူပံ-ရူပါယတနသည်။ ဝါ-ပထဝီ အစရှိသောရုပ်သည်။ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊
 (ထိုသို့ ရူပါယတန မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ ပထဝီ အစရှိသော
 ရုပ် မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) အရူပိနော - တို့မည်၏။ ဝါ-
 တနည်း၊ ရူပနလက္ခဏံ- ဖောက်ပြန်ခြင်းလက္ခဏာသည်။ ရူပံ-ရူပမည်၏။ ဧတေ

x x x x x x x x

နိဗ္ဗာန်တို့၏။ ဝါ-ဤနိဗ္ဗာန်တရားတို့မှာ၊ ဥပ္ပါဒေ ပစ္စယောဝါ-ဥပ္ပါဒ်အခိုက်၌ ကျေးဇူး
 ပြုတတ်သောပစ္စည်းမျိုး သည်၎င်း၊ ဌိတိယံ ပစ္စယောဝါ - သည်၎င်း၊ နတ္ထိ - မရှိ” ဟု
 ဆိုလိုသည်ဟု အဓိပ္ပါယ်မှတ်ပါ။

သမာဂန္တော။ ။ မဂ္ဂ၌ သမေတေဟိကို “ ဧကတော ပဝတ္ထေဟိ ပစ္စယေဟိ ” ဟု
 ဖွင့်၏။ “သမံ + ဣတေဟိ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ သမံအတွက် “ဧကတော” ဟု ၎င်း၊ ဣတ
 အတွက် “ပဝတ္ထေဟိ” ဟု ၎င်း ဖွင့်သည်။ သို့ရာဝယ် - သင်္ခတာတရားတို့ကို ကံ စသော
 အကြောင်းတို့က ပြုစီမံရာ၌ အညီအမျှ တကွပေါင်း၎င်းမှ ပြုစီမံကြသည် မဟုတ်ပါ။ ကိုယ့်
 အကြောင်းနှင့်ကိုယ် ထိထိရောက်ရောက် ကပ်ရောက်၍ ဆိုင်ရာအကျိုးကို ပြုစီမံကြသည်။
 ထို့ကြောင့် သမေတေဟိအတွက် “အညီအမျှ ရောက်” ဟု မပေးဘဲ “သံ + ဣတေဟိ-
 ကောင်းစွာရောက် ” ဟု ပေးသင့်၏။ ဤ သမာဂန္တော၌လည်း “ သံ + အာဂန္တော -
 ကောင်းစွာရောက်၍ ” ဟုသာ ပေးသင့်သည်။ “ကောင်းစွာရောက်” ဟုသည် ဆိုင်ရာ
 အကျိုးကို ထိထိမိမိ ကပ်ရောခြင်းတည်း။ [တရားတပါးတည်း ဖြစ်ပါလျက် ဗဟုဝုစံဖြင့်
 ဆိုရခြင်း၏အကြောင်းကို ဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

ရူပိနော။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ ၂ နည်းဖွင့်ထား၏။ ၂ နည်းလုံးတွင် “ရူပံ ဧတေသံ
 အတ္ထိတိ ရူပိနော ” ဟု အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ် ပြုရသည်။ ထိုတွင် ပဌမနည်း၌ “ ရူပံ ” အရ
 ရူပါယတန (ရူပါရုံ) ရ၏။ တနည်း - ပထဝီ အစရှိသောရုပ် ရ၏။ “ ထိုကဲ့သို့ ရူပရှိ ”
 ဟုရာ၌ အဘယ်အစွမ်းအားဖြင့် ရှိပါသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ အဝိနိဗ္ဗာဂ
 ဝသေန ” ဟု ဝိသေသနကုမရသည်။ ရုပ်ကလာပ်တိုင်းမှာ “ရူပ” ဟု ခေါ်ဆိုရသော ရူပါ
 ယတန၊ သို့မဟုတ် ပထဝီ အစရှိသောရုပ်သည် ခွဲစိတ်၍မရလောက်အောင် ပါဝင်လျက်
 ရှိသည်ကို “ရူပိနော” ဟု ဆိုသည်။

သံ- ဤတရားတို့၏၊ တံ - ထို ဖေါက်ပြန်ခြင်းသည်၊ အတ္ထိ - ရှိ၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊
(ထိုသို့ ဖေါက်ပြန်ခြင်း ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ) ရူပိနော - တို့
မည်၏၊ ရူပိနော- ဖေါက်ပြန်ခြင်းရှိသော တရားတို့သည်၊ န - မဟုတ်ကုန်၊ အရူပိ
နော-ဖေါက်ပြန်ခြင်းရှိသောတရားတို့ မဟုတ်ကုန်။

လောကီယာဓမ္မာတိ ဧတ္ထ-ဌံ၊ လုဇ္ဇန ပလုဇ္ဇနဋ္ဌေန-ပျက်တတ် အပြားအားဖြင့်
ပျက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်ကြောင့်၊ ဝဋ္ဋံ-တေဘူမကဝဋ်တရားကို၊
လောကော-လောကဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊ တသ္မိံ-ထိုလောက၌၊ ပရိယာပန္န
ဘာဝေန-အကျိုးဝင်ကုန်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ လောကေ-လောက၌၊ နိယုတ္တာ-
ယှဉ်သောတရားတို့တည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ လောကီယာ- လောကီယတို့မည်၏၊
တတော-ထို တေဘူမကဝဋ်ဟူသော လောကမှ၊ ဥတ္တိဏ္ဏာ-လွန်မြေခံသောတရား
တို့တည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဥတ္တရာ - ဥတ္တရတို့မည်၏၊ [ဥတ္တရန္တိတိ ဥတ္တရာ-လွန်
မြောက်ဆဲ မဂ်တရားတို့၊ ဥတ္တရိံ သူတိ ဥတ္တရာ- လွန်မြောက်ပြီး ဖိုလ်တရားတို့၊]
လောကေ-လောက၌၊ အပရိယာပန္နဘာဝေန-အကျိုးမဝင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်
ဖြင့်၊ လောကတော-တေဘူမကဝဋ်ဟူသော လောကမှ၊ ဥတ္တရာ- လွန်မြေခံသော
တရားတို့တည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ လောကုတ္တရာ-တို့မည်၏။

x x x x x x x

ရူပနလက္ခဏံ ဝါ။ ။ ပြခဲ့သော ပဌမနည်း၌ “ရူပါယတနရှိသော တရားတို့” ဟု
ဆိုရာဝယ် ရူပါယတနကား မပါဝင်နိုင်၊ ရူပါယတနမှတစ်ပါး အခြား တရားများသာ
ပါဝင်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ရူပါယတန ကြွင်းကျန်ခြင်း ဟူသော အပြစ်မကင်းရကား
“ရူပနလက္ခဏံ ဝါ” ဟု ဒုတိယတနည်းကို ပြရသည်၊ ဤနည်း၌ကား ဖေါက်ပြန်ခြင်း
သဘောရှိသော တရားတို့ကို “ရူပိနော” ဟု ဆိုသောကြောင့် ရူပါယတနလည်း ပါဝင်
နိုင်သည်။

မှတ်ချက် ။ ။ ပဌမနည်း၌ ရူပံ အရ ပထဝီအစရှိသော ရုပ်တို့ကိုလည်း ဇီကာဖွင့်
သောကြောင့် ထိုပထဝီအစရှိသော ရုပ်များတို့တွင် တပါးပါးလည်း ရူပိနောအရတွင်
မပါဝင်ဘဲ ကျန်ရစ်သည်မဟုတ်လော ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ ပထဝီစသည်ကို ရူပဟု ဆိုရာ၌
“ရူပိနော” အရတွင် ပထဝီသည် အာပေါစသော ရုပ်ရှိ၊ အာပေါစသည်လည်း ပထဝီ
စသော ရုပ်ရှိသောကြောင့် တပါးပါးမျှမကျန်ဘဲ ရူပိနောအရတွင် ရုပ်အားလုံး ပါဝင်
နိုင်၏၊ ဥပမာ-“သဟေတုက” ဟု ဆိုရာ၌ လောဘသည် မောဟဟိတ်ရှိ၊ မောဟသည်
လောဘ ဒေါသဟိတ် ရှိသောကြောင့် ဟိတ်အားလုံးပင် သဟေတုကအရ၌ ပါဝင်နိုင်
သကဲ့သို့တည်း၊— အနုဇီကာ။

လောကီယာ။ ။ “လောကေ နိယုတ္တာ လောကီယာ” ဟု နိယုတ္တအနက်၌ “ဣက
ပစ္စည်းသက်၍ပြီးသော တဒ္ဓိတ်” ဟု သိစေလိုရင်းတည်း၊ အဘယ်ကြောင့် “လောက၌
ယှဉ်သနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “တသ္မိံ ပရိယာပန္နဘာဝေန” ဟု ဝိသေသန
ပြုသည်၊ ထိုလောကတွင် ပါဝင်သောကြောင့် “လောက၌ယှဉ်သည်” ဟု ဆိုရသည်—
ဟူလို၊ လောဘပုဒ်ကိုကား— လုဇ္ဇန ပလုဇ္ဇနဋ္ဌေနကိုကြည့်၍ “ လုဇ္ဇတိ ပလုဇ္ဇတိတိ

ကေနစိဝိညေယျာတိ-ကား၊ စက္ခုဝိညာဏာဒီသု-စက္ခုဝိညာဏ်အစရှိသော
ဝိညာဏ်တို့တွင်၊ ကေနစိ-တစုံတခုသော၊ ဧကေန- တပါးသော၊ စက္ခုဝိညာဏေ
နဝါ- စက္ခုဝိညာဏ်သည်သော်၎င်း၊ သောတဝိညာဏေနဝါ- သောတဝိညာဏ်
သည်သော်၎င်း၊ ဝိဇာနိတဗျာ-သိထိုက်ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ-တရားတို့သည်၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ-

x x x x x x x x

လောကော”ဟု ဝစနတ္ထပြုပြီးလျှင် တေဘူမကဝဋ်တရား (လောကီစိတ်စေတသိက်
ရုပ်များ)ကို အရကောက်ပါ၊ လုဇေတံ၊ ဏပစ္စည်း၊ ဇကို ရှေးဥးစွာ စ ပြုပြီးမှ
ကဝါ စတနံသုတ်ဖြင့် စကို ကပြ၊ “လုဇ-နဿနေ”ဟူသောဝတ်ကျမ်းနှင့်အညီ သုဇ္ဇတိ
ကိုပင် “ပလုဇတိ-အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်၏” ဟု ဖွင့်သည်၊ ရှေးနိဿယ၌ကား
“လုဇန- ခဏဘင်အားဖြင့် ပျက်တတ်၊ ပလုဇန- အဆုံးစုတ်အားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ပျက်
တတ်”ဟု အနက်ခွဲ၍ ပေးလေသည်။

မရဋီကာ။ ။ လုစသဒ္ဓေါဟိ ဧကော သာမညနိဒ္ဒေသေန ဘိဇ္ဇန နိဗ္ဗတ္တနတ္ထော
ဟောတိ၊ လောကော၌ လုစသဒ္ဓါသည် တခုတည်းဖြစ်သော်လည်း သာမည နိဒ္ဒေသ
နည်းအားဖြင့် “ပျက်ခြင်း ဖြစ်ခြင်းအနက် ၂ မျိုးကို ဟော၏”ဟု မရဋီကာ ဖွင့်၏၊ ထို
အလို “လုဇန- ပျက်တတ်၊ ပလုဇန- ဖြစ်တတ်” ဟု အနက်ပေးကြသည်၊ ထို အဖွင့်နှင့်
ထိုအနက်ကို “ပလုဇနတာသတိ ဗျာဓိအာဒိပကာရေဟိ ဘိဇ္ဇနတော ဝိနဿနတော”
ဟူသော မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဒီကာဖြင့် ဆင်ခြင်ပါ၊ ထို မဟာဒီကာ
အလိုအားဖြင့် ပလုဇနသည် လုဇန၏ အနက်ဖွင့်သာ ဖြစ်၏၊ “ပျက်” ဟူရာ၌ ဗျာဓိ
ကြောင့်လည်း ပျက်၊ မရဏကြောင့်လည်း ပျက်၊ ဤသို့ အစရှိသည်ဖြင့် အပျက်အမျိုးမျိုး
ရှိကြောင်းကို ပြလို၍ (ပ) ဟူသော ဥပသာရထည့်စွက်လျက် လုဇနကိုပင် “ပလုဇန”
ဟု ဖွင့်ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် မရဋီကာ၏ အဖွင့်ကို ဆရာတို့ မနှစ်သက်ကြပါ။

မေးဘွယ်။ ။ ပျက်တတ်သောကြောင့် “လောက” ဟု ခေါ်လျှင် လောကုတ္တရာ
စိတ်များလည်း ဘင်ခဏ၌ ပျက်တတ်ရကား “လောကအမည် မရသင့်ပါလော” ဟု
မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား-အကြင် တေဘူမက ဝဋ်တရားကို ပုထုဇဉ်အများက “နိစ္စ-
မပျက်မစဲ မြဲ၏”ဟု ယူထားကြ၏၊ ထို အယူကို တားမြစ်ဘို့ရာ ထိုတေဘူမက ဝဋ်တရား
ကိုသာ “လောက-ပျက်သော တရား”ဟု တမင်လာ နာမည်တပ်ရသည်၊ လောကုတ္တရာ
တရားတို့ကား ပုထုဇဉ်တို့၏ အရာမဟုတ်၊ အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အခရုံသာတည်း၊
ထို လောကုတ္တရာ တရားကို “မပျက်” ဟု အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့က မယူကြ၊ ထိုသို့ အယူ
မရှိသောကြောင့် “လောက” ဟု ပြောဆိုနေဘွယ် မလိုရကား လောကဟူသော အမည်
မရနိုင်။ [နလုဇတိ န ပလုဇတိတိ ယော ဂဟိတော၊ တထာ န ဟောတိ၊ သော
လောကောတိ တံဂဟဏရဟိတာနံ လောကုတ္တရာနံ နတ္ထိ လောကတာ၊- ဒီကာ။]

ကေနစိ စက္ခုဝိညာဏေနဝါ။ ။ ကေနစိ ဝိညေယျာဟူသော ဒုက်ပုဒ်၌ ကေနစိ
ဟူသော သဒ္ဓါသည် မည်သည့်တရားဟူ၍ တိုက်ရိုက်မပြုသော သဒ္ဓါတည်း၊ သို့သော်
ဝိညေယျာကြိယာကို ထောက်၍ သိတတ်သောဝိညာဉ် တပါးပါးကို ဟောရမည်၊
ထို့ကြောင့် ကေနစိ၏သရုပ်ကို စက္ခုဝိညာဏေနဝါ စသည်ဖြင့် ထုတ်ပြသည်၊ ဝါသဒ္ဓါ
သည် ဝိကပ္ပနတ္ထတည်း၊ ကေနစိအရ စက္ခုဝိညာဉ်ကိုယူလျှင် သောတဝိညာဉ် စသော

ရှိကုန်၏။) န ကေနစိဝိညေယျာတိ - ကား၊ တေနေဝ - ထို တစုံတခုပင်လျှင် ဖြစ်သော၊ စက္ခုဝိညာဏေနဝါ-သည်သော်၎င်း၊ သောတဝိညာဏေနဝါ-သည် သော်၎င်း၊ န ဝိဇာနိတဗ္ဗာ - မသိထိုက်ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ - တို့သည်၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ- ကုန်၏။) ဝေ- သို့၊ (ဣမသ္မိံ အတ္ထေ- ဤ အနက်သည်။) သန္တေ- ဖြစ်လသော်၊ ဒိန္နမ္ပိ- နှစ်ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဒါနံ - ကေနစိ ဝိညေယျာပုဒ်၊ န ကေနစိ ဝိညေယျာပုဒ်တို့၏၊ အတ္ထ နာနတ္တတော- အနက်အရကောက်အားဖြင့် ထူးကုန် သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒုကော-ဒုက်သည်၊ ဟောတိ-၏။

အာသဝဂေါစ္ဆကေ- ဌ၊ (အတ္ထော ဝေ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယေဓမ္မာ) အာသဝ န္တိ-စီးတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) အာသဝါ-တို့မည်၏၊ စက္ခုတော ပိ- စက္ခုဒွါရမှ၎င်း၊ ပေ၊ မနတောပိ- မနောဒွါရမှ၎င်း၊ သန္တန္တိ- စီးတတ်ကုန်၏၊ ပဝတ္တန္တိ- ဖြစ်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

x x x x x x x x

အခြားဝိညာဉ် ၅ ပါးကိုမရ၊ သောတဝိညာဉ်ကိုယူပြန်လျှင်လည်း စက္ခုဝိညာဉ်စသော အခြားဝိညာဉ် ၅ ပါးကိုမရ၊ ဝါသဒ္ဓါသည် အဝုတ္တ ဝိကပ္ပနတ္ထအနက်ကိုလည်း ဟောနိုင် ရကား သာနဝိညာဉ် , ဇိဝါဝိညာဉ် , ကာယဝိညာဉ် , မနောဝိညာဉ် တို့တွင်လည်း ကေနစိအရ တပါးပါးသောဝိညာဉ်ကို ယူပါ။

န ကေနစိ ဝိညေယျာ ။ ။ ကေနစိအရ စက္ခုဝိညာဉ်ကိုယူခိုက် န ကေနစိအရ၌ လည်း စက္ခုဝိညာဉ်ကိုပင်ယူရသည်။ ဤအလို ကေနစိ ဝိညေယျာဓမ္မာအရ စက္ခုဝိညာဉ် သည် သိထိုက်သောရူပါရုံ ရ၏။ န ကေနစိ ဝိညေယျာဓမ္မာအရ စက္ခုဝိညာဉ်သည် မသိ ထိုက်သော သဒ္ဓ- ဝန္တ- ရသ- ဖေါဋ္ဌဗ္ဗ-ဓမ္မာရုံတို့ ရ၏။ တနည်း - ကေနစိအရ သောတ ဝိညာဉ်ကို ယူပြန်လျှင် ကေနစိဝိညေယျာဓမ္မာ အရ သောတဝိညာဉ်သည် သိထိုက်သော သဒ္ဓါရုံ ရ၏။ နကေနစိ ဝိညေယျာဓမ္မာ အရ သောတဝိညာဉ်သည် မသိထိုက်သော ရူပ-ဝန္တ-ရသ- ဖေါဋ္ဌဗ္ဗ-ဓမ္မာရုံတို့ ရ၏။ ဤသို့အားဖြင့် ကေနစိအနက်ကိုထောက်၍ အရ ကောက် ထူးပါစေ၊ မည်သို့ပင် ကောက်သည်ဖြစ်စေ ပဌမပုဒ်နှင့် ဒုတိယပုဒ်၏အရကေခံ ကွဲပြားသောကြောင့် “အတ္ထနာနတ္တတော ဒုကော ဟောတိ” ဟု အဋ္ဌကထာမိန့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ အဋ္ဌကထာနည်းကို ဒီကာဆရာမကြိုက်၊ အဋ္ဌကထာ ဒီကာဆရာတို့ ဝါဒကွဲခြင်း၏ လိုရင်းအချုပ်မှာ - နိဒ္ဒေသပါဠိတော်လာ ၂ ဝါကျကို ဒီကာဆရာက “တဒုက်” ဟု ယူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာက တပုဒ်ဟုသာ ယူခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ဒီကာဆရာက ဝိညာဏကတ္တား၏ ကွဲပြားမှုကိုပြု၍၊ အဋ္ဌကထာဆရာက ဝိညာတဗ္ဗကံ၏ ကွဲပြားမှုကို ပြုခြင်းကြောင့်၎င်း အယူအဆ မတူကြခြင်းဖြစ်ရသည်။

သန္တန္တိ ပဝတ္တန္တိ ။ ။ ဘူဝါဒိ သုခဝတ်၏ သန္တန အနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် သဝန္တိကို “စက္ခုတောပိ၊ ပေ၊ သန္တန္တိ” ဟု ဓာတုတ္ထဖွင့်သည်။ “သန္တန - စီး” ဟုသည် ရေများ စီးသွားသကဲ့သို့ တကယ်စီးခြင်း မဟုတ်၊ တရားသဘောအားဖြင့် “ဖြစ်ခြင်း တည်း” ဟု သိစေလို၍ “ပဝတ္တန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ထုတ်ဖွင့်သည်။

၄၅ (အဋ္ဌသာလိနီ)

ဝါ - တနည်း၊ (ယေဓမ္မာ) ဓမ္မတော - အာရုံပြုအပ်သောတရား အားဖြင့်၊ ယာဝ ဂေါတြဘုံ - ဂေါတြဘုံ တိုင်အောင်၎င်း၊ ဩကာသတော - တည်ရာဘုံ အားဖြင့်၊ ယာဝ ဘဝဂ္ဂံ- ဘဝဂ်တိုင်အောင်၎င်း၊ သဝန္တိ- သွားတတ်ကုန်၏၊ ဝါ- ဖြစ်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) အာသဝါ- တို့မည်၏၊ ဧတေ ဓမ္မေ- ဤ ဂေါတြဘုံတရားတို့ကို၎င်း၊ ဧတံ ဩကာသံစ- ဤ ဘဝဂ်ဟူသောအရပ်ကို၎င်း၊ အန္တောကရိတွာ- အတွင်းပြု၍၊ ပဝတ္တန္တိ- ဖြစ်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိအတ္ထော၊ ဟိ- မှန်၊ အယံ အာကာရော-အာသဝါ၌ ဤ အာသဒ္ဓါသည်၊ အန္တော ကရဏတ္ထော- အတွင်းပြုခြင်းအနက် ရှိ၏။

x x x + x x x +

မေးဘွယ် ။ ။ စက္ခုစသော ခြောက်ဒွါရမှ လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့သာ မက , ကုသိုလ်အများကတနှင့်တကွ အခြားတရားတို့လည်း စီးကြွဖြစ်ကြသည်မဟုတ်ပါလော, အဘယ်ကြောင့် “လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့ကိုသာ အာသဝ ဟု ခေါ်ရသနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား- ဤလောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့သည် အနာမှ အရိအရုံ (သန့် ရည်) တွေ စီးလာသကဲ့သို့ ၆ ဒွါရမှ ရှံစရာအဖြစ်ဖြင့် စီးလာရကား အာသဝသဒ္ဓါသည် ထိုကဲ့သို့ မစင်မကြယ် ရှံစဘွယ် စီးတတ်ဖြစ်တတ်သော တရားတို့ကိုဟောသော အထင် ရဋ္ဌိသဒ္ဓါဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့ကိုသာ “အာသဝ” ဟု ခေါ်ရသည်။

ဓမ္မတော၊ ပေ၊ အာသဝါ ။ ။ လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့သည် လောကီတရား အားလုံးကို အာရုံပြုနိုင်၍ လောကုတ္တရာ တရားတို့ကို အာရုံမပြုနိုင်၊ ထို့ကြောင့် “ဓမ္မ တော ယာဝ ဂေါတြဘုံ” ဟု ဆိုသည်။ မဂ္ဂဝီထိ၌ ဂေါတြဘုံနောက်ဝယ် မဂ်ဖိုလ်ဖြစ်၏။ ထို မဂ်ဖိုလ်ကိုကား အာရုံမပြုနိုင်-ဟူလို၊ မဂ်ဖိုလ်နောက်၌ ဘဝင်စိတ်နှင့် အခြားသော လောကီဝီထိစိတ်များ ဆက်ကာ ဆက်ကာ အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ကြသေး သော်လည်း ထိုဘဝင်စိတ်သည်တို့မှာ ရှေးရှေးက ဘဝင်စသည်များနှင့် အလားတူ ဖြစ်သောကြောင့် ယာဝဂေါတြဘုံအရ-ဂေါတြဘုံအတွင်းက တရားတို့၌ ပါဝင်လေပြီ။

ယာဝ ဘဝဂ္ဂံ ။ ။ ထိုလောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတရားတို့သည် “ဘဝဂ်” ဟု ခေါ်ရသော နေဝသညာနာသညာယတန ဘုံတိုင်အောင် ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “ယာဝ ဘဝဂ္ဂံ ” ဟု ဆိုသည်။ ဤသဝန္တိ၌ သုခဝတ်ကိုလည်း “သဝန္တိတိ ဝတ္တန္တိ” ဟု ဋီကာဖွင့်သော ကြောင့် “ဂတိအနက်ခဟာ” ဟု မှတ်ပါ။ “တေ၊ ပေ၊ ပဝတ္တန္တိတိ အတ္ထော” ကား အဓိပ္ပာ ယတ္ထတည်း။ “အန္တောကရဏတ္ထော ဟိ အယံ အာကာရော” ကား အန္တောကရိတွာကို ခိုင်မြဲစေသော ဒဋ္ဌိကရဏဝါကျတည်း။ ဤ အန္တောကရဏ အနက်ဟူသည် သဒ္ဓါကျမ်း တို့၌ ပြအပ်သော အဘိဝိမိ အဝဓိအနက်ပင်တည်း။

မှတ်ချက် ။ ။ “ယာဝ ဂေါတြဘုံ” ဟု ဂေါတြဘုံကိုသာ နာမည်တပ်ထားသော် လည်း အထက်မဂ္ဂဝီထိ၌ ဝေါဒါနီကို၎င်း၊ ဖလသမာပတ်ဝင်စားသော အခါ ပရိကမ် ဇောတို့ကို၎င်း ဂေါတြဘုံ သဒ္ဓါဖြင့် ယူထားသည်။ ထို့ကြောင့် ယာဝ ဂေါတြဘုံ၌ ဂေါတြဘုံကို “ဥပလက္ခဏနည်း” ဟု မှတ်ပါ။ မရင့်ကား “ကေသေသနည်း၊ သာမည နိဒ္ဒေသနည်း” ဟု ဆိုထားလေသည်။ [ဂေါတြဘုံဝစနေန ဂေါတြဘုံဝေါဒါနီဖလ သမာပတ္တိပုရောစရိကပရိကမ္မာနိ ဝုတ္တာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ - ဋီကာ။]

စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေန - ကြာမြင့်စွာ တည်နေစေအပ် ထုံအပ်သည်၏ အဖြစ် ဟူသောအနက်ကြောင့်၊ မုဒိရာဒယော - မုဒရက်သီးရည် အစရှိသည်တို့သည်၊ အာသဝါ-အာသဝတို့မည်၏၊ (ယေဓမ္မာ-တို့သည်၊) အာသဝါဝိယ-ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်သော စိမ်ရည် အရက်တို့နှင့် တူကုန်၏၊ ဣတိပိ - ထို့ကြောင့်လည်း၊ (တေ ဓမ္မာ- တို့သည်၊) အာသဝါ- တို့မည်၏၊ ဟိ - မှန်၏၊ [စိရပါရိဝါသိယကို “အာသဝ” ဟု ခေါ်ခြင်းသည် မှန်၏-ဟူလို၊] လောကသ္မိံ - လောက၌၊ စိရ ပါရိဝါသိယာ-ကြာမြင့်စွာ တည်နေစေအပ်ကုန်သော၊ ဝါ- ကြာမြင့်စွာ ထုံအပ်ကုန်သော၊ မုဒိရာဒယော-တို့ကို၊ အာသဝါတိ-တို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ-ဆိုအပ်ကုန်၏။

စ- ဆက်၊ စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေန - ကြောင့်၊ အာသဝါ - တို့မည်သည်၊ ယဒိ ဟောန္တိ-ကုန်အံ့၊ (ဝေံ ဟောန္တေ သု- ကုန်လဒသင်၊) ဧတေယေဝ - ဤ လောဘဒိဋ္ဌိ မောဟတရားတို့သည်သာ၊ (အာသဝါ-အာသဝတို့ မည်သည်၊) ဘဝိတုံ- ဖြစ်ခြင်းငှါ၊ အရဟန္တိ - ထိုက်ကုန်၏၊ ဟိ - သာဓကကား၊ ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ အဝိဇ္ဇာ နာဟောသီတိ အာဒိ-ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ အဝိဇ္ဇာ နာဟောသိ အစရှိသော၊ ဧတံ သုတ္တံ- ဤ ပါဠိတော်ကို၊ (ဘဝဝတာ) ဝုတ္တံ။ [အာဒိဖြင့် “ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကေးဋိ န ပညာယတိ ဘဝတဏှာယ” စသော ပါဠိတော်ကိုယူ၊ ဘိက္ခဝေ- တို့၊ ဣတော- ဤ မည်သောမင်း၊ ဤ မည်သော ဘုရားလက်ထက်မှ၊ ပုဗ္ဗေ-

x x x x x x x

တနည်း။ ။ ပဌမမဂ္ဂဝိထိ၏ ရှေ့သွားဖြစ်သော ဂေါတြဘုကိုသာ နိဒဿနနည်းအားဖြင့် “ယဒဝဂေါတြဘုံ” ဟု ဆိုထားသည်၊ အထက်မဂ္ဂဝိထိ၊ ဖလသမာပတ္တိဝိထိတို့၌ ပါသော ဝေါဒါန ပရိကမ်တို့ကိုလည်း ထိုဂေါတြဘု အရတွင် ယူပါ၊ ထို့ကြောင့် အခြားဝိထိတို့၌ ဝေါဒါန ပရိကမ်တို့၏ နောက်ဖြစ်သော မဂ်ဖိုလ်တရားတို့၌၎င်း၊ နိဗ္ဗာန်တရား၌၎င်း အာသဝေါ တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်ပြီးဖြစ်သည်။

စိရ ပါရိဝါသိယဋ္ဌေန။ ။ ပရိဝါသိယန္တေတိ-ပရိဝါသိယာ၊ အဖန်ဖန် တည်နေစေအပ် စိမ်ထားအပ်ကုန်သော မုဒရက်ရည်စသည်တို့၊ ပရိပုဗ္ဗ ဝသဓာတ် ကာရိတ်ကျေ၊ ကျပစ္စည်း၊ “ပရိဝါသိယာယေဝ+ပါရိဝါသိယာ” ဟု သုတ္တုဆင့်၊ ကြာမြင့်စွာ အဖန်ဖန် တည်နေစေအပ်ဟူသည် ယခုအခါ အရက်စိမ်ခြင်းမျိုးကဲ့သို့ ကြာမြင့်စွာစိမ်အပ် အခိုးပြင်းအောင် ထုံထားအပ်သော အရာဝတ္ထုတည်း၊ ထိုကဲ့သို့ ကြာမြင့်စွာ တည်နေစေအပ်လျှင် ရှေးကျ၍ ဟောင်းလှပြီဖြစ်သောကြောင့် ဦးကာ၌ “ပုရာဏဘာဝေါ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်သည်၊ ဤအလို အာသဝသဒ္ဓါသည် စိရပါရိဝါသိယအနက်ကို ဟောသော ရဇ္ဇိသဒ္ဓါတည်း၊ လောကသ္မိံ ဟိ၊ ပေ၊ ဝုစ္စန္တိကား ထိုကဲ့သို့ အထင်ရဇ္ဇိဖြစ်ကြောင်းကို ခိုင်မြဲစေသော ယုတ္တိဒဋ္ဌိဝါကျတည်း။

ယဒိစ၊ ပေ၊ အရဟန္တိ ။ ။ ဤကား စိရပါရိဝါသိယဖြစ်သော အရာဝတ္ထုတို့ကို အာသဝဟု ခေါ်တမ်းဆိုလျှင် ဤ လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့က ရိုးရာအရက်တို့ထက်ပင် ကြာမြင့်လှပြီ ဖြစ်သောကြောင့် အာသဝ ခေါ်ထိုက်ကြောင်းကို ပြသော သမ္ဘာဝနာ ဝါကျတည်း။

ရှေး၌၊ အဝိဇ္ဇာ - အဝိဇ္ဇာသည်၊ န အဟောသိ- မဖြစ်ခဲ့ဘူးသေး၊ (အထပစ္စာ- ထိုမှနောက်၌၊ သမဘဝိ-စ၍ဖြစ်ပြီ၊ ဟု ပါဠိတော်၌ဆက်ပါ။) ဣတိ-သို့၊ အဝိဇ္ဇာ ယ-အဝိဇ္ဇာ၏၊ ပုရိမာ-ရှေး၌ဖြစ်သော၊ ကောဋိ- အစွန်းအစ အပိုင်းအခြားကို၊ န ပညာယတိ-မသိအပ် မသိနိုင်။]

ဝါ-တနည်း၊ (ယေဓမ္မာ-တို့သည်၊) အာယတံ - ရှည်လျားသော၊ သံသာရ ဒုက္ခံ- သံသရာဆင်းရဲကို၊ သဝန္တိ- သီးတတ်ကုန်၏၊ ပသဝန္တိ- သီးတတ်ကုန်၏၊ ဣတိဝိ-ထို ကြောင့်လည်း၊ တေဓမ္မာ- တို့သည်၊ အာသဝါ- တို့မည်၏၊ [ဝါ သဒ္ဓါ သည် အာသဝါဝိယာတိ၏ ဝိကပ်တည်း၊ ဝိကား ရှေးအနက်တို့ကို ပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဏနတည်း၊] တတော-ထို အာသဝေါတရားတို့မှ၊ အညေ-အခြားသောတရား တို့သည်၊ နော အာသဝါနာမ-နော အာသဝါတို့မည်၏။

ယေဓမ္မာ- တို့သည်၊ အတ္တာနံ - မိမိကို၊ အာရမဏံ- အာရုံကို၊ ကတွာ- ပြု၍၊ ပဝတ္ထေဟိ-ဖြစ်ကုန်သော၊ အာသဝေဟိ-အာသဝေါတရားတို့နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ ဝတ္ထန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ တေဓမ္မာ- တို့သည်၊ သာသဝါ - တို့မည်၏၊ တေသံ- တို့၏၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ (မိမိကို အာရုံပြု၍၊) ပဝတ္ထမာနာ - ဖြစ်ကုန်သော၊ အာသဝါ - တို့သည်၊ နတ္ထိ - မရှိကုန်၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ အနာသဝါ- တို့မည်၏။

x x x x x x x x

အာယတံဝါ၊ ပေ၊ အာသဝါ။ ။ အာသဝါ-၌ “အာယတသဝ” ဟု ဆိုလိုလျက် ယတကို ချေ၍ “အာသဝါ” ဟု ဖြစ်သည်။ ထို အာယတဟူသည် သံသာရဒုက္ခတည်းဟု သိစေလို၍ အာယတံ၏ အရကို “သံသာရဒုက္ခံ” ဟု သရုပ်ဖော်သည်။ သဝန္တိကို ဋီကာ၌ “ဖလန္တိ” ဟု ဖွင့်၏။ ဖလဓာတ်သည် နိပ္ပတ္တိ-ပြီးစီးခြင်းအနက်ဟောတည်း။ သုဓာတ် လည်း “ဇနန-ဖြစ်စေခြင်း” အနက်ဟောတည်း။ ဖြစ်စေခြင်းနှင့် ပြီးစီးခြင်းမှာ သဘော တူပင်တည်း။ ကောက်ပင်သည် အသီးကို သီးတတ်၊ ဖြစ်စေတတ်သကဲ့သို့ ဤ လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့သည်လည်း သံသာရဒုက္ခတည်းဟူသော အသီးကို သီးတတ်၊ ဖြစ်စေတတ် ကြသည်-ဟုလို။

မှတ်ချက်။ ။ သဝန္တိကို အဋ္ဌကထာ၌ “ပသဝန္တိ” ဟု ဖွင့်၏။ ထို ပပုဗ္ဗ၊ သုဓာတ် လည်း ဖလတိ အနက်ဟောပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် သုတ္တပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂိုဟ်ကို ပြရာ၌ ပသ ဝတိကို “ဖလတိ” ဟု ဋီကာဖွင့်ခဲ့သည်။ ရှေးနိဿိ၌ ပပုဗ္ဗ၊ သုဓာတ်သည် သားဖွားခြင်း အနက်ဟော ဟု ကြံ၍၊ “ပသဝန္တိ- သံသရာဒုက္ခတည်းဟူသော သားကို မွေးဖွားတတ် ကုန်၏” ဟု အနက်ပေးသည်။ အဋ္ဌကထာ၏အဘော် ဟုတ်-မဟုတ်၊ ဤ ဋီကာအဖွင့် နှင့်လည်း ညီ-ညော် စဉ်းစားပါ။

အတ္တာနံ၊ ပေ၊ သာသဝါ။ ။ သဟေတုကာ ဟု ဟောတော်မူရာ၌ သဟေတုက တရားတို့သည် ဟိတ်နှင့် သမ္ပယုတ် ဖြစ်ကြသကဲ့သို့ ဤ၌ သမ္ပယုတ်အားဖြင့် သာသဝ ခေါ်သည် မဟုတ်၊ မိမိကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော အာသဝေါတရားတို့နှင့်တကွဖြစ်သော ကြောင့် “သာသဝခေါ်သည်” ဟု သိစေလို၍ “အတ္တာနံ အာရမဏံကတွာ ပဝတ္ထေဟိ” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။ “သဟ အာသဝေဟိ ယေ ဝတ္ထန္တိတိ သာသဝါ” ဟု လိုရင်း။

သေသံ- ကြွင်းသောအစီအရင်ကို၊ ဟေတုဂေါဇ္ဈကေ- ဌ၊ ဝုတ္တနယေန-ဆိုအပ်ပြီး သောနည်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗ- သိထိုက်၏။ [တတောပရံ ပဌမဒုကံ ဒုတိယ တတိယေ ဟိ သဒ္ဓိံ ယောဇေတွာစသည်ကို “သေသံ၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗ” ဟု ဆိုသည်။]

ပန-အထူးကား၊ အယံ-ဤဆိုအပ်လတံကား၊ ဝိသေသော- အထူးတည်း၊ တတ္ထ-ထိုဟေတုဂေါဇ္ဈကေ၊ န ဟေတုဂေါပန၊ ပေ၊ အဟေတုကာပီတိ-ဟူသော၊ အယံဩသာနဒုကော-ဤအဆုံးဒုကံကို၊ ပဌမဒုကဿ - ပဌမဒုကံ၏၊ ဒုတိယ ပဒံ-ဒုတိယပုဒ်ကို၊ အာဒိမိ - အစဌ၊ ထပေတွာ - ထား၍၊ ဝုတ္တောယထာ- ဟောတော်မူအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တု၊ ဣဓ-ဤအာသဝဂေါဇ္ဈကေ၊ နော အာသဝါ ဂေါပန၊ ပေ၊ အနာသဝါပီတိ-ဟူ၍၊ န ဝုတ္တော - ဟောတော် မမူအပ်၊ ကိဉ္စာပိ န ဝုတ္တော - အကယ်၍ကား ဟောတော် မမူအပ်ပါပေ၊ အထခေါ - ထိုသို့ပင် ဟောတော်မမူအပ်ပါသော်လည်း၊ အယဉ္ဇ (ဘေဒေါ)- ဤအထူးအပြားကို၎င်း၊ အညော - အခြားသော၊ ဘေဒေါစ - အထူးအပြားကို၎င်း၊ တတ္ထ - ထို ဟေတု ဂေါဇ္ဈကေ၊ ဝုတ္တနယေနေဝ - ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။ [ဤအထူးအပြားကို ဋီကာ၌ ပြလိမ့်မည်။]

သံယောဇနဂေါဇ္ဈကေ-ဌ၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယေဓမ္မာ-တို့သည်၊) ယဿ - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ - ရှိကုန်၏၊ တံ ပုဂ္ဂလံ - ထို သံယောဇဉ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝဉ္စသ္မိံ-ဝဉ္စ ၃ ပါး၌၊ (ကိလေသာဝဉ္စ၊ ကမ္မဝဉ္စ၊ ဝိပါကဝဉ္စ) သံယောဇန္တိ-ယှဉ်စေတတ်ကုန်၏၊ ဗန္ဓန္တိ-ဖွဲ့တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ တေဓမ္မာ-တို့သည်၊ သံယောဇနာ- သံယောဇနတို့ မည်၏၊ တတော-ထို သံယောဇဉ်တို့မှ၊ အညော-အခြားသော တရားတို့သည်၊ နော သံယောဇနာနာမ- သံယောဇနတို့ မည်၏၊ အာရမဏာဘာဝံ - အာရုံ၏အဖြစ်သို့၊ ဥပဂတိံ - ကပ် ရောက်၍၊ သံယောဇန သမ္ပန္နနေန- သံယောဇဉ်တို့နှင့် စပ်ခြင်းကြောင့်၊ သံယောဇ

x x x x x x x x x

သံယောဇန္တိ ။ ။ စုရာဒိ ယုဇဓာတ်သည် ဗန္ဓနအနက်ကို ဟောသောကြောင့် “ဗန္ဓန္တိ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဝဉ္စတရား၌ ဖွဲ့တတ်ဟူသည် နွားကို လှည်း၌ ဖွဲ့တပ်ထားသကဲ့သို့ သံယောဇဉ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ဝဉ္စ ၃ ပါး၌ ဖွဲ့တပ်၍ထားတတ်သော တရားများ-ဟူလို၊ ချဲ့ဥားအံ-ကဉ္စမရာဂစသော သံယောဇဉ်မကုန်သေးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကံကိုပြုသော အခါ ရဟန္တာများကဲ့သို့ ပြုကာမတ္တ မဟုတ်ကြ၊ နောင် အကျိုးပေးဘို့ရန် ကံ၏သတ္တိ ကျန်ရှိရစ်စေကြသည်။ ဤသို့ ကျန်ရှိခြင်းသည်ပင် သံယောဇဉ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ကမ္မဝဉ္စ၌ ဖွဲ့ထားရာရောက်၏။ ထိုအကျိုးကို ရရှိစေခြင်းသည် ဝိပါကဝဉ္စ၌ ဖွဲ့ထားရာရောက်၏။ ရှေးရှေး သံယောဇဉ်ကိလေသာ ရှိသောကြောင့် နောက်နောက်ကိလေသာတွေ ဖြစ်ရ ကား ကိလေသာဝဉ္စ၌လည်း ဖွဲ့ထားရာရောသည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ-“သံယောဇဉ်တရား တို့သည် ဝဉ္စ ၃ ပါး၏အကြောင်းများဖြစ်သည်” ဟု ဆိုလိုသည်။ [ကိလေသကမ္မဝိပါက ဝဉ္စာနံ ပစ္စယဘာဝေန တတ္ထ သံယောဇန္တိ၊ -ဋီကာ။]

နာနံ-သံယောဇဉ်တို့၏။ ဟိတာ-အစီးအပွားတို့တည်း။ ဣတိ-ကြောင့်။ သံယောဇနိယာ-သံယောဇနိယတို့ မည်၏။ [သံယောဇနာနံ+ ဟိတာ-သံယောဇနိယာဟု ဟိတတဒ္ဓိတ်ပြု။ ဣကပစ္စည်း၊ ကကို ယပြု။ တနည်း- ဣယပစ္စည်းလည်း ရှိနိုင်သည်။ မဓုဋီကာ၌ကား ဣကပစ္စည်းဟု ဆိုလေသည်။] တေ - သံယောဇနိယဟူသော ဤသဒ္ဓါသည်။ သံယောဇနဿ - သံယောဇဉ်၏။ အာရမဏာ ပစ္စယဘူတာနံ - အာရမဏပစ္စည်း ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့ကို။ အဓိဝစနံ - ဟောသောသဒ္ဓါတည်း။ သံယောဇနိယာ-သံယောဇဉ်တို့၏ အစီးအပွားတို့သည်။ န-မဟုတ်ကုန်။ အသံယောဇနိယာ-သံယောဇဉ်တို့၏ အစီးအပွားတို့မဟုတ်ကုန်။ သေသံ-ကြွင်းသောအစိအရင်ကို။ ဟေတုဂေါစ္ဆကေ-၌။ ဝုတ္တနယေနေဝ-ဖြင့်သာ။ ယောဇေတဗ္ဗံ-ယှဉ်စေထိုက်၏။ [တတော ပရံ ပဌမဒုကံ၊ စသည်ကို ဆိုသည်။]

ဂန္ထဂေါစ္ဆကေ - ၌။ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗျော၊ ယေဓမ္မာ - တို့သည်။) ယဿ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌။ သံဝိဇ္ဇန္တိ- ရှိကုန်၏။ တံ- ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန-စုတိ ပဋိသန္ဓေတို့၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဝန္တသ္မိံ - ဝဋ် ၃ ပါး၌။ ဂန္ထန္တိ- ဖွဲ့တတ်ကုန်၏။ ဃဋေန္တိ- ဆက်စပ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်။ (တေ ဓမ္မာ) ဂန္တာ-ဂန္ထတို့မည်၏။ တတော-ထို ဂန္ထတရားတို့မှ။ အညေ-အခြားသောတရားတို့သည်။ နော ဂန္တာ- နော ဂန္ထတို့မည်၏။ အာရမဏာ ကရဏဝသေန- အာရုံပြုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်။ ဂန္ထဟိ- ဂန္ထတရားတို့သည်။ ဂန္ထိတဗျာ- ဖွဲ့အပ်ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်။ ဂန္ထနိယာ-တို့မည်၏။ [ဂန္ထဓာတ်၊ အနိယပစ္စည်းဖြစ်၍ “ဂန္ထနိယာ”ဟု ရှိစေ။] သေသံ- ကို။ ဟေတုဂေါစ္ဆကေ - ၌။ ဝုတ္တနယေနေဝ- ဖြင့်သာ။ ယောဇေတဗ္ဗံ၊ စ-ဆက်။ ဣမ-ဤဂန္ထဂေါစ္ဆက၌။ (သေသံ-ကို။ ဝုတ္တနယေနေဝ-ဖြင့်သာ။ ဝေဒိတဗ္ဗံ) ယထာ - သိထိုက်သကဲ့သို့။ ဧဝံ - တူ။ ဣတော - ဤ ဂန္ထဂေါစ္ဆကမှ။ ပရေသုပိ- နောက် ဂေါစ္ဆကတို့၌လည်း။ ဝုတ္တာဝသေသံ- တိုက်ရိုက်ဆိုအပ်ပြီးမှ ကြွင်းသော အစိအရင်ကို။ တတ္ထ တတ္ထ- ထိုထို ဂေါစ္ဆကတို့၌။ ဝုတ္တနယေနေဝ-ဖြင့်သာ။ ဝေဒိတဗ္ဗံ-သိထိုက်၏။

x x x x + + x x

အဓိဝစနံ ။ ။ ရှေးရှေး ကိလေသာသည် နောက်နောက် သံယောဇဉ်၏ အစီးအပွား ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် “သံယောဇနိယအရတွင် ပါဝင်လေသလော” ဟု ယုံမှားဘွယ်ရှိရကား “သံယောဇနဿ၊ ပေ၊ အဓိဝစနံ” ဟု မိန့်သည်။ သံယောဇနိယသဒ္ဓါသည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံတရားတို့၌ ထင်ရှားသော အထင်ရူဇီသဒ္ဓါဖြစ်သည်-ဟူလို။

ဂန္ထန္တိ ။ ။ ဂန္ထဓာတ်သည် ထုံးဖွဲ့ခြင်းအနက်ကို ဟောရာ၌ စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေကို တခုတည်း ဖြစ်သွားအောင် ထုံးဖွဲ့ဖွဲ့ဖွဲ့ မရေ၊ စုတိ အခြားမဲ့၌ ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်သည့်ရန် ဆက်စပ်၍သာ ရနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “ဃဋေန္တိ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွင်ဖွင့်သည်။ ဘူဝါဒိ၊ စုရာဒိ ဃဋဓာတ်သည် သင်္ခါရ- (ပေါင်းစပ်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ ရှေးနိဿယ၌ကား ဤဃဋေန္တိကို နောက်မှ ထည့်ပါ၌ ဟု ဆိုသည်။

ဩဃဂေါတ္ထကေ- ဌ၊ (အတ္ထော၊ ဧဝံ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယေဓမ္မာ - တို့သည်။) ယဿ-အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ - ရှိကုန်၏။ တံ-ထို ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝဋ္ဋသ္မိံ ယေဝ-ဝဋ္ဋ ၃ ပါး၌ပင်၊ ဩဟနန္တိ-အောက်သို့ချ၍ ညှဉ်းဆဲတတ်ကုန်၏။ ဩသီဒါပေန္တိ- နှစ်မြိုင်စေတတ်ကုန်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ-တို့သည်။) ဩဃာ - ဩဃတို့မည်၏။ အာရမဏံ ကတ္တာ - အာရုံပြု၍၊ ဝါ - အာရုံပြုသော အားဖြင့်၊ အတိက္ကမနိယတော- ကျော်လွန်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဩဃေ ဟိ-ဩဃတရားတို့သည်၊ အတိက္ကမိတဗ္ဗာ- ကျော်လွန်အပ်သော တရားတို့တည်း။ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဩဃနိယာ-ဩဃနိယတို့မည်၏။ ဩဃာနံ-ဩဃတရားတို့၏။ အာရမဏဓမ္မာ ဝေ-အာရုံဖြစ်သော တရားတို့ကိုပင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ - ဩဃနိယ ဟု သိထိုက်ကုန်၏။ [“ဩဃေဟိ+အတိက္ကမိတဗ္ဗာတိ ဩဃနိယာ ” ဟု ပြုစေ လိုသည်။ အကျယ်ကို ဇိကာအဓိပ္ပာယ်၌ ပြထားပြီ။]

ယောဂဂေါတ္ထကေ- ဌ၊ (အတ္ထော၊ ဧဝံ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယေဓမ္မာ-တို့သည်။) ဝဋ္ဋသ္မိံ-၌၊ ယောဇေန္တိ-ယှဉ်စေတတ်၊ ကပ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေ ဓမ္မာ-တို့သည်။) ယောဂါ-ယောဂတို့မည်၏။ ယောဂနိယာ-ယောဂနိယတရား တို့ကို၊ ဩဃနိယာဝိယ-ဩဃနိယတရားတို့ကိုကဲ့သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ- သိထိုက်ကုန် ၏။ [“အာရမဏံ ကတ္တာ ယောဂေဟိ အတိက္ကမိတဗ္ဗာတိ ယောဂနိယာ ” ဟု ပြု၊ ဇိကာအလိုကား- “ယောဂနေ+နိယုတ္တာ ယောဂနိယာ၊ ” “ယောဂနံ+ အရဟန္တိတိ ယောဂနိယာ” ဟု ပြု။]

နိဝရဏဂေါတ္ထကေ- ဌ၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယေဓမ္မာ- တို့သည်။) စိတ္တံ-စိတ်ကို၊ နိဝရန္တိ ပရိယောနန္တန္တိ-မြှေးယှက်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ-တို့သည်။) နိဝရဏာ-နိဝရဏတို့မည်၏။ နိဝရဏိယာ-နိဝရဏိယ

x x x + x + x x

ဩဃာ။ ။ အဝပုဗ္ဗ+ဟနခေတ်၊ အဝကို ဩပြု၊ ပဋိဿောကဲ့သို့ သံဟနညာယဝါ ရော ဘောသုတ်ဖြင့် စီရင်ပါ။ ဟနခေတ်၏ ဟိံသာ၊ ဂတိအနက်တို့တွင် ဤ၌ ဟိံသာ အနက်ကို ယူ၊ ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌ အောက်ချ၍ ညှဉ်းဆဲတတ်သည်-ဟူလို၊ ထိုကဲ့သို့ အေခံချ၍ ညှဉ်းဆဲခြင်းကိုပင် ရေ၌ နှစ်ခြင်းနှင့် တူရကား “ဩသီဒါပေန္တိ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။ ဆိုလိုရင်းကား ဩဃ သဒ္ဒါသည် ရေ အယဉ်ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ပကတိ ရေ အယဉ်သည် မျောလာသူတို့ကို နှစ်တတ်သကဲ့သို့ ဤ လောဘစသော တရားတို့လည်း မိမိကိန်းရာ သတ္တုကို ဝဋ္ဋ ၃ ပါး၌ နှစ်ထားတတ်သည်-ဟူလို။

ပရိယောနန္တန္တိ။ ။ နိပုဗ္ဗ ဝရဇာတ်သည် “ဘူစု အာဝရဏေ” ဟူသော ဓာတွတ္တံ သင်္ဂဟနှင့်အညီ အာဝရဏအနက်ကိုဟော၏။ စိတ်ကို မြှေးယှက် (ဖုံးကာ)၍ ထားခြင်း ဟူသည်လည်း ကုသိုလ်တရားများ မထွဉ်နိုင်အောင် ကာကွယ်၍ ထားခြင်းပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ပရိယောနန္တန္တိကို အဓိပ္ပာယ်ထု ဟု မှတ်ပါ။ “ ဈာနာဒိကံ နိဝါရေန္တိတိ နိဝရဏာနိ” ဟုလည်း အခြားနေရာ၌ပြုသည်။ [“နိဉ္စ ဒီသပြီ” ဟု ထောမနိမိဆိုသည်။]

တရားတို့ကို၊ သံယောဇနိယာဝိယ-တို့ကိုကဲ့သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ကုန်၏။ [“နိဝရဏာ နံ+ဟိတာ နိဝရဏိယာ” ဟု ပြု၊ နိဝရဏ သံယောဇနပုဒ်တို့သည် ယုပစ္စည်းဖြင့် ကိတ်ပုဒ်ပြီးနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် နိဝရဏိယာ သံယောဇနိယာ ဟု ရိုးရာအတိုင်း “ဟိတတဒ္ဓိတ်” ဖြင့် ပြီးနိုင်ကြသည်။ ဩဃနိယာ ယောဂနိယာဋ္ဌကား ဩဃန၊ ယောဂနဟု ယုပစ္စည်းဖြင့် ဋီကာအလို ရုပ်ပြီးနိုင်သော်လည်း ထိုရုပ်မျိုး ရှားပါးသောကြောင့် အတိက္ကမိတဗ္ဗအနက်၌ အနိယပစ္စည်းသက်၍ ပြီးစေရသည်။]

ပရာမာသဂေါဋ္ဌကေ-၌၊ (အတ္ထော ဝေဝိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ ယေဓမ္မာ- တို့သည်။) ဓမ္မာနံ-ရုပ်၊ နာမ်တရားတို့၏၊ ယထာဘူတံ-အကြင်အကြင် ထင်ရှားရှိသော၊ ဝါ-ဟုတ်မှန်တိုင်းသော၊ အနိစ္စာဒိအာကာရံ - အနိစ္စ အစရှိသော အခြင်းအရာကို၊ [အာဒိဖြင့် ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘတို့ကိုယူ၊] အတိက္ကမိတွာ - ကျော်လွန်၍၊ နိစ္စန္တိ အာဒိဝသေန-နိစ္စအစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ [အာဒိဖြင့် သုခ၊ အတ္တ၊ သုဘတို့ကိုယူ၊] ပဝတ္တမာနာ-ဖြစ်ကုန်သည်။ (ဟုတွာ)၊ ပရတော-အနိစ္စ အစရှိသော အခြင်းအရာမှတစ်ပါး၊ နိစ္စအစရှိသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အာမသန္တိ-သုံးသပ်ပွတ်တိုက်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) ပရာမာသာ - ပရာမာသတို့မည်၏။ ပရာမာသေဟိ - ပရာမာသ တရားတို့သည်၊ အာရမဏကရဏဝသေန-အာရုံပြုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပရာမဋ္ဌတ္တာ-မှန်သည်မှတစ်ပါး မှားသောအခြင်းအရာအားဖြင့် သုံးသပ်အပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပရာမဋ္ဌာ - ပရာမဋ္ဌတို့မည်၏။ [“အာမသိယန္တေတိ အာမဋ္ဌာ၊ ပရတော+အာမဋ္ဌာ ပရာမဋ္ဌာ” ဟု ပြု။]

x x x x x x x

ပရာမာသာ။ ။ “ပရ+အာမာသ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ “အာမသန္တိတိ အာမာသာ၊ [အာမသန္တိတိ သဘာဝပဋိသေခေနေ (မှန်သောသဘောကို တားမြစ်ခြင်းအားဖြင့်) ပရိမဇ္ဇန္တိ-ပွတ်တိုက်တတ်ကုန်၏။ “သုံးသပ်” ဟူရာ၌ ထိရုံမျှမဟုတ်၊ တင်းတင်းကြပ်ကြပ် ပွတ်တိုက်သကဲ့သို့ စွဲစွဲမြဲမြဲ ယူခြင်းတည်း။—ဋီကာ။] “ ပရတော + အာမာသာ ပရာမာသာ” ဟု ပြု၊ ပရ၏အတွက် “တပါးတခြား” ဟု အနက်ထွက်၏။ ထို တပါးတခြားဟူသည် အမှန်မှ တပါးသော အမှားတည်း။ ထို့ကြောင့် “ ယထာဘူတံ အနိစ္စာဒိ အာကာရံ ” ဟု မှန်သောအခြင်းအရာကို ရှေးဥျားစွာပြု၍ “ နိစ္စန္တိ အာဒိဝသေန ” ဟု “ ပရ ” အရ မှားသောအခြင်းအရာကို ပြသည်။ ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟော ပရာမသနန္တိ-ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်အားဖြင့် (အမှန်မှ ပြောင်းပြန်အားဖြင့်) ယူခြင်းသည် ပရာမသနမည်၏။

အနုဋီကာ။ ။ ပရတောတိ ဧတ္ထ န ဓမ္မသဘာဝတော အညထာမတ္ထံ ပရန္တိ အဓိပေတံ-ဓမ္မသဘာဝမှ တမျိုးတခြားတပါးမျှကို “ ပရ ” ဟု မဆိုလို၊ အထခေါ တဗ္ဗိပရိယယောတိ- စင်စစ်ကား ထိုအမှန်ဖြစ်သော အနိစ္စအစရှိသော အခြင်းအရာ၏ ပြောင်းပြန်ကို “ပရ” ဟု အလိုရှိအပ်၏။ ထို့ကြောင့် “အာဟ ပရတောတိ နိစ္စာဒိတော” တိ။

မဟန္တရဒုကေသု-တို့၌၊ (အတ္ထော ဝေဝေဒိတဗျော၊ ယေဓမ္မာ) အာရမဏံ-
 ကို၊ အဂ္ဂဟေတွာ-မယူမူ၍၊ အပ္ပဝတ္တိတော-မဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ အာရမဏေန-
 အာရုံနှင့်၊ သဟ၊ (ဝတ္တန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။) ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) သာရမဏာ-
 သာရမဏတို့မည်၏။ [အာရုံကိုမယူလျှင် (အာရုံမရှိလျှင်) မဖြစ်နိုင်သောကြောင့်
 “သာရမဏ” ခေါ်သည်-ဟုလို။] စေတသံ-ဤတရားတို့၏၊ အာရမဏံ-သည်၊
 နတ္ထိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) အနာရမဏာ-တို့မည်၏။ စိန္တနဋ္ဌေန-သိတတ်
 သည်၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်ကြောင့်၊ စိတ္တံ - စိတ္တမည်၏။ [“ အာရမဏံ စိန္တ
 တီတိ စိတ္တံ” ဟု ပြု၊ စိန္တနဟူသော်လည်း ဝိတက်၏ကြံစည်ခြင်းမျိုး မဟုတ်၊ အာရုံ
 တခုခုကို ရအောင်ယူခြင်းတည်း။] ဝါ- တနည်း၊ ဝိစိတ္တဋ္ဌေန- ဆန်းကြယ်သည်၏
 အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ စိတ္တံ - မည်၏။ [စိတ္တသဒ္ဒါ ဝိစိတ္တအနက်ကို
 ဟောသော အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိက ပုဒ်တည်း၊ ဝိစိတ္တ ဖြစ်ပုံကို စိတ္တဥပ္ပန္နံ အဖွင့်၌
 အကျယ်ပြုလတံ။]

(ယေ ဓမ္မာ- တို့သည်၊) အဝိပ္ပယောဂဝသေန- ဝိပ္ပယောဂ မဟုတ်သည်၏
 အစွမ်းဖြင့်၊ (မယှဉ်ဘဲ မနေခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊) စေတသံ-စိတ်၌၊ နိယုတ္တာ-ယှဉ်
 ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) စေတသိကာ- စေတသိကတို့မည်၏။ (ယေ
 ဓမ္မာ - တို့သည်၊) နိရန္တရဘာဝုပဂမနတာယ - အထူးမရှိသည်၏ အဖြစ်သို့
 ကပ်ရောက်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ [သံသဋ္ဌာ- ၌စပ်၊] ဥပ္ပါဒတော - ဥပါဒ်မှ၊
 ယာဝဘင်္ဂါ-ဘင်တိုင်အောင်၊ စိတ္တေန-စိတ်နှင့်၊ သံသဋ္ဌာ-ရောနှောကုန်၏။ ဣတိ-
 ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) စိတ္တသံသဋ္ဌာ-စိတ္တသံသဋ္ဌတို့မည်၏။ (ယေဓမ္မာ) ကေတော-
 စိတ်နှင့်အတူတကွ၊ ဝတ္တမာနာပိ- ဖြစ်ပါကုန်သော်လည်း၊ [အပိဖြင့် အတူတကွ
 မဖြစ်သော တရားတို့၏ နိရန္တရဘာဝါနုပဂမန ဖြစ်ပုံမှာ ဆိုဘွယ်ရာမရှိ ဟု
 သမ္ဘာဝနာပြု။] နိရန္တရဘာဝံ - အထူးမရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ အနုပဂမန
 တာယ-မကပ်ရောက်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ စိတ္တေန- နှင့်၊ ဝိသံသဋ္ဌာ-မရော
 နှောကုန်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တေဓမ္မာ၊ စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ-စိတ္တဝိသံသဋ္ဌတို့မည်၏။

x x x x x x x

နိရန္တရဘာဝုပဂမနတာယ ။ ။ စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့ ရောနှောကြရာဝယ်
 “ ဤသဘောကား ဖဿ၊ ဤသဘောကား ဝေဒနာ၊ ဤသဘောကား စိတ် ” ဟု
 သဘောအထူးကို မသိနိုင်လောက်အောင် တပေါင်းတည်း ဖြစ်သွားကြသည်။ ဥပမာ-
 စတုမရချက်ရာ၌ ထောပတ် ပျားရည် စသည်တို့ တခုတည်းဖြစ်လေခံအောင် ရောသွား
 သကဲ့သို့တည်း။ နိရန္တရ၌ အန္တရသဒ္ဒါသည် ဘေဒ- အထူးအပြား အနက်ဟောတည်း။
 ထို့ကြောင့် ဇီကာ၌ “ ဒုဗ္ဗိညေယျ နာနတ္ထ ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။ သဟဇာတသတ္တိဖြင့်
 စိတ်က ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုရာ၌ကား ဤကဲ့သို့ နိရန္တရအဖြစ်သို့ မရောက်ကြ၊ မိမိဆိုင်ရာ
 သဘောအားဖြင့် ကွဲပြားပုံ သိသာထင်ရှားလျက်ရှိသည်။

တေတန- ဤစိတ်ကြောင့်၊ သမုဋ္ဌဟန္တိ - ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ဖြစ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တံ-ထိုစိတ်သည်၊) သမုဋ္ဌာနံ-သမုဋ္ဌာန မည်၏။ တေတသံ-ဤတရားတို့၏။ စိတ္တံ-စိတ်ဟူသော၊ သမုဋ္ဌာနံ-ဖြစ်ကြောင်းသည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ-တို့မည်၏။ (ယေဓမ္မာ) သဟ- တကွ၊ ဘဝန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) သဟဘုနော-သဟဘုတို့ မည်၏။ စိတ္တေန- နှင့်၊ သဟဘုနော - တကွဖြစ်သော တရားတို့တည်း။ စိတ္တသဟ ဘုနော-တို့၊ (ယေဓမ္မာ) အနုပရိဝတ္တန္တိ-အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) အနုပရိဝတ္တိနော-အနုပရိဝတ္တိတို့မည်၏။ ကိ-အဘယ်သို့၊ အနုပရိ ဝတ္တန္တိ-အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်ကုန်သနည်း။ (ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း။) စိတ္တံ- စိတ်သို့၊ (အနုပရိဝတ္တန္တိ-အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်ကုန်၏။ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း။) စိတ္တသ- ၏။ ဝါ-သို့၊ အနုပရိဝတ္တိနော-အစဉ်လိုက်သောတရားတို့တည်း။ စိတ္တာ နုပရိဝတ္တိနော-တို့။

စိတ္တသံသဋ္ဌာစ- စိတ်နှင့် ရောနှောသောတရားတို့လည်း ဟုတ်ကုန်၏။ တေ- ထိုစိတ်နှင့် ရောနှောသော တရားတို့ဟူသည်။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာစ - စိတ်ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော တရားတို့လည်း ဟုတ်ကုန်၏။ ဣတိ- ထို ၂ ပါးသော သတ္တိ ကြောင့်၊ စိတ္တသံသဋ္ဌာသမုဋ္ဌာနာ- တို့မည်၏။ [စိတ္တသံသဋ္ဌ စိတ္တသမုဋ္ဌာန ဟု ဆိုလို လျက် နောက်စိတ္တပုဒ်ကို ချေထားသည်။ နောက်ဝါကျ၌လည်း နည်းတူ။] စိတ္တ သံသဋ္ဌာစ-စိတ္တသံသဋ္ဌတရားတို့လည်းဟုတ်ကုန်၏။ တေ-ထို စိတ္တသံသဋ္ဌတရားတို့ ဟူသည်။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာစ-စိတ္တသမုဋ္ဌာနတရားတို့လည်းဟုတ်ကုန်၏။ စိတ္တသဟ ဘုနော ဝေစ- စိတ္တသဟဘု တရားတို့လဲဘဲ ဟုတ်ကုန်၏။ ဣတိ-ထို ၃ ပါးသော သတ္တိကြောင့်၊ စိတ္တ၊ ပေ၊ သဟဘုနော-သဟဘုတို့ မည်၏။ [ဝေသဒ္ဒါသည် စိတ္တ သဟဘုအဖြစ်ကို ခြုံစေသော သန္ဓိဋ္ဌာနာဝဓာရဏတည်း။ ထို့ကြောင့် “ပင်” ၏ ပရိယာယ် “ဘဲ” ဟု ပေးလိုက်သည်။]

စိတ္တသံသဋ္ဌာစ-စိတ္တသံသဋ္ဌတရားတို့လည်း ဟုတ်ကုန်၏။ တေ-ထို စိတ္တသံသဋ္ဌ တရားတို့ဟူသည်။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာစ- စိတ္တသမုဋ္ဌာန တရားတို့လည်း ဟုတ်ကုန်၏။ စိတ္တာနုပရိဝတ္တိနော ဝေစ-စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ တရားတို့လဲဘဲ ဟုတ်ကုန်၏။ ဣတိ- ကြောင့်၊ စိတ္တ ၊ ပေ၊ နုပရိဝတ္တိနော-စိတ္တသံသဋ္ဌာသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိတို့မည်၏။ သေသာနိ - ကြွင်းကုန်သော၊ သဗ္ဗပဒါနိ- အလုံးစုံသော ပုဒ်တို့ကို၊ (နော စိတ္တ သမုဋ္ဌာနာ အစရှိသောပုဒ်တို့ကို၊) ဝုတ္တပဒါနံ-ဆိုအပ်ပြီးသောပုဒ်တို့၏ (သဘော ကို)၊ ပဋိက္ခေပဝသေန-ပယ်မြစ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ-သိထိုက်ကုန်၏။ [“ ပဋိပက္ခေပဝသေန ” ဟု ရှေးနိဿယ၌ ရှိ၏။ “ ဥဘယသဘာဝ ပဋိက္ခေပဝသေန ” စသည်ဖြင့် ဝိပါကတိက်မှစ၍ လာခဲ့သောကြောင့် “ ပဋိက္ခေပ ” ဟုသာ ရှိသင့်သည်။]

အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တိ- အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တိကို၊ သန္ဓာယ- ရည်ရွယ်၍၊ အဇ္ဈတ္တတ္တိကေ- ဌ၊
 ဝုတ္တဝသေန-ဆိုအပ်ပြီးသောစကား၏ အစွမ်းဖြင့်၊ အဇ္ဈတ္တာဝ-အဇ္ဈတ္တတရားတို့
 သည်ပင်၊ အဇ္ဈတ္တိကာ - တို့မည်၏။ [အဇ္ဈတ္တိတိက်၌ အဇ္ဈတ္တိကတရားတို့ကို
 “အဇ္ဈတ္တဇ္ဈ” ဟု ဆိုခဲ့သည်။ ပြန်ကြည့်ပါ။] တတော - ထို အဇ္ဈတ္တိကာယတန
 ၆ ပါးတို့မှ၊ ဗဟိဘူတာ - အပဖြစ်၍ဖြစ်သော တရားတို့တည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊
 ဗဟိရာ-ဗဟိရတို့မည်၏။ (ယေဓမ္မာ- တို့သည်။) ဘူတာနိ- မဟာဘုတ်တို့ကို၊
 ဥပါဒိယန္တေဝ-ယူတတ်ကုန်သည်သာ၊ ဝါ- မှီတတ်ကုန်သည်သာ၊ [ဤ၌ ဒိဝါဒိ
 ကတ္တားဟော ယ ပစ္စည်းတည်း။] ဘူတာနိဝိယ-မဟာဘုတ်တို့ကိုကဲ့သို့၊ န ဥပါဒိ
 ယန္တိ- မယူအပ်ကုန်၊ [ဤ၌ ကံဟော ယ ပစ္စည်းတည်း။] ဣတိ - ကြောင့်၊ (တေ
 ဓမ္မာ) ဥပါဒါ-ဥပါဒါတို့မည်၏။ (ဘူတာနိ-မဟာဘုတ် ၄ ပါးတို့ကို၊) န ဥပါဒိ
 ယန္တေဝ-မယူတတ်ကုန်သည်သာ၊ ဝါ-မမှီတတ်ကုန်သည်သာ။ [ဧဝံဖြင့် မှီခြင်းကို
 ကန့်။] ဣတိ-ကြောင့်၊ နော ဥပါဒါ-နော ဥပါဒါတို့မည်၏။

ဥပါဒါနဂေါစ္ဆကေ- ဌ၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဓမ္မာ၊ ယေဓမ္မာ - တို့သည်။)
 ဘုသံ-ပြင်းစွာ၊ အာဒိယန္တိ-အာရုံကိုယူတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ)
 ဥပါဒါနာ - တို့မည်၏။ ဒဠဂ္ဂါဟံ - မြဲမြန်စွာယူအပ်သည် မည်လောက်အောင်၊

x x x x x x x x x

ဥပါဒါ။ ။ ဥပ- အာပုဗ္ဗ , ဒါဇ္ဇာတ် ကတ္တားဟော ကို ပစ္စည်း၊ “ ဥပါဒိယန္တိတိ
 ဥပါဒါ” ဟု ကတ္ထုရုပ်သာ လိုရင်းတည်း၊ ထို ကတ္ထုရုပ်၌ “ သဗ္ဗပဒံ သာဝဓာရဏံ” နှင့်
 အညီ ဝေသဒ္ဓါ၏အနက် ရနိုင်သောကြောင့် ဝေသဒ္ဓါကို ထည့်စွက်သောအခါ ထိုဝေဇာ
 နိဝတ္ထေတဗ္ဗတ္ထ ဖြစ်သော “ န ဘူတာနိဝိယ ဥပါဒိယန္တိ ” ဟူသော ဝါကျတရပ် အပို
 ထွက်လာ၏။ ဆိုလိုရင်းကား ဥပါဒါအမည်ရသော ရုပ် ၂၄ ပါးသည် မဟာဘုတ်တို့ကို
 မှီရုံသာ မှီတတ်ကြ၏။ မဟာဘုတ်တို့ကား မဟာဘုတ် ၁ ပါးက မဟာဘုတ် ၃ ပါးကို
 မှီခြင်း စသည်ဖြင့် မှီလည်းမှီတတ်၊ မှီလည်း မှီအပ်ကြသည်။ ဥပါဒါရုပ်တို့ကား ထိုကဲ့သို့
 မမှီအပ်ကြ-ဟုလို။ [ဤအဓိပ္ပာယ်ကို သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဇိကာ ဥပါဒါရုပ်အဖွင့်၌ ဆောင်ပုဒ်
 နှင့်တကွ ပြထားသေး၏။]

နော ဥပါဒါ။ ။ ဤ နော ဥပါဒါအရ- စိတ်, စေတသိက်, မဟာဘုတ်, နိဗ္ဗာန်
 တို့ကို ရ၏။ ထိုတွင် စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်တို့သည် မဟာဘုတ် ၄ ပါးကို လုံးဝ မမှီ
 တတ်ကြ၊ မဟာဘုတ် ၄ ပါးလည်း အချင်းချင်း မှီစေကာမူ ၄ ပါးလုံးကို မမှီနိုင်၊
 ထို့ကြောင့် “ ဘူတာနိ- မဟာဘုတ် ၄ ပါးတို့ကို၊ န ဥပါဒိယန္တေဝ- မယူတတ်ကုန်သည်
 သာ၊ ဝါ- မမှီတတ်ကုန်သည်သာ” ဟု အနက်ဆိုသည်။ [ရှေးနိဿယ၌ကား “ ဥပါဒိ
 ယန္တေဝ ဂဏှန္တိ ဧဝ- စွဲလမ်းတတ်ကုန်သည်သာလျှင်၊ နိဿယန္တိ ဧဝ- မှီတတ်ကုန်သည်
 သာလျှင်၊ န - မဘုတ်ကုန်၊ ဥပါဒိယန္တိ ဂယုန္တိပိ - စွဲလည်း စွဲလမ်းအပ်ကုန်၏၊ နိဿိ
 ယန္တိပိ- မှီလည်း မှီအပ်ကုန်၏” ဟု ပေးလေ၏။ စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်တို့သည် မယူ
 အပ် မမှီအပ်ကုန်သောကြောင့် ထိုအနက်ကို စဉ်းစားပါ။ နော ဥပါဒါ၌ နောတပုဒ် ,
 ဥပါဒါတပုဒ် ဖြစ်၍ “ န ဥပါဒိယန္တိ ” လည်း နော ဥပါဒါ၏ ဝိဂြိုဟ်မဟုတ်၊ အနက်
 အဓိပ္ပာယ်ပြုသာ။]

ဂဏ္ဍန္တိ-ယူတတ်ကုန်၏။ ဣတိအတ္ထော-ဤကားအနက်၊ [ဥပသဒ္ဓါသည် ဘုသတ္တဝါစကဟု သိစေလို၍ ဥပကို ဘုသံဟု ဖွင့်သည်။ ထို ဘုသအရ ပြင်းစွာ ဟူသည်လည်း မလွတ်နိုင်ဘဲ စွဲမြဲစွာယူခြင်းဟု သိစေလို၍ ဒဠ္ဇဂ္ဂါဟံဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။ ထို ဒဠ္ဇဂ္ဂါဟံပုဒ်ကား ကြိယာဝိသေသနတည်း။] တတော - ထို ဥပါဒါန တရားတို့မှ၊ အညေ - အခြားသော တရားတို့သည်၊ နော ဥပါဒါနာ - နော ဥပါဒါနတို့မည်၏။

ကိလေသဂေါစ္ဆကေ- ဌ၊ သံကိလိဋ္ဌတ္တိကေ- ဌ၊ ဝုတ္တနယေနေဝ- ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ၊ အတ္ထော- ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ [ဝုတ္တနယေနေဝဟု ဆိုသော်လည်း ထို၌ “သံ” သဒ္ဓါပါရှိ ဤ၌ “သံ” သဒ္ဓါမပါခြင်းကား ကွဲပြားသေး၏။]

ပိဋ္ဌိဒုကေသု-တို့၌၊ (အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယေဓမ္မော၊) ကာမေ- ကာမဘုံ၌၊ အဝစရန္တိ - သက်ဝင်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ (တေဓမ္မော) ကာမာဝစရာ - တို့မည်၏။ (ယေဓမ္မော-တို့သည်၊) ရူပေ - ရူပဘုံ၌၊ အဝစရန္တိ-ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မော) ရူပါဝစရာ-တို့မည်၏။ (ယေဓမ္မော) အရူပေ-အရူပဘုံ၌၊ အဝစရန္တိ- ကုန်၏။ ဣတိ- ကြောင့်၊ (တေဓမ္မော) အရူပါဝစရာ- တို့မည်၏။ အယံ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဣတ္ထ - ဤ မာတိကာအဖွင့်၌၊ သင်္ခေပေါ- အကျဉ်းဖြစ်သော အနက်တည်း၊ ဝိတ္ထာရောပန- အကျယ်ဖြစ်သော အနက်သည်ကား၊ ပရတော-နောက်၌၊ အာဝိ- ထင်ရှားစွာ၊ ဘဝိဿကိ- ဖြစ်လတံ့။ [ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ အဖွင့်၌ အကျယ် ဖြစ်လတံ့၊ ရှေး နိဿယ၌ကား “ယေဘုယျေန- များသောအားဖြင့်၊ အဝစရန္တိ- ကျင်လည်တတ်၊ ဖြစ်တတ်ကုန်၏” ဟု ပေး၏။ ထိုအဓိပ္ပါယ်လည်း နေ၌ထင်ရှားလတံ့။] (ယေဓမ္မော) တေဘူမကဝဋ္ဌေ- တေဘူမကဝဋ္ဌ်၌၊ ပရိယာပန္နာ- အကျုံးဝင်ကုန်၏။ အန္တောဂဓာ- အတွင်းဝင်ကုန်၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ (တေဓမ္မော) ပရိယာပန္နာ - တို့မည်၏။ တသ္မိ- ထို တေဘူမကဝဋ္ဌ်၌၊ န ပရိယာပန္နာ - အကျုံးမဝင်သော တရားတို့တည်း။ ဣတိ- ကြောင့်၊ အပရိယာပန္နာ - တို့မည်၏။ [ပရိယာပန္န သဒ္ဓါသည် အန္တောဂဓ အနက်ကို ဟော၏။ လောကီတရားတို့သာ ပရိယာပန္န အမည်ရ၍ လောကုတ္တရာ တရားတို့၏ ပရိယာပန္န အမည်မရပုံကို ငိုကာ၌ ရူပါ။]

(ယေဓမ္မော) ဝဋ္ဌမူလံ- အဝိဇ္ဇာတဏှာ တည်းဟူသော ဝဋ္ဌမြစ်ကို၊ ဆိန္ဒုန္တာ- ဖြတ်ကုန်လျက်၊ နိဗ္ဗာန်- ကို၊ အာရမဏံ - အာရုံကို၊ ကတွာ, ဝဋ္ဌတော - ဝဋ္ဌတည်းဟူသော နှောင်အိမ်မှ၊ နိယုန္တိ- ထွက်မြောက်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဝဋ္ဌတည်းဟူသော နှောင်အိမ်မှ ထွက်မြောက်တတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မော) နိယျာနိကာ - နိယျာနိကတို့ မည်၏။ [နိပုဗ္ဗ ယာဓာတ်, အနိယပစ္စည်း၊ နိဗ္ဗ ဤကို ရဿပြု, ယကို ကပြု။] (ယေဓမ္မော) ဣမိနာ လက္ခဏေန- ဤ လက္ခဏာအားဖြင့်၊ [ဝဋ္ဌမြစ်ကိုဖြတ်လျက် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းဟူသော

အမှတ်အသားအားဖြင့်။] (ဝဋ္ဋတော-မှ) န နိယုန္တိ-မထွက်မြောက်တတ်ကုန်၊
ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဝဋ္ဋတည်းဟူသော နှောင်အိမ်မှ မထွက်မြောက်တတ်ကုန်
သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ)အနိယျာနိကာ-တို့မည်၏။

စုတိယာဝါ - စုတိ၎င်း၊ (အနန္တရံ၎င်း) အတ္တနော - မိမိဟူသော မဂ်၏၊
ပဝတ္တိယာဝါ - ဖြစ်ခြင်း၏၎င်း၊ အနန္တရံ - အခြားမဲ့၎င်း၊ ဖလဒါနေ - အကျိုးကို
ပေးခြင်း၎င်း၊ နိယတတ္တာ-မြဲကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ နိယတာ-နိယတတို့မည်၏။
[စုတိယာ အနန္တရံဖြင့် နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ , ပဉ္စာနန္တရိယကံတို့ကို ရည်ရွယ်
သည်။ အတ္တနောဝါပဝတ္တိယာဖြင့် မဂ်ကိုရည်ရွယ်သည်။] တထာ - ထို အခြင်း
အရာအားဖြင့်၊ [စုတိ၏ အခြားမဲ့ , မိမိ၏ အခြားမဲ့၎င်း အကျိုးပေးခြင်း ဟူသော
အခြင်းအရာအားဖြင့်၊] အနိယတတ္တာ - မမြဲကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အနိ
ယတာ-အနိယတတို့ မည်၏။

(ယေဓမ္မာ) အညေ - မိမိတို့မှ တပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေ - လောကီတရားတို့ကို၊
ဥတ္တရန္တိ - လွန်မြောက်နိုင်ကုန်၏၊ ပဇဟန္တိ - ပယ်စွန့်နိုင်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊
(တေဓမ္မာ)ဥတ္တရာ-ဥတ္တရတို့မည်၏။ (ယေဓမ္မာ)အတ္တာနံ-မိမိဟူသော သဥတ္တရ
တရားကို၊ ဥတ္တရိတံ-လွန်မြောက်ခြင်းငှါ၊ သမထ္ထေဟိ-စွမ်းနိုင်ကုန်သော၊ ဥတ္တရေ
ဟိ-ဥတ္တရမည်သော တရားတို့နှင့်၊ သဟ(ဝတ္တန္တိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ)
သဥတ္တရာ- တို့မည်၏။ ဧတေသံ- ဤ လောကုတ္တရာတရားတို့၏၊ ဥတ္တရာ- မိမိကို
လွန်မြောက်သောတရားတို့သည်၊ ဝါ-မိမိကို ပယ်နိုင်သောတရားတို့သည်၊ နတ္ထိ-
မရှိကုန်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) အနုတ္တရာ-အနုတ္တရတို့ မည်၏။

ဧတေဟိ - ဤတရားတို့ကြောင့်၊ (သတ္တာ-သတွာတို့သည်) ရဏန္တိ - ဝိမြည်
တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) ရဏာ- ရဏတို့မည်၏၊ ဧတံ- ဤ ရဏ
သဒ္ဓါသည်၊ ယေဟိ - အကြင် ရာဂအစရှိသော တရားတို့သည်၊ အဘိဘူတာ -
လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်အပ်ကုန်သော၊ သတ္တာ- တို့သည်၊ နာနပ္ပကာရေန - အထူးထူး

x x x x x x x

သဥတ္တရာ။ ။ဥပုဗ္ဗ , တရဇာတ်သည် “ လွန်မြောက်ခြင်းအနက်ကို ” ဟော၏။
“လွန်မြောက်” ဟူသည်လည်း လွန်၍ အခြားသို့သွားသည် မဟုတ်၊ “လောကီတရား
တို့ကို ပယ်စွန့်သောအားဖြင့် လွန်ခြင်းတည်း” ဟု သိစေလို၍ “ပဇဟန္တိ” ဟု အဓိပ္ပါယ်
ဖွင့်သည်။ ထို ဥတ္တရအရ လောကုတ္တရာတရားတို့ကို ရ၏။ သဥတ္တရာအရ၌ကား ထိုကဲ့သို့
လွန်မြောက်တတ်သောတရားနှင့်တကွ ဖြစ်သော (မိမိကို လွန်မြောက်တတ်သောတရား
ရှိနေသော) အလွန်အမြောက်ခံရသော လောကီတရားစုကို ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဥတ္တ
ရိတံ၏ကို “အတ္တာနံ” ဟု ထည့်သည်။

ရဏာ။ ။ ရဏဇာတ်သည် သဒ္ဓ၊ ဂတိ (အသံပြုခြင်းအနက်, ဂတိအနက်) ကို
ဟော၏။ ဤနေရာ၌ အသံပြုခြင်းအနက်ကိုသိစေလို၍ ရဏန္တိကို “ကန္တန္တိ” ဟု ဖွင့်သည်။
ကန္တဇာတ်လည်း ရောဒန္တ , အဂ္ဂါန , ဗျာကုလ အနက်တို့ကို ဧဟဒရကား ဤနေရာ၌

သော အပြားအားဖြင့်၊ ကန္တန္တိ ပရိဒေဝန္တိ - ငိုမြည်တတ်ကုန်၏။ တေသံ ရာဂါ ဒီနံ-ထို ရာဂအစရှိသော တရားတို့ကို၊ အဓိဝစနံ-ဟောသောသဒ္ဓါတည်း။ (ယေ ဓမ္မာ) သမ္ပယောဂဝသေန-သမ္ပယုတ်၏အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ ပဟာနေကဋ္ဌတာ ဝသေနစ-ပဟာနေကဋ္ဌတာ၏အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ ရဏေဟိ-ငိုမြည်ကြောင်းဖြစ်သော ရာဂအစရှိသောတရားတို့နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ (ဝတ္တန္တိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ)၊ သရဏာ-တို့မည်၏။ တေနာကာရေန-ထို သမ္ပယောဂအခြင်းအရာ၊ ပဟာနေကဋ္ဌတာ အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဧတေသံ - ဤတရားတို့၏၊ ရဏာ - ငိုမြည်ကြောင်း ဖြစ်သော ရာဂ အစရှိသောတရားတို့သည်၊ နတ္ထိ-မရှိကုန်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) အရဏာ-တို့မည်၏။

သုတ္တန္တိကဒုကေသု - တို့၌၊ (အတ္ထော ဝေ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယေဓမ္မာ) သမ္ပယောဂဝသေန-သမ္ပယုတ်၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝိဇ္ဇံ- ဝိဇ္ဇာသို့၊ ဘဇန္တိ-ကပ်ဝင်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော - ဝိဇ္ဇာဘာဂိတို့မည်၏။ (ယေဓမ္မာ) ဝိဇ္ဇာဘာဂေ - ဝိဇ္ဇာ၏အဘို့၌၊ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ- ဝိဇ္ဇာ၏အစ၌၊ [ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး တည်းဟူသော အစုရှစ်စုတွင် တစုတစု၌။] ဝတ္တန္တိ - ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဝါ-သဘောတူသောအားဖြင့် ပါဝင်တတ်ကုန်၏။ ဣတိပိ-ကြောင့်လည်း၊ (တေဓမ္မာ) ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-တို့မည်၏။ တတ္ထ-ထို ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောဟူသောပုဒ်၌၊

x x x x x x x x

ရောဒနအနက်ကို ယူစေလို၍ “ ပရိဒေဝန္တိ ” ဟု ဖွင့်သည်။ ငိုမြည်သောအားဖြင့် အသံ ပြုခြင်း- ဟူလို၊ ငိုမြည်ခြင်းသည် ငိုမြည်ကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်အားလုံးနှင့် ဆိုင်သော်လည်း ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့ကိုသာ “ရဏ” အရ ယူစေလိုသောကြောင့် “ရာဂါဒီနံ၊ပေ၊အဓိဝစနံ” ဟု မိန့်သည်။ ရာဂါဒီနံ၌ အာဒိဖြင့် အဋ္ဌကထာအလို ဒေါသ မောဟတို့ကိုသာယူ၊ ဋီကာ၌ကား ကိလေသာအားလုံးကို ယူသည်။

သရဏာ ။ ။ ရဏမည်သော ရာဂ ဒေါသ မောဟတို့နှင့်တကွ ဖြစ်သော တရား ဟူရာ၌ သမ္ပယုတ်အားဖြင့် ရာဂနှင့်တကွဖြစ်သော လောဘမူ စိတ္တုပ္ပါဒ်, ဒေါသနှင့်တကွ ဖြစ်သော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ် , မောဟနှင့်တကွဖြစ်သော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို ရ၏။ [ပဟာနေကဋ္ဌအဓိပ္ပါယ်ကို ဋီကာ၌ ပြုထုခဲ့ပြီ။]

ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ။ ။ ပဋ္ဌမနည်း၌ ဘဇန္တိတိ ဘာဂိနော၊ ဘဇဇိတ် + ဣပစ္စည်း။ “ဝိဇ္ဇံ + ဘာဂိနော ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော- သမ္ပယုတ်၏အစွမ်းဖြင့် ဝိဇ္ဇာသို့ ကပ်ရောက်တတ်ကုန်သော တရားတို့။” ကပ်ရောက် ဟူသည်လည်း ဝိဇ္ဇာနှင့်ယှဉ်ခြင်း တည်း။ ဒုတိယနည်း၌ “ဝိဇ္ဇာယ+ဘာဂေါ-ဝိဇ္ဇာဘာဂေါ” ဟု ပဋ္ဌမပြု၊ ဝိဇ္ဇာ၏အဘို့ ဟူရာ၌ ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးကို တဘို့စီခွဲသောအခါ ရှစ်ဘို့ရ၏။ ထိုရှစ်ဘို့သည် ရှစ်စုကွဲနေ၏။ ထို့ကြောင့် ၃၂ ကောဋ္ဌာသ ဆိုသကဲ့သို့ “ ဘာဂသဒ္ဓါသည် ကောဋ္ဌာသ အနက်ဟော တည်း ” ဟု သိစေလို၍ “ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ ထို့နောက် “ ဝိဇ္ဇာ

(လတ္တမာနာ- ရထိုက်ကုန်သော) ဝိဇ္ဇာ- ဝိဇ္ဇာတို့သည်၊ ဝိပဿနာညာဏ်- ဝိပဿနာညာဏ်၎င်း၊ မနောမယိဒ္ဓိ - မနောမယိဒ္ဓိ၎င်း၊ ဆ - ၆ ပါးကုန်သော၊ အဘိညာ-အဘိညာဉ်တို့၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အဋ္ဌ-ရှစ်ပါးတို့တည်း၊ ပုရိမေန-ရှေး ဖြစ်သော၊ အတ္ထေန - အနက်အားဖြင့်၊ [ဝိဇ္ဇံ ဘဇန္တိ ဟူသော အနက်အားဖြင့်၊] တာဟိ-ထို ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးတို့နှင့်၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ- ယှဉ်ကုန်သော တရားတို့သည်၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-တို့မည်၏။ [သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ ဟု ဝိပါသည်ကား ဝိဇ္ဇာကို ဆည်း စရာ မရှိသောကြောင့် အပို ဟု ထင်သည်၊ ဝိဇ္ဇာအချင်းချင်း သမ္ပယုတ်မဖြစ်နိုင်။]

ပစ္စိမေန-နောက်၌ဖြစ်သော၊ အတ္ထေန-အနက်အားဖြင့်၊ [ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝတ္တန္တိ- ဟူသော အနက်အားဖြင့်၊] တာသု - ထို ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးတို့တွင်၊ ယာကာစိ- အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ ဧကာ - တပါးသော ဝိဇ္ဇာသည်၊ ဝိဇ္ဇာ - ဝိဇ္ဇာ မည်၏၊ သေသာ- တပါးသောဝိဇ္ဇာမှ ကြွင်းသော ဝိဇ္ဇာ ၇ ပါးတို့သည်၊ ဝိဇ္ဇာ ဘာဂိနော- တို့မည်၏၊ ဣတိဓံ - ဤသို့၊ ဝါ- ဤ ၂ မျိုးသော ဝစနတ္ထအားဖြင့်၊ ဝိဇ္ဇာပိ- ဝိဇ္ဇာတို့ကို၎င်း၊ ဝိဇ္ဇာယ - ဝိဇ္ဇာနှင့်၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ - ယှဉ်ကုန်သော တရားတို့ကို၎င်း၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတွေဝ - ဝိဇ္ဇာဘာဂိတို့ ဟူ၍သာ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ- သိထိုက်ကုန်၏၊ ပန - ထိုသို့ပင် ဝိဇ္ဇာ , ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မာတို့ကို ဝိဇ္ဇာဘာဂိ ဟု သိထိုက်ပါကုန်သော်လည်း၊ ဣဓ-ဤ သုတ္တန္တိကဒုက်အရာ၌၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာဝ- သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုသာ၊ [ဝေဖြင့် ဝိဇ္ဇာကိုကန့်။] (ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတိ-ဝိဇ္ဇာ ဘာဂိတို့ဟူ၍၊) အဓိပ္ပေတာ-အလိုရှိအပ်ကုန်၏။

x x x + x x x +

ဘာဂေါ-ဧတေသံ အတ္တိတိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော” ဟု ပြု၍ အဿတ္ထိအနက်၌ ဤပစ္စည်း သက်၊ ဤ အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ်ကိုပင် “ဝတ္တန္တိ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်၊ တနည်း- “ဝိစိတြာ ဟိ တဒ္ဓိတဝုတ္တိ” နှင့်အညီ “ ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝတ္တန္တိ ” ဟူသော အနက်၌ပင် ဤပစ္စည်း သက်၍ “ ဝတ္တန္တိတဒ္ဓိတ် ” ဟု မှတ်ပါ၊ ဤအလို “ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-ဝိဇ္ဇာအဘိရှိသော တရားတို့၊ ဝါ- ဝိဇ္ဇာအဘိရှိဖြစ်သော ပါဝင်သော တရားတို့ ” ဟု အနက်ပေးပါ။ [ကြွင်းသော အဓိပ္ပာယ်ကို ဋီကာနိဿယ၌ ရှုပါ။]

ပုရိမေန၊ ပေ၊ အဓိပ္ပေတာ။ ။ ဝိဇ္ဇံ + ဘဇန္တိ ဟူသော ပဌမအနက်အရ ဝိဇ္ဇာသို့ ကပ်ရောက်တတ်သော ယှဉ်ဘက်တရားတို့သာ ရ၏၊ ဝိဇ္ဇာကား မရ၊ နေခံအနက်အား ဖြင့်ကား ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးတွင် တပါးပါးသည် ဝိဇ္ဇာမည်၏၊ ကျန် ၇ ပါးတို့သည် ဝိဇ္ဇာ ဘာဂိတို့မည်၏၊ ထို့ကြောင့် ၂ နည်းပေါင်းလျှင် ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောအရ- “ဝိဇ္ဇာလည်း ရ၊ ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မာလည်းရ၏” ဟု သိထိုက်ကြောင်းကို အတ္ထုဒ္ဓါရအဖြစ်ဖြင့် ပြသည်၊ ဤဒုက်ပုဒ်၌ကား ဝိဇ္ဇာညာဏ်ကို မရ၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာတို့ကိုသာ ရသောကြောင့် “ဣဓ၊ ပေ၊ အဓိပ္ပေတာ” ဟု ဆိုသည်၊ ဝိဇ္ဇာကိုကြည့်၍ သမ္ပယုတ်စိတ်၊ စေတသိက်တို့ကို ကောက်မှ ပါဠိတော်နှင့်လည်း ညီ၏၊ ရှေးအကောက်များလည်း ဤအတိုင်းပင် ကော်ကြသည်။ [ကတမေ ဓိဗ္ဗာ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော၊ ဝိဇ္ဇာယ သမ္ပယုတ္တကဉ္စ ဓိဗ္ဗာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဝိဇ္ဇာ ဘာဂိနော၊ - နိက္ခေပကဏ္ဍ ပါဠိတော်။]

(ယေဓမ္မာ) သမ္ပယောဂဝသေနေဝ- ဖြင့်ပင်၊ အဝိဇ္ဇာ- သို့၊ ဘဇန္တိ- ကုန်၏၊
 ဣတိ (တေဓမ္မာ) အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-တို့မည်၏၊ (ယေဓမ္မာ) အဝိဇ္ဇာဘာဂေ-၌၊
 အဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ-၌၊ [နောက်လာမည့် အဝိဇ္ဇာအစုတို့တွင် တခုသာအစု၌၊]
 ဝတ္တန္တိ-ကုန်၏၊ ဣတိပိ-ကြောင့်လည်း၊ (တေဓမ္မာ)၊ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော-တို့
 မည်၏၊ တတ္ထ-ထို အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဟူသောပုဒ်၌၊ (လဗ္ဘမာနာ-ကုန်သော၊)
 အဝိဇ္ဇာ- အဝိဇ္ဇာတို့သည်၊ ဒုက္ခပ္ပင်္ဂစ္ဆာဒကံ - ဒုက္ခသစ္စာကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော၊
 တမော-အမိုက်မှောင်ဟူသော မောဟ၎င်း၊ သမုဒယာဒိ ပုပ္ဖိစ္ဆာဒကံ-သမုဒယ
 သစ္စာအစရှိသော သစ္စာ ၃ ပါးကိုဖုံးလွှမ်းတတ်သော၊ (တမော-၎င်း၊) ဣတိ-သို့၊
 စတဿော- တို့တည်း၊ ပုရိမနယေနေဝ- ဖြင့်ပင်၊ တာဟိ-ထို အဝိဇ္ဇာ ၄ ပါးတို့
 နှင့်၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ-တို့သည်၊ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော- တို့မည်၏။ [ဤ၌လည်း ရှေး
 နည်းအတူ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ၌ ပိသဒ္ဓါပိုသည်၊] ပစ္စိမေန- သော၊ နယေန- ဖြင့်၊
 တာသု-ထို ၄ ပါးသော အဝိဇ္ဇာတို့တွင်၊ ယာကာစိ - သော၊ ကော-တပါးသည်၊
 အဝိဇ္ဇာ-မည်၏၊ သေသာ- အဝိဇ္ဇာတပါးမှ ကြွင်းသော အဝိဇ္ဇာ ၃ ပါးတို့သည်၊
 အဝိဇ္ဇာဘာဂိနော- တို့မည်၏၊ ဣတိဝေ- သို့၊ အဝိဇ္ဇာပိ- တို့ကို၎င်း၊ အဝိဇ္ဇာယ-
 နှင့်၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ - တို့ကို၎င်း၊ အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတွေဝ- တို့ဟူ၍သာ၊ ဝေဒိ
 တဗ္ဗာ၊ ပန - ထိုသို့ပင် အဝိဇ္ဇာ , အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မတို့ကို အဝိဇ္ဇာဘာဂိ ဟု
 သိထိုက်ပါကုန်သော်လည်း၊ ဣမ - ဤ ဒုက်ပုဒ်၌၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာဝ- တို့ကိုသာ၊
 အဓိပ္ပတာ-အလိုရှိအပ်ကုန်၏။ [အလိုရှိထိုက်ပုံကို ရှေးနည်းမှီပါ။]

ပုန- တဖန်၊ အနဇ္ဈောတ္တရဏဘာဝေန - လွှမ်းမိုးခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊
 (ထပ်၍ မလွှမ်းမိုးနိုင်လောက်အောင်- ဟူလို၊) ကိလေသန္ဓကာရံ- ကိလေသာ
 တည်းဟူသော အမိုက်မှောင်ကို၊ ဝိဒ္ဓံသေတံ-ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ၊ အသမတ္တတာယ-
 မစွမ်းနိုင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧတေသံ - ဤတရားတို့၏၊ ဝိဇ္ဇု- လျှပ်စစ်
 ဟူသော၊ ဥပမာ-ဥပမာသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ လျှပ်စစ်ဟူသော
 ဥပမာရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ)ဝိဇ္ဇုပမာ- ဝိဇ္ဇုပမတို့မည်၏၊
 [လျှပ်စစ်နှင့်တူပုံကို နိက္ခေပကဏ္ဍ၌ တိုက်ရိုက်ပြလတံ၊ နတ္ထိ အဇ္ဈောတ္တရဏံ
 ယဿာတိ အနဇ္ဈောတ္တရဏော၊ ကိလေသန္ဓကာရော၊ အနဇ္ဈောတ္တရဏဿ +
 ဘာဝေ၊ အနဇ္ဈောတ္တရဏဘာဝေ၊ န+သမတ္တာ အသမတ္တာ၊ အသမတ္တာနံ +
 ဘာဝေ၊ အသမတ္တတာ။] နိဿေသံ-အကြွင်းမရှိအောင်၊ (ကိလေသန္ဓကာရဿ-
 ကိလေသာတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်ကို၊) ဝိဒ္ဓံသန သမတ္တတာယ- ဖျက်ဆီး
 ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧတေသံ - ဤတရားတို့၏၊ ဝဇိရံ-
 ဝဇိရစိန်ဟူသော၊ ဝါ-မိုဃ်းကြီးဟူသော၊ ဥပမာ-သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊
 (ထိုသို့ ဝဇိရစိန်ဟူသော ဥပမာရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တေဓမ္မာ)ဝဇိရူ
 ပမာ-ဝဇိရူပမတို့မည်၏၊ [ဝဇိရစိန်နှင့်တူပုံကိုလည်း နိက္ခေပကဏ္ဍ၌ ပြလတံ။]

ဗာလေသု-လူမိုက်, လူအ, လူန, လူထိုင်း, လူရိုင်းတို့၌၊ ဌိတတ္တာ-တည်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ယတ္ထ-ယင်းဗာလတို့၌၊ ဌိတာ-တည်သော အကုသိုလ်တရားတို့သည်၊ တဒုပစာရေန - ထို ဗာလတို့၏ အမည်ဖြင့်၊ (ထို ဗာလတို့၏ အမည်ကို အကုသိုလ်တရားတို့၌ တင်စားသော ဌာနပစာရအားဖြင့်၊) ဗာလာ-တို့မည်၏၊ ပဏ္ဍိတေသု-အသိအလိမ္မာ ဉာဏ်ပညာရှိသူတို့၌၊ ဌိတတ္တာ-တည်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ယတ္ထ-ယင်းပဏ္ဍိတတို့၌၊ ဌိတာ-တည်သော ကုသိုလ်တရားတို့သည်၊ တဒုပစာရေန - ထို ပဏ္ဍိတတို့ အမည်ဖြင့်၊ (ထို ပဏ္ဍိတတို့၏ အမည်ကို ကုသိုလ်တရားတို့၌ တင်စားသော ဌာနပစာရအားဖြင့်၊) ပဏ္ဍိတာ-တို့မည်၏၊ ဝါ-တနည်း၊ ဗာလကရတ္တာ- ဗာလ၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဗာလာ-တို့မည်၏၊ ပဏ္ဍိတကရတ္တာ-ပဏ္ဍိတ၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပဏ္ဍိတာ-တို့မည်၏။ [ဤနောက်နည်း၌ “ဗာလံ+ကရောန္တိတိ ဗာလကရာ” ဟု ဆိုလိုလျက် ကရပုဒ်ကိုချေထားသည်။ ဗာလကရ၌လည်း “ဗာလဘာဝကရ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဘာဝပုဓာန ဘာဝလောပ ကြံ။]

ကဏှာတိ-ကား၊ ကာဠက-မည်းနက်မဲမှောင်ကုန်သော၊ စိတ္တဿ-စိတ်၏၊ အပဘဿရဘာဝကရဏာ-ပြီးပြီးပျက် အရောင်မထွက်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊) သုက္ကာတိ-ကား၊ ဩဒါတာ-ဖြူစင်ကုန်သော၊ စိတ္တဿ - ၏၊ ပဘဿရဘာဝကရဏာ-ပြီးပြီးပျက် အရောင်ထွက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊) ဝါ-တနည်း၊ ကဏှာဘိဇာတိဟေတုတော-မည်းညစ်သော အမျိုးဇာတ်၏ အကြောင်းတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကဏှာ- ကဏှတို့မည်သော၊ (ဓမ္မာသံဝိဇ္ဇန္တိ၊) သုက္ကာဘိဇာတိဟေတုတော-ဖြူစင်သော အမျိုးဇာတ်၏ အကြောင်းတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သုက္ကာ - သုက္ကတို့ မည်သော၊ (ဓမ္မာ

x x x x x x x

ကဏှာ ။ ။ ကဏှာသဒ္ဓါသည် အမည်းအညစ်ကို ဟောသော သဒ္ဓါတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ကာဠက” ဟု ဖွင့်သည်။ အကုသိုလ်တရားတို့သည် မည်းညစ်မိုက်မဲသော တရားများဖြစ်သည်-ဟူလို၊ မည်းညစ်မိုက်မဲလျှင် ဖြူငင်အောင် အရောင်ထွက်အောင် မပြုတတ်ရကား “စိတ္တဿ အပဘဿရဘာဝကရဏာ” ဟု ကဏှာ၏သရုပ်ဖော်သည်။

ကဏှာဘိဇာတိ ။ ။ အဘိဇာယတိ ဧတ္ထာတိ အဘိဇာတိ-သတွာတို့၏ ရှေ့ဖြစ်ရာ အမျိုးဇာတ်ကို “အဘိဇာတိ” ဟု ခေါ်၏။ ကဏှာစ+သာ+အဘိဇာတိစာတိ ကဏှာဘိဇာတိ- အပါယ် ၄ ဘုံသားတို့၏ အမျိုးဇာတ်သည် မည်းညစ် အောက်တန်းကျသော အမျိုးဇာတ်တည်း။ လူတို့၌ ပုဉ်းကံ မရှိသော အနံ့အမွှေ အဆင်းရဲမျိုးလည်း ကဏှာဘိဇာတိပင်တည်း။ အကုသိုလ်တရားတို့သည် ထို ကဏှာမည်သော အဘိဇာတိ၏ အကြောင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အကျိုးအဘိဇာတိ၏ ကဏှာအမည်ကို အကြောင်းအကုသိုလ်တရားတို့၌ တင်စားသော ဗလူပစာရအားဖြင့် အကုသိုလ်တရားတို့ကိုလည်း “ကဏှာ” ဟု ခေါ်ရသည်။

သံဝိဇ္ဇန္တိ။) [လူတို့၌ ပုဂံးကံကြီးမား၊ ရုပ်အဆင်း စသည်အားဖြင့် အထက်တန်း စားသည်၎င်း၊ နတ် မြဟ္မာမျိုးသည်၎င်း သုက္ကာဘိဇာတိ မည်၏။ ကြွင်းသော ဥပစာကို ရှေးနည်းအတိုင်း သိပါ။]

(ယေ ဓမ္မာ၊) ဣဓေစဝ- ဤဘဝ၌၎င်း၊ သမ္ပရာယေစ- တမလွန်ဘဝ၌၎င်း၊ တပန္နိ-မိမိကိန်းရာ သတ္တာကို ပူလောင်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) တပနိယာ-တပနိယတို့မည်၏။ တပနိယာ-ပစ္စုပ္ပန် သံသရာ နှစ်ဖြာသောဘဝ၌ မိမိကိန်းရာသတ္တာကို ပူလောင်တတ်သောတရားတို့သည်၊ န-မဟုတ်ကုန်၊ အတပနိယာ-မဟုတ်ကုန်။

အဓိဝစနဒုကာဒယော-အဓိဝစနဒုက အစရှိကုန်သော၊ တယော- ၃ ဒုက တို့သည်၊ အတ္တတော- အနက်အရကောက်အားဖြင့်၊ နိဗ္ဗာနာကရဏာ - အသီး အခြားပြုကြောင်း အထူးမရှိကုန်။ [အရကောက်အားဖြင့် တူသည်-ဟုလို၊]တ္ထ- ဤ ၃ ဒုကတို့၌၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ - သဒ္ဓါသည်သာ၊ နာနာ - ထူး၏။ [သဒ္ဓါထူးလျှင် သဒ္ဓါ၏ဟောနက် မြန်မာပြန် ထူးကြောင်းမှာ ဆိုတွယ်မရှိ၊] ဟိ- ချဲ့၊ [ပညတ္တိ ပထာတိုင်အောင် မြော်သည်၊ ရှေးနိဿယ၌ကား “ ဟိ သစ္စံ ” ဟု စွဲလေသည်၊] သိရိဝဗုဒ္ဓကော - သိရိဝဗုဒ္ဓကမည်သော ကျွန်၊ ဓနဝဗုဒ္ဓကော - ဓနဝဗုဒ္ဓက မည်သော သူဆင်းရဲ၊ ဣတိ အာဒယော- ဤသို့အစရှိသော သဒ္ဓါတို့သည်၊ ဝစနမတ္တမေဝ- သဒ္ဓါမျှကိုသာ၊ [ဝေဖြင့် အနက်မှန်ကိုကုန်၊] အဓိကာရံ-စွဲမှီရည်စူးမှုကို၊ ကတွာ- ပြု၍၊ ပဝတ္တာ-ဖြစ်ကုန်သည်၊ ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊ အဓိဝစနာနာမ- တို့မည်၏။ အဓိဝစနာနံ-သဒ္ဓါကိုသာ စွဲမှီရည်စူးမှုကိုပြု၍ဖြစ်သောသဒ္ဓါတို့၏၊ ပထာ-အကြောင်း ဖြစ်သော အနက်တို့တည်း၊ အဓိဝစနပထာ-တို့။

x x x x x x x

တပန္နိ။ ။တပဓာတ်+အနိယပစ္စည်း၊ ကတ္တားဟော၊ တပဓာတ်သည် ဘူဝါဒိ ဖြစ်လျှင် တပန္နိ၊ စုရာဒိဖြစ်လျှင် တာပေန္တိ၊ ဒိဝါဒိဖြစ်လျှင် တပုန္တိ၊ ဤသို့သာ ရုပ်ရှိ နိုင်သည်၊ ဝုဒ္ဓိမပါသော တပေန္တိကား မကောင်းပါ။

အဓိဝစန။ ။အဓိသဒ္ဓါသည် အဇ္ဈတ္တာ ဓမ္မာအဖွင့်တုန်းက အဓိသဒ္ဓါကဲ့သို့ အဓိ ကိစ္စပဝတ္တအနက်ကို ဟော၏။ အဓိကာရံ ကတွာနှင့် အဓိကိစ္စလည်း သဘောတူပင် တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဝစနံ+အဓိကိစ္စ ပဝတ္တာ အဓိဝစနာ” ဟု ပြု၊ အဓိကာရသဒ္ဓါ၏ စွဲမှီရည်စူးခြင်းဟူသည် အမည်ပေးသော မိဘစသည်တို့၏ ရည်ရွယ်ချက်တည်း၊ အနက် နာမည်ပေးသူတို့သည် အဓိပ္ပာယ် မှန်မမှန်ကို ဂရုမစိုက်ဘဲ သဒ္ဓါနာမည်ကောင်းကောင်း ဖြစ်ဘို့ရန်ကိုသာ ရည်စူး၍ “ သိရိဝဗုဒ္ဓက၊ ဓနဝဗုဒ္ဓက ” စသည်ဖြင့် မှည့်ခေါ်ကြ၏။ ထို သဒ္ဓါမျိုးကဲ့သို့ အခြားသဒ္ဓါများလည်း အနက်မှန်ကို ဟောသည်ဖြစ်စေ မဟောသည် ဖြစ်စေ အနက်ကို ထင်းရှားပြုတတ်သောသဒ္ဓါချင်းတူသောကြောင့် သဒ္ဓါပစ္စာရအား ဖြင့် “အဓိဝစန”ဟု ခေါ်နိုင်သည်။

အဘိသင်္ခရေန္တိတိ၊ပေ၊ သင်္ခါရာတိ- အဘိသင်္ခရေန္တိ တိ၊ပေ၊ သင်္ခါရာဟူ၍၊
 ဧဝံ-ဤသို့၊ နိဒ္ဒါရေတွာ-ထုတ်ဖော်၍၊ သဟေတုကံ-အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သည်
 ကို၊ ကတွာ- ပြု၍၊ ဝုစ္စမာနာ - ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော၊ အဘိလာပါ-
 အနက်သို့ ရှေးရှုရှုတ်ဆိုအပ်သော သဒ္ဒါတို့သည်၊ နိရုတ္တိနာမ - နိရုတ္တိတို့မည်၏၊
 [ဘိက္ခဝေ-တို့၊(ယသ္မာ-ကြောင့်၊)အဘိသင်္ခရေန္တိ-ပြုပြင်စီမံတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ
 ခေါ်တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ သင်္ခါရာ-သင်္ခါရတို့မည်၏၊] နိရုတ္တိနံ- ထုတ်ဆောင်၍
 ဟောတော်မူအပ်သော သဒ္ဒါတို့၏၊ ပထာ-တို့တည်း၊ နိရုတ္တိပထာ-တို့။

တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ခါပေါတိ- တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ခါပေါဟူ၍၊ ဧဝံ-
 ဤသို့၊ တေနတေန ပကာရေန - ထိုထို အပြားအားဖြင့်၊ ဣပနတော- သိစေတတ်
 ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပညတ္တိနာမ - မည်၏၊ ပညတ္တိနံ - အပြားအားဖြင့်
 သိစေတတ်သော သဒ္ဒါတို့၏၊ ပထာ-တို့တည်း၊ ပညတ္တိပထာ-တို့၊ စ-ဆက်၊ ဣတ္ထ-
 ဤ ၃ ဒုက်တို့တွင်၊ ဧကံဒုကံ - တပါးသော ဒုက်ကို၊ ဝတွာပိ - ဟောတော်မူပြီး
 ၍လည်း၊ ဣတရေသံ - အခြားသောဒုက်တို့ကို၊ ဝစနေ - ဟောတော်မူခြင်း၌၊
 ပယောဇနံ- အကျိုးကို၊ ဟေတုဂေါစ္ဆကေ- ၌၊ ဝုတ္တနယေနေဝ-ဖြင့်သာ၊ ဝေဒိ
 တဗ္ဗံ-၏၊ [ဒေသနာဝိလာသ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယအားဖြင့် ဟောတော်မူသည်-ဟုလို။]

နာမရူပဒုဒကေ-၌၊(အတ္ထော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊) နာမကရဏဋ္ဌေန-နာမည်ကို
 ပြုတတ်သည်၏အဖြစ် ဟူသောအနက်ကြောင့်၎င်း၊ နမနဋ္ဌေနစ - အာရုံသို့ ညွတ်
 တတ်သည်၏အဖြစ် ဟူသောအနက်ကြောင့်၎င်း၊ နာမနဋ္ဌေနစ - အာရမဏိက

x x x x x x x

နိရုတ္တိ။ ။“နိ+ဥတ္တိ”ဟု ခွဲ၊ နိကို “နိဒ္ဒါရေတွာ” ဟု၎င်း၊ ဥတ္တိကို ဝစဇာတ်၊
 တိပစ္စည်း ဖြစ်၍ “ဝုစ္စမာနာ” ဟု၎င်း အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည်။ “ နိဟရိတွာ ဥစ္စန္တေတိ
 နိရုတ္တိ”ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ သင်္ခါရာ၏ အနက်ကို “အဘိသင်္ခရေန္တိ”ဟု ထုတ်ပြု၍ “ဣတိ
 တသ္မာ”ဟု အကြောင်းနှင့်တကွ ဟောတော်မူအပ်သည်ကို “နိဒ္ဒါရေတွာ သဟေတုကံ
 ကတွာ ဝုစ္စမာနာ”ဟု ဆိုသည်။ ထိုကဲ့သို့ အကြောင်းနှင့်တကွ အနက်ကို ထုတ်ပြုခြင်း
 မရှိသော သဒ္ဒါတို့ကိုကား အတ္ထပကာသန-အနက်ကို ထင်ရှားပြုခြင်းအားဖြင့် တူသော
 ကြောင့် သဒ္ဒါသုပစာရအားဖြင့် “နိရုတ္တိ”ဟု ခေါ်ရသည်။

ပညတ္တိ။ ။ဝိတက်ဟူသော တရားမျိုးကိုပင် တက္ကောဟု၎င်း၊ ဝိတက္ကောဟု၎င်း၊
 သင်္ခါပေါဟု၎င်း၊ ဤသို့ အမျိုးမျိုးသော အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သောကြောင့်
 တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ခါပေါတို့ကို “ပညတ္တိ” ဟု ခေါ်သည်။ ထိုသို့ အမျိုးမျိုးသော
 အပြားအားဖြင့် မသိစေတတ်ဘဲ တပုဒ်တည်းဖြင့် တနက်ကိုပြီးစေသော အခြားသဒ္ဒါ
 တို့ကိုကား အနက်ကို ထင်ရှားပြုခြင်းတူသောကြောင့် သဒ္ဒါသုပစာရအားဖြင့် “ပညတ္တိ”
 ဟု ခေါ်ရသည်။ “ပကာရေန ဣပပတိတိ ပညတ္တိ”ဟု ပြု။ [ဤအဓိပ္ပာယ်များကို ဇိကာ၌
 “ယသ္မာ ပန၊ပေ၊ယောဇနာကတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ”ဟု ပြထားသည်။]

တရားတို့ကို မိမိသို့ ညွတ်စေတတ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော အနက်ကြောင့်၎င်း၊ နာမံ- နာမ မည်၏၊ ရူပနဋ္ဌေန - ဖေ'က်ပြန်တတ်သည်၏အဖြစ် ဟူသောအနက်ကြောင့်၊ ရူပံ-ရူပ မည်၏၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဧတ္ထ-ဤ မာတိကာအဖွင့်၌၊ သင်္ခေပေါ-အကျဉ်းတည်း၊ ဝိတ္ထာရောပန-အကျယ်သည်ကား၊ နိက္ခေပကဏ္ဍေ-၌၊ အာဝိ-ထင်ရှားစွာ၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတံ့။

အဝိဇ္ဇာတိ - ကား၊ ဒုက္ခာဒိသု - ဒုက္ခ အစရှိသောတရားတို့၌၊ အညာဏံ-ဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မောဟတည်း၊ ဘဝတဏှာတိ - ကား၊ ဘဝပတ္ထနာ-ဘဝကို တောင့်တတတ်သော တဏှာတည်း၊ ဘဝဒိဋ္ဌိတိ (ဧတ္ထ) - ဘဝဒိဋ္ဌိ

x x x x x x x

နာမကရဏဋ္ဌေန။ ။ ဖဿ ဝေဒနာစသော တရားတို့သည် ဧတ္ထထိခြင်းသဘော ခံစားရခြင်း သဘော စသည်ရှိရကား ထိုသဘောအတိုင်းပင် ဖဿ ဝေဒနာစသော ပါဠိနာမည်ကို (ဧတ္ထထိ ခံစားစသော မြန်မာနာမည်ကို) ပြုတတ်သောကြောင့် “နာမ” ဟု ခေါ်၏။ ဤအလို “ နာမံ+ ကရောဘိတိ နာမကရဏံ ” ဟု ဖြစ်သင့်လျက် ကရဏ ဟူသော နောက်ပုဒ်ကို ချေထားသည် ဟု ကြံပါ။

မေးဘွယ်။ ။ အမည်ကို ပြုတတ်သောကြောင့် “နာမ”ဟု ဆိုလျှင် ပထဝီစသော ရုပ်တရားများလည်း တကယ့်မြေကြီးကဲ့သို့ ခိုင်မာခြင်းသဘော စသည်ရှိသောကြောင့် ပထဝီစသော အမည်ရကြရကား “နာမ”ဟု ခေါ်သင့်ရာ မရောက်ပါလော-ဟု မေးဘွယ် ရှိ၏။ အဖြေကား- ရုပ်တို့သည် မိမိသဘောအတိုင်း “ ပထဝီ ” စသော ပရမတ်နာမည် ရပြီးဖြစ်ပါသော်လည်း ဆံပင်တွင် ပါဝင်သော ပထဝီသည် ကေသဟူသော နာမည် တမျိုးသို့ ပြောင်းတတ်သေးသောကြောင့် မိမိရပြီးနာမည် မခိုင်မြဲရကား “ နာမ ” ဟု မခေါ်ဆိုနိုင်ချေ၊ ဖဿစသည်တို့ကား ထိုကဲ့သို့ နာမည်တမျိုး မပြောင်းဘဲ ခိုင်မြဲသော နာမည်ရှိသောကြောင့် “ နာမ ” ဟု ခေါ်ဆိုရပေသည်။ [ဖဿော ဝေဒနာတိ သဗ္ဗဒါဝိ ပေါနာမကရဏတ္ထေန နာမံ- ဝိကာ။]

နမနဋ္ဌေန။ ။ “နမတိ-အာရုံသို့ ညွတ်တတ်၏၊ ဣတိ နာမံ” ဟု သုဒ္ဓကတ္ထုသင် ပြု၊ “ အဘယံကြောင့် အာရုံသို့ ညွတ်တတ် ” ဟု ဆိုရသနည်း - ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏။ အဖြေကား - အာရုံနှင့် ကင်း၍ မည်သည့်အခါမျှ မဖြစ် ၊ အာရုံရှိမှ ဖြစ်သောကြောင့် အာရုံသို့ အမြဲညွတ်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ [နမနံ အဝိနာဘာဝတော အာရမဏာ ဘိမုခတာ၊- ဝိကာ။]

နာမနဋ္ဌေန။ ။ ဤနည်း၌ကား “အတ္တနိ အာရမဏိကဓမ္မေ နာမေတိတိနာမံ” ဟု ဟေတုကတ္ထုသင် ပြုပါ။ သုဒ္ဓကတ္ထုသင်ပြသော ရှေ့နည်း၌ နိဗ္ဗာန် မရ ၊ ဤနည်း၌ နိဗ္ဗာန်နှင့်တကွ စိတ် စေတသိက် နာမ်အားလုံးရသည်။

ဒုက္ခာဒိသု အညာဏံ။ ။ အာဒိဖြင့် “ သမုဒယ၊ နိရောဓ၊ မဂ္ဂ၊ ပုဗ္ဗန္တ၊ အံပရန္တ၊ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တ၊ ဣဒပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ ” ဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဝိဘင်း၏ အဝိဇ္ဇာ ပစ္စယာ သင်္ခါရာအဖွင့်၌ လာသောတရားများကို ယူပါ။ အညာဏံ- “ မသိခြင်း မောဟ ”

ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ သဿတံ-အခါခပ်သိမ်း ထင်ရှားရှိသောအရာကို၊ ဝါ-မြဲသော အရာကို၊ ဘဝေါ-ဘဝဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်၏။ သဿတဝသေန - “အတ္တလောကသည် မြစ်” ဟု ယူခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ [ဝါဟပုဒ် အကျေကြီး။] ဥပ္ပဇ္ဇနဒိဋ္ဌိ-ဖြစ်သောဒိဋ္ဌိတည်း၊ [ဥပ္ပဇ္ဇမာနရှိလျှင် ကောင်း၏။] ဝိဘဝဒိဋ္ဌိတံ(တ္ထေ)-၌၊ ဥစ္ဆေဒံ- ပြတ်စဲခြင်းကို၊ ဝိဘဝေါ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊ ဥစ္ဆေဒဝသေန- “အတ္တလောကသည် ပြတ်၏” ဟု ယူခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဥပ္ပဇ္ဇနဒိဋ္ဌိ-တည်း၊ အတ္တာစ-ခန္ဓာ ၅ ပါး ဟူသော အတ္တသည်၎င်း၊ လောကောစ- ခန္ဓာ ၅ ပါးဟူသော လောကသည်၎င်း၊ သဿတော- အခါခပ်သိမ်း ထင်ရှားရှိ၏။ ဝါ-မြစ်၊ ဣတိ-သို့၊ ပဝတ္တာ-သော၊ ဒိဋ္ဌိ-သည်၊ သဿတဒိဋ္ဌိ-သဿတဒိဋ္ဌိ မည်၏။ (အတ္တာစ-သည်၎င်း၊ လောကောစ-သည်၎င်း၊) ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ-သေလျှင် ပြတ်စဲလတံ၊ ဣတိ၊ ပဝတ္တာ-သော၊ ဒိဋ္ဌိ-သည်၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ-မည်၏။

(အတ္တာစ-သည်၎င်း၊ လောကောစ-သည်၎င်း၊) အန္တဝါ-အဆုံး အပိုင်းခြား ရှိ၏။ ဣတိ-သို့၊ ပဝတ္တာ-သော၊ (ဒိဋ္ဌိ-သည်၊) အန္တဝါဒိဋ္ဌိ-မည်၏။ (အတ္တာစ၊ လောကောစ၊) အနန္တဝါ-အဆုံးအပိုင်း အခြား မရှိ၊ ဣတိ-သို့၊ ပဝတ္တာ-သော၊ (ဒိဋ္ဌိ-သည်၊) အနန္တဝါဒိဋ္ဌိ-မည်၏။ ပုပ္ဖန္တံ-ရှေးအတိတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်အဘို့သို့၊ အနဂတာ - အစဉ်လိုက်သော၊ ဒိဋ္ဌိ - ဒိဋ္ဌိတည်း၊ ပုပ္ဖန္တာနု ဒိဋ္ဌိ - ရှေးအတိတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်အဘို့သို့ အစဉ်လိုက်သော ဒိဋ္ဌိ၊ အပရန္တံ - နောက်အနာဂတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်အဘို့သို့၊ အနဂတာ-သော၊ ဒိဋ္ဌိ-တည်း၊ အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိ - နောက်အနာဂတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်အဘို့သို့ အစဉ်လိုက်သော ဒိဋ္ဌိ၊ [ဤ သဿတဒိဋ္ဌိ စသည်တို့ယူပုံကို သီလက္ခန္ဓ မြဟ္မဇာလသုတ် ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာ၌ ကြည့်ပါ။]

x x x x x x x x x

ဟု မပေးနှင့်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ အရာဖြစ်သော အချို့အာရုံများကို ဟောကြားပေးပင် မသိ၊ ထို့ကြောင့် အအတွက် ဝိရုဒ္ဓအနက်ကို ယူ၍ “ဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်မောဟ” ဟု အနက်ပေးရသည်။ အကုသလာ စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းတည်း။

သဿတဒိဋ္ဌိ။ “သဒါ + သတံ သဿတံ” အရ အခါခပ်သိမ်း ထင်ရှားရှိသော အရာကို “သဿတ” ဟု ခေါ်၏။ [သာမညဖြစ်၍ “သဿတံ” ဟု နပုံလိန်ထားဟန် တူသည်။ ဘဝသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်တည်း။] ဘဝတိ - အခါခပ်သိမ်း ထင်ရှားရှိ၏။ ဣတိ၊ ဘဝေါ၊ “ဘဝေါ+ဣတိ+ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဘဝဒိဋ္ဌိ” ဟု၎င်း ပြုပါ။

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ။ “ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ - ပြတ်စဲ၏။ ဣတိ ဥစ္ဆေဒေါ၊ ဝိဘဝသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ် တည်း။ န ဘဝတိ-အမြဲမဖြစ်၊ ဝါ- ပြတ်၏။ ဣတိ ဝိဘဝေါ၊ အတ္တလောကသည် အမြဲ ဆက်၍ မဖြစ်၊ “သေလျှင် ပြတ်၏” ဟု ယူကြောင်းအယူကို “ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ” ဟု ခေါ်သည်။ ရှေးနည်းအတိုင်း သမာသ်တွဲပါ။

အဟိရိကန္တိ-ကား၊ ယံ နဟိရိယတိ ဟိရိတဗ္ဗေနာတိ-ဟူ၍၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝိတ္တာရိ
 တာ- ပဒဘာဇနိ၌ အကျယ်ချဲ့အပ်သော၊ နိလ္လဇ္ဇတာ - အရှက် မရှိသူ၏ အဖြစ်
 တည်း။ [ယံ (ယော ဓမ္မော)- အကြင်တရားသည်၊ (တနည်း၊ ယံ- အကြင်တရား
 ကြောင့်၊ ပုဂ္ဂလော-သည်၊) ဟိရိတဗ္ဗေန- ရှက်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်
 ကို၊ န ဟိရိယတိ-မရှက်တတ်။] အနောတ္တပ္ပန္တိ - ကား၊ ယံ န ဩတပ္ပတိ ဩတပ္ပိ
 တဗ္ဗေနာတိ-ဟူ၍၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝိတ္တာရိတော-သော၊ အဘယာနကအာကာရော-
 မကြောက်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာတည်း။ [ယံ- အကြင်တရားသည်၊ (တနည်း၊
 ယေန- ကြောင့်၊ ပုဂ္ဂလော- သည်၊) ဩတပ္ပိတဗ္ဗေန - ကြောက်လန့်ထိုက်သော
 ကာယဒုစရိုက် စသည်ကြောင့်၊ န ဩတပ္ပတိ-မကြောက်လန့်တတ်။] ဟိရိယနာ-
 ရှက်ခြင်း သဘောတရားသည်၊ ဟိရိ-ဟိရိမည်၏၊ ဩတ္တပ္ပနာ- ကြောက်လန့်ခြင်း
 သဘောတရားသည်၊ ဩတပ္ပိ-မည်၏။]

ဒေါဝစသတတိအာဒိသု-ဒေါဝစသတတ အစရှိသောပုဒ်တို့၌၊ (အတ္ထော၊
 ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊) ဝိပုတ်ကူလဂါဟိမိ-အထူးသဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ယူလေ့
 ရှိသော၊ ဝိပစ္စနိကဿာတေ-ဆန့်ကျင်ဘက်ကို သာယာခြင်းရှိသော၊ အနာဒရေ-
 ပုဂ္ဂလဓမ္မကို ရှိသေလေးစားခြင်း မရှိသော၊ တေသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ - ဤ အင်္ဂါ ၃ ပါး
 ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၌၊ ဒုက္ခံ-ခက်ခဲသော၊ ဝစော - ပြောဆိုအပ်သောစကားသည်၊
 (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ခက်ခဲသော ပြောဆိုအပ်သော စကားရှိသည်၏
 အဖြစ်ကြောင့်၊) သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ထိုအပြောခက်အဆိုခက်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊)
 ဒုဗ္ဗစော-မည်၏။ [“ဒုက္ခံ ဝစော တေသ္မိံ တိ ဒုဗ္ဗစော” ဟု ပြု၊ ဝစသဒ္ဒါကား ဤ
 နေရာ၌ စကားခြစ်ကိုဟောသော နာမ်ပုဒ်ပြီးပြီး ဖြစ်သောကြောင့် “ ဒုက္ခေန +
 ဝတ္တဗ္ဗော ဒုဗ္ဗစော” ဟု ကစည်းအလို “ ကိတ်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် ပြုလို၏ ” ဟု ရှေး
 နိဿယ၌ မှာထားသည်ကို စဉ်းစားပါ။] တဿ - ထိုဒုဗ္ဗစ ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ကမ္မံ-
 အလုပ်တည်း၊ ဒေါဝစသံ- ဒုဗ္ဗစပုဂ္ဂိုလ်၏အလုပ်၊ [သူများကို ကန့်လန့်ပြောခြင်း၊
 ဝှက်တိုက်ခြင်းအလုပ်၊ ကမ္မအနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၊ သျှကို သပြေ၊ သဒ္ဓေဘော်လာ၊]
 တဿ-ထို ဒုဗ္ဗစ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလုပ်၏၊ ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်
 စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း၊ ဒေါဝစသတတ-ဒုဗ္ဗစပုဂ္ဂိုလ်၏ အလုပ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ
 အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။

တေသ္မိ - ဤပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပါပါ- ယုတ်မာကုန်သော၊ အသဒ္ဓါဒယော - သဒ္ဓါ
 မရှိသူ အစရှိကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ-ပုဂ္ဂိုလ်ဟူကုန်သော၊ မိတ္တာ-မိတ်ဆွေတို့သည်၊
 (သန္တိ၊) ဣတိ-ကြောင့်၊ (သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) ပါပမိတ္တာ-မည်၏၊ တဿ-
 ထို ယုတ်မာသော မိတ်ဆွေရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဘာဝေါ - ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ
 အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း၊ ပါပမိတ္တာ-ယုတ်မာသောမိတ်ဆွေရှိသောပုဂ္ဂိုလ်
 ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း၊ [ယုတ်မာသောမိတ်ဆွေတို့နှင့်

ပေါင်းလိုသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊] သောဝစဿတာစ - သောဝစဿတာကို ၎င်း၊ ဝါ - လွယ်ကူစွာ ပြောဆိုအပ်သော စကားရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ ကုသိုလ် ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်ကို၎င်း၊ ကလျာဏမိတ္တတာစ - ကို၎င်း၊ ဝါ - ကောင်းသောမိတ်ဆွေရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ကုသိုလ်ကြိယာ စိတ္တု ပ္ပါဒ်ကို၎င်း၊ ဝုတ္တပဋိပက္ခနယေန - ဆိုအပ်ပြီးသော ဒေါဝစဿတာ အစရှိသည် တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်နည်းအားဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-၏။

ပဉ္စပိ - ငါးပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ - အာပတ်အစုတို့သည်၊ အာပတ္တိယော-အာပတ်တို့မည်၏၊ သတ္တပိ-၇ ပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ အာပတ္တိ က္ခန္ဓာ-တို့သည်၊ အာပတ္တိယော- တို့မည်၏၊ ဣတိဝေ- သို့၊ ဝုတ္တာသု- ဟောတော် မူအပ်ကုန်သော၊ (နိက္ခေပကဏ္ဍ၌ ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော၊) အာပတ္တိသု- တို့၌၊ ကုသလဘာဝေါ - ကျွမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ကုသိုလ် ကြိယာ၌ ယှဉ်သောပညာသည်၊ အာပတ္တိကုသလတာ-အာပတ္တိကုသလတာမည်၏၊ တာဟိ အာပတ္တိဟိ- ထို အာပတ်တို့မှ၊ ဝုဠာနေ - ထခြင်း၌၊ ကုသလဘာဝေါ - သည်၊ အာပတ္တိဝုဠာနကုသလတာ - မည်၏၊ သမာပတ္တိသု - သမာပတ်တို့၌၊ ကုသလ ဘာဝေါ-ကျွမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ကုသိုလ်ကြိယာ၌ယှဉ်သော ပညာ သည်၊ သမာပတ္တိကုသလတာ - မည်၏၊ ဧတံ-ဤ သမာပတ္တိကုသလတာဟူသော အမည်သည်၊ သမာပတ္တိနံ- တို့၏၊ အပ္ပနာပရိစ္ဆေဒပညာယ-အပ္ပနာကို ပိုင်းခြား တတ်သော ပညာ၏၊ အဓိဝစနံ-အမည်တည်း၊ သမာပတ္တိဟိ- တို့မှ၊ ဝုဠာနေ-၌၊ ကုသလဘာဝေါ-သည်၊ သမာပတ္တိဝုဠာနကုသလတာ-မည်၏။

အဋ္ဌာရသသု-၁၀ပါးကုန်သော၊ ဓာတုသု-တို့၌၊ ကုသလဘာဝေါ-ကျွမ်းကျင် သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ကုသိုလ်ကြိယာ၌ ယှဉ်သောပညာသည်၊ ဓာတုကုသလ တာ-မည်၏၊ တာသံယေဝဓာတုနံ-ထိုဓာတ်တို့ကိုပင်၊ မနသိကာရေ-နှလုံးသွင်း ခြင်း၌၊ [စက္ခုစသော ဓာတ်တို့၏ လက္ခဏာစသည်တို့ကို နှလုံးသွင်းခြင်း၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တသဘောကို နှလုံးသွင်းခြင်း၌၊] ကုသလဘာဝေါ-သည်၊ မနသိကာရ ကုသလတာ-မည်၏၊ စက္ခာယတနာဒိသု-စက္ခာယတန အစရှိသော အာယတန တို့၌၊ ကုသလဘာဝေါ- သည်၊ အာယတနကုသလတာ - မည်၏၊ ဒွါဒသဂေ- ၁၂ ပါးသော အစိတ်အပိုင်းရှိသော၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ-၌၊ ကုသလဘာဝေါ-သည်၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကုသလတာ-မည်၏။

x x x + x x x +

အပ္ပနာ ပရိစ္ဆေဒပညာ။ ။ “အပ္ပနာ”ဟူသည် ဈာန်ဇော၊ မဂ်ဇော၊ ဖိုလ်ဇော တည်း၊ ဤအပ္ပနာ၏ ရှေ့အပို၌ “ပရိကမ်၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘု၊ သို့မဟုတ် ဝေါဒါန်”ဟု ပရိကမ်ဇောများရှိ၏၊ အပ္ပနာဈာန်မှထပြီးသောအခါ ရှေးဥျးစွာ ဘဝင် ဖြစ်ရ၏၊ ထိုအလယ်၌ “အပ္ပနာဇောဖြစ်သည်” ဟု အပ္ပနာဇော၏ ရှေ့အပိုင်းအခြား နေ့၎က်အပိုင်းအခြားကို သိသောပညာတည်း။

တသ္မိံတသ္မိံ ဌာနေ- ထိုထို အကြောင်း၌၊ ကုသလဘာဝေါ- ကျွမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ကုသိုလ်ကြိယာ၌ ယှဉ်သော ပညာသည်၊ ဌာနကုသလတာ- မည်၏။ ကာရဏံ-အကြောင်းကို၊ ဌာနန္တိ-ဌာနဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိယသ္မာ- ကြောင့်၊ တသ္မိံ - ထိုအကြောင်း၌၊ (တိဋ္ဌတိ၌စပ်၊) တဒါယတ္တ ဝုတ္တိ တာယ - ထိုအကြောင်း၌စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ [တသ္မိံ + အာယတ္တာ တဒါယတ္တာ၊ တဒါယတ္တာ + ဝုတ္တိ ယဿာတိ တဒါယတ္တဝုတ္တိ။] ဖလံ- အကျိုးသည်၊ တိဋ္ဌတိနာမ-တည်သည်မည်၏။ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အကျိုး၏ တည်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဌာနန္တိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ [“တသ္မိံ ဟိ တိဋ္ဌတိ” ဟု စာအုပ်များ၌ရှိ၏။ စာသွားရိုးရာကား ဌာနန္တိဝုတ္တံကို ငဲ့၍ “ တံ ဟိ ” ဟု ရှိတတ်သည်။] အဋ္ဌာနေ- အကြောင်းမဟုတ်သည်၌၊ ကုသလဘာဝေါ- ကျွမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ကုသိုလ် ကြိယာ၌ ယှဉ်သော ပညာသည်၊ အဋ္ဌာန ကုသလတာ- မည်၏။ [ဤပုဒ်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်အကျယ်ကို နိက္ခေပကဏ္ဍ ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာ၌ ထင်ရှားပြလတံ။]

ဥဇုဘာဝေါ-ဖြောင့်မတ်သော ကာယစိတ္တတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ကာယုဇု ကတာ၊ စိတ္တုဇုကတာသည်၊ အဇ္ဇဝေါ-အဇ္ဇဝမည်၏။ မုဒုဘာဝေါ-နူးညံ့သော ကာယစိတ္တတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ကာယမုဒုတာ၊ စိတ္တမုဒုတာသည်၊ မဒ္ဒဝေါ- မည်၏။ အဓိဝါသန သင်္ခါတော - မိမိအထက်၌ သက်ဝင် တည်နေစေခြင်းဟု ဆိုအပ်သော၊ (မိမိကသာ အနာခံခြင်းဟု ဆိုအပ်သော၊) ခမနဘာဝေါ-သည်းခံ တတ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အဒေါသပြဇာနီးသော ကုသိုလ် ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ် သည်၊ ခန္တိ-ခန္တိမည်၏။ သုရတဿ-တင့်တယ်သောကာယသုစရိုက် ဝစီသုစရိုက် အမှု၌ မွေ့လျော်သူ၏။ ဘာဝေါ - ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မဟာကုသိုလ် ကြိယာ , လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်၊ သောရစွံ-မည်၏။

သမ္မောဒက မုဒုဘာဝသင်္ခါတော-လွန်စွာ ဝမ်းမြောတတ်သူ၏ နူးညံ့သည်၏ အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဝါ- လွန်စွာဝမ်းမြောက်သော နူးညံ့သည်၏အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ သခိလဘာဝေါ - ပြေပြစ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ မဟာကုသိုလ် ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်သည်၊ သာခလျံ-သာခလျ မည်၏။ ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာ

x x x + x x x x

အဓိဝါသန ခန္တိ ။ ။ ခမုဓာတ်, တိ ပစ္စည်း၊ အဓိ - မိမိအထက်၌၊ ဝါသန - သူတပါးတို့က ပြောဆို ပုတ်ခတ်သမျှကို တည်နေစေခြင်း, မိမိကသာ အနာခံ၍ ပြန်လှန် ပြောဆို ပုတ်ခတ်မှုမပြုခြင်းကို “အဓိဝါသန ခန္တိ” ဟု ခေါ်သည်။

သမ္မောဒကမုဒုဘာဝ ။ ။ သမ္မောဒကကို မုဒု၌ စပ်လျှင် “ သမ္မောဒကဿ + မုဒုဘာဝေါ သမ္မောဒကမုဒုဘာဝေါ ” ဟုပြု၊ သမ္မောဒကကို မုဒုဘာဝ၌စပ်လျှင် “ သမ္မော ဒကောစ + သော + မုဒုဘာဝေါစာတိ သမ္မောဒက မုဒုဘာဝေါ ” ဟု ပြု။ [သမ္မော ဒကဿ, သမ္မောဒကောဝါ မုဒုဘာဝေါ သမ္မောဒကမုဒုဘာဝေါ၊ - ဇီကာ။]

အားဖြင့် ပိတ်ဆို့လသော်၊ ပရေဟိ- သူတပါးတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ - တက္ခ၊ အတ္တနော- မိမိ၏၊ ဆိဒ္ဓံ- အပေါက်အကြားသည်၊ န ဟောတိ- မဖြစ်၊ ဧဝံ- ဤသို့ အပေါက် အကြား မဖြစ်နိုင်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဓမ္မာမိသေဟိ-ဓမ္မ၊ အာမိသတို့ဖြင့်၊ ပဋိသန္ဓရဏံ - ပိတ်ဆို့ခြင်းသည်၊ ပဋိသန္ဓာရော- ပဋိသန္ဓာရ မည်၏။

ဣန္ဒြိယသံဝရဘေဒသင်္ခါတော - ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ၏ ပျက်ခြင်း ဟု ဆိုအပ် သော၊ မနစ္စဋ္ဌေသု-မနိန္ဒြေလျှင် ၆ ခုမြောက် ရှိကုန်သော၊ ဣန္ဒြိယေသု - စက္ခု စသော ဣန္ဒြေတို့၌၊ အဂုတ္တဒ္ဓါရဘာဝေါ-မစောင့်ရှောက်အပ်သော ဒွါရ ရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ လောဘမူ ဒေါသမူ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်၊ ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒ္ဓါရတာ - ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒ္ဓါရတာ မည်၏၊ ပဋိဂ္ဂဟဏ ပရိဘောဂ ဝသေန-ခံယူခြင်း၊ သုံးဆောင်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဘောဇနေ - ဘောဇဉ်၌၊ ဝါ- ဘောဇဉ်ကိုမှတ်၊ အရပ်ရပ်သော ပစ္စည်း၌၊ မတ္တံ - အတိုင်းအရှည် ပမာဏကို၊ အဇာနနဘာဝေါ - သိခြင်း မရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ လောဘမူ မောဟမူ အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်၊ ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ-ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ မည်၏၊ အနန္တ ရဒုကော-အခြားမဲ့ဒုက်ကို၊ (ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒ္ဓါရတာ ဒုက်ကို၊) ဂုတ္တပဋိပက္ခနယေန- ဆိုအပ်ပြီးသောဒုက်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်နည်းအားဖြင့်၊ ဝေဒိ တဗ္ဗော- သိထိုက်၏။

x x x + x + x x

ပဋိသန္ဓရဏံ ။ ။ သံပုဗ္ဗ + ထရဓာတ်သည် အစ္ဆာဒန - ဖုံးလွှမ်း ပိတ်ဆို့ခြင်း အနက်ကို ဟော၏၊ ဓမ္မာမိသန္တ ဓမ္မဟူသည် စာပေပိဋကတ် အရပ်ရပ်တည်း၊ အာမိသ ဟူသည်ကား ဆွမ်းသင်္ကန်းစသောပစ္စည်းတည်း၊ မိမိအထံ၌ စာတက်ဖော်မရ၍ စိတ်ဆိုး နေလျှင် ထိုသူနှင့် မိမိအကြား၌ အပေါက်အကြား ဖြစ်သွား၏၊ ရန်တိုက်လိုသူတို့သည် ထို အပေါက်အကြားက ဝင်၍ ရန်တိုက်နိုင်ကြ၏၊ စာချမပေးလျှင်၎င်း၊ ဆွမ်းသင်္ကန်း စသည် မပေးလျှင်၎င်း ထိုကဲ့သို့ အပေါက်အကြားဖြစ်တတ်၏၊ ထိုအပေါက်အကြားမျိုး မဖြစ်ရအောင် စာတက်ပေးခြင်း၊ စာချပေးခြင်း၊ ဆွမ်းသင်္ကန်း စသည်ပေးခြင်းကို “ဓမ္မ အာမိသတို့ဖြင့် ပိတ်ဆို့ခြင်း”ဟု ဆိုသည်။

ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ ။ ။ “ဘောဇနေ”ဟု ဆိုသော်လည်း “သဒ္ဓါဒေယျာနိ ဘောဇနာနိ ဘုဒ္ဓိတွာ” ကဲ့သို့ ဘောဇဉ်ကို မှတ်၍ နိဒဿနနည်းအားဖြင့် ဆိုထား သည်၊ အမတ္တညုအရ ပစ္စည်း ၄ ပါးလုံးနှင့် ဆိုင်သည်၊ ထိုအမတ္တညုသည်လည်း အလှူ ခံစဉ်တုန်းက အတိုင်းအရှည် ပမာဏကို မသိခြင်း၊ ရပြီးနောက် သုံးစွဲသော အခါ အတိုင်းအရှည်ပမာဏကို မသိခြင်းအားဖြင့် ၂ မျိုး ရှိသောကြောင့် “ ပဋိဂ္ဂဟဏ ပရိ ဘောဂဝသေန”ဟု ဆိုသည်၊ တချို့နေရာ၌ကား “ပရိယေသန-ရှာမိုးခြင်း” ပါထည့်၍ ရှာမိုးစဉ်ကလည်း ဝေသိယာဂေါစရ ဝိခေါဂေါစရ စသည်ဝယ် ရှာမိုးခြင်း အားဖြင့် အမတ္တညု ဖြစ်နိုင်သေး၏။

သတိဝိပွင်္ဂါသသင်္ခါတော - သတိနှင့် ကင်း၍နေခြင်း ဟု ဆိုအပ်သော၊ မုဋ္ဌ
 သတိဘာဝေါ - ပျောက်ကင်းသော သတိရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်
 စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်၊ မုဋ္ဌဿစွံ-မုဋ္ဌသစ္စမည်၏။ [ဏျ-ပစ္စည်း၊ ဣကို ချေ၊ တျကို စပြု၊
 ဒွေဘော်လာ၊] အသမ္ပဇာနန ဘာဝေါ-ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိခြင်းမရှိ
 သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်၊ အသမ္ပဇညံ- အသမ္ပဇည
 မည်၏။ (ယာဓမ္မဇာတိ-အကြင်တရားသဘောသည်။) သရတိ- အမှတ်ရတတ်၏။
 ဝါ-အောက်မေ့တတ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သာဓမ္မဇာတိ။) သတိ-မည်၏။ (ယံဓမ္မ
 ဇာတံ-သည်။) သမ္ပဇာနာတိ - ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိတတ်၏။ ဣတိ-
 ထိုသို့ ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့် သိတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (တံ ဓမ္မဇာတံ-
 သည်။) သမ္ပဇညံ-မည်၏။

အပ္ပဋိသင်္ခါနေ - အသင့်အားဖြင့် မရှုတတ်သော မောဟကြောင့်၊ ဝါ - ဌ၊
 အကမ္မနဋ္ဌေန - မတုန်လှုပ်သည်၏အဖြစ် ဟူသောအနက်ကြောင့်၊ ပဋိသင်္ခါန
 သင်္ခါတံ-အသင့်အားဖြင့် ရှုတတ်သောဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဗလံ-အားသည်။
 ပဋိသင်္ခါနဗလံ-ပဋိသင်္ခါနဗလ မည်၏။ ဝီရိယသီသေန-ဝီရိယကို အဥျးပြုသဖြင့်၊
 သတ္တ-ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ-ဗောဇ္ဈင်တို့ကို၊ ဘာဝေန္တဿ-ဖြစ်စေသော
 ပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊ ဥပ္ပန္နံ - ဖြစ်သော၊ ဗလံ - အားသည်၊ ဘာဝနာဗလံ-
 ဘာဝနာဗလမည်၏။

ပစ္စနိကဓမ္မေ- ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို၊ သမေတိ-ငြိမ်းစေတတ်၏။ ဣတိ-
 ကြောင့်၊ သမထော-မည်၏။ အနိစ္စာဒိဝသေန-အနိစ္စ အစရှိသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊

x x x x + + x x

မုဋ္ဌဿစွံ။ ။ မုဋ္ဌ၌ မုသ (နဿနေ ဟူသော) ဓာတ် , တ ပစ္စည်း၊ မုဋ္ဌာ + သတိ
 ယသာတိ မုဋ္ဌဿတိ-ပျောက်ကင်းသော သတိရှိသူ၊ မုဋ္ဌဿတိနော + ဘာဝေါ မုဋ္ဌ
 သစ္စံ။ “သတိ၏ ပျောက်ကင်းခြင်း” ဟူရာ၌ “ရှိပြီးသောသတိ၏ ပျောက်သွားခြင်း၊
 ပျက်သွားခြင်း ” ဟု ထင်မည်စိုးသဖြင့် “သတိဝိပွင်္ဂါသသင်္ခါတော ” ဟု ဝိသေသန
 ကုမရသည်။ သတိနှင့်ကင်းခြင်းကို “ မုဋ္ဌဿတိဘာဝ ” ဟု ဆိုလိုသည်။ ရှေးကသော်
 မုဋ္ဌဿတိကို “မေ့လျော့သောသတိ” ဟု ပေးကြ၏။ မုသဓာတ်နက်နှင့် မသင့်၊ မေ့လျော့
 သောသတိဟု မရှိသောကြောင့် သဘာဝနှင့်လည်းမလျော်၊ ရှေးနိဿယ၌ “လွတ်ကင်း
 သောသတိ ” ဟုလည်း ပေး၏။ မုစဓာတ် မဟုတ်သောကြောင့် ထိုအနက်ကိုလည်း
 စဉ်းစားပါ။

သမ္ပဇညံ ။ ။ သမ္ပဇာနာတိတိ သမ္ပဇာနော - ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့်
 သိတတ်သူ၊ သံရှေး ပ ရှေးရှိသော ဉာဓာတ်, ယုပစ္စည်း အနပြု၊ သမ္ပဇာနဿ+ဘာဝေါ
 သမ္ပဇညံ၊ ဏျ ပစ္စည်း၊ နျကို ဥ ပြု, ဇာ၏ အာကို ရဿပြု၊ ဤသို့ သဒ္ဓါနည်းအားဖြင့်
 ဖြစ်သင့်သော်လည်း သမ္ပဇည အမည်ရသောဉာဏ်သည် ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့်
 သိတတ်သောကြောင့် “ သမ္ပဇာနာတိတိ သမ္ပဇညံ ” ဟု လဟုကနည်းအားဖြင့် ဝိဂြိုဟ်
 ပြုထားသည်။

ဝိဝိဓေန - အထူးထူး အပြားပြားသော၊ အာကာရေန - အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပဿတိ-ရှုတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝိပဿနာ-မည်၏။

သမထောဝ - ရှေးရှေး သမထသည်ပင်၊ (သမထနိမိတ္တံ ဌာဝေ၊) တံ အာကာရံ - ထို မှတ်သားထိုက်သော အခြင်းအရာကို၊ ဂဟေတွာ - ယူ၍၊ ပုန - တဖန်၊ ပဝတ္တေတဗ္ဗဿ - ဖြစ်စေထိုက်သော၊ သမထဿ - နောက်နောက် သမထ၏၊ နိမိတ္တဝသေန - အမှတ်အသား၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ- အထည်ကိုယ် ပုံသဏ္ဍာန်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ သမထနိမိတ္တံ-သမထနိမိတ္တ မည်၏၊ [သမထောဝေဌ ဝေကိုကြည့်၍ နိမိတ္တံနှင့် “အဝဓာရဏ ကမ္မဓာရဲတွဲရမည်” ဟု သိပါ။] ပဂ္ဂါဟနိမိတ္တေဝိ-ပဂ္ဂါဟနိမိတ်၌လည်း၊ ဒေဝေဝနယော။ [သမထောဝ၊ပေ၊ နိမိတ္တဝသေနကို ညွှန်းသည်။]

(ယော ဓမ္မော-အကြင်တရားသည်၊) သမ္ပယုတ္တဓမ္မ-သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို၊ ပဂ္ဂဏှာတိ-ချီးမြှောက်တတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သော ဓမ္မော-သည်၊) ပဂ္ဂါဟော-မည်၏၊ (ယော ဓမ္မော, ဥဒ္ဓစ္စမိဝ- ဥဒ္ဓစ္စသည်ကဲ့သို့၊ စိတ္တံ-ကို၊) န ဝိက္ခိပတိ- အထူးထူးအပြားပြား မပစ်သွင့်တတ်၊ ဣတိ, (သော ဓမ္မော) အဝိက္ခေပေါ-မည်၏.... သီလဝိနာသိကာ- သီလကိုဖျက်ဆီးတတ်သော၊ အသံဝရသင်္ခါတာ- မစောင့်စည်းခြင်း ဟု ဆိုအပ်သော၊ (ဝိပတ္တိဌာဝေ၊) သီလဿ- သီလ၏၊ ဝိပတ္တိ-ပျက်စီးခြင်းတည်း၊ သီလဝိပတ္တိ - သီလ၏ပျက်စီးခြင်း၊.... သမ္မာဒိဋ္ဌိဝိနာသိကာ- မှန်သောအယူကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသင်္ခါတာ- မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဒိဋ္ဌိယာ-သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏၊ ဝိပတ္တိ-ပျက်စီးခြင်းတည်း၊ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ-ခြင်း။

သောရစ္စမေဝ-ကောင်းသောအမှု၌ မွေ့လျော်သူ၏အဖြစ်သည်ပင်၊ သီလဿ- သီလကို၊ သမ္မာဒနတော - ပြီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သီလ ပရိပူရဏ

x x x x x x x x x

ဝိပဿနာ ။ ။ ဝိကို “ဝိဝိဓေန အာကာရေန” ဟု ဖွင့်သည်၊ ထို ဝိဝိဓဟူသည် “အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ, အသုဘဟူသော အပြားတည်း” ဟု သိစေလိုသောကြောင့် “အနိစ္စာဒိဝသေန” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဤ အနိစ္စာဒိဝသေနသည် ဝိဝိဓေန အာကာရေန၏ သရုပ်ပြတည်း၊ အမျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာဟူသည် အနိစ္စ အစရှိသော အခြင်းအရာ ဖြစ်သည်-ဟူလို။

သောရစ္စမေဝ၊ပေ၊သီလသမ္ပဒါ။ ။ နိက္ခေပကဏ္ဍပါဠိတော်၌ “သဗ္ဗောပိ သီလသံဝရော” ဟု သောရစ္စ၏ နိဒ္ဒေသ၌ ၎င်း သီလသမ္ပဒါ၏ နိဒ္ဒေသ၌ ၎င်း အရတူဖွင့်ပြတော်မူ၏၊ ထို့ကြောင့် “သောရစ္စ, သီလသမ္ပဒါ” တို့အရ မပျက်မစီး ပြည့်စုံသောအကြောင်း သီလ, အကျိုးသီလ, (လောကီသီလ, လောကုတ္တရာ သီလ) အားလုံးကို ကောက်ယူရမည် ဟု သိစေလို၍ “သောရစ္စမေဝ၊ပေ၊သီလသမ္ပဒါ” ဟု မိန့်သည်။

သီလဿ၊ပေ၊ပရိပူရဏတော။ ။ “သီလဿ သမ္မာဒနတော” ဟိတ်သည် သီလဿ + သမ္ပဒါ၏ နာမလာဘဟိတ်တည်း၊ လောကီ လောကုတ္တရာသီလ အားလုံးကို ပြီးစေတတ်သောကြောင့် “သီလဿ + သမ္ပဒါ” ဟု ဆိုရသည်-ဟူလို၊ “သီလ ပရိပူရဏ

တော- သီလ၏ ပြည့်ကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သီလဿ - ၏၊ သမ္ပဒါ- ပြည့်စုံကြောင်းတည်း၊ ဣတိ-ဤ ဝစနတ္ထကြောင့်၊ သီလသမ္ပဒါ- သီလသမ္ပဒါမည်၏။

ဒိဋ္ဌိ ပါရိပူရိဘူတံ - သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ ပြည့်စုံလုံလောက်ခြင်း ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ဝါ- ပြည့်စုံသော သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ဉာဏံ - သည်၊ (ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ ဌာဝေ၊) ဒိဋ္ဌိယာ-သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏၊ သမ္ပဒါ-ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ-မည်၏၊ ဝိသုဒ္ဓိဘာဝံ - အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သည်၏အဖြစ်သို့၊ သမ္ပတ္တာ - ရောက်သော၊ သီလသင်္ခါတာ - သီလဟု ဆိုအပ်သော၊ (ဝိသုဒ္ဓိဌာဝေ၊) သီလဿ - ၏၊ ဝိသုဒ္ဓိ-စင်ကြယ်ခြင်းတည်း၊ သီလဝိသုဒ္ဓိ-ခြင်း၊ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ- နိဗ္ဗာန်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဝိသုဒ္ဓိံ - အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သောတရားသို့၊ ပါပေတုံ - ရောက်စေခြင်းငှါ၊

x x x x x x x x

တော”ကား “သီလဿ+သမ္ပဒါဒနတော”၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်တည်း၊ “သမ္ပဒါဒနတော”၌ “သမ္ပဒါဒေတီတိ သမ္ပဒါဒနံ”ဟု ဟောတုကတ္ထုသာဝိပြု၊ “ဟောတုကတ္ထုသာဝိ၊ ရလတ်က၊ ကရဏသာဝိ ရမ္ဘိမှတ်” နှင့်အညီ၊ သမ္ပဒါကို “ သမ္ပဇ္ဇတိ တောယာတိ သမ္ပဒါ” ဟု ကရဏသာဝိ ပြုပါ။

သီလသမ္ပဒါ။ ။သီလဿ- ၏+ သမ္ပဒါ - ပြည့်ကြောင်း ပြီးစီးကြောင်းတည်း၊ သီလသမ္ပဒါ- ကြောင်း၊ ၂ ခုရှိမှ ပြည့်စုံမည့်အရာ၌ (၁)သည် (၂)၏ ပြည့်ကြောင်း ပြည့်စုံကြောင်းဖြစ်၍၊ (၂)လည်း (၁)၏ ပြည့်ကြောင်း ပြည့်စုံကြောင်းဖြစ်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူ ရှေးရှေး အကြောင်းသီလသည် နောက်နောက် အကျိုးသီလ၏ ပြည့်ကြောင်း ပြည့်စုံကြောင်းဖြစ်၍ နောက်နောက် အကျိုးသီလလည်း ရှေးရှေး အကြောင်းသီလ၏ ပြည့်ကြောင်း ပြည့်စုံကြောင်းဖြစ်သည်။

ဧကဒေသုပစာ။ ။ ဤစကားအရ “ သီလသမ္ပဒါ” ၌ အကြောင်းသီလဖြစ်စေ အကျိုးသီလဖြစ်စေ တမျိုးမျိုးသာ တိုက်ရိုက်ရသော်လည်း အစိတ် ၁ ပါးပါး၏ သီလသမ္ပဒါဟူသော အမည်ကို အပေါင်းသီလ၌ တင်စား၍ ဧကဒေသုပစာရအားဖြင့် သီလအားလုံးကိုပင် သီလသမ္ပဒါဟု ယူရသည်။ ဤသို့ယူမှ “သီလသမ္ပဒါတိ ကာရဏသီလမ္ပိ ဖလသီလမ္ပိ သမ္ပန္န သမုဒါယဿ ဧကဒေသေန ဝုတ္တံ”ဟူသော ဋီကာ၊ “သဗ္ဗောပိ သီလသံဝရော သီလသမ္ပဒါ”ဟူသော ပါဠိတော်တို့နှင့် ညီညွတ်သည်။

ရှေးနိဿယ။ ။ရှေးနိဿယ၌ကား “သီလဿ-လောကီ လောကုတ္တရာ အကျိုး သီလကို၊ သမ္ပဒါ- ပြည့်စုံစေတတ်သော အကြောင်းသီလတည်း”ဟု အကြောင်းသီလကိုသာ ကောက်သည်ကို ဤဋီကာအဖွင့်ဖြင့် စဉ်းစားပါ။ ထိုနိဿယအတိုင်းဆိုလျှင် လုံးဝ အကြောင်းမဖြစ်နိုင်သော အရဟတ္တဖိုလ်၌ရှိသော သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝတို့ သီလသမ္ပဒါအမည် ရနိုင်တော့မည် မဟုတ်။

ရှေးအကောက်။ ။ရှေးမာတိကာအကောက်များဝယ် သောရဏအရ၌ လောကုတ္တရာကိုပါ ကောက်ခဲ့သော်လည်း “သောရဏမေဝ သီလသမ္ပဒါ”ဟု အဋ္ဌကထာဆိုထား ပါလျက် သီလသမ္ပဒါ အရမူ လောကုတ္တရာသီလကို မကောက်၊ ထိုမကောက်ခြင်းသည် လည်း “ဣမေဟိ ပန ဆဟိ ဒုကေဟိ စတုဘူမကာပိ လောကီယလောကုတ္တရာဓမ္မာဝကထိတာ”ဟူသော နိက္ခေပအဋ္ဌကထာနှင့် မညီပါ။

သမတ္တာ - စွမ်းနိုင်သော၊ ဒဿနသင်္ခါတာ - သိမြင်တတ်သောဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ (ဝိသုဒ္ဓိဉ္စရ) ဒိဋ္ဌိယာ - မြင်တတ်သောဉာဏ်၏၊ ဝိသုဒ္ဓိ - တည်း၊ ဒိဋ္ဌိ ဝိသုဒ္ဓိ-ခြင်း။ [ဤပုဒ်တို့၏ အရကောက်ကို မာတိကာအရကောက်၌ ရှုပါ။]

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ခေါ် ပန၊ပေ၊ ပဓာနန္တိ-ကား၊ ကမ္မဿကတ ညာဏာဒိသင်္ခါတာ- ကမ္မဿကတာဉာဏ် ဟု ဆိုအပ်သော၊(အာဒိဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်တို့ကို ယူ၊) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစေ-ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိသည်၎င်း၊ ယထာဒိဋ္ဌိဿ-ဝီရိယ အား လျောက်ပတ်သော ဉာဏ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အနုရူပ ဒိဋ္ဌိဿ- ဝီရိယအား လျောက်ပတ်သော ဉာဏ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ကလျာဏဒိဋ္ဌိဿ - ကောင်းသော ဉာဏ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ တံသမ္ပယုတ္တမေဝ - ထို ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော၊ ပဓာနံစ-အားထုတ်ကြောင်း ဝီရိယသည်၎င်း၊(အတ္ထိ။)

သံဝေဂေါတိ-ကား၊ ဇာတိအာဒိနိ - ဇာတိ အစရှိသည်တို့ကို၊ ပဋိစ္စ - စွဲ၍၊ ဥပ္ပန္နဘယသင်္ခါတံ- ဖြစ်သော ကြောက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော၊ သံဝိဇ္ဇနံ-ထိတ်လန့် ကြောင်း သဟောတ္တပ္ပ ဉာဏ်တည်း၊ ဝါ - ထိတ်လန့်ကြောင်း ဩတ္တပ္ပတည်း၊ [သံဝိဇ္ဇနံ၏ နောက်၌ “ သံဝေဂေါ ” ဟု ရှိသည်ကား မကောင်းပါ။]

x x x x x x x

ယထာဒိဋ္ဌိဿစ ပဓာနံ။ ။ယထာသဒ္ဓါသည် အနုရူပအနက်ဟောဘု သိစေလို၍ “အနုရူပဒိဋ္ဌိဿ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုလျော်သော ဒိဋ္ဌိဟူသည်လည်း ကမ္မဿကတာဉာဏ် အစရှိသော သမ္မာဒိဋ္ဌိတည်းဟု သိစေလိုသောကြောင့် “ကလျာဏဒိဋ္ဌိဿ”ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်သည်၊ “ဒိဋ္ဌိဿ”ဟု ပုလိန်ရှိသောကြောင့် “အနုရူပါ+ဒိဋ္ဌိ ယဿာတိ ယထာဒိဋ္ဌိ” ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်ပြု။

ဇာတိအာဒိနိ။ ။အာဒိဖြင့် နိက္ခေပကဏ္ဍ ပါဠိတော်ဝယ် တိုက်ရိုက်လာသော ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏတို့ကို ယူပါ၊ အခြားနေရာ၌ကား သံဝေဂဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း ဝတ္ထုသည် ဇာတိ၊ ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏ၊ အပါယဘယ၊ အတိတေ ဝဋ္ဋမူလဒုက္ခ၊ အနာဂတေ ဝဋ္ဋမူလဒုက္ခ၊ ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အာဟာရပရိယေသန ဒုက္ခ၊ ဤရှစ်ပါးကို “သံဝေဂဝတ္ထု”ဟု ဟောတော်မူသည်။

သံဝေဂေါ။ ။အဋ္ဌကထာ၌ “သံဝိဇ္ဇနံ”ဟု ဖွင့်သော်လည်း ဘာဝသာဝနမကြံရာ ထိတ်လန့်ကြောင်းဖြစ်သော ဩတ္တပ္ပနှင့်တကွ ဉာဏ်ကို အရကောက်သောကြောင့် “သံ ဝိဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ သံဝေဂေါ.(သံဝိဇ္ဇနံ)”ဟု ကရဏသာဓ်ပြုရသည်၊ သံပုဗ္ဗ၊ဝိဇီဓာတ် ဏပစ္စည်း၊ “ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့ခြင်း”ဟူသည် ဤနေရာ၌ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သောကြောင့် ဩတ္တပ္ပနှင့်တကွ ဉာဏ်ကို အရကောက်ရသည်၊ ဉာဏ်မပါဘဲ ဉာဏဝိပယုတ် ဩတ္တပ္ပ လည်း ရှိသေးသောကြောင့် “ဩတ္တပ္ပမေဝေါ” ဟု ဇီကာ၌ တနည်းကောက်ပြသည်၊ [ဤသံဝေဂဟူသည် ကောင်းသောကုသိုလ်အရာ၌ဖြစ်သောသံဝေဂတည်း၊ အကုသိုလ် အရာ၌ ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်းကား သဟောတ္တပ္ပဉာဏ် မဟုတ်၊ ဩတ္တပ္ပနှင့်လည်း မဆိုင်၊ ဒေါသ-ဒေါမနဿသာတည်း။]

သံဝေဇနိယဋ္ဌာနန္တိ-ကား၊ သံဝေဂဇနကံ- ထိတ်လန့်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ဇာတိအာဒိကာရဏံ- ဇာတိအစရှိသော အကြောင်းတည်း၊ သံဝိဂ္ဂဿစ၊ ပေ၊ ပဓာနန္တိ-ကား၊ ဝေ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤ ဇာတိအစရှိသည်ကိုစွဲ၍၊ သံဝေဂဇာတဿ-ဖြစ်သော သံဝေဂရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဥပါယပဓာနံ-သင့်သောအကြောင်းအားဖြင့် အားထုတ်ကြောင်း ဝီရိယတည်း၊ [အချို့ကား ကြောက်သောအခါ မတရားအားထုတ်၍ သေကြောင်းကြံစည်မှု စသည်ကို ပြုတတ်သောကြောင့် “ယောနိသော” ဟု မိန့်တော်မူသည်၊ ထို “ယောနိသော” ဟူသည် “သင့်လျော်သော အကြောင်းတည်း” ဟု သိစေလို၍ “ဥပါယ” ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်သည်။]

အသန္နုဋ္ဌိတာစ၊ ပေ၊ ဓမ္မေသုတိ-ကား၊ ကုသလဓမ္မပူရဏေ-ကုသိုလ်တရားကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း၌၊ အသန္နုဋ္ဌိဘာဝေါ- တင်းတိမ်အားရခြင်း မရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်၊ (အတ္ထိ) အပ္ပဒ္ဓါဝါနိတာစ ပဓာနသ္မိန္တိ-ကား၊ အရဟတ္တံ-အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ အပတွာ-မရောက်မူ၍၊ ဝါ-မရောက်မချင်း၊ ပဓာနသ္မိ-ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်မှု၌၊ အနိဝတ္တနတာ-ဆုတ်နစ်ခြင်း မရှိသူ၏အဖြစ်သည်၊ အနောသက္ကနတာ-နောက်ဆုတ်ခြင်း မရှိသူ၏ အဖြစ်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဝိဇာနနတော-အထူးအားဖြင့် သိတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇာ-မည်၏၊ [ဝိဒတိဇာနာတိတိ ဝိဇ္ဇာ၊ ဝိဇာနနတောကား ဝိဒဓာတ်၏ အနက်ကိုဖွင့်သော ဓာတွတ္ထသံဝဏ္ဏနာတည်း။] ဝိမုစ္စနတော- အာရုံ၌ လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် သက်ဝင်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (တနည်း) ဝိမုစ္စနတော-ကိလေသာသင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြော်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိမုတ္တိ-ဝိမုတ္တိမည်၏။ [အရကောက်ကို မာတိကာ

x x x x x x x x

သံဝေဇနိယဋ္ဌာနံ။ ။ သံဝေဇတိ- ထိတ်လန့်စေတတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ သံဝေဇနံ-မည်၏၊ သံ+ဝိဇိဓာတ် ကာရိတ်ကျေ၊ ယုပစ္စည်း၊ သံဝေဇနံယေဝ သံဝေဇနိယံ၊ သုတ္တံ၌ ဣယပစ္စည်းသက်၊ သံဝေဇနိယံစ+တံ+ဋ္ဌာနံ စာတိ သံဝေဇနိယဋ္ဌာနံ-ထိတ်လန့်စေတတ်သော ဇာတိအစရှိသော အကြောင်း၊ အချို့စာအုပ်များ၌ “သံဝေဇနိယံ” ဟု ရှိ၏၊ ထိုအလို- “သံဝေဇတိတိ သံဝေဇနိယံ” ဟု ပြု၍ ကတ္တားအနက်၌ အနိယပစ္စည်းသက်၊ ကာရိတ်ကျေမြိ ကျေ၊ ထိုသံဝေဇနိယဋ္ဌာနံ ဟူသည် ဇာတိအစရှိသော ငှ ပါး၊ တနည်း-ရှစ်ပါးတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဇာတိအာဒိကာရဏံ” ဟု မိန့်သည်။

အပ္ပဒ္ဓါဝါနိတာစ ပဓာနသ္မိန္တိ ။ ။ ဝနုဓာတ်သည် ဗျာပါရအနက်ကို ဟော၏၊ ပဒ္ဓါဝါနိယတေ - ပြောင်းပြန် အားထုတ်ခြင်း၊ ဝါ - နောက်ဆုတ်ခြင်း၊ ပဒ္ဓါဝါနော-ခြင်း၊ ဝီရိယအယဉ် တသွင်သွင် တတည်းတည်း စီးသွားလျက်ရှိစဉ် အကြား၌ ဝီရိယပြတ်၍ နောက်ဆုတ်တတ်ခြင်းကို “ပဒ္ဓါဝါန” ဟု ခေါ်သည်၊ ပဒ္ဓါဝါနော အဿ အတ္တိတိ ပဒ္ဓါဝါနိ၊ န+ပဒ္ဓါဝါနိ အပ္ပဒ္ဓါဝါနိ၊ အပ္ပဒ္ဓါဝါနိနော+ ဘာဝေါ အပ္ပဒ္ဓါဝါနိတာ၊ ပဋ္ဌာန၊ ပဓာန၊ ဟု ပါ၌ ၂ ထွေရှိရာ ပြုပုဗ္ဗ+ဓာဓာတ် ယုပစ္စည်းဖြစ်၍ သက္ကတ၌ “ပြဓာန” ဟု ရှိ၏၊ ပါဠိတော်၌ ပဒဟတံစသည်ဖြင့် ဓာဓာတ်ရှိသောကြောင့် ပဓာနသည် ပါ၌မှန် ဖြစ်သင့်၏၊ ရှေးစာတို့၌ကား “ပဋ္ဌာန” ဟု အံ့ရှိများသည်။

အကောက်အတိုင်း ကြည့်ပါ။ သမာပတ်ရှစ်ပါး နိဗ္ဗာန်တို့၏ ဝိမုတ္တိခေါ်ကြောင်းကို နိက္ခေပကဏ္ဍ အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ပြလတံ့။]

ခယေဉာဏန္တိ - ကား၊ ကိလေသက္ခယကရေ - ကိလေသာတို့၏ ကုန်ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ အရိယမဂ္ဂေ - အရိယာမဂ်၌၊ ဝါ - အရိယာမဂ်ထဲက၊ ဉာဏံ - သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသော ဉာဏ်တည်း။ အနုပ္ပါဒေ ဉာဏန္တိ - ကား၊ ပဋိသန္ဓိဝသေန - တဖန် ဆက်စပ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ အနုပ္ပါဒဘူတေ-မဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ (အရိယဖလေ ၌စပ်၊) တံတံ မဂ္ဂဝဇ္ဈ ကိလေသာနံ - ထိုထိုမဂ်သည် သတ်အပ် ကုန်ပြီးသော ကိလေသာတို့၏၊ အနုပ္ပါဒ ပရိယောသာနေ - မဖြစ်ကြောင်းမဂ်၏ အဆုံး၌၊ ဝါ- မဖြစ်ခြင်းကို ပြုတတ်သောမဂ်၏ အဆုံး၌၊ (ကရပုဒ် အကျေကြီ၊) ဥပ္ပန္နေ - ဖြစ်သော၊ အရိယဖလေ - အရိယာဖိုလ်၌၊ ဝါ- အရိယာဖိုလ်ထဲက၊ ဉာဏံ-သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသောဉာဏ်တည်း။

အယံ- ဤ ဆိုအပ်ပြီးသည်ကား၊ မာတိကာယ-မာတိကာ၏၊ အနုပ္ပဗ္ဗပဒ ဝဏ္ဏနာ-အစဉ်အတိုင်းဖြစ်သော ပုဒ်တို့၏အဖွင့်တည်း။

x x x x x x x

ဝိမုစ္စနတော ဝိမုတ္တိ။ ။ “ဝိမုစ္စနံ နာမ အာရမဏေ အဓိမုတ္တတာ” ဟူသော ဇိကာကို ထေဉာက်၍ ဝိရှေးရှိသော မုစဓာတ်သည် ဤနေရာဝယ် အာရုံ၌ သက်ဝင်ခြင်း အနက်ကို ဟော၏။ “ ကိလေသေဟိ သဗ္ဗသင်္ခါရေဟိစ နိဿတာစ ” ကို ထောက်၍ လွတ်မြောက်ခြင်း အနက်ကိုလည်း ဟော၏။ “ဝိမုစ္စနံ+ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုစ္စတိတိ ဝိမုတ္တိ” ဟု ဘာဝသင်္ခါ ကတ္တုသင်္ခါပြပါ။

ခယေဉာဏံ။ ။ခယေကို “ ကိလေသက္ခယကရေ ” ဟု ဖွင့်၏။ ဤအလို “ ခယ ကရ ” ဟု ဆိုလိုလျက် ကရပုဒ် အကျေကြီပါ။ (တနည်း) “ ကိလေသာ ဝိယန္တိ ဧတေ နာတိ ခယော ” ဟု ပြ၍ “ ကိလေသာတို့၏ ကုန်ကြောင်းမဂ်ကို ” အရကောက်ပါ။ “ကုန်ကြောင်း” ဟု ဆိုလျှင် “ ကုန်ခြင်းကို ပြုတတ် = ကုန်စေတတ် ” ဟု ဆိုခြင်းနှင့် အဓိပ္ပါယ်တူပင်တည်း။ [ဤပါဠိကို ထောက်၍ “ အာသဝက္ခယ - အာသဝေါတို့၏ ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ် ” ဟု အာသဝက္ခယာဝဟံပုဒ်၌ အနက်ပေးပါ။]

အရိယမဂ္ဂေ ဉာဏံ။ ။ “အရိယမဂ္ဂေ” အရ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ရ၏။ “ဉာဏံ” အရကား ထိုရှစ်ပါး၌ပါဝင်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိသာ ရ၏။ ထို့ကြောင့် အပေါင်းအာဓာရ + အစိတ် အာဓေယံအဖြစ်ဖြင့် စပ်နိုင်သည်။ ရှေး နိဿယ၌ကား “အရိယမဂ္ဂေ + ဥပ္ပန္နံ - သော + ဉာဏံ - တည်း” ဟု ဥပ္ပန္နံဟူသော အာဓေယံကြိယာကို ထည့်၍စပ်လေသည်။

ပဋိသန္ဓိဝသေန။ ။ ဤပဋိသန္ဓိသည် ပဋိသန္ဓေစိတ်ဟူသော ပဋိသန္ဓေမျိုးမဟုတ်၊ ထိုထိုမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့၏ တဖန် ဆက်စပ်ခြင်းကို “ပဋိသန္ဓိ” ဟု ဆိုသည်။ [ပဋိသန္ဓိ ဝသေနာတိ-ကိလေသာနံ တံတံ မဂ္ဂဝဇ္ဈာနံ ဥပ္ပန္နမဂ္ဂေ ခန္ဓသန္တာနေ ပုန သံဒဟနဝသေန၊ - ဇိကာ။]

သုတ္တန္တမာတိကာအဖွင့် ပြီး၏။

အဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာနှင့်
ဋီကာနိဿယကို တွဲ၍
ပုံနှိပ်စေရခြင်း အကြောင်း

အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၏ များစွာသော မူလဋီကာအဓိပ္ပါယ်သည် ဤ အဋ္ဌကထာဘာသာဋီကာ၌ ပါဝင်ပြီးဖြစ်သော်လည်း များစွာ ကျန်ရှိပါသေး၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအဓိပ္ပါယ်များကို သိလိုသောအရှင်တို့ လွယ်ကူစွာ ကြည့်ရှုစေရန် အဋ္ဌကထာနိဿယ ရောက်သောနေရာနှင့် ညီမျှသောနေရာအထိ မူလဋီကာနိဿယကို တွဲဖက် ပုံနှိပ်စေရပါသည်။

ထို့ပြင်-အချို့ စာချအရှင်များသည် အဋ္ဌသာလိနီကို ပို့ချသောအခါ မူလဋီကာနှင့်တွဲ၍ ပို့ချလေ့ရှိကြ၏။ မိမိ၏ ကျေးဇူးတော်ရင် ပခုက္ကူ မဟာဝိသုတာရာမတိုက် ဆရာတော်ကြီးများကား အမြဲပင် တွဲဖက်၍ ပို့ချတော်မူကြပါသည်။ မိမိသည် ဝါမရသေးခင် ထိုတိုက်ကြီး၌ ယခုအခါ ဂဂ နှစ် အသက်တော်ဖြင့် ကျန်းမာတော်မူလျက်ရှိပေသော ဆရာတော်၏အထံဝယ် ဝိဘင်း မူလဋီကာကို စ၍ ဆိုခဲ့ရပါသည်။ ထိုသို့ တွဲဖက် ပို့ချလေ့ရှိသော အရှင်တို့လည်း လွယ်ကူစွာ ကြည့်ရှုခွင့် ရပါစေရန် တွဲ၍ ပုံနှိပ်စေရပါသည်။

အရှင် ဇနကာဘိဝံသ၊

အရှင် ဇနကာဘိဝံသ

၏

အမှတ် (၂၈) ကျမ်းစာ

အဋ္ဌသာလိနိ အဋ္ဌကာထာ

၏

မူလဋီကာနိဿယ

ပဌမပိုင်း

နယူးဘားမား ပိဋကပုံနှိပ်တိုက်
အမရပူရမြို့။

ပလ္လင်ခံ နိဒါန်း

ဇီကာ ။ ။ ဇီကာဓာတ် , ကပစ္စည်း (က် အနုဗန်ရှိသော အပစ္စည်း) ဖြင့် ပြီးသော ဣတ္ထိလိန် “ဇီကာ” သဒ္ဒါသည် “ ဝိသမပဒ ဗျာချာန ရူပါယံ- ဝိသမ ဖြစ်နေသော(အခြားအနက်များဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေသော)ပုဒ်ကို အကျယ် ဖွင့်ကြောင်း ဝုတ္တိ၌ ဖြစ်၏ ” ဟု ထောမနိမိ ဖွင့်၏။ သာသနာတော်၌ကား အဋ္ဌ ကထာပုဒ်များ၏ မပေါ်လွင် မထင်ရှားသော အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို သိဘို့ရန် ဖွင့်ပြသော ကျမ်းကို “ ဇီကာ” ဟု ခေါ်ကြ၏။ ဇီကာဓာတ်သည် ဝတိအနက်ကို ဟော၏။ ဝတုတ္ထမှန်လျှင် ဗုရုတ္ထလည်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ဇီကာယတိ ဉာယတိ အဋ္ဌကထာယ အတ္ထော တောယာတိ ဇီကာ” ဟု ဝစနတ္ထ ပြုကြသည်။

မူလဇီကာ ။ ။ အဘိဓမ္မာပါဠိတော်ကို ဖွင့်ပြရသော အဋ္ဌကထာသည် ထို ခေတ်၌ ပေါက်ဖွားသော စာသင်သားတို့အတွက် ပြည့်စုံခဲ့ဟန် ရှိသော်လည်း ခေတ်တွေပြောင်း၍ နှောင်းလာသောအခါ မသိနိုင်စရာ အချက်အလက်တွေ ပေါ် ထွက်လာရုံသာ မက, ဤကျမ်းဆရာ အရှင်အာနန္ဒာထေရ်ကမူ အချို့သော အဋ္ဌ ကထာ ဖွင့်ပြချက်၌ သဘောချင်း မတိုက်ဆိုင်နိုင်သော အကွက်တို့ကို မြင်ရကား ထိုအဋ္ဌကထာကို ဖွင့်ပြရင်းပင် အတ္တနောမတိ အဖွင့်များကိုလည်း ထည့်စွက် ဖွင့်ပြကာ ဇီကာကျမ်းတမျိုးကို ပွားတိုးစေခဲ့ပါသည်။ ထိုဇီကာသည် နောက်နေခံ ဇီကာတို့၏ အရင်းမူလအစဖြစ်သောကြောင့် မူလဇီကာဟု ထင်ရှားခဲ့ပါသည်။

အခက်မှ အလွယ်သို့ ။ ။ ဤ မူလဇီကာသည် စာရေးသားပုံ၏ ကျစ်လစ် ခြင်း, အဋ္ဌကထာပုဒ်တချို့ကို တိုစိတိုစိ ဖွင့်ရခြင်း, အတ္တနောမတိ ဖြည့်စွက်ချက် တို့ဖြင့် သာ၍ လေးနက်နေခြင်း, သဒ္ဒပ္ပဝတ္တိနိမိတ်ကို အရကောက်ရသော ဘာဝ- ဘာဝပစ္စယပုဒ်တွေ တပုဒ်ထည်းမှာပင် ထပ်၍ပြုလေ့ရှိခြင်း, ဟိနိပါတ်ကို ရှေ့ ထား၍ ဣတိသဒ္ဒါဖြင့် အဆုံးသတ်ထားသော ဉာပကဟေတုဝါကျတွေပေါများ၍ စာသွားမရိပ်မိလျှင် အနက်ပေးဘို့ပင်ခက်ခဲခြင်းတို့ကြောင့် “ဒုဗ္ဗောဓ ဝိနိစ္ဆယတ္ထ- အနက်ခက် အဓိပ္ပါယ် အဆုံးအဖြတ်ခက်သော ကျမ်းစာ” ဟု အများက အသိ အမှတ် ပြုထားကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဣန္ဒြေကြီးရင့်သော ဆရာသွား၏ အထံသို့ တပည့်များမကပ်ဝံ့ကြသကဲ့သို့ မူလဇီကာ၏ အနီးအပါးသို့သော်မှ တချို့ စာသင် သားတို့ မသွားဝံ့ကြတော့ပေ။ သို့ရာတွင် ယခုအခါဝယ် အနုဇီကာ မရဇီကာ တို့ကိုအမှီပြု၍ နေ့စဉ်ပို့ချအပ်သော ဇီကာနိဿယအဓိပ္ပါယ်အသုံးအနှုန်းတို့က ရှင်ပြုံးသော ဆရာသမားကြီးကဲ့သို့ ဖြစ်စေတော့မည် ဖြစ်ရကား စာသင်သား အများပင် သင်ယူသွားလာဝံ့သော မူလဇီကာ ဖြစ်လာပါလိမ့် သတည်း။

ဒုဗ္ဗောဓနိစ္ဆယတ္ထာတိ, ယာဇီကာ ဝိဿုတာ ပုရေ၊
ဒါနိ သာ မေ ပသာဒေန, ဟေတိ သုဗောဓနိစ္ဆယာ။

အဋ္ဌသာလိနိမူလဋီကာ နိဿယ

ဝိန္ဒာရန္တ အဖွင့်

ဓမ္မသံဝဏ္ဏနာယံ - ပါဠိတော်ဓမ္မကို ဖွင့်ပြရာ အဋ္ဌကထာ၌၊ (ပရိယတ် ပါဠိတော်ဓမ္မကို ဖွင့်ပြရာအစ၌၊) သတ္တရိ - မြတ်စွာဘုရား၌၊ ပဏာမကရဏံ - ရှိခိုးမှုကို ပြုခြင်းသည်၊ ဓမ္မဿ - ပါဠိတော်ဓမ္မ၏၊ သွာက္ခာတဘာဝေန-ကောင်းစွာ ဟောတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ကောင်းစွာ ဟောတော်မူအပ်သော ဓမ္မ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အာဒိကလျာဏ အစရှိသောဂုဏ်တော်ကြောင့်၊) သတ္တရိ-၌၊ ပသာဒဇနနတ္ထံ- ကြည်ညိုခြင်းကို ဖြစ်စေရခြင်းအကျိုး ရှိသည်၎င်း၊ သတ္တု-မြတ်စွာဘုရား၏၊ အဝိတထဒေသန ဘာဝပုကာသနေန - မချွတ်မယွင်းသော ဒေသနာ ရှိတော်မူသည်၏အဖြစ်ကို ထင်ရှားပြခြင်းကြောင့်၊ ဓမ္မေ- တရားတော်၌၊ ပသာဒဇနနတ္ထံစ-သည်၎င်း၊ (ဟောတိ - ၏၊) ဟိ-ဆက်၊ (တနည်း) ဟိ- မုချ အကျိုးမှတစ်ပါး အနုသင်္ဂီကအကျိုးကား၊ တဒုဘယပ္ပသာဒါ- ထို ရတနာ ၂ ပါး စုံ၌ ကြည်ညိုခြင်းရှိသော၊ ဓမ္မသမ္ပတိပတ္တိ - တရားတော်၌ ကောင်းစွာ ကျင့်ခြင်း သည်၊ မဟတော - များစွာသော၊ အတ္တဿ - သီလ အစ အနုပါဒါ ပရိနိဗ္ဗာန် အဆုံးရှိသော အကျိုး၏၊ သိဒ္ဓိစ- ပြီးစီးကြောင်းသည်လည်း၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်၏။ [ဆက်သွယ်၍ရအပ်သော အကျိုးဆက်ကို “အနုသင်္ဂီက” ဟု ခေါ်၏။ ဓမ္မသမ္ပတိပတ္တိ၌ ဓမ္မဟူသည် ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာဓမ္မတည်း၊ ကောင်းစွာ ကျင့်ခြင်းဟူသည် နိဿရဏတ္ထအကျိုးကိုမြှော်၍ သင်ယူ-ပို့ချခြင်းတည်း။]

အထဝါ - ထို့ပြင် တနည်းကား၊ ရတနတ္ထယ ပဏာမဝစနံ - ရတနတ္ထယ ပဏာမကို ဆိုကြောင်း ဂါထာစကားသည်၊ [“ကရုဏာဝိယ သတ္တေသု” မှ စ၍ “ကတွာ သံဃဿ စဉ္ဇလိ” တိုင်အောင်သော ဂါထာစကားသည်။] အတ္တဒနာ-

x x + x + x x x

မဟတော။ ။ “မဟန္တသဒ္ဓါသည် ပူဇာအနက်၊ ဥတ္တမအနက်၊ အများဟူသော ပစုရအနက်၊ သမ္ပတ္တိအနက်၊ ဣဿရိယအနက်၊ အကြီးဟူသော ဝုဗ္ဗအနက်တို့၌ ဖြစ်၏” ဟု ဆိုအပ်သောအနက်တို့တွင် ဤနေရာ၌ ပစုရ အနက်ဟောတည်း။

ပူဇတ္တမ ပစုရေသု , သမ္ပတ္တိဿရိယေသုစ၊
ဝုဗ္ဗေစေဝါတိ အတ္တေသု, မဟာသဒ္ဓေါ ပဝတ္တတိ။ — မရ။

အထဝါ။ ။ အထဝါတိ ပက္ခန္ဓရတ္ထော နိပါတော၊ ဤအလို ရှေ့နည်းမှ တပါးသော နောက်တနည်းကို ထွန်းပြသော ပက္ခန္ဓရတ္ထ နိပါတ်ပုဒ် တပုဒ်ထည်းသာ၊ ထို့ကြောင့် “ထို့ပြင်တနည်းကား” ဟု ပေးသည်၊ နိပါတ သမုဒါယောဝါ၊ ဤအလို အထ+ဝါ

မိမိ၏ (မိမိဟူသော အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏) ရတနတ္ထယ ပသာဒဿ - ရတနာ ၃ ပါးအပေါင်း၌ ကြည်ညိုခြင်းကို၊ ဝိညာပနတ္ထိ- သူတပါးတို့ကို သိစေရခြင်းအကျိုး ရှိ၏။ ပန- ဆက်၊ (တနည်း) ပန- မုချအကျိုးမှတစ်ပါး အနုသင်္ဂီက အကျိုးကား၊ တံ - ထို သိစေရခြင်းသည်၊ [မိမိ၏ ရတနာ ၃ ပါး၌ ကြည်ညိုသူ ဖြစ်ကြောင်းကို သိစေရခြင်းသည်။] ဝိညုနံ-ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့၏၊ စိတ္တာရာ ဓနတ္ထိ - စိတ်ကို နှစ်သက်စေရခြင်းအကျိုး ရှိ၏။ [ဝိညုမဟုတ်သော လူယုတ်တို့၏ စိတ်ကိုကား မနှစ်သက်စေနိုင်၊ ရတနာ ၃ ပါး၌ ကြည်ညိုခြင်းကိုပင် အထင်သေးကြသေး၏။ ထို့ကြောင့် “ဝိညုနံ” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။] တံ-ထို ပညာရှိစိတ်ကို နှစ်သက်စေရခြင်းသည်၊ အဋ္ဌကထာယ-ကို၊ ဂါဟဏတ္ထိ-သင်ယူစေရခြင်းအကျိုး ရှိ၏။ တံ-ထို သင်ယူစေခြင်းသည်၊ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိ နိပ္ပါဒနတ္ထိ-အလုံးစုံသော လောကီ လောကုတ္တရာသမ္ပတ္တိကို ပြီးစေရခြင်းအကျိုးရှိ၏။ ဣတိ- ဤသို့မှတ်အပ်၏။

ပန-ဆက်၊ ဣဓ-ဤကျမ်း၏အစ၊ ပဏာမကို ပြုရာ၌၊ [စာအုပ်များ၌ “ဣဒံ” ဟု ရှိသော်လည်း ဤနေရာမျိုး၌ ငိုကာများဝယ် “ဣဓ” ဟုသာ ရှိသည်။ ဣဒံကို အမှန်ယူလျှင် “ဣဒံ အဓိပ္ပေတပ္ပယောဇနံ” ဟု ပေး။] အာစရိယေန-အဋ္ဌကထာ ဆရာသည်၊ အဓိပ္ပေတပ္ပယောဇနံ - အလိုရှိအပ်သော အကျိုးကား၊ အန္တရာယ ဝိသောသနံ- အန္တရာယ်တို့ကို ခြောက်သွေ့စေခြင်းတည်း၊ ဟိ - မှန်၊ [အဓိပ္ပေတပ္ပယောဇနံ၏ အန္တရာယဝိသောသနံ အဖြစ်သည် မှန်၏။] “ နိပစ္စကာရဿေ တဿ၊ ပေ၊ အသေသတောတိ-ဟူ၍၊ ဝက္ခတိ-ကိုယ်တိုင် မိန့်ဆိုလတံ၊ [“အာနု ဘာဝန သောသေတွာ၊ အန္တရာယေ အသေသတော ” ဟု ကိုယ်တိုင် မိန့်ဆို လိမ့်မည်။] ဟိ - မှန်၊ ရတနတ္ထယ ပဏာမ ကရဏံ - ရတနတ္ထယ ပဏာမကို ပြုကြောင်းစေတနာသည်၊ အန္တရာယကရာပုညဝိဃာတကရ ပုညဝိသေသ ဘာဝ တော (အန္တရာယကရ+ အပုည+ ဝိဃာတကရ+ ပုညဝိသေသဘာဝတော) - အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သော မကောင်းမှုကို ဖျက်ဆီးမှုကို ပြုတတ်သော ကောင်းမှု အထူး၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ မင်္ဂလာဘာဝတော - မင်္ဂလာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဘယာဒိ ဥပဒ္ဒဝ နိဝါရဏတောစ - ဘယအစရှိသော ဥပဒ္ဒဝေါတို့ကို တားမြစ် နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ အန္တရာယဝိသောသနေ-အန္တရာယ်တို့ကို ခြောက် သွေ့စေခြင်း၌၊ သမတ္ထိ-စွမ်းနိုင်သည်၊ ဟောတိ-၏။

x x x + x x x x

နိပါတ် ၂ ပုဒ်အပေါင်းတည်း၊ အထ (ဧသော ပုဗ္ဗနယော) - ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော ရှေ့ နည်းသည်၊ ဟောတု- ဖြစ်ပါစေဥျား၊ ဝါ (အပရော နယော) - အခြားနည်းတမျိုးကို၊ မယာ ပုစ္ဆတေ - ၏၊ ဤသို့ အနက်ပေးပါ။ [လာမည့်ဂါထာ၌ နောက်နည်းကဲ့ ပဌမ , ရှေ့နည်းကို ဒုတိယထားသည်။]

အထဝါတိ ပဒေ ဘိန္နံ , အာရော နယောဝ ဂယုတေ၊
အဘိန္နံ တု ဥဘယော , ပုဗ္ဗာပရေ နယာ မတာ။—မခု။

ပန- ပရိဟာရပက္ခမှ တပါး , စောဒကပက္ခကို ဆိုဥျးအံ့၊ ကထံ - အဘယံ
 ကြောင့်၊ [နောက် “ဝစနတော” ဟူသော အဖြေကို ထောက်၍ ဟိတ်အနက်ပေးရ
 သည်၊] တေဿ (ရတနတ္ထယပဏာမကရဏဿ) - ဤ ရတနတ္ထယပဏာမကို
 ပြုကြောင်း စေတနာ၏။ အပုညဝိဿာတကရာဒိဘာဝေါ - အပုညဝိဿာတကရ
 အစရှိသည်၏ အဖြစ်ကို၊ (တုမှေဟိ-အရှင်တို့သည်၊) ဝိဇာနိတဗျော-သိအပ်သိနိုင်
 ပါသနည်း၊ ဣတိ - ဤကား အမေးတည်း၊ ယသ္မိံ မဟာနာမ၊ ပေ၊ ဟောတီတိ
 အာဒိဝစနတော-ယသ္မိံ မဟာနာမ၊ ပေ၊ ဟောတိ ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်ကို
 ဟောတော်မူခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ပူဇာစ၊ ပေ၊ မင်္ဂလမုတ္တမန္တိစ - ပူဇာစ၊ ပေ၊ မင်္ဂလ
 မုတ္တမံဟူ၍၎င်း၊ ဧဝံ ဗုဒ္ဓံ၊ ပေ၊ နဟေဿတီတိစ-ဧဝံဗုဒ္ဓံ၊ ပေ၊ နဟေဿတီဟူ၍၎င်း၊
 ဝစနတောစ-ဟောတော်မူခြင်းကြောင့်၎င်း၊ (တေဿ ရတနတ္ထယ ပဏာမကရ
 ဏဿ-၏၊ အပုညဝိဿာတကရာဒိဘာဝေါ-ကို၊ အမှေဟိ-ငါတို့သည်၊ ဝိဇာနိ
 တဗျော-သိအပ်သိနိုင်၏၊) ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း၊ [မဟာနာမ-မဟာနာမ်၊
 ယသ္မိံ သမယေ-၌၊ အရိယသာဝကော- အရိယသာဝကသည်၊ တထာဂတံ-
 မြတ်စွာဘုရားကို၊ အနုဿရတိ- အမှတ်ရ၏၊ အဿ - ထို အရိယသာဝက၏၊
 တသ္မိံ သမယေ-၌၊ ရာဂပရိယုဋ္ဌိတံ-ရာဂသည် ထက်ဝန်းကျင် လုယူအပ်သော၊
 ဝါ-ရာဂထကြွသော၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊ နေဝဟောတိ-မဖြစ်တော့၊...အင်္ဂုတ္တိရ၊
 ဆတ္တ-ကောဒသကနိပါတ်၊ မဟာနာမသုတ်။]

တတ္ထ - ထို ဓမ္မသံဝဏ္ဏနာ၏ အစ၌၊ ယဿ သတ္ထုနော - အကြင် မြတ်စွာ
 ဘုရားကို၊ ပဏာမံ-ရှိခိုးမှုကို၊ ကတ္ထုကာမော-ပြုခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၊ (ဟောတိ-
 ၏၊) တဿ-ထို မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဂုဏဝိသေသ ဒဿနတ္ထံ-ဂုဏ်တော်အထူးကို
 ပြုခြင်းအကျိုးငှါ၊ ကရုဏာဝိယာတိ အာဒိ - ကရုဏာဝိယ အစရှိသော ဂါထာ
 စကားရပ်ကို၊ အာဟ-မိန့်ပြီ၊ ဟိ-မှန်၏၊ ဂုဏဝိသေသဝါ-ဂုဏ်အထူးရှိသော
 ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပဏာမာရဟော-ရှိခိုးခြင်းကို ထိုက်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ပဏာမာ

x x x x x x x

ယသ္မိံ၊ ပေ၊ အာဒိဝစနတော။ ။ အာဒိဖြင့် “နဒေါသပရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ၊
 နမောဟာရိယုဋ္ဌိတံ စိတ္တံ ဟောတိ” စသော ပါဠိတော်တို့ကို ယူ၊ နောက်ပါဠိ ၊ ရပ်ကား
 မင်္ဂလသုတ်၊ ဓဇဂ္ဂသုတ် ပါဠိတော်တည်း။ အနက်ဆင်ရှားပြီ၊ “ဝစနတော” ဟူသော
 ဟိတ်တို့က အပုညဝိဿာတကရ အစရှိသည်၏ အဖြစ်ကို သိစေတတ်သော ဉာဏဟိတ်
 ဖြစ်သောကြောင့် “ဝိဇာနိတဗျော” ဟု ဋီကာဆရာ သုံးစွဲထားသည်။

တတ္ထ၊ ပေ၊ အာဒိမာဟ။ ။ အကျိုးကိုလိုလား၍ ပဏာမကိုပြုလျှင် “တဿ ပါဒေ
 နမဿိတွာ” အစရှိသော စကားကိုသာ ဆိုထိုက်သည် မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ်
 အကျိုးငှါ “ ကရုဏာဝိယ သတ္တေသု ” အစရှိသောစကားကို ဆိုရပါသနည်း - ဟု
 မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ တတ္ထ ” စသည်ငြိန်၊ ဘုရားရှင်၏ ဂုဏဝိသေသကို ပြုခြင်း
 အကျိုးငှါ “ ကရုဏာဝိယ သတ္တေသု ” စသော ထောမနာပဏာမကို ပြုရပါသည် - ဟူလို။

ရဟေ-ရှိခိုးခြင်းကိုထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်၌၊ ကတော-ပြုအပ်သော၊ ပဏာမောစ-သည်လည်း၊ ဝုတ္တပ္ပဗ္ဗယောဇန သိဒ္ဓိကရောဝ-ဆိုအပ်ပြီးသော အကျိုးရင်းအကျိုးဆက်၏ ပြီးစီးမှုကို ပြုနိုင်သည်သာလျှင်၊ ဗဟာတိ-၏၊ ဣတိ- ဤသို့မှတ်အပ်၏။

စ-ဆက်၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဒေသနာ- ဒေသနာတော်သည်၊ ဝိနယပိဋကေ- ဝိနည်းပိဋက၌၊ ကရုဏာပုဓာနာ- ကရုဏာပဓာန ရှိ၏၊ (ပြဋ္ဌာန်းသောကရုဏာ ရှိ၏) သုတ္တန္တပိဋကေ-၌၊ ပညာကရုဏာပုဓာနာ- ပညာကရုဏာပဓာန ရှိ၏၊ (ပြဋ္ဌာန်းသော ပညာကရုဏာရှိ၏) စ - ဆက်၊ တေနော ကာရဏေန - ထို အကြောင်းကြောင့်ပင်၊ (ဝိနည်းပိဋက၌ ကရုဏာပဓာန, သုတ္တန်ပိဋက၌ ပညာ ကရုဏာပဓာန ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်ပင်၊) ဝိနယပိဋကဿ - ၏၊ သံဝဏ္ဏနံ- ဖွင့်ကြောင်းဖွင့်ရာ အဋ္ဌကထာကို၊ ကရောန္တေန-ပြုသော အရှင် ဗုဒ္ဓဃောသဆရာ သည်၊ ကရုဏာပုဓာနာ- ကရုဏာပဓာန ရှိသော၊ ဘဂဝတော-ကို၊ ထေမနာ- ကို၊ ကတာ- အပ်ပြီ။ [“နမော မဟာကာရုဏိကဿ တဿ ” ဟု ကရုဏာကို ခေါင်းတင်၍ ထောမနာပဏာမကို ပြုထားသည်-ဟူလို။]

အာဂမ သံဝဏ္ဏနံ-သုတ္တန် အဋ္ဌကထာကို၊ ကရောန္တေနစ-ပြုပြန်သော်လည်း၊ ဥဘယပုဓာနာ - ပညာ ကရုဏာ ၂ ပါးစုံ ပဓာနရှိသော၊ ဘဂဝတော - ကို၊ (ထောမနာ- ကို၊ ကတာ-အပ်ပြီ။) [“ကရုဏာသီတလဟဒယံ, ပညာပဇ္ဇောတ

x x x + x x x +

ဘဂဝတောစ၊ ပေ၊ ထောမေတိ။ ။ “ထောမနာပဏာမကို ပြုလိုလျှင် အဘယ် ကြောင့် ကရုဏာကို အပွဓာန ဥပမာအဖြစ်ဖြင့်ယူ၍ ပညာကိုကား ပဓာန ဥပမေယျ အဖြစ်ဖြင့် ယူ၍ ချီးမွမ်းရပါသနည်း ” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ ဘဂဝတော စ ” စသည်မိန့်၊ ဘုရားရှင်၏ အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်သည် ပညာပဓာန ဖြစ်သောကြောင့် ပညာကို ပဓာန ဥပမေယျအဖြစ်ဖြင့် ယူ၍ ချီးမွမ်းရပါသည်-ဟူလို။

ကရုဏာပုဓာနာ ။ ။ ဝိနည်းပိဋကကို ပညတ်တော်မမူလျှင် ရဟန်း သံဃာတို့ သည် မေထုန်နှိပ်မှုမှစ၍ အကုသိုလ်ဒုစရိုက် အကြီး အငယ်တွေကိုပြုကာ အပါယ် ၄ ပါး သို့သာ ရောက်ဘို့ရာ ရှိတော့၏။ သွားမှု လာမှု ကိစ္စစဉ် ဣန္ဒြေသိက္ခာ မရှိရကား လူ ဒါယကာတို့၏ အထင်သေး အမြင်သေးကိုခံရ၍ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ပင် အနေအထိုင် ဆင်းရဲ ကြပ်တည်းသဖြင့် ကုလဒူသန အနေသန မိစ္ဆာဇီဝတို့ကိုပြုကာ အပါယ် ၄ ပါးသို့သာ ရောက်ဘို့ရာရှိ၏။ ဤသို့ ပစ္စုပ္ပန် သံသရာ ၂ ဖြာသော ဘဝတို့၌ တွေ့ရမည့် ဒုက္ခတို့ကို မြှော်တွေးတော်မူကာ ပြင်းပြလှစွာသော ကရုဏာတော်ကြောင့်သာ ဝိနည်းပိဋကကို ပညတ်တော်မူရပါသည်။ ထိုသို့ ကရုဏာပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့်ပင် ဝေရဉ္စာမြို့အစရှိသည် တို့၌ ကာယိကဒုက္ခကို ခံတော်မူ၍၎င်း၊ “ သီခရဏီ သိ ” စသည်ဖြင့် လူကြီးလူကောင်းတို့ သော်မှ မပြောကောင်းသောစကားကို နှိပ်တော်မူလျက်၎င်း ပညတ်တော်မူပေသည်။

ဥဘယပုဓာနာ ။ ။ သုတ္တန်ဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မမူမီ ရှေ့အဘို့၌ မြတ်စွာ ဘုရားသည် မဟာကရုဏာတော် သမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူကာ ချွတ်ထိုက် (တရား ဟောထိုက်) သော သတ္တာတို့ကို ကြည့်တော်မူရ၏။ ထိုသို့ ကြည့်တော်မူ၍ မြင်တော်

ဝိဟတမောဟတံ ” ဟု ကရုဏာနှင့် ပညာ ၂ ပါးစုံ ခေါင်းတပ်၍ ထောမနာ ပဏာမပြုသည်-ဟူလို”] ပန - ကား၊ အဘိဓမ္မဒေသနာ - အဘိဓမ္မဒေသနာသည်၊ ပညာပွဓာနာ- ပညာပဓာန ရှိ၏၊ (ပြဋ္ဌာန်းသောပညာ ရှိ၏) ဣတိကတွာ-ဤသို့ စိတ်၌ပြု၍၊ (တနည်း) ဣတိကတွာ- ဤအကြောင်းကြောင့်၊ ပညာပွဓာနမေဝ- ပညာပဓာန ရှိသည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ ထောမနံ - ကို၊ ကရောန္တော - ပြုလိုသည်၊ (ဟုတွာ-၍) ကရုဏာဝိယသတ္တေသုတိ-ဟူ၍၊ ကရုဏံ-ကို၊ ဥပမာနဘာဝေန- အပွဓာန ဥပမာန၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ပညာယ-ပညာဖြင့်၊ ထောမေတိ - ချီးမွမ်း၏။ [ဥပမာန ဥပမေယျ ၂ ပါးတို့တွင် ဥပမာနသည် ပဓာနမဟုတ်၊ ဥပမေယျကသာ ပဓာနဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤဂါထာ၌ ကရုဏာကို အပွဓာန ဥပမာနအဖြစ်ဖြင့်ယူ၍ ပညာကိုသာ ပဓာန ဥပမေယျအဖြစ်ဖြင့် ပြသည်။]

[ယခုအခါ၌ ဓာတ်ပစ္စည်း စသည်တို့ဖြင့် ခွဲခြားမှုကို မပြုဘဲ တပုဒ်စီတပုဒ်စီ ပြအပ်သော အနက်ကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “ တတ္ထ ကရုဏာဝိယာတိ ” အစ ရှိသော စကားရပ်ကိုမိန့်။] တတ္ထ-ထိုထောမနာဂါထာ၌၊ ကရုဏာဝိယာတိ ဧတံ- ကရုဏာဝိယ ဟူသော ဤသဒ္ဒါသည်၊ နိဒဿနဝစနံ-ညွှန်ပြကြောင်း ဥပမာနကို ဟောသော သဒ္ဒါတည်း၊ ယဿ-အကြင် မြတ်စွာဘုရား၏၊ ကရုဏာ- (ပစ္စေက

x x x x x x x

မူသောအခါ ထိုသဘော၏ အလို အဇ္ဈာသယကို၎င်း၊ ရာဂ စံသော အနုသယကို၎င်း၊ ဉာဏ်တော်ဖြင့်ဆင်ခြင်တော်မူပြီးလျှင် ထိုအဇ္ဈာသယစသည်အားလျော်သော ဒေသနာ တော်ကို စီစဉ်တော်မူရသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသနာတော် ဟောတော်မူခါနီး၌ ကရုဏာ ပညာ ၂ ပါးစုံပင် ဗျာပါရ စိုက်ရသောကြောင့် သုတ္တန် ဒေသနာတော်ကို “ ဥဘယ ပွဓာနာ ” ဟု မိန့်တော်မူသည်။

ပညာပွဓာနာ ။ ။ အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူသောအခါ၌ ရုပ် တရား နာမ်တရားကို၎င်း၊ ပရမတ္ထ သဘောတရားတို့ကို၎င်း ပိုင်းခြား သိတော်မူသော ဉာဏ်ပညာသည် တရားတိုင်းမှာ ဗျာပါရကြီးစွာဖြင့် ပါရှိနေရ၏။ ထို့ကြောင့် အဘိ ဓမ္မာ ဒေသနာကို “ပညာပွဓာနာ” ဟု ဆိုသည်။ ထိုသို့ ပညာပဓာနဖြစ်သောကြောင့်ပင် ကရုဏာဝိယ သတ္တေသုစသော ဂါထာ၌ ကရုဏာကို ဥပမာန အပွဓာနအနေအားဖြင့် “ ကရုဏာဝိယ ” ဟု ပြု၍ ပညာကိုသာ ဥပမေယျပဓာန အနေအားဖြင့် ပြလျက် ဗုဒ္ဓ မြတ်စွာကို ထောမနာပြုသည်။ [ပကတိဟေသာ အာစရိယာနံ၊ ယဒိဒံ အာရက္ခာနုရူပ ထောမနာ=ဒေသနာအားလျော်စွာ ဒေသကဘုရားရှင်ကို ထောမနာခြင်းသည် ကျမ်း ဆရာတို့၏ ရိုးရာထုံးစံ ဖြစ်သည်။]

သမာသ်တွပုံ။ ။ “ကရုဏာပွဓာနာ” စသည်၌ “ကရုဏာ+ပဓာနာ ယဿာတိ ကရုဏာပွဓာနာ” စသည်ဖြင့် တုလျာဓိကရုဏ ဗဟုဗ္ဗိဟိတွံ၍ နိဿယအတိုင်း အနက် ပေးပါ။ “ကရုဏာပြဋ္ဌာန်းခြင်း ရှိ၏” ဟု မပေးပါနှင့်။ ပဓာနပုဒ်သည် ဘောအနက်ကို မဟော၊ ပြဋ္ဌာန်းသော တရားခြိမ်ကိုသာ ဟောပါသည်။ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်တွမှ ဒေသနာ ကို ရသောကြောင့် “ကရုဏာပြဋ္ဌာန်း၏” ဟု ကမ္မဓာရည်းအနက်လည်း မပေးပါနှင့်။

မုဒ္ဒါသာဝကစသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ဆက်ဆံခြင်းမရှိသော) မဟာကရုဏာ တော်သည်။ သဗ္ဗေသု - ကြွင်းမဲ့ဥသယံ အလုံးစုံကုန်သော၊ သတ္တေသု - သတ္တောတို့၌၊ ပဝတ္တိတ္ထယထာ-ဖြစ်တော်မူပြီးကဲ့သို့၊ ဧဝံ - တု၊ သဗ္ဗေသု - ကုန်သော၊ ဥေယျ ဓမ္မေသု-သိသင့်သိဘွယ် အသွယ်သွယ်သောတရားတို့၌၊ ပညာပီ-မဟာကရုဏာ သမာပတ္တိဉာဏ်မှ ကြွင်းသော ပညာတော်သည်လည်း၊ ပဝတ္တိတ္ထ - ဖြစ်တော် မူပြီ၊ ဣတိ အတ္ထော- ဤကား အနက်။ [ကရုဏာ၏ နိဒဿန အဖြစ်ကိုပြရာ၌ “ယဿ ယထာ ကရုဏာ သဗ္ဗေသု သတ္တေသု ပဝတ္တိတ္ထ ” တိုင်ရုံသာ ပြုထိုက် သော်လည်း ဥပမေယျမရှိလျှင် ဥပမာနအဖြစ်လည်း မထင်ရှားသောကြောင့် “ဧဝံ ပေ၊ ပဝတ္တိတ္ထာတိ ” ဟု ဥပမေယျဝါကျကိုပါယူ၍ အနက်ပြသည်။]

သတ္တေသုတိ ဧတံ - သတ္တေသု ဟူသော ဤသဒ္ဒါသည်၊ ဝိသယနိဒဿနံ-ကရု ဏာ၏ ဖြစ်ရာ အာရုံကို ညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါတည်း၊ [ကရုဏာ၏ဖြစ်ရာ ဝိသယာ ဓာရကို ညွှန်ပြသည်- ဟူလို။] ပညာတိ (ဧတံ) - ပညာဟူသော ဤသဒ္ဒါသည်၊ နိဒဿတဗ္ဗဓမ္မ နိဒဿနံ- ညွှန်ပြထိုက်သော ဥပမေယျတရားကို ညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါတည်း၊ ယဿာတိ(ဧတံ)-သည်၊ တဒဓိဋ္ဌာနပုဂ္ဂလနိဒဿနံ- ထို ကရုဏာ ပညာတို့၏ တည်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြကြောင်းသဒ္ဒါတည်း၊ မဟေသိနာတိ(ဧတံ)- သည်၊ တဗ္ဗိသေသနံ-ထို ယဿဟူသောသဒ္ဒါ၏ ဝိသေသနတည်း၊ ဥေယျဓမ္မေသုတိ (ဧတံ)-သည်၊ ပညာဝိသယနိဒဿနံ-ပညာ၏ ဖြစ်ရာအာရုံကို ညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါတည်း၊ သဗ္ဗေသုတိ(ဧတံ)-သည်၊ တဗ္ဗိသေသနံ-ထို ဥေယျဓမ္မေသုဟူသော သဒ္ဒါ၏ ဝိသေသနတည်း၊ ပဝတ္တိတ္ထာတိ(ဧတံ)-သည်၊ ကြိယာနိဒဿနံ-ကြိယာ ကို ညွှန်ပြကြောင်းသဒ္ဒါတည်း၊ ယထာရုစိတိ(ဧတံ)-သည်၊ ဝသိဘာဝနိဒဿနံ- ဝသီဘော်ကို ညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါတည်း၊ (အစွမ်းသတ္တိရှိသည်အဖြစ်ကို ညွှန်ပြ ကြောင်း သဒ္ဒါတည်း၊) [ဈာန်ဝင်စားရာဝယ် ဝသီဘော်မြှုပ်သကဲ့သို့ “ ကရုဏာ ပညာတို့လည်း ဆိုင်ရာအာရုံကို အာရုံပြုရာ၌ အလိုအတိုင်း ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဝသီဘော်မြောက်, အစွမ်းသတ္တိရောက်နေသည် ” ဟူလို။]

[တပုဒ်တပုဒ်၏ အပေါင်းအနက်ကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဓာတ်ပစ္စည်းစသည် တို့ကို ခွဲခြား၍ ပြအပ်သော အစိတ်အစိတ်အနက်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ တတ္ထ ကိရတိတိ ” စသည် မိန့်၊ “ ပဝတ္တိတ္ထာတိ ဝုစ္စတိ ” တိုင်အောင် မြော်သည်။] တတ္ထ- ထိုကရုဏာဝိသယသတ္တေသု အစရှိသောဂါထာ၌၊ (အဝယဝတ္ထော-အစိတ်အနက် ကို၊ ဧဝံ - ဤဆိုအပ်လတံ့သော နည်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗော - သိထိုက်၏၊ ယာ ဓမ္မ ဇာတိ-အကြင် တရားသဘောသည်၊) ကိရတိ-ပယ်ရှားတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သာဓမ္မဇာတိ-ထို တရားသဘောသည်၊) ကရုဏာ- ကရုဏာမည်၏၊ ပရဒုက္ခံ- သူတပါး၏ ဆင်းရဲကို၊ ဝိက္ခိပတိ-ပစ်ပယ်တတ်၏၊ အပနေတိ-ပယ်ရှားတတ်၏၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်။

ရူပါဒီသု-ရုပ်ဝေဒနာ အစရှိသော ခန္ဓာ ၅ ပါးတို့၌ (တနည်း) ရူပါဒီသု-ရူပ သဒ္ဓစသည့်အာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၌၊ သတ္တာ၊ ဝိသတ္တာ-ငြိကပ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ- ကြောင့်၊ သတ္တာ - သတ္တတို့မည်၏။ ပန - ဆက်ဥျးအံ့၊ တဿာပညတ္တိယာ-ထို သတ္တဟူသော နာမည်ပညတ်၏။ ခန္ဓသန္တာနေ-ရုပ်နာမ် ခန္ဓာအစဉ်၌၊ နိရုဇ္ဈဘာဝ တော-တက်ရောက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ- ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ နိစ္ဆန္ဒရာဂါပိ- ဆန္ဒရာဂ မရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုလည်း၊ သတ္တာတိ-သတ္တ တို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္ဒိ-နိဗ္ဗာန်။ [အနာဂါမ်၌ လောဘ မကုန်သေး၊ ထို့ကြောင့် နိစ္ဆန္ဒ အရ - အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်ကို မယူဘဲ ရဟန္တာကိုသာ ယူရသည်။ ဤ စကား၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အဋ္ဌသာလိနိ ဘာသာဒီကာ၌ ပြထားပြီ။]

ပဇာနာတိ-အပြားအားဖြင့် သိတတ်၏။ ဣတိ- ထို့ကြောင့်၊ ပညာ - ပညာ မည်၏။ ယထာသဘာဝံ-အကြင်အကြင်ဟုတ်မှန်သောသဘောအတိုင်း၊ ပကာရေ ဟိ-အနိစ္စတာ အစရှိသောအပြားတို့ဖြင့်၊ ပဋိဝိဇ္ဈတိ-ထိုးထွင်း၍ သိတတ်၏။ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်။ [အနိစ္စ အစရှိသောတရားကို အနိစ္စသဘောအတိုင်း သိခြင်းစသည်ကို “ယထာသဘာဝံ ဇာနာတိ” ဟု ဆိုသည်။]

ယဿာတိ-ယဿဟူသော သဒ္ဓါသည်၊ အနိယမနံ - အနိယမသဒ္ဓါတည်း။ ဝါ- မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ် ဟု သေချာတပ်အပ် မသတ်မှတ်ကြောင်း သဒ္ဓါတည်း။ တဿပါဒေ နမသိတွာတိ ဧတေန- တဿပါဒေ နမသိတွာ ဟူသော ဤသဒ္ဓါ ဖြင့်၊ နိယမနံ - နိယမသဒ္ဓါကို၊ (သေချာတပ်အပ် သတ်မှတ်ကြောင်း သဒ္ဓါကို၊) ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏။...မဟေသိတိ- မဟေသိဟူသည်ကား၊ မဟန္တေ - မြတ်ကုန်သော၊ သီလက္ခန္ဓာဒယော - သီလဂုဏ်ကျေးဇူး အစရှိသော တရားတို့ကို၊ ဝေဒိဂဝေသိ- ရှာတော်မူပြီ၊ ဝါ- ရှာ၍ ပြီးတော်မူပြီ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ မဟေသိ - မဟေသိ မည်တော်မူ၏။

ဉာတဗ္ဗာ-သိထိုက်ကုန်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဧ ယျာ- ဧ ယျတို့ မည်၏။ သဘာဝဓာရဏာဒိနာ-မိမိသဘောကို ဆောင်ခြင်းအစရှိသော၊ အတ္ထေန-အနက် အားဖြင့်၊ ဓမ္မာ - ဓမ္မတို့မည်၏။ [“ အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေတီတိ ဓမ္မော ” စသည်ကို ပြသည်။] တတ္ထ - ထို ဧ ယျသဒ္ဓါ ဓမ္မသဒ္ဓါတို့တွင်၊ ဧ ယျာတိ ဝစ နေန-ဧ ယျဟူသော သဒ္ဓါဖြင့်၊ ဓမ္မာနံ-ဓမ္မတို့၏။ အညယျတ္တံ-မသိအပ် မသိ ထိုက်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ပတိက္ခိပတိ- ပယ်၏။ [“ ဧ ယျ-သိထိုက် ” ဟု ဆိုသဖြင့် မသိထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပယ်ရာရောက်သည် - ဟူလို၊ အညတ္တာ ပေါဟနနည်းတည်း။ အညတ္ထ-တပါးသောအနက်တို့ကို၊ အပဉ္စဟန-ပယ်ရှား ကြောင်းနည်း။] ဓမ္မာတိဝစနေန - ဓမ္မဟူသော သဒ္ဓါဖြင့်၊ ဧ ယျာနံ-သိထိုက် သော အနက်တို့၏။ သတ္တဇီဝါဒိဘာဝံ - သတ္တ, ဇီဝအစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်ကို၊

ပတိက္ခိပတိ-ပယ်၏။ [“မိမိသဘောကို ဆောင်တတ်သော ဓမ္မ” ဟု ဆိုသဖြင့် မိမိသဘောကို မဆောင်နိုင်သော , ထင်ရှား ရှိသော သတ္တ (သတ္တာ) ဇီဝ (အသက်ကောင်) အာဒိဖြင့် ပုဂ္ဂလ (ပုဂ္ဂိုလ်) အတ္တတို့ကို ပယ်သည်-ဟူလို၊ အညတ္တာပေါဟာန နည်းပင်တည်း။] ဥေ ယျာစ - သိထိုက်သော အနက်တို့လည်း ဟုတ်၏။ တေ-ထို သိထိုက်သော အနက်တို့ဟူသည်။ ဓမ္မာစ-မိမိသဘောကိုဆောင် တတ်သော ဓမ္မတို့လည်း ဟုတ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဥေ ယျဓမ္မာ-တို့မည်၏။

သဗ္ဗေသုတိ - သဗ္ဗေသုဟူသော သဒ္ဓါသည်။ အနဝသေသ ပရိယာဒါနံ - အကြွင်းမရှိသော အနက်တို့ကို သိမ်းယူကြောင်းသဒ္ဓါတည်း။ တေန-ထို သဗ္ဗေသု ဟူသောသဒ္ဓါဖြင့်၊ အညာတာဘာဝံ- မသိအပ်သောတရား၏ မရှိခြင်းကို၊ ဒသေ တိ-ပြ၏။ [“အားလုံးသော ဥေ ယျဓမ္မတို့၌ ပညာဖြင့် သိတော်မူပြီးဖြစ်သည်” ဟု ဆိုသဖြင့် ထိုပညာသည် “ မသိအပ်သောတရား မရှိတော့ ” ဟု ပြသည်-ဟူလို။] ပဝတ္တိတ္တာတိ-ပဝတ္တိတ္တ ဟူသည်ကား၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တ-ဖြစ်တော်မူပြီ။

ယထာရူစိတိ- ယထာရူစိ ဟူသည်ကား၊ ယာယာ- အကြင် အကြင်သို့သော၊ ရူစိ - အလိုတော်တည်း။ ယထာရူစိ - အကြင် အကြင်သို့သော အလိုတော်၊ စ- ဆက်ဥျးအံ့၊ ရူစိဘိ - ရူစိဟူသည်ကား၊ ဣစ္ဆာ - အလိုတည်း။ သာ - ထိုအလို ဟူသည်။ ကတ္တုကာမတာ- ပြုခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဆန္ဒတော် တည်း။ ယာယာ- အကြင် အကြင် အလိုတော်သည်။ ပဝတ္တာ- ပြီ၊ တပုဘောဒါ- ထိုထို အလိုတော်ဖြစ်သလောက် အပြားရှိသော၊ ပညာ-သည်၊ ပဝတ္တိတ္တ-ပြီ။

ဝါ-တနည်း၊ ယထာ- အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ရူစိ- အလိုတော်သည်။ ပဝတ္တာ-ဖြစ်ပြီ၊ တထာ - ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ရူစိ အနုရူပံ - အလိုတော် အားလျော်စွာ၊ ပဝတ္တာ-ဖြစ်သောပညာကို၊ ယထာရူစိ ပဝတ္တိတ္တာတိ-ယထာရူစိ ပဝတ္တိတ္တဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။ ဝါ-တနည်း၊ ယထာ ယထာ- အကြင် အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ရူစိ- အလိုတော်သည်။ ပဝတ္တာ- ဖြစ်ပြီ၊ တထာ တထာ- ထိုထို အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပဝတ္တာ - ဖြစ်သော၊ ပညာ - ပညာကို၊ ယထာရူစိ ပဝတ္တိတ္တာတိ-ယထာရူစိ ပဝတ္တိတ္တဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။

x x x x x x x

ယထာဝါ ရူစိ တထာ။ ။ ဤနည်း၌ ယထာနှင့် ရူစိသည် သမာသ်မဟုတ်၊ နိဿယ အတိုင်း အနက်ပေးပါ။ ဆိုလိုရင်းကား- “အလိုဆန္ဒတော်က အကြင်အရာကိုသိလိုလျှင် ပညာတော်က ထိုအရာကို သိနိုင်သည်” ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် “ရူစိအနုရူပံ” ဟု ယထာ ရူစိကို အဖြောင့်ဖွင့်၍ “ပဝတ္တာပေါဝုစ္စတိ” ဟု စပ်ပုဒ်နှင့်တကွ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။

ယထာ ယထာဝါ ရူစိ။ ။ ဤနည်း၌လည်း သမာသ်မဟုတ်၊ “ယထာယထာ” ဟု ဆိုသောကြောင့် ယထာ၏ ဝိစ္ဆာအနက်ကို ပြသည်။ “ တထာတထာ ပဝတ္တာ ပညာ ယထာရူစိ ပဝတ္တိတ္တာတိ ဝုစ္စတိ ” ကား စပ်ပုဒ်နှင့်တကွ အဓိပ္ပာယ်ပြ စကားပွင့်တည်း။

တတ္ထ- ထို ကရုဏာဝိယသတ္တေသု အစရှိသောဂါထာ၌၊ ဘဂဝတိ- မြတ်စွာဘုရား၌၊ (မြတ်စွာဘုရား သန္တာန်တော်၌) ပဝတ္တာဝ ကရုဏာ - ဖြစ်သော ကရုဏာကိုသာ၊ ဘဂဝတော - မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပညာယ - ပညာ၏၊ နိဒဿ နန္ဒိ-ညွှန်ပြကြောင်း ဥပမာနဟူ၍၊ ဂဟေတဗ္ဗာ-ယူထိုက်၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ သာ-ထို ကရုဏာသည်၊ အသာဓာရဏာ - အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် မဆက်ဆံသော၊ မဟာ ကရုဏာ - ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သော ကရုဏာတော်တည်း၊ အညာ-အခြားသော ကရုဏာသာမညသည်၊ န- မဟုတ်။

စ- ဆက်၊ ယဿာတိ - ယဿဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ဥဘိန္ဒုဗ္ဗိ - နှစ်ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ကရုဏာပညာနံ-ကရုဏာပညာတို့၏၊ အာဓာရပုဂ္ဂလ နိဒဿနံ- တည်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြကြောင်းသဒ္ဒါတည်း၊ ဟိ- မှန်၊(တနည်း)ဟိ ယဿာ- အကြံကြောင့်၊ [ဣတိကိုဠံ၍ ဟိတ်ပေးသည်၊] နိရာဓာရာ - တည်ရာပုဂ္ဂိုလ် မရှိသော၊ ကရုဏာ-ကရုဏာမည်သည်၊ န အတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ကရုဏာ တိ- ကရုဏာဟူ၍၊ ဝုတ္တေ - ဆိုအပ်သော်၊ တဒါဓာရဘူတော - ထိုကရုဏာ၏ တည်ရာဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂလော-ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ နိဒဿေတဗ္ဗော-ညွှန်ပြ ထိုက်သည်၊ ဟောတိ - ၏၊ သောစ - ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ ဣဓ- ဤဂါထာ၌၊ အညော- ယဿဟု ညွှန်ပြအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်မှ တပါးသော၊ ဝုတ္တော- ဆိုအပ်ပြီး သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နတ္ထိ- မရှိ၊ အာသန္ဓံ - အနီးပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝဇ္ဇေတွာ - ကြည့်၍၊ ဒူရဿ- အဝေး ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဂဟဏေစ - ယူခြင်း၌လည်း၊ ပယောဇနံ - အကျိုး သည်၊ န အတ္ထိ - မရှိ၊ ဣတိ - ထို့ကြောင့်၊ ယဿာတိ နိဒဿိတပုဂ္ဂလောဝ- ယဿ ဟု ညွှန်ပြအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ၊ ကရုဏာယ- ၏၊ အာဓာရော- တည်ရာတည်း၊ တေန-ထို့ကြောင့်၊ (ယဿသဒ္ဒါ၏ ကရုဏာ ပညာ နှစ်ပါးစုံတို့၏ တည်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြသောသဒ္ဒါ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) [“နဟိ”ရှေ့က ပဓာန

x x x x + + x x

မှတ်ချက်။ ။ “ယထာဝါ”စသော ဒုတိယ တတိယနည်းကို အနုဋီကာ မဖွင့်ပါ။ ထို့ကြောင့် ထို နည်းလုံး မူလဋီကာရှေးစာအုပ်များ၌ ပါဟန်မတူ၊ တတိယနည်းဝယ် သမာသ်မဟုတ်ရာ၌ ယထာသဒ္ဒါလည်း ဝိစ္စာအနက်ကို မဟောနိုင်၊ မရဋီကာ၌လည်း ဤ နည်းလုံးကို ဖွင့်ပြပြီးမှ “ပမာဒလိခိတ”ဟု ကေစိဆရာတို့ ဆိုကြောင်းကို ပြထား ၏။ ထို နည်းလုံးပင် နောက်ဆရာတို့ အဓိပ္ပါယ်ပြောရာမှ အပိုပါလာသောနည်းများ ဟု ထင်မိပါသည်။

တတ္ထ၊ ပေ၊ ဂဟေတဗ္ဗာ။ ။ ဥပမာန ဥပမေယျတို့မည်သည် တည်ရာမတူဘဲ ရှိသည် သာ များ၏၊ ဥပမာ- “မြတ်စွာဘုရား၏ မျက်နှာတော်သည် လမင်းနှင့်တူ၏”ဟူရာ၌ မျက်နှာတော်သည် ဘုရားရှင်၌တည်၍ လမင်းသည် ကောင်းကင်၌တည်သကဲ့သို့တည်း၊ ဤသို့ တည်ရာမတူရိုး ဖြစ်သောကြောင့် ဤဂါထာဝယ် ဥပမာနဖြစ်သော ကရုဏာတော် သည် အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်၌တည်သော ကရုဏာပီမည်နည်း ဟု မေးတွယ်ရှိရကား တတ္ထ စသည်မိန့်၊ “ဘုရားရှင်၏သန္တာန်တော်၌ တည်သောကရုဏာကိုပင် ယူရသည်”ဟူလို။

ဝါကျကို လှမ်းစွဲသည်။] ဣဒံ-ဤအနက်သည်။ ဝါ-ကို၊ ဝတ္ထိ-ဆိုအပ်သည်။ ဝါ-ဆိုလိုသည်။ ဟောတိ၊ (ကိံ - အဘယ်အနက်သည်။ ဝါ - ကို၊ ဝတ္ထိ - သည်၊ ဟောတိ- နည်း၊) ယဿ- အကြင် မြတ်စွာဘုရား၏၊ အတ္တနော- ကိုယ်တော်၏၊ ကရုဏာဝိယ-မဟာကရုဏာတော်သည်ကဲ့သို့၊ ပညာပိ-ပညာတော်သည်လည်း၊ ပဝတ္တိတ္ထ-ဖြစ်တော်မူပြီ၊ ဣတိ- ဤအနက်သည်။ ဝတ္ထိ-သည်။ ဟောတိ-၏။

ပန - ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဥျးအံ့။ ကထံ - အဘယ်နည်းဖြင့်၊ ကရုဏာ-မဟာကရုဏာတော်သည်။ သတ္တေသု-သတ္တာတို့၌၊ ပဝတ္တိတ္ထ ယထာ - ဖြစ်တော်မူပြီးကဲ့သို့၊ (တထာ - တူ၊) ပညာပိ- သည်လည်း၊ ဓမ္မသု-ဥပယုတရားတို့၌၊ ပဝတ္တိတ္ထ-ဖြစ်တော်မူသနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ နိရဝသေသတော-အကြွင်းမရှိသော အားဖြင့်၎င်း၊ ယထာရုစိစ-အကြင် အကြင် အလိုတော်အတိုင်း၎င်း၊ (ကရုဏာ- သည်၊ သတ္တေသု - သတ္တာတို့၌၊ ပဝတ္တိတ္ထ ယထာ, တထာပညာပိ ဓမ္မသု- ဥပယု တရားတို့၌၊ ပဝတ္တိတ္ထ - ဖြစ်တော်မူပြီ၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း၊ ဤသို့ ရှေ့ဝါကျပုဒ်များကို ထည့်၍စပ်ပါ။)

ဟိ-ချဲ့ဥျးအံ့။ ဘဂဝတော-၏၊ ကရုဏာ-သည်။ ကဗ္ဗိသတ္တံ-တစုံတယောက်သောသတ္တာကို၊ အဝဇ္ဇေတွာ-မကြင်မူ၍၊ သဗ္ဗေသု-ကုန်သော၊ နိရဝသေသေသု-အကြွင်းမရှိကုန်သော၊ သတ္တေသု- တို့၌၊ ပဝတ္တိတိ- ၏၊ ပဝတ္တိမာနာစ- ဖြစ်ပြန်သော်လည်း၊ ရုစိစသေန-အလိုဆန္ဒတော်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဧကသ္မိံ-တယေခံသော သတ္တာ၌၎င်း၊ အနေကေသုစ- များစွာသော သတ္တာတို့၌၎င်း၊ အညေဟိ-ပစ္စေက မုဒ္ဒါစသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့်၊ အသာဓာရဏာ- မဆက်ဆံသည်။ (ဟုတွာ-၍၊) ပဝတ္တိတိ-ဖြစ်တော်မူ၏၊ ဟိ-မှန်၊ အညေသံ-မြတ်စွာဘုရားမှတစ်ပါး အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ (ကရုဏောက္ကမနံ ဌစပ်) ဝါ - တို့သည်၊ (ပဿန္နာနံ ဌစပ်၊) မဟောယပက္ခန္ဓာနံ-ကာမောယ, ဘဝေါယစသော ကြီးစွာသေး-ဩယ၌ သက်ဝင်နေရကုန်သော၊ သတ္တာနံ- သတ္တာတို့ကို၊ (ဥဒ္ဓတာဝယ် တပစ္စည်း၌ ဆဋ္ဌိကံ၊) မယာ-ငါ့ကို၊ အညတြ- ကြင်၍၊ အညေ- ငါမှ တစ်ပါးသော၊ ဩယာ- ဩယမှ၊ ဥဒ္ဓတာ-ထုတ်ဆယ်နိုင်သော၊ ကောစိ-တစုံတယောက်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိပါတကား၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ပဿန္နာနံ-မြင်ကုန်လသော်၊ (မြင်ရကုန်သော)၊ အညေသံ-ဘုရားမှ တစ်ပါး အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဘဂဝတော ယထာ - မြတ်စွာဘုရား၏ကဲ့သို့၊ ကရုဏောက္ကမနံ-ကရုဏာ၏သက်ရောက်ခြင်းသည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်နိုင်၊ ဣတိ-ဤကား ကရုဏာတော်၏ အလုံးစုံသော သတ္တာတို့၌ ဖြစ်ပုံအကျယ်တည်း။

[ယခုအခါ ပညာ၏ အလုံးစုံသော တရားတို့၌ ဖြစ်ပုံကို အကျယ်ပြုလိုသောကြောင့် ပညာပိ စသည်ကို မိန့်၊] ဘဂဝတော-၏၊ ပညာပိ - ပညာတော်သည်လည်း၊ သဗ္ဗေသု-ကုန်သော၊ နိရဝသေသေသု-ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု-တို့၌၊ ပဝတ္တိတိ-ဖြစ်တော်မူ၏၊ ပဝတ္တိမာနာစ - ဖြစ်ပြန်သော်လည်း၊ ဧကသ္မိံ - တစ်ပါးသော၊

(ဓမ္မေ-တရား၌၎င်း၊) အနေကေသု-များစွာကုန်သော၊ ဓမ္မသုစ-တရားတို့၌၎င်း၊ သဘာဝကိစ္စာဒိဇာနနေန - ထင်ရှားရှိသော ကိစ္စအစရှိသည်ကို သိတော်မူခြင်း အားဖြင့်၊ (အာဒိဖြင့် လက္ခဏာ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ယူ၊) အနာဝရဏာ- အပိတ်အပင် အဆီးအတား မရှိသည်၊ အသာဓာရဏာ- တပီးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ နှင့် မဆက်ဆံသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) ယထာရူစိ-အကြင်အကြင် အလိုတော်အတိုင်း၊ ပဝတ္တတိ-ဖြစ်တော်မူ၏၊ စ- ဥပမာကား၊ ပဿန္တဿ - မဟောယပက္ခန္ဓသတွာ တို့ကို မြင်တော်မူရသော၊ ဘဂဝတော - ၏၊ ကရုဏာ - ကရုဏာတော်သည်၊ ယထာရူစိ-တိုင်း၊ ပဝတ္တတိယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း၊ (ဤကား ပညာ၏ အလုံး စုံသော တရားတို့၌ ဖြစ်ပုံအကျယ်တည်း။)

တံ သဗ္ဗံ - ထို အလုံးစုံသော ကရုဏာ၏ ယထာရူစိ ဖြစ်ပုံကို၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ မဂ္ဂ-ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်၌၊ မဟာကရုဏာ ဉ္ဇဏဝိဘင်္ဂဝသေန - မဟာ ကရုဏာဉ္ဇဏတော်ကို အကျယ်ဝေဘန်ရာ ပါဠိရပ်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဇာနိတဗ္ဗံ- သိထိုက်၏၊ ပညာယ-ပညာတော်၏၊ ယထာရူစိ-တိုင်း၊ ပဝတ္တိစ-ဖြစ်ပုံကိုလည်း၊ သေသာသာဓာရဏဉ္ဇဏဝိဘင်္ဂါဒိဝသေန-မဟာကရုဏာဉ္ဇဏဝိဘင်းမှ ကြွင်း သော အသာဓာရဏ ဉ္ဇဏဝိဘင်း အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (ဇာနိတဗ္ဗံ- သိထိုက်၏။) [ကရုဏာ ပညာတို့၏ဖြစ်ပုံကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌ အကျယ်ဟော တော်မူထားသဖြင့် ထို၌ ရှုကြပါလေ-ဟူလို။]

[ပညာသဒ္ဓါဖြင့် အဘယ် ပညာတို့ကို ယူရမည်နည်းဟု မေးဘွယ် ရှိသော ကြောင့် “ပညာဂ္ဂဟဏေန” စသည်ကို မိန့်၊] စ-ဆက်၊ ပညာဂ္ဂဟဏေန-ပညာ သဒ္ဓါဖြင့်၊ တီသု - အတိတ် , အနာဂတ် , ပစ္စုပ္ပန်အားဖြင့် သုံးပါးကုန်သော၊ ကာလေသု- ကာလတို့၌၊ အပ္ပဋိဟတညာဏံ - အပိတ်အပင် အဆီးအတား မရှိသော ဉ္ဇဏ်၎င်း၊ [ဤဉ္ဇဏ်ကို အနဇီကာ ခန္ဓဝိဘင်း အစ၌ သဗ္ဗညုတဉ္ဇဏ် ဟု ဖွင့်လတံ့။] စတုဿစ္စညာဏံ- သစ္စာ ၄ ပါးကိုသိတတ်သော ဉ္ဇဏ်၎င်း၊ စတု ပုဋိသမ္ဘိဒါညာဏံ-စတုပုဋိသမ္ဘိဒါဉ္ဇဏ်၎င်း၊ ကရုဏာဂ္ဂဟဏေန-ကရုဏာ သဒ္ဓါဖြင့်၊ မဟာကရုဏာ သမာပတ္တိဉ္ဇဏဿ - မဟာကရုဏာ သမာပတ်နှင့် ယှဉ်သော ဉ္ဇဏ်တော်၏၊ ဝါ-ကို၊ ဂဟိတတ္တာ-ယူအပ်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ- ထိုဉ္ဇဏ်ကို၊ ဝဇ္ဇေတွာ - ကြိုင်၍၊ အညာနိ-အခြားကုန်သော၊ အသာဓာရဏ ဉ္ဇဏာနိ-အသာဓာရဏဉ္ဇဏ် ၅ ပါးတို့ကို၎င်း၊ စတုဝေသာရဇ္ဇညာဏံ-၄ ပါး သော ဝေသာရဇ္ဇဉ္ဇဏ်၎င်း၊ ဒသဗလာနိ - ၁၀ ပါးသော ဉ္ဇဏ်တော်အားတို့ ၎င်း၊ ဆ- ကုန်သော၊ အဘိညာ - အဘိညာဉ် ဉ္ဇဏ်တို့၎င်း၊ စတုစတ္တာလီသ- ၄၄ ပါးသော၊ ဉ္ဇဏဝတ္ထုနိ-ဉ္ဇဏဝတ္ထုတို့၎င်း၊ သတ္တသတ္တတိ-၇၇ ပါးသော၊ ဉ္ဇဏဝတ္ထုနိ-တို့၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒယော-ဤသို့ အစရှိကုန်သော၊ အနေကေ- တပီးမက များစွာကုန်သော၊ ပညာပုဘေဒါ- ပညာအပြားတို့ကို၊ သင်္ဂယုန္တိ-

သိမ်းယူအပ်ကုန်၏။ တဿာ - ထို့ကြောင့်၊ တဿာ တဿာ ပညာယ - ထိုထို ပညာတော်၏။ ပဝတ္ထိဝသေန-ဖြစ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ယထာရူစိ- တိုင်း၊ ပဝတ္ထိ- ဖြစ်ပုံကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်၏။ တေန-ထို့ကြောင့်၊ ကရုဏာဝိယ၊ပေ၊ယထာ ရူစိတိ-ကရုဏာဝိယ၊ပေ၊ယထာရူစိဟူ၍၊(သင်္ဂဟကာရော-အဋ္ဌကထာကျဉ်းကို ပြုစီရင်သော အရှင်ဗုဒ္ဓဒေသာသသည်။) အာဟ- မိန့်ပြီ။ [အဋ္ဌကထာဆရာသည် မူလဒီကာဆရာ၏ အာစရိယမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် “ သင်္ဂဟကာရ ” ဟု အသုံး ပြုခြင်းက များသည်။]

တတ္ထ-ထိုကရုဏာဝိယ သတ္တေသုအစရှိသောဂါထာ၌၊ ကရုဏာဂ္ဂဟဏေန- ကရုဏာသဒ္ဓါဖြင့်၊ မဟာဗေဒိယာ - မြတ်သော ဗေဒိဖြစ်တော်မူသော အရ ဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏။ မူလံ-အကြောင်းရင်းကို၊ ဒဿတိ-၏။ ဟိ - ချဲ့၊ မဟာဒုက္ခသမ္မာဓပ္ပေဋိပန္နံ - ကြီးစွာသော သံသရာဒုက္ခဖြင့် ကျဉ်းကျဉ်း ကြပ်ကြပ် သွားနေရသော၊ သတ္တန်ကာယံ-သတွာ အပေါင်းကို၊ ဒိသွာ-မြင်တော် မူ၍၊ တဿ-ထိုသတွာ အပေါင်း၏။ အညော-ငါမှ တပါးသော၊ ကောစိ-တစုံ တယောက်သော၊ သရဏံ - ကိုးကွယ်ရာသည်၊ နတ္ထိ-မရှိပါတကား၊.... [သရဏံ သည် နိစ္စနပုံလိနီဖြစ်၍ ကောစိကို မငဲ့ဘဲ နပုံလိနီထားသည်။] အဟံ - ငါသည်၊ မုတ္တော-ကြီးစွာသော ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်ပြီးသည်၊ (သမာနော-ဖြစ်လသော်၊) တေ-ဤသတွာ အပေါင်းကို၊ မောစေဿာမိ-လွတ်စေအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြံတော် မူ၍၊ ကရုဏာယ- မဟာကရုဏာတော်သည်၊ သဗ္ဗောဒိတမာနသော- လွန်စွာ တိုက်တွန်းအပ်သော စိတ်ရှိတော်မူသည်၊ ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊ အဘိနိဟာရံ-သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်သို့ ရှေးရှုဆောင်ကြောင်း ဆုတောင်းမှုကို၊ ဒီပင်္ကရဿ ဘဂဝတော- ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာ ဘုရား၏၊ ပါဒမူလ - ခြေတော်ရင်း၌၊ ကတွာ - ပြုတော်မူပြီး၍၊ ဗေဒိသမ္ဘာရေ - အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ အဆောက်အဦးဖြစ် ကုန်သော ပါရမီတော်ဘို့ကို၊ သမောဓာနေတွာ-စုပေါင်းတော်မူ၍၊ အနုပုဗ္ဗေန- အစဉ်အားဖြင့်၊ သဗ္ဗောမိ-အရတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သို့၊ ပတ္တော-

x x x x x x x

တတ္ထ ကရုဏာဂ္ဂဟဏေန။ ။ ကရုဏာဝိယအစရှိသောသဒ္ဓါ၏ တိုက်ရိုက်ဟော အပ်သော အပေါင်းအနက် အစိတ်အစိတ် အနက်အစရှိသည်တို့ကို ပြုပြီး၍၊ ယခုအခါ၌ သာမတ္ထိယအားဖြင့် ရထိုက်သောအနက်တို့ကိုပြုခြင်းငှါ “တတ္ထကရုဏာဂ္ဂဟဏေန၊ပေ၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာ ဒဿိတာ ဟောန္တိ” တိုင်အောင်သော ပါဠိတို့ကို မိန့်သည်။ [သဒ္ဓါတခု၏ ဟောစွမ်းနိုင်သော အနက်အပြင် ထိုသဒ္ဓါ၏ အစွမ်းသတ္တိဖြင့် ပြုအပ်သော အနက်ကို သာမတ္ထိယတ္ထ ဟု ခေါ်သည်။ သမတ္ထဿ ကာပေါ သာမတ္ထိယံ - ဟောစွမ်းနိုင်သော သဒ္ဓါ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဟောစွမ်းနိုင်သော သတ္တိ၊ သာမတ္ထိယတော + လဒ္ဓေါ + အတ္ထော ယဿာတိ သာမတ္ထိယတ္ထော၊ နိဿယပေးသလို အနက်ပေး၍မရဘဲ အဓိပ္ပါယ် အားဖြင့်သာ ယူရသော အနက်မျိုးတည်း။]

ရောက်တော်မူပြီ၊ ဣတိ - ထို့ကြောင့်၊ ကရုဏာ - မဟာ ကရုဏာတော်သည်၊ မဟာဗောဓိယာ- မြတ်သော ဗောဓိဖြစ်တော်မူသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏၊ မူလံ-အကြောင်းရင်းအခြေခံတည်း၊ ဣတိ-ဤသို့မှတ်အပ်၏။

သတ္တေသုတိ ဧတေန-သတ္တေသု ဟူသော ဤပါဌ်ဖြင့်၊ မဟာဗောဓိယာ- မဟာဗောဓိကို၊ ပယောဇနံ-ယှဉ်စေတတ်သော အာရုံကို၊ ဒဿတိ - ၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ သတ္တာ-တို့သည်၊ မဟာဗောဓိ-မဟာဗောဓိကို၊ ပယောဇနိ-ယှဉ်စေကြကုန်၏၊ (ကဿာ ဝိညာယတိ-နည်း၊) ဟိ(ယသ္မာ-ကြောင့်၊) သတ္တသန္တာရဏတ္ထံ- သတ္တာတို့ကို ကယ်တင်ခြင်း အကျိုးငှါ၊ သဗ္ဗညုတာ - သဗ္ဗညုတ၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ- ဘုရား၏ အဖြစ်ကို၊ အဘိပတ္ထိတာ - ရှေးရှု တောင့်တတော်မူအပ်ပြီး (တဿာ ဝိညာယတိ)၊ ယထာဟ- အဘယ်ကဲ့သို့ ဟောတော်မူသနည်း၊ ကိံမေ၊ ပေ၊ သဒေဝကန္တိ-ကိံ မေ၊ ပေ၊ သဒေဝကံ ဟူ၍၊ (အာဟ- ဟောတော်မူပြီ။) (ဗုဒ္ဓဝင် ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူပြီ။).... [ထာမဒဿိနာ- အစွမ်းကို သိမြင်သော၊ ဝါ- သိမြင်ပါလျက်၊ ဧကေန- တယောက်ထည်းသည်၊ (ဟုတ္တာ)၊ တိဏ္ဏေန- သံသရာရေအယဉ်မှ ကူးသွားသော၊ ပုရိသေန- ယောက်ျားဖြင့်၊ မေ - ငါ့အား၊ ကိံ-အဘယ်အကျိုး ရှိအံ့နည်း၊ သဗ္ဗညုတံ - သဗ္ဗညု၏ အဖြစ်သို့၊ ပါပုဏိတွာ- ရောက်ပြီး၍၊ ဝါ- ရောက်ပြီးမှ၊ သဒေဝကံ - နတ်နှင့်တကွဖြစ်သော လောကကို၊ သန္တာရေဿံ- သံသရာရေအယဉ်မှ ကယ်တင်တော်မူပေအံ့။]

x x x + x x x +

ကိံမေ၊ ပေ၊ ဒဿိနာ။ ။ မေသဒ္ဓါသည် ကိံ၌ စပ်ရသော အလမတ္တသမ္ပဒါနိပုဒ်တည်း၊ “ ကိံ မေ ဟိရညသုဝဏ္ဏေန ” ဝါကျမျိုး ဖြစ်သည်၊ ဧကေနမှ စ၍ ဒဿိနာ တိုင်အောင် ဝိဘတ်တူ၏၊ ဝိဘတ်တူလျှင် အနက်အရတူရ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုအားလုံး၏ အနက်ကို ပုရိသချည်း ရေးစရမည်၊ အားအစွမ်းကို သိမြင်သော ယောက်ျား၊ သံသရာရေအယဉ်ကို ကူးသော ယောက်ျား၊ တယောက်ထည်းသော ယောက်ျား၊ ဟူလို၊ ထိုယောက်ျား ဟူသည် သူများမဘုတ်၊ သူမေခံဘုရားအလောင်းတည်း၊ မေ-အရလည်း သုမေခံဘုရားအလောင်းပင် ဖြစ်၏၊ သုမေခံဘုရားအလောင်းက မိမိကိုပင် သူတပါး အနေအားဖြင့် ရှုတ်ဆိုအပ်သော ဝါထာစကား ဖြစ်သည်၊ သတ္တာ အများကို ကယ်တင်နိုင်လောက်သော ဉာဏ်အားရှိသူ ထိုဉာဏ်အား ရှိမှန်းကိုလည်း သိမြင်သူဖြစ်ပါလျက် တယောက်ထည်း သံသရာရေအယဉ်မှ ကူးသွားသော ယောက်ျားမျိုးဖြင့် ငါ့သုမေခံမှာ အကျိုးမရှိ၊ “ငါသည် ထိုယောက်ျားမျိုး မဖြစ်လို” ဟူလို၊ “ တိဏ္ဏေန - သံသရာရေအယဉ်ကူးသဖြင့် ” ဟု အနက်ပေးကြသည်ကို စဉ်းစားပါ။

မရုဋီကာ ။ ။ ဝါထာတ္ထော ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ထာမဒဿန သီလေန ဧကေန သံသာရတော တိဏ္ဏေန ပုရိသေန မေမေ ကိံပယောဇနံ အတ္ထိ၊ ပုရိသေနတိ စေတ္ထ အတ္တာနံ သန္ဓာယ ပရံဝိယ ဝဒတိ။ [ဤဋီကာ၌ “ထာမဒဿန သီလေန” ဟု ဣပစ္စည်းအတွက် တဿီလအနက်ဖွင့်ခြင်းကိုကား စဉ်းစားသင့်သည်၊ ဘာကြောင့်နည်း အကြိမ်ကြိမ် မြင်ဘို့ရာ အလေ့အလာ (တဿီလ) မလိုသောကြောင့်တည်း။]

ပညာဂဟဏေန-ပညာသဒ္ဓါဖြင့်၊ မဟာဗောဓိ-မဟာဗောဓိကို၊ (သင်္ဂဟ
 ကာရော) ဒဿတိ-ပြစ်၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ သဗ္ဗညုဘာ
 ယ - သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏၊ ပဒဋ္ဌာနဘူတံ - နီးစွာသောအကြောင်း ဖြစ်၍
 ဖြစ်သော၊ မဂ္ဂညာဏံ-အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို၎င်း၊ မဂ္ဂညာဏပဒဋ္ဌာနံ-အရဟတ္တ
 မဂ်ဉာဏ်လျှင် နီးစွာသောအကြောင်းရှိသော၊ သဗ္ဗညုတညာဏံစ-သဗ္ဗညုတဉာဏ်
 တော်ကို၎င်း၊ မဟာဗောဓိတိ - မဟာဗောဓိဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ - ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊
 (ပညာဂဟဏေန-ဖြင့်၊ မဟာဗောဓိ-ကို၊ ဒဿတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ မယာ-သည်၊
 ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။) [ဤသို့ တဝါကျတည်း၌ ဟိနှင့် ဣတိပါလျှင် ဟိကို ဟေတွတ္ထ
 ပေးနိုင်သည်။]

ဥေယျဓမ္မေသု သဗ္ဗေသုတိ နေတန-ဥေယျဓမ္မေသု သဗ္ဗေသုဟူသော ဤပါဌ်ဖြင့်၊
 သန္တာရေတဗ္ဗာနံ-ကယ်တင်ထိုက်ကုန်သော၊ သတ္တာနံ-တို့၏၊ ဝါ-တို့သည်၊ အဘိ
 ဥေယျ၊ပေ၊သစ္စိကာတဗ္ဗေ-ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိထိုက်ကုန်၊ ပိုင်းခြား၍သိထိုက်
 ကုန်၊ ပယ်စွန့်ထိုက်ကုန်၊ မိမိသန္တာနံ၌ ဖြစ်စေထိုက်ကုန် , ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှော
 ပြုထိုက်ကုန်သော၊ ခန္ဓာယတန၊ပေ၊ သတိပဋ္ဌာနာဒိဘေဒေ-ခန္ဓာ, အာယတန,
 ဓာတ်, သစ္စာ, ဣန္ဒြေ, ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်, သတိပဋ္ဌာန် အစရှိသောအပြား ရှိသည်လည်း
 ဖြစ်ကုန်သော၊ ကုသလာဒိ ဘေဒေစ-ကုသိုလ် အစရှိသောအပြား ရှိသည်လည်း
 ဖြစ်ကုန်သော၊ သဗ္ဗဓမ္မေ-အလုံးစုံသော တရားတို့ကို၊ ဒဿတိ-၏၊ [ခန္ဓာ အာယ
 တန စသောတရားသည် ခန္ဓဝိဘင်းစသော ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ လာသော သဗ္ဗဓမ္မ
 တည်း၊ ကုသလာဒိဘေဒေကား - ကုသလာဓမ္မာ အကုသလာဓမ္မာ စသည်ဖြင့်
 ဓမ္မသင်္ဂဟီပါဠိတော်၌လာသော ဓမ္မတည်း။]

x x x x x x x

သဗ္ဗညုဘာယ၊ပေ၊မဟာဗောဓိတိ ဝုစ္စတိ။ ။အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ရသည်နှင့်
 တပြိုင်နက် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကိုလည်း ပိုင်ပြီးဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် အရဟတ္တမဂ်
 ဉာဏ်သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ နီးစွာသောအကြောင်းဖြစ်၏။ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်မှာ
 အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဟူသော နီးစွာသော အကြောင်းလည်း ရှိသည်။ “မဂ္ဂညာဏံ+ပဒ
 ဋ္ဌာနံ ယဿာတိ မဂ္ဂညာဏပဒဋ္ဌာနံ” ဟု တွဲပါ။ ဆိုလိုရင်းကား-အခြားသော ရဟန္တာ
 ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ရကြပါ၏။ သို့သော် ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရဟတ္တ
 မဂ်ဉာဏ်သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ နီးစွာသောအကြောင်း မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် အခြား
 သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မဂ်ဉာဏ်ကို “ မဟာဗောဓိ ” ဟု မဆိုရ၊ မြတ်စွာဘုရား၏
 အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်သည်ကား သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏ နီးစွာသော အကြောင်းလည်း
 ဖြစ်၏။ သဗ္ဗညုတဉာဏ်မှာလည်း အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဟူသော အကြောင်း အထောက်
 အခံလည်း ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရား၏ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်
 တော်ကိုသာ “ မဟာဗောဓိ ” ဟု ဆိုအပ်သည်-ဟူလို။ [မဟာတိ - ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်
 သော + ဗောဓိ - အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ် တော်တည်း၊ မဟာဗောဓိ-
 ဉာဏ်တော်။]

ပဝတ္တိတ္ထ ယထာရူစိတိ ဧတေန - ပဝတ္တိတ္ထ ယထာရူစိဟူသော ဤပါဌ်ဖြင့်၊ ပဋိဝေဓ၊ ပေ၊ ဒီပနေန - ပဋိဝေဓဉာဏ် , ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ရှေ့သွားရှိသော ဒေသနာဉာဏ်တော်၏ ဖြစ်ပုံကိုပြသဖြင့်၊ ပယောဇနသမ္ပတ္တိ - အကျိုး၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ [မရဇီကာ၌ “ ယှဉ်စေတတ်သော သတ္တဝါအပေါင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း ” ဟု ဖွင့်သည်။] ဒဿတိ-၏၊ ဟိ- ချဲ့၊ သဗ္ဗဓမ္မာနံ- အလုံးစုံသော တရားတို့ကို၊ ပဋိဝေဓညာဏံ-ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သောဉာဏ်သည်၊ ဗောဓိပလ္လင်္ဂ-မဟာဗောဓိပလ္လင်၌၊ အဟောသိ- ဖြစ်တော်မူခဲ့ပြီ၊ ဟိ- မှန်၊ (တနည်း) ဟိ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ တံ - ထို ပဋိဝေဓဉာဏ်ဟူသည်၊ မဂ္ဂညာဏမေဝ - မဂ်ဉာဏ်ပင်တည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (သဗ္ဗဓမ္မာနံ - တို့ကို၊ ပဋိဝေဓညာဏံ - သည်၊ ဗောဓိပလ္လင်္ဂ - ၌၊ အဟောသိ - ပြီ၊ ဣတိ မယာ ဝုစ္စတိ၊) ပစ္စဝေက္ခဏညာဏန္တ - ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်လည်း၊ (ဗောဓိပလ္လင်္ဂ - ၌၊ အဟောသိ - ပြီ၊) [စ သဒ္ဒါက ဗောဓိပလ္လင်၌ ဖြစ်ခြင်းတူသော ပဋိဝေဓဉာဏ်ကို ဆည်းသည်၊] ဝိသေသေန - အထူးအားဖြင့်၊ (ပစ္စဝေက္ခဏညာဏံ-အဘိဓမ္မာကို ဆင်ခြင်တတ်သောဉာဏ်သည်၊) ရတနသရသတ္တာဟေ- ရတနသရသတ္တာဟ၌၊ အဟောသိ - ဖြစ်ပြီ၊... [မဂ်ဖိုလ်ဉာဏ်၌ ဖြစ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည် မဂ်ဉာဏ်ကိုရရာ ဗောဓိပလ္လင်၌ ဖြစ်ခဲ့၏၊ အဘိဓမ္မာတရားရတနာတို့ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တော်ကား ရတနသရသတ္တာဟရောက်မှ ဖြစ်သည်။]

ဝေ-ဤသို့၊ ပဋိဝိဒ္ဓပစ္စဝေက္ခိတာနံ-ထိုးထွင်း၍သိအပ်ပြီးကုန် ဆင်ခြင်အပ်ပြီးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ- တရားတို့ကို၊ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနာဒီသု- ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနသုတ်ကို ဟောတော်မူရာအစရှိသောအခါတို့၌၊ ဒေသနာညာဏံ-ဟောကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်တော်သည်၊ အဟောသိ - ဖြစ်တော်မူပြီ၊ စ - ဆက်ဥျားအံ့၊ ဝိသေသေန- အထူးအားဖြင့်၊ ပဏ္ဍုကမ္မလသိလာယံ- ပဏ္ဍုကမ္မလာ ကျောက်နေရာ၌၊ သတ္တပ္ပကရဏဒေသနာယံ - အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်းကို ဟောတော်မူရာအခါ၌၊ ဒေသနာညာဏံ-သည်၊ အဟောသိ၊ ဣတိ-ဤကားအကျယ်တည်း။ [အဘိဓမ္မာဒေသနာကို ဖွင့်သောအရာဖြစ်၍ အဘိဓမ္မာဒေသနာဉာဏ်ကို “ဝိသေသေန” ဟု ဆိုသည်။]

[သာမတ္ထိယအားဖြင့် ရအပ်သောအနက်တို့ကိုပြုပြန်လို၍ ဒေသနာဉာဏေန- စသည်ကိုမိန့်၊] စ-ဆက်ဥျားအံ့၊ ဒေသနာညာဏေန - ဒေသနာဉာဏ်တော်ဖြင့်၊ ဒေသေန္တော-ဟောတော်မူသော၊ ဘဂဝါ-သည်၊ သတ္တေသု-သတ္တာတို့၌၊ ဟိတပဋိပတ္တိ - စီးပွားကိုကျင့်ကြောင်း အကျင့်ကို၊ ပဋိပဇ္ဇတိ- ကျင့်တော်မူ၏၊ ဣတိ- ဤသို့မှတ်အပ်၏၊ သဗ္ဗေန-အလုံးစုံသော၊ ဧတေန-ဤမဟာဗောဓိပလ္လင်သည်ကို ပြခြင်းဖြင့်၊ အတ္တဟိတပဋိပတ္တိ - ကိုယ်တော်၏ စီးပွားအလိုငှါ ကျင့်တော်မူခြင်းကို၎င်း၊ ပရဟိတပဋိပတ္တိ - သူတပါးတို့၏ စီးပွားအလိုငှါ ကျင့်တော်မူခြင်းကို၎င်း၊ ဒဿတိ-ပြ၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ မဟာဗောဓိဒဿနေန-မဟာဗောဓိကိုပြခြင်း

ဖြင့်၊ ဝါ-မဟာပဗ္ဗေဒိကံပြုကြောင်းဖြစ်သော ပညာသဒ္ဓါဖြင့်၊ အတ္တဟိတပဋိပတ္တိ-
 ကိုယ်တော်၏ စီးပွားအလိုငှါ ကျင့်တော်မူခြင်းကို၊ ဒဿိတာ-ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊
 ဣတရေဟိပိ-အခြားသော ပြုခြင်းတို့ဖြင့်လည်း၊ ပရဟိတပဋိပတ္တိ- သူတပါးတို့၏
 စီးပွားအလိုငှါ ကျင့်တော်မူခြင်းကို၊ ဒဿိတာ- ပြု၊ ဣတိ - ဤသို့ မှတ်အပ်၏။
 တေန-ထိုသို့ ပြုခြင်းဖြင့်၊ အတ္တဟိတ ပဋိပန္နာဒိသု-အတ္တဟိတ ပဋိပန္န အစရှိကုန်
 သော၊ စတုသု-၄ ယေခံကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလေသု- ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ဘဂဝတော-၏။
 စတုတ္ထ ပုဂ္ဂလဘာဝံ- ၄ ယောက်မြောက် ပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်ကို၊ ဒဿေတိ - ပြစ်၏။
 [ပုဂ္ဂိုလ် ၄ ယောက်ကား-အတ္တဟိတ ပဋိပန္န နော ပရဟိတ ပဋိပန္နပုဂ္ဂိုလ်၊ ပရ
 ဟိတ ပဋိပန္န နော အတ္တဟိတ ပဋိပန္နပုဂ္ဂိုလ်၊ နေဝ အတ္တဟိတ ပဋိပန္န န ပရဟိတ
 ပဋိပန္နပုဂ္ဂိုလ်၊ အတ္တဟိတပဋိပန္န ပရဟိတပဋိပန္နပုဂ္ဂိုလ်တို့တည်း၊ ထိုတွင် ဘုရား
 ရှင်ကား အတ္တဟိတ ပရဟိတ ပဋိပန္နပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်- ဟူလို၊]... စ- ဆက်ဥား
 အံ၊ တေန - ထိုသို့ ပြသဖြင့်၊ အနတ္တရ ဒက္ခိဏေယျဘာဝံ - အတုမရှိ မြတ်သော
 ဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ နိရတိသယ ပဏာမာရဟဘာဝဉ္စ-အသာ
 အလွန်မရှိသော ရှိခိုးထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ ဝါ - ရှိခိုးထိုက်သော
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် အမြတ်ဆုံး၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ အတ္တနော- မိမိဟူသော အရှင် ဗုဒ္ဓ
 ယောသ၏။ ကိရိယာယ- ရှိခိုးမှုကို ပြုခြင်း၏။ ခေတ္တင်္ဂတဘာဝံစ - ခေတ်သို့ ရောက်
 သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း၊ ဒဿေတိ-ပြစ်။

[ကရုဏာ ပညာ သဒ္ဓါတို့ဖြင့် အခြား ရထိုက်သောအနက်တို့ကို တိုးတက်၍
 ပြုခြင်းငှါ ဧတ္ထ အစရှိသောပါဠိကို မိန့်။] စ- ဆက်၊ ဧတ္ထ - ဤဂါထာ၌၊ ကရုဏာ
 ဂ္ဂဟဏေန-ကရုဏာသဒ္ဓါဖြင့်၊ လောကီယေသု-လောကီတရားတို့တွင်၊ မဟဂ္ဂတ
 ဘာဝပ္ပတ္တာ သာဓာရဏဂုဏ ဒီပနတော - မဟဂ္ဂုတ်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော
 အသာဓာရဏ ကရုဏာဂုဏ်ကိုပြုခြင်းကြောင့်၊ ဘဂဝတော-၏။ သဗ္ဗလောကီယ
 ဂုဏသမ္ပတ္တိ- အလုံးစုံသော လောကီဂုဏ်တို့၏ ပြည့်စုံခြင်းသည်၊ ဝါ- ကို၊ ဒဿိ
 တာ-ပြုတော်မူအပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ - ၏။ [“ကရုဏာကို ပဓာနပြု၍ အလုံးစုံ
 သော လောကီဂုဏ်တို့၏ ပြည့်စုံခြင်းကိုပြုသည် ” ဟူလို၊ ပဓာနနည်းတည်း၊ မရ
 ဇီကာ၌ ဥပလက္ခဏနည်းဟု ဆို၏။] ပညာဂ္ဂဟဏေနပိ- ပညာသဒ္ဓါဖြင့်လည်း၊
 သဗ္ဗညုတညာဏပဒဋ္ဌာန မဂ္ဂညာဏ ဒီပနတော-သဗ္ဗညုတညာဏ်တော်၏ နီးစွာ
 သော အကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ပြုခြင်းကြောင့်၊ (ဘဂဝတော-
 ၏။) သဗ္ဗ လောကုတ္တရ ဂုဏသမ္ပတ္တိ - အလုံးစုံသော လောကုတ္တရ ဂုဏ်တို့၏
 ပြည့်စုံခြင်းသည်၊ ဝါ-ကို၊ (ဒဿိတာ-သည်၊ ဟောတိ-၏။)

စ-သည်သာမကသေး၊ ကရုဏာဝစနေန-ကရုဏာသဒ္ဓါဖြင့်၊ နိရူပတ္တိလေသံ-
 လာဘ, သက္ကာရ စသည့်အတွက် မြှော်လင့်ချက် ဥပတ္တိလေသ မရှိသော၊ ဥပဂမ
 နံ- တရားဟောဘို့ရန် ဝေနေယျတို့၏အထံသို့ ချဉ်းကပ်တော်မူခြင်းကို၊ (ဒဿ

တိ)၊ ပညာဝစနေန - ပညာသဒ္ဓါဖြင့်၊ နိရူပတ္တိလေသံ - ဒေါသ တည်းဟူသော ဥပတ္တိလေသ မရှိသော၊ အပဂမနံ - ဝေနေယျတို့အထံမှ ဖဲခွါတော်မူခြင်းကို၊ ဒဿေတိ - ၏။ [“ အပဂမနံ နိရူပတ္တိလေသန္တိ ယောဇေတဗ္ဗံ ” - အနုဇီကာ၊ “ နိရူပတ္တိလေသံ ” ကို ထည့်စပ်ပါ - ဟူလို။] စ - သည်သာမကသေး၊ ဥပဂမနံ - တရားဟောဘို့ရန် ဝေနေယျတို့၏အထံသို့ ချဉ်းကပ်တော်မူခြင်းကို၊ ဒဿေန္တော - ပြတော်မူသော၊ (သင်္ဂဟကာရော) ဘဂဝတော - ၏။ လောကေ - လူ့လောက၌၊ သဗ္ဗာတ သံဝဇ္ဇဘာဝံ - ကောင်းစွာ မွေးဖွားတော်မူသည်၏အဖြစ် ၊ ကောင်းစွာ ကြီးပွားတော်မူသည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒဿေတိ - ၏။ [လူထဲ၌ မွေးဖွား၍ လူထဲ၌ ကြီးပွားသောကြောင့် လူအနားသို့ ချဉ်းကပ်တော်မူသည် - ဟူလို။] အပဂမနံ - ဝေနေယျတို့အထံမှ ဖဲခွါခြင်းကို၊ ဒဿေန္တော - သော၊ (သင်္ဂဟကာရော) (ဘဂဝတော - ၏။) လောကေန - သတ္တုအပေါင်းသည်၊ အနုပလိတ္တတံ - မလိမ်းကျံ မကပ်ငြိအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ (ဒဿေတိ) ။ [“ လူတွေနှင့် လိမ်းကျံ ကပ်ငြိ တဏှာမိနေလျှင် မခွဲခွါဘဲ နေမှာပေါ့ ” ယခုတော့ကား “ ရေ၌ပေါက်သော ကြာသည် ရေနှင့် မကပ်ငြိသကဲ့သို့၊ လူ၌ဖွားသော်လည်း လူ စသော သတ္တုများ နှင့် မကပ်ငြိပါ ” ဟူလို။]

စ-သည်သာမကသေး၊ ကရုဏာဝိယ သတ္တေသုတိ-ကရုဏာဝိယ သတ္တေသု ဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ လောကသမညာနုရူပံ - လောကအမည် အားလျော်စွာ၊ (လောက အသုံးအနှုန်းအတိုင်း၊) ဘဂဝတော - ၏။ ပဝတ္တိ - ဖြစ်တော်မူခြင်းကို၊ ဒဿေတိ - ၏။ [သတ္တေသုဟူသော အသုံးအနှုန်းသည် လောက၌ သုံးစွဲရိုးဖြစ်သော အသုံးအနှုန်းတည်း၊ ထိုအတိုင်းပင် ဘုရားရှင်လည်း “ ဣတ္ထိ ပုရိသော ” စသည်ဖြင့် သုံးစွဲပါသည် - ဟူလို။] ဥေယျဓမ္မေသု သဗ္ဗေသု ယထာရူပိ ပညာ ပဝတ္တိတ္တာတိ ဧတေန-ဥေယျဓမ္မေသု၊ ပေ၊ ပဝတ္တိတ္တဟူသော ဤ ပါဠိဖြင့်၊ သမညာယ - လောက အမည်ကို၊ (လောက အသုံးအနှုန်းကို၊) အနတိဓာဝနံ - လွန်၍ မပြေးသွားခြင်း ကို၊ (ဒဿေတိ - ၏။) ဟိ - မှန်၊ (တနည်း) ဟိ ယသ္မာ - ကြောင့်၊ သဗ္ဗဓမ္မ သဘာဝါ နဝပောဓေ - အလုံးစုံသော တရားသဘောတို့ကို ထိုးထွင်း၍ မသိနိုင်ခြင်းသည်၊ သတိ - သော်၊ သမညံ - လောကအမည်ကို၊ (လောက အသုံးအနှုန်းကို၊) အတိ ဓာဝိတွာ - ကျော်လွန် ပြေး သွား၍၊ သတ္တော - သတ္တုသည်၊ အတ္ထိ - ရှိ၏၊ ဇိဝေါ - အသက်ကောင်သည်၊ အတ္ထိ - ၏။ ဣတိ - သို့၊ ပရာမသနံ - ဒိဋ္ဌိဖြင့် မှားမှားယွင်းယွင်း

x x x x x x x

သမညာယ အနတိဓာဝနံ ။ “ ငါသွား၏၊ သူသွား၏၊ ယောက်ျားသွား၏၊ မိန်းမသွား၏ ” စသည်ဖြင့် ပြောဆိုရာ၌ ငါ၊ သူ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမဟူသော အသုံးအနှုန်းသည် လောက ပြောရိုးဆိုရိုး အမည်တည်း၊ “ ငါဟု ဆိုသည်နှင့်တပြိုင်နက် ငါ ဟူသော သတ္တုကလေး၊ ငါဟူသော အသက်ကောင်ကလေးသည် ဝမ်းထဲ၌ ရှိသေးသည် ” ဟု ယူခြင်းသည် လောကအသုံးအနှုန်းကို ကျော်၍ ဒိဋ္ဌိဖြင့် ပြေးသွားခြင်းတည်း။

သုံးသပ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ဥပယုဓမ္မေသု၊ပေ၊ပဝတ္တိတ္ထာတိ ဇေတန-ဖြင့်၊ သမညာယ-ကို၊ ဝါ-ကို၊ အနတိဓာဝနံ-ကို၊ ဒဿတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ မယာ-သည်၊ ဝုစ္စတိ-အပ်၏။)

စ-သည်သာမကသေး၊ သဗ္ဗေသံ- ကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာနံ - ဘုရားဂုဏ်တော်တို့၏၊ အာဒိ-အစသည်၊ ကရုဏာ-ကရုဏာတည်း၊ (ကဿာ-နည်း၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာနံ - တို့၏၊) တန္တိဒါနဘာဝတော - ထို ကရုဏာဟူသော အခြေခံနိဒါန်း ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ (သဗ္ဗဗုဒ္ဓ ဂုဏာနံ-တို့၏၊) ပရိယောသာနံ-အဆုံးကား၊ ပညာ - ပညာတည်း၊ (ကဿာ - ကြောင့်နည်း၊) တတော- ထို သဗ္ဗညုတဉာဏ်ပညာထက်၊ ဥတ္တရိ- အလွန်၊ ကရုဏိယာဘာဝတော - ပြုဘွယ်ကိစ္စ၏ မရှိတော့ခြင်းကြောင့်တည်း၊ စ-ဆက်၊ အာဒိပရိယောသာနံ ဒဿနေန-အစဖြစ်သော ကရုဏာ , အဆုံးဖြစ်သောပညာကို ပြသဖြင့်၊ ဝါ - အစဖြစ်သော ကရုဏာ , အဆုံးဖြစ်သောပညာကို ပြကြောင်းဖြစ်သောကရုဏာ ဝိယသတ္တေသုအစရှိသော ဝါထာစကားရပ်ဖြင့်၊ သဗ္ဗေ - န်သော၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာ - ဘုရား ဂုဏ်တော်တို့သည်၊ ဝါ-တို့ကို၊ ဒဿိတာဝ- ပြအပ်ကုန်ပြီးသည်သာလျှင်၊ ဟောန္တိ-နိ၏၊ [“အာဒိ အန္တိဒါနနည်း မိဂပဒဝလဂ္ဂန နည်းအားဖြင့် အလုံးစုံသော ဂုဏ်တော်တို့ကို ပြပြီးဖြစ်တော့သည်” ဟုလို။]

စ-သည်သာ မကသေး၊ ကရုဏာဂ္ဂဟဏေန-ကရုဏာသဒ္ဓါဖြင့်၊ သီလက္ခန္ဓပုဗ္ဗင်္ဂမော - သီလက္ခန္ဓလျှင် ရှေ့သွားရှိသော၊ သမာဓိက္ခန္ဓော - သမာဓိက္ခန္ဓသည်၊ ဝါ-ကို၊ ဒဿိတော-ပြအပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း)ကဿာ, ဧဝံ - သို့၊ ဝုစ္စတိ - ဆိုအပ်သနည်း၊ ဟိ ယသ္မာ - ကြောင့်၊ သီလံ - သီလသည်၊ ကရုဏာနိဒါနံ-ကရုဏာ ဟူသော အကြောင်းရင်း ရှိ၏၊ (ကဿာ-ကြောင့်၊ ဝိညာယတိ-သိအပ်သနည်း၊)တတော-ထိုကရုဏာကြောင့်၊ ပါဏာတိပါတာဒိ ဝိရတိ ပ္ပဝတ္တိတော - ပါဏာတိပါတ အစရှိသည်တို့မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း သီလ၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ- ၏၊ တတော- ထိုသို့ သီလ၏ ကရုဏာဟူသော

x x x x x x x

မြတ်စွာဘုရားကား အလုံးစုံသော သဘာဝဓမ္မကို သိတော်မူပြီးဖြစ်သောကြောင့် ထိုလောကအသုံးအနှုန်းကိုကျော်လွန်၍ ဒိဋ္ဌိဖြင့် မပြေးသွားဘော့၊ ထိုသို့ မပြေးသွားခြင်းကို “ဥပယုဓမ္မေသု၊ပေ၊ပဝတ္တိတ္ထ” ဟူသောပါဠိဖြင့် ပြသည်-ဟုလို။

မှတ်ချက်။ ။ “သဗ္ဗဓံဗ္ဗ သဘာဝါနဝ ဗောဓေ ဟိ” ဟူသော ဝါကျကို ဒဠိဝါကျဟု ဆိုလျှင် “ အလုံးစုံသော ဥပယုတရားတို့၌ ဖြစ်တော်မူ - သိတော်မူ၏” ဟူသော ရှေ့ဝါကျ၏ပြောင်းပြန်အဖြစ်ဖြင့် ထောက်ခံသောကြောင့် မျတ်ရေက ဒဠိဝါကျဟု ခေါ်ရ၏။ “ဟိ ယသ္မာ” ဟု ပေးလျှင်ကား ဉာဏဟေတုဝါကျတည်း၊ ဤ ဉာဏဟေတုဝါကျကို ထောက်၍ ဥပယုဓမ္မေသုစသော စကားဖြင့် သမညာနတိဓာဝနကို ပြသည် ဟု ဆိုနိုင်သည်- ဟုလို။

အကြောင်းရင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊) တဿာ-ထိုကရုဏာ၏၊ ဈာနတ္တယ သမ္ပယောဂတောစ - အောက်ဖျာန် ၃ ပါး အပေါင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ (ကရုဏာဂ္ဂဟဏေန-ဖြင့်၊ သီလက္ခန္ဓပုဗ္ဗင်္ဂမော-ရှိသော၊ သမာဓိက္ခန္ဓာ ဒဿိတော၊ ဟောတိ-၏၊ ဧဝံ-သို့၊ မယာ-သည်၊ ဝုစ္စတိ-၏၊) ပညာဝစနေန- ပညာ သဒ္ဓါဖြင့်၊ ပညက္ခန္ဓာ - သည်၊ ဝါ- ကို၊ (ဒဿိတော ဟောတိ)၊ စ - ဆက်၊ သီလံ-သည်၊ သဗ္ဗဗုဒ္ဓဂုဏာနံ-အလုံးစုံသော ဘုရားဂုဏ်တော်တို့၏၊ အာဒိ-အစ တည်း၊ သမာဓိ-သည်၊ (သဗ္ဗဗုဒ္ဓဂုဏာနံ)မဇ္ဈိ-အလယ်တည်း၊ ပညာ-သည်၊ (သဗ္ဗဗုဒ္ဓဂုဏာနံ)ပရိယောသာနံ-အဆုံးတည်း၊ ဣတိ ဝေဓိ-ဤသို့လည်း၊ ဝါ- ဤနည်းအားဖြင့်လည်း၊ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနကလျာဏာ - အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး၊ သုံးပါးလုံး ကောင်းကုန်သော၊ သဗ္ဗေ - နှစ်သော၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာ- တို့သည်၊ ဝါ-တို့ကို၊ ဒဿိတာ-ပြအပ်ကုန်ပြီးသည်၊ ဟောန္တိ။

ဧဝံ-ဤသို့လျှင်၊ ဝါ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ (ကရုဏာ ပညာ ၂ ပါးဖြင့် ဘုရားဂုဏ်တော်အားလုံးကို သိမ်းကျုံး၍ ဖွင့်ပြခဲ့သောနည်းအားဖြင့်၊) သင်္ခေပေန - အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်၊ သဗ္ဗဗုဒ္ဓဂုဏေဟိ - အလုံးစုံသော ဘုရားဂုဏ်တော် တို့ဖြင့်၊ ဘဂဝန္တိ-ကို၊ ထောမေတွာ- ချီးမွမ်းပြီး၍၊ [ကရုဏာ ပညာ ဂုဏ်တော် ၂ ပါးဖြင့် ဘုရားဂုဏ်တော် အားလုံးကို သိမ်းကျုံးသောကြောင့် “ သင်္ခေပေန ထောမေတွာ ” ဟု ဆိုသည်။] ယဿာ-အကြင် အဘိဓမ္မဒေသနာတော်၏၊ သံဝဏ္ဏ နံ - ဖွင့်ကြောင်းဖွင့်ရာ အဋ္ဌကထာကို၊ ကတ္ထုကာမော - ပြုခြင်းငှါ လိုလားသည်၊ (ဟောတိ - ၏၊) အညေဟိ - ဘုရားမှ တပါးသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ သာဝကတို့နှင့်၊ အသာဓာရဏာယ-မဆက်ဆံသော၊ တာယ အဘိဓမ္မဒေသနာယ-ထို အဘိဓမ္မ ဒေသနာဖြင့်၊ ထောမေတုံ-ငှါ၊ ဒယာယ တာယာတိအာဒိံ-ဒယာယတာယ အစ ရှိသောစကားကို၊ (သင်္ဂဟကာရော) အာဟ-ပြီ၊ ပန-ဆက်၊ တဿာ ဒေသနာယ- ထို အဘိဓမ္မဒေသနာတော်၏၊ နိဒါနဉ္စ-နိဒါန်းကို၎င်း၊ သမုဠာနဉ္စ- ဖြစ်ကြောင်း

x x x x x x x

ကရုဏာနိဒါနံ၊ ပေ၊ သမ္ပယောဂတော။ ။ ကရုဏာသည် သီလ၏ အကြောင်း ရင်းဖြစ်၏၊ ထိုကရုဏာကြောင့် ပါဏာတိပါတ ဝိရတိစသော သီလများ ဖြစ်ကြရသည်။ ထို့ကြောင့် အကြောင်းကရုဏာကိုယူသဖြင့် အကျိုး သီလက္ခန္ဓကိုလည်း ကာရဏပစာရ အားဖြင့် ပြုပြီးဖြစ်၏၊ ကရုဏာသည်လည်း စတုက္ကနည်းအားဖြင့် အောက်ဖျာန် ၃ ပါး၌ ယှဉ်၏၊ ထိုဖျာန်ကား သမာဓိတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကရုဏာကိုပြုသဖြင့် ယှဉ်ဘက်သမာဓိ က္ခန္ဓကိုလည်း အဝိနာဘာဝ နည်းအားဖြင့် ပြုပြီးဖြစ်တော့သည်-ဟုလို။

မှတ်ချက်။ ။ “ ကရုဏာ နိဒါနဉ္စိသီလံ ” သည် သီလက္ခန္ဓကို ပြခြင်း၏အကြောင်း ဟိတ်တည်း၊ “ တတော၊ ပေ၊ ဝိရတိပွဝတ္တိတော ” ကား သီလ၏ကရုဏာနိဒါနဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းပြတည်း၊ “ တဿာ၊ ပေ၊ သမ္ပယောဂတော ” ကား သမာဓိက္ခန္ဓကို ပြခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်တည်း၊ ဤဝါကျ၏နေပုံသည် စာသွားမချောလှပါ။

ကို၎င်း၊ ဒေသတုံ-ငှါ၊ ဒယာယ တာယာတိအာဒိ-ဒယာယ တာယ အစရှိသော စကားကို၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္တံ - ဆိုအပ်ပြီ။ [ရှေ့အာဒိမာဟ၌ အာဒိဖြင့် “ဒေဝါနံ သမ္ပဝတ္တယိ ” တိုင်အောင် မြှော်၏။ ဤအာဒိဝုတ္တံ၌ အာဒိဖြင့်ကား “ပါဠိဟိရာဝသနမိ ပါရိစ္ဆတ္တကမူလမိ သိလာသနေ” တိုင်ရုံသာ မြှော်သည်။]

စ-ဆက်၊ နိဒါနံ-နိဒါနိန္ဒာသည်၊ အပ္ပန္နရံ-အပ္ပန္နရနိဒါနိန္ဒာ၎င်း၊ ဗာဟိရဇ္ဇ-ဗာဟိရနိဒါနိန္ဒာ၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဒုဝိခံ-၏။ အပ္ပန္နရံ-အတွင်း၌ဖြစ်သောနိဒါနိန္ဒာ ဟူသည်၊ ကရုဏာ-မဟာကရုဏာတော်တည်း။ [ကရုဏာသည် မြတ်စွာဘုရား ၏ ကိုယ်တော်အတွင်း၌ ဖြစ်သောကြောင့် အပ္ပန္နရနိဒါနိန္ဒာ မည်၏။] ဗာဟိရံ- အပြင်ပ၌ဖြစ်သော နိဒါနိန္ဒာဟူသည်၊ ဒေသကာလာဒိ - တရားဟောတော်မူရာ အရပ်၊ တရားဟောတော်မူရာကာလ အစရှိသည်တည်း။ [ထိုအရပ် ထိုကာလ တို့က မြတ်စွာဘုရား၏ အပြင်ပသန္တာန်၌ဖြစ်သောကြောင့် ဗာဟိရနိဒါနိန္ဒာမည်၏။ ထိုကရုဏာ ထိုဒေသကာလ စသည်သည်ပင် အဘိဓမ္မာကို ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် နိဒါနိန္ဒာလည်းမည်၏။] သမုဠာနံ-အဘိဓမ္မဒေသနာ တော်၏ ဖြစ်ကြောင်းဟူသည်၊ ဒေသနာပညာ-ဟောတော်မူကြောင်းပညာတည်း။ [“သမုဠာတိ ဧတေနာတိ သမုဠာနံ” အရ အဘိဓမ္မာတရားတော်၏ဖြစ်ကြောင်း ပညာကို “သမုဠာနံ” ဟု ခေါ်သည်။ မှန်၏။ ထိုပညာမရှိလျှင် အဘိဓမ္မာတရား တော် မဖြစ်ပေါ်နိုင်။]

တတ္ထ - ထို နိဒါနိန္ဒာ ၂ ပါးတို့တွင်၊ အပ္ပန္နရနိဒါနိန္ဒာ - အပ္ပန္နရနိဒါနိန္ဒာကို၊ ဒေသန္တော-ပြတော်မူလိုသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) ဒယာယတာယ၊ ဒပ၊ မာနသော တိ- ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရော) အာဟ - ပြီး၊ တတ္ထ - ထို ဒယာယတာယ အစ ရှိသော ပါဠိ၌၊ ကရုဏာ-ကရုဏာကို၊ ဒယာတိ-ဒယာဟူ၍၊ အဓိပ္ပေတာ-အလို ရှိအပ်၏။ [ဒယာသဒ္ဒါက မေတ္တာ ကရုဏာ ၂ ပါးကို ဟောသောကြောင့်၎င်း၊ နောက်၌ လာလတုံဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ “ဒယာတိ ကရုဏာ အဓိပ္ပေတာ” ဟု ဆိုသည်။] ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ တာယ-ထိုကရုဏာသည်၊ သမုဿာဟိတော- ကောင်းစွာအားထုတ်စေအပ်သည်၊ (ကောင်းစွာ ကိုက်တွန်း အပ်သည်။) (ဟုတွာ-၍၊) အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂံ-အဘိဓမ္မကထာအစဉ်ကို၊ သမ္ပ ဝတ္တယိ- ကောင်းစွာ ဖြစ်စေတော်မူပြီ၊ ဝါ-ဟောတော်မူပြီ၊ ဣတိ-ထိုကြောင့်၊ (ကရုဏာ-ကို၊ ဒယာတိ-၍၊ အဓိပ္ပေတာ-၏။)

တာယာတိ(တ္ထေ)- တာယဟူသော ဤပါဠိ၌၊ အယံ တသဒ္ဒေါ- ဤ တသဒ္ဒါ သည်၊ ပုဗ္ဗေ- ရှေ့ဂါထာစကားရပ်၌၊ ဝုတ္တယ - ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကို၊ ပဋိ နိဒ္ဒေသော-တဖန် ညွှန်ပြကြောင်းသဒ္ဒါသည်၊ ဟောတိ-၏။ [တသဒ္ဒါသည် ညွှန်ပြ ခြင်းအနက်ရှိ၏။ ထိုသို့ ညွှန်ပြရာ၌ ဝုတ္တာပေက္ခ၊ ဝုစ္စမာနာပေက္ခ ဟု ၂ မျိုးရှိ၏။ ဤ၌ ဝုတ္တာပေက္ခ ဟု သိစေလို၍ “ဝုတ္တယ ပဋိနိဒ္ဒေသော” ဟု ဆိုသည်။] စ-ဆက်။

ပုရိမဂါထာယ- ရှေ့ဂါထာ၌၊ ပဓာနဘာဝေန- ပဓာန၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ပညာ-ကို၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ-ညွှန်ပြအပ်ပြီ၊ တဗ္ဗိသေသနဘာဝေန- ထိုပညာ၏ ဥပမာန ရိသေသန၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ကရုဏာ-ကရုဏာကို၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌာ-အပ်ပြီ၊) [ဥပမာနကို “ကရုဏာနှင့် တူသောပညာ”- ဟု ရိသေသနသဘောရှိသောကြောင့် ရိသေသန ဟု ဆိုသည်။] ဟိ- မှန်၊ သာ - ထို ရိသေသနဖြစ်သော ကရုဏာသည်၊ တဿာ- ထိုပညာ၏၊ နိဒဿနဘူတာ - ညွှန်ပြကြောင်း၊ ဥပမာနဖြစ်၍ ဖြစ်သည်၊ ဝါ - ညွှန်ပြကြောင်း၊ ဥပမာနဖြစ်၍ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဟေတုမန္တရိသေသန)၊ အပ္ပဓာနာ- ပြေစာန်းသည်၊ (ဟုတွာ- ၍၊) တံ - ထိုပညာကို၊ ဝိသေသေတွာ- အထူးပြု၍၊ ဝိနိဝတ္တာ- ဆုတ်နစ်ပြီး၊ တဿာ - ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ရိသေသနအပ္ပဓာန၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) တာယာတိ- တာယဟူ၍၊ ပဋိနိဒ္ဒေသံ- တဖန်ညွှန်ပြခြင်းကို၊ နာ ရဟတိ-မထိုက်သည် မဟုတ်ပါလော၊ စ-သည်သာမကသေး၊ ယာပညာ-အကြင် ပညာသည်၊ ပဓာနဘူတာ-ပဓာနဖြစ်၍ဖြစ်၏၊ သာ-ထိုပညာသည်၊ ဒေသနာယ- ဒေသနာတော်၏၊ သမုဋ္ဌာနံ - ဖြစ်ကြောင်းတည်း၊ သမုဿာဟိနိ - တိုက်တွန်း တတ်သော တရားသည်၊ န- မဟုတ်၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တဿာစ- ထို ပညာကို လည်း၊ ပဋိနိဒ္ဒေသော-တဖန် ညွှန်ပြခြင်းသည်၊ နယုတ္တော-မသင့်သည် မဟုတ်ပါ လော၊ ဣတိ- ဤကား စောဒနာတည်း။

တာဝ-ကရုဏာမှ ရှေးဥျားစွာ၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌာယ-ညွှန်ပြအပ်သော၊) ပညာယ-ကို၊ ပဋိနိဒ္ဒေသော-တဖန်ညွှန်ပြခြင်းသည်၊ နယုတ္တော - မသင့်သည် မဟုတ်ပါလော၊ ဣတိ တေ-ဤစကားကို၊ (တယာ - သင် စောဒကသည်၊) သုရတ္တံ-ကောင်းစွာ

x x x x x x x

တာယာတိ၊ ပေ၊ နယုတ္တော။ ။ ဤဝါကျတို့ကား စောဒနာစကားတို့တည်း၊ စောဒနာလိုရင်းကား- တသဒ္ဓါတို့ မည်သည် ရှေ့ဝါကျက ပဓာနအနက်ကို ညွှန်ပြရိုး ဖြစ်၏၊ ဤကား ရှေ့ဝါကျက အပ္ပဓာနဖြစ်သောကရုဏာကို ညွှန်ပြခြင်းကြောင့် သဒ္ဓ ထုံးစံမကျ၊ (သဒ္ဓယုတ္တိမရ၊) ရှေ့ဝါကျက ပဓာနဖြစ်သောပညာကို ညွှန်ပြပြန်လျှင်လည်း တာယ သမုဿာဟိတမာနသောဝယ် သမုဿာဟိတ၏ ကတ္တားမဖြစ်နိုင်၊ တိုက်တွန်း တတ်သော တရားမဟုတ်၍ အတ္တယုတ္တိ မရှိ၊ ဤသို့ မချီနိုင် မချီနိုင်ဘွယ် ရှိသောကြောင့် “တာယာတိ” စသည်ဖြင့် စကားချီ၍ စောဒနာဝါကျကို ထုတ်ပြရလေသည်၊ ထိုဝါကျ တို့တွင် “တာယာတိ၊ ပေ၊ ဟောတိ” ကား စကားစချီသော အခြေခံဝါကျတည်း၊ “ပုရိမ ဂါထာယစ၊ ပေ၊ ဝိနိဝတ္တာ” ကား “တသ္မာ၊ ပေ၊ နာရဟတိ” ၏ အကြောင်းပြ ကာရဏ ဝါကျတည်း၊ “ယာ စ၊ ပေ၊ န သမုဿာဟိနိ” ကား ပညာကို ပဋိနိဒ္ဒေသ မပြုထိုက်ခြင်း ၏ အကြောင်းပြ ဝါကျတည်း၊ “တသ္မာ နာရဟတိ၊ ဣတိ တဿာစ ပဋိနိဒ္ဒေသော န ယုတ္တော” တို့ကား ဖလဝါကျလည်း ဖြစ်သော စောဒနာဝါကျတို့တည်း။

ပညာယ တာဝ၊ ပေ၊ အရဟတိ ။ ။ “ပညာယ တာဝ ” မှစ၍ ဤ အရဟတိ တိုင်အောင် စောဒနာ၏အဖြေကို ပြသော ဝါကျတည်း၊ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်က ဒယာယ တာယံ တာယဖြင့် ပညာကို ပြန်၍ မညွှန်းထိုက်ဟူသော စကားကို “သုရတ္တမေတံ” ဟု

ဆိုအပ်ပါပေပြီ။ ကရုဏာယပန-ကိုကား၊ ပဋိနိဒ္ဒေသော-သည်။ နောနယုတ္တော-
 မသင့် မဟုတ်၊ သင့်သည်သာ၊ (ကဿာ - နည်း၊) ဒယာယတာယာတိ-ဟူကုန်
 သော၊ ဒိန္နံပဒါနံ-တို့၏၊ သမာနာဓိကရဏဘာဝတော-တူသော တည်ရာအနက်
 ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဟိ- ချွ၊ သမာနာဓိကရဏာနံ-နံသော၊ ဒိန္နံ
 ပဒါနံ-တို့၏၊ ရူပက္ခန္ဓာဒီနံဝိယ-ရူပက္ခန္ဓာအစရှိသော ပုဒ်တို့၏ကဲ့သို့၊ ဝိသေသန
 ဝိသေသိတဗ္ဗဘာဝေါ- ဝိသေသန၊ ဝိသေသိတဗ္ဗ၏ အဖြစ်သည်။ ဟောတိ-၏။
 ဟိ-မှန်၊ ရူပသဒ္ဓေါ-ရူပသဒ္ဓါသည်။ အညက္ခန္ဓနိဝတ္တနတ္ထိ-ရူပက္ခန္ဓာမှတစ်ပါးသော
 ဝေဒနက္ခန္ဓာ စသည်တို့ကို နစ်ခြင်း အကျိုးငှါ၊ ဝုစ္စမာနော - ဆိုအပ်သည်။
 (ဟုတ္တာ-၍၊) ဝိသေသနံ-ဝိသေသနသည်။ ဟောတိ(ယထာ) - ကဲ့သို့၎င်း၊ ခန္ဓ
 သဒ္ဓေါ-ခန္ဓသဒ္ဓါသည်လည်း၊ နိဝတ္တေတဗ္ဗပေ၊ ဝစနဘာဝတော-နစ်စေထိုက်
 သော ခန္ဓာလေးပါး၊ ယူထိုက်သော ရူပက္ခန္ဓာတို့နှင့် ဆက်ဆံသော သဒ္ဓါ၏အဖြစ်
 ကြောင့်၊ ဝိသေသိတဗ္ဗော-ဝိသေသိတဗ္ဗသည်။ (ဟောတိယထာ-ကဲ့သို့၎င်း၊) ဝေ-
 ဤအတူ၊ ဣဓာပိ- ဤဂါထာ၌လည်း၊ ဧကဝိဘတ္တိ ယုတ္တာနံ - တခုတည်းသော
 တတိယာဧကဝုဗ် နာဝိဘတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်သော၊ ဒယာယတာယာတိ-ဒယာယ၊
 တာယဟူကုန်သော၊ ဒိန္နံပဒါနံ- တို့၏၊ သမာနာဓိကရဏဘာဝတော - ကြောင့်၊
 ဝိသေသန ဝိသေသိတဗ္ဗဘာဝေါ- သည်။ ဟောတိ- ၏။

တတ္ထ-ထိုဒယာယတာယဟူသောသဒ္ဓါတို့တွင်၊ ဒယာ-ဒယာသဒ္ဓါသည်၊ ဝါ-
 ဒယာ၏ အနက်ဖြစ်သော မဟာကရုဏာတော်သည်။ သမုဿာဟိနီ-တိုက်တွန်း
 ခြင်း ရှိ၏။ (တိုက်တွန်းတတ်၏။) ဣတိ - ကြောင့်၊ ပဓာနာ- ပဓာနဖြစ်၏။ စ-
 သည်သာ မကသေး၊ ဣဒံ- ဤဒယာသဒ္ဓါသည်။ နိဝတ္တေတဗ္ဗဝဟေတဗ္ဗ သာဓာ
 ရဏဝစနံ - နစ်စေထိုက်သော သာမညကရုဏာ၊ ယူထိုက်သော မဟာကရုဏာ
 တော်နှင့် ဆက်ဆံသောအနက်ကို ဟောသောသဒ္ဓါတည်း။ တဿာ - ထို ကြောင့်၊
 (ဒယာ၏ ပဓာနအဖြစ်၊ ဆက်ဆံသော သာမည၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဒယာယာတိ
 တေ-ဟူသော ဤသဒ္ဓါသည်။ ဝိသေသိတဗ္ဗဝစနံ- အထူးပြုထိုက်သော ဝိသေသု
 သဒ္ဓါတည်း။

x x x x x x x

လက်ခံပြီးလျှင် ကရုဏာကို ပြန်၍ မညွှန်းထိုက်ဟူသောစကားကိုကား “နောနယုတ္တော”
 ဟု ပယ်လှန်သည်။ ထိုသို့ ပယ်လှန်ပြီးလျှင် ကရုဏာကို ပြန်၍ ညွှန်းထိုက်ကြောင်းကို
 ပြရာ၌ ဒယာယနှင့် တာယပုဒ်တို့၏ သမာနာဓိကရဏ ဖြစ်ခြင်းကို၎င်း၊ သမာနာ ဓိကရဏ
 ပုဒ်မှန်လျှင် ရူပက္ခန္ဓာ၌ ရူပနှင့်ခန္ဓာကဲ့သို့ ဝိသေသနဝိသေသုအဖြစ်ကို၎င်း၊ ထိုဝိသေသန
 ဝိသေသု ၂ မျိုးတွင် ပဓာနပုဒ်ကသာ ဝိသေသုဖြစ်ထိုက်၍ အပဓာနပုဒ်က ဝိသေသန
 ဖြစ်ထိုက်ကြောင်းကို၎င်း အကြောင်းပြပြီး၍ တာယသည် ဝိသေသန၊ ဒယာယသည်
 ဝိသေသုဖြစ်ရကား တာယ၌ တ သဒ္ဓါဖြင့် ရှေ့ဂါထာ၌ အပွဇာနဖြစ်သော ကရုဏာကိုပင်
 ပြန်၍ ညွှန်းပြထိုက်သည်ဟု ဖြေဆိုသည်။

စ- ဆက်ဥးအံ၊ တဿ - ထို ဒယာသဒ္ဓါ၏၊ တာယာတိ ဣဒံစနံ- တာယ ဟူသော ဤသဒ္ဓါသည်၊ ယထာ - အကြင် တုလျာဓိကရဏ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိသေသနံ- ဝိသေသနသည်၊ ဟောတိ - ၏၊ တထာ-ထို တုလျာဓိကရဏ အဖြစ် ကြောင့်၊ တဿ-ထို တာယသဒ္ဓါ၏၊ ပဋိနိဒ္ဒေသ ဘာဝေါ- ပဋိနိဒ္ဒေသ၏ အဖြစ် ကို၊ ယောဇေတဗ္ဗော-ယှဉ်စေထိုက်၏၊ ဝါ-သုံးစွဲထိုက်၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ (တနည်း) ဟိ ယဿ - အကြံကြောင့်၊ ပညာပဋိနိဒ္ဒေသဘာဝေ - ပညာ၏ ပဋိနိဒ္ဒေသ၏ အဖြစ်၌၊ တ သဒ္ဓေါ-တ သဒ္ဓါသည်၊ ဒယာဝိသေသနံ- ဒယာသဒ္ဓါ၏ ဝိသေသန သည်၊ နဟောတိ - မဖြစ်နိုင်၊ ကရုဏာ ပဋိနိဒ္ဒေသဘာဝေ - ကရုဏာ၏ ပဋိ နိဒ္ဒေသ၏ အဖြစ်၌သာလျှင်၊ (တ သဒ္ဓေါ - သည်၊ ဒယာ ဝိသေသနံ - သည်၊ ဟောတိ-၏၊) [ဘာဝေဝဟု ဝေနှင့် ရှိရမည်၊] ဣတိ - ထို့ ကြောင့်၊ (တဿ-ထို တာယသဒ္ဓါ၏၊ ပဋိနိဒ္ဒေသဘာဝေါ၊ ယောဇေတဗ္ဗော၊) စ- သည်သာမကသေး၊ ပဓာနံ- ပဓာနဖြစ်သော၊ ပညံ-ကို၊ ဝဇ္ဇေတွာ - ကြည့်၍၊ ဒယာယာတိ ဧတေန- ဒယာယဟူသော ဤသဒ္ဓါနှင့်၊ သမ္ပဗ္ဗမာနော-စပ်အပ်သော၊ တာယာတိ ဣတ္ထ- ဤပါ၌၌၊ အယံ တသဒ္ဓေါ-ဤ တသဒ္ဓါသည်၊ အပ္ပဓာနာယ-အပ္ပဓာနဖြစ်သော၊ ကရုဏာယ-ကရုဏာ၏၊ ပဋိနိဒ္ဒေသော- တဖန် ညွှန်ပြကြောင်းသဒ္ဓါသည်၊ ဘဝိ တံ-ဖြစ်ခြင်းငှါ၊ အရဟတိ-ထိုက်၏။

အယံ - ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ ဣတ္ထ - ဤ ဒယာယတာယဟူသော ပါ၌၌၊ အတ္ထော-အနက်တည်း၊ ယာယ ဒယာယ- အကြင် ကရုဏာသည်၊ သမုဿာဟိ တော-တိုက်တွန်းတော်မူအပ်ပြီ၊ သာ - ထို ကရုဏာသည်၊ ယာကာစိ - အမှတ် မထား တပါးပါးသောကရုဏာသည်၊ န-မဟုတ်၊ ပန-အဟုတ်ကား၊ သဗ္ဗညုတ

x x x + x x x x

တဿ စ | ပေ | ယောဇေတဗ္ဗော။ ။ “တာယ ဒယာယ” ၌ တာယသည် ရှေ့ ဂါထာ၌လာသော ကရုဏာကို ပြန်၍ညွှန်ပြသော ပဋိနိဒ္ဒေသသဒ္ဓါဖြစ်လျှင် ဒယာယ သဒ္ဓါသည် (အနက်မရှိဘဲ) အပိုဖြစ်နေသည်မဟုတ်လော၊ ထို ဒယာယသဒ္ဓါကို အဘယ် အဖြစ်ဖြင့် သုံးစွဲရမည်နည်း - ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “တဿ စ” စသည်မိန့်၊ ဒယာယသဒ္ဓါကိုလည်း ပဋိနိဒ္ဒေသအဖြစ်ဖြင့် သုံးစွဲပါ-ဟုလို၊ “အဘယ်ကြောင့် ပဋိ နိဒ္ဒေသအဖြစ်ကို သုံးစွဲနိုင်သနည်း” ဟု ထပ်၍ မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ယထာ ပေ၊ တထာ” ဟု မိန့်သည်၊ တာယသဒ္ဓါနှင့် တုလျာဓိကရဏသဒ္ဓါ ဖြစ်သောကြောင့် တာယသည် ပဋိနိဒ္ဒေသဖြစ်သကဲ့သို့ပင် ဒယာယကိုလည်း ထိုတာယ၏ ပဋိနိဒ္ဒေသအဖြစ် ဖြင့် သုံးစွဲရသည်-ဟုလို၊ [“ယထာတိ-ယေန တုလျာဓိကရဏဘာဝေန၊ တဿာတိ တာယသဒ္ဓဿ”-မဓ၊ စာအုပ်တို့၌ “တဿာတိ တဿသဒ္ဓဿ”ဟု တွေ့ရ၏။]

မှတ်ချက်။ ။ “ဒယာ သမုဿာဟိနီတိ ပဓာနာ” တုန်းက တာယကိုထောက်၍ ဒယာကို ပဓာန ဟု ဆိုခဲ့၏၊ ဤ “အပ္ပဓာနာယ ကရုဏာယ” ၌ကား ရှေ့ဂါထာ၌ လာသော ပညာကိုထောက်၍ ကရုဏာကို အပ္ပဓာန ဟု ဆိုသည်၊ ဤသို့ သူ့နေရာနှင့်သူ လျော်အောင် ပဓာနဟု၎င်း အပ္ပဓာနဟု၎င်း ကရုဏာကို သုံးစွဲထားသည် ဟု မှတ်ပါ။

ညာဏဿ- သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏။ [ဂါထာဝယ် “ ပညာယဿ ”၌ ပညာ အရကို “ သဗ္ဗညုတဉာဏဿ ” ဟု ဖွင့်သည်။] နိဒဿနဘူတာ- ညွှန်ပြကြောင်း ဥပမာန ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ မဟာကရုဏာ- မဟာကရုဏာတော်တည်း၊ တာယ- ထို မဟာကရုဏာတော်သည်၊ သမုဿာဟိတော- တိုက်တွန်းတော်မူအပ်သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) (ဣတိ အယံ- ဤဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဣတ္ထ-ဒယာယ တာယဟူသော ဤပါဌ၌၊ အတ္ထော-တည်း။)

ပန-ပရိဟာရပက္ခမှတစ်ပါး စောဒကပက္ခကို ဆိုဥျားအံ့၊ ကထံ- ကြောင့်၊ ကရုဏာ- ကရုဏာကို၊ ဒယာတိ - ဒယာဟူ၍၊ ဉာတဗ္ဗာ - သိထိုက်သနည်း၊ ဒယာ ပန္နောတိတေဿ-ဒယာပန္နောဟူသော ဤ ပါဠိတော်ပါဌ၏၊ အဋ္ဌကထာယံ-၌၊ [သီလက္ခန္ဓာ ပြုဟူဇာလသုတ် အဋ္ဌကထာ၌၊] မေတ္တာစိတ္တတံ အာပန္နောတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံနန-ဖွင့်ဆို အပ်သည်မဟုတ်ပါလော၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မေတ္တာစိတ္တတံ အာပန္နောဟု ဖွင့်ဆိုအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ဒယာ-ဒယာဟူသည်၊ မေတ္တာ-မေတ္တာတည်း၊ ဣတိ- ဤအနက်သည်၊ ယုဇ္ဇေယျ- သင့်ရာသည် မဟုတ်ပါလော၊ (ဒယာ-သည်၊) ကရုဏာ-ကရုဏာတည်း၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ နယုဇ္ဇေယျ- မသင့်ရာသည်မဟုတ်ပါလော၊ (ဣတိ-ဤကား စောဒနာတည်း၊) ယဒိဇံ-ယင်းသို့ ဖြစ်လျှင်၊ အဒယာပန္နောတိ တေဿ-ဟူသော ဤ ပါဠိတော်ပါဌ၏၊ အဋ္ဌကထာ ယံ-၌၊ နိက္ခရဏတံ အာပန္နောတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ- ငြိ၊ ဣတိ- ထို့ ကြောင့်၊ ဒယာ- သည်၊ မေတ္တာ-တည်း၊ ဣတိစ - ဤအနက်သည်လည်း၊ န ယုဇ္ဇေယျ - မသင့်ရာ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဒယာသဒ္ဓေါ- ဒယာသဒ္ဓါသည်၊ ယတ္ထ ယတ္ထ-အကြင် အကြင် ပါဠိရပ်၌၊ ပဝတ္တတိ- ဖြစ်၏၊ တတ္ထတတ္ထ- ထိုထို ပါဠိရပ်၌၊ အဓိပ္ပာယ်ဝသေန- ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်အလို၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ယောဇေတဗ္ဗာ-ယှဉ်စေထိုက်၏၊ [မရဒီကာ၌ ကား “ယတ္ထ ယတ္တာတိ ယသ္မိံ ယသ္မိံ အတ္ထတိ အတ္ထော” ဟု ဖွင့်၍ ယခုပေးအပ် သော အနက်ကို ကေစိဟု ဆိုထား၏။] ဟိ-နှင့်၊ (တနည်း) ဟိယသ္မာ-ကြောင့်၊ ဒယာသဒ္ဓေါ- သည်၊ အနုရက္ခဏတ္ထံ - စောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော ဓာတ်နက်ကို၊

x x x x x x x x

ယဒိ ဇံ၊ ပေ၊ အဝိ ရောဇော ဟောတိ။ ။ “မေတ္တာစိတ္တတံ အာပန္နော” ဟူသော အဋ္ဌကထာစကားဖြင့် ဒယာသဒ္ဓါ၏ ကရုဏာဟူသော အနက် မဖြစ်သင့်ကြောင်းကို စောဒနာသော စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏စကားကို အခြားအဋ္ဌကထာစကားတရပ်ဖြင့် ပယ်ချ လိုသောကြောင့် “ယဒိဇံ” အစရှိသောစကားကို ပရိဟာရိဆရာ ဖိန့်သည်၊ ဆိုလိုရင်း ကား- “ဤကဲ့သို့ အဋ္ဌကထာစကားတရပ်ကိုကြည့်၍ ကရုဏာအနက် မဟောနိုင်” ဟု ဆိုလျှင် အခြားအဋ္ဌကထာ စကားတရပ်ကိုကြည့်ပြန်လျှင် ဒယာသဒ္ဓါက မေတ္တာအနက် ကိုလည်း မဟောနိုင်ရာရောက်လိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် “အတ္ထပ္ပကရဏာ လိင်္ဂါ၊ ဩစိဘျာ ကာလဒေသတော ” စသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ သဒ္ဓါ၏ ဟောနိုင်သမျှ အနက်ကို မယူဘဲ ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်၏အလိုအတိုင်း ဤနေရာနှင့်သင့်လျော်သော အနက်ကို ယူရသည်။

အန္တောနိတံ-အတွင်း၌ ဆောင်အပ်သည်ကို၊ (အတွင်းဝင်သည်ကို၊) ကတွာ-
 ရှိ၊ ပဝတ္တမာနော - ဖြစ်လသော်၊ မေတ္တာယစ - မေတ္တာဟူသော အနက်၌၎င်း၊
 ကရုဏာယစ-ကရုဏာဟူသော အနက်၌၎င်း၊ ပဝတ္တတိ- နိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊
 နော နယုဇ္ဇတိ- မသင့်သည်မဟုတ်၊ သင့်သည်သာ၊ ဟိ-လဒ္ဓဂုဏ်ကို ဆိုဥျးအံ့၊
 ဧဝံ- ဤသို့ ယူလသော်၊ အဋ္ဌကထာနံ - အဋ္ဌကထာ ၂ ရပ်တို့၏၊ အဝိးရာဇော-
 မဆန့်ကျင်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

စ-ဆက်၊ အစ္စန္ဒမေဝ ဟိ၊ပေ၊ဝိဟာသီတိ ဧဝမာဒီသု- အစ္စန္ဒမေဝ ဟိ၊ပေ၊
 ဝိဟာသီ ဤသို့ အစရှိသော အဋ္ဌကထာပါဠိတို့၌၊ ကရုဏာ- ကို၊ ဒေသနာယ-
 ဒေသနာ၏၊ နိဒါနဘာဝေန-အဗ္ဘန္တရနိဒါန်း၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝုတ္တာ- ဆိုအပ်ပြီး၊
 မေတ္တာ-ကို၊ (ဒေသနာယ, နိဒါနဘာဝေန-ဖြင့်၊) န ဝုတ္တာ-မဆိုအပ်၊ [ဟိ-မှန်၊
 အစ္စန္ဒမေဝ - အဆက်မပြတ်သလျှင်၊ တံသမယံ - ထို တရားဟောတော်မူရာ
 အခါ၌၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ကရုဏာ ဝိဟာရေန-ကရုဏာဖြင့် နေကြောင်းဖြစ်သော
 ပရဟိတပဋိပတ်ဖြင့်၊ ဝိဟာသိ-နေတော်မူပြီး၊] တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဣဓ-ဤဒယာယ
 တာယဟူသော ပါဠိ၌၊ ကရုဏာဝ - ကိုသာ၊ ဒယာဝစနေန - ဒယာသဒ္ဓါဖြင့်၊
 ဝဟိတာ-ယူအပ်ပြီး၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-၏၊ ဟိ-မှန်၊ သာ-ထို ကရုဏာသည်၊
 သမုဿာဟိနိ - တိုက်တွန်းခြင်းရှိ၏၊ မေတ္တာ - သည်၊ န (သမုဿာဟိနိ) -
 တိုက်တွန်းခြင်းမရှိ၊ မေတ္တာပန-သည်ကား၊ ပညာဂတိကာ-ပညာ၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့်
 တူသောဖြစ်ခြင်းရှိသည်၊ (ပညာနှင့် အလားတူသည်၊ ဟုတွာ၊) ပဝတ္တိနိ- အဘိ
 ဓမ္မဒေသနာကို ဖြစ်စေတတ်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

သတ္တေသုတိ- ဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ- ဤစကားကို၊ ကသ္မာ-ကြောင့်၊ ဝုတ္တံ-
 ဆိုအပ်သနည်း၊ တာယာတိ ဧတေန ဝစနေန - တာယဟူသော ဤသဒ္ဓါဖြင့်၊
 သတ္တဝိသယာ-သတွာဟူသော ဝိသယာဓာရ ရှိသော၊ ဝါ-သတွာဟူသော အာရုံ
 ရှိသော၊ ကရုဏာ-ကရုဏာကို၊ ဝဟိတာနန-ယူအပ်ပြီး မဟုတ်ပါလော၊ ဣတိ-

x x + x + x x x

ဤသို့ယူမှသာ အဋ္ဌကထာ ၂ ရပ် မဆန့်ကျင်ခြင်း ဟူသော အကျိုးရှိသည် - ဟူလို၊
 မှန်၏။- ဒယာသဒ္ဓါသည် “ ဒယတိ အနုရက္ခတီတိ ဒယာ ” ဟု အနုရက္ခဏ အနက်ကို
 အတွင်းပြု၍ ဝိဂြိုဟ်ပြုလျှင် သတွာတို့ကို ဘောင်ရှောင်တတ်ခြင်း တူသော မေတ္တာအနက်
 ကိုလည်း ဟောနိုင်၏၊ ကရုဏာအနက်ကိုလည်း ဟောနိုင်၏၊ ဤနေရာ၌ကား ကရုဏာ
 ဟူသောအနက်နှင့် သင့်လျော်သည်။

ပညာဂတိကာ ပဝတ္တိနိ။ ။“တဿာ ပညာယ တေဇသာ၊ အဘိဓမ္မကထာဂ္ဂေ
 ဒေဝါနံ သမ္ပဝတ္တယီ” ။ ပညာသည် အဘိဓမ္မကထာအစဉ်ကို ဖြစ်စေသကဲ့သို့ မေတ္တာ
 ကလည်း အဘိဓမ္မကထာအစဉ်ကို ဖြစ်စေသည်-ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် “ ပညာဂတိကာ
 ပဝတ္တိနိ” ဟု ရှိရမည်၊ ပညာယ+ဂတိဝိယ+ဂတိ ယဿာတိ ပညာဂတိကာ- ပညာ
 ၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိသော မေတ္တာ၊ ဒေသနံ ပဝတ္တေတိ ပဝတ္တိနိ။—မရ။

ဤကား စောဒနာတည်း၊ (တာယာတိ တေေန ဝစနေန- ဖြင့်၊ သတ္တဝိသယာ-
 သော၊ ဝါ-သော၊ ကရုဏာ - ကို၊) နော န ဂဟိတာ - မယူအပ်သည်မဟုတ်၊
 ယူအပ်ပြီးသည်သာ၊ ပန - ထိုသို့ပင် ယူအပ်ပြီးပါသော်လည်း၊ ပုရိမဂါထာယ-
 ရှေ့ဂါထာ၌၊ သတ္တေသု ကရုဏာ ယထာရုစိ ပဝတ္တိတ္တာတိ - သတ္တေသု၊ ပေ၊
 ပဝတ္တိတ္တဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ သပ္ပဒေသသတ္တဝိသယာ - ညွှန်ပြအပ်သော အစိတ်
 အပိုင်းနှင့် တကွဖြစ်သော သတ္တောဟူသော ဝိသယာဓာရ ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊
 ဝါ- အကြွင်းရှိသော သတ္တောဟူသော အာရုံရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ နိပ္ပဒေသ
 သတ္တဝိသယာစ-ညွှန်ပြအပ်သော အစိတ်အပိုင်းမရှိသော သတ္တောဟူသောဝိသယာ
 ဓာရ ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ-အကြွင်းမရှိသော သတ္တောဟူသော အာရုံရှိသည်
 လည်းဖြစ်သော၊ သဗ္ဗာ-အလုံးစုံသောကရုဏာကို၊ ဝုတ္တာ-ဆိုအပ်ပြီ၊ ဣဇေန-
 ဤဂါထာ၌ကား၊ နိပ္ပဒေသ သတ္တဝိသယံ-သော၊ တံ-ထိုကရုဏာကို၊ ဂဟေတုံ-
 ယူခြင်းငှါ၊ သတ္တေသုတိ - သတ္တေသုဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ နိပ္ပဒေသ သတ္တဝိသယ
 ဘူတာ-နိပ္ပဒေသ သတ္တောဟူသောအာရုံ ရှိသည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ (ကရုဏာ-ကို၊)
 ဒဿိတာ - ပြအပ်ပြီ၊ တေန - ထိုသို့ ပြခြင်းကြောင့်၊ (ဒဿိတောဝ ဟောတိ၌
 လှမ်းစပ်၊) သဗ္ဗသတ္တ ဝိသယာယ- အလုံးစုံသော သတ္တောဟူသော အာရုံရှိသော၊
 ကရုဏာယ-မဟာကရုဏာတော်သည်၊ သမုဿာဟိတော-တိုက်တွန်းအပ်သည်၊
 (ဟုတွာ၊)အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂံ-အဘိဓမ္မာကထာအစဉ်ကို၊ ဒေဝါနံ-နတ်၊ မြဟ္မာ
 တို့အား၊ သမ္ပဝတ္တယိ- ကောင်းစွာ ဖြစ်စေတော်မူပြီ၊ ဝါ-ဟောတော်မူပြီ၊ ဒေဝ
 ဝိသယာယ ဝေ-နတ် မြဟ္မာဟူသောအာရုံ ရှိသည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ (ကရုဏာ
 ယ-သည်၊ သမုဿာဟိတော- အပ်သည်၊ ဟုတွာ-၍၊ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂံ- ကို၊
 ဒေဝါနံ- တို့အား၊) န သမ္ပဝတ္တယိ- ကောင်းစွာ ဖြစ်စေတော်မူသည် မဟုတ်၊
 ဝါ-ဟောတော်မူသည်မဟုတ်၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ သဗ္ဗသတ္တဟိတတ္ထံ-အလုံးစုံသော
 ဝေနေယျတို့၏ စီးပွားအလိုငှါ၊ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂံ-ကို၊ ဒေဝါနံ-နတ်မြဟ္မာတို့

x x x x x x x x x

သတ္တေသု။ ။“ရှေ့ဂါထာ၌ “သတ္တေသု”ပုဒ် ပါပြီးဖြစ်၍ ဤဂါထာ၌ “ဒယာယ
 တာယ သတ္တေသု”ဟု ဒယာယ၏ ဝိသယာဓာရ(အာရုံ) ဖြစ်သော သတ္တေသုကိုထပ်၍
 မဆိုထိုက် ဟု စောဒနာသည်၊ ဖြေလိုရင်းကား— ရှေ့ဂါထာ၌ “ ကရုဏာ ယထာရုစိ
 ပဝတ္တိတ္တ-ကရုဏာတော်သည် အလိုရှိတိုင်းဖြစ်နိုင်၏”ဟု ဆိုသောကြောင့် တခါတရံ၌
 ကရုဏာတော်သည် အချို့သော သတ္တောအပေါ်၌သာ ဖြစ်၍ သပ္ပဒေသ သတ္တဝိသယ
 ကရုဏာဖြစ်၏၊ တရံဘခါ၌ကား သတ္တောအားလုံးအပေါ်၌ဖြစ်သောကြောင့် နိပ္ပဒေသ
 သတ္တဝိသယကရုဏာ ဖြစ်သည်-ဟု ပြ၏၊ ဤ ဒယာယ တာယ သတ္တေသု၌ တရားဟော
 ဘို့ရန် ဒယာဖြစ်ပုံကား အကြွင်းမရှိသော သတ္တောတို့အပေါ်၌ ဖြစ်သည် ဟု ပြ၏၊ ဤသို့
 လျှင် ရှေ့ဂါထာ၌ သတ္တေသု အရ သပ္ပဒေသ သတ္တဝိသယ , နိပ္ပဒေသ သတ္တဝိသယ
 ဖြစ်သော ကရုဏာ ၂ မျိုးကို ဆိုအပ်ခဲ့သောကြောင့် ဤဂါထာ၌ နိပ္ပဒေသ သတ္တဝိသယ
 ဖြစ်သော ကရုဏာတမျိုးကိုသာယူခြင်းငှါ“သတ္တေသု”ဟု တဖန်ထပ်၍ ဆိုရပြန်သည်။

အား၊ သမ္မာတ္တယိ - ပြီ၊ ဝါ - ပြီ၊ ဒေဝါနံယေဝ - နတ် မြဟ္မာတို့၏သာလျှင်၊ အတ္ထာယ-အကျိုးငှါ၊ အဘိဓမ္မာကထာမဂ္ဂံ-ကို၊ ဒေဝါနံ-တို့အား၊ န သမ္မာတ္တယိ-ကောင်းစွာ ဖြစ်စေတော်မူသည်မဟုတ်၊ ဝါ - ဟောတော်မူသည်မဟုတ်၊ ဣတိ အယံ အတ္ထော-သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဒဿိတောဝ-ပြုအပ်ပြီးသည်သာ၊ ဟောတိ-၏။

အထဝါ - ထို့ပြင် တနည်းကား၊ သတ္တေသုတိဋ္ဌဒံ - သတ္တေသုဟူသော ဤ သဒ္ဒါသည်၊ ဒယာယ-ကရုဏာ၏၊ အာလမ္ပနနိဒဿနံ-အာရုံကိုညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါသည်၊ န - မဟုတ်၊ ပန- အဟုတ်ကား၊ (အန္တယကား၊) သမုဿာဟန ဝိသယော - သမုဿာဟနကြိယာ၏ ဝိသယာဓာရကို၊ ဒေတန- ဤ သတ္တေသု ဟူသောသဒ္ဒါဖြင့်၊ ဒဿိတော - ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ [ကရုဏာသည် သတ္တာတို့ အပေါ်၌ တိုက်တွန်းအပ်သည်-ဟုလို] ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိ ယသ္မာ-အကြွင့် ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မာကထာမဂ္ဂပ္ပဝတ္တနတ္ထံ- အဘိဓမ္မာကထာအစဉ်ကို ဖြစ်စေခြင်း အကျိုးငှါ၊ ဘဂဝါ-ကို၊ ကရုဏာယ-မဟာကရုဏာတော်သည်၊ ဒေဝေသုယေဝ- တရားနာမည့် နတ်မြဟ္မာတို့ အပေါ်၌သာ၊ သမုဿာဟိတော- တိုက်တွန်းအပ် သည်၊ န-မဟုတ်သေး၊ ပန- အဟုတ်ကား၊ (အန္တယကား၊) သဗ္ဗဗောဓနယျေ သု - သစ္စာ ၄ ပါးကို သိစေခြင်းကို ထိုက်သူအားလုံးဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တေသု- တို့၌၊ သမုဿာဟိတော - တိုက်တွန်းတော်မူအပ်ပြီ။ [ဗောဓနံ အရဟန္တိတိ ဗောဓနယျာ၊ သဗ္ဗေ + ဗောဓနယျာ သဗ္ဗဗောဓနယျာ။]

ကဿာ-အဘယံကြောင့် သိနိုင်သနည်း၊ သဗ္ဗေသံ-အလုံးစုံသော ဗောဓနယျ သတ္တာတို့၏၊ အတ္ထာယ - အကျိုးငှါ၊ ပဝတ္တတ္တာ - အဘိဓမ္မာကထာ အစဉ်၏ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိညာယတိ - သိနိုင်၏၊ တဿာ- ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သဗ္ဗဗောဓနယျ သတ္တာတို့၏အပေါ်၌ တိုက်တွန်းအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) သတ္တေသု သမုဿာဟိတမာနသောတိ (ဧတ္ထ) - သတ္တေသု သမုဿာဟိတမာန သော ဟူသောဤပါဌ်၌၊ ဝိသယဘူတသု-သမုဿာဟနကြိယာ၏ ဝိသယာဓာရ ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တေသု-တို့၌၊ ဝါ-တနည်း၊ နိမိတ္တဘူတသု-နိမိတ်ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ (သတ္တေသု - သတ္တာတို့ကြောင့်၊) သမုဿာဟိတမာနသော- ကောင်းစွာ အားထုတ်စေ အပ်သော စိတ်တော်ရှိ သည်၊ ဥယျာဇိတစိတ္တာ-တိုက် တွန်းအပ်သော စိတ်တော်ရှိသည်၊ (ဟုတွေး) ဣတိအတ္ထော-ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၏။

x x x + x x x +

အချုပ်မှာ— “ရှေ့ဂါထာ၏ သတ္တေသု၌ သပ္ပဒေသသတ္တဝိသယ-နိပ္ပဒေသသတ္တ ဝိသယ ကရုဏာ ၊ မျိုးလုံးနှင့်ဆိုင်၍ ဤဂါထာ၏ သတ္တေသု၌ နိပ္ပဒေသသတ္တဝိသယ တမျိုးနှင့်သာဆိုင်သည်” ဟုလို၊ ထိုသို့ နိပ္ပဒေသသတ္တဝိသယ တမျိုးနှင့်သာဆိုင်ကြောင်း ကို သိစေလို၍ “သတ္တေသု” ဟု ထပ်၍ ဆိုရပေသည်။ သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ “ သိဒ္ဓေ သတိဝိ အရေန္တာ နိယမာယဝါ ဟောတိ , အတ္တန္တရိညာပနာယဝါ ” ဟု လာသော ပရိ ဘာသာဝယ် အတ္တန္တရိညာပနအကျိုးငှါ ထပ်၍ဆိုရသည်-ဟု မှတ်ပါ။

ဝေ- ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ အတ္တန္တရနိဒါနံ - အတ္တန္တရနိဒါနိန်းကို၊ (ကရုဏာဟူသော အတ္တန္တရနိဒါနိန်းကို) ဒဿေတွာ- ပြတော်မူပြီး၍၊ ဗာဟိရနိဒါနံ-ဗာဟိရနိဒါနိန်းကို၊ (ကာလ၊ ဒေသ၊ ပရိသတ်ဟူသော ဗာဟိရနိဒါနိန်းကို) ဒဿေန္တော-ပြတော်မူလိုသည်။ (ဟုတွာ)၊ ပါဠိဟိရာ ဝသာနမ္ပိတိ အာဒိ-ပါဠိဟိရာဝသာနမ္ပိ အစရှိသောစကားကို၊ (သင်္ဂဟကာရော) အာဟ- ပြီ၊ တတ္ထ-ထိုပါဠိဟိရာဝသာနမ္ပိ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ ယသ္မိံ ကာလေ-အကြင်အခါ၌၊ ဘဂဝတာ- သည်၊ အဘိဓမ္မကထာမဒ္ဂေါ- အဘိဓမ္မကထာ အစဉ်ကို၊ ပဝတ္တိတော- ဖြစ်စေတော်မူအပ်ပြီ၊ တံ - ထိုအခါကို၊ ဒဿေတံ - ၄၊ ပါဠိဟိရာဝသာနမ္ပိ ဝသန္တောတိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ။

ပါဠိဟိရာဝသာနမ္ပိ၊ ပေ၊ ကိဒသာလယေတိ-ဟူ၍၊ ဝစနတော-ဆိုခြင်းကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ-၌ လှမ်းစပ်)၊ ယဿာ-အကြင်တန်ခိုးပြာဋိဟာကို ပြတော်မူခြင်း၏၊ အဝသာနမ္ပိ-အဆုံး၌၊ တိဒသာလယေ-တာဝတိံ သာ နတ်ပြည်၌၊ ဝသိ-သီတင်းသုံးတော်မူပြီ၊ ကဏ္ဍမ္ပမူလေ- ကဏ္ဍမ္ပမည်သော သရက်ပင်၏ အနီးအောက်၌၊ [ကဏ္ဍမည်သော ဥယျာဉ်စောင့်သည် စိုက်ပျိုးအပ်သောကြောင့် ထိုသရက်ပင်ကို ကဏ္ဍမ္ပ ဟု ခေါ်၏။] ကတံ-သော၊ တံယမကပါဠိဟာရိယံ-ထို ခေါင်း အစုံအစုံကို ဖြစ်စေနိုင်သော တန်ခိုးပြာဋိဟာကို၊ ဣမ-ဤဂါထာ၌၊ ပါဠိဟိရန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ပြီ၊ ဗောဓိမူလာဒိသု-ဗောဓိပင်၏ အနီးအောက် အစရှိသော အရပ်တို့၌၊ ကတံ-ပြုအပ်သော၊ ပါဠိဟာရိယံ-ကို၊ (ပါဠိဟိရန္တိ -ဟူ၍၊) န (ဝုတ္တံ)-ဆိုအပ်သည် မဟုတ်၊ [ဗောဓိမူလာဒိ၌ အာဒိဖြင့် ကပိလဝတ်ပြည် ပဌမရောက်ရာ အကြိမ်၌ ဆွေတော်မျိုးတော်တို့အလည်ဝယ် ပြုအပ်သော ယမကပါဠိဟာရိယနှင့် အခြား ပါဠိဟာရိယ သာမညတို့ကို ယူ။] အာဒေသနာ နုသာသနိယောပိ-အာဒေသနာ ပါဠိဟာရိယ၊ အနုသာသနိ ပါဠိဟာရိယတို့ကိုလည်း၊ (ပါဠိဟာရိယန္တိ-ဟူ၍၊) န(ဝုတ္တံ)- ဆိုအပ်သည်မဟုတ်၊ ဣတိ- သို့၊ ဝိညာယတိ- သိအပ်၏၊ စ- ဆက်၊ ပါကဋ္ဌတ္တာ-ကဏ္ဍမ္ပသရက်ပင်၏ အနီးအောက်၌ပြုအပ်သော တန်ခိုးပြာဋိဟာ၏ ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တဒေဝ- ထိုကဏ္ဍမ္ပမူလ၌ပြုအပ်သော ယမကပါဠိဟာရိယကိုသာ၊ ဂဟိတံ-အပ်ပြီ၊ ဣတိ- သို့၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ- ၏။

x x x x x x x

ပါကဋ္ဌတ္တာ၊ ပေ၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ။ မရဋီကာ၌ “ပါကဋ္ဌတ္တာစ” ဝယ် “ စသဒ္ဓေါ အာရမ္မတ္ထော” ဟု ဖွင့်၏၊ ဤ မရဋီကာဖွင့်သည့် အလိုအားဖြင့် စကို “ စ- ဆက်ဥျားအံ ” ဟု ဝါကျာရမ္မဇောတက အဖြစ်ဖြင့် ပေးရသည်၊ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် “အာသန္ဓတ္တာစ” ဟု ယခု စာအုပ်တို့၌ တွေ့ရသော ဟိတ်သည် မရဋီကာလက်ထက်က ပါဟန်မတူ၊ အကယ်၍ ပါရိမုန်လျှင် “ပါကဋ္ဌတ္တာစ - ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ အာသန္ဓတ္တာစ- နီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း ” ဟု အညည်းသမုစ္စယ အနက်ပေးရမည်သာ ဖြစ်၍ အာရမ္မတ္ထ မဖြစ်နိုင်။

ပါဠိဟာရိယပဒဿ - ပါဠိဟာရိယပုဒ်၏။ ဝစနတ္ထံ - ကို၊ ပဋိပက္ခဟရဏတော - ဆန့်ကျင်ဘက်တို့ကို ပယ်ရှားတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ရာဂါဒိကိလေသာပနယနတော - ရာဂ အစရှိသော ကိလေသာတို့ကို ပယ်ရှားတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပါဠိဟာရိယံတိ - ဟူ၍၊ ဝဒန္တိ - န်၏။ ပန - ထိုသို့ပင် ဆိုကြပါသော်လည်း၊ ယေ - အကြင် ရာဂအစရှိသော ကိလေသာတို့ကို၊ ဟရိတဗ္ဗာ-ပယ်ရှားထိုက်ကုန်၏။ ဘဂဝတော-၏။ ဝါ-မှာ၊ ပဋိပက္ခာ - ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်သော၊ (တေ) ရာဂါဒယော-ထို ရာဂအစရှိသော ကိလေသာတို့သည်။ န သန္တိ-မရှိတော့ကုန်။

x x x x x x x

ဆက်ဥပုအံ - “အာသန္ဓတ္တာ”ဟူသော ဟိတ်သည် နောက် ထည့်ပါဠိဖြစ်ရုံသာ မက သဘာဝလည်း မကျချေ၊ ဘာကြောင့်နည်း၊.... “ပါတိဟိရာဝသာနမိ၊ ဝသန္ဓော တိဒသာလယေတိ ဝစနတော” ဟူသော ဟိတ်ပါဠိနှင့် သဘောတူနေသောကြောင့် တည်း၊ မှန်၏။ - ကဏ္ဍမ္မမူလ၌ ပြုအပ်သော တန်ခိုးပြာဋိဟာသည် တာဝတ်သာဝယ် သီတင်းသုံးတော်မူရာကာလနှင့် နီးကပ်၏။ ထိုသို့ နီးကပ်ကြောင်းကို “ပါတိဟိရာဝသာ နမိ ဝသန္ဓော တိဒသာလယေ”ဖြင့် ပြပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “အာသန္ဓတ္တာ”ဟူသော ဟိတ်သည် အပိုသာတည်း။ ထို့ပြင်-မရဋီကာ၌ “ပါကဋ္ဌတ္တာစဝယ် စကို ဝစနတောကို ပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဏန”ဟု ကေစိဝါဒ ရှိသေး၏။ ထို ကေစိဝါဒ အလိုအားဖြင့်လည်း “ပါတိဟိရာဝသာနမိ၊ ဝသန္ဓော တိဒသာလယေ”ဟူသော စကားကြောင့်သာ ကဏ္ဍမ္မမူလ၌ ပြုအပ်သော ပါဠိဟာရိယကို ယူအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ထင်ရှားသောကြောင့်လည်း ကဏ္ဍမ္မမူလ၌ ပြုအပ်သော တန်ခိုးပြာဋိဟာကို ယူရမည်-ဟူလို၊ ဤကေစိဝါဒ အလိုအားဖြင့် “အာသန္ဓတ္တာ”ဟူသော ဟိတ်၏ မရှိကြောင်း သာ၍ သိသာပေသည်။ [“ထင်ရှား”ဟူသည် ဣဒ္ဓိပါတိဟာရိယဖြစ်သော ယမကပါဠိဟာရိယက အာဒေသနာ အနုသာသနီ ပါဠိဟာရိယတို့ထက် သာသနာတော်ဝယ် ထင်ရှားခြင်းတည်း။]

ပါဠိဟာရိယ၊ ပေ၊ ဝဒန္တိ ။ ။ ပါဠိဟာရိယသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို အချို့ဆရာတို့က “ပတိပက္ခ ဟရဏတော ပါတိဟာရိယံ”ဟု ဆိုကြ၏။ ပတိပက္ခ ဟရဏတော၌ ပတိပက္ခကို “ရာဂါဒိ ကိလေသ” ဟု၎င်း၊ ဟရဏတောကို “အပနယနတော”ဟု၎င်း ထပ်ဖွင့်သည်။ ဤဝဒန္တိဝါဒ အလိုအားဖြင့် “ ဟရဘိ - ပယ်ရှားတတ်၏။ ဣတိ ဟာရိယံ ” ဟု၎င်း၊ “ ပတိပက္ခေ - ရာဂစသော ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို + ဟာရိယံ - ပယ်ရှားတတ်သော တရားတည်း။ ပတိဟာရိယံ-တရား”ဟု၎င်း ပြုပါ။ [ဟာရိယံ-၌ ဟရဓိဘတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ ကတ္တားဟော။]

ဘဂဝတော ပန၊ ပေ၊ ဟရိတဗ္ဗာ။ ။ ဤဝါကျကား ထို ဝဒန္တိဝါဒကိုပယ်ချသော ဝါကျတည်း။ ထို့ကြောင့် ပနကိုလည်း အရဗျတ္ထဇောတက ဟု ကြံပါ။ ထိုသို့ အချို့ဆရာတို့က ဆိုကြသော်လည်း အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ကိလေသာအားလုံးကို ပယ်တော်မူပြီးသော မြတ်စွာဘုရားမှာ တန်ခိုးပြာဋိဟာဖြင့် ပယ်သင့် ပယ်ထိုက်သော (ပယ်ရှေ့ဖြစ်သော) ကိလေသာများ မရှိကြတော့၊ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရား၏ ပါဠိဟာရိယကို ပြသော အရာဝယ် “ပတိပက္ခ ဟရဏတော”ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ပြစကားသည် မသင့်ပါ။

ဟိ-ဆက်၊(တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ပုထုဇ္ဇနာနမ္ပိ - ပုထုဇဉ်တို့၏ လည်း၊ ဝိဂတုပက္ခိလေသေ-ကင်းသော ဥပက္ခိလေသရှိသော၊ အဋ္ဌင်္ဂဂုဏသမန္တာ ဝတေ - ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ စိတ္တေ - စတုတ္ထဈာန် စိတ်သည်၊ ဟတပဋိပက္ခ-ပယ်ရှားအပ်ပြီးသော ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာရှိလ သော်၊ [ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ရှားပြီးမှ-ဟူလို၊] ဣဒ္ဓိဝိဓံ-ဣဒ္ဓိဝိဓ အဘိညာဉ်သည်၊ ပဝတ္တတိ-ဖြစ်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ တတ္ထ- ထို ပုထုဇဉ်တို့၏ ဣဒ္ဓိဝိဓဉ္စ၊ ပဝတ္တ ဝေါဟာရေနစ - ဖြစ်သော ပါဠိဟာရိယ ဟူသော အခေါ် အဝေါ်အားဖြင့်လည်း၊ ဣဓ-ဤပါဠိဟိရာဝသာနမ္ပိဟူသောပုဒ်၌၊ ပါဠိဟာရိယ နိ- ဟူ၍၊ ဝတ္ထု- ဆိုခြင်းငှါ၊ န သက္ကာ-မတတ်ကောင်း။

x x x x + + x x

ပုထုဇ္ဇနာနမ္ပိ ဟိ၊ ပေ၊ ဝတ္ထု။ ။ ပုထုဇဉ်တို့သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဣဒ္ဓိဝိဓ၏ ပတိပက္ခ ဟရဏကြောင့် ရအပ်သော ပါဠိဟာရိယ အခေါ်အဝေါ်ကို ဘုရားရှင်၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဣဒ္ဓိဝိဓ၌ တင်စား၍ ပါဠိဟာရိယဟု ခေါ်ဝေါ်လျှင် ဤပါဠိဟိရာ ဝသာနမ္ပိ ပုဒ်၌လည်း ပါဠိဟာရိယကို “ပဋိပက္ခ ဟရဏတော ပါဠိဟာရိယံ” ဟု ဆိုထိုက်သည် မဟုတ်ပါလော၊...ဤသို့ စောဒနာဘွယ် ရှိသောကြောင့် “ပုထုဇ္ဇနာနမ္ပိ ဟိ၊ ပေ၊ ဝတ္ထု” ဟု မိန့်၊ “ထိုသို့ တင်စား၍ ဆိုခြင်းငှါလည်း မသင့်” ဟူလို။ [ပိတိန္ဒ ဟိ သဒ္ဓါသည် စောဒနာဘွယ်ရှိ၍ တက်သော ဝါကျာရမ္ဘဇောတကတည်း၊ “ပိဖြင့် သေက္ခာနံကို ဆည်းသည်” ဟု မဂုဋိကာဖွင့်၏၊ မိဒိကား ရှေ့ဝါကျက ဘဂဝတောကို ပေါင်းသော “သမ္ပိဏ္ဍန” ဟု ထင်သည်၊ “မြတ်စွာဘုရား၏ ဣဒ္ဓိဝိဓသာ ပယ်စရာကိလေသာမရှိသည် မဟုတ်သေး၊ ပုထုဇဉ်တို့၏ ဣဒ္ဓိဝိဓ အဘိညာဉ်မှာလည်း ပယ်စရာကိလေသာ မရှိ” ဟု ပယ်စရာကိလေသာ မရှိခြင်းတူသောကြောင့် ပိဖြင့် ပေါင်းနိုင်သည်။]

ဆက် ဥပုအံ - ပုထုဇဉ်တို့သည် ဣဒ္ဓိဝိဓသော အဘိညာဉ်တမျိုးမျိုးကို ဖြစ်စေလိုလျှင် ပဉ္စမဈာန် (သို့မဟုတ် စတုတ္ထနည်းအားဖြင့် စတုတ္ထဈာန်) ကို ရပြီး ဖြစ်စေရသည်၊ ထို စတုတ္ထဈာန်စိတ်လည်း “သော ဧဝံ သမာဟိတေ စိတ္တေ ပရိသုဒ္ဓေ (၁) ပရိယောဒါတေ (၂) အနင်္ဂဏေ (၃) ဝိဂတု ပက္ခိလေသေ (၄) မုဒုဘူတေ (၅) ကမ္မနိယေ (၆) ဌိတေ (၇) အာနဉ္စပုတ္တေ (၈) ” ဟု အဘိညာဉ်ခဏ်း၌ လာသည့်အတိုင်း ဂုဏ်အင်္ဂါရှစ်ပါး ရှိရကား အဘိညာဉ်ကို ကန့်ကွက်မည့် ကိလေသာတို့ကို စောစောကပင် ပယ်ပြီး ဖြစ်စေရသည်။

ဤသို့လျှင် ဣဒ္ဓိဝိဓ အဘိညာဉ်မဖြစ်မီကပင် ကိလေသာကို ပယ်ပြီးဖြစ်၍ ပုထုဇဉ်တို့၏ ဣဒ္ဓိဝိဓမှာ ကိလေသာ ပယ်စရာမရှိသောကြောင့် ပါဠိဟာရိယဟူသော အခေါ်အဝေါ် မရှိ၊ အကယ်၍ ရှိခဲ့လျှင် (ပုထုဇဉ်ဘဝတုန်းက သတ္တဟူသော အခေါ်အဝေါ်ကို နိစ္ဆန္တ ရာဂဖြစ်သောရဟန္တာအပေါ်၌ တင်စားနိုင်သကဲ့သို့) ပုထုဇဉ်တို့ ဣဒ္ဓိဝိဓ၏ပါဠိဟာရိယ အမည်ကို ဘုရားရှင်၌ တင်စား၍ ခေါ်ရာ၏၊ ယခုသော်ကား ပုထုဇဉ်တို့၏ ဣဒ္ဓိဝိဓမှာပင် ထို ပါဠိဟာရိယအခေါ်အဝေါ် မဖြစ်ခဲ့သောကြောင့် ဘုရားရှင်၌ တင်စား၍ ခေါ်ခြင်းငှါ မဖြစ်နိုင်။ [ပဝတ္တ ဝေါဟာရေနစ၌ စ သဒ္ဓါဖြင့် အန္တတ္ထအမည်ကို ဆည်းသည်။] ဤ “ပုထုဇ္ဇနာနမ္ပိ ဟိ” စသော စကားဖြင့်လည်း “ပဋိပက္ခ ဟရဏတော ပါဠိဟာရိယံ” ဟူသော ဝဒန္တိဝါဒကို ပယ်ချပြန်သည်။

ပန - ဆက်၊ မဟာကာရုဏိကဿ - ကြီးမြတ်သော ကရုဏာရှင် ဖြစ်တော် မူသော၊ ဘဂဝတော- န်၊ (ပဋိပက္ခာ၌ စပ်၊) ဝေနေယျဂတာ - ဝေနေယျတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ကိလေသာစ- ကိလေသာတို့သည်လည်း၊ ပဋိပက္ခာ- ဆန့်ကျင်ဘက်တို့တည်း၊ တေသံ-ထို ဝေနေယျဂတ ကိလေသာတို့ကို၊ ဟရဏ တော-ပယ်ရှားတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပါဠိဟာရိယန္တိ-ဟူ၍၊ သစေ ဝုတ္တိ- အကယ်၍ ဆိုအပ်သည် ဖြစ်အံ့၊ [ဝဒန္တိဝါဒီ ဆရာတို့ ဆိုအပ်သည် ဖြစ်အံ့၊] ဝေသတိ-ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ ဧတံ-ဤပဋိပက္ခဟရဏတောဟူသောစကားသည်၊ ယုတ္တိ-သင့်၏၊ ဝါ-သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိ ရှိ၏။

အထဝါ-ထို ပြင် တနည်းကား၊ တိတ္ထိယာ- တိတ္ထိတို့သည်၊ ဘဂဝတောစ- န်၎င်း၊ သာသနဿစ-သာသနာတော်၏၎င်း၊ ပဋိပက္ခာ-ဆန့်ကျင်ဘက်တို့တည်း၊ တေသံ-ထို တိတ္ထိတို့ကို၊ ဟရဏတော-ပယ်ရှားတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပဋိ ဟာရိယံ-မည်၏၊ ဟိ-မှန်၊ တေ-ထိုတိတ္ထိတို့သည်၊ ဒိဋ္ဌိဟရဏဝသေန-မိစ္ဆာအယူ

x x x x x x x x x

သစေ ပန၊ ပေ၊ ယုတ္တိ မေတံ။ ။ “ပဋိပက္ခ ဟရဏတော”ဟူသော အကြောင်းပြ နှင့်အညီ ပါဠိဟာရိယအမည်၏ ဖြစ်နိုင်ရာနည်းလမ်းကို ပြလို၍ “သစေ ပန” စသည်မိန့်၊ ဘုရားရှင်သည် မဟာကာရုဏိက (အလွန် ပြင်းပြသော ကရုဏာရှင်) ဖြစ်တော်မူသော ကြောင့် ဝေနေယျတို့သန္တာန်၌ဖြစ်သော ကိလေသာတို့လည်း ဘုရားရှင်၏ ဆန့်ကျင် ဘက် ပဋိပက္ခများပင် ဖြစ်ကြ၏၊ ထို ဝေနေယျတို့၏ ကိလေသာတို့ကို ပယ်ရှားတတ် သောကြောင့် ဘုရားရှင်၏ ဣဒ္ဓိ အာဒေသနာ အနုသာသနီတို့ကို ပါဠိဟာရိယ ဟု ခေါ်လျှင် “ပဋိပက္ခ ဟရဏတော ပါဠိဟာရိယံ” ဟူသော ဤစကားသည် သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိရှိသော စကားပင် ဖြစ်ပါပေသည်- ဟူလို။ [ဘုရားရှင်သည် ဝေနေယျတို့၏ ကိလေသာတို့ကို တန်ခိုးပြခြင်းဟူသော ဣဒ္ဓိဝိဓ၊ သူ၏စိတ်ကို ညွှန်ပြခြင်းဟူသော အာ ဒေသနာ၊ တရားဟောခြင်းတည်းဟူသော အနုသာသနီ ပါဠိဟာရိယတို့ဖြင့် ထိုက်သည့် အားလျော်စွာ ပယ်ရှားတော်မူသည်။]

အထဝါ ဘဂဝတောစ။ ။ ဤနည်း၌ “ပဋိပက္ခ” အရ ကိလေသာကိုမယူဘဲ တိတ္ထိ တို့ကို ယူခြင်း၊ ပယ်ရှားပုံတမျိုးကို ပြခြင်းသည် ရှေ့နည်းနှင့် ကွဲပြား၏၊ “ပဋိပက္ခော+ ဟရတီတိ ပဋိဟာရိယံ” ဟူသော သဒ္ဒါနည်းကား မကွဲပြား၊ ဤသို့ အကြောင်းအနက် သာ လဲလှယ်၍ အကျိုး သဒ္ဒါကို မလဲလှယ်သောကြောင့် “အထဝါ” ဟု တက်သည်၊ [“ကြောင်း-ကျိုး ၂ ခု၊ တခုခု၊ လဲမှု ဝါထဝါ”-နိယာမ၊] တိတ္ထိတို့ သည် ဘုရားရှင် ၏၎င်း၊ သာသနာတော်၏၎င်း ပဋိပက္ခဖြစ်ကြ၏၊ ထို တိတ္ထိတို့ကို ပယ်ရှားနိုင်ခြင်း ကြောင့် ဣဒ္ဓိဝိဓ အာဒေသနာ အနုသာသနီတို့ကို “ပါဠိဟာရိယံ” ဟု ခေါ်ရသည်။ [ပဋိ ပက္ခေ - ဆန့်ကျင်ဘက် တိတ္ထိတို့ကို + ဟရတီတိ ပဋိဟာရိယံ၊ ပဋိဟာရိယမေဝ ပါဠိ ဟာရိယံ။]

တေဟိ၊ ပေ၊ ဟောန္တိ။ ။ ဘုရားရှင်သည် အနုသာသနီ ပါဠိဟာရိယဟု ခေါ်အပ် သော တရားဟောတော်မူခြင်းဖြင့် အစေလကဿပ၏ မိစ္ဆာအယူကိုပယ်ရှား၍ သမ္မာ ဒိဋ္ဌိကို ဖြစ်စေတော်မူ၏၊ သစ္စကာရိဗိုဇ်ကိုလည်း ထပ်၍ စကားမပြောနိုင်အောင် သူ၏

ကို ပယ်ရှားခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ ဒိဋ္ဌိပုကာသန-မိစ္ဆာအယူကိုထင်ရှားပြခြင်း၌၊ အသမတ္တဘာဝေနစ - မစွမ်းနိုင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ ဣဒ္ဓိ အာဒေသနာ နုသာသနီဟိ- ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယ, အာဒေသနာ ပါဠိဟာရိယ, အနုသာသနီ ပါဠိ ဟာရိယတို့ဖြင့်၊ ဟရိတာ, အပနိတာ-ပယ်ရှားအပ်ကုန်ပြီးသည်၊ ဟောန္တိ-နိဗ္ဗာန်၊ ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

အထဝါ-ထိုပြင်တနည်းကား၊ “တသ္မိံ ပဋိပရိဋ္ဌမိ, အညော အာဂဉ္ဇိ မြာဟ္မဏော” တိ အာဒိသုဝိယ-တသ္မိံ၊ ပေ၊ မြာဟ္မဏော အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌ကဲ့သို့၊ ပတိဘိ အယံ သဒ္ဓေါ - ပတိဟူသော ဤသဒ္ဓါသည်၊ ပစ္စာတိတေဿ - ပစ္စာ ဟူသော ဤသဒ္ဓါ၏၊ အတ္ထံ-အနက်ကို၊ ဗောဓဇတိ-သိစေ၏၊ [တသ္မိံ -ထို ဗာဝရိယ ဆရာကြီးသည်၊ ပတိပရိဋ္ဌမိ - ဝင်ပြီးလသော် နောက်အခါ၌၊ အညော - အခြားသော၊ မြာဟ္မဏော-ပုဏ္ဏားသည်၊ အာဂဉ္ဇိ-လာပြီ၊] တသ္မာ-ထို ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပတိသဒ္ဓါ၏ ပစ္စာအနက်ကို သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) စိတ္တေ-စိတ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ သမာဟိတေ - ကောင်းစွာ အာရုံ၌ထားအပ်ပြီးသော်၎င်း၊ ဝိဂတုပက္ကိလေသေ-ကင်းသော ဥပက္ကိလေသရှိသော်၎င်း၊ ကတကိစ္စေန-ပြုအပ် ပြီးသော မဂ်ကိစ္စရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပစ္စာ- နောက်၌၊ ဝါ-နောက်မှ၊ ဟရိတဗ္ဗံ ပဝတ္တေတဗ္ဗံ-ဖြစ်စေထိုက်၏၊ ဣတိ-ထို ကြောင့်၊ ပဋိဟာရိယံ-မည်၏။

x x x x x x x

မိစ္ဆာအယူကို ပယ်ရှားတော်မူ၏၊ ကဏ္ဍမ္မသရက်ပင်၏အနီး၌ ပြုတော်မူအပ်သော ဣဒ္ဓိ ဝိသေမက ပါဠိဟာရိယဖြင့် တိတ္ထိတွေတန်ခိုးပြခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်အောင် ပယ်ရှားတော် မူ၏၊ အာဒေသနာ ပါဠိဟာရိယဖြင့်လည်း ဤနည်းအတိုင်း ပယ်ရှားပုံကို သိပါ။ [ဤ အဓိပ္ပါယ်များအရ ဟာရိယကို “ပယ်ရှားကြောင်း” ဟု ကရုဏာသင်္ခလည်း ကြံကြ၏၊ ပယ်ရှားတတ်သော ကတ္တားကို “ဘုရားရှင်” ဟု ယူလိုကြသည်။]

အထဝါ ပတိတိ ။ ။ ဤနည်း၌ကား ပတိသဒ္ဓါ၏ ပစ္စာအနက်, ဟရဓိဘတ်၏ ပဝတ္တနအနက်ကို၎င်း, ဣ ပစ္စည်း၏ ကံအနက်ကို၎င်း ပြသည်၊ ဤသို့ အကျိုး အနက် လဲလှယ်၍ အကြောင်းသဒ္ဓါကို မလဲလှယ်သောကြောင့် “အထဝါ” ဟု၍ပင် တက်သည်၊ “တသ္မိံ ပဋိပရိဋ္ဌမိ, အညော အာဂဉ္ဇိ မြာဟ္မဏော” ဟူသော ဂါထာ ၂ ပါဒကား ခုဒ္ဒကနိကာယ် ဥဒါန်းပါဠိ၌ လာသော ဗာဝရိယပုဏ္ဏား၏ အကြောင်းအရာကိုပြသော ဂါထာတည်း၊ ထိုဂါထာ၌ “ပဋိ ပရိဋ္ဌမိ” ဝယ် ပဋိသဒ္ဓါ၏ ပစ္စာအနက်ကိုဟောသကဲ့သို့ ဤ “ပဋိဟာရိယံ” ၌ ပဋိသဒ္ဓါလည်း ပစ္စာအနက်ကို ဟောသည်-ဟုလို၊ “သမာဟိတေ စိတ္တေ, ဝိဂတုပက္ကိလေသေ” စသည်ဖြင့် စတုတ္ထဈာန်စိတ်၏ အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံပြီး နောက်မှ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖြစ်စေအပ်သောကြောင့် ဣဒ္ဓိဝိစေသော တန်ခိုးကို “ပဋိ ဟာရိယံ” ဟု ခေါ်သည်၊ မြတ်စွာဘုရား၏ ပဋိဟာရိယကို ရည်ရွယ်၍ “ကတကိစ္စေန” ဟု ဆိုသည်၊ ကတကိစ္စမဟုတ်သော ပုထုဇဉ်သေက္ခတို့လည်း သမာဟိတ ဝိဂတုပက္ကိ လေသ ဖြစ်ပြီးနောက်၌ ဣဒ္ဓိဝိစတန်ခိုးကို ဖြစ်စေနိုင်ပါ၏၊ ဤနည်း၌ “ဟရိတဗ္ဗံ ပဝတ္တေ တဗ္ဗံတိ ဟာရိယံ၊ ပစ္စာ+ဟာရိယံ ပတိဟာရိယံ” ဟု ပြ။

ဝါ - တနည်း၊ အတ္တနော - မိခိ၏၊ ဥပက္ကိလေသေသု - ဥပက္ကိလေသတို့ကို၊ စတုတ္ထဈာန် မဂ္ဂေဟိ- စတုတ္ထဈာန်၊ အရဟတ္တမဂ်တို့ဖြင့်၊ ဟရိတေသု- ပယ်အပ်ကုန်ပြီးလျှင်၊ ပစ္စာ-၌၊ ဟရဏံ-ပယ်တတ်သော တန်ခိုးသည်၊ ပဋိဟာရိယံ-၏၊ စ-ဆက်ဥပုဒ်၊ ဣဒ္ဓိ အာဒေသနာနုသာသနိယော- ဣဒ္ဓိဝိစ ပါဠိဟာရိယ၊ အာဒေသနာ ပါဠိဟာရိယ , အနုသာသနိ ပါဠိဟာရိယတို့သည်၊ [ဘဝန္တိ , ဟောန္တိ၌ လှမ်းစပ်၊] ဝါ- တို့ကို၊ (ပဝတ္ထေတဗ္ဗာ၌စပ်၊) ဝိဂတုပက္ကိလေသေန-ကင်းသော ဥပက္ကိလေသ ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ကတကိစ္စေနစ- ပြုအပ်ပြီးသော မဂ်ကိစ္စရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ (ဘဂဝတာ-သည်၊) သတ္တဟိတတ္ထိ-သတ္တာတို့၏ စီးပွားအလို၌၊ ပုန-တဖန်၊ ဝါ-နောက်၌၊ ပဝတ္ထေတဗ္ဗာ-ဖြစ်စေထိုက်ကုန်၏၊ စ-သည်သာမကသေး၊ အတ္တနော-ကိုယ်တော်၏၊ ဥပက္ကိလေသေသု-ဥပက္ကိလေသတို့ကို၊ ဟရိတေသု-ပယ်အပ်ကုန်ပြီးသော်၊ ပရသတ္တာနံ-တပါးသောသတ္တာတို့၏၊ ဥပက္ကိလေသ ဟရဏာနိ-ဥပက္ကိလေသတို့ကို ပယ်တတ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-နိ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ပဋိဟာရိယာနိ- ပဋိဟာရိယတို့ မည်သည်၊ ဘဝန္တိ-နိ၏၊ ပဋိဟာရိယမေဝ -ပဋိဟာရိယသည်ပင်၊ ပါဠိဟာရိယံ-ပါဠိဟာရိယ မည်၏။

x x x + x + x x

အတ္တနော ဝါ။ ။ပတိသဒ္ဓါ၏ ပစ္စာအနက်၊ ဟရဓာတ်၏ ပဝတ္ထနအနက်၊ ဣပစ္စည်း၏ (ကံအနက်မဟုတ်) ကတ္တားအနက်ကို တနည်းပြလို၍ “အတ္တနောဝါ” စသည် မိန့်၊ ဤသို့ ရှေ့ဝိကပ်မှ ကံအနက်နှင့် ကတ္တားအနက်မျှသာလဲသောကြောင့် “အထဝါ” ဟု မဆိုဘဲ “ဝါ” ဟု ခပ်ပေါ့ပေါ့ ဆိုသည်။ “ ပရေသံ ဥပက္ကိလေသေ ဟရတိ အပနေတိတိ ဟရဏံ ” ဟု မရဋီကာ ဝိဂ္ဂဟပြု၏။ ဤအလို “ ဟရတိတိ ဟာရိယံ၊ ပစ္စာ-ကိုယ်တော်၏ ဥပက္ကိလေသတို့ကို စတုတ္ထဈာန် အရဟတ္တမဂ်တို့ဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးသည်မှ နောက်၌၊ ဟာရိယံ-ဝေနေယျတို့၏ ဥပက္ကိလေသတို့ကို ပယ်တတ်သော တရားတည်း၊ ပတိဟာရိယံ-တရား” ဟု ပြု၊ ဣဒ္ဓိဝိစ, အာဒေသနာ, အနုသာသနိ ဥပါးလုံးရ၏။

ဣဒ္ဓိ၊ ပေ၊ ဘဝန္တိ ။ ။ ပတိသဒ္ဓါ၏ ပစ္စာအနက်ကိုပြသော အထဝါတက်သော ဝါကျ၊ အတ္တနောဝါစသော ဝါကျ ၂ ရပ်ကိုပင် ဆက်၍ ရှင်းပြလိုသောကြောင့် “ ဣဒ္ဓိ၊ ပေ၊ ဘဝန္တိ ” ဟူသော ၂ ဝါကျကို မိန့်သည်။ [ဧရဋီကာ၌ကား “တမေဝ အတ္ထံ ဝိဝရိတံ” ဟု ဝိတ္ထာရသဘော ဖွင့်၏၊ ဝိတ္ထာရ ဆိုရလောက်အောင် မကျယ်ပါ၊] ထိုတွင် “ဣဒ္ဓိ၊ ပေ၊ ပဝတ္ထေတဗ္ဗာ” သည် “တသ္မာ၊ ပေ၊ ပဝတ္ထေဗ္ဗံ” ကို ရှင်းပြသော ဝါကျတည်း၊ ပါတိဟာရိယ န မျိုးရှိသောကြောင့် “ပဝတ္ထေတဗ္ဗာ” မဟုတ်ဘဲ ထားခြင်း၊ ရှေ့၌ ပါတိဟာရိယသဒ္ဓါမည်ဖြစ်၍ “ပဝတ္ထေတဗ္ဗံ” ဟု ဧကဝုတ်ထားခြင်းသာ ထူးသည်။ “ဟရိတေသုစ၊ ပေ၊ ဟောန္တိ” သည် “အတ္တနောဝါ၊ ပေ၊ ဟရဏံ ပတိဟာရိယံ” ကို ရှင်းပြသော ဝါကျတည်း။ [ဧကဝုတ်, မဟုတ် ကွဲလွဲပုံမှာ ရှေ့အတိုင်းသာ။]

ပတိဟာရိယမေဝ။ ။ “ ပတိပက္ခ ဟရဏာတော ” မှ စ၍ ပြခဲ့သော အနက်များ ကြောင့် “ပဋိဟာရိယ” ဟုသာ ပုဒ်ပြီးသေးရကား “ပါတိဟာရိယ” ဟု ပဋိ ဝုဒ္ဓိရောဘို့ရာ “သုတ္တအနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၍ သုတ္တတဒ္ဓိတ် ထပ်ဆင့်ပါ” ဟု ပြလိုသောကြောင့် “ပတိဟာရိယမေဝ ပါတိဟာရိယံ” ဟု ပဌမနည်းဖွင့်သည်။

ဝါ-တနည်း၊ ပဋိဟာရိယေ (ဣဒ္ဓိ အာဒေသနာ နုသာသနိသမုဒါယေ)-ဣဒ္ဓိ ပါဠိဟာရိယ၊ အာဒေသနာပါဠိဟာရိယ၊ အနုသာသနိပါဠိဟာရိယအပေါင်း၌၊ ဘဝံ-ဖြစ်သော၊ ဝါ-ပါဝင်သော၊ ဧကေကံ-တပါး၊ တပါးသော ပါဠိဟာရိယကို၊ ပါဠိဟာရိယန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏။ ဝါ-တနည်း၊ ပါတိဟာရိယံ-ပါတိဟာရိယ ဟူသည်။ စတုတ္ထဇ္ဈာန်- စတုတ္ထဈာန်၎င်း၊ မဂ္ဂေါစ-မဂ်၎င်းတည်း၊ (ကဿာ-နည်း၊) ပဋိပက္ခဟရဏတော - ဆန့်ကျင်ဘက် တရားတို့ကို ပယ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ တတ္ထ-ထိုဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို ပယ်တတ်သော စတုတ္ထဈာန်၊ အရဟတ္တမဂ်၌၊ ဇာတံ- ဖြစ်သော တန်ခိုးတည်း၊ ဝါ- တနည်း၊ နိမိတ္တဘူတ-နိမိတ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ တသ္မိ-ထိုဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို ပယ်တတ်သော စတုတ္ထဈာန်၊ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့်၊ (ဇာတံ - တည်း၊) ဝါ- တနည်း၊ တတော-ထို ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့ကို ပယ်တတ်သော စတုတ္ထ ဈာန်၊ အရဟတ္တမဂ်မှ၊ အာဂတံ-လာသော တန်ခိုးတည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပါဠိ ဟာရိယံ-မည်၏။ ပါတိဟာရိယမေဝ-ပါတိဟာရိယကိုပင်၊ ဣဓ-ဤပါတိဟိရာ ဝသာနမ္ပိ ဟူသောပါဠိ၌၊ ပါဠိဟိရန္တိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္တံ-ပြီ။

x x x x x x x

ပါတိဟာရိယေ ဝါ၊ ပေ၊ ဝုစ္စတိ။ ။ ဤနည်း၌ကား ဘဝအနက်၌ ဣပစ္စည်း သက်၍ “ပါတိဟာရိယေ - ဣဒ္ဓိ အာဒေသနာ အနုသာသနိ ဟူသော ပါတိဟာရိယ ၃ ပါး အပေါင်း၌၊ ဘဝံ-ဖြစ်သော (ပါဝင်သော) တပါးပါးသော တန်ခိုးတည်း၊ ပါတိဟာရိယံ-ခိုး” ဟု ဘဝတဒ္ဓိတ် ပြုစေလိုသည်။

ပဋိဟာရိယံ ဝါ၊ ပေ၊ အာဂတံ။ ။ ဤနည်း၌ကား “ ပါတိပက္ခ + ဟရတီတိ ပါတိ ဟာရိယံ ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာတို့ကိုပယ်တတ်သော စတုတ္ထဈာန်နှင့် အရဟတ္တမဂ်ကို အရကောက်ပြီးလျှင် ဇာတအနက် အာဂတအနက်၌ ဣပစ္စည်းဖြင့် ပါဠိဟာရိယပြီးသည်၊ ထိုတွင် တတ္ထဇာတံဖြင့် “ ပါတိဟာရိယေ + ဇာတံ ” ဟု ပြု၏။ မြေပေါ်၌ သစ်ပင်ပေါက်ရသကဲ့သို့ စတုတ္ထဈာန်နှင့် အရဟတ္တမဂ်အပေါ်၌ (ထိုတရားကို အခြေခံ၍) တန်ခိုးပြာဠိဟာ ပေါ်ပေါက်ရသည်-ဟူလို၊ “ တသ္မိ ဝါ ” ဖြင့် ထို ဇာတ တဒ္ဓိတ်၌ပင် သ္မိဝိဘတ်၏ နိမိတ်အနက်ကို ဖွင့်သည်။ “ တတော ဝါ အာဂတံ ” ဖြင့် “ ပါတိဟာရိယတော + အာဂတံ ပါဠိဟာရိယံ ” ဟု အာဂတတဒ္ဓိတ်ကို ပြု၏။ တန်ခိုး ပြာဠိဟာသည် စတုတ္ထဈာန်နှင့် အရဟတ္တမဂ်မှ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည် - ဟူလို။ [ပါတိကို ပဋိပြု၍ “ပါဠိဟာရိယံ” ဟု စာအများရှိသည်။]

ပါဠိဟာရိယမေဝ ပါဠိဟိရံ။ ။ “ အဋ္ဌကထာ၌ ပါဠိဟိရပုဒ်သာ ရှိပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် ပါဠိဟာရိယံပုဒ်၏ အနက်ကို အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ပြနေရသနည်း ” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ပါဠိဟာရိယမေဝ ပါဠိဟိရံ” ဟု မိန့်သည်။ ပါဠိဟာရိယံနှင့် ပါဠိဟိရံမှာ အနက်ဘူ ဖြစ်သောကြောင့် အနက်အဓိပ္ပာယ် အမျိုးမျိုး ထွက်နိုင်သော ပါဠိဟာရိယပုဒ်ကို ဖွင့်ပြပါသည်-ဟူလို။ [မရဋီကာ၌ “ ပါဠိဟာရိယံ ” မှ နိရုတ္တိနည်း အားဖြင့် ဟာ၏ အာကို ဤပြု၊ ရိ၌ ဣကို (အ) ပြု၊ ယကိုလည်းချေ၍ “ ပါဠိဟိရ ”

အဝသာနမိ ဝသန္တောတိ ဧတေဟိ-ဟူသော ဤပုဒ်တို့ဖြင့်၊ ကာလံ-အဘိဓမ္မ
 ကထာအစဉ်ကို ဟောတော်မူရာအခါကို၊ နိဒဿေတိ - ညွှန်ပြ၏၊ ဟိ - မှန်၊
 (တနည်း)ဟိယသ္မာ-ကြောင့်၊ ပါဠိဟိရကရဏာဝသးနေန-တန်ခိုးပြာဋိဟာဝကိ
 ပြုတော်မူခြင်း၏ အဆုံးဖြင့်၎င်း၊ တိဒသာလယဝါသေနစ - တာဝတိံသာဝယ်
 သီးတင်းသုံးတော်မူခြင်းဖြင့်၎င်း၊ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂပဝတ္တနဿ-အဘိဓမ္မကထာ
 အစဉ်ကို ဖြစ်စေခြင်း၏၊ ကာလော-အခါကို၊ ပရိစ္ဆိန္ဒော- ပိုင်းခြားအပ်ပြီ၊ ဣတိ-
 ကြောင့်၊ (အဝသာနမိ ဝသန္တောတိ ဧတေဟိ- တို့ဖြင့်၊ ကာလံ- ကို၊ နိဒဿေတိ-
 ၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-သိအပ်၏၊ ဤပကဝါကျဖြစ်၍ “ဣတိ ဝိညာယတိ”
 ဟု ထည့်ပေးရသည်။)

တိဒသာလယေတိ-ဟူသောပုဒ်ဖြင့်၊ ဒေသံ-တရားဟောတော်မူရာအရပ်ကို၊
 နိဒဿေတိ-၏၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) (ကသ္မာ-ကြောင့်၊ တိဒသာလယေတိ-ဟူသော
 ပါဠိဖြင့်၊ ဒေသံ-ကို၊ နိဒဿေတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-သိအပ်သနည်း၊ ဟိ
 (ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ သော - ထို တာဝတိံသာအရပ်သည်၊ အဘိဓမ္မ ကထာမဂ္ဂ
 ပွဝတ္တနဿ - ၏၊ ဒေသော- အရပ်တည်း၊ (ကသ္မာ- အဘယံကြောင့် ဒေသဖြစ်
 သနည်း၊) တတ္ထ-ထို တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌၊ ဝသန္တေန-သီးတင်းသုံးတော်မူစဉ်၊
 ပဝတ္တိတတ္တာ-ဖြစ်စေအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဣတိ-ထို ကြောင့်၊ (တိ
 ဒသာလယေတိ-ဟူသောပုဒ်ဖြင့်၊ ဒေသံ-ကို၊ နိဒဿေတိ-၏၊ ဣတိ ဝိညာယတိ။)

x x x x x x x

ပြီးသည်-ဟု ရုပ်တွက်ပြုလေသည်၊ မိမိကား ဂေါသဒ္ဓါနှင့် ဂေါဏသဒ္ဓါသည် “နွား”
 ဟူသော အနက်ကိုဟောရာဝယ် အလဲအလှယ် ပရိယာယ်ဖြစ်သကဲ့သို့ “ပါဠိဟာရိယ”
 နှင့် “ပါဠိဟိရ” ၂ ပုဒ်လည်း အလဲအလှယ် ပရိယာယ် ဟုပင် ထင်သည်။]

ပါဠိ၊ ပေ၊ ပရိစ္ဆိန္ဒော။ ။ ဤ၌ “ပါဠိဟိရကရဏံ” ဟု ဆိုသောကြောင့် ပါတိဟိရာ
 ဝသာနမိဝယ် “ပါတိဟိရ” ၌လည်း ကရဏဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေသည် ဟု ကြံပါ။
 “ပရိစ္ဆိန္ဒ” ဟူသည် အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂ ပာတ္တနကာလကို အခြားကာလတို့နှင့် ရော
 ရှက်ခြင်း မရှိအောင် ပိုင်းခြားထားခြင်း (အထူးပြုထားခြင်း) တည်း၊ “အဘိဓမ္မကထာ
 မဂ္ဂပဝတ္တနကာလကို တန်ခိုးပြတော်မူခြင်း၏ အဆုံးဖြင့်၎င်း၊ တာဝတိံသာ၌ သီးတင်း
 သုံးတော်မူခြင်းဖြင့်၎င်း ဤ ၂ မျိုးဖြင့် အခြားကာလတို့နှင့် ရောရှက်ခြင်း မရှိအောင်
 ပိုင်းခြားထားသည်” ဟူလို။

ဣတိ ဝိညာယတိ။ ။ ဤပကဟေတုဝါကျတိုင်း၌ ဤကဲ့သို့ ပုစ္ဆာဝါကျအပိုထည့်၍
 ဤသို့ ဝိသဇ္ဇနာဝါကျ ထည့်ရသည်၊ နောက်၌ကား ပုစ္ဆာဝါကျ မထည့်တော့ဘဲ တချို့
 နေရာ၌ အလွယ်ပေးထားပါသည်။ [“တတ္ထ ဝသန္တေန ပဝတ္တိတတ္တာ” ဖြင့် ပရမ္ပရူပ
 စာရကိုပြ၏၊ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂပဝတ္တနကြိယာသည် မြတ်စွာဘုရားအပေါ်၌ တည်၏၊
 မြတ်စွာဘုရားသည် တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ တည်၏၊ ဤသို့ တာဝတိံသာသည်
 အဆက်ဆက်အားဖြင့် အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂပဝတ္တန၏ တည်ရာဒေသဖြစ်သည်။]

တတ္ထာပိ-ထိုတာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌လည်း၊ ဒေသဝိသေသဒဿနတ္ထိ-ဒေသ
 အထူးကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ ပါရိစ္ဆတ္တကမူလမှီတိ အာဒိ- မှီ အစရှိသော စကား
 ရပ်ကို၊ [အာဒိဖြင့် “ပဏ္ဍုကမ္မလနာမကေ၊ သိလာသနေ” တို့ကို ယူ။] ဝုတ္တံ-ပြီ၊
 ယုဂန္ဓရေတိ-ကား၊ သီဒါပဗ္ဗတေသု-သီဒါတောင်တို့တွင်၊ ဧကော-တလုံးသော၊
 ဒွေစတ္တာလီသယောဇနသဟဿုဗ္ဗေဝေ - ယူဇနာပေါင်း ၄ သောင်း ၂ ထောင်
 အစောက်ရှိသော တောင်ဘည်း၊ စ-ဆက်၊ အာဒိစ္စော-သည်၊ တဒုဗ္ဗေမ မဂ္ဂစာရီ-
 ထို ယုဂန္ဓါရ်တောင်၏ အစောက်နှင့် တူသော အစောက်ရှိသော ကောင်းကင်
 လမ်း၌ လှည့်လည်လေ့ရှိ၏၊ သော-ထိုနေမင်းသည်၊ သမ္ဘဝေ-ဖြစ်သင့်ခြင်းသည်၊
 သတိ-ရှိလသော်၊ [သတိသမ္ဘဝေ-အကယ်၍ ဖြစ်သင့်လသော်-ဟူလို၊] ယုဂန္ဓရေ-
 ယုဂန္ဓါရ်တောင်ပေါ်၌၊ သောဘေယျ ယထာ - တင့်တယ်ရာသကဲ့သို့၊ ဧဝံ - ဤ
 အတူ၊ သောဘမာနော-တင့်တယ်တော်မူသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) နိသိန္ဒော-ထိုင်နေ
 တော်မူလျက်၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

ဣဒါနိ - ကာလဒေသကို ပြပြီးရာ ယခုအခါ၌၊ ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကေ-အဘိဓမ္မာ
 တရားကို နာခံတတ်ကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလေ-တို့ကို၊ (ပုဂ္ဂိုလ် ဟူသော ပရိသတ်ကို၊)
 အပဒိသန္တော-ညွှန်ပြလိုသည်၊ (ဟုတွာ) စက္ကဝါဠသဟဿေဟိတိ အာဒိ-အစ
 ရှိသောဝါထာစကားကို၊ အာဟ-ပြီ၊ [အာဒိဖြင့် “ဝဏောန ပရိဝါရိတော၊ မာတရံ
 ပမုခံ ကတွာ ” တိုင်အောင် ယူ၊] သဗ္ဗသောတိ- ကား၊ သမန္တတော-ပတ်ဝန်း
 ကျင်မှာ၊ သဗ္ဗေဟိ ဒိသာဘာဂေဟိ - အလုံးစုံသော အရပ်မျက်နှာ အဘို့တို့မှာ၊
 အာဂမ္မ-လာ၍၊ ဝါ-တနည်း၊ သန္ဓိဝေသဝသေန-တစုတဝေးထည်း တည်နေ
 ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (သဗ္ဗသော-အလုံးစုံကုန်သော၊) သမန္တတော-ပတ်ဝန်းကျင်

x x x x x x x

သီဒါပဗ္ဗတေသု ။ ။ သီဒါန္တရေတိ သီဒါမဟာသမုဒ္ဒဿ အန္တရေ၊ တသ္မိံ ကိရ
 မဟာသမုဒ္ဒဿ ဥဒကံ သုရမံ၊ မောရပိဉ္စမတ္တံပိ ပတိဋ္ဌာနံ နသက္ကောတိ၊ သီဒတေဝ၊
 တသ္မိာ သော သီဒါသမုဒ္ဒေါတိ ဝုစ္စတိ၊ တဿ အန္တရေ၊ နဂေ ပဗ္ဗတေ၊-နိမိဇာတကဋ္ဌ၊
 “အဒ္ဓါ သီဒါန္တရေ နဂေ” အဖွင့်၊ ဤအဖွင့်ကို ထောက်၍ “ သီဒတိတ္ထောတိ သီဒါ-
 ရေက အလွန်သိမ်မွေ့သောကြောင့် အုဒေါင်းမြီးကိုမျှ တန့်ထားခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၊ နစ်ရ
 သည်သာ ဖြစ်သောကြောင့် သီဒါ” သမုဒ္ဒါ ဟု ခေါ်၏၊ ထိုသမုဒ္ဒါတို့၏ အကြား၌
 တည်ရှိသော ယုဂန္ဓါရ် စသော တောင်၌ ၇ ထပ်ကို “သီဒါယ+အန္တရာ (အကြား၌
 ဖြစ်ကုန်သော) ပဗ္ဗတာ သီဒါပဗ္ဗတာ” ဟု ခေါ်သည်။ [မရဉ္စကား “ သီဒါယ+ ဥပ
 လက္ခိတာ ပဗ္ဗတာ သီဒါပဗ္ဗတာ” ဟု ပြု၏၊ သီတာပဗ္ဗတ ဟုလည်း ရွတ်ဆိုကြ၏။]

သဗ္ဗသော ။ ။ ဤပုဒ်ကို ဦးကာ၌ ၃ မျိုး ဖွင့်ထား၏၊ (၁) စက္ကဝါဠသဟဿေဟိ
 စပ်ရသောနည်း၊ (၂) အာဂမ္မ၌ စပ်ရသော နည်း၊ (၃) သန္ဓိသိန္ဒေန၌ စပ်ရသော
 နည်းတည်း၊ ထိုတွင် ၂ နံပါတ် နည်းကို ပဌမဖွင့်၍ ၁ နံပါတ်နည်းကို ဒုတိယ ဖွင့်ထား
 သည်။ [သဗ္ဗသော စက္ကဝါဠသဟဿေဟိ၊ သဗ္ဗသော အာဂမ္မ၊ သဗ္ဗသော သန္ဓိသိန္ဒေ
 နာတိ သမ္ဘန္တဝသေန တယော ဝိကပ္ပါ ဝုတ္တာ၊- အနုဒ္ဓိကာ။]

၌၊ သန္တိဝိဇ္ဇဟိ - တစုတဝေးတည်း တည်နေကြကုန်သော၊ ဒသဟိ စက္ကဝါဠ သဟဿေဟိ-တသောင်းသော စကြာဝဠာတို့မှ၊ ဣတိ (အယံ) - ဤသည်ကား၊ အဓိပ္ပါယော- အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အလိုတည်း၊ သဗ္ဗသော- ကုန်သော၊ ဒသဟိ ဒသဟိ စက္ကဝါဠသဟဿေဟိ-တသောင်းစီတသောင်းစီသော စကြာဝဠာတို့မှ၊ (အာဂမ္မ-၍) ဣတိ (အယံ) - ဤသည်ကား၊ န (အဓိပ္ပါယော) - အလိုမဟုတ်၊ (ကသ္မာ-ကြောင့်၊ န အဓိပ္ပါယော - အလို မဟုတ်သနည်း၊) ဧဝံသတိ - ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊ (ဤသို့ ဒုတိယနည်းကို ယူလသော်၊) စက္ကဝါဠသ စက္ကဝါဠ သဟဿေဟိ-၄ သောင်းသော စကြာဝဠာတို့မှ၊ ဝါ- တနည်း၊ အဓိကေဟိ- ၄ သောင်း

x x x x x x x x

ပဌမနည်း။ ။ သဗ္ဗသောတိ - သမန္တတော အာဂမ္မ၊ သဗ္ဗဟိ ဒိသာဘာဂေဟိ၊ ဤနည်း၌ သဗ္ဗသောကို “သမန္တတော” ဟု ဖွင့်၍ ထိုသမန္တတောကိုပင် “သဗ္ဗဟိ ဒိသာဘာဂေဟိ ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ “သဗ္ဗသော - အလုံးစုံသော အရပ် ၄ မျက်နှာတို့မှ၊ (တနည်း) အရပ်ရှစ်မျက်နှာတို့မှ” ဟု ပေး၍ အာဂမ္မ၌ သာမညအပါဒါန်စပ်၊ “ဒသဟိ စက္ကဝါဠ သဟဿေဟိ” ကား ဝိသေသ အပါဒါန်တည်း။ [အနုဋီကာ၌ ဤနည်းကို ဒုတိယပြုသည်။]

ဒုတိယနည်း။ ။ သန္တိဝေသဝသေနဝါ သမန္တတော သန္တိဝိဇ္ဇဟိ ဒသဟိစက္ကဝါဠ သဟဿေဟိတိ အဓိပ္ပါယော၊ ဤနည်း၌ အလုံးစုံသော အရပ်မျက်နှာတို့၌ တစုတဝေး ထည်း တည်နေသောအားလုံးကို “သဗ္ဗသော” ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် သန္တိဝေသဝသေနကို မူလတည်ပါ၍ဖြစ်သော သဗ္ဗသော၌ လှည့်၍စပ်ပါ။ ထို သဗ္ဗသောကိုကား “ဒသဟိ စက္ကဝါဠသဟဿေဟိ” ၌စပ်၊ “သဗ္ဗသော - အလုံးစုံကုန်သော၊ ဒသဟိ စက္ကဝါဠသဟဿေဟိ - တစုတဝေး တည်နေသော စကြာဝဠာ တသောင်းတို့မှ” ဟု ပေး၊ [အနုဋီကာ၌ ပဌမပြုအပ်သော နည်းတည်း။]

မှတ်ချက်။ ။ ဤနည်း၌ အဓိပ္ပါယ် ၂ မျိုး ထွက်နေ၏။ ထွက်ပုံကား - “အလုံးစုံ ကုန်သော စကြာဝဠာတသောင်းတို့မှ” ဟူသော စကားအရ ပတ်ဝန်းကျင်အားလုံးမှ စကြာဝဠာတသောင်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်လည်းဖြစ်နိုင်၏။ စကြာဝဠာတသောင်းစီတွေ အများအပြားရှိသောကြောင့် ထိုအားလုံးကို ရစေလို၍ “သဗ္ဗသော” ဟု ဝိသေသန ကူရသည် - ဟု ကြံလျှင် “အရပ် ၄ မျက်နှာတွင် (သို့မဟုတ် ရှစ်မျက်နှာတွင်) တစုတစု သော မျက်နှာ၌ စကြာဝဠာ တသောင်းစီ တသောင်းစီ” ဟူသော အဓိပ္ပါယ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုတွင် “ပဌမအဓိပ္ပါယ်ကိုသာ ယူပါ” ဟု ပြုလို၍ “သမန္တတော သန္တိဝိဇ္ဇဟိ ဒသဟိ စက္ကဝါဠသဟဿေဟိတိ အဓိပ္ပါယော” ဟု ယူရမည့်အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ပြီးလျှင် “တစုတစုသောမျက်နှာ၌ စကြာဝဠာ တသောင်းစီဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို မယူပါနှင့်” ဟု ပြုလို၍ “န သဗ္ဗသော စက္ကဝါဠသဟဿေဟိ ဒသဟိ ဒသဟိတိ” ဟု မျတ်ရေက အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ဖွင့်သည်။

ဧဝံ သတိ ၊ ပေ၊ အဓိပ္ပေတံ ။ ။ “နောက်အဓိပ္ပါယ်ကို ယူလျှင် အဘယ်အပြစ် ရှိသနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ဧဝံသတိ” စသည်မိန့်၊ “အလုံးစုံကုန်သော တသောင်းစီ တသောင်းစီသော စကြာဝဠာတို့မှ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ယူလျှင် အရပ် ၄ မျက်နှာ

ထက် ပိုလွန်သော စကြာဝဠာတို့မှ၊ အာဂမနံ-လာခြင်းသည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တိ-
 ဆိုအပ်သည်။ ဝါ-ဆိုအပ်ရာရောက်သည်။ သိယာ-ဖြစ်ရာ၏။ စ-စင်စင်ကား၊ ဧတံ-
 ဤ ၄ သောင်း၊ ၄ သောင်းထက် ပိုလွန်သော စကြာဝဠာတို့မှ လာခြင်းကို၊ န
 အဓိပ္ပေတံ-အလိုမရှိအပ်။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ (သဗ္ဗသော-နသော၊ ဒသဟိ ဒသဟိ
 စက္ကဝါဠ သဟသေဟိ-တို့မှ၊ အာဂမ္မ-၍၊ ဣတိအယံ-ဤသည်ကား၊ န အဓိပ္ပါ
 ယော-မဟုတ်။)

ဝါ-ဒုတိယနည်းမှ တနည်းကား၊ သမန္တတော - မြတ်စွာဘုရား၏ ပတ်ဝန်း
 ကျင်၌၊ သန္ဓိသိန္ဓေန-အညီအညွတ် ထိုင်နေသော၊ ဝါ- ကောင်းစွာထိုင်နေသော၊
 ဣတိ-သို့၊ ယောဇေတဗ္ဗ- ပုဒ်တို့ကို ယှဉ်စေထိုက်၏။ သမံ- အညီအညွတ်၊ ဝါ-
 တနည်း၊ သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ နိသိန္ဓေန-ထိုင်နေသော၊ သန္ဓိသိန္ဓေန-အညီအညွတ်
 ထိုင်နေသော၊ ဝါ-ကောင်းစွာထိုင်နေသော၊ (“ဒေဝါနံ ဂဏေန”၌စပ်။) အည
 မညံ-အချင်းချင်း၊ အဗျာဗာဓေတွာ- မနှောက်ရှက်မှု၍၊ ဘဂဝတိ-၌၊ ဂါရဝံ-
 ရိုသေ လေးစားခြင်းကို၊ ကတွာ- ၍၎င်း၊ သောတံ- နားကို၊ သြဒဟိတွာ- ရှေးရှု
 ထား၍၎င်း၊ (တနည်း) သောတံ သြဒဟိတွာ - နားစိုက်၍၎င်း၊ ဝဇ္ဇိတဗ္ဗ -
 ရှောင်သင့် ရှောင်နိုင်ကုန်သော၊ နိသဇ္ဇဒေါသ-ထိုင်နေခြင်း၏ အပြစ်တို့ကို၊ ဝဇ္ဇေ

* * * * *

အတွက် စကြာဝဠာ ၄ သောင်းတို့မှ လာခြင်း၊ သို့မဟုတ် အရပ် ဂ မျက်နှာဆိုလျှင်
 ထို့ထက်များသော စကြာဝဠာ ဂ သောင်းတို့မှ လာခြင်းကို ဆိုရာရောက်၏။ ထိုသို့
 ၄ သောင်း၊ သို့မဟုတ် ဂ သောင်းတို့မှ လာခြင်းကိုလည်း အလိုမရှိအပ်။ ဘဒ္ဒကောင့်
 နည်း၊... တရားနာဘို့ရာ ဇာတိခေတ်ကိုသာ ယူရမည်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

တတိယနည်း။ ။ ဤနည်း၌ “ သဗ္ဗသော ” ကို “ သမန္တတော ” ဟု ဖွင့်၍ သန္ဓိ
 သိန္ဓေန၌ ငပ်စေလို၏။ “ မြတ်စွာဘုရား၏ ပတ်ဝန်းကျင်၌ ထိုင်နေသော ” ဟုလို၊ သန္ဓိ
 သိန္ဓေန၌ကား “ သံ ” ကို “ သမံ ” ဟု၎င်း “ သမ္မာ ” ဟု၎င်း ၂ နည်းဖွင့်၏။ ထိုတွင်
 “ အညမညံ အဗျာဗာဓေတွာ ” သည် သမံ၏ အဓိပ္ပာယ်တည်း။ “ အချင်းချင်း တိုးဝှေ့
 ထိခိုက်မှု မဖြစ်စေဘဲ ညီညီမျှမျှ ထိုင်နေကြသော ” ဟုလို၊ “ ဘဂဝတိ ဂါရဝံ၊ ပေ၊ ဝဇ္ဇေ
 တွာ ” ကား သမ္မာ၏ အဓိပ္ပာယ်တည်း။ ဘုရား၌ ရိုသေသောအားဖြင့်၎င်း၊ တရားတော်
 ကို နားစိုက်သော အားဖြင့်၎င်း၊ ထိုင်ခြင်း၏ အပြစ်တို့ကို ရှောင်သော အားဖြင့်၎င်း
 ထိုင်နေခြင်းကို “ သမ္မာ နိသိန္ဓေန ” ဟု ဆိုလိုသည်။

ဝဇ္ဇိတဗ္ဗ။ ။ နိသဇ္ဇဒေါသ (ထိုင်ခြင်း၏ အပြစ်) ဖြစ်ပါးကို ပါရာဇိကဋ္ဌကထာ
 ဝေရဗူကဏ္ဍ၌ ဖွင့်ပြထား၏။ [ရှေးရှုလွန်းရာ၊ မြင့်လွန်းရာနှင့်၊ လေညာ- ဝေးလွန်း၊
 နောက်-နီးလွန်း၊ ပြည့်နိုး ထိုင် ပြစ် ဖြစ် ပါးတည်း။] ထိုတွင် ဤ ပရိသတ်ကြီးဝယ် ဝဇ္ဇေ
 တဗ္ဗ (ရှောင်ကြဉ်၍ဖြစ်နိုင်သော အပြစ်) ကား ဘုရားမျက်နှာတော်နှင့် အလွန် ရှေးရှု
 သော နေရာ၊ အလွန် နီးကပ်သောနေရာ၊ ဘုရားထက် မြင့်နေသောနေရာ ၃ မျိုးသာ
 တည်း။ လေညာ- ဝေးလွန်းနှင့် နောက်ဘက်ကျသော သုံးမျိုးကား ရှောင်၍ဖြစ်နိုင်။
 ထို့ကြောင့် ဖြစ်နိုင်သမျှ ရှောင်ဘို့ရာ “ ဝဇ္ဇိတဗ္ဗ ” ဟု သက္ကအနက်ပြ တဗ္ဗပစ္စည်းဖြင့်
 ဆိုသည်။

တွာ- ရှောင်ကြဉ်၍၎င်း၊ နိသိန္ဓေန - သော၊ (ဒေဝါနံ၊ ဂဏေန - သည်၊) ဣတိ အတ္ထော- ဤကား အနက်။

မာတရံ-မယ်တော်ကို၊ ပမုခံ-အကြီးအမှူးကို၊ ကတွာ-၍၊ သန္ဓိသိန္ဓေန-သော၊ ဝါ-သော၊ ဒေဝါနံ-ဥပပတ္တိ နတ်မြဟွာတို့၏၊ ဂဏေန-အပေါင်းသည်၊ ပရိဝါရိ တော- ခြံရံအပ်သည်၊ (ဟုတွာ- ၍၊) ဣတိဝါ - ဤသို့သော်၎င်း၊ မာတရံ- ကို၊ ပမုခံ - အဥးပခာနကို၊ ကတွာ - ၍၊ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂံ - ကို၊ သမ္ပဝတ္တယိ - ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် ဖြစ်စေတော်မူပြီ၊ ဣတိဝါ-သော်၎င်း၊ ယောဇနာ- ပုဒ်တို့ကို ယှဉ်စေခြင်းကို၊ (စာစပ်ခြင်းကို)၊ ကတ္တဗ္ဗာ-ပြုထိုက်၏။

ဣဒါနိ-ပရိသတ်ကို ပြုပြီးရာ ယခုအခါ၌၊ ဒေသနာယ-ဒေသနာတော်၏၊ သမု ဌာနံ-ဖြစ်ကြောင်းကို၊ ဒဿန္တာ-လိုသည်၊(ဟုတွာ)၊ တဿာ ပညာယ တေဇ သာတိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရော)အာဟ၊ အာဒိမ္ပိ-အစဂါထာ၌၊ ကရုဏာယ- ဖြင့်၊ ဥပမိတာ-နှိုင်းယှဉ်အပ်ပြီးသော၊(ပညာ-၌စပ်၊)သဗ္ဗညု ယုဓမ္မာနံ-အလုံး စုံသော ညေ ယုတရားတို့၏၊ ယထာသဘာဝ ဇာနနသမတ္တာ - အကြင် အကြင် ဟုတ်မှန်သော သဘောကို သိခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ တေသံ-ထို ညေ ယုတရားတို့၏၊ ဒေသေတဗ္ဗပ္ပကာရဇာနနသမတ္တာ-ဟောထိုက်သော အပြား ကို သိခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဗောဓေတဗ္ဗ ပုဂ္ဂလာနံ- သိစေထိုက် သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ အာသယာဓိမုတ္တိယာဒိ ဝိဘာဝန သမတ္တာစ - အာသယ၊ အဓိမုတ္တိ အစရှိသည်တို့ကို ထင်စွာပြုခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ယာ သာ ပညာ - အကြင် ပညာသည်၊ (အတ္ထိ-၏၊ တဿာပညာယ-ထို သဗ္ဗညုတ ဉာဏ် ပညာတော်၏၊ တေဇသာ-အစွမ်းသုံးဘော်၊ တနိဒိုးတော်ဖြင့်၊ သမ္ပဝတ္တယိ- ကောင်းစွာ ဖြစ်စေတော်မူပြီ။... ဤသို့ မူလသံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ပုဒ်တို့ကို ပြန်၍လှည့် စပ်။) ကသ္မာ-ကြောင့်နည်း၊ တဿာ - ထို သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏၊ ယထာ ဂုတ္တဗလယောဂတော - အကြင် အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသော အစွမ်း ၃ ပါး နှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်တည်း၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်။ [“တဿာစ”ဟု စသဒ္ဓါ ရှိသည်ကား ပိုဟန်တူသည်။]

တေန-ထို တဿာ ပညာယ တေဇသာ ဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ သဗ္ဗညုတညာဏ မေဝ - သည်သာ၊ အဘိဓမ္မကထာယ - အဘိဓမ္မကထာ၏၊ သမုဋ္ဌာနဘာဝေ- ဖြစ်ကြောင်း၏ အဖြစ်၌၊ သမတ္တံ - စွမ်းနိုင်၏၊ အညံ - သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်မှ တပါး၊ အခြားသောဉာဏ်သည်၊ (အဘိဓမ္မကထာယ-၏၊ သမုဋ္ဌာနဘာဝေ-၌၊) န(သမတ္တံ)-နိုင်၊ ဣတိ ဣမမတ္တံ - ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒီပေန္တာ- ပြုလျက်၊ အဘိဓမ္မကထာယ - ၏၊ အသားစာရဏဘာဝံ - အခြား ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် မဆက်ဆံ သည်၏အဖြစ်ကို၊ [သဗ္ဗညုတဉာဏ် မရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် မဆက်ဆံသည်၏အဖြစ်ကို၊] ဒဿေတိ-၏။

မဂ္ဂေါတိ-ကား၊ ဥပါယော-အကြောင်းတည်း၊ ခန္ဓာယတနာဒိနံ-ခန္ဓာ၊ အာယတန အစရှိသည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ကုသလာဒိနံစ-ကုသိုလ် အစရှိသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ- တို့ကို၊ အဝပောဓဿ- ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၏၊ (ဥပါယဘာဝတော - အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂေါတိ - ဟူ၍၊ ဝုတ္တော-ပြီ။) ဝါ-တနည်း၊ သစ္စပဋိဝေဓဿဝ - သစ္စာ ၄ ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော မဂ်ဉာဏ်၏သာလျှင်၊ ဥပါယဘာဝတော-ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တော၊ ဝါ-တနည်း၊ ပဗန္ဓော-အစဉ် အတန်းကို၊ မဂ္ဂေါတိ - ဟူ၍၊ ဝုတ္တိ-၏၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း)ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ သော-ထို အဘိဓမ္မာတရား တော်သည်၊ ဒီယတ္တာ-ရှည်လျားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မဂ္ဂေါဝိယ - လမ်းနှင့် တူ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂေါ-မည်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မကထာ ပဗန္ဓော-အဘိဓမ္မကထာအစဉ်ကို၊ မဂ္ဂေါဘိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တော-ပြီ။

ဒေဝါနံ ဂဏေန ပရိဝါရိတောတိ - ဟူ၍၊ ဝတ္တာ - ဆိုပြီး၍၊ ပုန - တဖန်၊ ဒေဝါနန္တိ ဝစနံ-ဒေဝါနံဟူသောသဒ္ဒါသည်၊ တေသံ-ထို ဥပပတ္တိနတ်-ဗြဟ္မာတို့၏၊ ဂဟဏသမတ္တတံ- နားယူခြင်း၌ စွမ်းနိုင်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဒီပေတိ-၏၊ ဟိ-မှန်၊ အသမတ္တာနံ - နားယူခြင်း၌ မစွမ်းနိုင်ကုန်သူတို့အား၊ ဘဂဝါ- သည်၊ နဒေသေတိ-ဟောတော်မူ၊ ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

ဝေ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ (ဘဂဝတော-၏) ကရုဏာ ပညာမုခေဟိ-ကရုဏာ ပညာဟူသော အဥးပဓာနရှိကုန်သော၊ ဂုဏေဟိ- ဂုဏ်တော်တို့ကြောင့်၎င်း၊ ဘဂဝတော-၏၊ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂ ပဝတ္တနေန-အဘိဓမ္မာကထာ

x x x x x x x

မဂ္ဂေါတိ ဥပါယော။ ။ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂံ၌ မဂ္ဂေါကို “ဥပါယော” ဟု ပဌမ ဖွင့်၏၊ ထို ဥပါယဟူသည် အကြောင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ ခန္ဓာယတနာဒိနံ၊ ပေ၊ ဥပါယဘာဝတော ” ဟု ဖွင့်သည်။ [ခန္ဓာယတနာဒိနံဖြင့် ခန္ဓာဝိဘင်းတရားတို့ကို ပြစ်၊ ကုသလာဒိနံဖြင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီ တရားစုကိုပြစ်၊] အဘိဓမ္မာတရားဟူသည် ရုပ်နာမ် ၂ ပါးကို အမျိုးမျိုး ခွဲခြား ပြသော တရားတော်တည်း၊ ထို ရုပ်နာမ်ကိုသိမှ သစ္စပဋိဝေဓ (မဂ်ဉာဏ်) ဖြစ်နိုင်၏၊ ဤ တရားတော်၏ လိုရင်းအကျိုးမှာလည်း သစ္စပဋိဝေဓသာ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “သစ္စပဋိဝေဓဿဝ” ဟု ဝေဖြင့် ဆိုသည်။

ပဗန္ဓော ဝါ မဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တိ။ ။ ဤသို့ တနည်းဖွင့်ပြန်၏၊ မဂ္ဂသဒ္ဒါသည် ပကတိ လမ်းစဉ်ကို ဟော၏၊ ဤ အဘိဓမ္မကထာလည်း ရှည်လျားသောကြောင့် လမ်းနှင့်တူရကား “ မဂ္ဂေါဝိယာတိ မဂ္ဂေါ ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ လမ်းနှင့်တူသော အစဉ်အတန်းကို ဂ္ဂေသဒ္ဒါက ဟောနိုင်သည်။ [ကထိယတိ ဧတ္ထ၊ ဧဘာယဝါတိ ကထာ၊ အဘိဓမ္မဿ + ကထာ အဘိဓမ္မကထာ၊ အဘိဓမ္မကထာစ+သာ+ မဂ္ဂေါစာတိ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂေါ= ခန္ဓာစသော တရားတို့ကို သိခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော အဘိဓမ္မကထာ၊ ဝါ-သစ္စ ပဋိဝေဓ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဘိဓမ္မကထာ၊ တနည်း- အဘိဓမ္မာတရားတို့ကို ဟောရာ ဟောကြောင်းဖြစ်သော ဒေသနာအစဉ်။]

အစဉ်ကို ဖြစ်စေခြင်းအားဖြင့်၊ ဟိတပ္ပဋိပတ္တိယာဝဏေယျတို့၏ အစီးအပွားကို ကျင့်တော်မူခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ပရမ ပဏာမာရဟတံ - အလွန် ရှိခိုးထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒဿတွာ-ပြီး၍၊ ဣဒါနိ-၌၊ အဓိပ္ပတံ-အလိုရှိအပ်သော၊ ပဏာမံ-ကို၊ ကရောန္တာ - လိုသည်၊ (ဟုတွာ) တဿ ပါဒေ နမဿိတွာတိ - ဟူ၍၊ အာဟ-ဗြ၊ စ-ဆက်၊ ဘဂဝတော-ကို၊ ထောမနနေဝ-ချီးမွမ်းခြင်းဖြင့်ပင်၊ ဝါ-ချီးမွမ်းကြောင်းစကားဖြင့်ပင်၊ ဓမ္မဿ- တရားတော်၏၊ သွက္ခာတတာ- သွက္ခာတတာ ဂုဏ်တော်သည်၎င်း၊ ဝါ- ကို၎င်း၊ သံဃဿ- အရိယာသံဃာ၏၊ သုပ္ပဋိပန္နတာစ-သည်၎င်း၊ ဝါ-ကို၎င်း၊ ဒဿိတာ-ပြတော်မူအပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ-၏၊ (ကသွာ-နည်း၊) တပ္ပဘဝဿ-ထို ဘုရားလျှင် အစအမွန်ရှိသော တရားသံဃာ၏၊ အနညထာဘာဝတော- ထို ဂုဏ်ရှိသည်၏အဖြစ်မှ တပါးသောအပြား၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်တည်း၊ တသွာ-ကြောင့်၊ ပဏာမာရဟံ-ပဏာမပြုခြင်းကိုထိုက်သော၊ တဉ္စ ရတနဒ္ဓယံ-ထို တရားသံဃာ , ရတနာ ၂ ပါးအပေါင်းကိုလည်း၊ ပဏမန္တာ- ရှိခိုးလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ သဒ္ဓမ္မဿ၊ပေ၊ စဉ္စလိတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ဗြ။

တတ္ထ-ထိုပဏာမကို ပြုရာ၌၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ မုဒ္ဓါ- ကို၊ သဒေဝကေ၊ ပေ၊ ဝန္တနိယောတိ-ဟူ၍၊ (ဝုတ္တော-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊) သံဃာစ-ကိုလည်း၊ သုပ္ပဋိပန္နော၊ပေ၊ အဉ္စလိကရဏိယောတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တော- ဗြ၊ တသွာ - ကြောင့်၊ တဿပါဒေနမဿိတွာတိ - ဟူ၍၎င်း၊ ကတွာ သံဃဿ စဉ္စလိန္တိ - ဟူ၍၎င်း၊ (သင်္ဂဟကာရေန)ဝုတ္တံ၊ [ထို ပါဠိတော်တို့အားလျော်စွာ ဆိုအပ်ပြီ - ဟုလို၊] ဓမ္မေပန-သည်ကား၊ ဝါ-ကိုကား၊ သွက္ခာတတာဒိ ဂုဏယုတ္တော-သွက္ခာတတာ အစရှိသော ဂုဏ်တော်နှင့်ယှဉ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ တထာနဿရဏေန-ထို သွက္ခာတတာ အစရှိသော ဂုဏ်တော်ကို အောက်မေ့ခြင်းဖြင့်၊ ပူဇေတဗြော-ပူဇော်ထိုက်သည်၊ ဟောတိ- ၏၊ တမေဝဓမ္မံ သက္ကတွာ၊ပေ၊ ဝိဟရေယုန္တိဝစနတော - တမေဝ ၊ ပေ ၊ ဝိဟရေယျံ ဟု ဟောတော်မူခြင်းကြောင့်၊ ကာယဝါစာ

x x x + x x x +

ဝေ၊ပေ၊အာဟ။ ။ “ကရုဏာပညာမုခေဟိ ဂုဏေဟိ” ဖြင့် “ ကရုဏာဝိယ သက္ကေသု , ပညာ ယဿ မဟေသိနော ” စသော ပဌမဂါထာကို ရည်ရွယ်သည်။ ထို ဂုဏ်တို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသည် ပဏာမာရဟ ဖြစ်တော်မူပြီ။ “အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂ ပ္ပဝတ္တနေနစ ဟိတပ္ပဋိပတ္တိယာ”ဖြင့် “ဒယာယ တာယ သက္ကေသု၊ပေ၊ဒေဝါနံ သမ္ပဝတ္တယိ” တိုင်အောင်သောစကားကို ရည်ရွယ်သည်။ အဘိဓမ္မကထာမဂ္ဂကို ဖြစ်စေခြင်းသည် ဝေနေယျတို့၏ အစီးအပွားကို ကျင့်ခြင်းတည်း။ မူလဂုဏ်တို့ဖြင့် ပဏာမာရဟဖြစ်ပြီး သော မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုသို့ ဝေနေယျတို့ အစီးအပွားကို ကျင့်ခြင်းကြောင့် “ပရမ ပဏာမာရဟ” ဖြစ်တော်မူပြန်သည်။ ဤသို့ ပရမပဏာမာရဟ ဖြစ်ကြောင်းကို ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ မိမိ အလိုရှိအပ်သော အန္တရာယဝိသောသန အကျိုးရှိသော ပဏာမကို “ တဿ ပါဒေ နမဿိတွာ ” စသည်ဖြင့် ပြသည်။ [“ ဘဂဝတော ” ကို ပရမပဏာမာ ရဟတံ၌လည်း သမ္ပန်အဖြစ်ဖြင့် စပ်။]

စိတ္တဟိ- ကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ဖြင့်၊ သဗ္ဗထာ- ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပူဇေတဗ္ဗော- ပူဇော်ထိုက်၏၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ သဒ္ဓမ္မဉ္ဇဿ ပူဇေတွာတိ- ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္တံ- ပြီ။

သိရိမတောတိ ဣတ္ထ - ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ သိရိတိ - သိရိဟူသော သဒ္ဓါသည်၊ ပညာပုညာနံ- ပညာ၊ ရှေးပုဂ္ဂိုလ်များကဲ့သို့၊ အဓိဝစနံ- ဟောသောသဒ္ဓါတည်း၊ ဣတိ- သို့၊ ဝဒန္တိ- ဆိုကြကုန်၏၊ အထဝါ- ထိုပြင်တနည်းကား၊ ပုညနိဗ္ဗတ္တာ- ရှေးကောင်းမှုကြောင့်ဖြစ်သော၊ သရီရသောဘဂ္ဂံ၊ ဒိသမ္ပတ္တိ - ကိုယ်၏ တင့်တယ်သည်၏အဖြစ် အစရှိသော သမ္ပတ္တိကို၊ (နိဿိယတိ၊ ဝုစ္စတိ- ဤစပ်၊) ဝါ- သည်၊ (နိဿိယတိ ဤစပ်၊) ကတပုညေ- ပြုအပ်ပြီးသော ကောင်းမှုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၌၊ နိဿိယတိ - မှီတတ်၏၊ (တနည်း) ကတပုညေဟိ - ပြုအပ်ပြီးသော ကောင်းမှုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ နိဿိယတိ- မှီအပ်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ သိရိတိ- သိရိဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ၏၊ စ- ဆက်၊ ဘဂဝတော- ၏၊ အတိသယဝတီ - အလွန်အကဲရှိသော၊ သာ(သိရိ)- ထိုသိရိသည်၊ အတ္တိ- ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ သိရိမာ- သိရိမာမည်တော်မူ၏၊ ဘဂဝါ- မြတ်စွာဘုရားတည်း၊ သိရိမတော- ရှေးပုဂ္ဂိုလ်များကဲ့သို့၊ ပညာဉာဏ်တို့၊ ပိုလျှံယှက်ဝေ၊ ကြက်သရေရှိတော်မူသော၊ ဝါ- ကိုယ်တော်မြတ်၏၊ လျော့ပတ်သပ္ပာယ်၊ လွန်တင့်တယ်၍၊ များကြွယ်သော၊ အုပ်စိုးကာဖြင့်၊ သံသာငြိမ့်ညောင်း၊ ခြေရံကောင်းဟု၊ စုပေါင်းယှက်ဝေ၊ ကြက်သရေရှိတော်မူသော၊ တဿ (သမ္မုဒ္ဓဿ)- ၏၊ (ပါဒဒ နမသိတွာ- ဤစပ်။)

x x x x x x x x

အထဝါ။ ■ [ဝဒန္တိဝါဒနည်းကို အဋ္ဌကထာနိဿယ၌ ပြထားပြီ၊] ဤနည်း၌ ကား “ ရှေးပုဂ္ဂိုလ်များကဲ့သို့ဖြစ်သော သရီရသောဘဂ္ဂံ (ခန္ဓာကိုယ်၏ လှပခြင်း) အာဒိဖြင့်ယူရသော ကလျာဏဝါက္ကရဏဘာ (အသံကောင်းခြင်း၊ စကားလုံးကောင်းခြင်း) အဓိဝစ (အကြီးအကဲ အစိုးရခြင်း) ပရိဝါရသမ္ပတ္တိ (အခြေအရံ ပြည့်စုံခြင်း) တို့ကို လောက၌ သိရိ (ကြက်သရေ) ဟု ခေါ်၏၊ [“ သိယတိ (ကတပုညေ နိဿိယတိ) ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသူ၌ မှီတတ်၏၊ ကတပုညေဟိ သိယတိ နိဿိယတိ- ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသူတို့ မှီအပ်၏၊ ဣတိ သိရိ ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၊ သိခေတ်၊ ရပစ္စည်း၊ ဤပစ္စည်းတည်း၊] ထို ကြက်သရေသည် ဘုရားရှင်၌ လွန်လွန်ကဲကဲ ထူးထူးခြားခြားရှိသောကြောင့် အတိသယတ္ထအနက်ဟော့ မန္တပစ္စည်း ဖြင့် “ သိရိမာ ” ဟု ဆိုရသည်။

သရီရသောဘဂ္ဂံ။ ■ “ သုဠု + ဘဂေါ ယဿာတိ သုဘဂေါ - ကောင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသူ ” ဟု ထောမနိဓိ ဝစနတ္ထပြု၏၊ ဝိယ- ချစ်ဘွယ်ကောင်းသူ၊ စသော အနက်များကို ဟော၏၊ “ သုဘာဿ + ဘဂေါ သောဘဂ္ဂံ ” ဟု ပြု၍ လှပတင့်တယ် ချစ်ခင်ဘွယ်ဂုဏ်ကို ယူပါ။ [သုဘဂ၏ပြောင်းပြန် “ ဒုပ္ပဂ- ပျက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသူ ” ဟူသော ပုဒ်သည်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် “ သုဘံ + ဝစ္စတီတိ သုဘဂံ - တင့်တယ်ခြင်းသို့ရောက်သော ကိုယ် ” ဟု ၎င်း၊ သောဘဂ္ဂံလည်း “ သောဘာ + အဂ္ဂ - တင့်တယ်သောအစု ” ဟု ၎င်း အခြားကျမ်းတို့၌ ကြံကြခြင်းကို စဉ်းစားပါ။]

နိပစ္စကာရဿာတိ - ကား၊ ပဏာမကိရိယာယ - ရှိခိုးမှုကိုပြုခြင်း၏။ အာနဘာဝေနာတိ-ကား၊ ဗလေန-အစွမ်းသတ္တိဖြင့်၊ ဝါ-ကြောင့်၊ သောသေတွာတိ-ကား၊ သုက္ခာပေတွာ- ခြောက်စေပြီး၍၊ အန္တရဓာပေတွာ - ကွယ်ပျောက်စေပြီး၍၊ အတ္တံ- အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ပကာသယိဿာမိ - ထင်ရှားပြပေအံ့၊ ဣတိ-သို့၊ သမ္ပန္နာ- ပုဒ်တို့၏ ဆက်စပ်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ - ၏။) အန္တရာဓယတိ-ကား၊ အတ္ထပ္ပကာသနဿ-အနက်ကို ထင်ရှားပြကြောင်းအဋ္ဌကထာ၏ ဥပယာတကေ-ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်သော အတွင်းအပဘေးရန်တို့ကို၊...အသေသတောတိ-ကား၊ နိဿယေ - အကြွင်းမရှိကုန်သော၊ သကလ - အလုံးစုံကုန်သော၊ (အန္တရာယေ-တို့ကို)။

ဣဒါနိ - ရတနတ္ထယ ပဏာမ၏ အကျိုးပယောဇဉ်ကို ပြပြီးရာ ယခုအခင်း၌၊ အဘိဓမ္မဿ- အဘိဓမ္မာပါဠိတော်တရား၏၊ ဂမ္ဘီရတ္ထတ္တာ - နက်နဲသော အနက်အဓိပ္ပါယ် ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အတ္ထပ္ပကာသနဿ - အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ထင်ရှားပြကြောင်းအဋ္ဌကထာ၏၊ ဒုက္ကရဘာဝံ-ခဲယဉ်းစွာပြု အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ (ပြုနိုင်ခဲ့သည်၏အဖြစ်ကို၊) ဒီပေတုံ-သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် ပြခြင်းငှါ၊ ဝိသုဒ္ဓါစာရ သီလေနာတိ အာဒိနာ - အစရှိသောဂါထာဖြင့်၊ အဘိယာစနံ - ရှေးရှုတောင်းပန်ပုံကို၊ ဒေသတိ-၏၊ ထုလ္လစ္စယာဒိ ဝိသုဒ္ဓိယာ-ထုလ္လစ္စဉ်း အစရှိသော အောက်အာပတ် ၅ ပုံ၏ စင်ကြယ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝိသုဒ္ဓါစာရော - အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သောအကျင့် ရှိ၏၊ ပါရာဇိက သံဃာဒိသေသ ဝိသုဒ္ဓိယာ - ပါရာဇိက၊ သံဃာဒိသေသတို့၏စင်ကြယ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝိသုဒ္ဓါသီလော-အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော သီလရှိ၏။

ဝါ - တနည်း၊ စာရိတ္တ ဝါရိတ္တ ဝိသုဒ္ဓိယာ - စာရိတ္တသီလ၏ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း ဝါရိတ္တသီလ၏ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝိသုဒ္ဓါစာရ သီလော- ဝိသုဒ္ဓါစာရသီလ မည်၏၊ တေန (ဝိသုဒ္ဓါစာရ သီလေန)- ထို အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သောအကျင့် , အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သောသီလ ရှိထသော၊ (ဗုဒ္ဓဃောသေန ဘိက္ခုနာ ဌ္ဗစပ်။)

သက္ကစ္ဆံတိ-ကား၊ စိတ္တိကတွာ- စိတ်မဟုတ်သော်လည်း စိတ်ကဲ့သို့ပြု၍၊ အဘိယာစိတောတိ - ကား၊ အဘိဗုဒ္ဓံ - ရှေးရှု၊ ယာစိတော - တောင်းပန်အပ်သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) [တဆင့် တောင်းပန်ခိုင်းအပ်သည် မဟုတ်၊ ကိုယ်တိုင် ကိုယ်ကျ မျက်မှောက်သို့လာ၍ တိုက်တွန်း တောင်းပန်အပ်သည်ဖြစ်၍-ဟူလို။]တေန-ထို သက္ကစ္ဆံ အဘိယာစိတော ဟူသောပါဠိဖြင့်၊ အနာဒရိယံ-ရိုသေလေးစားခြင်း မရှိသူ၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ-မရှိမသေ၊ [ကြိုယာဝိသေသန၊ အနာဒရဿ ဘာဝေါ အနာဒရိယံ။] အတ္ထပ္ပကာသနေ - အနက်ကို ထင်ရှားပြခြင်း၌၊ ကာတုံ- ငှါ၊ အသက္ကုဏေယျံ-မတတ်ကောင်းသည်၏အဖြစ်ကို၊ (ဘာဝပ္ပဓာန၊) ဒေသတိ-၏၊ [သုက္ခာ

သုတေသန တောင်းပန်သောကြောင့် မိမိက အဋ္ဌကထာကို စီရင်ခြင်း၌ မလေး
မစား မရှက်ကောင်းတော့-ဟူလို။]

ဣဒါနိ-အဘိယာစနကို ငြိုးရာယခုအဘိနိ။ သဿ-အကြင် အဘိဓမ္မာတရား
တော်၏။ အတ္ထိ - အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ပကာသတုကာ မော- ထင်ရှားပြေခြင်းငှါ
လိုသား၏။ တံ-ထို အဘိဓမ္မာတရားတော်ကို၊ ဒဿတုံ ငှါ၊ ယံ ဒေဝဒေဝါ တံ
အာဒိ-အစရှိသော စကားရပ်ကို၊ အာဟ-။ တတ္ထ-ထို ယံ ဒေဝဒေဝါ အစ
ရှိသော ဝါသာစကား၌၊ ယန္တိ - ယံ ဟူသည်ကား၊ အဘိဓမ္မံ - အဘိဓမ္မာကို၊
(သမာစိန္တိ ဌစပ်။) ဒေဝဒေဝါဘိ - ကား၊ ဝိသုဒ္ဓိ သမ္ပတိ ဥပပတ္တိဒေဝါနိ -
ဝိသုဒ္ဓိနတ်ဟူသော ဝိဟန္တာ၊ သမ္ပတိနတ်ဟူသော မင်း၊ ဥပပတ္တိ နတ်ဟူသော
နတ်ဗြဟ္မာတို့၏။ ဒေဝါ-နတ် ဖြစ်တော်မူသော၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိ ယသ္မာ-
အကြံ၌၊ လောကေ-၌၊ ယေ- အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝါ-တို့ကို၊ သရဏန္တိ-
ကိုး ဗွယ်ရာဟူ၍၊ ပရာယဏန္တိ-အလွန် ရေခံအပ်ရာဟူ၍၊ ဝါ- လည်းလျောင်းရာ
ဟူ၍၊ ဝန္တုဗ္ဗာ-ဆည်းကပ်ထိုက်ကုန်၏။ ဝဘိဘူတာ- ဆည်းကပ်အပ်သောအရာ
ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်၏။ ဝါ-လည်းလျောင်းရာ ဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်၏။ တေ-ထို ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊
ဒေဝါဘိ-ဒေဝါတို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ-နိ၏။ ဘဂဝါစ-သည်လည်း၊ သဗ္ဗဒေဝါနိ-တို့၏။
ဝဘိဘူတာ - ဆည်းကပ်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ ဖြစ်တော်မူ၏။ ဝါ- လည်း
လျောင်းရာဖြစ်၍ ဖြစ်တော်မူ၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ဒေဝဒေဝါ - ဒေဝဒေဝ
မည်ဘက်မူ၏။) [ပရိ-အလွန် + အယနိ- လျက်အပ်သော ရတနာတည်း၊ ပရာ
ယဏံ - နာ၊ မရရှိကော၌ “ပရေသံ + အာယနန္တိ ပရာယဏံ” ဟု ဝိပိတ်ပြုလ
သည်မှာ ထုံးစံမကျ။]

နယတောကိ-ကား၊ သဘောတော- အကျဉ်းအားဖြင့်၊ သမာစိန္တိတိ - ကား၊
သမ္မာ-စွာ၊ အာစိန္တိ- ဟောပြောတော်မူ၍၊ ယထာ - အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်
ဟော ပြုလသော်၊ ထေရော-အရှင်သာရိပုတြာထေရ်သည်၊ ဗုဒ္ဓတိ-သိင်္ဂင်လောက်
၏။ (တထာ- ထို သိင်္ဂင်လောက်အောင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အာစိန္တိ-
ဟော ပြောတော်မူ၍) [သမာစိန္တိ၌ သံကို သမ္မာဟု ဖွင့်၍၊ ထို သမ္မာကိုပင် “ယထာ
ထေရော” စသည်ဖြင့် ထပ်ဖွင့်သည်။ အရှင်သာရိပုတြာသိလောက်အောင် ဟောပြ
တော်မူခြင်းကို “သမ္မာ အာစိန္တန” ဟု ခေါ်သည်-ဟူလို။]

ဝေနေယျသတ္တ - ဝေနေယျ သတ္တာတို့ကို၊ ဝိနေတိ - ယိုးမတတ်မူတတ်၏။
ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝိနာယကော-မည်တော်မူ၏။ [“ဝိနေတိတိ ဝိနာယကော” ဟု
ပြု။] ဝါ-တနည်း၊ နာယကဝိရဟိတော-ရှေးဆောင်လမ်းပြ၊ နာယကမှကင်းတော်
မူသော ဖြတ်စွာဘုရားသည်၊ [နာယကတော + ဝိဂတော ဝိနာယကော ” ဟု
ရေးပြသည်။] သယမ္ဘူ- ကိုယ်တော်တိုင် ဖြစ်တော်မူသော ဖြတ်စွာဘုရားသည်။
ဣတိ အတ္ထော-နက်။

ယဉ္ဇာတိ-ကား၊ ယဉ္ဇ အဘိဓမ္မံ - ကိုလည်း၊ ဘိက္ခုနံ - တို့အား၊ ပယိရုဒါ ဟာသိ-ဟောပြော ပို့ချတော်မူပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ သမ္ဗန္ဓော-ပုဒ်တို့၏ ဆက်စပ်ခြင်းကို၊ (ကာတဗ္ဗော-၏၊) ပယိရုဒါဟာသိတိ-ကား၊ ကထေသိ-ဟောပြောပို့ချပြီ။

ဣတိတိ-ကား၊ ဣမိနာ အနုက္ကမေန- ဤအစဉ်အားဖြင့်၊... ယန္တိ- ယံဟူ၍၊ ဥပယောဂဝသေန- ဒုတိယာဝိဘတ်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝုတ္တော - ဆိုအပ်သော၊ ယံ သဒ္ဓေါ-သည်၊ ဓာရိတောတိ-ဓာရိတော ဟူသော၊ ပစ္စတ္တေန- ပဌမာဝိဘတ်နှင့်၊ ဝါ-ပဌမာဝိဘကျန္တပုဒ်နှင့်၊ သမ္ဗုဇ္ဈမာနော- စပ်အပ်သော်၊ ယောဓာရိတောတိ- ယောဓာရိတော ဟူ၍၊ ပစ္စတ္တဝသေန - ပဌမာဝိဘတ်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပရိဏမတိ- ညွတ်၏၊ တဿ- ကြောင့်၊ ယော- အကြင် အဘိဓမ္မာကို၊ ဓာရိတော- ရဟန်းတို့ ဆောင်ရွက် မှတ်သားအပ်ပြီ၊ ယော - ကို၊ သင်္ဂီတောစ - အရှင် မဟာကဿပ စသော ထေရ်တို့ သံဂါယနာလည်း တင်အပ်ပြီ၊ တဿ - ထို ဆောင်ရွက်အပ် သံဂါယနာတင်အပ်ပြီးသော အဘိဓမ္မာ၏၊ အတ္ထံ - ကို၊ ပကာသယိဿာမိ - အံ့၊ ဣတိ-သို့၊ ယောဇနာ-နိယမ အနိယမဝါကျတို့ကိုယှဉ်စေခြင်းကို၊ ကာတဗ္ဗော-၏။

ဝေဒေန,ပညာယ-ပညာဖြင့်၊ ဤဟာတိ ပဝတ္တတိ-ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝေဒေဟော-မည်၏၊ တေန မုနိနာ-ထိုပညာဖြင့် ဖြစ်တတ်သော အရှင်အာနန္ဒာ ဟူသော မုနိသည်၊ (သင်္ဂီတော၌စပ်၊) ...အဘိဏ္ဍသောတိ- ကား၊ ဗဟုသော- ကြိမ်ဖန်များစွာ၊ အဘိဓမ္မဿာတိ တေံ - ဟူသော ဤပုဒ်ကို၊ အတ္ထံ ပကာသယိ သာမီတိ တေန-ဟူသော ဤပုဒ်နှင့်၊ ယောဇေတဗ္ဗံ-ယှဉ်စေထိုက်၏။

ဣဒါနိ-၌၊ (ဒဿေတုံအာဟ ဌ်စပ်၊) အတ္ထပ္ပကာသနဿ-အနက်အဓိပ္ပါယ် ကို ထင်ရှားပြုကြောင်း အဋ္ဌကထာသစ်၏၊ ယော နိဿယော - အကြင်မှီရာ ရှေး အဋ္ဌကထာဟောင်းသည်၊ (အတ္ထိ- ၏၊) တံ - ထို မှီရာ အဋ္ဌကထာဟောင်းကို၊ [ရှေး အဋ္ဌကထာဟောင်း၏ အကြောင်းအရာကို၊] ဒဿေတုံ-၄၊ အာဒိတောတိ အာဒိံ - အစရှိသော ဝါထာစကားရပ်ကို၊ အာဟ- ပြီ၊ တတ္ထ- ထို အာဒိတော အစရှိသော ဝါထာစကားရပ်၌၊ အာဒိတောတိ - ကား၊ အာဒိမှီ - အစ၌၊ ပဌမ သင်္ဂီတိယံ-ပဌမ သံဂါယနာတင်ရာ အခါ၌။

ယာ အဋ္ဌကထာ-ကို၊ သင်္ဂီတာ-သံဂါယနာတင်အပ်ပြီ၊ ပန-စောဒနာပါဠာဒံ၊ သာ အဋ္ဌကထာ- ထိုအဋ္ဌကထာသည်၊ ကဿ- အဘယ်ပါဠိရပ်၏၊ (အဋ္ဌ ကထာ - နည်း၊) ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ အညဿ- အဘိဓမ္မာမှတစ်ပါး အခြားသော၊ ဝုတ္တဿ-ဆိုအပ်ပြီးသော စကား၏၊ အဘာဝါ- ဤနေရာ၌ မရှိခြင်း ကြောင့်၊ ယဿ- အကြင် အဘိဓမ္မာ၏၊ အတ္ထံ- ကို၊ ပကာသယိဿာမိ- ထင်ရှား ပြပေအံ့၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တံ-ပြီ၊ အဓိကာရဝသေန- အဓိကာရနည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ တဿ အဘိဓမ္မဿ- ထို အဘိဓမ္မာ၏၊ (အဋ္ဌကထာ-တည်း၊) ဣတိ-သို့၊ ဝိညာ ယတိ-သိအပ်၏။

သင်္ဂီတာတိ-ကား၊ အတ္ထိ-အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ပကာသေတံ-၄၊ ယုတ္တဋ္ဌာ
 နေ -သင့်လျော်သော အရာ၌၊ [ရှေး၌လည်း မဖွင့်ဆိုရသေး၍၊ မပေါ်လွင်သော
 အရာ၌၊] အယံ - ဤအနက်သည်၊ ဧတဿ- ဤပုဒ်၏၊ အတ္ထော- အနက်တည်း၊
 အယံ-ဤအနက်ကား၊ ဧတဿ-၏၊ အတ္ထော-တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ သင်္ဂဟေတွာ-
 သိမ်းယူ၍၊ ဝုတ္တာ- ဆိုအပ်ပြီ၊ ပစ္စာပိစ-နောက်အခါ၌လည်း၊ ဒုတိယ တတိယ
 သင်္ဂီတိသု - ဒုတိယ သံဂါယနာ၊ တတိယ သံဂါယနာတင်ရာ အခါတို့၌လည်း၊
 အနုသင်္ဂီတာ-တဖန်နောက်ထပ် သိမ်း၍ဆိုအပ်ပြီ၊ ဝါ-တဖန် နောက်ထပ်, သံဂါ
 ယနာ တင်အပ်ပြီ၊ ...အဘိသင်္ဂီတာတိ-ကား၊ ရစိတာ- ပြုစီရင်အပ်ပြီ။

တတောတိ-ကား၊ အဋ္ဌကထာတော-အဋ္ဌကထာဟောင်းမှ၊ တန္တိ နယာနဂ
 န္တိ- ကား၊ တန္တိဂတိ - ပါဠိတော်၏ အသွားအလာသို့၊ အနဂတံ- အစဉ်လိုက်
 သော၊ ဘာသန္တိ-ကား၊ မာဂဓာသံ-မာဂဓာသာကို။

နိကာယန္တရလဒ္ဓိဟိတိ-ကား၊ အန္တရန္တရာ-အကြား အကြား၌၊ အနုပဝေသိ
 တာဟိ-လျော်စွာ ထည့်သွင်းအပ်ကုန်သော၊ (နိကာယန္တရလဒ္ဓိဟိ-ဂိုဏ်းတပါး
 တို့၏ အယူတို့နှင့်)....အသမ္ဗိဿန္တိ-ကား၊ အဝေါက်ဏ္ဍိ-ရောပြွမ်းခြင်းမရှိသော၊
 အနာကုလန္တိ-ကား၊ သနိကာယေပိ-မိမိဂိုဏ်း၌လည်း၊ ဝါ-မိမိဂိုဏ်း၏ အဖွင့်
 ၌လည်း၊ အနာဝိလံ- ရှုပ်ထွေးခြင်းမရှိသော၊ ပရိစ္ဆန္တံ - ပိုင်းခြား ကန့်သတ်အပ်
 သော၊... အသမ္ဗိဿော-ဂိုဏ်းတပါးတို့၏အယူနှင့် ရောနှောခြင်းလည်းမရှိသော၊
 အနာကုလောစ-မိမိဂိုဏ်း၏အယူ၌လည်း ရှုပ်ထွေးခြင်းမရှိသော၊ မဟာဝိဟာရ
 ဝါသီနံ-မဟာဝိဟာရ၌ နေလေ့ရှိကုန်သောထေရ်တို့၏၊ ယော အတ္ထဝိနိစ္ဆယော-
 အကြင် အနက်အဆုံးအဖြတ်သည်၊ (အတ္ထိ-၏) တံ-ထို အသမ္ဗိဿ, အနာကုလ
 ဖြစ်သော အဆုံးအဖြတ်ကို၊ ဒီပယန္တော - ထင်ရှားပြလျက်၊ အတ္ထိ - အနက်အဓိ
 ပ္ပါယ်ကို၊ ပကာသယိဿာမိ- ထင်ရှား ဖွင့်ပြပေအံ့၊ ဣတိ- သို့၊ (သမ္ဗန္ဓာ-ကို၊
 ဒဋ္ဌဗ္ဗော- ၏) ဧတေန- ဤ မဟာဝိဟာရဝါသီနံ, ဒီပယန္တော ဝိနိစ္ဆယံဟူသော
 ပါဠိနှင့်၊ တိပိဋက စူဠနာဂတ္ထေရာဒိဟိ - တိပိဋက စူဠနာဂထေရ် အစရှိသော
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝုတ္တာ-ဆိုအပ်သော၊ ထေရဝါဒေါပိ- ထေရဝါဒသည်လည်း၊
 ဝါ- ကိုလည်း၊ သင်္ဂဟိတော - သိမ် ယူအပ်သည်၊ ဟောတိ။ [လောကုတ္တရာ၌
 ရှိသော ဗောဇ္ဈင် , မဂ္ဂင် , ဈာနတို့၏ အထူးကို သမ္ဗသိတဈာန်ဖြင့် မှတ်သည်,
 ပါဒကဈာန်ဖြင့် မှတ်သည်စသော ဝါဒကို ထေရဝါဒဟု ခေါ်၏၊ ထို ထေရဝါဒ
 သည် လောကုတ္တရာဈာန်ခဏ်း၌ ထင်ရှားလတံ့။]

x x x x x x x

အသမ္ဗိဿော၊ပေ၊ဒီပယန္တော ။ ။ ဤအဖွင့်၌ အသမ္ဗိဿံ အနာကုလံတို့သည်
 “မဟာဝိဟာရဝါသီနံ ဝိနိစ္ဆယံ” ၏ ဝိသေသနတို့တည်း၊ ထိုဝိနိစ္ဆယံကိုလည်း ဒီပ
 ယန္တော၏ ကံအဖြစ်ဖြင့် စပ်စေလိုသည်။

အထဝါ-ကား၊ တမ္ဗပဏ္ဍိတာသံ-သီဟိုဠ်ဘာသာကို၊ အပနေတွာ-ဖယ်ရှား ပြီး၍၎င်း၊ မာဂဓဘာသံ-ကို၊ အာရောပေတွာစ-ပေထက်သို့ တင်၍၎င်း၊ ပကာသိ ယမာနော - ထင်ရှားပြအပ်လတံသော၊ အဘိဓမ္မဿ - အဘိဓမ္မာ ပါဠိတော်၏၊ ယော အတ္ထော-အကြင်အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ အသမ္ဗိဿော-ဂိုဏ်းတပါးတို့၏ အယူနှင့် ရောနှောခြင်း မရှိသည်၎င်း၊ အနာကုလော ယေဝစ- မိမိဂိုဏ်း၏ အယူ ဌ္ဗလည်း ရှုပ်ထွေး ခြင်း မရှိသည်သာလျှင်၎င်း၊ ဟောတိ-၏၊ မဟာဝိဟာရဝါသီနံ- တို့၏၊ ဝိနိစ္ဆယဘူတောစ - အဆုံးအဖြတ် ဖြစ်၍လည်း ဖြစ်၏၊ တံအတ္ထံ - ထို အသမ္ဗိဿ အနာကုလ မဟာဝိဟာရဝါသီ ဝိနိစ္ဆယဖြစ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ် ကို၊ ဧသော-ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ မဟာဝိဟာရဝါသီနံ-တို့၏၊ ဝိနိစ္ဆယော- တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဒီပယန္တော-ပြလျက်၊ ပကာသယိဿ-မိ-အံ၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ တပ္ပကာသနေနေဝ-ထို အသမ္ဗိဿ၊ အနာ ကုလဖြစ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ထင်ရှားပြခြင်းဖြင့်ပင်၊ သော - ထို အနက် အဓိပ္ပါယ်သည်၊ တထာ-ထို မဟာဝိဟာရဝါသီ ဝိနိစ္ဆယအဖြစ်ဖြင့်၊ ဒီပိတော- ပြအပ်သည်၊ ဝါ-ပြရာရောက်သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ဧသော မဟာ ဝိဟာရဝါသီနံ ဝိနိစ္ဆယောတိ ဒီပယန္တောတိ-ဟူ၍၊ မယာ-သည်၊ ဝုတ္တံ- ပြီ။)

x x x + x + x x

အထဝါ။ ။ “ယော၊ ပေ၊ ဝိနိစ္ဆယဘူတော၊ တံအတ္ထံ”ကို ကြည့်၍ အသမ္ဗိဿံ အနာကုလံ ဝိနိစ္ဆယံတို့သည် အတ္ထံ၌ စပ်ရသော ဝိသေသနတို့တည်း ဟု သိရ၏။ ဒီပ ယန္တော၏ အာကာရကိုကား “ဧသော မဟာဝိဟာရဝါသီနံ ဝိနိစ္ဆယောတိ - ဤ ဖွင့်ပြအပ်လတံသော အနက် (အဋ္ဌကထာ) သည် မဟာဝိဟာရဝါသီတို့၏ ဝိနိစ္ဆယ ဖြစ်သည်”ဟူ၍ အပိုထည့်ပေးလိုသည်။

တပ္ပကာသ၊ ပေ၊ ဟောတိတိ ။ ။ ဤဝါကျသည် အထဝါတက်သော ဝါကျ၏ ဒဠိ၊ တနည်း- ဟေတုဝါကျတည်း၊ မဟာဝိဟာရဝါသီ ဂိုဏ်းသားဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ် တပါးက ထိုသို့ အနက် (အဋ္ဌကထာ) ကို ဖွင့်ပြလိုက်ခြင်းအားဖြင့် ထို အနက် (အဋ္ဌ ကထာ) သည် မဟာဝိဟာရဝါသီဂိုဏ်းသားတို့၏ အဆုံးအဖြတ် ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား ပြပြီးဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် “ဧသော မဟာဝိဟာရဝါသီနံ ဝိနိစ္ဆယောတိ ဒီပယန္တော” ဟူသော စကားသည် မှန်၏ - ဟူလို။... [တပ္ပကာသနေနေဝါတိ အဘိဓမ္မဿ အတ္ထ ပ္ပကာသနေနေဝ၊ ပကာသိယမာနော သော အဘိဓမ္မတ္ထော၊ တထာတိ မဟာဝိဟာရ ဝါသီနံ ဝိနိစ္ဆယကာဝေန၊ - မဂ။]

ဤ အထဝါတက်သောနည်းအတိုင်း အဋ္ဌကထာ၌ နိဿယတနည်းပေးပုံကား- နိကာယန္တရလဒ္ဓိဟိ- ဂိုဏ်းတပါးတို့၏ အယူတို့နှင့်၊ အသမ္ဗိဿံ- အကြား အကြား၌ ရောနှောခြင်း မရှိသော၊ အနာကုလံ- မိမိဂိုဏ်း၏ အယူ၌လည်း နောက်ကျရှုပ်ထွေး ခြင်း မရှိသော၊ မဟာဝိဟာရဝါသီနံ-တို့၏၊ ဝိနိစ္ဆယံ-အဆုံးအဖြတ်လည်း ဖြစ်သော၊ အတ္ထံ-အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒီပယန္တော-ဤအနက် အဓိပ္ပါယ်သည် မဟာဝိဟာရဝါသီ ထေရ်တို့၏ အဆုံးအဖြတ်ဘဲ ဟု သွယ်ဝိုက်သော အားဖြင့် ပြလျက် ၊ ပေ ၊ ပကာသ ယိဿာမိ-ထင်ရှားဖွင့်ပြပေအံ့။

တောသယန္တော ဝိစက္ခဏေတိ- ကား၊ ဝိစက္ခဏေ-စူးစမ်း မြော်မြင်၊ ပညာ ရှင်တို့ကို၊ တောသယန္တော - နှစ်သက်စေလျက်၊ ဂဟေတဗ္ဗံ - ယူသင့် ယူထိုက် သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဂဟေတွာန-ယူပြီး၍၊ ဣတိ ဧဝံ-သို့၊ ယောဇေတွာ- ပုဒ်တို့ကို ယှဉ်စေ၍၊ ဂဟေတဗ္ဗဋ္ဌာနေယေဝ - ယူသင့် ယူထိုက်သော အရာ၌ သာလျှင်၊ ဂဟိတံ-ယူအပ်ပေပြီ၊ သုဋ္ဌု- ကောင်းစွာ၊ ကတံ - ပြုအပ်ပါပေပြီ၊ (တနည်း)သုဋ္ဌုကတံ-တယ်ကောင်းပါတကား၊ ဣတိဧဝံ-သို့၊ တောသယန္တော- လျက်၊ ဣတိ-သို့၊ အတ္ထံ-ကို၊ ဝဒန္တိ-နိဇ္ဇာ၊ ဧဝံသတိ-ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ (ဤသို့ ဆိုတိုင်း မှန်လျှင်၊) ဂဟေတဗ္ဗဂဟဏေနဝ - ယူသင့် ယူထိုက်သော အနက် အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ယူခြင်းဖြင့်သာလျှင်၊ တောသနံ-နှစ်သက်စေခြင်းကို၊ ကတံ - ပြီ၊ အညေန - ဂဟေတဗ္ဗဂဟဏမှ အခြားသော၊ အတ္ထပ္ပကာသနေန - အနက် အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ထင်ရှားဖွင့်ပြခြင်းဖြင့်၊ (တောသနံ-ကို) န(ကတံ)-အပ်၊ ဣတိ- သို့၊ ဧဝံ(ဒေါသဇာတံ)- ဤအပြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇေယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ ပန- စင်စစ် ကား၊ တောသယန္တော-လျက်၊ အတ္ထံ - ကို၊ ပကာသယိဿာမိ - ထင်ရှား ဖွင့်ပြ ပေအံ့၊ ဣတိဧဝံ-သို့၊ ယောဇနာယ-သည်၊ သတိ-ရှိလသော်၊ ဂဟေတဗ္ဗဂဟဏံ- ယူသင့် ယူထိုက်သော အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ယူခြင်းသည်၎င်း၊ အညံ - ဂဟေတဗ္ဗ ဂဟဏမှ အခြားသော၊ သဗ္ဗံ-အလုံးစုံသော၊ အတ္ထပ္ပကာသနန္ဓ-အနက်အဓိပ္ပါယ် တို့ကို ထင်ရှားဖွင့်ပြခြင်းသည်၎င်း၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သဗ္ဗေန-သော၊ တေန-ထိုဂဟေတဗ္ဗဂဟဏံ, အညသဗ္ဗတ္ထပ္ပကာသနဖြင့်၊ တောသနံ- နှစ်သက်

x x x x x x x x

ဝိစက္ခဏေ၊ပေ၊ဂဟေတွာန။ ။ဤ ဝဒန္တိဝါဒ၌ တောသယန္တောကို ဂဟေတဗ္ဗံ ဂဟေတွာနနှင့် စပ်စေလို၏၊ ပညာရှိတို့ကို နှစ်သက်နိုင်လောက်အောင် “ သုတ္တန် အဋ္ဌကထာတို့၌ ယူသင့်ယူထိုက်သောအနက်အဖွင့်ကိုယူ၍ ဖွင့်ပြမည်” ဟု ဆိုလိုသတတ်။

ဧဝံ သတိ၊ပေ၊အာပဇ္ဇေယျ။ ။ထိုဝဒန္တိဝါဒ၌ လဒ္ဒဒေါသ (ရအပ်သောအပြစ်) ကို ပြလို၍ “ဧဝံ သတိ၊ပေ၊ အာပဇ္ဇေယျ” ဟု မိန့်၊ ဝဒန္တိဝါဒအတိုင်းဆိုလျှင် ယူသင့် သည်ကို ယူခြင်းဖြင့်သာ ဝိစက္ခဏတို့ နှစ်သက်စေမှုကိုပြုသည်၊ ယူသင့်သည်ကို ယူခြင်းမှ တပါးသော အခြားအနက် အဖွင့်များဖြင့်ကား “ဝိစက္ခဏတို့ နှစ်သက်စေမှုကို မပြုနိုင်” ဟူသော အပြစ်ဒေါသရောက်သည်။

တောသယန္တော၊ ပေ၊ ယုတ္တဂူပါ။ ။တောသယန္တောကို ဂဟေတွာပုဒ်နှင့် အဓိပ္ပါယ်မစပ်ဘဲ “အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ” နှင့် စပ်ပါ၊ “ဝိစက္ခဏတို့ကို နှစ်သက်စေ လျက် အနက်ကို ဖွင့်ပြမည်” ဟုလို၊ ဤသို့စပ်လျှင် “ဂဟေတဗ္ဗဂဟဏသည်၎င်း၊ ဂဟေ တဗ္ဗ ဂဟဏမှ အခြားသော အနက်အဖွင့်သည်၎င်း အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိဝယ် အတ္ထ ပ္ပကာသနအဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်ကြ၏၊ ထိုသို့ ပါဝင်သောကြောင့် ဂဟေတဗ္ဗဂဟဏဖြင့်၎င်း၊ အခြားသော အနက်အဖွင့်ဖြင့်၎င်း ဝိစက္ခဏတို့ကို နှစ်သက်စေရာရောသည်၊ ထို့ကြောင့် တောသယန္တောကို အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ၌ စပ်သောနည်းသာ (အဋ္ဌကထာဆရာ၏ နှစ်သက်စေလိုသောဆန္ဒ ဣယ်ပြန်ရကား၊) သင့်လျော်စရာရှိပေသည်။

စေခြင်းသည်။ ဝါ-ကို၊ ကတံ ဟောတိ၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ တောသယန္တော၊ ပေ၊ ပကာသယိဿာဓိတိ-ဟူ၍၊ (ယောဇနာ- သည်!) ယုတ္တရူပါ- သင့်လျော်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသည်။(ဟောတိ-၏။)

ဣဒါနိ-၌၊ ယံ အတ္ထပ္ပကာသနံ - အကြင်အနက်ကို ထင်ရှားပြကြောင်း အဋ္ဌကထာကို၊ ကတ္ထုကာမော-ပြုခြင်းငှါ လိုလားသည်။(ဟောတိ)၊ တဿ-ထိုအနက်ကို ထင်ရှားပြကြောင်း အဋ္ဌကထာ၏၊ မဟတ္တံ - ကျယ်ဝန်းသည်၏ အဖြစ်ကို၊ [“ မဟန္တဿ ဘာဝေါ မဟန္တတ္တံ ” ဟု ဆိုလိုလျက် “န္တ” ချေ၍ မဟတ္တံဟု ဖြစ်သည်။ “အရဟန္တဿ ဘာဝေါ အရဟတ္တံ” ကဲ့သို့တည်း။] ပရိဟရိတုံ-ရှောင်လွှဲခြင်းငှါ၊ ကမ္မဋ္ဌာနာနိတိ အာဒိ-ကို၊ အာဟ၊ အတ္ထဝဏ္ဏနန္တိ ဧတ္ထ-၌၊ ဝဏ္ဏနာနာမ-ဝဏ္ဏနာမည်သည်၊ ဝိဝရိတွာ-ဖွင့်၍၊ ဝိတ္ထာရေတွာ-ချွေ၍၊ ဝစနံ-ဆိုကြောင်း စကားတည်း။

ဣတိတိ-ကား၊ အပနေတွာ တတော ဘာသန္တိ ဝေမာဒိနာ - သော၊ ယထာ ဒဿိတပ္ပကာရေန- အကြင် အကြင် ပြအပ်ပြီးသော ကျမ်းပြုပုံ အပြားအားဖြင့်၊ (ကရဏပ္ပကာရအားဖြင့်-ဟူလို၊) ဣတိ-၍ အပနေတွာ တတောဘာသံဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ သောတူနံ-စာသင်သားတို့၏၊ ဥဿာဟုပ္ပါဒနဿ-အားတက်သရောကို ဖြစ်စေခြင်း၏၊ ဟေတုံ-အကြောင်းကို၊ ဒဿေတိ-၏၊ [သီဟိုဠ်ဘာသာကိုပယ်ခြင်း၊ အသမ္ဘိဿ အနာကုလဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံအောင် စီရင်ခြင်းစသည်ဖြင့် ပြလိုက်လျှင် စာသင်သားတို့၏ အားတက်သရောကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ကရဏပ္ပကာရသည် ဥဿာဟုပ္ပါဒန၏ အကြောင်းဖြစ်သည်။]

အဘိဓမ္မ ကထန္တိ - ကား၊ အဘိဓမ္မဋ္ဌကထံ - အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာကို၊.... နိဿာမေထာတိ - ကား၊ သုဏာထ - နာယုလိုက်ကြကုန်လော့၊ ဣဒါနိ-၌၊ အဝသံ-မချွတ်ကေန်၊ အယံ-၍ အဋ္ဌကထာကို၊ သောတပ္ပာယေဝ - နာယုထိုက်သည်သာ၊ ဣတိ- သို့၊ ဒဠိ- မြမြစွာ၊ ဥဿာဟေန္တော - အားတက်စေလိုသည်။ (ဟုတွာ- ၍) ဒုလ္လဘာ ဟိ အယံ ကထာတိ - ဟူ၍၊ အာဟ- ပြီ။ [အပနေတွာ တတောဘာသံ စသည်ဖြင့် ပြအပ်သော ဥဿာဟနဟေတု၊ ဒုလ္လဘာဟိ အယံ ကထာဖြင့်ပြအပ်သော ဥဿာဟနဟေတုဟု ဥဿာဟနကြိယာ၏ အကြောင်းပြု၍ မျိုးဖြစ်နေသောကြောင့် နောက် အကြောင်းပြစကား၌ “ဒဠိ ဥဿာဟေန္တော” ဟု ဒဠိသဒ္ဒါ ထည့်၍ဆိုသည်။]

ဝိသတိဂါထာဝဏ္ဏနာ-နှစ်ဆယ်သော ဂါထာတို့၏ အဖွင့်သည်၊
နိဋ္ဌိတာ-ပြီ။

ဂန္ထာရန္တ အဖွင့် ပြီး၏။

နိဒါနကထာ အဖွင့်

[ဝိတ္ထုပ္ပါဒကဏ္ဍ မာတိကာအဖွင့်မှစ၍ ကျမ်းရင်းစာသွားဖြစ်၏။ ထို၏ရှေ့
ဝစနတ္ထမှစ၍ သန္ဓိဝေသအားလုံးသည် အခြံနိဒါနကထာချည်းဖြစ်သည်။]

အဋ္ဌသာလိနိ - အဋ္ဌသာလိနိ အဋ္ဌကထာကို၊ ဝဏ္ဏန္တေဟိ - ဖွင့်ပြလိုကုန်
သော၊ အာစရိယေဟိ - ဇီကာဆရာတို့သည်၊ တာဝ-မဖွင့်မြီရှေ့ဥျးစွာ၊ ဝ သာ-
ထို အဋ္ဌသာလိနိ၏၊ သန္ဓိဝေသော - စုခင်း တည်နေသော အပိုင်းအခန်းကို၊
ဝိဘာဝေတဗ္ဗော - ထင်စွာပြုထိုက်၏၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ ဝစနတ္ထော ငရိစ္ဆေဒေါ
၊ပေ၊ သန္ဓိဝေသံ ဝိဘာဝယေတိ-ဟူ၍၊ ဣဒံ- ဤ အကျဉ်းချုပ် ဂါထာ စကားရပ်
ကို၊ (မယာ-သည်၊) ဝုစ္စတိ- ၏။ [ဝစနတ္ထော - အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်၎င်း၊

x x x x x x x

အဋ္ဌသာလိနိ တာဝ။ ။ သာရော ဝိယာတိ သာရော- အနှစ်ကဲ့သို့ အဆီအနှစ်
ကျစ်လစ်သည်။ အတ္ထော + သာရော အတ္ထသာရော- အဆီအနှစ် ကျစ်လစ်သော အနက်
အဓိပ္ပါယ်၊ အတ္ထသာရော ဇော်သာတ် (“ အတ္ထသာရိ ” ဟု ဆိုသင့်လျက် ထွက် နှုပ္ပါ
ရကို လပြု၍ ဣတ္ထိဇောတက ဣနိပစ္စည်းဖြင့်) အဋ္ဌသာလိနိ-အဆီအနှစ် ကျစ်လစ်သော
အနက်အဓိပ္ပါယ် ရှိသော အဋ္ဌကထာ ဟု - ဖြစ်၏။ [သာရသဒ္ဓါကို ဥတ္တမတ္ထ ဟု ကြံ၍
“ကောင် မြတ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ရှိသော အဋ္ဌကထာ” ဟုလည်း ကြံပါ။] “တာဝ”
ကား ပဌမတ္ထနိပါတ်၊ “ဖွင့်ခြင်း၏ ရှေ့ဥျးစွာ = မဖွင့်မီ ရှေ့ဥျးစွာ” ဟု ပေး။

ဝဏ္ဏန္တေဟိ အာစရိယေဟိ။ ။ ဇရာဒိဝဏ္ဏဓာတ်သည် ဝိတ္ထုရ (ချဲ့ဖွင့်ခြင်း)
အနက်ဟောတည်း။ အဋ္ဌသာလိနိ အဋ္ဌကထာကို ဖွင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဟူသည် ဇီကာ
ဆရာတို့သာတည်း။ ထို့ကြောင့် “ အာစရိယေဟိ ” အရ ဇီကာဆရာတို့ကို ယူရသည်။
အဋ္ဌသာလိနိကို ဖွင့်သူမှန်သမျှ မည်သူမဆို အင်းလုံ နှင့်ဆိုင်သောကြောင့် “အာစရိယေ
ဟိ” ဟု မဟုတ်ဆိုထားသည်။ ဤ မူလဇီကာဆရာလည်း အာစရိယဟိန္တံ ပါဝင်၏။
[အာစရိယေဟိကို “ အဋ္ဌကထာဆရာတို့သည် ” ဟု ကေစိတို့ပေးကြ၏ - ဟု မရဖွင့်
သေး၏။]

သန္ဓိဝေသော။ ။ သန္ဓိဝိသတိ- စုပေါင်း တည်နေတတ်၏။ ဣတိ သန္ဓိဝေသော၊
[သံ + နိပုဗ္ဗ, ဝိသဓာတ်, ဣပစ္စည်း၊ မရ၍ “ သန္ဓိဝိသတိ - စုပေါင်း တည်နေစေ
တတ်၏ ” ဟု ဟောတုဝါကျဖြင့် ဝိဂ္ဂဟပြု၏။] ဝစနတ္ထစသည်ကို သူ့အခန်းနှင့်သူ
ပိုင်းခြားထားကြောင်းဖြစ်သော စကားတရပ်ကို “ သန္ဓိဝေသ ” ဟု ခေါ်သည်။

ဝစနတ္ထော။ ။ “ တတ္ထ ကေန ဝဋ္ဌန အဘိဓမ္မော၊ ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန ”
မှစ၍ “ အဘိဓမ္မော ဝေဒိတဗ္ဗော ” တိုင်အောင် ပြုအပ်သော အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက် ကို
ဝစနတ္ထ ဟု ခေါ်၏။ အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြသော ကောင်းတရပ်လည်း
(အကြောင်းအနက်၏ အမည်ကို အကျိုးစကားတရပ်၌ တင်စား၍ ကာရဏူပစ-ရ
အားဖြင့်) ဝစနတ္ထ မည်၏။ ဤဝစနတ္ထကို ပြုသော စကားတရပ်ကို သန္ဓိဝေသတစု ဟု
မှတ်ပါ။ [ဝစနတ္ထ ဟု ဆိုသောကြောင့် ဝိဂ္ဂိဟ်ဝါကျ ဟု မမှတ်ပါနှင့်၊ အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏
အနက်ပြုစကား ဟု မှတ်ပါ။]

ပရိစ္ဆေဒေါ-အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်းဟူသော အပိုင်းအခြား၎င်း၊ ပါဠိယာ-တကျမ်း၊ တကျမ်းသောပါဠိတော်၏၊ သန္ဓိဝေသောစ-စုဝေးတည်နေသော အပိုင်းအခန်း ၎င်း၊ သာဂရေဟိ- ဇလသာဂရ အစရှိသည်တို့နှင့်တကွ၊ တထာစိန္တာ-ထို နယ သာဂရကို သိကြောင်းစကား၎င်း၊ ဒေသနာဟိ-မာနသဒေသနာစသော ဒေသနာ တို့ဖြင့်၊ ဂဘီရတာ- အဘိဓမ္မာ၏ နက်နဲသည့်အဖြစ်၎င်း။

ဒေသနာယ - အဘိဓမ္မာကို ဟောတော်မူရာအခါ၌၊ သရီရဿ - မြတ်စွာ ဘုရားကိုယ်တော်၏၊ ပဝတ္တိဂ္ဂဟဏံ-ဖြစ်ပုံကိုပြကြောင်းစကား၎င်း၊ တထာ-ထိုမှ တပါး၊ ထေရဿ-အရှင်သာရိပုတြာထေရ်၏၊ ဝါစနာမဂ္ဂတပ္ပဘာဝိတတာပိစ-

x x x x x x x

ပရိစ္ဆေဒေါ ။ ။ “ အဘိဓမ္မာသည် ၇ ကျမ်းရှိ၏” ဟု ကျမ်းအပိုင်း အခြားကို ပြသော “ ပကရဏ ပရိစ္ဆေဒတော” မှ စ၍ “ ဧဝံ ကထာဝတ္ထုနာဝ သဒ္ဓိံ သတ္တပ္ပကရဏာနိ အဘိဓမ္မာနာမ ” တိုင်အောင်သော စကားတရပ်သည် ပရိစ္ဆေဒသန္ဓိဝေသ တစုတည်း။

သန္ဓိဝေသောစ ပါဠိယာ ။ ။ “ ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း၌ ၄ ခဏ်း ၄ စု ၄ ကဏ္ဍရှိ၏” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပါဠိတော် ၇ ကျမ်းတွင် တကျမ်းတကျမ်း ၌ တစုစီ တစုစီ စုပေါင်း တည်နေပုံကိုပြသော “ တတ္ထ ဓမ္မသင်္ဂဏီပွကရဏေ စတသော ဝိဘတ္တိယော ” မှ စ၍ “ ဣဒံ စတုဝိသတိသမန္တပဋ္ဌာနသမောဓာနံ ပဋ္ဌာနံ မဟာပကရဏံနာမ ” တိုင်အောင် သော စကားတရပ်သည် “ ပါဠိသန္ဓိဝေသ ” ဟု ခေါ်အပ်သော သန္ဓိဝေသတရပ်တည်း။ [“ သန္ဓိဝေသီယတေ-စုဝေးတည်နေစေအပ်၏၊ ဣတိ သန္ဓိဝေသော။]

သာဂရေဟိတထာစိန္တာ ။ ။ ဇလသာဂရ စသည်တို့နှင့် တကွ နယသာဂရကို စဉ်းစားရာဖြစ်သော “ ဣဒါနိ ဣမဿ အဘိဓမ္မဿ ဂမ္ဘိရဘာဝ ဝိဇာနနတ္ထံ ” မှစ၍ “ ဣမသ္မိံ ဌာနန နယသာဂရော အဓိပ္ပတော ” တိုင်အောင်သော စကားရပ်သည် “ သာဂရေဟိ စိန္တာ ” မည်သော သန္ဓိဝေသ တစုတည်း။

ဒေသနာဟိ ဂဘီရတာ ။ ။ မာနသ ဒေသနာ , ဝစီဘေဒ ဒေသနာ စသော ဒေသနာအပြားတို့ဖြင့် အဘိဓမ္မာ၏နက်နဲပုံကိုပြသော “ အယမ္ပိ ဘဂဝါ ” မှစ၍ “ မတ္ထကံ ပါပေတုံ နသက္ကောတိ ” တိုင်အောင်သော စကားရပ်သည် “ ဒေသနာဟိ ဂမ္ဘိရတာ ” မည်သော သန္ဓိဝေသတစုတည်း။ [ဂမုဓာတ်, ကီရ (က်အနုဗန်ရှိသော ဤရပစ္စည်း) ဓာတ်နောင် ဘလာ၍ ဂမ္ဘိရဘု ဖြစ်, မကိုချေလျှင် “ ဂဘီရ ” ဖြစ်၏-ဟု အဘယာရာမ ဆရာတော်၏ ကွာဒိမောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ ၁၇၀ သုတ်၌ ရုပ်တွက်ပြသည်၊ သာဂရစိန္တာ အခဏ်းဝယ် အဋ္ဌကထာဘာသာဋီကာ၌လည်း ထောမနိမိကိုမှီး၍ တနည်း ရုပ်တွက် ပြခဲ့သည်။]

ဒေသနာပေဂဟဏံ ။ ။ အဘိဓမ္မာ တရားတော်ကို ဝါတွင်းသုံးလကြာအောင် ဟောတော်မူရာအခါ၌ ခန္ဓာကိုယ်တော်၏ ဖြစ်ပုံကိုပြသော “ ဧဝံ တေမာသံ နိရန္တရံ ဒေသေန္တဿ ” မှ စ၍ “ သရေသုဝါ ဝစနသုဝါ နာနတ္ထံ နတ္ထိ ” တိုင်အောင်သော စကား တရပ်သည် “ သရီရ ပဝတ္တိဂ္ဂဟဏံ ” မည်သော သန္ဓိဝေသ တစုတည်း။

ပို့ချအပ်သော အစဉ်၏ အဖြစ်၊ ထို အရှင်သာရိပုတြာလျှင် အစအမွန်ရှိသည်၏ အဖြစ်၎င်း။

ပဋိဝေဓာ-ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းအားဖြင့်၎င်း၊ တထာ-ထိုမှ တပါး၊ ဗုဒ္ဓဝစနာ ဒီဟိ-ပဌမဗုဒ္ဓဝစန အစရှိသည်တို့ဖြင့်၎င်း၊ အာဒိတော - အစဉ်၊ ဝါ - အလျှင်၊ သဗ္ဗဒဿိနော-အလုံးစုံကို သိမြင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏၊ အဘိဓမ္မိက ဘာဝဿ - အဘိဓမ္မာကို တတ်သိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ကို၊ သာဓနံ - ပြီးစေ ကြောင်း စကား၎င်း။

ဝိနယန-ဝိနည်းဖြင့်၎င်း၊ အထ-ထိုမှတပါး၊ ဂေါသိင်္ဂသုတ္တေနစ- ဂေါသိင်္ဂ သုတ်ဖြင့်၎င်း၊ နိဒါနေနစ-နိဒါန်းဖြင့်၎င်း၊ ဒီပိတာ- ပြအပ်သော၊ [သံသိဒ္ဓိဉ္စဝပ်၊] မဟေသိနာ - မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဘာသိတတ္တဿ - ဟောတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်၏၊ သံသိဒ္ဓိ-ပြီးစီးကြောင်းစကား၎င်း။

ဣမံ သဗ္ဗံ - ဤ အလုံးစုံကို၊ ပကာသေတွာ - ထင်ရှားပြပြီး၍၊ ပဋိညာတ ကထာ-ဝန်ခံအပ်ပြီးသော အဋ္ဌကထာကို၊ ကတာ-ပြု၊ (ဣတိ-သို့၊) အဋ္ဌသာလိ နိယာ-၏၊ ဧတံ သန္နိဇေသံ-ဤ စုဝေးဘည်းနပုံ အပိုင်းအခန်းကို၊ ဝိဘာဝယေ- ထင်စွာ ပြရာ၏။

x x x x x x x x

ထေရဿ၊ ပေ၊ တာဝိစ။ ။ “အဘိဓမ္မာ၌ ပို့ချအပ်သော လမ်းစဉ်၏ အရှင်သာရိ ပုတြာ၏ ဝါစနာမဂ္ဂ၏အဖြစ်၊ အရှင်သာရိပုတြာလျှင် အစအမွန် ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြသော “သာရိပုတ္တတ္ထရောဗိ”မှ စ၍ “ဂဏနာစာရံ ထပေသိ” တိုင်အောင်သည် “ထေရဝါစနာမဂ္ဂ-ထေရပုဘာဝိတတာ”မည်သော သန္နိဇေသတစုတည်း။

ပဋိဝေဓော၊ ပေ၊ သဗ္ဗဒဿိနော။ ။ ဘုရားရှင်သာ ရှေးဥျားစွာ အဘိဓမ္မာဆောင် ဖြစ်တော်မူပုံကို ပြသော “ဧဝံ သန္တေ ထေရောဝ ပဌမတရံ အဘိဓမ္မိကော”မှ စ၍ “ဝိဿာသာဒေါ ဟုတွာ ဇိပိဿသိ”တိုင်အောင်သော စကားတရပ်သည် ဘုရားရှင်၏ ရှေးဥျားစွာ အဘိဓမ္မိက၏အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော သန္နိဇေသ တစုတည်း။

ဝိနယေနာထ၊ ပေ၊ ဒီပိတာ ။ ။ ဝိနည်းစသည်ကို ထောက်၍ အဘိဓမ္မာ၏ ဗုဒ္ဓ ဘာသိတဖြစ်ကြောင်းကို ပြီးစေတတ်သော “အထာပိ ဧဝံ ဝဒေယျ”မှ စ၍ “အယံ တာဝ နိဒါနကထာ” တိုင်အောင်သော စကားတရပ်သည် သန္နိဇေသတစုတည်း။

ပကာသေတွာ၊ ပေ၊ ဝိဘာဝယေ။ ။ ဤသို့ သန္နိဇေသပေါင်း ၉ ခန်းကို ပိုင်းခြား ပြပြီးမှ ဝန်ခံအပ်ပြီးသော အဋ္ဌကထာကို ပြစီရင်တော်မူသည်။ ဤသို့ အဋ္ဌသာလိနီ၏ စကားတရပ် တရပ်ကို ပိုင်းခြား သတ်မှတ်၍ပြခြင်းသည် ကစွည်း- အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ တို့၌ ပဌမပိုင်း၊ ဒုတိယပိုင်း စသည်ဖြင့် သဘောတူရာကို ပိုင်းခြားထားပုံမျိုးတည်း။ ဤသို့ ပိုင်းခြား၍ပြခြင်းသည် စာရှုသူတို့၏ ဉာဏ်ကိုရှင်းလင်းစေ၏။ ထို့ကြောင့် ကျမ်းပြု ဆရာတိုင်းပင် ဤနည်းကိုမှီ၍ မိမိကျမ်း၌လည်း သူ့အခန်းနှင့်သူ ပိုင်းခြားလျက် စီစဉ် လေ့ရှိဘို့ သတိပြုသင့်ကြပေသည်။

ဝစနတ္ထ ဝိဇာနနေန - အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏အနက်ကို သိခြင်းအားဖြင့်၊ ဝိဒိတာဘိဓမ္မသာမညတ္ထဿ - သိအပ်ပြီးသော အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ သာမညအနက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ (အဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ သာမညအနက်ကို သိပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်အား၊) အဘိဓမ္မကထာ - အဘိဓမ္မ အဋ္ဌကထာသည်၊ ဝုစ္စမာနာ - ပြောဆိုအပ်သော်၊ သောဘေယျ - တင့်တယ်ရာ၏၊ ဣတိ - ထိုကြောင့်၊ အဘိဓမ္မ ပရိဇာနနမေဝ - အဘိဓမ္မကိုပိုင်းခြား၍သိခြင်းသည်သာလျှင်၊ အာဒိမ္ပိ-အဋ္ဌကထာကိုမဖွင့်မီအစဉ်၊ ယုတ္တရူပံ- သင့်လျော်သောသဘော ရှိ၏၊ ဣတိ- ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ တဒတ္ထံ- ထိုအဘိဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို၊ တတ္ထ ကေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မောတိ - ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရော- သည်၊) ပုစ္ဆတိ- ၏၊ တတ္ထ- ထို တတ္ထ ကေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မောဟူသော စကားရပ်၌၊ တတ္ထာတိ - ကား၊ အဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိတိ - ဟူသော၊ ယဒိဒံ- အကြင်စကားကို၊ (မယာ- သည်၊) ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်ပြီ၊ (ဝန္တာရမ္ဘတုန်းက ဆိုခဲ့ပြီ - ဟူလို၊) တသ္မိံ - ထိုအဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိဟူသော စကားရပ်၌၊ ယဿ- အကြင် အဘိဓမ္မာ၏၊ အတ္ထံ-အနက်ကို၊ ပကာသယိဿာမိ-ထင်ရှားဖွင့်ပြပေအံ့၊ ဣတိ-သို့၊ ပဋိညာတံ-ဝန်ခံအပ်ပြီ၊ သော အဘိဓမ္မော-ထိုအဘိဓမ္မာဟူသည်၊ ကေနဋ္ဌေန-အဘယ်အနက်ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မော-အဘိဓမ္မမည်သနည်း၊ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ ဝါ-တနည်း၊ တတ္ထာတိ-ကား၊ အဘိဓမ္မကထန္တိ-ဟူသော၊ ဧတသ္မိံ ဝစနေ - ဤစကား၌၊ ယော အဘိဓမ္မော- အကြင်အဘိဓမ္မာကို၊ ဝုတ္ထော-ဆိုအပ်ပြီ၊ သော (အဘိဓမ္မော)-ထို အဘိဓမ္မာဟူသည်၊ ကေနဋ္ဌေန - ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မော-မည်သနည်း၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။

ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မ ဝိသေသဋ္ဌေနာတိတ္ထေ - ၌၊ အတိရေကော - သာလွန်သော၊ ဓမ္မော-ဓမ္မတည်း၊ ဓမ္မာတိရေကော- သာလွန်သော ဓမ္မ၊ သုတ္တန္တာဓိကာ- သုတ္တန်ထက် သာလွန်သော၊ ပါဠိ-ပါဠိတော်တည်း၊ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ ဝိသေသော-ထူးကဲသော၊ ဓမ္မော-ဓမ္မတည်း၊ ဓမ္မဝိသေသော-ထူးကဲသောဓမ္မ၊ ဓမ္မာတိသယော-

x x x x x x x

သုတ္တန္တာဓိကာ ပါဠိ။ ။အတိရေက (အဓိက) ၏ အပါဒါန်၌ အဘယ်ကြောင့် ဝိနည်းမထည့်ဘဲ သုတ္တန်ကိုသာယူ၍ “သုတ္တန္တာဓိကာ” ဟု ဆိုရသနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား—“ဓမ္မောစ ဝိနယောစ ဒေသိတော ပညတ္ထော” စသော ပါဠိတော်ဝယ် သုတ္တန်နှင့် အဘိဓမ္မာကိုသာ “ဓမ္မ” ဟု တပေါင်းတည်း နာမည်တပ်၍ ဝိနည်းကိုကား “ ဝိနယော ” ဟု သီးခြားနာမည်တပ်ထားသည်၊ ထို့ကြောင့် သုတ္တန်နှင့် အဘိဓမ္မာသာ ဓမ္မချင်း တူနေရကား အဘိ၏ အနက်ဖြစ်သော အတိရေက (အဓိက) ၏ အပါဒါန်၌ နဂိုရိက ဓမ္မချင်းတူနေသော သုတ္တန်ကိုသာ ယူရပါသည်။ [အပါဒါန်အမျိုးမျိုးတွင် နဂိုရိတူနေရာမှ ဂုဏ်အားဖြင့် ခွဲထုတ်သော ဝိဘတ္တ ဝိဘဇနအပါဒါန်တည်း၊] ထို့ကြောင့်ပင် အဋ္ဌကထာ၌ “ သုတ္တန္တံ ဟိ ပတွာ ” စသည်ဖြင့် သုတ္တန်နှင့် အဘိဓမ္မာကိုသာ နှိုင်းယှဉ်၍ သုတ္တန်ထက် အဘိဓမ္မာက သာလွန်ပုံကို အကျယ်ပြထားသည်။

၅၆ (မူလဒီကာ)

လွန်ကဲသောဓမ္မ၊ ဝိစိတ္တာ- ဆန်းကြယ်သော၊ ပါဠိ- တည်း၊ ဣတိအတ္ထော- နက်၊ ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသာဝေ - သုတ္တန်ပါဠိထက် သာလွန်သောပါဠိတော် , ထူးဆန်းသော ပါဠိတော်တို့သည်ပင်၊ အတ္ထော- အနက်တည်း၊ ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌော-သုတ္တန်ပါဠိထက် သာလွန်သောပါဠိတော်, ထူးဆန်းသောပါဠိတော် တို့သည်ပင် အနက်၊ ဒွိန္ဒုမ္ပိ- ၂ ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ အတ္ထာနံ- ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသ အနက်တို့၏၊ အဘိဓမ္မသဒ္ဒယ - အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏၊ အတ္ထဘာဝေန- အနက်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ သာမညတော-တူကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧကဝစနနိဒ္ဒေ သော- ဧကဝစရိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်းကို၊ ကတော- ပြီ။ [“သမာနာနံ + ဘာဝေါ သာမညံ” ဟု ပြီ။]

တသ္မာတိ-ကား၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ အဘိက္ကမန္တိ, အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာတိ အာဒိ သု- အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ (အဘိသဒ္ဒေါ- သည်၊ အတိရေကဝိသေသဋ္ဌဒီပ ကော-အလွန် ဟူသောအနက်, ထူးကဲ ဟူသောအနက်ကို ပြတတ်သည်၊ ဟောတိ ဝိယ-ကဲ့သို့၊ တထာ-တူ၊) အဘိသဒ္ဒေါ-သည်၊ အတိရေက ဝိသေသဋ္ဌဒီပကော- သည်၊ (ဟောတိ-၏၊) ဟသ္မာ- ကြောင့်၊ အယမ္ပိဓမ္မော-ဤ ကုသလာဓမ္မာ အစ ရှိသော တရားကိုလည်း၊ ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန - သုတ္တန်ပါဠိထက် သာလွန်သောပါဠိ, ထူးဆန်းသောပါဠိ ဟူသောအနက်ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မော- အဘိဓမ္မဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ သမ္ပန္နော-ကာရဏဝါကျ, ဖလဝါကျတို့၏ ဆက်စပ်ခြင်းကို၊ (ဝေဒိတဓမ္မာ-၏။)

တတ္ထ- ထို အဘိဓမ္မောဟူသော ပါဠိ၌၊ (ကဿစိ- သော၊ စောဒကဿ-၏၊ စောဒနာ-သည်၊) သိယာ-၏၊ (ကိဒိသိ-သော၊ စောဒနာ-သည်၊ သိယာ-နည်း၊) အဘိက္ကမန္တိ အဘိက္ကန္တဝဏ္ဏာတိတ္ထေ - ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ဓာတုသဒ္ဒယ- ကမု ဓာတ်ဟူသော သဒ္ဒါ၏၊ ပုရတော-၌၊ ပယုဇ္ဇမာနော- ယှဉ်စပ် သုံးစွဲအပ်သော၊

x x x x x x x

ဓမ္မာတိသယော, ဝိစိတ္တာ ပါဠိ။ ။ဓမ္မဝိသေသ၌ “ဝိသေသ”ကို အတိသယဟု ဖွင့်၏၊ “အတိ- အလွန်+ သယ-ဖြစ်”ဟုရာ၌ ရှည်လျားသော အလွန်ကို ယူမည်စိုး၍ “ဝိစိတ္တာ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊ သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်း စသည်ဖြင့် ထူးကဲသည်ကို “ဝိသေသ”ဟု ယူစေလိုသည်၊ သုတ္တန်ပါဠိထက် “ ထူးပေသည် - ဆန်းပေသည် ”ဟု ချီးမွမ်းရလောက်သော ပါဠိတော်-ဟူလို။

ဒွိန္ဒုမ္ပိ၊ ပေ၊ ဧကဝစနနိဒ္ဒေသော။ ။အတိရေကဋ္ဌ ဝိသေသဋ္ဌ ဟု ၂ မျိုးရှိသော ကြောင့် “ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေဟိ” ဟု ဗဟုဝုစဆိုသင့်သည် မဟုတ်ပါလော၊ အဘယံကြောင့် “ ဓမ္မာ၊ပေ၊ သဋ္ဌေန ” ဟု ဧကဝုစချရသနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိသော ကြောင့် “ ဒွိန္ဒုမ္ပိ ” စသည်မိန့်၊ အနက် ၂ မျိုးလုံးပင် အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏ အနက်အဖြစ်ဖြင့် တူသောကြောင့် သာမညနိဒ္ဒေသနည်း (ဇာတျာပေက္ခနည်း) အားဖြင့် ဧကဝုစချရပါ သည်-ဟူလို။

အဘိသဒ္ဓေါ- အဘိသဒ္ဓါသည်၊ ကိရိယာယ - ကမနကြိယာ၊ ကန္တိကြိယာ၏။ အတိရေက ဝိသေသ ဘာဝဒီပကော - လွန်ကဲသည်၏အဖြစ်၊ ထူးဆန်းသည်၏ အဖြစ် ဟူသောအနက်ကို ပြတတ်သည်။ ဟောတိ- ၏။ ဣတိ- ဤသို့ ပြခြင်းသည်။ ဥပသဂ္ဂ ဘာဝတော-ဥပသာရပုဒ်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ယုတ္တံ-သင့်ပါပေ၏။ [“ဓာတုတ္ထံ ဥပေစ္စ သဇ္ဇေန္တိတိ ဥပသဂ္ဂါ” ဟူသော ဝစနတ္ထနှင့်အညီ ကမုဓာတ်၏အနက်ကို ဆင်ပြင်တတ်သောကြောင့် သင့်လျော်ပါပေသည်-ဟူလို။] ဓမ္မသဒ္ဓေါ ပန-ဓမ္မသဒ္ဓါ သည်ကား၊ န ဓာတုသဒ္ဓေါ-ဓာတုသဒ္ဓါမဟုတ်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တေသ္မာ-ဤ ဓမ္မ သဒ္ဓါမှ၊ ပုရတော-၌၊ အဘိသဒ္ဓေါ-သည်၊ ပယောဂမေဝ-ယှဉ်စပ် သုံးစွဲခြင်းကို ပင်၊ နာရဟတိ-မထိုက်သည်မဟုတ်ပါလော၊ အထာပိ ပယုဇ္ဇေယျ-အကယ်၍ပင် ယှဉ်စပ် သုံးစွဲအပ်စေဥားတော့၊ ဥပသဂ္ဂါ-ဥပသာရပုဒ်တို့သည်၊ ကြိယာ ဝိသေသ ကာ - ကြိယာကို အထူးပြုတတ်ကုန်၏။ ဓမ္မောစ - ပါဠိတော် ဓမ္မသည်ကား၊ န ကိရိယာ-ကြိယာမဟုတ်၊ (ပါဠိတော်ခြံ ဖြစ်သည်-ဟူလို၊) ဣတိ-ကြောင့်၊ ဓမ္မ သ- ပါဠိတော်ဓမ္မ၏။ အတိရေကဝိသေသ ဘာဝဒီပနံ - လွန်ကဲသည်၏အဖြစ်၊ ထူးဆန်းသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းသည်။ နယုတ္တံ - မသင့်သည် မဟုတ်ပါလော၊ ဣတိ (ဤဒီသီ-ဤကဲ့သို့ရှုအပ်သော၊ စောဒနာ-သည်၊ သိယာ-၏။)

နော နယုတ္တံ-မသင့်မဟုတ်၊ သင့်သည်သာ၊ ဟိ (ကသ္မာ)- နည်း၊ အခံာတု သဒ္ဓေါ-ဓာတ်မဟုတ်သော သဒ္ဓါမှ၊ [ဓာတ်မဟုတ်သော ဆတ္တ၊ ဓဇ၊ ရာဇကုမာရ၊ ဒေဝ၊ ဗြဟ္မသဒ္ဓါမှ၊] ပုရတော-၌၊ ပယုဇ္ဇမာနဿ - ယှဉ်စပ် သုံးစွဲအပ်သော၊ အကိရိယာယပိ - ကြိယာမဟုတ်သော ခြံနက်၏လည်း၊ [ထီးခြံ၊ အလံခြံ စသော အနက်၏လည်း၊] အတိရေက ဝိသေသဘာဝ ဒီပကဿ-လွန်ကဲသည်၏ အဖြစ်၊ ထူးဆန်းသည်၏အဖြစ်ကို ပြတတ်သော၊ အညဿပိ - အဘိဥပသာရမှ တပါးလည်းဖြစ်သော၊ ဥပသဂ္ဂဿ- အဘိ ဥပသာရကို၊ ဒဿနတော - တွေ့မြင် ရခြင်းကြောင့်တည်း၊ ဣတိ တေမတ္ထံ - ကို၊ ဝိဘာဝေတံ - ထင်စွာ ဖြစ်စေခြင်းငှါ၊ အတိဆတ္တာဒိ ဥဒါဟရဏံ - အတိဆတ္တ အစရှိသော ဥဒါဟရဏ်ကို၊ ဒဿ န္ဓော-ပြလိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ယထာတိအာဒိ-ယထာအစရှိသော၊ (ယံ ဝစနံ၊ အတ္ထိ၊ တံ ဝစနံ - ကို)အာဟ-ဗြီ။

ဝေမေဝံတိ- ဝေမေဝံ ဟူသည်ကား၊ အဓာတုသဒ္ဓဿပိ - ဓာတ်မဟုတ်သော သဒ္ဓါ၏လည်း၊ ပုရတော-၌၊ ပယုဇ္ဇမာနဿ- သော၊ အဘိသဒ္ဓဿ- အဘိသဒ္ဓါ ဟူသော၊ ဥပသဂ္ဂဿ - ဥပသာရပုဒ်၏၊ အကိရိယာယစ - ကြိယာမဟုတ်သော ခြံ၏လည်း၊ တဗ္ဗာဝ ဒီပကတ္တာ - ထိုလွန်ကဲသည်၏အဖြစ်၊ ထူးဆန်းသည်၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်ကို ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဆတ္တာတိရေက ဆတ္တ ဝိသေသာဒိ အတ္ထေန- လွန်ကဲသော ထီး၊ ထူးဆန်းသော ထီး အစရှိသောအနက် ကြောင့်၊ အတိဆတ္တာဒယော - အတိဆတ္တ အစရှိသော ဥဒါဟရဏ် တို့သည်။

ဟောန္တိယထာ- ကဲ့သို့၊ ဧဝံ- တု၊ [ဧဝမေဝံကို ဧဝံဟု ဖွင့်သည်။] အဝံတုဿပိ-
 ဓာတ်မဟုတ်သော ဓမ္မသဒ္ဓါ၏လည်း၊ ပုရတော၊ ပယုဇ္ဇမာနဿ - သော၊ အဘိ
 သဒ္ဓဿ- အဘိသဒ္ဓါဟူသော၊ ဥပသဂ္ဂဿ- ၏၊ အကိနိယာယစ-ကြိယာမဟုတ်
 သော ပါဠိခြစ်၏လည်း၊ တဗ္ဘာဝ ဒီပကတ္တာ-ထိုလွန်ကဲသည်၏အဖြစ်၊ ထူးဆန်း
 သည်၏အဖြစ် ဟူသောအနက်ကို ပြတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အယမ္ဗိဓမ္မော-
 ဤ ကုသလာဓမ္မာအစရှိသော ပါဠိတော်ဓမ္မကိုလည်း၊ ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသ
 ဋ္ဌေန-ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မာတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ ဣတိ- ကား၊ အဓိပ္ပါယော-အဋ္ဌ
 ကထာဆရာ၏ အလိုတည်း။

ကေဒေသေနဝ ဝိဘတ္တာတိ- ကား၊ ကတမေစ ဘိက္ခဝေ၊ပေ၊ ရူပက္ခန္ဓောတိ
 ဝေမာဒိနာ - ကတမေစ၊ပေ၊ ရူပက္ခန္ဓော ဤသို့ အစရှိသော နည်းဖြင့်၊ ဥဒ္ဓေသ
 နိဒ္ဓေသမတ္တေနဝ-ဥဒ္ဓေသနိဒ္ဓေသမျှဖြင့်သာလျှင်၊ ဝိဘတ္တာ-ဝေဘန်တော်မူအပ်
 ကုန်ပြီ၊ တတ္ထ ကတမံ ရူပံ အတိတံတိ ဝေမာဒိနာ - တတ္ထ ကတမံ ရူပံ အတိတံ
 အစရှိသော နည်းဖြင့်၊ ပဋိနိဒ္ဓေသဿ-ထပ်၍ အကျယ်ညွှန်ပြကြောင်း ဖြစ်သော၊
 အဘိဓမ္မာဘာဇနိယဿ - အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်း၏၎င်း၊ ပဉ္စပုစ္ဆကဿစ - ပဉ္စ
 ပုစ္ဆကနည်း၏၎င်း၊ အဘာဝါ-မရှိခြင်းကြောင့်၊ နိပ္ပဒေသန - အကြွင်း အကျန်
 မရှိသောအားဖြင့်၊ န(ဝိဘတ္တာ)- ဝေဘန်တော်မူအပ်ကုန်၊ ပန-ကား၊ အဘိ
 ဓမ္မံ - အဘိဓမ္မာသို့၊ ပတ္တာ - ဒေသနာတော် အစဉ်အားဖြင့် ရောက်၍၊ ဝါ-
 လသော်၊ သုတ္တန္တဘာဇနိယ၊ပေ၊ နယာနံ - သုတ္တန္တ ဘာဇနိယနည်း၊ အဘိဓမ္မ
 ဘာဇနိယနည်း၊ ပဉ္စပုစ္ဆကနည်းတို့၏၊ ဝသေန-အပြားအားဖြင့်၊ နိပ္ပဒေသတော
 ဝ - အကြွင်းအကျန် မရှိသော အားဖြင့်သာလျှင်၊ ဝိဘတ္တာ - န်၏၊ တသ္မာ-
 ကြောင့်၊ အယံဓမ္မော-ဤ ခန္ဓာ ၅ ပါးကို ဟောကြောင်းပါဠိတော်ဓမ္မကို၊ ဓမ္မာတိ
 ရေကဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေန-ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မာတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊ (ကသ္မာ-နည်း၊)
 နိပ္ပဒေသာနံ-နံသော၊ တိဏ္ဏမ္ဗိ-၃ ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ နယာနံ-နည်းတို့၏၊
 အတိရေက ပါဠိဘာဝတော- လွန်ကဲသော ပါဠိ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဝိသေသ
 ပါဠိဘာဝတောစ - ထူးဆန်းသော ပါဠိ၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်းတည်း၊ ဣတိ
 (အယံ)-ကား၊ အဓိပ္ပါယော-အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အလိုတည်း။

သုတ္တန္တန္တ-၌၊ ဗာဝိသတိယာ-သော၊ ဣန္ဒြိယာနံ-တို့၏၊ ကေတော-တပေါင်း
 တည်း၊ အနာဂတတ္တာ-မလာကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣန္ဒြိယဝိဘဏ်-ဣန္ဒြိယ
 ဝိဘင်း၌၊ သုတ္တန္တဘာဇနိယံ-သုတ္တန္တဘာဇနိယ နည်းသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ အဝိဇ္ဇာ
 ၊ပေ၊ အာဒိနာ- အစရှိသည်ဖြင့်၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ -၌၊ တဿတဿ ပစ္စယဿ-
 ထိုထိုပစ္စည်းတရား၏၊ ပစ္စယုပ္ပန္န ဓမ္မာနံ - တို့အား၊ ပစ္စယဘာဝေါ- ကျေးဇူးပြု
 တတ်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဥဒ္ဓိဋ္ဌော-အကျဉ်းပြအပ်ပြီ၊ ဥဒ္ဓိဋ္ဌဓမ္မာနန္ဓ-အကျဉ်းပြအပ်
 သော တရားတို့၏လည်း၊ ကုသလာဒိဘာဝေါ - ကုသိုလ်အစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်

ကို၊ ပုစ္ဆိတွာ-၍၊ ဝိသဇ္ဇေတဗ္ဗော-ဖြေဆိုထိုက်၏။ စ-ထိုသို့ပင်မေး၍ ဖြေဆိုထိုက် ပါသော်လည်း၊ ဧတ္ထ - ဤ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌၊ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာတိ- ဟူ၍၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝုဒ္ဓတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်သော၊ ဥဒ္ဓေသော-သည်၊ န အတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပဥပုစ္ဆကံ - သည်၊ နတ္ထိ။ [ဥဒ္ဓေသ၌ ဟောပုံကား- “ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ သမ္ဘဝန္တိ ” စသည်ဖြင့် တဝါကျစီ ဟောတော်မူ၏။ “ အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရာ, ဝိညာဏံ ” စသည်ဖြင့် တပုဒ်စီ ဟောတော်မူ၊ ထို့ကြောင့် “ ကတမာ အဝိဇ္ဇာ ” စသည်ဖြင့် မေး၍ ဖြေဆိုရန် ပဥပုစ္ဆကနည်း မရှိတော့-ဟူလို။]

သုတ္တန္တ-၌၊ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီတိ အာဒိနာ-ဖြင့်၊ ပဉ္စ - န်သော၊ သိက္ခာပဒါနိ-တို့ကို၊ ဥဒ္ဓိဋ္ဌာနိ-အကျဉ်းပြအပ်ကုန်ပြီ၊ ပန-ဆက်၊ သာ ဝေရမဏီ- ထိုဝေရမဏီကို၊ အာရတိ, ဝိရတိတိအာဒိနာ - ဖြင့်၊ သဘာဝကိစ္စာဒိဝသေန- သဘော, ကိစ္စ အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ယဒိ ဝိဘဇိယေယျ - အကယ်၍ ဝေဘန်အပ်သည် ဖြစ်အံ့၊ (ဧဝံသတိ-သော်၊) အဘိဓမ္မဘာဇနိယမေဝ-အဘိဓမ္မဘာဇနိယနည်းသည်သာလျှင်၊ ဟောတိ-၏၊ စိတ္တုပ္ပါဒဝသေန - စိတ္တုပ္ပါဒ်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ အထာပိ ဝိဘဇိယေယျ-အကယ်၍မူလည်း ဝေဘန်အပ်သည်ဖြစ်အံ့၊ (တထာပိ-ထိုသို့ပင် ဝေဘန်အပ်ပြန်သော်လည်း၊) အဘိဓမ္မဘာဇနိယမေဝ- သည်ပင်၊ ဟောတိ-၏၊ ပန-ဆက်၊ ယေန ပကာရေန- အကြင် အပြားအားဖြင့်၊ သုတ္တန္တဘာဇနိယံ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝတ္ထုဗ္ဗိ-ဟောတော်မူထိုက်သည်၊ သိယာ-၏၊ အညော-အာရတိ ဝိရတိမှတပါးသော၊ ဝေရမဏီနံ-ဝေရမဏီတို့၏၊ သော ဝိဘဇိ တဗ္ဗပကာရော - ထို ဝေဘန်ထိုက်သော အပြားသည်၊ နတ္ထိ၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ သိက္ခာပဒဝိဘဏ်-၌၊ သုတ္တန္တဘာဇနိယံ-သည်၊ နတ္ထိ။

ဝစနတ္ထတော-ဝစနတ္ထအားဖြင့်၊ အဘိဓမ္မ-အဘိဓမ္မာပါဠိတော်ကို၊ ဉ္စတေ- သိအပ်ပြီးသော်၊ ပရိစ္ဆေဒတော - ပိုင်းခြားကြောင်း သင်္ချာအားဖြင့်၊ ဉ္စပေတံ- သိစေခြင်းငှါ၊ ပကရဏပရိစ္ဆေဒတောတိအာဒိ-သော၊ (ယံဝစနံ အတ္ထိ, တံဝစနံ) အာဟ၊ ကတိပယာဝ ပဥဝါရာ အဝသေသာတိ-ကား၊ ဓမ္မဟဒယ ဝိဘဏ်- ဓမ္မဟဒယဝိဘဏ်၌၊ အနာဂတာ-မလာကုန်သည်၊ ဝါ-မပါကုန်သည်၊ ဟုတွာ-၍၊ မဟာဓမ္မဟဒယေ-မဟာဓမ္မဟဒယကျမ်း၌၊ အာဂတာ-န်သော၊ ဓမ္မဟဒယ ဝိဘဏ်ဝစနဝသေန - ဓမ္မဟဒယဝိဘဏ်၏ စကား၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ - အဖြစ်မှ၊ [ဝသသဒ္ဓါ ဘာဝအနက်ဟော၊ နာဝိဘတ်လည်း ပဉ္စမိအနက်ဟော။] အဝသေသာ-ကြွင်းကုန်သော၊ ပဥဝါရာ-မေးကြောင်း၊ ဖြေကြောင်းစကား၏ အလှည့် အကြိမ်တို့သည်၊ ကတိပယာဝ-အနည်းငယ်တို့သာတည်း။ [ထိုသို့ အနည်းငယ် သာ ကြွင်းကျန်လျှင် အဘယ့်ကြောင့် “ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ ” ဟု ဆိုအပ်သနည်း၊ ဤသို့ မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ ဧတ္ထဝ ” စသည် မိန့်၊] ဧတ္ထဝ-ဤဓမ္မဟဒယဝိဘဏ်၌ ပင်၊ သင်္ဂဟိတာ - သိမ်းယူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိတိ - ဟူ၍၊

ဝုတ္တံ - အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုအပ်ပြီ။ [အနည်းငယ်သော ပဉ္စဝါရများ ကျန်သေးစေကာမူ ထို ပဉ္စဝါရတို့ကိုလည်း ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း၌ အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် သွင်းယူနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ” ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ ဆိုသည်-ဟူလို။]

အပ္ပမတ္တိကာဝ တန္တိ အဝသေသာတိ-ကား၊ ဓမ္မဟဒယဝိဘင်္ဂ-၌၊ အနာဂတ္တိာ-မလာမူ၍၊ ဝါ- မပါမူ၍၊ မဟာဓမ္မဟဒယေ - မဟာဓမ္မဟဒယကျမ်း၌၊ အာဂတတန္တိတော- လာသော ပါဠိအောက်၊ (အပ္ပမတ္တိကာဝ-၌စပ်။) ပထဝီအာဒိနံ-ပထဝီဓာတ်အစရှိသည်တို့၏၊ ဝိတ္ထာရကထာ- အကျယ်ဆိုရာဆိုကြောင်း ကျမ်းသည်၊ မဟာဓာတုကထာ- မဟာဓာတုကထာကျမ်းသည်၊ ယဒိ(ဟောတိ၊ ဧဝံသတိ) ရူပကဏ္ဍဓာတုဝိဘင်္ဂါဒိသု- ရူပကဏ္ဍပါဠိတော်၊ ဓာတုဝိဘင်းပါဠိတော် အစရှိသောပါဠိတော်တို့၌၊ (အနာဂတ္တိာ-၍၊ မဟာဓာတုကထာယ-မဟာဓာတုကထာကျမ်း၌၊ အာဂတတန္တိ-လာသောပါဠိသည်၊ အပ္ပမတ္တိကာဝ-နည်းသော အတိုင်းအရှည်ရှိသည်သာ၊) အထ- သို့မဟုတ်၊ ဓာတုကထာယ - ဓာတုကထာကျမ်း၏၊ ဝိတ္ထာရကထာ - သည်၊ (မဟာဓာတုကထာ - သည်၊ ယဒိ ဟောတိ၊ ဧဝံသတိ) ဓာတုကထာယ- ဓာတုကထာကျမ်း၌၊ အနာဂတ္တိာ- ၍၊ မဟာဓာတုကထာယ-၌၊ အာဂတတန္တိ-သည်၊ အပ္ပမတ္တိကာဝ-သည်သာ၊ ဣတိ(အယံ)- ဤသည်ကား၊ အဓိပ္ပါယ်-အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အလိုတည်း။

x x x x + + x x

အပ္ပမတ္တိကာဝ တန္တိ အဝသေသာ။ ။ ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း၊ မဟာဓမ္မဟဒယကျမ်းတို့သည် ဓာတ်အကြောင်းကိုပင် ဟောပြောကုန်၏။ “မဟာဓာတုကထာ” ဆိုသော ရှေးကျမ်းတမျိုးလည်း (ယခု ဓာတုကထာမျိုး မဟုတ်ဘဲ) ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း၌ လာသော ဓာတ်တို့ကိုပင် ဆိုထား၏။ ထို့ကြောင့် မဟာဓမ္မဟဒယကျမ်းနှင့် မဟာဓာတုကထာကျမ်းကို နှိုင်းယှဉ်၍ ပြရသည်။ ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း၌ မပါဘဲ ، မဟာဓမ္မဟဒယ ကျမ်း၌ ပါသော ပါဠိထက် မဟာဓာတုကထာ၌ ပါသော ပါဠိသည် အနည်းငယ်သာ ရှိ၏။ “တကျမ်းမဖွဲ့လောက်ပါ” ဟူလို။

ယဒိ၊ ပေါ၊ အာဂတတန္တိ။ ။ ဤစကားရပ်ကား “ မဟာဓာတုကထာ ” ဟု ခေါ်အပ်သော ကျမ်းသည်ပင် မူလဋီကာ ဆရာတို့လက်ထက်၌ မရှိတော့ပြီဖြစ်၍ မည်သည့် ကျမ်းဟု မသေချာသောကြောင့် မှန်းဆ၍ ယူအပ်သော မဟာဓာတုကထာ ကျမ်းကို (အမှန်း အတားဖြင့်) ဖော်ပြသော စကားတည်း။ ပထဝီဓာတ် စသည်ကို အကျယ်ပြုသော ကျမ်းကို “မဟာဓာတုကထာ” ဟု ဆိုလိုလျှင် ထိုအကျယ်စကားသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပါဠိတော်ဝယ် ရူပကဏ္ဍ၌၎င်း၊ ဓာတုဝိဘင်း၌၎င်း များစွာပါပြီး ဖြစ်၏။ သို့မဟုတ် ဓာတုကထာကို အကျယ်ပြုသော ပါဠိကို “မဟာဓာတုကထာ” ဟု ဆိုလိုပြန်လျှင် မဟာဓာတုကထာ၌ပါသော စကားသည် ဓာတုကထာ၌ များစွာပါပြီးဖြစ်၏။ ထိုကျမ်းတို့၌ မပါသောစကားလည်း မဟာဓမ္မဟဒယကျမ်းစကားထက် အနည်းငယ်သာပိုပါသည်။ ထိုပိုသမျှသည်လည်း အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း၌ သိမ်းယူနိုင်သောကြောင့် “အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ” ဟု ဆိုပြန်သည်။

ပန- ဆက်၊ သာဝကဘာသိတတ္တာ ဆဇေထ နန္ဒိ - ဟူသော၊ ယံ - အကြင် စကားကို၊ ဝုတ္တံ-ဝိတဏှဝါဒီ ဆိုအပ်ပြီ၊ တံ-ထို စကားကို၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတဘာဝ ဒဿနေန - ဗုဒ္ဓဘာသိတ အဖြစ်ကို တိုက်ရိုက်ပြခြင်းအားဖြင့်၊ ပဋိသေဓေတုံ - တားမြစ်ခြင်းငှါ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါဟိတိ အာဒိ - ကို၊ အာဟ။ [ဗုဒ္ဓဘာသိတ၏ အဖြစ်ကို တိုက်ရိုက်ပြ၍, “သာဝကဘာသိတတ္တာ ဆဇေထ နံ” ဟူသောစကားကို သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် တားမြစ်သည်-ဟူလို။]

စတုသုပဉ္စသုတိ-ကား၊ ဥပလဗ္ဘတိ-ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်၍ ရအပ်သလော၊ နုပ လဗ္ဘတိ-ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်၍ မရအပ်သလော၊ ဣတံ - ဤသို့ မေးရာအခါ၌၊ ပဋိ ညာယ- အာမန္တာ ဟု ဝန်ခံခြင်းကို၊ ဂဟိတာယ - ယူအပ်ပြီးသော်၊ ပဋိက္ခေပ ဂ္ဂဟဏတ္ထံ- ပယ်မြစ်ခြင်းကို ယူခြင်းအကျိုးငှါ၊ ယောသစ္စိကဋ္ဌောတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်သော၊ သစ္စိကဋ္ဌံ-သစ္စိကဋ္ဌကို၊ နိဿယံ-မှီရာကို၊ ကတွာ-၍၊ ဥပါဒါယ- စွဲယူ၍၊ [နိဿယံ ကတွာနှင့် ဥပါဒါယသည် အဓိပ္ပါယ်တူတည်း၊] ပဝတ္တာ- ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒွေဝိ-န်သော၊ ပဉ္စကာ- ပဉ္စကတို့သည်၊ ဧကော - တရပ်သော၊ ပဉ္စော- ပြဿနာတည်း၊ (“ ဥပလဗ္ဘတိ, နုပလဗ္ဘတိဘိ ပဋိညာယ ဂဟိတာယ ပဋိက္ခေပဂ္ဂဟဏတ္ထံ” ပုဒ်တို့ကို လိုက်၍ပေး)၊ သဗ္ဗတ္တာတိ-ဟူ၍၊ (ဝုတ္တံ-သော၊) သရီရံ- ကိုယ်ကို၊ ဝါ- တနည်း၊ ဒေသံ-အရပ်ကို၊ ဥပါဒါယ - ၍၊ ပဝတ္တာ- န်သော၊(ဒွေဝိ ပဉ္စကာ)ဧကော-သော၊(ပဉ္စော-တည်း၊)(ဥပလဗ္ဘတိ,နုပလဗ္ဘ တိတိ ပဋိညာယ ဂဟိတာယ, ပဋိက္ခေပဂ္ဂဟဏတ္ထံ- ငှါ၊) သဗ္ဗဒါတိ - ဟူ၍၊ (ဝုတ္တံ- သော၊) ကာလံ- ကာလကို၊ ဥပါဒါယ- ၍၊ (ပဝတ္တာ ဒွေဝိ ပဉ္စကာ) ဧကော-(ပဉ္စော-တည်း။)

သဗ္ဗေသုတိ-သဗ္ဗေသု ဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ ခန္ဓာယတနာဒယော - ခန္ဓာအာယ တန အစရှိသည်တို့ကို၊ ယဒိဂဟိတာ-အကယ်၍ ယူအပ်ကုန်သည် ဖြစ်အံ့၊(ဧဝံ သတိ)၊ တေ-ထို ခန္ဓာအာယတန အစရှိသည်တို့ကို၊ ဥပါဒါယ ပဝတ္တာ(ဒွေဝိ ပဉ္စကာ ဧကော, ပဉ္စော - တည်း၊) အထပန - သို့မဟုတ်၊ ယော သစ္စိကဋ္ဌော သဗ္ဗတ္ထ သဗ္ဗဒါတိ-ဟူကုန်သော၊ ဧတေဟိ-ဤပုဒ်တို့ဖြင့်၊ အဂ္ဂဟိတော-မယူအပ် သော၊ ကောစိ-သော၊ သစ္စိကဋ္ဌောဝါ-သစ္စိကဋ္ဌသည်၎င်း၊ ဒေသောဝါ - အရပ် သည်၎င်း၊ ကာလောဝါ- ကာလသည်၎င်း၊ နအတ္ထိ- မရှိတော့၊ ပန - ထိုသို့ပင် မယူအပ်သောအရာ မရှိပါသော်လည်း၊ တေ-ထို သစ္စိကဋ္ဌ, ဒေသ, ကာလတို့ကို၊ သာမညဝသေန-သာမည၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဂဟေတွာ- ၍၊ အနယောဂေါ- မေး စိစစ်ခြင်းကို၊ ကတော- ပြုအပ်ခဲ့ပြီ၊ ဘေဒဝသေန- အပြား၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ (အန ယောဂေါ-ကို၊)န(ကတော)-မပြုအပ်သေး၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဘေဒဝသေန-ဖြင့်၊ ဂဟေတွာ-၍၊ အနယုဉ္စိတံ-မေးစိစစ်ခြင်းငှါ၊ သဗ္ဗေသုတိ- ဟူ၍၊ (ယဒိ) ဝုတ္တံ, (ဧဝံသတိ)၊ သစ္စိကဋ္ဌဒေသကာလပုဒေသေ-သစ္စိကဋ္ဌဒေသကာလတို့၏ အစိတ်

အပိုင်းတို့ကို၊ ဥပါဒါယ၊ ပာတ္တာစ-ဖြစ်သည်လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ (ဒွေပိပဉ္စကာ) ခေကာ(ပဋျော-တည်း၊) ဣတိ-သို့၊ စတုသု-နိသော၊ ဧတေသု-ဤပြဿနာတို့၌၊ [“သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထတရားတိုင်းမှာ ပုဂ္ဂလအတ္တ ရှိသလော၊ ဒေသတိုင်းမှာ.... ကာလတိုင်းမှာ ပုဂ္ဂလအတ္တ ရှိသလော” ဟု မေးခြင်းကို “သစ္စိကဋ္ဌပဒေသ၊ ဒေသ ပဒေသ၊ ကာလပဒေသတို့ကို မေးခြင်း” ဟု ဆိုလိုသည်။]

ဒွိန္ဒ ပဉ္စကာနန္ဒိတ္ထေ-၌၊ ပုဂ္ဂလော ဥပလတ္တတိ၊ ပေ၊ မိစ္ဆာတိ- မိစ္ဆာဟူသော စကားရပ်သည်၊ ဧကံ - တခုသော အစိတ်အပိုင်းတည်း၊ [ဤစကားကို နောက်၌ “နိဂ္ဂဟကရဏံ” ဟု ဆိုလိမ့်မည်။] ပုဂ္ဂလော နပလတ္တတိ၊ ပေ၊ မိစ္ဆာတိ - ဟူသော စကားရပ်သည်၊ ဧကံ-တည်း၊ [ဤစကားကို နောက်၌ “ပဋိကမ္မကရဏံ” ဟု ဆိုလိမ့်မည်။] တံစေ ပန မညသိ၊ ပေ၊ ဣဒံ တေ မိစ္ဆာတိ - ဟူသော စကားရပ်သည်၊ ဧကံ-တည်း၊ [ဤစကားကို နောက်၌ “နိဂ္ဂဟဿ၊ ပေ၊ ပဋိကမ္မဝေဌနံ” ဟု ဆိုလိမ့်မည်။] ဒေသ စေ ဒုန္ဒိဂ္ဂဟိဒေတ၊ ပေ၊ ဣဒံ တေ မိစ္ဆာတိ - ဟူသော စကားရပ်သည်၊ ဧကံ - တည်း၊ [ဤစကားကို နောက်၌ “ပဋိကမ္မဿ၊ ပေ၊ နိဂ္ဂဟ နိဗ္ဗေဌနံ ” ဟု ဆိုလိမ့်မည်။] န ဟေဝံ နိဂ္ဂဟတဗ္ဗေ၊ ပေ၊ ပဋိပါဒနာတိ-ဟူသော စကားရပ်သည်၊ ဧကံ-တည်း၊ [ဤစကားကို နောက်၌ “အနိဂ္ဂဟ ဘာဝါရောပနာဒိနာ ဆေဒေါ” ဟု ဆိုလိမ့်မည်။ ဤ ငါးပါး၏အကျယ်ကို ကထာဝတ္ထုကျမ်း၌ ရှုပါ။]

ဣတိဝေ- သို့၊ နိဂ္ဂဟကရဏံ- နှိပ်ခြင်းကိုဆိုကြောင်း စကားရပ်၎င်း၊ ပဋိကမ္မ ကရဏံ - ကုစားမှုကိုပြုကြောင်း စကားရပ်၎င်း၊ ဝါ - ပြန်၍ချေပမှုကို ပြုကြောင်း စကားရပ်၎င်း၊ နိဂ္ဂဟဿ- မိမိနှိပ်ခြင်း၏၊ သုနိဂ္ဂဟဘာဝံ- ကောင်းစွာ နှိပ်အပ် သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဣစ္ဆတော - အလိုရှိသော သကဝါဒီ၏၊ (ပရဝါဒီ၏၊) ပဋိညာ ထပနေန - ပဋိညာဉ်ကို ထားခြင်းဖြင့်၊ ပဋိကမ္မဝေဌနံ - ကုစားမှုကို ခိုင်မြဲ အောင် ရစ်ပတ်ကြောင်းစကားရပ်၎င်း၊ ဝါ-ချေပမှုကို ခိုင်မြဲအောင်ရစ်ပတ်ကြောင်း စကားရပ်၎င်း၊ ပဋိကမ္မဿ-ကုစားမှု၏၊ ဝါ-ချေပမှု၏၊ ဒုပ္ပဋိကမ္မဘာဝံ-မကောင်း သဖြင့် ကုစားအပ်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဣစ္ဆတော- အလိုရှိသော သကဝါဒီအား၊ (ပရဝါဒီအား၊) တံ နိဒဿနေန- ထို ပဋိကမ္မကိုပြုခြင်းအားဖြင့်၎င်း၊ နိဂ္ဂဟဿ- နှိပ်ခြင်း၏၊ ဒုန္ဒိဂ္ဂဟဘာဝံ ဒဿနေန - မကောင်းသဖြင့် နှိပ်အပ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်းအားဖြင့်၎င်း၊ နိဂ္ဂဟနိဗ္ဗေဌနံ- နှိပ်ခြင်းကို ဖြေရှင်းကြောင်း စကားရပ်၎င်း၊ အနိဂ္ဂဟဘာဝါရောပနာဒိနာ- မနှိပ်အပ်သည်၏အဖြစ်သို့ တင်ခြင်း အစရှိသည် ဖြင့်၊ ဆေဒေါ-ဖြတ်တောက် ဖျက်ဆီးကြောင်း စကားရပ်၎င်း၊ ဣတိအယံ-ကား၊ ဧကော-သော၊ ပဉ္စကော-တည်း။

ယော - ယင်း ပဉ္စကကို၊ အဋ္ဌကထာယံ - ကထာဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ၌၊ အန လောမပဉ္စက၊ ပေ၊ နာမေဟိ-အနလောမ ပဉ္စကဟူသော နာမည်၊ ပဋိကမ္မ စတုက္က ဟူသော နာမည်၊ နိဂ္ဂဟ စတုက္ကဟူသော နာမည်၊ ဥပနယန စတုက္ကဟူသော

နာမည်၊ နိဂမနစတုက္ကဟူသောနာမည်တို့ဖြင့်၊ သကဝါဒိပုဗ္ဗပက္ခေ-သကဝါဒိရွှေ
 ရှိသော အဘို့၌၊ အနုလောမပစ္စနိကပဉ္စကောတိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တော- ဆိုအပ်ပြီ၊ ပရ
 ဝါဒိပုဗ္ဗပက္ခေစ-ပရဝါဒိ ရှေ့ရှိသောအဘို့၌လည်း၊ ဝေမေဝ-ဤ အတူသာလျှင်၊
 ပစ္စနိယာနုလောမပဉ္စကောတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တော-ပြီ၊ ဝေ-ဤသို့လျှင်၊ ဒွေ-နံသော၊
 ပဉ္စကာ- တို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ - နံ၏၊ သေသပဉ္စေသုပိ - ပုဂ္ဂလဝါရမှ ကြွင်းသော
 သဗ္ဗတ္ထဝါရ အစရှိသော ပြဿနာတို့၌လည်း၊ ဝေ- ဤ အတူတည်း၊ ဣတိ-လျှင်၊
 အဋ္ဌ-နံသော၊ ပဉ္စကာ-တို့ကို၊ အဋ္ဌမုခါ ဝါဒယုတ္တိတိ-အဋ္ဌမုခါ ဝါဒယုတ္တိဟူ၍၊
 ဝုတ္တော- ဆိုအပ်ပြီ၊ ယုတ္တိတိ- ကား၊ ဥပါယော - အကြောင်းနည်းလမ်းတည်း၊
 ဝါဒဿ - အကျယ်ဝါဒ၏၊ ယုတ္တိ - အကြောင်း နည်းလမ်းတည်း၊ ဝါဒယုတ္တိ-
 အကျယ်ဝါဒ၏ အကြောင်းနည်းလမ်း၊ ဝါဒပဝတ္တနဿ-အကျယ်ဝါဒ ဖြစ်ခြင်း
 ၏၊ ဥပါယော-တည်း၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။

အနုလောမ ပစ္စနိယပဉ္စကေ - အနုလောမ ပစ္စနိယ ပဉ္စက၌၊ အာဒိနိဂ္ဂဟံ-
 အစနိုင်ခြင်းကို၊ ဒဿေတွာ - ပြ၍၎င်း၊ ပစ္စနိယာနုလော ပဉ္စကေစ - ၌လည်း၊
 အာဒိ နိဂ္ဂဟမေဝ-အစနိုင်ခြင်းကိုပင်၊ ဒဿေတွာ- ၍၎င်း၊ မာတိကံ- မာတိကာ
 ကို၊ ဒီပေတုံ- ပြခြင်းငှါ၊ [အာဒိနိဂ္ဂဟကိုသာ ပြ၍ မာတိကာကိုမပြဘဲ၊ မာတိကာ
 အသွား ထင်ရှားစေသောကြောင့် “အာဒိ နိဂ္ဂဟမေဝ ဒဿေတွာ မာတိကံ ဒီပ
 တုံ” ဟု ဆိုသည်၊] သာပနေသာတိ အာဒိ-ကို၊ အာဟ။ [မှတ်ချက်- ဤ ဋီကာ
 ကျမ်းတက်ပုံကို ထောက်၍ အဋ္ဌကထာဝယ် “ အာဇာနာဟိ နိဂ္ဂဟံ ” ၂ ဌာန
 နောက်၌ ပေယျာလမရှိသင့်ဟု ထင်သည်။]

ပုဂ္ဂလောတိ-ကား၊ အတ္တာ-အတ္တကို၊ သတ္တော- သတ္တာကို၊ ဇီဝေါ-အသက်
 ကောင်ကို၊ (ဥပလဗ္ဗတိ၌စပ်၊) ဥပလဗ္ဗတိတိ-ကား၊ ပညာယ-ဉာဏ်ပညာဖြင့်၊
 ဥပဂတ္တော-ကပ်ရောက်၍၊ လဗ္ဗတိ- ရအပ်သလော၊....သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌေနာတိ-

x x x + x x x +

အနုလောမပစ္စနိယ ။ ။ ဓမ္မတာယ အနုလောမေတိတိ အနုလောမော၊ ထုံးစံ
 အားလျော်စွာ ဖြစ်သောကြောင့် အနုလောမ မည်၏၊ ပုဂ္ဂလော ဥပလဗ္ဗတိ သစ္စိကဋ္ဌ
 ပရမဋ္ဌေနကို အနုလောမဟု ခေါ်၏၊ ပဋိဝိရုဒ္ဓေါ+အနိကော ပစ္စနိကော၊ ပဋိဝိရုဒ္ဓေါ-
 မူလစကားနှင့်ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊ အနိကော-စကားအပေါင်းတည်း၊ ပစ္စနိကော-
 မူလစကားနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော စကားအပေါင်း၊ အနုလောမောစ + သော +
 ပစ္စနိကောစာတိ အနုလောမပစ္စနိကော၊ ရှေးဥားစွာ သကဝါဒိပုဂ္ဂိုလ်၏စကားကို အနု
 လောမ , ပရဝါဒိပုဂ္ဂိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်စကားကို ပစ္စနိက ဟု ဆိုသည်၊ အနုလောမ
 ပစ္စနိယပဉ္စက၌ သကဝါဒိစကားက ရှေ့သွားဖြစ်၍ , ပရဝါဒိစကားက နောက်လိုက်
 ဖြစ်၏၊ ပစ္စနိယာနုလောမပဉ္စက၌ကား ပရဝါဒိစကားက ရှေ့သွားဖြစ်၍ သကဝါဒိ
 စကားက နောက်လိုက်ဖြစ်သည်၊ ပစ္စနိက၌ ကကို ယပြု၍ ပစ္စနိယ ဟု ဖြစ်၏။ [မရဋီကာ၌
 “ပစ္စတိ ဝိရုဇ္ဈတိတိ ပစ္စနိကော” ဟု ပစ္စဓာတ် အနိယပစ္စည်း ကြံသည်ကို ဓာတ်ကျမ်း၌
 ထိုဓာတ် ရှိ-မရှိ သတိထား၍ စဉ်းစားပါလေ။]

ကား၊ မာယာမရိစိအာဒယော- မျက်လှည့်ရုပ်, တံလျှပ် အစရှိသော ဝတ္ထုတို့ကို (အဘူတာကာရေန- မဟုတ်မမှန်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဥပလဗ္ဗန္တိဝိယ- ဉာဏ်ဖြင့်ကပ်၍ ရအပ်ကုန်သကဲ့သို့၊ တထာ- ထိုအတူ၊) အဘူတာကာရေန- ဖြင့်၊ န (ဥပလဗ္ဗတိ) - ဉာဏ်ဖြင့်ကပ်၍ ရအပ်သည်မဟုတ်၊ အနုဿဝါဒီဟိ- တဆင့်ကြားခြင်း အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ဂဟေတဗ္ဗာ-မှတ်ယူအပ်သော အနက်တို့ကို၊ (အကြောင်းအရာတို့ကို၊) (အနုတ္တမတ္တ ဘာဝေန - မမြတ်သော အနက်တို့၏ အဖြစ်ဖြင့်၊) ဥပလဗ္ဗန္တိဝိယ-ကဲ့သို့၊ (တထာ-ဘူ၊) အနုတ္တမတ္တ ဘာဝေန-ဖြင့်၊ န (ဥပလဗ္ဗတိ) - မဟုတ်၊ အထခေါ- စင်စစ်ကား၊ ဘူတေန - ဟုတ်မှန်သော အားဖြင့်၊ ဥတ္တမတ္တဘာဝေန - မြတ်သောအနက်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဥပလဗ္ဗတိ - ဉာဏ်ဖြင့်ကပ်၍ ရအပ်ပါသလော၊ (အစစ်အမှန် ရှိနိုင်ပါသလော - ဟူလို၊) ဣတိ-သို့၊ ပုစ္ဆတိ-သကဝါဒီ မေး၏။

x x x x x x x x x

မာယာ မရိစိ အာဒယောဝိယ ။ ။ မာဓာတ်, ယပဋည်းဖြင့်ပြီးသော မာယာ သဒ္ဓါသည် မျက်လှည့်အတတ် (မန္တန်-ဆေး) တို့ကို ဟော၏။ “ မာတိ မိနာတိ- နှိုင်းယှဉ်တတ်, တူအောင် ပြုတတ်၏။ ဣတိ မာယာ ” ဟု ပြု၊ ထို အတတ်ဖြင့် ပြုလုပ် ဖန်ဆင်းပြုအပ်သော မျက်လှည့်အရုပ်ကိုလည်း ကာရဏူပစာရအားဖြင့် “မာယာ” ဟု ခေါ်ပါ။ “မရိစိ” ဟူသည်ကား တံလျှပ် (ရေရောင်) တည်း။ [ရေကို “ တံ ” ဟု၎င်း, အရောင်ကို “ လျှပ် ” ဟု၎င်း ရှေးကခေါ်သည်။] မျက်လှည့်အရုပ်သည် ကျောက်ခဲအစစ် ဖြစ်ပါလျက် “ ရှေ့ခဲ ” ကဲ့သို့ ထင်ရ၏။ တံလျှပ်သည် ရေ၏အရောင်သာ ဖြစ်ပါလျက် ရေအစစ်ကဲ့သို့ ထင်ရ၏။ [အာဒိဖြင့် ဘီလူးမက ဖန်ဆင်း၍ပြုအပ်သော မိန်းမပျိုရုပ်, ညဉ့်အခါဝယ် တဆေကဲ့သို့ထင်ရသော သစ်ငုတ်တို့ စသည်ကိုယူပါ။]

နာဘူတာကာရေန ။ ။ [“ အဘူတာကာရေန ဥပလဗ္ဗန္တိဝိယ ” ဟု ဥပမာန အတွက် ပြင်ပေး၊] မျက်လှည့်ရုပ် တံလျှပ်အစရှိသော အရာဝတ္ထုတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်ကပ်၍ ရှုသောအခါ (ဉာဏ်ဖြင့် စဉ်းစားကြည့်သောအခါ) မဟုတ်မမှန်သော အခြင်းအရာ အားဖြင့် သိအပ်ကုန်သကဲ့သို့, ထိုအတူ “ ပုဂ္ဂလ ” ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော အတ္တ သတ္တ ဇီဝကိုလည်း မဟုတ်မမှန်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် သိအပ်သည် မဟုတ်၊ အထ ခေါ ဘူတေန ဥပလဗ္ဗတိ-စင်စစ်ကား ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် သိအပ်ပါရုံသော- ဟူလို။ [“ မာယာမရိစိအာဒယော အဘူတာကာရေန ” သည် သစ္စိကဋ္ဌအတွက် ဝိသဒိသူပမာ စကားတည်း။]

အနုဿဝါဒီဟိ ဂဟေတဗ္ဗာ ။ ။ သူတပါးထံမှတဆင့်ကြားအပ်သော အကြောင်း အရာ (အာဒိအရ - မိမိစိတ်ကူးဉာဏ်ဖြင့် ကြံစည်အပ်သော အကြောင်းအရာ, ဓာတ် ချောက်ချား၍ အိပ်မက်၌ မြင်ရသော အကြောင်းအရာစသည်) တို့သည် ကြားတိုင်း ထင်တိုင်း မဟုတ်တတ်သောကြောင့် “ မမြတ်သော အရာဝတ္ထုအဖြစ်ဖြင့် သိအပ်ကုန် သကဲ့သို့, သတ္တ အတ္တ ဇီဝဟူသောပုဂ္ဂိုလ်ကို မမြတ်သော အရာဝတ္ထုအဖြစ်ဖြင့် မရအပ် သည် မဟုတ်၊ “ အထခေါ ဥတ္တမတ္တဘာဝေန ဥပလဗ္ဗတိ ” ဟု မေးသည်။ [“ အနုဿ ဝါဒီဟိ ” စသည်ကား ပရမတ္ထအတွက် ဝိသဒိသူပမာ စကားတည်း။]

ဣတရော - သကဝါဒီမှ တပါးသော ပရဝါဒီသည်၊ တာဒိသံ - ထိုကဲ့သို့ ရှုအပ်သော အတ္တ, သတ္တ, ဇီဝဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဣစ္ဆန္တော - အလိုရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ပဋိဇာနာတိ - အာမန္တာ ဟု ဝန်ခံ၏၊ ပုန-တဖန်၊ (အနုယုဇ္ဇတိ-၌စပ်၊) ယော-အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သစ္စိကဋ္ဌပရမဋ္ဌေန- မှန်ကန်သော အနက်၊ မဖောက်မပြန် မြတ်သော အနက်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဥပလဗ္ဘတိ-၏၊ သော - ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (အာပဇ္ဇတိ-၌စပ်၊) ဝါ-ကို၊ (ဥပလဗ္ဘမာနော-၌စပ်၊) သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌတော - မှ၊ တဒါဓာရော - ထို ရုပ်ဝေဒနာ စသည်လျှင် တည်ရာရှိသော၊ အညော- တမျိုးတခြားသည်၊ (ဟုတွာ) ဝါ- သော်၎င်း၊ တေဟိ-ထို ရုပ်ဝေဒနာ စသည်တို့ကို၊ အညတြ-ကြည့်၍၊ အညော- သည်၊ (ဟုတွာ) ဝါ- သော်၎င်း၊ တေသံ- ထိုရုပ်ဝေဒနာ စသည်တို့၏၊ အာဓာရဘူတော-တည်ရာဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ အညော- တမျိုးတခြားသည်၊ (ဟုတွာဝါ)-၎င်း၊ အနညော-တမျိုးတခြားမဟုတ်

x x x x x x x x

သောသစ္စိကဋ္ဌ၊ပေ၊အာပဇ္ဇတိ။ ။ ဤဝါကျ၌ “အညော, အနညောဝါ ဥပလဗ္ဘမာနော အာပဇ္ဇတိ” သည် လိုရင်းတည်း၊ “တဒါဓာရော, အညတြဝါ တေဟိ, တေသံဝါ အာဓာရဘူတော” တို့ကား အည၏ သုံးမျိုးအပြားကိုပြသော စကားတည်း။

တဒါဓာရော။ ။ ထိုပုဂ္ဂလသည် သစ္စိကဋ္ဌပရမဋ္ဌဖြစ်သော ရုပ်ဝေဒနာစသည်တို့မှ အည (တမျိုးတခြား) ဖြစ်လျှင် “တဒါဓာရော-ထို ရုပ်ဝေဒနာစသည်လျှင် တည်ရာရှိပါသလော” ဟု မေး၏။ [ဤအမေးသည် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၂၀ တွင် “ရူပသ္မိံ အတ္တာ-ရုပ်၌ အတ္တရှိ၏” စသည်ဖြင့် ရုပ်စသည်ကို အာဓာရ, အတ္တကို အဘူတောထား၍ ပြအပ်သော အမေးတည်း။]

တေသံ အာဓာရော။ ။ ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည် သစ္စိကဋ္ဌပရမဋ္ဌဖြစ်သော ရုပ်ဝေဒနာ စသည်မှ အညဖြစ်လျှင် ထိုရုပ်ဝေဒနာ စသည်တို့၏ တည်ရာဖြစ်ပါသလော။ [ဤအမေးသည် “အတ္တနိဝါ ရူပံ - အတ္တ၌ ရုပ်ရှိ၏” စသည်ဖြင့် ရုပ်စသည်ကို အာဓာရထား၍ ပြအပ်သော အမေးတည်း။]

အညတြ ဝါ တေဟိ။ ။ ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည် သစ္စိကဋ္ဌပရမဋ္ဌဖြစ်သော ရုပ်ဝေဒနာ စသည်တို့မှ အညဖြစ်လျှင် “ရုပ်စသည်၌လည်း မတည်ဘဲ, ရုပ်စသည်၏ တည်ရာလည်း မဟုတ်ဘဲ ထိုရုပ်စသည်မှ သီးခြားတမျိုးပါလော” ဟု မေး၏။ [ဤအမေးသည် “ရူပဝါ အတ္တာ-ရုပ်ရှိသော အတ္တ (ရုပ်ကို ဝိုင်သော အတ္တ)” စသည်ဖြင့် ကြိစည်အပ်သော အတ္တကိုမေးသော အမေးတည်း။]

အနညော။ ။ “ပုဂ္ဂလသည် သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌဖြစ်သော ရုပ်ဝေဒနာ စသည်မှ တမျိုးတခြား မဟုတ်, ရုပ်ဝေဒနာ စသည်ကိုပင် ပုဂ္ဂလ - ဟု ဆိုလိုပါသလော” ဟု မေး၏။ [ဤအမေးကား “ရူပံ အတ္တာ-ရုပ်သည် အတ္တတည်း” ဤသို့စသည်ဖြင့် ကြိစည် အပ်သော အတ္တကိုမေးသော အမေးတည်း။]

မှတ်ချက်။ ။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၂၀ ကို ဤ အည - အနည ၂ မျိုးလုံးဖြင့် သိမ်းယူ၏။ အနညဖြင့် “ရူပံ အတ္တာ, ဝေဒနာ အတ္တာ, သညာ အတ္တာ, သင်္ခါရာ အတ္တာ, ဝိညာဏံ

သည်၊(ဟုတ္တာ)ဝါ-၎င်း၊ တတော ရူပနာဒိသဘာဝတော-ထို ရူပနအစရှိသော သဘောအားဖြင့်၊ ဝါ- တနည်း၊ (တတော) သပ္ပစယာဒိသဘာဝတော - ထို သပ္ပစယအစရှိသော သဘောအားဖြင့်၊ ဥပလတ္တမာနော - ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်၍ ရအပ်သည်။ အာပဇ္ဇတိ-ဖြစ်သလော၊ ဣတိ-ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ ယော သစ္စိက ငွှောပေ၊ ပရမဇ္ဈနာတိ-ဟူ၍၊ အနုယုဉ္ဇတိ-စစ်ဆေး မေးမြန်း၏။

ဣတရော - သကဝါဒိမှ တပါးသော ပရဝါဒိသည်၊ ပုဂ္ဂလဿ - ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ရူပါဒိဟိ-ရုပ်အစရှိသည်တို့မှ၊ အညတ္တိ-တပါးတခြား၏အဖြစ်ကို၎င်း၊ အနညတ္တ ဉ္စ - တပါးတခြား မဟုတ်သည်၏အဖြစ်ကို၎င်း၊ အနိစ္ဆန္တော - အလိုမရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ)၊ န ဟေဝန္တိ - ဟူ၍၊ ပဋိက္ခိပတိ- ပယ်၏၊ ပုန- ဖန်၊ (အာဟ ဌ္ဓစပ်) သကဝါဒိ - သည်၊ ပဋိညာယ - အာမန္တာဟု ဝန်ခံခြင်းနှင့်၊ ကေတ္တာပန္နံ - တခု တည်း၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ ဝါ- တခုတည်း၏အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၏အဖြစ်

* * * + * + * *

အတ္တာ”ဟူသော ၄ မျိုးကိုယူ၏။ အည ၃ မျိုးတွင် တဒါဓာရောဖြင့် “ရူပသ္မိ” အတ္တာ၊ ဝေဒနာယ အတ္တာ၊ပေ၊ဝိညာဏသ္မိ” အတ္တာ ”ဟူသော ၄ မျိုးကိုယူ၏။ “ အညတြိ ဝါ တေဟိ”ဖြင့် “ရူပဝါ အတ္တာ၊ပေ၊ဝိညာဏဝါ အတ္တာ”ဟူသော ၄ မျိုးကိုယူ၏။ “တေသံ အာဓာရော”ဖြင့် “အတ္တနိ ရူပံ, အတ္တနိ ဝေဒနာ၊ပေ၊ဝိညာဏံ”ဟူသော ၄ မျိုးကိုယူ၏။ ဤသို့ အည အနည ၂ မျိုးဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၂၀ ကို သိမ်းကျုံး၍ပြသည်-ဟု မှတ်ပါ။

ရူပနာဒိ သပ္ပစယာဒိ ။ ။ ရူပနာဒိဖြင့် ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဉ်တို့၏ ရူပနစသော ဝိသေသလက္ခဏာကို ပြ၏။ သပ္ပစယာဒိဖြင့် ထိုရုပ်စသည်တို့၏ သာမည လက္ခဏာကိုပြ၏။ [အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ စသော အကြောင်းရှိခြင်းသည် ခန္ဓာ ၅ ပါး လုံးနှင့် ဆိုင်သော သာမညလက္ခဏာ ဖြစ်၏။ အာဒိဖြင့် သင်္ခတ စသည်ကိုယူ။]

အညတ္တိ အနိစ္ဆန္တော ။ ။ ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်အပ်သော အတ္တသည် ရုပ် ဝေဒနာ စသည်တို့မှ (တမျိုးတခြား) ဆိုလျှင် ထင်ရှားမရှိသော အရာဝတ္ထု ဖြစ်နေသောကြောင့် သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌ မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ပရဝါဒိသည် ပုဂ္ဂလအတ္တကို ရုပ် ဝေဒနာစသည်မှ တမျိုးတခြားဟုလည်း မယူလို။

အနညတ္တိစ အနိစ္ဆန္တော ။ ။ ပုဂ္ဂလအတ္တသည် ရုပ်စသည်မှ တမျိုးတခြားမဟုတ်၊ ရုပ် စသည်နှင့် ဖြစ်သည်-ဟု ယူပြန်လျှင် ရုပ်ဝေဒနာ စသည်တို့ကဲ့သို့ ရူပန (ဖောက်ပြန် ခြင်းသဘော) သပ္ပစယ (အကြောင်းရှိခြင်းသဘော) ရှိရလိမ့်မည်။ ပုဂ္ဂလအတ္တကား ထိုသို့ ရူပန သပ္ပစယသဘော မရှိ၊ ထို့ကြောင့် ပုဂ္ဂလအတ္တကို ရုပ်စသည်မှ တမျိုးတခြား မဟုတ်ဟုလည်း ပရဝါဒိ အလိုမရှိ၊ ထို့ကြောင့် သကဝါဒိ၏ ဒုတိယအမေးကို “နဟေ ဝံ”ဟု ပယ်သည်။

ကေတ္တာပန္နံ, အပ္ပဋိက္ခိပိတဗ္ဗံ ။ ။ ထိုသို့ ပယ်သောအခါ ပဋ္ဌမမေးခွန်းနှင့် ဒုတိယ မေးခွန်းသည် တသဘောတည်း ဖြစ်ရကား ပဋ္ဌမမေးခွန်းတုန်းက “အာမန္တာ” ဟု ဝန်ခံသကဲ့သို့ ဒုတိယမေးခွန်း ဌ္ဓလည်း “ အာမန္တာ” ဟုပင် ဝန်ခံသင့်၏၊ မပယ်သင့်၊ ထိုသို့ မပယ်သင့်ဘဲလျက် ပယ်သောကြောင့် သကဝါဒိက ပရဝါဒိကို “အာဇာနာဟိ နိဂ္ဂဟံ”ဟု ဆို၍ နှိပ်သည်။

ကြောင့်၊ (ဟေတုမန္တဝိသေသန)၊ အပ္ပဋိက္ခိပိတဗ္ဗိ-မပယ်ထိုက်သောပြဿနာကို၊ ပဋိက္ခိပတိ-၏၊ ဣတိကတွာ- ဤသို့ နှလုံးသွင်းမှုကို ပြု၍၊ နိဂ္ဂဟံ - နှိပ်ကြောင်း အပြစ်သို့၊ အာရောပေန္တော- တင်လိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ အာဇာနာဟိ နိဂ္ဂဟန္တိ- ဟူ၍၊ အာဟ။

ပုဂ္ဂလော နုပလတ္တတိတိ-ဟူ၍၊ ပုဋ္ဌော-မေးအပ်သော၊ ဝါ-အမေးခံရသော၊ သကဝါဒိ-သည်၊ ပုဂ္ဂလဒိဋ္ဌိံ - ပုဂ္ဂိုလ်၌ ဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူကို၊ ဝါ- ပုဂ္ဂိုလ် ဟူသော မိစ္ဆာအယူကို၊ ပဋိသေဓေန္တော- တားမြစ်လိုသည်၊ (ဟုတွာ)၊ အာမန္တာတိ- ဟူ၍၊ ပဋိဇာနာတိ- ဝန်ခံ၏၊ ပုန - တဖန်၊ ဣတရော - သကဝါဒိမှ တပါးသော ပရဝါဒိသည်၊ (အနုယုဉ္ဇတိ၌စပ်၊) ယောပုဂ္ဂလော- ကို၊ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌန- သစ္စိကဋ္ဌပရမဋ္ဌ၏အဖြစ်ဖြင့်၊ နုပလတ္တတိ-မရအပ်၊ အညဿ-အည၊ အနညမှ တပါးသော၊ ပကာရဿ - သုံးခုမြောက် အမျိုးအစား၏၊ အဘာဝါ- မရှိခြင်းကြောင့်၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သစ္စိကဋ္ဌပရမဋ္ဌတော-မှ၊ အညော-တမျိုး တခြားသည်၊ (ဟုတွာ) ဝါ-သော်၎င်း၊ [ရှေ့ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အည ၃ မျိုးပင် တည်း၊] အနညော - တမျိုးတခြားမဟုတ်သည်၊ (ဟုတွာ) ဝါ - သော်၎င်း၊ နုပလတ္တတိ-အပ်၊ ဣတိ- ဤအနက်သည်၊ အာပဇ္ဇတိ-ရောက်သလော၊ ဣတိ-ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ ယော သစ္စိကဋ္ဌော၊ပေ၊ပရမဋ္ဌနာတိ-ဟူ၍၊ အနုယုဉ္ဇတိ-၏။

ပန-ဆက်၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ ပုဂ္ဂလော-ကို၊ သဗ္ဗေန- အလုံးစုံသော အခြင်း အရာအားဖြင့်၊ သဗ္ဗိ-အလုံးစုံ အကုန်အစင်၊ နုပလတ္တတိ-အပ်၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ တဿ- ထို အတ္တဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အညတ္တာနညတ္တာနုယောဂေါ- အည၏ အဖြစ် , အနည၏အဖြစ်ကို မေးစိစစ်ခြင်းသည်၊ ပုဂ္ဂလလဒိဋ္ဌိံ - ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အယူကို၊ ပဋိသေဓေန္တဿ-တားမြစ်သောသကဝါဒိအတွက်၊ အနာပဇ္ဇနတော- အည အနညအဖြစ်၏ မဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ အနနုယောဂေါ - သင့်လျော်သော မေးစိစစ်ခြင်းမဟုတ်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ န ဟေဝန္တိ-ဟူ၍၊ ပဋိက္ခိပတိ- သကဝါဒိ ပယ်၏။

ဣတရော-သကဝါဒိမှ တပါးသော ပရဝါဒိသည်၊ ပဋိညာယ-အာမန္တာဟု ဝန်ခံခြင်းအားဖြင့်၊ အာပဇ္ဇန လေသမေဝ - ပုဂ္ဂလ၏ အည အနည၏အဖြစ်သို့ ရောက်နိုင်ခြင်းဟူသော အမြက်ကိုသာလျှင်၊ ပဿန္တော - မြင်သည်၊ အဝိပရိတံ-

x x x x x x x

အနနုယောဂေါ။ ။သကဝါဒိသည် မူလကပင်“ပုဂ္ဂလ (အတ္တ) မရှိ”ဟု ဝန်ခံပြီး ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် “ထို မရှိသောပုဂ္ဂလသည် သစ္စိကဋ္ဌပရမဋ္ဌမှတပါး တခြားလား၊ တပါးတခြား မဟုတ်ဘူးလား ” ဟု မေးဘို့ရန်ပင် မသင့်တော့၊ ထို အမေးသည် “ငန်းမမြုံမ၏သားသည် အရပ်ရှည်သလား၊ အရပ်ပူသလား” ဟု မေးခြင်းမျိုးကဲ့သို့ မဖြစ်နိုင်သော အမေးသာ ဖြစ်၏၊ သို့အတွက်“န ဟေဝံ”ဟု သကဝါဒိ ပယ်သည်။

မဖေါက်ပြန် ဟုတ်မှန်သော၊ အတ္တံ-အနက်ကို၊ အသမ္မုဇ္ဈန္ဒော- ထိုးထွင်း၍ မသိသည်၊ (ဟုတ္တာ) ဝေ - သာလျှင်၊ အာဇာနာဟိ နိဂ္ဂဟန္တိ - ဟူ၍၊ နိဂ္ဂဟံ- နှိပ်ကြောင်းအပြစ်သို့၊ အာရောပေတိ-တင်၏။

ဣတိတိ-ကား၊ ယံ-အကြင် အကြောင်းအရာကို၊ ဒိသ္မာ- မြှော်မြင်တော်မူ၍၊ မာတိကာ-မာတိကာကို၊ ထပိတာ-ထားတော်မူအပ်ပြီ၊ ဧဝံ-ဤ မြှော်မြင်တော် မူအပ်တိုင်းသော အကြောင်းအရာအားဖြင့်၊ ဒေသိတတ္တာ - ဟောတော်မူအပ် သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣတိ (အယံ)-ကား၊ အဓိပ္ပါယ်- အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အလိုတည်း။

ယထာကိန္တိ-ကား၊ ယေနပုပ္ဖကရေန-အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ (မောဂ္ဂလိ ပုတ္တတိဿ အကျယ်ဝေဘန်လိမ့်မည် ဟု မြှော်မြင်တော်မူခြင်းဟူသော အကြောင်း ကြောင့်၊) ဗုဒ္ဓဘာသိတံနာမ-မည်သည်၊ ဇာတံ-ပြီ၊ တံနိဒဿနံ-ထိုအကြောင်းကို ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော သုတ္တန်သည်၊ ကိ-အဘယ်နည်း၊ ဣတိအတ္ထော။

ယတောနိဒါနန္တိ- ကား၊ ယံ ကာရဏာ-အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ဆ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာယတနာဒိနိဒါနံ-၆ပါးသော အဇ္ဈတ္တိကာယတန, ၆ပါးသော ဗာဟိရာယ တန အစရှိသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဣတိ အတ္ထော - နက်၊...ပပဉ္စ

x x x x x x x x x

ဣတရောပေ၊ နိဂ္ဂဟံ။ ။ “ပုဂ္ဂလော နုပလဗ္ဗတိ” တုန်းက “အာမန္တာ” ဟု ဝန်ခံ ပြီးသော သကဝါဒီသည် “ယော သစ္စိကဋ္ဌောပေ၊ နုပလဗ္ဗတိ = ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို သစ္စိကဋ္ဌ ပရမဋ္ဌမှ အညအဖြစ်ဖြင့် မရအပ်သလော၊ အနညအဖြစ်ဖြင့် မရအပ်သလော” ဟု ဒုတိယ တဆင့် မေးရာ၌ တနည်းနည်းကို ဝန်ခံသင့်၏ဟု ပရဝါဒိက ယူဆ၏။ ထို့ကြောင့် “န ဟေဝံ” ဟု ပယ်သည်ကို ရှေ့နောက်မညီဟု ထင်သောကြောင့် “အာဇာနာဟိ နိဂ္ဂဟံ” ဟု ဆို၍ အပြစ်တင်သည်။

အဓိပရိတံ အတ္တံ အသမ္မုဇ္ဈန္ဒော။ ။ ထိုအပြစ်သည် တင်သင့်သောအပြစ်မဟုတ်၊ မမေးသင့်သည်ကို မေးသောကြောင့် သကဝါဒိက “န ဟေဝံ” ဟု ပယ်သည်ကို “အည- အနညအဖြစ်ကို ပယ်သည် ” ဟု ပရဝါဒိက အထင်မှားသဖြင့် တင်သောအပြစ်သာ ဖြစ်သည်။

ဣတိတိ ယံ ဒိသ္မာ မာတိကာ ထပိတာ, ဧဝံ။ ။ “ဣတိ သတ္တာရာ” ဟူသော အဋ္ဌ ကထာ၌ ဣတိကို “ယံဒိသ္မာပေ၊ ဧဝံ” ဟု ဖွင့်သည်။ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် “ဣတိ (တသ္မာ) ဒေသိတတ္တာ” ဟု မပေးစေလိုကြောင်း သိစေသည်။ ထိုသို့ ဖွင့်ပုံကို ထောက်လျှင် ဋီကာ ဆရာလက်ထက်၌ “သတ္တာရာ ဒိန္နနယေန ထပိတမာတိကာယ ” ဟူသော ပါဠိသည် ရှေ့ဟု သိသာ၏။ အကယ်၍ ရှိလျှင် ထိုသို့ ဖွင့်ဘွယ်မလို။ဆက်ဥျးအံ၊ - ဋီကာဖွင့်ပုံ နှင့် “ သတ္တာရာ ဒိန္နနယေန ထပိတမာတိကာယ ” သည် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ထပ်တူ ကျနေ၏။ ထို့ကြောင့် “သတ္တာရာပေ၊ မာတိကာယ” သည် နောက်ဆရာတို့ ထည့်ပါဠိဟု မှတ်ပါ။ ဤသို့ ထည့်ပါဠိပြီး ဖြစ်ရကား “ဣတိ - ဤသို့ မြတ်စွာဘုရား မြှော်မြင်တော် မူအပ်သည့်အတိုင်း” ဟုသာ အဋ္ဌကထာ၌ အနက်ပေးရတော့သည်။

သညာသင်္ခါတိ- ကား၊ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိ ပပဉ္စသမ္ပယုတ္တာ - သံသရာကို ချွတ်ထွင် တတ်သော တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်ယှဉ်ကုန်သော၊ သညာကောဋ္ဌာသာ-သညာ အစုတို့သည်၊ သမုဒါစရန္တိတိ-ကား၊ အဇ္ဈာစရန္တိ-လွမ်းမိုးကုန်၏။ [အဇ္ဈာစရန္တိတိ-အဘိဘဝန္တိ၊-အနု။] ဣတ္ထစေတိ - ကား၊ ဧတေသု အာယတနာဒိသု-ဤ အာယတနအစရှိသည်တို့တွင်၊ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဟိ-တို့ဖြင့်၊ အဘိနန္ဒိတဗ္ဗံ-အလွန် နှစ်သက်ဘွယ်ဖြစ်သော အာယတနစသည်သည်၎င်း၊ အဘိဝဒိတဗ္ဗံ- ငါ့ဥစ္စာ ဟု လွန်စွာ ပြောဆိုဘွယ်ဖြစ်သော အာယတန စသည်သည်၎င်း၊ အဇ္ဈောသိတဗ္ဗန္တံ- မျိုး၍ ပြီးဆုံးစေဘွယ် အာယတနစသည်သည်၎င်း၊ စေ နတ္ထိ-အကယ်၍မရှိအံ့။

နတ္ထိယေဝ နန- မရှိသည်သာလျှင် မဟုတ်ပါလော၊ ကသ္မာ - ကြောင့်၊ နတ္ထိ စေတိ - ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ - ဟောတော်မူအပ်သနည်း၊ ဣတိ - ဤကား အမေးတည်း၊ [အဘယံကြောင့် “နတ္ထိ စေ” ဟု ပရိကပ္ပ စေသဒ္ဒါထည့်၍ ဟောတော်မူအပ်ပါ သနည်း-ဟူလို၊] နတ္ထိ- မရှိသည်ကား၊ သစ္စံ- မှန်ပါပေ၏၊ ပန- ထိုသို့ပင် မှန်ပါ သော်လည်း၊ အပ္ပဟိနာဘိနန္ဒနာဘိဝဒနဇ္ဈောသာနာနံ - မပယ်အပ်သေးသော အဘိနန္ဒန၊ အဘိဝဒန၊ အဇ္ဈောသာနရှိကုန်သော၊ ပုထုဇ္ဇနာနံ - ပုထုဇဉ်တို့၏ အတွက်၊ အဘိနန္ဒိတဗ္ဗာဒိပ္ပကာရာနိ - အဘိနန္ဒိတဗ္ဗ အစရှိသော အပြု ရှိကုန် သော၊ အာယတနာဒိနိ-အာယတန အစရှိသည်တို့သည်၊ ဟောန္တိ - ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တေသံ-ထို ပုထုဇဉ်တို့၏အတွက်၊ နတ္ထိတိ- မရှိဟူ၍၊ ဝတ္ထု- ၄၊ န သက္ကာ-မတတ်ကောင်း၊ ပန-အန္ဓယကား၊ ပဟိနာဘိနန္ဒနာဒိနံ-ပယ်အပ်ပြီး သော အဘိနန္ဒန အစရှိသည်ရှိကုန်သောရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏အတွက်၊ သဗ္ဗထာ- အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်၊ နတ္ထိ- မရှိ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ နတ္ထိ စေတိ - ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ။ [ဤသို့ အဘိနန္ဒန စသည်ရှိသော အဖို့၊ မရှိသောအဖို့ ဟု] မျိုးရှိသော ကြောင့် “နတ္ထိ စေ” ဟု ပရိကပ္ပဝါစက စေသဒ္ဒါထည့်၍ ဟောတော်မူအပ်သည် ဟူလို။]

ဧဝေဝန္တောတိ-ကား၊ အဘိနန္ဒနာဒိနံ-တို့၏၊ နတ္ထိဘာဝကရော-မရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော၊ မဂ္ဂေါ-မဂ်သည်၎င်း၊ တပ္ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဘူတံ - ထိုအဘိနန္ဒန စသည်တို့၏ တဖန် ငြိမ်းအေးကြောင်း ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ဖလံဝါ-သည်၎င်း၊ ရာဂါ နသယာဒိနံ- ရာဂါနသယ အစရှိသည်တို့၏၊ [အာဒိဖြင့် ပါဠိတော်၌လာသော ပဋိဿာနသယ စသည်ကိုယူ၊] အန္တော, အဝသာနံ - အဆုံးတည်း၊ အပ္ပဝတ္ထိ- မဖြစ်ကြောင်းတည်း၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။

ဇာနံ ဇာနာတိတိ - ကား၊ သဗ္ဗညုတညာဏေန- ဖြင့်၊ ဇာနိတဗ္ဗံ - သိသင့် သိဘွယ် အသွယ်သွယ်သော တရားကို၊ ဇာနာတိ - သိတော်မူ၏၊ ဟိ - မှန်၊ (တနည်း)ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ပဒေသညာဏဝါ-အစိတ်အပိုင်းဉာဏ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (သဗ္ဗညုတဉာဏ် မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊) ဇာနိတဗ္ဗံ - သိသင့်

သိတိုက်သော၊ သဗ္ဗံ - အလုံးစုံသော တရားကို၊ န ဇာနာတိ - မသိနိုင်၊ ဣတိ-
ကြောင့်၊ (သဗ္ဗညုဘညာဏေန ဇာနိတဗ္ဗံ ဇာနာတိ၊ ဣတိ ဝိညာယတိ။)

ပဿံ ပဿတီတိ - ကား၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ ပေ၊ သင်္ခါတေဟိ - ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ အရဟတ္တ
မဂ်ဉာဏ်ဟူသော ပညာစက္ခု၊ အေဝံမဂ်ဉာဏ် ၃ ပါးဟူသော ဓမ္မစက္ခု၊ ဣန္ဒြိယ
ပရောပရိယတ္တိဉာဏ် အာသယာနသယဉာဏ် ဟူသော ဗုဒ္ဓစက္ခု၊ သဗ္ဗညုတ
ဉာဏ်ဟူသော သမန္တစက္ခုဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ပဉ္စဟိ-နံသော၊ စက္ခုဟိ-စက္ခု
တို့ဖြင့်၊ ပဿိတဗ္ဗံ - မြင်သင့် မြင်ဘွယ် အသွယ်သွယ်သော တရားကို၊ ပဿတိ-
မြင်တော်မူ၏။

အထဝါ - ကား၊ ဇာနံ ဇာနာတီတိ- ကား၊ အညေ- မြတ်စွာဘုရားမှ အခြား
ကုန်သော၊ သဝိပလ္လာသာ-စိတ္တံ၊ သညာ၊ ဒိဋ္ဌိ ဝိပလ္လာသရှိကုန်သော၊ ကာမရူပ
ပရိညာဝါဒိနော-ကာမရူပကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းကို ပြောဆိုလေ့ရှိကုန်သော တိတ္ထိ
တို့သည်၊ ဇာနန္တောပိ - သိပါကုန်သော်လည်း၊ ဝိပလ္လာသ ဝသေန- ဝိပလ္လာသ၏
အစွမ်းဖြင့်၊ (ဖေါက်ဖေါက်ပြန်ပြန် သိခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊) ဇာနန္တိ - သိကုန်၏၊
ဧဝံ-သို့၊ ဘဂဝါ- သည်၊ န (ဇာနာတိ) - သိတော်မူသည်မဟုတ်၊ ပန- အဟုတ်
ကား၊ ဘဂဝါ-သည်၊ ပဟိန ဝိပလ္လာသတ္တာ-ပယ်အပ်ပြီးသော ဝိပလ္လာသ ရှိတော်
မူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဇာနန္တော-သိတော်မူလသော်၊ ဇာနာတိယေဝ-အမှန်
ကိုသာ သိတော်မူ၏၊ စ - သည်သာမကသေး၊ ဒိဋ္ဌိ ဒဿနဿ - မိစ္ဆာအမြင်၏၊
အဘာဝါ - မရှိခြင်းကြောင့်၊ ပဿန္တော - မြင်တော်မူလသော်၊ ပဿတိယေဝ-
အမှန်ကိုသာ မြင်တော်မူ၏၊ ဣတိအတ္ထော။

စက္ခုဘူတောတိ- ကား၊ ပညာစက္ခု မယတ္တာ - ပညာစက္ခု အတိပြီးသည်၏
အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဝါ-တကိုယ်တော်လုံး၊ ပညာစက္ခုတုံး၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊
သတ္တေသု-တို့၌၊ တဒုပ္ပါဒနတောစ-ထို ပညာစက္ခုကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်
ကြောင့်၎င်း၊ လောကဿ- သတ္တလောက၏၊ စက္ခုဘူတော - ပညာစက္ခု ဖြစ်၍

x x x x x x x

ပညာစက္ခုမယတ္တာ။ ။ “သုဝဏ္ဏမယော ရထော” စသော ပုဒ်တို့၌ ရှေ့ဖြင့် ပြုလုပ်
အပ်သော (ရှေ့အတိပြီးသော=ရှေ့အထည်ကိုယ်ဖြစ်သော) ရထာကို “သုဝဏ္ဏမယ”
ဟု ခေါ်၏။ ဤ၌လည်း ဘုရားရှင်၏ တကိုယ်တော်လုံး ပညာစက္ခုတုံးကြီး ဖြစ်နေသည်
ကို (မည်သည့်ကိစ္စကို ပြုပြု ပညာစက္ခု ရှေ့သွားရှိနေသည်ကို) “ပညာစက္ခုမယ”
ဆိုသည်ဟု ကြံသင့်၏။ [ပညာစက္ခု + ပကတိ ယဿာတိ ပညာစက္ခုမယော၊ တပွကတိ
အနက်၌ မယပစ္စည်းသက်။] ဤအဖွင့်အရ “ စက္ခု - ပညာစက္ခုသည် + ဟုတ္တာ +
ဘူတော စက္ခုဘူတော ” ဟု ပြုပါ။ နောက်ဟိတ်အတွက်လည်း ဤ ဝိဂ္ဂဟပင်တည်း။

သတ္တေသုစ တဒုပ္ပါဒနတော။ ။ “စက္ခုဘူတော” စသော စကားသည် အရှင်
မဟာကစ္ဆည်းထေရ်က ရဟန်းတို့အား ပြောပြသောစကားတည်း။ ထိုသို့ ပြောပြခြင်းမှာ
လည်း ဘုရားရှင်အား ပြဿနာမေးထိုက်ကြောင်း၊ ဘုရားရှင်သည် ဉာဏ်ပညာတော်

ဖြစ်တော်မူပါပေ၏။ ဣဏဘူတောတိ တေဿစ- ဤပုဒ်၏လည်း၊ ဝေမေဝ- ဤ အတုသာလျှင်၊ အတ္ထော-ကို၊ ဒဋ္ဌဗျော-၏၊ ဓမ္မာ-ဓမ္မတို့ဟူသည်၊ ဗောဓိပက္ခိယာ- ဗောဓိပက္ခိယတရား တို့တည်း၊ မြဟ္မာ - မြဟ္မာ ဟူသည်၊ မဂ္ဂေါ - မဂ်တည်း၊ တေဟိ- ထို ဗောဓိပက္ခိယတရား၊ မဂ်တရားတို့ကြောင့်၊ ဥပ္ပန္နတ္တာ - ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ လောကဿ-သတ္တလောက၏(သန္တာန်၌)၊ တဒုပ္ပါဒနတော စ-ထို ဗောဓိပက္ခိယတရား၊ မဂ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ၎င်း၊ တဗ္ဘူတော - ထို ဗောဓိပက္ခိယတရား ဖြစ်၍ ဖြစ်တော်မူပါပေ၏။ ဝါ-ထို မြတ်သောမဂ်တရား ဖြစ်၍ ဖြစ်တော်မူပါပေ၏။

x x x x x x x x

ကြီးမားရကား သတ္တလောကတခုလုံး၏ ဣဏပညာကြီး ဖြစ်နေကြောင်းကို သိစေ လိုရင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ပညာစက္ခုကြီးဖြစ်နေရုံမျှဖြင့် သတ္တ လောက၏ စက္ခု မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် “သတ္ထေသုစ တဒုပ္ပါဒနတော” ဟူသော ဟိတ် အကူကို ပြရပြန်သည်။ သတ္တာတို့သန္တာန်၌လည်း တရား၏အဓိပ္ပါယ်ကိုသိသော ပညာ စက္ခု၊ ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာစသော ပညာစက္ခုကို ဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် သတ္တ လောကတခုလုံး၏ စက္ခုဘူတဖြစ်နိုင်ပါသည်-ဟူလို။

မရဒီကာ။ ။မရဒီကာ၌ “ပညာစက္ခုမယတ္တာ” ဖြင့် “စက္ခုတော + ဘူတော ဇာတောတိ စက္ခုဘူတော” ဟူသော ဝစနတ္ထကိုပြစ်-ဟူသော ဝဒန္တိဝါဒကို၎င်း၊ ဌာနီ ပညာစက္ခု၏အမည်ကို ဌာနဘုရားရှင်၌ တင်စားသော ဌာနျူပစာရကို ပြသည်ဟု၎င်း ဆို၏။ တဒုပ္ပါဒနတောဖြင့် “စက္ခု ဘာဝေတိ ဥပ္ပါဒေတီတိ စက္ခုဘူတော” ဟူသော ဝစနတ္ထကို ပြသည်ဟု ဝဒန္တိဝါဒကို၎င်း၊ ဝေနေယျတို့၌ဖြစ်သော အကျိုးစက္ခု၏အမည် ကို အကြောင်းဘုရားရှင်၌တင်စားသော ဖလူပစာရကိုပြသည်ဟု၎င်း ဆို၏။ စဉ်းစားပါ။

အနုဒီကာ။ ။အနုဒီကာ၌ကား “ပညာစက္ခုနာ + ဥပ္ပန္နတ္တာ ဝါ စက္ခုဘူတော- သဗ္ဗညုတဣဏ်စက္ခုကြောင့် ဘုရားဖြစ်ရသည့်အတွက် စက္ခုဘူတမည်၏” ဟု ဝါသဒ္ဓါ ဖြင့်၎င်း၊ “အထဝါ ဒိဗ္ဗစက္ခုအာဒိကံ ပဉ္စဝိဓမ္မိ စက္ခု + ဘူတော ပတ္ထောတိ စက္ခု ဘူတော” ဟု အထဝါဖြင့်၎င်း (မူလဒီကာနည်းမဟုတ်ဘဲ) သူ့အလိုကျ ၂ နည်းဖွင့်ပြ၏။

တေဟိ ဥပ္ပန္နတ္တာ တဗ္ဘူတော ။ ။ ဗောဓိပက္ခိယတရား မဂ်တရားတို့၏ ဓမ္မ အမည်၊ မြဟ္မအမည်ကို(ထိုဗောဓိပက္ခိယတရား မဂ်တရားတို့ကြောင့် ဘုရားဖြစ်ရသော) ဘုရားရှင်၌တင်စား၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဘုရားရှင်ကိုလည်း ဓမ္မ- မြဟ္မ ခေါ်ရ ကြောင်းကိုပြလို၍ “တေဟိ + ဥပ္ပန္နတ္တာ” ဟု မိန့်သည်။ ဤအလို “ဓမ္မာ + ဟုတ္တာ + ဘူတော ဓမ္မဘူတော” ဟု ပြု၊ မြဟ္မဘူတော၌လည်း နည်းတူ၊ “တဒုပ္ပါဒနတော” ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို စက္ခုဘူတော အဖွင့်တုန်းကကဲ့သို့ သိပါ။

မှတ်ချက် ။ ။ စက္ခုဘူတောတုန်းက “ပညာစက္ခုမယတ္တာ” ဟု ဆိုခဲ့၍ ဤ၌ “တေဟိ + ဥပ္ပန္နတ္တာ” ဟု ဆိုသောကြောင့် စက္ခုဘူတော၌ ဥပစာလည်း ကြိစ္ဆာစလို၊ “စက္ခုတော + ဘူတော” ဟုလည်း ဝစနတ္ထ မပြုစေလို၊ “စက္ခု + ဟုတ္တာ + ဘူတော” ဟုသာ ဝစနတ္ထ ပြုစေလိုကြောင်း၊ “ပညာစက္ခုမယတ္တာ” ၌လည်း ပကတိတဒ္ဓိတ်ဖြစ် ကြောင်း သာ၍ သိသာပြန်သည်။

ဝတ္တာတိ-ကား၊ စတုသ္မစွမေဓ-တို့ကို၊ ဝဒတိ-ဟောတော်မူတတ်၏။ ဣတိ-
 ကြောင့်၊ ဝတ္တာ-တော်မူ၏။ ပဝတ္တာတိ - ကား၊ စိရံ - ကြာမြင့်စွာသော ကာလ
 ပတ်လုံး၊ သစ္စပ္ပဋိဝေဓံ - သစ္စာ ၄ ပါးကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကို၊ ပဝတ္ထေန္တော-
 ဖြစ်စေတော်မူသည်။ (ဟုတ္တာ)၊ ဝဒတိ-၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပဝတ္တာ-၏။ [“စိရံ
 သစ္စပ္ပဋိဝေဓံ ပဝတ္ထေန္တော ” ဖြင့် ပဝတ္တာ၌ ပဥပသာရ၏ ပကဋ္ဌ (အမြတ်)
 အနက်ကို သိစေ၏ဟု အနုဋီကာဆို၏။ “အမြတ် ” ဟူသည်လည်း ကြာမြင့်စွာ
 သစ္စပ္ပဋိဝေဓံကို ဖြစ်စေနိုင်သော အစွမ်းသတ္တိတည်း။]

အတ္ထဿ နိန္ဒေတာတိ- ကား၊ အတ္ထံ- အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဥဒ္ဓရိတွာ- ထုတ်
 ဖော်၍၊ ဒဿေတာ-ပြတော်မူတတ်ပါပေ၏။ ဝါ- တနည်း၊ ပရမတ္ထံ- မြတ်သော
 အနက်ဖြစ်သော၊ နိဗ္ဗာနံ -သို့၊ ပါပယိတာ-ရောက်စေတတ်ပါပေ၏။ အမတဿ
 ဒါတာတိ- ကား၊ အမတသစ္စံ ကိရိယံ- အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းကို၊
 သတ္ထေသု-တို့၌၊ ဥပ္ပါဒေန္တော-ဖြစ်စေတော်မူလျက်၊ အမတံ-အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို၊
 ဒဒါတိ - ပေးတော်မူတတ်၏။ ဣတိ - ကြောင့်၊ အမတဿဒါတာ-အမတဿ
 ဒါတာ မည်တော်မူ၏။ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာနံ - တို့၏၊ တဒါယတ္တ ဘာဝတော-ထို
 မြတ်စွာဘုရား၏ စပ်သောဥစ္စာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဓမ္မဿာမိ-ဓမ္မဿာမိမည်တော်
 မူ၏။ [“တဒါယတ္တ”၌ “တဿ+အာယတ္တ”ဟုချည်း ဖွင့်လေ့ရှိ၏။ မရဋီကာ၌
 “တေန အာယတ္တ-ထိုနှင့်စပ်”ဟု ဖွင့်၏။]

သုဝဏ္ဏာလိင်္ဂန္တိ- ကား၊ သုဝဏ္ဏမယံ- ရွှေဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော၊ (ရွှေအတိ
 ပြီးသော)၊ အာလိင်္ဂံ - မရိုးစည်ကို၊ ခုဒ္ဒကမုဒိင်္ဂံ - မရိုးစည်ငယ်ကို၊....သုပုပ္ဖိတ
 သတပတ္တ ပဒုမမိဝ - ကောင်းစွာပွင့်သော ပွင့်ချပ်တရာရှိသော ပဒုမ္မာကြာကဲ့သို့၊
 သဿိရိကံ-အသရေရှိတော်မူသော၊ သသောဘံ - တင့်တယ်ခြင်း ရှိတော်မူသော၊
 သုပုပ္ဖိတ သတပတ္တ သဿိရိကံ- ကောင်းစွာပွင့်သော ပွင့်ချပ်တရာရှိသော ပဒုမ္မာ
 ကြာနှင့်တူသော အသရေရှိတော်မူသော၊ (မဟာမုခံ-၌စပ်။)

အနုမောဒိတ၊ပေ၊ဇာတန္တိ ဧတေန-ဤပါဌ်ဖြင့်၊ အနုမောဒနာ-အနုမောဒနာ
 ပြုခြင်းသည်၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတဘာဝဿ-ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်၏။ ကာရဏံ-အကြောင်း
 တည်း၊ ဣတိ အယံ အတ္ထော-ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တောဝိယ-
 ဆိုအပ်သကဲ့သို့၊ ဝါ- ဆိုလိုသကဲ့သို့၊ ဒိဿတိ - ထင်ရ၏။ ဝေဇ္ဇသတိ - ဤသို့
 ထင်တိုင်းဖြစ်လသော်၊ ကထာဝတ္ထုဿ - ကထာဝတ္ထုကျမ်း၏။ ဗုဒ္ဓဘာသိတ
 ဘာဝေါ-သည်၊ နသိယာ- မဖြစ်တော့ရာ၊ (ကဿ)၊ အနုမောဒိတတ္တာ-အနု
 မောဒနာ မပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ တဿာ - ကြောင့်၊ ဧတ္ထ- ဤ အနု
 မောဒိတကာလတော အစရှိသောစကားရပ်၌၊ ဧဝံ-သို့၊ အတ္ထော-ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၏။
 (ကိံ-အဘယ်သို့မှတ်ထိုက်သနည်း၊)မဟာကစ္စာယနော-သည်၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝိဘဇိ
 သတိ- အကျယ် ဝေဘန်လတံ၊ ဣတိ-ဤ အကြောင်းအရာကို၊ ဒိဿာ- မြင်တော်

မူ၍၊ ဘဂဝါ-သည်၊ မာတိကံ-ကို၊ နိက္ခိပိတ္တာ-ထားတော်မူပြီး၍၊ ဝိဟာရံ-သို့၊ ပ
 ဝိဋ္ဌော - ပြီ၊ စ- ဆက်၊ တထေဝ- ထို မြော်မြင်တော်မူသည့် အတိုင်းသလျှင်၊
 ထေရော-သည်၊ ဘဂဝတာ- သည်၊ ဒိန္နနယေန- ပေးတော်မူအပ်သောနည်းဖြင့်၊
 ထပိတ မာတိကာယ-ထားတော်မူအပ်ပြီးသော မာတိကာဖြင့်၊ ဝိဘဇိ-အကျယ်
 ဝေဘန်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတံနာမ- မည်သည်၊ ဇာတံ- ပြီ၊ ပန-ဆက်၊
 တံ-ထို ဗုဒ္ဓဘာသိတ၏အဖြစ်သည်၊ အနုမောဒနာယ - အနုမောဒနာပြုခြင်းဖြင့်၊
 ပါကဋံ - ထင်ရှားသည်၊ ဇာတံ- ပြီ၊ ဣတိ တေမတ္ထံ- ကို၊ သန္ဓာယ - ၍၊ ဧဝံ၊ ပေ၊
 ဇာတန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ ဣတိ - ဤသို့၊ (အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊) ဣတိ-
 ပကရဏပ္ပရိစ္ဆေဒ အပြီးတည်း။ (ဣတိတလုံး အကျေကြီး။)

ဣဒါနိ-၌၊ ပါဠိယာ-အဘိဓမ္မာ-ပါဠိတော်၏၊ သန္ဓိဒေသံ-စုဝေး တည်နေပုံကို၊
 ဒဿေတုံ-၄၊ တတ္ထ ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပကရဏေတိ အာဒိ-ကို၊ အာဟ၊ ကာမာဝစရ
 ကုသလဒတာ အဋ္ဌာတိ - ကား၊ ကာမာဝစရကုသလေ - ကာမာဝစရကုသိုလ်
 ဟူကုန်သော၊ စတ္တာရော - န်သော၊ ခန္ဓ- ခန္ဓာတို့ကို၊ ဂဟေတွာ- ၍၊ (ကာမာ
 ဝစရ ကုသလတောအရ နာမက္ခန္ဓာ ၄ ပါးတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်ယူ၍၊) တတော-ထို
 ခန္ဓာ ၄ ပါးမှ၊ အဋ္ဌ-န်သော၊ စိတ္တာနိ-တို့ကို၊ ဥဒ္ဓရတိ- ထုတ်၏၊ ပဌမဝိဘတ္တိတိ
 ပိ - ပဌမဝေဘန်ကြောင်း အပါဒါန်အနက် ဟူ၍လည်း၊ ဝဒန္တိ - ဆိုကြကုန်၏၊
 [“ ပဌမဝိဘတ္တိတိပိ - တောပစ္စည်းသည် ပဌမဝိဘတ်၏ အနက်ဟော ဟူ၍
 လည်း၊ ဝဒန္တိ-န်၏” ဟု ဤသို့လည်း ကြံကြသေး၏။]

ဧကေန နဝုတိ စိတ္တာနိတိ-ကား၊ ယတ္ထ-အကြင်ပါဠိရပ်တို့၌၊ တောနိ စိတ္တာနိ-
 တို့ကို၊ ဝိဘတ္တာနိ-ဝေဘန်အင်ကုန်ပြီ၊ တေ ပါဠိပ္ပဒေသာ-ထိုပါဠိရပ်တို့ကို၊ ဧကေန
 နဝုတိစိတ္တာနိတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ-န်ပြီ၊ စ-ဆက်၊ တေသံ- ထို ပါဠိရပ်တို့၏၊ သမုဒါ
 ယော-အပေါင်းသည်၊ စိတ္တဝိဘတ္တိ-စိတ္တဝိဘတ္တိ မည်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဧကေန
 ပေ၊ ဝိဘတ္တိတိတေ-ဟူသော ဤ အဋ္ဌကထာစကားသည်၊ ဥပပန္နံ-သင့်လျော်သော
 စကား ဖြစ်၏။

x x x x x x x x

ပဌမဝိဘတ္တိတိပိ။ ။ ဤပါဠိ၌ အယူအမျိုးမျိုးရှိပုံကို အဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာ၌
 ပြထားပြီ၊ မရဋီကာ၌ကား- “တေ အဋ္ဌာနန္တိ ကေစိ” ဟု ကေစိဝါဒပြ၏၊ ထိုဝါဒအလို
 မှာ- “ပဌမဝိဘတ္တိ” ဟူသော စကားသည် ဤနေရာ၌ မရှိသင့်၊ စိတ္တဝိဘတ္တိ၏ နောက်၌
 သာ ရှိသင့်သည်၊ စိတ္တဝိဘတ္တိကို (ပဌမဆုံးဖြစ်သောကြောင့်) “ပဌမဝိဘတ္တိ” ဟုလည်း
 ခေါ်ကြသည် - ဟုလိုသတတ်၊ ဋီကာဆရာ၏အဘော် ကျမည်မထင်။

တေသဉ္စ၊ ပေ၊ ဥပပန္နံမေတံ။ ။ စိတ်တို့ကိုပြရာ ပါဠိရပ်တို့ကိုသာ “ဧကေန နဝုတိ
 စိတ္တာနိ” ဟု ဌာနျူပစာရအားဖြင့် ဆိုလျှင် ထို ပါဠိရပ်တို့သည် အဘယ်နည်းဖြင့် စိတ္တ
 ဝိဘတ္တိအမည် ရသင့်ပါသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “တေသဉ္စ” စသည်မိန့်၊

စ - ဆက်၊ မာတိကံ - ကုသလာဓမ္မာ အစရှိသောမာတိကာကို၊ ဥဒ္ဓိသိတွာ - ညွှန်ပြပြီး၍၊ တတ္ထ-ထို မာတိကာ၌၊ ဧကေကံပဒံ-တပုဒ်တပုဒ်ကို၊ ဥဒ္ဓရိတွာ-၍၊ ယသ္မာ, စိတ္တာနိ-တို့ကို၊ ဝိဘတ္တာနိ- ကုန်ပြီ၊ တသ္မာ, မာတိကာပိ- သည်လည်း၊ စိတ္တဝိဘတ္တိ အန္တောဂဓာယေဝ - စိတ္တဝိဘတ္တိ၌ အတွင်းဝင်သည်သာ၊ ဝါ - စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ၌ အတွင်းဝင်သည်သာ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍမ္ပိပေ၊ ဒုဝိဓန္တိ ဣဒမ္ပိဝစနံ-ဟူသော ဤဆိုအပ်လတံသော စကားသည်လည်း၊ ယုဇ္ဇတိ။

မူလတောတိ-ကား၊ တီဏိ ကုသလာမူလာနိတိအာဒိနာ-နည်းဖြင့်၊ ကုသလာ ဒီနံ-တို့ကို၊ (ဝစနံ-၌စပ်၊) မူလဝသေန- မူလ၏အစွမ်းဖြင့်၊ သဒ္ဓိပိတွာ-ချိုး၍၊ ဝစနံ-ဟောတော်မူခြင်းတည်း၊ ဝေဒနက္ခန္ဓောတိ အာဒိနာ-နည်းဖြင့်၊ (ကုသလာ ဒီနံ-တို့ကို၊) ခန္ဓတော-ခန္ဓာအားဖြင့်၊ (သဒ္ဓိပိတွာ, ဝစနံ-တည်း၊) ကာယကမ္မန္တိ အာဒိနာ-ဖြင့်၊ (ကုသလာဒီနံ) ဒွါရတော-ဒွါရအားဖြင့်၊ (သဒ္ဓိပိတွာ ဝစနံ၊) သုခဘူမိယံ ကာမာဝစရေတိ အာဒိနာ - ဖြင့်၊ (ကုသလာဒီနံ) ဘူမိတော - ဘုံအားဖြင့်၊ (သဒ္ဓိပိတွာ ဝစနံ၊) [သုခဘူမိယံ - သုခဝေဒနာ၏ ဖြစ်တည်ရာဘုံ ဟူသော၊ ကာမာဝစရေ-ကာမာဝစရဘုံ၌၎င်း။]

အတ္ထောတိ-ကား၊ ဟေတုဖလံ-အကြောင်း၏ အကျိုးတည်း၊ ဓမ္မောတိ-ကား၊ ဟေတု - အကြောင်းတည်း၊ တီဏိပေ၊ အာဒိနာ - နည်းဖြင့်၊ ဟေတုဝသေန-

x x x x + + x x

အစိတ်အစိတ်ပါဠိ၏ စိတ္တဝိဘတ္တိအမည်ကို အပေါင်း၌တင်စားသော ဧကဒေသုပစာရ အားဖြင့် စိတ္တဝိဘတ္တိ ဟု ခေါ်ရသောကြောင့် “ဧကေနဒုတိစိတ္တာနိ စိတ္တဝိဘတ္တိနာမ” ဟူသော စကားသည် သင့်ပါ၏-ဟုလို။

မာတိကဉ္စ၊ ပေ၊ ယုဇ္ဇတိ။ ။ ဓမ္မသင်္ဂဏိ ပါဠိတော်ဝယ် “ကုသလာဓမ္မာ, အကုသလာဓမ္မာ ” စသော မာတိကာပုဒ်များ ပါရှိ၏။ ထိုမာတိကာကို ဝိဘတ္တိ (ကဏ္ဍ)၊ ၄ ရပ်တွင် အဘယ်၌ သွင်းယူရမည်နည်း- ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “မာတိကဉ္စ” စသည်မိန့်၊ ကုသလာဓမ္မာစသော မာတိကာပုဒ်တို့ကို တပုဒ်စီထုတ်၍ စိတ်တို့ကိုအကျယ် ဝေဘန်သောကြောင့် မာတိကာသည်လည်း စိတ္တဝိဘတ္တိ (စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ) ၌ပင် အတွင်း ဝင်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ထိုသို့ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ၌ ဝင်သောကြောင့်ပင် “ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍမ္ပိ မာတိကာ ပဒဘာဇနီယဝသေန ဒုဝိဓံ” ဟု မာတိကာပဒအဖွင့်အစ၌ ဆိုအပ်လတံသော စကားလည်း အသင့်ယုတ္တိရှိသော စကား ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

အနုဒ္ဓိကာ။ ။ မူလဒ္ဓိကာ၌ “ဧကေကံ ပဒံ ဥဒ္ဓရိတွာ” ဟု ဆိုသောကြောင့် စိတ္တုပ္ပါဒ ကဏ္ဍဝယ် တိက် ဒုက်အားလုံး၏ တပုဒ်စီကိုထုတ်၍ အကျယ်ဝေဘန်သည်ဟု ထင်စရာ ရှိ၏။ အမှန်အားဖြင့်ကား စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍဝယ် ကုသလာတိက်၏ ၃ ပုဒ်ကိုသာ ထုတ်၍ အကျယ် ဝေဘန်တော်မူ၏။ သို့သော် နောက်နောက် တိက်ဒုက်ပုဒ်များ၏ အရကောက် မှာလည်း ကုသလာတိက်တွင်ပါဝင်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ကုသလာတိက်ပုဒ်များကို အကျယ် ဝေဘန်လိုက်လျှင် အားလုံး တိက်ဒုက်၏ပုဒ်များကိုလည်း အကျယ်ဝေဘန်ပြီး ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ဧကေကံ ပဒံ ဥဒ္ဓရိတွာ” ဟု ဒ္ဓိကာဆိုကြောင်းကို အနုဒ္ဓိကာဖွင့်သည်။

အကြောင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ သင်္ဂဟော - သိမ်းယူခြင်းသည်၊ ဓမ္မတော-အကြောင်း အားဖြင့်၊ နိက္ခေပေါ-ချုံးခြင်းတည်း၊ တံသမ္ပယုတ္တော-ထိုအလောဘစသည်တို့နှင့် သမ္ပယုတ်ဖြစ်သောခန္ဓာ၎င်း၊ တံသမုဋ္ဌာနံ- ထိုအလောဘစသည်လျှင်ဖြစ်ကြောင်း ရှိသော ကံ၎င်း၊ [နိက္ခေပကဏ္ဍပါဠိတော်၌ “တံသမုဋ္ဌာနံ ကာယကမ္မံ” စသည်ဖြင့် ရှိ၏။ “ တံသမုဋ္ဌာနာ ” ဟု မရှိ။] တဒေကဋ္ဌာ - ထို လောဘစသည်နှင့်တကွ တဥျးတည်းသောပုဂ္ဂိုလ်၊ တခုတည်းသော စိတ်၌ တည်ကုန်သော၊ ကိလေသာစ- ကိလေသာတို့၎င်း၊ ဣတိ အာဒိနာ-ဤသို့အစရှိသောနည်းဖြင့်၊ ဟေတုဖလဝသေ န-အကြောင်း၏အကျိုး၏အစွမ်းဖြင့်၊ သင်္ဂဟော - သည်၊ အတ္ထတော - အကျိုး အားဖြင့်၊ နိက္ခေပေါ-တည်း။

အထဝါ-ကား၊ ဓမ္မောတိ-ကား၊ ဘာသိတော-ဟောတော်မူအပ်သော ပါဠိ တော်တည်း၊ အတ္ထောတိ- ကား၊ ဘာသိတတ္ထော - ဟောတော်မူအပ်သော ပါဠိ တော်၏ အနက်တည်း၊ တယော ကုသလာ ဟေတုတိ-ကား၊ ဓမ္မော-ပါဠိတော် တည်း၊ တတ္ထံ ၊ ပေ ၊ အလောဘောတိ အာဒိ - ကား၊ အတ္ထော - အနက်တည်း၊ သောစ-ထို တတ္ထကတမေ စသော ပါဠိရပ်သည်လည်း၊ ဓမ္မော - ဓမ္မမည်ပြန်၏။ တတ္ထံ၊ပေ၊အာဒိ-ကား၊ အတ္ထော-အနက်တည်း၊ ဣတိဝေ-သို့၊ အတ္ထမ္မဝသေန- အနက်၊ ပါဠိတို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ နိက္ခေပေါ-ချုံးခြင်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော- ၏။

နာမတောတိ-ကား၊ တိဏိ ကုသလမူလာနီတိ- တိဏိကုသလမူလာနိ အစ ရှိသည်ဖြင့်၊ ဝုတ္တဓမ္မာနံ- ဟောတော်မူအပ်သော တရားတို့ကို၊ အလောဘောတိ အာဒိနာမဝသေန-အလောဘော အစရှိသော အမည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ (သဒ္ဓိပိ တွာ-၍၊ ဝစနံ-တည်း).... လိင်္ဂတောတိ - ကား၊ ဥဒ္ဓိဋ္ဌဿ - အကျဉ်းပြုအပ်ပြီး

+ x x x + x x x

အထဝါ။ ။ဤနည်း၌ ဓမ္မောအရ ပါဠိကို၎င်း၊ အတ္ထောအရ ပါဠိတော်၏အနက် ကို၎င်း ယူပါ။ “တယော ကုသလဟေတု”ဟူသောစကားသည် အနက်မထင်ရှားသေး သောကြောင့် ပါဠိဟု ခေါ်အပ်သော ဓမ္မမည်၏။ “တတ္ထံ ကတမေ တယော ကုသလ ဟေတု၊ အလောဘော အဒေါသော အမောဟော”စသည်ကား ကုသလဟိတ် ၃ ပါး ကို အဋ္ဌကထာဖွင့်သကဲ့သို့ ပါဠိတော်ချင်း ဖွင့်ပြသောကြောင့် အတ္ထမည်၏။

သောစ ဓမ္မော၊ပေ၊အတ္ထော။ ။“အလောဘော အဒေါသော အမောဟော” ဟူသော ရှေ့စကားသည်ပင် အလောဘ၏ အကြောင်းအရာစသည်တို့ မထင်ရှားသေး သောကြောင့် ပါဠိဟူသောဓမ္မပင် မည်ပြန်၏။ “တတ္ထံ ကတမေ အလောဘော၊ ယော အလောဘော အလုပ္ပနာ အလုပ္ပိတတ္ထံ ” စသော အဖွင့်သည်သာ ထို အလောဘ စသည်တို့ကို ထင်ရှားအောင် ဖွင့်ပြသောကြောင့် အတ္ထမည်၏။ အချုပ်မှာ- “ပစ္ဆိမံ ပုရိမဿ ပုရိမဿ အတ္ထဝစနံ- နေခံနေခံ စကားသည် ရှေးရှေးစကား၏ အနက်ပြီတည်း”ဟူသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ နေခံနေခံအနက်ဖြစ်သော စကားကို အတ္ထ ဟု ခေါ်ရသည်။.... [သောစ ဓမ္မောတိ - တယော ကုသလဟေတုတိ အာဒိ ပုရိမာယ ပုရိမာယ ပါဠိယာ၃ ပစ္ဆိမာ၃ ပစ္ဆိမာ၃ အတ္ထနိဒ္ဒေသောတိ ဝုတ္တံ။-အနုဒီကာ။]

သော၊ ဧကသေဝ-တပါးသာလျှင် ဖြစ်သော၊ ဓမ္မဿ - ကို၊ (နိက္ခေပေါ-၌ စပ်၊) အလောဘော အလုတ္တနာ အလုတ္တိတတ္တန္တိ-ဟူ၍၊ ပုရိသာဒိလိဂ်ဝသေန- ပုံလိန်အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ-ပုံလိန်, ဣတ္ထိလိန်, နပုံလိန်တို့၏ အစွမ်း ဖြင့်၊ နိက္ခေပေါ-ချိုးခြင်းတည်း။

ဂဏနစာရန္တိ-ကား၊ ဂဏနပွဝတ္ထိံ - ရေတွက်ကြောင်း သင်္ချာ၏ ဖြစ်ပုံကို၊ သမာနေန္တိတိ-ကား၊ သမာနံ-တူမျှသည်ကို၊ ကရောန္တိ-န၏၊ ပူရေန္တိ-ပြည့်စေ ကြကုန်၏၊ ဝါ- ဖြည့်ကြကုန်၏၊ သမာနေတဗ္ဗန္တိ ဧတ္တာပိ - ဟူသော ဤပါဌ၌ လည်း၊ တထာ- ထိုအတူတည်း။ [နောက်လာမည့် “ ပဋ္ဌာနံ သမာနေတဗ္ဗံ ” ပုဒ်၌လည်း “ သမာနံ ကာရေတဗ္ဗံ, ပူရေတဗ္ဗံ ” ဟု အနက်တူ သိပါ-ဟူလို။]

ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော အဝိဇ္ဇာဘာဂိနောတိ ဝေမာဒိသု-ဤသို့ အစရှိသော ပုဒ်တို့ ကို၊ ဧတ္ထ-ဤ အဘိဓမ္မာ၌၊ ဝိညာတေသု - သိအပ်ပြီးကုန်လသော်၊ [အဘိဓမ္မာ သင်ယူစဉ်က သိနှင့်ပြီး ဖြစ်ကုန်လသော်၊] အဘိဓမ္မိကတ္ထေရာ-အဘိဓမ္မာဆောင် ထေရ်တို့သည်၊ သုတ္တန္တံ - သုတ္တန်ကို၊ သုဏန္တာစ - ကြားနာကုန်စဉ်သော်၎င်း၊ [သူတပါးတို့ ဟောသည်ကို ကြားနာကုန်စဉ်သော်၎င်း၊] စိန္တန္တာစ - ကြံစည် ကုန်စဉ်သော်၎င်း၊ [ထိုသို့ ကြားနာရ၍ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဧသောပုဒ်တို့၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ကြံစည်စဉ်းစားကုန်စဉ်သော်၎င်း၊] သုတ္တန္တေသု-သုတ္တန်တို့၌၊ ဝိဇ္ဇာ ဘာဂိနောတိ အာဒိသု-အစရှိသောပုဒ်တို့သည်၊ အာဂတေသု-လာကုန်လသော်၊ အတ္တဿ-အနက်အဓိပ္ပါယ်၏၊ ဝါ-ကို၊ ဝိညာတတ္တာ-သိအပ်ပြီး၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (အဘိဓမ္မာ သင်ယူစဉ်က သိပြီးဖြစ်သောကြောင့်၊) နကိလမန္တိ - မပင်ပန်းတော့ ကုန်၊ ဣတိ တေမတ္ထံ-ကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ အဘိဓမ္မိက၊ ပေ၊ ထပိတာတိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ပြီ။

အနမတဂ္ဂေါတိ - ကား၊ အညာတဂ္ဂေါ - မသိအပ်သော အစ အပိုင်းအခြား ရှိသည်၊ ဝါ-သိအပ်သော အစအပိုင်းအခြား မရှိသည်၊.... ခန္ဓန္တရန္တိ-ကား၊ ခန္ဓ နာနတ္ထံ-ခန္ဓာတို့၏ ထူးခြားကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ- တနည်း၊ ခန္ဓမေဝ-ခန္ဓာ ကိုပင်တည်း၊.... ဂဟေတံ-ဉာဏ်ဖြင့် ယူခြင်းငှါ၊ အသတ္တုဏေယျတ္တာ - မစွမ်းနိုင် သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သဏှံ - သိမ်မွေ့သည်လည်း ဖြစ်သော၊ [ဤစကားဖြင့် သိမ်မွေ့သောဉာဏ်ဖြင့်သာ ယူနိုင်သည် ဟု ပြသည်၊ သိမ်မွေ့သော အာရမဏိက ဉာဏ်၏ သဏှအမည်ကို အာရုံတရားပေါ်၌ တင်စားသော ဖလူပစာတည်း၊] သုခုမာယ-နူးညံ့သော၊ ပညာယ - ဖြင့်၊ ဂဟေတဗ္ဗတော- ယူထိုက်သည်၏အဖြစ် ကြောင့်၊ သုခုမဉ္စ - နူးညံ့သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဓမ္မံ-အဘိဓမ္မာ တရားကို၊ [ဤ စကားဖြင့်လည်း အာရမဏိကဉာဏ်၏ သုခုမအမည်ကို အာရုံတရားအပေါ်၌ တင်စားသော ဖလူပစာကိုပြသည်။] သဏှသုခုမဓမ္မံ-သိမ်မွေ့ နူးညံ့သော အဘိ ဓမ္မာတရားတော်ကို။ [ပစ္စဝေက္ခန္တ သာဌံ စပ်။]

ဗလဝတာ-အားရှိသော၊ ဣဏဝေဂေန-ဣဏအဟုန်ကြောင့်၊ ပဝတ္တတ္တာ-
ဖြစ်ရသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဗလဝတော - အားရှိသော၊ ဣဏဝေဂဿ -
ဣဏအဟုန်၏၊ နိမိတ္တဘာဝတောစ-အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဗလဝံ-
ဗလဝမည်သော၊ (ပီတိ၌စပ်)။

ဂန္ထိရမေဝ - နက်နဲ၊ ခက်ခဲသော ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်သည်ပင်၊ ဂန္ထိရဂတံ -
ဂန္ထိရဂတမည်၏၊ ဝါ-တနည်း၊ တေဿ-ဤ ဟေတုသမ္ဘဝ၏၊ ဂန္ထိရာနိ- နက်နဲ
ခက်ခဲကုန်သော၊ ဂတာနိ၊ ဂမနာနိ-ဖြစ်ခြင်းတို့သည်၊ သန္တိ-နိ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊
ဂန္ထိရဂတံ-မည်၏။...ယထာနုပုဗ္ဗန္တိ-ကား၊ ယထာနုပုဗ္ဗေန-အနုလောမစသော
တိကစသော အကြင်အကြင်အစဉ်အားဖြင့်။...နိခိလေနာတိ-ကား၊ နိရဝသေသေ
န - အကြွင်းအကျန် မရှိသောအားဖြင့်၊ ဒေသိတံ - ဟောတော်မူအပ်သော သမန္တ
ပဋ္ဌာန်းကို၊ ဝါ - တနည်း၊ ပဉ္စခိလရဟိတေန - နှလုံးတံသင်း၊ ငြောင့်ငါးစင်းမှ
ကင်းတော်မူသော၊ ဘဂဝတာ - သည်၊ ဒေသိတံ - ကို။...ရူပဂတံဝါတိ - ကား၊
ဟတ္ထဂတံ- လက်၌ရောက်သော၊ ရူပံ - ပဒမြားကျောက်ကို၊ စက္ခုနာ - ပကတိ
စက္ခုဖြင့်၊ (ပဿတိ)ဝိယ-မြင်ရသကဲ့သို့၊ ပဋိဝေခညောဏေန-ပဋိဝေခညဏ်ဖြင့်၊
သမန္တပဋ္ဌာနံ- သမန္တပဋ္ဌာန်းကို၊ ယော- အကြင် မုဒ္ဒသာဝကသည်၊ ပဿတိ-
မြင်နိုင်၏၊ သော-ထို မုဒ္ဒသာဝကသည်၊ အတ္ထဝ-ရှိပေသေးသည်သာ၊ နောနတ္ထိ-
မရှိမဟုတ်၊ ဣတိ-သို့၊ အတ္တာနံ-ကို၊ သန္တာယ-၍၊ ထေရော- သည်၊ ဝဒတိ-ဆို၏၊
(မိမိကိုပင် သူတပါးအနေအားဖြင့် ဆိုသည်။) ဣတိ-ဤတွင် သာဂရေဟိတထာ
စိန္တာ အပြီးတည်း။

ခုဒ္ဒကဝတ္ထု ဝိဘဏ်-ခုဒ္ဒကဝတ္ထု ဝိဘင်းပါဠိတော်၌၊ အာဂတေသု-လာကုန်
သော၊ ဧကောမိကေသု- တခု အပိုအလွန်ရှိကုန်သော၊ အဋ္ဌသု ကိလေသသတေသု-
ရှစ်ရာသောကိလေသာတို့တွင်၊ အဋ္ဌသတတဏှာ ဝိစရိတာနိ-တရားရှစ်ပါးသော

x x x x x x x x

ဗလဝတာ၊ ပေ၊ ဘာဝတော။ ။ သမန္တ ပဋ္ဌာန်းကျမ်းကြီးကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စ
ဝေက္ခဏာဣဏအဟုန်၏ အကြီးသော ဗလဝအမည်ကို ပီတိ၌ တင်စား၍ ကာရဏ
ပစာရအားဖြင့် ပီတိကိုလည်း “ဗလဝ” ခေါ်ကြောင်းကို ပြလို၍ “ဗလဝတာ၊ ပေ၊
ပဝတ္တတ္တာ” ဟု မိန့်သည်။ (တနည်း) ကိလေသာ အားလုံးကို ကုန်ဆုံးစေနိုင်သော
ကြောင့် အရဟတ္တမဂ်ဣဏ်သည် “ဗလဝ- အားကြီးသောတရား”ဖြစ်၏။ ဤပီတိကို
အရင်းခံ၍ အရဟတ္တမဂ်ဣဏ်ကို ရသောကြောင့် အကျိုးအရဟတ္တမဂ်၏ ဗလဝ အမည်
ကို အကြောင်းပီတိ၌ တင်စား၍ ပီတိကိုလည်း ဗလဝခေါ်ကြောင်း ပြလိုရကား “ဗလ
ဝတော၊ ပေ၊ နိမိတ္တဘာဝတော”ဟု မိန့်သည်။

ခုဒ္ဒက၊ ပေ၊ ဝုတ္တံ။ ။ ဝိဘင်းပါဠိတော်ဝယ် ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်း၌ တပါးအလွန်
ရှိသော ရှစ်ရာ (ရှစ်ရာတပါး) ကိလေသာတို့ကိုဟောထားတော်မူ၏။ [ထိုပါဠိတော်၏
မာတိကာ၌ ကြည့်ပါ။] ထိုတွင် တရားရှစ်ပါးသော တဏှာဝိစရိတ်တို့ကို ဖယ်လိုက်လျှင်

တဏှာဝိစရိတ်တို့ကို၊ အပနေတွာ-ဖယ်ရှား၍၊ သေသာ-ကြွင်းသော ခြောက်ရာ့ ကိုးဆယ့်သုံးပါးသော ကိလေသာတို့သည်၎င်း၊ ဒွါသဋ္ဌိ-ခြေခံဆယ့်နှစ်ပါးသော၊ ဒိဋ္ဌိယောစ-ဒိဋ္ဌိတို့သည်၎င်း၊ ဥပ္ပန္နာနုပ္ပန္န ဘာဝေန-ဥပ္ပန္န အနုပ္ပန္န၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ - ဖြစ်ဆဲကိလေသာ၊ ဖြစ်ဆဲမဟုတ်သော ကိလေသာတို့၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဒိဂုဏိ တာနိ- ၂ ခုဖြင့် မြောက်အပ်ကုန်သည်။ (သမာနာနိ-နိလသော်၊) ဒသမိကာ နိ-ဆယ်ခု အပိုအလွန်ရှိကုန်သော၊ ဒိယမုကိလေသ သဟဿာနိ-အခွဲအားဖြင့် ၂ ထောင်သော ကိလေသာတို့သည်။ ဝါ - တထောင့်ငါးရာသော ကိလေသာတို့ သည်။ ဟောန္တိ - န၏၊ ပန - ထိုသို့ပင် တဆယ်ပိုလွန်ပါသော်လည်း၊ အပ္ပကံ- အနည်းငယ်သော၊ ဥနံဝါ- ယုတ်လျော့သော အရာဝတ္ထုသည်၎င်း၊ အဓိကံဝါ- ပိုလွန်သော အရာဝတ္ထုသည်၎င်း၊ ဂဏနူပဂံ - ရေတွက်အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ ဝါ-ဂဏန်းဖွဲ့လေခံသည်။ န ဟောတိ-မဖြစ်၊ ဣတိ-ဤ ပရိဘာသာ ကြောင့်၊ ဒိယမုကိလေသသဟဿန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-အဋ္ဌကထာ၌ဆိုအပ်ပြီ၊ ဣတရေ သံ - တထောင့်ငါးရာ့တဆယ်သော ကိလေသာမှ တပါးကုန်သော၊ တရာ့ရှစ်ပါး သော တဏှာဝိစရိတ်တို့ကို၊ ဝါ - တို့၏၊ အတိတာဒိဘာဝါနာမသနာ- အတိတ် အစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်ကိုမသုံးသပ်ခြင်းကြောင့်၊ ခေပနေ-ကိလေသာတို့ကိုကုန်စေ ခြင်း၌၊ ဝါ - ကိလေသာတို့ကို ကုန်စေရာအခင်း၌၊ အဂ္ဂဟဏံ - မယူခြင်းကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-၏။

x x x + x + x x

ခြောက်ရာ့ကိုးဆယ့် ၃ ပါးသာ ကျန်၏။ ထို ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့ကို ထပ်၍ဖြည့် လျှင် “ခုနစ်ရာ့ ငါးဆယ်ငါးပါး” ဖြစ်၏။ ထိုကို ဥပ္ပန္နကိလေသာ၊ အနုပ္ပန္နကိလေသာ ၂ မျိုးဖြင့်မြောက်လျှင် “တထောင့်ငါးရာ့တဆယ်” ဖြစ်၏။ ဤသို့ တဆယ်ပိုလွန်သော် လည်း “အနည်းငယ် အပို - အလိုမှာ ဂဏန်းမဖွဲ့လောက်” ဟူသော ပရိဘာသာ (ပြောရိုး) နှင့် အညီ၊ အပိုတဆယ်ကို ဂဏန်းမဖွဲ့ဘဲ “ ဒိယမုကိလေသသဟဿံ- တထောင့်ငါးရာ ကိလေသာ” ဟု အဋ္ဌကထာ ဆိုသည်။

ဣတရေသံ၊ ပေ၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ။ ထို ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်းငယ် ပါရှိသော တဏှာတို့ကို အဘယ်ကြောင့် ဤနေရာ၌ မယူပါသနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိသေးကြောင့် “ဣတရေသံ” စသည်မိန့်၊ “တဏှာ တရာ့ရှစ်ပါး” ဟူသည် တဏှာ ၃ တန် အရင်းခံ၍ ကလ ၃ ပါး အာရုံ ၆ ပါး၊ သန္တာန် ၂ ပါးဖြင့် မြှောက်ထားသော တဏှာများတည်း။ အရဟတ္တမဂ် ဖြင့် ကိလေသာကို ကုန်စေရာ၌ကား အနုသယတဏှာ (လောဘကိလေသာ) ကိုသာ ကုန်စေ၏။ တဏှာ ၃ တန် အရင်းခံ၍ အာ-ကာ-သန်ဖြင့် မြှောက်ထားသော ကိလေ သာတို့ကို လိုက်နေဘွယ် မလို၊ ထို့ကြောင့် ထို အတိတ်စသည်ကို သုံးသပ်၍ယူရသော တရာ့ရှစ်ပါး တဏှာအပြားတို့ကို ကိလေသာ ကုန်စေခင်းငယ် မယူရတော့-ဟုလို။

မှတ်ချက် ။ ။ သပြိုဟ်ကျမ်း “ ဒသကိလေသာ ” အခင်း၌ တထောင့်ငါးရာ ကိလေသာမြောက်ပုံ တမျိုးရှိသေး၏။ ထိုနည်းကား အနုဋီကာ၌ (နည်းအမျိုးမျိုး တွင်) တမျိုးသောမြောက်နည်းဟု မှတ်ပါ။

မေစကပဋိန္ဒိ-ကား၊ နီလနိဘိ-ညှိသောအရောင်ရှိသော၊ ပဋိ-အဝတ်(ပုဆိုး) သည်၊ [ယခုစာတို့၌ “မေစကပဋိန္ဒာတိ နီလနိဘာ ပဋိ” ဟု ရှိ၏။ အဘိဓာန်၌ “အဗ္ဗရဗ္ဗ ပဋိန္ဒာနိတ္ထိ” ဟု ဖုံလိန်-နပုံလိန်ရှိ၏။ အဋ္ဌကထာ၌လည်း “ပဿာရိတ မေစကပဋိ ဝိယ အဟောသိ” ဟု ပဌမန္တရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “ပဋိ” ဟူသော ဒီကာ ပါဠိကို စဉ်းစားသင့်၏။ ရှေးဆရာတို့ကား ဒီကာဆရာတော်၏ လက်ထက်၌ “ဂဂနတလံ” ဟု မရှိဘဲ “ဒိသာဘာဂါ” ဟု ရှိသောကြောင့် “သဗ္ဗသာရိတ မေစကပဋိ” ဟု ဗဟုဝုစဖြင့် ဆိုသည်ဟု မိန့်ကြသည်။]

စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝဏ္ဏဓာတုတိ (တ္ထေ) - ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ စိတ္တပစ္စယ ဥတု သမုဋ္ဌာနာ - စိတ်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဥတုဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ ဝဏ္ဏဓာတု - အဆင်းတော်ဓာတ်သည်၊ (နိစ္စလာဝ အဋ္ဌာသိ - ၌စပ်၊) ဣတိ အတ္ထော-ကို၊ ဂဟေတဗ္ဗော- ယူထိုက်၏၊ ကဿာ- နည်း၊ ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ-စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော၊ ရူပံ-ရုပ်သည်၊ ဗဟိ-ခန္ဓာကိုယ်၏ပြင်ဘက် သို့၊ န နိဂစ္ဆတိ - တဆံခြည်မျှ မထွက်၊ ဣတိ- ထို့ကြောင့်တည်း၊ ပန- ထိုသို့ပင် စိတ္တသမုဋ္ဌာနံရုပ်၏ ခန္ဓာကိုယ်၏ပြင်ဘက်သို့ မထွက်ပါသော်လည်း၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန ရူပပရမ္ပရာယ-စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်အဆက်ဆက်အားဖြင့်၊ အာဂတတ္တာ- ဖြစ်လာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧဝံ - ဤသို့ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝဏ္ဏဓာတု ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရေန-သည်၊) ဝုတ္တံ-ပြီ။

အထဝါ-ကား၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝဏ္ဏဓာတုတိ တ္ထေ-၌၊ ပစ္စယဥတုသဒ္ဓါနံ- ပစ္စယသဒ္ဓါ ဥတုသဒ္ဓါတို့၏၊ လောပံ-ကျေခြင်းကို၊ ကတွာ- ၍၊ ပုဗ္ဗေ- ရှေး၌၊ သောယေဝအတ္ထော - ထို စိတ္တပစ္စယ ဥတုသမုဋ္ဌာနာ ဟူသော အနက်ကိုပင်၊

x x x x x x x

စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ။ ။ဘုရားရှင်၏ ရောင်ခြည်တော်တို့သည် ကိုယ်တော်မှ အပြင်သို့ ထွက်လာကုန်၏။ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တသမုဋ္ဌာနံရုပ်ကား ကိုယ်မှ အပြင်သို့ မထွက် နိုင်၊ ထို့ကြောင့် “စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝဏ္ဏဓာတု” ပါဠိ၌ အဘယ်သို့ မှတ်ရပါမည်နည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “စိတ္တပစ္စယ ဥတုသမုဋ္ဌာနာ ဝဏ္ဏဓာတု” ဟု ဖွင့်သည်။ ဆိုလို ရင်းကား စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တွင် ဥတု ပါဝင်၏။ ထို ဥတုသည် ရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ထိုဥတုဇရုပ်တွင် ဥတုပါဝင်ပြန်၏။ ထိုဥတုကလည်း ရုပ်ကို ဖြစ်စေပြန်၏။ ဤသို့အားဖြင့် ဥတုဇရုပ် အဆက်ဆက်ဖြစ်သောအခါ ကိုယ်တော်မှ အပြင်သို့ ရောင်ခြည် တော် ဥတုဇရုပ် ဝဏ္ဏဓာတ်တွေ ထွက်ပေါ်နိုင်သည်-ဟူလို၊ ဤစကားအရ အကြောင်း စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ၏အမည်ကို အကျိုးဥတုသမုဋ္ဌာနံ၌တင်စား၍ ကာရဏူပစာရ အားဖြင့် “စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ” ဆိုသည် ဟု မှတ်ပါ။

အထဝါ။ ။ဤနည်း၌ကား ဥပစာမဟုတ်၊ ပစ္စယနှင့် ဥတုပုဒ်တို့ကို ချေထားသော မုချစကားပင်တည်း။ “သုဝဏ္ဏတာ သုသရတာ” သည် ခုဒ္ဒကပါဌ နိမိကဏ္ဍလာစကား တည်း။ “ကုသိုလ် ရှေ့အိုးကြောင့် အသံကောင်း၏” ဟူရာ၌ အသံသည် ကမ္မဇမဟုတ်၊

ဝုတ္တော-ဗြီ၊ (ကိမိဝ-အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊) သုဝဏ္ဏတာ သုသရတာဝိယ-သုဝဏ္ဏ
 တာ သုသရတာ ဟူသောပါဠိ၌ သုသရတာ ဟု ဟောတော်မူ သကဲ့သို့တည်း။
 [သုဝဏ္ဏတာ-ကောင်းသော အဆင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ ဝါ - အဆင်းလှခြင်း
 ကို၎င်း၊ သုသရတာ - ကောင်းသော အသံရှိသူ၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ ဝါ - အသံ
 ကောင်းခြင်းကို၎င်း၊ ဧတေန-ဤကုသိုလ် ရွှေအိုးကြောင့်၊ လတ္တတိ-ရအပ် ရနိုင်
 ၏။] ဟိ-မှန်၊ ဧတ္ထ-ဤဂါထာပိုဒ်၌၊ သုသရတာတိ - ဟူသော ပုဒ်သည်၊ ဥပါ
 ဒိန္ဒကာမိကာရေ-ဥပါဒိန္ဒကကမ္မဇရုပ်အရာ၌၊ အာဂတံ-လာ၏၊ သဒ္ဓေါစ-အသံ
 သည်လည်း၊ ဥပါဒိန္ဒကော-ဥပါဒိန္ဒက ကမ္မဇသဒ္ဓသည်၊ နအတ္ထိ-မရှိ၊ တသ္မာ-
 ကြောင့်၊ ဥပါဒိန္ဒကရူပဩဋ္ဌတာလု အာဒိနိဿယတ္တာ- ဥပါဒိန္ဒကရုပ် ဟူသော
 နှုတ်ခမ်း အာစောက်အစရှိသော မှီရာရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧဝံ-ဤသို့ သုသရ
 တာဟူ၍၊ ဝုတ္တံ(ယထာ)- ဂါထာ၌ ဟောတော်မူအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ- ဤအတူ၊
 ဧတ္ထာပိ-ဤစိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝဏ္ဏဓာတုဟူသော ပါဠိ၌လည်း၊ စိတ္တပစ္စယ ဥတုသမု
 ဋ္ဌာနံ- စိတ်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဥတုဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော ဝဏ္ဏ
 ဓာတ်ကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝဏ္ဏဓာတုတိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရော)
 ဝဒတိ-ဆို၏။

ကာယသက္ခိန္တိ-ကား၊ ပစ္စက္ခံ-မျက်မှောက်ကို၊ [“ကိုယ်တော်၏ သက်သေကို”
 ဟု ပေးမည်စိုးသောကြောင့် “ပစ္စက္ခံ” ဟု ဖွင့်သည်။].... ဒန္တာဝရဏန္တိ - ကား၊
 ဩဋ္ဌဒ္ဓယံ-နှုတ်ခမ်းတော် အစုံသည်။.... မုခါဒါနန္တိ - ကား၊ မုခဝိဝရံ - ခံတွင်း
 ပေါက်တော်သည်၊ [အချို့ကား “မုခဝိဝရဏံ” ဟု ပြင်ကြ၏။] သိလိဋ္ဌန္တိ-ကား၊
 သံဂတံ-ကောင်းစွာထိစပ်သည်၊ သုသဏ္ဍိတံ-ကောင်းစွာတည်သည်။

သရေ နိမိတ္တံ ဂဟေတွာတိ-ကား၊ ဧသော-ဤအသံကို၊ ဓမ္မော-တရားဟူ၍၊
 ဝုစ္စတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဓမ္မဿရဝသေန-တရားသံ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ နိမိတ္တံ-အမှတ်
 အသားကို၊ ဂဟေတွာ-၍၊ (“ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိံ သု” ဟု အဋ္ဌကထာ၌

* * * * *

စိတ္တဇရုပ်တည်း၊ သို့သော် နှုတ်ခမ်း အာစောက် လည်ချောင်း စသည်၌ရှိသော ကမ္မဇ
 ရုပ်တို့ကို ထိခိုက်ရမှ အသံ ဖြစ်သောကြောင့် ထို ကမ္မဇရုပ် ကောင်းသလောက် အသံ
 လည်း ကောင်း၏၊ ထို့ကြောင့် အရင်းခံ ကမ္မဇကောင်းခြင်းကို “သုသရတာ- အသံ
 ကောင်းခြင်း” ဟု (ကာရုဏူပစာရအားဖြင့်) ဟောတော်မူသည်။

ဓမ္မဿရဝသေန။ ။ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလကို ပြရာ ပါဠိတော်များ၌ “သောတေန
 သဒ္ဓံ သုတွာ န နိမိတ္တဂ္ဂါဟိ ဟောတိ” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရှိ၏၊ ထို၌ “နိမိတ္တံ” ဟူသည်
 သီချင်းသံ စသည်၏ သာယာဘွယ် (တယ် ကောင်းပါလား) စသည်ဖြင့် မှတ်သားမှု
 တည်း၊ “သရေ နိမိတ္တံ ဂဟေတွာ” ဟူသော ဤပါဠိ၌လည်း ထိုကဲ့သို့ နိမိတ္တဂ္ဂါဟမျိုး
 ဟု ထင်မှားမည်စိုးသောကြောင့် “ဓမ္မဿရဝသေန” ဟု ဝိသေသန ကုမရသည်၊ “တရား
 သံ၏ အဖြစ်ဖြင့် အမှတ်အသားကို ယူသည်၊ ဝါ - အမှတ်ထားသည်၊ သာယာဘွယ်
 ကောင်းသောအသံ ဟု မမှတ်ပါ” ဟုလို။

လှမ်းစပ်၊) ကိလေသာနုဗျဉ္ဇနဝသေန - ကိလေသာတို့ကို အဖန်ဖန် ထင်ရှား ပြုတတ်သော ဂီတသံစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ န(ဂဟေတွာ)-မယူမှု၍။

ကေပုဟာရေနာတိတ္ထေ-ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ဒိဝသဿ-တနေ့၏၊ ဝါ- တနေ့ လျှင်၊ တတိယော ဘာဂေါ-၃ ခုမြောက်အဘို့ကို၊ ဝါ-သုံးဘို့တဘို့ကို၊ ပဟာရော တိ-ပဟာရဟူ၍၊ ဝါ-ပဟိုရ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏။

ဝေဝသန္တေတိ-ဝေဝသန္တေ စသောပါဠိဖြင့်၊ ပုဗ္ဗေ-၌၊ ဝုတ္တံ - ဆိုအပ်ပြီးသော ယံ ဒေဝဒေဝေါဒေဝါနံ စသောစကားကို၊ အဂ္ဂဟေတွာ- မယူမှု၍၊ ဝါစနာမဂ္ဂ သယ - ပို့ချအပ်သော ပါဠိတော်အစဉ်၏၊ ထေရပ္ပဘဝတ္တဝစနမေဝ-အရှင်သာရိ ပုတြာထေရ်လျှင် အစအမွန်ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော စကားကိုသာ၊ ဂဟေတွာ- ၍၊ တေန -ထိုစကားဖြင့်၊ ပုရိမဝစနဉ္စ - ရှေးဖြစ်သော ယံ ဒေဝဒေဝေါ ဒေဝါနံ စသောစကားကိုလည်း၊ ပဋိက္ခိပန္နော-ပယ်မြစ်လိုသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ စောဒေ တိ-စောဒနာ၏။

တေနတ မေတဿာတိ-ကား၊ ဝိနယဿ- ဝိနယသဒ္ဒါ၏။ [“တေဿ- ဤ ဝိနည်းပါဠိ၏ ” ဟု ပေး၍ , ဝစနတ္ထ ကောသလ္လတ္ထိဝယ် ဝစန၌ စပ်ဘို့ရန် မရ ဋီကာ၌ အစပ်ပြသည်၊ ဤ မရဋီကာနည်းကို ရှေးဆရာတို့ မနှစ်သက်ကြ၊ “ တေ သ-ဤ ဝိနယသဒ္ဒါ၏ ” ဟုသာ ပေးစေလိုကြသည်။]

အတ္တတ္ထ ပရတ္တာဒိဘေဒေတိ-ကား၊ ယော- အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ သုတ္တံ- ထိုသုတ္တန်ကို၊ သဇ္ဈယတိ-သရဇ္ဈာယ်၏၊ ဝါ-အံ၏၊ သုဏာတိ- နာယူ၏၊ ဝါစေ တိ - ဆိုစေ၏၊ ဝါ - ပို့ချ၏၊ စိန္တေတိ - အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ကြံစည်စဉ်းစား၏၊ ဒေသေတိ-ဟောပြော၏၊ သုတ္တေန- သုတ်ဖြင့်၊ သင်္ဂဟိတော - သိမ်းယူအပ်သော၊ သီလာဒိအတ္ထော- သီလ အစရှိသော အစီးအပွားသည်၊ တဿပိ-ထို ပုဂ္ဂိုလ်၏ အတွက်လည်း၊ [သရဇ္ဈာယ်မှု စသည်ကိုပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အတွက်လည်း၊] ဟောတိ- ၏၊ တေန- ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပရဿ- သူတပါး၏ (အတွက်)၊ သာဓေ တပ္ပဒေတာ - ပြီးစေထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပရဿပိ - သူတပါး၏အတွက် လည်း၊ ဟောတိ - ၏၊ [သူတပါးကို တဆင့် ဟောပြောပို့ချလျှင် ထိုသုတ္တန်က သူတပါးအတွက်လည်း သီလ အစရှိသော အစီးအပွား ဖြစ်စေနိုင်သည်-ဟူလို။] ဣတိ- သို့၊ တဒုဘယံ- ထို ၂ ပါးစုံသော အတ္တတ္ထ ပရတ္တကို၊ တံ သုတ္တံ - ထိုသုတ် သည်၊ သူစေတိ, ဒိပေတိ- ပြုတတ်၏၊ တထာ- ထိုမှတပါး၊ ဒိဋ္ဌမ္မိက သမ္ပရာယိ

x x x x x x x

န ကိလေသာနုဗျဉ္ဇနေန။ ။ “ ဓမ္မဿရဝသေန ” အတွက် အညတ္တာပေါဟန (အခြား အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပယ်ရှားကြောင်း) နည်းအားဖြင့် ရအပ်သော ဝိသေသန တည်း။ [ဝေသဒ္ဒါ၏ နိဝတ္ထေတပ္ပတ္ထမျိုးပင်။] ကိလေသာတို့ကို အဖန်ဖန် ထင်ရှား ပြုတတ် ဖြစ်စေတတ်သော ဂီတသံ၏ ကောင်းခြင်း သာယာခြင်း စသည်ကို “ အနုဗျဉ္ဇ န ” ဟု ခေါ်၏၊ ထို အနုဗျဉ္ဇန၏အဖြစ်ဖြင့် နိမိတ်ကိုယူသည် မဟုတ်ပါ-ဟူလို။

ကတ္ထေ - မျက်မှောက်ဘဝ၌ဖြစ်သော စီးပွား , တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော စီးပွား တို့၎င်း၊ လောကီယလောကုတ္တရတ္ထေ-လောကီစီးပွား, လောကုတ္တရစီးပွားတို့၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒိဘေဒေ-ဤသို့ အစရှိသော အပြားရှိကုန်သော၊ အတ္ထေ-စီးပွားတို့ကို၊ အာဒိသဒ္ဓေန-ဖြင့်၊ [အတ္တတ္ထ ပရတ္တာဒိ၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့်၊] သင်္ဂဏှာတိ-သိမ်းယူ ၏၊ စ-ဆက်၊ အယံ အတ္ထသဒ္ဓေါ- ဤ အတ္ထသဒ္ဓါသည်၊ ဟိတ ပရိယာယဝစနံ- ဟိတသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော သဒ္ဓါတည်း၊ ဘာသိတတ္ထဝစနံ - ဟောအပ် သောသဒ္ဓါ၏အနက်ကိုဟောသော သဒ္ဓါသည်၊ န-မဟုတ်။

(အယံ အတ္ထသဒ္ဓေါ- သည်၊ ဘာသိတတ္ထဝစနံ- သည်၊) ယဒိသိယာ-အံ၊ (ဧဝံ သတိ)၊ သုတ္တံ-သုတ်သည်၊ အတ္ထနောပိ-မိမိသုတ်၏လည်း၊ ဘာသိတတ္ထံ- ဘုရားဟောတော်မူအပ်သော ပါဠိတော်၏ အနက်ကို၊ သူစေတိ - ပြနိုင်၏၊ ပရ သုတ္တဿပိ-အခြားသုတ်၏လည်း၊ (ဘာသိတတ္ထံ သူစေတိ၊) ဣတိ အယံ အတ္ထော- သည်၊ သိယာ-ဖြစ်ရာ၏၊ စ-စင်စစ်ကား၊ သုတ္တေန-သုတ်သည်၊ ယောအတ္ထော- ကို၊ ပကာသိတော-ထင်ရှားပြုအပ်ပြီ၊ သော- ထို အနက်သည်၊ တဿေဝ - ထို သုတ်၏သာလျှင်၊ (အတ္ထော-သည်၊) ဟောတိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တေန-ထိုသုတ် သည်၊ ပရတ္ထော-အခြားသုတ်၏ အနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ သူစိတော-ပြုအပ်သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်နိုင်။

x x x + x x x x

န ဘာသိတတ္ထဝစနံ။ ။ဤနေရာ၌ ယုံမှားဘွယ်ရှိသော ဘာသိတတ္ထကိုသာမှတ်၍ ဆိုသော်လည်း အဘိဓာန်လာ အတ္ထသဒ္ဓါ၏အနက်တို့တွင် ဟိတအနက်မှတစ်ပါး အခြား အနက်အားလုံးကိုပင် ကန့်သတ်သည်။ ဘာသိတတ္ထ ဟူသည် ဘုရားဟောတော်မူအပ်သော ပါဠိတော်၏အနက်တည်း၊ အတ္ထသဒ္ဓါသည် ထိုပါဠိတော်၏အနက်ကို ဟောသောသဒ္ဓါ မဟုတ်-ဟူလို၊ ဤစကားအရ “အတ္တတ္ထ ပရတ္တာဒိဘေဒေ=မိမိစီးပွား, သူတပါးစီးပွား အစရှိသော အပြားရှိကုန်သော၊ အတ္ထေ-စီးပွားတို့ကို” ဟု အနက်ပေးစေလို၏။

ယဒိသိယာ။ ။ “အတ္ထေ သူစေတိ”၌ အတ္ထအတွက် ဘာသိတတ္ထ (ဘုရားဟော ပါဠိတော်၏အနက်) ကို ယူလျှင် အဘယ်အပြစ်ရှိသနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ယဒိ သိယာ” စသည် မိန့်၊ အတ္ထအရ ဘာသိတတ္ထကို ယူလျှင်။....

သုတ္တံ၊ ပေ၊ သူစိတော ဟောတိ။ ။ “အတ္တတ္ထပရတ္ထ” ဟု ဆိုသောကြောင့် သုတ္တန် တပါးပါးသည် မိမိသုတ္တန်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း, အခြားသုတ္တန်၏ အနက် အဓိ ပ္ပါယ်ကို၎င်း ပြနိုင်ရာရောက်၏၊ ဥပမာ - ဗြဟ္မဇာလသုတ် တသုတ်တည်းကပင် မိမိ၏ အနက်ဖြစ်သော သီလနှင့်, ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာအယု, သဗ္ဗညုဘဉာဏ်တော်ကို၎င်း, သာမညဗလသုတ်၏ အနက်ဖြစ်သော ရဟန်းပြုရကျိုးစသည်ကို၎င်း ပြနိုင်ရာရောက်၏၊ စင်စစ်ကား ထိုသို့ မိမိအနက်, တပါးသုတ်၏ အနက် ဤ ၂ ချက်ကို မပြနိုင်ပါ၊ မိမိ သုတ်၏ အနက်ကိုသာ ပြနိုင်ပါသည်၊ ထိုသို့ အနက် ၂ မျိုးကို မပြနိုင်ဘဲလျက် “အတ္တတ္ထ ပရတ္ထ သူစနံ” ဟု ပရတ္ထထည့်၍ ဆိုချေသော် ထို ပရတ္ထအတွက် အနတ္တက (အနက် အဓိပ္ပါယ်မရှိခြင်း ဟူသော) အပြစ်ရောက်စရာရှိသည်-ဟူလို။

စ-သည်သာ မကသေး၊ တေန-ထိုသုတ်သည်၊ သူစေတဗ္ဗဿ-ပြထိုက်သော၊ နိဝတ္တေတဗ္ဗဿ- တားမြစ်ထိုက်သော၊ ပရတ္တဿ- အခြားသုတ်၏ အနက်၏၊ အဘာဝါ-မရှိတော့ခြင်းကြောင့်၊ အတ္တဂ္ဂဟဏံ-အတ္တသဒ္ဓါကိုယူခြင်းကို၊ နကတ္တဗ္ဗံ- မပြုထိုက်၊ အတ္တတ္ထ ပရတ္တ ဝိနိမုတ္တဿ- အတ္တတ္ထ ပရတ္တမှလွတ်သော၊ ဘာသိတတ္တဿ-၏၊ အဘာဝါ- မရှိခြင်းကြောင့်၊ အာဒိဂ္ဂဟဏဉ္စ - အာဒိသဒ္ဓါကိုလည်း၊ န ကတ္တဗ္ဗံ-ထိုက်၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ယထာဂုတ္တဿ - အကြင် အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသော၊ အတ္တဿ-ဟိတအနက်၏၊ သုတ္တ-၌၊ အသမ္ဘဝတော - မဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ- မရနိုင်ခြင်းကြောင့်၊ သုတ္တာဓာရဿ - သုတ်၏တည်ရာ ဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂလဿ-၏၊ ဝသေန- ဖြင့်၊ အတ္တတ္ထပရတ္တာ - အတ္တတ္ထပရတ္တတို့ကို၊ ဝတ္တာ- ဆိုအပ်ကုန်ပြီ။

အထဝါ- ကား၊ သုတ္တံ- ပါဠိတော်ရင်းကို၊ အနပေက္ခိတ္တာ- မရှုမူ၍၊ အတ္တတ္တာ - မိမိ၏ စီးပွား၎င်း၊ ပရတ္တာ - သူတပါး၏ စီးပွား၎င်း၊ ဥဘယတ္တာ-မိမိ သူတပါး ၊ ဥးသားတို့၏ စီးပွား၎င်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကော-မျက်မှောက်ဘဝ၌ဖြစ်သော၊

x x x x x x x

တေနစ၊ပေ၊န ကတ္တဗ္ဗံ။ ။ ပရတ္တကို မပြနိုင်လျှင် တားမြစ်ဘို့ရာ ပရတ္တမရှိသောကြောင့် “အတ္တတ္ထ” ဟု အတ္တဟူသော ဝိသေသနကိုလည်း (မ) ဘွယ်မလို၊ ထိုသို့ မလိုဘဲလျက် ထည့်အပ်သော အတ္တသဒ္ဓါ အတွက်လည်း အနတ္တကဒေါသပင် ရောက်စရာ ရှိပြန်သည်-ဟုလို။ [ပဌမအပြစ်ပြရာ၌ “ပရတ္တ” ထည့်ရခြင်း၏ အပြစ်ကိုပြ၍၊ ဤဒုတိယအပြစ်ပြရာ၌ အတ္တသဒ္ဓါ ထည့်ရခြင်း၏အပြစ်ကို ပြသည်။]

အာဒိဂ္ဂဟဏဉ္စ န ကတ္တဗ္ဗံ ။ ။ အတ္တအတွက် ဘာသိတတ္တကိုယူလျှင် အတ္တတ္ထ ပရတ္တမှ အလွတ်ဖြစ်သော အနက်ဟူ၍ မရှိတော့ရကား “ပရတ္တာဒိ ဘေဒေ” ဟု အာဒိသဒ္ဓါကိုလည်း ထည့်ဘွယ်မလို၊ ထို အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ယူဘို့ရာ အနက်မရှိ- ဟုလို၊ ဤတိုင်အောင် “အတ္တ - ပရတ္တ- အာဒိ” ၃ မျိုးလုံး ထည့်ထားရခြင်း၏ အပြစ်ကို ပြသည်။ [အတ္တအတွက် ဟိတအနက်ကို ယူရာ၌ကား အာဒိဖြင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မိကတ္ထ သမ္မရာယိကတ္ထ လောကီယတ္ထ လောကုတ္တရတ္ထစသော အတ္တတို့ကို ယူ-ဟု ရှေ့၌ ပြခဲ့ပြီ။]

တသ္မာ၊ပေ၊ဝုတ္တာ။ ။ အတ္တအတွက် ဘာသိတတ္တကိုယူလျှင် ပြခဲ့သောအပြစ်များ ရောက်နိုင်သောကြောင့် ဘာသိတတ္တကို မယူဘဲ အတ္တအတွက် ဟိတ (စီးပွား) အနက်ကိုသာ အဋ္ဌကထာ ဆိုလိုသည်၊ ထို စီးပွားဟူသည်လည်း သုတ္တန်ပါဠိတော်၏ စီးပွားမဟုတ်၊ ထိုသုတ်ကိုလေ့ကျက်သောပုဂ္ဂိုလ် (သုတ်၏တည်ရာပုဂ္ဂိုလ်) အတွက်ရနိုင်သော စီးပွားတည်း-ဟု မှတ်ပါ။

အထဝါ၊ပေ၊ သူစေတီဟိ အတ္တော ။ ။ မဟာနိဒ္ဒေသ-အဋ္ဌကဝဂ္ဂ, ပသုရသုတ္တ နိဒ္ဒေသ၌ “ဧတေဝါဒါ သမဏေသု ဇာတာ၊ပေ၊န ဟညဒတ္တတ္ထိ ပသံသလာဘာ” ဟု ဂါထာသုတ်ရှိ၏၊ ထိုဂါထာသုတ်၌ “ပသံသလာဘာ အညော အတ္တော နတ္ထိ-ချီးမွမ်းခံရခြင်းမှ တပါးသော အခြားအတ္တမရှိ” ဟု ရှေးဥးစွာ ဖွင့်ပြီးလျှင် အတ္တောအရ အတ္တတို့ကိုပြရာ၌ကား “အတ္တတ္ထောဝါ ပရတ္တောဝါ၊ပေ၊ပရမတ္ထောဝါ အတ္တော နတ္ထိ” ဟု

အတ္ထော-စီးပွား၎င်း၊ သမ္ပရာယိကော-တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော၊ အတ္ထော- စီးပွား
 ၎င်း၊ ဥတ္တာနော-ပေါ်လွင်သော၊ အတ္ထော-အနက်အဓိပ္ပါယ်၎င်း၊ ဂန္ထိရော-နက်
 နဲသော၊ အတ္ထော- ၎င်း၊ ဂူဠော- လျှိုဝှက်အပ်သော၊ အတ္ထော- ၎င်း၊ ပဋိစ္ဆန္ဒော-
 ဖုံးကွယ်အပ်သော၊ အတ္ထော-၎င်း၊ နေယျော-ဆောင်၍ သိထိုက်သော၊ အတ္ထော-
 ၎င်း၊ နိတော - တိုက်ရိုက်သိအပ်သော၊ အတ္ထော - အနက်အဓိပ္ပါယ်၎င်း၊ အန
 ဝဇ္ဇော-အပြစ်မရှိသော၊ အတ္ထော-စီးပွား၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်၎င်း၊ နိက္ခိလေသော-
 ကိလေသာမှ ထွက်မြောက်တတ်သော၊ အတ္ထော-၎င်း၊ ဝေါဒါနော-ဖြူစင်သော၊
 အတ္ထော-၎င်း၊ ပရမတ္ထော-မြတ်သော အတ္ထဖြစ်သော၊ အတ္ထော- စီးပွား၊ အနက်
 အဓိပ္ပါယ်၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အတ္တတ္ထာဒယော-အတ္တတ္ထ အစရှိကုန်သော၊ ယေပိ
 အတ္တပုဘောဒါ-အကြင် အတ္ထအထူးအပြားတို့ကိုလည်း၊ နိဒ္ဒေသေ-မဟာနိဒ္ဒေသ၌၊
 (ဓမ္မသေနာပတ်နာ - တရားစစ်သူကြီး ဖြစ်တော်မူသော အရှင်သာရိပုတြာ
 သည်။) ဝုတ္တာ - ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ တေ - ထို အတ္တတ္ထ အစရှိသော စီးပွား

x x + + x x x x

၁၅ ပါးသော အတ္ထအပြားကို ပြထား၏။ ထိုအားလုံးပင် မူရင်းသုတ်နှင့် ဆိုင်သည်
 မဟုတ်။ အတ္ထအတွက် ရသင့်သမျှကို ပြခြင်းသာတည်း။ ထို့ကြောင့် “သုတ္တံ အနပေက္ခိ
 တွာ” ဟု ဆိုသည်။ ထို အတ္ထအားလုံးကိုပင် တသုတ်ထည်းက မပြနိုင်သော်လည်း
 သုတ္တန်ပါဠိတော်အများကား ထိုအတ္ထတို့ကို ထိုက်သင့်သလို ပြနိုင်ကြပေ၏။ ထို့ကြောင့်
 ‘အတ္တတ္ထပရတ္တာဒိဘေဒေ’ ဟု အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် အဋ္ဌကထာဆရာ မိန့်သည်-ဟုလို။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤအတ္ထ ၁၅ ပါးတွင် ရှေ့ ၅ ပါးသည် ဟိတ (စီးပွား) အနက်
 ဟော၊ “ဥတ္တာနော၊ ပေ၊ နိတော” ဟူသော ၆ ပါးကား ဘာသိတတ္ထ (ဟောနက်)
 ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ အနဝဇ္ဇစသော နောက်ဆုံး ၄ ပါးကား ဟိတအနက်
 ဘာသိတတ္ထအနက် ၊ မျိုးတို့ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် ဤအဖွင့်အတိုင်းဆိုလျှင် “အတ္ထေ-
 စီးပွား၊ အနက်တို့ကို” ဟု ပေးရပေလိမ့်မည်။

ဂန္ထိရတ္ထ စသည် ။ ။ ဒုရမိဂမတာယ ဝိဘာဝနေ အလဒ္ဓဂါဓေ ဂန္ထိရော -
 ဝေးသော သိရခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထင်ရှားပြုဘို့ရန် ထောက်တည်ရာ မရ
 နိုင်သော အနက်သည် ဂန္ထိရတ္ထမည်၏။ နိဗ္ဗာန်ကို “ဂန္ထိရံ ဒုဒ္ဓသံ အဏံ” ဟု ဟောတော်
 မူပုံကို ထောက်ပါ။ န ဝိဝဠော ဂူဠော - အကျယ်မဖွင့်အပ်သဖြင့် လျှိုဝှက်တိမ်မြုပ် ၎င်း
 နေသောအနက်သည် ဂူဠတ္ထမည်၏။ မူလဒကောဒယောဝိယ ပံသုနာ (အမြစ်၊ မြေတွင်းက
 ရေစသည်တို့ကို မြေက ဖုံးအပ်သကဲ့သို့) အက္ခရသန္ဓိဝေသာဒိနာ တိရောဟိတော ပဋိ
 ဣန္ဒော - အက္ခရာ အစုအဝေးစသည်ဖြင့် ကွယ်ထားအပ်သော အနက်သည် ပဋိစ္ဆန္ဒတ္ထ
 မည်၏။ နိဒ္ဒါရေတွာ ဉာပေတဗ္ဗော နေယျော၊ ယထာရူတဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော နိတော၊
 အနဝဇ္ဇနိက္ခိလေသဝေါဒါနာ ပရိယာယေန ဝုတ္တာ၊ ကုသလဝိပါကကြိယာ ဓမ္မဝသေန
 ဝါ (ကုသိုလ်သည် အနဝဇ္ဇ , ဝိပါက်သည် နိက္ခိလေသ , ကြိယာသည် ဝေါဒါနတ္ထ
 တည်း။) ပရမတ္ထော နိဗ္ဗာန်၊ အဝိပရိတသဘာဝေါ ဝေါ - အနုဋီကာ။ [နိဒ္ဒေသ
 အဋ္ဌကထာ ဖွင့်ပုံနှင့် မတူတတ်သော်လည်း သး၍ ကျယ်သောကြောင့် အနုဋီကာကို
 ပြလိုက်ပါသည်။]

အနက်ဟူသော အထူးအပြားတို့ကို၊ သုတ္တံ - သုတ်သည်၊ သူစေတိ - ၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

အထာဝါ- ကား၊ အတ္တနာစ - မိမိသည်လည်း၊ အပ္ပိစ္ဆော - ယုတ်မာသော အလိုဆိုး မရှိသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ အတ္တတ္ထံ- မိမိစီးပွားကို၎င်း၊ ပရေသံ - သူတပါးတို့၏ အတွက်၊ အပ္ပိစ္ဆကထဉ္စ - အပ္ပိစ္ဆကထာ ကိုလည်း၊ ကတ္တာ-ပြုတတ်သည်၊ ဝါ- ပြောဟောတတ်သည်၊ ဟောတိ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ ပရတ္ထံ- သူတပါး၏ စီးပွားကို၎င်း၊ သူစေတိ - ပြုတတ်၏၊ ဣတိ ဝေံ- ဤသို့လျှင်၊ အတ္တနာစ၊ပေ၊အာဒိသုတ္တာနိ - အစရှိသော သုတ်တို့ကို၊ ယောဇေတဗ္ဗာနိ-ဤ နေရာဝယ် ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏၊ ဝါ- သုံးစွဲထိုက်ကုန်၏၊ စ-ဆက်၊ ဝိနယာဘိ ဓမ္မေဟိ-ဝိနည်း၊ အဘိဓမ္မာတို့မှ၊ ဝိသေသေတွာ-အထူးပြု၍၊ သုတ္တသဒ္ဒဿ-၏၊ အတ္ထော-အနက်ကို၊ ဝတ္တဗ္ဗော-ဆိုထိုက်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဝေနေယျဇ္ဈာသယ ဝသပ္ပဝတ္တာယ - ဝေနေယျတို့၏ အဇ္ဈာသယ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော၊ ဒေသနာ ယ - သုတ္တန်ဒေသနာတော်သည်၊ အတ္တဟိတ ပရဟိတာဒိနိ- အတ္တဟိတ၊ ပရ ဟိတ အစရှိသည်တို့သည်၊ ဝါ - တို့ကို၊ သာတိသယံ - အလွန်အကဲနှင့် တကွ၊ ပကာသိတာနိ - ထင်ရှားပြုအပ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ- န်၏၊ အာဏာဓမ္မသဘာဝ ဝသပ္ပာတ္တာယ-အာဏာ၏အစွမ်း ဓမ္မသဘော၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော၊(ဒေသနာ ယ-ဝိနည်း၊ အဘိဓမ္မာဒေသနာသည်၊ အတ္တဟိတပရဟိတာဒိနိ- တို့သည်၊ ဝါ- တို့ကို၊ သာတိသယံ - ကွ၊ ပကာသိတာနိ-န်သည်၊) န (ဟောန္တိ) -န်၊ ဣတိ- ထိုကြောင့်၊ ဣဒမေဝ-ဤ သုတ္တန်ကိုသာ၊ အတ္တာနံ သူစနတော သုတ္တန္တိ-ဟူ၍၊ ဝါ- စီးပွားတို့ကိုပြုတတ်သောကြောင့် သုတ်မည်၏ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ငြီ။

စ-ဆက်၊ သုတ္တ-၌၊ အာဏာဓမ္မသဘာဝါ- အာဏာ၊ ပရမတ္ထ ဓမ္မသဘော တို့သည်၊ ဝေနေယျဇ္ဈာသယံ- ဝေနေယျတို့၏အလိုသို့၊ အနုဝတ္တန္တိ - လိုက်ကြရ ကုန်၏၊ ဝိနယာဘိဓမ္မေသု - တို့၌၊ ဝေနေယျဇ္ဈာသယော - သည်၊ အာဏာဓမ္မ သဘာဝေ-အာဏာ၊ ပရမတ္ထဓမ္မသဘောတို့သို့၊ အနုဝတ္တတိဝိယ-လိုက်ရသကဲ့သို့၊ (သုတ္တ-၌၊ ဝေနေယျဇ္ဈာသယော - သည်၊ အာဏာဓမ္မသဘာဝေ - တို့သို့၊) န (အနုဝတ္တတိ)-မလိုက်၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဝေနေယျာနံ-တို့၏၊ သုတ္တန္တဒေသနာ- သည်၊ ဧကန္တဟိတ ပဋိလာဘသံဝတ္တနိကာ- ဧကန် စီးပွားကိုရခြင်းကို ဖြစ်စေ နိုင်သည်၊ ဟောတိ၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ သုဝုတ္တာစေတ္ထ အတ္တာတိအာဒိ- အစရှိသော စကားရပ်ကို၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္တံ-ပြီ၊ [“သုတ္တေစ”မှ စ၍ “အာဒိဝုတ္တံ” တိုင်အောင် အဓိပ္ပာယ်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဇီကာ၌ သာရတ္ထကို သာဓကပြု၍ ပြခဲ့ပြီ၊ သာရတ္ထနှင့် အနည်းငယ်သာ စာသွားကွဲ၏။] ပသဝတိတိ-ကား၊ ဖလတိ- သီးတတ်၏၊ သုတ္တာဏာတိတေဿ-သုတ္တာဏာဟူသောဤပါဌ်၏၊ အတ္ထံ-အနက် ကို၊ ပကာသေတံ-ငှါ၊ သုဠု၊ပေ၊တာယတိဘိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ။

စ- ဆက်၊ အတ္တတ္ထ ပရတ္တာဒိ ဝိဓာနေသု - အတ္တတ္ထ၊ ပရတ္ထ အစရှိသည်တို့ကို ပြုစီရင်ခြင်းတို့၌၊ သုတ္တဿ-၏၊ ပမာဏဘာဝေါ-ပမာဏ၏အဖြစ်ကို၎င်း၊ တေသံ-ထို အတ္တတ္ထ ပရတ္ထ အစရှိသည်တို့ကို၊ သင်္ဂါဟကတ္တဉ္စ - သိမ်းယူတတ်သည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ ယောဇေတဗ္ဗိ-ယှဉ်စေထိုက်၏၊ ကဿာ-နည်း၊ တဒတ္ထပကာသနေ-ထို အတ္တတ္ထ ပရတ္ထ အစရှိသည်တို့ကို ထင်ရှားပြခြင်း၌၊ ပဓာနတ္တာ-ပြဋ္ဌာန်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ သုတ္တဿ-၏၊ ဣတရေဟိ- အခြားသော ဝိနည်းအဘိဓမ္မာ တို့မှ၊ ဝိသေသနဉ္စ-ထူးခြားပုံကိုလည်း၊ (ယောဇေတဗ္ဗိ-၏။)

တေန္တိ-ကား၊ အတ္တာနံ သူစနတောတိ အာဒိကံ-အတ္တာနံ သူစနတော အစ ရှိသော၊ အတ္ထဝစနံ- အနက်ကို ဆိုကြောင်းဖြစ်သော ဂါထာစကားကို၊ (ဝုတ္တံ-ပြီ။) [တေနေတံ၌ တေံကို “တေံ အတ္ထဝစနံ” ဟု စွဲပါ - ဟူလို၊ ဝိနည်းဇီကာ၌ “ဂါထာဝစနံ” ဟုလည်း စွဲသေး၏။] တေဿာတိ- ကား၊ သုတ္တဿ-သုတ္တသဒ္ဒါ ၏။ [“တေဿ ဝိနယဿ” တုန်းကနှင့် အတူပင်တည်း၊ မရဇီကာ၌ ဝိနယဿ တုန်းက “ဝိနယပါဠိယာ” ဟု ဖွင့်ခဲ့၏၊ ဤနေရာ၌ “သုတ္တသဒ္ဒဿ” ဟု ဖွင့်ပြန်၏။]

+ x x x + x x x

အတ္တတ္ထ၊ ပေ၊ ယောဇေတဗ္ဗိ။ ။ ဤစကားသည် “ယထာ ဟိ တစ္စကာနံ” စသည်ကို ရည်ရွယ်၍ဖွင့်သော စကားတည်း၊ ရှေးခေတ်လက်သွားတို့မှာ များကြီးသည် ပမာဏဖြစ်သကဲ့သို့ အတ္တတ္ထ ပရတ္ထ စသည်ကို ပြုစီမံခြင်းတို့၌ သုတ္တန်၏ ပမာဏဖြစ်ပုံ ကို၎င်း၊ ပန်းသီချည်သည် ပန်းတို့ကို ဖရိုဖရဲမကြဲအောင် သိမ်းယူတတ်သကဲ့သို့ သုတ္တန် ၏ အတ္တတ္ထပရတ္ထစသည် သိမ်းယူတတ်ပုံကို၎င်း ဥပမာနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါလေ- ဟူလို။

တဒတ္ထပကာသနေ ပဓာနတ္တာ။ ။ ဘဒ္ဒကြောင့် ပမာဏဖြစ်ရ၊ ဘဒ္ဒကြောင့် သင်္ဂါဟကတ္တ ဖြစ်ရသနည်း-ဟု မေးတွယ်ရှိသောကြောင့် “တဒတ္ထ၊ ပေ၊ ပဓာနတ္တာ” ဟု မိန့်သည်၊ သုတ္တန်ဒေသနာတော်ကို ထို အတ္ထများအတွက် သက်သက် ဟောတော် မူခြင်းဖြစ်ရကား ထို အတ္ထတို့ကိုပြုဘို့ရန် ပဓာနတရားတော်ဖြစ်သောကြောင့် ထို အတ္ထ တို့ကို ပြုစီမံခြင်း၌ ပမာဏလည်းဖြစ်ရ၊ ထို အတ္ထတို့ကို သိမ်းယူနိုင်သော တရားလည်း ဖြစ်ရသည်-ဟူလို။

သုတ္တဿ၊ ပေ၊ ဝိသေသနဉ္စ။ ။ “တဒတ္ထပကာသနေ ပဓာနတ္တာ” ဟူသော ဟိတ်သည် ကာကောလောကန (ဥဘယာပေက္ခ) နည်းအားဖြင့် ရှေ့နောက်ကိုငဲ့သော ဟိတ်တည်း၊ ထိုပြခဲ့သောအကြောင်းကြောင့်ပင် ဝိနည်းအဘိဓမ္မာတရားတို့မှ သုတ္တန်၏ အတ္တတ္ထပရတ္ထ စသည်တို့ကို ပြနိုင်လောက်အောင် ထူးခြားပုံကိုလည်း “ယောဇေတဗ္ဗိ-ယှဉ်စပ်ပါလေ” ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ ဝိသေသနံကိုထောက်၍ ဝိနည်းအဘိဓမ္မာတို့လည်း အတ္ထတို့ကို ပြနိုင်ပါ၏၊ သို့သော် ဝိနည်းအဘိဓမ္မာတို့ထက် သာလွန်၍ သုတ္တန်က အတ္ထတို့ကို ပြနိုင် သောကြောင့် အဘိသယနည်းအားဖြင့် သုတ္တန်အတွက်သာ “အတ္တာနံ သူစနတော” စသော ဟိတ်များကို ခြိုရသည်-ဟု မှတ်ပါ။ [ဝိသေသနန္တိစ ဝိနယဘိဓမ္မာနံ အတ္ထ သူစနတော အဘိသယသူစနန္တိ အတ္ထော၊ -မရ။]

အဘိက္ကမန္တိတိ ဣတ္ထ- ဌ။ အဘိသဒ္ဓေါ- သည်။ ကမနဿ- ကမနကြိယာ၏။ ဝုဒ္ဓိဘာဝံ- တိုးပွားသည်၏အဖြစ်ဟူသော၊ အတိရေကတ္တံ- အပိုအလွန်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒီပေတိ - ၏။ အဘိက္ကန္တေနာတိ ဣတ္ထစ - အဘိက္ကန္တေနဟူသော ဤပါဌ်၌ လည်း။ ကန္တိယာ - နှစ်သက်ခြင်းကြိယာ၏။ အဓိကတ္တံ - အလွန်အကဲ၏ အဖြစ်ဟူသော၊ ဝိသေသဘာဝံ - ထူးသည်၏အဖြစ်ကို၊ (ဒီပေတိ-၏။) ဣတိ - ဤသို့။ ဥပသဂ္ဂဿ- အဘိဥပသာရပုဒ်၏။ ကိရိယာဝိသေသကတ္တာ- ကြိယာကို အထူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ယုတ္တံ- သင့်ပါပေ၏။ အဘိညာတာ ၊ပေ။ အဘိဝိနယေတိ ဣတ္ထ - ဌ။ သလက္ခဏပူဇိတပရိစ္ဆိန္ဓေသု - အမှတ်အသားနှင့် တကွဖြစ်ကုန်၊ ပူဇော်ထိုက်ကုန်၊ ပိုင်းခြားအပ်ကုန်သော၊ ရတ္တိအာဒိသု - ညဉ့် အစရှိသော ခြစ်နက်တို့၌။ (ညဉ့်၊ မင်း၊ ဝိနည်းဟူသော ခြစ်အနက်တို့၌။) အဘိသဒ္ဓေါ- သည်။ ဝတ္တတိ- ဖြစ်၏။ ဣတိ- ကြောင့်။ ကလံ- အဘယ်သို့လျှင်။ ဧတံ- ဤအဘိညာတာအစရှိသောသဒ္ဓါသည်။ ယုဇ္ဇယု- သင့်နိုင်ပါအံ့နည်း။ ဣတိ- ဤကား စောဒနာတည်း။

လက္ခဏကရဏ၊ပေ၊ဒီပနတော- အမှတ်အသားကိုပြုခြင်း အမှတ်အသားဖြင့် သိခြင်းကြိယာ၊ ပူဇော်ခြင်းကြိယာ၊ ပိုင်းခြားခြင်းကြိယာတို့ကို ထင်ရှားပြတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ တာဟိ ကြိယာဟိ- ထိုကြိယာတို့နှင့်၊ ရတ္တိရာဇဝိနယာနံ-

x x x x x x x

အဘိက္ကမန္တိ၊ပေ၊ဥပသဂ္ဂ။ ။ “ ဓာတွတ္တံ ဥပေစ္စ သဇ္ဇေန္တိတိ ဥပသဂ္ဂါ ” နှင့်အညီ ဥပသာရပုဒ်တို့သည် ဓာတ်၏အနက်သို့ ကပ်ရောက်၍ ထို ဓာတ်၏အနက်ကို (နဂိုရ်အနက်ထက် အပိုအမို ဝေဝေဆာဆာရှိအောင်) ပြင်ဆင်တတ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အဘိက္ကမန္တိ၌ အဘိဥပသာရသည် ကမနကြိယာ၏ တိုးပွားခြင်းအနက်ကိုပြု၏။ အဘိက္ကန္တေန၌ အဘိလည်း ကန္တိကြိယာ၏ လွန်ကဲခြင်းအနက်ကို ပြု၏။ ထိုသို့ ပြုခြင်းသည် ဓာတ်နက်ဖြစ်သော ကြိယာကို ပြင်ဆင်ရာ ရောက်သောကြောင့် သဒ္ဓသဘောအားဖြင့် သင့်လျော်ပါပေသည်။ သဒ္ဓယုတ္တိ ရှိပါပေသည်- ဟူလို။

အဘိညာတာ၊ပေ၊ကထမေတံ ယုဇ္ဇေယု ။ ။ အဘိညာတာ၌ “ဉာတာ” အရ ညဉ့်ဟူသော ခြစ်အနက်ကို ရ၏။ အဘိသဒ္ဓါလည်း ထိုအနက်ကိုပင် ဟောရ၏။ အဘိရာဇာ၌ မင်းခြစ်၊ အဘိဝိနယ၌ ဝိနည်းတရားခြစ်ရ၍၊ အဘိသဒ္ဓါတို့သည်လည်း ထိုဒြစ်အနက်ကိုပင် ဟောရ၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ဓာတ်၏အနက်ဖြစ်သော ကြိယာကို အထူးမပြုနိုင် မပြင်ဆင်နိုင်သောကြောင့် “ ဓာတွတ္တံ ဥပေစ္စ သဇ္ဇေန္တိတိ ဥပသဂ္ဂါ ” နှင့် မညီရကား အဘိညာတာစသောသဒ္ဓါစုသည် အဘယ်ကြောင့်သင့်နိုင်ပါအံ့နည်းဟု စောဒနာသည်။

လက္ခဏ၊ပေ၊ဒီပနတော။ ။ အဘိညာတာ၌ အဘိသည် လက္ခဏကရဏညာဏ (အမှတ်အသားပြုခြင်း အမှတ်အသားဖြင့်သိခြင်း)ဟူသော လက္ခဏညာဏကြိယာကို အဘိရာဇာ၌ အဘိသည် ပူဇနကြိယာကို အဘိဝိနယ၌ အဘိသည် ပရိစ္ဆေဒ (ပိုင်းခြားခြင်း) ကြိယာကို ပြု၏။ ထိုသို့ ကြိယာအနက်ကို ပြုနိုင်သောကြောင့် “ ဓာတွတ္တံ ဥပေစ္စ သဇ္ဇေန္တိတိ ဥပသဂ္ဂါ ” နှင့် သင့်လျော်ပါ၏- ဟူလို။

ရတ္တိ ရာဇ ဝိနယသဒ္ဓါတို့၏၊ ယုတ္တတ္တာစ- ယုဉ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ (တေ-ဤအဘိညာတာ အစရှိသောသဒ္ဓါသည်၊ ယုဇ္ဇတိ-သင့်၏၊ (ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း၊) ဘာဝနာ ဖရဏဂုဋ္ဌိဟိ-စိတ်ကို တိုးပွားစေခြင်းဟူသော ဘာဝနာ ဝုဋ္ဌိ, အရပ် ၄ မျက်နှာတို့ကို ဖြန့်ခြင်းဟူသော ဖရဏဂုဋ္ဌိတို့ဖြင့်၊ ဝုဋ္ဌိမန္တော- တိုးပွားခြင်း ရှိကုန်သော၊ [ဘာဝနာဝုဋ္ဌိဖြင့် ရူပူပပတ္တိယာ မဂ္ဂိဘာဝေတိကို ရည်ရွယ်သည်၊ ဖရဏဂုဋ္ဌိဖြင့် မေတ္တာသဟဂတေနစေတသာစသည်ကို ရည်ရွယ် သည်၊]... အာရမဏာဒီဟိတိ - ကား၊ အာရမဏာ၊ ပေ၊ ပဋိပဒါဒီဟိ- အာရုံ၊ သမ္ပယုတ်, ကံ, ဒွါရ, ပဋိပဒါအစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ [“လက္ခဏီယတ္တာ သလက္ခဏာပိ ဓမ္မာ ဝုတ္တာ” ဟု အဋ္ဌကထာ၌စပ်၊ ဤပုဒ်တို့၏အဓိပ္ပါယ်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာ ငိုကာ၌ ရေးခဲ့ပြီ။]

အဝိသိဋ္ဌန္တိ - ကား၊ အညမည ဝိသိဋ္ဌေသု - အနက်အားဖြင့် အချင်းချင်း ထူးကုန်သော၊ ဝိနယသုတ္တန္တာဘိဓမ္မေသု- ဝိနည်း, သုတ္တန်, အဘိဓမ္မာတို့၌၊ အဝိသိဋ္ဌိ-မထူးသော၊ သမာနံ-တူသော၊ ပိဋကသဒ္ဓိ-ပိဋကသဒ္ဓါကို၊ (“အာဟု-

x x x x x x x

တာဟိ စ၊ ပေ၊ ယုတ္တတ္တာ။ ။ အဘိသဒ္ဓါက အမှတ်အသားပြု၍သိခြင်း စသော ကြိယာကိုပြသော်လည်း ရတ္တိ, ရာဇ, ဝိနယတို့က ထို ကြိယာနှင့်မယှဉ်လျှင် အဘိညာ တာ စသော ပုဒ်သည် မသင့်ပင်ဖြစ်ရာ၏ ဟု ထင်၍ စောဒနာဘွယ် ရှိသောကြောင့် “တာဟိစ” စသည်မိန့်၊ ရတ္တိစသည်တို့ကလည်း ထိုကြိယာနှင့်ယှဉ်သောကြောင့် “အဘိ ညာတာ” စသော သဒ္ဓါသည် သင့်ပါ၏-ဟူလို။

ကြိယာနှင့်ယှဉ်ပုံ။ ။ အဘိညာတာ၌ အဘိသဒ္ဓါသည် လက္ခဏညာဏကြိယာကို ဟော၏၊ သို့သော် ထို ကြိယာကိုချည်း ဟောသည် မဟုတ်၊ “မှတ်သားကြောင်း” ဟူသော ကရဏသာဓနကိုလည်း ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “သညာဏေန-လထက်ဝက် စသော မှတ်သားကြောင်း အမှတ်အသားဖြင့် + ဉာတာ - သိအပ်ကုန်သော ညဉ့်တို့ တည်း၊ အဘိညာတာ-တို့” ဟု ပြု၊ ဤ၌ “အမှတ်အသားဖြင့်သိခြင်း” ဟူသော ကြိယာ အနက်, “ကြောင်း” ဟူသော သာဓနအနက်ကို အဘိသဒ္ဓါကဟော၏၊ အဘိညာတာ အရ ညဉ့်တို့ကလည်း ထိုကြိယာနှင့်ယှဉ်ကြသည်၊ ထိုသို့ ယှဉ်ကြောင်းမှာလည်း “အဘိ ညာတာ-အမှတ်အသားဖြင့် သိအပ်ကုန်သော ညဉ့်တို့” ဟု အနက်ပေးပုံကြည့်၍ သိနိုင် သည်၊ “ ပူဇိတော + ရာဇာ အဘိရာဇာ ” ဟု၎င်း, “ ပရိစ္ဆိန္ဒော + ဝိနယော အဘိ ဝိနယော ” ဟု၎င်း ပြု၍ အဘိသဒ္ဓါက ကမ္မသာဓနနှင့်တကွ ပူဇနကြိယာ, ပရိစ္ဆေဒ ကြိယာ ဟောပုံကို၎င်း, ရာဇ-ဝိနယတို့က ထိုကြိယာနှင့်တွဲယှဉ်နေပုံကို၎င်း သိပါ။ [ဧတ္ထ အတိမာလာဒီသု အတိသဒ္ဓေါဝိယ အဘိသဒ္ဓေါ သဟသာဓနေန ကြိယံ ဝုဒတိ၊- သာရတ္ထဒီကာ။]

အဝိသိဋ္ဌိ၊ ပေ၊ အတ္ထော။ ။ “အဝိသိဋ္ဌိ - မထူး” ဟု ဆိုသဖြင့် “တူသည်” ဟု အနက်အဓိပ္ပါယ် ရောက်ရကား အတ္ထာပန္နနည်းအားဖြင့် “သမာနံ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ထို အဝိသိဋ္ဌိသည် ဝါထာတွင်း၌ပါသော ပိဋကံနှင့် စပ်ရမည် ဟု၎င်း, ထို ပိဋကံကိုလည်း

ဆိုကုန်ပြီ” ဟု အဋ္ဌကထာ၌ စပ်၊) ဣတိ အတ္ထော။...ယထာဝုတ္တေနဝါတိ-
ကား၊ ဧဝံ ဒုဝိဓတ္ထေနာတိ အာဒိနာ-သော၊ နယေန-ဖြင့်။

ကထေတဗ္ဗာနံ-ဟောထိုက်ကုန်သော၊ အတ္ထာနံ-အနက် အဓိပ္ပါယ်တို့ကို၊
ဒေသကာယတ္ထေန(ဒေသက+အာယတ္ထေန)-ဒေသကပုဂ္ဂိုလ်၏ စပ်သော ဥစ္စာ
ဖြစ်သော၊ (ဒေသကပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စပ်သော၊) အာဏာဒိဝိဓိနာ- အာဏာ အစ
ရှိသော အစီအရင်ဖြင့်၊ [အာဒိဖြင့် ဝေါဟာရ - ပရမတ္ထတို့ကိုယူ၊] အတိသဇ္ဇနံ-
ဝေနေယျတို့အား ပေးခြင်းသည်၊ ပဗောဓနံ-သိစေခြင်းသည်၊ ဒေသနာ-ဒေသနာ
မည်၏၊ သာသိတဗ္ဗပုဂ္ဂလဂတေန-ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၌တည်သော၊ ယထာ
ပရာဓာဒိနာ- ယထာပရာဓ အစရှိသော၊ သာသိတဗ္ဗဘာဝေန-ဆုံးမထိုက်သည်၏
အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အပရာဓ စသည်
ကြောင့်၊) အနုသာသနံ ဝိနယနံ - ဆုံးမခြင်းသည်၊ သာသနံ - သာသနာ မည်၏၊
ကထေတဗ္ဗဿ - ဟောထိုက်သော၊ သံဝရာသံဝရာဒိနော-သံဝရာ အသံဝရာ အစ
ရှိသော၊ အတ္ထဿ- အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ကထနံ-ဟောခြင်းသည်၊ ဝစနပဋိဗဒ္ဓ
ကရဏံ-စကားနှင့်စပ်အောင် ပြုခြင်းသည်၊ ကထာ-ကထာမည်၏။[ကထနံကိုပင်
“ဝစနပဋိဗဒ္ဓကရဏံ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊ “ပြောဟော” ဟူသည် တစုံတခုသော
အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို စကားလုံးနှင့် စပ်သွယ်အောင် ပြုခြင်းပင်တည်း။]

ဒေသနဘေဒံ-ဒေသနာ အထူးအပြားကို၎င်း၊ သာသနဘေဒံ-သာသနအထူး
အပြားကို၎င်း၊ ကထာဘေဒဉ္စ-ကထာ အထူးအပြားကို၎င်း၊ ယထာရဟံ-စွာ၊
ပရိဒီပယေ - ထက်ဝန်းကျင် ပြရာ၏၊ ဣတိ - သို့၊ ဘေဒသဒ္ဓေါ - ဘေဒသဒ္ဓါကို၊
ဝိသုံဝိသုံ-အသီး၊ အသီး၊ ယောဇေတဗ္ဗော - ယှဉ်စေထိုက်၏၊ ဘေဒန္တိ - ကား၊
နာနတ္ထံ - ထူးသည်၏ အဖြစ်ကို၊ နာနာကရဏံ - အသီးအခြားပြုကြောင်း အထူး
ကို၊(ပရိဒီပယေ-၏၊) ဣတိ အတ္ထော။

သိက္ခာစ-၃ ပါးသော သိက္ခာတို့လည်း၊ ပဟာနာနိစ-၃ ပါးသော ပဟာန်တို့
လည်း၊ ဂမ္ဘိရဘာဝေါစ-နက်နဲသည်၏အဖြစ်လည်း၊ သိက္ခာပဟာနဂမ္ဘိရဘာဝံ-
သိက္ခာ၊ ပဟာန်၊ နက်နဲသည်၏အဖြစ်၊ (သမာဟာရဒ္ဓနံ၊) တဗ္ဗ- ထို သိက္ခာ
ပဟာန ဂမ္ဘိရဘာဝကိုလည်း၊ ပရိဒီပယေ-၏။

× × × + × + × ×

သင်ယူအပ်သောပါဠိ စသည်ဖြင့် အနက်ပေးရသော အတ္ထပဒတ္တကပုဒ်မဟုတ်၊ “ပိဋက
သဒ္ဓါ”ဟု အနက်ပေးရသော သဒ္ဓပဒတ္တကပုဒ်ဟူ၎င်း သိစေလို၍ “ပိဋကသဒ္ဓိ”ဟု သဒ္ဓ
သဒ္ဓါ ထည့်၍ဖွင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ အဋ္ဌကထာစာအုပ်တို့၌ “ယံ ပနေတ္ထ အဝိသိဋ္ဌံ, တံ” ဟု ရှိ၏၊ ဤ
ဋီကာ၌ ထို ဧတ္ထနှင့် ယ-တ တို့ကို လုံးလုံးမဖွင့်ဘဲ ချုံး၍ ဖွင့်သွားသည် ဟု မှတ်ပါ။
တနည်း-ထိုသို့ မဖွင့်သောကြောင့် ဋီကာဆရာလက်ထက်က စာအုပ်များ၌ ဧတ္ထနှင့် ယံ-
တံ သဒ္ဓါတို့ မပါဘဲသော်လည်း ရှိတန်ရာ၏။

ယန္တိ-ယံဟူသည်ကား၊ ပရိယတ္တိအာဒိ-သင်ယူခြင်းအစရှိသည်သို့၊ (ပါပုဏ္ဏာတိ-၏) [ယံကို ပရိယတ္တိဘေဒသင်နှင့်တွဲ၍ အနက်ပေးပါ-ဟူလို၊] ယထာတိ-ကား၊ ဥပါရမ္ဘာဒိဟေတု ပရိယာပုဏ္ဏနာဒိပုဏ္ဏာရေဟိ - ဥပါရမ္ဘ အစရှိသော အကြောင်းတို့ကြောင့် သင်ယူခြင်း အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့်၊ (ပါပုဏ္ဏာတိ) [ဥပါရမ္ဘာဒိ၌ အာဒိဖြင့် ဣတိဝါဒပမောက္ခ၊ နိဿရဏ၊ ဓမ္မဒကာသရက္ခဏတို့ကို ယူ၊ ပရိယာပုဏ္ဏနာဒိ၌ အာဒိဖြင့် ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း၊ မကောင်းသဖြင့် ကျင့်ခြင်းတို့ကို ယူ။]

တိသုပိ၊ ပေ၊ ပဋိဝေဓာတိတ္ထေ- ဌ၊ တန္တိအတ္ထော - ပါဠိတော်၏ အနက်သည် ၎င်း၊ တန္တိဒေသနာ - ပါဠိတော်ကို ဟောရွတ်ခြင်းသည်၎င်း၊ ဝါ - ပါဠိတော်ကို ဟောရွတ်ခြင်းဟူသော သဝိညတ္တိကဝစိဘေဒသဒ္ဒသသည်၎င်း၊ တန္တိ တန္တိအတ္ထ ပဋိဝေဓောစ-ပါဠိတော်၊ ပါဠိတော်၏အနက်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း (သိတတ်သော ဉာဏ်) သည်၎င်း၊ တန္တိဝိသယာ-ပါဠိတော်ဟူသော အရာရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-နံ၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ ဝိနယပိဋကဒီနံ - ဝိနယပိဋက အစရှိသော ပိဋကသုံးပုံတို့၏၊ အတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓာဓာရဘာဝေါ-အတ္ထ၏ တည်ရာ၏အဖြစ်၊ ဒေသနာ၏ တည်ရာ၏အဖြစ်၊ ပဋိဝေဓ၏ တည်ရာ၏အဖြစ်သည်၊ ယုတ္တော - သင့်ပါ၏၊ ပိဋကနိပန - ပိဋကတို့သည်ကား၊ တန္တိယောဇယဝ - ပါဠိတော်တို့သာတည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဓမ္မာဓာရဘာဝေါ - ပါဠိတော်ဟူသော ဓမ္မ၏ တည်ရာ၏အဖြစ်သည်၊ ကထံ ယုဇ္ဇေယျ-အဘယံကြောင့် သင့်နိုင်ပါအံ့နည်း၊ (မသင့်နိုင်ပါ-ဟူလို၊) ဣတိ-ဤကား စောဒနာတည်း၊ တန္တိသမုဒါယဿ - ပါဠိတော်အပေါင်း၏၊ အဝယဝတန္တိယာ-အစိတ်ဖြစ်သော ပါဠိတော်၏၊ အာဓာရဘာဝတော-တည်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ယုဇ္ဇေယျ - သင့်နိုင်ပါ၏၊ ဣတိ - ဤကား အဖြေတည်း၊) [ဤ အဓိပ္ပါယ်ကို သာရတ္ထဋီကာ ကိုး၍ ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

စ- ဆက်၊ ဓမ္မာဒီနံ - ဓမ္မအစရှိသည်တို့၏၊ (ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓတို့၏) ဒုက္ခောဂါဟ ဘာဝတော-ခဲယဉ်းသဖြင့် သက်ဝင်အပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တေဟိ-ထိုဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓတို့ကြောင့်၊ ဝိနယာဒယော-ဝိနယ အစရှိသော ပိဋက ၃ ပုံတို့သည်၊ ဂန္တိရာ - နက်နဲကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝိနယာဒီနဉ္စ - ဝိနည်း အစရှိသော ပိဋက ၃ ပုံတို့၏လည်း၊ စတုဗ္ဗိဓော - သော၊ ဂန္တိရဘာဝေါ-နက်နဲကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝုတ္တော- ပြီ၊ တဿာ- ကြောင့်၊ ဓမ္မာဒယောဝေ-ဓမ္မ အစရှိသည်တို့သည်သာ၊ (ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓတို့သည် သည်သာ၊) ဒုက္ခောဂါဟတ္တာ - ခဲယဉ်းသဖြင့် သက်ဝင်အပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဂန္တိရာ-နံ၏၊ ဝိနယာဒယော-ဝိနယ အစရှိသော ပိဋက ၃ ပုံတို့သည်၊ န (ဂန္တိရာ)-မနက်နဲကုန်သည် မဟုတ်လော၊ ဣတိ-သို့၊ တေ- ဤ ဝိနယစသည်တို့၏ အဂန္တိရတို့၏အဖြစ်ကို၊ န စောဒေတဗ္ဗံ-မစောဒနာထိုက်။

တတ္ထ-ထို ဓမ္မ အတ္ထ ဒေသနာ ပဋိဝေဓတို့တွင်၊ ပဋိဝေဓဿ-ပဋိဝေဓဉာဏ် ၏၊ ဒုက္ခရတာဝတော- ခဲယဉ်းစွာပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဓမ္မတ္တာနံ- ဓမ္မ၊ အတ္ထ တို့၏၎င်း၊ ဒေသနာညာဏဿ - ဒေသနာဉာဏ်၏၊ ဒုက္ခရတာဝတော- ကြောင့်၊ ဒေသနာယစ-ဒေသနာ၏၎င်း၊ ဒုက္ခောဂါဟဘာဝေါ-ဒုက္ခောဂါဟ၏ အဖြစ်ကို၊ ဝေဒိတဗျော-၏၊ ပန-ကား၊ ပဋိဝေဓဿ-၏၊ ဥပ္ပါဒေတုံ-ဖြစ်စေခြင်းငှါ၊ အသက္ကုဏေယျတ္တာ - မတတ်ကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ တဗ္ဗိဿယ ညာဏုပ္ပတ္တိယာ-ထို ပဋိဝေဓလျှင် အာရုံရှိသောဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၏၊ (ထိုပဋိဝေဓကို အာရုံပြုသောဉာဏ် ဖြစ်ခြင်း၏၊) ဒုက္ခရတာဝတော - ၎င်း၊ ဒုက္ခောဂါဟတာ- ဒုက္ခောဂါဟ၏ အဖြစ်ကို၊ ဝေဒိတဗျော-သိထိုက်၏။

ဟေတုမှိ၊ပေ၊ဧတေန ဝစနတ္ထေန-ဟေတုမှိဉာဏံ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါဟူသော ဤ ဝစနတ္ထဖြင့်၊ (ပဋိသမ္ဘိဒါ ဝိဘင်း၌လာသော ဝစနတ္ထဖြင့်၊) ဓမ္မဿ - ဓမ္မ၏၊ ဟေတုဘာဝေါ-အကြောင်း၏အဖြစ်ကို၊ ကထံ-ကြောင့်၊ ဉာတဗျော-သိထိုက်ပါ သနည်း၊ (သိနိုင်ပါသနည်း၊) ဣတိ - ဤကား အမေးတည်း၊ ဓမ္မ ပဋိသမ္ဘိဒါတိ တေဿ သမာသပဒဿ - ဓမ္မ ပဋိသမ္ဘိဒါဟူသော ဤ သမာသပုဒ်၏၊ အဝယဝ ပဒတ္တံ-အစိတ်ဖြစ်သောပုဒ်၏အနက်ကို၊ (ဓမ္မသဒ္ဓါ၏အနက်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါသဒ္ဓါ၏ အနက်ကို၊) ဒဿေန္နေန - ပြတော်မူသော ဘုရားရှင်သည်၊ ဟေတုမှိ ဉာဏန္တိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တတ္တာ- ဟောတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဟေတုမှိ၊ပေ၊ဝစနတ္ထေန - ဖြင့်၊ ဓမ္မဿ၊ ဟေတုဘာဝေါ၊ ဉာတဗျော - ၏၊ ဣတိ - ဤကား အဖြေ တည်း၊) ဟိ-ချဲ့၊ (တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ ဓမ္မေ ပဋိသမ္ဘိဒါတိ ဧတ္ထ- ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ ဓမ္မေတိတေဿ - ဓမ္မဟူသော ဤပုဒ်၏၊ [“ဓမ္မ+ ပဋိသမ္ဘိဒါ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုရာဝယ် ဓမ္မဟူသောပုဒ်၏၊] အတ္ထံ- ကို၊ ဒဿေန္နေန- ပြတော် မူသော ဘုရားရှင်သည်၊ ဟေတုမှိတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါတိ တေဿစ - ပဋိသမ္ဘိဒါဟူသော ဤပုဒ်၏လည်း၊ အတ္ထံ ဒဿေန္နေန , ဉာဏန္တိ- ဟူ၍၊ (ဝုတ္တံ)၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ ဟေတုဓမ္မသဒ္ဓါ - ဟေတုသဒ္ဓါ၊ ဓမ္မ သဒ္ဓါတို့သည်၎င်း၊ ဉာဏ ပဋိသမ္ဘိဒါစ-ဉာဏသဒ္ဓါ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ သဒ္ဓါတို့သည် ၎င်း၊ ဧကတ္တာ-တူသောအနက် ရှိကုန်၏၊ ဣတိ ဣမံ အတ္ထံ- ကို၊ ဒဿေန္နေန- ပြတော်မူသောဘုရားရှင်သည်၊ ဓမ္မဿ-ဓမ္မသဒ္ဓါ၏၊ ဟေတုဘာဝေါ-အကြောင်း၏ အဖြစ်ကို၊ သာမိတော- ပြီးစေတော်မူအပ်ပြီ၊ အတ္ထဿ- အတ္ထသဒ္ဓါ၏၊ ဟေတု ဖလဘာဝေါစ- ဟေတုဖလ၏ အဖြစ်ကိုလည်း၊ ဝေမေဝ-လျှင်၊ ဒဋ္ဌဗျော။

ယထာဓမ္မန္တိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ ဓမ္မသဒ္ဓေါ-သည်၊ ဟေတုံ-အကြောင်း ကို၎င်း၊ ဟေတုဖလဉ္စ-အကြောင်း၏ အကျိုးကို၎င်း၊ သဗ္ဗံ-အလုံးစုံကို၊ ဂဏှာတိ- ယူနိုင်၏၊ ဟိ-မှန်၊ ဒေ-ဤဓမ္မသဒ္ဓါသည်၊ သဘာဝ ဝါစကော-သဘောဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ ပရိယတ္တိဟေတုဘာဝဝါစကော-ပရိယတ္တိအနက်၊ အကြောင်း

ဟူသော အနက်ကို ဟောသည်။ န (ဟောတိ)မဟုတ်၊ [ဤ၌ ဘာဝသဒ္ဓါသည် ပဒတ္တကိုဟော၏။]တသ္မာ-ကြောင့်၊ ယထာဓမ္မန္တိ (ပဒဿ) -ဟူသောပုဒ်၏၊ ယော ယော အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာဒိဓမ္မော - အကြင်အကြင် အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်း သဘော၊ သင်္ခါရာအစရှိသော အကျိုးသဘောသည်။ (အတ္ထိ၊)တသ္မိံ တသ္မိံ -ထိုထို အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းသဘော၊ သင်္ခါရာအစရှိသော အကျိုးသဘော၌၊ ဣတိ အတ္ထော-ကို၊ (ဒဋ္ဌဗျော-ထိုက်၏။)

ဓမ္မာဘိလာပေါတိ-ကား၊ အတ္ထဗျူနကော-အနက်ကို ထင်ရှားပြတတ်သော၊ အဝိပရိတာဘိလာပေါ-မဖေါက် မပြန်၊ ဟုတ်မှန်သော အဘိလာပတည်း၊ ဧတေန-ဤဓမ္မာဘိလာပေါ ဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ တတြ၊ပေ၊ပဋိသမ္ဘိ ဒါတိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ဝုတ္တဓမ္မနိရုတ္တိံ-ဟောတော်မူအပ်သော ဓမ္မနိရုတ္တိကို၊ ဒဿေတိ-၏၊ [တတြ-ထိုပဋိသမ္ဘိ ဒါတိတွင်၊ ဓမ္မနိရုတ္တာဘိလာပေ-ဓမ္မကို ထုတ်ဖော် ရွတ်ဆို အပ်သောသဒ္ဓါ၌၊ ဉာဏံ-ဖြစ်သောဉာဏ်သည်၊ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိ ဒါ-မည်၏။]

အနုလောမာဒိ ပေ၊ ဧတေန- ဟူသော ဤပါဠိဖြင့်၊ တဿာ ဓမ္မနိရုတ္တိယာ- ထို ဓမ္မနိရုတ္တိကို၊ အဘိလာပံ ကထနံ- ဟောကြောင်း စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို၊ တဿဝစနဿ- ထို ဓမ္မနိရုတ္တိဟူသော သဒ္ဓါကို၊ ပဝတ္တနံ - ဖြစ်စေတတ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို၊ ဒဿေတိ-၏၊ အဓိပ္ပါယောဘိဧတေန-အဓိပ္ပါယောဟူသောဤပါဠိဖြင့်၊ ဒေသနာတိ၊ ပေ၊ ဝစနံ- ဒေသနာတိ ပညတ္တိဟူသော ဤစကားကို၊ ဓမ္မနိရုတ္တာဘိလာပံ-ဓမ္မနိရုတ္တိဟူသော ပရမတ္ထသဒ္ဓါကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ တဗ္ဗိနိမုတ္တံ-ထို ပရမတ္ထသဒ္ဓါမှလွတ်သော၊ ပညတ္တိံ -ပညတ္တိသဒ္ဓါကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ န (ဝုတ္တံ။)

သောစ လောကီယလောကုတ္တရောတိ- ဟူ၍၊ ဧဝံ- သို့၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သော၊ အဘိသမယံ-အဘိသမယကို၊ ဝါ- ထိုးထွင်း၍သိတတ်သောဉာဏ်ကို၊ (ပါကဋ္ဌ ကာတံ၌စပ်၊) ယေန ပကာရေန-အကြင် အပြားအားဖြင့်၊ အဘိသမေတိ- ထိုး ထွင်း၍သိ၏၊ (ဝိသယတော အသမ္မောဟတောကို ရည်ရွယ်သည်။) ယဇ္ဇ-အကြင် အကြောင်းအရာကိုလည်း၊ အဘိသမေတိ- ၏၊ (“ အတ္တာနုရူပံ ဓမ္မေသု , ဓမ္မာနုရူပံ အတ္ထေသု, ပညတ္တိပထာနုရူပံ ပညတ္တိသု” ကို ရည်ရွယ်သည်။) တဿ-ထို အဘိသမယ၏၊ ယောစ သဘာဝေါ-အကြင် သဘောသည်လည်း၊ အတ္ထိ၊ (အဝ

x x x x x x x

အနုလောမာဒိဝသေန၊ပေ၊ဒဿေတိ။ ။ ဤဝါကျဖြင့် အဋ္ဌကထာ၌လာသော “ အနုလောမ ပဋိလောမ သင်္ခေပ ဝိတ္ထာရဝသေန ကထနံ ” ဟူသော စကားကို ကောက်ချက်ချပြသည်။ အနုလောမာဒိ၌ အာဒိဖြင့် ပဋိလောမ, သင်္ခေပ, ဝိတ္ထာရတို့ကို ချုံး၍ ပြသည်။ ဓမ္မာဘိလာပေါဖြင့် ဒေသနာအရ ပရမတ္ထသဒ္ဓါကို ပြ၍, အနုလောမာဒိ ဝသေနစသောဝါကျဖြင့် ဒေသနာအရ ဟောကြောင်းစိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုပြသည် ဟု မှတ်ပါ။ [ဝစနဿ ပဝတ္တနန္တိစ ယထာဝုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒံ အာဟ၊ သော ဟိ ဝစနံ ပဝုတ္တေတိ၊ တံ ဝါ ဧတေန ပဝုတ္တိယတိတိ ပဝတ္တနံ။-အနုဋီကာ။]

ဗောဓောကို ရည်ရွယ်သည်။ အဋ္ဌကထာကို ကြည့်ပါ။) တေဟိ - ထို အပြား၊ သိအပ်သောအနက်၊ သိတတ်သောသဘောတို့ဖြင့်၊ (ယေန၊ ယဉ္ဇ၊ ယောစတို့ကို ပြန်စွဲသည်။) ပါကဋ်-ထင်ရှားအောင်၊ ကာတုံ - ၄၊ ဝိသယတော ၊ ပေ ၊ အဝဗောဓောတိ - ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရော-သည်။) အာဟ၊ [အတ္ထာနရူပံ ဓမ္မေသု၊ ဓမ္မာနရူပံ အတ္ထေသု ပညတ္တိ ပထာနရူပံ ပညတ္တိသုဟု အဋ္ဌကထာ၌ လာသော စကားကိုပင် “အတ္ထာဒိ အနရူပံ ဓမ္မာဒိသု” ဟု အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ချုံး၍ပြသည်။] ဟိ- ချဲ့၊ တတ္ထ - ထို ပကာရ အစရှိသည်တို့တွင်၊ ဝိသယတော - အာရုံအားဖြင့်၊ အတ္ထာဒိ အနရူပံ-အကျိုး အစရှိသည်အားလျော်စွာ၊ ဓမ္မာဒိသု-အကြောင်း အစရှိသည်တို့၌၊ အဝဗောဓော-ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဟူသည်၊ ဝါ-ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သောဉာဏ် ဟူသည်၊ အဝိဇ္ဇာဒိဓမ္မ သင်္ခါရာဒိအတ္ထ တဒုဘယပညာပနာရမဏော-အဝိဇ္ဇာ အစရှိသောအကြောင်း၊ သင်္ခါရ အစရှိသောအကျိုး၊ ထို ၂ ပါးစုံကို နာမည်တပ်၍ ပညတ်ခြင်းလျှင် အာရုံရှိသော၊ လောကီယော - လောကီဖြစ်သော၊ အဘိသမယော-အဘိသမယတည်း၊ အသမ္မောဟတော- မတွေဝေသော အားဖြင့်၊ အတ္ထာဒိ အနရူပံ- စွာ၊ ဓမ္မာဒိသု - တို့၌၊ အဝဗောဓော- ဟူသည်၊ နိဗ္ဗာနာရမဏော - နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံရှိသော၊ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တော - မဂ်နှင့်ယှဉ်သော၊ ယထာဝုတ္တဓမ္မတ္ထပညတ္တိသု- အကြင်အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသော ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ပညတ္တိတို့၌၊ သမ္မောဟ ဝိဒ္ဓံသနော- ပြင်းစွာ တွေဝေခြင်းကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ လောကုတ္တရာ-သော၊ အဘိသမယော-တည်း၊ ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

အဘိသမယတော-အဘိသမယအနက်မှ၊ အညမ္ဗိ- အခြားလည်းဖြစ်သော၊ ပဋိဝေဓတ္ထံ- ပဋိဝေဓအနက်ကို၊ ဒေသတုံ- ၄၊ တေသံ တေသံဝါတိ အာဒိ-ကို၊ (သင်္ဂဟကာရော) အာဟ၊ ဟိ-မှန်၊ ပဋိဝေဓနံ-ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၊ ပဋိဝေဓော-ခြင်း၊ ဣတိ ဣမိနာ ဝစနတ္ထေန- ဤ ဝစနတ္ထဖြင့်၊ အဘိသမယော-အဘိသမယသည်၊ (ပဋိဝေဓော-မည်၏၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ယုဇ္ဇတိ-သင့်၏။)ပဋိဝိဇ္ဇိယတိ- ထိုးထွင်း၍ သိအပ်၏၊ ဣတိ ပဋိဝေဓော၊ ဣတိ ဣမိနာ (ဝစနတ္ထေန)-ဖြင့်၊ တံတံ ရူပါဒိဓမ္မာနံ-ထိုထို ရုပ်အစရှိသောတရားတို့၏၊ အဝိပရိတ သဘာဝေါစ-မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သော သဘောသည်လည်း၊ ပဋိဝေဓော - မည်၏၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ ယုဇ္ဇတိ။

x x x + x x x x

တတ္ထ ဟိ၊ ပေ၊ အဘိသမယောတိ။ ။ဤစကားအရ လောကီအဘိသမယဟူသော ဉာဏ်သည် အတ္ထ-ဓမ္မ-နိရုတ္တိတို့၌ အာရုံပြုသောအားဖြင့် သိ၏၊ လောကုတ္တရာ အဘိသမယသည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုရသောကြောင့် အတ္ထ-ဓမ္မ-နိရုတ္တိတို့၌ မတွေဝေသော (အသမ္မောဟပဋိဝေဓ)အားဖြင့် သိ၏၊ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ရခိုက်၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ၎င်း၊ ထို အကြောင်းအကျိုး၏ နာမည်ပညတ်ကို၎င်း အာရုံမပြုနိုင်သော်လည်း ရှင်းပြီးလင်းပြီးအားဖြင့် သိသည်-ဟူလို။

ယထာဝုတ္တေဟိ-အကြင်အကြင် ဆိုအပ်ပြီးကုန်သော၊ ဓမ္မာဒိဟိ- ဓမ္မ အစရှိ သည်တို့ဖြင့်၊ (အာဒိဖြင့် အတ္တ, ဒေသနာ, ပဋိဝေဓတို့ကို ယူ၊) ပိဋကနံ- ပိဋကတို့၏၊ ဂမ္ဘိရဘာဝံ - နက်နဲကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒသေတုံ - ၄၊ ဣဒါနိ၊ ပေ၊ အာဒိ - အစရှိသော စကားကို၊ (သင်္ဂဟကာရော)အာဟ၊ ယောစေတ္တာတိ- ကား၊ တံတံပိဋကဂတေသု-ထိုထို ပိဋက၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ (ထိုထို ပိဋကတွင် ပါဝင်ကုန်သော၊) ဧတေသု ဓမ္မာဒိသု- ဤဓမ္မ အစရှိသည်တို့၌၊ (ဤဓမ္မ, အတ္တ, ဒေသနာတို့၌၊) ယောပဋိဝေဓော-အကြင် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းသည်၎င်း၊ ဧတေသု ပိဋကေသု-တို့၌၊ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ-ထိုထို ဓမ္မတို့၏၊ ယော အဝိပရိတသဘာ ဝေါစ- အကြင် မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သော သဘောသည်၎င်း၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ ယောဇတေဗ္ဗာ။ [ယောစေတ္တ၌ ဧတ္တကို “ တေသံ တေသံဝါ ဓမ္မာနံ” စသော နေဝံဝါကျ၌လည်း လိုက်၍ပေးပါ-ဟူလို၊ ထိုသို့ပေးရာ၌ “တံတံပိဋကဂတေသု” ကိုကား မစွဲရ၊ “ဧတ္တ ဧတေသု တီသုပိဋကေသု” ဟုသာ စွဲပါ၊ အဋ္ဌကထာနိဿယ၌ ဤအတိုင်း အနက်ပေးထား၏။]

ဒုက္ခောဂါဟတာစ- ဒုက္ခောဂါဟ၏ အဖြစ်ကိုလည်း၊ ဝုတ္တနယေနဝ ဝေဒိ တဗ္ဗာ၊ [“ တတ္ထ ပဋိဝေဓဿ ဒုက္ခရဘာဝတော၊ ပေ၊ ဒုက္ခောဂါဟတာ ဝေဒိ တဗ္ဗာ” ဟု ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းအတိုင်း သိပါ-ဟူလို၊] ပန-အထူး၊ ဧတ္တ- ဤနည်း၌၊ အယံ-ဤဆိုအပ်လတုံကား၊ ဝိသေသော-တည်း၊ အဝိပရိတ သဘာဝ သင်္ခါတော-မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သော သဘောဟု ဆိုအပ်သော၊ ပဋိဝေဓော- ပဋိဝေဓသည်၊ ဒုဗ္ဗိညေယျတာယ ဝေ-ခဲယဉ်းစွာ သိအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သာ၊ ဒုက္ခောဂါဟော - ဒုက္ခောဂါဟသည်၊ (ဟောတိ-၏၊) ဣတိ- ဤကား အထူးတည်း။

ယန္တိ - ယံ ဟူသော စကားကို၊ ပရိယတ္တိဒုဂ္ဂဟဏံ - ပရိယတ်ကို မကောင်း သဖြင့် သင်ယူခြင်းကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္တံ၊ အတ္တန္တိ- ကား၊ ဘာသိတတ္ထံ - ဟောတော်မူအပ်သော ပါဠိတော်၏ အနက်ကို၎င်း၊ ပယောဇနတ္ထု- အကျိုးဖြစ်သော အနက်ကို၎င်း၊ (“န ဥပပရိက္ခန္တိ”-၌စပ်၊) [“ဘာသိ တတ္ထံ ပယောဇနတ္ထံ” ဟု ဖွင့်သဖြင့် အတ္တံ၌ ကေသေသနည်း၊ သာမညနိဒ္ဒေသ နည်းဟု ပြသည်။] န ဥပပရိက္ခန္တိတိ - ကား၊ န ဝိစာရေန္တိ - မစိစစ်ကြကုန်၊ နနိဇ္ဈာနံ ခမန္တိတိ-ကား၊ နိဇ္ဈာနပညံ-အကြွင်းမဲ့ ရှုဆင်ခြင်တတ်သော ပညာကို၊ န ခမန္တိ-မခံကုန်၊ နိဇ္ဈာယိတွာ - အကြွင်းမဲ့ ရှုဆင်ခြင်၍၊ ပညာယ- ပညာဖြင့်၊ ဒိသွာ-မြင်၍၊ ရောစေတွာ-နှစ်သက်၍၊ နဂဟေတဗ္ဗာ-မယူနိုင်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဣတိ-ကား၊ အဓိပ္ပာယ်ော-ဘုရားရှင်၏ အလိုတော်တည်း။ [နိဇ္ဈာနပညံကို “နိဇ္ဈာ ယိတွာ ပညာယ ဒိသွာ” ဟု၎င်း၊ န ခမန္တိကို “ရောစေတွာ န ဂဟေတဗ္ဗာ ဟောန္တိ” ဟု၎င်း ထပ်ဖွင့်သည်။]

ဣတိတိ- ကား၊ ဧဝံ တောယ ပရိယတ္တိယာ - ဤ သင်ယူအပ်သော ပါဠိဖြင့်၊ ဝါဒပုမောက္ခာနိသံသာ - သူတပါးတို့ တင်အပ်သော အပြစ်၏ လွတ်ခြင်းအကျိုး ရှိကုန်သည်။ အတ္တနော- ၏၊ ဥပရိ- အပေါ်သို့၊ ပရေဟိ - တို့သည်၊ အာရောပိတ ဝါဒဿ - တင်အပ်သော ဝါဒ၏၊ နိဂ္ဂဟဿ - နှိပ်ကြောင်းအပြစ်၏၊ ပမောက္ခ ပုယောဇနာ-လွတ်မြောက်ခြင်းအကျိုး ရှိကုန်သည်။ ဟုတွာ, ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တိ၊ [ဝါဒကို “အတ္တနော၊ပေ၊နိဂ္ဂဟဿ” ဟု ဖွင့်သည်။ ပမောက္ခ- လွတ်မြောက်ခြင်း ဟူသည် ထိုအပြစ်၏ မိမိအပေါ်၌ တင်မနေဘဲ လွတ်သွားခြင်းတည်း။ အာနိသံသာ ကိုကား ပယောဇနဟု ဖွင့်သည်။] ဝါ-တနည်း၊ ဝါဒပုမောက္ခာတိ-ကား၊ နိန္ဒာ ပမောက္ခာ-ကဲ့ရဲ့ခြင်း၏ လွတ်မြောက်ခြင်းတည်း။ [ဤနည်း၌ “ဝါဒပုမောက္ခာ နိသံသာ-သူတပါးတို့ကဲ့ရဲ့ခြင်း၏ လွတ်ခြင်းအကျိုးရှိကုန်သည်” ဟု ပေး။]

ယဿစတ္တာယာတိ- ကား၊ စ- ဆက်၊ ယဿ သီလာဒိပရိပုရဏဿ-အကြင် သီလအစရှိသည်ကို ဖြည့်ခြင်း၏၊ ဝါ-တနည်း၊ (ယဿ) အနုပါဒါ ဝိမောက္ခဿ- အကြင် အနုပါဒါ ဝိမောက္ခ၏၊ အတ္ထာယ - ၄၊ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တိ တိ- ကား၊ ဉာယေန-အသင့်အားဖြင့်၊ ပရိယာပုဏန္တိ- န်၏၊ ဣတိ-ဤကား၊ အဓိပ္ပါယော- ဘုရားရှင်၏အလိုတော်တည်း။

အဿာတိ-ကား၊ အဿဓမ္မဿ - ထိုပါဠိ၏၊ နာနာဘဝန္တိတိ- ကား၊ န ဝိန္ဒန္တိ-မရကုန်၊ တေသံ-ထို မောဃပုရိသတို့၏၊ တေဓမ္မာ- ထို ပါဠိတို့သည်၊ ဒုဂ္ဂဟိ တတ္တာ- မကောင်းသဖြင့် သင်ယူအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဥပါရမ္ဘပေ၊ ဘာဝေန - သူတပါးတို့အပေါ်၌ ကပ်၍နှိပ်စက်ခြင်း၊ မာန်တက်ကြွခြင်း၊ ထောင် လွှားခြင်း၊ သူ့ကျေးဇူးကို ချေဖျက်ခြင်း၊ အဖျင်းမူ အင်တူပြုခြင်း အစရှိသော အကြောင်း ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒီဃရတ္တံ - ရှည်စွာသော ညဉ့်ပတ်လုံး၊ အဟိတာယ-စီးပွားမဲ့အလို၄၊ ဒုက္ခာယ-ဆင်းရဲခြင်း၄၊ သံဘတ္တန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။ [ဒုဂ္ဂဟိတတ္တာ၌ “ ဒုဂ္ဂဟိတာနံ + ဘာဝေါ ဒုဂ္ဂဟိတတ္တံ ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ အရ ကော်သောအခါ ဒုသဒ္ဒါ၏အနက်ကို ကော်ရသည်။ ထိုဒုသဒ္ဒါ၏အနက်ဟူသည် ဥပါရမ္ဘ မာန ဒဗ္ဗ မက္ခ ပလာသအစရှိသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း။]

ဘဏ္ဍာဂါရေ-ဘဏ္ဍာတိုက်၌၊ (ဘဏ္ဍာတိုက်ကို စောင့်ရှောက်မှု၌) နိယုတ္တော- ယှဉ်သူတည်း၊ ဝါ-ကြောင့်ကြစိုက်သူတည်း၊ ဘဏ္ဍာဂါရိကော-သူ၊ (ဝါ-ဘဏ္ဍာ စိုး)၊ ဘဏ္ဍာဂါရိကောဝိယ - ဘဏ္ဍာစိုးနှင့် တူ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဘဏ္ဍာဂါရိ ကော - မည်၏၊ ဓမ္မရတနာနုပါလကော - တရားရတနာကို စောင့်ရှောက်တတ် သူတည်း၊ အညံ - ဘဏ္ဍာဂါရိကတ္တအကျိုးမှ တပါးသော၊ အတ္ထံ - နိဿရဏ စသော အကျိုးကို၊ အနပေက္ခိတွာ - မငဲ့မူ၍၊ ဘဏ္ဍာဂါရိကဿေဝ - ဘဏ္ဍာ ဂါရိက ဖြစ်၍သာလျှင်၊ သတော-ဖြစ်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပရိယတ္တိ-သင်ယူ အပ်သောပါဠိသည်၊ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိ- မည်၏။

တာသံယေဝါတိတ္ထေ-ဟူသောဣပါဠိ၌၊ အဝဓာရဏံ-ဝေသဒ္ဓါကို၊ ပါပုဏိ တဗ္ဗာနံ-ရောက်ထိုက်ကုန်သော၊ ဆဠာဘိည ဓတု ပုဋိသန္တိဒါနံ-ခြောက်ပါးသော အဘိညာဉ်၊ ၄ ပါးသော ပဋိသန္တိဒါတို့ကို၊ (ဝစန ဌစပ်၊) ဝါ-တို့၏၊ (ပဘောဒ ဌစပ်၊) ဝိနယေ- ဝိနည်းပိဋက၌၊ ပဘောဒ ဝစနာဘာဝံ- အပြားကို ဟောတော်မူခြင်း၏ မရှိခြင်းကို၊ ဝါ-အပြားအားဖြင့် ဟောတော်မူခြင်း၏ မရှိခြင်းကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ ဝုတ္တံ၊ (ကသ္မာ၊ ဝိညာယတိ-နည်း၊) ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ဝေရဉ္စကဏ္ဍေ-ဝေရဉ္စကဏ္ဍ၌၊ တိဿော-နံသော၊ ဝိဇ္ဇာဝ-ဝိဇ္ဇာတို့ကိုသာ၊ ဝိဘတ္တာ-အကျယ် ဝေဘန်တော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ထိုကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ)၊ ဒုတိယေ-သော၊ တာသံယေဝါတိ (တ္ထေ)-၌၊ အဝဓာရဏံ-ကို၊ စတသော-ကုန်သော၊ ပဋိသန္တိဒါ- ပဋိသန္တိဒါတို့ကို၊ အပေက္ခိတွာ-ရှု၍၊ ကတံ-ပြီ၊ တိဿော-နံသော၊ ဝိဇ္ဇာ-တို့ကို၊ (အပေက္ခိတွာ-၍) န (ကတံ)- ပြုအပ်သည်မဟုတ်၊ (ကသ္မာ၊ ဝိညာယတိ-နည်း၊) ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ တာ-ထို ၃ ပါးသော ဝိဇ္ဇာတို့ကို၊ (ဝိဘတ္တာဌစပ်၊) ဝါ-တို့သည်၊ (အန္တောဂဓာ ဌစပ်၊) ဆယု-သော၊ အဘိညာ သု-တို့၌၊ အန္တောဂဓာ-အတွင်းဝင်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သုတ္တေ-သုတ္တန်ပိဋက၌၊ ဝိဘတ္တာယေဝ- ဝေဘန်အပ်ကုန်သည်သာ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ။)

ဥတွာ - ၍၊ သင်္ဂယုမာနံ - သိမ်းယူအပ်သော်၊ ဣတိ- ကား၊ ယောဇနာ-တည်း၊ [ဥ တွာကို သင်္ဂယုမာနံ၌ စပ်ပါ-ဟူလို၊]တေသန္တိ-ကား၊ တေသံ ပိဋကနံ-ထို ပိဋကတို့၏၊ (ဝသေန-အပြားအားဖြင့်၊) သဗ္ဗမ္ပိတိ-ကား၊ သဗ္ဗမ္ပိ-အလုံးစုံလည်း ဖြစ်သော၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ-ဘုရားစကားတော်သည်။

အတ္ထာနုလောမ နာမဓတာ - အနက်အားလျော်သော အမည်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အနုလောမိကော- မည်၏၊ အနုလောမိကတ္တံယေဝ- အနက်အားလျော်သော အမည်ရှိသည်၏အဖြစ်ကိုပင်၊ ဝိဘာဝေတုံ-ထင်စွာ ဖြစ်စေခြင်းငှါ၊ ကသ္မာ ပနာတိအာဒိ- အစရှိသော စကားကို၊ ဝုတ္တံ- ပြီ၊ ကေနိကာယမ္ပိတိ- ကား၊ ကေသမူဟမ္ပိ- တခုသောအပေါင်းကိုလည်း၊ (န သမနပဿာမိ-မြင်တော်မမူ ဌစပ်၊) ပေါဏိကာစ - ပေါဏိကတို့သည်၎င်း၊ စိက္ခလ္လိကာစ - စိက္ခလ္လိကတို့သည်၎င်း၊ ခတ္တိယာ-မင်းတို့တည်း၊ တေသံ-ထိုမင်းတို့၏၊ နိဝါသော-နေရာသည်၊ ပေါဏိကနိကာယော - ပေါဏိကနိကာယ မည်၏၊ စိက္ခလ္လိကနိကာယောစ - စိက္ခလ္လိကနိကာယလည်း မည်၏။

ဧဝံ ဓမ္မက္ခန္ဓတော၊ပေ၊သဟဿာနီတိ-ဟူ၍၊ ဗုဒ္ဓဝစနပိဋကာဒိနိ- ဗုဒ္ဓဝစန၊ ပိဋကအစရှိသည်တို့ကို၊ နိဋ္ဌာပေတွာ-ပြီးဆုံးစေပြီး၍၊ အနေကစ္ဆရိယ ပါတုဘာဝ ပဋိမဏ္ဍိတာယ- တပါးမက များစွာသော အံ့ဩဘွယ်တို့၏ ထင်စွာဖြစ်ခြင်းဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊ သင်္ဂီတိယာ - သံဂါယနာကို၊ (ကတာယ- ပြုအပ်ပြီးသော်၊) ပဌမဗုဒ္ဓဝစနာဒိကော - ပဌမဗုဒ္ဓဝစန အစရှိသော၊ သဗ္ဗော-အလုံးစုံ

သော၊ ဝုတ္တပ္ပဘေဒေါ-အဋ္ဌကထာ၌ဆိုအပ်ပြီးသောအထူးအပြားကို၎င်း၊ အညော-
 အခြားသော၊ ဥဒ္ဒါန သင်္ဂဟာဒိဘေဒေါပိ - ဥဒ္ဒါနသင်္ဂဟ အစရှိသော အပြားကို
 ၎င်း၊ သင်္ဂဟိယာ- သင်္ဂဟိယနာတင်ခြင်းဖြင့်၊ ဣယတိ- သိအင်၏၊ ဣတိ- သို့၊ တေ
 သ - ဤအဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒဿနတ္ထံ - ၄၊ ဝေမေတံ သဗ္ဗဒ္ဓိတိအာဒိ - အစရှိသော
 စကားကို၊ အာရဒ္ဓံ-အားထုတ်အပ်ပြီ။ [“သင်္ဂဟိယာ-သင်္ဂဟိယနာ တင်ရာအခါ
 ၌” ဟု မရဖွင့်၏၊ ထို အာဓာရကို အနေကစ္ဆရိယ ပါတုဘာဝ ပဋိမဏ္ဍိတယ
 သင်္ဂဟိယာ (ကတယ)ဖြင့် ပြီးစေနိုင်သည်။]

အယံ၊ ပေ၊ ပိဋကန္တိ အာဒိနာ-အစရှိသောစကားဖြင့်၊ ပိဋကာဒိဘာဝဒဿနေ
 နေဝ- ပိဋက အစရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းဖြင့်ပင်၊ (ဣမဿ အဘိဓမ္မဿ-၏၊)
 မဇ္ဈိမ ဗုဒ္ဓဝစနဘာဝေါ - မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစန၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ တထာဂတဿ - ၏၊
 အာဒိတော - အစ၌၊ အဘိဓမ္မိကဘာဝေါစ - အဘိဓမ္မာတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏
 အဖြစ်ကို၎င်း၊ ဒဿိတော- ပြအပ်ပြီ၊ ဣတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ [“အယံ အဘိဓမ္မော
 ပိဋကတော အဘိဓမ္မပိဋကံ ” ဟု အဘိဓမ္မာ၏ အဘိဓမ္မာပိဋက အမည်ရပုံကို
 တိုက်ရိုက်ပြသဖြင့် ဤ အဘိဓမ္မာ၏ မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစန၏အဖြစ်၊ အရှင်သာရိပုတြာမှ
 ရှေးဥျားစွာ မြတ်စွာဘုရား၏ အဘိဓမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ကို နေယျတ္ထနည်း
 အားဖြင့် သွယ်ဝိုက်၍ပြပြီးဖြစ်သည်-ဟုလို။]

တ္ထေ-ဤမဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစနဘာဝေါ အစရှိသောစကားရပ်၌၊ (ဌတွာ-၍၊ ကဿစိ-
 သော၊ စောဒကဿ-၏၊ ဤဒိသီ-သော၊ စောဒနာ-သည်၊) သိယာ-၏၊ (ကိဒိသီ၊
 စောဒနာ-သည်၊ သိယာ-နည်း၊) အဘိဓမ္မဿ-၏၊ တထာဂတဘာသိတဘာဝေါ-
 တထာဂတ ဘာသိတ၏ အဖြစ်သည်၊ သိဒ္ဓေါ - ပြီးစီးသည်၊ ယဒိသိယာ - အံ၊
 (ဧဝံ သတိ)၊ မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစနဘာဝေါစ - မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစန၏ အဖြစ်သည်လည်း၊
 သိဒ္ဓေါ-သည်၊ ဘဝေယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ စ-စင်စစ်ကား၊ သောဝေ- ထို တထာဂတ
 ဘာသိတ၏ အဖြစ်သည်ပင်၊ န သိဒ္ဓေါ - မပြီးစီးသည် မဟုတ်ပါလော၊ (ဣတိ-
 ဤသို့သော၊ စောဒနာ-သည်၊ သိယာ-ဖြစ်ရာ၏၊) [ဆိုလိုရင်းကား- အဘိဓမ္မာ၏
 တထာဂတဘာသိတ၏ အဖြစ်က ပြီးပြီးသေချာလျှင် မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစန၏အဖြစ်မှာ
 ပြီးပြီးပင် ဖြစ်ရာ၏၊ စင်စစ်အားဖြင့်ကား တထာဂတဘာသိတ၏ အဖြစ်သည်ပင်
 မသေချာသေးသည် မဟုတ်ပါလော-ဟုလို၊] ဣတိ- ဤသို့ စောဒနာဘွယ် ရှိသော
 ကြောင့်၊ တဿ-ထို အဘိဓမ္မာ၏၊ ဝိနယာဒိဟိ- ဝိနည်း အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ဗုဒ္ဓ
 ဘာသိတဘာဝံ- ကို၊ သာဓေတုံ- ပြီးစေခြင်းငှါ၊ ဝတ္ထု-ကို၊ ဒဿေတုံ - ၄၊
 တံ ဓာရယန္တေ သုဘိက္ခုသုတိ အာဒိ- အစရှိသော စကားကို၊ အာဟ-ပြီ၊ သဗ္ဗ
 သာမယိက ပရိသာယာတိ - ကား၊ သဗ္ဗနိကာယိကပရိသာယ - အလုံးစုံသော
 နိကာယ်တို့ကို သင်ယူသော ပရိသတ်၌၊ ပဉ္စပိ - ကုန်သော၊ နိကာယေ - တို့ကို၊
 ပရိယာပုဏန္တိ ယာ-သင်ယူသော ပရိသတ်၌။

နဥဂ္ဂဟိတန္တိ-နဥဂ္ဂဟိတံ ဟူသော စကားကို၊ သကလဿ-အလုံးစုံသော၊
 ဝိနယပိဋကဿ - ဝိနည်းပိဋက၏၊ ဝါ-ကို၊ အနုဂ္ဂဟိတတ္တာ- မသင်ယူအပ်ဘူး
 သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အာဟ - ပြောပြီ၊ ဝိနယမတ္တံ ဥဂ္ဂဟိတန္တိ - ဟူသော
 စကားကို၊ ဝိဘင်္ဂဒ္ဓယဿ-ဝိဘင်း ၂ ပါးအပေါင်း၏၊(ဒွေးမာတိကာ၏ အကျယ်
 ဖြစ်သော ဥဘတောဝိဘင်း၏၊) ဝါ- ကို၊ ဥဂ္ဂဟိတတ္တာ- သင်ယူအပ်ဘူးသည်၏
 အဖြစ်ကြောင့်၊ အာဟ-ပြီ။

ဝိနယံ-ဝိနည်းကို၊ အဝိဝဏ္ဏေတုကာမတာယ- ကဲ့ရဲ့ခြင်းငှါ အလိုမရှိသူ၏
 အဖြစ်ကြောင့်၊ အဘိဓမ္မံ-ကို၊ ပရိယာပုဏဿ- သင်ယူပါဥျားလော၊ ဣတိ-သို့၊
 ဘဏန္တဿ-ပြောသော ရဟန်း၏၊ အနာပတ္တိံ - အနာပတ်ကို၎င်း၊ အဘိဓမ္မ-
 ဌံ၊ အနောကာသကတံ-မပြုအပ်သော အခွင့်ရှိသော၊ ဘိက္ခု-ကို၊ ပဉ္စ-ပြဿနာ
 ကို၊ ပုစ္ဆန္တိယာ - ခေးသော ရဟန်းမ၏၊ ပါစိတ္တိယဉ္စ - ကို၎င်း၊ ဝဒန္တန-
 ဟောဖေပညတ်းတင်မူသော၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ အဘိဓမ္မဿ-၏၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတ
 ဘာဝေါ-ကို၊ ဒီပိတော-ပြတော်မူအပ်ပြီ၊ (ကဿ-ကြောင့်၊ ဝိညာယတိ-နည်း၊)
 ဗုဒ္ဓဘာသိတေဟိ - ဘုရားဟောတော်မူအပ်ကုန်သော၊ (ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်၌
 ယုံမှားဘွယ် မရှိကုန်သော၊) သုတ္တာဒိဟိ-သုတ်အစရှိသည်တို့နှင့်၊ သဟ-တက္ခ၊
 (ဝါ-တွဲဘက်၍၊) ဝစနတော- ဟောတော်မူခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ဗာဟိရိကဘာသိ
 တေသုစ- သာသနာတော်မှ အပဖြစ်သော ရသေ့တို့ဟောအပ်သော တရားတို့၌၊
 ဤဒိသဿ-သော၊ ဝါ- ဤကဲ့သို့ တွဲဘက်၍ဟောအပ်သော၊ ဝစနဿ-စကား၏၊
 အဘာဝါစ-မရှိခြင်းကြောင့်၎င်း၊(ဝိညာယတိ-၏။)

အဘိဓမ္မိကဿ - အဘိဓမ္မာဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ သာဓုကာရဒါနေန-
 ကောင်းချီးကို ပေးတော်မူခြင်းဖြင့်၊ ဝိစိကိန္နာ ဝိန္နေ ဒဿ - (အဘိဓမ္မာ၏ ဗုဒ္ဓ
 ဘာသိတ၏ အဖြစ်၌) ယုံမှားခြင်းကို ဖြတ်တောက်ခြင်း၏၊ ဝါ- ကို၊ ကတတ္တာ-
 ပြုအပ်ပြီး၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣတောပိ-ဤဝိနည်းထက်လည်း၊ ဗလဝတရံ-သာ၍
 အားရှိ၏။

ကမ္မတော-ကာမာဝရစသော ကံမှ၊ အညံ-တပါးသော၊ ကမ္မံ - ရူပါဝစရ
 စသော ကံတည်း၊ ကမ္မန္တရံ-ကာမာဝရ စသော ကံမှ တပါးသော ရူပါဝစရ
 စသော ကံ၊ တံ-ထို ကမ္မန္တရကို၊ (အာလောဠေတိ- ဌ်စပ်၊) ကာမာဝရရာဒိ-
 ကာမာဝရ အစရှိသောကံကို၊ ရူပါဝစရာဒိဘာဝေန- ရူပါဝစရ အစရှိသည်၏
 အဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ ကဏ္ဍဝိပါကာဒိ-မည်းနက်သော အကျိုးရှိသော အကုသိုလ်ကံ
 အစရှိသည်ကို၊ သုက္ကဝိပါကာဒိဘာဝေန-ဖြူစင်သော အကျိုးရှိသော ကုသိုလ်ကံ
 အစရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ ကထေန္တော-ဟောလျက်၊ အာလောဠေတိ - မွေ
 နှောံ၏။ [ဟုတ်မှန်သောကံကို ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း မေးပြောတတ်ဘဲ ကံတမျိုးနှင့်
 အခြားကံတမျိုးကို ရောမွှေသည်-ဟူလို။]

ဇိနစက္ကတိ-ကား၊ ဇိနသာသနေ-မြတ်စွာဘုရား၏ ပရိယတ်ဟူသော သာသနာတော်၌။...ဝိသံဝါဒေတိတိ-ကား၊ ဝိပုလဗြဟ္မတိ-ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြောစေ၏။ ဝါ- မှားယွင်းစေ၏။...ဘေဒကရဝတ္ထုသု ကေသိန္နိ-ကား၊ ဘာသိတံ၊ ပေ၊ ဒီပေတိတိ - ဟူသော၊ ကေသိ - တခုသော ဘေဒကရဝတ္ထု၌၊ သဒ္ဓိဿတိ-ထင်ရှား၏။

ဥတ္တရိပိ၊ ပေ၊ နတ္တိတိ-ကား၊ အပါကဋ္ဌာနံ-မထင်ရှားကုန်သော၊ ကာလဒေသဒေသကပရိသာနံ - ဟောရာကာလ၊ ဟောရာဒေသ၊ ဟောတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ကြားနာတတ်သော ပရိသတ်တို့၏၊ ပါကဋ္ဌဘာဝကရဏတ္ထံ-ထင်ရှားကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်းအကျိုးငှါ၊ နိဒါနေန-နိဒါန်းမည်သည်၊ တဒုပဒေသသဟိတေန-ထိုကာလ၊ ဒေသ၊ ဒေသက၊ ပရိသတ်တို့ကို ညွှန်ပြခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သည်။ ဘဝိတဗ္ဗံ-ဖြစ်ရာ၏၊ အညေသံ- မြတ်စွာဘုရားမှ တပါး၊ အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ အဝိသယတ္တာ - အရာ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒေသကော - ဒေသက ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပါကဋ္ဌော - ထင်ရှားပြီး ဖြစ်၏၊ ဩက္ကန္တိကာလာဒီနံ - မယ်တော်ဝမ်းသို့ သက်ရောက်ရာအခါ အစရှိသည်တို့၏၊ ပါကဋ္ဌတ္တာ-ကြောင့်၊ ကာလောစသည်လည်း၊ (ပါကဋ္ဌော-၏၊) ဒေဝလောကေ-တာဝတိံ သာနတ်ပြည်၌၊ ဒေသိတဘာဝဿ-ဟောတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်၏၊ ပါကဋ္ဌတ္တာ- ထင်ရှားပြီး၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒေသပရိသာစ-ဟောရာဒေသ၊ ကြားနာတတ်သော နတ်ဗြဟ္မာပရိသတ်တို့သည်လည်း၊ ပါကဋ္ဌာ-န်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ ထင်ရှားပြီး၏အဖြစ်ကြောင့်၊ နိဒါနကိစ္စံ - နိဒါန်းကို ဆိုဘွယ်ကိစ္စသည်၊ ကိံသိယာ-အဘယ်မှာ ရှိရာပါအံ့နည်း၊ ဣတိ - ဤသို့မှတ်အပ်၏။

ယတ္ထ-အကြင်တရား၌၊ ခန္ဓာဒယော-ခန္ဓာအစရှိသည်တို့ကို၊ နိပ္ပဒေသေန-အကြွင်း အကျန် မရှိသောအားဖြင့်၊ ဝိဘတ္တာ- ဝေဘန်အပ်ကုန်ပြီ၊ သော - ထိုတရားသည်၊ အဘိဓမ္မာနာမ-အဘိဓမ္မာမည်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ တဿ-ထိုအဘိဓမ္မာ၏၊ နိဒါနေန-နိဒါန်းမည်သည်၊ ခန္ဓာဒီနံ-တို့၏၊ ဝါ-တို့ကို၊ နိပ္ပဒေသတော-အကြွင်းမရှိသောအားဖြင့်၊ ပဋိဝိဒ္ဓဋ္ဌာနေနပိ - ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ရာ အရပ်သည်လည်း၊ ဘဝိတဗ္ဗံ - ဖြစ်သင့်၏၊ ဣတိ အဓိပ္ပာယ်န- ဤသို့သော အလိုအားဖြင့်၊ ထေရော- တိဿဘူတိထေရ်သည်၊ မဟာ၊ ပေ၊ အဘိဓမ္မာတိ- ဟူ၍၊ ဒေသတိ-ပြစ်၊ သော ဝေ၊ ပေ၊ အာဒိနာ-အစရှိသော၊ နယေန-ဖြင့်၊ ပစ္စယာဒီဟိ-အကြောင်းအစရှိ သည်တို့ဖြင့်၊ ဝေဒနံ - ဝေဒနာကို၊ ဥပပရိက္ခန္ဓော- စူးစမ်း ဆင်ခြင်တော်မူလျက်၊ ခန္ဓာဒီပဒေသာနံ-ခန္ဓာ အစရှိသည်တို့၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝေဒနက္ခန္ဓာဒီနံ-ဝေဒနက္ခန္ဓာအစရှိသည်တို့၏၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ ဝိဟာသိ-နေတော်မူပြီ၊ ဓမ္မတိ-ကား၊ ကုသလာဒီအရဏန္တေ-ကုသလတိက်အစ အရဏဒုက် အဆုံးရှိကုန်သော တရားတို့ကို၊ (ပဋိဝိဇ္ဇိ။)

ဓမ္မံ ပရိဝတ္ထေန္တောတိ - ကား၊ သာဋ္ဌကထံ - အဋ္ဌကထာနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ပါဠိ-ပါဠိတော်ကို၊ ပရိဝတ္ထေန္တော- အဖန်ဖန် ဖြစ်စေလသော်၊ ဝါ- စာပြန်လ သော်၊ ဧတံ ပရဝါဒိစောဒနံ-ဤ ပရဝါဒိ၏ စောဒနာရာဋ္ဌာနသို့၊ ပတွာ-ရေခံ၍၊ အယံ ပရဝါဒိတိအာဒိ- အစရှိသောစကားကို၊ အာဟ- ပြောပြီ၊ အမှာဒိသေ သု- ငါကဲ့သို့ ရှုအပ်ကုန်သော၊ နိဒါနံ - နိဒါန်းကို၊ ဇာနန္တေသု- သိကုန်သော၊ (သိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်- ဟေတုမန္တ ဝိသေသန၊) ပဋိဿရဏေသု- ကိုးကွယ်ရာ ဖြစ်သူတို့သည်၊ ဝိဇ္ဇမာနေသု- ထင်ရှား ရှိပါကုန်လျက်၊ အပဋိဿရ ဏော- ကိုးကွယ်ရာမရှိသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) အရညေ- တောထည်း၌၊ ကန္တန္တော ဝိယ - မြည်တမ်းသူကဲ့သို့၎င်း၊ နိဒါနသမ္ဘဝေ - နိဒါန်း၏ ကောင်းစွာ ဖြစ်ခြင်း၌၊ [“သမ္ဘဝေ” ရှိလျှင် “နိဒါန်း၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်၌” ဟု ပေး။] သက္ခိ ဘူတေသု - သက်သေဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ အမှေသု- တို့သည်၊ ဝိဇ္ဇမာနေသုဝိ- ထင်ရှား ရှိပါကုန်လျက်လည်း၊ အသက္ခိကံ- သက်သေမရှိသော၊ အဗ္ဗိ- တရားကို၊ ကရောန္တောဝိယ- ပြုသူကဲ့သို့၎င်း၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ နိဒါနဿ- ၏၊ အတ္ထိဘာဝဗ္ဗိ- ရှိသည်၏အဖြစ်ကိုလည်း၊ န ဇာနာတိ- မသိရှာချေ၊ ဧတံ- ဤ ဧကံသမယံ အစရှိ သောစကားသည်၊ နိဒါနံနရ- နိဒါန်းမဟုတ်ပါလော၊ ဣတိ- သို့၊ ကထေန္တော- ပြောလျက်၊ ဧဝံ- သို့၊ ဝါ- ဤ ဧကံသမယံ အစရှိသောစကားကို၊ အာဟ- ပြောပြီ။

ဧကမောတိ- ကား၊ ဒေသနာနိဒါနမေဝ- ဒေသနာနိဒါန်း တမျိုးသည်သာ၊ (ဟောတိ- ရှိ၏၊ ကသ္မာ- နည်း၊ အညေသံ, သုတ္တာနံ- တို့၏၊) အဇ္ဈာသယာန ရူပေ န- ဝေနေယျတို့၏ အဇ္ဈာသယအားလျော်စွာ၊ ဒေသိတတ္တာ - ဟောတော်မူအပ် ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ [အဘိဓမ္မာမှ တပါးသော သုတ္တန်တို့၌ ဝေနေ ယျတို့၏ အဇ္ဈာသယ အားလျော်စွာ ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် အခြေခံကိုသာ နိဒါန်းအဖြစ်ဖြင့်ယူရသည်၊ ထို အခြေခံကား- ကာလ, ဒေသ, ဒေသက, ပရိသတ် ဟူသော နိဒါန်းတည်း။] ဒွေ နိဒါနာနိတိ- ကား၊ (အဘိဓမ္မာ- ၏၊) အဓိဂန္တဗ္ဗ ဒေသေတဗ္ဗဓမ္မာနုရူပေန- သိလည်း သိထိုက်, ဟောလည်း ဟောထိုက်သောတရား အားလျော်သဖြင့်၊ ဒေသိတတ္တာ- ကြောင့်၊ (ဒွေ- ကုန်သော၊ နိဒါနာနိ- နိဒါန်းတို့ သည်၊ ဟောန္တိ)၊ [အဘိဓမ္မာတရားကိုဟောရာဝယ် ဝေနေယျတို့၏ အဇ္ဈာသယ ကို လိုက်ဘွယ်မလို၊ ကိုယ်တော်မြတ် သိထားအပ်ပြီးသော အဓိဂန္တဗ္ဗတရား, ဟောသင့်ဟောထိုက်သော ဒေသေတဗ္ဗတရားအားလျော်စွာ ဟောတော်မူသည်၊ ထို့ကြောင့် အဓိဂမနိဒါန်း, ဒေသနာနိဒါန်းဟု ၂ ပါးရှိသည်။]

အဘိဓမ္မာဓိဂမဿ - အဘိဓမ္မာကို ထိုးထွင်း၍သိကြောင်း သဗ္ဗညုတဉာဏ် တော်၏၊ မူလံ- အကြောင်းရင်း အခြေခံသည်၊ (အဓိဂမနိဒါနံ ဌာစပ်၊) အဓိဂမံ- ထိုးထွင်း၍သိကြောင်း သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို၊ နိဒေတိ- အပ်နှင်းသကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ- ဤ ဝစနတ္ထကြောင့်၊ အဓိဂမနိဒါနံ- မည်၏။

ဗောဓိအဘိနိဟာရ သဒ္ဓါယာတိ - ကား၊ ယာယသဒ္ဓါယ - အကြင် သဒ္ဓါ
 ကြောင့်၊ ဒီပင်္ကရဒသဗလဿ - ဒီပင်္ကရာ မြတ်စွာဘုရား၏၊ သန္တိကေ - အထံ
 တော်၌၊ ဗောဓိယာ-အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော် အကျိုးငှါ၊ စိတ္တံ-
 ကို၊ အဘိနိဟရိ-ရှေးရှု ဆောင်တော်မူပြီ၊ ပဏိဓာနံ- ရှေးရှုထားခြင်းကို၊ အကာ
 သိ-တော်မူပြီ၊ (တာယသဒ္ဓါယ-ထိုသဒ္ဓါသည်၊ ပဘာဝိတော- စ၍ ဖြစ်စေအပ်၏၊
 ဟု ထည့်။) [စိတ်ကို ရှေးရှုထားမှု ပဏိဓာနကိုပင် “ဆုတောင်းမှု” ဟု ဆိုကြ၏။]

စတုရောစ အသဒ္ဓိယေတိ- ကား၊ ဥဒ္ဓံ - အထက်ဖြစ်သော အတိတ်ကာလသို့၊
 အာရောဟနဝသေန- တက်၍ ရေတွက်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ အတိတ္တမိတွာ-ကျော်
 လွန်၍၊ အမရံနာမ-အမရမည်သော၊ နဂရံ-နေပြည်တော်သည်၊ အဟောသိ-ရှိခဲ့
 ဘူးပြီ၊ ဣတိ - သို့၊ ဝစနသေသယောဇနာ - သဒ္ဓါအကြွင်းကို ယှဉ်စေခြင်းကို၊
 ကာတဗ္ဗာ-၏။

ဒသဟိတိ - ကား၊ ဟတ္ထိ၊ပေ၊သမ္မတာဠေဟိ - ဆင်သံ၊ မြင်းသံ၊ ရထားသံ၊
 စည်ကြီးသံ၊ ခရုသင်းသံ၊ မရိုးစည်သံ၊ စောင်းသံ၊ သီချင်းသံ၊ မောင်းကြေးနင်း
 ခွက်ခွင်းသံတို့ဖြင့်၎င်း၊ အသ္မာထ-စားလှည့်ပါကုန်၊ ပိပထ-သောက်လှည့်ပါကုန်၊
 ခါဒထ-ခဲလှည့်ပါကုန်၊ ဣတိ-သို့၊ ဒသမေန-ဆယ်ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊
 သဒ္ဓေန- အသံဖြင့်၎င်း၊ (အဝိဝိတ္တံ- မကင်းဆိတ်သည်၊ ဟောတိ၊) ပန- ဆက်၊
 တေ- ထို ဆယ်မျိုးသော အသံတို့ကို၊ ဧကဒေသေန - တစိတ်တဒေသအားဖြင့်၊
 (၆ မျိုးလောက်ဖြင့်၊) ဒဿတံ-ငှါ၊ ဟတ္ထိသဒ္ဓန္တိအာဒိ- အစရှိသော စကားကို၊
 (ဘဂဝတာ)ဝုတ္တံ။[ဤ၌ အသံ ၁၀ မျိုးစုံအောင်မပြု၊ ၆ မျိုးလောက်သာပြသည်
 ဟု ဋီကာဖွင့်ထား၏၊ မုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ၌ကား ဘေရိသဒ္ဓဖြင့် မုဒိင်သဒ္ဓကို၎င်း၊
 သင်္ခသဒ္ဓဖြင့် ဝိဏာ၊ ဂိတ၊ သမ္မဘာဠသဒ္ဓ တို့ကို၎င်းယူ၍ ၁၀ မျိုးလုံးကိုပင်
 တိုက်ရိုက်ပြသည် ဟု ဖွင့်ထား၏။]

ဟတ္ထိ သဒ္ဓန္တိ (တ္ထ) - ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ကရဏတ္ထ- ကရိုဏ်းအနက်၌၊
 ဥပယောဂေါ- ဒုတိယာဝိဘတ်ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော- ၏၊ ဘေရိ သင်္ခရထာနံ- စည်ကြီး၊
 ခရုသင်း၊ ရထားတို့၏၊ သဒ္ဓေဟိစ-အသံတို့ဖြင့်လည်း၊ အဝိဝိတ္တံ-သည်၊ ဟောတိ၊
 ဣတိဝါ-ဤသို့သော်၎င်း၊ ယောသိတံ-ကြွေးကြော်အပ်သည်၊ ဟောတိ၊ ဣတိဝါ-
 ဤသို့သော်၎င်း၊ ယောဇတဗ္ဗံ-ယှဉ်စေရာ၏၊ ဝါ-တနည်း၊ ဟတ္ထိသဒ္ဓန္တိ - ကား၊
 နဂရံ - နေပြည်တော်သည်၊ ဟတ္ထိသဒ္ဓန္တိ - ဆင်သံရှိသည်၎င်း၊ (ဟောတိ)၊
 [“ ဟတ္ထိသဒ္ဓါတ္ထောတိ ဟတ္ထိသဒ္ဓံ ” ဟု အဿတ္ထိဝစနတ် ပြုပါ - ဟူလို၊]
 ခါဒထ ပိဝထစေဝါတိ (တ္ထ) - ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ဣတိသဒ္ဓေါ- ဣတိသဒ္ဓါကို၊
 ဉာတတ္ထတ္တာ - သိအပ်သောအနက် ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အပ္ပယုတ္ထော -
 တိုက်ရိုက်မယှဉ်အပ် ဟူ၍၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၏။ [အခြားနေရာတို့၌ ဂမုမာနတ္ထဟူသော
 အသုံးကိုပင် ဤ၌ “ဉာတတ္ထ”ဟု သုံးစွဲထား၏။]

ဥယျာန ပေါက္ခရဏီ အာဒိသမ္ပန္နတ္တာ - ဥယျာဉ် ရေကန် အစရှိသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ [အာဒိဖြင့်-ကျိုး၊ မြို့ရိုး၊ ပစ္စင်၊ ယင်းတားစသည်ကို ယူ။] သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နံ-အလုံးစုံသော မြှု၏အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံ၏။...လက္ခဏေတိ-ကား၊ ဣတ္ထိလက္ခဏေ - ဣတ္ထိလက္ခဏ ကျမ်း၌၎င်း၊ ပုရိသလက္ခဏေ-ပုရိသလက္ခဏ ကျမ်း၌၎င်း၊ ဣတိဟာသေတိ-ကား၊ ပုရာဇဏ-ပုရာဏ်ကျမ်း၌၎င်း၊ သဓမ္မေတိ- ကား၊ အတ္တနော - မိမိ၏၊ တေဝိဇ္ဇေဓမ္မေစ - ဝိဇ္ဇာ ၃ ပါးဟူသော တရား၌၎င်း၊ ယညဝိမိ အာဒိကေစ - ယဇ်ပူဇော်ပုံ အစီအရင် အစရှိသည်၌၎င်း၊ ပါရိမိန္ဒြိ - ကား၊ ပါရညာဏံ - တဖက်ကမ်းခတ်၊ အပြီးအဆုံးကို သိဘတ်သောဉာဏ်သို့၊ ပါရာမိဝဓံ - တဖက်ကမ်းခတ်၊ အပြီးအဆုံးကို ရေးကြောင်း သိကြောင်းဉာဏ်သို့၊ ဝတော-ရောက်သော၊ (“သုမေဓောနာမ ဗြဟ္မဏော ပဋိဝသတိ ”၌စပ်။)

စိန္တသဟန္တိ-ကား၊ သုမေဓဘူတော- သုမေဓာ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ အဟံ- ငါသည်၊ စိန္တေသိ-ကြံ့ပြု၊ [ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင်၏ စကားဖြစ်သောကြောင့် “အဟံ ” ဟု ဆိုသည်။] ဣတိ - သို့၊ သက္ကာ - မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝဒတိ- မိန့်တော်မူ၏။

အတ္ထိ ဟေဟိတိတိ-ကား၊ သော (မဂ္ဂေါ)- ဘာ ၃ ဖြာ၊ သံသရာမှ၊ လွတ်ရာ လွတ်ကြောင်း၊ ကောင်းမြတ်သော ထိုအကျင့်သည်၊ ဝိဇ္ဇမာနော-ထင်ရှားရှိသည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတံ့။ [ဟေဟိတိကို “ဘဝိဿတိ”ဟု ဖွင့်သည်။] န ဟေတု ယေတိ-ကား၊ အဘဝိတုံ-မဖြစ်ခြင်းငှါ။

ဝေမေဝါတိ-ကား၊ ဝေမေဝံ - ဤ အတူ၊ [ဝေမေဝံ ဟု ဆိုလိုလျက် နိဂ္ဂဟိတ် ချေထားသည်- ဟူလို၊ အဘိဓာန်၌ “ဝေမေဝံ”ဟုသာ ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် “ ဝေ မေဝ-ဤအတူသာလျှင်”ဟု မပေးစေလို၍ “ဝေမေဝံ”ဟု ဖွင့်သည်။]

နဝေသတိတိ-ကား၊ ဝန္တု- သွားခြင်းငှါ၊ န သေတိ၊ နဣစ္ဆတိ-အလိုမရှိ၊ [ဤအလို သေ(တနည်း)ဣသုဓာတ်သည် ဣစ္ဆာအနက်ဟော၊ ကြွင်းအဓိပ္ပာယ် ကို ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။] ဝါ- တနည်း၊ နာနဝစ္ဆတိ- မသွား။ [ဤအလို “ဓာတုနံ အနေကတ္ထတ္တာ”နှင့်အညီ ဝေသဓာတ်သည်ပင် ဝမနအနက်ဟော။]

ဓောဝေတိ - ကား၊ ဓောဝန္တေ - ဆေးလျော်တတ်သော၊ (အမတန္တဠေ- အမြှိုက်နိဗ္ဗာန်၊ တဖက်ဆည်ကန်သည်။) (ဝိဇ္ဇန္တေ-၌စပ်။)

သေရိတိ - ကား၊ သာယတ္ထိကော (သ+အာယတ္ထိကော) - မိမိ၏ စပ်သော ဥစ္စာရှိသည်၊ ဝါ-မိမိကို မိမိပိုင်သည်၊ [သေရိပုဒ်ပြီးပုံကို ဘာသာဋီကာ၌ပြထားပြီ၊ သာယတ္ထိကောကား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သာ၊] သယံဝသီတိ-ကား၊ သဝသော-မိမိ၏ အလိုရှိသည်၊ ဝါ-မိမိ အလိုအတိုင်း သွားလာနေနိုင်သည်၊ (ဟုတွာ ဝစ္ဆေယျ-၌စပ်။)

မဟာစောရသမောဝိယာတိ - ကား၊ ကာယသာရာဂဝသေန - ကိုယ်ကို လွန်စွာသာယာခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဒုစရိတာနေသနေဟိ- ဒုစရိက်, မသင့်သော ရှာဖွေခြင်းတို့ဖြင့်၊ ကုသလဘဏ္ဍာစွေဒနာ - ကုသိုလ်ဘဏ္ဍာကို ဖြတ်တောက် လုယူ ခြင်းကြောင့်၊ (မဟာစောရသမောဝိယ- ကြီးစွာသော တောပုန်း ဒါးမြနှင့်တူ၏။)

နာထာတိ- ကား၊ နာထဝန္တော - ကိုးကွယ်ရာ ရှိသူတို့တည်း။... ပဉ္စဒေါသ ဝိဝဇ္ဇိတန္တိ ဝေမာဒိကဿ - ပဉ္စဒေါသဝိဝဇ္ဇိတံ ဤသို့အစရှိသော ပုဒ်အပေါင်း ၏၊ အတ္ထော - အနက်ကို၊ ကေသုစိ အဋ္ဌကထာပေါတ္ထကေသု - အချို့ သော အဋ္ဌ ကထာ ပေစာ (ဘုတ်အုပ်) တို့၌၊ လိခိတော - ရေးအပ်ပြီ၊ ဣတိ ကတွာ - ဤ အကြောင်းကြောင့်၊ န ဝက္ခာမ- ငါတို့ မဆိုကုန်တော့အံ့။

သာသနေတိ ဧတ္ထ - ၌၊ တာပသသာသနံ - ရသေ့တို့၏ သာသနာဟူသည်၊ ဈာနံစ-ဈာန်သည်၎င်း၊ အဘိညာစ-အဘိညာဉ်တို့သည်၎င်းတည်း၊ ဝသီဘူတဿ- စွမ်းရည်သတ္တိရှိသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်၊ သတော-ဖြစ်စဉ်၊ မယိ - ငါသည်၊ ဝေ ဘူတေ-ဤသို့ ဖြစ်၍ဖြစ်စဉ်၊ ဒီပင်္ကေရာ-သော၊ ဇိနော-သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ - ပြီ။

ဇနော-များစွာသောလူအပေါင်းသည်၊ သောဓေတိ-သုခသင် ရှင်းလင်းနေ၏၊ [သောဓေတိ ကြိယာ၏ကတ္တာကို ဇနောဟု ထည့်ပါ-ဟူလို၊ ယခုစာအုပ်များ၌ “သောဓေန္တိ တုဋ္ဌမာနသာ” ဟု ဗဟုဝစ်ဖြင့် ရှိ၏၊ နောက်၌ ကေဝုစဖြင့်ချည်းရှိ သောကြောင့် ဋီကာဖွင့်သည့်အတိုင်း “သောဓေတိ တုဋ္ဌမာနသော” သာ ရှေးပါဌ ဖြစ်ဟန်တူသည်။] အဇ္ဇသံ၊ ပေ၊ ဝစနေဟိ - အဇ္ဇသံ , ဝဋုမံ , အယနံ ဟူသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါတို့ဖြင့်၊ မဂ္ဂမေဝ-လမ်းကိုသာ၊ ဝဒတိ-ဟော၏။

မာ နံ အက္ကမိတ္တာတိတ္ထေ - ဟူသော ဤပါဌ၌၊ နန္တိ - နံဟူသောသဒ္ဒါသည်၊ ပဒပူရဏမတ္ထေ-ပုဒ်၏ပြည့်ကြောင်းမျှ၌၊ (ပဝတ္ထော-သော၊) နိပါတော-တည်း၊ စ-ဆက်၊ ဃာဋိယာမဟန္တိတ္ထေ-ဟူသော ဤပါဌ၌၊ အ ဣတိစ-အဟူသောသဒ္ဒါ သည်၎င်း၊ ဟံ ဣတိစ-ဟံဟူသောသဒ္ဒါသည်၎င်း၊ နိပါတာ-အနက်မရ, နိပါတ် မျှတို့သာတည်း၊ ဝါ- တနည်း၊ အဟဣတိ - အဟဟူသော၊ ဧကော- တခုထည်း သော၊ နိပါတော-ကို၊ သာနုနာသိကော-အနုနာသိကနှင့်တကွဖြစ်သည်ကို၊ ဝါ- နိဂ္ဂဟိတ်နှင့်တကွဖြစ်သည်ကို၊ ကတော- ပြုအပ်ပြီ။

အာဟုတိနန္တိ-ကား၊ ဒက္ခိဏာဟုတိနံ-ဒက္ခိဏာ ဟု ဆိုအပ်သော ပေးလှူ ဘွယ်တို့ကို၊ (ပဋိဂ္ဂဟော-၌စပ်၊) မန္တိ-ကား၊ မမ-၏၊ (ဥဿီသကေ-၌စပ်၊) ဝါ- တနည်း၊ မံ-ငါ့ကို၊ အမြဝိ-မိန့်မြွက်တော်မူပြီ။ [ဤအလို မံကို အမြဝိ၌ စပ်ပါ။]

ကပ္ပေ-ကမ္ဘာတို့ကို၊ အတိက္ကမိတွာ-ကျော်လွန်၍၊ (ကပ္ပေ၏ စပ်ပုဒ်မရှိသော ကြောင့် “အတိက္ကမိတွာ” ဟု ထည့်သည်။)

ဗောဓိမှိ-ဗောဓိကို၊ ဝုတ္တပိ-ဆိုအပ်ပြီးပါသော်လည်း၊ မာတာဒိသံကိတ္တနေ- မယ်တော် အစရှိသည်တို့ကို မိန့်ဆိုရာအခင်း၌၊ သင်္ဂဏိတုံ-ဗောဓိကို သိမ်းယူ

ခြင်းငှါ၊ ဗောဓိ၊ပေ၊အာဒိ - အစရှိသော ဂါထာစကားကို၊ အာဟ- ပြီ။ [ဆိုလိုရင်းကား “အဿတ္တရုက္ခမူလမိ၊ ဗုဒ္ဓိဿတိ မဟာသယော” ဟု ရှေးနား၌ဗောဓိကို ဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း မယ်တော်စသည်တို့ကို ဆိုရာဝယ် ဗောဓိကို သိမ်းယူလိုသောကြောင့် “ဗောဓိ တဿ ဘဂဝတော၊ အဿတ္ထောတိ ပဓုစ္စတိ” ဟု ထပ်၍ မိန့်ရသည်-ဟူလို။]

သုခေနာတိ-ကား၊ ဥတ္တမေန- မွန်မြတ်သော၊ သုခေန- သုခဖြင့်၊ (သုခိတော၏ ဝိသေသနတည်း၊) အသမောတိ - ကား၊ တာပသေဟိ - အခြား ရသေ့တို့နှင့်၊ အသမော-မတူသည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) [အသမော ဟု သာမညဆိုရကား “ ဘုရားရှင်နှင့်တောင် မတူ” ဟု ယူမှားမည်စိုးသောကြောင့် “တာပသေဟိ” ဟု သဟာဒိယောဂကို ထည့်၍ မိန့်သည်၊] အဘိညာသုခတောပိ - လောကီအဘိညာဉ်ကို ရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာထက်လည်း၊ ဝိသိဋ္ဌိ - ထူးကဲသော၊ ဤဒိသံ- ဤကဲ့သို့ရှုအပ်သော၊ ဗုဒ္ဓတ္တဗျာကရဏဇံ - ဘုရားအဖြစ်ကို မိန့်မြှောက်တော်မူခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော၊ (ဘုရားအဖြစ်ကို ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော၊) သုခံ-စိတ်၏ချမ်းသာခြင်းကို၊ အလဘိ - ရခဲ့ပြီ။

ယာတိ-ကား၊ ယာနိနိမိတ္တာနိ- အကြင် နိမိတ်တို့သည်၊ (ပဒိဿန္တိ ဌ္ဗစပ်၊) [ယာနိမှ နိကို အာပြု၍ “ယာ” ဟု ဖြစ်သည်ဟု သိစေလို၍ “ယာနိ” ဟု ဖွင့်သည်။] အာဘုဇတိတိ- ကား၊ အာဝတ္တတိ- လက်ျာရစ် လည်၏၊ အဘိရဝန္တိတိ-ကား၊ သဒ္ဓံ-အသံကို၊ ကရောန္တိ-နံ၏၊ ဆုဒ္ဓါတိ-ကား၊ နိက္ခန္တာ-ထွက်ပါကုန်၏၊ နုဒ္ဓံသတိတိ- ကား၊ ဥဒ္ဓံ- အထက်သို့၊ န ဂစ္ဆတိ- မသွား၊ ဝါ-မတက်။

ဥဘယန္တိ-ကား၊ ဥဘယဝစနံ - နှစ်ပါးစုံသော စကားကို၊ (သုတွာ ဌ္ဗစပ်၊) ဓုဝသဿတန္တိ-ကား၊ ဧကန္တသဿတံ- ဧကန်မြဲ၏၊ အဝိပရိတမေဝ- မဖောက်ပြန်သည်သာ၊ ဝါ-မလွဲသည်သာ၊ ဣတိအတ္ထော-နက်၊ အာပန္နသတ္တာနန္တိ-ကား၊ ဂတ္ထိနိနံ-ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမတို့၏။

ယာဝတာ - အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည် ရှိကုန်သော၊ ဒသဒိသာ - အရပ်ဆယ်မျက်နှာတို့သည်၊ (သန္တိ-နံ၏၊) တတ္ထ- ထို အရပ်ဆယ်မျက်နှာတို့၌၊ ဓမ္မဓာတုယံ-ဓမ္မဓာတ်၌၊ သဗ္ဗေသု-အလုံးစုံကုန်သော၊ ဓမ္မေသု-တရားတို့၌၊ ဝိစိနာမိ-မရမနေ၊ ရှာဖွေအံ့၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။

ယဿ- အကြင် အရည်ဖြင့်၊ သမ္ပုဏ္ဏော- ပြည့်၏၊ တံ ဥဒကံ - ထိုအရည်ကို၊ နိဿေသံ- အကြွင်းမရှိအောင်၊ ဝမတေဝ - အံထုတ်သည်သာ၊ ဧတေတိ-ကား၊ ဧကိဿာပိ-တခုလည်းဖြစ်သော၊ ဒါန ပါရမီတာယ- ဒါနပါရမီ၏၊ အနေကပ္ပကာရတာယ-တပါးမက များသောအပြားရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဗဟုဝစနိဒ္ဒေသော-ဧတေဟု ဗဟုဝစဖြင့် ညွှန်ပြခြင်းကို၊ ကတော-ပြုတော်မူအပ်ပြီ။

ပဋိလဂ္ဂိတံ-ချိတ်မိ ငြိနေသော၊ (ဝါလံ - မြီးဆံကို၊) ရက္ခတိ-စောင့်ရှောက်၏၊
 ဣတိ-သို့၊ ဝစနသေသော-သဒ္ဓါကြွင်းကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော- ၏၊) [ဤအလို “ရက္ခ
 တိ” ကြိယာထည့်၍ အနက်ပေးပါ-ဟူလို၊] ဝါ- တနည်း၊ ဘုမ္မဒတ္ထ - သတ္တဒီ
 ဝိဘတ်၏ အနက်၏၊ ဥပယောဂေါ- ဒုတိယာဝိဘတ်ကို၊ (ကတော-ပြုအပ်ပြီ၊)
 [ဤအလို “ဝါလံ-သည်၊ ပဋိလဂ္ဂိတံ- ချိတ်မိငြိနေလသော်” ဟု လက္ခဏအနက်
 ပေးပါ၊ စတုသု ဘုမ္မိသုတိ - ကား၊ ပါတိမောက္ခာဒိသု-ပါတိမောက္ခ အစရှိကုန်
 သော၊ သံဝရဘုမ္မိသု-သံဝရ၏ဖြစ်ရာဘုံတို့၌။ [သီလာနိပရိပူရယ ၌စပ်။]

အဒ္ဓေဇ္ဈ မာနသောတိ-ကား၊ ကဒါစိ- တရံတခါ၌၊ ခမနံ-သည်းခံခြင်း၎င်း၊
 ကဒါစိ- ၌၊ အက္ခမနံ- သည်းမခံခြင်း၎င်း၊ ကဿစိ- အချို့ပုဂ္ဂိုလ်၏ (အမှုကို)၊
 ခမနံ- ၎င်း၊ ကဿစိ- ကို၊ အက္ခမနံ- ၎င်း၊ ဣတိ ဝေ- သို့၊ ဒ္ဓေဓာဘာဝံ - ၂ ပါး
 အပြား၏အဖြစ်သို့၊ အနာပန္န မာနသော - မရောက်သောစိတ် ရှိသည်၊ ဟုတွာ-၍၊
 (သမ္ဗောဓိ ပါပုဏိဿတိ ၌စပ်။)

သစ္စဿ-သစ္စာ၏၊ ဝီထိနာမ- လမ်းကြောင်းမည်သည်၊ ဒိဋ္ဌာဒိစ-ဒိဋ္ဌ အစ
 ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ (ဒိဋ္ဌ သုတ မုတလည်းဖြစ်သော၊) အဒိဋ္ဌာဒိစ-အဒိဋ္ဌ
 အစရှိ သည်လည်းဖြစ်သော၊ (အဒိဋ္ဌ အသုတ အမုတလည်းဖြစ်သော၊) ယထာ
 ဘူတံဝ- အကြင်အကြင် ဟုတ်မှန်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော၊ ဝတ္ထု- ဝတ္ထုတည်း၊
 [မြင်အပ်သောအာရုံကို မြင်၏ဟု ပြောခြင်းသည် သစ္စဝီထိ မည်၏၊ ဤသို့ စသည်
 ဖြင့် သုတ မုတတို့၌လည်း သိပါ။]

အမိဋ္ဌာနန္တိ-ကား၊ ကုသလ သမာဒါနာမိဋ္ဌာနံ-ကုသိုလ် ဆောတည်မှုဝယ်
 စွဲစွဲမြဲမြဲ တည်ခြင်း၎င်း၊ သမာဒိန္နသု-ဆောက်တည်အပ်ပြီးကုန်သော၊ ကုသလေ
 သု - ကုသိုလ်တရား တို့၌၊ အစလတာ - မတုန်လှုပ်သည်၏အဖြစ် ၎င်းတည်း၊
 (တနည်း) ကုသလသမာဒါနာ မိဋ္ဌာနံ-ကုသိုလ်ကို ဆောက်တည်ခြင်း၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ
 တည်ခြင်းသည်၎င်း၊ သမာဒိန္နသု - န်သော၊ ကုသလေသု - တို့၌၊ အစလတာ-
 မတုန်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်သည်၎င်း၊ အမိဋ္ဌာနန္တိ- အမိဋ္ဌာနမည်၏။ [ဤသို့လည်း
 ပေးနိုင်၏၊ ယခုစာအုပ်တို့၌ အစလတာ၏နောက်ဝယ် အမိဋ္ဌာနံနာမဟု ပါနေ
 သည်ကား စာသွားထိုးစံ မကျပါ။] ပထဝိယာ-မြေ၏၊ ဥပေက္ခနံနာမ- လျစ်လျူ။
 ရှုခြင်းမည်သည်၊ ဝိကာရာနာပတ္တိ - ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ မရောက်ခြင်းတည်း။
 အညတြာတိ- ကား၊ အညံ- အခြားသောတရားသည်၊ (နတ္ထိ- မရှိတော့။)

သဘာဝရသလက္ခဏေတိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါ၌၌၊ ဘာဝေါတိ- ဘာဝေါ
 ဟူသည်ကား၊ အဝိပရိတတာ - မဖောက်ပြန် ဟုတ်မှန်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော၊
 ဝိဇ္ဇမာနတာ-ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်တည်း၊ ယော-အကြင်ရသသည်၊ ဘာဝေန-
 ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်နှင့်၊ သဟ-တက္ခ၊ ဝတ္တတိ-ဖြစ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သော-
 သည်၊) သဘာဝေါ- မည်၏၊ [ဤသို့ အပြည့်အစုံထည့်ပေး၊ “သဟ ဒေဝေဟိ

သဒေဝကံ” ဌ်ကဲ့ကို “သဟဘာဝေန” ကား ဝိဂြိုဟ်ပြသာတည်း။] အဝိပရိတော-
မဖေါက်မပြန်သော၊ အတ္တနော-၏၊ ဗောဓိပရိပါစနက ကိစ္စသင်္ခါတော-ဗောဓိ
ဉာဏ်ကို ရင့်သန်စေခြင်း ကိစ္စ ဟု ဆိုအပ်သော၊ ရသော-ကိစ္စလည်း၊ အနဝဇ္ဇ
ဝတ္ထုပရိစ္စာဂါဒိ သင်္ခါတံ-အပြစ်မရှိသော ဝတ္ထုကို စွန့်ကြဲခြင်း အစရှိသည် ဟု
ဆိုအပ်သော၊ လက္ခဏန္ဓ - လက္ခဏာလည်း၊ သဘာဝရသလက္ခဏံ - ထင်ရှား
ရှိသော ဗောဓိဉာဏ်ကို ရင့်သန်စေခြင်း ကိစ္စ၊ အနဝဇ္ဇဝတ္ထုကို စွန့်ကြဲခြင်းစသော
လက္ခဏာ၊ တတော-ထိုထင်ရှားရှိသောကိစ္စ လက္ခဏာအားဖြင့်၊ သမ္မသတော-
သုံးသပ်သော ငါ၏၊ (ဓမ္မတေဇေန-၌စပ်၊) [ဤတတောကို ကြည့်၍ သဘာဝ
ရသလက္ခဏေ၌ ကြိယာဝိသေသန အနက်ဝယ် သတ္တမိသက်ထားသည် ဟု သိ။]

ဓမ္မတေဇနာတိ - ကား၊ ဉာဏတေဇေန - ဆင်ခြင် သုံးသပ်သော ဉာဏ်၏
တန်ခိုးကြောင့်၊ (ဝသုဓာပကမ္ပထ-၌စပ်။)

စလတာတိ-ကား၊ စလတာယ-တုန်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကမ္ပနတာ
ယ-တုန်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ [စလတာယ ဟု ဆိုလိုလျက် “အလဇ္ဇိတာ
အညာဏတာ” တို့၌ကဲ့သို့ ယ ချေထားသည်-ဟူလို၊] သေသီတိ-ကား၊ သယံ-
အိပ်ငြိ၊ ဝါ-လည်းပြီ၊ မာဘာထာတိ-ကား၊ မာဘာယိတ္ထ-မကြောက်ကြံကုန်လင့်၊
[မာဘာယိတ္ထ ဟု ဆိုလိုလျက် ထွက်ကို ထပြု၊ ယကိုလည်း ချေ၍ “မာဘာထ” ဟု
ဖြစ်သည်။]

သဗ္ဗိတိယောတိ-ကား၊ သဗ္ဗာ - အလုံးစုံကုန်သော၊ ဤတိယော , ဥပဒ္ဒဝါ-
ဘေးရန်တို့သည်၊ တံ-သင့်ကို၊ ဝိဝဇ္ဇန္တု-ရှောင်လွှဲပါစေကုန်သတည်း။ [ဤတိနှင့်
ဥပဒ္ဒဝေါကား “ဤတိတို့ထွီ အဇညံစ, ဥပသဂ္ဂေါ ဥပဒ္ဒဝေါ” ဟူသော အဘိဓာန်
(၄၀၀) နှင့်အညီ ပရိယာယ်တည်း၊ နန္ဒိ သတ္တေ အဘိဘဝန္တိတိ ဤတိယော-
သတ္တာတို့ကို နှိပ်စက်တတ်သော ဘေးရန်တို့ကို “ ဤတိ ” ဟု ခေါ်၏၊ ဥပဂတိံ
ဒဝန္တိတိ ဥပဒ္ဒဝါ- ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်သော ဘေးရန်တို့။]

သုမေဓကထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ

x x x + x x x +

အနဝဇ္ဇ ဝတ္ထုပရိစ္စာဂါဒိ သင်္ခါတံ ။ ။ သာဝဇ္ဇဝတ္ထုပရိစ္စာဂ - အပြစ်ရှိသော
ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကို စွန့်ကြဲခြင်းလည်း ရှိသောကြောင့် “အနဝဇ္ဇ” ဟု ဝိသေသန ကုမ
ရသည်၊ ထို သာဝဇ္ဇဝတ္ထုပရိစ္စာဂတို့ ဟူသည် သေရည်အရက် အလှူ , ဇာတ်ပွဲသဘင်
အလှူ, မိန်းမ အလှူ, နွားမတို့အလယ်၌ နွားလားဥသဘ လွှတ်သောအလှူ, ဆန်းကျယ်
စွာ (မေထုန်မှီဝဲပုံစံသည်) ပြုလုပ်အပ်သော ပန်းချီ ဆေးရေး အလှူတို့တည်း၊ လူအများ
တို့က ကောင်းမှု ဟု ထင်မှတ်နေကြသော်လည်း ဤသာဝဇ္ဇဝတ္ထုတို့ကို စွန့်လှူခြင်းကား
ကောင်းမှု မဟုတ်။ [ပဇ္ဇဒါနာနိ အပုညာနိ ပုညသမ္ပတာနိ-မဇ္ဇဒါနံ, သမဇ္ဇဒါနံ, ဣတ္ထိ
ဒါနံ, ဥသဘဒါနံ, စိတ္တကမ္မဒါနံ-ကေုတ္တရိကနယ ပဉ္စက, ပရိဝါ။]

ပဝေစ္ဆတိတိ-ကား၊ ဒေတိ-ပေးတော်မူ၏။ ယောဂဝနာတိ-ကား၊ ဥပါယေန-အကြောင်းနည်းလမ်းဖြင့်၊ (ဇနကာယံ- လူအပေါင်းကို၊ သြာဒတိ- ဆုံးမတော်မူ၏။)....သမိံ သူတိ-ကား၊ သန္ဓိပတိံ သု-စုဝေးကြကုန်ပြီ။ [သံပုဗ္ဗ, ဣဓာတ်, ဥပုကို အိံ သုပြု၍ “သမိံ သု” ပြီးသည်။ သမယော, သမာဂမောပုဒ်တို့နှင့် အနက်တူသောကြောင့် “သန္ဓိပတိံ သု” ဟု ဖွင့်သည်။]

အပ္ပတ္တ မာနသာတိ-ကား၊ အပ္ပတ္တ အရဟတ္တာ-မရောက်အပ်သော အရဟတ္တဖိုလ် ရှိကုန်သော၊ ဘိက္ခု- ရဟန်းတို့သည်၊ ဝါ- တို့ကို၊ ဂရဟိတာ- ကဲ့ရဲ့အပ်ကုန်သည်။ ဘဝန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

ရိတ္တာတိ- ကား၊ သုညာ- နိစ္စသာရစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်ကုန်၏။ အန္တရဟိတာ-ကင်းပျောက်ကုန်၏.... သာလကလျာဏီနာမ-သာလကလျာဏီမည်သည်။ ဧကော - တမျိုးသော၊ ရုက္ခော - သစ်ပင်တည်း၊ ဗုဒ္ဓစက္ကဝတ္တိ ကာလေယေဝ- ဘုရားပွင့်တော်မူရာအခါ၊ စကြဝတေးမင်း ဖြစ်ရာအခါ၌သာလျှင်၊ ဧကောဟေနေဝ-တရက်ထည်းဖြင့်သာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိကိရ-ဖြစ်ပေါ်သတတ်။

လိင်္ဂသမ္ပတ္တိတိ- ကား၊ ပုရိသလိင်္ဂတာ- ပုရိသလိင်္ဂ ရှိသူ၏အဖြစ်၎င်း၊ ဟေတုတိ-ကား၊ တိဟေတုက ပဋိသန္ဓိတာ - တိဟိတ် ပဋိသန္ဓေရှိသူ၏အဖြစ်၎င်း၊ ဂုဏသမ္ပတ္တိတိ- ကား၊ အဘိညာ သမာပတ္တိလာဘိတာ - အဘိညာဉ်, သမာပတ်တို့ကို ရခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်၎င်း၊ အဓိကာရေတိ - ကား၊ ဗုဒ္ဓါနံ - ဘုရားရှင်တို့အား၊ သက္ကာရကရဏံ- ပူဇော်သက္ကာရကို ပြုခြင်း၎င်း၊ [“သက္ကာရကရဏံ” ဟု ဆိုသော်လည်း သာမာန် မဟုတ်။ အသက်ကို စွန့်လှူ၍ သုမေဓာ ရှင်ရသေ့၏ တံတားခင်းခြင်းမျိုးကဲ့သို့ “အဓိ - လွန်လွန်ကဲကဲ၊ ကာရ- ပြုအပ်သော ကောင်းမှုအထူး” လည်း ဖြစ်ရသည်။] ဆန္ဒတာတိ- ကား၊ ဗုဒ္ဓတ္တပတ္တိယံ - ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း၌၊ ဆန္ဒသမာယောဂေါ - ဆန္ဒနှင့် ယှဉ်ခြင်း၎င်း။ [ဘုရားဖြစ်လိုသော ဆန္ဒ၏ ထက်သန်ခြင်း၎င်း-ဟုလို။]

သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နာတိ-ကား၊ အဋ္ဌင်္ဂါနိ- ရှစ်ပါးသောအင်္ဂါတို့ကို၊ သမောဓာနေတွာ- ပေါင်းစု၍၊ ကတပဏိဓာနာ - ပြုအပ်ပြီးသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်သို့ ရှေးရှုဆောင်ကြောင်း ကောင်းမှုအထူး ရှိကြကုန်သော၊ (နိယတာနရာ ဌ္ဗစပ်။) ပက္ခိကာတိ- ကား၊ ဝိဋ္ဌသပ္ပိကာ-ဘီးတပ်အပ်သော အင်းပျဉ်ဖြင့် သွားရခြင်းရှိသူတို့သည်၊ ဝါ- ဆွံ့ သူတို့သည်၊ [န ဘဝန္တိ ဌ္ဗစပ်။] ပဏ္ဍကာတိ - ကား၊ ဥဘယလိင်္ဂရဟိတာ- ၂ ပါးစုံသော ပုလိန်ဣတ္ထိလိင်္ဂမှ ကင်းသူတို့သည်၊ (န ဘဝန္တိ။)

စ-ဆက်၊ ဗောဓိသတ္တာ-တို့သည်၊ မြဟ္မလောကုပပတ္တိ ပဌမကပ္ပိကေသု- မြဟ္မပြည်ဝယ် ဖြစ်ရာအခါ၊ ကမ္ဘာဥျးဝယ် ဖြစ်ရာအခါဟူကုန်သော၊ ကာလေသု- အခါတို့၌၊ ဥဘယလိင်္ဂ ရဟိတာ- ၂ ပါးစုံသောလိင်္ဂမှ ကင်းကုန်သည်။ ဟောန္တိ-

န၏။ ပန- ထိုသို့ပင် ၂ ပါးစုံသောလိန်မှ ကင်းပါကုန်သော်လည်း၊ န ပဏ္ဍက ပရိယာပန္နာ- ပဏ္ဍုက်တို့၌ အကျုံးမဝင်ကုန်၊ ဣတိ တေမတ္ထိ- ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒဿေတုံ - ၄၊ ပရိယာပန္နာ န ဘဝန္တိတိ - ဟူ၍၊ ဝုတ္တိ - ဆိုအပ်ပြီ၊ ဝါ-တနည်း၊ ယထာဝုတ္တေသု-အကြင်အကြင် ဆိုအပ်ပြီးကုန်သော၊ သဗ္ဗေသု-နသော၊ ဒေါသေသု-အဝီစိငရဲ၌ ဖြစ်ရခြင်း အစရှိသောအပြစ်တို့၌၊ ပရိယာပန္နာ- အကျုံးဝင်ကုန်သည်၊ န ဘဝန္တိ-န၊ ဝါ-တနည်း၊ ဗောဓိသတ္တေသု-တို့၌၊ ပရိယာပန္နာ-နသော၊ တဒန္တောဂဓာ-ထို ဘုရားအလောင်းတို့၌ အတွင်းဝင်ကုန်သော၊ (နရာ-၌စပ်။) ဝါ-တနည်း၊ ပရိစ္ဆိန္နသံသာရတ္တာ- ပိုင်းဖြတ်အပ်ပြီးသော သံသရာရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ပရိယာပန္နာ-သံသရာကိုပိုင်းဖြတ်၍ ရောက်လာကုန်သော၊ ဗောဓိသတ္တာ- တို့သည်၊ ဥဘတောဗျူနကပဏ္ဍကာ- ဥဘတောဗျုင်း၊ ပဏ္ဍုက်တို့သည်၊ န ဘဝန္တိ-န၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။

ယသ္မာ-ကြောင့်၊ သဗ္ဗတ္ထ- အလုံးစုံသော ကာယစိတ္တ ဇေဒနာ ဓမ္မတို့၌၊ ဝါ- အလုံးစုံသော ဘဝတို့၌၊ သုဒ္ဓဂေါစရာ- အသုဘ စသည်ကို ယူသောအားဖြင့် စင်ကြယ်သော အာရုံရှိကြကုန်၏။ တသ္မာ-ကြောင့်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-ကို၊ န သေဝန္တိ- မမှီဝဲကြတော့ကုန်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိန္တိ- ကား၊ နတ္ထိကာဟေတုကာကိရိယဒိဋ္ဌိ-နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ၊ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ အကိရိယဒိဋ္ဌိကို၊ (နသေဝန္တိ။)

ဘဝါဘဝတိ-ကား၊ ခုဒ္ဒကေ-ငယ်သော၊ ဘဝေစော-ဘဝ၌၎င်း၊ မဟန္တေ-ကြီးသော၊ ဘဝေစ- ဌ၎င်း၊ (ဝိသံယုတ္တာ စရန္တိ-၌စပ်၊ ဤ၌ အသဒ္ဓါသည် ဝုမိ အနက်ဟော။)

ဘောဇပုတ္တေတိ-ကား၊ လုဒ္ဒကေ-မူဆိုးတို့ကို၊ (နကုပ္ပာမိ-အမျက်မထွက်ခဲ့)။ လဂနန္တိ- ကား၊ သင်္ဂါ- ကပ်ပြီခြင်းသည်၊ (န ဟောတိ-မဖြစ်ခဲ့။).... အညထာတိ-ကား၊ လီနတာ - တွန့်ဆုတ်ခြင်း ရှိသူ၏ အဖြစ်သည်၊ (နတ္ထိ၌စပ်။).... ဝါမဏ္ဍလာတိ-ကား၊ ဝါမဒါရကာ-ရွာသားကလေးတို့သည်၊.... ရူပန္တိ- ကား၊ ဝိပ္ပကာရံ - အထူးထူး အတန်တန် ဖောက်ပြန်သော ပြောင်လှောင်မှုစသည်ကို၊ (ဒဿေန္တိ)။

ယာယ(ကထာယ)-အကြင်ကထာကြောင့်၊ အဘိဓမ္မဿ - အဘိဓမ္မာ ပါဠိတော်၏၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတတာသိဒ္ဓိ-ဗုဒ္ဓဘာသိတအဖြစ်၏ပြီးစီးခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ တာဝ - အဘိဓမ္မဋ္ဌကထာမှ ရှေးဥားစွာ၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌာ- ညွှန်ပြအပ်သော၊) အယံ (ကထာ)-ဤကထာသည်၊ နိဒါနကထာ- နိဒါန်းကို ပြဆိုရာ စကားရပ်တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ အတ္ထယောဇနာ- အနက်ကို ယှဉ်စေခြင်းကို၊ ကာတဗ္ဗာ-၏။

နိဒါနကထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

တိကမာတိကာ အဖွင့်

ဣဒါနိ-နိဒါနကထာကို ပြဆိုပြီးရာ ယခုအခါ၌၊ ပဋိညာတကထံ-ဝန်ခံအပ်ပြီးသော အဋ္ဌကထာကို၊ [“အဘိဓမ္မဿ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ” ဟု ဝန်ခံခဲ့သော အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထာကို၊] ကာတုံ-ပြုစီရင်ခြင်းငှါ၊ ဣဒါနိ၊ ပေ၊ သဗ္ဗတ္ထောတိ အာဒိံ - အစရှိသော စကားရပ်ကို၊ (သင်္ဂဟကာရော - အဋ္ဌကထာ ကျဉ်းကို ပြုစီရင်သော ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည်။) အာဟ-ဆိုပြီ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယာတိ-ကား၊ ကုသလဓမ္မပဒတော - ကုသလဓမ္မပုဒ်မှ၊ ပဋ္ဌာယ - စ၍၊ ... သဗ္ဗပဒေဟိ လဒ္ဓနာမောတိ-ကား၊ တီသုပိ-၃ ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဒေသု- ပုဒ်တို့၌၊ [(၁) သုခါယ ဝေဒနာယ သဗ္ဗယုတ္တာ ဓမ္မာ (၂) ဒုက္ခာယ ဝေဒနာယ သဗ္ဗယုတ္တာ ဓမ္မာ (၃) အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ သဗ္ဗယုတ္တာ ဓမ္မာ ဟူသော ၃ ပါးသော ဝါကျပုဒ်တို့၌၊] ဝေဒနာသဒ္ဓဿ-ဝေဒနာသဒ္ဓါ၏၊ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ-ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တေန-ထိုဝေဒနာသဒ္ဓါဖြင့်၊ လဒ္ဓနာမော-ရအပ်သော အမည်ရှိသော တိက်သည်၊ သဗ္ဗပဒေဟိ လဒ္ဓနာမော-သဗ္ဗပဒေဟိ လဒ္ဓနာမ တိက်သည်၊ (သဗ္ဗလဒ္ဓနာမတိက်သည်။) ဟောတိ- ၏။

နန - စောဒနာပါဠာအံ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ စောဒနာအံနည်း၊) သုခါယ-သုခါယတပုဒ်၊ ဝေဒနာယ-ဝေဒနာယတပုဒ်၊ သဗ္ဗယုတ္တာ - သဗ္ဗယုတ္တာ တပုဒ်၊ ဓမ္မာ-ဓမ္မာတပုဒ်၊ ဣတိ-သို့၊ စတ္တာရိပဒါနိ-၄ ပုဒ်တို့သည်၊ (ဟောန္တိ - န်၏။) သေသေသုပိ-ကြွင်းသော (ဒုက္ခာယ ဝေဒနာယ သဗ္ဗယုတ္တာ ဓမ္မာ၊ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ သဗ္ဗယုတ္တာ ဓမ္မာ ဟူသော) ပုဒ်တို့၌လည်း၊ ဧဝံ - ဤအတူ ၄ ပုဒ်၊ ၄ ပုဒ်တို့ချည်းတည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တောနိ ပဒါနိ- ဤ ပုဒ်တို့သည်၊ ဒွါဒသ-တဆယ့်နှစ်ပုဒ်တို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ တီဏိ-၃ ပုဒ်တို့သည် န (ဟောန္တိ)-မဟုတ်ကုန်၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဝေဒနာသဒ္ဓဿ - ၏၊ ပဒတ္တယာဝယဝတ္ထံ - ပုဒ် ၃ ပါး အပေါင်း၏ အစိတ်အပိုင်း၏ အဖြစ်ကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ သဗ္ဗပဒေဟိတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စေယျ-ဆိုအပ်ငြားအံ၊ (ဧဝံသတိ-ဤသို့ ဆိုအပ်သော်၊ တံ-ထို စကားသည်။) နယုတ္တံ-မသင့်သည် မဟုတ်ပါလော့။

[ဝေဒနာ၏ ပဒတ္တယာဝယဝ မဟုတ်ကြောင်းကို ခိုင်မြဲစေလို၍ “ ဝေဒနာယာတိ ဟိ ” စသည်ကို မိန့်] ဟိ-မှန်၊ ဝေဒနာယာတိ-ဟူသော ပုဒ်သည်၊ ဝိသုံ-သီးခြား၊ [သုခါယ၊ ဒုက္ခာယ၊ စသည်တို့မှ သီးခြား၊] ပဒံ-တပုဒ်တည်း၊ ကဿဗိ-တစုံတခုသော၊ ပဒဿ - သုခါယစသောပုဒ်၏၊ အဝယဝေါ- အစိတ်အပိုင်းသည်၊

. x x x x x x x x x
 နန၊ ပေ၊ သိယာတိ ။ ။ ဝေဒန၌ တပုဒ်ထည်းဖြင့် ရအပ်သော အမည်ဖြစ်ပါလျက် “ သဗ္ဗပဒေဟိ လဒ္ဓနာမော ” ဟု ဆိုရာဝယ် စောဒနာဘွယ်ရှိသောကြောင့် ထိုစောဒနာကို ကိုယ်တိုင်ထုတ်ပြလိုသောဋီကာဆရာသည် “ နန ” အစရှိသောပါဌ်ကိုမိန့်၊ ထိုစောဒန၌၏

န ဟောတိ-မဟုတ်၊ (ဝေဒနာယာတိ ပဒံ-သည်။) သုခါဒိပဒဘာဝံပိ-သုခ အစ
 ရှိသည်တို့၏ ပုဒ်၏အဖြစ်သို့လည်း၊ န ဘဇတိ-မကပ်ဝင်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တေန-
 ထိုဝေဒနာသဒ္ဓါဖြင့်၊ လဒ္ဓနာမော-ရအပ်သောအမည်ရှိသောတိက်သည်၊ ကထံ-
 အဘယ်သို့လျှင်၊ ဝါ-အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ (အဖြေ၌ “ပဒသမုဒါယဿ
 ပဒတ္တာ” ဟူသော ဟိတ်ကိုကြည့်၍ ကထံကို ဟိတ်အနက်ပေးသည်။) သဗ္ဗပဒေ
 ဟိ-အလုံးစုံသောပုဒ်တို့ဖြင့်၊ လဒ္ဓနာမော-ရအပ်သောအမည်ရှိသောတိက်သည်၊
 သိယာ-ဖြစ်ရာသနည်း၊ ဣတိ-သို့၊ နန-စောဒနာပါ၏၊ ဣတိ-ဤကား စောဒနာ
 တည်း။ (ဣတိတလုံး အကျေကြီး။)

အဓိပ္ပေတပုပ္ပကာရတ္ထဂမကဿ - အလိုရှိအပ်သော အပြားရှိသောအနက်ကို
 သိစေတတ်သော၊ ပဒသမုဒါယဿ-ပုဒ်အပေါင်း၏၊ ဝါ-ပုဒ်အပေါင်းဖြစ်သော
 ဝါကျ၏၊ ပဒတ္တာ- ပုဒ်မည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (သဗ္ဗပဒေဟိ- တို့ဖြင့်၊ လဒ္ဓ
 နာမော-သည်၊ သိယာ-ဖြစ်နိုင်၏။) ဟိ-ချဲ့၊ (တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ)- ကြောင့်၊
 တေန-ဤပုဒ်အပေါင်းဖြင့်၊ (အဓိပ္ပေတပုပ္ပကာရတ္ထော-အလိုရှိအပ်သောအပြား
 ရှိသောအနက်ကို၊) ပဇ္ဇတိ၊ အဝဗုဇ္ဈိယတိ-သိအပ်၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့
 အလိုရှိအပ်သော အပြားရှိသောအနက်ကို သိကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) တံ-ထို
 ပဒသမုဒါယဖြစ်သောဝါကျသည်၊ ပဒံ-ပဒမည်၏၊ စ-ဆက်၊ သုခါယ၊ ပေ၊ ဓမ္မာ
 တိ- ဟူသော၊ ဒေတန ပဒသမုဒါယေန - ဤ ပုဒ်အပေါင်းဖြစ်သော ဝါကျဖြင့်၊
 ယထာဓိပ္ပေတော-အကြင်အကြင် အလိုရှိအပ်သော၊ အတ္ထော- အနက်ကို၊ သမ

x x x x x x x

ဆိုလိုရင်းကား သုခါယတပုဒ်၊ ဝေဒနာယတပုဒ်၊ သမ္ပယုတ္တာတပုဒ်၊ ဓမ္မာတပုဒ်၊ ဤသို့
 အားဖြင့် ပဌမပဒဝယ် ၄ ပုဒ်ရှိ၏၊ ဒုက္ခာယ ဝေဒနာယ စသော ဒုတိယ တတိယပဒတို့
 ၌လည်း ဤအတူ ၄ ပုဒ်စီရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤတိက်၌ ၃ ပုဒ် မဟုတ် ၊ တဆယ့်နှစ်ပုဒ်
 ရှိ၏၊ ထိုတဆယ့်နှစ်ပုဒ်တွင် ဝေဒနာသဒ္ဓါသည် အခြားပုဒ်များ၏ အစိတ်အပိုင်းမဟုတ်
 သောကြောင့် ထိုအစိတ်အပိုင်းကို ရည်ရွယ်၍ “သဗ္ဗပဒ”ဟု ဆိုလျှင် မသင့်၊ မှန်၏—
 ဝေဒနာယပုဒ်သည် သီးခြားတပုဒ်သာ ဖြစ်၏၊ သုခါယ စသော အခြားပုဒ်၏ အစိတ်
 အပိုင်းမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် “ဝေဒနာတပုဒ်တည်းဖြင့် ရအပ်သောအမည်သည် သဗ္ဗလဒ္ဓ
 နာမ မဖြစ်နိုင်” ဟု စောဒနာလိုရင်းတည်း။

အဓိပ္ပေတ၊ ပေ၊ ပဒတ္တာ။ ။ ထိုစောဒနာကို သောဓနာလိုသော ဝိကာဆရာသည်
 “အဓိပ္ပေတ၊ ပေ၊ ပဒတ္တာ” ဟု ဖိန့်၊ ဤနေရာ၌ ဝိဘတျန္တပုဒ်၊ ဝါကျပုဒ် ဟု ပုဒ် ၂ မျိုးကို
 ရှေးဥျားစွာ မှတ်သားရာ၏၊ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိဘတျန္တပုဒ်ကို ရည်ရွယ်၍ စောဒနာ
 ၏၊ ပရိဟာရဆရာကား ဝါကျပုဒ်ကို ရည်ရွယ်၍ ဖြေသည်၊ ထို့ကြောင့် “အဓိပ္ပေတ
 ပုပ္ပကာရတ္ထဂမက” ဟူသည် ဝါကျပုဒ်တည်း၊ “ပဇ္ဇတိ၊ ပေ၊ ပဒန္တိ ဝုစ္စတိ” ဟူသော ဝါကျ
 ကား ရှေ့ဟေတုဝါကျကို အကျယ်ချဲ့ပြသော ဝိတ္ထာရဝါကျတည်း၊ ဝါကျပဒကို ဝိဂ္ဂိဟ်
 ပြုသောအခါ “အဓိပ္ပေတပုပ္ပကာရတ္ထော ပဇ္ဇတိ အဝဗုဇ္ဈိယတိ ဒေတနာတိ ပဒံ” ဟု ဝိဂ္ဂိဟ်
 ပြုပါ-ဟုလို။

တ္ထော- ပြည့်စုံသည်၊(ဟုတွာ)၊ ဝိညာယတိ- သိအပ်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ သော
ပဒသမုဒါယော-ထိုပုဒ်အပေါင်းဖြစ်သော ဝါကျကို၊ ပဒန္တိ- ပဒဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-
၏၊ ဝေ-ဤ၊ အတူ၊ ဣတရေပိ-သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ မှတပါးသော
ဒုက္ခာယဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာဓမ္မာ စသော ပုဒ်အပေါင်း တို့ကိုလည်း၊ ဝေဒိ
တဗ္ဗာ-န့်၏။

[ထိုဝါကျအားလုံး၏ လဒ္ဒဂုဏ်ကိုပြလို၍ “တသ္မာ” စသည် မိန့်။] တသ္မာ-
ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပဒသမုဒါယကို ပဒ ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊)
တိဏ္ဏံ-၃ ပါးကုန်သော၊ တေသံ ပဒသမုဒါယာနံ- ထို ပုဒ်အပေါင်းတို့၏၊ [(၁)
သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ, (၂) ဒုက္ခာယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ
ဓမ္မာ (၃) အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ ဟူသော ၃ ပါးသော
ပုဒ်အပေါင်းတို့၏၊] အဝယဝေန - အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သော ဝေဒနာသဒ္ဒါဖြင့်၊
လဒ္ဒနာမော-ရအပ်သောအမည်ရှိသောတိက်သည်၊ သဗ္ဗပဒေဟိ လဒ္ဒနာမောတိ-
သဗ္ဗပဒေဟိလဒ္ဒနာမ တိက်ဟူ၍၊ (သဗ္ဗလဒ္ဒနာမတိက်ဟူ၍)၊ (ဝတ္ထု-ဆိုခြင်းငှါ၊)
ယုတ္တာ-သင့်မြတ်၏။

x x x x x x x

ဥပမာ-ပုရိသောဟူသော ဝိဘတျန္တပုဒ်သည် “ယောကျာ်း” ဟူသော အနက်
ကိုသာ သိစေတတ်၏၊ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ် ပြည့်စုံအောင်ကား မသိစေတတ်သေး၊
“ပုရိသော မဂ္ဂံ ဝုစ္စတိ” ဟု ဝါကျပြုလိုက်သောအခါကျမှ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်ကို
ြည့်စုံစွာ သိစေနိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဝါကျပဒကို “အဓိပ္ပေတပ္ပကာရတ္ထော ပဇ္ဇတိ
အဝဗုဇ္ဈိယတိ ဧတေနာတိ ပဒံ” ဟု ဝိပြုတ်ပြုရသည်၊ “သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော တရား
တို့” ဟု ဆိုလိုရင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း “သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ”
ဟူသော ပဒသမုဒါယ ဝါကျဖြင့်သာ ပြည့်စုံစွာသိရသည်။

တသ္မာ တေသံ၊ ပေ၊ ယုတ္တာ။ ။ ဤဝါကျကား လဒ္ဒဂုဏ်ဝါကျတည်း၊ ထိုသို့
ပဒသမုဒါယ ဝါကျကို ပဒဟု ဆိုနိုင်သောကြောင့် ထိုပဒသမုဒါယဖြစ်သော ၃ ပုဒ်လုံး၌
တည်သော (ပါဝင်သော) ဝေဒနာပုဒ်ဖြင့် ရအပ်သော နာမည်ရှိသော တိက်ကိုလည်း
“သမံစုဏ္ဏံ” ကဲ့သို့ အဝယဝုပစာရ (ဧကဒေသုပစာရ) အားဖြင့် “သဗ္ဗလဒ္ဒနာမတိက်”
ဟု ခေါ်ခြင်းသည် သင့်မြတ်သော ဩစိတျဂုဏ်ရှိသည်-ဟူလို။

[ဆောင်] အကျိုးတပါး၊ ပြီးလတ်ငြားသော်၊ တပါးအကျိုး၊ ရရိုးသည်လျှင်၊
လဒ္ဒဂုဏ်ပင် ဟု၊ စာနာရှု၊ ကျမ်းပြု ဉာဏ်အဘုတ်၊ - (ရှေးနိယာမ်။)

မှတ်ချက်။ ။ “သမံစုဏ္ဏံ-ညီမျှသောဆေးမှုန့်၊ (အဆတူစပ်ထားသောဆေးမှုန့်)”
ဟူရာ၌ စုဏ္ဏတခုသည် သမ မဖြစ်နိုင်၊ ဆေးအမှုန့်အားလုံး အဆတူပေါင်းမှ သမဖြစ်
နိုင်သည်၊ သို့ပါလျက် အစိတ်ဖြစ်သော စုဏ္ဏ၏ (အမှုန့်၏) နာမည်ဖြင့် ဆေးတဖုံလုံးကို
“သမံ စုဏ္ဏံ” ဟု ခေါ်ထားရာဝယ် ဧကဒေသုပစာ (အဝယဝုပစာ) ဖြစ်သည်။ [ရှေး
နိဿယ၌ကား “မဂ္ဂဖလေသု ဌိတော၉ အရိယသံဃော၉” ကိုလည်း သမံစုဏ္ဏံနှင့် အလား
တူ ဟု ဆိုထား၏၊ စဉ်းစားပါ။]

ဂန္ထတောစ အတ္ထတောစာတိ ဧတ္ထ-ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ ဟေတုပဒ သဟေတုက ပဒါဒိဟိ-ဟေတုပုဒ်၊ သဟေတုကပုဒ်အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ [အာဒိဖြင့် နဟေတုပုဒ်၊ အဟေတုကပုဒ်၊ စသည်ကို၎င်း၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တပုဒ်၊ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တပုဒ် စသည်ကို၎င်း ယူပါ။] သမ္ပန္နတ္တာ - တပုဒ်နှင့်တပုဒ် ဆက်စပ်နေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဂန္ထတောစ - သီကုံးထုံးဖွဲ့အပ်သော သဒ္ဒါအားဖြင့်၎င်း၊ ဟေတုအတ္ထသဟေတုကတ္တာဒိဟိ - ဟိတ် ၆ ပါးဟူသော အနက်၊ ဟိတ်နှင့် တကွဖြစ်သော တရားဟူသော အနက်အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ [အာဒိဖြင့် ဟိတ်မဟုတ်သော တရားဟူသော အနက်၊ ဟိတ်မရှိသော တရားဟူသော အနက်စသည်တို့ကို ယူ။] သမ္ပန္နတ္တာ - တနက်နှင့် တနက် ဆက်စပ်နေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အတ္ထတောစ - အနက်အားဖြင့်၎င်း၊ အညမညသမ္ပန္နော - အချင်းချင်း ဆက်စပ်နေပုံကို၊ ဝေဒိတဗျော-၏။

ဟိ- ချဲ့၊ သဟေတုကဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကာ - သဟေတုကဒုက်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်တို့သည်၊ ဟေတုဒုကေ - ၌၊ (ဟေတုဒုက်ထဲက၊) ဟေတုဟိ- ဟိတ်တို့နှင့်၊ သမ္ပန္နတ္တာ - ဆက်စပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဟေတုဒုကသမ္ပန္နော - ဟေတုဒုက်နှင့် ဆက်စပ်ကုန်၏၊ ဟေတုသဟေတုကဒုကာ- ဟေတုသဟေတုကဒုက်သည်၊ ဥဘယေကပဒဝသေန- နှစ်ပုဒ် တပုဒ်၏အစွမ်းဖြင့်၊ (ဟေတုဒုက်က ဟေတု၊ နဟေတု ၂ ပုဒ်၊ သဟေတုကဒုက်က သဟေတုက တပုဒ်၏အစွမ်းအားဖြင့်၊) ဟေတုဒုကသဟေတုကဒုကသမ္ပန္နော - ဟေတုဒုက်၊ သဟေတုကဒုက်နှင့် ဆက်စပ်၏၊ တထာ - ထိုအတူ ၂ ပုဒ်၊ ၁ ပုဒ်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ [ဟေတုဒုက်က ၂ ပုဒ်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်က ဟေတုသမ္ပယုတ္တဟူသော ၁ ပုဒ်၏အစွမ်းအားဖြင့်၊] ဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကော - ဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်သည်၊ ဟေတုဒုကဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကသမ္ပန္နော-ဟေတုဒုက်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့် ဆက်စပ်၏၊ နဟေတုသဟေတုကဒုကာ - နဟေတုသဟေတုကဒုက်သည်၊ ဧဒိပဒဝသေန- ၁ ပုဒ်၊ ၂ ပုဒ်၏အစွမ်းဖြင့်၊ [ဟေတုဒုက်က နဟေတု ၁ ပုဒ်၊ သဟေတုကဒုက်က သဟေတုကအဟေတုက ၂ ပုဒ်၏အစွမ်းအားဖြင့်၊] ဟေတုဒုက သဟေတုကဒုကသမ္ပန္နော - ဟေတုဒုက် သဟေတုကဒုက်နှင့် ဆက်စပ်၏၊ ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

ကဏ္ဍိကာဝိယာတိ - ကား၊ ပုပ္ဖမယကဏ္ဍိကာဝိယ - ပန်းဖြင့်ပြုအပ်သော အချက်အခြာသည်ကဲ့သို့၊ ဃဋ္ဌာဝိယာတိ-ကား၊ ပုပ္ဖဟတ္ထကာဒိသု-ပန်းအပေါင်းအစရှိသည်တို့၌၊ ဝါ- ပန်းစည်းအစရှိသည်တို့၌၊ [အာဒိဖြင့် ကြံစည်း စသည်ကို ယူ။] ပုပ္ဖါဒိနံ - ပန်း အစရှိသည်တို့၏၊ သမူဟောဝိယ - အပေါင်းသည်ကဲ့သို့၊ (ဟုတ္တာ ဌိတတ္တာ၌စပ်၊) ဟိ-မှန်၊ ကဏ္ဍိကာဃဋ္ဌာဒိသု-ပန်းအချက်အခြာ၊ ပန်းအစည်း အစရှိသည်တို့၌၊ ပုပ္ဖါဒိနိ-ပန်းအစရှိသည်တို့သည်၊ ဝဏ္ဏာဒိဟိ-အညာ

အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ အညမညသမ္ပန္နာနိ-အချင်းချင်းဆက်စပ်ကုန်သည်။ ဟောန္တိ-
နိ၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဧတေသံ ဒုကာနံ-တို့၏။ တထာသမ္ပန္နတာ-ထိုအခြင်းအရာ
အားဖြင့် ဆက်စပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္တာ-ပြီ။

ဒုကသာမညတောတိ-ကား၊ အညေဟိ-အခြားကုန်သော၊ ဟေတုဒုကာဒိဟိ-
ဟေတုဒုက် အစရှိသောဒုက်တို့နှင့်၊ ဒုကဘာဝေန - ဒုက်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ သမာန
ဘာဝါ-တူကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (စူဠန္တရဒုကာတိ ဝေဒိတဗျာ-၌စပ်)။

အညေဟိတိ- ကား၊ သာရမဏဒုကာဒိဟိ- သာရမဏဒုက် အစရှိကုန်သော၊
(မဟန္တရဒုကေဟိ၌စပ်၊) [သာရမဏဒုကာဒိဟိဖြင့် အညသရုပ်ကို ပြသည်၊
အည၏အပါဒါနိကိုကား သပ္ပစ္စယာ ဓမ္မာ စသော စူဠန္တရဒုက်တို့ကို ခံပါ။]

ယေသံ-အကြင် တိက်ဒုက်တို့၏၊ အသင်္ဂဟိတော-မိမိတို့သည် မသိမ်းယူအပ်
မသိမ်းယူနိုင်သော၊ (မသိမ်းယူနိုင်သည့်အတွက် ကြွင်းကျန်နေသော၊) ပဒေသော-
သာဝသေသ တိက်ဒုက်ဟု ညွှန်ပြကြောင်းတရားသည်၊ ဝါ-အစိတ်အပိုင်းသည်၊
အတ္ထိ-၏။ တေ-ထို တိက်ဒုက်တို့သည်၊ သပ္ပဒေသာ-တို့မည်၏။ ပန-ကား၊ ယေသံ-
တို့၏။ (အသင်္ဂဟိတော-သော၊ ပဒေသော-သည်။) နတ္ထိ၊ တေ၊ နိပ္ပဒေသာ-တို့
မည်၏။ [အဓိပ္ပာယ်ကို အဋ္ဌကထာ၌ ပြထားပြီ။]

ကစ္စိ၊ ပေ၊ ကုသလန္တိ - ဟူ၍၊ ဧဝံ- သို့၊ ပုစ္ဆိ တမေဝ - မေးအပ်ပြီးသာလျှင်
ဖြစ်သော၊ အတ္ထိ-အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ပါကင်္ဂ - ထင်ရှားသည်ကို၊ ကတွာ-၍၊
ပုစ္ဆိတံ- ငှါ၊ ကစ္စိ၊ ပေ၊ အနာမယန္တိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်ပြီ၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊
ကုသလသဒ္ဓေါ- သည်၊ အနာမယတ္ထော- အနာရောဂါ မရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသော
အနက်ရှိသည်၊ ဟောတိ-၏။

ဗာဟိတိက သုတ္တေ - ၌၊ ဘဂဝတော - ၏။ ကာယသမာစာရာဒယော-
ကာယသမာစာရ အစရှိသည်တို့ကို၊ ဝဏ္ဏန္တေန-ဖွင့်ပြောတော်မူသော၊ ဓမ္မဘဏ္ဍာ
ဂါရိကေန-တရားဘဏ္ဍာစိုး ဖြစ်တော်မူသော အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ (ဝုတ္တာ၊
ဝုတ္တာတို့၌စပ်၊) ယော ခေါ် ၊ ပေ ၊ အနဝဇ္ဇောတိ- ဟူ၍၊ ကုသလော-ကုသလ
မည်သော၊ ကာယသမာစာရော-ကာယသမာစာရကို၊ ဝါ-ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော
ကောင်းသော အကျင့်ကို၊ ဝုတ္တာ-ဆိုအပ်ပြီ၊ ဟိ-မှန်၊ ဘဂဝတော-၏။ ဝါ-
မှာ၊ သုခဝိပါကံ - ကောင်းသော ဣဋ္ဌအကျိုးရှိသော၊ ကမ္မံ - ကုသိုလ်ကံသည်၊ န
အတ္ထိ-မရှိတော့၊ [“ကုသလံ ကုသလံ ဇဟံ” ဟူသည်နှင့်အညီ ကုသိုလ် အကုသိုလ်
အားလုံးပင် ပယ်ပြီးဖြစ်၍ မရှိတော့-ဟူလို။] ဣတိ-ကြောင့်၊ သဗ္ဗသာဝဇ္ဇရဟိ
တာ-အလုံးစုံ သာဝဇ္ဇ အဖြစ်မှ ကင်းကုန်သော၊ [သဗ္ဗသာဝဇ္ဇဘာဝရဟိတာ ဟု
ဆိုလိုလျက် ဘာဝပုဒ်ချေထားသည်။] ကာယသမာစာရာဒယော - ကာယသမာ
စာရ အစရှိသည်တို့ကို၊ ကုသလာတိ- တို့ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ-နိပြီ။

ကုသလေသုဓမ္မသုတိစ-ဟူသော ပါဠိ၌လည်း၊ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ - ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို၊ ကုသလာတိ ဝုတ္တာ၊ တေစ - ထို ဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့သည်လည်း၊ ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလသမ္ပယုတ္တာ - ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တို့နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။ ဧကန္တေန - တခုသော အဖို့အားဖြင့်၊ ဝါ- စင်စစ်အားဖြင့်၊ သုခဝိပါကာနယဝ-ကောင်းသော ဣဋ္ဌအကျိုးရှိသော ကုသိုလ်တရားတို့သည်သာ၊ နမဟုတ်ကုန်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ကုသလသဒ္ဓေါ-သည်၊ အနဝဇ္ဇတ္ထော - အနဝဇ္ဇအနက်ရှိ၏။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနန္တိ (တေ) - ဟူသော ဤသဒ္ဓါသည်၊ ကုသလသဒ္ဓယောဂေန- ကုသလသဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်၊ ဘုမ္မဒတ္တ - သတ္တမိဝိဘတ်၏ အနက်၌၊ သာမိဝစနံ-သာမိဝိဘတ်ရှိသော သဒ္ဓါတည်း၊ [ဤအလို “အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ-အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၌၊ ကုသလော-ကျွမ်းကျင်သည် မဟုတ်လော” ဟု ပေး၊] ဝါ-တနည်း၊ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ-တို့ကို၊ ဝါ-တို့၏၊ နာမကိရိယာပယောဇနာဒိသု- နာမည်၊ ပြုလုပ်ခြင်း၊ ယှဉ်တပ်ခြင်း အစရှိသော ကိစ္စတို့၌၊ (ကုသလော-ကျွမ်းကျင်သည် မဟုတ်လော၊) ဣတိ အတ္ထော-နက်၊ [ဤအလို အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ဟူသော သမ္မုန်၏ သမ္မုန္တိကို “နာမကိရိယာပယောဇနာဒိသု” ဟု ထည့်၍ အနက်ပေးပါ- ဟူလို၊ နာမံ-သညာ၊ ကိရိယာ - ကရဏံ၊ ပယောဇနံ - ရထရထင်္ဂဝိဘာဝနေန တေသံ ပကာရတောယောဇနံ။-အနုဋီကာ။]

နစ္စဂီတဿာတိစ- ဟူသော ဤသဒ္ဓါသည်လည်း၊ (စ-ဖြင့် အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံကို ပေါင်းသည်၊) ဘုမ္မဒတ္တ-၌၊ သာမိဝစနံ-တည်း၊ ဝါ-တနည်း၊ နစ္စဂီတဿ-ကခြင်း၊ သိဆိုခြင်း၏၊ ဝိသေသေသု - အထူးအဆန်းတို့၌၊ (ကုသလာ - ကျွမ်းကျင်ကုန်သော၊) ဣတိ-ဤသို့၊ ယောဇတဗ္ဗံ-အနက်ကိုယှဉ်စေရာ၏၊ [နစ္စဂီတဿဟူသော သမ္မုန္တိကို “ဝိသေသေသု” ဟု ထည့်၍ အနက်ပေးပါ- ဟူလို။]

• ကုသလာနံ-ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ-တရားတို့ကို၊ သမာဒါနဟေတု- ဆောက်တည်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဧဝံ - သို့၊ ဝါ - ဤ ဆိုအပ်သည့် အတိုင်း၊ ဣဒံပုညံ-ဤ ကောင်းမှုသည်၊ ပဝဗ္ဗတိ-တိုးပွား၏၊ ဣတိ- ဤ ပါဠိရပ်၌၊ ပုညဝိပါက နိဗ္ဗတ္တကကမ္မံ - ကောင်းမှု၏အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော ကံကို၊ ကုသလန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ- ပြီ။ [ပုညန္တိ ပုညဖလံ၊ ကာရဏုပစာရေန၊-မရုဋီကာ၊ ဤအလို “ပုညနိဗ္ဗတ္တက” ဟု ရှေးပါဠိရှိဟန် တူသည်။]

ဓမ္မာ ဟောန္တိတိ (ပဒဿ)-ဟူသောပုဒ်၏၊ (အတ္ထော ၌စပ်၊) သုညတတ္တာ- သတ္တဇီဝမှ ကင်းဆိတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သဘာဝမတ္တာ - ပရမတ္ထသဘောမျှ ဖြစ်ကုန်သောတရားတို့သည်၊ ဟောန္တိ - န်၏၊ ဣတိအတ္ထော - နက်၊ ဧဝံ- ဤ အတူ၊ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနာသီတိ ဧတ္ထာဝိ- ဟူသော ဤပါဠိ၌လည်း၊ သုညတတ္ထော-သုညတအနက် ရှိသော၊ ဓမ္မသဒ္ဓေါ-ကို၊ ဒဋ္ဌဗျော-၏။

သလယန္တိ ၊ပေ၊ ဝိဒ္ဓိသေန္တိတိ ဣတ္ထ - ဌ၊ ပစ္စိမံ ပစ္စိမံ - စလယန္တိစသော နောက်နေခံ သဒ္ဓါသည်၊ ပုရိမဿ ပုရိမဿ-သလယန္တိစသော ရှေးရှေးသဒ္ဓါ၏၊ အတ္ထဝစနံ - အနက်ကိုဟောသော သဒ္ဓါတည်း၊ အထဝါ- ကား၊ သလနဿ- သလနကြိယာ၏၊ အတ္ထဒီပနာနိ-အနက်ကို ထင်ရှားပြတတ်ကုန်သော၊ စလနာ ဒီနိ - စလန အစရှိကုန်သော၊ (အာဒိဖြင့် ကမ္ပန, ဝိဒ္ဓိသနတို့ကိုယူ၊) တိဏိ- ၃ ပုဒ်တို့ကို၊ တဒဂ်ပဟာနာဒီဟိ- တဒဂ်ပဟာနံ အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ယောဇေ တဗ္ဗာနိ- ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏၊ အပ္ပဟီနဘာဝေန- မဂ်သည် မပယ်အပ်ကုန်သေး သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သန္တာနေ-သတွာတို့၏ခန္ဓာအစဉ်၌၊ သယမာနာ-(အန သယအဖြစ်ဖြင့်)ကိန်းကုန်သော၊ ဝါ-ဖြစ်ကုန်သော၊ အကုသလာဓမ္မာ-အကုသိုလ် တရားတို့သည်၊ ရာဂါဒိအသုစိသမ္ပယောဂတော- ရာဂ အစရှိသော မစင်မကြယ် ရှံ့စဖွယ်တို့နှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ နာနာဝိဓဒုက္ခဟေတုတောစ - အထူးထူး သော အပြားရှိသော ဒုက္ခတို့၏ အကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ကုစ္ဆိတေန - စက်ဆုပ်အပ်သော၊ အာကာရေန- အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ သယန္တိ - ကိန်းတတ် ဖြစ်တတ်ကုန်၏။

ဉာဏ ဝိပ္ပယုတ္တာနမ္ပိ - ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ကုသိုလ်တို့အားလည်း၊ ဉာဏံ - ဉာဏ်သည်၊ ဥပနိဿယပစ္စယော-ပကတူပနိဿယ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု သည်၊ ဟောတိ- ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ သဗ္ဗေပိ- ဉာဏသမ္ပယုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အားဖြင့် အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ကုသလာဓမ္မာ - တို့ကို၊ ကုသေန - ကုသ မည်သော၊ ဉာဏေန - ဉာဏ်သည်၊ ပဝတ္တေတဗ္ဗာ - ဖြစ်စေထိုက်ကုန်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ကုသ+ လာ- တို့မည်၏။

ဥပ္ပန္နိသာနပ္ပန္နိသဘာဝေသု (ဥပ္ပန္န + အံသ + အနုပ္ပန္န + အံသ ဘာဝေသု) - ဖြစ်ပြီးအဘို့ မဖြစ်သေးသောအဘို့ဟူသော ဘာဝတို့၌၊ သင်္ဂဟိတတ္တာ-သိမ်းယူ အပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (အကုသိုလ် အားလုံးကို သိမ်းယူနိုင်သော ကြောင့်၊) ဥဘယဘာဂ ဝတံ- ၂ ဘက်သောအဘို့၌ဖြစ်သော၊ သံကိလေသပက္ခံ- သံကိလေသ အသင်းအပင်းကို၊ ပဟာနာနုပ္ပါဒနေဟိ - ပယ်ခြင်း , မဖြစ်စေခြင်း တို့ဖြင့်၊ (ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ခြင်း , မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ် တို့ကို မဖြစ်စေခြင်းတို့ဖြင့်၊) လုနန္တိ-ဖြတ်တောက်တတ်ကုန်၏၊ (ကိမိဝ-အဘယ် ကဲ့သို့နည်း၊) သမ္ပပ္ပဓာန ဒွယံဝိယ-သမ္ပပ္ပဓာန် ၂ ပါး အပေါင်းကဲ့သို့တည်း။ [သမ္ပ ပ္ပဓာနအရ ဝိရိယသာရဇ္ဈိ, ကုသလအရ ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အားလုံးကို ရသော ကြောင့် သမ္ပပ္ပဓာန် ၂ ပါးကို ဥပမာအဖြစ်ဖြင့် ပြု၏၊ ဥပမာဆိုသော်လည်း ထို သမ္ပပ္ပဓာန် ၂ ပါးသည် ကုသိုလ်တရားတွင် ပါဝင်သောကြောင့် သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ လာသော ဥဒါဟရုဏ်မျိုးလည်း ဟုတ်၏၊ ဤဋီကာ၏ အဓိပ္ပါယ်တို့ကို အဋ္ဌ ကထာဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

သတ္တာဒိဂ္ဂါဟကာနံ-သတ္တအစရှိသည်ကို ယူတတ်ကုန်သော၊ [အာရုံပြုသည်ကိုပင်“ယူသည်”ဟု ဆိုသည်။] စိတ္တာနံ-တို့၏၊ ဂေါစရာ-အာရုံဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တာဒယော-သတ္တအစရှိသော အနက်တို့သည်၊ (အာဒိဖြင့် အတ္တ, ဇီဝတို့ကို ယူပါ။) ပညာယ-ပညာဖြင့်၊ ဥပပရိက္ခိယမာနာ-စူးစမ်းဆင်ခြင်အပ်ကုန်လသော်၊ နိဿဘာဝါ- သဘာဝ မဟုတ်ကုန်သည်၊ (ထင်ရှားရှိသော အရာဝတ္ထုမဟုတ်ကုန်သည်။) (ဟောန္တိ) ဝိယ-ကဲ့သို့၊ (တထာ-ထို အတူ၊) ပညာယ-ဖြင့်၊ ဥပပရိက္ခိယမာနာ-ကုန်လသော်၊ နိဿဘာဝါ-သဘာဝမဟုတ်ကုန်သည်၊ (ထင်ရှားရှိသော အရာဝတ္ထု မဟုတ်ကုန်သည်။) န - မဟုတ်ကုန်၊ ကိန္တု - စင်စစ်ကား၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ သဘာဝံ- သဘောကို၊ ဓာရေန္တိ- ဆောင်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဓမ္မာ-တို့မည်၏။

စ-ဆက်၊ ဓာရိယမာန သဘာဝါ - ဆောင်အပ်သော သဘောမှ၊ အညော-သော၊ ဓမ္မာနာမ-ဆောင်တတ်သော တရားမည်သည်၊ နအတ္ထိ- မရှိ၊ ဟိ- မှန်၊ ရူပနာဒိဟိ- ရူပန အစရှိသော သဘောတို့မှ၊ အညေ-န်သော၊ ရူပါဒယော- ရုပ်အစရှိကုန်သော၊ [အာဒိဖြင့်-ဝေဒနာ, သညာ , သင်္ခါရ , ဝိညာဏ်တို့ကို ယူ၊] (ဓမ္မာစ-တရားတို့သည်၎င်း၊) ကက္ခဠာဒိဟိ-ကက္ခဠအစရှိသော သဘောတို့မှ၊ အညေ-န်သော၊ ပထဝီအာဒယော-ပထဝီအစရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာစ-တို့သည်၎င်း၊ နဝိဇ္ဇန္တိ-မရှိကုန်၊ [စာအုပ်တို့၌ “နဝိဇ္ဇန္တိတိ”ဟု ဣတိပါ၏၊ “ဣတိ-ထို ကြောင့်”ဟု ပြန်ဘို့ရန် ဟိတ်အနက် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် “ဣတိ”မလို ဟု ထင်သည်။]

ပန-ထိုသို့ပင် ဓာရိယမာနသဘာဝမှ တပါးသော ဓမ္မမည်သည် မရှိပါသော်လည်း၊ အညထာ-တပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဓာရိယမာနသဘာဝနှင့် ဓမ္မကို ခွဲခြားခြင်းမှတပါး မခွဲခြားခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊) အဝဗောဓေတံ- သုဏန္တပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို သိစေခြင်းငှါ၊ န သတ္တာ- မတတ်နိုင်၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ နာမဝသေန-နာမည်၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝိညာတာဝိညာတေ-ထင်ရှားကုန် မထင်ရှားကုန်သော၊ သဘာဝဓမ္မ-သဘာဝနှင့်ဓမ္မတို့ကို၊ အညဝိယ- တမျိုးတခြားတို့ကို ကဲ့သို့၊ ကတွာ-၍၊ အတ္တနော၊ ပေ၊ ဓာရေန္တိတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ။

သပ္ပစ္စယဓမ္မသု-သပ္ပစ္စယဓမ္မတို့၌၊ ဝိသေသံ-အနက်အထူးကို၊ ဒဿန္တော-ပြလိုသည်၊ (ဟုတွာ) ဓာရိယန္တိဝါ ပစ္စယေဟိတိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရော) အာဟ-ပြီ။...ဓာရိယန္တိတိ-ကား၊ ဥပဓာရိယန္တိ-စိတ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်အပ်ကုန်၏၊ လက္ခိယန္တိ-စိတ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်ကုန်၏၊ ဣတိ အတ္ထော။

အကုသလာတိ ဧတံ-အကုသလာ ဟူသော ဤသဒ္ဒါသည်၊ ကုသလပဋိသေဓနမတ္တံ- ကုသိုလ်ကို တားမြစ်ခြင်းမျှဖြစ်သော၊ ကုသလာဘာဝမတ္တဝစနံ- ကုသိုလ်၏ မဟုတ်ခြင်းမျှကို ဟောသော သဒ္ဒါသည်၎င်း၊ တဒညမတ္တ ဝစနံဝါ - ထိုကုသိုလ်မှ တမျိုးတခြားမျှကို ဟောသော သဒ္ဒါသည်၎င်း၊ န ဟောတိ-မဟုတ်၊

ကုသိုလ်သာလျှင်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာစ-တရားတို့၎င်း၊ အဗျာကတာ-အဗျာကတ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာစ- တို့၎င်း၊ ဣတိ- သို့၊ အယံ ဒုကောဝ- ဤ ဒုက်သည်သာ၊ အာပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏၊ တိကော- တိက်သည်၊ န အာပဇ္ဇတိ-မဖြစ်တော့၊ စ- ဆက်၊ ဧဝံသတိ- ဤသို့ ဒုက်သာဖြစ်၍ တိက် မဖြစ်လသော်၊ အကုသလဝစနေန-အကု သလသဒ္ဓါဖြင့်၊ ကောစိ- တစုံတခုသော၊ အတ္ထော - အနက်သည်၊ ဝါ - အကျိုး သည်၊ န-မရှိတော့။

(အကုသလဝစနေန-ဖြင့်၊ ကောစိ- သော၊ အတ္ထော- သည်၊ အထသိယာ- အကယ်၍ ရှိအံ့၊ (ဧဝံသတိ) ကုသလာနံ- တို့၏၊ (အဘာဝမတ္တ သမ္ဘဝေါ) ဝိယ- အဘာဝမျှ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းကဲ့သို့၊ အဗျာကတာနဉ္စ - တို့၏လည်း၊ အဘာဝ မတ္တ သမ္ဘဝါ- အဘာဝမျှ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းကြောင့်၊ အနဗျာကတာတိစ- အနဗျာ ကတာဟူ၍လည်း၊ ဝတ္တဗ္ဗံ- ဟောတော်မူထိုက်သည်၊ သိယာ-ဖြစ်ရာ၏၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ အဘာဝမတ္တ ဝစနေ - အဘာဝမျှကို ဟောသောသဒ္ဓါသည်၊ (သတိ- သော်၊) အဗျာကတာဘာဝ မတ္တံဝိယ - အဗျာကတ၏ မဟုတ်ခြင်းမျှ ကဲ့သို့၊ ကုသလာဘာဝမတ္တံ- ကုသိုလ်၏ မဟုတ်ခြင်းမျှဖြစ်သော၊ အကုသလံ- အကုသိုလ် သည်၊ ကောစိ-သော၊ ရာသိ- တရားအစုသည်၊ န- မဟုတ်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အဗျာ

x x x x x x x

ကုသလာ ဝေဝါပေါန တိကော။ ။ ဤသို့ အဗျာကတသဒ္ဓါက တတိယရာသိကို မဟောနိုင်ဘဲ ဒုတိယရာသိကိုသာ ဟောလျှင် အဘယ်အပြစ်ရှိသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၍ “ကုသလာဝေ” စသည်မိန့်၊ အဗျာကတသဒ္ဓါက ဒုတိယ တရားအစုကိုသာ ဟောလျှင် “ကုသလာ ဓမ္မာ, အဗျာကတာ ဓမ္မာ”ဟု ဒုက်သာ ဖြစ်စရာရှိ၍ တိက်မဖြစ်ခြင်းဟူသော အပြစ်ရှိသည်-ဟုလို။ [ဧဝံသတိတိ ဝစနေသေသော၊ ကုသလာ ဧဝါတိ ဧတ္ထ ဧဝသဒ္ဓေါ အကုသလနိဝတ္တကော၊ စ သဒ္ဓေါ အညမညသမုစ္စယော၊- မရ။]

ဝေဉ္စသတိ ပေါ အတ္ထော ။ ။ တိက်မဖြစ်ဘဲ ဒုက်သာဖြစ်လျှင် အဘယ်အပြစ် ရှိသနည်းဟု ထပ်၍ မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ဝေဉ္စသတိ” စသည်မိန့်၊ ဒုက်သာ ဖြစ်နေ လျှင် အကုသလဝဓမ္မာအတွက် အနက်မရှိခြင်းဟူသော “အနတ္ထကဒေါသ” ဖြစ်စရာ ရှိသည်-ဟုလို။ [ဤတိုင်အောင် တတိယရာသိ အဝုတ္တဒေါသ, ဒုကဘာဝါပတ္တိ ဒေါသ, အနတ္ထကဒေါသတို့ ပြ၍ အပြစ်တင်ထားသည်။]

အထ သိယာ ။ ။ အကုသလာ၌ “ ကုသိုလ်၏မဟုတ်ခြင်း အဘာဝပညတ် ” ဟူသောအနက်ကို ရသောကြောင့် အနတ္ထကဒေါသ မဖြစ်ပါ- ဟု ယူငြားအံ့၊....ဤသို့ အကုသလာဓမ္မာအတွက် အဘာဝအနက် ရှိသေးလျှင်။....

အနဗျာကတာတိစ၊ပေါသမ္ဘဝါ ။ ။ ကုသလ၏ အဘာဝအနက်ကဲ့သို့ အဗျာ ကတ၏ အဘာဝအနက်လည်း ရှိသင့်ရကား အဗျာကတာဓမ္မာ၏နောက်၌ “ အန ဗျာကတာ ဓမ္မာ ” ဟုလည်း ပုဒ်တခုဟောသင့်ရာ ရောက်သည်၊ ဤသို့ ဟောလျှင်ကား တိက်မဖြစ်ဘဲ စတုတ္ထဖြစ်စရာရှိသည်၊ ဤသို့လည်း မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဘုရားရှင် ဟောတော်မူ-ဟုလို။

ကတတိ-ဟူ၍၊ တတိယော-သော၊ ရာသိ- သည်၊ နသိယာ-တော့ရာ၊ စ-ဆက်၊ (တနည်း) စ-စင်စစ်ကား၊ တတိယရာသိ ဘာဝေန-တတိယ တရားအစု၏အဖြစ် ဖြင့်၊ အဗျာကတ-အဗျာကတတရားတို့ကို၊ (ဘဝတာ) ဝုတ္တာ-နိဗ္ဗိ၊ ဣတိ- ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ တတိယတရားအစု၏ အဖြစ်ဖြင့် အဗျာကတ တရားတို့၏ ဟောတော်မူအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) အကုသလောစ - အကုသိုလ် သည်လည်း၊ ဧကော - တခုသော၊ ရာသိ - တရားအစုတည်း၊ ဣတိ- သို့၊ ဝိညာ ယတိ-သိအပ် သိနိုင်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ အဘာဝစနတာ- အကုသလသဒ္ဓါ၏ အဘာဝအနက်ကို ဟောသောသဒ္ဓါ၏အဖြစ်သည်၊ န - မဖြစ်နိုင်၊ စ - သည်သာ မကသေး၊ သဘာဝဓာရဏာဒိ အတ္ထေန - သဘာဝဓာရဏ အစရှိသောအနက် ရှိသော၊ ဓမ္မသဒ္ဓေန-ဓမ္မသဒ္ဓါနှင့်၊ သမာနာဓိကရဏဘာဝတော-တူသောတည်ရာ အနက် ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အကုသလသဒ္ဓါ - ၏၊ ကုသလာဘာဝ မတ္တ ဝစနတာ - ကုသိုလ်၏ မဟုတ်ခြင်းမျှကို ဟောသောသဒ္ဓါ၏ အဖြစ်သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်။

x x x x x x x

တသ္မာ၊ပေ၊ဝိညာယတိ ။ ။ ဆိုခဲ့ပြီးသော အကြောင်းများကြောင့် ရအပ်သော အကျိုးကို ပြလို၍ “တသ္မာ၊ပေ၊ဝိညာယတိ” ဟု မိန့်သည်၊ [“ယသ္မာ တတိယော ရာသိ ဝုတ္တာ န သိယာ၊ ဒုကောစ အာပဇ္ဇတိ၊ စတုတ္ထောစ သိယာ၊ တသ္မာ ” ဟု ရှေ့စကား စုကို ပြန်၍ ညွှန်းသည်၊ ဤ တသ္မာကို “အကုသလံ န ကောစိ ရာသိ” နှင့် စပ်ပါ-ဟု မရ ဆိုသည်၊ မိမိကား ပဓိနာဖြစ်သော “ဝိညာယတိ” ၌ စပ်စေလိုသည်၊] ဆိုခဲ့ပြီးသော အကြောင်းများကြောင့် အကုသိုလ်မည်သော တစုံတခုသောရာသိ ရှေ့လျှင် အဗျာကတ လည်း တတိယရာသိ မဖြစ်နိုင်ရာ၊ ဘုရားရှင်ကလည်း အဗျာကတတရားတို့ကို တတိယ ရာသိအဖြစ်ဖြင့် ဟောထားတော်မူ၏၊ ထို့ကြောင့် အကုသိုလ်လည်း (အဘာဝမတ္တ မဟုတ်ဘဲ) ဒုတိယရာသိ တရားတစုသာဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်သည်။

တသ္မာ နာဘာဝစနတာ။ ။ ဗလဝါကျ၏နောက်၌ အကျိုးကိုပြသော တသ္မာ ဝါကျ တက်လာသောကြောင့် လဒ္ဓဂုဏ်ဝါကျ ဟု မှတ်ပါ၊ ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသောအကြောင်း- အကျိုးကိုထေခံ၍ အကုသလာ၌ အသည် အဘာဝအနက်ကိုဟောသောသဒ္ဓါ မဟုတ် ဟု မချဆတ်ဆတ် မှတ်ယူရခြင်းအကျိုးကို ရသည်-ဟုလို။

သဘာဝ၊ပေ၊ နဟောတိ ။ ။ အဘာဝစန မဟုတ်သည်၏အဖြစ်၌ အခြား အကြောင်းတမျိုးကို ပြလိုသောကြောင့် “သဘာဝ” စသည်နှင့်၊ အကုသလာနှင့် ဓမ္မာ သည် သမာနာဓိကရဏ (တုလျာဓိကရဏ) ဖြစ်၏၊ ဓမ္မသဒ္ဓါကား မိမိသဘောကို ဆောင်ခြင်းစသော ပရမတ္ထတရား အနက်ကိုဟော၏၊ ထို့ကြောင့် ဓမ္မနှင့် အရတူသော အကုသလသဒ္ဓါလည်း မိမိသဘောကို ဆောင်နိုင်သော ပရမတ္ထတရားကိုသာ ဟောရ မည်၊ မိမိသဘောကို မဆောင်နိုင်သော အဘာဝပညတ်ကို ဟောသောသဒ္ဓါမဖြစ်နိုင်၊ [ဤ တိုင်အောင်သော စကားအစဉ်ဖြင့် (အ) သဒ္ဓါ၏ အဘာဝမတ္တ အနက်ဟော မဟုတ်ကြောင်းကို အကျယ်ပြု၍ ပြီးပြီ။]

တတိယရာသိဝစနတော ဧဝ-တတိယတရားအစုကိုဟောတော်မူခြင်းကြောင့် ပင်၊ (အကုသလသဒ္ဓါ-၏) တဒညမတ္တဝစနတာပိ- ထိုကုသိုလ်မှ တမျိုး တခြားမျိုးကို ဟောသောသဒ္ဓါ၏ အဖြစ်သည်လည်း၊ န(ဟောတိ)-မဖြစ်နိုင် ဟိ-လဒ္ဓဒေါသ, ထင်ရှားပြအံ့၊(တနည်း)ဟိ-ချဲ့၊(တနည်း)ဟိ(ယသ္မာ) - ကြောင့်၊ [နာက်၌ တသ္မာပါသည်။]ကုသလေဟိ-တို့မှ၊ အညေ - တပါးတခြားကုန်သော တရားတို့သည်၊ [အကုသိုလ်, ဝိပင်္ဂါ, ကြိယာ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်တို့သည်။] အကုသလာ-အကုသိုလ်တို့ မည်သည်၊ ယဒိ(ဟောန္တိ)-နံအံ့၊(ဧဝံသတိ-သော်) စေတသိကေ ဟိ- စေတသိက တရားတို့မှ၊ အညေ - တပါးတခြားကုန်သော တရားတို့သည်၊ [စိတ်-ရုပ် - နိဗ္ဗာန် ဟူသော ပရမတ္ထတရား အားလုံးတို့သည်။] အစေတသိကာ ဝိယ - အစေတသိက မည်ကုန်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ - ဤအတူ၊) ကုသလာကုသလ ဝစနေဟိ-ကုသလ, အကုသလသဒ္ဓါတို့ဖြင့်၊ သဗ္ဗေသံ-နံသော၊ ဓမ္မာနံ - ပရမတ္ထ တရားတို့၏၊ ဝါ- တို့ကို၊ သင်္ဂဟိတတ္တာ- သိမ်းယူအပ်ကုန်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အသင်္ဂဟိတဿ-မသိမ်းယူအပ်သော၊ တတိယရာသိဿ- တတိယတရားအစု၏၊ အဘာဝါ- မရှိတော့ခြင်းကြောင့်၊ စေတသိကဒုကောဝိယ- စေတသိက ဒုက်ကို ကဲ့သို့၊ ကုသလာဓမ္မာ အကုသလာဓမ္မာတိ-ဟူ၍၊ အယဉ္ဇဒုကော- သည်လည်း၊ ဝါ-ကိုလည်း၊ ဝတ္တဗ္ဗော-ဟောတော်မူထိုက်သည်၊ သိယာ-၏၊ အဗျာကတာတိ-ဟူ၍၊ တတိယော-သော၊ ရာသိ- ကို၊ နဝတ္တဗ္ဗော - ဟောတော်မူထိုက်၊ ဝါ-ဟောတော်မူဘွယ်မလို၊ စ-စင်စစ်ကား၊ သော-ထိုအဗျာကတဖြစ်သော တတိယ

x x x x x x x

နာပိတဒည၊ပေ၊ဝစနတောဧဝ။ ။ “ကုသလာဘာဝ မတ္တဝစနံ နဟောတိ”ကို အကျယ်ပြုပြီး၍, “တဒညမတ္တဝစနံ န ဟောတိ” ကို အကျယ်ပြုလိုသောကြောင့် နာပိ-စသည်မိန့်၊ [အပိဖြင့် ကုသလာဘာဝ မတ္တဝစနံ နဟောတိကို ပေါင်း၊] အကုသလ သဒ္ဓါသည် ထိုကုသိုလ်မှ တပါးတခြား အနက်မျိုးကို ဟောသော သဒ္ဓါလည်း မဟုတ်၊ ဘာကြောင့်နည်း၊ “အဗျာကတာ ဓမ္မာ”ဟူသော တတိယရာသိကို ဟောတော်မူသော ကြောင့်ပင်တည်း။... [“တတိယရာသိဘာဝေနစ အဗျာကတာ ဂုတ္တာတိ ” ဟူသော အကြောင်းနှင့်တူသောကြောင့် သဒ္ဓိဋ္ဌာနာဝဓာရဏဖြင့် “ဝစနတောဧဝ”ဟုဆိုသည်။]

ယဒိဟိ၊ပေ၊ဂုတ္တောစ သော။ ။ အသဒ္ဓါ၏ တဒညအနက်ကို ဟောရာ၌ လဒ္ဓ ဒေါသကို ပြလို၍,တနည်း-ထို ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော စကားရပ်အားလုံးကို ချဲ့လို၍ “နဟိ” စသည်မိန့်၊ အကုသလာ၌ အ-အတွက် အညအနက်ကို ယူ၍ ကုသိုလ်မှတပါး တခြား သော တရားတို့ကို “ အကုသိုလ် ” ဟု ဆိုလျှင် ဝိပင်္ဂါ ကြိယာ ရုပ် နိဗ္ဗာန်တို့လည်း ကုသိုလ်မှ တပါးတခြားပင် ဖြစ်သောကြောင့် “ကုသလာ ဓမ္မာ, အကုသလာ ဓမ္မာ” ၂ ပုဒ်ဖြင့်ပင် တရားအားလုံး သိမ်းကျုံးနိုင်၏။

ဥပမာ— “စေတသိကား ဓမ္မာ , အစေတသိကာ ဓမ္မာ” ၂ ပုဒ်ဖြင့် စေတသိက တရားနှင့်, စေတသိကတရားမှ တပါးသော တရားအားလုံးကို သိမ်းကျုံးနိုင်သကဲ့သို့ တည်း၊ ထိုသို့ ၂ ပုဒ်ထည်းဖြင့် တရားအားလုံးကို သိမ်းကျုံးနိုင်သောကြောင့် စေတသိက

တရားအစုကို(ဘဝဝတာ)ဝုတ္တော၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ အကုသလသဒ္ဓေါ-သည်၊ တဒညမတ္တဝစနံ-သည်၊ န-မဟုတ်။

ပါရိသေသေန - ပါရိသေသနည်းအားဖြင့်၊ လောကေ- လောက၌၊ အမိတ္တာ တိ-ဟူ၍၎င်း၊ သာသနေ- ၌၊ အလောဘောတိ- ဟူ၍၎င်း၊ တပုဂ္ဂိုပက္ခေသု-ထို၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်တို့၌၊ အကာရဿ-အ အက္ခရာ၏၊ ပယောဂဒဿနတော- ပြယုဂ်ကို မြင်ရခြင်းကြောင့်၊ ဣဓာပိ - ဤ အကုသလာ ဓမ္မာပုဒ်၌လည်း၊ အကု သလ သဒ္ဓဿ-၏၊ တပုဂ္ဂိုပက္ခ ဝစနတာ- ထိုကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်ကို ဟောသောသဒ္ဓါ၏အဖြစ်သည်၊ သိဒ္ဓေါ-ပြီးစီး၏၊ စ- သည်သာ မကသေး၊ တတ္ထ- ထိုကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့၌၊ နိရုဇ္ဈတ္တာ- အကုသလသဒ္ဓါက ထင်ရှား သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣတရဝစနတာ - တပုဂ္ဂိုပက္ခမှ တပါးသော တဒဘာဝ မတ္တ တဒညမတ္တတို့ကို ဟောသောသဒ္ဓါ၏အဖြစ်သည်၊ န (ဟောတိ)-မဖြစ်။

x x x x x x x

ဒုက်ကဲ့သို့ “ ကုသလာဓမ္မာ , အကုသလာ ဓမ္မာ”ဟု ဒုက်ပင် ဖြစ်စေရာရှိ၏။ “ အဗျာ ကတာ ဓမ္မာ ” ဟု တတိယရာသိကို ဟောတော်မူဘွယ် မလိုတော့၊ သို့သော် ဘုရားရှင် ကား“အဗျာကတာ ဓမ္မာ”ဟု ဟောတော်မူပြီးဖြစ်သည်။

တသ္မာ၊ပေ၊သဒ္ဓေါ။ ။“ဝုက္ခော စ သော”တိုင်အောင်“တတိယရာသိ ဝစနတော ဝေ”ဟူသော ဟိတ်ကို အကျယ်ပြုပြီး၍ , ထိုဟိတ်၏ အကျိုးဖလကို ပြလိုသောကြောင့် “တသ္မာ”စသည် မိန့်၊ ထိုသို့ တတိယရာသိကို ဟောတော်မူသောကြောင့် အကုသလ သဒ္ဓါသည် တဒညဘာဝ မတ္တကို ဟောသော သဒ္ဓါမဟုတ် - ဟူလို၊ [ဤတိုင်အောင် “တဒညမတ္တဝစနံ န ဟောတိ”၏ အကျယ် ပြီးပြီ။]

ပါရိသေသေန၊ပေ၊သိဒ္ဓေါ။ ။ယခုအခါ“ကိန္တု တပုဂ္ဂိုပက္ခ ဝစနံ”၏ အကျယ်ကို ပြလို၍ “ ပါရိသေသေန ” စသည်မိန့်၊ “ပါရိသိဿတိ - ထက်ဝန်းကျင် ကြွင်းကျန်၏၊ ဣတိ ပရိသေသော၊ ပရိသေသောယေဝ ပါရိသေသော၊ [မရ၌ “တဿ + ဘာဝေါ” ဟု ပြု၏။] ရှေ့၌ ပြခဲ့သော အနက် ၃ မျိုးတွင် အဘာဝ , အညအနက်တို့မှ ကြွင်းကျန် သော ပုဂ္ဂိုပက္ခ အနက်ကို ပါရိသေသ ဟု ဆိုသည်၊ အသဒ္ဓါ၏ ဝုဒ္ဓိတဗ္ဗာဝ စသော အခြားအနက်တို့မှာ လျဉ်းပါးဘွယ်မရှိအောင် အလွန် ဝေးကွာနေသောကြောင့် ပါရိ သေသအရတွင် မသွင်းယူရ၊ [ဣတရေသံ ဧတ္ထ သုဝိဒူရဘာဝတော၊ - အနုဋီကာ။] ထိုသို့ အကြွင်းကိုယူရသော ပါရိသေသသနည်းအားဖြင့် အ အတွက် ပုဂ္ဂိုပက္ခ အနက် ဟော၏ အဖြစ်သည် ပြီးစီးတော့သည်- ဟူလို၊ “ ပုဂ္ဂိုပက္ခအနက်ဟော ရှိ၊ ဝါရုံလော ” ဟု မေးဘွယ်ရှိပြန်သောကြောင့် “တပုဂ္ဂိုပက္ခေသု၊ ပေ၊ အလောဘော”ဟု မိန့်သည်၊ အသဒ္ဓါ၏ ပုဂ္ဂိုပက္ခအနက်ကို ဟောရာ၌ “ အမိတ္တာ ”ဟူသော လောကီပြယုဂ်ကို၎င်း၊ “ အလောဘော”ဟူသော သာသနာတော်ပြယုဂ်ကို၎င်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်-ဟူလို။

တတ္ထ နိရုဇ္ဈတ္တာဝ၊ပေ၊ဝစနတာ ။ ။ ပြခဲ့သောအကြောင်းတို့မှ တပါးသော အကြောင်းကို ပြလိုသောကြောင့် “တတ္ထ နိရုဇ္ဈတ္တာဝ” ဟု မိန့်သည်၊ “နိရုဇ္ဈ”ဟူသည် အသင်ရဋ္ဌိတည်း၊ အကုသလသဒ္ဓါက ကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရား၌ ထင်ရှားသော

စ - ဆက်၊ တပ္ပဋိပက္ခဘာဝေါ - ထိုကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏ အဖြစ်ကို၊
 ဝိရုဒ္ဓ သဘာဝတ္တာ - ဆန့်ကျင်ဘက်သဘော ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ တပ္ပ
 ဟေယျ ဘာဝတောစ-ထိုကုသိုလ်သည် ပယ်အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဝေဒိ
 တဒဗ္ဗာ - ၏၊ ကုသလ ဝိနာသနတော - အကုသိုလ်က ကုသိုလ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်
 သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ န (ဝေဒိတဒဗ္ဗာ)- မသိထိုက်၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိ-
 ချွဲ၊ ကုသလာ - တို့ကို၊ အကုသလဟိ - တို့သည်၊ ဝါ- တို့က၊ န ပဟာတဗ္ဗာ-
 မပယ်အပ် မပယ်နိုင်ကုန်၊ ပန-အန္ဓယကား၊ မဟာဗလဝတာယ-ကြီးသောအား
 ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ကုသလာယေဝ - တို့သည်သာ၊ ပယောဂနိပ္ပာဒိ
 တာ-ပယောဂဖြင့် ပြီးစေအပ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ သဒါ- အခါခပ်သိမ်း၊ အနု
 သယိတ-အစဉ်မပြတ်၊ ကိန်းဝပ်ကုန်သော၊ အကုသလေ-တို့ကို၊ တဒဂ်ဝိက္ခမ္ဘန
 သမုစ္ဆေဒဝသေန - တဒဂ်ပဟာန် , ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန် , သမုစ္ဆေဒပဟာန်တို့၏
 အစွမ်းဖြင့်၊ ပဇဟန္တိ - ပယ်စွန့်နိုင်ကုန်၏၊ ဣတိ - အကုသလာဓမ္မာပုဒ်၏အဖွင့်
 အပြီးတည်း။

x x x x x x x

ကြောင့် (အကုသလာဟု ဟောတော်မူလိုက်လျှင် တရားနာပုဂ္ဂိုလ်တို့က ကုသိုလ်၏
 ဆန့်ကျင်ဘက်တရားဟု နားလည်နေသောကြောင့်) အကုသလသဒ္ဓါသည် အခြားသော
 အဘာဝမတ္တ, တဒညမတ္တတို့ကို ဟောသောသဒ္ဓါ မဖြစ်နိုင်တော့။

တပ္ပဋိပက္ခ၊ ပေ၊ ဝိနာသနတော။ ။ [“တပ္ပဋိပက္ခ ဝစနတာ” နှင့် စပ်၍ ဆက်ပြ
 သော ဝါကျာရမ္ဘဝါကျတည်း။] “ပဋိပက္ခ” ဟူရာ၌ အကုသိုလ်က ကုသိုလ်ကို ပယ်သတ်
 သောကြောင့်၊ သို့မဟုတ် အချင်းချင်း ပယ်သတ်သောကြောင့် ပဋိပက္ခ ဖြစ်ရပါသလော-
 ဟု မေးဘွယ် ရှိရကား “ တပ္ပဋိပက္ခ ” စသည်မိန့်၊ အချင်းချင်း လက္ခဏာအားဖြင့်
 ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း ကုသိုလ်၏ အပယ်အသတ်ကို ခံရသဖြင့် အကုသိုလ်
 က ကုသိုလ်နှင့် ဆန့်ကျင်သောသဘော ရှိသောကြောင့်၎င်း ပဋိပက္ခအဖြစ်ကို သိရသည်၊
 ကုသိုလ်ကို အကုသိုလ်က ပယ်သောကြောင့် ပဋိပက္ခဖြစ်သည် မဟုတ်ပါ။

န ဟိ ၊ ပေ ၊ ပဇဟန္တိ တိ။ ။ တပုဟေယျဘာဝတော, န ကုသလဝိနာသနတော
 ဟူသော အကြောင်း ၊ ရပ်ကို ခိုင်မြဲစေလို၍ “န ဟိ” စသည်မိန့်၊ အကုသိုလ်က ကုသိုလ်
 ကို မပယ်နိုင်၊ အားရှိသော ကုသိုလ်တို့ကသာ အနုသယအဖြစ်ဖြင့် အမြဲကိန်းနေသော
 အကုသိုလ်တို့ကို သီလ, သမာဓိ, မဂ်ပညာဟူသော ပယောဂတို့က ဖြစ်စေအပ်ကုန်
 သော တဒဂ်စသော ပဟာန် ခုပါးဖြင့် ပယ်ရှားနိုင်ကြသည်။

ပယောဂ နိပ္ပာဒိတာ။ ။ အကုသိုလ်သည် အနုသယအဖြစ်ဖြင့် သတွာတို့သန္တာန်
 ၌ အမြဲကိန်းနေ၏၊ ပရိယုဋ္ဌာနဝိတိက္ကမအကုသိုလ်ဥပါဒ်ခိုက်လည်း အနုသယအကုသိုလ်
 ကား အမြဲကိန်းလျက်ပင်၊ ထို့ကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်အောင် ပယောဂပြုဘွယ် မလို၊
 ကုသိုလ်ဖြစ်အောင်ကား ဒါနမူ သီလမူ သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာမူဟူသော ကာယ
 ပယောဂ ဝစိပယောဂ မနောပယောဂကို ပြုရ၏၊ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်တို့ကို “ပယောဂ
 နိပ္ပာဒိတာ” ဟု ဆိုသည်။

န ဗျာကတာတိ-ကား၊ အကထိတာ- မဟောအပ်ကုန်၊ ပန- ပရိဟာရပက္ခမှ တပါး၊ စောဒကပက္ခကို ဆိုဥျးအံ့၊ ကထံ - ကြောင့်၊ ဧတေ - ဤတရားတို့သည်၊ (ဝိပါက်၊ ကြိယာ၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့သည်၊) အကထိတာ- မဟောအပ်သောတရား တို့သည်၊ ဟောန္တိ- န်သနည်း၊ သုခါယ၊ ပေ၊ သမ္ပယုတ္တာတိ အာဒိဟိ- အစရှိကုန် သော၊ တိကဒုက ပဒေဟိ - တိက်ပုဒ်၊ ဒုက်ပုဒ်တို့ဖြင့်၎င်း၊ စက္ခုဝိညာဏာဒိ ဝစ နေဟိ-စက္ခုဝိညာဏံ အစရှိသောသဒ္ဓါတို့ဖြင့်၎င်း၊ ဖဿာဒိ ဝစနေဟိစ- ဖဿ အစရှိသောသဒ္ဓါတို့ဖြင့်၎င်း၊ ကထိတာနန-ဟောအပ်ကုန်သည် မဟုတ်ပါလော၊ ဣတိ-ဤကား စောဒနာတည်း၊ သုခါယ၊ ပေ၊ အာဒိဟိ-န်သော၊ တိကဒုက ပဒေ ဟိ- တို့ဖြင့်၎င်း၊ စက္ခုဝိညာဏာဒိ ဝစနေဟိ- တို့ဖြင့်၎င်း၊ ဖဿာဒိ ဝစနေဟိစ- တို့ဖြင့်၎င်း၊ နော နကထိတာ- မဟောအပ်ကုန်မဟုတ်၊ ဟောအပ်ကုန်သည်သာ၊ ပန - ထိုသို့ပင် ဟောအပ်ပါကုန် သော်လည်း၊ တာနိ ဝစနာနိ - ထို သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ အစရှိသောသဒ္ဓါတို့ကို၊ ဣမ-ဤ အဗျာကတ၏အနက်ကို ဖွင့်ပြရာ၌၊ အနဓိပ္ပတာနိ- အလိုမရှိအပ်ကုန်၊ (ကဿာ- နည်း၊) အဝုတ္တတ္တာ- ဟောအပ်ကုန်ပြီး မဟုတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဟောအပ်ကုန်ပြီး မဟုတ် သည့်အတွက်)၊ (ဟိတ်ကူ၊) အနနုဝတ္တနတော-မလိုက်နိုင်ခြင်းကြောင့်တည်း။

x x x + x + x x

န ဗျာကတာတိ အကထိတာ။ ။ဝိ+အာပုဗ္ဗ, ကရဇာတ်သည် ကထနံအနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် နဗျာကတာကို “အကထိတာ” ဟု ဖွင့်သည်။ [“ ဗျာကာသိ- ဗျာဒိတ်စကားကို မိန့်တော်မူပြီ” စသည်၌ ကထနအနက် ဟောသကဲ့သို့တည်း။]

ကထံ၊ ပေ၊ ကထိတာတိ။ ။အဗျာကတပုဒ်၏ အကထိတအနက်ကို အဋ္ဌကထာ ဖွင့်ခြင်း၌ စောဒနာကို၎င်း၊ နနုစသည်ဖြင့် စောဒနာရခြင်း၏ အကြောင်းအာဘောဂ ကို၎င်း ပြလိုသောကြောင့် “ကထံ” စသည်ကိုမိန့်၊ [“ ကထံ၊ ပေ၊ ဟောန္တိ ” သည် စောဒနာဝါကျ၊ “နနု၊ ပေ၊ ကထိတာ” သည် စောဒကဘောဂဝါကျ။] အဘယ်ကြောင့် ဝိပါက်ကြိယာ ရုပ် နိဗ္ဗာန်တို့သည် အကထိတ (မဟောအပ်သော) တရားများ ဖြစ်ကြရ သနည်း၊ “သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ” စသော တိက်ပုဒ် ဒုက်ပုဒ်တို့ဖြင့်၎င်း၊ “စက္ခုဝိညာဏံ၊ ဖဿော ဝေဒနာ” စသော သဒ္ဓါတို့ဖြင့်၎င်း ထိုတရားတို့ကို ရအောင် ဟောအပ်ကုန်သည် မဟုတ်ပါလော-ဟု စောဒနာသည်။ [စက္ခုဝိညာဏံ၏ နိဒ္ဒေသ၌ ပါသော “ဖဿော ဟောတိ” စသည်ကို “ဖဿာဒိဝစနေဟိ” ဟု ဆိုသည်။]

နော နကထိတာ၊ ပေ၊ ဝတ္တနတော။ ။ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ အာဘောဂကို ဝန်ခံ သော အားဖြင့် “ နော နကထိတာ ” ဟု ဖြေပြီးလျှင် ထို အာဘောဂ (အကြောင်းပြ) ကိုပင် “ဤနေရာနှင့်မဆိုင်” ဟု ပယ်လှန်လိုသောကြောင့် “တာနိ၊ ပေ၊ အနနုဝတ္တနတော” ဟု မိန့်သည်။ “သုခါယဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ” စသော ပုဒ်တို့က အဗျာကတာပုဒ်ကို ဟောဆိုက်၌ ရှေ့အဖို့က ဟောပြီး မဟုတ်သည့်အတွက် အဓိကာရနည်းအားဖြင့် မလိုက် နိုင်သောကြောင့် ထိုသုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ပုဒ်တို့ဖြင့် ဟောခြင်း - မဟော ခြင်းမှာ ဤအဗျာကတအတွက် လိုရင်းအနက် မဟုတ်ပါ-ဟူလို။

ဟိ-ချေ၊(တနည်း)ဟိ(ယသွာ)-ကြောင့်၊ သုခါယ၊ပေ၊ဓမ္မာတိ အာဒိ-ဓမ္မာ အစရှိသော ပုဒ်ကို၊ ဝတ္တာ-ရှေးဥျားစွာဟောပြီး၍၊ ဝါ - မှ၊ အဗျာကတာတိ- ဟူ၍၊ နဝတ္ထိ - ဟောတော်မူအပ်သည် မဟုတ်၊ တသွာ - ကြောင့်၊ တာနိ - ထို သုခါယဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာစသော ပုဒ်တို့သည်၊ ဣဓ-ဤအဗျာကတာပုဒ်သို့၊ န အနုဝတ္ထန္တိ-မလိုက်ပါနိုင်ကုန်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ စသောပုဒ်တို့၏ ဤ အဗျာကတာပုဒ်သို့ မလိုက်နိုင်ကြခြင်းကြောင့်၊) တဗ္ဗစနိယဘာဝေန-ထိုသုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ အစရှိသော ပုဒ်တို့သည် ဟောအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ အကထိတတာ-အကထိတ၏ အဖြစ်သည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်နိုင်၊ ပန- အနွယ်ကား၊ ကုသလာကုသလဝစနာနိ - ကုသလ၊ အကုသလသဒ္ဓါတို့ကို၊ ဣဓ - ဤတိက်၌၊ ဝတ္ထုတ္တာ-ဟောအပ်ကုန်ပြီး၏ အဖြစ် ကြောင့်၊ အနုဝတ္ထန္တိ - လိုက်ပါနိုင်ကုန်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ တဗ္ဗဝစနိယဘာဝေန-ထိုကုသလ၊ အကုသလတို့သည် ဟောအပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ အကထိတ တာ- အကထိတ၏အဖြစ်ကို၊ ဝိညာယတိ-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊(ထိုသို့ သိနိုင်သည် ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊)ကုသလာ၊ပေ၊ အတ္ထောတိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရော)အာဟ။

[အဋ္ဌကထာဆရာ၏အလို အာဘောဂကိုပင် တနည်းဖွင့်ပြလို၍ “အဗျာကတာ ဝါ” စသည်မိန့်၊ ဤနည်း၌ အကြောင်းကိုမဲ့ဘဲ အထင်ရဋ္ဌိအားဖြင့် အဗျာကတ သဒ္ဓါက အဝိပါက အနက်ကို ဟောနိုင်ကြောင်းကို ပြသည်၊ အကျိုးပေးခြင်း သဘောမရှိသော ဝိပါကကြိယာ ရုပ်နိ ဗ္ဗာန်တို့ကို “ အဝိပါက ” ဟု ခေါ်ထား သည်။] ဝါ-တနည်းကား၊ အဗျာကတာတိ-ကား၊ အဝိပါက-အကျိုးမရှိသော တရားတို့တည်း၊ စ - ဆက်၊ အဗျာကတ ဝစနေနေဝ - အဗျာကတသဒ္ဓါဖြင့်ပင်၊

x x + + x x x x

န ဟိ၊ပေ၊နဟောတိ။ ။တာနိ၊ပေ၊တ္တနတောကို ချဲ့လို၍ “နဟိ၊ပေ၊နဟောတိ ” ဟု မိန့်သည်၊ “အနုဝတ္ထန-အစဉ်လိုက်ခြင်း” ဟူသည် ရှေ့ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော စကားက နောက်သို့ လိုက်ရခြင်းတည်း၊ ဤ၌ကား “သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ” စသည် ဖြင့်“အဗျာကတာ”၏ ရှေ့ ဟောအပ်ပြီး မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ထိုပုဒ်များသည် အဗျာ ကတပုဒ်သို့ မလိုက်နိုင်၊ထိုသို့မလိုက်နိုင်သောကြောင့် “သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ” စသော ပုဒ်တို့က ဟောအပ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် အကထိတအဖြစ်ကို စိစစ်ဘွယ်မလို။

ကုသလာ၊ပေ၊အာဟ။ ။ဆိုအပ်ပြီးသော အကျယ်စကားကိုပင် အနွယ်အားဖြင့် ကောက်ချက်ချလိုသောကြောင့် “ ကုသလာ၊ပေ၊ ဝိညာယတိ ” ဟု မိန့်သည်၊ အဗျာ ကတာ၏ ရှေ့ “ကုသလာဓမ္မာ၊ အကုသလာ ဓမ္မာ”ဟု ဟောတော်မူပြီးဖြစ်ရကား ထို ကုသလ အကုသလပုဒ်တို့သာ အစဉ်အတိုင်း လိုက်ပါနိုင်သော အနုဝတ္ထကပုဒ်များဖြစ် ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ဆိုအပ်ပြီးသော ကုသလ အကုသလပုဒ်တို့ကိုလိုက်စေ၍ “ကုသလာ ကုသလဘာဝေန အကထိတာတိ အတ္ထော ” ဟု အဗျာကတာပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာဆရာ ဖွင့်ပြသည်။ [“ဣတိ၊ပေ၊အာဟ”ကား “ဝေဉ္စ ကတွာ၊ပေ၊အာဟ” ဝါကျမျိုးဖြစ်သော ကြောင့် လဒ္ဓဂုဏ်-နိဂုံးဟု ဆိုထိုက်သည်။]

အဝိပါကတ္တာ - အဝိပါက အနက်တို့ကို၊ ဣယန္တိ - သိအပ်ကုန်၏၊ ဟိ - မှန်၊ ဘဂဝတော-၏၊ ဝစနံ-စကားတော်သည်၊ ဣပကသာဓနိယံ - သိစေတတ်သော အကြောင်းဖြင့် ပြီးစေအပ်သောစကားတော်သည်၊ န- မဟုတ်၊ (ကသ္မာ- နည်း၊) အာသယာနသယ စရိယာဒိ ကုသလေန - အာသယ, အနုသယ, စရိုက် အစရှိ သည်တို့၌ ကျွမ်းကျင်တော်မူသော၊ ဘဂဝတာ - သည်၊ ယေသံ - အကြင်ဝေနေယျ တို့ကို၊ အဝဗောဓနတ္ထံ - ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဓမ္မာ - တို့ကို၊ ဝုတ္တာ - နံပြီ၊ တေသံ - ထို ဝေနေယျတို့၏၊ ဝစနာနန္တရံ - စကားတော်၏ အခြားမဲ့၌၊ တဒတ္ထ ပဋိဝေဓတော - ထိုအနက်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့်တည်း။

ပန - ဆက်၊ (တနည်း) ပန - ထိုသို့ပင် ဝေနေယျတို့သည် ဟောတော်မူအပ် သော စကားတော်၏အခြားမဲ့၌ ထိုအနက်ကို ထိုးထွင်း၍ သိနိုင်ပါသော်လည်း၊ ပစ္ဆိမေဟိ - နောက်လာ နောက်သားတို့သည်၊ (ဝေဒိတဗ္ဗံ ဌစပ်၊) ယထာ - အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ - အကြင်နည်းဖြင့်၊ တေသံ - ထို မျက်မှောက်တော် ဝေနေယျတို့၏၊ အဝဗောဓနတ္ထံ - ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း အကျိုးငှါ၊ ဘဂဝတာ - သည်၊ တံတံ ဝစနံ - ထိုထို စကားတော်ကို၊ ဝုတ္တံ - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ယထာစ - အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း၊ တေဟိ - ထို မျက်မှောက်တော် ဝေနေယျ တို့သည်၊ တဒတ္တာ - ထိုသဒ္ဒါ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ပဋိဝိဒ္ဓေါ - ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီ၊ တံ သဗ္ဗံ - ထို အလုံးစုံသောအခြင်းအရာကို၊ အာစရိယေ - တို့သို့၊ ပယိရူ ပါသိတွာ - ချဉ်းကပ်ပြီး၍၊ သုတွာ - နာယူ၍၊ (တရားနာ၍, စာတက်၍) ဝေဒိ တဗ္ဗံ - သည်၊ ဟောတိ - ၏၊ တသ္မာ - ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဘုရားစကားတော်၏ ဣပက

x x x x x x x x x

အဗျာကတဝစနေနေဝစ၊ ပေ၊ ပဋိဝေဓတော။ ။ ဘုရားရှင်က “အဗျာကတာ” ဟု ဟောတော်မူလိုက်လျှင်ပင် တရားနာသူတို့က “အဝိပါက တရားများ” ဟု နားလည် ကြ၏။ ဝေနေယျတို့၏ အာသယ, အနုသယ, စရိုက်, အဓိမုတ္တိစသည်ကို သိတော်မူသော ဘုရားရှင်သည် အကြင် ဝေနေယျတို့အတွက် အကြင်တရားကို ဟောတော်မူ၏။ ထို ဝေနေယျတို့သည် ထိုတရားကို ဟောပြီးလျှင် ပြီးခြင်း သိနိုင်ကြသောကြောင့် ဘုရား စကားတော်တိုင်းမှာ (ဘုကြောင့် ညွှကြောင့် ဟု) အကြောင်းပြဘွယ် မလိုပါ။

ပစ္ဆိမေဟိ၊ ပေ၊ ဟောတိ ။ ။ ဘုရားရှင်၏ မျက်မှောက်တော်ဝေနေယျတို့မှာ ဟောတော်မူပြီး၏ အခြားမဲ့၌ပင် သိပါစေတော့, နောက်လာ နောက်သားတို့ကား အဘယ်နည်းဖြင့် သိရသနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိထောကြောင့် “ပစ္ဆိမေဟိ၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ ဟောတိ” ဟု မိန့်သည်။ နောင်လာ နောက်သားတို့ကား ဘုရားရှင်၏ ဟောတော်မူပုံ အခြင်းအရာ (ပါဠိတော်) ကို၎င်း, ဝေနေယျတို့၏ သိပုံ အခြင်းအရာ (သိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်) ကို၎င်း, ဆရာတို့အထံချဉ်းကပ်၍ နာခံမှတ်သားပြီးမှ သိရသည်။

တသ္မာ၊ ပေ၊ အာဟ ။ ။ တသ္မာဖြင့် ရှေ့ဝါကျ၌ ပဓာနအဖြစ်ဖြင့် ပြခဲ့သော “န ဘဂဝတော ဝစနံ ဣပကသာဓနိယံ” ကို ပြန်၍ ညွှန်းသည်။ ဘုရားရှင် စကားတော် မှန်လျှင် အကြောင်းပြဟူသော ဣပကဖြင့် သိစေဘွယ် မလိုသောကြောင့် အဋ္ဌကထာ

သာဓနီယ မဟုတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) ကာရဏံ-အကြောင်းကို၊ အဝတ္ထာ-မဆိုမူ၍၊ ကုသလာ၊ပေ၊အတ္ထောတိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရော) အာဟ။

စ-ဆက်၊ ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝဒေယျ-ပြောဆိုရာ၏၊ (ကိ-နည်း၊) အကုသလာဝိပါက ဘာဝေန - အကုသိုလ်၏အဖြစ် အဝိပါက၏အဖြစ်ဖြင့်၊ အကထိတတ္တာ-မဟောအပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ကုသလာ-တို့သည်၊ အပျာကတတိ-အပျာကတတို့ဟူ၍၊ (ဝေါဟာရံ - ခေါ်ဝေါ်အပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊) အာပဇ္ဇန္တိ- ရောက်ကုန်၏၊ ကုသလာဝိပါက ဘာဝေန- ကုသိုလ်၏အဖြစ်၊ အဝိပါက၏အဖြစ်ဖြင့်၊ အကထိတတ္တာ-ကြောင့်၊ အကုသလာဝိ-တို့သည်လည်း၊ အပျာကတတိ- ဟူ၍၊ (ဝေါဟာရံ) အာပဇ္ဇန္တိ - န်၏၊ ဣတိ - သို့၊ (ဝဒေယျ-ရာ၏၊ ဝါ - ပြောဆိုအံ့၊) သောပိ - တို့ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း၊ [ပိဖြင့် ရှေ့၌ ပြခဲ့သော စောဒကပုဂ္ဂိုလ်ကို ပေါင်း၊] ဘဂဝါ - သည်၊ အညာပက သာဓနီယဝစနော- အကြောင်းပြဉာဏဖြင့် ပြီးစေအပ်သောစကားတော်ရှိသည် မဟုတ်၊ ဣတိ-ဤသို့ ပြော၍၊ နိဝါရေတဗ္ဗော- တားမြစ်ထိုက်၏၊ အနဝတ္တမာန ဝစန ဝစနီယဘာဝေန-အစဉ်လိုက်လာသောသဒ္ဓါသည် ဟောအပ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ အကထိတဿ-မဟောအပ်သော ဝိပါကံ , ကြိယာ , ရုပ် , နိဗ္ဗာန်၏၊ အပျာကတဘာဝတောစ-အပျာကတ မည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်း၊ (နိဝါရေတဗ္ဗော-ထိုက်၏။)

x x x + x x x x

ဆရာလည်း ဝိပါကံ ကြိယာ ရုပ် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အဝိပါကတရားတို့ကို“အပျာကတ” ဟု ဟောတော်မူရာ၌ (ရှေ့မှ “ ကုသလ အကုသလသဒ္ဓါ လိုက်လာသောကြောင့် ”ဟု) အကြောင်းမပြတော့ဘဲ “ ကုသလာကုသလဘာဝေန အကထိတတိ အတ္ထော ” ဟု လိုရင်းအနက်ကိုသာ ဖွင့်ပြလေသည်။

ယောစ ဝဒေယျ ။ ။ “ကုသလာကုသလဘာဝေန အကထိတာ ”နှင့် စပ်၍ စောဒနာဘွယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ ယောစ ဝဒေယျ ” စသည်မိန့်၊ [အကုသလာ ဝိပါက ဘာဝေန၌ “ အကုသလဘာဝ , အဝိပါကဘာဝ ”ဟု နှံ့ပါ၊ ကုသလာဝိပါက ဘာဝေန၌လည်း နည်းတူ။] အပျာကတသဒ္ဓါသည် အကထိတအနက်ကို ဟောလျှင် “ ကုသိုလ်တရားတို့သည် အကုသိုလ်အဖြစ် , အဝိပါကအဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ကြောင့် အပျာကတအမည် ရစရာရှိ၍ , အကုသိုလ်တရားတို့လည်း ကုသိုလ်အဖြစ် , အဝိပါကအဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သောကြောင့် အပျာကတအမည် ရစရာရှိသည် မဟုတ် ပါလော”ဟု စောဒက တယောဂ်ယောဂ်က ပြောအံ့-ဟူလို။

သောပိ၊ပေ၊ဘာဝတော။ ။ “ဘုရားရှင်သည် အကြောင်းပြ ဉာဏဖြင့် ပြီးစေ အပ်သော စကားရှိတော်မူ (ဘုရားစကားမှန်လျှင် အကြောင်းပြနေစရာ မလို) ” ဤသို့ ပြော၍ ထိုစောဒကကို တားမြစ်ရမည်၊ ထို့ပြင်-ရှေ့မှလိုက်လာသော ကုသလအကုသလ သဒ္ဓါတို့သည် မဟောအပ်သော တရားများသာ အပျာကတ မည်သောကြောင့်လည်း ထိုစောဒကကို တားမြစ်ရမည်။ [အကထိတဿ စ၌ စဖြင့် “အညာပက၊ပေ၊ဘဂဝါ” ဟူသော အကြောင်းပြကို ဆည်းပါ။]

ဟိ-ဇ္ဈ၊ (တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ ယတော- အကြင် ဟောအပ်ပြီးသော အဝိပါကသဒ္ဓါကြောင့်၊ အဝိပါကဝစနဿ- အဝိပါကသဒ္ဓါ၏၊ အဓိကတဘာဝေါ- လိုက်လာသည်၏အဖြစ်သည်၊ သိယာ- ၏၊ (တံ) အဝိပါကဝစနံ- ထိုအဝိပါကသဒ္ဓါသည်၊ ဝုတ္တံ- ဟောအပ်ပြီးသည်၊ န- မဟုတ်၊ (ယတော- အကြင် ဟောအပ်ပြီးမဟုတ်သောကုသလသဒ္ဓါကြောင့်၊) ကုသလဿစ- ကုသိုလ်၏လည်း၊ တဗ္ဗဝစနိယဘာဝေန - ထို ကုသလသဒ္ဓါသည် ဟောအပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ အကထိတဘာဝေါ- အကထိတ၏အဖြစ်သည်၊ သိယာ- ၏၊ (တံ) ကုသလဝစနဉ္စ- ထို ကုသလသဒ္ဓါသည်လည်း၊ ဝါ- ကိုလည်း၊ အဝုတ္တံ- ဟောအပ်ပြီးမဟုတ်သည်၊ န- မဟုတ်၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ ကုသလာနံ- တို့၏၊ အဗျာကတတာ- အဗျာကတ၏အဖြစ်သည်၊ န- မဖြစ်နိုင်၊ ဝေ- ဤ၊ အတူ၊ အကုသလာနဉ္စ- တို့၏လည်း၊ အနဗျာကတဘာဝေ- အဗျာကတမမည်ကုန်သည်၏အဖြစ်၌၊ ယောဇနာ- ပုဒ်၊ အနက်တို့ကို ယှဉ်စေခြင်းကို၊ ကတဗျာ- ပြုထိုက်၏။

အထဝါ- ကား၊ (အဋ္ဌကထာနည်းမှ ထို့ပြင်တနည်းကား၊) ဝိသဒ္ဓေါ- သည်၊ ဝိရောဓဝစနော- ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်ကို ဟောသောသဒ္ဓါတည်း၊ အာသဒ္ဓေါ- သည်၊ အဘိမုခဘာဝပ္ပကာသနော - ရှေးရှုသည်၏အဖြစ် ဟူသောအနက်ကို ပြတတ်သောသဒ္ဓါတည်း၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဝိသဒ္ဓါ၏ ဝိရောဓဝစနော, အာသဒ္ဓါ၏ အဘိမုခဘာဝပ္ပကာသန၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) လက္ခဏာ ဝိရောဓတော- လက္ခဏာအားဖြင့် ဆန့်ကျင်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဝိနာသက ဝိနာသိ

x x + + x x x x

န ဟိ၊ ပေ၊ ကာတဗ္ဗာ။ ။ ဤကား “အနုဝတ္တမာန၊ ပေ၊ ဘာဝတော” ၏ ဝိတ္ထာရဝါကျတည်း၊ ထိုတွင် နောက်၌ရှိသော “ယတော၊ ပေ၊ သိယာ” သည် အနိယမဝါကျ၊ “န အဝိပါကဝစနံ၊ ပေ၊ အဝုတ္တံ” သည် နိယမဝါကျတည်း၊ ဆိုလိုရင်းကား - ရှေ့၌ အဝိပါကသဒ္ဓါ ဟောတော်မူပြီး ဖြစ်လျှင် ထို ဟောအပ်ပြီးသော အဝိပါက သဒ္ဓါသည် လိုက်လာနိုင်ရာ၏၊ ယခုသော်ကား ရှေ့၌ ဟောအပ်ပြီးသော အဝိပါကသဒ္ဓါပင် မရှိ၊ ရှေ့၌ ကုသလသဒ္ဓါကို ဟောတော်မူခဲ့လျှင် ကုသိုလ်တရားတို့သည် ထို ကုသလသဒ္ဓါ မဟောအပ်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့် အကထိတဖြစ်စရာ ရှိ၏၊ ထို ကုသလသဒ္ဓါကိုလည်း ရှေ့၌ မဟောခဲ့မဟုတ်၊ ဟောခဲ့သည်သာ၊ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်တရားတို့မှာ အဗျာကတအဖြစ် မရှိ၊ အဗျာကတနာမည် မရနိုင် - ဟူလို။

ဝေံ အကုသလာနဉ္စ၊ ပေ၊ ကာတဗ္ဗာ။ ။ အကုသိုလ်တရားတို့၏ အဗျာကတအမည် မရနိုင်သည်၏အဖြစ်၌လည်း ဤနည်းမှီး၍ ပါဠိကို၎င်း၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၎င်း ယှဉ်စေထိုက်သည်၊ ထို့ကြောင့် အဝိပါကဝစနံအတွက် ရှေ့အတိုင်းထား၍၊ ကုသလဝစနနေရာဝယ် အကုသလဝစနကို သွင်း၍ ပုဒ်အနက်ကို ယှဉ်စေကာ အဓိပ္ပါယ်မှတ်ပါလေ။

အထဝါ ။ ။ အဋ္ဌကထာနည်းမှ တနည်းကိုပြုလို၍ အထဝါဟု တက်သည်၊ ဗျာကတာ၌ “ဝိ+အာ+ကတာ ’ဟု ပုဒ်ခွဲ၊ ဝိသည် ဝိရောဓအနက်ဟော၊ အာ သည် အဘိမုခဘာဝ အနက်ကို ထင်စွာပြသော ဥပသာရတည်း၊ ထို့ကြောင့် “အတ္တနော

တဗ္ဗဒဟာစ-ဖျက်ဆီးတတ်သောတရား၊ ဖျက်ဆီး ခံထိုက်သောတရားတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ပစ္စယေဟံ-အကြောင်းတရားတို့သည်၊ အညမည ဝိရောဓာဘိမုခါ-အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်ဘက်သို့ ရှေးရှုသည်တို့ကို၊ ကတာ-ပြုအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ထိုကြောင့်၊ ဗျာကတာ- တို့မည်၏၊ ကုသလာကုသလာ- ကုသိုလ်အကုသိုလ်တို့တည်း၊ ဗျာကတာ - ဗျာကတတရားတို့သည်၊ န - မဟုတ်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အဗျာကတာ-တို့မည်၏။

ဟိ - ချဲ့၊ [ကေနစိ ပဟာတဗ္ဗာတိုင်အောင် ချဲ့သည်၊] တေ - ထို အဗျာကတတရားတို့သည်၊ လက္ခဏာတော - လက္ခဏာအားဖြင့်၊ ကုသလာကုသလာ ဝိယ-တို့ကဲ့သို့၊ ဝိရုဒ္ဓါ-ဆန့်ကျင်ကုန်သည်၊ န ဟောန္တိ-န၊ ဟိ-မှန်၊ ဒုက္ခဝိပါကတာ-မကောင်းသောအကျိုးရှိကုန်သည်၏အဖြစ်သည်၊ သုခဝိပါကတာယ-ကောင်းသော အကျိုး ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်နှင့်၊ (ဝိရုဇ္ဈတိ) ဝိယ - ဆန့်ကျင်သကဲ့သို့၎င်း၊ သုခဝိပါကတာစ-ကောင်းသောအကျိုး ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်သည်လည်း၊ ဒုက္ခဝိပါကတာယ-မကောင်းသောအကျိုး ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်နှင့်၊ (ဝိရုဇ္ဈတိ)ဝိယ- ကဲ့သို့၎င်း၊ အဝိပါကတာ - အကျိုးမရှိကုန်သည်၏အဖြစ်သည်၊ သုခဒုက္ခဝိပါကတာဟိ - သုခဝိပါကတာ, ဒုက္ခဝိပါကတာတို့နှင့်၊ န ဝိရုဇ္ဈတိ - မဆန့်ကျင်၊ ဣတိ-ဤကား လက္ခဏာအားဖြင့် မဆန့်ကျင်ပုံတည်း။

[လက္ခဏာ ဝိရောဓတော၏ ပြောင်းပြန်အကျယ်ကိုပြုပြီး၍, ဝိနာသက ဝိနာသိ တဗ္ဗတော၏ ပြောင်းပြန်အကျယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် “နာပိ” စသည်မိန့်၊] တေ-ထိုအဗျာကတတရားတို့သည်၊ ကိစ္ဆိပိ- တစုံတခုသော တရားကိုလည်း၊ န ပဇဟန္တိ- မပယ်စွန့်တတ်ကုန်၊ တေစ-ထိုအဗျာကတတရားတို့ကိုလည်း၊ ကေနစိ-တစုံတခုသောတရားသည်၊ န ပဟာတဗ္ဗာ-မပယ်စွန့်အပ် မပယ်စွန့်ထိုက်ကုန်၊ ဣတိ-ဤကား ဝိနာသက, ဝိနာသိတဗ္ဗအားဖြင့် မဆန့်ကျင်ပုံတည်း၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဧတ္ထ- ဤ အဗျာကတာပုဒ်၌၊ အတ္တနော- မိမိ၏၊ [မိမိဟူသော မူလဒီကာဆရာ အရှင်အာနန္ဒ၏၊] မတိ-အလိုတည်း။

x x x x x x x

ပစ္စယေဟိ အညမညံ ဝိရောဓာဘိမုခါ + ကတာတိ ဗျာကတာ” ဟု ပြု၊ သုခဝိပါက လက္ခဏာရှိသောကုသိုလ်သည် ဒုက္ခဝိပါက လက္ခဏာရှိသောအကုသိုလ်နှင့် လက္ခဏာအားဖြင့် ဆန့်ကျင်၏၊ ကုသိုလ်က ဖျက်ဆီးတတ်သော ဝိနာသက, အကုသိုလ်က ဖျက်ဆီးခံရသော ဝိနာသေတဗ္ဗ ဖြစ်သောကြောင့်လည်း အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်၏၊ ထိုသို့ ဆန့်ကျင်မှုသို့ ရှေးရှုအောင် ကုသိုလ်ဖြစ်ဘို့ရန် ယောနိသော မနသိကာရ - အကုသိုလ် ဖြစ်ဘို့ရန် အယောနိသောမနသိကာရ စသော အကြောင်းတို့က ပြုအပ်သောကြောင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို “ဗျာကတ” ဟု ခေါ်ရ၏၊ အဗျာကတတို့ကား ကုသိုလ်အကုသိုလ် ။ မျိုးလုံးနှင့် ဆန့်ကျင်အောင် အကြောင်းတရားတို့က မပြုအပ်ကြ၊ အကျယ်ကို ဒီကာအတိုင်း သိပါ။

အနဝဇ္ဇ၊ပေ၊ဧတ္ထ - ဌ၊ (အဝယဝတ္ထော - အစိတ်ဖြစ်သောအနက်ကို၊ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော၊) တေသံ-ဤ ကုသိုလ်တရားတို့၏၊ အဝဇ္ဇ-ပြောဆို ကဲ့ရဲ့ ထိုက်သော အပြစ်သည်၊ နတ္ထိ၊ ဣတိ၊ အနဝဇ္ဇာ-တို့မည်၏၊ ဂရဟိတဗ္ဗ ဘာဝရဟိတာ-ကဲ့ရဲ့ ထိုက်သည်၏အဖြစ် ဟူသောအပြစ်မှ ကင်းကုန်သောတရားတို့တည်း၊ နိဒ္ဒေါသာ- အပြစ်မရှိကုန်သော တရားတို့တည်း၊ ဣတိအတ္ထော-ဤကား အနဝဇ္ဇာ၏အနက် တည်း၊ တေန - ထို အနဝဇ္ဇဟူသော ပုဒ်ဖြင့်၊ နေသံ - ထို ကုသိုလ်တရားတို့၏၊ အဂရဟိတဗ္ဗဘာဝံ- မကဲ့ရဲ့ ထိုက်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဒသေတိ- ၏၊ ဂါရယု ဝိရဟမတ္တံ - ကဲ့ရဲ့ ဘွယ်အပြစ်၏ ကင်းခြင်းမျှကို၊ န ဒသေတိ - ပြသည် မဟုတ်၊ အညေဝိ-ကုသိုလ်မှ အခြားလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ နိဒ္ဒေါသာ-အပြစ်မရှိကုန်သော၊ အပျာကတာ-တို့သည်၊ အတ္ထိ- ရှိကုန်သေး၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အနဝဇ္ဇဝစနမတ္ထေ န-အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါမျှဖြင့်၊ တေသမ္ဗိ-ထို အပျာကတတရားတို့၏လည်း၊ ကုသလတာ ပတ္တိဒေါသံ-ကုသိုလ်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းဟူသောအပြစ်ကို၊ ဒိသ္မာ- မြင်၍၊ တံ- ထိုအပြစ်ကို၊ ပရိဟရိတံ - ပယ်ရှားခြင်းငှါ၊ (အပျာကတကို တားမြစ်ခြင်းငှါ၊) သုခဝိပါက ဝစနံ-သုခဝိပါကသဒ္ဓါကို၊ (သင်္ဂဟကာရော) အာဟ။

ဝါ-တနည်း၊ အဝဇ္ဇပဋိပက္ခာ- အပြစ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို၊ ဣဓံ- ဤ ကုသိုလ်လက္ခဏာကိုပြရာ၌၊ အနဝဇ္ဇာတိ-အနဝဇ္ဇတို့ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ-ဆိုအပ် ကုန်ပြီ၊ ဗာဟိတိကသုတ္တဝိယ - ဗာဟိတိက သုတ်၌ကဲ့သို့၊ ပဋိပဿဒ္ဓါဝဇ္ဇာ- ငြိမ်းအေးပြီးသော အပြစ်ရှိသော ဖိုလ်တရားတို့ကို၊ ဝါ-တနည်း၊ ဝိရဟိတာဝဇ္ဇ မတ္တာ-ကင်းသောအပြစ်ရှိသော တရားသာမညတို့ကို၊ (အနဝဇ္ဇာတိ-တို့ဟူ၍၊) န(ဝုတ္တာ)- မဆိုအပ်ကုန်၊ တသ္မာ- ကြောင့်၊ အနဝဇ္ဇဝစနေန- အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါ

x x x x x x x

အညေဝိ၊ပေ၊ဝစနံ အာဟ။ ။ “ အနဝဇ္ဇလက္ခဏာ ” ဟု ဆိုလျှင် အပျာကတ တရားတို့လည်း ကိလေသာ အပြစ်မရှိသောကြောင့် အနဝဇ္ဇဖြစ်ရကား ထိုအပျာကတ တို့လည်း ကုသလအဖြစ်၌ လျဉ်းပါးဘွယ် (ယုံမှားဘွယ်) ရှိသောကြောင့် “ သုခဝိပါ ကာ ” ဟု လက္ခဏာတရပ်ကို ထပ်၍ပြုရသည်၊ အပြစ်မရှိရုံသာမက၊ ကောင်းသော ဣဋ္ဌ အကျိုးကို ပေးခြင်းလက္ခဏာလည်း ရှိမှ ကုသလအမည် ရနိုင်သည်- ဟူလို။

အဝဇ္ဇပဋိပက္ခာ ဝါ၊ ပေ၊ မတ္တာဝါ။ ။ ဤနည်း၌ကား န(အနံ)သဒ္ဓါသည် အကုသလာ၌ကဲ့သို့ ပဋိပက္ခအနက်ဟောတည်း၊ မဇ္ဈိမပံ-ဗာဟိတိကသုတ်၌ ဘုရားရှင်၏ ကာယဝစီမနောသမာစာရကို “ အနဝဇ္ဇ ” ဟု အရှင်အာနန္ဒာ မိန့်၏၊ ထို၌ အဝဇ္ဇ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်ကို အနဝဇ္ဇဟု မဆိုရ၊ မနောသမာစာရတို့တွင် ပဋိပဿဒ္ဓိပဟာန သတ္တိဖြင့် ကဲ့ရဲ့ဘွယ်အပြစ်တို့မှ ငြိမ်းပြီးသော ဖိုလ်တရား တည်းဟူသော မနောသမာ စာရအထူးကို၎င်း၊ ကဲ့ရဲ့ဘွယ်အပြစ်တို့မှကင်းသော သမာစာရသာမည သုံးပါးလုံး ကို၎င်း “ အနဝဇ္ဇ ” ဟု ဆိုသည်၊ ဤ၌ အနဝဇ္ဇကား ထိုသုတ်လာ အနဝဇ္ဇမျိုး မဟုတ်၊ အဝဇ္ဇပဋိပက္ခဖြစ်သော အနဝဇ္ဇဖြစ်သည်-ဟူလို။

ဖြင့်၊ အာဇ္ဇဝိနာသနဘာဝေါ - အပြစ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒဿိတော-ပြီ၊ ပန- ဆက်၊ သဝိပါကတာလက္ခဏံ - သဝိပါကတာလက္ခဏာ သည်၊ အဗျာကတေဟိ - အဗျာကတတရားတို့မှ၊ ဝိသိဋ္ဌိ - ထူးသော၊ ကုသလာ ကုသလာနံ- တို့၏၊ ဝါ- တို့နှင့်၊ သာဓာရဏံ-ဆက်ဆံသော လက္ခဏာတည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တသ္မိံလက္ခဏေ-ထို သဝိပါကတာလက္ခဏာ၌၊ ဝိသေသဒဿနတ္ထံ-အထူးကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ သုခဝိပါကဝစနံ-သုခဝိပါကသဒ္ဓါကို၊ အဝေါစ- ဆိုပြီ၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း၊ ကဿာ-ကြောင့်၊ တသ္မိံလက္ခဏေ-၌၊ ဝိသေသဒဿနတ္ထံ-ငှါ၊ သုခဝိပါကဝစနံ- ကို၊ အဝေါစ - ပြီ၊ ဣတိ ဝိညာယတိ-နည်း၊) ဟိ (ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ပုရိမေနေဝ-ရှေးဖြစ်သော အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါဖြင့်ပင်၊ အကုသလာ ဗျာကတေဟိ-တို့မှ၊ ကုသလာနံ- တို့၏၊ ဝိသေသော-အထူးသည်၊ သိဒ္ဓေါ-ပြီးစီး ၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (တသ္မိံ လက္ခဏေ ဝိသေသဒဿနတ္ထံ သုခဝိပါကဝစနံ အဝေါစ၊ ဣတိ ဝိညာယတိ-၏။)

x x x + x + x x

တသ္မာ၊ ပေ၊ ဒဿိတော။ ။ ထိုသို့ အဝဇ္ဇပဋိပက္ခတရားတို့ကို အနဝဇ္ဇဟု ဆိုသော ကြောင့် ပဋိပက္ခ (ရန်သူ) မှန်လျှင် သတ်အပ်သောသဘော၊ သတ်တတ်သောသဘော ထုံးစံရှိရကား ထို အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါဖြင့် ကုသိုလ်တို့က (အဝဇ္ဇ) အပြစ်တို့ကို ဖျက်ဆီးသတ် ဖြတ်နိုင်သည်၏အဖြစ်ကို ပြအပ်ပြီးဖြစ်တော့သည်-ဟုလို၊ [ဤဝါကျသည် ဝဇ္ဇပဋိပက္ခ အနက်ကို ယူရခြင်း၏အကျိုးကိုပြသော ဖလဝါကျတည်း၊ အဝဇ္ဇ၊ ပေ၊ ဝုတ္တာသည် အန္တယဟေတုဝါကျ၊ န ဗာဟိတိက၊ ပေ၊ မတ္တာဝါကား ဗျတိရေကဟေတုဝါကျတည်း၊ ထို ၂ ဝါကျတွင်လည်း ဗျတိရေကဟေတုဝါကျသည် ဝိသဒိသုပမာနဝါကျ၊ အန္တယ ဟေတုဝါကျသည် ဥပမေယျဝါကျ ဟု ခွဲပါ။]

အဗျာကတေဟိ ပန၊ ပေ၊ အဝေါစ။ ။ အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါဖြင့် “ အကုသိုလ်တို့ကို သတ်တတ်သောတရား” ဟု အဓိပ္ပါယ်ပြပြီးဖြစ်လျှင် ကုသိုလ်အတွက် အကုသိုလ်အဗျာ ကတတို့နှင့် မဆက်ဆံသော သီးခြားလက္ခဏာကို ပြပြီးဖြစ်သောကြောင့် လိုအပ်သော အနက် ပြည့်စုံပြီး ဖြစ်ပါလျက် အဘယ်အကျိုးငှါ သုခဝိပါကလက္ခဏာကို ဆိုပါသေး သနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိရကား “ အဗျာကတေဟိ၊ ပေ၊ ဒဿနတ္ထံ ” ဟု မိန့်သည်၊ “အကျိုးကိုပေးခြင်း” ဟူသော သဝိပါကတာလက္ခဏာသည် အဗျာကတတို့မှ ထူးခြား စေကာမူ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ၂ ပါးနှင့် ဆက်ဆံသောလက္ခဏာဖြစ်၏၊ ထိုလက္ခဏာ၌ ကုသိုလ်၏ သုခဝိပါကတာလက္ခဏာသည် အကုသိုလ်၏ ဒုက္ခဝိပါကတာလက္ခဏာမှ ထူး၏၊ ထိုအထူးကိုပြခြင်းငှါ သုခဝိပါကသဒ္ဓါကို ထည့်ရပြန်သည်-ဟုလို။

သိဒ္ဓေါ ဟိ၊ ပေ၊ ဝိသေသောတိ ။ ။ “ အကုသိုလ်မှ ထူးခြားသောလက္ခဏာကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ ဆိုအပ်ကြောင်းကို အဘယ်ကြောင့် သိနိုင်သနည်း ” ဟု မေးဘွယ် ရှိသောကြောင့် “ သိဒ္ဓေါ ဟိ ” စသည်မိန့်၊ အကုသိုလ် အဗျာကတတို့နှင့် ကုသိုလ်၏ ထူးခြားချက်မှာ “အနဝဇ္ဇ” ဟူသော ရှေ့သဒ္ဓါဖြင့်ပင် ပြီးနေသောကြောင့် သ ဝိပါက သဘော ရှိသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တွင် ကုသိုလ်၏ အကုသိုလ်မှ ထူးခြားပုံကို ပြခြင်း အကျိုးငှါ သုခဝိပါကသဒ္ဓါ ဆိုရကြောင်းကို သိနိုင်ပါသည်-ဟုလို။

တေသံ - ဤ ကုသိုလ်တရားတို့၏။ သုခေါ - ကောင်းမြတ်သော၊ ဝါ - ဣဋ္ဌ ဖြစ်သော၊ ဝိပါကော-သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ၊ (တေ-တို့သည်၊) သုခဝိပါကာ-တို့ မည်၏။ တေန - ထို သုခဝိပါကဟူသော လက္ခဏာဖြင့်၊ ကုသလာကုသလာနံ- တို့၏။ သာမညေ - တူမျှသည်၏အဖြစ် ဟူသော၊ ဝိပါကဓမ္မဘာဝေ- ဝိပါကဓမ္မ တို့၏အဖြစ်သည်၊ (သတိ - သော်၊) သုခဝိပါက ဝိပစ္စနသဘာဝံ-ကောင်းသော အကျိုးကို မှည့်ရင့်ဘို့ရန် ဗျာပါရရှိခြင်းသဘောကို၊ ဒဿေတိ - ၏။ တေသံ- ထို ကုသိုလ်တို့၏။ သုခဝိပါကသတ္တာဝမေဝ-ကောင်းသောအကျိုး၏ ထင်ရှားရှိသည် ၏အဖြစ်ကိုသာ၊ န (ဒဿေတိ)-ပြသည်မဟုတ်။

အနဝဇ္ဇာစ-အပြစ်မရှိသောတရားတို့လည်း ဟုတ်၏။ တေ-ထိုအပြစ်မရှိသော တရားတို့ဟူသည်။ သုခဝိပါကာစ-ကောင်းသော အကျိုးရှိသော တရားတို့လည်း ဟုတ်၏။ ဣတိ - ဤ ၂ ပါးသောသတ္တိကြောင့်၊ အနဝဇ္ဇာသုခဝိပါကာ-တို့မည်၏။ တေန-ဤ အမှတ်အသားဖြင့်၊ ကုသလာ-ကုသိုလ်တို့ကို၊ လက္ခိယန္တိ-မှတ်သား အပ်ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မှတ်သားကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်၊) (တံ-ထို အမှတ်အသားသည်၊) လက္ခဏံ- မည်၏။ တေသံ-ဤ တရားတို့၏။ အနဝဇ္ဇာသုခ ဝိပါကာ-အပြစ်မရှိကုန်၊ ကောင်းသောအကျိုး ရှိကုန်သော၊ လက္ခဏံ- အမှတ် အသားသည်၊ (အတ္ထိ - ၏။) ဣတိ၊ အနဝဇ္ဇာသုခဝိပါကလက္ခဏာ - တို့မည်၏။ [အနဝဇ္ဇာနှင့် သုခဝိပါက၏ ကမ္မဓာရဲ ဖြစ်ကြောင်းကို၎င်း၊ လက္ခဏ သဒ္ဓါ၏ ကရဏသာဓန ဖြစ်ကြောင်းကို၎င်း၊ အနဝဇ္ဇာ သုခဝိပါကနှင့် လက္ခဏသဒ္ဓါ၏ ဗဟုဗ္ဗိဟိတွဲရကြောင်းကို၎င်း စာရှိအတိုင်းသိပါ။]

နန- စောဒနာပါဠာအံ၊ (ကိံ-အဘယ်သို့ စောဒနာအံနည်း၊) တေဝေ ကုသ လာ-ထိုကုသိုလ်တို့သည်ပင်၊ အနဝဇ္ဇာသုခဝိပါကာ-အနဝဇ္ဇာသုခဝိပါကတို့သည်၊ (ဟောန္တိနန-ဖြစ်ကုန်သည် မဟုတ်လော၊) ကထံ-ကြောင့်၊ တေ-ထိုကုသိုလ်တို့

x x x + x x x x

သုခေါ၊ ပေ၊ သတ္တာဝမေဝ။ ။ [သုခဝိပါက၌ သုခသဒ္ဓါကို ဣဋ္ဌပရိယာယ်ဟု ဆိုလတံ။] အကျိုးပေးနိုင်ခြင်း ဟူသော ဝိပါကသဘောသည် ကုသိုလ် အကုသိုလ် ၂ မျိုးနှင့် ဆက်ဆံသော သာမညသဘော ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ သုခေါ + ဝိပါကော ယေသံ ” ဟူသော ဝစနတ္ထအရ သုခဝိပါကအတွက် “ ကောင်းသော ဣဋ္ဌအကျိုးရှိ၏ ” ဟူသောအနက်ကိုသာ တိုက်ရိုက်ရသော်လည်း ထိုသုခဝိပါကသဒ္ဓါက ကောင်းသော ဣဋ္ဌအကျိုး ရှိခြင်းမျှကိုသာ ပြသည်မဟုတ်၊ ထိုအကျိုးကိုဖြစ်စေ စွမ်းနိုင်သောသတ္တိ ရှိ၏ ဟူသော အနက်တိုင်အောင် ပြသည်။ ဆိုလိုရင်းကား သုခဝိပါက သဒ္ဓါဖြင့် ကုသိုလ် တရားတို့မှာ (ဖြစ်ဆဲခဏ၌) နေင်ခါ အကျိုး ဖြစ်စေနိုင်သောသတ္တိ ရှိနေသည်ဟူသော အနက်ကို ပြသည်-ဟူလို။

နန၊ ပေ၊ ဟောန္တိတိ။ ။ “ အနဝဇ္ဇာသုခဝိပါကာ + လက္ခဏံ ” ဟု အရတူ ဆိုထား သောကြောင့် ဤစောဒနာကို ပြရသည်။ ပြခဲ့သော ဝစနတ္ထတို့နှင့်အညီ “ အနဝဇ္ဇာသုခ ဝိပါက ” အရ ကုသိုလ်တရားတို့ကို ရ၏။ လက္ခဏ အရလည်း အနဝဇ္ဇာသုခဝိပါကဖြစ်

သည်။ သယမေဝ - မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ပင်။ အတ္တနော - မိမိဟူသော ကုသိုလ်၏။
 လက္ခဏံ - အမှတ်အသားသည်။ ဟောန္တိ - နံသနည်း။ ဣတိ-ဤကား စောဒနာ
 တည်း။ ဝိညာတာဝိညာတသဒ္ဓတ္ထဘာဝေန-သိအပ်သောသဒ္ဓါနက်၏အဖြစ်၊ မသိ
 အပ်သော သဒ္ဓါနက်၏အဖြစ်ဖြင့်။ ဝါ-ထင်ရှားသော သဒ္ဓါနက်၏အဖြစ်၊ မထင်
 ရှားသော သဒ္ဓါနက်၏အဖြစ်ဖြင့်။ လက္ခဏလက္ခိတဗ္ဗဘာဝယုတ္တိတော-မှတ်သား
 ကြောင်း၏အဖြစ်၊ မှတ်သားထိုက်၏အဖြစ်၌ သင့်လျော်ခြင်းကြောင့်။ (တေ- ထို
 ကုသိုလ်တို့သည်။ သယမေဝ-ပင်။ အတ္တနော-၏။ လက္ခဏံ-အမှတ်အသားသည်။
 ဟောန္တိ- ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။) ဟိ- ချဲ့။ အဝိညာတာ-မသိအပ်ကုန်သော။ ဝါ-မထင်
 ရှားကုန်သော။ ကုသလာ- တို့သည်။ လက္ခိတဗ္ဗာ - မှတ်သားထိုက်ကုန်သည်။
 ဟောန္တိ။ (အမှတ်အသားဖြင့် မှတ်သားထိုက်သောတရားများ ဖြစ်ကြ၏။) အန
 ဝဇ္ဇသုခဝိပါကသဒ္ဓတ္ထဘာဝေန - အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကသဒ္ဓါ၏ အနက်၏အဖြစ်
 ဖြင့်။ ဝိညာတာ - သိအပ်ကုန်သော။ ဝါ - ထင်ရှားကုန်သော တရားတို့သည်။
 လက္ခဏံ - မှတ်သားကြောင်းသည်။ (ဟောန္တိ)။ ဣတိ - ကြောင့်။ ဧတံ-ဤ မိမိ
 သည်ပင် မိမိ၏လက္ခဏာ၏အဖြစ်သည်။ ယုတ္တိ-သင့်၏။

x x x x x x x

သော ကုသိုလ်တရားတို့ပင် ရ၏။ ထို့ကြောင့် အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကကုသိုလ် ဟူသော
 မိမိသည်ပင် မိမိ၏လက္ခဏာဖြစ်နေသည် မဟုတ်ပါလော-ဟု စောဒနာသည်။ [လောက
 ၌ မှတ်သားအပ်သော လက္ခိတဗ္ဗအရနှင့် မှတ်သားကြောင်း လက္ခဏတို့သည် အရ
 ကွဲပြားရိုးဖြစ်၏။ ဤ၌ကား မကွဲပြားဘဲ ဖြစ်နေပါတကား-ဟူလို။]

ဝိညာတ၊ ပေ၊ ယုတ္တမေတံ။ ။ ဝိညာတသဒ္ဓါနက် အဝိညာတသဒ္ဓါနက်၏ အဖြစ်
 ဖြင့် လက္ခဏလက္ခိတဗ္ဗ ဖြစ်သင့်သောကြောင့် မိမိသည်ပင် မိမိ၏လက္ခဏာ ဖြစ်နိုင်ပါ
 သည်။ ထို အကျဉ်းအဖြေကို ချဲ့လို၍ “ကုသလသဒ္ဓတ္ထဝသေန ဟိ” စသည်မိန့်။ ကုသလ
 သဒ္ဓါ၏ အနက်ဖြစ်သော “ကုသိုလ်”ဟူသော အနက်သည် အဝိညာတသဒ္ဓတ္ထ ဖြစ်၏။
 ပိဋကစာပေ၌ အလေ့အလာ မများသူတို့အတွက် “ ကုသိုလ်ဆိုတာ ဘယ်လိုဟာမှန်း
 မသိကြ”ဟူလို၊ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကသဒ္ဓါ၏ အနက်ဖြစ်သော “အပြစ်မရှိ၊ ကောင်းသော
 အကျိုးရှိသောတရား”ဟု ပြောလိုက်မှ “ကုသိုလ်ဆိုတာ ဒီလိုတရားမျိုးပါတကား”ဟု
 အများနားလည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အပြစ်မရှိသော တရား၊ ကောင်းသော အကျိုး
 ရှိသောတရား ဟု အများနားလည် ထင်ရှားသောအနက်ကို အမှတ်အသားလက္ခဏာ
 အနေအားဖြင့်၎င်း၊ “ကုသိုလ်”ဟူသော မထင်ရှားသောအနက်ကို မှတ်သားအပ်သော
 လက္ခိတဗ္ဗအနေအားဖြင့်၎င်း ခွဲခြား၍ဆိုခြင်းသည် လောကယုတ္တိရှိ၍ သင့်မြတ်သော
 စကားဖြစ်သည်-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ ဤနည်း၌ လက္ခဏဖြစ်သော အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကအရနှင့် လက္ခိတဗ္ဗ
 ဖြစ်သော ကုသလအရသည် မပြားသောကြောင့် အဘေဒဘေဒ ခုပစာရဟု ဖွင့်ကြသည်။
 [ဘဝတိ ဟိ သဒ္ဓတ္ထဝိသေသမတ္တေနပိ အဘိန္ဒေ ဝတ္ထုသ္မိံ ဘေဒဝစနံ၊ ယထာ-
 သိလာပုတ္တကဿ သရီရန္တိ။—အနု။]

အထဝါ- ကား၊ လက္ခယတိ - မှတ်သားအပ်၏။ ဣတိ- ထိုသို့ မှတ်သားအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ လက္ခဏံ-မည်၏။ သဘာဝေါ- ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော သဘောတည်း။ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကာစ- အပြစ်မရှိကုန်၊ ကောင်းသော အကျိုး ရှိကုန်သောတရားတို့လည်း ဟုတ်၏။ တေ-ထို အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကတရားတို့ဟူသည်။ လက္ခဏဉ္စ- မှတ်သားအပ်သော သဘောလည်း ဟုတ်၏။ ဣတိ- ဤ ွပါးသောသတ္တိကြောင့်၊ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ-တို့မည်၏။ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကာ-အပြစ်မရှိ၊ ကောင်းသောအကျိုးရှိကုန်သည်။ ဟုတ္တာ-ဖြစ်၍၊ (တနည်း) အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကာ - အပြစ်မရှိ ကောင်းသောအကျိုး ရှိသော တရားတို့၏။ ဟုတ္တာ-အဖြစ်ဖြင့်၊ လက္ခယမာနာ-မှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ သဘာဝါ-သဘောတို့သည်။ ကုသလာနာမ-တို့မည်၏။ ဣတိအတ္ထော-နက်။

အထဝါ-ကား၊ အနဝဇ္ဇဝစနေန-အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါဖြင့်၊ အနဝဇ္ဇတ္တံ-အပြစ်မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ အာဟ-ဆိုပြီး၊ သုခဝိပါက ဝစနေန-သုခဝိပါကသဒ္ဓါဖြင့်၊ သုခဝိပါကတ္တံ - ကောင်းသောအကျိုး ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ (အာဟ - ပြီး) တသ္မာ-ကြောင့်၊ အနဝဇ္ဇဉ္စ - အပြစ်မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်လည်း၊ သုခဝိပါကော

x x x x x x x

အထဝါ လက္ခယတိ။ ။ဤနည်း၌ လက္ခဏသဒ္ဓါကို ကမ္မသင်္ခရိယပြု၍ မှတ်အပ်သော သဘောကို အရကောက်ရ၏။ ထို့နောက် “ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကာစ + တေ + လက္ခဏံ ” ဟု ကမ္မဓာရဲဝိဂ္ဂဟပြုရာ၌ “ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါက ” အရ ကုလလာဟုံသော အဘိဓေယျနှင့် အနက်ရတူသောကြောင့် ဗဟုဝစနေနထား၍ ထိုတရားတို့သည် မှတ်အပ်သော သဘောတရားအဖြစ်ဖြင့် တခုတည်းဖြစ်သောကြောင့် ဇာတျာပေက္ခနည်းအားဖြင့် “ လက္ခဏံ ” ဟု နပုံလိန် ဧကဝစနေန ထားသည်။ နိပ္ပန္နပြီးသောအခါ၌ကား “ကုသလာ”ဟူသော အဘိဓေယျ၏ လိန်ဝှစ်လိုက်၍ “ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ ” ဟု ဗဟုဝှစ်ထားရသည်။

သဘာဝေါ။ ။ဘာဝသဒ္ဓါသည် “ဘာဝေါပဒတ္ထေ၊ပေ၊ သဘာဝသ္မိံစ လီလာယံ” ဟူသော အဘိဓာန်နှင့်အညီ ထင်ရှားရှိသော ဖုသနစသော ပရမတ္ထသဘောကို ဟော၏။ သဟ+ဘာဝေန ယော ဝတ္တတိတိ သဘာဝေါ၊ ယော-အကြင်ဖဿစသော တရားသည်။ ဘာဝေန- ထင်ရှားရှိသော ဖုသနစသော သဘောနှင့်၊ သဟ - တက္ခ၊ ဝတ္တတိ-ဖြစ်တတ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ သော-ထို ဖဿစသောတရားသည်။ သဘာဝေါ-မည်၏။ ထိုသို့ ထင်ရှားမရှိသောတရားကိုကား “အဘာဝ, ပညတ်”ဟု ခေါ်သည်။

အနဝဇ္ဇ၊ပေ၊အတ္ထော။ ။ဤကား အဖြောင့်အနက်ကို ဖွင့်ပြသော ဥဇုကတ္ထပြု၊ တပွါကဋီကရဏတည်း။ ဟုတ္တာကို (အဖြစ်ဖြင့်- ဟု ပေးရသော) ဝိသေသန အနက်၊ ဝိပါကာ၌ ပဌမာကို ဆဋ္ဌိအနက်ဟော ဟု မရဖွင့်၏။ ဆိုလိုရင်းကား- “ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကအဖြစ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်ကုန်သော သဘောတရားတို့သည် ကုသိုလ်တို့မည်၏ ” ဟုလို။ [ဤဝိကပ်၌ “အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာသည် သညီ, ကုသလာ ကား သညာ” ဟု ကွဲပြားသောကြောင့် ရှေ့ဝိကပ်ကဲ့သို့ အဘောဒဘောဒူပစာ ကြံတွယ်မလို။]

စ-ကောင်းသောအကျိုး ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်လည်း၊ အနဝဇ္ဇ သုခဝိပါကံ-အပြစ် မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်၊ ကောင်းသောအကျိုး ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်၊ တေသံ- ဤ ကုသိုလ်တို့၏၊ တံ-ထို အပြစ်မရှိကုန်သည်၏အဖြစ်၊ ကောင်းသောအကျိုး ရှိကုန် သည်၏အဖြစ်ဟူသော၊ လက္ခဏံ-လက္ခဏာသည်၊ ကရဏတ္ထစ-ကရိုဏ်းအနက် ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ကမ္မတ္ထစ- ကံအနက် ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ လက္ခဏ သဒ္ဓေ - လက္ခဏသဒ္ဓါသည်၊ (သကိ - သော်၊) သဘာဝဘူတံ- ထင်ရှားရှိသော သဘောဖြစ်၍ဖြစ်သော လက္ခဏာသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (တေ - ထို ကုသိုလ်တို့သည်၊) အနဝဇ္ဇ၊ ပေ၊ လက္ခဏာ - တို့မည်၏၊ အနဝဇ္ဇ သုခဝိပါက သဘာဝေန-အနဝဇ္ဇ သုခဝိပါကဟူသောသဘောဖြင့်၊ လက္ခိယမာနာ-မှတ်သား အပ်သော တရားတို့သည်၎င်း၊ တံ သဘာဝဝန္တောစ - ထို အနဝဇ္ဇ သုခဝိပါက သဘောရှိသော တရားတို့သည်၎င်း၊ ကုသလာ - ကုသိုလ်တို့မည်၏၊ ဣတိ ဝုတ္တိ ဟောတိ-၏။

x x x x x x x x

အထဝါ အနဝဇ္ဇ၊ ပေ၊ ဝိပါကတ္ထံ။ ။ အနဝဇ္ဇ၊ သုခဝိပါကပုဒ်တို့၌ ဘာဝသဒ္ဓါ မပါသော်လည်း ဘာဝပုဓာနနည်းအားဖြင့် ဘာဝအနက်ကို ယူနိုင်သောကြောင့် “အန ဝဇ္ဇတ္ထံ” ဟု၎င်း၊ “ သုခဝိပါကတ္ထံ ” ဟု၎င်း ဖွင့်သည်။ [ဝိနာပိ ဘာဝါဘိဓာယိနာ သဒ္ဓေန ဘာဝပုဓာနော နိဒ္ဒေသော ဟောတီတိ ဝုတ္တံ အနဝဇ္ဇဝစနေန အနဝဇ္ဇတ္ထံ အာဟာတိ၊ - အန၊] ထိုတွင် အနဝဇ္ဇတ္ထဟူသည် အပြစ်မရှိသည်၏အဖြစ် (မကဲ့ရဲ့ ထိုက် သည်၏အဖြစ်) ဟူသော အပြစ်ကင်းခြင်း သဘောတည်း၊ သုခဝိပါကတ္ထဟူသည် ဣဋ္ဌ အကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်သော သတ္တိတည်း။

တံ လက္ခဏံ၊ ပေ၊ သဘာဝဘူတံ။ ။ တံဖြင့် အနဝဇ္ဇတ္ထ သုခဝိပါကတ္ထကိုညွှန်းသည်၊ လက္ခဏံအရ ကရဏသင်္ခ၊ ကမ္မသင်္ခ ၂ မျိုး ပြု၍ ကရဏသင်္ခအတွက် မှတ်သား ကြောင်းသဘော၊ ကမ္မသင်္ခအတွက် မှတ်သားအပ်သောသဘော ရ၏၊ “အနဝဇ္ဇဉ္စ+ သုခဝိပါကောစ+အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကံ” ဟု သမာဟာရဒွန်ပြု၊ ထို့နောက် လက္ခဏံနှင့် ဗဟုဗ္ဗိဟိတွဲစေလို၍ “တံ+လက္ခဏံ ဧတေသံ” ဟု မိန့်သည်၊ လက္ခဏံကိုပင် “ကရဏ တ္ထေစ ကမ္မတ္ထေစ လက္ခဏသဒ္ဓေ သဘာဝဘူတံ ” ဟု ထပ်၍ ဖွင့်သည်၊ ဤအဖွင့်ဖြင့် “လက္ခဏပုဒ်ကို ကရဏသင်္ခ ကမ္မသင်္ခ ၂ မျိုးပြု၍ သဘာဝကို အရကောက်ပါ” ဟု ပြသည်။

အနဝဇ္ဇ၊ ပေ၊ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ။ ဤဝါကျကား တတိယနည်းအတွက် အဖြောင့် အနက်ကို ဖွင့်ပြသော ဥဇုကတ္ထပြု (တပ္ပါကဋီကရဏ) ဝါကျတည်း၊ “အနဝဇ္ဇသုခဝိပါ ကေန လက္ခိယမာနာ ” ဖြင့် ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ လက္ခဏသဒ္ဓါ၏ ကမ္မသာဓန အတွက် ဥဇုကတ္ထကို ပြ၏၊ ဤသို့ ဥဇုကတ္ထကို ပြသော်လည်း ဝိဂ္ဂဟမှာ ဗဟုဗ္ဗိဟိသာ ပြုရသည်၊ “တံ သဘာဝဝန္တောစ ” ဖြင့် ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ လက္ခဏ သဒ္ဓါ၏ ကရဏသာဓနအတွက် ဥဇုကတ္ထကိုပြသည်။ [မရဋီကာ၌ကား ပဌမစကားရပ်ကို ကရိုဏ်း အနက်ဟော လက္ခဏသဒ္ဓါ၏ အဓိပ္ပါယ်ပြုဟု၎င်း၊ တံ သဘာဝဝန္တောကို ကံအနက် ဟော လက္ခဏသဒ္ဓါ၏ အနက်ပြုဟု၎င်း ဖွင့်လေသည်၊ စဉ်စဉ်းကြပါလေ။]

တတ္ထ- ထို အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါ, သုခဝိပါကသဒ္ဓါတို့တွင်၊ အနဝဇ္ဇ ဝစနေန-အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါဖြင့်၊ ကုသလာနံ - တို့၏၊ ပဝတ္တိသုခတံ- ကောင်းသောဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒဿေတိ - ၏၊ သုခဝိပါကဝစနေန - သုခဝိပါကသဒ္ဓါဖြင့်၊ (ကုသလာနံ- တို့၏၊) ဝိပါကသုခတံ-ကောင်းသောအကျိုး ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ (ဒဿေတိ-၏၊) ဟိ-မှန်၊ ပုရိမံ-ရှေ့ဖြစ်သော အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါသည်၊ အတ္တနော-မိမိဟူသော ကုသိုလ်၏၊ ပဝတ္တိသဘာဝဝသေန- ဖြစ်ခြင်းသဘော၏ အစွမ်းဖြင့်၊ လက္ခဏတာဝစနံ- လက္ခဏာ၏အဖြစ်ကို ဟောသောသဒ္ဓါတည်း၊ ပစ္ဆိမံ-နောက်ဖြစ်သော သုခဝိပါကသဒ္ဓါသည်၊ ကာလန္တရေ - ဖြစ်ရာကာလမှ တပါးသော နောက်ကာလ၌၊ ဝိပါကပ္ပါဒန သမတ္တတာယ - အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ (လက္ခဏတာဝစနံ-တည်း၊) ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

တထာ-ထိုမှတပါး၊ ပုရိမေန- ရှေ့ဖြစ်သော အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါဖြင့်၊ ကုသလာနံ- တို့၏၊ အတ္တသုဒ္ဓိံ - မိမိဟူသော ကုသိုလ်၏စင်ကြယ်ခြင်းကို၊ ဒဿေတိ- ၏၊ ပစ္ဆိမေန- နောက်ဖြစ်သော သုခဝိပါကသဒ္ဓါဖြင့်၊ (ကုသလာနံ) ဝိသုဒ္ဓိဝိပါကတံ- စင်ကြယ်သောအကျိုး ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ (ဒဿေတိ)၊ စ - သည်သာမကသေး၊ ပုရိမေန - ဖြင့်၊ ကုသလံ - ကို၊ အကုသလသဘာဝတော - အကုသိုလ်၏ သဘောမှာ၊ နိဝတ္တေတိ-နစ်စေ၏၊ ပစ္ဆိမေန-ဖြင့်၊ (ကုသလံ) အဗျာကတသဘာဝတော-အဗျာကတ၏သဘောမှာ၊ (နိဝတ္တေတိ- ၏၊ ကသ္မာ- နည်း၊) ပစ္ဆိမဿ- နောက်ဖြစ်သော သုခဝိပါကသဒ္ဓါ၏၊ သဝိပါကတ္ထ ဒီပကတ္တာ - အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။... [“အဝဇ္ဇပဋိပက္ခာ ဝါ ဣဓ အနဝဇ္ဇာတိ ဝုတ္တာ ” ဟု ဖွင့်ခဲ့သောနည်းအရ ဒီပနတ္ထတို့ကိုပြလို၍ “ ပုရိမေန ဝါ ” စသည်မိန့်။] ဝါ-တနည်း၊ ပုရိမေန-ဖြင့်၊ ဝဇ္ဇပဋိပက္ခာဘာဝ ဒဿနတော- အပြစ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ်ကို ပြခြင်းကြောင့်၊ ကိစ္စဋ္ဌန - ကိစ္စအနက်ရှိသော၊ ရသေန-ရသအားဖြင့်၊ အကုသလဝိဒ္ဓိသနရသတံ-အကုသိုလ်ကိုဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စ ရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဒီပေတိ၊ ပစ္ဆိမေန - ဖြင့်၊ သမ္ပတ္တိအတ္ထေန - သမ္ပတ္တိအနက် ရှိသော၊ (ရသေန- အားဖြင့်၊) ဣဋ္ဌဝိပါကရသတံ- ဣဋ္ဌဝိပါကဟူသော သမ္ပတ္တိ ရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ (ဒီပေတိ)။

x x x x x x x

တတ္ထ အနဝဇ္ဇဝစနေန။ ။ “အနဝဇ္ဇ + သုခဝိပါက” ဟု ပုဒ် ၂ မျိုးကို ပြခြင်း၌ အကြောင်း အဘယ်သို့ရှိပါသနည်း၊ ပုဒ်တမျိုးကိုသာပြလျှင် လိုအပ်သောအကျိုး ပြီးနိုင်သည် မဟုတ်ပါလော့ ဟု စောဒနာဘွယ် ရှိသောကြောင့် “တတ္ထ အနဝဇ္ဇဝစနေန” စသည်မိန့်၊ အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါဖြင့် ပဝတ္တိသုခ (ကုသိုလ် ဖြစ်နေတုန်းမှာ ချမ်းသာခြင်း) ဟူသောအနက်ကို ပြ၍၊ သုခဝိပါကသဒ္ဓါဖြင့် ဝိပါကသုခ (ထိုကုသိုလ်က အကျိုးပေးသောအခါ ဣဋ္ဌအကျိုးကို ပေး၏) ဟူသောအနက်ကို ပြ၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြဆိုရာ အနက် အဓိပ္ပာယ်က ၂ မျိုးစီရှိသောကြောင့် ပုဒ် ၂ ပါးလုံးကို ယူရသည်- ဟုလို။

စ- သည်သာမကသေး၊ ပုရိမေန-ဖြင့်၊ ဥပဋ္ဌာနာ ကာရဋ္ဌေန-ယောဂီတို့ဉာဏ် အား ထင်လာသော အခြင်းအရာဟူသော အနက်ရှိသော၊ ပစ္စုပဋ္ဌာနေန - ပစ္စုပဋ္ဌာန်အားဖြင့်၊ ဝေါဒါနပစ္စုပဋ္ဌာနတံ - ဖြူစင်သောတရား ဟု ယောဂီတို့ဉာဏ် အား ရှေးရှုထင်လာသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဒဿေတိ၊ ပစ္စိမေန-ဖြင့်၊ ဖလတ္ထေန-ဖလ အနက်ရှိသော၊ (ပစ္စုပဋ္ဌာနေန) သုခဝိပါက ပစ္စုပဋ္ဌာနတံ-သုခဝိပါကဟူသော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ (ဒဿေတိ)၊ စ- သည်သာမကသေး၊ ပုရိမေန-ဖြင့်၊ ယောနိသောမနသိကာရံ-ယောနိသောမနသိကာရ ဟူသော၊ ကုသလာနံ-တို့၏၊ ပဒဋ္ဌာနံ-နိုးစွာသောအကြောင်းကို၊ ဝိဘာဝေတိ-ထင်စွာပြစ်၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း၊ ကသ္မာ၊ ဝိညာယတိ - နည်း၊) ဟိ (ယသ္မာ) - ကြောင့်၊ တတော - ထို ယောနိ သောမနသိကာရကြောင့်၊ တေ-ထို ကုသိုလ်တို့သည်၊ အနဝဇ္ဇာ - အပြစ်မရှိသော တရားတို့သည်၊ ဇာတာ-ဖြစ်ရကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ)၊ ပစ္စိမေန-ဖြင့်၊ ကုသလာနံ - ကုသိုလ်တို့၏၊ ဝါ - တို့က၊ အညေသံ- အခြားသော ဝိပါက တို့၏၊ ပဒဋ္ဌာနဘာဝံ - နိုးစွာသောအကြောင်းတို့၏ အဖြစ်ကို၊ ဒဿေတိ၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း၊ ကသ္မာ၊ ဝိညာယတိ၊) ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ တေ-ထိုကုသိုလ် တို့သည်၊ သုခဝိပါကဿ-ကောင်းသောအကျိုး၏၊ ကာရဏံ- အကြောင်းသည်၊ ဟောန္တိ-နိ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ဝိညာယတိ)။ [ကိစ္စဋ္ဌေနရသန စသည်၌ ရသ၏ ကိစ္စရသ , သမ္ပတ္တိရသ ၂ မျိုးရှိကြောင်းကို၎င်း , ပစ္စုပဋ္ဌာန်၏ ဥပဋ္ဌာနာကာရ, ဖလ အားဖြင့် ၂ မျိုး ရှိကြောင်းကို၎င်း လက္ခဏ , ရသ , ပစ္စုပဋ္ဌာန် အခွဲကို လေ့လာ၍ သိကြပါလေ။]

စ- ဆက်၊ ဧတ္ထ- ဤ အနဝဇ္ဇာသုခဝိပါကဟူသော ပုဒ်၌၊ သုခဝိပါကသဒ္ဓေ- သုခဝိပါက သဒ္ဓါ၌၊ သုခသဒ္ဓေါ- သုခသဒ္ဓါကို၊ ဣဋ္ဌပရိယာယ ဝစနန္တိ - ဣဋ္ဌ သဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော သဒ္ဓါဟူ၍၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော - ၏၊ ဟိ - မှန်၊ ဣဋ္ဌ စတုက္ခန္ဓ ဝိပါကာ - အလိုရှိအပ်သော နာမ်ခန္ဓာ ၄ ပါး ဟူသော အကျိုးရှိသော တရားတို့ သည်၊ ကုသလာ- တို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ သုခဝေဒနာဝိပါကာဝ - သုခဝေဒနာ ဟူသော အကျိုးရှိသောတရားတို့သည်သာ၊ (ကုသလာ - တို့သည်၊) န - မဟုတ် ကုန်၊ စ-ဆက်၊ သင်္ခါရ၊ပေ၊သုခဝိပါကတာယ-သင်္ခါရဒုက္ခတို့၏ ငြိမ်းခြင်းနိဗ္ဗာန် ဟူသော သုခဝိပါကတာ၏၊ သမ္ဘဝေါဝေ-ဖြစ်သင့်ခြင်းသည်ပင်၊ (လျဉ်းပါးဘွယ် သည်ပင်)၊ နတ္ထိ- မရှိ၊ ဟိ- မှန်၊ တံ - ထို သင်္ခါရတို့၏ ငြိမ်းခြင်းဟူသော နိဗ္ဗာန်

x x x x x x x x x

ဧတ္ထ စ၊ပေ၊ဝိပါကောတိ။ ။“သုခဝိပါက”အရ၌ “သင်္ခါရဒုက္ခတို့၏ငြိမ်းခြင်း နိဗ္ဗာန်အကျိုး” ဟူသောအနက်မှာ ကုသိုလ်၏ ဝိပါကကိုပြုနေသော ဤနေရာ၌ မဖြစ် သင့်၊ သမ္ဘဝ ဗျာဘိစာရ ၂ မျိုးတွင် ထိုအနက်များ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းဟူသော သမ္ဘဝပင် မရှိ၊ သမ္ဘဝရှိမှ ဖြစ်နိုင်သော ဗျာဘိစာရကား ပြောဘွယ်ပင်မလိုပါ-ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် “သမ္ဘဝေါ ဝေ နတ္ထိ”ဟု ဝေဖြင့်ဆိုသည်။

သည်။ န ဝိပါကော-ဝိပါက်မဟုတ်၊ ဣတိ-ဤသို့မှတ်အပ်၏။ ပန-ဆက်၊ ဝိပါက
 သဒ္ဒေါ-သည်။ ဖလ ပရိယာယဝစနံ - ဖလ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သောသဒ္ဒါသည်။
 ယဒိ (ဟောတိ, ဧဝံသတိ၊) နိသန္ဓဝိပါကေန-အဆက်ဆက် အကျိုးဖြစ်သော၊
 ဣဋ္ဌရူပေနာပိ - ဣဋ္ဌရုပ်အားဖြင့်လည်း၊ သုခဝိပါကတာ - ကောင်းသောအကျိုး
 ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ယောဇေတဗ္ဗာ - ယှဉ်စေထိုက်၏။ စ- ဆက်၊ သာဝဇ္ဇ
 ဒုက္ခဝိပါက လက္ခဏာတိ ဧတ္ထ-၌၊ ဝုတ္တဝိမိ အနုသာရေန- ကုသိုလ်၏ လက္ခဏာ
 ဝယ် ဆိုအပ်ပြီးသောအစီအရင်ကို အစဉ်လိုက်သဖြင့်၊ အတ္ထောစ-အနက်ကို၎င်း၊
 ယောဇနာစ-ဒဿနတ္ထစသည်ကို ယှဉ်စေပုံကို၎င်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-၏။

ဝိပါကာရဟတာ-အကျိုးပေးခြင်းကို ထိုက်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ကုသလာ
 ကုသလာနံ-တို့၏။ လက္ခဏာဘာဝေန-လက္ခဏာ၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝုတ္တာ-ဆိုအပ်ပြီး၊
 တဗ္ဗာဝေန-ထို ဝိပါကာရဟ၏အဖြစ်ဖြင့်၊ အကထိတာ-မဟောအပ်ကုန်သော၊
 အဗျာကတာ - တို့သည်၊ အဝိပါကရဟ သဘာဝါ - အကျိုးပေးခြင်းကို မထိုက်
 သော သဘောရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အဝိပါက၊ပေ၊အဗျာကတာ

x x x x x x x

ယဒိပန၊ပေ၊ယောဇေတဗ္ဗာ။ ။အချို့အရာ၌ ဝိပါကသဒ္ဒါသည် နာမ်ဝိပါက်သာ
 မက ရုပ်ဝိပါက်များကိုလည်း ဟော၏။ ထို ဝိပါကသဒ္ဒါကို ဖလသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်ဟု
 ဆိုရသည်။ ထို ဖလသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်အဖြစ်ဖြင့် သုံးစွဲခြင်းမှာ ဝိပါကာဓမ္မာ ဟူသော
 တိက်ပုဒ်နှင့်မညီသောကြောင့် “ယဒိပန”ဟု ပရိကပ္ပ ဇောတကနိပါတ်နှင့်တကွ မိန့်၏။
 ရုပ်ဝိပါက် ဟူရာ၌ ကုသိုလ်အတွက် အကျိုးဆက်ဖြစ်သော (မူလအကျိုးမှ ဆက်၍
 ဆက်၍သွားသော) ကောင်းသော ဣဋ္ဌကမ္မဇရုပ် , ကောင်းသော ဘုံဗိမာန် အဝတ်
 အစားစသော ကမ္မပစ္စယ ဥတုဇရုပ် , စိတ္တဇရုပ် , အာဟာရဇရုပ်တို့လည်း ပါဝင်၏။
 [အကုသိုလ်အတွက်လည်း မကောင်းသော အနိဋ္ဌရုပ် အဆက်ဆက်တို့ ပါဝင်သည်။]

ဝုတ္တဝိမိ အနုသာရေန။ ။အကုသိုလ်၏လက္ခဏာကိုပြရာ၌ ကုသိုလ်ဝယ် ဆိုအပ်
 ပြီးသော အစီအစဉ်ကို အစဉ်လိုက်၍ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၎င်း၊ ယောဇနာပုံကို၎င်း သိပါ
 ဟုဋီကာဖွင့်၏။ ထိုသို့ဖွင့်ရာ၌ ယထာသမ္ဘဝံ ဟု ဆိုသောကြောင့် “သဟ + အဝဇ္ဇေန +
 ယေ ဝတ္တန္တိတိ သာဝဇ္ဇာ၊ ဂရဟိတဗ္ဗဘာဝယုတ္တာ , သဒေါသာတိ အတ္ထော၊ တေန
 နေသံ ဂရဟိတဗ္ဗ သဘာဝံ ဒဿေတိ” စသည်ဖြင့် အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖြစ်သင့်သလို ယှဉ်တွဲ
 ရ၏။ ထိုသို့ ယှဉ်တွဲရပုံကို အနုဋီကာ၌ ပြထားသည်။ “ယောဇနာ”ဟူသည် “သာဝဇ္ဇ
 ဝစနေန အကုသလာနံ ပဝတ္တိဒုက္ခတံ ဒဿေတိ ” စသည်ဖြင့် ဒဿနတ္ထ စသည်တို့ကို
 ယှဉ်စေခြင်းတည်း။ [မရ၌ကား “ယောဇနာစ-အကျိုးကို၎င်း”ဟု ဖွင့်၏။ စဉ်းစားပါ။]

ဝိပါကာရဟတာ၊ပေ၊အဗျာကတာတိ။ ။“သုခဝိပါက- သုခအကျိုးရှိ, ဒုက္ခ
 ဝိပါက-ဒုက္ခအကျိုးရှိ”ဟု ကုသိုလ် အကုသိုလ်၏လက္ခဏာ၌ ဆိုခဲ့၏။ ထို“အကျိုးရှိ”
 ဟူသောစကား၌ “အကျိုးပေးခြင်းငှါထိုက်၏။ ဝါ- အကျိုးပေးနိုင်၏”ဟု အဓိပ္ပာယ်
 ရ၏။ ထို့ကြောင့် “ဝိပါကာရဟတာ ဝုတ္တာ”ဟု ဆိုသည်။ အဗျာကတာတရားတို့ကား
 အကျိုးမပေးနိုင်သောကြောင့် “အဝိပါကလက္ခဏာ”ဟု ဆိုသည်။

တိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ဗြီ၊ ဟိ-ချဲ့၊ သုခ ဒုက္ခဝိပါကာရဟာ- ကောင်းသောအကျိုးကို ပေးခြင်းငှါထိုက်ကုန်၊ မကောင်းသောအကျိုးကိုပေး ခြင်းငှါ ထိုက်ကုန်သောတရား တို့သည်၊ သုခ ဒုက္ခဝိပါကာ- သုခဝိပါက, ဒုက္ခဝိပါကတို့တည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ကုသလာကုသလာနံ-တို့၏၊ ဧဝံ လက္ခဏတာ-ဤသို့ သုခဝိပါကလက္ခဏာရှိကုန် သည်၏အဖြစ်, ဒုက္ခဝိပါကလက္ခဏာ ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝုတ္တာယထေဝ- ဆိုအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ- ဤအတူ၊ ဣဓာပိ - ဤ အပျာကတ၏လက္ခဏာကို ပြရာ၌ လည်း၊ အဝိပါကာရဟာ - အကျိုးပေးခြင်းငှါ မထိုက်ကုန်သော တရားတို့သည်၊ အဝိပါကာ - အဝိပါကတို့တည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ အပျာကတာနံ- တို့၏၊ ဧဝံ လက္ခဏတာ-ဤသို့ အဝိပါကလက္ခဏာ ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝုတ္တာ-ဗြီ။

တသ္မာ- ကြောင့်၊ ကမ္မံ- ကံသည်၊ အဟောသိ- ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ကမ္မဝိပါကော-ကံ၏ အကျိုးသည်၊ နာဟောသိ - ဖြစ်ပြီးလည်းမဟုတ်၊ ကမ္မဝိပါကော- သည်၊ န ဘဝိ သတိ - ဖြစ်လတံ့လည်းမဟုတ်၊ ကမ္မဝိပါကော - သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဝါ-ဖြစ်ဆဲ လည်းမဟုတ်၊ ကမ္မံ- သည်၊ အတ္ထိ- ရှိ၏၊ ဝါ- ဖြစ်ဆဲ၊ ကမ္မဝိပါကော, နတ္ထိ-မရှိ၊ ဝါ-ဖြစ်ဆဲမဟုတ်၊ ကမ္မဝိပါကော, န ဘဝိသတိ-ဖြစ်လတံ့မဟုတ်၊ ကမ္မံ, ဘဝိ သတိ-လတံ့၊ ကမ္မဝိပါကော, န ဘဝိသတိ-မဟုတ်၊ ဣတိ-သို့၊ ဧဝံ ပကာရာနံ- ဤသို့ အလားတူဖြစ်ကုန်သော၊ ကုသလာ ကုသလာနံ-တို့၏၊ ကုသလာ ကုသလာ ဘာဝါနာပတ္တိ-ကုသိုလ်၏အဖြစ်, အကုသိုလ်၏အဖြစ်သို့ မရောက်ခြင်းသည်၎င်း၊ အပျာကတဘာဝါပတ္တိ ဝါ-အပျာကတအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းသည်၎င်း၊ နဟောတိ- မဖြစ်၊ ဟိ - မှန်၊ (တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ တေ - ထို အဟောသိကံ ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့သည်၊ သုခဒုက္ခဝိပါကာရဟာ - ကောင်းသော

x x x x + x x x

တသ္မာ၊ ပေ၊ ပတ္တိ ဝါ န ဟောတိ ။ ။ တကယ် အကျိုးပေးနိုင်မှ “သုခဝိပါက, ဒုက္ခဝိပါက”ဟု ခေါ်ရသည်မဟုတ်၊ အကျိုးပေးခြင်းငှါ ထိုက်ဘန်သောတရားဖြစ်လျှင် “သုခဝိပါက, ဒုက္ခဝိပါက”ဟု ခေါ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် အကျိုးပေးခွင့်မရသည့်အတွက် အဟောသိကံဖြစ်ကြသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့လည်း အကျိုးပေးခြင်းသဘော ရှိရ ကား ကုသိုလ် အကုသိုလ် နာမည်ပျောက်၍ အပျာကတနာမည် မရောက်နိုင်။

မှတ်ချက်။ ။ “အဟောသိ ကမ္မံ” စသော စကားသည် ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်၌လာသော ပါဠိတော်တည်း၊ “အဟောသိ ကမ္မံ”ဖြင့် အတိတ်ကံကိုပြု၏၊ “အတ္ထိ ကမ္မံ”ဖြင့် ပစ္စုပ္ပန် ကံကို ပြု၏၊ “ဘဝိသတိ ကမ္မံ”ဖြင့် အနာဂတ်ကံကို ပြု၏၊ “နာ ဟောသိ, န ဘဝိသ တိ, နတ္ထိ ကမ္မဝိပါကော ”ဖြင့် လုံးလုံး အကျိုးမပေးနိုင်ပုံကို ပြု၏၊ ပစ္စုပ္ပန်ကံအတွက် အတိတ် အကျိုးကို၎င်း, အနာဂတ်ကံအတွက် အတိတ် - ပစ္စုပ္ပန် အကျိုးများကို၎င်း ပြက္ခယ် မလိုသောကြောင့် မပြဘဲ ထားသည်၊ ဧဝံပကာရာနံ၌ ပကာရ သဒ္ဓါသည် “အလားတူ” အနက်ဟောတည်း၊ ထို ပကာရသဒ္ဓါဖြင့် အကျိုးမပေးနိုင်သော အဘိ ညာဉ် ကုသိုလ်များကို၎င်း, ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးနိုင်သော ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ အကုသိုလ် စသည်များကို၎င်း ယူပါ-ဟု အနု, မရတို့ဖွင့်ကြသည်။

အကျိုးကို ပေးခြင်းငှါ ထိုက်ကုန်၊ မကောင်းသောအကျိုးကို ပေးခြင်းငှါ ထိုက်ကုန်သည်။ န ဟောန္တိ-မဖြစ်ကုန်သည်ကား၊ န-မဟုတ်ကုန်၊ (ကသွာ-နည်း၊) ဝိပါကဓမ္မတ္တာ - မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ အဝိပါကာရဟာဝါ-အကျိုးပေးခြင်းငှါ ထိုက်ကုန်သည်လည်း။ န ဟောန္တိ - မဟုတ်ကုန်၊ (ကသွာ- နည်း၊) အဝိပါကဓမ္မတ္တာဘာဝါ-မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော မရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်၏ မရှိခြင်းကြောင့်တည်း။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ကုသလာကုသလာနံ ကုသလာကုသလာဘာဝါနာပတ္တိ အဗျာကတဘာဝါပတ္တိဝါ န ဟောတိ)။

ကုသလာတိဝါ ဓမ္မာတိဝါတိ အာဒိနိတိ-ကား၊ ကုသလဓမ္မပဒါနိ- ကုသလပုဒ်၊ ဓမ္မပုဒ်ဟူကုန်သော၊ ဒွေ- ၂ ပုဒ်တို့၎င်း၊ အကုသလဓမ္မပဒါနိ - အကုသလပုဒ်၊ ဓမ္မပုဒ်ဟူကုန်သော၊ ဒွေ- တို့၎င်း၊ အဗျာကတဓမ္မပဒါနိ - အဗျာကတပုဒ်၊ ဓမ္မပုဒ်ဟူကုန်သော၊ ဒွေ- တို့၎င်း၊ ဣတိ-သို့၊ (တောနိ- ဤပုဒ်တို့သည်၊) [ဤ ၂ ပုဒ်စီ ၂ ပုဒ်စီတို့သည်၊] ဧကတ္ထနာနတ္ထာနိ-တူသောအနက်ရှိကုန်၊ ထူးသော အနက်ရှိကုန်သလော၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိသံဝိသံ-အသီးအသီး၊ ဒွိန္ဒုဒွိန္ဒု- ၂ ပုဒ် ၂ ပုဒ်တို့၏၊ အညမညာပေက္ခံ- အချင်းချင်း ဝဲခြင်းရှိသော၊ ဧကတ္ထနာနတ္ထတံ-ဧကတ္ထ၏ အဖြစ်၊ နာနတ္ထ၏ အဖြစ်ကို၊ စောဒေတိ - စောဒနာ၏၊ ဆန္ဒံ - ၆ ပုဒ်လုံးတို့၏၊ (ဧကတ္ထ နာနတ္ထတံ-ကို၊) န(စောဒေတိ)- စောဒနာသည် မဟုတ်။

တ္ထေ - ဤ ဧကတ္ထနာနတ္ထ၏ အဖြစ်၌၊ ဒေါသံ - အပြစ်ကို၊ ဝတ္ထုကာမော- ဆိုခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၊ (ဟုတွာ)၊ စောဒကော-သည်၊ ပုစ္ဆတိ-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဥတွာ-သိ၍၊ အာစရိယော-အဋ္ဌကထာဆရာသည်၊ ကိစ္ဆတ္တာတိ-ဟူ၍၊ အာဟ၊ တ္ထေ ဧကတ္ထနာနတ္ထတာယံ- ဤ ဧကတ္ထ၏အဖြစ်၊ နာနတ္ထ၏အဖြစ်၌၊ ကိစ္ဆိ-တစုံ တခုသော အပြစ်စကားကို၊ ဝတ္ထုဗ္ဗံ-ဆိုထိုက်သေး၏၊ တေ-၏၊ စောဒနာ-သည်၊ အသမတ္တာ-မပြည့်စုံသေး၊ အဝသိဋ္ဌံ-ကြွင်းကျန်သော စကားကို၊ တာဝ မြူဟိ-ဆိုစမ်းပါဠာလော၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

x x x x x x x

ဒွိန္ဒု ဒွိန္ဒု၊ ပေ၊ န ဆန္ဒံ။ ။ “ကုသလာတိ ဝါ ဓမ္မာတိဝါတိ အာဒိနိ” ၌ အာဒိအရ အကုသလာနှင့် ဓမ္မာကို၎င်း၊ အဗျာကတာနှင့် ဓမ္မာကို၎င်း ယူရမည်ဖြစ်သောကြောင့် အားလုံး ပုဒ် ၆ ပါး ရှိနေရကား ၆ ပုဒ်လုံးအတွက် ဧကတ္ထနာနတ္ထအဖြစ်ကို စောဒနာသည်-ဟု ယူမှားတွယ်ရှိသောကြောင့် “ ဒွိန္ဒု ဒွိန္ဒု၊ ပေ၊ န ဆန္ဒံ” ဟု မိန့်သည်၊ ၆ ပုဒ် အတွက်ပေါင်း၍ ဧကတ္ထနာနတ္ထအဖြစ်ကို စောဒနာသည် မဟုတ်၊ ကုသလာနှင့် ဓမ္မာ စသည်ဖြင့် ၂ ပုဒ် ၂ ပုဒ်အတွက်သာ ဧကတ္ထနာနတ္ထအဖြစ်ကို စောဒနာသည်-ဟုလို။

အာစရိယော အာဟ။ ။ ဤနေရာ၌ မူလဋီကာဆရာသည် အရှင်ဗုဒ္ဓဗောဓိသကို “အာစရိယော” ဟု သုံးစွဲထား၏၊ ဤအသုံးသည် မူလဋီကာဆရာ၏ သုံးလေ့ရှိသော အသုံး မဟုတ်သောကြောင့် ဋီကာဆရာ၏ စကား ဟုတ်မှ ဟုတ်ပါလေရဲ့လား ဟု သံသယဖြစ်မိပါသည်။ အရှင်ဗုဒ္ဓဗောဓိသကို “သင်္ဂဟကာရ” ဟု သုံးလေ့ရှိပါသည်။

(တောနိ-ဤ ကုသလာဓမ္မာစသောပုဒ်တို့သည်။)ကေတ္တာနိ-တူသောအနက် ရှိကုန်သည်။ ယဒိ(ဟောန္တိ)- နံအံ၊ (ဝေဟောန္တေသု- နံလသော်။) ဣန္ဒသက္က သဒ္ဓါနံ- ဣန္ဒသဒ္ဓါ၊ သက္ကသဒ္ဓါတို့၏။ သဒ္ဓမတ္တေဝေ - သဒ္ဓါမျှ၌သာ၊ ဘေဒေါ- အထူးသည်။(ဟောတိ)ဝိယ-ကဲ့သို့၊ ဝေ-ဤအတူ၊ ကုသလာဓမ္မသဒ္ဓါနံ- ကုသလာ သဒ္ဓါ၊ ဓမ္မသဒ္ဓါတို့၏။(သဒ္ဓမတ္တေဝေ-၌သာ၊ ဘေဒေါ-သည်။ ဟောတိ)။ အတ္ထေ- အနက်၌၊ (ဘေဒေါ- သည်။) န(ဟောတိ)- မဖြစ်၊ ဣတိ-ဤသို့ စောဒနာ၏။ [ထိုစောဒနာ၏ ဥဇုကတ္တကိုပြလို၍ “ယထာ၊ပေ၊ယောဇေတဗ္ဗာ” ဟု မိန့်သည်။] ဣန္ဒော သက္ကောတိ-ဣန္ဒော သက္ကောဟူ၍၊ ဝုတ္တေ-ဆိုအပ်သော်၊ ဝါ-ဆိုအပ်သော စကားသည်။ [မရ၌ ဝုတ္တေကို “ ဝုတ္တဝစနံ ” ဟု ဖွင့်၏။ ဝုတ္တသဒိသံနှင့် အရတူ ဖြစ်အောင် ဖွင့်ခြင်းတည်း။] ဣန္ဒော ဣန္ဒောတိ-ဣန္ဒော ဣန္ဒောဟူ၍၊ ဝုတ္တသဒိသံ- ဆိုအပ်သောစကားနှင့်တူသည်။ ဟောတိယထာ-ကဲ့သို့၊ ဝေ-ဤအတူ၊ ကုသလာ ဓမ္မာတိ ဣဒံစနံ- ကုသလာဓမ္မာဟူသော ဤစကားသည်။ ကုသလာကုသလာ တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တသဒိသံ-ဆိုအပ်သောစကားနှင့်တူသည်။ ဟောတိ၊ ဝေ-ဤအတူ၊ ဣတရေသုပိ-ကုသလာဓမ္မာမှ တပါးသော အကုသလာဓမ္မာ၊ အပျာကတာဓမ္မာ ဟူသော စကားတို့၌လည်း၊ အကုသလာ အကုသလာတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တသဒိသတာ- ဆိုအပ်သောစကားနှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကို၎င်း၊ အပျာကတာ အပျာကတာတိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တသဒိသတာစ-ကို၎င်း၊ ယောဇေတဗ္ဗာ-ယှဉ်စေထိုက်၏။

အထ-သို့မဟုတ်။(တောနိ-ဤ ကုသလာ ဓမ္မာစသောပုဒ်တို့သည်။)နာနတ္တာ နိ - ကွဲပြားသောအနက်ရှိကုန်သည်။ (ယဒိ ဟောန္တိ, ဝေသတိ)။ ဣန္ဒကုဝေရ သဒ္ဓါနံ ဝိယ-ဣန္ဒသဒ္ဓါ၊ ကုဝေရသဒ္ဓါတို့၏ကဲ့သို့၊ သဒ္ဓတော- သဒ္ဓါအားဖြင့်၎င်း၊ အတ္ထတောစ- အနက်အားဖြင့်၎င်း၊ ကုသလာဓမ္မသဒ္ဓါနံ- တို့၏။ ဘေဒေါ- သည်။ (ဟောတိ)။ အကုသလာဓမ္မသဒ္ဓါဒီနံ - အကုသလာသဒ္ဓါ၊ ဓမ္မသဒ္ဓါ အစရှိသည် တို့၏။ တထာ-ထိုအတူ(အထူးအပြား)ဖြစ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဆဟိပဒေဟိ- ၆ ပုဒ်တို့ဖြင့်၎င်း၊ စတုဟိ ပဒေဟိစ- ၄ ပုဒ်တို့ဖြင့်၎င်း၊ ဆ - ၆ ပါးကုန်သော၊ အတ္တာ-အနက်တို့ကို၎င်း၊ [တိက်ကိုရည်ရွယ်သည်။]စတ္တာရော-၄ ပါးကုန်သော၊ (အတ္တာ)စ-တို့ကို၎င်း၊ [ဒုက်ကို ရည်ရွယ်သည်။] ဘိန္ဒော - ကွဲပြားသောအနက် တို့ကို၊ ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။

ဣတိ- ကြောင့်၊ ကုသလာတ္တိကာဒီနံ- ကုသလာတိက်အစရှိသည်တို့၏။ ကုသလာ ဆက္ကာဒိဘာဝေါ-ကုသလာဆက္ကအစရှိသည်တို့၏အဖြစ်သည်၎င်း၊ ဟေတုဒုကာဒီ နံ-ဟေတုဒုက် အစရှိသည်တို့၏။ ဟေတုစတုက္ကာဒိဘာဝေါစ-ဟေတုစတုက္က အစ ရှိသည်တို့၏ အဖြစ်သည်၎င်း၊ အာပဇ္ဇတိ- ဖြစ်သည်မဟုတ်လော၊ ဣတိ-ဤသို့ စောဒနာ၏။ [ကိုယ်တိုင် စောဒနာခြင်း မဟုတ်၊ အဋ္ဌကထာ၌လာသော စောဒက ၏ စောဒနာပုံကိုပြခြင်းဖြစ်၍ “ဣတိ-ဤကား စောဒနာတည်း” ဟု မပေးရ။]

နန-စောဒနာပါဠာဒံ၊ (ကိ-အဘယ်သို့ စောဒနာအံ့နည်း၊) တိဏ္ဍိ-၃ ပါး ကုန်သော၊ ဣန္ဒသဒ္ဓါနိဝိယ - ဣန္ဒသဒ္ဓါတို့၏ကဲ့သို့၊ တိဏ္ဍိ၊ ဓမ္မသဒ္ဓါနိ - တို့၏၊ ရူပါဘေဒါ-ရုပ်အသွင်၏ မကွဲပြားခြင်းကြောင့်၊ (သုတိ၏ မကွဲပြားခြင်းကြောင့်၊) အတ္ထဘေဒေါ-အနက်၏ မကွဲပြားခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဆက္က ဘာဝေါ- ဆက္က၏အဖြစ်သည်၊ န ဘဝိဿတိနန - မဖြစ်လတံ့ မဟုတ်ပါလော၊ [ပရိကပ္ပအရာဖြစ်၍ အနာဂတ်ဝိဘတ်ဖြင့် သုံးနိုင်သည်၊] တသ္မာ-ကြောင့်၊ တိကာ ပေ၊ အာပဇ္ဇတိတိ - ဟူ၍၊ ဣဒံ ဝေ - ဤစကားကိုသာ၊ ဝတ္တဗ္ဗံ - ဆိုထိုက်သည်၊ သိယာ-ဖြစ်ရာသည် မဟုတ်ပါလော၊ ဣတိ-ဤကား စောဒနာတည်း၊ [ဝေမိဒံ၌ (မ)အာဂုံ, “ဣဒံ ဝေ” ဟု မရဖွင့်၏၊ ထိုအတိုင်း ပေးလိုက်သည်၊ ဤသို့ မပေးဘဲ “ဝေ-သို့၊ ဣဒံ-ဤစကားကို၊ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ” ဟုလည်း ပေးနိုင်ပါ၏။]

(တိကာပေ၊ အာပဇ္ဇတိတိ-ဟူ၍၊) န ဝတ္တဗ္ဗံ-မဆိုထိုက်၊ (ကသ္မာ-နည်း၊) (ကေတ္တာနံ-တူသောအနက် ရှိကုန်သော၊) တိဏ္ဍိ-နသော၊ ဣန္ဒသဒ္ဓါနိ-တို့ကို၊ ဝစနေ-ဆိုခြင်း၌၊ (ပယောဇနာဘာဝေါ)ဝိယ-အကျိုး၏ မရှိခြင်းကဲ့သို့၊ ကေတ္တာ နံ-နသော၊ တိဏ္ဍိ-နသော၊ ဓမ္မသဒ္ဓါနိ-တို့ကို၊ (ဝစနေ-၌၊) ပယောဇနာဘာဝေါ- ကြောင့်တည်း၊ ဝတ္တာနံ-မြတ်စွာဘုရားသည် ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော၊ တေသံ- ထို ဓမ္မသဒ္ဓါ ၃ ခုတို့၏၊ မာသသဒ္ဓါနိဝိယ - မာသသဒ္ဓါ ၃ ခုတို့၏ကဲ့သို့၊ အဘိန္ဒူ ရူပါနိ - မကွဲပြားသောရုပ်သွင် ရှိကုန်သည်၊ (သမာနာနံ) စ - ဖြစ်ပါကုန်သော် လည်း၊ အတ္ထဘေဒေါ-အနက်၏ ကွဲပြားခြင်းသည်၊ ဥပပဇ္ဇတိ-ဖြစ်သင့်၏၊ ဣတိ- ဤကား အဖြေတည်း၊ [စ သဒ္ဓါကို ပိ၏အနက်ဟု မရဖွင့်၏၊ “ တိဏ္ဍိ - နသော၊

x x x x x x x

နနံ တိဏ္ဍိ၊ ပေ၊ အာပဇ္ဇတိတိ။ ။ ဤစကားသည် “တိကစတုတ္တာနံ ဆက္ကစတုတ္တ ဘာဝေါ အာပဇ္ဇတိ” ဟူသော မူလစောဒနာကို အခြားစောဒကတဥျားက ကြားဝင်၍ စောဒနာပုံကိုပြသော စကားတည်း၊ ဣန္ဒသဒ္ဓါ ၃ ခုဟု ဆိုလျှင် အနက် ၃ မျိုးမပြားဘဲ “သကြား” ဟူသော အနက်တမျိုးသာ ရသကဲ့သို့ ဓမ္မသဒ္ဓါ ၃ ခုအတွက်လည်း အနက် ၁ မျိုးသာ ရသင့်သောကြောင့် ဆက္ကစတုတ္တမဖြစ်ဘဲ တိက်အတွက်စတုတ္တ, ဒုက်အတွက် တိကသာ ဖြစ်စရာရှိသည် မဟုတ်ပါလော-ဟု ဆိုသင့် (စောဒနာသင့်) သည်- ဟူလို။

န ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ပေ၊ ဥပပဇ္ဇတိတိ။ ။ “စတုတ္တတိက ဖြစ်စရာရှိသည်မဟုတ်လော” ဟု မဆိုသင့်၊ ဘာကြောင့်နည်း၊ဓမ္မသဒ္ဓါ ၃ ခုသည် ဣန္ဒသဒ္ဓါ ၃ ခုကဲ့သို့ အနက်တူ ဖြစ်လျှင် ထိုဓမ္မသဒ္ဓါ ၃ ကိုဟောတော်မူခြင်း၌ အကျိုးမရှိသောကြောင့်တည်း။ [အကျိုး မရှိသောစကားကိုလည်း ဘုရားမဟောပါ-ဟူလို။] ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင် ဟောတော် မူအပ်ပြီးသော ဓမ္မသဒ္ဓါ ၃ ခုသည် သဒ္ဓါနေမပြားသော်လည်း အနက်အရ ကွဲပြားသည် သာ ဖြစ်သင့်သည်၊ ဥပမာ-မာသသဒ္ဓါ ၃ ခုသည် သဒ္ဓါနေမပြားသော်လည်း “မာသ- တလ၊ မာသ- မာသံပဲ၊ မာသ- (၂ ရွေးရှိသော) ရွှေတပဲသား” ဤသို့ အနက်ကွဲပြား သကဲ့သို့တည်း။ [“မာသ - မာသံပဲ” ဟု အဘိဓာန်နိဿယသစ် ပေး၏၊ မရဋ္ဌကား- “မဟာမဒသ-ပဲကြီး” ဟု ဖွင့်သည်။]

မာသသဒ္ဓါနိဝိယ - တို့၏ကဲ့သို့၊ အဘိန္ဒရူပပါနဉ္စ - မကွဲပြားသော ရုပ်သွင်ရှိသည် လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ တေသံ - ထို ဓမ္မသဒ္ဓါတို့၏ ” ဟု သမုစ္စယတ္ထ ကြံ၍လည်း ပေးနိုင်ပါသည်။]

ဧဝမိ-ဤသို့ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဧကော-တခုသော၊ အဘိန္ဒရူပေါ-မကွဲပြား သော ရုပ်အသွင်ရှိသော၊ မာသသဒ္ဓေါ-သည်၊ ကာလံ-တလဟူသောအခါကို၎င်း၊ အပရဏ္ဍဝိသေသံ-ပဲအထူးကို၎င်း၊ သုဝဏ္ဏမာသဉ္စ-ရွှေပဲကို၎င်း၊ ဝဒတိယထာ- ဟောသကဲ့သို့၊ ဧဝံ - တူ၊ ဓမ္မသဒ္ဓေါပိ - သည်လည်း၊ ဧကော - တခုတည်းသည်၊ (ဟုတ္သာ)၊ ဘိန္ဒူ-ကွဲပြားကုန်သော၊ အတ္ထေ-အနက်တို့ကို၊ ဝတ္ထု-ဟောခြင်းငှါ၊ အရဟတိ-ထိုက်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ကာလာဒီနံ-ကာလအစရှိသည်တို့၏၊ မာသ ပဒတ္တတာယ-မာသပုဒ်၏ အနက်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ (အဘေဒေါ)ဝိယ-မကွဲပြားခြင်း ကဲ့သို့၊ တဗ္ဗာစနိယဘိန္ဒုတ္တာနံ - ထို ကုသလသဒ္ဓါ အကုသလသဒ္ဓါ အဗျာကတ သဒ္ဓါတို့သည် ဟောအပ်ကုန်သော ကွဲပြားသော အနက်တို့၏၊ ဓမ္မပဒတ္တတာယ- ဓမ္မပုဒ်၏ အနက်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ အဘေဒေါ-မကွဲပြားခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ စတုတ္ထတိကဘာဝေါ ဧဝ-စတုတ္ထတိက၏အဖြစ်သည်သာ၊ အာပဇ္ဇတိ- ဖြစ်ရာသည် မဟုတ်လော၊ ဣတိ-ဤကား စောဒနာတည်း။

(စတုတ္ထတိကဘာဝေါ-သည်၊) နာပဇ္ဇတိ-မဖြစ်သင့်၊ (ကသ္မာ-နည်း၊) ဧက သ-တခုသော၊ သဒ္ဓဿ- သဒ္ဓါ၏၊ ဇာတိဂုဏကိရိယာဘိန္ဒာနံ-ဇာတ်၊ ဂုဏ်၊ ကြိယာအားဖြင့် ကွဲပြားကုန်သော အနက်တို့ကို၊ အနဘိဓာနတော-မဟောနိုင်

+ x x x + x x x

ဧဝမိ၊ပေါတိကဘာဝေါဝ အာပဇ္ဇတိ။ ။ [ဤစကားသည် ဒုတိယစောဒက ပုဂ္ဂိုလ်က မူလစောဒကကို ပြန်၍ချေပသော စကားတည်း၊] ဧဝမိ၌ “အပိ” ကို ဂရဟာ ဇောတကဟု မရဆို၏၊ ကိဉ္ဇာပိဝါကျ နောက်က ပန တထာပိ မျိုးပင်တည်း၊ ဤပုဒ်ကို “စတုတ္ထတိကဘာဝေါဧဝ အာပဇ္ဇတိ” ၌စပ်၊ “ အဘိန္ဒရူပဖြစ်သော ဓမ္မသဒ္ဓါ ၃ ခု အတွက် အတ္ထဘေဒ ဖြစ်သင့်ပါသော်လည်း စတုတ္ထတိကသာ ဖြစ်သင့်သည်”ဟုလို။

ယထာ၊ပေါအဘေဒေါ။ ။ “ အနက်ကွဲပြားသင့်ပါလျက် ဘာကြောင့် စတုတ္ထ တိကသာ ဖြစ်သင့်သနည်း ” ဟု မေးတွယ်ရှိရကား “ယထာ၊ပေါအဘေဒေါ”ဟု မိန့်၊ မာသသဒ္ဓါ တခုတည်းက “ တလအနက် , မာသပဲအနက် , ရွှေပဲအနက် ” ဟူသော အနက် ၃ မျိုးကို ဟောသည့်အတွက် မာသသဒ္ဓါ တခုတည်း၏ အနက်အဖြစ်ဖြင့် မကွဲ ပြားသကဲ့သို့ ထို့အတူ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, အဗျာကတ အနက် ၃ မျိုးလည်း ဓမ္မ၏ အနက်အဖြစ်ဖြင့် မကွဲပြား၊ ထို့ကြောင့် စတုတ္ထ-တိကသာ ဖြစ်သင့်သည်-ဟုလို။

နာပဇ္ဇတိ၊ပေါအနဘိဓာနတော။ ။ဤစကားလည်း မူလစောဒကပုဂ္ဂိုလ်က ကြားဝင်လာသော စောဒကကို ပြန်၍ချေပသော စကားပင်တည်း၊ ကုသိုလ်အကုသိုလ် အဗျာကတဟူသော ၃ နက်က ဓမ္မပုဒ်၏ အနက်အဖြစ်ဖြင့် မပြားသော်လည်း စတုတ္ထ တိက မဖြစ်ပါ၊ ဘာကြောင့်နည်း၊....သဒ္ဓါတခုတည်းက ဇာတ်-ဂုဏ်-ကြိယာအားဖြင့် ပြားသောအနက်တို့ကို မဟောနိုင်သောကြောင့်တည်း။

ခြင်းကြောင့်တည်း။ ဟိ-မှန်၊ မာသသဒ္ဓေါ-သည်၊ ဧကော-သည်၊ (ဟုတွာ)၊
 ဇာတိဘိန္ဓာနံ-ဇာတ်အားဖြင့် ကွဲပြားကုန်သော၊ ကာလာဒီနံ-ကာလအစရှိသည်
 တို့ကို၊ သရူပေကသေသံ-သရူပေကသေသံကို၊ အန္တရေန - ကြည့်၍၊ ဝါစကော-
 ဟောနိုင်သည်၊ န ဟောတိ၊ ဣစေ- ဤ တိက်ဒုက် အရာ၌လည်း၊ သရူပေကသေ
 သော-သည်၊ ဝါ-ကို၊ ကတော - ပြုအပ်သည်၊ ယဒိသိယာ-အံ၊ (ဧဝံသတိ)၊
 ဒုတိယော- ၂ ခုမြော်ဖြစ်သော၊(ဓမ္မသဒ္ဓေါ-သည်၎င်း၊ ဝါ- ကို၎င်း၊)တတိယော-
 သော၊ ဓမ္မသဒ္ဓေါ-သည်၎င်း၊ ဝါ-ကို၎င်း၊ န ဝတ္ထုဗျော-ဟောတော်မမူထိုက်သည်၊
 သိယာ-၏၊ စ- စင်စစ်ကား၊ သော- ထို ဒုတိယ တတိယဖြစ်သော ဓမ္မသဒ္ဓါကို၊
 ဝုတ္တော-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ကုသလာဒီသဒ္ဓါ- ကုသလအစ
 ရှိသော သဒ္ဓါတို့သည်၊ အဘိန္ဓကုသလာဒီဇာတိသု- မကွဲပြားသော ကုသိုလ် အစ
 ရှိသော ဇာတ်ရှိသောတရားတို့၌၊ (ဝတ္ထုမာနာ)ဝိယ- ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ ရူပ
 သာမညေ-ရုပ်အသွင်အားဖြင့် တူကုန်သည်၏အဖြစ်သည်၊(သုတိတူကုန်သည်၏
 အဖြစ်သည်၊)(သတိ)ဝိ-လည်း၊ တယော-၃ခုကုန်သော၊ မာသသဒ္ဓါ-တို့သည်။

x x x x x x x

န ဟိ၊ပေ၊ဘာဝေါဧဝ အာပဇ္ဇတိ။ ။ထိုစကား၏ ဒဠိတည်း။ မာသသဒ္ဓါသည်
 တခုတည်းက ဇာတ်အားဖြင့်ကွဲပြားသော ကာလစသော အနက် ၃ မျိုးကို မဟောနိုင်၊
 ဟောနိုင်သောနည်းကား “ မာသော စ + မာသော စ + မာသော စ + မာသာ ” ဟု
 ဧကသေသံပြုထားသောနည်းသာတည်း။ ထိုနည်းမဟုတ်ဘဲ သဒ္ဓါတခုတည်းက ဇာတ်
 စသည်ကွဲပြားသော အနက်များစွာကို မဟောနိုင်။

ဣစေ စ၊ပေ၊ဝုတ္တော စ သော။ ။ဤ တိက်ဒုက်အရာ၌လည်း ဧကသေသံပြုထား
 လျှင် ဓမ္မတပုဒ်တည်းသာ ရှိသင့်၍ ဒုတိယ တတိယ ဓမ္မသဒ္ဓါကို ဟောတော်မမူရာ၊
 စင်စစ်အားဖြင့်ကား ဒုတိယ တတိယ ဓမ္မသဒ္ဓါကိုလည်း ဘုရားရှင် ဟောထားတော်မူ
 ပေသည်။

တသ္မာ၊ပေ၊ဘာဝေါဧဝ အာပဇ္ဇတိ။ ။ [တသ္မာဖြင့်“ဧကသဒ္ဓဿံ ဇာတိ၊ပေ၊
 အနဘိဓာနတော”ဟူသော မူလဝါကျနက်ကို ပြန်ညွှန်းသည်။ ထိုတသ္မာကို“တယော
 ဒ္ဓေစ သဒ္ဓါ အာပဇ္ဇာ”၌စပ်၊ ထို့နောက် ဣတိကို အာပဇ္ဇတိ ၌စပ်။] သဒ္ဓါတခုတည်းက
 ဇာတ်စသည် ကွဲပြားသော အနက်တို့ကို မဟောနိုင်သောကြောင့် တိက်အတွက် ဓမ္မ
 သဒ္ဓါ ၃ ခု၊ ဒုက်အတွက် ဓမ္မသဒ္ဓါ ၂ ခုပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် တိက်ဒုက်တို့မှာ ဆက္က
 စတုက္ကသာ ဖြစ်သင့်သည်-ဟုလို။

ကုသလာဒီ၊ပေ၊ဝတ္ထမာနာ။ ။ဥပမာန ၂ ထပ်ပါနေ၏။ ထိုတွင် “ကုသလာဒီ
 ပေ၊အဘိန္ဓကုသလာဒီဇာတိသု”ဖြင့် ကုသလသဒ္ဓါသည် ဇာတ်အားဖြင့် မပြားသော
 ကုသိုလ်ကိုဟောသကဲ့သို့၊ ကုသလနောက်က ဓမ္မသဒ္ဓါလည်း ထိုသို့ ဇာတ်မပြားသော
 ကုသိုလ်ဟူသော သဘာဝဓမ္မကိုပင် ဟောရ၏။ အာဒိဖြင့် အကုသလ အများကတသဒ္ဓါ
 တို့က ဟောပုံကို၎င်း၊ ထို့နောက် ဓမ္မသဒ္ဓါတို့က ဟောပုံကို၎င်း ပြ၏။ ကုသလစသော
 သဒ္ဓါသုံးခုသည် သုတိ မတူသောကြောင့် မိမိဆိုင်ရာ အနက် ၃ မျိုးကို ဟောပါစေ။

ဝိနိဝတ္တအညဇာတီသု-ဆုတ်နစ်စေအပ်သော တပါးသောဇာတ်ရှိသော အနက် တို့၌၊ ဝတ္တမာနာဝိယ-ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊ (တထာ-တူ၊) ဝိနိဝတ္တအညဇာတီ သု-ဆုတ်နစ်စေအပ်သော တပါးသောဇာတ်ရှိသော သဘာဝဓမ္မဘို့၌၊ ဝတ္တမာနာ- န်သော၊ တယော- သုံးခုကုန်သော၊ ဓမ္မသဒ္ဓါ- တို့သည်၎င်း၊ ဒွေ- န်သော၊ ဓမ္မ သဒ္ဓါစ-တို့သည်၎င်း၊ အာပဇ္ဇာ- ဖြစ်သင့်ကုန်၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ တိကဒုကာနိ- တို့၏၊ ဆက္ကစတုက္ကဘာဝေါ ဝေ-ဆက္ကစတုက္ကဘို့၏အဖြစ်သည်သာ၊ အာပဇ္ဇာတိ- ဖြစ်သင့်၏၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း။

[အဋ္ဌကထာ၌လာသော “ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နော” ကို ဖွင့်ပြလို၍ “ ပဒါနဉ္စ ” စသည်မိန့်။] ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နောတိ-ကား၊ ကုသလဓမ္မပဒါနိ- ကုသလပုဒ်၊ ဓမ္မ ပုဒ်တို့၏၊ အညမညံ-ချင်း၊ (အသမ္ပန္နော- မဆက်သွယ်ခြင်းဟူသော အပြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇာတိ-ဖြစ်သည်မဟုတ်လော၊) တထာ-ထို အတူ အချင်းချင်း၊ အကုသလ ဓမ္မပဒါနိ- တို့၏၎င်း၊ အပျာကတ ဓမ္မပဒါနဉ္စ - တို့၏၎င်း၊ အသမ္ပန္နော- သည်၊

x x x x x x x x

ဓမ္မသုံးခုကား သုတိတူသောကြောင့် အဘယ်ကဲ့သို့ အနက် ၃ မျိုးကို ဟောသနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် သုတိတူသော မာသသဒ္ဓါသုံးခုက အနက် ၃ မျိုးဟောပုံကို ဥပမာပြပြန်သည်။

ဝိနိဝတ္တ အညဇာတီသု ။ ။ တလ အနက်ဟော၍ မာသသဒ္ဓါသည် ပဲဇာတ် ရွှေ ဇာတ်မှ ဆုတ်နစ်စေအပ်သော တလဟူသော အရေအတွက်ဇာတ် ရှိသောအနက်၌ ဖြစ်၏၊ မာသပဲအနက်ဟော မာသသဒ္ဓါသည် ရွှေဇာတ် တလဟူသော အရေအတွက် ဇာတ်မှ ဆုတ်နစ်စေအပ်သော ပဲဇာတ်ရှိသော အနက်၌ ဖြစ်၏၊ ရွှေ ဝဲသား အနက် ဟော မာသသဒ္ဓါသည် အခြား ၂ ဇာတ်တို့မှ ဆုတ်နစ်စေအပ်သော ရွှေဇာတ်ရှိသော အနက်၌ ဖြစ်၏၊ ဤသို့ သုတိတူ မာသသဒ္ဓါသည် အခြားအနက်မှ ဆုတ်နစ်စေအပ်သော လိုရာအနက်ကို ဟောသကဲ့သို့ သုတိတူ ဓမ္မသဒ္ဓါ ၃ ခု (၂ ခု) လည်း ကုသလနောင် ဖြစ်လျှင် အကုသိုလ်ဇာတ် အပျာကတဇာတ်တို့မှ ဆုတ်နစ်စေအပ်သော ကုသိုလ်ဇာတ် ရှိသော သဘောတရား ဟူသောအနက်၌ ဖြစ်၏၊ ဤနည်းအားဖြင့် ကုသလ အကုသလ အပျာကတဟူသော အနက် ၃ မျိုး၊ ဓမ္မအတွက် (ထို ကုသိုလ်စသော) သဘာဝဓမ္မ ၃ မျိုးရသောကြောင့် (ဒုက်ဉ္စလည်း နည်းတူဖြစ်သောကြောင့်) အဋ္ဌကထာ၌ ငါစောဒက ပြသည့်အတိုင်း ဆက္ကစတုက္ကအဖြစ်သာ ဖြစ်နိုင်သည်- ဟူလို။ [ဤတိုင်အောင် ဇီကာ၌ လာသော ကြားဝင် စောဒကကို ပြန်၍ ချေပချက် ပြီးရုံသာရှိသေး၏။]

ကုသလဓမ္မ ပဒါနိ၊ ပေ၊ အတ္ထော၊ ။ “ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နော” ဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ “ပဒါနိ” ဟု ပေါင်း၍ ဆိုထားသောကြောင့် ၆ ပုဒ်လုံး (၄ ပုဒ်လုံး) အတွက် မဆက်စပ် ခြင်းကို စောဒနာသည် ဟု ယူဆဘွယ်ရှိရကား “ကုသလဓမ္မ ပဒါနိ” စသည်ကိုမိန့်သည်၊ (အရှင်က ကေတ္တအဖြစ်ကို အသိုမရှိဘဲ နာနတ္ထအဖြစ်ကို အလိုရှိလျှင်) ကုသလနှင့် ဓမ္မပုဒ်၊ အကုသလနှင့် ဓမ္မပုဒ်၊ အပျာကတနှင့် ဓမ္မပုဒ်၊ ဤသို့ ၂ ပုဒ်စီ အဓိပ္ပါယ် မဆက် သွယ်မိခြင်းဟူသော အသမ္ပန္နဒေါသ ဖြစ်စရာရှိသည်-ဟူလို။

အာပဇ္ဇတိ-လော၊ ဣတိအတ္ထော-ဤကားအနက်၊ (ကသ္မာ၊ ဣတိအတ္ထော-ဤသို့
 သောအနက်ကို၊ ဝိညာယတိ၊) ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ခွိန္တံ ခွိန္တံ- ၂ ပုဒ် ၂ ပုဒ်တို့၏၊
 သမ္ပန္နော-ဆက်သွယ်ခြင်းကို၊ ဣစ္ဆိတော-အလိုရှိအပ်၏၊ သဗ္ဗေသံ-နံသော၊ ဆန္တံ
 (ဝါ)- ၆ ပုဒ်တို့၏သော်၎င်း၊ စတုန္တံဝါ- ၄ ပုဒ်တို့၏သော်၎င်း၊ အညမညံ-ချင်း၊
 (သမ္ပန္နော-ကို) န ဣစ္ဆိတော-အလိုရှိအပ်သည်မဟုတ်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ဣတိ
 အတ္ထော ဝိညာယတိ။)

ပန-ပဌမစောဒကပက္ခမှတပါး၊ ဒုတိယစောဒကပက္ခကိုဆိုဥားအံ့၊ ဣဒံ-ဤ
 ပဒါနဉ္စအသမ္ပန္နော ဟူသောစကားကို၊ ကသ္မာ- ကြောင့်၊ စောဒေတိ-စောဒနာရ
 သနည်း၊ ဝါ-ဆိုရသနည်း၊ နာနတ္ထတ္ထေ- နာနတ္ထတို့၏အဖြစ်သည်၊ သတိ-သော်၊
 အတ္ထန္တရဒဿနတ္ထိ- အနက်တမျိုးကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဓမ္မသဒ္ဓေသု-ဓမ္မသဒ္ဓါတို့
 ကို၊ ဝုစ္စမာနေသု - ဟောတော်မူအပ်ကုန်လသော်၊ ကုသလာကုသလာဗျာကတ
 သဒ္ဓါနိဝိယ - ကုသလာသဒ္ဓါ၊ အကုသလာသဒ္ဓါ၊ အဗျာကတ သဒ္ဓါတို့၏ကဲ့သို့၊
 အသမ္ပန္နော- ဓမ္မသဒ္ဓါတို့၏ မဆက်သွယ်ခြင်းသည်၊ ဝါ - ကို၊ ဝုတ္ထော - ဆိုအပ်
 သည်၊ (သမာနော-သော်၊) ယုတ္ထောဝေ နန-သင့်သည်သာ မဟုတ်ပါလော၊
 ဣတိ-ဤကားစောဒနာတည်း။

ဧတံ - ဤ အသမ္ပန္န၏ ယုတ္တအဖြစ်သည်၊ သစ္စံ - မှန်ပါပေ၏၊ ပန - ထိုသို့
 မှန်ပါသော်လည်း၊ အသမ္ပန္တံ - အသမ္ပန္နကို၊ သိဒ္ဓံ-ထင်ရှားပြီးကို၊ ကတွာ- ပြု၍၊
 တိက၊ပေ၊အာပဇ္ဇတိတိ-ဟူ၍၊ ပုရိမစောဒနာ-ရှေ့စောဒနာကို၊ ကတာ-ပြုအပ်ပြီ၊

x x + + x x x x

ခွိန္တံ ခွိန္တံ ဟိ ။ ။ ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နော၌ ပဒါနံအရတွင် ၆ ပုဒ်လုံး (၄ ပုဒ်လုံး) ပါဝင်ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် ကုသလနှင့် ဓမ္မစသော ၂ ပုဒ်စီ၏ အသမ္ပန္နအဖြစ်ကိုသာ စောဒနာကြောင့် သိရသနည်းဟု မေးတွယ်ရှိ၍ “ခွိန္တံ ခွိန္တံ ဟိ” စသည်မိန့်၊ ၂ ပုဒ် ၂ ပုဒ် ၏ အဓိပ္ပါယ်ဆက်သွယ်မှုသာ လိုလားအပ်၏၊ ၆ ပုဒ်လုံး (၄ ပုဒ်လုံး) ၏ ဆက်သွယ် မှုကို မလိုလားအပ်၊ ထို့ကြောင့် အသမ္ပန္နအဖြစ်ကို စောဒနာရာ၌လည်း ၂ ပုဒ် ၂ ပုဒ်၏ အသမ္ပန္နအပြစ် ရောက်မှုကိုသာ စောဒနာကြောင်း သိနိုင်ပါသည်။ [ဤဝါကျ၌ မရဝယ် ဝိညာယတိ ထည့်ထားသောကြောင့် ဉာပကဟေတုဝါကျ ဟု ဆိုလိုက်သည်။]

ဣဒံ ပန၊ပေ၊နန။ ။ [အဋ္ဌကထာ၌လာသော ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နကို စောဒနာသော စောဒကကို ပြန်၍ စောဒနာသော စကားတည်း၊] “ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နော အာပဇ္ဇတိ” ဟူသောအပြစ်ကို ဘာကြောင့် ဆိုရသနည်း၊ တပုဒ်နှင့်တပုဒ် နာနတ္ထဖြစ်နေလျှင် အနက် တမျိုးပြီးတမျိုး ပြဘို့ရန် (ကိုယ်အနက်နှင့်ကိုယ်) အဆက်အသွယ်မလိုဘဲ ဆိုနိုင်သည် မဟုတ်ပါလော၊ “ဆက္က စတုက္က အပြစ်ကို တင်ပြီးဖြစ်ရကား အသမ္ပန္နအပြစ်ကို ထပ် ဆင့်၍ တင်ဘို့မလိုပါ” ဟူလို။

သစ္စမေတံ၊ပေ၊ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ။ အသင်စောဒက အလိုအားဖြင့် “အသမ္ပန္နဒေါသကို ထပ်ဆင့်ဘို့မလို” ဟူသောစကားသည် မှန်ပါ၏၊ သို့သော် ဆက္က စတုက္ကဒေါသကို ပဌမ တင်ရာ၌ ၆ ပုဒ် (၄ ပုဒ်) ဖြစ်၍ အသမ္ပန္နအပြစ်က ထင်ရှားပြီးဟု ယူဆလျက် တင်ခဲ့

ဣမပန-ဤ နောက်စောဒနာ၌ကား၊ တံ အသမ္ပန္နံ-ထို အသမ္ပန္နကို၊ သာဓေတုံ-
ပြီးစေခြင်းငှါ၊ (ထင်ရှားစေခြင်းငှါ၊) ဣဒံ - ဤစကားကို၊ စောဒိတံ - စောဒနာ
အပ်ငြိ၊ ဝါ-ဆိုအပ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏။

အထဝါ- ကား၊ ဣတ္ထ - ဤ ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နောဟူသော ပါဠိ၌၊ ဧဝံ- ဤသို့၊
ယောဇနာ-ပုဒ်အနက်တို့ကို ယှဉ်စေခြင်းကို၊ ကာတဗ္ဗာ-၏၊ (ကိံ - အဘယ်သို့
ပြုထိုက်သနည်း၊) (တံ - အသင် ပရိဟာရဆရာသည်၊ ဆတ္တစတုက္က ဘာဝံ- ကို၊
ယဒိ န ဣစ္ဆသိ-အကယ်၍ အလိုမရှိအံ့၊ (ဧဝံသတိ)၊ ပဒါနံ- ပုဒ်တို့၏၊ ယထာ
ဝုတ္တနယေန - အကြင် အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသော ၂ ပုဒ်စီ ၂ ပုဒ်စီ နည်းအားဖြင့်၊
သမ္ပန္နေန- ဆက်သွယ်ခြင်းသည်၊ ဘဝိတဗ္ဗံ- ဖြစ်ရာ၏၊ သမာနဝိဘတ္တိနံ- တူသော
ဝိဘတ်ရှိကုန်သော၊ ဒွိန္ဒံ ဒွိန္ဒံ- ၂ ပုဒ် ၂ ပုဒ်တို့၏၊ သောစသမ္ပန္နော-ထိုဆက်သွယ်
ခြင်းသည်လည်း၊ ဧကတ္ထတ္ထေ-တူသောအနက် ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်သည်၊ သတိ-
ဖြစ်လသော်၊ ဝါ-ဖြစ်မှ၊ ယုဇ္ဇေယျ-သင့်ရာ၏၊ တံ ပန- အသင်သည်ကား၊ နာန
တ္ထတံ-နာနတ္ထ၏အဖြစ်ကို၊ ဝဒတိ-ဆို၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တေ-သင်၏၊ (မတိယာ-
အလိုအားဖြင့်၊) ပဒါနံ-တို့၏၊ အသမ္ပန္နော- သည်၊ အာပဇ္ဇတိစ- ဖြစ်သည်သာ
တည်း၊ နေဝ နာပဇ္ဇတိ-မဖြစ်သည်မဟုတ်၊ ဖြစ်သည်သာ၊ ဣတိ-သို့၊ (ယောဇနာ
ကာတဗ္ဗာ) စသဒ္ဓေါ-စသဒ္ဓါသည်၊ နိယမနတ္ထော-အမြဲသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ခြင်း
အနက်ရှိ၏။

x x x x x x x x

သည်၊ ဤ ဒုတိယ အပြစ်တင်ရာ၌ကား ထို အသမ္ပန္နအပြစ်ကို ပြီးစေဘို့ရန် (အများ
နာလည်ဘို့ရန်) ထပ်မံ၍ တင်ခြင်းဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဆတ္တ စတုက္က အပြစ်တင်ရုံဖြင့်
မပြီးသေးဘဲ အသမ္ပန္နအပြစ်ကို ထပ်ဆင့်၍ တင်ရသည်-ဟူလို။

အထဝါ။ ။ “ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နော”၌ မူလစောဒက ပုဂ္ဂိုလ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်
ယူဆပုံကို တနည်းပြလို၍ အထဝါ စသည်မိန့်၊ (ပဌမ စောဒနာသည့်အတိုင်း) ဆတ္တ
စတုက္ကအဖြစ်ကို အလိုမရှိလျှင် (ဆိုအပ်ပြီးသော ၂ ပုဒ်စီ ၂ ပုဒ်စီ နည်းအားဖြင့်)
အနက်အဓိပ္ပါယ် ဆက်သွယ်နေရလိမ့်မည်၊ [ထိုသို့ ဆက်သွယ်နေမှသင့်မည်-ဟူလို။]
ထိုသို့ ဝိဘတ်တူ ၂ ပုဒ်ဆက်သွယ်မှုဆိုတာလည်း အနက်အရတူမှဖြစ်နိုင်မည်၊ အသင်က
နာနတ္ထအဖြစ်ကို လိုလားနေလျှင် ၂ ပုဒ်စီ (အနက်အဓိပ္ပါယ်) မဆက်သွယ်ခြင်းဟူသော
အသမ္ပန္နအပြစ် ဖြစ်ရမည်သာ။ [မူလစောဒကကိုပင် ဒုတိယစောဒကက ပြန်၍ အပြစ်
တင်သည်။]

မှတ်ချက်။ ။ဤ အထဝါတက်သောနည်းကား “ ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နော ” ဟူသော
အဋ္ဌကထာ၌ အနက် ယောဇနာပုံကို ပြသောနည်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌
“ပဒါနံ-ပုဒ်တို့၏၊ အသမ္ပန္နော-သည်၊ အာပဇ္ဇတိစ-ရောက်သည်သာလျှင်တည်း” ဟု
အနက်ပေးပါ၊ ပဌမစောဒနာသည့်အတိုင်း ဆတ္တစတုက္ကအဖြစ်ကို မလိုလားဘဲ နာနတ္ထ
အဖြစ်ကို လိုလားသော အသင်၏အလိုအားဖြင့် “ပုဒ်တို့၏ မဆက်သွယ်ခြင်းဟူသော
အပြစ်သည် မရှိလို့မဖြစ်၊ ကေန ရှိရမည်” ဟူလို။

ပုဗ္ဗာပရ၊ပေ၊ ဟောန္တိတိ - ကား၊ ဆက္ကစတုက္ကဘာဝံ - ကို၊ အနိစ္စန္တဿ - အလိုမရှိသည်ဖြစ်၍၊ ဝါ-အလိုမရှိဘဲ၊ နာနတ္ထတံပန-နာနတ္ထ၏ အဖြစ်ကိုကား၊ ဣစ္စန္တဿ-အလိုရှိသော ပရိဟာရ်ဆရာ၏၊ (မတိယာ-အလိုအားဖြင့်၊) ပုဗ္ဗပရ သမ္ပန္တရဟိတာနိ-ရှေပုဒ် နေံပုဒ်တို့၏ ဆက်သွယ်ခြင်းမှ ကင်းကုန်သော၊ ပဒါနိ-ပုဒ်တို့သည်၊ နိပ္ပဿာဇနာနိနာမ - အကျိုးမရှိသော ပုဒ်တို့မည်သည်၊ ဟောန္တိ-နံ၏၊ ဣတိ- ဤကား၊ အဓိပ္ပာယ်ော - စောဒက၏အလိုတည်း။ [ဤဝါကျတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အဋ္ဌကထာဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

စ-ဆက်၊ ပုဗ္ဗာပရဝိရောဓာပတ္တိတော- ရှေစကား နောက်စကားတို့၏ ဆန့် ကျင်ခြင်းဟူသောအပြစ်၏ ရောက်ခြင်းကြောင့်၊ အဝဿံ-မချွတ်ကေန်၊ သမ္ပန္နော- ၂ ပုဒ် ၂ ပုဒ်တို့၏ ဆက်သွယ်ခြင်းကို၊ ဣစ္စိတဗျော-၏၊ ဣတိ(ဣမံ အတ္ထံ)-ဤ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဒဿေတံ-ငှါ၊ ယာပိစေသာတိ အာဒိံ-အစရှိသောစကား ကို၊ (သင်္ဂဟကာရော)အာဟ၊ ဟိ- ချဲ့၊ ပုစ္ဆာ- ကတမေဓမ္မာကုသလာဟူသော ပုစ္ဆာသည်၊ (ဒီပေတိ-၌စပ်၊) ပဒဝိပလ္လာသကရဏေန-ကုသလာနှင့် ဓမ္မာပုဒ် တို့ကို ပြောင်းပြန်ပြုခြင်းအားဖြင့်၊ ဓမ္မာဓေ-ဓမ္မတို့သည်ပင်၊ ကုသလာ-တို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဣမ- ဤ မာတိကာ၌၊ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာနံ- အကျဉ်းညွှန်ပြအပ်ပြီး ကုန်သော၊ ကုသလဓမ္မသဒ္ဓါနံ - တို့၏၊ ဧကတ္ထတံ-တူသောအနက် ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒီပေတိ-ပြစ်၊ စ-ဆက်၊ နာနတ္ထတံ- နာနတ္ထတို့၏ အဖြစ်ကို၊ ဝဒန္တဿ-ဆိုလို သော၊ တဝ- အသင် စောဒက၏၊ (မတိယာ- အလိုအားဖြင့်၊) ဓမ္မာ - ဓမ္မ တို့သည်၊ ကုသလာ-ကုသိုလ်တို့သည်၊ နေဝဟောန္တိ-မဟုတ်ကုန်၊ [နေဝဟိ ဓမ္မာ ကုသလာဟူသော စကားသည် အဋ္ဌကထာပါဠိရှိအတိုင်း ဆိုထားသောစကား တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဟိသဒ္ဓါပါနေသည်၊ ထိုဟိကို ဤ ဋီကာအတွက် အနက်ပေး ဘွယ်မလို။] ဣတိကတွာ-ဤအကြောင်းကြောင့်၊ တာယပိပုစ္ဆာယ- ထိုပုစ္ဆာနှင့် လည်း၊ ဝိရောဓော - ဆန့်ကျင်ခြင်းဟူသောအပြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇတိ- ဖြစ်၏၊ စ- ထိုသို့ပင် ဆန့်ကျင်ရာ ပါသော်လည်း၊ တထာ-ထို ရှေ့နောက် ပြန်သောအားဖြင့်၊ သာပုစ္ဆာ- ထိုပုစ္ဆာကို၊ ဝုစ္စတိ - ဟောတော်မူအပ်၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ နာနတ္ထ တာ- နာနတ္ထတို့၏ အဖြစ်သည်၊ န ယုဇ္ဇတိ - မသင့်။ [ဤဝါကျ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို အဋ္ဌကထာ၌ ပြထားပြီးဖြစ်၏၊ မရဋီကာဝယ် “ န ယုဇ္ဇတိ ” နောက်၌လည်း “ဣတိ အဓိပ္ပာယ်ော ဒဋ္ဌဗျော” ဟု ပါဠိပိုထည့်၍ အနက်ပေးထားသည်။]

အပရောနယောတိ-ကား၊ ကုသလာဓမ္မာတိ အာဒိနံ- အစရှိကုန်သော၊ ဒိန္တံ ဒိန္တံ- ၂ ပုဒ် ၂ ပုဒ်တို့၏၊ ဧကတ္ထတ္ထမေဝ- ဧကတ္ထ၏အဖြစ်ကိုပင်၊ [ရှေ၌ ဧကတ္ထ အဖြစ်ဝယ် စောဒနာခွဲပြီးဖြစ်၍ ဝေဖြင့် ဆိုသည်၊] တိဏ္ဏံ- ၃ ခုကုန်သော၊ ဓမ္မ သဒ္ဓါနံ- တို့ကို၊ ဧကတ္ထ နာနတ္ထတ္ထေဟိ-ဧကတ္ထတို့၏အဖြစ် , နာနတ္ထတို့၏အဖြစ် တို့ဖြင့်၊ စောဒေတိ- စောဒနာ၏၊ တိဏ္ဏံ ဓမ္မာနံ ဧကတ္တာတိအာဒိမိ- အစရှိသော

စကားရပ်၌၊ (ဣတိအတ္ထော ဌစပ်၊) တိဟိ - ၃ ခုကုန်သော၊ ဣန္ဒသဒ္ဒေဟိ - တို့သည်၊ ဝုစ္စမာနာနံ- ဟောအပ်ကုန်သော၊ ဣန္ဒတ္ထာနံ - ဣန္ဒသဒ္ဒါတို့၏ အနက် တို့၏၊ ဣန္ဒဘာဝေန - သကြား၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဧကတ္တာ - တူကုန်သည်၏အဖြစ် ကြောင့်၊ တတော-ထို ဣန္ဒသဒ္ဒါတို့၏အနက်မှ၊ အနညေသံ- အခြား မဟုတ်ကုန် သော၊ သက္ကာပေ၊သဒ္ဒတ္ထာနံ-သက္ကာသဒ္ဒါ၏အနက်၊ ပုရိန္ဒဒသဒ္ဒါ၏အနက်၊ သဟ သက္ကာသဒ္ဒါ၏ အနက်တို့၏၊ ဧကတ္တံ - တူကုန်သည်၏ အဖြစ်သည်၊ (ဟောတိ) ယထာ-ကဲ့သို့၊ ဧဝံ-တူ၊ တိတ္ထံ-န်သော၊ ဓမ္မသဒ္ဒတ္ထာနံ- ဓမ္မသဒ္ဒါ၏ အနက်တို့၏၊ ဓမ္မဘာဝေန-ဓမ္မ၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဧကတ္တာ-တူကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တတော- ထို ဓမ္မသဒ္ဒါတို့၏ အနက်မှ၊ အနညေသံ - အခြားမဟုတ်ကုန်သော၊ ကုသလာ ကုသလာ ဗျာကတ သဒ္ဒတ္ထာနံ - ကုသလာသဒ္ဒါ၏ အနက် , အကုသလာသဒ္ဒါ၏ အနက် , အဗျာကတသဒ္ဒါ၏ အနက်တို့၏၊ ဧကတ္တံ - တူကုန်သည်၏အဖြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇတိ-ဖြစ်သည်မဟုတ်လော၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။ [ဤဝါကျ၏အဓိပ္ပာယ်ကို အဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

ဓမ္မောနာမ ဘာဝေါတိ- ဓမ္မောနာမ ဘာဝေါဟူသောစကားကို၊ (ဝဒတိ-၌ စပ်၊) သဘာဝဓာရဏာဒိနာ - သဘာဝဓာရဏ အစရှိသော၊ အတ္ထေန-အနက် ကြောင့်၊ ဓမ္မော- ဓမ္မမည်၏၊ ဣတိ- သို့၊ ဝုတ္ထော- ဆိုအပ်ပြီ၊ ဝါ - ဆိုခဲ့ပြီ၊ [အဋ္ဌ ကထာဝယ် ကုသလာဓမ္မာ ပုဒ်အဖွင့်၌ ဆိုခဲ့ပြီ။] သောစ- ထို ဘာဝသည်လည်း၊ သဘာဝဓမ္မာဝ - ပရမတ္ထသဘာဝ၏ သာလျှင်၊ (သန္တကော - ဥစ္စာသည်၊) ဟောတိ-၏၊ အသဘာဝသ- သဘာဝမဟုတ်သော ပညတ်၏၊ (သန္တကော) န ဟောတိ၊ ဣတိ အဓိပ္ပာယ်န-ဖြင့်၊ ဝဒတိ-ဆို၏။

ဘာဝေါ-ဘာဝသည်၊ ဟောတု-ဖြစ်ပါစေ၊ တတော- ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ကိ-အဘယ်အပြစ်ရှိသနည်း၊ ဣတိ- ဤကား အမေးတည်း၊ တိတ္ထံ- န်သော၊ ဓမ္မ သဒ္ဒါနံ- တို့၏၊ နာနတ္ထတာ- ထူးသောအနက် ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်သည်၊ ယဒိ (ဟောတိ, ဧဝံသတိ၊) တီသု-န်သော၊ ဓမ္မေသု-ဓမ္မတို့တွင်၊ ယောကောစိ-အကြင် အမှတ်မရှိ တစုံတခုသော၊ ဧကော - တပါးသော၊ ဓမ္မော - ဓမ္မသည်၊ ဘာဝေါ- ပရမတ္ထသဘာဝသည်၊ (ဟောတိ)၊ တတော-ထို ဓမ္မမှ၊ အနညံ- အခြားမဟုတ် သော၊ ကုသလံ - ကုသိုလ်သည်သော်၎င်း၊ အကုသလံ - သည်သော်၎င်း၊ အဗျာ ကတံဝါ- သည်သော်၎င်း၊ ဧကမေဝ - တပါးသည်သာလျှင်၊ [အချို့ စာအုပ်တို့၌ “ဧကမေဝ ” ဟု ဝိစ္ဆာရှိ၏၊ ဝါသဒ္ဒါပါပြီးဖြစ်၍ စဉ်းစားပါ။] ဘာဝေါ- ပရမတ္ထ သဘာဝသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဘာဝဘူတာ - ပရမတ္ထသဘာဝ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ဓမ္မာ-တရားမှ၊ အညေ-န်သော၊ ဒွေ-န်သော၊ (ဓမ္မာ)ပန - တရားတို့ သည်ကား၊ အဘာဝါ-ပရမတ္ထသဘာဝ မဟုတ်သောပညတ်တို့သည်၊ ဟောန္တိ- န်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တေဟိ-ထို အဘာဝ ၂ ခုတို့မှ၊ အနညေ-အခြားမဟုတ်ကုန်

သော၊ ကုသလာဒီသု - ကုသိုလ် အစရှိသည်တို့တွင်၊ ဒွေ - နှစ်သော၊ ယေကေစိ- အမှတ်မရှိသော တရားတို့သည်၊ အဘာဝါ-ပရမတ္ထသဘာဝမဟုတ်သော ပညတ် တို့သည်၊ (ဟောန္တိ)။

စ-ဆက်၊ ဧကော-တပါးသော၊ ယောပိသော ဓမ္မော-အကြင် တရားကိုလည်း၊ ဘာဝေါတိ - ပရမတ္ထသဘာဝ ဟူ၍၊ ဂဟိတော - ယူအပ်ပြီ၊ သောပိ- ထို တရား သည်လည်း၊ (“အဘာဝေါ ဟောတိ”၌စပ်၊) သမာနရူပေသု- တူသောရုပ်သွင် ရှိကုန်သော၊ တီသု-နှစ်သော၊ ဓမ္မသဒ္ဓေသု-တို့တွင်၊ အယမေဝ-ဤ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် သာ၊ ဘာဝတ္ထော- ပရမတ္ထသဘာဝဟူသော အနက်ရှိသည်၊ ဟောတိ၊ ဣတိ-သို့၊ နိယမဿ-အမြဲသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏၊ အဘာဝါ-မရှိခြင်းကြောင့်၊ အညဿ- အခြားသော ဓမ္မသဒ္ဓါ၏၊ ဘာဝတ္ထတ္ထေ - ဘာဝအနက် ရှိသည်၏အဖြစ်သည်၊ သတိ- သော်၊ အဘာဝေါ - အဘာဝသည်၊ ဝါ- ပရမတ္ထသဘာဝ မဟုတ်သော ပညတ်သည်၊ ဟောတိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တတော-ထို အဘာဝဓမ္မမှ၊ အနညဿ ပိ - အခြားမဟုတ်လည်းဖြစ်သော ကုသိုလ် , အကုသိုလ် , အဗျာကတ တခုခု၏ လည်း၊ အဘာဝတ္တံ - အဘာဝ၏အဖြစ်သည်၊ အာပန္နံ - ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ကုသလာဒီနံ- ကုသိုလ် အစရှိကုန်သော၊ သဗ္ဗေသမ္ဗိ - အလုံးစုံသော တရားတို့၏ လည်း၊ အဘာဝတ္တာပတ္တိ-အဘာဝ၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ၊ ဟိ- မှန်၊ (တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ) - ကြောင့်၊ ဣန္ဒဿ-သကြား၏၊ အမနုဿတ္ထေ- နတ်၏အဖြစ်သည်၊ (သတိ-သော်၊) တတော-ထိုသကြားမှ၊ အနညေသံ-အခြား မဟုတ်ကုန်သော၊ သက္ကာဒီနံ- သက္က အစရှိသည်တို့၏၊ မနုဿတ္တံ- လူ၏အဖြစ် သည်၊ န အတ္ထိ-မရှိနိုင်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (အဘာဝတာပတ္တိ ဟောတိ)။

ဝေမပိ-ဤသို့ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဧကဿ-တခုသာဓမ္မ၏၊ ဘာဝတ္တံ-ပရမတ္ထ သဘာဝ၏အဖြစ်ကို၊ ဝိနာ- ၍၊ အညေသံ- အခြားသောဓမ္မတို့၏၊ အဘာဝတ္တံ- အဘာဝတို့၏အဖြစ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝတ္ထု-ဆိုခြင်းငှါ၊ နသက္ကာ-မတတ်ကောင်း၊ စ-ဆက်၊ တတ္ထ- ထို ဓမ္မ ၃ မျိုးတို့တွင်၊ ဧကေနေဝ- (ဤမည်သော) ဓမ္မတခု ထည်းသာ၊ ဘာဝေန - ပရမတ္ထသဘာဝသည်၊ ဘဝိတဗ္ဗံ - ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ - သို့၊ နိယမာဘာဝတော-အမြဲသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏မရှိခြင်းကြောင့်၊ တိဏ္ဏမ္ပိ-၃ မျိုး လည်းဖြစ်ကုန်သော ဓမ္မတို့၏၊ ဘာဝတ္ထေ- ပရမတ္ထသဘာဝတို့၏ အဖြစ်သည်၊

x x x x x x x

နန္ဒ ဝေ မပိ။ ။ဤစကားသည် အဋ္ဌကထာ၌လာသော စောဒကကို ပြန်၍စောဒ နာသော စကားတည်း၊ ဝေမပိကို “ကုသလာဒီနံ ဘာဝတ္တံ သိဒ္ဓံ ဟောတိ”၌စပ်၊ “ဤ ဆိုအပ်ခဲ့သောနည်းအရ ဓမ္မ တပုဒ်၏အနက်ကို ပရမတ္ထသဘာဝ ဟု ယူပါသော်လည်း ကုသိုလ် အစရှိသည်တို့၏လည်း သဘာဝအဖြစ်သည် ပြီးစီး၏ ” ဟုလို၊ ဓမ္မ တပုဒ်၏ အနက်ကိုသာ ဘာဝဟု ယူပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် ကုသိုလ်စသည်တို့၏လည်း ဘာဝ အဖြစ် ပြီးသနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိ၍ “ဧကဿ၊ဥပ၊ဘာဝတော”ဟု မိန့်သည်။

သိဒ္ဓ္ဓ-ပြီးလသော်၊ တေဟိ-ထိုဓမ္မ ၃ မျိုးတို့မှ၊ အနညေသံ-တခြားတပါးမဟုတ်
ကုန်သော၊ ကုသလာဒီနမ္မိ - ကုသိုလ်အစရှိသည်တို့၏လည်း၊ ဘာဝတ္ထံ- ပရမတ္ထ
သဘာဝတို့၏အဖြစ်သည်၊ သိဒ္ဓ္ဓ-ပြီးစီးသည်၊ ဟောတိ နန-မဟုတ်လော၊ ဣတိ-
ဤကား စောဒနာတည်း။

တိဏ္ဏံ-နိသော၊ ဓမ္မသဒ္ဓါနံ-တို့၏၊ နာနတ္ထဘာဝဿ-နာနတ္ထတို့၏အဖြစ်၏၊
ဝါ- ကို၊ အနညာတတ္တာ - ခွင့်ပြုအပ်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ကုသလာဒီနမ္မိ-
တို့၏လည်း၊ ဘာဝတ္ထံ သိဒ္ဓ္ဓ)နဟောတိ၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း)ဟိယသ္မာ- ကြောင့်၊
တိဏ္ဏံ-၃ မျိုးကုန်သောဓမ္မတို့၏၊ ဘာဝတ္ထေ- ပရမတ္ထသဘာဝတို့၏ အဖြစ်သည်၊
(သတိ-သော်၊) နာနတ္ထတာ-နာနတ္ထ၏အဖြစ်သည်၊ န အတ္ထိ-မရှိနိုင်၊ သာစ-ထို
နာနတ္ထတာကိုလည်း၊ တယာ- အသင် စောဒကသည်၊ အနညာတာ- ခွင့်ပြုအပ်
ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊(ကုသလာဒီနမ္မိ ဘာဝတ္ထံ သိဒ္ဓ္ဓ န ဟောတိ။)

တိဏ္ဏံ-နိသော၊ ဓမ္မာနံ- ဓမ္မတို့၏၊ အဘာဝတ္ထေ- အဘာဝတို့၏အဖြစ်သည်၊
(သတိ)ဝိ- သော်လည်း၊ နာနတ္ထတာ- နာနတ္ထတို့၏အဖြစ်သည်၊ နသိယာ နန-
မဖြစ်ရာသည် မဟုတ်ပါလော၊ ဣတိ-ဤကား ထပ်၍ စောဒနာခြင်းတည်း၊ နာန
x x x + x + x x

ကေဿ၊ ပေ၊ တေဟိ အနညေသံ။ ။ ဓမ္မတပုဒ်၏အနက်ကို ပရမတ္ထသဘာဝ ဟု
ယူခြင်းကိုကြည့်၍ အခြား ဓမ္မ ၂ ပုဒ်၏အနက်ကို အဘာဝ ဟု မဆိုနိုင်၊ ဓမ္မတပုဒ်၏
အနက်မှာ သဘာဝဖြစ်နေပြန်လျှင် “မည်သည့်ဓမ္မ၏အနက်သာ သဘာဝ” ဟု သတ်မှတ်
ချက် မရှိသောကြောင့် ဓမ္မ ၃ ပုဒ်လုံး၏ အနက်သည် သဘာဝအဖြစ်ဖြင့် ပြီးစီးနေ၏၊
ထိုသို့ ပြီးစီးလျှင် ထိုဓမ္မ ၃ မျိုးမှ မကွဲပြားကုန်သော ကုသိုလ်စသော ၃ မျိုးတို့၏လည်း
ပရမတ္ထသဘာဝအဖြစ်သည် ပြီးစီးနေသည် မဟုတ်ပါလော-ဟူလို။

န ဟောတိ၊ ပေ၊ အနညာတတ္တာ။ ။ “မည်သည့်ဓမ္မ၏ အနက်သာ သဘာဝဓမ္မ
ဖြစ်ရမည်” ဟု သတ်မှတ်ချက် ရှိသော်လည်း ဓမ္မ ၃ ပုဒ်၏ နာနတ္ထအဖြစ်ကို (အသင်
စောဒက က) ခွင့်ပြုပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဓမ္မ ၃ ပုဒ်လုံး၏အနက်သည် သဘာဝချည်း
မဖြစ်နိုင်၊ ထို ဓမ္မ ၃ မျိုးနှင့် အရတူသော ကုသိုလ် စသော ၃ မျိုးလည်း သဘာဝ
အဖြစ်သည် မပြီးနိုင်။

န ဟိ၊ ပေ၊ တယာတိ။ ။ [ဟိတ် , ဒဇ္ဇိ ၂ ချက်သင့်သော ဝါကျတည်း၊] ဓမ္မ
၃ မျိုးလုံး ပရမတ္ထသဘာဝချည်း ဖြစ်နေလျှင် နာနတ္ထ မဖြစ်တော့၊ အသင်ကလည်း ဓမ္မ
၃ မျိုး၏ နာနတ္ထအဖြစ်ကို ခွင့်ပြုပြီးသားဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်စသော ၃ မျိုး
လုံး၏ ဘာဝ (သဘာဝ) အဖြစ် မပြီးနိုင်ပါ-ဟူလို။

န နု၊ ပေ၊ န သိယာတိ။ ။ [ဤစကားလည်း (အဋ္ဌကထာဋီလာသော) မူလ
စောဒကကို ထပ်မံ၍စောဒနာသော စကားပင်တည်း၊] ဓမ္မ ၃ ပုဒ်၏အနက်ကို အဘာဝ
ဟု ယူလျှင်လည်း နာနတ္ထအဖြစ်သည် မဖြစ်နိုင် မဟုတ်ပါလော၊ “ ဓမ္မ ၃ ပုဒ်လုံး၏
အနက်က (အဋ္ဌကထာဋီလာသော အသင်စောဒက ယူသလို) အဘာဝဟုချည်းယူလျှင်
ကေတ္တဖြစ်နေသည် မဟုတ်လော-ဟူလို။

တ္ထတာ- သည်၊ မာ ဟောတု- မဖြစ်ပါစေလင့်၊ ပန - ထိုသို့ နာနတ္ထတာ မဖြစ်ပါ
 သော်လည်း၊ ဒေသာ-ဤအပြစ်သည်၊ နာနတ္ထတံ-နာနတ္ထတို့၏အဖြစ်ကို၊ ပဋိဇာန
 န္တဿ-ဝန်ခံသော၊ တဝ-အသင် စောဒက၏၊ ဒေါသော- အပြစ်တည်း၊ ဣတိ-
 သို့၊ ဝဒါမိ- ဆိုလို၏၊ မယာပန-အကျွန်ုပ်သည်ကား၊ နာနတ္ထတာ-နာနတ္ထတို့၏
 အဖြစ်ကို၎င်း၊ ကေတ္တတာဝါ - ကို၎င်း၊ န အနညာတာ-ခွင့်မပြုအပ်ပါ၊ ဣတိ-
 ကြောင့်၊ မေ-အကျွန်ုပ်၏၊ ဝိရောဓော-ရှေ့နေခံဆန့်ကျင်ခြင်းဟူသော အပြစ်သည်၊
 ကုတောသိယာ-အဘယ်မှာ ဖြစ်ရာပါအံ့နည်း၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း။

အထဝါ-ကား၊ အဘာဝတ္တံ၊ပေ၊သိယုန္တိ ဣဒံစနံ- ဟူသော ဤစကားကို၊
 (ဝုတ္တံ ဌ္ဗစပ်၊) အနိယမေန - မည်သည့်ဓမ္မဟု မှတ်သားခြင်းမရှိသောအားဖြင့်၊
 ယေကေစိ-ကုန်သော၊ ဒွေ-နံသော၊ ဓမ္မာ-ဓမ္မတို့သည်၊ အဘာဝတ္တံ-အဘာဝ၏
 အဖြစ်သို့၊ အာပန္နာ-နံပြီ၊ တေဟိ-ထို ဓမ္မ ၂ ခုတို့မှ၊ အနညေသံ-အခြားမဟုတ်
 ကုန်သော၊ ကုသလာဒီသု-ကုသိုလ်အစရှိသည်တို့တွင်၊ ယေသံ ကေသဉ္စိ-အမှတ်
 မရှိကုန်သော၊ ကုသလာဒီနံ - ကုသိုလ် အစရှိသည်တို့၏၊ အဘာဝတ္တာပတ္တိံ-
 အဘာဝတို့၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကို၊ သန္ဓာယ, ဝုတ္တံ - ပြီ၊ (ကသ္မာ၊) ကေသ-
 တခုသောဓမ္မ၏၊ ဘာဝတ္တာ- ပရမတ္ထသဘာဝ၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

တေဟိစ၊ပေ၊ သိယာတိ - သိယာဟူသော၊ ယံ - အကြင်စကားကို၊ ဝုတ္တံ -
 ဆိုအပ်ပြီ၊ တမ္ပိ - ထိုစကားကိုလည်း၊ အနိယမ ဒဿနတ္တံ - မမြဲခြင်းကို ပြခြင်း
 အကျိုးငှါ၊ ဝုတ္တံ - ဆိုအပ်ပြီ၊ သဗ္ဗေသံ - အလုံးစုံကုန်သော ကုသိုလ် အစရှိသော

x x x x x x x

မာ ဟောတု၊ ပေ၊ သိယာတိ ။ ။ [ဤစကားကား အဋ္ဌကထာ၌ လာသော
 စောဒကက ဒုတိယ စောဒကဖြစ်သော ပရိဟာရ်ဆရာကို ပြန်၍ ချေပသော စကား
 တည်း။] ဓမ္မ ၃ ပုဒ်လုံး၏ အနက်ကို အဘာဝဟုချည်း ယူသောအခါ နာနတ္ထမဖြစ်ဘူး
 ဆိုတာတော့ ဟုတ်ပါစေတော့၊ ဤသို့ နာနတ္ထ မဖြစ်ခြင်းဟူသော အပြစ်မှာ နာနတ္ထ
 အဖြစ်ကိုဝန်ခံထားသော အသင် (ပရိဟာရ်ဆရာ) ၏အပြစ်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ အကျွန်ုပ်
 [(မူလစောဒက) ကတော့ နာနတ္ထအဖြစ်ကိုလည်း ခွင့်မပြု၊ ကေတ္တအဖြစ်ကိုလည်း ခွင့်
 မပြုပါ၊ ထို့ကြောင့် အကျွန်ုပ်မှာ အဘယ်ကြောင့် အပြစ်ရှိနိုင်မှာလဲဟု ချေပသည်။

အထဝါ၊ ပေ၊ ကေသ ဘာဝတ္တာ ။ ။ ဤကား အဋ္ဌကထာ၌လာသော “ အ
 ဘာဝတ္တံ၊ပေ၊အဘာဝါဓေ သိယံ”ဟူသော ဝါကျ၊ “တေဟိစ အညော ကုသလပရောပိ
 အဘာဝေါ သိယာ”ဟူသော ဝါကျတို့၌ အဓိပ္ပါယ်တမျိုးပြလို၍ တက်လာသောစကား
 တည်း။ [ရှေ့နည်း၌ ၃ ပုဒ်လုံး၏အနက်ကို အဘာဝချည်း ဖြစ်အောင် အပြစ်တင်ခဲ့၏၊
 ဤနည်း၌ကား တပုဒ် တပုဒ်၏အနက်ကို ဘာဝ (ပရမတ္ထသဘာဝ) ဟု ယူ၍ အခြား
 ၂ ပုဒ်၏အနက်ကိုသာ အဘာဝ ဟု ယူသည်။]

ယံဝိ ဝုတ္တံ၊ ပေ၊ သာဓနတ္တံ ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ “ တေဟိ အညော ကုသလပရောပိ
 [(အဘာဝေါ သိယာ) ” ဟု ဆိုခဲ့၏၊ ထိုစကားလည်း “ မည်သည့်တရား တမျိုးက
 ဘာဝ , မည်သည့်တရား ၂ မျိုးက အဘာဝ ” ဟု အမြဲ သတ်မှတ်ချက် မရှိကြောင်းကို
 ၆၈ (မူလဇီကာ)

တရားတို့၏၊ အဘာဝ သာဓနတ္ထံ - အဘာဝအဖြစ်ကို ပြီးစေခြင်းအကျိုးငှါ၊ န ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်မဟုတ်၊ ဟိ- ထင်ရှားအောင် ပြဉ္စုးအံ့၊ တတ္ထ - ထို တေဟိ စ အညော ကုသလပရောပိ ဟူသောပါဠိ၌၊ အယံ- ဤ ဆိုအပ်လတံကား၊ အတ္ထော- အဓိပ္ပါယ်နက်တည်း၊ အကုသလပရဿ- အကုသလာ၏နေခံဖြစ်သော၊ ဓမ္မဿ ဝါ-ဓမ္မ၏သော်၎င်း၊ အဗျာကတပရဿ-အဗျာကတာ၏နောက်ဖြစ်သော၊ ဓမ္မဿ ဝါ- ၏သော်၎င်း၊ ဘာဝတ္ထေ - ပရမတ္ထသဘာဝ၏ အဖြစ်သည်၊ သတိ - သော်၊ တေဟိ-ထို ဓမ္မတို့မှ၊ အညော-အခြားသော၊ ကုသလပရောပိ-ကုသလာ၏နောက် ဖြစ်သော ဓမ္မသည်လည်း၊ အဘာဝေါ - အဘာဝသည်၊ သိယာ - ရာ၏၊ ဣတိ (အယံ)-ကား၊ (အတ္ထော-အဓိပ္ပါယ်နက်တည်း။)

သဗ္ဗမေတံ အကာရဏန္တိ ဧတ္ထ- သဗ္ဗမေတံ အကာရဏံဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ကာရဏံနာမ-ကာရဏမည်သည်၊ ယုတ္တိ-သင့်သောအကြောင်းတည်း၊ ကုသလာ ကုသလာသဒ္ဓါနံ ဝိယ-ကုသလာကုသလာသဒ္ဓါတို့၏ကဲ့သို့၊ ဧကန္တ ဧကတ္ထတံ - ဧကန် ဧကတ္ထတို့၏အဖြစ်ကို၎င်း၊ ကုသလာ ရူပံ စက္ခုမာသဒ္ဓါနံ ဝိယ-ကုသလာ၊ ရူပံ, စက္ခုမာ သဒ္ဓါတို့၏ကဲ့သို့၊ ဧကန္တ နာနတ္ထတဉ္စ-ဧကန် နာနတ္ထတို့၏ အဖြစ်ကို ၎င်း၊ [အဋ္ဌကထာ၌ ဤအတိုင်းရှိသည်။] ဝိကပ္ပေတွာ- ကြံကြံဖန်ဖန်ပြု၍၊ ယာ အယံ ပုနရုတ္တိံ ပေ၊ ဒေါသာရောပနယုတ္တိ-အကြင် ပုနရုတ္တိဒေါသ, ဆတ္တစတုက္က ဘာဝါပတ္တိဒေါသ, အသမ္ပန္နာပတ္တိဒေါသ, ဝိရောဓာပတ္တိဒေါသ, အဘာဝါပတ္တိ ဒေါသတို့ကို တင်ခြင်း၏အကြောင်းယုတ္တိကို၊ ဝုတ္တာ-(အသင်စောဒက)ဆိုအပ် ပြီ၊ သဗ္ဗာ-သော၊ သာ (ပုနရုတ္တိံ ပေ၊ ဒေါသာရောပနယုတ္တိံ)- သည်၊ အယုတ္တိ- သင့်သောအကြောင်း မဟုတ်၊ (ကဿာ-နည်း၊) တထာ-ထိုသင်စောဒက ကြံဆ အပ်သည့်အတိုင်း၊ ဧကတ္ထနာနတ္ထတာဘာဝတော-ဧကတ္ထအဖြစ်, နာနတ္ထအဖြစ် ၏ မရှိခြင်းကြောင့်တည်း၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ယာယာ- အကြင်အကြင်သို့သော၊ အနုမတိ- ပညာရှိအများ၏ အသိအမှတ် ပြုခြင်းတည်း၊ ယထာနုမတိ-အကြင်အကြင်သို့သောပညာရှိအများ၏အသိအမှတ် ပြုခြင်း၊ အနုမတိယာ အနုမတိယာ-ပညာရှိအများ၏ အသိအမှတ်ပြုခြင်း, အသိ

x x x x x x x x x

ပြီးစေလို၍ ဆိုအပ်သောစကား ဖြစ်သည်။ “တရား ၃ မျိုးလုံး အဘာဝချည်းဖြစ်သည်” ဟု ဆိုလိုရင်းမဟုတ်ပါ-ဟူလို။ [“ကုသလပရောပိ” ၏ နောက်၌ “အဘာဝေါ သိယာ” ဟု အဋ္ဌကထာ၌ မရှိပါ။ ဒီကာဆရာက စပ်ပုဒ်ကိုပါ ထည့်၍ ဆိုဟန်တူသည်။]

အယံ ဟိ၊ ပေ၊ သိယာ၊ ။ ဤစကားသည် “ယံပိ ဝုတ္တံ” စသော ရှေ့စကား၏ ဥဇု ကတ္ထပြ တပ္ပါကဒီကရဏဝါကျတည်း၊ ဓမ္မ ၂ ပုဒ်၏အနက်က အဘာဝဖြစ်သောကြောင့် အကုသလာနောက်ရှိ ဓမ္မဖြစ်စေ, အဗျာကတာနောက်ရှိ ဓမ္မဖြစ်စေ ဘာဝ (သဘာဝ)၊ အနက်ဖြစ်လျှင် ကုသလာနောက်က ဓမ္မသည် အဘာဝဖြစ်စရာ ရှိ၏၊ ဤသို့ အနိယမတ္ထ ဖြစ်ပုံကိုပြလို၍ “တေဟိ စ အညော ကုသလပရောပိ” စသည်ကို ဆိုပါသည်-ဟူလို။

အမှတ်ပြုခြင်းအားဖြင့်၊ ဝေါဟာရသိဒ္ဓါတော- ပြောဆိုကြောင်းသဒ္ဓါ၏ ပြီးစီးခြင်းကြောင့်တည်း၊ ဝါ-တနည်း၊ အနုမတိယာ- ပညာရှိအများ၏ အသိအမှတ်ပြုခြင်းအား၊ အနုရူပံ-လျော်သည်တည်း၊ ယထာနုမတိ- ပညာရှိအများ၏ အသိအမှတ်ပြုခြင်းအားလျော်သည်၊ ယထာ - အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အနုမတိ- သည်၊ ပဝတ္ထာ-ဖြစ်ပြီ၊ တထာ- ထို အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ တဒနုရူပံ-ထိုအနုမတိအားလျော်စွာ၊ ဝေါဟာရသိဒ္ဓါတော-ပြောဆိုကြောင်းသဒ္ဓါ၏ပြီးစီးခြင်းကြောင့်တည်း၊ ဣတိအတ္ထော။ [အဓိပ္ပာယ်ကို အဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

ဟိ-ဇွဲ၊ အနုမတိ-သည်၊(ပဝတ္ထာ ၌စပ်၊)ဝိသေသန၊ပေ၊ ဘာဝတော-ဝိသေသန၊ ဝိသေသိတဗ္ဗ၏ မဟုတ်ခြင်းကြောင့်၊ အစ္စန္တံ - စင်စစ်၊ အဘိန္ဓေသု - မကွဲပြားသော အနက်တို့၌၊(သာမညအာဓာရ၊ ပဝတ္ထာ၌စပ်၊)ကတ္တစိ-အချို့သော ပြယုဂ်၌၊ (ဝိသေသအာဓာရ၊) ကိရိယာဂုဏာဒိပရိဂ္ဂဟဝိသေသေန - ကြိယာ၊ ဂုဏ်အစရှိသည်တို့ကို ပိုင်းခြား၍ယူခြင်းဟူသော အထူးအားဖြင့်၊ အဝိဝဋ္ဌသဒ္ဓတ္ထဝိဝရဏတ္ထံ - မထင်ရှားသော သဒ္ဓါ၏အနက်ကို ဖွင့်ပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ ပဝတ္ထာ-ဖြစ်၏၊ ယထာ - ဥဒါဟရုဏ်ကား၊ သက္ကော - သကြား၊ ဣန္ဒော-အစိုးရသော သကြား၊ ပုရိန္ဒဒေါ-ရှေး၌ အလှူပေးခဲ့ဘူးသော သကြား၊ ဣတိ-ဤသို့အစရှိသည်တည်း၊ ကတ္တစိ-အချို့ပြယုဂ်တို့၌၊ အစ္စန္တံ-စင်စစ်၊ အဘိန္ဓေသု-ကွဲပြားသောအနက်တို့၌၊(ပဝတ္ထာ-၏၊) ယထာ-ကား၊ ဓဝေါ-မြောက်ပိုပင်ကို၎င်း၊ ခဒိရော-ရှားပင်

x x x x x x x x

အနုမတိ ဟိ။ ။ [“ ဝုတ္တံ သဗ္ဗမေတံ အကာရဏံတိ ” တိုင်အောင် ချဲ့သည်။] ထိုဝိတ္ထာရဝါကျတွင် “အနုမတိ ၊ ပေ ၊ ဝေါဟာရာ သိဒ္ဓါ၊ တသ္မာ”သည် “ယထာနုမတိ ဝေါဟာရသိဒ္ဓါတော ”ကို အတ္ထုဒ္ဓါရ အနေအားဖြင့် အကျယ်ပြသော ဝါကျတည်း၊ ဣဟာပိ ၊ပေ၊တသ္မာ”သည် အတ္ထုဒ္ဓေသ အနေအားဖြင့် အကျယ်ပြသောဝါကျတည်း၊ ထို့ကြောင့် ထို တသ္မာ ၊ ပုဒ်ကို ဝုတ္တံစပ်ပါ၊ ပညာရှိများ၏ ခွင့်ပြုချက် အနုမတိသည် “အစ္စန္တံ အဘိန္ဓေသု ကတ္တစိ ပဝတ္ထာ-စင်စစ် မကွဲပြားသောအနက်တို့၌ တချို့ပြယုဂ်ဝယ် ဖြစ်၏၊ အဘယ်အကျိုးငှါ ဖြစ်သနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ ကြိယာဂုဏာဒိ၊ပေ၊ဝိဝရဏတ္ထံ”ဟု မိန့်သည်၊ ကြိယာဂုဏ်စသော သဒ္ဓပ္ပဝတ္တိနိမိတ် အနက်ကို သိမ်းပိုက်ခြင်း ဟူသော အထူးအားဖြင့် မထင်ရှားသော အနက်ကို ထင်ရှားအောင် ဖွင့်ပြခြင်းအကျိုးငှါ ဖြစ်သည်။

ယထာ၊ပေ၊ပုရိန္ဒဒေါ။ ။ဤ ၃ ပုဒ်သည် သကြားဟူသော အနက်အားဖြင့် မကွဲပြားသော အဘိန္ဓုပုဒ်တည်း၊ သို့သော် “သက္ကော ” သဒ္ဓါသည် စွမ်းနိုင်ခြင်းကြိယာကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်၏၊ ဣန္ဒောသဒ္ဓါသည် အစိုးရခြင်းဂုဏ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်၏၊ ပုရိန္ဒဒေါသဒ္ဓါလည်း ရှေးဘဝ၌ အလှူပေးဘူးခြင်းကြိယာကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်၏၊ ဤသို့ သဒ္ဓပ္ပဝတ္တိနိမိတ်ချင်း မတူသောကြောင့် သက္ကသဒ္ဓါကို ဣန္ဒသဒ္ဓါဖြင့်ဖွင့်ပြ၍၊ ဣန္ဒသဒ္ဓါကို ပုရိန္ဒဒသဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်ပြဘို့ရန် အနက်တူသဒ္ဓါ အမျိုးမျိုးကို ထပ်၍ ဆိုလေ့ရှိ၏၊ ဤသို့ ဆိုရာ၌ “ပစ္စိမံ ပစ္စိမံ ပုရိမဿ ပုရိမဿ အတ္ထဝစနံ ”ဟု ဖွင့်လေ့ရှိကြသည်။

ကို၎င်း၊ ပလာသောစ - ပေါက်ပင်ကို၎င်း၊ အာနီယန္တု - ဆောင်ယူအပ်စေကုန်လော၊ ဣတိ-ဤသို့အစရှိသည်တည်း။ [“ဝေဝါခဒိရော ပလာသော” တို့သည် တပုဒ်နှင့်တပုဒ် အနက်မတူသော်လည်း “အာနီယန္တု” အရ ဆောင်ယူအပ်သော အနက်များအဖြစ်ဖြင့် ပေါင်းစုလျက် သမုစ္စည်းအနက်ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် တဝါကျတည်း ဆိုဘို့ရန် ခွင့်ပြုချက်ရှိသည်။]

ကတ္တစိ-အချို့ သောပြုယုဂ်၌၊ ဝိသေသနဝိသေသိတဗ္ဗဘာဝတော-ဝိသေသန၊ ဝိသေသိတဗ္ဗ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဘေဒါဘေဒဝန္တေသု-အထူးပြုတတ်သောဝိသေသ၊ အထူးမပြုတတ်သော သာမည အဖြစ်ရှိသော အနက်တို့၌၊ (ပဝတ္ထာ - ၏၊) သေယုထာဝိ-ဥပမာမည်သည်ကား၊ နီလုပ္ပလံ-ညိုသော ကြာ၊ ပဏ္ဍိတပုရိသော-ပညာရှိယောက်ျား၊ ဣတိ-ဤသို့အစရှိသည်တည်း၊ တာယတာယအနုမတိယာ-ထိုထို ပညာရှိအများ၏ အသိအမှတ်ပြုခြင်းအားဖြင့်၎င်း၊ [ယထာသဒ္ဓါ၏ ဝိစ္ဆာ အနက်ကိုရည်ရွယ်သည်။] တဒနုရူပဉ္စ-ထို ပညာရှိအများ၏ အသိအမှတ်ပြုခြင်းအားလျော်စွာ၎င်း၊ [ယထာသဒ္ဓါ၏ အနုရူပအနက်ကို ရည်ရွယ်သည်။] တေတေ ဝေဝါဟာရာ- ထိုထို ပြောဆိုကြောင်းသဒ္ဓါတို့သည်၊ သိဒ္ဓေါ- ပြီးစီးကုန်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၎င်း၊ (သဗ္ဗမေတံ အာကာရဏံတိ ဝုတ္တံ-၌စပ်။)

ဣဟာဝိ-ဤ တိုက်ဒုက်အရာ၌လည်း၊ ကုသလဓမ္မ သဒ္ဓါနံ-တို့၏၊ ဝိသေသန၊ ပေ၊ဘာဝတော-ဝိသေသန၊ ဝိသေသိတဗ္ဗတို့၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိသေသတ္ထ သာမညတ္ထ ပရိဂ္ဂဟန-ဝိသေသအနက်၊ သာမညအနက်တို့ကို ပိုင်းခြား၍ ယူခြင်းအားဖြင့်၊ သမာနေ-တူသော၊ ဘေဒါဘေဒယုဒတ္ထ-ဘေဒ၊ အဘေဒအဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ အတ္ထေ-အနက်၌၊ ပဝတ္ထိ-ဖြစ်ခြင်းကို၊ အနုမတာ-ခွင့်ပြုအပ်ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့လျှင်၊ တာယတာယ အနုမတိယာ-အားဖြင့်၎င်း၊ တဒနုရူပဉ္စ-စွာ၎င်း၊ သော ဝေဝါဟာရာ-ဤ ပြောဆိုကြောင်းသဒ္ဓါသည်၊ သိဒ္ဓေါ- ပြီး၏၊ တသ္မာ- ကြောင့်၎င်း၊ သဗ္ဗမေတံ အာကာရဏန္တိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္တံ။

အတ္တနော၊ ပေ၊ဒိပေန္တိတိ-ကား၊ အတ္တနာ- မိမိသည်၊ ပရိဂ္ဂဟိတံ-သိမ်းပိုက်အပ်သော၊ (အနဝဇ္ဇ သုခဝိပါကစသော အနက်ကို ရည်ရွယ်သည်။) အတ္တနာ၊ ဝုစ္စမာနံ-ဟောအပ်သော၊ (ကုသိုလ်အစရှိသောအနက်ကို ရည်ရွယ်သည်။) အနဝဇ္ဇ၊ ပေ၊ဘာဝံ - အနဝဇ္ဇ သုခဝိပါက အစရှိသောအနက်၊ ကုသိုလ် အစရှိသော အနက်ကို၊ [ဘာဝသဒ္ဓါသည် ပဒတ္တဝါစက။] တဒတ္ထဿ- ထို ကုသိုလ်စသော အနက်၏၊ တတ္ထာဝ ဒီပနဝသေန - ထို ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း၏

x x x x x x x

ကတ္တစိ ဝိသေသန၊ ပေ၊ပုရိသော။ ။ “နီလံ+ဥပ္ပလံ၊ ပဏ္ဍိတော+ပုရိသော” တို့ကဲ့သို့ သဒ္ဓါ ကွဲပြားသော်လည်း ဝိသေသန ဝိသေသိတဗ္ဗ အဖြစ်ကြောင့် အနက်အရ မကွဲပြားသော ပြုယုဂ်များ၌လည်း အထပ်ထပ်ဆိုဘို့ရန် ခွင့်ပြုချက်ရှိပြန်သည်။

အစွမ်းဖြင့်၊ ဓမ္မသဒ္ဓါ-ဓမ္မသဒ္ဓါ၏အတွက်၊ ဒီပေန္တိ - ပြုကြကုန်၏၊ ဣတိ အယံ-
 ကား၊ အဓိပ္ပါယ် - အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အလိုတည်း။ ဟိ - မှန်၊ (တနည်း-
 ကသွာ, ဣတိအယံ-ကား၊ အဓိပ္ပါယ်-တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-နည်း၊)
 ဟိ (ယသ္မာ)၊ ဓမ္မသဒ္ဓါ - သည်၊ ကုသလာဒိဘာဝေါ - ကုသိုလ် အစရှိသော
 အနက်ရှိသည်၊ နဟောတိ-မဖြစ်၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (ဣတိအယံ - ကား၊ အဓိပ္ပါ
 ယော - တည်း၊ ဣတိ - သို့၊ ဝိညာယတိ - ၏၊) [ဓမ္မသဒ္ဓါသည် ကုသိုလ်စသော
 အနက်ကို တိုက်ရိုက်မဟောနိုင်၊ ကုသလာစသည်တို့က ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် ကူ၍
 ပေးသောကြောင့်သာ ထို ကုသိုလ်စသောအနက်ကိုလည်း ပြနိုင်သည်-ဟူလို။]

ဣမိနာဝါတိ - ကား၊ ဓမ္မသဒ္ဓါ၊ ပေ၊ ဒိဿတီတိ အာဒိနာ - ဓမ္မသဒ္ဓါ၊ ပေ၊
 ဒိဿတိ အစရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေန္တိတိ အာဒိနာစ-
 အတ္တနော သဘာဝံ ဓာရေန္တိ အစရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ နယေန - ဖြင့်၊ [အဋ္ဌ
 ကထာဝယ် “ဝေဒိတဗ္ဗော”၌စပ်။] ဟိ - မှန်၊ သော - ထိုနည်းသည်၊ သဗ္ဗတ္ထ-
 အလုံးစုံသော တိက်, ဒုက်တို့၌၊ သမာနော - တူ၏၊ ကုသလသဒ္ဓါ၊ ပေ၊ ဒိဿတီ
 တိ-ဟူသည်လည်းဖြစ်သော၊ ကုစ္ဆိတေ သလယန္တိတိ-ဟူသည်လည်းဖြစ်သော၊
 ဣတိ အာဒိကော - ဤသို့ အစရှိသောနည်းသည်၊ [ဣတိတလုံး အကျေကြီး၊]
 န(သမာနော)-တူသည်မဟုတ်၊ စ-ဆက်၊ သော ဝိသေသနယော-ထို ထူးသော
 နည်းကို၊ ဣတော၊ ပေ၊ ဝက္ခာမာတိ ဧတေန - ဣတော၊ ပေ၊ ဝက္ခာမဟူသော ဤ
 စကားဖြင့်၊ အပနိတော-ပယ်အပ်ပြီ၊ ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-မှတ်ထိုက်၏၊
 ဟိ-မှန်၊ (တနည်း- ကသွာ-ကြောင့်၊ ဣတိ-ဤအနက်ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၏၊ ဣတိ-
 သို့၊ ဝိညာယတိ - နည်း၊) ဟိ (ယသ္မာ) - ကြောင့်၊ သုခါယ၊ ပေ၊ သမ္ပယုတ္တာတိ
 အာဒယော-အစရှိကုန်သော၊ ဝိသေသာ-အထူးတို့သည်၊ ကုသလာဒိဝိသေသံ-
 ကုသလာ အစရှိသောအနက် အထူးကို၊ ဂဟေတွာ - နည်းယူ၍၊ န ပဝတ္ထာ-
 ဖြစ်ကုန်သည်မဟုတ်၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (ဣတိ- ဤအနက်ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော - ၏၊ ဣတိ
 ဝိညာယတိ၊) ဣတိ-ဤတွင် ကုသလတိက်ဖြင့် အပြီးတည်း။ (ဣတိတလုံးကျေ။)

* * * * * + * * *

အတ္တနာ၊ ပေ၊ အဓိပ္ပါယ်။ ။ အဋ္ဌကထာဝယ် “ကုသလာ စသော သဒ္ဓါတို့က
 မိမိ၏ အနက်ဝိသေသကို ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ အနက်အဖြစ်ဖြင့် ပြကုန်၏” ဟူရာ၌ “ဓမ္မသဒ္ဓါက
 ကုသိုလ် - အကုသိုလ် - အမျာကတအနက်ကို ဟောနိုင်သည်” ဟု မဆိုလို၊ ကုသလာ
 နောက်က ဓမ္မဟူသည် အနဝဇ္ဇ သုခဝိပါက သဘောရှိသော ကုသိုလ်ဓမ္မတည်း၊ ဤသို့
 စသည်ဖြင့် မိမိ၏အနက်ကို ဓမ္မ၏အနက် အဖြစ်ဖြင့် ပြသည်-ဟု ဆိုလိုသည်။

အပနိတော။ ။ “ကုသလသဒ္ဓါ အာရောဂျ အဝနဇ္ဇ သုခဝိပါကေသု ဒိဿတိ”
 စသော အဖွင့်များသည် အခြားတိက်တို့၌ မရနိုင်သော ထူးသောနည်းများတည်း၊ ထို
 ထူးသောနည်းများ ကိုကား “ ဣမိနာ နယေန ” ဟု ညွှန်ပြချက်တွင် မပါဝင်အောင်
 “ဣတော ပရံ ဝိသေသမတ္တမေဝ ဝက္ခာမ” ဟူသော ဤစကားဖြင့် ဖယ်နှုတ်ထားသည်။

သုခဿစ ပဟာနာတိ ဧတ္ထ-ဌ၊ သုခိန္ဒြိယံ- သုခိန္ဒြေကို၊ သုခန္တိ - သုခဟူ၍၊
 ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ တစ္ဆ - ထို သုခိန္ဒြေဟူသည်လည်း၊ သုခဝေဒနာဝ-
 (တရားကိုယ်အားဖြင့်) သုခဝေဒနာသည်သာ၊ ဟောတိ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ သုခ
 ဝေဒနာယံ ဒိဿတီတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ၊ ပန- ဗျတိရိက်ကား၊ တိဿော၊
 ပေ၊ဝေဒနာတိ ဝေမာဒီသု-ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သုခသဒ္ဓေါ- သည်၊
 (ဝေဒနာသဒ္ဓေန-နှင့်၊ [သုခဝေဒနာသဒ္ဓေန-နှင့်၊-ဟုလည်း အချို့ စာရှိ၏၊] သမာ
 နတ္ထော-တူသော အနက်ရှိသည်၊ ဟောတိ) ဝိယ-ကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ၊ သုခဿ-
 (သုခဿစ ပဟာနာဝယ်) သုခသဒ္ဓါ၏၊ ဝေဒနာသဒ္ဓေန- (သုခဝေဒနာသဒ္ဓေန)
 နှင့်၊ သမာနတ္ထတ္တာ-တူသော အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (သုခဝေဒနာယံ
 ဒိဿတီတိ-ဟူ၍၊)န(ဝုတ္တံ)-ဆိုအပ်သည် မဟုတ်၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း)ကသွာ-
 ကြောင့်၊ သုခဿ-၏၊ ဝေဒနာသဒ္ဓေန-နှင့်၊ သမာနတ္ထတ္တာ-ကြောင့်၊ န ဝုတ္တံ-
 ဆိုအပ်သည် မဟုတ်၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ- နည်း၊ ဟိ (ယသ္မာ) - ကြောင့်၊
 သုခိန္ဒြိယတ္ထော-သုခိန္ဒြေဟူသော အနက်ရှိသော၊ အယံသုခသဒ္ဓေါ- (သုခဿစ
 ပဟာနာဌ) ဤသုခသဒ္ဓါသည်၊ ကာယသုခနံ - ကိုယ်၏ ချမ်းသာခြင်း ဟူသော၊
 ကာယာနုဂ္ဂဟံ - ကိုယ်ကို ချီးမြှောက်တတ်သော၊ သာတဝိသေသံ- သာယာခြင်း
 အထူးကို၊ [ကာယိကသာတ စေတသိကသာတ ၂ မျိုးတွင် ကာယိကသာတနှင့်
 သာ ဆိုင်သောကြောင့် “သာတဝိသေသံ” ဟု ဆိုသည်၊] ဝဟေတွာ-၍၊ ပဝတ္ထော-
 ဖြစ်၏၊ ပန- ဗျတိရိက်ကား၊ သုခါဝေဒနာ- သုခါ ဝေဒနာ ဟူသော ပါဠိရပ်၎င်း၊

x x x x x x x

န ပန၊ ပေ၊ သမာနတ္ထတ္တာ ။ ။ “ တိဿော ဣမာ ဘိက္ခဝေ ဝေဒနာ - သုခါ
 ဝေဒနာ၊ ဒုက္ခာဝေဒနာ၊ အဒုက္ခမသုခါဝေဒနာ” ဟူသော ပါဠိတော်၌လာသော သုခါ
 သဒ္ဓါသည် ကာယိကသုခဝေဒနာ စေတသိကသုခဝေဒနာ ၂ မျိုးလုံးကို ဟောရကား
 နောက်ဝေဒနာသဒ္ဓါနှင့် အနက်အရတူသကဲ့သို့ “သုခဿစပဟာနာ” ၌ သုခသဒ္ဓါသည်
 ဝေဒနာနှင့် အနက်အရတူသောကြောင့် “သုခဝေဒနာယံ ဒိဿတိ” ဟု ဆိုသည်မဟုတ်။
 [သဘာဝဓမ္မအားဖြင့် ကာယိက သုခဝေဒနာကို အရကောက်ရသောကြောင့်သာ
 “ သုခဝေဒနာယံ ဒိဿတိ ” ဟု ဆိုပါသည်၊ အနက်အရမှာကား သုခိန္ဒြေဟူသော
 ကာယိယ သုခဝေဒနာ တမျိုးသာ ရသည်-ဟုလို၊ ဤဝါကျ၌ ရှေးစာအုပ်များဝယ် “န
 ပန ယထာ” ဟု ယထာသဒ္ဓါပါနေသည်၊ နောက်၌ “သုခသဒ္ဓေါ ဝိယ” ရှိသောကြောင့်
 ထို ယထာကို “အပို” -ဟု မရဆိုသည်။]

အယံ ဟိ၊ ပေ၊ နပန၊ ပေ၊ ပဝတ္ထော ။ ။ သုခါဝေဒနာ၌လာသော သုခသဒ္ဓါနှင့်
 သုခဿ၌လာသော သုခသဒ္ဓါတို့၏ သမာနတ္ထမဖြစ်ပုံကို ချဲ့လို၍ “အယံ ဟိ” စသည်မိန့်၊
 (တနည်း) ဉာပကအကြောင်း ပြလို၍ “ အယံ ဟိ ” စသည် မိန့်၊ သုခိန္ဒြေ အနက်ကို
 ဟောသော သုခသဒ္ဓါသည် (ကာယိကသုခ ဖြစ်သောကြောင့်) ခန္ဓာကိုယ်၏ ချမ်းသာ
 ခြင်း ခန္ဓာကိုယ်ကို ချီးမြှောက်ခြင်းဟူသော သာယာခြင်းအထူးကို (အကြောင်းပဝတ္ထိ
 နိမိတ်အဖြစ်ဖြင့်) ယူ၍ ဖြစ်သော သဒ္ဓါတည်း၊ သုခါဝေဒနာ၌လာသော သုခသဒ္ဓါကဲ့

[“တိဿော ဣမာ ဘိက္ခဝေ ဝေဒနာ သုခါဝေဒနာ” ဟူသော ပါဠိရပ်၎င်း၊] ယံကိဉ္စိ ဝေဒနံ ဝေဒေတိ သုခံဝါ- “ ယံကိဉ္စိ၊ပေ၊သုခံ ဝါ ” ဟူသော ပါဠိရပ်၎င်း၊ ယော သုခံ ဒုက္ခတော- “ယော သုခံ ဒုက္ခတော” ဟူသော ပါဠိရပ်၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒိသု - ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌၊ သုခ သဒ္ဓေါဝိယ- သုခ သဒ္ဓါသည်ကဲ့သို့၊ သာတသာမညံ- သာယာခြင်း သာမညကို၊ [ကာယိကသာတ, စေတသိကသာတ] မျိုးလုံးနှင့်ဆိုင်သောကြောင့် “သာတ သာမည” ဟု ဆိုသည်၊] ဂဟေတွာ- ၍၊ နပဝတ္ထော - ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (သုခဿ - ၏၊ ဝေဒနာသဒ္ဓေန-နှင့်၊ သမာနတ္ထတ္တာ-ကြောင့်၊ နဝတ္တံ- ဆိုအပ်သည် မဟုတ်၊ ဣတိ- သို့၊ ဝိညာယတိ-၏။)

ယသ္မိံ - အကြင်အကြောင်းသည်၊ သတိ-သော်၊ [နောက်၌ အကျယ်လာလတံ ဖြစ်သောကြောင့် သာမညပေးသည်။] သုခဟေတုနံ - သုခ၏ ဇနကအကြောင်း၊ ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းတို့၏၊ ပဝတ္တိ - ဖြစ်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ တံ - ထို အကြောင်းသည်၊ သုခမူလံ- သုခ၏ အကြောင်းရင်းအခြေခံ မည်၏၊ [ဤစကားကို ချဲ့လို၍ “ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေစ ” စသည်မိန့်။] ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ - ဘုရားရှင်တို့၏ ပွင့်တော်မူရာ နဝမခဏသည်၊ (သတိ)စ-ရှိသော်၎င်း၊ ကာမသမတိတ္တမာဒိကေ-ကာမဂုဏ်ကို လွန်မြောက်ကြောင်း အစရှိသော၊ [အာဒိဖြင့် ရူပါရူပ သမတိတ္တမဖြစ်သော အရ ဟတ္တမဂ်ကို ယူ။] ဝိရာဂေ - ကာမကို မတပ်မက်ကြောင်း အနာဂါမိမဂ်သည်၊ သတိစ - ၎င်း၊ သုခဟေတုနံ - သုခ၏ ဇနကအကြောင်း၊ ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပုညပဿန္တိ အာဒိနံ - ကုသိုလ်ကောင်းမှု၊ ကာယပဿန္တိ စိတ္တ ပဿန္တိ အစရှိသောတရားတို့၏၊ ပဝတ္တိ - ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ - ၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ သုခမူလံ-သုခ၏ အကြောင်းရင်းအခြေခံဖြစ်သော၊ တံ-ထို ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမ ခဏ, ဝိရာဂဟူသော အကြောင်းကို၊ သုခန္တိ - ဟူ၍၊ ဝတ္တံ- ပြီ၊ [သုခဟေတုနန္တိ သုခဟေတု ပစ္စယာနံ ဧကေသေသနယေန၊ အဓိပ္ပါယ် အကျယ်ကို အဋ္ဌကထာ၌ ပြထားပြီ။]

သုခဿ - သုခ၏၊ အာရမဏတ္တာ - အာရုံ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ရူပံစ - ရူပါရုံကို လည်း၊ သုခန္တိ-ဟူ၍၊ ဝတ္တံ။....ပုညာနီတိ-ပုညာနီဟူသော၊ ယဒိဒံ ဝစနံ-အကြင် သဒ္ဓါသည်၊ (အတ္ထိ)၊ တံ-ထိုသဒ္ဓါသည်၊ သုခဿ-သုခကို၊ အဓိဝစနံ-ဟောသော

x x x x x x x

သို့၎င်း, “ယံကိဉ္စိ ဝေဒနံ ဝေဒေတိ သုခံဝါ” စသည်၌ လာသော သုခသဒ္ဓါကဲ့သို့၎င်း၊ (ကာယိက စေတသိက ဟု မခွဲခြားဘဲ) သာယာခြင်း သာမညကို (သဒ္ဓပဝတ္တိနိမိတ် အဖြစ်ဖြင့်) ယူ၍ ဖြစ်သော သဒ္ဓါမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် သုခဿ၌ သုခသဒ္ဓါနှင့် သုခါ ဝေဒနာ စသည်၌ သုခသဒ္ဓါတို့သည် အနက်အားဖြင့် မတူကြ၊ သုခါဝေဒနာ အရ၌ သုခဝေဒနာ ၆၃ ပါးလုံးရ၏၊ သုခဿစ ပဟာနာ၌ သုခအရကား သုခိန္ဒြေ ဟူသော ကဒယိကသုခ (ကဒယဝိညာဉ်၌ယှဉ်သော) ဝေဒနာတပါးသာ ရှသည်-ဟုလို။

သဒ္ဓါတည်း၊ ဣဋ္ဌ ဝိပါကဿ - ဣဋ္ဌအကျိုးဖြစ်သော ဝိပါက နာမက္ခန္ဓာ၊ ကမ္မဇရုပ်ကို၊ အဓိဝစနံ- တည်း၊ [သုခဿကို ထပ်ဖွင့်သည်။] (ကသ္မာ-နည်း၊) တဒတ္ထဿ-ထို ပုည၏အနက်ဖြစ်သော ကုသိုလ်၏၊ ဝါ-က၊ ဣဋ္ဌဝိပါက ဝိပစ္စနတော- ဣဋ္ဌအကျိုးကို မှည့်ရင့်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဣတိအတ္ထော- ဤကား အဓိပ္ပာယ်နက်။

သဂ္ဂါ-နတ်ပြည်တို့သည်၎င်း၊ နန္ဒနံစ-နန္ဒနဥယျာဉ်သည်၎င်း၊ သုခပစ္စယာနံ- ကာယိကသုခ၊ စေတသိကသုခ၏ ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ရူပါဒိနံ- ရူပါရုံ အစရှိကုန်သော၊ ဣဋ္ဌာနံ- အလိုရှိအပ်သော အရုံတို့၏၊ ဌာနံ- ဌာနတည်း၊ ဩကာသော- တည်ရာတည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ သုခါ၊ ပေ၊ နန္ဒနန္ဒိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်ပြီ။

ဒိဋ္ဌဓမ္မေတိ-ကား၊ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ- ဤ အတ္တဘော၌၊ သုခဝိဟာရာတိ- ကား၊ ပဌမဇ္ဈာန ဝိဟာရာဒိ - ပဌမဇ္ဈာန်ဟူသော နေကြောင်းတရား အစရှိသည် တို့တည်း၊ (ဧတေ-ဤတရားတို့ကို၊) နိဝရဏာဒိ ဗျာဗာဓရဟိတတ္တာ- နိဝရဏ အစရှိသော ဗျာဗာဓတို့မှ ကင်းကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အဗျာဗဇ္ဈာတိ- အဗျာ ဗဇ္ဈတို့ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ- ဆိုအပ်ကုန်ပြီ။

x x x x x x x x

ဒိဋ္ဌဓမ္မေ။ ။ “ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုအဖွင့်၌ ဣမသ္မိံ ကိုထောက်၍ “ဒိဋ္ဌ” ၌ တ ပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်အနက် ဟောဟု သိရ၏။ ဓမ္မသဒ္ဓါလည်း ပရိယတ္တိ စသော အနက်ဟောမဟုတ်၊ သဘာဝအနက်ဟောတည်း။ ထို သဘောဟူသည် ခန္ဓာ ၅ ပါးဟူသော အတ္တဘောတည်း - ဟု သိစေလို၍ “အတ္တဘာဝေ” ဟု ဖွင့်သည်။ မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော သဘောဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘောကို “ဒိဋ္ဌဓမ္မ” ဟု ဆိုလိုသည်။ [ပဿီယတေ- မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်၏။ ဣတိ ဒိဋ္ဌော၊ ဒိဋ္ဌော စ+ သော+ ဓမ္မောစာတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မော။]

သုခဝိဟာရာ။ ။ ဝိဟာရသည် ဒိဗ္ဗ၊ မြဟ္မ၊ အရိယနှင့် ဣရိယာပထ ဟု ၄ မျိုးရှိ၏။ [ထိုအကျယ်ကို ပါရာဇိကဏ် ဝေရဉ္ဇာယံ ဝိဟာရတိအဖွင့်၌၎င်း၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု အဖွင့်၌၎င်း ရှုပါ။] ထို ၄ မျိုးတွင် ဒိဗ္ဗဝိဟာရကို ယူလေ့ရှိ၍ “ပဌမဇ္ဈာနဝိဟာရာဒိ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဝုတ္တာ၏ ကံအဖြစ်ဖြင့်ကား “ဧတေ” ဟု ထည့်ပါ။

ဗျာဗာဓ၊ ဗျာပါဒ။ ။ နိဝရဏာဒိနောက်၌ “ဗျာပါဒ-ဗျာဗာဓ” ဟု ပါဌ ၂ ထွေ ရှိတတ်၏။ ဗျာပါဒဟူသောပါဌသည် စိတ်၏ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်ကြောင်း ဒေါသ အနက်ကိုဟော၏။ ဗျာဗာဓ ဟူသောပါဌကား ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်းအနက်ကိုဟော၏။ “ နိဝရဏာဒိ ” ဟူသော ဝိသေသနကိုထောက်လျှင် ဒေါသကို အရကောက်ရသော ဗျာပါဒတမျိုးထည်းနှင့် မလျော်၊ စိတ်ကို နှိပ်စက်တတ်သော နိဝရဏအားလုံးနှင့်သဉ္ဇ လျော်၏။ ထို့ကြောင့် ဗျာဗာဓပါဌသည် သင့်မြတ်စရာရှိ၏။ မရဋီကာ၌ကား ဗျာပါဒ ပါဌကိုပင် အတည်ယူ၍ ဖွင့်သွားလေသည်။ [အကျယ်အဓိပ္ပာယ်ကို အဋ္ဌကထာဘာသာ ဋီကာ၌ ရှုပါ။]

သဗ္ဗသင်္ခါရဒုက္ခနိဗ္ဗာပနတော- အလုံးစုံသော သင်္ခါရဒုက္ခတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-ငြိမ်းစေတတ်သည့်အတွက်၊ တံနိရောဓတ္တာ-ထိုသင်္ခါရဒုက္ခတို့၏ ချုပ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ နိဗ္ဗာနံ - နိဗ္ဗာန်ကို၊ သုခန္တိ - ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ အာဒိသဒ္ဓေန-ဖြင့်၊ အဒုက္ခမသုခံ၊ပေ၊ဘာသိတံတိ-ဟူသော ပါဠိရပ်၌၊ အဒုက္ခမသုခေ- အဒုက္ခမသုခ အနက်၌၎င်း၊ ဒွေပိ၊ပေ၊ဒုက္ခာဝေဒနာတိ-ဟူသောပါဠိရပ်၌၊ ဣဋ္ဌာသု- အလိုရှိအပ်ကုန်သော၊ သုခေါပေက္ခာသုစ- သုခဥပေက္ခာ အနက်တို့၌၎င်း၊ ဣတိ ဝေမာဒိသု - ဤသို့ အစရှိသော အနက်တို့၌၊ ပဝတ္တိ - သုခသဒ္ဓါ၏ ဖြစ်ခြင်းကို၊ သင်္ဂဟိတာ - သိမ်းယူအပ်ပြီ။ [သန္တံ- ငြိမ်သက်သော၊ သန္တံ-ငြိမ်သက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊(ဟေတုမန္တ ဝိသေသန)၊ အဒုက္ခမသုခံ-အဒုက္ခမသုခဝေဒနာကို၊ သုခမိစ္စေဝ-သုခဟူ၍သာ၊ ဘာသိတံ-ပြီ၊ အာနန္ဒ-အာနန္ဒာ၊ မယာ-သည်၊ ပရိယာယေန-အားဖြင့်၊ သုခါဝေဒနာ-သုခဝေဒနာ၎င်း၊ ဒုက္ခာဝေဒနာ-၎င်း၊ (ဣတိ-သို့၊) ဒွေပိ-နသော၊ ဝေဒနာ-တို့ကို၊ ဝုတ္တာ။]

ဒုက္ခဝတ္ထုတိ-ကား၊ ဒုက္ခဿ-၏၊ ဩကာသော-တည်ရာတည်း၊ [အဝကသန္တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဣတ္ထာတိ ဩကာသော။] ဟိ-မှန်၊ အတ္တနော- ၏၊ ပစ္စယေဟိ-တို့ကြောင့်၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံပိ- ဖြစ်ရပါသော်လည်း၊ ဝါ- ဖြစ်ရသည်လည်းဖြစ်သော၊ တံ ဒုက္ခံ-ထိုဒုက္ခသည်၊ ဇာတိအာဒိသု-ဇာတိ အစရှိသောတရားတို့သည်၊ [အာဒိဖြင့် ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏ စသည်ကိုယူ။]ဝိဇ္ဇမာနေသု-ထင်ရှားရှိကုန်လသော်၊ ဝါ-ထင်ရှားရှိကြမှသာ၊ တဗ္ဗတ္ထုကံ-ထို ဇာတိ အစရှိသော တည်ရာရှိသည်၊ ဟုတွာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်ရ၏။

+ x x x + x x x

သဗ္ဗ၊ပေ၊တံ နိရောဓတ္တာ (ဝါ)။ ။ယခုစာအုပ်များ၌ ဝါသဒ္ဓါတွေရ၏၊ ဟိတ် ၂ သည် အားတူနေလျှင် “တော”သဒ္ဓါဖြင့်ချည်းသော်၎င်း၊ “တ္တာ”သဒ္ဓါဖြင့်ချည်းသော်၎င်း ထားလေ့ရှိ၏၊ အားမတူ၍ မူလဟိတ်-မူလီဟိတ် ကွဲရာ၌သာ ဤသို့ တောနှင့် တ္တာ ခွဲ၍ထားတတ်၏၊ ထို့ကြောင့် ရှေ့ဟိတ်ကို နောက်ဟိတ်၏ ကာရဏ (ဟိတ်ကူ) ဟု မရဖွင့်သည့်အတိုင်း ဝါသဒ္ဓါ မပါသင့်ပါ။

သုခေါပေက္ခာသု ဣဋ္ဌာသု။ ။အကုသလဝိပါက် ဝေဒနာသည် အနိဋ္ဌဖြစ်၏၊ ထို အနိဋ္ဌကို ဒုက္ခဝေဒနာ၌သွင်း၍ ကြွင်းသော ဥပေက္ခာများကို သုခ၌ သွင်းရကား သုခါဝေဒနာ၌ သုခသဒ္ဓါသည် သုခနှင့် ဣဋ္ဌဥပေက္ခာကိုဟော၏-ဟူလို။ [ဥပေက္ခမေဝ ဝါ အပေက္ခိတွာ ဝိသေသနံ ကတံ၊ သာ ဟိ အကုသလဝိပါကဘူတာ အနိဋ္ဌာပိ အတ္ထိတိ၊-အနုဋီကာ၊ “ဣဋ္ဌာသု”ဟူသော ဝိသေသနကို “ဥပေက္ခာ” ငဲ့၍ ပြုထား၏၊ သုခအတွက်မှာ “ဣဋ္ဌာသု” ဟု ဝိသေသနပြုဘွယ် မလိုပါ - ဟူလို။].... ထိုအနု၌ သုခဥပေက္ခာ ၂ မျိုးလုံးကိုငဲ့၍ “ဣဋ္ဌာသု”ဟု ဝိသေသနပြုသည်-ဟုလည်း ပဌမနည်းဖွင့်၏၊ ထိုနည်းကဉ္စ သုခသည် ဖောက်ပြန်သောအခါ ဝိပရိကာမဒုက္ခဖြစ်၍ အနိဋ္ဌ ဖြစ်၏၊ အညာဏ (မသိခြင်း မောဟ)ကို တရားကိုယ်ကောက်ရသော ဥပေက္ခာလည်း အနိဋ္ဌပင်တည်း၊ ထို သုခဥပေက္ခာကို တားမြစ်လို၍ “ဣဋ္ဌာသု”ဟု ဝိသေသန ပြုရသတတ်။

၆၉ (မူလဋီကာ)

ဒုက္ခပစ္စယေတိ- ကား၊ ဒုက္ခဟေတုမှိ - ဒုက္ခ၏ အကြောင်းဟူသောအနက်၌၊ ဒုက္ခဿ-ကို၊ ဇနကေ- ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်း၌၊ (ဒိဿတိ ဌှစ်ဝါ) ဣတိ အတ္ထော-နက်။

ဒုက္ခပစ္စယဋ္ဌာနေတိ - ကား၊ ဒုက္ခဇနက ကမ္မဿ- ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သော ဇနကကံ၏၊ သဟာယဘူတာနံ-အဖေ ဝါသဟဲဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ အနိဋ္ဌရူပါဒိ ပစ္စယာနံ-အနိဋ္ဌရူပါရုံ အစရှိသော ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်းတို့၏၊ ဋ္ဌာနေ-တည်ရာ ဘုံဋ္ဌာန၌၊ (ဒိဿတိ ဌှစ်ဝါ) ဟိ - မှန်၊ [ဒုက္ခပစ္စယေတုန်းက ဒုက္ခဟေတုမှိဟု ဖွင့်ခြင်း၊ ဒုက္ခပစ္စယဋ္ဌာနေ၌ ဒုက္ခဇနကကမ္မဿ သဟာယဘူတာနံ စသည်ဖြင့် ဖွင့်ခြင်းသည် မှန်၏။] ပစ္စယသဒ္ဓေါ - သည်၊ ဇနကေ- ဇနက အကြောင်း၌၎င်း၊ [ဒုက္ခပစ္စယေတုန်းက ပစ္စယကို ရည်ရွယ်သည်။] ဇနက သဟာယေစ- ဇနက ကံ၏ အဖေ ဝါသဟဲဖြစ်သော အကြောင်း၌၎င်း၊ [ဒုက္ခပစ္စယဋ္ဌာနေ၌ ပစ္စယကို ရည်ရွယ်သည်။] ပဝတ္တတိ- ဖြစ်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏၊ အာဒိသဒ္ဓေန- ဖြင့်၊ (ဒုက္ခပစ္စယဋ္ဌာနာဒိသု၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့်) ယံ-အကြင်တရားသည်၊ အနိစ္စံ-အနိစ္စ တည်း၊ တံ-ထို အနိစ္စဖြစ်သောတရားသည်၊ ဒုက္ခံ-တည်း၊ ဣတိ အာဒိနာ- ဤသို့ အစရှိသောနည်းဖြင့်၊ သင်္ခါရဒုက္ခာဒိသု- တို့၌၊ ပဝတ္တိ-ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ-၏။

သမ္ပယုတ္တေ - သမ္ပယုတ် တရားတို့ကို၎င်း၊ ဝတ္ထိ- ဝေဒနာ၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်သော၊ ကရဇကောယံစ-ကရဇကောယကို၎င်း၊ သုခယတိ-ချမ်းသာစေတတ်၏၊ လဒ္ဓဿာဒေ - ရအပ်သော သာယာခြင်းရှိသည်တို့ကို၊ အနုဂ္ဂဟိတေ- ချီးမြှောက် အပ်သည်တို့ကို၊ ကရောတိ-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သုခါ- သုခါမည်၏၊ သုခါတိ ဣတ္ထ- ဟူသောဤပါဌ၌၊ ဝေဒနာသဒ္ဓံ- (ဣတ္ထိလိန်ရှိသော) ဝေဒနာသဒ္ဓါကို၊ အပေက္ခိ တွာ - ဝဲ၍၊ သုခဘာဝမတ္တဿ - ချမ်းသာသည်၏ အဖြစ်မျှကို၊ (ချမ်းသာခြင်း ကြိယာသာမညကို၊) အပ္ပကာသနေန- ထင်ရှား မပြခြင်းကြောင့်၊ နပုံသက လိင်္ဂ တာ-နပုံလိန်ရှိ သည်၏အဖြစ်ကို၊ န ကတာ- မပြုအပ်။ [အကယ်၍ ဝေဒနာသဒ္ဓါ ကို မဝဲဘဲ သုခသာမညကို ပြလိုသောအရာဖြစ်လျှင် “ သုခံ ဒုက္ခံ ” ဟု နပုံလိန် ထားလေ့ရှိသည်၊ ဤနေရာ၌ကား ဝေဒနာသဒ္ဓါကိုဝဲသောကြောင့် “ သုခါ ” ဟု ဣတ္ထိလိန်ထားရသည်-ဟူလို။]

x x x x x x x

သမ္ပယုတ္တေ၊ ပေ၊ သုခါ။ ။ [ဝတ္ထိ၊ အရ စက္ခု၊ ဝတ္ထု၊ စသည်ကို ယူမည်စိုး၍ “ ကရဇ ကောယံ ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်၊ လဒ္ဓဿာဒေ , အနုဂ္ဂဟိတေတို့ကား ချမ်းသာပုံကို သရုပ် ဖော်သောစကားတည်း၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ, ကရဇကောယ ၊ မျိုးလုံးရသောကြောင့် “ လဒ္ဓ ဿာဒေ အနုဂ္ဂဟိတေ ” ဟု ဗဟုဝစ်ထားသည်။] သုခဖြစ်သောအခါ သမ္ပယုတ္တဓမ္မနှင့် ကရဇကောယတို့ကို သုခက ချီးမြှောက်ထားသောကြောင့် စိတ် စေတသိက် များလည်း တကြကြ , ခန္ဓာကိုယ် ကရဇကောယလည်း တရွှေ့ဖြစ်၍ နေ၏။ [ကြွင်းသော အဓိပ္ပါယ် များကို အဋ္ဌကထာဘာသာသီကာ၌ ပြထားပြီ။]

သဘာဝတော - ပင်ကိုယ်သဘော အားဖြင့်၎င်း၊ ပရိကပ္ပတောစ - ကြိဆ အပ်သော အားဖြင့်၎င်း၊ ယံ- အကြင် အာရုံသည်၊ ဣဋ္ဌ-ဣဋ္ဌတည်း၊ ဝါ-အလို ရှိထိုက် တောင့်တထိုက်သော အာရုံတည်း၊ တဒနဘဝနံ- ထို သဘာဝဣဋ္ဌ ပရိ ကပ္ပဣဋ္ဌကို ခံစားခြင်းသည်၊ ဣဋ္ဌာနဘဝနံ-ဣဋ္ဌာနဘဝန မည်၏၊ ဝါ - တနည်း၊ ဣဋ္ဌာကာရာနဘဝနံ - ဣဋ္ဌ ဖြစ်သော အခြင်းအရာကို ခံစားခြင်းသည်၊ ဣဋ္ဌာန ဘဝနံ-မည်၏။[ဤပုဒ်၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

သမန္တိ - ကား၊ အဝိသမံ - မညီမညွတ် မဟုတ်ဘဲ၊ သမာ - အညီအမျှ သမ ဖြစ်ကုန်သည်၊ ဧကိဘာဂူပဂတာဝိယ - တခုထည်း၏ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ကုန် သကဲ့သို့၊(ဟုတွာ)၊ ယုတ္တာ- ယှဉ်သော တရားတို့တည်း၊ ဝါ-တနည်း၊ သမာ- တူကုန်သည်၊(ဟုတွာ)၊ သဟ-တကွ၊ ယုတ္တာ-တို့တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ယောဇေ တဗ္ဗံ-ထိုက်၏။

ဧကုပ္ပါဒါတိ-ကား၊ ဧတေသံ- ဤတရားတို့၏၊ ဧကော သမာနော- တူသော၊ [ဧကသဒ္ဓါ၏ သင်္ချာအနက်ကို ယူမည်စိုး၍ “သမာနော” ဟု ဖွင့်သည်။]ဥပ္ပါဒေါ- ဖြစ်ခြင်း(ဥပါဒ်ခြင်း)သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ(တေ-တို့သည်)ဧကုပ္ပါဒါ-ဧကုပ္ပါဒ တို့မည်၏၊ သမာနပစ္စယေဟိ-တူသော အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ သဟုပ္ပတ္တိကာ- တကွဖြစ်ခြင်းရှိသော တရားတို့တည်း၊ ဣတိအတ္ထော။ [စက္ခုဝိညာဉ်နှင့် တကွ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ ဖြစ်ဘို့ရာ စက္ခုပသာဒ, ရူပါရုံ, အာလောက, မနသိ ကာရဟူသော အကြောင်းများရှိ၏။ ထိုကဲ့သို့ တူသောအကြောင်းတို့ကြောင့် တကွ ဖြစ် သော တရားတို့- ဟူလို။]

x x x + x + x x

အဝိ သမံ။ ။သမံသဒ္ဓါသည် အတူဟူသော အနက်, ငြိမ်းခြင်း ဟူသော အနက် များကိုလည်း ဟောရကား ထိုအနက်တို့ကို တားမြစ်လို၍ “အဝိသမံ-မညီမမျှ မဟုတ်” ဟု အဓိပ္ပါယ်နက် ဖွင့်သည်။ “သမံ- အညီအမျှ” ဟု အနက်မှတ်ပါ-ဟူလို၊ “ သမာ ဧကိဘာဂူပဂတာဝိယ ယုတ္တာ” ကား အညီအမျှ သမဖြစ်ပုံကိုပြသော တပ္ပါကဋီကရဏ ဝါကျတည်း၊ ဝေဒနာသည် ယှဉ်ဘက်စိတ်စေတသိက်များနှင့် ယှဉ်ရာ၌ စိတ်စေတသိက် တွေ များသော်လည်း တခုထည်း ထင်ရလောက်အောင် “အဖြစ်တူ အချုပ်တူ အာရုံတူ မှီရာတူအားဖြင့် အညီအမျှသမ ဖြစ်နေသည်” ဟူလို။

သမာဝါသဟ ယုတ္တာ။ ။ ဤအဖွင့်လည်း သမံ၏ အဖွင့်ပင်တည်း၊ ဤနည်း၌ အညီအမျှ သမဖြစ်နေခြင်းကို မဆိုလို၊ အတူတကွ ဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလို၏၊ ထို့ကြောင့် “သမာ-တူကုန်သည်၊(ဟုတွာ)၊ သဟ-တကွ” ဟု ဆိုသည်။ [မဇ္ဈိကာ၌ “ သမံ သဒ္ဓေါ သဟတ္ထေဝိ ပဝတ္တတီတိ ဒဿေတံ သမံဝါတိ အာဒိ ဝုတ္တံ ” ဟု တွေ့ရ၏၊ ထို အလို “သမံဝါ” ဟု ပါဠိရှိရမည်၊ သမံ(သဟ) - တကွ ” ဟု ပေးပါ၊ သို့ရာတွင် သမံ သဒ္ဓါသည် တကွအနက်ကို ဟောလေ့မရှိသောကြောင့် ထိုပါဠိနှင့် တကွ ထို အဖွင့်ကို စဉ်းစားသင့်၏၊ မည်သို့ပင် အနက်ယူသည်ဖြစ်စေ သံကို “ပကာရေဟိနှင့် မယှဉ်စေဘဲ ယုတ္တာနှင့်ယှဉ်ပါစေ” ဟု ပြလိုသောကြောင့် “ယုတ္တာတိ-ယောဇေတဗ္ဗံ” ဟု မိန့်သည်။]

သဟုပ္ပတ္တိကာနိ-တက္ခဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ရူပါရူပါနဉ္စ - ရုပ်တရား၊ နာမ်တရားတို့၏လည်း၊ အညမညသမ္ပယုတ္တတာ- အချင်းချင်း သမ္ပယုတ်တို့၏ အဖြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇေယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဧကနိရောဓာတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ပြီ၊ ယေ-အကြင်တရားတို့သည်၊ သမာနုပ္ပါဒါ-တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သည်၎င်း၊ သမာနနိရောဓာတ-တူသော ချုပ်ခြင်းရှိကုန်သည်၎င်း၊ (ဟောန္တိ)၊ တေ-တို့သည်၊ သမ္ပယုတ္တာ-သမ္ပယုတ္တ ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝါ-ဤဧကနိရောဓာပါဌ်ဖြင့်၊ ရူပါရူပါနိ-တို့၏၊ အညမညသမ္ပယောဂေါ-အချင်းချင်း အညီအမျှ ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်ခြင်းသည်၊ ဝါ-ကို၊ နိဝါရိတော - တားမြစ်အပ်သည်၊ ဟောတိ-၏။

ဝေမပိ-ဤသို့ပင် တားမြစ်အပ်ပြီး ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ အဝိနိဗ္ဗောဂရူပါနိ-တို့၏၊ အညမညသမ္ပယုတ္တတာ- သည်၊ အာပဇ္ဇေယျ-၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ ဧကဝတ္ထုကာတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ၊ ယေ-အကြင် တရားတို့သည်၊ ဧကုပ္ပါဒါ- န်သည်၎င်း၊ ဧကနိရောဓာ- န်သည်၎င်း၊ ဧကဝတ္ထုကာစ- န်သည်၎င်း၊ (ဟောန္တိ)၊ တေ-တို့သည်၊ သမ္ပယုတ္တာ - န်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဝါ-ဤ ဧကဝတ္ထုကာ ပါဌ်ဖြင့်၊ (အဝိနိဗ္ဗောဂရူပါနိ- အဝိနိဗ္ဗောဂရုပ်တို့၏၊ အညမညသမ္ပယောဂေါ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ နိဝါရိတော-သည်၊ ဟောတိ၊ ဤသို့ ရှေ့ဝါကျမှ လိုက်၍ပေးပါ။)

ဝေမပိ - ဤသို့ ဖြစ်ပြန်သော်လည်း၊ အဝိနိဗ္ဗောဂရူပေသု - တို့တွင်၊ ဧကံ-တခုသော၊ မဟာဘူတံ- မဟာဘူတံသည်၊ သေသမဟာဘူတော ပါဒါရူပါနိ-ကြွင်းသော မဟာဘူတံ၊ ဥပါဒါရုပ်တို့၏၊ နိဿယပစ္စယော-နိဿယပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တေန- ထို တခုသော မဟာဘူတံကြောင့်၊ တာနိ-ထိုကြွင်းသော မဟာဘူတံ၊ ဥပါဒါရုပ်တို့သည်၊ ဧကဝတ္ထုကာနိ- တူသော မှီရာ

x x x x x x x

ဧကနိရောဓာတိ ။ ။ စိတ္တဇရုပ်နှင့် ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်တို့သည် စိတ်နှင့်အတူ ဖြစ်မြဲတည်း၊ အခြားရုပ်များလည်း စိတ်၏ ဥပါဒါနိတ်၌ဖြစ်လျှင် စိတ်နှင့်အတူ ဖြစ်ကြသည်ပင်တည်း၊ ဤနည်းအားဖြင့် ရုပ်နှင့် နာမ်တို့သည် ဧကုပ္ပါဒ ဖြစ်သောကြောင့် ထိုရုပ်များကို သမ္ပယုတ္တအဖြစ်မှ ပယ်မြစ်လိုရကား ဧကနိရောဓသဒ္ဓါကို ဆိုရသည်။

ဝေမပိ၊ ပေ၊ ဧကဝတ္ထုကာတိ ။ ။ အဝိနိဗ္ဗောဂရုပ် ရှစ်ခုသည် အတူဖြစ် အတူချုပ်များတည်း၊ ထို့ကြောင့် ထိုရုပ်တို့လည်း သမ္ပယုတ္တ ဖြစ်လေသလောဟု တွေးတောဘွယ် ရှိသောကြောင့် ဧကဝတ္ထုကာသဒ္ဓါကို ဆိုရသည်၊ ထို ရုပ်တို့သည် ဧကဝတ္ထုကာ မဟုတ်သောကြောင့် ဧကဝတ္ထုကာပါဌ်ဖြင့် ထိုရုပ်များကို သမ္ပယုတ်အဖြစ်မှ တားမြစ်သည်-ဟုလို၊ [ဝေမပိသည် ဝေသန္တေပိနှင့် အနက်တူပင်တည်း။]

ဝေမပိ၊ ပေ၊ ဧကဝတ္ထုကာတိ ။ ။ မဟာဘူတံ ၄ ပါးတွင် တပါးတပါးကို အခြားမဟာဘူတံ ၃ ပါးနှင့် (တကလောင်ထည်း၌ ဖြစ်သော) ဥပါဒါရုပ်များက မှီကြ၏၊ ထို့ကြောင့် “ထို ကြွင်းမဟာဘူတံ ၃ ပါးနှင့် ဥပါဒါရုပ်တို့သည် ဧကဝတ္ထုကာဖြစ်ကြ၏”

ဝတ္ထုရှိကုန်၏။ ဣတိ- သို့၊ (ကပ္ပေန္တဿ-ကြိဆသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအားဖြင့်၊ တေသံ-ထိုကြွင်းသော မဟာဘုတ်, ဥပါဒါရုပ်တို့၏၊ သမ္ပယုတ္တတာပတ္တိ-သမ္ပယုတ် အဖြစ်၏ ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဝါ- သမ္ပယုတ်အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းသည်၊ သိယာ- ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ တန္တိဝါရဏတ္ထံ - ထို ကြွင်းသော မဟာဘုတ် , ဥပါဒါရုပ်တို့ကို တားမြစ်ခြင်းအကျိုးငှါ၊ ကောရမဏာတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။)

ဝါ-တနည်း၊ စက္ခာဒိ နိဿယဘူတာနိ - စက္ခုဝတ္ထု အစရှိသည်တို့၏ မှီရာ ဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘူတာနိ - မဟာဘုတ်တို့သည်၊ (ကေဝတ္ထုကာနိ ဌစပ်၊) ဧတေသု-ဤ မဟာဘုတ်တို့၌၊ ဧကံ- တခုသော၊ ဝတ္ထု - စက္ခု အစရှိသောဝတ္ထု သည်၊ သန္တိဿိတံ-မှီ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ကေဝတ္ထုကာနိ- န်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ကပ္ပေန္တဿ-အားဖြင့်၊ တေသံ-ထို မဟာဘုတ်တို့၏၊ သမ္ပယုတ္တတာပတ္တိ- သည်၊ ဝါ- သည်၊ သိယာ-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တန္တိဝါရဏတ္ထံ-ထို မဟာဘုတ်တို့ကို တားမြစ် ခြင်းအကျိုး ငှါ၊ ကောရမဏာတိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ- ပြီ၊ ယေ - အကြင်တရားတို့သည်၊ ဧကုပ္ပါဒါ- ကုန်သည်၎င်း၊ ပေ၊ ကောရမဏာစ - တူသောအာရုံ ရှိကုန်သည်၎င်း၊ ဟောန္တိ၊ တေ-ထိုတရားတို့သည်၊ သမ္ပယုတ္တာ-တို့တည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝါ-ဤ ကောရမဏာဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ (တေသံ-ထို မဟာဘုတ်တို့၏၊ အညမညသမ္ပယောဂေါ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ နိဝါရိတော ဟောတိ)။- ဤသို့ ထည့်ပေးပါ။

[နောက်ဆုံး ကောရမဏာမှစ၍ ရှေ့သို့တက်ကာ တနည်း စောဒနာဘွယ်ကို ပြုပြန်လိုသောကြောင့် “ပဋိလောမတော” စသည်မိန့်၊] ပဋိလောမတော- ပဋိလုံ အားဖြင့်၊ ဝါ-အခြားတနည်းကား၊ ကောရမဏာတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တေ-ဆိုအပ်သော်၊ ဧကဝိထိယံ-တခုထည်းသောဝိထိ၌၊ ပဉ္စဝိညာဏသမ္ပုဋိစ္ဆနာနံစ- ပဉ္စဝိညာဏ်၊

x x x x x x x

ဟု ကြိဆသေခ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအားဖြင့် ထိုမဟာဘုတ် ဥပါဒါရုပ်တို့၏ သမ္ပယုတ္တ အဖြစ်ကို တားမြစ်လိုသောကြောင့် “ ကောရမဏာ ” ဟု ဆိုရပြန်သည်။ ထိုရုပ်များ သည် အနာရမဏတရားများဖြစ်သောကြောင့် ကောရမဏပါဠိဖြင့် အာရုံမယူနိုင်သော ထိုမဟာဘုတ်နှင့် ဥပါဒါရုပ်များကို သမ္ပယုတ်အဖြစ်မှ တားမြစ်သည်-ဟူလို။

စက္ခာဒိ၊ ပေ၊ ကပ္ပေန္တဿ။ ။ စက္ခုစသော ဝတ္ထုရုပ်တို့၏မှီရာ မဟာဘုတ် ၎င်း ပါး တို့ကိုလည်း “ဧကံ + ဝတ္ထု + သန္တိဿိတံ + ဧတေသုတိ ကေဝတ္ထုကာနိ ” ဟု ဝိဂ္ဂဟ ပြုလျှင် ကေဝတ္ထုကအမည် ရနိုင်၏။ ဤသို့ ကြိဆသုတို့အလိုအားဖြင့် မဟာဘုတ် ၎င်း ပါး သည် ကေဝတ္ထုက ဖြစ်နေပြန်ရကား သမ္ပယုတ်ဖြစ်လေသလားဟု ယုံမှား ဘွယ်ရှိသော ကြောင့် ထို မဟာဘုတ် ၎င်းကို သမ္ပယုတ္တအဖြစ်မှ တားမြစ်လို၍ “ကောရမဏာ”ဟု ဝိသေသနပြုရသည်။

ဧကဝိထိယံ ။ ။ စက္ခုဒွါရဝိထိ၌ စက္ခုဝိညာဉ်နှင့် သမ္ပုဋိစ္ဆိန်းတို့သည် ရူပါရုံကို ချည်း အာရုံပြုကြသောကြောင့် ကောရမဏ ဖြစ်ရကား သမ္ပယုတ်လေသလားဟု ယုံမှား ဘွယ်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ကေဝတ္ထုကသဒ္ဓါကို ဆိုရသည်။ အာရုံတူသော်လည်း စက္ခု

သမ္ပုဋိစ္ဆိန်တို့၏၎င်း၊ နာနာဝိထိယံ- (တသန္တာန်ထည်းဝယ်) အမျိုးမျိုးသော
 ဝိထိဉ်၎င်း၊ ပရသန္တာနေစ- သူတပါးတို့၏ သန္တာန်၎င်း၊ ကေသ္မိံ - တခုထည်း
 သော၊ အာရမဏေ-၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ-နံသော၊ ဘိန္ဒဝတ္ထုကာနံစ-ပြားသော မှီရာ
 ဝတ္ထု ရှိကုန်သော စိတ်တို့၏၎င်း၊ [ပဉ္စဝိညာဉ်, သမ္ပုဋိစ္ဆိန်တို့ကို ပေါင်းသည်။]
 သမ္ပယုတ္တတာ - သမ္ပယုတ်တို့၏အဖြစ်သည်။ အာပဇ္ဇေယျ- ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊
 ကေဝတ္ထုကာတိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ၊ ယေ - အကြင်တရားတို့သည်။ ကေဝတ္ထုကာ -
 နံသည်။ ဟုတ္တာ, ကောရမဏာ-နံ၏၊ တေ - တို့သည်။ သမ္ပယုတ္တာ - တို့တည်း။
 ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝါ- ဤကေဝတ္ထုကပါ၎်ဖြင့်၊ (တေသံ-ထို ပဉ္စဝိညာဉ် သမ္ပုဋိစ္ဆိန်
 စိတ်, ဘိန္ဒဝတ္ထုကစိတ်တို့၏၊ အညမည သမ္ပယောဂေါ နိဝါရိတော ဟောတိ, ဟု
 ရှေးကအတိုင်း လိုက်၍ပေး။)

ဝေမပိ - သော်လည်း၊ သမ္ပုဋိစ္ဆန သန္တိရဏာဒီနံ- သမ္ပုဋိစ္ဆိန်, သန္တိရဏ
 အစရှိသောစိတ်တို့၏၊ သမ္ပယုတ္တတာ - သည်။ အာပဇ္ဇေယျ- ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊
 ကေနိရောဓာတိ - ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ၊ ယေ - အကြင်တရားတို့သည်။ ကေနိရောဓာ -
 နံသည်။ ဟုတ္တာ, ကေဝတ္ထုကာ - နံသည်၎င်း၊ ကောရမဏာ - နံသည်၎င်း။

x x x x x x x x

ဝိညာဉ်က စက္ခုဝတ္ထုကိုမှီ၍ သမ္ပုဋိစ္ဆိန်က ဟဒယဝတ္ထုကို မှီသောကြောင့် မှီရာမတူရ
 ကား ကေဝတ္ထုကာ သဒ္ဓါဖြင့် စက္ခုဝိညာဉ်နှင့် သမ္ပုဋိစ္ဆိန်တို့၏ သမ္ပယုတ်အဖြစ်ကို
 တားမြစ်သည်။ သမ္ပုဋိစ္ဆိန်သာမက စက္ခုဝိညာဉ်နှင့် သန္တိရဏစသည်တို့လည်း ကေ
 ဝတ္ထုက မဖြစ်ကြ၊ သောတဒ္ဓါရိကဝိထိ စသည်၌ သောတဝိညာဉ် စသည်နှင့် သမ္ပုဋိစ္ဆိန်
 စသည်တို့၏ ကေဝတ္ထုက မဖြစ်ကြပုံကိုလည်း သိပါ။

နာနာဝိထိယံ။ ။ ရူပါရုံကို အာရုံပြုသော စက္ခုဒ္ဓါရိကဝိထိ, ထို့နောက် အတိတ်
 ရူပါရုံကို အာရုံပြုသော အတိတဂ္ဂဟဏာဝိထိများသည် ကောရမဏဖြစ်သော်လည်း မှီရာ
 ဝတ္ထုချင်း မတူသောကြောင့် ကေဝတ္ထုက မဖြစ်ရကား ကေဝတ္ထုကာသဒ္ဓါဖြင့် နာနာ
 ဝိထိ၌ ကောရမဏဖြစ်သောတရားတို့၏ သမ္ပယုတ်အဖြစ်ကို တားမြစ်သည်။

ပရသန္တာနေစ။ ။ ပြခဲ့သော ကေဝိထိ နာနာဝိထိတို့ကား တဥျးထည်း၏
 သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝိထိများတည်း။ သူတပါးတို့၏ သန္တာန်၌လည်း ရူပါရုံတခုကို
 အများဝိုင်း၍ အာရုံပြုရာ၌ ထိုဝိထိစိတ်များသည် ကောရမဏ ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော်လည်း
 မှီရာ ဝတ္ထုချင်း မတူသောကြောင့် ကေဝတ္ထုကမဖြစ်ကြကုန်၊ ထို့ကြောင့် ကေဝတ္ထု
 သဒ္ဓါဖြင့် သန္တာန်အမျိုးမျိုး၌ ဖြစ်သော ဝိထိစိတ်တို့၏ သမ္ပယုတ်အဖြစ်ကိုလည်း တား
 မြစ်သည်။

ဝေမပိ။ ။ သမ္ပုဋိစ္ဆိန် သန္တိရဏ အစရှိသောစိတ်တို့သည် ရူပါရုံစသော အာရုံ
 တခုကို အာရုံပြု၍ ဟဒယဝတ္ထုချင်း မှီကြသောကြောင့် ကောရမဏ ကေဝတ္ထုက
 ဖြစ်နေရကား သမ္ပယုတ်အဖြစ်၌ ယုံမှားဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ကေနိရောဓာ” ဟု ဆိုရ
 သည်။ အာရုံတူ မှီရာတူ ဖြစ်ကြသော်လည်း အချပ်ချင်း မတူကြသောကြောင့် သမ္ပယုတ်
 မဖြစ်ကြ-ဟုလို။

(ဟောန္တိ)၊ တေ-တို့သည်၊ သမ္ပယုတ္တာ- တို့တည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဝါ-ဤ ကေ
နိရောဓာပါဌ်ဖြင့်၊ (တေသံ - ထို သမ္ပုဋိန္ဒြန်း သန္တိရဏ အစရှိသောစိတ်တို့၏၊
အညမညသမ္ပယောဂေါ နိဝါရိတော ဟောတိ)။

ပန-ကား၊ နံာနုပ္ပါဒါပိ-အထူးထူးသော ဖြစ်ခြင်းရှိသောတရားတို့သည်လည်း၊
ဧဝံ-သို့၊ တိဝိဓလက္ခဏာ-၃ ပါး အပြားရှိသော လက္ခဏာရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ
ကိ-နံသလော၊ အထ-သို့မဟုတ်၊ ဧကုပ္ပါဒါဧဝ- တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိသောတရား
တို့သည်သာလျှင်၊ (ဧဝံ-သို့၊ တိဝိဓလက္ခဏာ-နံသည်၊ ဟောန္တိ ကိ-နံသလော၊)
ဣတိ-သို့၊ ဝိစာရဏာယ-စိစစ်ခြင်းသည်၊ (သတိ-သော်၊)ဧကုပ္ပါဒါဧဝ-တို့သည်
သာ၊ ဧဝံ-သို့၊ တိဝိဓလက္ခဏာ-နံသည်၊ ဟောန္တိ၊ ဣတိ (ဣမဿ အတ္တဿ)-
ကို၊ ဒဿနတ္ထံ-၄၊ ဧကုပ္ပါဒါတိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ။ [ဤ ပဋိလောမနည်း၌ ဧကုပ္ပါဒါ
သည် ထင်ရှားရှိသည့်အတိုင်း အထူးပြုသော ဘူတကထာနိဝေသနတည်း၊ ကေ
နိရောဓာ ကေဝတ္ထုကာ ကောရမဏာတို့ကား ဗျဝစ္ဆေဒက ဝိသေသနပုဒ်များ
ဖြစ်ကြသည်ဟု ဝိသေသန ၂ မျိုးကို မှတ်ပါ။]

ဝိပက္ခ၊ပေ၊ ဓမ္မာနန္တိ-ဝိပက္ခ၊ပေ၊ ဓမ္မာနံ ဟူသော စကားကို၊ (ဒသေတုံ
ဝုတ္တံ-၌စပ်၊) သာလိဗိဇာဒိနံ-သလေးမျိုးစေ့ အစရှိသည်တို့၏၊ ဖလာနိ-အသီး
တို့သည်၊ တံသဒိသာနိ- ထိုမျိုးစေ့နှင့် တူကုန်သည်၊ (ဟုတွာ - ၍၊) နိဗ္ဗတ္တာနိ-
ဖြစ်ကုန်သည် (သမာနာနိ-နံလသော်၊) ဝိပက္ခာနိ နာမ - ဝိပက္ခတို့မည်သည်၊
(မှည့်ရင့်သည်တို့မည်သည်၊)ဟောန္တိယထာ-ကဲ့သို့၎င်း၊ ဝိပါကနိရုတ္တိဉ္စ-ဝိပါက
ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော အမည်ကိုလည်း၊ လဘန္တိယထာ - ရကုန်သကဲ့သို့၎င်း၊
မူလကံရပတ္တက္ခန္ဓနာဠာနိ- အမြစ်, အညွန့်, အရွက်, ပင်စည်, ရိုးတံတို့သည်၊
(ဝိပက္ခာနိနာမ-တို့မည်သည်၊)န(ဟောန္တိယထာ)-ကဲ့သို့၎င်း၊ (ဝိပါကနိရုတ္တိဉ္စ-
ကိုလည်း၊) န (လဘန္တိယထာ) - ကဲ့သို့၎င်း၊ ဧဝံ- အတူ၊ ကုသလာနံ - တို့၏၊
ဖလာနိ-အကျိုးတို့သည်၊ အရူပဓမ္မဘာဝေန- နာမ်တရားတို့၏ အဖြစ်အားဖြင့်
၎င်း၊ (နာမ်တရားချင်း အားဖြင့်၎င်း၊) သာရမဏဘာဝေန-အာရုံရှိသော တရား
တို့၏ အဖြစ်အားဖြင့်၎င်း၊ (သာရမဏတရားချင်းအားဖြင့်၎င်း) သုက္ကကဏှာဒိ
ဘာဝေနစ-သုက္က, ကဏှအစရှိသောတရားတို့၏အဖြစ်အားဖြင့်၎င်း၊ (သုက္ကတရား

x x + + x x x x

အနုဋီကာ ။ ။ ဝိပါက၌ ပါကသဒ္ဓါသည် ဖလသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်လျှင် ထို
ဖလသည် မှည့်သော အသီး မမှည့်သော အသီး ဟု ၂ မျိုးရှိ၏၊ ကမ္မဇ ရုပ်တရားသည်
မမှည့်သော အသီးနှင့်တူ၏၊ နာမ်ဝိပါကသည် မှည့်သော အသီးနှင့် တူ၏၊ ထို့ကြောင့်
“ဝိသိဋ္ဌော-ကမ္မဇရုပ် အကျိုးထက် ထူးခြားသော + ပါကော-အကျိုးတည်း၊ ဣတိ၊
ဝိပါကော - မည်၏” ဟု အနုဋီကာ၌ တနည်းပြထား၏၊ ဤအလို ဝိပါကသဒ္ဓါသည်
ရူပိမဟုတ်, မုချသဒ္ဓါပင် ဖြစ်သည်။

ချင်း၊ ကဏ္ဍတရားချင်း အစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်အားဖြင့်၎င်း၊) တံသဒိသာနိ- ထိုကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့နှင့် တူကုန်သည်၊(ဟုတွာ-၍၊) ဝိပက္ခဘာဝံ-မှည့်ရင့်ခြင်း သဘောသို့၊ အာပန္နာနိ-ရောက်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝိပါကနိရုတ္တိံ-ဝိပါက ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော အမည်ကို၊ လဘန္တိ - န်၏၊ [ဝိပက္ခနှင့် ဝိပါကသည် သဘောတူပင်တည်း၊] ရူပဓမ္မာ - ရုပ်တရားတို့သည်၊ ကမ္မနိဗ္ဗတ္တာ - ကံကြောင့် ဖြစ်ရကုန်သည်၊(သမာနာ)ဝိ-န်သော်လည်း၊ကမ္မာသဒိသာ(ကမ္မ+အသဒိသာ)- ကံနှင့်မတူကုန်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊(ဝိပါကနိရုတ္တိံ-ကို၊) န(လဘန္တိ)-န၊ ဣတိ- ဤအနက်ကို၊ ဒဿတံ၊ ဝုတ္တံ-ပြီ။[ကဏ္ဍသုက္ကာဒိဋ္ဌိ အာဒိဖြင့် အကဏ္ဍအသုက္က ဖြစ်သော လောကုတ္တရာဝိပါကကို၎င်း၊ ဖဿဝေဒနာစသည်ကို၎င်း ယူပါ။]

ဇာတိဇရာသဘာဝါတိ- ကား၊ ဇာယနဇီရဏသဘာဝါ- ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ရင့်ရော်ခြင်းသဘော ရှိကုန်သော၊(သတ္တာ-၌စပ်၊) ဝိပါကပကတိကာတိ-ကား၊ ဝိပစ္စနပကတိကာ-မှည့်ရင့်ခြင်း ဟူသော ပင်ကိုယ်ရှိကုန်သော၊ (ဓမ္မာ သံဝိဇ္ဇန္တိ-၌စပ်၊)စ-ဆက်၊ ဝိပစ္စနသဘာဝတာ-ဝိပစ္စနသဘာဝတာဟူသည်၊ အနုပစ္ဆိန္နာ၊ ပေ၊သန္တာနေ - မပြတ်သေးသော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ မာနရှိသော ခန္ဓာအစဉ်၌၊ သဗျာပါရတာ- ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံတို့၏ ဗျာပါရရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်တည်း၊ တေန-ကြောင့်၊(သဗျာပါရတာကို ဝိပစ္စနသဘာဝတာ ဟု ဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊) အဘိညာဒိကုသလာနံ - အဘိညာဉ် အစရှိသော ကုသိုလ်တို့၏၎င်း၊ [အာဒိဖြင့် - အကျိုးပေးခွင့်မရ၍ အဟောသိကံ ဖြစ်ကြသော ဒိဋ္ဌဓမ္မေဝဒနီယ ကုသိုလ်ကံများကို ယူ၊ အပရာပရိယဝေဒနီယကံကား နိဗ္ဗာန်မရမချင်း အကျိုး ပေးခွင့် ရှိသောကြောင့် မရနိုင်၊] ဘာဝနာယ၊ပေ၊အကုသလာနဉ္စ- ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ အစရှိသော အကုသိုလ်တို့၏၎င်း၊ [အာဒိဖြင့် ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗ

x x x x x x x

ဝိပစ္စနသဘာဝတာ။ ။ဝိပစ္စတေ-မှည့်ရင့်ခြင်း၊ ဝိပစ္စနံ-ခြင်း၊ ဝိပစ္စနံ+သဘာဝေါ ယေသံတိ ဝိပစ္စနသဘာဝါ - မှည့်ရင့်ခြင်း သဘောရှိသော ကုသိုလ် အကုသိုလ် တို့၊ ဝိပစ္စနသဘာဝါနံ + ဘာဝေါ ဝိပစ္စနသဘာဝတာ၊ ဤဝိပစ္စနသဘာဝတာ၌ တာပစ္စည်း၏ (သဒ္ဓပ္ပဝတ္တိနိမိတ်) အနက်ဟူသည် အဝိဇ္ဇာတဏှာမာန မကင်းသေးသော ခန္ဓာအစဉ်၌ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံတို့၏) အကျိုးပေးဘို့ရန် ဗျာပါရရှိနေခြင်းတည်း။

မှတ်ချက် ။ ။ ဇာတိဇရာသဘောရှိသော သတ္တာတို့သည် ပဋိသန္ဓေနေဆဲ အိုဆဲ မဟုတ်စေကာမူ သူတို့၏သဘောအားဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသဘော အိုခြင်းသဘော ရှိနေရကား “ ဇာတိဓမ္မာ ဇရာဓမ္မာ” ဟု ဆိုရသကဲ့သို့၎င်း၊ နုသေးသော အသီးသည် (မှည့်ရင့်ဆဲ မဟုတ်စေကာမူ) မှည့်ရင့်ခြင်း ဝိပစ္စနသဘော ရှိသကဲ့သို့၎င်း၊ ထို့အတူ ကုသိုလ်အကုသိုလ်တို့သည် (ဖြစ်ဆဲခဏ၌ မမှည့်မရင့်သေးစေကာမူ) အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော ရှိကြသောကြောင့် “ ဝိပစ္စနသဘာဝ, ဝိပါကဓမ္မ” ဟု ခေါ်ဝေါ် ရလေသည်။

တရားတို့ကို ယူ။] ဝိပါကာနုပ္ပါဒနေ-အကျိုးကို မဖြစ်စေခြင်းသည်၊ (သတိ)ဝိ-
ရှိပါသော်လည်း၊ ဝိပါကဓမ္မတာ-မှည့်ရင့်ခြင်း သဘောရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်သည်၊
သိဒ္ဓါ-ပြီးစီးသည်၊ ဟောတိ - ၏။ [အဘိညာဉ်စသော တရားတို့မှာ အကျိုးမပေး
သော်လည်း အကျိုးဖြစ်ခြင်းသဘော၊ မှည့်ရင့်ခြင်းသဘောကား ရှိကြသည်-ဟုလို။]

စ-ဆက်၊ ဝိပက္ကဘာဝန္တိ ဣတ္ထ-၌၊ [ဝိပက္ကဘာဝမာပန္နာနံပုဒ်မှ ဝိပက္ကဘာဝံ
ကို ဆိုသည်။] ဘာဝသဒ္ဓေန-ဖြင့်၊ သဘာဝေါ ဝေ-သဘာဝကိုသာ၊ (ဝေဖြင့်
သဒ္ဓပ္ပဝတ္တိနိမိတ်ဖြစ်သောဘာဝကိုကန့်၊) ဝုတ္တော-ဆိုအပ်ပြီ၊ ယထာဝုတ္တံ-အကြင်
အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသော၊ တံဝိပက္ကသဘာဝံ-ထို မှည့်ရင့်ခြင်းသဘောကို၎င်း၊ ဒုတိ
ယဿ-ဒုတိယပုဒ်၏၊ ဝါ-သည်၊ ဝုတ္တံ-ဟောအပ်သော၊ (တံ)ဝိပစ္စနသဘာဝံ
စ-ထို မှည့်ရင့်ခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ (ဘာဝပုဒ် အကျေကြံပါ၊)
ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ဥဘယ၊ ပေ၊ ဝသေနာတိ-ဟူ၍၊ အာဟ။

ဥပေတေန-ဥပေတတရားသည်၊ [နောက်၌ အကျယ်လာလတံဖြစ်၍ သာမည
ပေးသည်၊] အာဒိန္နာ - ယူအပ်သော တရားတို့တည်း၊ ဥပါဒိန္နာ - ဥပေတ တရား
သည် ယူအပ်သောတရားတို့၊ ပန-ပရိဟာရပက္ခမှတပါး၊ စောဒကပက္ခကို ဆိုဥျး
အံ့၊ တံ ဥပေတံ-ထို ဥပေတဟူသည်၊ ကိ-အဘယ်နည်း၊ [ကမ္မုနာကိုရည်ရွယ်၍
မေးသည်၊] ကေနစ-အဘယ်တရားသည်လည်း၊ ဥပေတံ-ကပ်ရောက်အပ်သနည်း၊
[တဏှာဒိဋ္ဌိဟိကို ရည်ရွယ်၍မေးသည်၊] ကထဉ္စ- အဘယ် အခြင်းအရာအားဖြင့်
လည်း၊ (အဘယ်နည်းဖြင့်လည်း၊) ဥပေတံ- ကပ်ရောအပ်သနည်း၊ [အာရမဏ
ကရဏဝသေနကို ရည်ရွယ်၍ မေးသည်၊] ကေစ- အဘယ်တရားတို့ကိုလည်း၊
တေန-ထို ဥပေတတရားသည်၊ အာဒိန္နာ - ယူအပ်ကုန်သနည်း၊ [ဥပါဒိန္န၏အရ
ကောက်ကို ရည်ရွယ်၍မေးသည်၊] ဣတိ - ဤသို့သော အမေးသည်၊ (သတိ-
သော်၊) [ဒသေတံ ဝုတ္တံ၌စပ်။]

လောကုတ္တရာနံ-လောကုတ္တရာတရားတို့၏၊ [ဘာဝ ၌စပ်၊] ကေသဉ္စိ-အချို့
ကုန်သော လောကီတရားတို့၏၊ [အာရမဏ၌စပ်၊] အာရမဏဘာဝေ- အာရုံ
တို့၏အဖြစ်သည်၊ သတိစ- ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ တန္တိဝတ္တနတ္ထံ- ထို လောကုတ္တရာ

x x x x x x x

မရဒီကာ ။ ။ ဝိပါကသဒ္ဓေါ ကဒါစိ သကမ္မကော ကဒါစိ အကမ္မကော၊ ဣဝံ
သကမ္မကော=ဝိပါကသဒ္ဓါသည် သကမ္မက အကမ္မက ။ မျိုးရှိ၏၊ ဤနေရာ၌ “အကျိုး
ကို+မှည့်ရင့်စေခြင်း” ဟု သကမ္မကသဒ္ဓါဖြစ်၏၊ ဤသို့ဆို၍ “ ဝိပဇယိယတေ-မှည့်ရင့်
စေခြင်း၊ ဝိပစ္စနံ- ခြင်း ” ဟုလည်း ဝိဂ္ဂဟပြု၏၊ ဝိပါက၌ ကံဟောအနက် တိုက်ရိုက်
ပေးစရာ မြန်မာပြန် မရှိသောကြောင့် ကာရိတ်သွင်း၍ ဝိဂ္ဂိဟ်ပြုဟန်တူ၏၊ ဤမရဒီကာ
နောက်သို့ လိုက်၍ “အသင်္ခါရံ သသင်္ခါရ-ဝိပါကာနိ နပစ္စတိ” ၌ “နပစ္စတိ-မရင့်ကျက်
စေ” ဟုလည်း အနက်ပေးကြ၏၊ စဉ်းစဉ်းပါလေ။

တရားတို့ကိုနစ်စေခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဥပေတသဒ္ဓသမ္ဗန္ဓိနာ-ကံဟော ဥပေတသဒ္ဓါနှင့် စပ်ခြင်းရှိသော၊ (ကံရှိလျှင် ကတ္တားရှိရမည်ဖြစ်၍ ကံကတ္တားအဖြစ်ဖြင့် ဆက်သွယ် နေသော၊) ဥပယသဒ္ဓေန - ဥပယသဒ္ဓါသည်၊ (ကပ်ရောက်တတ် ဟု ကတ္တား အနက်ကိုဟောသော ဥပယသဒ္ဓါသည်၊) ဝုစ္စမာနာဟိ - ဟောအပ်ကုန်သော၊ စတုဗ္ဗိဓုပါဒါနဘူတာဟိ - ၄ ပါး အပြားရှိသော ဥပါဒါန်ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ-တို့သည်၊ ဥပေတံ-ကပ်ရောအပ်သောတရားတည်း။ [ဤ“သတိစ” သော ဝါကျဖြင့် “ကေနစ ဥပေတံ” ဟူသော ဒုတိယပြဿနာကို ဖြေသည်။]

တေဟိစ-ထို တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည်လည်း၊ အာရမဏကရဏဝသေန- အာရုံ ပြုခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဥပေတံ-ကပ်ရောက်အပ်၏၊ သမန္ဓာဝမဝသေန-ပြည့်စုံခြင်း၊ တကွဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ န (ဥပေတံ) - ကပ်ရောက်အပ်သည်မဟုတ်၊ [ဤ ဝါကျဖြင့် “ကထဉ္စ ဥပေတံ” ဟူသော တတိယပြဿနာကို ဖြေသည်၊ ကပ်ရော ဟူရာ၌ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ကပ်ရောသည်၊ ပြည့်စုံခြင်း တကွဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် ကပ်ရောက်သည် မဟုတ်” ဟူလို။] သဗ္ဗတေဘူမကမ္မောနံ-အလုံးစုံသော တေဘူမ က တရားတို့၏၊ ဥပါဒါနာရမဏတ္ထေ - ဥပါဒါန်ဖြစ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ တို့၏ အဖြစ်သည်၊ သတိစ - လည်း၊ ယေဟိ - အကြင် တေဘူမကကံတို့သည်၊ [လောကီကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့သည်၊] ဝိပါကကဋ္ဌတ္တာရူပါနိ-လောကီ ဝိပါက ကဋ္ဌတ္တာရုပ်တို့ကို၊ (အာဒိန္နာနိ ဌ္ဗစဝါ) အမှေဟိ- ငါတို့ကြောင့်၊ နိဗ္ဗတ္တ တ္တာ-ဖြစ်ရကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တောနိ-ဤလောကီဝိပါက ကဋ္ဌတ္တာရုပ်တို့

x x x x x x x x x

သတိစ၊ ပေ၊ ဒိဋ္ဌိဟိ ဥပေတံ။ ။ “ဥပေတ-ကပ်ရောက်အပ်” ဟု သာမညဆိုလျှင် လောကုတ္တရာ တရားများလည်း သူတို့ကို အာရုံပြုသော ဂေါတြဘု , ဝေါဒါန် , ပစ္စဝေ က္ခဏာဇောဟူသော လောကီတရားတို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သောကြောင့် ထို လောကု တ္တရာ တရားများလည်း ဥပေတအရတွင် ပါဝင်နေရလေသလောဟု တွေးတောဘွယ် ရှိရကား “တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ ဥပေတံ” ဟု ဆိုသည်၊ လောကုတ္တရာတရားများကား တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သော (အာရုံပြုအပ်သော) တရားများ မဟုတ်ကြသော ကြောင့် “ဥပေတ” အရတွင် မပါဝင်ကြပါ-ဟူလို။

ဥပယသဒ္ဓေန။ ။ “ဥပေတ-ကပ်ရောက်အပ်” ဟု သာမညဆိုပါလျက် အဘယ် ကြောင့် “ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ ” ဟု ကတ္တားထည့်နိုင်ပါသနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အဖြေ ကား-ဥပေတံ၌ “တ” ပစ္စည်းသည် ကံဟောတည်း၊ ထိုကံ၏ ကတ္တားကား “ဥပယေ န” ဟု ဖြစ်သင့်သည်၊ ထို ဥပယေနသဒ္ဓါကား “ ဥပယတိ- ကပ်ရောက်တတ်၏၊ ဣတိ ဥပယော ” ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ (ဥပါဒါနသဒ္ဓါနှင့် အနက်တူရကား) ဥပါဒါန်တရား ၄ ပါး ကိုဟောသည်၊ ထို ဥပါဒါန်တရား ၄ ပါး၏တရားကိုယ်မှာ တဏှာဒိဋ္ဌိ ၂ ပါးသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဥပယသဒ္ဓါ၏ အနက်ဖြစ်သော တဏှာ ဒိဋ္ဌိ ၂ ပါးကို ကတ္တား အဖြစ်ဖြင့် ထည့်ရသည်။ [ဥပေတံ၌ ဥပပုဗ္ဗ , ဣဓာတ် , ဣဟေ၌ တပစ္စည်း၊ ဥပယံ၌ “ ဥပပုဗ္ဗ , ဣဓာတ် , ကတ္တံးဟေ၌ အပစ္စည်း။]

သည်။ အမှာကံ-တို့၏၊ ဖလာနိ-အကျိုးတို့တည်း။ ဣတိ- သို့၊ ဂဏှန္တေဟိဝိယ-
 မယူသော်လည်း ယူကုန်သကဲ့သို့၊ အာဒိန္နာနိ - ယူအပ်ကုန်ပြီ၊ တာနိ တောဘူမက
 ကမ္မာနိ - တို့ကို၊ (ဂဟိတာနိ၌စပ်၊) ကမ္မဘာဝေန - ကံ၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဧကတ္တံ-
 တခုထည်း၏အဖြစ်သို့၊ ဥပနေတွာ-ကပ်ဆောင်၍၊ ဥပေတန္တိ-ဟူသောသဒ္ဒါဖြင့်၊
 ဣမ-ဤ ဥပေတေန ကမ္မနာဟူသော ပါဠိ၌၊ ဂဟိတာနိ-နိပြီ၊ [“သတိစ သဗ္ဗ၊
 ပေါဂဟိတာနိ” တိုင်အောင်သော ဤ ၂ ဝါကျဖြင့် “ ကိံ ပန တံ ဥပေတံ ”
 ဟူသော ပဌမပြဿနာကို ဖြေသည်။]

တေဟိစ - ထို လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံတို့ကြောင့်လည်း၊ နိဗ္ဗတ္တာနိ-
 နိသော၊ ဝိပါကကဋတ္တာရူပါနိ- တို့သည်၊ အာဒိန္နာ - နိသော၊ ဓမ္မာ- တို့တည်း။
 [ဤဝါကျသည် “ ကေစ တေန အာဒိန္နာ ” ဟူသော စတုတ္ထပြဿနာ၏ အဖြေ
 ဖြစ်သောကြောင့် “ အာဒိန္နာ ဓမ္မာ ” ဟု ရှိလျှင် ကောင်းမည်ထင်သည်။ စာအုပ်
 များ၌ “ ဥပါဒိန္နာ ဓမ္မာ ” ဟု ရှိသည်ကို စဉ်းစားပါ။] ဣတိ-သို့၊ သဗ္ဗ-သော၊ ဧတံ-
 ဤအဖြေကို၊ ဒဿေတံ- ပြခြင်းငှါ၊ အာရမဏာပေ၊ အာဒိ- အစရှိသောစကားရပ်
 ကို၊ (သင်္ဂဟကာရေန-သည်၊) ဝုတ္တံ- ပြီ။

စ-ဆက်၊ အယံ အတ္တနယော- ဤ သတိစ လောကုတ္တရာနံ စသော အနက်
 ဖွင့်နည်းကို၊ ယထာသမ္ဘဝံ- ဖြစ်သင့်သည်လျော်စွာ၊ ယောဇေတဗ္ဗော-၏၊ ဝစနာ
 နုပုဗ္ဗေန- ကိံ ပန တံ ဥပေတံ စသော ပြဿနာ စကားရပ်၏ အစဉ်အားဖြင့်၊ န
 (ယောဇေတဗ္ဗော)၊ ဣတိ-ဤသို့မှတ်အပ်၏။ [ပြဿနာနှင့် ဝိသဇ္ဇနတို့ကို ဖြစ်သင့်
 သလို ယှဉ်ပါစေ၊ အစဉ်အတိုင်း မယှဉ်ပါစေနှင့်-ဟူလို၊ ဖြစ်သင့်သလို ယှဉ်ပုံကို
 နိဿယ၏ အကြားအကြား၌ ပြထားပြီ၊ မရဇီကာ၌ကား အခြားနည်းများကို
 လည်း ဖွင့်ပြထားသေး၏၊ ရှုလေတော့။]

တ္ထေ - ဤ အာရမဏကရဏဝသေန အစရှိသော အဋ္ဌကထာ စကားရပ်၌၊
 (စောဒကော-သည်၊ ဤဒိသံ- ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သော စကားကို၊) အာဟ - ပြီ၊
 (ကိဒိသံ-ကို၊ အာဟ- နည်း၊) အာရမဏကရဏဝသေန-ဖြင့်၊ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ-
 တို့သည်၊ ဥပေတေန-ကပ်ရောက်အပ်သော တရားသည်၊ အာဒိန္နာ- ယူအပ်သော

x x x + x x x +

သတိစ သဗ္ဗ၊ ပေါဂဟိတာနိ ။ ။ ဥပါဒါနိတို့က လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ
 သဘမက အလုံးစုံသော တောဘူမကဓမ္မတို့ကို အာရုံပြုပါသော်လည်း လောကီကုသိုလ်
 အကုသိုလ်ကံတို့သည် လောကီဝိပါက ကဋတ္တာရုပ်တို့ကို “ ငါတို့၏အကျိုး၊ ငါတို့၏
 အကျိုး ” ဟု စွဲယူအပ်ကုန်၏၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း၊ - လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ
 တို့ကြောင့် ထိုအကျိုးတို့က ဖြစ်ရသောကြောင့်တည်း၊ ဤနည်းအရ တောဘူမကကံတို့ကို
 “ ဥပေတံ ” ဟု ဆိုရသည်၊ တောဘူမကကံတွေ အများကြီးဖြစ်ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့်
 “ ဥပေတံ ” ဟု ဧကဝစ်ထာရသနည်းဟု မေးအံ့၊ ကံ၏အဖြစ်ဖြင့် သဘောတူသော
 ကြောင့် ဇာတျာပေက္ခနည်းအားဖြင့် ဧကဝစ်ထာရသည်ဟု သိစေလို၍ “ တာနိ တောဘူ
 မကကမ္မာနိ ကမ္မဘာဝေန ဧကတ္တံ ဥပနေတွာ ဥပေတန္တိ ဣမ ဂဟိတာနိ ” ဟု မိန့်သည်။

တရားတို့သည်၊ ဥပါဒိန္ဒာ- ဥပါဒိန္ဒတို့မည်သည်၊ ယဒိ(ဟောန္တိ) - နံအံ၊ (ဧဝံ ဟောန္တေ သု-နံလသော်၊) သဗ္ဗတေဘူမက ဓမ္မာစ- (ကံသာမက) အလုံးစုံသော တေဘူမကတရားတို့သည်လည်း၊ တဏှာဒိနံ - တဏှာအစရှိသည်တို့၏၊ အာရမဏာ-အာရုံတို့သည်၊ ဟောန္တိ၊ [“ အာရမဏာနိ- ဟု ဆိုလိုလျက် နိကို အာပြု ထားသည် ” ဟု မရဖွင့်၏။]

စ-သည်သာ မကသေး၊ ဥပေတသဒ္ဓေါ- သည်၊ ကမ္မေဝေ- ကံ၌သာလျှင်၊ န နိရုဇ္ဈော-ထင်ရှားသည် မဟုတ်၊ တေန-ထို့ကြောင့်၊ ကမ္မဿဝ-ကံကိုသာလျှင်၊ ဂဟဏေ-ယူခြင်း၌၊ ကာရဏံ-အကြောင်းသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ။

တသ္မာ-ကြောင့်၊ သဗ္ဗတေဘူမကဓမ္မပစ္စယုပ္ပန္နာနံ- အလုံးစုံသော တေဘူမက တရားဟူသော ပစ္စယုပ္ပန် ဖြစ်ကုန်သော၊ အဝိဇ္ဇာဒိဟေတုဟိ - အဝိဇ္ဇာ အစ ရှိသော အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ နိဗ္ဗတ္တာနံ-ဖြစ်ရကုန်သော၊ (သဗ္ဗတေဘူမက ဓမ္မ ပစ္စယုပ္ပန္နာနံ-ထပ်ဖွင့်သည်။) သင်္ခါရာဒိဖလောနံ-သင်္ခါရအစရှိသော အကျိုးတို့၏၊ ဥပါဒိန္ဒတ္ထံ-ဥပါဒိန္ဒတို့၏ အဖြစ်သည်၊ ဝါ- ဥပါဒိန္ဒအမည်သည်၊ အာပဇ္ဇတိ- ဖြစ်သည် မဟုတ်လော၊ (ကသ္မာ-နည်း၊) တေသမ္ဘိ-ထိုသင်္ခါရ အစရှိသော တရား တို့၏လည်း၊ တေဟိ - ထို အဝိဇ္ဇာအစရှိသော တရားတို့သည်၊ ဖလဘာဝေန - အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဂဟိတတ္တာ-ယူအပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

x x x x + x x x

ယဒိ၊ ပေ၊ ဟောန္တိ။ ။ “ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သောတရားက အာရုံ ပြုသောအားဖြင့် ယူအပ်သောတရားတို့ကို ဥပါဒိန္ဒ ” ဟု ဆိုလျှင် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် သဗ္ဗတေဘူမကဓမ္မဟူသော လောကီတရားအားလုံးကို အာရုံပြုသောကြောင့်) ဥပေတ အရ (ကံသာမက) “ အလုံးစုံသော တေဘူမကတရားကိုရသည် ” ဟု စောဒကပုဂ္ဂိုလ်က ဆိုလိုသည်။

နစ၊ ပေ၊ နတ္ထိ။ ။ ကပ်ရောက်အပ်ဟူသော အနက်ကိုဟောသော ဥပေတသဒ္ဓါ အတွက် အဋ္ဌကထာ၌ “ ကမ္မုနာ ” ဟု အဘိဓမ္မေယျကို ပြထားသော်လည်း ဥပေတသဒ္ဓါ က ကံအပေါ်၌သာ ထင်ရှားသော ရုဇ္ဈိသဒ္ဓါ မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ဥပေတအရ ကံကို အရကောက်ခြင်း၌ အကြောင်းမရှိပါ-ဟူလို။

တသ္မာ၊ ပေ၊ ဂဟိတတ္တာ။ ။ “ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့က တေဘူမက တရားအားလုံးကို အာရုံပြုသည့်အတွက် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော တရားဟူသည် ကံသာ မက အလုံးစုံသော တေဘူမကတရားသာ ဖြစ်သင့်သောကြောင့်၎င်း၊ ဥပေတသဒ္ဓါက ကံ ဟူသောအနက်၌သာထင်ရှားသော ရုဇ္ဈိသဒ္ဓါ မဟုတ်သည့်အတွက် ကံကိုသာအရကောံ ခြင်း၌ အကြောင်းမရှိသောကြောင့်၎င်း ” ဟု တသ္မာ၌ တ၏ ညွှန်ပြချက်ကို အကျယ် သိပါ။ ထိုဆိုအပ်ပြီးသော အကြောင်းကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝယ် လာသော အဝိဇ္ဇာ စသော တေဘူမကတရားဟူသမျှကို ဥပေတအရ ကောက်ယူ၍ ထိုအဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်သော သင်္ခါရစသော အကျိုးဟူသမျှကို ဥပါဒိန္ဒ ဟု ကောံယူ သင့်သည် မဟုတ်ပါလော-ဟူလို။

စ-သည်သာ မကသေး၊ ဥပသဒ္ဒေန-သည်၊ ဥပေတတာ မတ္တိ-ကပ်ရောက် အပ်သည်၏ အဖြစ်မျှကို၊ ဇောတိတံ-ထွန်းပြအပ်၏၊ သမန္တာဂမနိဝတ္တကံ- ပြည့် စုံခြင်း၊ တက္ကဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သော၊ အာရမဏကရဏံ- အာရုံပြုခြင်း ကို၊ န(ဇောတိတံ)-ထွန်းပြအပ်သည် မဟုတ်၊ အာဒိန္နသဒ္ဒေနစ - သည်လည်း၊ ဂဟိတတာမတ္တိ - ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သာမညအနက်ကို၊ ဝုတ္တိ - ဟောအပ် ဟောနိုင်၏၊ ကမ္မသမုဋ္ဌာနတာ ဝိသေသော - ကံကြောင့် ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဝိသေသ အနက်ကို၊ န (ဝုတ္တော) - မဟောအပ် မဟောနိုင်၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ သဗ္ဗပစ္စယုပ္ပန္နာနံ- အလုံးစုံသော သင်္ခါရအစရှိသော ပစ္စယုပ္ပန် တရားတို့၏၊ ဥပါဒိန္နတ္ထိ-ဥပါဒိန္နတို့၏ အဖြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇတိ-ဖြစ်သည် မဟုတ် လော၊ ဣတိ-သို့၊(ဤဒိသံ-ကို၊ စောဒကော အာဟ။)

(သဗ္ဗပစ္စယုပ္ပန္နာနံ-တို့၏၊ ဥပါဒိန္နတ္ထိ-သည်၊) နာပဇ္ဇတိ- မဖြစ်၊ (ကသ္မာ- နည်း၊) ဗောဓနေယျဇ္ဈာသယဝသေန - သိစေထိုက်သော ဝေနေယျသတ္တာတို့၏ အဇ္ဈာသယ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဒေသနာ ပဝတ္တိတော - ဒေသနာတော်၏ ဖြစ်ခြင်း ကြောင့်တည်း၊ ဟိ-ချဲ့၊ ယေသံ-အကြင် မျက်မှောက်တော်ဝေနေယျတို့ကို၊ ဗောဓ နတ္ထိ - သိစေခြင်းအကျိုးငှါ၊ ဥပါဒိန္နာတိ ဧတံ - ဥပါဒိန္နာဟူသော ဤစကားကို၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တိ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ တေ- ထို မျက်မှောက်တော် ဝေနေယျ

x x x x x x x

ဆိုလိုရင်းကား - အဝိဇ္ဇာသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ကပ်ရောက် အပ်သောကြောင့် ဥပေတအမည်ရ၍၊ သင်္ခါရတို့သည် ထို ဥပေတမည်သော အဝိဇ္ဇာက အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သောကြောင့် ဥပါဒိန္န မည်သင့်သည် မဟုတ်လော၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်းအားလုံးကို ဥပေတ ဟု၎င်း၊ အကျိုးအားလုံးကို ဥပါဒိန္နဟု၎င်း အမည်ရသင့်သည် မဟုတ်လော ဟု စောဒနာလိုရင်းဖြစ်သည်။

ဥပသဒ္ဒေန၊ပေ၊နိဝတ္တကံ။ ။ဥပေတ၌ ဥပသဒ္ဒါသည် “ကပ်ရောက်အပ်သည်၏ အဖြစ် ” ဟူသော အနက်သာမညကိုသာ ထွန်းပြနိုင်၏၊ “ အာရုံ ပြုသောအားဖြင့် ကပ်ရောက်အပ် ” ဟူသော အနက်ဝိသေသကို မထွန်းပြနိုင်၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ “အာရမဏကရဏာဝသေန ဥပေတေန” ဟု ဖွင့်ခြင်းသည် မသင့်ဟု ဆိုလိုသည်၊ [“အာ ရမဏကရဏ” ဟူသော ဝိသေသနကား သမန္တာဂမ သဟဇာတကို တားမြစ်နိုင်သော ကြောင့် “သမန္တာဂမနိဝတ္တကံ” ဟု အပိုထည့်သည်။]

အာဒိန္န၊ပေ၊ဝိသေသော။ ။ဥပါဒိန္န၌ အာဒိန္နသဒ္ဒါသည် “ယူအပ် ” ဟူသော အနက်သာမညကိုသာ ဟောနိုင်၏၊ “ကံသည် ယူအပ်၊ ကံကြောင့်ဖြစ်” ဟူသောအနက် ဝိသေသကို မဟောနိုင်၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ “ဥပေတေန ကမ္မုနာ ဖလဘာဝေန ဂဟိတာ” ဟု ဖွင့်ခြင်းသည် မသင့်ပါ-ဟုလို။

နာပဇ္ဇတိ။ ။ ဤ အဖြေဝါကျ၌ ဆိုလိုရင်းကား၊ - မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာ တော်သည် ဝေနေယျတို့၏ အလိုအားလျော်စွာဖြစ်၏၊ မြတ်စွာဘုရား၏ မျက်မှောက် တော် ဝေနေယျ တို့ကလည်း “ ဥပါဒိန္နာ ” ဟု ဟောတော်မူလိုက်လျှင်ပင် လောကီ

တို့သည်၊ တေနေဝ ဝစေနန - ထို ဥပါဒိန္ဒာဟူသော သဒ္ဓါဖြင့်ပင်၊ ယထာဝုတ္တ
 ပွကာရေ- အကြင် အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိကုန်သော၊ ဓမ္မေ - တို့ကို၊
 [လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော လောကီဝိပါက်၊ ကဋ္ဌတ္တာရုပ်
 တရားတို့ကို၊] ဗုဒ္ဓိံ သု-သိကြကုန်ပြီ၊ ပန- ထိုသို့ပင် သိနိုင်ကြပါကုန်သော်လည်း၊
 တေရဟိ-ယခုအခါ၌၊ တာဝတာ-ထိုမျှလောက်သော စကားဖြင့်၊ [ဥပါဒိန္ဒာဟု
 ဟောရုံမျှဖြင့်၊] ဗုဒ္ဓိတုံ-၄၊ အသက္ကောန္တေန- မစွမ်းနိုင်သော သောတုအပေါင်း
 သည်၊ သုတွာ - ဆရာ့အထံ နာခံ၍၊ တဒတ္ထော - ထို ဥပါဒိန္ဒာပုဒ်၏အနက်ကို၊
 ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ကမ္မုနာတိ- ဟူ၍၊ သော အတ္ထဝိဘာဝနာ-၌
 အနက်ကို ထင်စွာဖွင့်ခြင်းကို၊ (သင်္ဂဟကာရေန-သည်၊) ကတာ-ပြုအပ်ပြီ။

[ဋီကာဆရာသည် မိမိ၏ အတ္တနောမတိ အနက်ကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့်
 “အယံပန ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ ပနကို ပိသဒ္ဓါ၏အနက်ဟု မေရဋီကာဖွင့်၏၊
 “အယံအတ္ထော ပန - ၌အနက်ကိုလည်း” ဟု ပေးစေလို၏၊ သို့သော် အာဘော်
 ကျမည်မထင်။] ပန- အဋ္ဌကထာ၏ အနက်မှတစ်ပါး အတ္တနောမတိအနက်ကား၊
 အပရော-သော၊ အယံအတ္ထော-ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော- ၏၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ မှတ်ထိုက်
 သနည်း၊) ဥပသဒ္ဓေါ-သည်၊ ဥပေတံ-ဥပေတအနက်ကို၊ ဒီပေတိ- ပြ၏၊ ဟိ-မှန်၊
 အယံ ဥပသဒ္ဓေါ - သည်၊ (ဝဒတိ ဌစပ်၊) သမာသေ - သမာသ်အရာ၌၊ ပယုဇ္ဇ
 မာနော-ယှဉ်စပ် သုံးစွဲအပ်သော်၊ အတိမာလာတိ အာဒိသု-အတိမာလာ အစရှိ
 သော ပုဒ်တို့၌၊ အတိသဒ္ဓေါ-သည်၊ သသာဓနံ-ကတ္တုသာဓနနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊
 အတိက္ကမနံ-သာလွန်ခြင်းကြိယာကို၊ (ဝဒတိ)ဝိယ-ဟောသကဲ့သို့၊ (တထာ)၊
 သသာဓနံ-ကမ္မသာဓနနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဥပဂမနံ-ကပ်ရောက်ခြင်းကြိယာကို၊
 ဝဒတိ-၏၊ စ-ဆက်၊ ဥပဂမနံ- ဥပဂမနဟူသည်၊ ဥပါဒါနံ- ဥပါဒါန်ဖြစ်သော၊
 ဥပယော-ဥပယတည်း၊ တေန- ထို ဥပယမည်သော ဥပါဒါန်သည်၊ ဥပဂတံ-
 ကပ်ရောက်အပ်သော တရားတည်း၊ ဥပေတံ - ဥပယမည်သော ဥပါဒါန်သည်

x x x x x x

ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးဖြစ်သော လောကီဝိပါက် ကဋ္ဌတ္တာရုပ်ဟူသော အနက်
 ကို သိနိုင်ကြ၏၊ ယခုလက်ထက်၌ကား “ဥပါဒိန္ဒာ” ဟူသော စကားမျှဖြင့် ထိုမျှလောက်
 သော အနက်တို့ကို မသိနိုင်သောကြောင့် စာချဆရာတို့ အထံ၌ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို
 အကျယ်နာခံပြီးမှ ထို အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိကြရသောကြောင့် “ဥပေတေနံ ကမ္မုနာ”
 စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာဆရာက အနက်ဖွင့်ရသည်-ဟူလို။

အယံ ဟိ၊ ပေ၊ ဝဒတိ။ ။ ဥပသာရပုဒ်တို့သည် သမာသ်အတွင်းရောက်သောအခါ
 သာဓန အနက်များကိုလည်း ဟောနိုင်၏၊ “ အတိမာလာ - အခြား ပန်းတို့ထက်
 သာလွန်သောပန်း” ဟူရာ၌ အတိသဒ္ဓါသည် “သာလွန်တတ်” ဟူသော ကတ္တားအနက်
 နှင့်တကွ သာလွန်ခြင်းကြိယာကို ဟောသကဲ့သို့ ဥပသဒ္ဓါလည်း “ကပ်ရောက်အပ်” ဟု
 ကမ္မသာဓန အနက်နှင့်တကွ ကပ်ရောက်ခြင်းကြိယာကို ဟောသည်။

ကပ်ရောက်အပ်သော တရား၊ [ဥပေတကြိယာနှင့် လျော်အောင် ကပ်ရောက်တတ်သော ဥပါဒါန်ကို “ ဥပယ ” ဟု ခေါ်သည်။ ဤစကားဖြင့် “ ဥပေတံ- ဥပယ မည်သော ဥပါဒါန်သည် ကပ်ရောက်အပ်သောတရား” ဟု အနက်မှတ်ပါ။]

တံ-ထို ကပ်ရောက်အပ်သော တရားဟူသည်။ ကိံပန-အဘယ်နည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ ယံ- အကြင် တေဘူမကကံသည်။ ဥပါဒါနေ- ဥပယမည်သော ဥပါဒါန်သည်။ အသတိ-သော်၊ န ဟောတိ- နိုင်၊ ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါတိ- ဟူ၍၊ ဝေံ - သို့၊ ဝုတ္တံ- ဟောတော်မူအပ်သော၊ တံ တေဘူမကကမ္မံ - ကို၊ (ဥပေတန္တိ ဝုစ္စတိ ဌ္ဗစပ်၊) ပစ္စယဘာဝေန - ပစ္စည်း၏အဖြစ်ဖြင့်၊ (ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊) ပုရိမဇာတုပ္ပန္ဓေန-ရှေးဘဝ၌ဖြစ်သော၊ ဥပါဒါနေန-သည်။ ဥပဂတတ္တာ - ကပ်ရောက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဥပေတန္တိ- ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ- ၏၊ ဟိ- မှန်၊ (တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ) ကောစိ - တစုံတယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အနုပဂ္ဂမ္မ- ဥပါဒါန်ဖြင့်မကပ်မူ၍၊ အနိစ္ဆန္တော- ကံကို အလိုမရှိဘဲ၊ ကမ္မံ - ကို၊ န ကရောတိ- မပြု၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (တေဘူမကကမ္မံ-ကို၊ ပစ္စယဘာဝေန- ဖြင့်၊ ပုရိမဇာတုပ္ပန္ဓေန - သော၊ ဥပါဒါနေန- သည်၊ ဥပဂတတ္တာ- ကြောင့်၊ ဥပေတန္တိ - ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ ဣတိ- ဤကား အဖြေတည်း၊ “ ကိံပနတံ” ကို ဖြေသည်။)

ဥပေတေန- ဥပါဒါန်သည် ကပ်ရောက်အပ်သော၊ တေန ကမ္မုနာ - ကြောင့်၊ ပုနတ္ထဝဿ- တဖန်ဘဝကို၊ (ဘဝသစ်ကို၊) အာဒါနံ- ယူခြင်းသည်၊ ဟောတိ၊ ဟိ - မှန်၊ (တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ) သာသဝေန - အာသဝေါတရားနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ကမ္မုနာ - လောကီကံကြောင့်၊ သတ္တာ- တို့သည်၊ ပုနတ္ထဝံ- ကို၊ အာဒိယန္တိ- န်၏၊ တသ္မာ၊ ပုနတ္ထဝေါ- တဖန် ဘဝသစ်သည်၊ အာဒါတဗ္ဗ ဘာဝေန- ယူထိုက်သောတရား၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ပါကဋော- ၏၊ သောစ- ထို ဘဝသစ်ဟူသည်

x x x x x x x

ယံ၊ ပေ၊ ဝုစ္စတိ ။ ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါဟူသော ပါဠိရပ်ကို သတိပြုပါ။ ထိုပါဠိတော်၌ ဘဝဟူသည် “ တေဘူမကကံ” ဟူသော ကမ္မဘဝတည်း။ ထိုကမ္မဘဝသည် ဥပါဒါန်မရှိလျှင် မဖြစ်နိုင်၊ ဥပါဒါန်ရှိသောကြောင့်သာ ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုဥပါဒါန်က ကုသိုလ် ကမ္မဘဝဖြစ်ဘို့ရန် ပကတူပ နိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုခဲ့၏။ အကုသိုလ် ကမ္မဘဝဖြစ်ဘို့ရန်ကား ပကတူပအပြင် သဟဇာတစသော သတ္တိဖြင့်လည်း ကျေးဇူးပြုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် “ ပစ္စယဘာဝေန ” ဟု ဆိုသည်။ ထို ဥပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝဖြစ်ရကား ထို ဥပယမည်သော ဥပါဒါန်သည် ကျေးဇူးပြုသောအခါဖြင့် ကပ်ရောက်အပ်သော တေဘူမကကံကို “ ဥပေတ ” ဟု ခေါ်သည်။

တေန ၊ ပေ၊ ပုနတ္ထဝေါ။ ။ ထို ကမ္မဘဝဟူသောကံကြောင့် သတ္တဝါတို့၏ ဘဝသစ်ကို ယူရခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အာဒိန္နအရ ယူအပ်သောတရား ဟူသည် ဘဝအသစ်ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်-ဟူလို။

လည်း၊ တေဘူမက၊ပေ၊ သင်္ဂဟော - တေဘူမကဝိပါင် , ကဋ္ဌတ္တာရုပ်တို့ဖြင့် သိမ်းယူခြင်းရှိသော၊ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိတိ ဣတ္ထ - ဤ၊ ဇာတိဝစနေ - ဇာတိ ဟူသော စကားရပ်၌၊ သမဝရုဒ္ဓါ - ကောင်းစွာ သက်ဝင်သော၊ ဥပပတ္တိဘဝေါ- ဥပပတ္တိဘဝတည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဥပါဒိန္ဒဝစနေန- ဖြင့်၊ ဥပပတ္တိဘဝေါ- ကို၊ ဝုစ္စတိ-၏၊ ဥပပတ္တိဘဝေါစ-ဟူသည်လည်း၊ တေဘူမက၊ပေ၊ ရူပါနီ-တေဘူမက ဝိပါင် ကဋ္ဌတ္တာရုပ်တို့တည်း၊ ဣတိဇတံ- ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဓာတုကထာ ယံ-ဓာတုကထာ ပါဠိတော်၌၊ ပကာသိတံ-ပြီ၊ တသ္မာ, ဥပေတေန အာဒိန္ဒာတိ- ဥပေတေန အာဒိန္ဒာဟူသော စကားဖြင့်၊ တေဝေ ဓမ္မာ- ထို တေဘူမကတရားတို့ ကိုပင်၊ ဝုစ္စန္တိ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ အယံအတ္ထော-သည်၊ သိဒ္ဓေါ- ပြီးစီး၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (အပရော-သော၊ အယံအတ္ထော-ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၏။)

ဥပါဒိန္ဒသဒ္ဓယ - ၏၊ အတ္ထံ- အနက်ကို၊ ဝတ္တာ- ဆိုပြီး၍၊ တံ-ထို ဥပါဒိန္ဒ သဒ္ဓါ၏ အနက်ကို၊ ဝိသဇ္ဇေတွာ- စွန့်လွှတ်၍၊ ဥပါဒါနိယသဒ္ဓယ - ၏၊ ဝိသုံ- အသီးအခြား၊ ဥပါဒိန္ဒသဒ္ဓါနပေက္ခံ - ဥပါဒိန္ဒသဒ္ဓါကို ဝံ့ခြင်းမရှိဘဲ၊ (ဝိသုံကို ထပ်ဖွင့်သည်။) အတ္ထံ- အနက်ကို၊ ဝတ္တု- ငှါ၊ အာရဏ၊ ပေ၊ အာဒိံ - ကို၊ အာဟ- ဆိုပြီး၊ တသ္မာဝေ-ပင်၊ အဝိသေသေတွာ-ဥပါဒိန္ဒ အနုပါဒိန္ဒ ဟု အထူး မပြုဘဲ၊ ဥပါဒါနိယ၊ပေ၊ အဓိဝစနေန္တိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ၊ ပန-ဆက်၊ တံ ဥပါဒါနိယံ- ထို ဥပါဒါနိယဟူသည်၊ ဥပါဒိန္ဒ-ဥပါဒိန္ဒဖြစ်သော ဥပါဒါနိယ၎င်း၊ အနုပါဒိန္ဒ- အနုပါဒိန္ဒဖြစ်သော ဥပါဒါနိယ၎င်း၊ ဣတိ- သို့၊ ဒုဝိဓံ- ရှိ၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ တံ-ထိုဥပါဒါနိယကို၊ ဝိသေသနေန-ဥပါဒိန္ဒဟူသောဝိသေသဖြင့်၊ ဒသေန္တော- ပြလိုသည်၊ (ဟုတွာ) ဥပါဒိန္ဒာစ၊ ပေ၊ အာဒိံ - အစရှိသော စကားရပ်ကို၊ အာဟ-ပြီ။

x x x x x x x

သောစ၊ ပေ၊ ပကာသိတမေတံ။ ။ ထို ဘဝသစ်ဟူသည် တေဘူမကဝိပါင်၊ ကဋ္ဌတ္တာရုပ် ဟူသော ဥပပတ္တိဘဝတည်း၊ ထို ဥပပတ္တိဘဝသည် ဘဝပစ္စယာဇာတိ၌ ဇာတိဟူသော စကားတွင် ပါဝင်၏၊ ထို ဥပပတ္တိဘဝ ကိုလည်း တေဘူမကဝိပါင် ကဋ္ဌတ္တာရုပ် ဟု ဓာတုကထာ၌ ပြထားပြီ။

တသ္မာ၊ပေ၊ အယမတ္ထော။ ။ မိမိဆိုအပ်ပြီးသောအဖွင့်၏ လဒ္ဓဂုဏ်ကို ပြလိုသော ကြောင့်“တသ္မာ”စသည် မိန့်၊ ဥပေတ၏ အနက်၊ အာဒိန္ဒာ၏ အနက်တို့မှာ ပြခဲ့သော အဖွင့်အရ အဋ္ဌကထာနည်းမှ တမျိုးတခြားဖြစ်သော်လည်း လိုရင်းအကေဂုဏ်မှာ အဋ္ဌ ကထာအတိုင်းပင် ဖြစ်သောကြောင့်“တေဝေဓမ္မာ”ဟု ဝေသဒ္ဓါဖြင့် ဆိုသည်၊ ဤနည်း အလို“ဥပါဒိန္ဒာ-ဥပယမည်သော ဥပါဒါနိယသည် ကပ်ရောက်အပ်သော တေဘူမကံ သည် ယူအပ်ကုန်သော တရားတို့”ဟု အနက်ပေး၍ ဥပပတ္တိဘဝဟူသော တေဘူမက ဝိပါင် နှစ်မက္ခန္ဓာ, ကဋ္ဌတ္တာရုပ်တို့ကိုပင် အရကေဂုဏ်ရသည်။

ဒသ-ကုန်သော၊ ကိလေသဝတ္ထုနိ-နောက်နောက် ကိလေသာတို့၏ တည်ရာ ဖြစ်သော ရှေးရှေးကိလေသာတို့ကို၊ သံကိလေသာတိ-တို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ၊ သံကိလိဋ္ဌာ တိ-ကား၊ တေဟိ- ထို သံကိလေသ တရားတို့သည်၊ ဝိဗာမိတာ - နှိပ်စက်အပ် ကုန်သော တရားတို့သည်၎င်း၊ ဥပတာပိတာစ-လောင်အပ်သော တရားတို့သည် ၎င်းတည်း၊ ပန-ဆက်၊ တေ-ထို သံကိလိဋ္ဌတရားတို့သည်၊ ယသ္မာ, သံကိလေသ သမ္ပယုတ္တာ-သံကိလေသနှင့် ယှဉ်ကုန်သည်၊ ကေပ္ပါဒါဒိဟိ-တကွဖြစ်ခြင်း အစ ရှိသည်တို့ဖြင့်၊ နိန္ဒာနတ္တာ-အထူးမရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ [ကိလေသာနှင့် ထို ယှဉ်ဘက်တရားတို့ မကွဲမပြား တသားထည်းဖြစ်နေသောကြောင့် - ဟူလို၊] ကော်ဘာဝမိဝ-တခုထည်းမဟုတ်သော်လည်း တခုထည်း၏အဖြစ်သို့ကဲ့သို့၊ ဂတာ- ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဝိသာဒိဟိ- ထောပတ် စသည်တို့နှင့်ရောသော အဆိပ် အစရှိသည်တို့သည်၊ သပ္ပိအာဒယော-ထောပတ်အစရှိသည်တို့ကို၊ (ဝိဒူသိတာ) ဝိယ- ဖျက်ဆီးအပ်ကုန်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ၊) ဝိဒူသိတာ- သံကိလေသတရား တို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်ကုန်သည်၊ (ဝိဗာမိတာအတွက် အကျိုးပြု၊) မလိနာ- အညစ်အပေရှိကုန်သည်၊ (ဥပတာပိတာအတွက် အကျိုးပြု၊) (ဟုတွာ)၊ ဝိဗာမိ တာနာမ-ဝိဗာမိတတို့ မည်သည်၎င်း၊ ဝါ- နှိပ်စက်အပ်သောတရားတို့ မည်သည်

× × + + × × × ×

ကိလေသဝတ္ထုနိ။ ။ [သံကိလေသအရ နှိပ်စက်တတ် လောင်တတ်သော အကု သိုလ်စိတ် စေတသိက်အားလုံးကို ယူမည်စိုး၍ “ဒသ ကိလေသဝတ္ထုနိ” ဟု ဖွင့်သည်၊ သံကိလေသ သဒ္ဓါသည် အကုသိုလ် စိတ်စေတသိက် အားလုံးကို ဟောသော်လည်း ကေဒေယူပစာရအားဖြင့် ကိလေသာ ၁၀ ပါးကိုသာ ယူပါ-ဟူလို၊ “ကိလေသဝတ္ထု နိ” ဟု ဆိုသော်လည်း ကိလေသာ၏အာရုံဝတ္ထု မဟုတ်၊ တည်ရာ ဟဒယဝတ္ထုလည်း မဟုတ်၊ နောက်နောင်ကိလေသာ၏ တည်ရာဖြစ်သော ရှေးရှေး ကိလေသာပင်တည်း။]

ဝိဗာမိတာ, ဥပတာပိတာ ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ ကိလိသဓာတ်၏ အနက်ကို “ဝိ ဗာမတိ, ဥပတာပေတိ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် သံကိလိဋ္ဌာကို “ဝိဗာမိတာ ဥပတာပိတာ” ဟု ဖွင့်သည်၊ “သံကိလိဋ္ဌာ” ၌ တပစ္စည်းသည် ကံအနက်ဟောဟုလည်း သိစေ၏၊ “သံ ကိလိဿန္တေတိ သံကိလိဋ္ဌာ” ဟု ပြု၊ ထို ၂ နက်တို့တွင် ဝိဗာမနဟူသည် အနှိပ်စက် ခံရခြင်း ပင်ပန်းခြင်းတည်း၊ ဥပတာပဟူသည် အလောင်းခံရခြင်းတည်း။ [ဝိဗာမနံ= ဝိဋ္ဌနံ ကိလမနံ၊ ဥပတာပေါ-ပရိဋ္ဌာဟော အပ္ပဿဒ္ဓိဘာဝေါ (ပူလောင်ခြင်း, ကိုယ်စိတ် ၂ ပါးတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းဟူသော ပဿဒ္ဓိမရှိသူ၏ အဖြစ်။) — အနုဋီကာ။]

မလိနာ။ ။ [မီးလောင်အပ်သော သစ်သားတို့သည် မည်းညစ်နေကုန်သကဲ့သို့ ကိလေသာ လောင်အပ်သောကြောင့် အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့သည် မည်းညစ် နေကြ သည်-ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် “မလိနာ” ဟု မိန့်သည်၊ “မလာတဗ္ဗာတိ မလိနာ” ဟု မဓု ဋီကာ၌ ဝိပြိုဟ်ပြုလေ၏၊ သို့သော် မလဓာတ်သည် ညစ်ပေခြင်းအနက်ကို မဟောပါ၊ သတ္တတ၌ “မလံ အဿ အတ္တိတိ မလိနော” ဟု ပြု၍ အဿတ္တိအနက်၌ ဣနပစ္စည်း သက်သည်။ [မလံပုဒ်ကိုကား “မဇ္ဈိယတေ-သုတ်သင်အပ်၏၊ ဣတိ မလော (မလံ)” ဟု ပြု၍ မဇ္ဈဓိဝတ်, ကလပစ္စည်းဖြင့် ပြီးစေသည်။]

၎င်း၊ ဥပတာပိတာစနာမ - ဥပတာပိတတို့မည်သည်၎င်း၊ ဝါ - လောင်အပ်သော တရားတို့ မည်သည်၎င်း၊ ဟောန္တိ၊ တဿ၊ သံကိလေသေန သမန္ဓာဂတာတိ သံကိလိဋ္ဌာတိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရော) အာဟ။

သံကိလေသံ အရဟန္တိတိ (ပဒုဒယဿ) - သံကိလေသံ အရဟန္တိ ဟူသော ပုဒ် ၂ ပါးအပေါင်း၏ သံကိလေသဿ-သံကိလေသတရား၏၊ အာရမဏဘာဝေန-အာရုံတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထို သံကိလေသတရားကို၊ လဒ္ဓံ-၎င်း၊ အရဟန္တိ-ထိုက်ကုန်၏၊ ဣတိ အတ္ထော-ကို၊ (ဒဋ္ဌဗ္ဗော) အာရမဏ၊ ပေ၊ ဧတေန-ဤပါဌ်ဖြင့်၊ သံကိလေသာ၊ ပေ၊ မေဝ-သံကိလေသတို့ကို မလွန်ခြင်းကိုပင်၊ ဒဿေတိ-၏၊ ဝတ္ထု၊ ပေ၊ သဒ္ဓါနိဝိယ - ဝတ္ထုယုဂိကသဒ္ဓါ၊ သုကံသာလိက သဒ္ဓါတို့၏ကဲ့သို့၊ သံကိလေသိကသဒ္ဓဿ-၏၊ ပဝတ္ထိ-ဖြစ်ပုံကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-၏။

x x x + x + x x

သံကိလေသဿ၊ ပေ၊ ဣတိ အတ္ထော ။ ။ အရဟန္တိပုဒ်က သမ္ပဒါန်ကို ငဲ့သော အလမတ္ထပုဒ် ဖြစ်သောကြောင့် “လဒ္ဓံ” ကို ထည့်၍ အနက်ပေးပါ-ဟူလို၊ “အဘယံ ကြောင့် သံကိလေသကို ရခြင်းငှါ ထိုက်ကုန်သနည်း” ဟု မေးဘွယ် ရှိသောကြောင့် “သံကိလေသဿ အာရမဏဘာဝေန” ဟု ဖိန့်၊ “သံကိလေသတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကြောင့် ထို သံကိလေသတို့ကိုရခြင်းငှါ ထိုက်ကုန်သည်” ဟူလို။

ဒဿေတိ။ ။ ဤဝါကျကား “သံကိလေသေ + နိယုတ္တာ၊ တဿ အာရမဏဘာဝါ နတိတ္ထမနတော” ကို ဖွင့်သော ဝါကျတည်း၊ “သံကိလေသန္တံ + ယှဉ်” ဟူရာဝယ် သံကိလေသကို မလွန်နိုင်သောကြောင့် “သံကိလေသန္တံ ယှဉ်တွဲနေရသည်” ဟုသာ အဓိပ္ပါယ်ရ၏၊ အာရုံ၏ အဖြစ်ကို မလွန်နိုင် ဟု အဓိပ္ပါယ် မရ၊ သို့ပါလျက် “အာရမဏ ဘာဝါနတိတ္ထမနတော” ဟု အဘယံကြောင့် ဆိုရသနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “သံကိလေသာနတိတ္ထမနမေဝ ဒဿေတိ” ဟု ဖွင့်သည်၊ “တဿ အာရမဏဘာဝါန တိတ္ထမနတော” ဟူသော ပါဌ်ဖြင့်လည်း သံကိလေသကို မလွန်နိုင်ခြင်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုပြသည်-ဟူလို။

တတ္ထ၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ။ “သံကိလေသေ နိယုတ္တာ - သံကိလေသန္တံယှဉ်” ဟု ဆိုသောကြောင့် “စေတသိ နိယုတ္တံ စေတသိကံ” နှ့်ကဲ့သို့ သဟဇာတသမ္ပယုတ္တအားဖြင့် ယှဉ်ခြင်းကို ယူမည်စိုး၍ ဝတ္ထုယုဂိက စသော ပုံစံကို ထုတ်ပြသည်၊ ဝတ္ထာနံ + ယုဂံ ဝတ္ထု ယုဂံ၊ အဝတ်တို့၏ အစုံ၊ ဝတ္ထုယုဂေ + နိယုတ္တာ ဝတ္ထုယုဂိက-အဝတ်အစုံ၌ ယှဉ်သူ တို့၊ ဤပုဒ်၌ နိယုတ္တအနက်ဝယ် ဣကပစ္စည်း သက်သကဲ့သို့ သံကိလေသိကာ၌လည်း နိယုတ္တအနက်ဝယ် ဣကပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်ပြီးရသည်။

သုကံသာလိက။ ။ “သုကံဿ-ကင်းခွန်၏ + သာလာ-ကောက်ရာဌာနဖြစ်သော ကင်းတဲတည်း၊ သုကံသာလာ-တဲ၊ သုကံသာလာယံ + နိယုတ္တာ သုကံသာလိကာ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ကင်းခွန်ကောက်သူတို့ကို သုကံသာလိကသဒ္ဓါက ဟောသည်၊ ထို ဥပမာ များ၌ “ယှဉ်” ဟု ဆိုသော်လည်း သမ္ပယုတ္တ သဟဇာတ အယှဉ်မဟုတ်သကဲ့သို့ ဤ၌ လည်း “သံကိလေသေ + နိယုတ္တာ” အရ သမ္ပယုတ္တသဟဇာတအားဖြင့် ယှဉ်ခြင်းမဟုတ်၊ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ယှဉ်ခြင်း ဟု အဓိပ္ပါယ်ယူပါ-ဟူလို။

သဟ ဝိတက္ကေန ဟောန္တိကိ-ဟူ၍၊ ဝစနသေသော- ဟောန္တိဟူသော သဒ္ဒါကြွင်းကို၊ ယောဇေတဗ္ဗော-ယှဉ်စေထိုက်၏၊ ဝါ-သုံးစွဲထိုက်၏၊ (ကသ္မာ-နည်း၊) အဝုစ္စမာနဿဝိ-တိုက်ရိုက်မဆိုအပ်ပါသော်လည်း၊ ဘဝတိအတ္တဿ-ဘူဇာတ်၏ အနက်၏၊ (ဘူဇာတ်၏ အနက်ဖြစ်သော ဟောန္တိကြိယာ၏၊) ဝိညာယမာနတ္တာ-သိအပ် သိနိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ [“ဘဝတိ”၌ တိကား ဘူဇာတ်ကို ညွှန်ပြသော ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌတည်း၊ ဘူဇာတ်၏ အနက်ဟူသည်လည်း “ဘူ, ဟူ= သတ္တယံ”ဟူသော အနက်ပင်တည်း။]

မတ္တာတိ - မတ္တာဟူသော ပုဒ်သည်၊ ပမာဏဝါစကံ - ပမာဏအနက်ကို ဟောသော၊ ဧကံ-တခုသော၊ ပဒံ-တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဂဟေတွာ-ဉာဏ်ဖြင့်ယူ၍၊ ဝါ-ယူခြင်းကြောင့်၊ ဝိစာရောဝ မတ္တာဧတေသန္တိ-ဟူ၍၊ အတ္ထော-ကို၊ ဝုတ္ထော-ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီ၊ [“ဝိစာရမတ္တာ + ဧတေသံ” ဟု မဆိုဘဲ မတ္တာက သီးခြားတပုဒ် ဖြစ်သောကြောင့် “ဝိစာရောဝ + မတ္တာ” ဟု ၂ ပုဒ်ခွဲ၍ ဝိဂြိုဟ်နက်ကိုပြသည်-ဟူလို။] အညတ္တ - အခြားသောစိတ်တို့၌၊ [သဝိတက္ကစိတ် ၅၅ ခုတို့၌။] အဝိပ္ပယောဂီသု- မက္ခေမက္ခာ ယှဉ်ခြင်းရှိကုန်သော၊ ဝိတက္က ဝိစာရေသု- တို့တွင်၊ ဧတေသံ- ဤတရားတို့၏၊ ဝိစာရောဝ - ဝိစာရသည်သာလျှင်၊ မတ္တာ - အတိုင်းအရှည်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ တတော - ထို ဝိစာရထက်၊ ဥဒ္ဓံ - အထက်၌၊ ဝါ- အလွန်၊ ဝိတက္ကေန-နှင့်၊ သမ္ပယောဂံ-သို့၊ န ဂစ္ဆန္တိ-ကုန်၊ ဣတိအတ္ထော။

အယံ- ဤ ဆိုအပ်လတံ့ကား၊ အပရော - အဋ္ဌကထာအနက်မှ တပါးသော၊ အတ္ထော - တည်း၊ မတ္တသဒ္ဒေါ - သည်၊ ဝိသေသ နိဝတ္တိအတ္ထော - ဝိသေသကို တားမြစ်ခြင်းအနက် ရှိ၏၊ ဟိ - ချဲ့၊ သဝိတက္က သဝိစာရ - သဝိတက္က သဝိစာရ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ-ပဌမရာသိ တရားတို့သည်၊ ဝိတက္က ဝိသိဋ္ဌေန- ဝိတက်သည် အထူးပြုအပ်သော၊ ဝိစာရေန- ဝိစာရအားဖြင့်၊ သဝိစာရ-သဝိစာရတို့ မည်၏၊ ဧတေပန - ဤ ဒုတိယရာသိ တရားတို့ကိုကား၊ (ဝုစ္စန္တိ ၌စပ်၊) ဝါ - တို့သည် ကား၊ ဝိတက္က၊ပေ၊ရဟိတေန - ဝိတက်ဟု ဆိုအပ်သော ဝိသေသမှကင်းသော၊ ဝိစာရမတ္တေန-ဝိစာရမျှဖြင့်၊ (သဝိစာရ-သဝိစာရတို့ မည်၏၊) တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပဌမရာသိတရားတို့၏ဝိတက်သည် အထူးပြုအပ်သောဝိစာရဖြင့် သဝိစာရ မည်ကုန်သည်၏အဖြစ်၊ ဤ ဒုတိယရာသိ တရားတို့၏ကား ဝိတက်ဟူသော ဝိသေသမှကင်းသော ဝိစာရမျှဖြင့် သဝိစာရမည်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ဝိစာရ မတ္တာတိ-ဝိစာရမတ္တတို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ၊ ဝိစာရမတ္တဝန္တော-(ဝိတက်မပါ) ဝိစာရ မျှသာရှိသော တရားတို့၊ ဣတိအတ္ထော။

ဝိစာရမတ္တ ဝစနေန- ဝိစာရမတ္တ သဒ္ဒါဖြင့်၊ အဝိတက္ကတ္ထေ-ဝိတက်မရှိကုန် သည်၏အဖြစ်သည်၊ သိဒ္ဓေ (ဝိ) - ပြီးပါသော်လည်း၊ [မရ၌ ဝိသဒ္ဒါထည့်သည်။] အညေသံပိ-ဝိစာရမတ္တတရားမှ တပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ အဝိတက္ကာနံ-အဝိ

တက္ကတရားတို့၏၊ (တတိယရာသိ တရားတို့၏၊) အတ္ထိဘာဝ ဇောတနတ္ထံ-ရှိသေး ကုန်သည်၏အဖြစ်ကို ထွန်းပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ အဝိတက္ကဝစနံ-အဝိတက္ကသဒ္ဒါကို၊ (ကတံ-ပြုအပ်ပြီ၊) [မရ၌ “ကတံ” ဟု ထည့်သည်။]

ဟိ- ချေ၊ (တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ)၊ အဝိတက္ကာ - အဝိတက္ကတရားတို့သည်၊ ဝိစာရမတ္တာစ - ဝိစာရမျှသာရှိသော တရားတို့သည်လည်း၊ သန္တိ - ရှိကုန်၏၊ [ဒုတိယရာသိတရားတို့ကို ရည်ရွယ်သည်။] အဝိစာရာစ-ဝိစာရလည်းမရှိသော တရားတို့သည်လည်း၊ (သန္တိ)၊ [တတိယရာသိတရားတို့ကို ရည်ရွယ်သည်။] ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ နိဝတ္တေတဗ္ဗာ-တားမြစ်ထိုက်ကုန်သည်၎င်း၊ [တတိယရာသိ တရားတို့ကို ရည်ရွယ်သည်။] ဂဟေတဗ္ဗာစ - ယူထိုက်ကုန်သည်၎င်း၊ [ဒုတိယ ရာသိတရားတို့ကို ရည်ရွယ်သည်။] ဟောန္တိ၊ တေသုစ-ထို အဝိတက္ကတရားတို့ကို လည်း၊ အဝုစ္စမာနေသု- နလသော်၊ [အဝိတက္ကာဟု ဝိသေသန(မ)၍ မဆိုအပ် ကုန်လသော်။] နိဝတ္တေတဗ္ဗ ဂဟေတဗ္ဗဿ-တားမြစ်ထိုက်သောတရား၊ ယူထိုက် သောတရား၏၊ ဝါ- ကို၊ အဒဿိတက္ကာ - မပြုအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အဝိ တက္ကာ- အဝိတက္ကတရား ဟူသမျှတို့သည်၊ ဝိစာရမတ္တာဝ - ဝိစာရမျှသာရှိသော တရားတို့ချည်းသာတည်း၊ ဣတိ- ဤသို့ ထင်မှားဘွယ်သည်၊ အာပဇ္ဇေယျ-ဖြစ်ရာ ၏၊ ဣတိ - ဤသို့ ထင်မှားဘွယ် ဖြစ်ရာသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ [“ အညေသံပိ- န်သော၊ အဝိတက္ကာနံ-တို့၏၊ အတ္ထိဘာဝ ဇောတနတ္ထံ- ငှါ၊ အဝိတက္ကဝစနံ-ကို၊ ကတံ-ပြုအပ်ပြီ” ဟု ပြန်လှည့်ပါ။ မရ၌ “အနာပဇ္ဇနတ္ထံ အဝိတက္ကဝစနံ ကတံတိ ဝစနသေသော” ဟု ထည့်၏၊ သင့်သည်သာ။]

x x x x x x x x x

ဝိစာရမတ္တဝစနေန၊ ပေ၊ အဝိတက္ကဝစနံ ။ ။ “ဝိစာရမျှသာရှိ” ဟု ဆိုလျှင် “ဝိတက်မပါ” ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်သည် ပြီးပြီးဖြစ်ပါလျက် အဘယ်အကျိုးငှါ “အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တာ” ဟု အဝိတက္ကသဒ္ဒါကို ထည့်၍ဆိုရပါသနည်းဟု မေးဘွယ် ရှိသောကြောင့် “ဝိစာရမတ္တဝစနေန၊ ပေ၊ အဝိတက္ကဝစနံ” ဟု မိန့်သည်၊ ဝိစာရမတ္တ မဟုတ်သော အဝိတက္ကတတိယရာသိတရားများလည်းရှိသေးကြောင်းကို ပြခြင်းအကျိုး ငှါ “အဝိတက္က” ဟူသော ဝိသေသနကို ထည့်၍ဆိုရသည်-ဟူလို။

အဝိတက္ကာ ဟိ၊ ပေ၊ အာပဇ္ဇေယျာတိ။ ။ ဤဝါကျကား ဝိတ္တာရတည်း၊ နောက် ဣတိကိုထောက်၍ ကာရဏသည်းဖြစ်သင့်၏၊ မရ၌ ဣာကဝါကျ လုပ်သည်ကိုကား စဉ်းစားပါ၊ အဝိတက္ကတရားတို့သည် (ဒုတိယပုဒ်အရ) ဝိစာရမတ္တဖြစ်သော တရားတို့ လည်း ရှိ၏၊ (တတိယပုဒ်အရ) အဝိစာရတရားတို့လည်း ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် အဝိတက္က၌ နိဝတ္တေတဗ္ဗ- ဂဟေတဗ္ဗ ၂ မျိုးလုံးနှင့် ဆိုင်နေ၏၊ အဝိတက္ကာဟု မဆိုလျှင် နိဝတ္တေတဗ္ဗ ဖြစ်သော တတိယရာသိတရား ၊ ဂဟေတဗ္ဗဖြစ်သော ဒုတိယရာသိတရားတို့ကို မပြနိုင် သောကြောင့် အဝိတက္ကတရား မှန်လျှင် ဝိစာရမတ္တချည်း ဟု ထင်မှားစရာ ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုသို့ အထင်မှားဘို့ရာ အဝိတက္ကသဒ္ဒါကို ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် ဟောတော် မူရသည်-ဟူလို။ [အနက် ၂ မျိုး ရနေရာ၌ ဝိသေသန ကုမရသည်မှာ ထုံးစံပင်တည်း။]

ပန- ဆက်၊ ဝိသေသန ဝိသေသိတဗ္ဗဘာဝေါ - ဝိသေသန၏အဖြစ်၊ ဝိသေသိတဗ္ဗ၏အဖြစ်သည်။ ယထာကာမံ-ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ် ဆိုလိုသည့်အတိုင်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်နိုင်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ သာမညေန-သာမညဖြစ်သော၊ အဝိတက္ကဘာဝေန-အဝိတက္က၏အဖြစ်နှင့်၊ သဟ-ကွ၊ [ဤသဟကို ဝိသေသနဘာဝံ ဒေသေတံ၌စပ်။] ဝိစာရမတ္တတာယ - ဝိစာရမျှသာ ရှိသည်၏အဖြစ်၏။ ဓမ္မ ဝိသေသနဘာဝံ(ဝိ)-ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဝိသေသန၏အဖြစ်ကိုလည်း၊ ဒေသေတံ- ငှါ၊ အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တာတိ - ဟူ၍၊ ပဒါနုက္ကမော-ပုဒ်တို့၏အစဉ်ကို၊ ကတော - ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ (ဣတိ အယံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ အပရော-သော၊ အတ္ထော- အနက်တည်း။)

အထဝါ-ထို့ပြင်တနည်းကား၊ သဝိစာရာ- သဝိစာရ တရားတို့သည်၊ သဝိတက္ကာ-သဝိတက္က သဝိစာရ တရားတို့၎င်း၊ အဝိတက္ကာ - အဝိတက္က သဝိစာရ တရားတို့၎င်း၊ (ဣတိ) ဒုဝိစာ-န်၏၊ တေသု-ထို ၂ ပါးတို့တွင်၊ အဝိတက္က-အဝိတက္က သဝိစာရတရားတို့ကို၊ နိဝတ္ထေတံ-တားမြစ်ခြင်းငှါ၊ အာဒိပဒံ- သဝိတက္က သဝိစာရာ ဓမ္မာဟူသော အစပုဒ်ကို၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ၊ အဝိစာရာစ- တို့သည်လည်း၊ သဝိတက္ကာ-သဝိတက္က အဝိစာရတရားတို့၎င်း၊ အဝိတက္ကာစ- အဝိတက္က

x x x x x x x

ဝိသေသန၊ပေ၊ ကတော ။ ။ ဤ ပြုအပ်ပြီးသော အနက်အဖွင့်ကို စဉ်းစားလျှင် ဝိစာရမတ္တ အဝိတက္က , အဝိစာရ အဝိတက္က ဟု ၂ မျိုးရှိနေရကား အဝိတက္ကသဒ္ဓါသည် သာမညဖြစ်နေ၏။ ဝိစာရမတ္တကား ဝိသေသဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ ဝိစာရမတ္တ အဝိတက္ကာ ” ဟု ပုဒ်အစဉ်ပြုထိုက်ပါလျက် အဘယ်အကျိုးငှါ “အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တာ” ဟု ပုဒ်အစဉ် ပြုရသနည်းဟု မေးဘွယ် ရှိသောကြောင့် “ ဝိသေသန၊ပေ၊ ကတော ” ဟု မိန့်သည်။ ဝိသေသန ဝိသေသယုအဖြစ်မှာ ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်အလို အတိုင်းဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တာ ဓမ္မာ” ဟူသော ပုဒ်ဝယ် ဝိစာရမတ္တာသည် “ဓမ္မာ” ၏ ဝိသေသနတည်း။ “ ဝိစာရမျှသာရှိသော ဓမ္မတို့ ” ဟူလို၊ ဝိသေသနပြုရာ၌ ဝိစာရမတ္တချည်း ဝိသေသနမပြုဘဲ အဝိတက္ကနှင့်တကွ ဓမ္မ၏ ဝိသေသနအဖြစ်ကို ပြခြင်းငှါ “ အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တာ ” ဟု အာဇာန သာမညဖြစ်သော အဝိတက္ကကို၌ ထား၍ ပဓာနဝိသေသ ဖြစ်သော ဝိစာရမတ္တကို နောက်ထားလျက် ပုဒ်အစဉ်ကို ပြတော်မူပါသည်- ဟူလို။ [ဤနည်း၌ “ဝိစာရမတ္တ အဝိတက္ကာ ” ဟု ဟောတော်မူသွင်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ ပြခဲ့သော အဓိပ္ပါယ် အရ ဘုရားရှင်၏ အလိုတော်အားဖြင့် “ အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တာ ဓမ္မာ ” ဟု ဟောတော်မူရသည်-ဟူလို။]

အထဝါ။ ။ပြခဲ့သော နည်း၌ ဝိစာရမတ္တသဒ္ဓါ၏သာ အကျိုးရှိရာ ရောက်၍ အဝိတက္က သဒ္ဓါ၏အတွက် အကျိုးထူးမရှိရာ ရောက်သောကြောင့် “အထဝါ” ဟု တနည်း ပြုပြန်သည်။ သဝိတက္ကသဝိစာရ ဟူသည်လည်း ပဌမပုဒ်တည်း။ အဝိတက္ကသဝိစာရကား ဝိတက်မရှိဘဲ ဝိစာရမျှသာရှိသော ဒုတိယပုဒ်အရပင်တည်း။ သဝိတက္ကအဝိစာရဟူသည် ဝိတက်ယှဉ်ရာ ၅၅ ပါးသော စိတ်၌ ယှဉ်သော ဝိစာရတည်း။ ထိုဝိစာရသည် ယှဉ်ဘက် ဝိတက်သ၃ ရှိ၍၊ ယှဉ်ဘက် ဝိစာရတပါး မရှိသောကြောင့် သဝိတက္က အဝိစာရအမည်

အဝိစာရ တရားတို့၎င်း၊ (ဣတိ) ဒုဝိစာ-နိဇာ၊ တေသု-တို့တွင်၊ သဝိတက္ကေ- သဝိ
တက္က အဝိစာရတရားတို့ကို၊ နိဝတ္တေတံ , တတိယပဒံ- အဝိတက္က အဝိစာရာ
ဓမ္မာဟူသော တတိယပုဒ်ကို၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ။

ပန-ဆက်၊ ဒွိဟိပိ- ၂ ပုဒ်တို့သည်လည်း၊ နိဝတ္တိတာ-နစ်စေအပ်ကုန်သော၊
အဝိတက္ကာ- ဝိတက်မရှိသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ယေသဝိစာရာစ - အကြင်
သဝိစာရတရားတို့သည်၎င်း၊ သဝိတက္ကာစ- ဝိတက်ရှိသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊
ယေအဝိစာရာစ- တို့သည်၎င်း၊ (သန္တံ)၊ တေသု - ထို တရားတို့တွင်၊ အညတရ
ဒဿနံဝါ-တပါးပါးကို ပြခြင်းသည်သော်၎င်း၊ ဝါ-ကိုသော်၎င်း၊ ဥဘယဒဿနံ
ဝါ- ၂ ပါးစုံကို ပြခြင်းသည်သော်၎င်း၊ ဝါ-ကိုသော်၎င်း၊ ကတ္တဗ္ဗံ- သည်၊ သိယာ။

ဥဘယဒဿနေ- ကို၊ ကယိရမာနေ-ပြုအပ်သော်၊ သဝိတက္ကသဝိစာရာတိ-
ဟူ၍၊ ယဒိဝုစ္စေယျ-အကယ်၍ ဆိုအပ်ငြားအံ့၊ (ဝေံသတိ-ဤသို့ ဆိုအပ်သော်၊)
အာဒိပဒတ္တတာဝ - အစပုဒ်၏ အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်သည်သာ၊ အာပဇ္ဇတိ-
ဖြစ်၏၊ အထ - သို့မဟုတ်၊ အဝိတက္က အဝိစာရာတိ- ဟူ၍၊ (ယဒိ) ဝုစ္စေယျ၊
(ဝေံသတိ)၊ အန္တပဒတ္တတာ (ဝ)- အဆုံးပုဒ်၏ အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်သည်
သာ၊ (အာပဇ္ဇတိ)၊ [ဤစကားအရ ပုနရုတ္တိဒေါသကိုပြ၏။]

x x x x x x x

ရသည်၊ အဝိတက္ကအဝိစာရာကား တတိယပုဒ်ပင်တည်း၊ ဤ အဓိပ္ပါယ်ကို မာတိကာ
အကောက်အတိုင်းသိ၍ ဋီကာ၌ ပြထားသော “အာဒိပဒံ ဝုတ္တံ” စသည်တို့၏ အနက်
အဓိပ္ပါယ်ကို သိပါလေ။

ယေ ပန၊ ပေ၊ အဝိ စာရာစ။ ။ရှေဉ္စ “နိဝတ္တေတံ” ၂ ပုဒ်၏ ကံပုဒ်များကို “ဒွိဟိ
ပိ နိဝတ္တိတာ ” ဟု ဆိုသည်၊ ပဌမနိဝတ္တေတံ၏ ကံကား အဝိတက္ကေတည်း၊ “ အဝိ
တက္ကေ ” ဟု ဆိုသော်လည်း “ သဝိစာရ ” ၏ အပြားဖြစ်သောကြောင့် “ အဝိတက္က
သဝိစာရ ” ကို ဆိုသည်ဟု မှတ်ပါ၊ နောက်နိဝတ္တေတံ၏ ကံဖြစ်သော “ သဝိတက္ကေ ”
၌လည်း “ သဝိတက္က အဝိစာရ ” ဟု မှတ်ပါ၊ ထို့ကြောင့် “ ဒွိဟိနိဝတ္တိတာ ” ၏ သရုပ်ကို
“ အဝိတက္ကာ ၊ ပေ၊ အဝိစာရာစ ” ဟု ထုတ်သည်၊ ထို ၄ ပုဒ်၌လည်း “ အဝိတက္ကာ
သဝိစာရာစ ” ဟု၎င်း “ သဝိတက္ကာ အဝိစာရာစ ” ဟု၎င်း ၂ ပုဒ်စီ တွဲပါ။

တေသု၊ ပေ၊ ဒဿနံဝါ။ ။ “အညတရဒဿနံ” ဟူသည် ထို ၂ တွဲတွင် တတွဲတွဲကို
ပြခြင်းတည်း၊ ဥဘယဒဿနဟူသည်ကား ထို ၂ တွဲ၏ အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သော အတွဲ
ကိုသော်၎င်း၊ ထို ၂ တွဲလုံးကိုသော်၎င်း ပြခြင်းတည်း။ [ဥဘယဒဿနေ ဥဘယေက
ဒေသဒဿနဉ္စ ဥဘယဒဿနဉ္စ ဥဘယဒဿနံ၊- မရ။]

ဥဘယဒဿနေ၊ ပေ၊ အာပဇ္ဇေယျ။ ။ ဥဘယဒဿန ဟုရာ၌ ထို ၂ တွဲ၏ အစိတ်
အပိုင်းကို ပြခြင်း ၊ ထို ၂ တွဲလုံးပြခြင်းများ ပါဝင်သောကြောင့် “ ဥဘယဒဿနေ
ကယိရမာနေ ” ဟု အစချီပြီးလျှင် ဥဘယထည်းမှ တင်တဒေသကို ပြခြင်းကို ရည်
ရွယ်၍ “ ယဒိ သဝိတက္ကသဝိစာရာတိ ဝုစ္စေယျ၊ အထ အဝိတ္တအဝိစာရာ သဝိတက္ကအဝိစာ
ရာတိ ဝုစ္စေယျ ” ဟု မိန့်သည်။

အထပန - သို့တည်း မဟုတ်၊ အဝိတက္က၊ပေ၊ အဝိစာရာတိ-ဟူ၍၊ (ယဒိ)
 ဝုစ္ဆေယျ၊ (ဝေံသတိ)၊ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါနိဝိယ - အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓ သဒ္ဓါတို့၏ကဲ့သို့၊
 အတ္ထန္တရာဘာဝေါဝါ- အနက်ထူး၏ မရှိခြင်းသည်သော်၎င်း၊ သင်္ကရဒေါသော
 ဝါ-ရောယုက်ခြင်းဟူသော အပြစ်သည်သော်၎င်း၊ ဧကသေဝ-တပါးသော တရား
 ၏သာလျှင်၊ သဝိတက္က၊ပေ၊ဝိရောဓောဝါ-သဝိတက္က အဝိတက္က၏ အဖြစ်ဟူသော
 ဆန့်ကျင်ဘက်၊ သဝိစာရ အဝိစာရ၏ အဖြစ်ဟူသော ဆန့်ကျင်ဘက်သည်သော်
 ၎င်း၊ အာပဇ္ဇေယျ-၏။ [တကယ်ရောက်နေသောအပြစ်ကို “အာပဇ္ဇတိ” ဟု၎င်း၊
 ရောက်စရာရှိသောအပြစ်ကို “အာပဇ္ဇေယျ” ဟု၎င်း သုံးစွဲသည်။] တသ္မာ-ကြောင့်၊
 အညတရဒဿနေန - တပါးပါးသော အဝိတက္ကသဝိစာရ တရားတို့ကို ပြသဖြင့်၊
 ဣတရံပိ-အခြားသော သဝိတက္က အဝိစာရတရားကိုလည်း၊ ပကာသေတံ-ထင်ရှား

x x x x x x x

အထပန၊ပေ၊အာပဇ္ဇေယျ။ ။ထို ၂ တွဲလုံးကို ပေါင်း၍ ဟောတော်မူအပ်လျှင်
 (၁) အတ္ထန္တရာ အဘာဝအပြစ်၊ (၂) သင်္ကရအပြစ်၊ (၃) ဝိရောဓ အပြစ် ဖြစ်စရာ
 ရှိသည်။ ထိုတွင် “ အဇ္ဈတ္တလည်းဖြစ်၊ ဗဟိဒ္ဓလည်း ဖြစ်သောတရား ” ဟူရာ၌ တရား
 တမျိုးထည်းဝယ် (တပြိုင်နက်သော ခဏ၌) အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ၂ မျိုး မရနိုင်သကဲ့သို့
 ထိုအတူ တရားတမျိုးထည်း၌ အဝိတက္ကသဝိစာရ၊ သဝိတက္က အဝိစာရ ၂ မျိုး မဖြစ်
 သောကြောင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် အထူးကောက်၍ မရသော အတ္ထန္တရာအဘာဝ အပြစ်
 ဖြစ်စရာရှိသည်။

“သင်္ကရဒေါသ” ဟူသည် “ အဝိတက္က သဝိစာရ ” အရ မာတိကာ ဒုတိယပုဒ်နှင့်
 အရတူသောကြောင့်၎င်း၊ “သဝိတက္က အဝိစာရ ” အရက ပဌမပုဒ်အရ၌ ပါဝင်သော
 ဝိစာရကို ရသောကြောင့်၎င်း၊ ရောနှောရှုပ်ပွေခြင်းဟူသော အပြစ်တည်း။

“ဝိရောဓ” ဟူသည် “အဝိတက္က သဝိစာရ-ဝိတက် မရှိ၊ ဝိစာရရှိ” ဟု ရှေ့က ဆိုပြီး
 လျှင်၊ “သဝိတက္က အဝိစာရ- ဝိတက်ရှိ၍၊ ဝိစာရ မရှိ” ဟု ဆိုပြန်သဖြင့် တရားတမျိုး၌ပင်
 သဝိတက္က အဝိတက္ကဟု၎င်း၊ သဝိစာရ အဝိစာရဟု၎င်း ဖြစ်နေသောကြောင့် ရှေ့နောက်
 ဆန့်ကျင်ခြင်းဟူသော အပြစ်တည်း။

တသ္မာ၊ပေ၊အာဟ။ ။တသ္မာဖြင့် “အာပဇ္ဇတိ-အာပဇ္ဇေယျ” တို့၌ ပြခဲ့သော
 အပြစ်တို့ကို ပြန်၍ညွှန်းသည်။ ၂ ပုဒ်လုံး၏ တစ်စိတ်ကိုပြလျှင် အစပုဒ်၏အနက်၊ အဆုံး
 ပုဒ်၏အနက်ကို ရသောကြောင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ထပ်နေသော ပုနရတ္ထိဒေါသ ရောံနေ
 ခြင်း၊ ၂ ပုဒ်လုံး အပြည့်အစုံကိုပြလျှင် အတ္ထန္တရာအဘာဝအပြစ်၊ သင်္ကရအပြစ်၊ ဝိရောဓ
 အပြစ် ဖြစ်စရာရှိသောကြောင့် ဥဘယဒဿနကို မပြုဘဲ အညတရဒဿနဖြင့် အခြား
 သောတရားကိုလည်း ထင်ရှားစေခြင်းငှါ “အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ” ဟု နေ့တော်မူသည်။

အညတရ၊ပေ၊ပကာသေတံ။ ။အဝိတက္ကသဝိစာရကိုပြခြင်းကို ထို ၂ တွဲထည်းမှ
 တမျိုးကိုပြခြင်း ဟု ဆိုသည်။ ထိုသို့ ပြလိုက်သဖြင့် သဝိတက္ကအဝိစာရ (ဝိတက်နှင့်တက္က
 သာဖြစ်၍ ဝိစာရယှဉ်ဘက်မရှိသော) တရားဟူသည် ဝိတက်ယှဉ်ရာ ၅၅ ပါးသော စိတ်၌
 ယှဉ်သော ဝိစာရစေတသိုက်တည်း” ဟု ထင်ရှားစေနိုင်သည်။

စေခြင်းငှါ၊ အဝိတက္ကဝစနေန - အဝိတက္ကသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဝတ္ထုဗ္ဗသု- ဟောတော်မူ ထိုက်ကုန်သော၊ ဒွိပ္ပကာရေသု- ၂ပါးသောအပြားတို့တွင်၊ သဝိတက္က အဝိစာရေ- သဝိတက္ကအဝိစာရတရားတို့ကို၊ နိဝတ္ထေတွာ- နစ်စေ၍၊ အဝိတက္က သဝိစာရေ- အဝိတက္က သဝိစာရ တရားတို့ကို၊ ဒဿန္တာ (ဟုတွာ)၊ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ တိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ။

အထဝါ-ကား၊ ဝိတက္ကာဘာဝေန-ဝိတက်၏မရှိခြင်းကြောင့်၊ ဇေတ-ဤဒုတိယ ရာသီ တရားတို့သည်၊ ဝိစာရမတ္တာ-ဝိစာရမတ္တတို့မည်၏၊ ဝိစာရတော-မှ၊ အည သ-သော၊ ကဿစိ- သော၊ ဓမ္မဿ-၏၊ အဘာဝါ - ကြောင့်၊ (ဝိစာရဒတ္တာ- ဝိစာရမတ္တတို့မည်သည်။)န-မဟုတ်ကုန်၊ ဣတိ-ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒဿ တံ, အဝိတက္ကဝစနေန - အဝိတက္ကသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဝိစာရမတ္တာ - ဝိစာရမတ္တတို့ကို၊ ဝိသေသိတာ-အထူးပြုအပ်ကုန်ပြီ။

ဥပေက္ခတီတိ (ပဒဿ) - ၏၊ [အတ္ထော ဌှစပ်။] ဝေဒယမာနာပိ - ခံစားပါ သော်လည်း၊ ဝါ-ခံစားသည်လည်းဖြစ်သော၊ မဇ္ဈတ္တဝေဒနာ- ဥပေက္ခာဝေဒနာ သည်၊ [အလယ် အလတ်၌တည်သော သဘောရှိသော ဝေဒနာသည်။] သုခါ ကာရေ-ဣဋ္ဌအခြင်းအရာ၌၎င်း၊ ဒုက္ခာကာရေစ-အနိဋ္ဌ အခြင်းအရာ၌၎င်း၊ ဥဒါသိ

x x x x x x x

အဝိတက္ကဝစနေန၊ ပေ၊ ဒဿန္တာ။ ။ အဝိတက္က ဟု ဆိုသော်လည်း ရှေ့၌ တွဲပြခဲ့သော “အဝိတက္က သဝိစာရ” ဟု မှတ်ပါ။ ထို အဝိတက္ကဝစနေနကို ဝတ္ထုဗ္ဗသု၌ မစပ်ဘဲ နိဝတ္ထေတွာ ဒဿန္တာ၌ စပ်ပါ။ ဝတ္ထုဗ္ဗဒွိပ္ပကာရ ဟူသည် ရှေ့ပြခဲ့သော “အဝိတက္က သဝိစာရ, သဝိတက္က အဝိစာရ” ၂ မျိုးအပြားတည်း၊ ထို ၂ မျိုးတွင် ဒုတိယ အမျိုးကိုမပြဘဲ နစ်စေ၍၊ ပဌမအမျိုးကိုသာ “အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တာ” ဟု စကားအသုံး တမျိုးဖြင့် ပြတော်မူသည်။

ဝိစာရမတ္တာ ဝိသေသိတာ။ ။ “ဝိစာရမျှသာ ရှိသည်” ဟု ဆိုသဖြင့် ဝိစာရမှ တပါး ဖဿဝေဒနာစသော အခြားတရားတွေ မရှိ- ဟု ယူမှားမည် စိုးသောကြောင့် ဝိစာရမတ္တာကို အဝိတက္ကဖြင့် အထူးပြုရသည်။ ဝိတက် မရှိသောကြောင့် ဝိစာရမတ္တ ဖြစ်သောတရားများ- ဟူလို၊ ဤနည်း၌ အဝိတက္ကသဒ္ဓါသည် ဓမ္မာ၏ ဝိသေသနမဟုတ်၊ ဝိစာရမတ္တာ၏ ဝိသေသသနဖြစ်သည်။ “အဝိတက္ကာ (ဟုတွာ) ဝိစာရမတ္တာ အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တာ” ဟု ပြု၊ ရှေး၌ ပြခဲ့သောနည်းတို့၌ကား အဝိတက္ကသဒ္ဓါသည် ဓမ္မာ၏ ဝိသေ သနတည်း၊ ဤသို့ ရှေးနည်းတို့မှ ဤနည်း၏ထူးပုံကို သိပါ။

ဥဒါသိနာ။ ။ သက္ကတ၌ “ဥဒ+အာသဓာတ်, သာနစ်” ပစ္စည်းဟု ဆို၏။ သာမှ အာကို ဤပြု၍ သ အနုမန်နှင့် (စ်)တို့ကို ချေထားသည်။ ဥပေက္ခာနှင့် အနက်တူတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဥပေက္ခတီကို “ဥဒါသိနာ ဟောတီ” ဟု ဖွင့်သည်။ “ဥဒါသတိ-ဣဋ္ဌ အနိဋ္ဌ အခြင်းအရာကို ရှောင်လွှဲ၍ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တ အခြင်းအရာသို့ ကပ်ရောက်တတ်၏။ ဣတိ ဥဒါ သိနာ” ဟု ပြု၊ သုခ ဒုက္ခတို့ကား ဣဋ္ဌ-အနိဋ္ဌ၏ ပရိယာယ်တည်း။

နာ-လျစ်လျူရှုတတ်သည်။ ဟောတိ-၏။ ဣတိအတ္ထော၊ အထဝါ-ကား၊ ဥပေတာ ယုတ္တာ- သင့်လျော်သော၊ သုဒဒက္ခာနံ - သုဒဒက္ခတို့၏။ ဝါ - တို့နှင့်၊ အဝိရုဒ္ဓါ- ဆန့်ကျင်ဘက်မဖြစ်သော၊ ဣက္ခာ - ရှုခြင်းတည်း၊ အနုဘဝနံ - ခံစားခြင်းတည်း၊ ဥပေက္ခာ-သင့်လျော်သော ကြည့်ရှုခြင်း၊ ခံစားခြင်း။ [“အထဝါ ဥပေတာစသော စကားသည် မူလရှိသောပါဠိ မဟုတ်”ဟု မရဒီကာပယ်၏။]

ဝိသေသ ဒဿနဝသေနာတိ- ကား၊ နာနတ္ထ ဒဿနဝသေန- ကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ [အယံ တိကော ဝုတ္တော ဌ္ဗစပ်။]ဟိ-မှန်၊(တနည်း) ဟိ-ချဲ့၊ ပီတိသဟဂတာ ဝေ- ပီတိသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့သည်ပင်၊ သုဒ သဟဂတာ-သုဒ သဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့သည်၊ ယဒိသိယံ- နအံ၊ (ဝေံ ဟောန္တေ သု- နန္ဒလသော်၊) ပီတိသဟဂတာတိ ဧတေနဝ - ပီတိသဟဂတာဟူသော ဤပုဒ်ဖြင့် ပင်၊ သိဒ္ဓတ္တာ-ပြီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သုဒသဟဂတာတိဣဒံ-သုဒသဟဂတာ ဟူသော ဤပုဒ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ န ဝတ္တဗ္ဗံ-ဟောတော်မမူထိုက်သည်၊ သိယာ-၏။ ဝါ-သို့မဟုတ်၊ သုဒ သဟဂတာတိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တမာနေ - ဟောတော်မူအပ်သော်၊ ပီတိ သဟဂတာတိ-ဟူ၍၊ န ဝတ္တဗ္ဗံ-သည်၊ (သိယာ-၏၊) တတော-ထို့ ကြောင့်၊ (ပီတိ သဟဂတာကိုဟောတော်မူလျှင် သုဒ သဟဂတာကို ဟောတော်မမူထိုက်၊ သုဒ သဟဂတာကို ဟောတော်မူပြန်လျှင် ပီတိ သဟဂတာကို ဟောတော်မမူ ထိုက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) တိကံ-တိက်ကို၊ ပူရေန္တေန-ပြည့်စေတော်မူလိုသော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒုက္ခ သဟဂတာပဒံ- ဒုက္ခ သဟဂတာပုဒ်သည်၊ ဝါ- ကို၊ ဝတ္တဗ္ဗံ-သည်၊ သိယာ၊ စ-ဆက်၊ ဝေံသတိ-ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ (ဥ ပုဒ်ပြည့်အောင် ဒုက္ခ သဟဂတာကိုဟောတော်မူလျှင်၊) အယံ - ဤတိက်သည်၊ ဝေဒနာတ္ထိကော ဝေ-ပင်တည်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တဝစနံ-ပြောဆိုအပ်သောစကားသည်၊ အာပဇ္ဇတိ- ဖြစ်၏။ [ဝေဒနာတိက်နှင့် ပီတိတိက်သည် “ သမ္ပယုတ္တနှင့် သဟဂတာ ” သာ ကွဲ၍ အရကောက် မကွဲပါတကား- ဟူလို။] တသ္မာ၊ ပီတိသဟဂတာတိ - ဟူ၍၊ ဝတ္တာ-ဟောတော်မူပြီး၍၊ သုဒသဟဂတာတိ-ဟူ၍၊ ဝဒန္တော-ဟောတော်မူသော

x x x x x x x

အထဝါ။ ။ ဤနည်းကား အဋ္ဌကထာမှ တနည်းတည်း၊ ဥပေက္ခာကို “ ဥပ + ဣက္ခာ ” ဟု ခွဲ၊ ဥပသည် ဥပေတအနက်ဟော၊ ထို ဥပေတသည် ဥပပတ္တိ (အသင့်) အနက်ဟောတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ ဥပေတာ = ယုတ္တာ ” ဟု ဖွင့်သည်၊ “ အသင့် ” ဆိုသည်မှာ သုဒဝေဒနာနှင့်လည်း ဆန့်ကျင်ဘက်မဖြစ်၊ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်လည်း ဆန့်ကျင် ဘက် မဖြစ်ဘဲ သင့်မြတ်ခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ သုခါ၊ပေ၊အဝိရုဒ္ဓါ ” ဟု သဘောကို ဖွင့်သည်၊ ထိုသို့သင့်မြတ်သောကြောင့်ပင် သုဒဇော ဒေါသဇောတို့၏နောက်၌ ဥပေက္ခာ တဒါရုံဘဝင်များ ဖြစ်နိုင်ပေသည်၊ “ ဣက္ခာ ” သဒ္ဓါသည် ရှုခြင်းအနက်ကို ဟောသော် လည်း ဝေဒနာအရာဖြစ်၍ “ ခံစားသောအားဖြင့် ရှုခြင်း ” ဟု သိစေလိုရကား ဣက္ခာကို “ အနုဘဝနံ ” ဟု သဘာဝတ္ထကို ဖွင့်သည်။

၇၂ (မူလဒီကာ)

မြတ်စွာဘုရားသည်၊ (ဒဿေတိ ဌစပ်၊) ပီတိ ဝိပ္ပယုတ္တမ္မိ - ပီတိနှင့် မယှဉ်သည် လည်းဖြစ်သော၊ သုခံ-သုခသည်၊ အတ္ထိ-ရိုးသား၏၊ ဣတိ- ဤသို့ နှလုံးသွင်းတော် မူ၍၊ (ဘိန္ဒူ ကတွာ ဒဿေတိဌစပ်၊) တတိယဇ္ဈာန၊ ပေ၊ သမ္ပယုတ္တံ - တတိယ ဈာန်၊ ကာယဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော၊ [စတုတ္ထနည်းအားဖြင့် “စတုတ္ထဈာန်ကိုပင် တတိယဈာန်” ဟု ဆိုထားသည်။] သုခံ-သုခကို၊ သပ္ပိတိကသုခတော-သပ္ပိတိက သုခမှ၊ ဘိန္ဒူ-ကွဲပြားသည်ကို၊ ကတွာ, ဒဿေတိ- ပြတော်မူ၏၊ ဣတိ-ဤ ဆိုအပ် ပြီးကား၊ အဓိပ္ပါယ်-အဋ္ဌကထာဆရာ၏အလိုတည်း။ [အဓိပ္ပါယ် ထင်ရှားပြီ။]

အထဝါ-ကား၊ ဒုဗ္ဗိညေယုနာနတ္တာနံ- ခဲယဉ်းသဖြင့် သိအပ်သော နာနတ္တ ရှိကုန်သော၊ (အထူးကို သိနိုင်ခဲ့ကုန်သော၊) ပီတိသုခါနံ-ပီတိသုခတို့၏၊ နာနတ္တ ဒဿနတ္တံ-ကွဲပြားကုန်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုးငှါ၊ အယံတိကော-ဤ ပီတိ တိက်ကို၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တော - ပြီ၊ ဟိ - ချဲ့၊ (တနည်း) ကသ္မာ ဝိညာယတိ၊ ဟိ (ယသ္မာ) ပီတိ သဟဂတာတိတ္ထေ - ပီတိ သဟဂတာဟူသော ဤပုဒ်၌၊ သုခေကဒေသော-သုခတစ်တိကို၊ သင်္ဂဟိတော-သိမ်းယူအပ်ပြီ၊ ပီတိ-ပီတိကို၊ န သင်္ဂဟိတာ-မသိမ်းယူအပ်၊ သုခသဟဂတာတိ တ္ထေ-၌၊ ပီတိ-ကို၊ သင်္ဂဟိတာ- ပြီ၊ သုခံ- ကို၊ န (သင်္ဂဟိတံ)၊ ပီတိ ဝိပ္ပယုတ္တ သုခသဟဂတာစ- ပီတိနှင့် မယှဉ် သော သုခနှင့်တကွဖြစ်သော တရားတို့ကိုလည်း၊ ပုရိမေန - ရှေ့ဖြစ်သော ပီတိ သဟဂတာဟူသော ပုဒ်ဖြင့်၊ အသင်္ဂဟိတာ - မသိမ်းယူအပ်ကုန်၊ ပစ္ဆိမေန- နေခံဖြစ်သော သုခသဟဂတာဟူသော ပုဒ်ဖြင့်၊ သင်္ဂဟိတာ-သိမ်းယူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပီတိသုခါနံ တို့၏၊ ဝိသေသော-သည်၊ သိဒ္ဓေါ-ထင်ရှား၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (ဒုဗ္ဗိညေယုနာနတ္တာနံ-နံသော၊ ပီတိသုခါနံ- တို့၏၊ နာနတ္တဒဿနတ္တံ- ငှါ၊ အယံတိကော ဘဂဝတာ၊ ဝုတ္တော-ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ။)

x x x x x x x x x

အထဝါ ပီတိသုခါနံ ။ ။ ဤနည်းလည်း အဋ္ဌကထာမှ တနည်းတည်း၊ ပီတိနှင့် သုခသည် နှစ်သက်မှုနှင့် ချမ်းသာမှုဖြစ်ရကား ထို ၂ ပါး၏ သဘောချင်း ထူးခြားပုံကို အသိခက်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုပီတိနှင့် သုခတို့၏ သဘောချင်းထူးခြားပုံကို ပြတော်မူ ခြင်းငှါ ဤတိက်ကို ဟောတော်မူရသည်။ [အဋ္ဌကထာ၌ “ သပ္ပိတိက သုခမှ နိပ္ပိတိက သုခ၏ အထူးကို ပြတော်မူခြင်းငှါ” ဟု ဆိုသောကြောင့် သုခ ၂ မျိုးအထူးကို ပြခြင်းငှါ ဤတိက်ကို ဟောတော်မူသည်ဟု အဋ္ဌကထာဆိုလို၏၊ ဤ ဋီကာဆရာကား “ ပီတိနှင့် သုခအထူးကို ပြခြင်းငှါ ဤတိက်ကို ဟောတော်မူရသည်-ဟု ဖွင့်သည်။]

ပီတိသဟဂတာတိ တ္ထေ ဟိ။ ။ ပီတိနှင့် သုခ အထူးပြပုံကို ချဲ့သောဝါကျတည်း၊ နောက်ဆုံး၌ ဣတိပါသောကြောင့် ဉာပကဟေတုဝါကျလည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ ပီတိ သဟ ဂတာပုဒ်၌ ကာယဝိညာဉ်, စတုတ္ထဈာန် သုခမှတပါးသော (၅၁ ပါးသောစိတ်၌ ယှဉ်သော သုခ ၅၁ ဟူသော) သုခ အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကို သိမ်းယူသွား၏၊ ပီတိ ကိုကား မယူနိုင်၊ သုခသဟဂတာပုဒ်၌လည်း ပီတိကိုသာ သိမ်းယူနိုင်၏၊ သုခကိုမယူနိုင်၊ ပီတိ သဟဂတာပုဒ်ဖြင့် မယူနိုင်ခဲ့သော ပီတိဝိပ္ပယုတ္တာ သုခသဟဂတ် ကာယဝိညာဉ်

နိဗ္ဗာနဒဿနတောတိ (ဣဒံ) - နိဗ္ဗာနဒဿနတော ဟူသော ဤစကားကို၊ နိဗ္ဗာနာရမဏတံ-နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကို၊ သန္ဓာယ-ရည်ရွယ်၍၊ အာဟ-ဆိုပြီး၊ အထဝါ-ကား၊ ဓမ္မစက္ခု-သစ္စာ ၄ ပါး တရားကို သိမြင်တတ်သော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်သည်၊ ပုနပျုနံ-အထပ်ထပ်၊ နိဗ္ဗတ္တနေန-ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့်၊ ဘာဝနာဘာဝံ-ဘာဝနာ၏ အဖြစ်သို့၊ အပ္ပတ္တိ- မရောက်သေးသည်၊ (သမာနံ-သော်၊) ဒဿနံ နာမ-ဒဿနမည်၏၊ စ-ဆက်၊ ဓမ္မစက္ခု - သည်၊ ပရိညာဒိကိစ္စကရဏေန - ပရိညာ အစရှိသော မဂ်ကိစ္စ ၄ ပါးကို ပြုခြင်းအားဖြင့်၊ စတုဿစ္စဓမ္မဒဿနံ-၄ ပါးသော သစ္စာတရားကို မြင်နိုင်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ တဒတိသယော- ထိုဂေါတြဘုထက် သာလွန်၏၊ [မရ၌ တ-မပါ၊ အတိသယောကိုသာ ဖွင့်သည်၊] တသ္မာ၊ ဣတ္ထ-ဤဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗာ ဟူသောပုဒ်၌၊ ဂေါတြဘုဿ-၏၊ ဒဿနဘာဝါပတ္တိ- ဒဿန၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းသည်၊ (ဒဿနအမည် ရခြင်းသည်၊) နတ္ထိ၊ ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

ဥဘယပဋိက္ခေပဝသေနာတိ-ကား၊ ဒွိဟိပဒေဟိ- ရှေ့တိုက်ပုဒ် ၂ ပုဒ်တို့သည်၊ ဝုတ္တ၊ပေ၊ ဝသေန - ဟောအပ်ပြီးသော တရားတို့ကို ပယ်မြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝုတ္တိ- ဟောတော်မူအပ်ပြီး၊ ပဟာယကပဋိက္ခေပဝသေန- ပဟာယကတရားတို့ကို ပယ်မြစ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ န(ဝုတ္တိ)-ဟောတော်မူအပ်သည်မဟုတ်၊ [ဤဝါကျ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီး။] ဟိ- လဒ္ဓဒေါသ ထင်ရှားပြအံ့၊ (တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ (နောက်၌ ဣတိဟု ရှိလတံ့၊) တထာ-ထို ပဟာယကဖြစ်သော ဒဿနဘာဝနာတရားတို့ကို ပယ်မြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်

x x x x x x x

စတုတ္ထဈာန်စိတ်ကိုလည်း ဤ သုခသဟဂတာဖြင့် ယူနိုင်၏။ ဤသို့ တပုဒ်ဖြင့်မယူနိုင်သော တရားကို အခြားတပုဒ်ဖြင့် ယူနိုင်ပုံကို ထောက်ထား၍ ပီတိနှင့် သုခတို့ သဘောချင်း မတူကြောင်း ထင်ရှား၏။ ဤသို့ ထင်ရှားခြင်းကြောင့် ဤ တိုက်ကို ပီတိနှင့် သုခတို့၏ အထူးကိုပြခြင်းငှါ ဟောတော်မူအပ်သောတိုက်ဟု သိနိုင်ပါသည်-ဟုလို။

အထဝါ။ ။ ဤနည်းသည် အဋ္ဌကထာနည်းမှ တမျိုးတည်း၊ အောက်မဂ်ဉာဏ် ၃ ပါးကို သစ္စာ ၄ ပါးတရားကို သိမြင်တတ်သောကြောင့် “ဓမ္မစက္ခု”ဟု ခေါ်၏။ ထို ဓမ္မစက္ခုတွင် အထပ်ထပ်ဖြစ်သောအားဖြင့် တိုးပွားလာသော ဓမ္မစက္ခုသည် ဘာဝနာမည်၏။ ထိုဘာဝနာ အဖြစ်သို့ မရောက်သေးသော ဓမ္မစက္ခုကား ဘာဝနာဟူသော အမည်ထူးကို မရနိုင်၊ စက္ခု၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော ဒဿနဟူသော အမည်သာမညကိုသာ ရနိုင်၏။ ဒဿနအရ မြင်ခြင်း ဟုရာ၌လည်း သစ္စာ ၄ ပါးတရားတို့ကို ပရိညာကိစ္စ၊ ပဟာနကိစ္စ၊ သမ္ဘိကရဏကိစ္စ၊ ဘာဝနာကိစ္စကို ပြသောအားဖြင့် မြင်ခြင်းကြောင့် ထို ကိစ္စ ၄ ပါးကို မပြုနိုင်သော ဂေါတြဘုထက် သောတာပတ္တိမဂ်က သာလွန်လျက် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဒဿနအမည်ရအစွမ်း၌ ဂေါတြဘုကား ကွာဝေးလေတော့သည်။ စောဒနာစရာပင် မရှိ-ဟုလို။

ဟောတော်မူအပ်သည်။ သတိ-ဖြစ်လသော်၊ ယေန- အကြင်တရားသည်၊ ပဟာ
 တဗ္ဗာ-ပယ်ထိုက်သောတရားတို့သည်၊ နေဝဒဿနေနနဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗာ-
 နေဝဒဿနေန နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗတို့မည်၏။ ဝါ-ဒဿနလည်း မဟုတ်၊
 ဘာဝနာလည်း မဟုတ်သော ပဟာယကတရားတို့သည် ပယ်ထိုက်သော တရား
 တို့မည်၏။ ဒဿနဘာဝနာဟိ- သောတာပတ္တိမဂ်၊ အထက်မဂ်တို့မှ၊ အညော-
 သော၊ သမုစ္ဆေဒဝသေန- သမုစ္ဆေဒပဟာန်၏အစွမ်းဖြင့်၊ [ဤစကားဖြင့် တဒင်္ဂ၊
 ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်တို့ကို ကန့်။] ပဟာယကော-ပယ်တတ်သော၊ (သော-ထိုတရား
 သည်၊ အတ္ထိ-ရှိသေး၏။) ဣတိ အယံ အတ္ထော - သည်၊ အာပဇ္ဇတိ - ဖြစ်၏။
 [ဤကား လဒ္ဓဒေါသတည်း။] စ- စင်စစ်ကား၊ အညော- ဒဿနဘာဝနာတို့မှ
 အခြားသော၊ ပဟာယကော - သမုစ္ဆေဒ၏အစွမ်းဖြင့် ပယ်တတ်သော တရား
 သည်၊ န အတ္ထိ- မရှိတော့၊ (ကဿာ-နည်း။) အညေဟိ - ဒဿနဘာဝနာတို့မှ
 တပါးသော သမထဝိပဿနာတရားတို့သည်၊ [ဈာန်တရားများလည်း ပါဝင်ကြ
 သည်။] ဝိက္ခမ္ဘိတနန္တ - ပယ်ခွာအပ်သော ကိလေသာတို့၏လည်း၊ ပုနပ္ပဝတ္တိ
 သတ္တဝါ - တဖန်ဖြစ်ခြင်း၏ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ တတိယ
 ပဒေန - ဖြင့်၊ ပဟာတဗ္ဗာပိ - ပယ်ထိုက်သော တရားတို့ကိုလည်း၊ နသင်္ဂယုန္တိ -
 သိမ်းယူအပ်ကုန်သည် မဟုတ်၊ ကိန္တု- စင်စစ်ကား၊ အပ္ပဟာတဗ္ဗာဝေ - မပယ်

x x x x x x x

တထာ ဟိ ၊ ပေ ၊ အာပဇ္ဇတိ။ ။ “တတိယပုဒ်ကို ပဟာယကဖြစ်သော ဒဿန
 ဘာဝနာ တရားတို့ကို ပယ်မြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောတော်မူသည်” ဟု ဆိုလျှင်
 အဘယ်အပြစ်ရှိသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “တထာဟိ သတိ ၊ ပေ ၊ အာပဇ္ဇ
 တိ”ဟု လဒ္ဓဒေါသဝါကျကို ဆက်ပြသည်။ ပဟာယက ပဋိက္ခပ၏အစွမ်းဖြင့် တတိယ
 ပုဒ်ကို ဟောတော်မူသည် ဟု ယူလျှင် ဒဿနေနအရ သောတာပတ္တိမဂ်၊ ဘာဝနာယ
 အရ အထက်မဂ်၊ ဤတရား ၂ မျိုးကို “နေဝဒဿနေန , နဘာဝနာယ” ဟု ပယ်မြစ်၍
 ထို ၂ မျိုးအပြင် သမုစ္ဆေဒပဟာနသတ္တိရှိသော ပဟာယကတရားတမျိုး ရှိသေးရာ
 ရောက်ခြင်းဟူသော အပြစ်ဖြစ်သည်-ယူလို။ [အတ္ထိ၏နောက်၌ “တေန ပဟာတဗ္ဗာ”
 ဟု တွေ့ရ၏။ စာသွားမကောင်းပါ။ ပဓာနအနက် မဟုတ်သောကြောင့် “ယေန”ဟု
 အနိယမရှိမှကောင်းသည်။ မရင့်ကား “တေန”ကိုပင် ပါဌ်မှန်ယူ၍ စသဒ္ဓါထည့်လျက်
 ဝါကျာရမ္ဘသမုစ္ဆည်း ဟု ဖွင့်သွား၏။]

နစ၊ ပေ၊ သတ္တဝါ။ ။ “ဒဿနဘာဝနာတို့မှတပါး၊ ကိလေသာကိုကို ပယ်တတ်
 သော သမထဝိပဿနာ တရားများ ရှိသေးသည် မဟုတ်ပါလော” အဘယ်ကြောင့်
 “နစအညော ပဟာယကော အတ္ထိ”ဟု ဆိုပါသနည်းဟု စောဒနာဘွယ်ရှိသောကြောင့်
 အညေဟိ ၊ ပေ၊ သတ္တဝါ” ဟု မိန့်သည်။ သမထဝိပဿနာ တရားတို့ကား သမုစ္ဆေဒ
 ပဟာန်၏အစွမ်းဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်နိုင်ကြသည် မဟုတ်၊ ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာ
 တို့က ထပ်၍ဖြစ်နိုင်သေးသောကြောင့် “နစ အညော ပဟာယကော အတ္ထိ”ဟု ဆိုပါ
 သည်-ဟူလို။ [“ပဟာယကော” အရ အကြွင်းမဲ့ပယ်နိုင်သောတရားကို ဆိုလိုသည်။]

ထိုက်သော တရားတို့ကိုသာ၊ (သင်္ဂယုန္တိ)။ ဣတိ- ထို့ကြောင့်၊ (ဥဘယပဋိက္ခေပဝသေနာတိ ပဒဿ - ဥဘယပဋိက္ခေပဝသေနပုဒ်၏၊ ဒွိဟိ ပဒေဟိ ဝတ္ထုဓမ္မပဋိက္ခေပဝသေနာတိ အတ္ထော - ဒွိဟိပဒေဟိ ဝတ္ထုဓမ္မပဋိက္ခေပဝသေန ဟူသော အနက်ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော - ၏၊ ပဟာယက ပဋိက္ခေပဝသေနာတိ အတ္ထော - ကို၊ န ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊)တသ္မာ-ကြောင့်၊ ပဟာတဗ္ဗပဒံ-ပဟာတဗ္ဗပုဒ်ကို၊ နေဝဒဿနေန၊ပေ၊ ပဟာတဗ္ဗာတိ- ဟူ၍၊ ပစ္စေကံ-အသီးအသီး၊ ယောဇေတွာ-ယှဉ်စေ၍၊ ဒဿနေန- သောတာပတ္တိမဂ်သည်၎င်း၊ ဘာဝနာယ-အထက်မဂ် ၃ ပါးသည်၎င်း၊ ပဟာတဗ္ဗဟိ-ပယ်ထိုက်သောအကုသိုလ်တရားတို့မှ၊ အညေ-အခြားကုန်သောကုသိုလ်အဗျာကတတရားတို့ကို၊ ဂဟိတာ - ယူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ - ဤသို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-ကုန်၏။

ဝေမတ္တိ အဂ္ဂဟေတွာတိ - ဝေမတ္တိ အဂ္ဂဟေတွာဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ အတ္ထာယုတ္တိတောစ - အနက်အရကောက်၏ မသင့်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ သဒ္ဓါယုတ္တိတောစ- သဒ္ဓါ၏ မသင့်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ အဂ္ဂဟေတဗ္ဗတံ - မယူထိုက်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဒဿေတိ-၏၊ ဟိ-ချဲ့၊ ဒဿနဘာဝနာဟိ-သောတာပတ္တိမဂ်, အထက်မဂ် ၃ ပါး

x x x x + x x x

နာပိ၊ပေ၊အပ္ပဟာတဗ္ဗာဝေတိ။ ။တတိယပုဒ်၌ “ နေဝဒဿနေန နဘာဝနာယ-သောတာပတ္တိမဂ်လည်း မဟုတ် အထက်မဂ် ၃ပါးလည်း မဟုတ်သော ပဟာယကတရားသည်+ပဟာတဗ္ဗာ-ပယ်ထိုက်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ သင်္ငီဇ္ဇန္တိ ” ဟု အနက်ပေးလျှင် ဤတတိယပုဒ်ဖြင့် “ဒဿနဘာဝနာမဟုတ်သော ပဟာယကတရားတမျိုးသည် ပယ်ထိုက်သော တရားတို့ကို ကောက်ယူရမည်” ဟု ထင်စရာရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “ နာပိ၊ပေ၊သင်္ဂယုန္တိ”ဟု မိန့်ပြီးလျှင်“ကိန္တု၊ အပ္ပဟာတဗ္ဗာ ယေဝ”ဟု အနွယ်ကိုပြသည်။

မှတ်ချက် ။ ။ ပဟာတဗ္ဗာပိဋ္ဌံ ဝိဖြင့် ရှေ့ဝါကျ၏ အနက်ကို ပေါင်းပါ၊ ဒဿနဘာဝနာတို့မှ တပါးသော ပဟာယကတရား မရှိရုံသာ မက , တတိယပုဒ်ဖြင့် ပဟာတဗ္ဗတရားတို့ကိုလည်း သိမ်းယူအပ်ကုန်သည်မဟုတ်ပါ-ဟူလို၊ [ဣတိသဒ္ဓါ၏စပ်သို့ရန် တိုက်ရိုက်မရှိသောကြောင့် “ ဥဘယပဋိက္ခေပဝသေနာတိ ပဒဿ ” စသည်ဖြင့် မူလဝါကျကို လှည့်၍စပ်သည်။]

တသ္မာ၊ပေ၊ဂဟိတာတိ။ ။ဤကား လဒ္ဓဂုဏ်ဝါကျတည်း၊ “တသ္မာထို၊ ဟိတ်၏ ဖိုလ်, စွဲဆို မြီထုံးစံ” နှင့်အညီ, “ ဣတိ ဥဘယပဋိက္ခေပဝသေနာတိ ပဒဿ ” စသော ဖလဝါကျကို တသ္မာဖြင့် ပြန်၍ညွှန်းပါ။ “တသ္မာ-ထိုသို့ ဥဘယပဋိက္ခေပဝသေနပုဒ်၏ ဒွိဟိ ပဒေဟိ ဝတ္ထုဓမ္မပဋိက္ခေပဝသေန ဟု အနက် မှတ်ထိုက်သည် အဖြစ်, ပဟာယက ပဋိက္ခေပဝသေန ဟု အနက်မမှတ်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ” ဟု အကျယ်ပေးပါ။ ထိုအကြောင်းကြောင့် နေဝနှင့် နပုဒ်တို့ကို ပဟာတဗ္ဗာပုဒ်နှင့် အသီးအသီး ယှဉ်စပ်၍ “ဒဿနတရားလည်း မပယ်နိုင်, ဘာဝနာတရားလည်း မပယ်နိုင်သော ကုသိုလ် အဗျာကတ တရားတို့ကို ကောက်ပါ” ဟူလို။

တို့သည်။ အပ္ပဟာတဗ္ဗဟေတု မတ္တေသု- မပယ်ထိုက်သော ဟိတ်ရှိသောတရားမျှ တို့ကို၊ [“အပ္ပဟာတဗ္ဗဟေတု မတ္တေသုတိ-အပ္ပဟာတဗ္ဗဟေတုက မတ္တေသု” - အနု] ဂယမာနေသု- ယူအပ်ကုန်လသော်၊ အဟေတုကာ-အဟိတ်တရားတို့ကို၊ အသင်္ဂဟိတာ-မသိမ်းယူအပ်ကုန်၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ယထာဓိပ္ပေတဿ- အကြင် အကြင် အလိုရှိအပ်သော၊ အတ္တဿ-အနက်အရကောက်၏၊ အပရိပုဏ္ဏတ္တာ - မပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ ကျန်နေသောကြောင့်- ဟူလို၊) အတ္ထာယုတ္တိ - အနက်အရကောက်၏ မသင့်ခြင်းကို၎င်း၊ ပဟာတဗ္ဗ သဒ္ဓဿ-ပဟာတဗ္ဗသဒ္ဓါ၏၊ ဝါ-သည်၊ နိစ္စသာပေက္ခတ္တေ-အမြဲ ဝဲခြင်းရှိသည်၏အဖြစ် သည်၊ သတိစ - ဖြစ်ပြန်သော်လည်း၊ သမ္ဗန္ဓိသဒ္ဓတော - သမ္ဗန္ဓိသဒ္ဓါဖြစ်သော၊ ပဟာယကတော - (ဧတေသံ၏ အရဖြစ်သော) ပဟာယကမှ၊ အညံ - အခြား သော၊ ပဋိသေဓံ-နေဝ, န ဟူသော ပဋိသေဓကို၊ အပေက္ခမာနဿ-ရှုငဲ့လသော်၊ ဝါ-ရှုငဲ့သော၊ (ပဟာတဗ္ဗ သဒ္ဓဿ-၏) ဟေတုသဒ္ဓေန-နှင့်၊ သမာသော-သည်၊ န ဥပပဇ္ဇတိ-မဖြစ်သင့်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သဒ္ဓါယုတ္တိစ- ကို၎င်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-၏။

ဝေမတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗောတိ- ကား၊ ပဟာတဗ္ဗသဒ္ဓိ-ကို၊ ပဋိသေဓေန-နေဝ, န ဟူသော ပဋိသေဓနှင့်၊ အယောဇေတွာ-မယှဉ်စေမူ၍၊ ယေသံ-အကြင် ပဟာ တဗ္ဗသဒ္ဓါ,ဟေတုသဒ္ဓါတို့၏၊ အညပဒတ္တေ-ဧတေသံဟူသောအညပုဒ်၏အနက်၌၊ သမာသော-သည်၊ (ဟောတိ)၊ တဗ္ဗိသေသနံ-ထို ပဟာတဗ္ဗသဒ္ဓါဟေတုသဒ္ဓါ တို့၏ဝိသေသနဖြစ်သော၊ အတ္တိတိ ဣဒံ-အတ္တိဟူသော ဤသဒ္ဓါကို၊ ပဋိသေဓ န-နှင့်၊ ယောဇေတွာ, ဧတေသံ- ဤတရားတို့၏၊ ဒဿနဘာဝနာဟိ - သောတာ ပတ္တိမဂ်, အထက်မဂ်တို့သည်၊ ပဟာတဗ္ဗော- သော၊ ဟေတု- ဟိတ်သည်၊ နေဝ အတ္တိ-မရှိ၊ ဣတိအတ္ထော-ကို၊ ဂဟေတဗ္ဗော-၏၊ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ [ဤဝါကျ တို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာ၌ ပြထားပြီ။] စ-လဒ္ဓဂုဏ်ကို ဆိုဥားအံ့၊ ဧဝံသတိ- ဤသို့ အနက်ကိုယူခြင်းဖြစ်လသော်၊ ယထာဓိပ္ပေတတ္ထော-အကြင်အကြင် အလိုရှိ အပ်သောအနက်ကို၊ သမ္ဗော-အလုံးစုံကို၊ [အဟိတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့်တကွ အလုံးစုံ ကို။] သင်္ဂဟိတော-သိမ်းယူအပ်ပြီ၊ ဣတိ- ဤသို့မှတ်အပ်၏။

x x x x x x x

သဒ္ဓါယုတ္တိ။ ။ပဟာတဗ္ဗသဒ္ဓါဟေတုသဒ္ဓါ ၂ မျိုးလုံးပင် ဧတေသံဟူသော ပဟာ ယကတရားကို ဝဲကြပါ၏။ သို့သော် ပဟာတဗ္ဗသဒ္ဓါကား ဧတေသံအပြင်, နေဝ-နတို့ကို လည်း ဝဲသေး၏။ ထိုသို့ သမာသ်ပုဒ်မှတစ်ပါး အခြားပုဒ်ကို ဝဲနေသည်ကို “ပဟာယက တော အညံ ပဋိသေဓံ အပေက္ခမာနဿ” ဟု ဆိုသည်။ ဤအဓိပ္ပါယ်သည် “ နာမာနံ သမာသော ယုတ္တတ္ထော” သုတ်၌ ယုတ္တတ္ထအဖွင့်ဝယ် “သမာသ်ပုဒ်မှ အခြားပုဒ်ကိုဝဲလျှင် သမာသ်မဖြစ်” ဟု ဆိုကြသော သဒ္ဓါကျမ်းစကားပင်တည်း။ ဤသို့ ပုဒ်တစ်ပါးကိုဝဲလျက် သမာသ်စပ်လျှင် သဒ္ဓယုတ္တိမရှိပါ-ဟူလို၊ ကြွင်းသောအဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာ၌ ဘာသာ ဋီကာ၌ ပြထားပြီ။

အတ္ထယုတ္တိ-အနက်၏မသင့်ခြင်းသည်၊ မာဟောတု- မဖြစ်ပါစေတော့၊ [ဤ၌ “အ + မာ” ဟူသော ပဋိသေခ ၂ ခုကြောင့် “အတ္ထယုတ္တိ ဟောတု” ဟု ပကတိ အနက်ရသည်၊ တတိယရာသိဖြင့် ယထာဓိပေတအနက်အားလုံးကို သိမ်းကျုံးနိုင် သောကြောင့် အတ္ထယုတ္တိ ရှိပါစေတော့- ဟုလို၊] သဒ္ဒေါပန-သည်ကား၊ ဣဓာပိ- ဤ အတ္ထိသဒ္ဒါ ပါရှိသောနည်း၌လည်း၊ န ယုတ္တော - မသင့်သေး၊ (ကသ္မာ - ကြောင့်၊ နယုတ္တော-မသင့်သေးသနည်း၊) ဟိ(ယသ္မာ)၊ ဧကန္တယောဂိနံ-ဧကန် ယုဉ်လေ့ရှိသော၊ (ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ၌ အတ္ထိ ဟု အမြဲ ထည့်လေ့ရှိသော)၊ အတ္ထိ သဒ္ဒမေဝ- အတ္ထိသဒ္ဒါကိုသာ၊ အပေက္ခမာနာနံ-ရှုငဲ့ကုန်သော၊ ဥဘိန္ဒံ-န်သော၊ ပဟာတဗ္ဗဟေတုသဒ္ဒါနံ-ပဟာတဗ္ဗသဒ္ဒါ၊ ဟေတုသဒ္ဒါတို့၏၊ သမာသော-သည်၊ ယုတ္တော-သင့်၏၊ ပဋိသေခံ-နေဝ + နဟူသော ပဋိသေခကို၊ အပေက္ခမာနာနံ- န်သော၊ (ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုသဒ္ဒါနံ-တို့၏၊ သမာသော-သည်၊) န (ယုတ္တော)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (သဒ္ဒေါ- သည်၊ ဣဓာပိ-၌လည်း၊ နယုတ္တော- သေး၊) တသ္မာ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သဒ္ဒယုတ္တိ မရှိသေးခြင်းကြောင့်၊) ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ ဒဿနမတ္ထိ- ယူထိုက်သောအနက်ကို ပြခြင်းမျှအကျိုးငှါ၊ [သဝိဘတ်ကို အံပြုထားသည်။] တေံ (နိဗ္ဗစနံ) - နေဝ ဒဿနေန နဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗော ဟေတု တေဝံ အတ္ထိ ဟူသော ဤဝိဂြိုဟ်ကို၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ကတံ-ပြီ၊ သဒ္ဒေါပန- ကိုကား၊ ဝါ- သည်ကား၊ ယထာ - အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် ယုဉ်စေအပ်သော်၊ ယုဇ္ဇတိ- သင့်၏၊ တထာ-အားဖြင့်၊ ယောဇေတဗ္ဗော-ယုဉ်စေထိုက်၏။

x x x x x x x

ဧကန္တံ၊ ပေ၊ မာနာနန္တိ ။ ။ သဒ္ဒယုတ္တိမရှိခြင်း၏ အကြောင်းပြဝါကျတည်း၊ သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ “သမာသ်ပုဒ်မှတပါး အခြားပုဒ်ကိုငဲ့နေသောပုဒ်သည် သမာသ်မဖြစ်” ဟု ဆို၏၊ [နာမာနံ သမာသော ယုတ္တော၌ ယုတ္တတ္ထအဖွင့်ကိုကြည့်ပါ၊ ဤဝါကျ၌ ဧကန္တယောဂိနံပုဒ်သည် ဒက္ခိနံ၊ ဒက္ခိံ ကဲ့သို့ ဒုတိယန္တဖြစ်၍ အတ္ထိသဒ္ဒါ၏ ဝိသေသနပုဒ် တည်း။] ဤတိုက်၌ ပဟာတဗ္ဗ + ဟေတု ၂ ပုဒ်သည် (ဗဟုဗ္ဗိဟိ ထုံးစံအတိုင်း ဧကန် ယုဉ်စပ်ရိုးဖြစ်သော အတ္ထိသဒ္ဒါကိုသာ ငဲ့သည် ဟု ဆိုလျှင်) သမာသ် ဖြစ်သင့်ပါ၏၊ [ထိုသို့ သမာသ်ဖြစ်သင့်သည့်အတွက် ပဌမပဒ- ဒုတိယပဒတို့သည် အလုတ္တသမာသ် ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။] ယခုသော် နေဝ + န ဟူသော ပဋိသေခကို ငဲ့နေသောကြောင့် သမာသ် အဖြစ်သည် မသင့်၊ ထို့ကြောင့် ဤ အတ္ထိသဒ္ဒါပါသောနည်း၌လည်း သဒ္ဒယုတ္တိမရှိသေး ပါ-ဟုလို။

တသ္မာ၊ ပေ၊ ယောဇေတဗ္ဗော ။ ။ ဤသို့ သဒ္ဒယုတ္တိမရှိလျှင် အတယ်အကျိုးငှါ အတ္ထိသဒ္ဒါပါရှိသော ဝိဂြိုဟ်ကို ပြုရသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “တသ္မာ၊ ပေ၊ ကတံ” ဟု မိန့်သည်၊ [တသ္မာ (သဒ္ဒဿ အယုတ္တတ္တာ) -ထိုသို့ သဒ္ဒယုတ္တိမရှိသေးသော ကြောင့်၊ ယောဇေတဗ္ဗော ၌စပ်။] “ နေဝ ဒဿနေန ပေ၊ တေဝံ အတ္ထိ ” ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ကို ယူထိုက်သောအနက်မျှကို ပြခြင်းငှါ အဋ္ဌကထာဆရာပြုအပ်၏၊ သဒ္ဒါကိုကား သဒ္ဒယုတ္တိရှိလော့က်သောနည်းဖြင့် ယုဉ်တွဲစေရမည်။

ပန-ဆက်၊ ဧဝံ-သို့၊ ဝါ-ဤ ဆိုအပ်လတံသောနည်းဖြင့်၊ (သဒ္ဒေါ) ယုဇ္ဇတိ-
 သင့်၏၊ ဧတသံ- ဤတရားတို့၏၊ ပဟာတဗ္ဗော - သော၊ ဟေတု- သည်၊ အတ္ထိ၊
 ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေ) ပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ-က တို့မည်၏၊ [ဤသို့ ဝိဂ္ဂဟပြုလျှင်
 ပုဒ်တပါးကို မငဲ့။] ကေန - အဘယ်တရားသည်၊ ပဟာတဗ္ဗော - နည်း၊ ဣတိ-
 ဤကား အမေးတည်း၊ ဒဿနေန - သောတာပတ္တိမဂ်သည်၎င်း၊ ဘာဝနာယစ-
 အထက်မဂ် ၃ ပါးသည်၎င်း၊ (ပဟာဘဗ္ဗော-၏) ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း၊
 တယိဒံ၊ ပေ၊ ပဒံ - ထို ပဟာတဗ္ဗောဟေတုကပုဒ်ကို၊ ဒဿန ဘာဝနာပဒေဟိ -
 ဒဿနပုဒ်၊ ဘာဝနာပုဒ်တို့နှင့်၊ ဝိသုဝိသု- အသီးအသီး၊ ယောဇေတွာ-ယှဉ်စေ
 ချ်၎င်း၊ [ဤတိုင်အောင် “ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ၊ ဘာဝနာယ ပဟာ
 တဗ္ဗောဟေတုကာ” ဟု ဖြစ်နေပြီ။] တေဟိ-ထို ဒဿနေနပုဒ်၊ ဘာဝနာယပုဒ်တို့နှင့်၊
 ယုတ္တေန- ယှဉ်ပြီးသော ပဟာတဗ္ဗောဟေတုကပုဒ်နှင့်၊ (ယောဇေတွာ ဌှပ်) ယေ-
 အကြင်တရားတို့သည်၊ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ- သောတာပတ္တိမဂ်သည်
 ပယ်ထိုက်သောဟိတ် ရှိသောတရားတို့သည်၊ နေဝဟောန္တိ-မဟုတ်ကုန်၊ ဘာဝနာ
 ယ၊ ပေ၊ ဟေတုကာစ-အထက်မဂ် ၃ ပါးသည် ပယ်ထိုက်သောဟိတ်ရှိသောတရား
 တို့သည်လည်း၊ န ဟောန္တိ-န်၊ ဣတိ-သို့၊ ပဋိသေဓဉ္စ-နေဝ+ နဟူသော ပဋိသေဓ
 ကိုလည်း၊ ဝိသုဝိသု၊ ယောဇေတွာ- ချ်၎င်း၊ တေ- ထို တတိယရာသိတရားတို့ကို၊
 နေဝ၊ ပေ၊ ဟေတုကာတိ - တို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ - န်၏၊ (ကိမိဝ- နည်း၊) နေဝ၊ ပေ၊
 ဝစနိဝိယ-နေဝဝိပါက နဝိပါကဓမ္မဓမ္မာသဒ္ဓါကဲ့သို့တည်း။

x x x x x x x

ဧဝံ ပန ယုဇ္ဇတိ။ ။ အဘယ်သို့ယှဉ်တွဲလျှင် သဒ္ဓယုတ္တိ ရှိပါမည်နည်းဟု မေးဘွယ်
 ရှိ၍ “ဧဝံ ပန ယုဇ္ဇတိ” ဟု အစချိပြီးလျှင် “ပဟာတဗ္ဗော + ဟေတု ဧတေသံ အတ္ထိတိ
 ပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ” ဟု တွဲပြသည်၊ “ဝိသုဝိသု ယောဇေတွာ” ဟု ဆိုသောကြောင့်
 “ဒဿနေန+ပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ” ဟု၎င်း၊ “ဘာဝ
 နာယ + ပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ” ဟု၎င်း တွဲပါ။
 ထို့နောက် “တေဟိ ယုတ္တေန - ထို ဒဿနေနပုဒ် ဘာဝနာယပုဒ်တို့နှင့် ယှဉ်ပြီးသော
 ပုဒ်” ဟူသည် “ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ” ပုဒ် “ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗော
 ဟေတု
 ကာ” ပုဒ်တည်း၊ ထိုပုဒ်နှင့် “ပဋိသေဓဉ္စ ဝိသုဝိသု ယောဇေတွာ” ဟု ဆိုသောကြောင့်
 “နေဝ + ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ နေဝ ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ” ဟု
 ၎င်း၊ န + ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ နဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗောဟေတုကာ” ဟု
 ၎င်း ယှဉ်စေပါ။

ဤသို့ ယှဉ်စေရာ၌ အနက်ပေးသောအခါ ဟောန္တိကြိယာကို အပိုထည့်ရသည်ဟု
 သိစေလို၍ “နေဝ ဟောန္တိ၊ န ဟောန္တိ” ဟု ဆိုသည်၊ ထို့နောက် ထို ၂ ပုဒ်ကို ကမ္မ
 ဓာရဲတွဲပါ။ ဤသို့တွဲမှ သဒ္ဓယုတ္တိရှိသည်-ဟူလို၊ ဥပမာ - နေဝဝိပါက နဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ
 ပုဒ်၌ “နေဝ + ဝိပါကာ နေဝဝိပါကာ၊ န + ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ န ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ” ဟု
 တွဲပြီးမှ ထို ၂ ပုဒ်ကို ကမ္မဓာရဲတွဲ၍ ထိုပုဒ်အရ တတိယရာသိတရားစုကိုရသကဲ့သို့တည်း။

(ကသွာ-ကြောင့်၊ တယိဒံ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကပဒံ၊ပေ၊ ဝုစ္စန္တိ- နိသနည်း၊) ဟိ(ယသွာ)၊ ဧဝံ-ဤသို့ ဆိုအပ်သော်၊ ပုရိမ၊ပေ၊ ပဋိသေဓနေန-၂ ပါး အပေါင်းသည် သိမ်းယူအပ်သော တရားတို့ကို တားမြစ်ခြင်းအားဖြင့်၊ ဧဝံ-ဤ တတိယပုဒ်သည်၊ တဒညဓမ္မနိဒဿနံ-ထို ရှေ့ပုဒ် ၂ ပါး အပေါင်းသည် သိမ်းယူ အပ်သောတရားတို့မှ တပါးသောတရားတို့ကိုညွှန်ပြတတ်သောပုဒ်သည်၊ဟောတိ- ဧ။ အဟေတုကပဒံ-အဟေတုကပုဒ်သည်၊ ဟေတုရိဟပုကာသနေန-ဟိတ်၏ ကင်းခြင်းကို ထင်ရှားပြခြင်းအားဖြင့်၊(တဒညဓမ္မ နိဒဿနံ-ထိုသဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် တို့မှ တပါးသောတရားတို့ကို ညွှန်ပြတတ်သောပုဒ်သည်၊ ဟောတိ)ဝိယ-ကဲ့သို့၊ န (ဟောတိ)- မဖြစ်၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (တယိဒံ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကပဒံ - ကို၊ ဒဿနဘာဝနာပဒေဟိ-နှင့်၊ ဝိသုံဝိသုံ၊ ယောဇေတွာ-၍၎င်း၊ ပေ၊ တေ-ထို တတိယရာသိတရားတို့ကို၊ နေဝဒဿနေန ပေ၊ ကာတိ ဝုစ္စန္တိ၊) ဝေဇ္ဇကတွာ- ဤအကြောင်းကြောင့်၊ ဒွေ- နိသော၊ ပဋိသေဓာ - တို့သည်၊ ယုတ္တာ- သင့်မြတ် ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ။

ဟေတုယေဝ၊ပေ၊သိယာတိ-ကား၊ ဟိ-မှန်၊ [“ ရှေ့၌ ဆိုအပ်ခဲ့သောစကား သည် မှန်၏”ဟူလို။](တနည်း)ဟိ(ယသွာ)၊ ပုရိမသို့-ရှေ့ဖြစ်သော၊ အတ္ထေ-

x x x x x x x

ဝေဠိ၊ပေ၊ပကာသနေနာတိ ။ ။ ဤသို့ ဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းပြ ဝါကျတည်း၊ နေဝိပါက နရိပါကဓမ္မဓမ္မာ၌ ပဋိသေဓ ၂ ပုဒ်ဖြင့် ရှေ့တိက် ၂ ပုဒ်၏ အရကို တားမြစ်၍ တတိယရာသိတရားစုံကို ပြသကဲ့သို့ ဤလည်း နေဝ+န ဟူသော ပဋိသေဓ ၂ ပုဒ်ဖြင့် ရှေ့တိက်ပုဒ် ၂ ပုဒ်အရကို တားမြစ်၍ တတိယရာသိ တရားစုံကို ပြ၏၊ သဟေတုကာ ဓမ္မာ၊ အဟေတုကာဓမ္မာ၌ “ အဟေတုကာ ” ဟု ပဋိသေဓတခုတည်းဖြင့် ဆိုရကား ဟိတ်၏ကင်းခြင်း ဟိတ်မရှိခြင်းမျှကို ပြ၍၊ တဒညဓမ္မအားလုံးကို ညွှန်ပြသောကြောင့် တိက်မဖြစ်ဘဲ ဒုက်သာ ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဤ၌ ထိုသို့မဟုတ်ရကား “ နေဝဒဿနေန၊ပေ၊ ဟေတုကာ”ဟု တတိယရာသိတရားတို့ကို ဟောတော်မူအပ်သည်။ [မရ၌ “ဝေဠိ” ကို အနုဋီကာမှ ယူထားအပ်သော ပုဒ်ဟု ဆိုလေ၏၊ သို့သော် ရှေ့ဝါကျ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော “တယိဒံ၊ပေ၊ ဝိသုံဝိသုံ ယောဇေတွာ ” ကို ဧဝံပုဒ်က ပြန်ညွှန်းနိုင်သောကြောင့်၎င်း၊ နောက်၌ ဣတိသဒ္ဓါပါသည့်အတွက်၊ ဟိကို ယသွာ ဟု ကာရဏ ဇောတကပြုနိုင်သော ကြောင့်၎င်း “ဝေဠိ”သည် မူလဋီကာ၏ နဂိုရိပါငြိရင်း ဟုပင် ထင်သည်။]

ဝေဇ္ဇ၊ပေ၊ဟောန္တိ ။ ။ ဤဝါကျကား ထိုသို့ ဟောတော်မူရခြင်း၏ လဒ္ဒဂုဏ်ကို ပြသော ဝါကျတည်း၊ “ဝေဇ္ဇကတွာတိ-ဧဝံဒဿနဘာဝနာပဒေဟိ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက ပဒဿ ဝိသုံဝိသုံ ယောဇေတော ” ဟု အနုဋီကာဖွင့်သည်၊ မရ၌ကား ဧဝံဟိဝသော ဝါကျကို ပယ်သောကြောင့် “ ဝေဇ္ဇကတွာတိ-နေဝိပါက နရိပါက ဓမ္မဓမ္မဝစနဿ ဝိယ တဒညဓမ္မနိဒဿနတ္တာတိ အတ္ထော ” ဟု ဖွင့်သည်။ [အနုဋီကာ၌ “ ဝေဇ္ဇကတွာ ” ဝါကျကို ရှေ့ “ ဝေဠိ ” ဝါကျကို နေ၎က်အားဖြင့် ရှေ့ နောက် ပြန်နေသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။]

၌၊ ဟေတုနံ - ဟိတ်တို့၏၊ ဒဿနဘာဝနာဟိ- သောတာပတ္တိမဂ်, အထက်မဂ် တို့သည်၊ ပဟာတဗ္ဗတာ-ပယ်ထိုက်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ပဋိက္ခိတ္တာ-ပယ်မြစ် အပ်ပြီ၊ ပဋိက္ခေပေါစ- ပယ်မြစ်ခြင်းသည်လည်း၊ ပဟာတဗ္ဗာသင်္ကာသဗ္ဗာဝေ- ပဟာတဗ္ဗအဖြစ်၌ ယုံမှားဘွယ်၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်သည်၊ (သတိ - ရှိလ သော်၊ ဝါ- ရှိပါမှ၊) ဟောတိ- ဖြစ်နိုင်၏၊ ပဟာတဗ္ဗာသင်္ကာစ - ပဟာတဗ္ဗ အဖြစ်၌ ယုံမှားဘွယ်သည်လည်း၊ ဟေတုမိ-ဟိတ်သည်၊ သတိ-ရှိသော်၊ ဝါ-ရှိမှ၊ သိယာ - ဖြစ်ရာ၏၊ ဧတသံ ပန အဟေတုကာနံ - ထို အဟိတ်တရားတို့၏ကား၊ ယော-အကြင်ဟိတ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဒဿနဘာဝနာဟိ-တို့သည်၊ ပဟာတဗ္ဗော- သည်၊ သိယာ-ဖြစ်ရာ၏၊ (သော)ဟေတုယေဝ- ထိုဟိတ်သည်ပင်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ တဒဘာဝါ-ထိုဟိတ်၏မရှိခြင်းကြောင့်၊ ပဟာတဗ္ဗာသင်္ကာ- ပဟာတဗ္ဗအဖြစ်၌ ယုံမှားဘွယ်သည်၊ နတ္ထိ- မရှိ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ တံ နိဝါရဏတ္ထော - ထိုဟိတ်၏ ပဟာတဗ္ဗအဖြစ်ကို တားမြစ်ခြင်းအနက်ရှိသော၊ ပဋိက္ခေပေါ-ပယ်မြစ်ခြင်းသည်၊ န သမ္ဘဝတိ-မဖြစ်သင့်၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ နေဝဒဿနေန၊ပေ၊ဧတေသန္တိ-ဟူ၍၊ ဧဝံ- သို့၊ (အတ္ထေ- အတ္ထိသဒ္ဓါမပါသော ဝိဂြိုဟ်၏အနက်သည်၊ သတိ - ဖြစ်လ သော်၊)အဟေတုကာနံ-အဟိတ်တရားတို့ကို၊ ဂဟဏံ-ယူခြင်းသည်၊ နဘဝေယျ- မဖြစ်တော့ရာ၊ ဣတိအတ္ထော-နက်။

အထဝါ-ထို့ပြင်တနည်းကား၊ ဣတရထာ၊ပေ၊ဘဝေယျာတိ-ဟူသောဝါကျ ၏၊ အတ္ထဿ- အနက်၏၊ ပါကဋ္ဌတ္တာ- ထင်ရှားပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သော- ဤ အနက်သည်၊ ကာရဏသာဓနိယော-အကြောင်းပြဝါကျဖြင့် ပြီးစေထိုက်သည်။

x x x x x x x

ဟေတုယေဝ၊ပေ၊သိယာတိ။ ။ဤကား အဋ္ဌကထာ၌ပါသော ဝါကျတည်း၊ ဤ ဝါကျကို သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗအဖြစ်ဖြင့် တည်၍ “ပုရိမသ္မိ”ဟိ၊ပေ၊န ဘဝေယျာတိ အတ္ထော” ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုအဖွင့်၌ “ ပုရိမသ္မိ” အတ္ထေ”ဟူသည် အတ္ထိသဒ္ဓါမပါသော ရှေ့အနက် တည်း၊ ထိုအနက်၌ “နေဝဒဿနေန (န ဘာဝနာယ) ပဟာတဗ္ဗောဟေတု ဧတေသံ= ဤတရားတို့၏ဟိတ်ကို မပယ်ထိုက်” ဟု ဆိုသဖြင့် ဟိတ်တို့၏ ပဟာတဗ္ဗအဖြစ်ကို တား မြစ်ရာရောက်၏၊ “ပဋိက္ခေပေါစ”စသော ဝါကျတို့မှာ ပါဠိလျှောက်အတိုင်း ထင်ရှား ပြီ၊ “တသ္မာ၊ပေ၊အတ္ထော”ကား အဋ္ဌကထာ၌ပါသော “ဣတရထာ ဟိ အဟေတုကာနံ အဂ္ဂဟဏံ ဘဝေယျ”ကို နည်းမှီးထားသောဝါကျတည်း၊ ဧဝံကို အနုဂ္ဂိကာ၌ “ဒဿန ဘာဝနာဟိ နပဟာတဗ္ဗော ဟေတု ဧတေသံတိ အတ္ထေသတိ”ဟု ဖွင့်သည်၊ ဆိုလိုရင်း မှာ- “နေဝ၊ပေ၊ဧတေသံတိ-ဟူ၍၊ ဧဝံ-ဤသို့ အတ္ထိသဒ္ဓါမပါသော ဝိဂြိုဟ်အနက်သည်၊ သတိ-သော်”ဟု အနက်ပေးစေလိုရင်းတည်း။

အထဝါ။ ။အခြားနေရာ၌ “အထဝါ”ဟု လာလျှင် မူလဒီကာဆရာ၏ အတ္ထိန္ဒနော မတိဖြစ်သော်လည်း ဤအထဝါတက်သော ဝါကျကား အတ္ထိန္ဒနောမတိ မဟုတ်၊ အဋ္ဌ ကထာ၏ စကားကိုပင် အဓိပ္ပါယ်တမျိုးပြသော ဝါကျတည်း၊ “ ပုရိမသ္မိ” ဟိ အတ္ထေ ၊ပေ၊ပဋိက္ခေပေါ နသမ္ဘဝတိ” ဖြင့် “ဟေတုယေဝ၊ပေ၊သိယာ” ဟူသော ဝါကျကို

န-မဟုတ်၊(တနည်း)န ကာရဏသင်္ခနိယော-အကြောင်းဖြင့် ပြီးစေဘွယ် မလို၊
(အကြောင်းပြဘွယ်မလို) ဣတိ- ကြောင့်၊ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထဿေဝ-ယူထိုက်သော
အနက်၏သာလျှင်၊ ကာရဏံ-အကြောင်းကို၊ ဝဒန္တော - ဆိုလိုသော၊ (သင်္ဂဟ
ကာရော) ဟေတုယေဝ ပေ၊ အာဒိ- အစရှိသောစကားရပ်ကို၊ အာဟ-ဆိုပြီ။

ဟိ-မှန်၊(တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ) - ကြောင့်၊ [နောက်ဆုံး တသ္မာနှင့် တွဲ၊]
နေဝ၊ပေ၊ ပဒဝစနိယာနံ - နေဝဒဿနေန နဘာဝနာယ ပဟတဗ္ဗဟေတုကပုဒ်
သည် ဟောအပ်ကုန်သော၊ တေသံ - ထို တတိယရာသိတရား တို့၏၊ (ဟေတု
နတ္ထိ-၌စပ်၊)ယော-အကြင် ဟိတ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဒဿနဘာဝနာဟိ-တို့သည်၊
ပဟာတဗ္ဗော - သည်၊ သိယာ၊ ဧဝံပကာရော - ဤသို့ အပြားရှိသော၊ (ဤသို့
ပယ်ထိုက်သော၊) သောဟေတု-သည်၊ နတ္ထိ၊ (ကသ္မာ-ကြောင့်၊ နတ္ထိ-နည်း၊)
ဟိ(ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ [ဣတိနှင့် တွဲ၊] တေ - ထို တတိယရာသိတရားတို့သည်၊
အနေကပ္ပကာရာ-တပါးမက များသော အပြားရှိကုန်သော၊ သဟေတုကာစ-
သဟိတ် တရားတို့သည်၎င်း၊ အဟေတုကာစ - အဟိတ် တရားတို့သည်၎င်း၊
(ဟောန္တိ-ရှိကုန်၏၊) ဣတိ-ကြောင့်၊(ဧဝံပကာရော-သော၊ သောဟေတု နတ္ထိ၊)
တသ္မာ-ကြောင့်၊ နေဝ၊ပေ၊အတ္ထိတိ-ဟူ၍၊ အယမတ္ထော- ဤအနက်ကို၊ ဂဟေ
တဗ္ဗော-၏၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။

တံအာရမဏံ ကတွာတိ- ဟူသော၊ ဣဒံ- ဤစကားကို၊ စတု၊ပေ၊ဝသေန-
ပရိညာ စသော ၄ ပါးသောကိစ္စကို ပြီးစေခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ အာရမဏကရဏံ-
အာရုံပြုခြင်းကို၊ သန္ဓာယ(သင်္ဂဟကာရေန)ဝုတ္တံ- ဆိုအပ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိ
တဗ္ဗံ၊(ကသ္မာ ဣတိဝေဒိတဗ္ဗံ၊)အညထာ-စတုကိစ္စသာဓကအာရမဏကရဏမှ
တပါး သာမညအာရမဏကရဏ ဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊(အတ္ထေ ဂယု
မာနေ)ဂေါတြဘု၊ပေ၊ဒိနမ္ပိ-ဂေါတြဘု၊ ဖိုလ်၊ ပစ္စဒဝက္ခဏဉာဏ် အစရှိသည်
တို့၏လည်း၊ အပစယဂါမိတာ-အပစယဂါမိတို့၏ အဖြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇေယျ-
ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊(တံအာရမဏံကတွာတိ-ဟူသော၊ ဣဒံ-ကို၊ပေ၊သင်္ဂဟ

x x x x x x x

ဣတရထာ ဝါကျ၏ အကြောင်းပြ ကာရဏဝါကျ အနေအားဖြင့် ဒီကာဆရာဖွင့်ခဲ့၏၊
ဤအထဝါတက်သော နည်း၌ကား ဣတရထာဝါကျ၏ ကာရဏဝါကျ မဟုတ်စေဘဲ
“ဝေမတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော”ဟူသော ရှေ့ဝါကျ၏ ကာရဏဝါကျအနေအားဖြင့် ဖွင့်ပြ
သည်၊ ထို့ကြောင့်ပင် နောက်ဆုံး၌ “တသ္မာ နေဝဒဿနေန ၊ ပေ၊ ဂဟေတဗ္ဗောတိ
အတ္ထော”ဟု အဋ္ဌကထာ စကားကိုပင် ဖလဝါကျအနေအားဖြင့် ယူထားသည်၊ ဤသို့
လိုရင်း အဓိပ္ပါယ်ကို သိမှ “တေသံဟိ”စသော အဖွင့်သည် “ ဟေတုယေဝ ဟိ တေသံ
နတ္ထိ၊ ယော ဒဿနဘာဝနာဟိ ပဟာတဗ္ဗော သိယာ ” ဟူသော ဝါကျကို တနည်း
ဖွင့်နေသော အဖွင့်ဟု နားလည်နိုင်ပါသည်။

ကာရေန ဝုတ္တံတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။) [“အာရမဏကရဏ” ဟု သာမညဆိုသော်လည်း (သာမညဇောတနာယ ဝိသေသေ အဝဋ္ဌာနတော - သာမညအနက်ကို ထွန်းပြ တတ်သော စကား၏ ဝိသေသအနက်၌ တည်နိုင်သောကြောင့်) “အာရမဏ ကတွာ” ဟူသောစကားကို “စတုကိစ္စသာမက အာရမဏကရဏကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုအပ်၏ ” ဟူသော အနက်ကို ယူနိုင်သည်-ဟူလို၊ ကြွင်းသော အဓိပ္ပါယ်များကို အဋ္ဌကထာဘာသာဒီကာ၌ ပြထားပြီ။]

အထဝါ-ကား၊ ဟေတုဘာဝေန-သမ္မာပက အကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ အပ စယံ-အပစယမည်သော၊ နိဗ္ဗာနံ-နိဗ္ဗာန်သို့၊ ဝစ္ဆန္တိ-ရောက်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ အပစယဂါမိနော - အပစယဂါမိတို့ မည်၏၊ ဟိ- ချဲ့၊ နိဗ္ဗာနဿ- နိဗ္ဗာန်၏၊ အနိဗ္ဗတ္တနိယတ္ထေ- မဖြစ်စေထိုက်သည်၏ အဖြစ်သည်၊ (သတိ) ဝိ- ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ [အပုစ္စယ၊ အသင်္ခတဖြစ်သောကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို တစုံတယေခံ ကမ္မ ဖြစ်အောင် မပြုနိုင်ပါသော်လည်း။] သမုဒယ၊ ပေ၊ နိရောဓာနံ-သမုဒယကို ပယ်တတ်သော မဂ်တရား၊ သမုဒယ၏ ချုပ်ရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရားတို့၏၊ အဓိ ဝမ၊ ပေ၊ ဘာဝတော - သိတတ်သော တရား၊ သိထိုက်သော တရားတို့၏ အဖြစ် ကြောင့်၊ မဂ္ဂနိဗ္ဗာနာနံ - မဂ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့၏၊ ဟေတု ဟေတုဖလဘာဝေါ-ဟေတု၏ အဖြစ်၊ ဟေတုဖလ၏ အဖြစ်သည်၊ ယုဇ္ဇတိ-သင့်၏၊ ယထာဟ-အဘယ်ကဲ့သို့ ဟောတော်မူသနည်း၊ ဒုက္ခနိရောဓေ၊ ပေ၊ ဓမ္မာဋိသ မ္ဘိဒါတိ-ဟူ၍၊ အာဟ- (ပဋိ သမ္ဘိဒါဝိဘင်း၌) ဟောတော်မူပြီ၊ [ဒုက္ခနိရောဓေ-ဒုက္ခ၏ချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာ၌၊ ဉာဏံ-သိတတ်သော ဉာဏ်သည်၊ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ- အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါမည်၏၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိယာ-သော၊ ပဋိပဒါယ-အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာ၌၊ ဉာဏံ- သည်၊ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ- မည်၏။] ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ) အတ္ထောတိ- အတ္ထောဟူသည်၊ ဟေတုဖလံ-အကြောင်း၏ အကျိုးတည်း၊ ဓမ္မောတိ - ဓမ္မော ဟူသည်၊ ဟေတု-အကြောင်းတည်း၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (မဂ္ဂနိဗ္ဗာနာနံ - တို့၏၊ ဟေတုဟေတုဖလဘာဝေါ-သည်၊ ယုဇ္ဇတိ-၏။)

x x + + x x x x

အထဝါ ဟေတုဘာဝေန။ ။ [ဤကား အဋ္ဌကထာနည်းမှတစ်ပါး ဒီကာဆရာ၏ အတ္တနောမတိတည်း၊ ဤသို့ တနည်း ဖွင့်ရခြင်းမှာလည်း အဋ္ဌကထာနည်း၌ ဂေါတြဘု စသည်တို့ မပါဘို့ရန် အထင်ရဋ္ဌိ ဧကဒေယျူပစာ ကြံနေရသောကြောင့် မုချအားဖြင့် အရိယာမဂ်တို့သာ ရနိုင်သည့်နည်းကို ဖွင့်ရခြင်း ဖြစ်သည်။] အရိယာမဂ်နှင့် နိဗ္ဗာန် ဟူသော တရား ၂ ပါးတွင် အရိယာမဂ်သည် အဓိဝမ (သိတတ်သော) တရားဖြစ်ရကား ဟေတု (အကြောင်း) တရားတည်း၊ နိဗ္ဗာန်သည် အဓိဝန္တဗ္ဗ (သိထိုက်သော) တရား ဖြစ်ရကား ဟေတုဖလ (အကြောင်း၏ အကျိုး) တရားတည်း၊ ထိုသို့ အကြောင်း- အကျိုးဖြစ်ရကား အရိယာမဂ်သည် အကြောင်း၏ အဖြစ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန် (အပစယ) သို့ ရောက်တတ်သောကြောင့် “အပစယဂါမိ” အမည်ရသည်။ [ဟေတုအရကို “သမ္မာပက ဟိတ်” ဟု အနုဖွင့်၏။]

ပုရိမပစ္စိမာနံ-ရှေပုဒ် နောက်ပုဒ်၏ အနက်တို့တွင်၊ ပုရိမေ - ရှေးဖြစ်သော ပဌမပုဒ်၏ အနက်၌၊ သဿမ္ပယုတ္တာ - ဖဿစသော သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့်တကွ ဖြစ်သော လောကီမဂ္ဂင် တရားတို့ကို၊ ဝုတ္တာ- ဆိုအပ်ကုန်ပြီ၊ ပစ္စိမေ - နောက် ဖြစ်သော ဒုတိယပုဒ်၏အနက်၌၊ ကေဝလာ-သမ္ပယုတ် မဖက်, သက်သက်သော လောကုတ္တရာမဂ္ဂင် တရားတို့ကို၊ (ဝုတ္တာ- ပြီ၊) ပန- ထိုသို့ပင် သမ္ပယုတ်မဖက် သက်သက်သော လောကုတ္တရာ မဂ္ဂင်တရားတို့ကို ဆိုအပ်ပါကုန်သော်လည်း၊ ပုရိ မေဝိယ-ရှေးဖြစ်သော ပုဒ်အနက်၌ကဲ့သို့၊ ပစ္စိမေ-နောက်ဖြစ်သော၊ အတ္ထေဝိ- ဒုတိယပုဒ်၏အနက်၌လည်း၊ အရိယမဂ္ဂသီသေန-အရိယမဂ်ကို အဥျးပြုသဖြင့်၊ သဗ္ဗလောကုတ္တရာ ကုသလစိတ္တုပ္ပါဒါ - အလုံးစုံသော လောကုတ္တရာ ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့ကို၊ ဂဟေတဗ္ဗာ-နိ၏။

ဒုတိယေ-ဒုတိယဖြစ်သော၊ အတ္ထဝိကပ္ပေ - အတ္ထဝိကင်၌၊ [“ အဝိစ ” ဟု တက်လာသော ဝိကင်၌။] အာစယံဂါမိနောတိ-ဟူ၍၊ ဝတ္တဗ္ဗေ- ဆိုထိုက်လျက်၊ အနုနာသိကလောပေါ-နိဂ္ဂဟိတ်ကို ချေခြင်းကို၊ ကတော-၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော- ၏၊ ဝါ - တနည်း၊ အာစိနန္တိ - စိတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ အာစယာ- အာစယတို့မည်၏၊ အာစယာ - စိတတ်ကုန်သည်၊ ဟုတွာ, ဝစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိ- ဖြစ်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ အတ္ထော-ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၏။ [ဤဝါကျတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

x x x x x x x

ပုရိမပစ္စိမာနံ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ “ အရိယမဂ္ဂါန မေတံ အဓိဝစနံ ” ဟု ဆိုသော ကြောင့် “ အာစယဂါမိနော ဓမ္မာ ” ဟူသော ဒုတိယပုဒ်အရ အရိယမဂ်ဟူသော မဂ္ဂင် ရှစ်ပါးသာ ရ၍ ထိုမဂ်၌ ယှဉ်ဘက်စိတ် စေတသိက်များ မရ-ဟု မှတ်မှားမည်စိုးသော ကြောင့် “ ပုရိမပစ္စိမာနံ ” စသည်ကို မိန့်သည်။ ရှေ့ပဌမပုဒ်၏ အနက်၌ ဖဿစသော သမ္ပယုတ်တရားနှင့် တကွဖြစ်သော လောကီမဂ္ဂင် တရား ၉ ပါးကို ကောက်ယူ၍ရာ “ သာသဝကုသလာကုသလာနံ တေံ အဓိဝစနံ ” ဟု ဆိုခဲ့၏။ နောက် ဒုတိယပုဒ်၏ အနက်၌ “ အရိယမဂ္ဂါနမေတံ အဓိဝစနံ ” ဟု ဆိုသောကြောင့် သမ္ပယုတ်မဘက် မဂ္ဂင် တရားကိုယ် သက်သက်ကိုသာ ကောံယူရမည်-ဟု ထင်စရာရှိ၏။ သို့သော် ထိုစကားကို ပခာနနည်းဟု ယူ၍ လောကုတ္တရာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်အားလုံး ကောက်ပါ-ဟုလို။

အာစိနန္တိတိဝါ။ ။ မရဝယ် ဤနည်း၌ “ အတ္တနော မတိယာ စိနဓံတု အပစ္စယံ မန္တာ အတ္ထံ ဒဿေတံ အာစိနန္တိတိ ဝါတိ အာဒိမာဟ ” ဟု ဆို၏။ ထိုစကား၌ စိနဓာတ် ဆိုသည်ကို စဉ်းစားပါ။ စိဓာတ်သာ စိခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ စိဓာတ်နောင် အပစ္စည်း သက်မှ “ အာစယ ” ဟု ဖြစ်နိုင်၏။ စိဓာတ်နောင် ကိယာဒိ နာပစ္စည်းသက်၍ “ အာစိ နန္တိ ” ဟုလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ မူလဋီကာလည်း မရဖွင့်သည့် အတိုင်း “ စိန ” ဓာတ် ဟု ယူလိုမည် မထင်။ အဋ္ဌကထာ၏ အဝိစတက်သော နည်း၌ပင် သမာသ်ပုဒ် ဖြစ်နိုင်ပုံကို တနည်းပြုသည် ဟု ထင်သည်။

[မရ၌ “ပန” ကို အနက်မရှိ ဝစနသိလိဋ္ဌ ဟု ဆို၏။ သို့သော် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက်တို့၏ သေက္ခအမည်ရပုံကို အဋ္ဌကထာ၌ မပြသောကြောင့် ဋီကာ ဆရာကပြလို၍ “သတ္တပန” ဟု မိန့်သည်။] ပန-ဆက်၊ သတ္တ-ခုနစ်ယောက်ကုန် သော၊ သေက္ခာ-သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ သိက္ခနသီလာ-ကျင့်ခြင်းအလေ့ရှိကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ သေက္ခာ-တို့မည်၏။ ဣမေ-ဤတရားတို့သည်။ တေသံ-ထိုကျင့်လေ့ ရှိသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ၇ ယောက်တို့၏။ (သန္တကာ - ဥစ္စာတို့တည်း။) ဣတိ- ကြောင့်၊ သေက္ခာ-သေက္ခတို့မည်၏။ အညာသာဓာရဏာ(အည+အသာဓာရ ဏာ) - အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် မဆက်ဆံကုန်သော၊ [သောတာပတ္တိမဂ်ဆိုလျှင် သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်သာ ဆက်ဆံကုန်သော၊ စသည်။] မဂ္ဂဖလတ္တယ ဓမ္မာ-မဂ် ၄ ပါး၊ အောက်ဖိုလ် ၃ ပါးအပေါင်းဖြစ်သော တရားတို့တည်း။

သယမေဝ သိက္ခန္တိတိတေ-ဟူသောဤဝါကျသည်။ သိက္ခနသီလာနံ-ကျင့်ခြင်း အလေ့ရှိကုန်သော တရားတို့ကို၊ နိဒဿနံ-ညွှန်ပြကြောင်း ဝါကျတည်း။ (ကသ္မာ ဝိညာယတိ)။ ဟိ (ယသ္မာ)။ ယေဓမ္မာ- တို့သည်။ သိက္ခန္တိ - ကျင့်ကုန်ဆဲ၊ တေ (ဓမ္မာ)-တို့သည်။ သိက္ခနသီလာ-ကျင့်ခြင်းအလေ့ရှိကုန်သည်။ ဟောန္တိ၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (သယမေဝ သိက္ခန္တိတိ တေ-သည်။ သိက္ခနသီလာနံ-တို့ကို၊ နိဒဿနံ- တည်း။ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ)။ အက္ခရတ္ထော ပန-အက္ခရာ၏ အနက်ကိုကား၊ ဝါ-ဝစနတ္ထကိုကား၊ [ဝစနတ္ထကိုပင် “အက္ခရတ္ထ” ဟု ဆိုထားသည်။] သိက္ခာ၊ ပေ၊ သေက္ခာတိ-ဟူ၍၊ (ဒဋ္ဌဗျော-၏။) [တေသံ- ဤတရားတို့၏။ သိက္ခာ- ကျင့်ခြင်း ဟူသော၊ သီသံ-အလေ့သည်။ (အတ္ထိ)။ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေဓမ္မာ) သေက္ခာ- သေက္ခတို့ မည်၏။ ဤ ဝါကျတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

န သေက္ခာတိ-ကား၊ ယတ္ထ-အကြင် အရဟတ္တဖိုလ်၌၊ [“ ယတ္ထာတိ အရ ဟတ္တဖလေ”-မရ။] သေက္ခဘာဝါသင်္ကာ-သေက္ခ၏အဖြစ်၌ ယုံမှားဘွယ်သည်။ အတ္ထိ၊ တတ္ထ - ထို ယုံမှားဘွယ်ရှိရာ အရဟတ္တဖိုလ်၌၊ အယံ ပဋိသေဓော-ဤ နသဒ္ဒါဖြင့် တားမြစ်ခြင်းသည်။ (ဟောတိ)။ ဣတိ-ကြောင့်၊ လောကီယ နိဗ္ဗာနေ သု- လောကီတရား၊ နိဗ္ဗာန်တရားတို့၌၊ အသေက္ခဘာဝါနာပတ္တိ - အသေက္ခ အဖြစ်သို့ မရောက်ခြင်းကို၊ ဒဋ္ဌဗျော-၏ ဟိ-ချူ၊ (တနည်း)ဟိ(ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ သီလသမာဓိပညာသင်္ခါတာ-သီလ သမာဓိ ပညာဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ သိက္ခာ- လောကုတ္တရာ သိက္ခာ ၃ ပါးတို့သည်။ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ပဋိပက္ခ ကိလေသေဟိ- ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့မှ၊ ဝိပ္ပမုတ္တာ - အထူးသဖြင့် လွတ်မြောက်ကုန်ပြီး သည်။ ဝါ- အထူးသဖြင့် လွတ်မြောက်ကုန်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဟေတုမန္တ ဝိသသန၊) ပရိသုဒ္ဓါ-ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ကုန်သည်။ (ဟုတွာ)။ ဥပတ္တိလေ သာနံ-လောဘစသော ဥပတ္တိလေသ တရားတို့၏၊ အာရမဏဘာဝမ္ဘိ - အာရုံ၏

အဖြစ်သို့ သော်မှလည်း၊ အနုပဂမနတော - မကပ်ရောက်ခြင်းကြောင့်၊ တော သိက္ခာတိ-တော သိက္ခာဟူ၍၊ ဝါ-ဤသိက္ခာတို့မှ သိက္ခာတို့ဟူ၍၊ ဝတ္ထု- ပြောဆို ခြင်းငှါ၊ (ချီမြောက်၍ ပြောဆိုခြင်းငှါ၊) ယုတ္တာ-သင့်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ အဋ္ဌသု- ကုန်သော၊ မဂ္ဂဖလေသု(ဝေ) - မဂ်ဖိုလ်တို့၌သာ၊ ဝိဇ္ဇန္တိ-ရှိကုန်၏၊ [“ဝိပုမုတ္တာ ပရိသုဒ္ဓါ အာရမဏာဘာဝမ္ဘိ အနုပဂမနတော” ဖြင့် လောကီသိက္ခာတို့ကို ကန့် သည်၊ လောကီသိက္ခာတို့ကား တဏှာလောဘ စသည်တို့၏ အာရုံပြု ခံနေရသေး သောကြောင့် ဝိပုမုတ္တပရိသုဒ္ဓ မဖြစ်ကြကုန်၊ မဂ္ဂဖလေသုနောက်၌ ဝေထည့်ရ မည်ဟု မရဖွင့်၏။]

တသ္မာ - ထို့ကြောင့်၊ စတုမဂ္ဂဟေဠိမဖလတ္တယဓမ္မာဝိယ - ၄ ပါးသောမဂ်၊ အောက်ဖိုလ် ၃ ပါး အပေါင်း ဖြစ်သော တရားတို့ကဲ့သို့၊ အရဟတ္တဖလဓမ္မာပိ- အရတ္တဖိုလ် တရားတို့သည်လည်း၊ (အာသင်္ဂီ တဗ္ဗာ သိယံ - ၌စပ်၊) တာသု သိက္ခာသု - ထို သီလ သမာဓိ ပညာအားဖြင့် ၃ ပါးသော သိက္ခာတို့၌၊ ဇာတား- ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤဝစနတ္ထကြောင့်၊ တံသိက္ခာသမင်္ဂီနော-ထို အရဟတ္တဖိုလ် သိက္ခာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ အရဟတော - ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဣတရေသံဝိယ- အခြားသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကဲ့သို့၊ သေက္ခတ္ထေ - သေက္ခ၏ အဖြစ်သည်၊ သတိ-ဖြစ်လသော်၊ [မရ၌ “သတိ ဝတ္ထဗ္ဗေဝါ” ဟု ၂ နည်းရှိသောကြောင့် ဤ “သတိ” သည် ရှေးပါဌ ဟုတ်ဟန် မတူ။] ဧတေ-ဤတရားတို့သည်၊ သေက္ခသ- သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်လ်၏၊ (သန္တ ကာ-ဥစ္စာတို့တည်း၊) ဣတိစ-ဤဝစနတ္ထကြောင့်၎င်း၊ ဧတသံ-ဤတရားတို့၏၊ သိက္ခာ-ကျင့်ခြင်းဟူသော၊ သီလံ-အလေ့သည်၊ (အတ္ထိ) ဣတိစ-ဤဝစနတ္ထကြောင့်၎င်း၊ သေက္ခာတိ-သေက္ခတို့လေလားဟူ၍၊ အာသင်္ဂီ တဗ္ဗာ-ယုံမှားထိုက်ကုန်သည်၊ သိယံ- န်၏၊ ဣတိ- ဤသို့ ယုံမှားထိုက်ကုန်သည် ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တဒါသင်္ဂါနိဝတ္တနတ္ထံ- (အရဟတ္တဖိုလ်၌ သေက္ခလေလား ဟု) ထို ယုံမှားဘွယ်ကို တားမြစ်ခြင်း အကျိုးငှါ၊ အသေက္ခာတိ- ဟူ၍၊ ယထာ ဝုတ္တသေက္ခဘာဝ ပဋိသေဓော-အကြင်အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသော သေက္ခ၏ အဖြစ် ကို တားမြစ်ခြင်းကို၊ ကတော-ပြုအပ်ပြီ၊ [“ တာသု သိက္ခာသု ဇာတာ” စသည် တို့သည် အဋ္ဌကထာ၌လာသော “တီသု သိက္ခာသု ဇာတာ” စသော ၃ ဝိဂ္ဂဟပင် တည်း၊ ကြွင်းသောမှတ်ဘွယ်ကို အဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။]

ဟိ-မှန်၊ [မရ၌ “ဝိဝရိတံ ” ဟု ဝိတ္ထာရဆို၏။] (တနည်း) ဟိ (ယသ္မာ)- ကြောင့်၊ အရဟတ္တဖလေ-၌၊ ပဝတ္ထမာနာ-ဖြစ်ကုန်သော၊ သိက္ခာ-သီလသမာဓိ ပညာဟူသော ၃ ပါးသောသိက္ခာတို့သည်၊ ပရိနိဋ္ဌိတသိက္ခာကိစ္စတ္တာ-ပြီးပြီးသော သိက္ခာကိစ္စ ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သိက္ခာကိစ္စံ - ကျင့်ကြံ အားထုတ်ခြင်း ကိစ္စကို၊ န ကရောန္တိ - မပြုကုန်တော့၊ ကေဝလံ - သိက္ခာကိစ္စကို ပြုခြင်းမဖက် သက်သက်၊ သိက္ခာဖလဘာဝေနေဝ - သိက္ခာ၏ အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်သာလျှင်၊

ပဝတ္တန္တိ - ဖြစ်ကြကုန်၏။ တသ္မာ - ကြောင့်။ တာ - ထို အရဟတ္တဖိုလ်သိက္ခာတို့သည်။ သိက္ခာဝစနံ - သိက္ခာဟူသောသဒ္ဒါကို၊ (သိက္ခာဟူသော အမည်ကို၊) န အရဟန္တိ-မထိုက်ကုန်။ တံ သမင်္ဂီနောပိ - ထို အရဟတ္တဖိုလ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း။ သေက္ခဝစနံ - ကို၊ န(အရဟန္တိ)- မထိုက်ကုန်။ တံသမ္ပယုတ္တာစ - ထို အရဟတ္တဖိုလ်သိက္ခာနှင့်ယှဉ်သော တရားတို့သည်လည်း။ သိက္ခာနသီလာ - ကျင့်ခြင်း အလေ့ရှိကုန်သည်။ န - မဟုတ်ကုန်။ ဣတိ - ထို့ကြောင့်။ သိက္ခာသု ဇာတာတိအာဒိ အတ္ထေဟိ-သိက္ခာသုဇာတာ အစရှိသော ၃ ပါးသော ဝစနတ္ထတို့ကြောင့်။ အဂ္ဂဖလဓမ္မာ - အရဟတ္တဖိုလ် တရားတို့သည်။ သေက္ခာ- သေက္ခာတို့သည်။ န ဟောန္တိ-မဖြစ်နိုင်ကုန်။

ပန-ကား။ ဟေဋ္ဌိမဖလေသု - အောက်ဖိုလ်တို့၌။ သိက္ခာ-တို့သည်။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဝိပဿနာဒီနံ - သကဒါဂါမိမဂ်၏ ဝိပဿနာ အစရှိသည်တို့၏။ ဥပနိဿယဘာဝတော - အားကြီးသော မှီရာတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်။ သိက္ခာကိစ္စ-ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်းကိစ္စကို။ ကရောန္တိ-ပြုကုန်သေး၏။ (ပြုဆဲဖြစ်ကြကုန်၏။) ဣတိ- ကြောင့်။ သိက္ခာဝစနံ-ကို။ အရဟန္တိ - ထိုက်ကုန်၏။ တံ သမင်္ဂီနောစ - ထို အောက်ဖိုလ် ၃ ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း။ သေက္ခဝစနံ- သေက္ခ ဟူသောသဒ္ဒါကို။ (အရဟန္တိ)။ တံ သမ္ပယုတ္တာစ - ထို အောက်ဖိုလ် သိက္ခာနှင့်ယှဉ်သော တရားတို့သည်လည်း။ သိက္ခာနသီလာဝုတ္တိ - ကျင့်ခြင်း အလေ့အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သည်။ (ဟောန္တိ)။ ဣတိ - ထို့ကြောင့်။ တတ္ထ - ထို အောက်ဖိုလ် ၃ ပါးတို့၌။ ဓမ္မာ- သီလ သမာဓိ ပညာ ၃ ပါးသော သိက္ခာတရားတို့သည်။ ယထာဝုတ္တေဟိ - အကြင်အကြင် ဆိုအပ်ပြီးကုန်သော။ အတ္ထေဟိ- သိက္ခာသုဇာတာ အစရှိသော ဝိပျုတ်နက်တို့ကြောင့်။ သေက္ခာဝေ- သေက္ခာတို့မည်သည်သာ။ ဟောန္တိ။ [သေက္ခာဝေ ဟောန္တိ။- မဓု။ ဝေကို သေက္ခာနှင့်တွဲပါ- ဟူလို။]

* * * * *

ဟေဋ္ဌိမဖလေသု ပန ။ ။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် အောက်ဖိုလ် ၃ ပါး၌ရှိသော တရားတို့လည်း သိက္ခာဖလ၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့် သိက္ခာအမည် မရကြတော့၊ ထို အောက်ဖိုလ်သိက္ခာနှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်း သေက္ခာအမည် မရကြတော့၊ ထို အောက်ဖိုလ် ၃ ပါးနှင့်ယှဉ်သော တရားတို့လည်း သေက္ခာအမည် မရကြတော့၊ ဟု မှတ်ရမည်လော-ဟု မေးဘွယ်ရှိရကား “ဟေဋ္ဌိမဖလေသု ပန ” စသည်မိန့်။ အောက်ဖိုလ် ၃ ပါး၌ရှိသော သီလ သမာဓိ ပညာ တို့ကား အထက်မဂ် ရအိုရန် ဝိပဿနာအား ပကတူပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုရသေးသောကြောင့် သိက္ခာကိစ္စမပြီးသေး။ ကျင့်တုန်း ကျင့်ဆဲ ကြီးစားဆဲသာ ဖြစ်သေးရကား “ သိက္ခာသု ဇာတာ ” စသော ဝစနတ္ထ ၃ ပါးကြောင့် သေက္ခာအမည် ရကြရသေး၏။ ထို အောက်ဖိုလ်သိက္ခာနှင့်ပြည့်စုံသော အောက်ဖလဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သမ္ပယုတ်တရားများလည်း သေက္ခာအမည် ရကြပါသေးသည်-ဟူလို။ [မဇ္ဈိ ကျမ်းတက်နှင့်တကွ အဓိပ္ပါယ်တမျိုး ပြထား၏။]

ဝါ - တနည်း၊ သေက္ခာတိ - သေက္ခာဟူသော သဒ္ဒါဖြင့်၊ အပရိယောသိတ သိက္ခာ - မပြီးဆုံးသေးသော သိက္ခာတို့ကို၊ ဒဿိတာ - ပြုအပ်ကုန်ပြီ၊ အနန္တရ မေဝ - အခြားမဲ့ပင်၊ အသေက္ခာတိဝစနံ - အသေက္ခာဟူသော သဒ္ဒါသည်၊ ပရိယောသိတသိက္ခာနံ-ပြီးဆုံးပြီးသောသိက္ခာတို့ကို၊ ဒဿနံ-ပြုကြောင်းသဒ္ဒါတည်း၊ ဣတိ - ထို့ကြောင့်၊ လောကီယနိဗ္ဗာနာနံ - လောကီတရား၊ နိဗ္ဗာန်တရားတို့၏၊ အသေက္ခတာပတ္တိ - အသေက္ခ၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းသည်၊ (အသေက္ခအမည်ကို ရခြင်းသည်။) န (ဟောတိ)-မဖြစ်။

ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တာ ဝါ သေက္ခာတိ တေသ္မိံ အတ္ထေ-ဟူသော ဤအနက်၌၊ (အဋ္ဌကထာ ဖွင့်ပြအပ်သော အနက်၌၊) သေက္ခဓမ္မေသုဝေ - သေက္ခ တရားတို့တွင်ပင်၊ [မဂ် ၄ ပါး၊ အောက်ဖိုလ် ၃ ပါး တရားတို့တွင်ပင်။] ကေသဉ္စိ - အချို့ကုန်သော၊ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တာနံ - ကြီးပွားခြင်းသို့ ရောက်ပြီးကုန်သော တရားတို့၏၊ (အရဟတ္တမဂ်ကို ရည်ရွယ်သည်။) အသေက္ခတာ - အသေက္ခတို့၏ အဖြစ်သည်၊ ဝါ - အသေက္ခ အမည်သည်၊ အာပဇ္ဇတိ - ဖြစ်၏၊ တေန - ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ အရဟတ္တ မဂ္ဂဓမ္မာ (ဝေ) - အရဟတ္တ မဂ်တရားတို့သည်သာ၊ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တာစ - ကြီးပွားခြင်းသို့ ရောက်ပြီးကုန်သည်၎င်း၊ ယထာ ဝုတ္တေဟိ - နသော၊ အတ္ထေဟိ - “သိက္ခာသု+ ဇာတာ” အစရှိသော အနက် ၃ ပါးတို့ကြောင့်၊ သေက္ခာစ- သေက္ခတို့မည်သည် ၎င်း၊ (ဟောန္တိ)၊ ဣတိ ကတွာ- ကြောင့်၊ အသေက္ခာ- အသေက္ခတို့သည်၊ အာပန္နာ - ဖြစ်ကုန်သည်မဟုတ်လော၊ ဣတိ - ဤသို့ စောဒနာအံ၊ န - မဖြစ်ကုန်၊ (ကဿာ-နည်း၊) တံ သဒိသေသု-ထို အရဟတ္တမဂ်တရားနှင့်တူသော အရဟတ္တ ဖိုလ်တရားတို့၌၊ တဗ္ဗောဟာရာ- ထို အသေက္ခဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းကြောင့်တည်း။

ဟိ-ဗျ၊ (တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ)၊ ပရိညာဒိကိစ္စ ကရဏံ-ပရိညာ အစရှိသော ၄ ပါးသောကိစ္စကို ပြုခြင်းကို၎င်း၊ ဝိပါကဘာဝဉ္စိ-အကျိုးကို မှည့်ရင့်ခြင်းသဘော ကို၎င်း၊ [ဝိပါကဘာဝဉ္စိ ဝိပါက ဝိပစ္စနဘာဝံ-မရ။] ထပေတွာ-၍၊ အရဟတ္တဖလံ- အရဟတ္တဖိုလ်သည်၊ အရဟတ္တမဂ္ဂတော- မှ၊ နိန္ဒာနာကရဏံ-အသီး အခြားပြုကြောင်း အထူးမရှိ၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အရဟတ္တဖိုလ်၏ အရဟတ္တမဂ်မှ အထူးမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) သေက္ခာ - သေက္ခဖြစ်ကုန်သော၊

x x x x x x x

သေက္ခာတိဝါ ။ ။ လောကီကုသိုလ် ကြိယာနှင့် နိဗ္ဗာန်တရားတို့၏ အသေက္ခ အမည်မရခြင်း၌ အခြား အကြောင်းတမျိုးကို ပြလိုသောကြောင့် “သေက္ခာဝါ” စသည် မိန့်၊ ရှေ့ အပရိယောသိတ သိက္ခာတရားတို့ကို “သေက္ခ” ဟု ပြပြီး၍ အခြားမဲ့ပင် “အသေက္ခာ” ဟု မာတိကာ၌ဆက်၍ ဟောတော်မူအပ်သောစကားသည် ပရိယော သိတ သိက္ခာတို့ကိုပြသော စကားဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား၏၊ ထို့ကြောင့် လောကီတရား နိဗ္ဗာန်တရားတို့မှာ ပရိယောသိတသိက္ခာ (ပြီးပြီးသောသိက္ခာ) တရားများ မဟုတ်ရ ကား အသေက္ခအမည် မရထိုက်ကြ။

တေ ဝေ ဓမ္မာ-ထို အရဟတ္တမဂ်တရားတို့သည်ပင်၊ အရဟတ္တဖလဘာဝံ-အရဟတ္တဖိုလ်၏ အဖြစ်သို့၊ အာပန္နာ-ရောက်ကုန်၏၊ ဣတိ - သို့၊ ဝတ္တု- ၄၊ သက္ကာန်၏၊ စ-သည်သာမကသေး၊ ကုသလသုခတော-ကုသိုလ်သုခထက်၊ ဝိပါကသုခံ-ဝိပါကသုခသည်၊ သန္တတရတာယ - သာ၍ ငြိမ်သက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပဏိတတရံ-သာ၍ မွန်မြတ်၏၊ (ဤစကားဖြင့် အတိသယနည်းဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်ကိုပြ၏၊) ဣတိ - ထို ကြောင့်၊ တေဓမ္မာ- ထို အရဟတ္တဖိုလ်တရားတို့သည်၊ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တာစ-ကြီးပွားခြင်းသို့ ရောက်ပြီးကုန်သည်လည်း၊ ဟောန္တိ၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (အရဟတ္တမဂ် ဟူသော သေက္ခတို့သည်ပင် အရဟတ္တဖိုလ်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်၏ဟု ဆိုခြင်း၄၊ တတ်ကောင်းကုန်သည်၏အဖြစ် , ကုသိုလ်သုခထက် ဝိပါကသုခက သန္တ ပဏိတတရ၏အဖြစ်ကြောင့်၊) အသေက္ခာတိ- ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ- န်၏၊ ဣတိ-အပြီးတည်း။ [ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တာ စသည်တို့၏အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာ၌ အကျဉ်းချုပ်ပြထားပြီး၊ အကျယ်ကို ပါဠိလျှောက်အတိုင်း သိပါ။]

ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနာ သမတ္တတာဒီဟိ- ကိလေသာကို ပယ်ခွါခြင်း၌ မစွမ်းနိုင်ကုန်သည်၏အဖြစ် အစရှိသောအကြောင်း ၃ပါးတို့ကြောင့်၊ [မဟဂ္ဂုတ်၌လာသော အကြောင်း ၃ ပါးတို့၏ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော အကြောင်း ၃ ပါးတို့ကြောင့်၊] ပရိတ္တာ - တို့မည်၏၊ ကိလေသ၊ ပေ၊ တာယာတိ - ဟူသော၊ အတ္တတ္တယမ္ဗိ - အနက် ၃ ပါးအပေါင်းသည်လည်း၊ ကုသလေသု -တို့၌၊ ယုဇ္ဇတိ-သင့်၏၊ ဝိပါကကိရိယေသု-တို့၌၊ ဒီဃသန္တာနတာဝ-ဒီဃသန္တာန၏အဖြစ်သည်သာ၊ (ယုဇ္ဇတိ)။

ဝါ- တနည်း၊ ပမာဏကရေဟိ- နှိုင်းယှဉ် တိုင်းတာမှုကိုပြုတတ်ကုန်သော၊ သြဠ ရိကေဟိ-ရုန့်ရင်းကြမ်းတန်းကုန်သော၊ ကာမတဏှာဒီဟိ-ကာမတဏှာ အစရှိသော တရားတို့သည်၊ ပရိစ္ဆိန္ဒာ - ပိုင်းဖြတ်အပ်သော တရားတို့သည်၊ ပရိ

x x x x x x x

ဒီဃသန္တာနတာ စသည်။ ။ ဤအဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီး၊ အနုဋီကာ၌ကား “ ဝိက္ခမ္ဘန ” အရ ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနအပြင် ဝိတက်စသော အောက်အောက်ချာန်အင်္ဂါကို ခွါခြင်းဟူသော အနက်ကိုလည်း ပြ၏၊ ထို့ပြင် “ဝိပုလံ + ဖလံ ဝိပုလပ္ပလံ-ပြန်ပြောကြီးကျယ်သောအကျိုး” ဟု ကမ္မဓာရ်ပြုလျှင် “ဝိပုလဖလတာယ” ဟူသောဟိတ်သည် မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါကအတွက်လည်း သင့်၏ဟု ဆိုသည်။

ပမာဏကရေဟိ ဝါ။ ။ ဤနည်းကား (အပ္ပမာဏာတိုင်အောင်) ဋီကာဆရာ၏ အတ္တနောမတိတည်း၊ ပရိတ္တာ၌ “ပရိ+အတ္တ” ဟု ခွဲ၍ အတ္တ၌ အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်၏ အဝခဏ္ဍန အနက်ဖြင့် “ ပရိသမန္တတော အာဒီယန္တေတိ ပရိတ္တာ ” ဟု ပြု၊ ကာမတဏှာ စသော သြဠာရိက ကိလေသာတို့သည် “ ဤသူဟာ ဂုဏ်အားဖြင့် ဤ အဆင့်အတန်း၌ သာ ရှိသေး၏ ” ဟု အတိုင်းအရှည်ကို ပြုတတ်သောကြောင့် ပမာဏကရ မည်၏၊ ထို ပမာဏကရ ကိလေသာတို့သည် ပိုင်းဖြတ်အပ်သော တရားတို့သည် ပရိတ္တတို့ မည်၏။

တ္တာ-တို့မည်၏။ [အာရုံပြုခံရသည်ကို “ပိုင်းဖြတ်အပ်” ဟု ဆိုသည်။] တေဟိ- ထို ကာမတဏှာ အစရှိသောတရားတို့သည်၊ အပရိစ္ဆန္ဒတ္တာ-မပိုင်းဖြတ်အပ် မပိုင်း ဖြတ်နိုင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သုခုမေဟိ - သိမ်မွေ့ ကုန်သော၊ ရူပတဏှာ ဒီဟိ- ရူပတဏှာ အစရှိသောတရားတို့သည်၊ ပရိစ္ဆန္ဒာ-ပိုင်းဖြတ်အပ်သောတရား တို့သည်၊ ပမာဏမဟတ္တံ-ပမာဏအားဖြင့် ကြီးကျယ်သည်၏အဖြစ်သို့၊ ဂတာ- ရောက်သောတရားတို့တည်း၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ မဟဂ္ဂတာ-တို့မည်၏။ အပရိစ္ဆန္ဒာ- ကာမတဏှာ အစရှိသော တရားတို့သည် မပိုင်းဖြတ်အပ် မပိုင်းဖြတ်နိုင်သော လောကုတ္တရာတရားတို့သည်၊ အပ္ပမာဏာ-တို့မည်၏။

အတပ္ပကဋ္ဌေနာတိ - ကား၊ ဒိဝသံ - တနေ့ပတ်လုံး၊ ပစ္စဝေက္ခိယမာနာပိ- ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်အပ်ပါကုန်သော်လည်း၊ လောကုတ္တရာဓမ္မာ-လော ကုတ္တရာတရားတို့သည်၊ တိတ္ထိံ - တင်းတိမ်အားရခြင်းကို၊ နဇနေန္တိ - မဖြစ်စေနိုင် ကုန်၊ (ဒိဝသံ) သမာပဇ္ဇိယမာနာပိ- သမာပတ်ဝင်စား အပ်ပါကုန်သော်လည်း၊ ဖလဓမ္မာ- ဖိုလ်တရားတို့သည်၊ (တိတ္ထိံ - ကို၊ နဇနေန္တိ - နံ၊) ဣတိ- ကြောင့်၊ (အတပ္ပကာ-အတပ္ပကတို့ မည်၏။)

မာတုဃာတာဒိသု- အမိကို သတ်ခြင်း အစရှိသော ကံတို့၌၊ ပဝတ္တမာနာပိ- ဖြစ် သူတို့သည်လည်း၊ ဟိတသုခံ-စီးပွားချမ်းသာကို၊ ဣစ္ဆန္တာဝ - လိုလားကုန် သည်သာလျှင်၊ (ဟုတွာ)၊ ပဝတ္တန္တိ-နံ၏။ ဣတိ- ကြောင့်၊ တေဓမ္မာ - ထို မာတု ဃာတအစရှိသော တရားတို့သည်၊ မေ- ငါ၏။ ဟိတသုခါဝဟာ- စီးပွားချမ်းသာ ကို ဆောင်နိုင်ကုန်သည်၊ ဘဝိဿန္တိ-နံလတံ၊ ဣတိ- သို့၊ အာသိသိတာ-တောင့်တ အပ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ တထာ- ထိုမှတပါး၊ အသုဘာ၊ ပေ၊ နတ္ထေသု- အသုဘ၊ အသုခ၊ အနိစ္စ၊ အနတ္တ ဖြစ်သော ခန္ဓာ ၅ ပါးတို့၌၊ သုဘာဒိ၊ ပေ၊ ဒဠတာယ-

x x x x x x x

သုခုမေဟိ၊ ပေ၊ မဟဂ္ဂတာ။ ။ ထို ကာမတဏှာစသော ဩဠာရိကကိလေသာတို့ ပိုင်းဖြတ်နိုင် အာရုံပြုနိုင်လောက်အောင် မသေးငယ်ဘဲ ရူပတဏှာ အရူပတဏှာတို့က သာ ပိုင်းဖြတ်နိုင်သဖြင့် မဟတ္တံ-ပမာဏအားဖြင့် ကြီးကျယ်သည်၏အဖြစ်သို့၊ ဂတာ- ရောက်သောတရားတို့သည် မဟဂ္ဂတာတို့မည်၏။ “မဟတ္တံ+ဂတာ မဟဂ္ဂတာ” ဟုပင် ပြု၊ [ရူပတဏှာဟူသည် ရူပဈာန် ရူပဝိပါက်ကို တပ်မက်တတ်သော တဏှာတည်း၊ အရူပ တဏှာဟူသည် အရူပဈာန် အရူပဝိပါက်ကို တပ်မက်တတ်သော တဏှာတည်း။]

အပ္ပမာဏာ ။ ။ ထိုတဏှာ ၃ ရပ်တို့၏ အပိုင်းအဖြတ် (အာရုံပြု) မခံရသော ကြောင့် လောကုတ္တရာတရားတို့ကား “အပ္ပမာဏ (ပမာဏမရှိသော) တရား ” ဟု အမည်ရသည်။ ဤ အပ္ပမာဏ၌ မာဇာတ်သည် ပိုင်းဖြတ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ “ပဗိ ယန္တေ ပရိစ္ဆိဇ္ဇန္တိတိ ပမာဏာ၊ န+ပမာဏာ အပ္ပမာဏာ” ဟု ပြု၊ နောက် ပရိယာပန္န ဒုက်၏ အပရိယာပန္နာပုဒ်၌လည်း ဒီကာဝယ် ဤအဓိပ္ပာယ်ကို ပြဉ္စုးလတံ။

သုဘအစရှိသော ဖေါက်ဖေါက်ပြန်ပြန် ဖြစ်ခြင်း၏ ခိုင်မြဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အာနန္တရိယ ၊ ပေ၊ ဒိဋ္ဌိသု - အာနန္တရိယကံ၊ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံတို့၌၊ ပဝတ္တိ-ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ - ထို့ကြောင့်၊ တေဓမ္မာ - ထို တရားတို့သည်၊ အသုဘာဒိသု-အသုဘအစရှိသော ခန္ဓာ ၅ ပါးတို့၌၊ သုဘာဒိဝိပရိတပ္ပဝတ္တိကာ-သုဘ အစရှိသော ဖေါက်ဖေါက်ပြန်ပြန် ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-နိ၏။ ... မိစ္ဆာသဘာဝါတိ-ကား၊ မုသာသဘာဝါ- မှားယွင်းသော သဘောရှိကုန်၏။

အနေကေသု- များစွာကုန်သော၊ အာနန္တရိယေသု - အာနန္တရိယကံတို့ကို၊ ကတေသု - ပြုအပ်ပြီးကုန်လသော်၊ ဟတ္ထ-ထိုကံတို့တွင်၊ ယံ- အကြင်ကံသည်၊ ဗလဝံ-အားရှိ၏၊ တံ- ထိုကံသည်၊ ဝိပစ္စတိ - မှည့်ရင့်၏၊ ဝါ- အကျိုးပေး၏၊ ဣတရာနိ-အခြားသော ကံတို့သည်၊ န (ဝိပစ္စန္တိ)- မမှည့်ရင့်ကုန်၊ ဝါ- အကျိုးမပေးကုန်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဧကန္တ၊ပေ၊တာယ - ဧကန် အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ နိယတတာ- နိယတ၏ အဖြစ်သည်၊ ဝါ- ကို၊ ဝတ္ထု- ဆိုခြင်းငှါ၊ နသက္ကာ၊ ဣတိ- ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ ဝိပါကဒါနေ သတိတိအာဒိ-ကို၊ (သင်္ဂဟကာရေ)အာဟ-ဆိုပြီး၊ [“ဝိပါကဒါနေသတိ” အစရှိသော ပရိကပ္ပစကားကို ဆိုပြီး-ဟူလို။]

တတ္ထ-ထို ဝိပါကဒါနေ သတိ အစရှိသော စကားရပ်၌၊ ခန္ဓဘေဒါနန္တရန္တိ-ကား၊ စုတိ အနန္တရံ-စုတိ၏အခြားမဲ့၌၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း)ဟိ(ယသ္မာ)၊ စုတိ-စုတိကို၊ မရဏနိဒ္ဒေသေ - မရဏနိဒ္ဒေသ၌၊ [သစ္စဝိဘင်း ပါဠိတော် သုတ္တန္တဘာဇနိယ မရဏနိဒ္ဒေသ၌။] ခန္ဓာနံ ဘေဒေါတိ- ဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်ပြီး၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ခန္ဓဘေဒါနန္တရန္တိ ပဒဿ-၏၊ စုတိအနန္တရန္တိ အတ္ထော-ကို၊ မယာ, ဝုတ္တာ-ဆိုအပ်ပြီး။) [ဤတိုင်အောင်သော စကားရပ်များ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီး။]

ဧတေနဝစနေန-ဝိပါကဒါနေ သတိ ခန္ဓဘေဒါနန္တရမေဝ ဟူသော ဤစကားဖြင့်၊ [နိယတတာ ဝုတ္တာ-၌စပ်။] ဖလဒါနေ-အကျိုးပေးခြင်းသည်၊ သတိ-သော်၊ စုတိအနန္တရောဓေ - စုတိ၏ အခြားမဲ့ကာလသည်သာ၊ (ဧတေသံ-ထိုအာနန္တရိယကံ, နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံတို့၏၊ ဖလကာလော- အကျိုးပေးရာကာလတည်း၊) ဧတေသံ-တို့၏၊ အညော - စုတိအနန္တရကာလမှ တပါးသော၊ ဖလကာလော-

x x x x + x x x

ဧတေန ဝစနေန၊ပေ၊ဒါနနိယမေန ။ ။ ဤစကားသည် အဋ္ဌကထာစကား၌ ကောက်ချက်ချ၍ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အဘော်ကိုပြသော စကားတည်း၊ “ဖလဒါနေ သတိခန္ဓဘေဒါနန္တရမေဝ ဖလဒါနတော= အကျိုးပေးရလို့ရှိလျှင် စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ သာလျှင် အကျိုးပေးခြင်းကြောင့်” ဟူသော စကားအရ အဋ္ဌကထာဆရာသည် အကျိုးပေးရာကာလ၏ မြဲခြင်းကြောင့် နိယတအဖြစ်ကို ဆိုအပ်၏၊ အကျိုးပေးခြင်း၏ မြဲခြင်းကြောင့် နိယတအဖြစ်ကို ဆိုအပ်သည် မဟုတ်။

သည်။ န- မရှိ၊ ဣတိ - သို့၊ ဖလကာလနိယမေနဝ - အကျိုးပေးရာ ကာလ၏ မြဲခြင်းကြောင့်သာလျှင်၊ နိယတတာ-နိယတတို့၏အဖြစ်သည်။ ဝါ-ကို၊ (သင်္ဂဟ ကာရေန-သည်။) ဝုတ္တာ- ဆိုအပ်သည်။ ဟောတိ၊ ဖလဒါနနိယမေန - အကျိုး ပေးခြင်း၏ မြဲခြင်းကြောင့်၊ (နိယတတာ ဝုတ္တာ) န (ဟောတိ)၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ နိယတဖလကာလာနံ-မြဲသော အကျိုးပေးရာ ကာလရှိကုန်သော၊ အညေသမ္ဘိ- အာနန္တရိယကံ၊ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံတို့မှ အခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပပဇ္ဇ ဝေဒနိယာနံ-ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယကံတို့၏၎င်း၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယာနမ္ဘိ-ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိ ယကံတို့၏သော်မှ၎င်း၊ [ပိသည် ဝရဟာဇောတက၊] နိယတတာ- နိယတတို့၏ အဖြစ်သည်။ အာပဇ္ဇတိ-ဖြစ်နေ၏။

တသ္မာ- ကြောင့်၊ (ထိုသို့ အခြားကံတို့၏ နိယတဖြစ်ခြင်း ဟူသော အပြစ်ရှိရာ သောကြောင့်၊) ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာနံ-မှည့်ရင့်ခြင်း သဘောရှိသော ကုသိုလ် အကုသိုလ် တရားတို့၏၊ ပစ္စယန္တရ ဝိကလတာဒိဟိ - အကြောင်းတပါး၏ ချို့တဲ့သည်၏ အဖြစ် အစရှိသော အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ အဝိပစ္စမာနာနမ္ဘိ - မမှည့်ရင့်ရပါကုန် သော်လည်း၊ ဝါ-အကျိုးမပေးရပါကုန်သော်လည်း၊ အတ္တနော-၏၊ သဘာဝေန- သဘောအားဖြင့်၊ ဝိပါကဓမ္မတာ-ဝိပါကဓမ္မတို့၏အဖြစ်ကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗာ) ဝိယ- သကဲ့သို့၊ (တံထာ)၊ ဗလဝတာ-သော၊ အာနန္တရိယေန-အာနန္တရိယကံတပါး သည်၊ ဝါ-က၊ ဝိပါကေ-အကျိုးကို၊ ဒိဋ္ဌေ-ပေးအပ်ပြီးသော်၊ အဝိပစ္စမာနာနံပိ- မမှည့်ရင့်ရပါကုန်သော်လည်း၊ ဝါ- အကျိုး မပေးရသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊

x x x x x x x x x

ဣတိ၊ ပေ၊ အာပဇ္ဇတိ။ ။ ဤကား အဋ္ဌကထာစကားအရ ဥပပဇ္ဇ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယ ကံတို့၏ နိယတကံအဖြစ် ရောက်ပုံကို ပြသော လဒ္ဒဒေါသစကားတည်း။ ဤသို့ အကျိုး ပေးရာကာလ၏ မြဲခြင်းကြောင့် နိယတဘု ဆိုလျှင် ဒုတိယဘဝကာလဟု အကျိုးပေးရာ ကာလ သတ်မှတ်ချက်ရှိသော ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယကံ၊ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝကာလဟု သတ်မှတ်ချက် ရှိသော ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယကံတို့ အတွက် နိယတအဖြစ် (နိယတအမည်) ဖြစ်နေခြင်း ဟူသော အဖြစ်ရောက်သည်- ဟူလို။

တသ္မာ၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ။ ဤဝါကျကား ဋီကာဆရာက မိမိအလိုကို ပြသော ဝါကျတည်း။ အကျိုးပေးရာကာလ၏ မြဲခြင်းကြောင့် နိယတအမည်ကို ဆိုလျှင် ဥပပဇ္ဇ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယ ကံတို့၏ နိယတအဖြစ်ကို မတားမြစ်နိုင်သောကြောင့် ဖလဒါနနိယမ ကြောင့်သာ နိယတအဖြစ်ကို၎င်း၊ အာနန္တရိယအဖြစ်ကို၎င်း သိထိုက်ပါသည်-ဟူလို။ [တသ္မာကို “ဖလဒါန နိယမေနေန နိယတာ အာနန္တရိယတာစ ဝေဒိတဗ္ဗာ” နှ့် စပ်၊ မရ၌ကား “ဖလဒါနေ နိယတသဘာဝါ အာနန္တရိယသဘာဝါစ ပဝတ္တိ” နှ့် အစပ်ပြ၏၊ စဉ်းစားပါလေ။]

ဝိပါကဓမ္မ၊ ပေ၊ ပဝတ္တိတိ။ ။ ဤကား “အတ္တနော သဘာဝေန၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ” ၏ အကြောင်းပြတည်း။ ထိုသို့အကြောင်းပြရာ၌ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ ဝိပါက ဓမ္မအမည်ရပုံကို ဥပမာအားဖြင့် ပြသည်။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့သည် အဓိဇ္ဇာတဏှာ

အာနန္ဒရိယာနံ- အာနန္ဒရိယကံတို့၏။ ဖလဒါနေ- အကျိုးပေးခြင်း၌၊ နိယတသဘာဝါ- ဖြစ်သော သဘောရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ အာနန္ဒရိယသဘာဝါစ- အာနန္ဒရိယသဘောရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ပဝတ္ထိ-ဖြစ်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ အတ္တနော-၏။ သဘာဝေန-အားဖြင့်၊ ဖလဒါန နိယမေဝနေဝ- အကျိုးပေးခြင်း၏ မြဲခြင်းကြောင့်သာလျှင်၊ နိယတတာ- နိယတ၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ အာနန္ဒရိယတာစ-အာနန္ဒရိယ၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ ဝေဒိတဗျာ-၏။

စ-ဆက်၊ တေသံ - ထို အာနန္ဒရိယ ကံတို့၏။ နိယတသဘာဝါ - ဖြစ်သော သဘောရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ အာနန္ဒရိယသဘာဝါစ-အာနန္ဒရိယသဘော ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ပဝတ္ထိ-ဖြစ်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ ဣတိ တေ-ဤစကား ကို၊ အဝသံ-မချွတ်ကေန၊ သမ္ပုဋ္ဌိန္ဒြိယတဗ္ဗ- လက်ခံထိုက်၏။ (ကသ္မာ - နည်း၊) အညဿ-သော၊ ဗလဝတော-အားရှိသော၊ အာနန္ဒရိယဿ- အာနန္ဒရိယကံ ၏၊ အဘာဝေ-မရှိခြင်းသည်၊ (သတိ)၊ စုတိအာနန္ဒရံ- စုတိ၏ အခြားမဲ့ကာလ၌၊ ဧကန္တေန- စင်စစ်အားဖြင့်၊ ဖလဒါနတော-အကျိုးပေးခြင်းကြောင့်တည်း။

x x x x x x x

ဟူသော အဖော်အပေါင်းအကြောင်းကုန်သွားသော်၎င်း၊ ကာလဂတိစသောအကြောင်း တို့က ဝိပတ္တိ ဖြစ်နေသော်၎င်း အကျိုးမပေးနိုင်ကြ၊ ထိုသို့ အကျိုးမပေးရသော်လည်း ဝိပါကဓမ္မ အမည်ကား မပျက်ဘဲ တည်မြဲ တည်ရှိသကဲ့သို့၊ ထို့အတူ အားကြီးသော အာနန္ဒရိယကံ တပါးပါးက အကျိုးပေးသွားသဖြင့် အကျိုးမပေးကြရသော အာနန္ဒရိယကံများ၏လည်း အကျိုးပေးခြင်း၌ မြဲသောသဘော အာနန္ဒရိယသဘောကား မရွေ့လျောဘဲ ရှိမြဲရှိကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် ဖလဒါနနိယမကြောင့်သာ နိယတအဖြစ် အာနန္ဒရိယအဖြစ်ကို သိထိုက်ပါသည်-ဟူလို။

ပစ္စယန္တရမိကလတဒိဟိ။ ။ ပစ္စယောနာမ အဝိဇ္ဇာတဏှာ၊ ဝိကလော ဝိပတ္တိ၊ အာဒိသဒ္ဓေန ကာလဂတိ ဥပဓိပယောဂ စေတော ပဏိဓာဒယော သင်္ဂဏှာတိ၊- (မရ) ။ ကာလဝိပတ္တိစသည် ဖြစ်နေလျှင် ကုသိုလ်ကံသည် အကျိုးမပေးနိုင်၊ အထက်ဘုံ၌ အကျိုး ပေးနိုင်သော ကံသည်လည်း စေတောပဏိဓိက အောက်ဘုံ၌ တောင့်တမှုရှိနေလျှင် ထို စေတောပဏိဓိကြောင့် ထိုကံသည် အထက်ဘုံ၌ အကျိုးမပေးနိုင်၊ ဥပမာ- အထက်နတ် ဘုံ၌ ဖြစ်ဘို့ရန် ကံရှိနေသော်လည်း လူ့ဘုံ၌ ပါရမီဖြည့်လိုသော ဘုရားအလောင်း၏ လူ့ဘုံကို တောင့်တမှု ပဏိဓိကြောင့် အထက်ဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်သော ကံက အကျိုးမပေး နိုင်တော့ သကဲ့သို့တည်း။

အဝသံ၊ ပေ၊ ဖလဒါနတော။ ။ အကျိုးမပေးရသော အာနန္ဒရိယတို့အတွက် နိယတ၊ အာနန္ဒရိယအဖြစ်ကို ဝန်မခံထိုက်ပါသလော-ဟု စောဒနာဘွယ် ရှိရကား “အဝသံ၊ ပေ၊ ဖလဒါနတော” ဟု မိန့်သည်။ ဧကန်ဝန်ခံထိုက်သည်-ဟူလို၊ (ဘဒ္ဒကြောင့် နည်း၊) အခြားသော မိမိထက် အားရှိသော အာနန္ဒရိယကံ မရှိလျှင် စုတိအခြားမဲ့ ကာလ၌ ဧကန်အကျိုးပေးသောကြောင့်တည်း။ ဆိုလိုရင်းကား၊-ကုသိုလ် အကုသိုလ် တို့၏ ဝိပါကဓမ္မ အဖြစ်သည် သဘာဝသိဒ္ဓ (ပင်ကိုယ် သဘောအတိုင်း ပြီးသော)

နန- စောဒနာပါဠာအံ၊ (ကိံ - အဘယ်သို့ စောဒနာအံနည်း၊) ဝေံ- ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊ အညေသမ္ပိ- အခြားလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယာနံ - ဥပ ပဇ္ဇဝေဒနိယကံတို့၏၊ အညသ္မိံ - အခြားသော၊ ဝိပါကဒါယကေ- အကျိုးပေး တတ်သောကံသည်၊ အသတိ- မရှိလသော်၊ စုတိ အနန္တ ရမေဝ- စုတိ၏အခြားမဲ့၌ သာလျှင်၊ ဧကန္တေန - စင်စစ် ဧကန်အားဖြင့်၊ ဖလဒါနတော - အကျိုးပေးခြင်း ကြောင့်၊ အာနန္တရိယသဘာဝါ- အာနန္တရိယသဘော ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ နိယတသဘာဝါစ - နိယတသဘော ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ပဝတ္တိ - ဖြစ်ခြင်း သည်၊ အာပဇ္ဇတိ- ဖြစ်သည်မဟုတ်လော၊ ဣတိ၊ (နန- စောဒနာပါ၏၊) နာပဇ္ဇ တိ- မဖြစ်၊ (ကသ္မာ- နည်း၊) အသမာန ဇာတိကေန- မတူသောဇာတ်ရှိသောကံ သည်၎င်း၊ စေတော ပဏိမိဝသေန - စေတော ပဏိမိ၏ အစွမ်းသတ္တိသည်၎င်း၊ ဥပယာတကေနစ- ဥပယာတကကံ တပါးပါးသည်၎င်း၊ နိဝတ္တေတဗ္ဗ ဝိပါကတ္တာ- တားမြစ်နိုင်သောအကျိုး ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ- တားမြစ်နိုင်သောအကျိုး ရှိသည့်အတွက်၊ (ဟိတ်ကူ)၊ အနန္တရေ- အခြားမဲ့ဘဝ၌၊ ဧကန္တ ဖလဒါယ ကတ္တာဘာဝါ- ဧကန် အကျိုးပေးတတ်သည်၏အဖြစ်၏ မရှိခြင်းကြောင့်တည်း။

x x x x x x x

အမည်ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ထို့အတူ အာနန္တရိယကံတို့၏ နိယတအဖြစ်၊ အာနန္တရိယ အဖြစ် လည်း သဘာဝသိဒ္ဓပင် ဖြစ်သည်-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ “ ဖလဒါနေသတိ ခန္ဓဘေဒါနန္တရမေဝ ဖလဒါနတော ” ဟု ဆိုသောကြောင့် “ အကျိုးပေးရာ ကာလ၏ မြဲခြင်းကြောင့် နိယတမည်၏ ” ဟု ဆိုလို၏။ ဋီကာဆရာကား ထိုသို့ဖြစ်လျှင် ဥပပပဇ္ဇဝေဒနိယ စသော ကံတို့၏ နိယတ အဖြစ်၌ ပါဝင်စရာရှိ၍ ဖလဒါနနိယမ (အကျိုးပေးခြင်း၏ မြဲခြင်း) ကြောင့် နိယတ အဖြစ်ကို ဆိုသည်။ ဤသို့ အဋ္ဌကထာနှင့် ဋီကာ၏ ကွဲပြားပုံကို မှတ်ပါ။

နန ဝေံ၊ ပေ၊ အာပဇ္ဇတိတိ။ ။ “ မလဝတာ အာနန္တရိယေန ဝိပါကေ ဒိန္ဓေ အဝိ ပစ္စမာနာနံပါပေ၊ သဘာဝါစ ပဝတ္တိ ” ကို ဝေံဟု ညွှန်သည်။ ဤသို့ အားရှိသော အာနန္တရိယကံတခုက အကျိုးပေးသွားသောကြောင့် အကျိုးမပေးလိုက်ရသော်လည်း အာနန္တရိယကံတို့မှာ အကျိုးပေးခြင်း၌ မြဲသောသဘော အာနန္တရိယသဘော ရှိလျှင်.... ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယကံတို့မှာလည်း အခြားကံက အကျိုးမပေးလျှင် စုတိအခြားမဲ့၌ ဧကန် အကျိုးပေးသောကြောင့် နိယတသဘော အာနန္တရိယသဘော ရှိရာမရောက်ပါလော- ဟု ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယကံတို့၏ နိယတ အာနန္တရိယ အဖြစ်၌ ယုံမှားဘွယ်ရှိကြောင်းကို စောဒနာသည်။

နာပဇ္ဇတိ၊ ပေ၊ ဘာဝါ။ ။ မတူသော ဇာတ်ရှိသော အခြားကံတမျိုးက ဖြစ်စေ၊ စေတောပဏိမိကဖြစ်စေ၊ ဥပသံဘတကကံတမျိုးကဖြစ်စေ ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယကံ၏ အကျိုး ကို တားမြစ်နိုင်သည့်အတွက် အခြားမဲ့ဘဝ၌ ဧကန် အကျိုးပေးမည့်သတ္တိ မရှိခြင်း ကြောင့် ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယကံတို့မှာ နိယတသဘော၊ အာနန္တရိယသဘော၊ မရှိပါ-ဟူလို။ [စေတောပဏိမိက တားမြစ်ပုံကို ရှေ့၌ ပြခဲ့ပြီ။]

[“အသမာနဇာတိကေန၊ စေတောပဏိမိဝသေန၊ ဥပဿာတကေန” ဟူသော ကတ္တား ၃ ရပ်နှင့် နိဝတ္ထေတဗ္ဗသဘာဝါ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဗျတိရေကအားဖြင့် ထင်ရှားပြလို၍ “နပန” စသည်မိန့်။]

ပန- ဗျတိရိက်အားဖြင့် ထင်ရှားအောင်ပြဉ္စားအံ့။ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီနိ- ဒုတိယဇ္ဈာန် အစရှိသောကံတို့သည်။ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနိ- ပဌမဇ္ဈာန် အစရှိသော ကံတို့၏။ (အသမာန ဇာတိကာနိ-မတူသောဇာတ်ရှိကုန်သော၊ ဖလနိဝတ္တကာနိ- အကျိုးကို တားမြစ်နိုင်သောကံတို့သည်။ ဟောန္တိ)ဝိယ- နသကဲ့သို့၊ (တထာ)။ အာနန္တရိယကာနိ- အာနန္တရိယမည်သော ကံတို့၏။ အသမာန ဇာတိကံ-မတူသော ဇာတ်ရှိသော၊ ဖလ နိဝတ္တကံ - အကျိုးကို တားမြစ်နိုင်သောကံသည်။ န အတ္ထိ။ (ကဿာ)။ သဗ္ဗာနန္တရိယကာနိ - အလုံးစုံသော အာနန္တရိယကံတို့၏။ အဝီစိ ဖလတ္တာ-အဝီစိဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ [ဤစကားဖြင့် “အသမာန ဇာတိကေန” ကို ပြောင်းပြန်အားဖြင့် ထင်ရှားပြသည်။ အလုံးစုံသော အာနန္တရိယကံတို့၏ အဝီစိ၌ အကျိုးပေးသောကြောင့် သမာနဇာတိက ဖြစ်နေကြသည်-ဟုလို။]

စ-သည်သာမကသေး၊ ဟေဋ္ဌူပပတ္တိံ - အောက်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ၏ဖြစ်ခြင်းကို၊ ဣစ္ဆတော-အလိုရှိသော၊ သီလဝတော- သီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ စေတောပဏိမိ- စိတ်၏တောင့်တခြင်းသည်။ ဝါ-တောင့်တတတ်သောစိတ်သည်။ ဥပရူပပတ္တိဇနက ကမ္မဖလံ-အထက်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေတတ်သော ကံ၏အကျိုးကို၊ (နိဝတ္ထေ တုံ-တားမြစ်ခြင်းငှါ၊ သမတ္ထော)ဝိယ-စွမ်းနိုင်သကဲ့သို့၊ (တထာ)အာနန္တရိယက ဖလံ-အာနန္တရိယကံ၏အကျိုးကို၊ နိဝတ္ထေတုံ- ငှါ၊ သမတ္ထော-သော၊ စေတော ပဏိမိ - စိတ်၏ တောင့်တခြင်းသည်။ န အတ္ထိ။ (ကဿာ)။ အနိစ္ဆန္တသေဝ- အဝီစိ၌ မကျလိုသောပုဂ္ဂိုလ်ကိုပင်။ အဝီစိပါတနတော- အဝီစိ၌ ကျစေနိုင်ခြင်း ကြောင့်တည်း။ [ဤစကားဖြင့် “စေတောပဏိမိဝသေန” ကို ပြောင်းပြန်အားဖြင့် ထင်ရှားပြသည်။]

စ- သည်သာ မကသေး၊ အာနန္တရိယကောပဿာတကံ- အာနန္တရိယကံကို သတ်တတ်သော၊ ကိဉ္စိ-တစုံတခုသော၊ ကမ္မံ-ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံသည်။ နအတ္ထိ။ [ဤစကားဖြင့် “ဥပဿာတကေန” ဟူသော ကတ္တားကို ပြောင်းပြန်အားဖြင့် ထင်ရှားပြသည်။]

တဿာ-ကြောင့်၊ တေသံယေဝ-ထိုအာနန္တရိယကံတို့၏သာလျှင်၊ အနန္တရေ- အခြားမဲ့ဘဝ၌၊ ဧကန္တဝိပါကဇနကသဘာဝါ- ဧကန်အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ် သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော၊ ပဝတ္တိ-ဖြစ်ခြင်းသည်။ (ဟောတိ)။ ဣတိ- ဤသို့မှတ်အပ်၏။ [ဤစကားဖြင့် “အနန္တရေကန္တဖလဒါယကတ္တာဘာဝါ” ကို ထင်ရှားပြသည်။]

စ-ဆက်၊ အနေကာနိ-များစွာကုန်သော၊ အာနန္တရိယကာနိ-အာနန္တရိယကံတို့သည်၊ ဝါ-တို့ကို၊ ကတာနိ-ပြုအပ်ပြီးကုန်သည်၊ (သမာနာနိ-နိလသော်၊) ကေန္တေ-စင်စစ်ကေန်ဖြစ်သော၊ ဝိပါကေ-အကျိုး၌၊ သန္ဓိယတတ္တာ-ကောင်းစွာမြဲကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဥပရတာဝိပစ္စနသဘာဝါသင်္ကတ္တာ-ကင်းသော အဝိပစ္စနသဘော၌ ယုံမှားဘွယ်ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ဝါ-အဝိပစ္စနသဘော၌ ယုံမှားဘွယ်မှကင်းကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ နိစ္ဆိတာနိ-ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ) သဘာဝတော- သဘောအားဖြင့်၊ နိယတာနေဝ-နိယတမည်ကုန်သည်သာ၊ (ဟောန္တိ-နိ၏။)

ပန- ကား၊ စုတိ အနန္တရံ - စုတိ၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော၊ ဖလံ - အကျိုးသည်၊ အနန္တရံနာမ - အနန္တရ မည်၏၊ တန္ဓိဗ္ဗတ္တနေန - ထို စုတိ၏ အခြားမဲ့အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းကြောင့်၊ တသ္မိံ အနန္တရေ - ထိုစုတိ၏ အခြားမဲ့အကျိုး၌၊ နိယုတ္တာနိ (စ)-ယှဉ်လည်း ယှဉ်ကုန်၏၊ အနန္တရကရဏ သီလာနိစ - အခြားမဲ့အကျိုးကို ပြုခြင်းအလေ့လည်း ရှိကုန်၏၊ အနန္တရပယောဇနာနိစ- အခြားမဲ့အကျိုးလည်း ရှိကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သဘာဝတော- သဘောအားဖြင့်၊ အာနန္တရိယကာနေဝစ-အာနန္တရိယ မည်ကုန်သည်သာလျှင်လည်း၊ ဟောန္တိ-နိ၏။

x x x x x x x

အနေကာနိစ၊ ပေ၊ ဟောန္တိ။ ။ အာနန္တရိယကံတခုကိုသာ ပြုထားရာ၌ ထိုကံ၏ နိယတအဖြစ် အာနန္တရိယအဖြစ်သည် ဖြစ်နိုင်ပါစေတော့၊ အာနန္တရိယကံ များစွာကို ပြုထားရာ၌ အကျိုးမပေးရသောကံတို့၏ အဘယ်နည်းဖြင့် နိယတအဖြစ်၊ အာနန္တရိယအဖြစ်သည် ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိ၍ “အနေကာနိစ၊ ပေ၊ အာနန္တရိယကာနေဝစ ဟောန္တိ” ဟု မိန့်သည်၊ အာနန္တရိယကံများစွာကို ပြုထားအပ်ကုန်သော်လည်း “နိစ္ဆိတာနိ သဘာဝတော နိယတာနေဝ = အကျိုးပေးဘို့ရန် အမြဲသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးဖြစ်၍ သဘာဝအတိုင်း နိယတဖြစ်နေကြ၊ သဘာဝတော အာနန္တရိယကာနေဝစ = သဘာဝအတိုင်း အာနန္တရိယလည်း ဖြစ်နေကြသည်” ဟုလို။

ကေန္တေ၊ ပေ၊ သင်္ကတ္တာ။ ။ ဤဟိတ်တို့ကား “နိစ္ဆိတာနိ သဘာဝတော နိယတာနေဝ” တို့၏ အကြောင်းပြတည်း၊ စင်စစ်ကေန် အမှန်ပေးရမည့်အကျိုး၌ ကောင်းစွာ မြဲပြီးဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ အဝိပစ္စနသဘာဝအာသင်္ကာဥပရတ - အကျိုးမပေးခြင်း သဘော ရှိလေသလား ဟု ယုံမှားဘွယ်မရှိသောကြောင့်၎င်း၊ အမြဲသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသော သဘာဝနိယတကံများ ဖြစ်ကြသည်။

စုတိ၊ ပေ၊ ပယောဇနာနိစာတိ။ ။ နိယတအမည်ရခြင်း၏အကြောင်းကို ပြပြီး၍၊ အာနန္တရိယ အမည်ရခြင်း၏ အကြောင်းပြ စကားတည်း၊ စုတိ၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေကျိုးကို “နတ္ထိ + အန္တရံ ဧတဿ” ဟူသော ဝိဂြိုဟ်အရ “အနန္တရံ” ဟု ခေါ်၏၊ မရဉ္စကား “အနန္တရေ + ဘဝံ အနန္တရံ” ဟု ပြ၏၊ ထိုအနန္တရအကျိုး၌ ယှဉ်သောကြောင့် “အနန္တရေ + နိယုတ္တာနိ” ဝစနတ္ထနှင့်အညီ အာနန္တရိယက အမည်ရကြ၏၊ (တနည်း) အနန္တရကရဏသီလာနိဖြင့် “အနန္တရံ - အခြားမဲ့အကျိုးကို + ကရောန္တိ သီလေန”

ပန- ဆက်၊ သမာနသဘာဝေသု- တူသောသဘော ရှိကုန်သော၊ တေသု-ထို အာနန္တရိယကံတို့တွင်၊ ဧကေန - တပါးသော အာနန္တရိယကံသည်၊ ဝိပါကေ- အကျိုးကို၊ ဒိန္ဓေ-ပေးအပ်ပြီးသော်၊ ဣတရာနိ - အခြားသော အာနန္တရိယကံတို့ သည်၊ အတ္တနာ-မိမိသည်၊ ကတ္တဗ္ဗဿ- ပြုထိုက်သော၊ ကိစ္စဿ- အကျိုးပေးခြင်း ကိစ္စ၏၊ ဝါ - ကို၊ တေနော - ထို အာနန္တရိယကံ တပါးသည်ပင်၊ ကတတ္တာ- ပြုအပ်ပြီး၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒုတိယံ- ၂ ခုမြောက်ဖြစ်သော၊ (ပဋိသန္ဓိ°စ-ကို၎င်း၊) တတိယမ္ပိ-သော၊ ပဋိသန္ဓိ°စ-ကို၎င်း၊ နကရောန္တိ-မပြုကုန်တော့၊ သမတ္တတာ ဝိဿာတတ္တာ - စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သတ္တိ၏ သတ်အပ်ပြီး၏ အဖြစ် ကြောင့်၊ (န ကရောန္တိ-မပြုနိုင်ကုန်သည်ကား၊) န-မဟုတ်ကုန်၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ တေသံ-ထို အာနန္တရိယကံတို့၏၊ နိယတာနန္တရိယတာနိဝတ္တိ-နိယတ၏အဖြစ်၊ အာနန္တရိယ၏အဖြစ်မှ ဆုတ်နစ်ခြင်းသည်၊ နတ္ထိ၊ ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

ဟိ- မှန်၊ (တနည်း) ကသ္မာ, ဝိညာယတိ- နည်း၊ ဟိ (ယသွံ) - ကြောင့်၊ သမာနသဘာဝံ-တူသောသဘောရှိသော အာနန္တရိယကံသည်၊ သမာန သဘာဝ သ - တူသောသဘောရှိသော အာနန္တရိယကံ တပါး၏၊ သမတ္တတံ - စွမ်းနိုင် သည်၏အဖြစ် ဟူသောသတ္တိကို၊ န ဝိဟနတိ - မသတ်ဖြတ်နိုင်၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (တေသံ- ထို အာနန္တရိယကံတို့၏၊ နိယတာနန္တရိယတာနိဝတ္တိ - သည်၊ နတ္ထိ၊ ဣတိ, ဝိညာယတိ၊) ပန- စင်စစ်ကား၊ ဧကဿ- အကျိုးပေးသော အာနန္တရိယ ကံတပါးကို၊ အညာနိပိ - အကျိုးမပေးရသော အခြား အာနန္တရိယကံတို့သည် လည်း၊ ဝါ - ကလည်း၊ ဥပတ္တမ္ဘကာနိ - ထောက်ပံ့တတ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ၊ ဣတိ-သို့၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ-န၏၊ ဣတိ-အပြီးတည်း၊သမ္မာသဘာဝါတိ- ကား၊ သစ္စ သဘာဝါ-မှန်ကန်သောသဘော ရှိကုန်၏။

x x + + x x x x

ဟူသော ဝစနတ္ထကိုပြန်၊ ထိုဝစနတ္ထကြောင့် အာနန္တရိယကအမည်ရကြ၏၊ (တနည်း) အနန္တရပုယောဇနာနိဖြင့် “အနန္တရံ-အခြားမဲ့အကျိုးသည်+ဧတေသံ အတ္ထိ”ဟူသော ဝစနတ္ထကို ပြန်၊ ထိုဝစနတ္ထကြောင့် အာနန္တရိယက အမည်ရကြသည်။ [အားလုံး ဝိဂ္ဂဟ၌ တဒ္ဓိတ် ဣကပစ္စည်းချည်းတည်း၊ ကကို ယပြု၍ “အာနန္တရိယ”၊ ထို့နောက် သုတ္တံ၌ (သညာအနက်၌)ကပစ္စည်းသက်၍ “အာနန္တရိယက”ဟု ရှိသည်။]

တေသု ပန၊ ပေ၊ နိဝတ္တိ။ ။ အကျိုးမပေးရသော ကံတို့သည် နိယတအဖြစ် အာနန္တရိယအဖြစ်မှ မဆုတ်နစ်ပါလော (နိယတ + အာနန္တရိယအမည် မပျက်ပါလော)ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “တေသု ပန” စသည်မိန့်၊ ကံတပါးက အကျိုးပေးသွားလျှင် အခြားကံတို့မှာ မိမိတို့ပြုရမည့် (အဝိစိ၌ချခြင်း) ကိစ္စကို ထိုကံက ပြုသွားသောကြောင့် ဒုတိယအာနန္တရိယကံက ဒုတိယပဋိသန္ဓေကို၎င်း၊ တတိယအာနန္တရိယကံက တတိယ ပဋိသန္ဓေကို၎င်း မပေးတော့၊ ထိုသို့မပေးရာ၌ မိမိတို့၏ အာနန္တရိယသတ္တိကို ထိုအကျိုး ပေးသောကံက သတ်သွားခြင်းကြောင့်ဟုကား မမှတ်ရ၊ ထို့ကြောင့် ထို အကျိုးမပေး ရသော ကံများ၌ နိယတ, အာနန္တရိယကအမည် မပျက်ပါ-ဟူလို။

ပရိပုဏ္ဏမဂ္ဂကိစ္စတ္တာ - ပြည့်စုံသော မဂ္ဂကိစ္စရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်း စသော မဂ္ဂကိစ္စ ၄ ပါးတို့ ပြည့်စုံကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) စတ္တာရော - ၄ ပါးကုန်သော၊ အရိယမဂ္ဂါဝ - အရိယမဂ္ဂတို့ကို သာ၊ [ဝေဖြင့် လောကီမဂ္ဂင်တို့ကိုကန့်။] ဣမ- ဤတိုက်၌၊ မဂ္ဂါတိ - မဂ္ဂတို့ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။ [တိုက်ပုဒ် ၃ ခုလုံးအတွက် “မဂ္ဂါ” ဟု ဗဟုဝစ် ထားသည်။]

ပစ္စယဋ္ဌေနာတိ-ကား၊ မဂ္ဂပစ္စယဋ္ဌေန - မဂ္ဂပစ္စည်း၏ အဖြစ်ဟူသော အနက် ကြောင့်၊ (ဟေတု- သည်၊ အတ္ထိ၊ ဌ္ဗစပ်၊) ဟိ- မှန်၊ [ပစ္စယအရ မဂ္ဂပစ္စည်း ယူရ ခြင်းသည် မှန်၏။] နိက္ခေပကဏ္ဍေပိ - နိက္ခေပကဏ္ဍ ပါဠိတော်၌လည်း၊ ယေ - အကြင်တရားတို့သည်၊ မဂ္ဂပစ္စယံ-မဂ္ဂပစ္စည်းကို၊ လဘန္တိ-ရကုန်၏၊ ပန-ဗျတိရိက် ကား၊ သယံ-မိမိတို့ကိုယ်တိုင်၊ မဂ္ဂပစ္စယဘာဝံ-မဂ္ဂပစ္စည်း၏အဖြစ်သို့၊ န ဂစ္ဆန္တိ- မရောက်ကုန်၊ တေ - ထိုတရားတို့သည်၊ [မဂ္ဂပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့သည်။] မဂ္ဂဟေတုကာ - မဂ္ဂဟေတုကတို့တည်း၊ ဣတိ - ဤအနက်ကို၊ ဒဿေတံ - ၄၊ အရိယမဂ္ဂ ၊ ပေ ၊ ထပေတွာတိ အာဒိ - အစရှိသောစကားကို၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

ပန- ကား၊ တတ္ထေဝ - ထို နိက္ခေပကဏ္ဍ ပါဠိတော်၌ပင်၊ ယော အရိယမဂ္ဂ၊ ပေ၊ မဂ္ဂဟေတုတိ အာဒိနယော - အကြင် “ အရိယမဂ္ဂ၊ ပေ၊ မဂ္ဂဟေတု ” အစရှိ သောနည်းကို၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တာ - ပြီ၊ တံ - ထိုနည်းကို၊ ဒဿေတံ - ၄၊ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာဝါတိ အာဒိ-အစရှိသောစကားကို၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္တံ-ပြီ။

ပန - ကား၊ အရိယမဂ္ဂ သမင်္ဂိဿ၊ ပေ၊ မဂ္ဂဟေတုစာတိ အာဒိနာ-အစရှိသော စကားဖြင့်၊ ဝုတ္တနယံ-ဟောတော်မူအပ်သောနည်းကို၊ ဒဿေတံ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိသယံ တိအာဒိ-သမ္မာဒိဋ္ဌိသယံ အစရှိသောစကားကို၊ (သင်္ဂဟကာရော) အာဟ၊ ပန- ဆက်၊ တတ္ထ - ထို နိက္ခေပကဏ္ဍ ပါဠိတော်၌၊ အသင်္ဂဟိတ သင်္ဂဟနဝသေန- မသိမ်းယူအပ်သေးသော တရားတို့ကို သိမ်းယူခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ပဋိပါဠိယာ - အစဉ်အားဖြင့်၊ တယော- ၃ မျိုးကုန်သော၊ နယာ- နည်းတို့ကို၊ (ဘဂဝတာ)

x x x x x x x

တတ္ထ ပန၊ ပေ၊ နယာဝုတ္တာ။ ။ မဂ္ဂဟေတုကာအရ “ပါဠိတော်၌ နည်း ၃ မျိုးကို အဘယ်သဘောတော်အားဖြင့် စဉ်ထားပါသနည်း” ဟု မေးတွယ်ရှိ၍ “တတ္ထပန” စသည်မိန့်၊ မသိမ်းယူအပ်သေးသော တရားကို သိမ်းယူခြင်းအားဖြင့် နည်း ၃ မျိုးကို စဉ်တော်မူထားသည်-ဟူလို၊ မှန်၏-ပဋ္ဌမနည်း၌ မဂ္ဂင် ဂ ပါး ကြည့်သော ခေတသိက် များကို ကောက်ရ၍ မဂ္ဂင် ဂ ပါးကို မသိမ်းယူနိုင်၊ ပါဠိတော် ဒုတိယနည်း၌ကား မဂ္ဂင် ဂ ပါးတွင် အမောဟသာ ကြည့်ရသောကြောင့် အမောဟတပါးသာ ကျန်တော့ ၏၊ ပါဠိတော်တတိယနည်း၌မူကား အလောဘ အဒေါသ အမောဟ ၃ ပါးလုံးကိုပင် မကြည့်ရသောကြောင့် မဂ္ဂိတ္တုပ္ပါဒ်အားလုံး စုံသွားသည်။

ဝုတ္တော- ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဟေတု ဗဟုတာဝသေန- ဟိတ်တို့၏ များကုန်သည်၏ အဖြစ်၏အစွမ်းဖြင့်၊ တတိယာနယော-ပါဠိတော်လာ တတိယနည်းကို၊ ဣမ- ဤ အဋ္ဌကထာ၌၊ ဒုတိယော- ဒုတိယနည်းကို၊ ဝါ - ဒုတိယနည်းအဖြစ်ဖြင့်၊ ဝုတ္တော-ပြီ။

အဘိဘဝိတွာ ပဝတ္တနဋ္ဌေနာတိ-ကား၊ သဟဇာတာမိပတိပိ-သဟဇာတာမိပတိသည်လည်း၊ [ပေါင်းစရာ မရှိသေးသောကြောင့် ပိ မပါလျှင် ကောင်း၏။] ပုဗ္ဗဘိသင်္ခါရဝသေန- ရှေးအဘို့၌ ပြုပြင်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဇေဋ္ဌကဘာဝေ- အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်၌၊ ပဝတ္တမာနော-ဖြစ်လသော်၊ [ပုဗ္ဗဘိသင်္ခါရကြောင့် အကြီးအကဲဖြစ်ပုံကို အမိပတိပစ္စည်းခင်း၌ ရှုပါ။] သဟဇာတေ-တကွဖြစ်ဖက်တရားတို့ကို၊ အတ္တနော- ၏၊ ဝသေ - အလို၌၊ အနာတ္တယမာနော - လိုက်စေလျက်၊ တေ-ထိုသဟဇာတ်တရားတို့ကို၊ အဘိဘဝိတွာ- လွှမ်းမိုး၍၊ ပဝတ္တတိ-ဖြစ်၏၊ [ဤစကားဖြင့် သဟဇာတာမိပတိကို ပြသည်။] အာရမဏာမိပတိပိ-သည်လည်း၊ [ပိဖြင့် သဟဇာတာမိပတိကို ပေါင်း။] တဒါရမဏေ - ထို အာရမဏာမိပတိလျှင် အာရုံရှိကုန်သော၊ ဓမ္မေ-ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ကို၊ တထေဝ-ထို ဇေဋ္ဌက၏ အဖြစ်ဖြင့်ပင်၊ အတ္တာနံ-မိမိဟူသော အာရမဏာပတိတရားကို၊ အနဝတ္တယမာနော-လျက်၊ တေဓမ္မေ- ထို တဒါရမဏတရားတို့ကို၊ အဘိဘဝိတွာ-၍၊ အာရမဏဘာဝေန- အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ပဝတ္တတိ- ၏၊ ပစ္စုပ္ပန္နဘာဝေန- ပစ္စုပ္ပန် ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ န(ပဝတ္တတိ)-ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ တသ္မာ, အမိပတိဒွယမ္ဘိ-အာရမဏာမိပတိ သဟဇာတာမိပတိ ၂ပါးအပေါင်းကိုလည်း၊ သင်္ဂဟိတံ-သိမ်းယူအပ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ- ၏။

x x x x x x x x x

ဟေတု၊ ပေ၊ ဒုတိယော ဝုတ္တော။ ။ “သို့ဖြစ်လျှင် ပါဠိတော်လာ တတိယနည်းကို ဤဋ္ဌကထာ၌ ဒုတိယနည်းအဖြစ်ဖြင့် အဘယ်ကြောင့် ဆိုအပ်သနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ဟေတု၊ ပေ၊ ဝုတ္တော” ဟု မိန့်သည်။ “မဂ္ဂဟေတု” အရ၌ ဟိတ် ၃ပါးလုံး ရသဖြင့် ဟိတ်များသောကြောင့် ပါဠိတော် တတိယနည်းကို အဋ္ဌကထာ၌ ဒုတိယနည်းအဖြစ်ဖြင့် ဆိုအပ်သည်-ဟူလို။

သဟဇာတာ၊ ပေ၊ ပဝတ္တတိ ။ ။ ဤစကားဖြင့် မဂ္ဂါမိပတိ၌ သဟဇာတာမိပတိ အာရမဏာမိပတိ ၂ မျိုး ရကြောင်းကို ပြ၏။ မဂ်၌ပါသော ဝိရိယ ဝိမံသတို့၏ သဟဇာတာမိပတိဖြစ်ပုံ၊ အလေးဂရ ပြုဆိုက်သော မဂ်တရားတို့၏ အာရမဏာမိပတိဖြစ်ပုံကို အမိပတိပစ္စည်းအဖွင့်များ၌ ရှုပါ။ [တေမဂ္ဂါ+အာရမဏံ ဧတေသံတိ တဒါရမဏာ၊ တထေဝါတိ-ဇေဋ္ဌကဘာဝေနော၊ တေဓမ္မတိ-တဒါရမဏေ ဓမ္မေ-မဂ္ဂ။]

န ပစ္စုပ္ပန္နဘာဝေန။ ။ အာရမဏဘာဝေနဟူသော ဝိသေသနအတွက် တားမြစ်အပ်သောအနက်ကို “န ပစ္စုပ္ပန္နဘာဝေန” ဟု ပြသည်။ ပစ္စုပ္ပန်အခိုက်အတန့်၌ ထင်ရှားရှိသော အတ္ထိပစ္စည်း အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သည်မဟုတ် - ဟူလို။ [န ပစ္စုပ္ပန္နဘာဝေနာတိ န ဝိဇ္ဇမာနဘာဝေန၊ န အတ္ထိဘာဝေနာတိ အတ္ထော၊-မဂ္ဂ။]

မဂ္ဂေါ အဓိပတိ ဧတေသံတိ-ဟူသော၊ အယဉ္ဇအတ္ထော-ဤ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ အနက်ကိုလည်း၊ နိဒဿနနည်း-၌၊ ဥဒါဟရဏဝသေန- ဥဒါဟရဏ၏အစွမ်း ဖြင့်၊ (နိဒဿနနည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊) အာဂတံ - သော၊ အတ္ထနယံ - အနက်ကို သိကြောင်းနည်းကို၊ ဂဟေတွာ (သင်္ဂဟကားရေန) ဝုတ္တော - ဆိုအပ်ပြီ၊ ပန- စင်စစ်ကား၊ ယသ္မာ၊ ပဋ္ဌာနေ - ၌၊ မဂ္ဂါဓိပတိံ၊ ပေ၊ အဓိပတိတိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ- ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ [မဂ္ဂါဓိပတိံ-မဂ်ဟူသော အဓိပတိရှိသော၊ ဓမ္မံ-ကို၊ ပဋိစ္စ- ၍၊ မဂ္ဂါဓိပတိ - မဂ်ဟူသော အဓိပတိ , မဂ်ဟူသော အဓိပတိရှိသော၊ ဓမ္မော - တရားသည်၊ နာဓိပတိပစ္စယာ - အဓိပတိပစ္စည်းမှ တပါးသောပစ္စည်းကြောင့်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၏၊ မဂ္ဂါဓိပတိ-န်သော၊ ခန္ဓေ-တို့ကို၊ ပဋိစ္စ ၍၊ မဂ္ဂါဓိပတိ-မဂ်ဟူသော အဓိပတိဖြစ်သော၊ အဓိပတိ (ဓမ္မော) - အဓိပတိတရားသည်၊ (ဥပ္ပဇ္ဇတိ)။] တသ္မာ၊ မဂ္ဂေါ-မဂ်ဟူသော၊ အဓိပတိ-အဓိပတိတည်း၊ မဂ္ဂါဓိပတိ-မဂ်ဟူသော အဓိပတိ၊ ဣတိ-သို့၊ အယံပိ အတ္ထော-ဤကမ္မဓာရည်းအနက်ကိုလည်း၊ ပါဠိယံ- မေသင်္ဂဏီ မာတိကာပါဠိတော်၌၊ သရူပေကသေသဝသေန-သရူပေကသေသ၏ အစွမ်းဖြင့်သော်၎င်း၊ သမာန သဒ္ဓတ္ထဝသေနဝါ-တူသောသဒ္ဓါနက်၏ အစွမ်းဖြင့် သော်၎င်း၊ သင်္ဂဟိတော-ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗျော-၏။

x x x x x x x x

မဂ္ဂေါ အဓိပတိ၊ ပေ၊ ဝုတ္တော။ ။ “မဂ္ဂေါ + အဓိပတိ ဧတေသံ” ဟူသော အဋ္ဌ ကထာ၌လာသော ဗဟုဗ္ဗိဟိဝိဂ္ဂိုဟ်သည် နိက္ခေပကဏ္ဍပါဠိတော်၌ ဥဒါဟရဏအဖြစ်ဖြင့် လာသော ဗဟုဗ္ဗိသမာသံအနက်ကို ပြသောနည်းကို ယူ၍ ဆိုအပ်သောစကားဖြစ်သည်။ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ဥဒါဟရဏပုံစံ ဟူသည် အနည်းငယ်ကိုသာ ထုတ်ပြအပ်သကဲ့သို့ ဤ ဗဟုဗ္ဗိ ဟိ ဝိဂ္ဂိုဟ်နက်လည်း နိဒဿနနည်းအားဖြင့် ပုံစံပြအနက်သာ ဖြစ်သည်။ အကြောင်း အကျန်မရှိသော အနက်မဟုတ် - ဟူလို၊ နိက္ခေပကဏ္ဍ ပါဠိတော်ကိုကြည့်ပါ။ ထိုပါဠိ တော်၌ သဟဇာတဓိပတိအရတွင် ဝိမံသာဓိပတိတပါးသာပြထား၏။ သမ္မာဝါယာမ မဂ္ဂင်ဖြစ်၍ မဂ္ဂအမည်ရပါလျက် ဝိရိယဓိပတိကို မပြချေ။ [ဥဒါဟရဏဝသေနာတိ နိဒဿနဝသေန၊ န နိရဝသေသဒဿနဝသေနာတိ အတ္ထော၊—မရ။]

ယသ္မာ ပန၊ ပေ၊ ဝုတ္တံ ။ ။ ဤဝါကျကား ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်ကို သာဓကပြသော ဝါကျတည်း။ မဂ္ဂါဓိပတိံ ဓမ္မံတိ ဧတ္ထ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသော ကာတဗျော၊ မဂ္ဂါဓိပတိ ဓမ္မောတိ ဧတ္ထ သမာသဒ္ဓယမ္ပိ၊ တတ္ထ မဂ္ဂါဓိပတိ အဓိပတိတိတေ ကမ္မဓာရယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ မဂ္ဂါဓိပတိံ ဧကံ ခန္ဓံ ပဋိစ္စ တယောခန္ဓာတိ အာဒိ အဝသေသပဒံ ပန မဂ္ဂါဓိပတိ သဒ္ဓဿ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊— မရ။

တသ္မာ၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗျော။ ။ ထိုပါဠိတော်၌ “မဂ္ဂါဓိပတိ အဓိပတိ” ဟု ဟောတော် မူသောကြောင့် “မဂ္ဂေါ + အဓိပတိ မဂ္ဂါဓိပတိ” ဟူသော ကမ္မဓာရည်း သမာသံကိုလည်း သိထိုက်၏။ သို့ဖြစ်လျှင် မာတိကာ ပါဠိတော်၌ အဘယ်သို့ သိရမည်နည်းဟု မေးဘွယ် ရှိသောကြောင့် “သရူပေ၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗျော ” ဟု မိန့်၊ မာတိကာပါဠိတော်၌ ဗဟုဗ္ဗိဟိ တွဲရသော မဂ္ဂါဓိပတိပုဒ်၊ ကမ္မဓာရည်းတွဲရသော မဂ္ဂါဓိပတိပုဒ်၊ ဤ ၂ ပုဒ်ကို “မဂ္ဂါဓိပတိ

အနုပ္ပန္နာတိ တေတန-အနုပ္ပန္နာ ဟူသော ဤပုဒ်ဖြင့်၊ သဗ္ဗော-သော၊ ဥပ္ပန္န ဘာဝေါ- ဥပ္ပန္န၏အဖြစ်ကို၊ ပဋိသိဒ္ဓေါ- တားမြစ်အပ်ပြီ၊ ဥပ္ပန္နဓမ္မဘာဝေါဝေ- (ရှေ့ပုဒ်အရ) ဥပ္ပန္နဓမ္မ၏ အဖြစ်ကိုသာလျှင်၊ န(ပဋိသိဒ္ဓေါ)-တားမြစ်အပ်သည် မဟုတ်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တေတန-ထို အနုပ္ပန္နာဟူသော ပုဒ်ဖြင့်၊ ဥပ္ပန္နာ- ဖြစ်ပြီး ကုန်သော၊ ဝိဂတာ- ကင်းပြီးကုန်သော၊ အတိတာပိ-အတိတ်တရားတို့ကိုလည်း (ပိဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်တရားတို့ကို ပေါင်းပါ။) နသင်္ဂဟိတာ-မသိမ်းယူအပ်ကုန်၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ-နံ၏၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိ(ယသ္မာ, အတိတာပိ- တို့သည် လည်း။) သင်္ဂဟိတာ-နံသည်၊ ယဒိသိယံ-နံအံ၊ (ဝေသန္တေသု)၊ အနုပ္ပန္နောပေ။

* * * * *

နောစ- မဂ်ဟူသော အာရမဏာဓိပတိ, သဟဇာတာဓိပတိ ရှိသော တရားတို့လည်း၊ မဂ္ဂါဓိပတိနောစ-မဂ်ဟူသော အဓိပတိဖြစ်သော တရားတို့လည်း၊ မဂ္ဂါဓိပတိနော-တို့” ဟု ကေသေသ်ပြု၍ သိမ်းယူထားသည် ဟု သော်၎င်း, သဒ္ဓါတူသောကြောင့် သာမည နိဒ္ဒေသနည်းအားဖြင့် ထို ၂ ပုဒ်လုံးကို သိမ်းယူထားသည်ဟုသော်၎င်း သိပါ။

အချုပ်။ ။ ဤပြခဲ့သောအဖွင့်နှင့် အညီ “မဂ္ဂါဓိပတိနော-မဂ်ဟူသော အာရမဏာ ဓိပတိပစ္စည်းရှိကုန်သော၊ ဝါ - မဂ်ဟူသော သဟဇာတာဓိပတိ ပစ္စည်းရှိကုန်သော” ဤသို့ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်အတွက် အနက် ၂ မျိုးပေး၍ အရကောက်လည်း ၂ နည်းကောက် ပုံနှင့် “ ဝါ- မဂ်ဟူသော အဓိပတိဖြစ်ကုန်သော ” ဟု ကမ္မဓာရည်း သမာသ်အတွက် တတိယတနည်းပေး၍ တတိယတနည်းကောက်ပုံကို မာတိကာ အကော်တို့၌ကြည့်ပါ။

ဥပ္ပန္နဘာဝေါ။ ။ ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါ-သည်၊ ဥပ္ပါဒါဒိ-ဥပါဒ်အစရှိသော ခဏတ္တယ သို့၊ ပဋိပဇ္ဇမာနော-ရောက်ဆဲတရား (ပစ္စုပ္ပန်တရား) ၎င်း၊ ပတွာ-ဥပါဒ်အစရှိသည် သို့ ရောက်ပြီး၍၊ ဝိဂတောစ-ကင်းသော အတိတ်တရား၎င်း၊ ဣတိ ဒုပိဓေသု အတ္ထေသု (ဝတ္တတိ)၊ ဥဘယေသံပိ-ဖြစ်ဆဲဖြစ်ပြီး ၂ ပါးစုံသောတရားတို့ကိုလည်း၊ ဝါစကော- ဟောနိုင်၏၊ န ပုရိမာနံယေဝ- ရှေ့ဖြစ်သော ဥပ္ပါဒါဒိ ပဋိပဇ္ဇမာန (ပစ္စုပ္ပန်တရား) ကိုသာ ဟောသည် မဟုတ်၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ တမတ္ထံ ဒေသေတံ, အနုပ္ပန္နာတိ အာဒိ မာဟ၊ ဥပ္ပန္နဘာဝေါ=ဥပ္ပါဒါဒိပတ္တတာ-ဥပါဒ်အစရှိသော ခဏတ္တယသို့ ရောက်ကုန် ပြီး၏ အဖြစ်။ - (အနု)။

ဆက်ဥျးအံ။ ။ “ဥပါဒ်စသော ခဏတ္တယသို့ ရောက်သည်၏အဖြစ်=ရောက်ခြင်း” ဟုရာ၌ အတိတ်တရားတို့လည်း ခဏတ္တယသို့ ရောက်ပြီး ဖြစ်ရကား ဥပ္ပန္နအရ၌ပါဝင် ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် “ ဥပ္ပန္နဘာဝေါ ပဋိသိဒ္ဓေါ ” အရ အတိတ် တရားများကိုလည်း တားမြစ်ရာ ရောက်၏၊ ထို့ကြောင့် “ အတိတာပိ နသင်္ဂဟိတာ-အနုပ္ပန္နာ၌ အတိတ် တရားတို့ကိုလည်း မသိမ်းယူဘဲ တားမြစ်ထားသည်” ဟု ဆိုသည်။

ယဒိ ဟိ၊ ပေ၊ နတု ဝုတ္တန္တိ။ ။ “ဥပ္ပန္နာ ဓမ္မာ” ဟု ပဌမပဒကို ဟောတော်မူပြီးနောက် “ အနုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ ” ဟု ဆက်၍ ဟောတော်မူအပ်သော ဒုတိယပဒဖြင့် ဥပ္ပန္နဓမ္မကိုသာ တားမြစ်သင့်ပါလျက် ဥပ္ပန္နဘာဝ (အတိတ် ပစ္စုပ္ပန်) ၂ မျိုးလုံး တားမြစ်ကြောင်းကို အဘယ်ထောင့်၌ မှတ်ထိုက်ပါသနည်း - ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ ယဒိ ဟိ ”

ပစ္စယာတိ ဝေမာဒိ-ဤသို့ အစရှိသော ပါဠိရပ်ကို၊ ဝိစ္စေယျ- ဟောတော်မူအပ် ရာ၏။ တု-စင်စစ်ကား၊ နဝုတ္တိ-ဟောတော်မူအပ်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (တေန-ထို အနုပုဗ္ဗာဟူသောပါဠိဖြင့်၊ ဥပ္ပန္နာ-နိသော၊ပေ၊ ဣတိ-သို့၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ- န်၏။)

အနာဂတာနိ-အနာဂတ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိပါကကဋ္ဌတ္တာရူပါနိ-နာမ်ဝိပါက၊ ကဋ္ဌတ္တာ ရုပ်တို့သည်၊ အတိတေကမ္မေ - အတိတ်ကံသည်သော်၎င်း၊ အနာဂတေ ကမ္မော-အနာဂတ်ကံသည်သော်၎င်း၊ ပုရိမနိပ္ပန္နေဝ-အကျိုးမပေးမီရှေးအဘို့၌ ပြီးပြီးသော်သာလျှင်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ - နိလတံ၊ အနိပ္ပန္န-ပြီးပြီး မဟုတ်လသော်၊ န (ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ)၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပရိနိဋ္ဌိတ၊ပေ၊နေဝ - ပြီးပြီးသော အကြောင်း တစ်စိတ်ရှိကုန်သည်သာ၊ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ , တာနိ-ထို ပြီးပြီးသော အကြောင်း တစ်စိတ်ရှိကုန်သော ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ်တို့ကို၊ အဝဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ တိ-ဟူသော ဝစနတ္ထကြောင့်၊ ဥပ္ပါဒိနော ဓမ္မာတိ-တို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ-န်၏။

အတ္တနော သဘာဝန္တိ-ကား၊ ကက္ခဠဗုဒ္ဓနာဒိသဘာဝံ-ကက္ခဠဗုဒ္ဓန အစ ရှိသော သဘောကို၊ (ပတွာ အတိက္ကန္တာ-၌ စပ်။)

ဝေံ ပဝတ္တမာနာတိ-ကား၊ ဝေံ- ဤသို့၊ စက္ခာဒိဘာဝေန - စက္ခုအစရှိသည် တို့၏ အဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ ဗုဒ္ဓနာဒိဘာဝေနစ-ဖြင့်၎င်း၊ ဧကသန္တတိပရိယာပန္နတာ ဝသေန - တခုသော ခန္ဓာအစဉ်၌ အကျုံးဝင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်၏အစွမ်းဖြင့်၊ ပဝတ္တမာနာ-ဖြစ်ရကုန်လသော်၊ (အတ္တာတိဂဟဏံ ဂမိဿာမ-၌စပ်။)

အတ္တာနံ အဓိ အဇ္ဈတ္တာတိ-အတ္တာနံ အဓိ အဇ္ဈတ္တာဟူသောဝစနတ္ထ၌၊ အဓိ သဒ္ဓေါ- အဓိသဒ္ဓါသည်၊ သမာသဝိသယေ - သမာသ်အရာ၌၊ အဓိကာရတ္ထံ- အဓိကာရအနက်ကို၎င်း၊ ပဝတ္တိအတ္ထဉ္စ-ပဝတ္တိအနက်ကို၎င်း၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊

x x x x x x x x

စသည်မိန့်၊ အနုပုဗ္ဗာဓမ္မာ၌ အတိတ်တရားကို မတားမြစ်လျှင် အတိတ်ဖြစ်သော အနုပုဗ္ဗ ဓမ္မသည် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ဥပ္ပန္နဓမ္မအား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံကို ဟောတော် မူရာ၏။ ထိုသို့ကား ဟောတော်မူ၊ ထို့ကြောင့် အနုပုဗ္ဗဖြင့် အတိတ် ပစ္စုပ္ပန် ၂ မျိုးလုံး တားမြစ်ကြောင်းကို မှတ်ထိုက်ပါသည် - ဟူလို။

အနာဂတာနိ၊ ပေ၊ ဝုစ္စန္တိ။ ။ရှေးက ပြုအပ်ပြီးသောကံကို “အတိတေ ကမ္မေ ပုရိမနိပ္ပန္နေ” ဟု ဆို၏။ ယခုမှ နေ၍ဖြစ်လတံကံကို “အနာဂတေ ကမ္မေ ပုရိမနိပ္ပန္နေ” ဟု ဆို၏။ အကျိုးတရားတို့၏ ရှေ့ကျသောကြောင့် အနာဂတ်ကိုလည်း “ပုရိမနိပ္ပန္န” ဟု ခေါ်နိုင်၏။ ဥပမာ-အရိမေတ္တေယျဘုရားရှင်၏ “အရဟတ္တမဂ်” ဟူသော ကံသည် ဖိုလ်ကိုထောက်လျှင် ပုရိမနိပ္ပန္နကံပင်ဖြစ်၍ ဖိုလ်တရားကား မချွတ်ဖြစ်လတံသော ဥပ္ပါဒိ မည်သကဲ့သို့တည်း။ ဤသို့လျှင် အတိတ်ဖြစ်စေ၊ အနာဂတ်ဖြစ်စေ (အကျိုးမပေးခင်) ဖြစ်ပြီးသောကံကို ထောက်၍ အကျိုးဖြစ်သောဝိပါက နာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ်များကို “ဥပ္ပါဒိ-မချွတ်ဖြစ်လတံတရား” ဟု ခေါ်ရသည်။

ပဝတ္တတိ-ဖြစ်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ အတ္တာနံ-အတ္တကို၊ အဓိကိစ္စ-စွဲခို၍၊ ဥဒ္ဓိဿ-ရည်စူး၍၊ ပဝတ္တာ- ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့တည်း၊ အဇ္ဈတ္တာ- တို့၊ (ဣတိ- သို့၊ အတ္တာ-ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၏၊ ဟု စပ်ပုဒ်ထည့်။)

တေနာတိ-ကား၊ ယဿ-အကြင်ရဟန်း၏ (စိတ္တံ ဌာဝေ၊) ဝါ- သည်၊ (မနသိကရောတော ဌာဝေ၊) ဈာနာ- ဈာန်မှ၊ ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ-ထပြီး၍၊ အဇ္ဈတ္တံ - အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌၎င်း၊ ဝါ- မိမိသန္တာန်၌၎င်း၊ ဗဟိဒ္ဓါ- ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌၎င်း၊ ဝါ- သူတပါးသန္တာန်၌၎င်း၊ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါစ - ရံခါ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်, ရံခါ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌၎င်း၊ သုညတံ - အတ္တမှကင်းဆိတ်သော ဖလသမာပတ်ကို၎င်း၊ အာနုဇ္ဈ- အာနုဇ္ဈသမာပတ်ကို၎င်း၊ မနသိကရောတော-စိတ်၌ထားလသော်၊ ဝါ- နှလုံးသွင်းလသော်၊ အဇ္ဈတ္တသုညတာဒိသု - အဇ္ဈတ္တသုညတ အစရှိသည်တို့၌၊ (အာဒိဖြင့် ဗဟိဒ္ဓသုညတ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓသုညတ အာနုဇ္ဈတို့ကိုယူ။) စိတ္တံ-သည်၊ န ပက္ခန္ဓတိ-မသက်ဝင်၊ န ပသီဒတိ - မကြည်လင်၊ န သန္တိဋ္ဌတိ - ကောင်းစွာ မတည်နိုင်၊ နာဓိမုစ္စတိ- အဲ , ဤသို့ ဖြစ်ထိုက်၏ ဟု မဆုံးဖြတ်နိုင်၊ ယောစ- အကြင်ရဟန်းသည်လည်း၊ တတ္ထ-ထို အဇ္ဈတ္တသုညတ အစရှိသည်ဝယ် စိတ်၏ မသက်ဝင်ခြင်းစသည်၌၊ သမ္ပဇာနော- ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့် သိ၏၊ တေနာဘိက္ခုနာ- သည်။ [ယဿမှစ၍ သမ္ပဇာနောတိုင်အောင် “တေန” ၏ အနိယမကို ထည့်၍ပြသည်၊ ဣတိဟ အနက်မရှိ၊ ထိုဝါကျအားလုံး၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာ ဘာသာဋီကာ၌ မဟာသုညတသုတ်ရင်းမှယူ၍ ပြထားပြီ။]

တသ္မိံယေဝ၊ ပေ၊ နိမိတ္တတိ-ကား၊ ပဌမဇ္ဈာနာဒိသမာဓိနိမိတ္တ-ပဌမဈာန် အစရှိသော သမာဓိ၏ အာရုံဖြစ်သော၊ အဇ္ဈတ္တမေဝါတိ-ကား၊ ဈာနဂေါစရေ-ပဌမဈာန် အစရှိသည်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော၊ ကသိဏာဒိမိ - ကသိုဏ်း အစရှိသည်၌၊ စိတ္တံ သဏ္ဍပေတဗ္ဗတိ-ကား၊ ပဌမဇ္ဈာနာဒိစိတ္တံ-ပဌမဈာန် အစရှိသော စိတ်ကို၊ သဏ္ဍပေတဗ္ဗ-ကောင်းစွာ ထားထိုက်၏၊ ဝါ-ကောင်းစွာထားရမည်။

အဇ္ဈတ္တရတောတိ- ကား၊ ဂေါစရဇ္ဈတ္တ- အာရုံဟူသော အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော၊ နိဗ္ဗာနေ-၌၊ ရတော-မွေ့လျော်သည်၊ ဝါ-တနည်း၊ သမာဓိဂေါစရေ-သမာဓိ၏ ကျက်စားရာ အာရုံဖြစ်သော၊ ကမ္မဋ္ဌာနေ- ကမ္မဋ္ဌာန်း၌၊ ရတော- သည်၊ သမာဟိတော-ကောင်းစွာ အာရုံ၌ ထားအပ်သော စိတ်ရှိသည်၊ ဝါ-တည်ကြည်သည် ကော- အဖေ၊ မလျှောက် တယောက်ထည်းသည်၊ (ဟုတွာ)၊ သန္တုသိတော- ကောင်းစွာ နှစ်သက်၏၊ တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဘိက္ခု- ဘိက္ခုဟူ၍၊ အာဟု- ကုန်ပြီ၊ ဣတိ(အယံ)- ဤ “ကော သန္တုသိတော တမာဟု ဘိက္ခု” ဟူသောပါဠိကား၊ ဝါထာသေသော-ဝါထာ၏ အကြွင်းအကျန်ပါဠိတည်း။ [ဤဝါထာ အကြွင်းကို ပြခြင်းဖြင့် အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါ၏ ဂေါစရဇ္ဈတ္တ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်အာရုံ အနက်ဟော အဖြစ်ကို ခိုင်မြဲစေ၏။]

အဇ္ဈတ္တံ သမ္ပသာဒနန္တိ ဣတ္ထ- ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ဈာန် - ကို၊ သကသန္တတိ ပရိယာပန္တတ္တာ - မိမိ ခန္ဓာအစဉ်၌ အကျုံးဝင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အဇ္ဈတ္တန္တိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ နိယကဇ္ဈတ္တတ္ထော- နိယကဇ္ဈတ္တအနက်ရှိသော၊ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓေါ- သည်၊ ဟောတိ- ၏၊ အဇ္ဈတ္တန္တိ - ကား၊ သကသန္တတိနိယကံ- မိမိခန္ဓာအစဉ်ကို မှီ၍ဖြစ်သော၊ (ဒုတိယံဈာန်၌စပ်။)

အဇ္ဈတ္တေ- အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌၊ ဘဝါ- ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့တည်း၊ အဇ္ဈတ္တိကာ- အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့၊ ဣတိ - ဤဝစနတ္ထကြောင့်၊ နိယကဇ္ဈတ္တသုပ္ပိ- မိမိကိုမှီ၍ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တတရားတို့တွင်လည်း၊ [ပိသဒ္ဓါကို စက္ခာဒယောနောင် ရှေ့၍ အနက်ပေးဘို့ရန် မရဖွင့်၏၊ စဉ်းစားပါ။] အဗ္ဘန္တရာ- အတွင်းဖြစ်ကုန်သော၊ စက္ခာဒယော - စက္ခု အစရှိသော အာယတနတို့ကို၊ (အဇ္ဈတ္တိကာတိ- အဇ္ဈတ္တိကတို့ ဟူ၍၊) ဝုစ္စန္တိ။

ပန- ဆက်၊ ဣတ္ထ- ဤ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ၏ ဥဒါဟရုဏ်ကို ပြရာ၌၊ စက္ခာဒီသု- စက္ခုအစရှိသော အာယတနတို့၌၊ ပဝတ္တမာနော- ဖြစ်သော၊ အဇ္ဈတ္တိကသဒ္ဓေါ- အဇ္ဈတ္တိကသဒ္ဓါကို၊ ဒဿိတော- ပြအပ်ပြီ၊ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓေါ- အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါကို၊ န (ဒဿိတော)- မပြအပ်၊ စ- ဆက်၊ အဇ္ဈတ္တ အဇ္ဈတ္တိကသဒ္ဓါနံ - အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါ၊ အဇ္ဈတ္တိကသဒ္ဓါတို့၏၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဗာဟိရသဒ္ဓါနိဝိယ - ဗဟိဒ္ဓါသဒ္ဓါ ဗာဟိရသဒ္ဓါ တို့၏ကဲ့သို့၊ ဝိသေသော- အထူးသည်၊ အတ္ထိ၊ ဟိ- ချဲ့၊ သပရသန္တာနိကေသု- မိမိသန္တာန် သူတပါးသန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ သဗ္ဗေသု - န်သော၊ ရူပါဒီသု- ရူပါရုံအစရှိသော ဗာဟိရယတနတို့၌၊ ဗာဟိရသဒ္ဓေါ- သည်၊ ပဝတ္တတိဝိယ- ကဲ့သို့၊ အဇ္ဈတ္တိကသဒ္ဓေါ - သည်၊ သပရသန္တာနိကေသု - န်သော၊ သဗ္ဗေသု , စက္ခာဒီသု- စက္ခုအစရှိသော အဇ္ဈတ္တိကာယတန ခြောက်ပါးတို့၌၊ ပဝတ္တတိ- ၏၊ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓေါ ပန - အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါသည်ကား၊ သကသန္တာနိကေသေဝ - မိမိ သန္တာန်၌သာလျှင်ဖြစ်ကုန်သော၊ စက္ခုရူပါဒီသု- စက္ခုအစရှိသော အဇ္ဈတ္တိကာ ယတနခြောက်ပါး၊ ရူပါရုံအစရှိသော ဗာဟိရယတနခြောက်ပါးတို့၌၊ (ပဝတ္တတိ)၊ (ကိမိဝ- နည်း၊) တတော- ထိုသကသန္တာနိကစက္ခုရူပအစရှိသော တရားတို့မှ၊ အညေးသွဝ - အခြားသော စက္ခုရူပ အစရှိသော တရားတို့၌သာလျှင်၊ ဗဟိဒ္ဓါ

x x x x x x x

ဧတ္ထ ပန၊ ပေ၊ ယုတ္တန္တိ။ ။ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကိုပြရာဝယ် အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ၏ ဥဒါဟရုဏ်အဖြစ်ဖြင့် “ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ အာယတနာနိ” ဟု ဥဒါဟရုဏ်ထုတ်၏၊ ထိုသို့ ထုတ်ရာ၌ အပြစ်ပြလိုသောကြောင့် “ဧတ္ထ ပန” စသည်မိန့်၊ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါ၏ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ အနက်ကိုဟောရာ၌ “ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ” ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ ဥဒါဟရုဏ် ပြထား၏၊ အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါကို မပြနိုင်ချေ၊ ဗဟိဒ္ဓါသဒ္ဓါနှင့် ဗာဟိရသဒ္ဓါသည် မတူသကဲ့သို့ အဇ္ဈတ္တ သဒ္ဓါနှင့် အဇ္ဈတ္တိကသဒ္ဓါလည်း မတူပါ၊ ထိုသို့ မတူပုံကို ချဲ့ပြလို၍ “ အဇ္ဈတ္တိကသဒ္ဓေါ ဟိ” စသည်ကို မိန့်သည်။ [ထိုသဒ္ဓါ] ဒုတိယံ သဒ္ဓါချင်းမတူပုံမှာ ထင်ရှား၏၊ အနက်

သဒ္ဓေါ- သည်၊ ပဝတ္တတိဝိယ- ကဲ့သို့တည်း၊ ဣတိ-လျှင်၊ သဒ္ဓတော- သဒ္ဓါအား ဖြင့်၎င်း၊ အတ္တတော - အနက်အားဖြင့်၎င်း၊ တသ္မာ အသမာနတ္တာ - (အဇ္ဈတ္တ သဒ္ဓါနှင့် အဇ္ဈတ္တိကသဒ္ဓါတို့၏) ထိုသို့ မတူကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣတ္ထိ-ဤ အဋ္ဌကထာ၌၊ ဣဒံ ဥဒါဟရဏံ- ဤ ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ အာယတနာနိ ဟူသော ဥဒါဟရဏံသည်၊ နယုတ္တံ - မသင့်သည် မဟုတ်ပါလော၊ ဣတိ - ဤသို့သော စောဒနာသည်၊ (ဘဝေယျ-ဖြစ်ရာ၏။)

ပန-ဆက်၊ (တနည်း) ပန-စောဒကပက္ခမှတစ်ပါး ပရိဟာရပက္ခကို ဆိုဥား အံ့၊ ဣတ္ထိ-ဤအဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ၏ ဥဒါဟရဏံကိုပြရာ၌၊ အယံ အဓိပ္ပါယော-ဤအဋ္ဌ ကထာဆရာ၏အလိုကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-မှတ်ထိုက်၏၊ ဟိ-ချဲ့၊ အဇ္ဈတ္တေ ဘဝါ အဇ္ဈတ္တိ ကာတိ-ဟူသော၊ အယံ-ဤအနက်သည်၊ ဝစနတ္ထော-ဝစနတ္ထတည်း၊ (အဇ္ဈတ္တိက သဒ္ဓါ၏ အနက်တည်း၊) ယဉ္ဇ-အကြင် စက္ခုအစရှိသော အာယတနသည်လည်း၊ အဇ္ဈတ္တေ-အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌၊ ဘဝံ- ဖြစ်၏၊ (ပါဝင်၏၊) တေန- ထိုစက္ခု အစ ရှိသော အာယတနသည်၊ အဇ္ဈတ္တေနော- အဇ္ဈတ္တသည်ပင်၊ ဘဝိတဗ္ဗံ-ဖြစ်ထိုက် ၏၊ တေန-ကြောင့်၊ တံဝါစကဿ - ထို စက္ခုအစရှိသော အာယတနကို ဟော တတ်သော၊ အဇ္ဈတ္တ သဒ္ဓဿ-အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါ၏၎င်း၊ အဇ္ဈတ္တိက သဒ္ဓဿစ-၏၎င်း၊ သမာနတ္တတာ - တူသော အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဥဘိန္ဒူပိ- ကုန်သော၊ သဒ္ဓါနိ-အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါ အဇ္ဈတ္တိကသဒ္ဓါတို့၏၊ သမာနတ္တဘာဝတော- တူသော အနက်ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အဇ္ဈတ္တိကသဒ္ဓေ-အဇ္ဈတ္တိကသဒ္ဓါ သည်၊ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တေ - အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တအနက်၌၊ ပဝတ္တမာနေ - သော်၊ အဇ္ဈတ္တ သဒ္ဓေါ- သည်၊ တတ္ထ-ထို အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တအနက်၌၊ ပဝတ္ထော- ဖြစ်၏၊ ဣတိ- သို့၊ ဝတ္ထု-ဆိုခြင်းငှါ၊ သက္ကာ-၏၊ ဣတိ(အယံ အဓိပ္ပါယော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။)

* * * * + * * *

ချင်းမတူပုံကိုကား သင်္ဂြိုဟ်ရပ်ပိုင်း၌ အဇ္ဈတ္တိကရူပံ ဗာဟိရရူပံ အရကို၎င်း၊ မာတိကာ၌ အဇ္ဈတ္တတိက် , အဇ္ဈတ္တိကဒုက်တို့၏ အရကို၎င်း ကြည့်၍ သိပါ။ ဇီကာ၌ ထိုအတိုင်း ပြထားသည်။] ထိုသို့ သဒ္ဓါချင်း အနက်ချင်းမတူသောကြောင့် အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါ၏ အတ္ထု ခွါရကိုပြရာ၌ “ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ အာယတနာနိ” ဟူသော ဥဒါဟရဏံသည် မသင့်သည် မဟုတ်ပါလော-ဟု စောဒနာသည်။

အယံ ပနေတ္ထ၊ ပေ၊ ဝတ္ထုတိ။ ။ဤကား ပရိဟာရစကားတည်း၊ “အဇ္ဈတ္တေ+ ဘဝါ အဇ္ဈတ္တိကာ” ဟူသော ဝစနတ္ထအရ “အဇ္ဈတ္တတရားအပေါင်းတွင်+ပါဝင်သော တရား” ဟူသည် အဇ္ဈတ္တတရားပင် ဖြစ်သင့်၏၊ (ဥပမာ-“အသင်းသားအများတွင်+ ပါဝင်သူ” ဟူသည် အသင်းသားပင် ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း၊) ထို့ကြောင့် “အဇ္ဈတ္တတရား တွင် ပါဝင်သောတရား ” ဟူသော အနက်ကို အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါကလည်းဟော အဇ္ဈတ္တိက သဒ္ဓါကလည်း ဟောနိုင်၏၊ ဤနည်းအားဖြင့် ထိုသဒ္ဓါ ၂ ချက်သည် အနက်တူဖြစ်ရကား အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တအနက်ကို အဇ္ဈတ္တိကသဒ္ဓါက ဟောလျှင် အဇ္ဈတ္တသဒ္ဓါလည်း ထိုအနက်ကို ဟော၏-ဟု ဆိုပါသည်။

ဝိဟာရသုညတာသုတ္တ- ဝိဟာရသုညတာသုတ်၌၊ သင်္ဂဏိကာရာမတာယ- အပေါင်းအဖေ၌ ပေါင်းသင်းနေထိုင်ခြင်းဟူသော မွေ့လျော်ရာရှိသူ၏ အဖြစ်၏ ၎င်း၊ ရူပရတိယာစ- ရုပ်တည်းဟူသော ခန္ဓာကိုယ်၌ မွေ့လျော်ခြင်း၏၎င်း၊ [ထို သုတ်ပါဠိတော်ဝယ် ရူပ၌ မွေ့လျော်ခြင်းကိုသာပြထားသောကြောင့် အာဒိသဒ္ဓါ ပိုသည်။ ရူပကို “သရီရံ” ဟု ထိုသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ဖွင့်၏။] အာဒိနဝံ-ကို၊ ဝတ္တာ- ဟောတော်မူပြီး၍၊ တပုဋိပက္ခ ဝိဟာရဒဿနတ္ထံ - ထို သင်္ဂဏိကာရာမ ရူပရတိ တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောဝိဟာရကို ပြတော်မူခြင်းအကျိုးငှါ၊ အယံ ခေါပနာ နန္ဒ ဝိဟာရောတိ - ဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ။ [ဤအဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာ ဘာသာဇီကာ၌ ပြထားပြီ။]

အဇ္ဈတ္တံ သုညတန္တိ-ကား၊ ဝိသယဘူတံ- အထူးသဖြင့် စိတ်ကို ဖွဲ့တတ်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ဣဿရိယဋ္ဌာနဘူတံ- အစိုးရသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ၅ ဖြာသောဝသီဘော်၏ တည်ရာဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ဝါ - ၅ ဖြာသောဝသီဘော်၏ အကြောင်းဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ သုညတံ သုညတဖလသမာပတ္တိံ - သုညတဖလ သမာပတ်သို့၊ (ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိတံ၌စပ်။) ဣတိအတ္ထော- အနက်။ [အဇ္ဈတ္တံကို “ဝိသယဘူတံ” ဟု၎င်း၊ ဝိသယဘူတံကို “ဣဿရိယဋ္ဌာနဘူတံ” ဟု၎င်း၊ သုည တံကို “သုညတဖလသမာပတ္တိံ” ဟု၎င်း ဖွင့်သည်။]

ဟိ-ဇ္ဈ၊ စိတ္တိဿရာ - စိတ်ကို အစိုးရတော်မူကုန်သော၊ မုဒ္ဓါ- အလုံးစုံသော တရားတို့ကိုသိတော်မူကုန်သော၊ ဘဂဝန္တော- ဘုရားရှင်တို့သည်၊ ဓမ္မံ-ကို၊ ဒေသေ န္တာပိ- ဟောတော်မူကုန်စဉ်လည်း၊ ယံ မုဟုတ္တံ- အကြင် တမုဟုတ်၌၊ တုဏှိ- ဆိတ်ဆိတ်၊ ဘဝိတဗ္ဗံ- ဖြစ်ထိုက်သည်၊ ဟောတိ၊ တံ မုဟုတ္တံ- ထို တမုဟုတ်၌၊ ဝါ- ထိုခဏ၌၊ ဖလ သမာပတ္တိံ - သို့၊ သမာပဇ္ဇန္တိ- န်၏၊ အညသ္မိံ ကာလေ - အခြားသောအခါ၌၊ ပဂေဝ - အဘယ်မှာ ဆိုဘွယ်ရာရှိတော့အံ့နည်း၊ တဿာ - ကြောင့်၊ သဗ္ဗတ္တာပိ- အလုံးစုံသော ဈာန်အဘိညာဉ် အစရှိသော အရာတို့၌လည်း၊ ဣဿရိယာနံ- အစိုးရသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ၅ ဖြာသော ဝသီဘော်

x x x x x x x

သင်္ဂဏိကာရာမတာယ ။ ။ သင်္ဂဏနံ သမောဓာနံ-ပေါင်းဆုံခြင်း၊ သင်္ဂဏာ- ခြင်း၊ သင်္ဂဏာဝေ သင်္ဂဏိကာ၊ လူအပေါင်း၌ ပေါင်းခြင်းဟူသော ဂဏသင်္ဂဏိကာ၊ ကိလေသာစိတ်၌ ပေါင်းခြင်းဟူသော ကိလေသသင်္ဂဏိကာ ဟု ၂ မျိုးရှိ၏။ ဤ၌ ဂဏ သင်္ဂဏိကာကို ယူပါ။ သင်္ဂဏိကာ + အာရာမော ယဿာတိ သင်္ဂဏိကာရာမော၊ တဿ + ဘာဝေါ သင်္ဂဏိကာရာမတာ။ [ဂဏေ ဇနသင်္ဂမေ သန္တိပတနံ ဂဏသင်္ဂဏိ ကာ၊ - သုဒိန္နကဏ္ဍသာရတ္ထ။]

စိတ္တိဿရာ ဟိ ။ ။ ဣဿရိယဋ္ဌာနဘူတံကို ချဲ့လို၍ “စိတ္တိဿရာ ဟိ၊ ပေ၊ ကာလေ” ဟု မိန့်သည်။ ဘုရားရှင်တို့သည် စိတ်တော်ကိုအလိုရှိသလို ထားနိုင်လောက်အောင် ပိုင်တော်မူကြ၏။ စိတ်တော်ကလည်း ဖလသမာပတ် ဝင်စားဘို့ရန် အမြဲညွတ်နေတော်

တို့တွင်၊ [ဣဿရိယဿ ဌှစပ်။] ဗဟုလံ - များစွာ၊ ဖလသမာပတ္တိယံ - ဌှသာ၊ ဣဿရိယဿ-အစိုးရသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ၅ ဖြာသော ဝသီဘော် ၏၊ ပဝတ္တနတော-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဖလသမာပတ္တိ-ကို၊ ဣဿရိယဌာနန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ-ဆိုအပ်ပြီ။

ဝါ-တနည်း၊ အရဟတ္တဖလာဓိဂမေန- အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရခြင်းကြောင့်၎င်း၊ တံ ဇနကေနေဝ-ထို အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ မဂ္ဂေန(စ)- အရဟတ္တမဂ်ကြောင့်၎င်း၊ တထာဂတေနံ၊ ဣဿရိယံ- သည်၊ နိဗ္ဗတ္တံ- ဖြစ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တံ-ထို အရဟတ္တဖိုလ်သည်၊ ဝါ-ထို အရဟတ္တမဂ်သည်၊ တေသံ-ထို ဘုရားရှင်တို့၏၊ ဣဿရိယဌာနံ-အစိုးရသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ ၅ ဖြာသောဝသီဘော်၏ တည်ရာအကြောင်းသည်၊ (ဟောတိ)။

စ-ဆက်၊ ဝိသယော-ဝိသယဟူသည်၊ အနညတ္တဘာဝေါ-တပါးသောအရာ ဌှ ဖြစ်ခြင်းမရှိရာဖြစ်သော (ဤအရာဌှသာ ဖြစ်ရာဖြစ်သော)ဖလသမာပတ်စသည် ပင်တည်း၊ ယထာ-ဥဒါဟရဏ်ကား၊ အာကာသေ၊ပေ၊မစ္ဆာတိ-မစ္ဆာဟူသည်

x x x x x x x

မူ၏၊ ထို့ကြောင့် တရားဟောတော်မူရင်းသော်မှ (တရားနာသူတို့ သာဓုခေါ်နေခိုက်၊ ဟောအပ်ပြီးတရားကို စဉ်းစားနေခိုက်၌ ဆိတ်ဆိတ်နေဘို့ရန် အချိန်ကလေးရှိ၏၊ ထို အချိန်၌သော်မှလည်း) ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူကြ၏၊ ထို့နောက် သာဓုခေါ်၍ အပြီး၊ စဉ်းစား၍အပြီး အချိန်ဝယ် သမာပတ်မှ ထတော်မူ၍ တရားကို ဆက်လက် ဟောတော်မူကြ၏၊ ဤသို့ တခဏ၌ပင် သမာပတ်ဝင်စားတော်မူနိုင် သမာပတ်မှထတော် မူနိုင်ခြင်းသည် ဝသီဘော်နိုင်နင်းခြင်းဟူသော ဣဿရိယ၏အမှတ်လက္ခဏာပင်တည်း။

တသ္မာ၊ပေ၊ဝုတ္တာ ။ ။ ထိုသို့ တခဏကလေးမျှ အချိန်ရခိုက်၌ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလေ့ရှိတော်မူကြသောကြောင့် ဖလသမာပတ်ကို ဣဿရိယဌာန ဟု ဆိုရသည်။ [သဗ္ဗတ္တာပီတိ-ဈာနာဘိညာဒီသု သဗ္ဗတ္ထဌာနေသု၊ ဣဿရိယာနန္တိ-နိဒ္ဒါရဏေစေတံ ဘုမ္မံ၊ ဖလသမာပတ္တိယန္တိ - ဖလသမာပတ္တိယံ ယေဝ၊ ဣမသ္မိံ ပိကပ္ပေ ဌာနသဒ္ဓေါ ဩကာသဝါစကော၊—မရ။]

အရဟတ္တဖလာဓိဂမေန ဝါ။ ။ ဤနည်း၌ ဣဿရိယဌာနဝယ် ဌာနသဒ္ဓါသည် ကာရဏဝါစကတည်း၊ အရဟတ္တဖိုလ် ရခြင်းသည် ဣဿရိယ ဝသီဘော်၏ နီးသော အကြောင်း၊ အရဟတ္တမဂ်ကား ဝေးသောအကြောင်းတည်း၊ မဂ္ဂေန၌ စ သဒ္ဓါလည်း ထည့်ရမည်၊ အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဘုရား ရှင်၏ ဣဿရိယ (အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဝသီဘော် ၅ ပါး) သည် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဣဿရိယ၏အကြောင်းဟု ဆိုရသည်။

ဝိသယောစ အနညတ္တဘာဝေါ။ ။ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ဒေသန္တရာဝစ္ဆေဒ ဝိသယာ ဓာရ၊ အညတ္တာဘာဝ ဝိသယာဓံာရအားဖြင့် ဝိသယာဓေရ ၂ မျိုးရှိပုံကို သတိပြုပါ၊ ထိုတွင် အနညတ္တဘာဝေါနှင့် အညတ္တာဘာဝသည် သဘောတူ၏၊ ဘာဝေါဝ၌ ဝေဖြင့် ဒေသန္တရာဝစ္ဆေဒ ဝိသယကိုကန့်သည်။

တည်း၊ [အာကာသေ-၌၊ သကုဏာ-တို့သည်၊ (ပက္ခန္ဓန္တိ-ပျံကုန်၏၊) ဥဒကေ-
 ၌၊ မစ္ဆာ- တို့သည်၊ (စရန္တိ)၊] စ- ဆက်၊ ဗုဒ္ဓါ-တို့သည်၊ အညတ္ထ-အခြားသော
 ဈာန် အဘိညာဉ်တို့၌၊ ဒိဿမာနာပိ - ဖူးမြင်အပ်ပါကုန်သော်လည်း၊ ဝိဝေက
 ပဗ္ဗာရတာယ-ဝိဝေက၌ ကိုင်းရှိုင်းတော်မူကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဖလသမာ
 ပတ္တိ နိန္ဒာဝ - ဖလသမာပတ်၌ ညွတ်ကိုင်းတော်မူကုန်သည်သာ၊ (ဟောန္တိ)၊
 တေန - ကြောင့်၊ တဿာတဿာ ကိရိယာယ - ထိုထို တရားဟောတော်မူခြင်း
 အစရှိသော ပြုဘွယ်ကိစ္စ၏၊ အနန္တရံ - ၌၊ ဖလသမာပတ္တိယံ ယေဝ - ၌သာ၊
 ဘဝန္တိ-ဖြစ်တော်မူကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သာ-ထို ဖလသမာပတ်သည်၊ တေသံ-
 ထို ဘုရားရှင်တို့၏၊ ဝိသယော-ဝိသယတည်း၊ စ-ဆက်၊ တဗ္ဗိသယတာ-ထို ဖလ
 သမာပတ်ဟူသော ဝိသယရှိတော်မူကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ သဗ္ဗကသုတ္တေန-သစ္စက
 သုတ်ဖြင့်၊ ဒီပေတဗ္ဗာ-ပြထိုက်၏၊ ဝါ-ပြပါလေ။

x x x x x x x x

ဆက်ဥပုဒ်အံ့ — ငှက်တို့သည် ကောင်းကင်မှ တပါးသော မြေပြင် သစ်ပင်ပေါ်၌
 တွေ့မြင်အပ်ပါကုန်သော်လည်း သူတို့၏ ပျံသန်းရာ ဝိသယသည် ကောင်းကင်၌သာ
 ဖြစ်၏၊ ငါးတို့သည်လည်း တရံတခါ ကုန်းပေါ်၌ တွေ့မြင်အပ်စေကာမူ သူတို့၏
 ကျက်စားရာဌာနသည် ရေသာလျှင်ဖြစ်၏၊ ထို့အတူ ဘုရားရှင်တို့သည် အခြား ဈာန်
 အဘိညာဉ် စသည်တို့၌ ဖြစ်တော်မူကြပါသော်လည်း ဖလသမာပတ်၌သာ အမြဲ ကိုင်း
 ညွတ်တော်မူရကား ဖလသမာပတ်သာ ဘုရားရှင်၏ ဝိသယ ဩကာသဖြစ်ရပေသည်။
 [တဿာတဿာ ကိရိယာယာတိ-ဓမ္မဒေသနာဒိ ကိရိယာယ၊- မရ။]

ဝိဂ္ဂဟ။ ။အညတ္ထ+အဘာဝေါ တေသ္မာတိ အညတ္တာဘာဝေါ - အခြားသော
 အရာ၌ ဖြစ်ခြင်းမရှိရာ ဖြစ်သော “ရေ” စသော ဝိသယ၊ ဤနေရာ၌ကား ဖလသမာပတ်
 တည်း၊ ဤသို့ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ပဉ္စမိဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသံ ပြုထား၏၊ ထိုသို့ ပြုခြင်းသည်
 အညတ္ထဟူသော အပါဒါနီကို ထောက်၍ သင့်မြတ်ပေ၏၊ မရုဒ္ဓိကာ၌ကား အညတ္ထ၌
 အတ္ထကို အကျိုးဟု ယူ၍ ဘာဝ၏ အနက်ကိုလည်း အဓိပ္ပါယ် (အလိုဆန္ဒ) ဟု ယူပြီး
 လျှင် “နတ္ထိ+အညတ္ထ + ဘာဝေါ ဣတ္ထာတိ အနညတ္ထဘာဝေါ” ဟု သတ္တမိဗဟုဗ္ဗိဟိ
 သမာသံပြုလေသည်၊ အခြားသော အကျိုး၌ အလိုဆန္ဒ မရှိရာဖြစ်သော ဖလသမာ
 ပတ်တည်း။

တဗ္ဗိသယတာစ။ ။မူလပဏ္ဏာသ မဟာသစ္စကသုတ်၌ “အဘိဇာနာမိ ခေါ အဟံ
 အဂ္ဂိဝေဿန အနေကသတာယ ပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေမိ၊ပေ၊တဿာယေဝ ကထာယ
 ပရိယောသာနေ တသ္မိံယေဝ ပုရိမသ္မိံ သမာဓိနိမိတ္တေ အဇ္ဈတ္တမေဝ စိတ္တံ သဏ္ဍာပေမိ=
 တရားတော်၏ အဆုံးဝယ် ရှေးရှေးကဝင်စားနေကျဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ၏
 အာရုံဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တနိဗ္ဗာန်၌သာလျှင် စိတ်ကို ထားတော်မူ၏” ဟု လာ၏၊ ထို
 စကားတော်ကို ထောက်၍ “ အရဟတ္တဖလသမာပတ်သည် ဘုရားရှင်၏ ဝိသယ
 ဖြစ်ကြောင်းကို သိအောင်ပြပါလေ ” ဟုလို။ [ကြွင်းအဓိပ္ပါယ်များကို အဋ္ဌကထာ
 ဘာသာဇီကာနှင့် တွဲ၍ကြည့်ပါ။]

ယေသံ - အကြင် တရားတို့၏၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝေါ - မြင်ထိုက်ကုန်သည်၏ အဖြစ် ဟူသော သတ္တိသည်၊ အတ္ထိ၊ တေ- ထို တရားတို့သည်၊ သနိဒဿနာ-သနိဒဿန တို့မည်၏၊ စက္ခုဝိညာဏဂေါစရဘာဝေါ - စက္ခုဝိညာဉ်၏ အာရုံ၏ အဖြစ် ဟူသော သတ္တိသည်ပင်၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝေါ - ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝမည်၏၊ တဿ - ထို ဒဋ္ဌဗ္ဗ ဘာဝအမည်ရသောသတ္တိ၏၊ ရူပါယတနာ-ရူပါရုံမှ၊ အနညတ္ထေ-တမျိုးတခြား မဟုတ်သည်၏အဖြစ်သည်၊ (သတိ)ဝိ- ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ အညေဟိ- အခြား ကုန်သော၊ ဓမ္မဟိ- သဒ္ဓါရုံ အစရှိသော တရားတို့မှ၊ ရူပါယတနံ - ရူပါရုံကို၊ ဝိသေသေတံ- အထူးပြုခြင်းငှါ၊ အညံဝိယ-တမျိုးတခြားကိုကဲ့သို့၊ (ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝနှင့် ရူပါရုံကို တမျိုးတခြားစီကိုကဲ့သို့၊) ကတွာ - ရှိ၊ သဟ + နိဒဿနေနာတိ သနိ ဒဿနာတိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္တံ၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ဟိ (ယဿ) ဓမ္မသဘာဝသာမညေန - တရားသဘောအားဖြင့် တူကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧကီဘူတေသု - တခုထည်းဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု - ဓမ္မတို့၌၊ ယောသဘာ ဝေါ-အကြင်သဘောသည်၊ နာနတ္တကရော - ထူးသည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်၏၊ သော-ထိုသဘောသည်၊ ဝါ-ကို၊ အညောဝိယ - တမျိုးတခြားကိုကဲ့သို့၊ ကတွာ- ရှိ၊ ဥပစရိတံ- ခေါ်ဝေါ်ခြင်းငှါ၊ ဝါ- ဥပစာ တင်ခြင်းငှါ၊ ယုတ္တာ - သင့်၏၊ ဟိ- အကျိုးကား၊ ဧဝံ-ဤသို့ တမျိုးတခြားကိုကဲ့သို့ပြု၍ ဥပစာတင်စားလသော်၊ အတ္တ ဝိသေသာဝဗောဓော - အနက်အထူးကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းသည်၊ (သဒ္ဓါရုံစသည် မဟုတ်၊ ရူပါရုံကို ဆိုလို၏ ဟု ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းသည်၊) ဟောတိ - ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (အညံဝိယ ကတွာ- ရှိ၊ သဟ နိဒဿနေနာတိ သနိဒဿနာတိ-ဟူ၍၊ သင်္ဂဟကာရေန ဝုတ္တံ၊) [ဤဝါကျများ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာဘာသာ ငိုကော၌ ပြထားပြီ။]

သယဉ္ဇ-ကိုယ်တိုင်၎င်း၊ နိဿယဝသေနစ-မှီရာ၏အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ သမ္ပတ္တာနံ- ရောက်ကုန်သော ရုပ်တို့၏၎င်း၊ အသမ္ပတ္တာနံစ-မရောက်ကုန်သော ရုပ်တို့၏၎င်း၊ ပဋိမုခဘာဝေါ - ရှေ့ရှုကုန်သည်၏ အဖြစ်သည်၊ အညမညပတနံ - အချင်းချင်း

x x x + x + x x

သယဉ္ဇ၊ပေ၊ဘာဝေါ။ ။အဋ္ဌကထာဝယ် “ပဋိဟနနဘာဝသင်္ခါတေန”၌ “ပဋိ ဟနနဘာဝ” ဟူသည် အဘယ်နည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ ပဋိမုခဘာဝေါ အညမညပတနံ ပဋိဟနနဘာဝေါ ” ဟု မိန့်သည်၊ စက္ခုပသာဒနှင့် ရူပါရုံစသည်တို့၏ ရှေးရှုမိခြင်း၊ ယောဂျဒေသ (သင့်လျော်သောအရပ်)၌ တည်သောအားဖြင့် အချင်းချင်း ကျရောက်ခြင်းကို ပဋိဟနနဘာဝ ဟု ခေါ်သည်၊ “ ထိခိုက် ” ဟု ဆိုသောကြောင့် အာရုံနှင့် ပသာဒတို့ “ဒက်” ကနဲနေအောင် ထိခိုက်သည် ဟု မမှတ်ရ-ဟူလို။ [အည မညဿ ယောဂျဒေသ အဝဋ္ဌာနံ-အနု။]

သယဉ္ဇ၊ပေ၊အသမ္ပတ္တာနံ။ ။ ထိုသို့ ရှေးရှုမိကြရာ၌ ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံသည် မဟာဘုတ် ရုပ်ဖြစ်သောကြောင့် မိမိကိုယ်တိုင် ကဿပသာဒ၌ ထိရောက်နိုင်ရကား သယံသမ္ပတ္တ အဖြစ်ဖြင့် ထိခိုက်မိ၏၊ သာန ဇိဝှါ ပညာဒနှင့် ဝဋ္ဌာရုံ ရသာရုံတို့ကား တကလ၌

ကျရောက်ခြင်းသည်၊ ပဋိဟနနဘာဝေါ-ပဋိဟနန ဘာဝမည်၏။ ယေန- ယင်းသို့ ထိခိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဗျာပါရာဒိဝိကာရပစ္စယန္တရသဟိတေသု-ဗျာပါရ အစရှိသော ဝိကာရ၊ အခြားသော အကြောင်းတို့နှင့် တကွဖြစ်ကုန်သည်။ (သမာ နေသု - နိလသော်။) စက္ခာဒီနံ - စက္ခါအစရှိသော ပသာဒတို့၏၊ ဝိသယေသု- အာရုံတို့၌၊ ဝိကာရပုပ္ဖတ္တိ-ထူးခြားသော အမူအရာ၏ဖြစ်ခြင်းသည်။ (ဟောတိ)။...

တိကမာတိကာပဒဝဏ္ဏနာ - တိကမာတိကာပုဒ်တို့၏ အဖွင့်
မူလဇီကာသည်၊ နိဋ္ဌိတာ-ပြီ။

x x x x x x x

ထည်း၌ အတူဖြစ်ဘက် မဟာဘုတ်တို့ကို မှီ၍ ထိရောက် ရသောကြောင့် “ နိဿယ ဝသေန သမ္ပတ္တ ” အဖြစ်ဖြင့် ထိခိုက်မိကြ၏။ စက္ခါသောတနှင့် ရူပသဒ္ဒတို့မှာ အသမ္ပတ္တ အဖြစ်ဖြင့် ထိခိုက်မိကြသည်။

ယေန၊ ပေ၊ ဝိကာရပုပ္ဖတ္တိ။ ။ “ အဘယ်ကို ထောက်၍ စက္ခါပသာဒ စသည်နှင့် ရူပါရုံစသည်တို့ ထိခိုက်မိကြောင်းကို သိနိုင်သနည်း ” ဟု မေးဘွယ် ရှိ၍ “ စက္ခာဒီနံ ဝိသယေသု ဝိကာရပုပ္ဖတ္တိ ” ဟု မိန့်သည်။ အာရုံနှင့် ထိခိုက်မိသော ပသာဒသည် ခါတိုင်း ဖြစ်နေကျ ပသာဒမျိုး မဟုတ်ဘဲ အာရုံတို့က ဣဋ္ဌဖြစ်လျှင် ချိမြောက်သော အမူအရာ ဖြင့် (ကြည်ကြည်လင်လင် ရှင်ရှင်ပြုပြင်ဖြစ်ခြင်းဟူသော) အမူအရာ အထူးဖြစ်ခြင်း၊ အနိဋ္ဌ ဖြစ်လျှင် ညှဉ်းဆဲခံရသကဲ့သို့ (မကြည်မလင် မရှင်မပြုဖြစ်ခြင်း ဟူသော) အမူအရာ ဖြစ်ခြင်း၊ ဤသို့ ထူးခြားသော အမူအရာဖြစ်ခြင်းကို ထောက်၍ ထိခိုက်မိကြောင်းကို သိနိုင်ပါသည်-ဟုလို။

ဗျာပါရာဒိ၊ ပေ၊ သဟိတေသု။ ။ ထိုဝိကာရသည် အဘယ်အကြောင်းများ ရှိမှ ဖြစ်တတ်သနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ဗျာပါရာဒိ ” စသည် မိန့်၊ ကြည့် လိုသော စိတ် ဖြစ်သောအခါ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ဝါယောဓာတ်၏ မျက်လွှာပေါ်၌ ပြန့်နှံ့မှုကြောင့် မျက်လွှာ၏ အထက်သို့ တက်ခြင်း၊ အောက်သို့ကျခြင်းဟူသော ဗျာပါရ အထူးဖြစ်တတ်၏။ အာဒိဖြင့် (တရံတခါလည်း ထိုဗျာပါရမဖြစ်ဘဲ=မျက်လွှာ၏အထက် သို့ တက်ခြင်း၊ အောက်သို့ ကျခြင်းမရှိဘဲ မြင်ရသောကြောင့်) “ နိဗျာပါရကို ယူ ” ဟု မရဆို၏။ အာလောက မနသိကာရဟူသော အခြားအကြောင်းလည်း မုချပါရသေး ၏။ ထိုသို့အကြောင်းစုံမှ ဝိကာရပုပ္ဖတ္တိ (ထူးခြားသောအမူအရာ) ဖြစ်ရသည်။ [သေတ ပသာဒစသည်တို့၏ ဝိကာရပုပ္ဖတ္တိ ဖြစ်ရာ၌လည်း ဖြစ်သင့်သော ဗျာပါရနှင့် အာကာသ- မနသိကာရစသော အကြောင်းများရှိရပုံကို သိပါ။...ဗျာပါရာဒိတိ ဝိတ္တကြိယဝါယော ဓာတု ဖိပ္ပါရဝသေန အက္ခိပဋ္ဌလာဒီနံ ဟေဋ္ဌာ ဥပရိစ သံသီဒနလဗ် နာဒိပ္ပဝတ္တိမာဟ၊- အနု။]

တိကမာတိကာ အဖွင့်
ပြီး၏။

ဒုကမာတိကာအဖွင့်

မူလဋ္ဌေနာတိ-ကား၊ သုပ္ပတိဋ္ဌိတဘာဝသာဓနေန - သဟဇာတ်တရားတို့၏ အာရုံ၌ ကောင်းစွာတည်တံ့ကုန်သည်၏အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော၊ မူလဘာဝေန-အခြေအမြစ်၏ အဖြစ်ဟူသော၊ (အတ္တန-အနက်ကြောင့်၊ ဟေတုသင်္ခါတာ-ဟိတ် ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊) ပစ္စယမတ္တဋ္ဌေန - အကြောင်းသာမည၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်ကြောင့်၊ န (ဟေတုသင်္ခါတာ)- ဟိတ် ဟု ဆိုအပ်သည် မဟုတ်ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ-တို့သည်၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ- န်၏။)

သမာသာသမာသနိဒ္ဓေသဘာဝေါ- သမာသ်၏ အဖြစ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ် , သမာသ် မဟုတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သည်၏ အဖြစ်သည်၊ ဟေတုဓမ္မာ, ဟေတု+ဓမ္မာတိ-ဓမ္မာဟူကုန်သော၊ ဒွိန္ဒ-နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ပါဌာနံ-ပါဌတို့၏၊ ဝိသေသော-တည်း။ [“ဟေတုဓမ္မာ” ကား သမာသ, “ဟေတု+ ဓမ္မာ” ကား အသမာသ ဝါကျတည်း။ ဤသို့ သဒ္ဒါအားဖြင့်သာ ပါဌ ၂ မျိုးထူးသည်၊ အနက် အရကောက်အားဖြင့် မထူးပါ-ဟူလို။]

တထေဝါတိ-ကား၊ သမ္ပယောဂတောဝ-သမ္ပယုတ်အားဖြင့်ပင်၊ [တထာ သဒ္ဒါသည် ရှေ့ဝါကျကသမ္ပယောဂတောကိုပြန်၍ညွှန်ပြသော အတိဒေသအနက် ဟော-ဟူလို၊] သဟေတုကာနံ-သဟေတုကတရားတို့၏၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဘာဝတော-ဟိတ်နှင့် သမ္ပယုတ် ဖြစ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သမ္ပယောဂတောတိ-ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္တံ၊ ဣတိ - သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ - ၏၊ သဟသဒ္ဓဿ-သဟသဒ္ဓါ၏၊ သမ္ပယောဂတ္ထတ္တာ- သမ္ပယောဂ အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (သမ္ပယောဂတောတိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ - ပြီ၊ ဣတိ - သို့၊ န (ဝေဒိတဗ္ဗံ)-မဟုတ်။ [သဟေတုကတရားတို့၏ ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ခြင်းကြောင့် “ သမ္ပယောဂတော ” ဟု သဘာဝတ္ထကိုဖွင့်သည်၊ သဟေတုကာ၌ သဟသဒ္ဓါ၏ သဒ္ဓတ္ထကို “သမ္ပယောဂ” ဟု ဖွင့်ခြင်းမဟုတ်ပါ-ဟူလို။]

ပန-ဆက်၊ သဟသဒ္ဓေါ-သည်၊ (သဟေတုကာ၌ သ၏ ကာရီဖြစ်သော သဟသဒ္ဓါသည်၊ ဒီပေတိ ဌ္ဍစပ်။) ကေပုဉ္ဇေ- တခုသော စိတ် စေတသိက်အစဉ်၊ ဝါ-တခုသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၌၊ ဥပ္ပါဒတော - ဥပါဒ်မှ၊ ယာဝ ဘင်္ဂါ- ဘင်တိုင်အောင်၊

x x x x x x x

သဟသဒ္ဓေါ၊ ပေ၊ ဒီ ပေတိ။ ။ [ဤဝါကျနှင့် သမ္ပယုတ္တသဒ္ဓေါစသော နေဝံဝါကျသည် သဟသဒ္ဓါနှင့် သမ္ပယုတ္တသဒ္ဓါတို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ထူးပုံကို ပြသောဝါကျတို့တည်း။] “သဟ-ဟိတ်နှင့် အတူတကွ” ဟူရာ၌ စိတ် စေတသိက် တစုတစုဝယ် ဥပါဒ်မှစ၍ ဘင်တိုင်အောင်၎င်း၊ မှီရာဝတ္ထုနှင့် အာရုံတို့ကို ယူရာ၌၎င်း ဟိတ်အမြဲပါရှိကြောင်းကို သဟသဒ္ဓါကပြ၏၊ ဟေတု အာဒိသမ္ပဝံ၌ အာဒိဖြင့် ဟိတ်၏ကိစ္စကို ပြ၏။ [အာဒိသဒ္ဓေန ဟေတုကိစ္စံ ဒေသတိ၊-မဂု။]

ဟေတုဟိ - တို့နှင့်၊ သမာနဒေသဂဟဏာနံ - တူသော ဝတ္ထုဟူသော ဒေသ၊ တူသော ယူအပ်သော အာရုံရှိကုန်သော၊ သဟေတုကာနံ-သဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၏၊ ဟေတုအာဒိသဗ္ဗာဝံ - ဟိတ် အစရှိသည်တို့၏ ထင်ရှားရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဒီပေတိ-ပြစ်၊ သမ္ပယုတ္တသဒ္ဓေါ- သမ္ပယုတ္တသဒ္ဓါသည်၊ ကေပ္ပါဒါဒိဝသေန- ကေ ပ္ပါဒ် အစရှိသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဟေတုဟိ- ဟိတ်တို့နှင့်၊ သဟ, ကေဘာဝုပဂမ နံ- တခုတည်းမဟုတ်သော်လည်း တခုတည်းကဲ့သို့၏အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်းကို၊ (ဒီပေတိ)၊ စ-ဆက်၊ တတောဝေ-ထို ကြောင့်ပင်၊ (ထိုသို့ သဟသဒ္ဓါ သမ္ပယုတ္တ သဒ္ဓါတို့၏ အနက်ထူးကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ပင်၊) ဒွိန္ဒူ - နသော၊ ဒုကာနံ- သဟေတုကဒုကံ, ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကံတို့၏၊ နာနတ္ထံ - ပုဒ်နေအားဖြင့် ကွဲပြား ကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏။

[တရားကိုယ် ဓမ္မအားဖြင့် မထူးလျှင် အဘယ့်ကြောင့် နောက်ဒုကံကို ထပ်၍ ဟောတော်မူအပ်ပါသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ ဓမ္မနာနတ္တာ ဘာဝေ ပိ” စသည်မိန့်၊] ဟိ - မှန်၊ ဓမ္မနာနတ္တာ ဘာဝေပိ - အရကောက် ဓမ္မအားဖြင့် ကွဲပြားကုန်သည်၏အဖြစ် မရှိပါသော်လည်း၊ ပဒတ္တ နာနတ္တေန - ပုဒ်၏အနက် အားဖြင့် ကွဲပြားကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒုကန္တရံ - နောက်ဒုကံတမျိုးကို၊ (ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကံကို) ဝုစ္စတိ-ဟောတော်မူအပ်၏၊ ဟိ-ချဲ့၊ [မရ၌ “သွာယ မတ္ထော ကထံ ဝိညာယတိ” ဟု ကျမ်းတက်၏၊ ထိုအလို “ဟိ ယသ္မာ” ဟု ပေး၍ ဝုစ္စန္တိနောင် ဣတံထည့်၍ ပြန်လှည့်ပါ။] ဟေတုဒုက သင်္ဂဟိတေဟိ - ဟေတု ဒုကံဖြင့် သိမ်းယူအပ်ကုန်သော၊ ဓမ္မဟိ- တရားတို့မှ၊ အညေ- အခြားကုန်သော တရားတို့ကို၊ သဟေတုက ဒုကာဒိဟိ-သဟေတုကဒုကံအစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ န ဝုစ္စန္တိ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်သည်မဟုတ်၊ ပန-အဟုတ်ကား၊ တေ ဝေ-ထို ဟေတု ဒုကံဖြင့် သိမ်းယူအပ်ပြီးသော တရားတို့ကိုပင်၊ သဟေတုကာဟေတုကာဒိဘာဝ

x x x x x x x x x

ယာဝအင်္ဂါ၊ပေ၊ဂဟဏာနံ။ ။ ဤစကားသည် ကေပ္ပါဒ် ကေနိရောဓံ ကောလမ္ပန ကေဝတ္ထုကဟူသော သမ္ပယုတ္တလက္ခဏာ ၄ပါးကိုပင် အသုံးတမျိုးအားဖြင့်ပြအပ်သော စကားတည်း၊ မှန်၏-ဥပ္ပါဒ်တော ယာဝဘင်္ဂါပါဌ်ဖြင့် ကေပ္ပါဒ် ကေနိရောဓံကို ပြ၏၊ သမာနဒေသံ ဒေသဟူသည် မှီရာဝတ္ထုပင်တည်း၊ ဂဟဏ-ယူအပ်သောအရာဟူသည် အာရုံပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ထိုသမာနဒေသဂဟဏာနံပါဌ်ဖြင့် ကေဝတ္ထု ကောလမ္ပန တို့ကိုပြသည်၊ [ဂယုန္တေတိ ဂဟဏာ (ဝိသယာ-အာရုံတို့) သမာနာ+ ဒေသဂဟဏာ ယေသန္တိ သမာနဒေသဂဟဏာ၊ - မရ။]

သမ္ပယုတ္တသဒ္ဓေါ၊ပေ၊ဂမနံ ။ ။ သမ္ပယုတ္တသဒ္ဓါကား ကေပ္ပါဒ်သောအားဖြင့် စိတ်စေတသိက်တို့ဖြစ်ရာဝယ် ဤကား စိတ်, ဤကား ဖဿစသည်ဖြင့် ခွဲခြား၍ မရနိုင် လောက်အောင် စိတ်ရော ယှဉ်ဘက်စေတသိက်အားလုံးပါ အညီအမျှ သမ နေရကား တခုထည်းကဲ့သို့ ဖြစ်နေကြောင်းကို ပြ၏၊ ဤနည်းအားဖြင့် သဟသဒ္ဓါနှင့် သမ္ပယုတ္တ သဒ္ဓါတို့ အနက်အဓိပ္ပါယ်အထူးကို ပြကြသည်။

တော - ဟိတ်ရှိကုန်သည်၏အဖြစ် ဟိတ် မရှိကုန်သည်၏အဖြစ် အစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ [အာဒိဖြင့် ဟေတုသမ္ပယုတ္တ- ဝိပ္ပယုတ္တတို့ကိုယူ။] သဟေတုက ဒုကာဒီဟိ-သဟေတုကဒုက အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ ဝုတ္တာ - ဟောတော်မူအပ်ကုန် ပြီ၊ ဝေ-ဤ အတူ၊ သဟေတုကဒုကသင်္ဂဟိတာဝေ - သဟေတုကဒုကဖြင့် သိမ်းယူ အပ်ပြီးသော တရားတို့ကိုပင်၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တ ဝိပ္ပယုတ္တဘာဝတော-ဟေတုသမ္ပယုတ္တ , ဟေတု ဝိပ္ပယုတ္တတို့၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဟိတ်နှင့် ကေပုပ္ပါဒတာအစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် အညီအမျှ ယှဉ်ကုန်သည်၏ အဖြစ် , မယှဉ်ကုန်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကေန - ဟေတု သမ္ပယုတ္တဒုကဖြင့်၊ ဝုတ္တာ - နိဗ္ဗိဟိ-မှန်၊ ဒုကန္တရဝစနံ-နောက်ဒုကတမျိုးကို ဟောတော်မူခြင်းသည်၊ ဓမ္မာနံ-တရားတို့၏၊ အဝုတ္တတာပေက္ခံ - ဟောတော်မူအပ်ကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်ကို ဝဲသည်၊ (မဟောအပ်သေးသောတရားတို့ကို ဝဲသည်။) န-မဟုတ်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပုနရုတ္တိဒေါသော-ပုနရုတ္တိဒေါသသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ။

ဟိ-မှန်၊ ဒေသေတဗ္ဗပ္ပကာရ ဇာနနံ- တရားတို့၏ ဟောထိုက်သောအပြားကို သိတော်မူခြင်းသည်၊ ဝါ-သိတော်မူတတ်သောဉာဏ်သည်၊ ဒေသနာဝိလာသော-ဒေသနာဝိလာသ မည်၏၊ ဒေသနာဉာဏန္တ - ဒေသနာဉာဏ်တော်သည်လည်း၊ တထာ-ထို ဒေသနာဝိလာသပင်တည်း၊ ဣတိ- ထို့ ကြောင့်၊ တေန-ထို ဒေသနာ ဝိလာသဉာဏ်တော်ကြောင့်၊ ဓမ္မာနံ-တရားတို့၏၊ တပ္ပကာရတာ-ထို သဟေတုက ဟေတုသမ္ပယုတ္တအစရှိသော အပြားရှိကုန်သည်၏အဖြစ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်သည်၊ ဟောတိ-၏။

x x x + x x x +

နဟိ ဓမ္မာနံ၊ ပေ၊ ဒုကန္တရဝစနံတိ။ ။ ဤဝါကျ၌ မရဋီကာဝယ် “သွာယမတ္ထော ကထံ ဝိညာယတီတိ အာဟ - နဟိတိအာဒိ” ဟု ကျမ်းတက်၏၊ ထိုအတိုင်း အကျယ် ပေးလိုလျှင် “ကထံ-ကြောင့်၊ ဟေတုဒုကသင်္ဂဟိတေဟိ ဓမ္မေဟိ အညေ သဟေတုက ဒုကာဒီဟိ န ဝုစ္စန္တိ၊ ပန-စင်စစ်ကား၊ တေဝေ ပေ၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကေန ဝုတ္တာ-ကုန်ပြီ၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဝိညာယတိ- သိအပ်သနည်း” ဟု ပေး၍ “ ဟိ (ယသ္မာ) ဒုကန္တရဝစနံ- သည်၊ ဓမ္မာနံ - တို့၏၊ အဝုတ္တတာပေက္ခံ - သည်၊ န- မဟုတ်၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဟေတုဒုကသင်္ဂဟိတေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ ပေ၊ ဝုတ္တာ- နိဗ္ဗိဟိ၊ ဣတိ ဝိညာယတိ၊ ဣတိ- ထိုသို့ ပဒတ္တ၏ ထူးသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ပုနရုတ္တိဒေါသော - သည်၊ နတ္ထိ - မရှိ” ဟု ပေးရမည်၊ သို့သော် ကျယ်ဝန်းလှ၍ နိဿယ၌ အကျဉ်းမျှပေးထားသည်။

ဒေသေတဗ္ဗပ္ပကာရဇာနနံ ဟိ။ ။ ဤ၌လည်း “ ကထံ ပန ပဒတ္တနာနတ္ထေန ပုနရုတ္တိ ဒေါသာဘာဝေါ ဝိညာယတီတိ အာဟ - ဒေသေတဗ္ဗ၊ ပေ၊ ဟောတီတိ” ဟု မရ ကျမ်းတက်၏၊ ဤ၌လည်း ရှေ့အတိုင်း အကျယ်ပေး၍ ပြန်လှည့်နိုင်ပါသည်၊ မိမိကား အဋ္ဌကထာ၌ပြုအပ်သော ဒေသနာဝိလာသကို အရကောက်ပြုရင်း မိမိစကားကိုလည်း ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် “ဒေသေတဗ္ဗပ္ပကာရဇာနနံ ဟိ” ဟု တက်သည်ဟု အလွယ်ပင် ကြံ၍ အနက်ပေးလိုက်ပါသည်။

သကလေကဒေသဝသေန - အလုံးစုံသောဒုက်ပုဒ်၊ တစိတ်တပိုင်းဖြစ်သော ဒုက်ပုဒ်တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ ပဌမဒုကံ-ပဌမဒုက်ကို၊ ဒုတိယ တတိယေဟိ-ဒုတိယ ဒုက် , တတိယဒုက်တို့နှင့်၊ သဒ္ဓိံ , ယောဇေတွာ - ယှဉ်စေ၍၊ စတုတ္ထာဒယော- စတုတ္ထဒုက် အစရှိကုန်သော၊ တယော - ၃ ပါးကုန်သော၊ ဒုကာ - ဒုက်တို့ကို၊ ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဟိ-ဇွဲ၊ သကလံ-သော၊ ပဌမဒုကံ- ကို၊ ဒုတိယ ဒုကေကဒေသေန - ဒုတိယဒုက်၏ တစိတ်တပိုင်းဖြစ်သော၊ သဟေတုကပဒေန- သဟေတုကပုဒ်နှင့်၎င်း၊ တတိယ ဒုကေကဒေသေန - တတိယဒုက်၏ တစိတ် တပိုင်းဖြစ်သော၊ ဟေတုသမ္ပယုတ္တပဒေနစ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တပုဒ်နှင့်၎င်း၊ ယောဇေ တွာ, ယထာတ္ထမံ-စွာ၊ စတုတ္ထ ပဉ္စမဒုကာ-စတုတ္ထဒုက်, ပဉ္စမဒုက်တို့ကို၊ ဝုတ္တာ- နံပြီ၊ တထာ - ထိုမှတပါး၊ ပဌမဒုကေကဒေသံ - ပဌမဒုက်၏ တစိတ်တပိုင်းဖြစ် သော၊ န ဟေတုပဒံ-န ဟေတုပုဒ်ကို၊ သကလေန-သော၊ ဒုတိယဒုကေန-နှင့်၊ ယောဇေတွာ - ယှဉ်စေ၍၊ ဆဋ္ဌဒုကော - ဆဋ္ဌဒုက်ကို၊ ဝုတ္တာ-ပြီ။ [ဤဒုက်များ ဟောပုံကို ဟေတုဂေါစ္ဆက ပါဠိတော်အစဉ်ကြည့်၍ သိပါ။]

ဣဒမ္ဗိ သမ္ဘဝတီတိ ဧတေန-ဟူသောဤပါဠိဖြင့်၊ [အဋ္ဌကထာ၌ “သမ္ဘဝတိ” သဒ္ဓါ တိုက်ရိုက်မပါသော်လည်း ရှေ့ဝါကျမှယူ၍ ဋီကာဆရာဆိုသည်။] အဝုတ္တ မ္ဗိ- မဟောအပ်သော ပုဒ်ကိုလည်း၊ သမ္ဘဝဝသေန- ဖြစ်သင့်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဒိပိတံ- ယူထိုက်၏ဟု ပြအပ်ပြီ၊ ဣတိ- ဤအနက်ကို၊ ဒဿေတိ- ပြ၏၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း၊ ကသ္မာ ဣဒမ္ဗိ သမ္ဘဝတီတိ ဧတေန၊ ပေ၊ ဒဿေတိ၊ ဣတိ ဝိညာယတိ)၊ ဟိ (ယသ္မာ)၊ သမ္ဘဝေါ- သမ္ဘဝဟူသည်၊ ဂဟဏဿ- ယူခြင်း၏၊ ကာရဏံ- အကြောင်းတည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ဣဒမ္ဗိ သမ္ဘဝတီတိဧတေန-ဖြင့်၊ အဝုတ္တမ္ဗိ- ကိုလည်း၊ သမ္ဘဝဝသေန- ဖြင့်၊ ဒိပိတံ-ပြီ၊ ဣတိ- ကို၊ ဒဿေတိ- ၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-၏။)

ဟေတုသဟေတုကာတိ-သော၊ ဣဒံ-ဤပုဒ်သည်၊ သမ္ဘဝတိ-ဖြစ်သင့်၏၊ ဣတိကတွာ-ကြောင့်၊ ဂဟိတံယထာ- ယူအပ်ပြီးဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ- တု၊ ဟေတု အဟေတုကာတိ-ဟူသော၊ ဣဒမ္ဗိ-ဤပုဒ်သည်လည်း၊ သမ္ဘဝတိ၊ ဣတိကတွာ, ဂဟေတဗ္ဗမေဝ-ယူထိုက်သည်သာ၊ ဣတိ- သို့၊ (ယောဇေနာ - ပုဒ်တို့ကို ယှဉ်စေ ခြင်းကို၊ ကာတဗ္ဗာ-၏။) [အဋ္ဌကထာ၌ သမ္ဘဝတိနောက်ဝယ် “ဣတိကတွာ ဂဟိ တံ” ဟု၎င်း, “ဣတိ ကတွာ ဂဟေတဗ္ဗံ” ဟု၎င်း ထည့်၍ ယောဇေနာပါ-ဟူလို။] ဧဝံ-ဤနည်းအားဖြင့်၊ အညတ္တာပိ-ယထာစအစရှိသော အခြားသောပုဒ်၌လည်း၊ ယောဇေတဗ္ဗိ-ရာ၏။ [အညတ္တာပိတိ ယထာစာတိ အာဒိမိ ပဒေပိ၊-မရ။]

ဧဝံ-ဤ တတ္ထယထေဝ အစရှိသော နည်းအားဖြင့်၊ ပဌမဒုကံ- ကို၊ ဒုတိယ တတိယဒုကေသု - ဒုတိယဒုက် , တတိယဒုက် တို့၌၊ ဒုတိယပဒေဟိ - တို့နှင့်၊ ယောဇေတွာ, ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ အဟေတုကာစ ပေ၊ နစဟေတု-ဟေတုစေဝ

ဓမ္မာအဟေတုကာစ၊ ပေ၊ နစဟေတု ဟူသောဒုက်သုဂ်း၊ ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ ဟေတု
 ဝိပ္ပယုတ္တာစ၊ ပေ၊ နစဟေတု-ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာစ၊ ပေ၊ နစဟေတု
 ဟူသော ဒုက်သုဂ်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဒွေ- ကုန်သော၊ ယေဒုကာ- တို့ကို၊ ကာတဗ္ဗာ-
 ပြုထိုက်ကုန်၏။ တေသံ-ထို ဒုက်တို့ကို(သင်္ဂဟံ၌ စပ်၊) ဝါ-တို့၏။ သမ္ဘဝဝသေ
 နေဝ-ဖြစ်သင့်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ပင်လျှင်၊ သင်္ဂဟံ- သိမ်းယူခြင်းကို၊ ဒသေတွာ-
 ပြုပြီး၍၊ ခေါပန ပဒေန-ခေါပနပုဒ်ဖြင့်၊ အပရေသမ္ဘိ - အခြားလည်း ဖြစ်ကုန်
 သော၊ ဒုကာနံ-တို့ကို၊ သင်္ဂဟံ-ကို၊ ဒသေတုံ-ငှါ၊ တကြ ယဒေတန္တိအာဒိံ -
 အစရှိသော စကားကို၊ အာဟ-ဆိုပြီး၊ တတြာတိ- ကား၊ ပါဠိယံ - ပါဠိတော်၌၊
 အယံ အတိရေကတ္ထောတိ (ဣဓိနာ)- ဖြင့်၊ ယံ (အတ္ထံ) - အကြင် အနက်ပိုကို၊
 ဝက္ခတိ-ဆိုလတံ၊ တံအတ္ထံ-ကို၊ အာဟ-ဆိုပြီး။

ပန-ဆက်၊ တတ္ထ-ထိုစကားရပ်၌၊ အညေပိ အညထာပီတိ- ဟူကုန်သော၊
 ဧတေသံ-ဤ ၂ ပုဒ်တို့၏၊ ဝိသုံ-အသီးအခြား၊ ပဝတ္တိယာ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-
 ဖြစ်ရာအခါ၌၊ ဒွေ-ကုန်သော၊ ဒုကာ- တို့ကို၊ ဒသိတာ-နိပြီး၊ (အဋ္ဌကထာ၌
 ပြုအပ်ကုန်ပြီ၊) သဟ - အတူတကွ၊ ပဝတ္တိယာပန - ဖြစ်ခြင်းကြောင့်ကား၊ ဝါ-
 ဖြစ်ရာအခါ၌ကား၊ ဟေတုစေဝ၊ ပေ၊ ဝိပ္ပယုတ္တာပီတိ-ဟူသော၊ အယမ္ဘိဒုကော-
 ကိုလည်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-သိထိုက်သေး၏။ [အယမ္ဘိဟု ဆိုသောကြောင့်“ထို ၂ ဒုက်
 အပြင် နောက်ထပ် တဒုက်ကိုလည်း” ဟု မှတ်ပါ။]

[ထိုသမ္ဘဝ ၅ ဒုက်လည်း ဟောတော်မူထိုက်ကြောင်းကိုပြလို၍ “ဧတေသု
 ပန ပဉ္စသု ” စသည်ကို မိန့်။] ပန- ဆက်၊ ပဉ္စသု- ကုန်သော၊ ဧတေသု ဒုကေသု-
 ဤသမ္ဘဝ ဒုက်တို့တွင်၊ ဒုတိယ ဒုကေန - ဒုတိယဒုက်နှင့်၊ တတိယဒုကော-

x x x x x x x x x

အညေပိ အညထာပီ။ ။ အညေပိအရ ဒုက်တခု၊ အညထာပိအရ ထိုဒုက်မှတပါး
 အခြားဒုက်တခု၊ ဤသို့ရသောကြောင့်“ဧတေသံ ဝိသုံ ပဝတ္တိယာ ဒွေ ဒုကာ ဒသိတာ”
 ဟု ဆိုသည်။ ဤအလို “အညေပိ-အခြား ဒုက်ပုဒ် ၂ ခုတို့သည်၎င်း၊ အညထာပိ-ထို
 ၂ ခုတို့မှ တပါးသော အပြားဖြစ်သော ဒုက်ပုဒ် ၂ ခုတို့သည်၎င်း၊ သမ္ဘဝန္တိ” ဟုပေး၊
 ဒုက်ပုဒ် ၄ ခုသည် ဒုက် ၂ ဒုက် ဖြစ်၏။ အဋ္ဌကထာ၌ ၂ ဒုက်သာ ပြသောကြောင့် ဤသို့
 ဖွင့်ဟန်တူသည်။ ထိုအညေပိနှင့် အညထာပိကို အတူတကွ အနက်ယူရာ၌ကား “ဟေတု
 စေဝဓမ္မာ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာပိ၊ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာပိ” ဟူသော သမ္ဘဝဒုက် တဒုက်ကို
 လည်း သိထိုက်သည်။

မရဒ္ဓိကာ ။ ။ ဝိသုံပဝတ္တိယာတိ ဧတေန အညေပီတိ ဧတံ ဧကဿ ဒုကဿ
 ဒသနံ၊ အညထာပီတိ ဣဒံ ဧကဿ ဒုကဿ ဒသနန္တိ ဒသေတိ၊ စဒုအုပ်တို့၌ “ဧက
 သ ဝိသုံ” ဟု တွေ့ရ၏။ “ဧကဿ အတ္ထဿ” ဟု ရှိသင့်မည် ထင်သည်။

မှတ်ချက် ။ ။ ဤစကားအစဉ်ဖြင့် အဋ္ဌကထာ၌ ပြုအပ်သော သမ္ဘဝဒုက် ၄ ဒုက်၊
 သဟပဝတ္တိယာ ပန စသည်ဖြင့် ဋီကာဆရာ ပြုအပ်သော သမ္ဘဝဒုက် တဒုက်အားဖြင့်
 သမ္ဘဝဒုက် ၅ ဒုက်ရသည် ဟု မှတ်ပါ။

သည်။ (နာနတ္ထော)ဝိယ-ကွဲပြားသော အနက်ရှိသကဲ့သို့၎င်း၊ စတုတ္ထဒုကေန-
 နှင့်၊ ပဉ္စမဒုကော - သည်။ (နာနတ္ထော) ဝိယစ - ကဲ့သို့၎င်း၊ (ဝိသဒိဿပမာ)
 (တထာ-တု၊)ဆဋ္ဌဒုကေန-နှင့်၊ နိန္ဒာနတ္ထတ္တာ-ကွဲပြားသော အနက်မရှိသည်၏
 အဖြစ်ကြောင့်၊ နဟေတု၊ပေ၊ ဝိပုယုတ္တာပီတိ - ဟူသော၊ အယံ ဒုကော-ဤ
 စတုတ္ထသမ္ဘဝဒုက်ကို၊ နဝုတ္ထော- ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူအပ်၊ [ဤစကား
 အရ စတုတ္ထသမ္ဘဝဒုက် တခုပျက်သွားပြီဟု မှတ်ပါ။] ဟိ - မှန်၊ (တနည်း)
 (ကဿ၊ န ဝုတ္ထော-နည်း၊) ဟိ (ယဿ) သော-ထိုစတုတ္ထ သမ္ဘဝဒုက်သည်၊
 ပုရိမဒုကေဟိ-ရှေးဖြစ်သော သမ္ဘဝဒုက်တို့ဖြင့်၊ ဒဿိတနိန္ဒာနတ္ထနယော-ပြအပ်
 ပြီးသော နိန္ဒာနတ္ထ နည်းရှိ၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (အယံ ဒုကော-ဤ စတုတ္ထသမ္ဘဝ
 ဒုက်ကို၊ န ဝုတ္ထော။)

ဣတရေသု - စတုတ္ထသမ္ဘဝဒုက်မှ တပါးကုန်သော၊ စတုသု - ၄ ပါးသော
 သမ္ဘဝဒုက်တို့တွင်၊ ဟေတူစေဝ အဟေတုကဒုကေန-ဟေတူစေဝ အဟေတုက
 ဒုက်နှင့်၊ သမာနတ္ထတ္တာ-တူသော အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဟေတူစေဝ
 ဟေတုဝိပုယုတ္တဒုကော-ဟေတူစေဝ ဟေတုဝိပုယုတ္တ ဒုက်ကို၎င်း၊ ဟေတုသဟေ
 တုက ဒုကေန- နှင့်၊ သမာနတ္ထတ္တာ- ကြောင့်၊ ဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကောစ-
 ကို၎င်း၊ နဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တ ဒုကောဝိယ- ကို ကဲ့သို့၊ နဝတ္ထဗ္ဗော-မဟော
 ထိုက်၊ [ဤစကား အရ သမ္ဘဝဒုက် ၂ ဒုက် ပျက်ပြန်ပြီ။]

ပန-ကား၊ ဒွိသု - န်သော၊ တေသု - ထို သမ္ဘဝဒုက်တို့တွင်၊ ပဉ္စမဒုကေ-
 နောက်ဒုက်၌၊ ဟေတူခေါပန ဓမ္မာ သဟေတုကာတိ ပဒံ-ကို၊ စတုတ္ထဒုကေ-၌၊
 ဝါ-စတုတ္ထဒုက်ထည်းက၊ ပဋ္ဌမပဒေန-နှင့်၊ နိန္ဒာနာကရဏတ္တာ - အသီး အခြား
 ပြုကြောင်း အထူးမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ နဝတ္ထဗ္ဗံ - မဟောထိုက်၊ ဟေတူ
 ခေါပန ဓမ္မာ အဟေတုကာတိ ပဒံ- ကို၊ ဟေတူစေဝ ဓမ္မာ အဟေတုကာတိ
 ဧတေန-ဤပုဒ်နှင့်၊ နိန္ဒာနတ္တာ- မထူးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (အနက်သာမက
 သဒ္ဒါလည်း မထူးသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) နဝတ္ထဗ္ဗံ၊ [ဤစကားအရ သမ္ဘဝဒုက်
 တဒုက်ပျက်ပြန်ပြီ၊ အားလုံး ၄ ဒုက်ပျက်ပြီ။]

ပန-ကား၊ အဝသိဋ္ဌေ - ကြွင်းကျန်သော၊ ဧကသ္မိံ - တခုသော၊ ဒုကေ - ၌၊
 (“ ဟေတူစေဝ ဓမ္မာ အဟေတုကာစ , အဟေတုကာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတူ ”
 ဟူသောဒုက်၌၊) အဟေတုကာစေဝ ဓမ္မာ နစဟေတူတိ ပဒံ-ကို၊ ဆဋ္ဌဒုကေ-၌၊
 ဝါ-ထည်းက၊ ဒုတိယပဒေန-နှင့်၊ (နဟေတု ခေါပန ဓမ္မာ အဟေတုကာပိပုဒ်
 နှင့်၊) ဧကတ္တာ-ကြောင့်၊ နဝတ္ထဗ္ဗံ- မဟောထိုက်၊ [မဟောသင့်ဟု ပြအပ်သမျှ၌
 အရကောက်ကြည့်မှ မဟောသင့်ကြောင်း သိနိုင်မည်။] ဣဒါနိ-၌၊ ဟေတူစေဝ
 ဓမ္မာ အဟေတုကာစာတိ-ဟူသော၊ ဣဒမေဝ ဧကံပဒံ-ဤတပုဒ်ထည်းသည်သာ၊
 အဝသိဋ္ဌံ-ကြွင်းကျန်တော့၏၊ စ-ဆက်၊ ဧကေန ပဒေန-တပုဒ်ထည်းဖြင့်၊ ဒုကော-

သည်။ နဟောတိ- မဖြစ်နိုင်၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ တပုဒ်တည်းဖြင့် ဒုက်မဖြစ်နိုင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊) တစ္ဆ- ထို တပုဒ်ထည်းကိုလည်း၊ န ဝုတ္တိ-ဟောတော် မမူအပ်၊ ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

ပန-ဆက်၊ စတုတ္ထဒုကေ-၌၊ ဒုတိယပဒေန-နှင့်၊ (သဟေတုကာစေဝ ဓမ္မာ နစဟေတု ဟူသော ပုဒ်နှင့်၊) သမာနတ္ထဿ - တူသော အနက်ရှိသော၊ ဆဋ္ဌ ဒုကေ-၌၊ ပဌမပဒဿ- ကို၊ (နဟေတု ခေါ်ပန ဓမ္မာ သဟေတုကာပိ ဟူသော ပုဒ်ကို၊) ဝစနံ - ဟောတော်မူခြင်းသည်၊ ဒုကပူရဏတ္ထံ - ဒုက်ကို ပြည့်စေခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ ဝါ-တနည်း၊ ဧတေန ဂတိဒဿနေန-ဤ ဒုက်ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော ပါဠိတော်အသွားကို ပြခြင်းဖြင့်၊ သဗ္ဗဿ- အလုံးစုံသော၊ သမ္ဘဝန္တဿ-ဖြစ်သင့် သော ဒုက်ကို၊ သင်္ဂဟော- ကို၊ ကတော- ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော- ၏၊ တထာဟိ- ကြောင့်ပင်၊ သဗ္ဗော-သော၊ သမ္ဘဝဒုကော-ကို၊ ပဌမဒုကေ-၌၊ ဒုတိယ တတိယ ဒုကပက္ခပေန - ဒုတိယဒုက်၊ တတိယဒုက်ကို ထည့်သွင်းခြင်းအားဖြင့်၊ ဒဿိ တော-ပြီ၊ တေသုစ - ထို ဒုတိယ တတိယဒုက်တို့၌လည်း၊ ပဌမဒုက ပက္ခပေန- ပဌမဒုက်ကို ထည့်သွင်းခြင်းအားဖြင့်၊ (ဒဿိတော-ပြီ၊) ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

[သပ္ပစ္စယဒုက် သင်္ခတဒုက်တို့၌ သပ္ပစ္စယသဒ္ဓါသင်္ခတသဒ္ဓါတို့၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ထူးပုံကို ပြ၍ သပ္ပစ္စယဒုက်မှတစ်ပါး (အရကောက်တူသော) သင်္ခတ ဒုက်ကို ဟောတော်မူရခြင်း၌ အကြောင်းကို ပြလိုသောကြောင့် “သမာနကာလေန” စသည်ကိုမိန့်။] သပ္ပစ္စယဝစနံ-သပ္ပစ္စယသဒ္ဓါသည်၊ သမာနကာလေန-(ပစ္စ

x x + + x x x x

တထာဟိ၊ ပေ၊ ပက္ခပေန ။ ။ အဋ္ဌကဿ ဒီကာတို့၌ သမ္ဘဝဒုက် ၅ ဒုက်ကို ပြထား၏။ ထို ၅ ဒုက်တို့ကား—

- ၁။ ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ အဟေတုကာစ၊ အဟေတုကာစေဝ ဓမ္မာ နစ ဟေတု။
- ၂။ ဟေတုစေဝ ဓမ္မာ ဟေတု ဝိပ္ပယုတ္တာစ၊ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာစေဝ ဓမ္မာ နစဟေတု။
- ၃။ ဟေတုဓမ္မာ သဟေတုကာပိ၊ အဟေတုကာပိ။
- ၄။ နဟေတုဓမ္မာ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာပိ၊ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာပိ။
- ၅။ ဟေတုဓမ္မာ ဟေတုသမ္ပယုတ္တာပိ၊ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာပိ။

[ဤဒုက်များ၏ အရကောက်ကို မာတိကာ အကောက်၌ကြည့်ပါ။] ထို ဒုက်တို့တွင် (၁) သည် ပဌမဒုက်၌ ဒုတိယဒုက်၏ ဒုတိယပုဒ်ကို ထည့်ထားအပ်သော ဒုက်တည်း၊ (၂) သည် ပဌမဒုက်၌ တတိယဒုက်၏ ဒုတိယပုဒ်ကို ထည့်ထားအပ်သော ဒုက်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ ပဌမဒုကေ ဒုတိယတတိယ ဒုကပက္ခပေန ဒဿိတော ” ဟု ဆိုသည်၊ (၃) သည် ဒုတိယဒုက်၌ ပဌမဒုက်၏ ပဌမပုဒ်ကို ထည့်ထားအပ်သော ဒုက်တည်း၊ (၄) သည် တတိယဒုက်၌ ပဌမဒုက်၏ ဒုတိယပုဒ်ကို ထည့်ထားအပ်သော ဒုက်တည်း၊ (၅) သည် တတိယဒုက်၌ ပဌမဒုက်၏ ပဌမပုဒ်ကို ထည့်၍ ဒီကာပြအပ်သော ဒုက် တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ တေသုစ ပဌမဒုကပက္ခပေန ” ဟု ဆိုသည်။

ယုပ္ပန်နှင့်) တူသောကာလရှိသော၊ (ပစ္စယေန - ဟေတု သဟဇာတအစရှိသော အကြောင်းပစ္စည်းကြောင့်၎င်း၊) အသမာနကာလေန-မတူသောကာလ ရှိသော၊ (ပစ္စယေနစ - အနန္တရ အစရှိသော အကြောင်းပစ္စည်းကြောင့်၎င်း၊) ကာလ ဝိမုတ္တေန-ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော၊ ပစ္စယေနစ-ပညတ်နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရမဏ အစရှိသော အကြောင်းပစ္စည်းကြောင့်၎င်း၊ နိပ္ပန္နာနံ - ပြီးစီးရကုန်သော၊ ပစ္စယာ ယတ္တာနံ- အကြောင်းပစ္စည်း၏ စပ်သောဥစ္စာဖြစ်သော ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား၊ ပစ္စယဘာဝမတ္တေန-ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်မျှဖြင့်၊ တေသံ ပစ္စယာနံ-ထို အကြောင်းပစ္စည်းတို့၏၊ အတ္ထိတံ-ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဒီပေတိ-ပြစ်၊ [စာအုပ် တို့၌ “ဒီပေတံ” ဟု ရှိ၏၊ နောက် “သင်္ခတသဒ္ဓေါ ပန ဒီပေတိ” ကို ထောက်လျှင် ဤ၌လည်း “ဒီပေတိ” ဟု ရှိသင့်၏၊ သို့မဟုတ် “ဒီပေတံ-ပြခြင်း၎င်း၊ သပ္ပစ္စယဝစ နံ-ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်ပြီ” ဟု သော်လည်းပေး။]

သဟေတုကဝစနံ - သည်၊ သမာနကာလာနမေဝ - တူသောကာလ ရှိသည် သးလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ (ပစ္စယာနံ-တို့၏၊ အတ္ထိတံ-ကို၊ ဒီပေတိ) ဝိယ-ပြသကဲ့ သို့၊ (တထာ-တူ၊ သပ္ပစ္စယဝစနံ-သည်၊ သမာနကာလာနမေဝ-နံသော၊ ပစ္စယာ နံ-တို့၏၊ အတ္ထိတံ-ကို၊) န (ဒီပေတိ)- ပြသည် မဟုတ်၊ (ဝိသဒိဿပမာ)။ [“သ ဟေတုက - ဟိတ်နှင့်တကွဖြစ် ” ဟု ဆိုရာ၌ ထိုဟိတ်သည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလအား ဖြင့်သာရှိရသကဲ့သို့ ဤ၌ ပစ္စုပ္ပန်ကာလတမျိုးအားဖြင့်သာရှိသည်မဟုတ်-ဟူလို။]

သနိဒဿနံ-သနိဒဿန သဒ္ဓါသည်၊ အနတ္တန္တရ ဘူတဿ (န+ အတ္တန္တရ ဘူတဿ) - တပါးသော တရားဒြပ်၌ မရှိသည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ တံ သဘာဝဿ- ထို ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝ သဘော၏၊ (အတ္ထိတံ - ရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဒီပေတိ) ဝိယ-သို့၊ (တထာ-တူ၊ သပ္ပစ္စယဝစနံ - သည်၊ တံ သဘာဝဿ - ထို ပစ္စည်းသဘော၏၊ အတ္ထိတံ)ဝိ- ကိုလည်း၊ န(ဒီပေတိ) - ပြသည်မဟုတ်။ [သနိဒဿန သဒ္ဓါသည် ဒဋ္ဌဗ္ဗဘာဝ သဘော၏ အခြားတရား၌ မရှိဘဲ မိမိ တည်းဟူသော ရူပါရုံ၌သာ ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြသကဲ့သို့ , ဤ သပ္ပစ္စယသဒ္ဓါက ထို အကြောင်းပစ္စည်း၏ အခြားပစ္စယုပ္ပန်၌မရှိဘဲ မိမိ၌သာ ရှိသည်၏အဖြစ်ကိုလည်း မပြ-ဟူလို။]

ပန-ကား၊ သင်္ခတသဒ္ဓေါ-သည်၊ သမေတေဟိ(သမံ+ ဣတေဟိ)-ကောင်းစွာ ရောက်ကုန်သော အကြောင်းပစ္စည်း တရားတို့သည်၊ နိပ္ပါဒိတဘာဝံ - ပြီးစေအပ် သည်၏အဖြစ်ကို၊ ဒီပေတိ-၏၊ ဣတိ- သို့၊ ဧတေသံ- ဤ သပ္ပစ္စယသဒ္ဓါ သင်္ခတ သဒ္ဓါတို့၏၊ အယံ ဝိသေသော-ဤအထူးသည်၊ (သပ္ပစ္စယသဒ္ဓါက သမာနကာလ စသော အကြောင်းတရားတို့၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ကိုပြခြင်း၊ သင်္ခါတသဒ္ဓါက အကြောင်းတရားတို့ ကောင်းစွာ ရောက်၍ ဖြစ်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း ဟူသော အထူးသည်၊) ဒုကန္တရဝစနေ - သပ္ပစ္စယဒုက်မှ တပါးသော သင်္ခတ ဒုက်ကို ဟောတော်မူခြင်း၌၊ ကာရဏံ-အကြောင်းတည်း။

စ- ဆက်၊ ဣတ္ထ- ဤခုက်တို့၌၊ အပ္ပစ္စယာ အသင်္ခတာတိ- ဟူ၍၊ ဗဟုဝစန နိဒ္ဒေသော- ဗဟုဝစရိဘတ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်းကို၊ (ကတော ဌှစ်စပ်၊) အဝိနိစ္ဆိတတ္ထ အပရိစ္ဆေဒ ဒဿနဝသေန - မည်သည့်တရား ဟု မဆုံးဖြတ်အပ် သေးသော အနက်၏ အပိုင်းအခြားမရှိပုံကို ပြခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ မာတိကာထပနတော - မာတိကာကို ထားတော်မူခြင်းကြောင့်၊ ကတော - ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ ဣတိ - သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏၊ ဟိ- မှန်၊ ဥဒ္ဒေသေန- အကျဉ်းချုပ် မာတိကာဖြင့်၊ ကုသလာဒိ သဘာဝါနံ- ကုသိုလ် အစရှိသော သဘောရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ- တို့၏၊ အတ္ထိတာ မတ္တံ-ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်မျှကို၊ ဝုစ္စတိ-ဟောတော်မူအပ်၏၊ [“ကုသလာဓမ္မာ- ကုသိုလ်မည်သောတရားတွေ ရှိကြ၏” ဤသို့စသည်ဖြင့် ရှိကြောင်းမျှကိုသာ ဟော ပြတော်မူလိုရင်းဖြစ်သည်။] ပရိစ္ဆေဒေါ - မည်၍မည်မျှဟု အပိုင်းအခြားကို၊ န (ဝုစ္စတိ) - ဟောတော်မူအပ်သည်မဟုတ်၊ ဣတိ - သို့၊ အပရိစ္ဆေဒေန - အပိုင်း အခြားကို မပြကြောင်းဖြစ်သော၊ ဗဟုဝစနေန - ဗဟုဝစဖြင့်၊ (တနည်း) အပရိ စ္ဆေဒေန ဗဟုဝစနေန-အပရိစ္ဆေဒ ဗဟုဝစဖြင့်၊ ဥဒ္ဒေသော- အကျဉ်းချုပ် မာတိ ကာကို၊ ဝုတ္တော-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

[ရူပီဒုက်၌ “ ရူပံ ဧတေသံ အတ္ထိ ” ဟူသော အဋ္ဌကထာဝယ် ရူပံပုဒ်ကို ဖွင့်ပြလို၍ “ရူပန္တိ” စသည် မိန့်။] ရူပန္တိ-ကား၊ ရူပါယတနံ- ရူပါယတနတည်း၊ ဝါ-တနည်း၊ ပထဝိယာဒိ-ပထဝီအစရှိသော ရုပ်တည်း၊ ပုရိမသ္မိံ-ရှေ့ဖြစ်သော၊

x x x x + x x x

ဣတ္ထစ။ ။ “အပ္ပစ္စယာအသင်္ခတာပုဒ်တို့အရ နိဗ္ဗာန်တရားတပါးထည်း ရပါလျက် အဘယ်ကြောင့် ဗဟုဝစဖြင့်ညွှန်ပြမှုကို ပြုတော်မူရသနည်း” ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ဣတ္ထစ” စသည်မိန့်၊ တရားတပါးထည်း ရသော်လည်း မည်သည့်တရားဟု မဆုံးဖြတ် အပ်သေးသော အနက်ဖြစ်၍ အနည်း အများ မပိုင်းခြားသော အားဖြင့် မာတိကာ ခေါင်းစဉ်ရုံသာ ပြသောအရာဖြစ်သောကြောင့် ဗဟုဝစနိဒ္ဒေသကို ပြုတော်မူရသည်။

မေးဘွယ်။ ။ မာတိကာ ခေါင်းစဉ်ရုံသာပြလျှင် ဧကဝစဖြင့် ပြပါတော့လော ဟု ထပ်ဆင့်၍ မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား- မာတိကာ၌ “ ကုသလာ ဓမ္မာ, အကုသလာ ဓမ္မာ ” စသည်ဖြင့် ဗဟုဝစ ဒေသနာအယဉ်သည် တသွင်သွင် စီးဆင်း၍ လာခဲ့၏၊ ထို ဒေသနာအယဉ်တွင် ပါဝင် ကျရောက်ရသောကြောင့် “ အပ္ပစ္စယာ အသင်္ခတာ ” ဟု ဗဟုဝစနိဒ္ဒေသကိုသာ ပြုတော်မူရသည်။ [ဝစနံ ဒေသနာသောတေ, ပတိတတ္တာစ မချတေ၊-ဘေဒစိန္တာ ၁၃၅။]

အဝိနိစ္ဆိတတ္ထ အပရိစ္ဆေဒ။ ။ မရဋီကာ၌ “အဝိနိစ္ဆိတတ္ထ အပရိစ္ဆေဒ” ဟု မရှိ၊ “အဝိနိစ္ဆိတတ္ထ ပရိစ္ဆေဒ” ဟုသာ ရှိ၏၊ “ဝိနိစ္ဆိတတ္ထော နာမ သရူပတော ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗော အတ္ထော၊ တဿ ပရိစ္ဆေဒေါ တထာ၊ န+ ဝိနိစ္ဆိတတ္ထပရိစ္ဆေဒေါ တထာ” ဟု ဖွင့်၏၊ “ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသော အနက် အပိုင်းအခြား မဟုတ်သည်ကို ပြခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်” ဟု အနက်ပေးပါ၊ သို့သော် နောက်၌ “အပရိစ္ဆေဒေန” ဟု ရှိသောကြောင့် ဤလည်း “အဝိနိစ္ဆိတတ္ထ အပရိစ္ဆေဒ” ဟုသာ ရှိသင့်မည် ထင်ပါသည်။

အတ္တဝိကပ္ပေ-အတ္တဝိကပ်ဉ္စ၊ ရူပါယတနဿ- ရူပါယတနဏိ၊ အသင်္ဂဟိတတာ- မသိမ်းယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သည်။ အာပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏။ ဣတိ-ထိုကြောင့်။ ရူပန လက္ခဏံဝါ ရူပန္တိ အယံအတ္တနယော - ရူပနလက္ခဏံဝါ ရူပံဟူသော ဤအနက် ကို သိကြောင်း တနည်းကို၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္တော၊ တတ္ထ- ထို ဒုတိယနည်း၌၊ ရူပန္တိ-ကား၊ ရူပနသဘာဝေါ-ဖေါက်ပြန်ခြင်း သဘောတည်း။

[လောကိယဒုက်ကို ဖွင့်ပြလို၍ “လုဇ္ဇတိ” စသည် မိန့်။] နလုဇ္ဇတိ- မပျက်စီး၊ ဣတိ-သို့၊ ဝဟိတော-မိစ္ဆာဉာဏ်ဖြင့် ယူအပ်သော၊ ယော-အကြင် တေဘူမက တရားသည်။ တထာ- ထို ယူအပ်တိုင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ နဟောတိ- မဖြစ်၊ (မပျက်ဟု ယူသော်လည်း “ပျက်၏” ဟုလို၊) သော-ထိုတေဘူမက တရား သည်။ လောကော- လောကမည်၏။ ဣတိ- ကြောင့်၊ တံဝဟဏရဟိတာနံ - ထို မပျက် ဟု ယူခြင်းမှကင်းကုန်သော၊ လောကုတ္တရာနံ-တို့၏။ လောကတာ-လောက တို့၏အဖြစ်သည်။ (လောကဟူသော အမည်သည်။) နတ္ထိ။

ဝါ-တနည်းကား၊ (အဋ္ဌကထာနည်းမှ တနည်းကား)၊ ဒုက္ခသစ္စံ-ဒုက္ခသစ္စာ သည်။ လောကော-လောကမည်၏။ [နိဒါနသံယုတ်ပါဠိတော်၌ “လောကသမု ဒယဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿ၊ မိ လောကနိရောဓဉ္စ” စသည်ဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို လောက ဟု ဟောတော်မူသည်။] တတ္ထ-ထို ဒုက္ခသစ္စာဟူသော လောက၌၊ တေ နေဝ လောကသဘာဝေန - ထို ဒုက္ခဖြစ်သော လောက သဘောအားဖြင့်ပင်၊ ဝိဒိတာ-ထင်ရှားသောတရားတို့တည်း။ ဣတိ-ကြောင့်၊ လောကိယာ-လောကိယ တို့မည်၏။ [ဤအလို “လောကော+ဝိဒိတာ လောကိယာ” ဟု ပြု၊ ဒုက္ခသစ္စာ ဟူသော လောက၌ ဒုက္ခသစ္စာအတိုင်းပင် ထင်ရှားသော တရားများ- ဟုလို၊]

[ကေနစိဝိညေယျဒုက်၌ အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို မနှစ်သက်သောကြောင့် “ဝေ သန္တေ” စသည်ကို မိန့်သည်။] ဝေသန္တေ-ဤသို့ အဋ္ဌကထာ ဖွင့်သည့်အတိုင်း ဖြစ်လသော်၊ စက္ခုဝိညာဏေန-စက္ခုဝိညာဉ်သည်။ ဝိဇာနိတဗ္ဗဿ- သိထိုက် သော၊ ရူပါယတနဿ- ရူပါယတနဏိ၎င်း၊ တေနေဝ-ထို စက္ခုဝိညာဉ်သည်ပင် လျှင်၊ နဝိဇာနိတဗ္ဗဿ- မသိထိုက်သော၊ သဒ္ဓါယတနာဒိကဿစ - သဒ္ဓါယတန အစရှိသော တရား၏၎င်း၊ နာနတ္တာ- ထူးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒွိန္ဒဝိ- ၂ ပါး လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဒါနံ-ကေနစိဝိညေယျပုဒ်၊ န ကေနစိ ဝိညေယျပုဒ်တို့၏၊ အတ္တနာနတ္တတော-အနက်အရကောက်အားဖြင့် ထူးကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒုကော-ဒုက်သည်။ ဟောတိ-ဖြစ်ပါပေ၏။ [ဤစကားဖြင့် အဋ္ဌကထာ စကားကို ချီမြှောက်သည်။] ပန - ထိုသို့ပင် ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ [အဋ္ဌကထာ စကားကို လက္ခဏာရူပိ တင်သည်။] ဝေ-ဤအဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ပြအပ်သော အနက်အားဖြင့်၊ [“ကေနစိ ကေန စက္ခုဝိညာဏေနဝါ” စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာ၌ဖွင့်ပြအပ်သော

အနက်အားဖြင့်၊] ဒုကေ-ဒုက်ကို၊ ဝုစ္စမာနေ-ဆိုအပ်သော်၊ ဒုကဗဟုတာ- ဒုက်
တို့၏ များကုန်သည်၏ အဖြစ်သည်၊ အာပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏။

[ဒုကဗဟုတာ ဖြစ်ပုံကိုပြလို၍ “ ယတ္တကာနိ ” စသည်မိန့်။] သဗ္ဗမ္မာရမ
ဏာနိ - အလုံးစုံ ဓမ္မလျှင် အာရုံရှိကုန်သော၊ ဝိညာဏာနိ- ဝိညာဉ်တို့ကို၊ ထပေ
တွာ-ချန်ထား၍၊ ယတ္တကာနိ- အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဝိညာဏာ
နိ-ဝိညာဉ်တို့သည်၊ (သန္တိ-နိ၏။) တတ္တကာ- ထို ဝိညာဉ်ရှိသလောက် အတိုင်း
အရှည်ရှိကုန်သော၊ ဒုကာ - တို့ကို၊ ဝုတ္တာ - ဟောအပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာ-
ဖြစ်ကုန်လသော်၊ ဝါ-ဖြစ်ကုန်မှ၊) သမတ္တာ- အပြည့်အစုံ ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ [သဗ္ဗ
ဓမ္မာရမဏ (အလုံးစုံသောတရားတို့ကိုသိနိုင်သော မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်
ကြိယာအဘိညာဉ် ဝုဠော) တို့ကို ချန်၍ ကျန်စိတ်တို့ကို အာရမဏ သင်္ဂဟ၌
လာသော “ တေသု စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ ” စသည်ကို ကြည့်၍ ဒုက်ဖွဲ့လိုက်လျှင်
ဒုက်တွေ အများကြီးဖြစ်မှ ပြည့်စုံစရာရှိသည်-ဟူလို၊ ဤ ဒုက်များစွာဖွဲ့ပုံကို မာတိ
ကာ အရကောက်၌ ရှေးဆရာတို့ ပြထား၏။]

စ-ဆက်၊ တေသု-ထို သဗ္ဗဓမ္မာရမဏ ဝိညာဉ်တို့၌၊ ဒုကဿ-၏၊ ပစ္ဆေဒေါ-
ပြတ်စဲခြင်းသည်၊ အာပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏၊ စ-ဆက်၊ တထာ-ထို ဒုက်ပြတ်စဲခြင်းသည်၊
သတိ-သော်၊ ကေနစိတိ ပဒံ- ကေနစိဟူသော ပုဒ်သည်၊ သဗ္ဗဝိညာဏ သင်္ဂါဟ
ကံ-အလုံးစုံသောဝိညာဉ်ကို သိမ်းယူနိုင်သောပုဒ်သည်၊ န သိယာ-မဖြစ်တော့ရာ။
[ထိုသို့ ဒုက်ပျက်မည် ဖြစ်သောကြောင့် အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိနိုင်သော
မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် ကြိယာအဘိညာဉ် ဝုဠောတို့ကို ကေနစိပုဒ်က
မဟောနိုင်ရာရောက်၏၊ ထိုသို့ မဟောနိုင်ရာရောက်ခြင်းသည်ပင်လျှင် အပြစ်တမျိုး
ဖြစ်သည်- ဟူလို။]... စ- သည်သာမကဒသး၊ ဣဒံဝစနံ- ဤ အဋ္ဌကထာစကား
သည်၊ နိဒ္ဒေသေန-နိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်စကားနှင့်၊ ဝိရုဒ္ဓံ-ဆန့်ကျင်၏၊ စ- ဆက်၊
တတ္ထ-ထို နိဒ္ဒေသ အဋ္ဌကထာ၌၊ ယေ တေ ဓမ္မာ၊ပေ၊ န ဟောတီတိ - ယေ တေ

x . x x x x x x

တေသုစ၊ပေ၊အာပဇ္ဇတိ။ ။ကေနစိအရ သဗ္ဗဓမ္မာရမဏဖြစ်သော မဟာကြိယာ
ဉာဏသမ္ပယုတ် ကြိယာအဘိညာဉ် ဝုဠောတို့ကို ယူလျှင်၊ န ကေနစိအရ ယူစရာမရှိတော့
ကား (၂ ပုဒ်အရမရှိ၊ တပုဒ်အရသာ ရှိသောကြောင့်) ဒုက်ပျက်သွားစရာရှိသည်။

နိဒ္ဒေသေနစ ဝိရုဒ္ဓံ ဣဒံဝစနံ ။ ။ ဤ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ပင် စက္ခုဝိညေယျ
ဒုက်၏ နိဒ္ဒေသ၌ “ယေ တေ ဓမ္မာ စက္ခုဝိညေယျာ၊ န တေ ဓမ္မာ သောတဝိညေယျာ”
ကို ဋီကာဆရာက ဒုက် ဟု ယူလို၏၊ ထိုသို့ယူလျှင် အရကောက်မှာ ရှုပါရုံချည်းသာရ၍
ပဌမပုဒ်၏ ကေနစိအတွက် စက္ခုဝိညာဉ်ဟူသောအနက်၊ ဒုတိယပုဒ်၏ ကေနစိအတွက်
သောတဝိညာဉ် စသော အခြား ဝိညာဉ်ဟူသော အနက်ကိုရသောကြောင့် ကတ္တား
ပုဒ်သာကွဲပြား၍ တပုဒ်အနက် မကွဲပြား၊ ထို့ကြောင့် ကတ္တားပုဒ်အရ မကွဲပြားဘဲ ကံ
ပုဒ်အရ ကွဲပြားသော အဋ္ဌကထာစကားသည် နိဒ္ဒေသနှင့် ဆန့်ကျင်၏-ဟု ဆိုသည်။

ဓမ္မာ ၊ ပေ ၊ န ဟောတိ ဟူ၍ ၊ ယော ပဋိသေဓေ - အကြင် တားမြစ်ခြင်းကို၊ ကတော - ပြုအပ်ပြီ၊ သောစ - ထို တားမြစ်ခြင်းသည်လည်း၊ ကထံ ယုဒ္ဓယျ - အဘယ်မှာ သင့်နိုင်ပါတော့အံ့နည်း၊ (န ယုဒ္ဓတိ ဝေ)၊ (ကသ္မာ - နည်း၊) ဟိ (ယသ္မာ)၊ အဋ္ဌကထာ - အဋ္ဌကထာသည်၊ ပါဠိ - ပါဠိတော်ကို၊ ပဋိသေဓေတုံ - တားမြစ်ခြင်းငှါ၊ န သမတ္တာ - မစွမ်းနိုင်၊ ဣတိ - ထို့ကြောင့်တည်း။

စ - သည်သာမကသေး၊ ကေနစိ သဒ္ဓဿ - ကေနစိသဒ္ဓါ၏၊ တေနောဝါတိ - ထို ရှေ့ကေနစိပုဒ်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သောအနက်သည်ပင်ဟု၊ အယံ ပဒတ္ထော - ဤပုဒ် အနက်သည်၊ န သမ္ဘဝတိ - မဖြစ်သင့်၊ ကေနစိတိ တေဿအာဒိပဒဿ - ကေနစိ ဟူသော ဤ အစပုဒ်၏၊ အနိယမိတံ - မမှတ်သားအပ်သော၊ ယံကိဉ္စိ - အမှတ် မထား တပါးပါးသော၊ ကေ - တပါးသောဝိညာဉ်သည်၊ ပဒတ္ထော - ပုဒ်နက်တည်း၊ တံ - ထို အစပုဒ်ကို၊ ဝတ္တာ - ဟောတော်မူပြီး၍၊ ဝုစ္စမာနဿ - ဟောတော်မူအပ် လတံ့သော၊ ကေနစိတိ ဒုတိယပဒဿ - ကေနစိဟူသော ဒုတိယပုဒ်၏၊ ယံကိဉ္စိ - သော၊ အပရံ - ပဌမပုဒ်၏အနက်မှ တပါးသော၊ အနိယမိတံ - မမှတ်သားအပ် သော ဝိညာဉ်သည်၊ ပဒတ္ထော - တည်း၊ ဣတိ တေ - ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ လောကသိဒ္ဓံ - လောက၌ ထင်ရှား၏၊ စ - ထင်ရှားရုံသာမကသေး၊ တထေဝ - ထို အတိုင်းပင်၊ နိဒ္ဒေသော - နိဒ္ဒေသသည်၊ ပဝတ္ထော - ဖြစ်၏။

x x x x x x x

ယော စ ၊ ပေ ၊ ပဋိသေဓေတုန္တိ။ ။ ထို နိဒ္ဒေသ၏အဋ္ဌကထာ၌ “ ယေတေဓမ္မာ စက္ခုဝိညေယျာ၊ နတေဓမ္မာ သောတဝိညေယျာ ” ကို ဒုက်မဟုတ်သေး - ဟု တားမြစ် ထား၏၊ မူလဋီကာဆရာကား ထို ၂ ပုဒ်ကိုပင် “ ဒုက် ” ဟု ယူလို၏၊ ထို့ကြောင့် “ ယော စ၊ ပေ၊ ပဋိသေဓေတုံ ” ဟု ဆိုသည်။

နစ ၊ ပေ ၊ သမ္ဘဝတိ။ ။ “ ပဌမကေနစိပုဒ်၏အနက်ကိုပင် ဒုတိယကေနစိပုဒ်က ထပ်၍ မဟောသင့် ” ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ပဌမကေနစိပုဒ်က စက္ခုဝိညာဉ် ဟူသော အနက်ကိုဟောလျှင် ဒုတိယကေနစိပုဒ်က “ ထို စက္ခုဝိညာဉ်သည်ပင် ” ဟု ထပ်၍ မဟောသင့် - ဟုလို။

ကေနစိတိ တေဿ ၊ ပေ ၊ သိဒ္ဓမေတံ။ ။ ပဌမကေနစိပုဒ်က အနိယမိတအနက် တခုခုကိုဟောလျှင် ဒုတိယကေနစိပုဒ်က ပဌမအနက်မှတပါးသော ဒုတိယအနိယမိတ အနက်တမျိုးကို ဟောရကြောင်းမှာ လောကရိုးရာအားဖြင့် ထင်ရှားပြီး ဖြစ်သည်၊ ဥပမာ - ပဌမကေနစိပုဒ်က စက္ခုဝိညာဉ်ကိုဟောလျှင်၊ ဒုတိယကေနစိပုဒ်က စက္ခု ဝိညာဉ်မှတပါးသော အခြားဝိညာဉ်တခုခုကို ဟောရမည်မှာ ရိုးရာဖြစ်သည် - ဟုလို။

တထေဝစ၊ ပေ၊ ပဝတ္ထော။ ။ လောကသိဒ္ဓဖြစ်ရုံသာမကသေး ပါဠိတော်၌လည်း “ ယေတေဓမ္မာ စက္ခုဝိညေယျာ ” အရ ကေနစိအတွက် စက္ခုဝိညာဉ်ရ၍၊ “ န တေဓမ္မာ သောတဝိညေယျာ ” အရ ကေနစိအတွက် စက္ခုဝိညာဉ်မှတပါးသော သောတဝိညာဉ် ရသောကြောင့် ထို လောကသိဒ္ဓအတိုင်းပင် နိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌လည်း ရှိသည် - ဟုလို။

စ-ဆက်၊ ဧတ္ထ-ဤငါတို့၏ဝါဒ၌၊ ယတ္ထကာ-အကြင်မျှ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဝိညာတဗ္ဗာ-သိထိုက်သောတရားတို့သည်၊ (အတ္ထိ- ရှိကုန်၏၊) တတ္ထကာ-ထို ဝိညာတဗ္ဗာရှိသလောက် အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဒုကာ - ဒုက်တို့သည်၊ (ဟောန္တိ)၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာတဗ္ဗ ဓမ္မဘေဒဒန-သိထိုက်သောတရားတို့၏ ကွဲပြားခြင်းကြောင့်၊ ဒုကဘေဒေါ- ဒုက်၏ ကွဲပြားခြင်းသည်၊ သမတ္ထော- ပြည့်စုံသည်၊ န အာပဇ္ဇတိ-မဖြစ်၊ တဿ၊ ဒုကဗဟုတာ-ဒုက်တို့၏ များကုန်သည်၏အဖြစ်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဟိ- မှန်၊ ဧကံယေဝ - တပါးသာလျှင်ဖြစ်သော၊ ဝိညာတဗ္ဗ-သိထိုက်သောတရားသည်၊ ဧကနစိဝိညေယျံ - ဧကနစိဝိညေယျ မည်သည်၎င်း၊ ဧကနစိ န ဝိညေယျဉ္စ - ဧကနစိ န ဝိညေယျမည်သည်၎င်း၊ န- မဟုတ်၊ ကိန္တု- အဟုတ်ကား၊ အပရဗ္ဗိ အပရဗ္ဗိ-အခြားလည်းဖြစ် အခြားလည်းဖြစ်သော၊ (ဝိညာတဗ္ဗ-သည်၊ ဧကနစိဝိညေယျံ - မည်သည်၎င်း၊ ဧကနစိ န ဝိညေယျဉ္စ- မည်သည်၎င်း၊ ဟောတိ-၏၊) ဣတိ-သို့၊ သဗ္ဗ ဝိညာတဗ္ဗသင်္ဂဟေ- (ဒုက်တခုတည်းက) ဝိညာတဗ္ဗ အလုံးစုံကို သိမ်းယူခြင်းသည်၊ (သတိ-သော်၊) ဒုကော- သည်၊ သမတ္ထော- ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်တော့၏၊ ဝေဉ္စသတိ - ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊ ဧကနစိတိ ပဒံ - ဧကနစိဟူသော ပုဒ်သည်၊ အနိယမေန - မည်သည့်ဝိညာဉ်ဟု မသတ်မှတ်သောအားဖြင့်၊ သဗ္ဗဝိညာဏ သင်္ဂါဟကံ-အလုံးစုံသောဝိညာဉ်ကို သိမ်းယူနိုင်၏၊ ဣတိ-ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ သိဒ္ဓံ-ထင်ရှားသည်၊ ဟောတိ-၏။

စ - ဆက်၊ ဝိညာဏနာနတ္ထေန - ဝိညာဉ်၏ ထူးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိညာတဗ္ဗ-သိထိုက်သောတရားကို၊ ဘိန္ဒိတွာ-ခွဲခြား၍၊ အယံဒုကော-ဤဒုက်ကို၊ ဝုတ္ထော-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဝိညာတဗ္ဗာနံ-သိထိုက်သောတရားတို့၏၊ အတ္ထန္တရ တာယ- အနက် အရကောက်၏တပါး တခြား၏အဖြစ်ကြောင့်၊ (အယံ ဒုကော-ကို၊) န (ဝုတ္ထော) - ဟောတော်မူအပ်သည်မဟုတ်၊ ဣတိ - ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

x x x x x x x

န စေတ္ထ၊ ပေ၊ ဒုကဗဟုတာ။ ။ ဤသို့ဖြစ်လျှင် ဒုက်တွေ များနေစရာမရှိပါလော-ဟု စောဒနာဘွယ်ရှိသောကြောင့် “န စေတ္ထ” စသည်မိန့်၊ “သိထိုက်သောတရား၏ ကွဲပြားသလောက် ဒုက်အများ မဖြစ်တော့ရကား ဒုကဗဟုတာ မဖြစ်ပါ” ဟုလို။

န ဟိ၊ ပေ၊ သမတ္ထော ဟောတိ။ ။ ထိုစကားကို ခိုင်မြဲစေလို၍ “နဟိ” စသည်မိန့်၊ ဧကနစိ ဝိညေယျ အရ ထို ဝိညာတဗ္ဗ တရားတခုကိုသာ သတ်မှတ်ထားသည် မဟုတ်၊ အခြားသော ဝိညာတဗ္ဗ တရားများလည်း ပါဝင်ရကား ဒုက်တခုတည်းဖြင့် အလုံးစုံသော ဝိညာတဗ္ဗတရားစုကို သိမ်းယူနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ဒုက်မများပါ-ဟုလို။

မှတ်ချက် ။ ။ အဋ္ဌကထာကဏ္ဍ၌ “သဗ္ဗေ ဓံမ္မာ ဧကနစိ ဝိညေယျာ၊ န ဧကနစိ ဝိညေယျာ” ဟု ဟောတော်မူရာ၌ ဝိညေယျကံပုဒ်က မပြား၊ ဝိညာဏကတ္တား ပုဒ်ကသာ ပြားသောကြောင့်၎င်း၊ ၂ ဝါကျ တည်းဖြင့် ဒုက်တခုအဖြစ်ကို ပြတော်မူသောကြောင့်၎င်း မူလဋီကာဆရာ၏ အယူအဆက ဤပါဠိတော်နှင့် ညီသကဲ့သို့ထင်သည်။

[အဋ္ဌကထာဆရာသည် ဝိညာတဗ္ဗဖြစ်သောကံပုဒ်အရ ကွဲပြားသောကြောင့် ဒုက် ဟု ဆို၏။ ဤ ဒီကာဆရာကား ဝိညာတဗ္ဗတရား မကွဲပြား၊ ဝိညာဏကတ္တား ကွဲသောကြောင့် ဒုက်ဟု ဆိုသည်။]

ပန- ဆက်၊ တေဿ ဒုကဿ - ၏၊ နိက္ခေပရာသိ နိဒ္ဒေသော- နိက္ခေပရာသိ နိဒ္ဒေသသည်၊ (နိက္ခေပကဏ္ဍကို ဆိုသည်။) ဒုကသင်္ဂဟိတဓမ္မကဒေသေသု- ဒုက်ဖြင့် သိမ်းယူအပ်သော တရားတစ်စိတ်တို့၌၊ ဒုကပဒ ဒွယပ္ပဝတ္တိ ဒဿနဝသေ န - ဒုက်ပုဒ် ၂ ပါးအပေါင်း၏ ဖြစ်ပုံကိုပြခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပဝတ္တော - ဖြစ်၏။ [ဒုကသင်္ဂဟိတ ဓမ္မကဒေသ ဟူသည် ရူပါရုံစသော အာရုံ ၅ ပါးတည်း၊ ဓမ္မာရုံ ကို မသိမ်းယူသောကြောင့် “ ကေဒေသ ” ဟု ဆိုသည်။ ပါဠိတော်ကြည့်ပါ။] အတ္ထုဒ္ဓါရနိဒ္ဒေသော-အတ္ထုဒ္ဓါရနိဒ္ဒေသသည်၊ (အဋ္ဌကထာကဏ္ဍသည်။) နိရဝ သေသ၊ ပေ၊ ဝသေန - ဒုက်ဖြင့် သိမ်းယူအပ်သော အကြွင်းမရှိသော တရားတို့ကို ပြခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ (ပဝတ္တော - ၏။) ဣတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ [အဋ္ဌကထာကဏ္ဍ၌ “သဗ္ဗေဓမ္မာ ကေနစိဝိညေယျာ၊ န ကေနစိဝိညေယျာ” ဟု ဒုက်ဖြင့် သိမ်းယူအပ် သော တရားတို့ကို “သဗ္ဗေဓမ္မာ” ဟု အကြွင်းမရှိအောင် ပြတော်မူသည်။]

[အာသဝဂေါတြကကိုဖွင့်ပြလို၍ “စက္ခုတောပိ” စသည်ကိုမိန့်။] စက္ခုတော ပိ၊ ပေ၊ မနတောပိတိ-ကား၊ စက္ခုဝိညာဏာဒိဝိထိသု-စက္ခုဝိညာဏ အစရှိသော ဝိထိတို့၌၎င်း၊ တဒနဂတ မနောဝိညာဏ ဝိထိသုစ-တဒနဂတမနော ဝိညာဏ ဝိထိတို့၌၎င်း၊ ကုသလာဒိနဗ္ဗိ - ကုသိုလ် အစရှိသည်တို့၏လည်း၊ ပဝတ္တိ - သည်၊ ကိဉ္ဇာပိ အတ္ထိ- ၏၊ ပန- ထိုသို့ပင် ရှိပါသော်လည်း၊ ကာမာသဝါဒယောဝေ- ကာမာသဝ အစရှိသောတရားတို့သည်သာ၊ ဝဏတော-အနာမှာ၊ ယုသံ-အရိအရဲ့ သည်၊ (အသုစိဘာဝေန- မစင်မကြယ် ရှုံစဘွယ်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ သန္တတိ) ဝိယ- စီးသကဲ့သို့၊ (တထာ - တူ၊) ပဋ္ဌရဏက အသုစိဘာဝေန - ယိုစီးတတ်သော မစင်မကြယ် ရှုံစဘွယ်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ သန္တန္တိ-စီးတတ်ကုန်၏၊ တဿ၊ တေဝေ-ထို ကာမာသဝ အစရှိသောတရားတို့ကိုသာ၊ အာသဝါတိ-တို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ၊ ဟိ-မှန်၊ တတ္ထ-ထို ကာမာသဝစသော ပုဒ်တို့၌၊ [အန၌ “တတ္ထာတိ ဝဏေ” ဟု စွဲ၏။] အာသဝသဒ္ဓေါ- သည်၊ ပဋ္ဌရဏက အသုစိမှိ- ၌၊ နိရုဇ္ဈော- တက်ရောက်သော အထင်ရူဠိသဒ္ဓါတည်း၊ ဣတိ - ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

ဓမ္မဒတာ ယာဝ ဂေါတြဘုန္တိ-ဘုံ ဟူသော စကားကို၊ တတော-ထို ဂေါတြ ဘုမှာ၊ ပရံ- ၌၊ မဂ္ဂဖလေသု - မဂ်ဖိုလ်တို့၌၊ အပ္ပဝတ္တိတော - မဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဝုတ္တံ-ပြီ။ [မဂ္ဂဝိထိကိုရည်ရွယ်၍ ဆိုသော စကားတည်း၊ ထိုမဂ္ဂဝိထိ၌ ဂေါတြဘု နောင် မဂ်ဖိုလ်ဖြစ်သည်။] ဟိ-မှန်၊ ဧတေ-ဤလောဘ ဒိဋ္ဌိမောဟ တရားတို့သည်၊ အာရမဏကရဏဝသေန-အာရုံပြုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဓမ္မ-အာရုံတရားတို့သို့၊

ဂစ္ဆန္တာ-သွားကုန်လသော်၊ တတော-ထိုဂေါတြဘုမှ၊ ပရံ-နောက်ဖြစ်သော မဂ်
ဖိုလ်သို့၊ န ဂစ္ဆန္တိ-မသွားနိုင်ကုန်၊ ဣတိ - မှတ်အပ်၏။

တတော-ထိုဂေါတြဘုမှ၊ ပရံ-၌၊ ဘဝင်္ဂါဒီနိပိ-ဘဝင်အစရှိသည်တို့သို့လည်း၊
ဂစ္ဆန္တိနန - သွားကုန်သေးသည် မဟုတ်လော၊ ဣတိစေ - ဤသို့ မေးအံ့၊ န-
မသွားကုန်၊ (ကသ္မာ)၊ တေသံပိ-ထိုဘဝင် အစရှိသော တရားတို့၏လည်း၊ ပုဗ္ဗေ-
၌၊ အာလမ္ဗိတေသု - အာရုံပြုအပ်ပြီးကုန်သော၊ လောကီယဓမ္မေသု - လောကီ
တရားတို့၌၊ သာသဝဘာဝေန- သာသဝ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ (အာသဝေါတရားတို့၏
အာရုံ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊) အန္တောဂစ္ဆန္တော - အတွင်းဝင်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊
တတော - ထို ဂေါတြဘုမှ၊ ပရတာဘာဝတော - နောက် အဖြစ်၏ မဟုတ်ခြင်း
ကြောင့်တည်း။ [ဂေါတြဘု၏ရှေ့၌ ပါဝင်ပြီးဖြစ်သည်-ဟူလို။]

စ-ဆက်၊ ဣတ္ထ-ဤယာဝ ဂေါတြဘုံ ဟူသော စကား၌၊ ဂေါတြဘုဝစနေန-
ဂေါတြဘုသဒ္ဓါဖြင့်၊ ဂေါတြဘု ၊ ပေ၊ ပရိကမ္မာနိ - ဂေါတြဘု၊ ဝေါဒါနံ၊ ဖလ
သမာပတ်၏ ရှေ့သွားဖြစ်သော ပရိကမ်တို့ကို၊ ဝတ္တာနိ-ဆိုအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-
သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ - န၏၊ ဝါ - တနည်း၊ ပဌမမဂ္ဂပုရေစာရိကမေဝ - ပဌမဂ်၏
ရှေ့သွားသာလျှင် ဖြစ်သော၊ ဂေါတြဘု-ဂေါတြဘုကို၊ အဝဓိနိဒဿနဘာဝေန-
ပိုင်းခြားတတ်သော တရားကို ညွှန်ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဂဟိတံ-ယူအပ်ပြီ၊
တတော-ထိုပဌမမဂ္ဂဝီထိမှ၊ ပရံပန-၌ကား၊ မဂ္ဂဖလသမာနတာယ-မဂ်ဖိုလ်ချင်း
တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အညေသု-နသော၊ မဂ္ဂေသု - အထက်မဂ်တို့၌၎င်း၊
မဂ္ဂဝီထိယံ-၌၎င်း၊ ဖလသမာပတ္တိဝီထိယံ-၌၎င်း၊ နိရောဓာနန္တရံ-နိရောဓသမာ
ပတ်၏ အခြားမဲ့၌၊ ပဝတ္တမာနေသု - နသော၊ ဖလေသုစ - တို့၌၎င်း၊ နိဗ္ဗာနေစ-
၌၎င်း၊ အာသဝါနံ - အာသဝေါတရားတို့၏၊ ပဝတ္တိ - ဖြစ်ခြင်းကို၊ နိဝါရိတာ-
တားမြစ်အပ်ပြီ၊ ဣတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ သဝန္တိတိ-ကား၊ ဂစ္ဆန္တိ-သွားတတ်ကုန်၏။

[“အန္တောကရဏတ္ထော ဟိ အယံ အာကာရော” ဟူသော အဋ္ဌကထာစကား
နှင့်စပ်၍ မှတ်ဘွယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ဒုပိဓော ဟိ” စသည် မိန့်။] ဟိ-ဆက်၊
အဝဓိ-အဝဓိသည်၊ (ကြိယာကို ပိုင်းခြားရာဖြစ်သော အပါဒါနံသည်၊) အဘိ
ဝိမိဝိသယော-အဘိဝိမိဝိသယ အဝဓိ၎င်း၊ (လွှမ်းမိုး၍ ဖြစ်တတ်သောကြိယာ၏
အရာဖြစ်သော အပါဒါနံ၎င်း၊) အနဘိဝိမိဝိသယောစ-အနဘိဝိမိဝိသယ အဝဓိ
၎င်း၊ (မလွှမ်းမိုးနိုင်သော ကြိယာ၏အရာဖြစ်သော အပါဒါနံ၎င်း၊) (ဣတိ)
ဒုပိဓော-၏၊ အဘိဝိမိဝိသယံ-အဘိဝိမိဝိသယအဝဓိကို၊ ကြိယာ-ကြိယာသည်၊
ဗျာပေတွာ-ပြန့်နှံ့၍၊ ပဝတ္တိတိ-၏၊ (ယထာ-ဥဒါဟရုဏ်ကား၊) အာဘဝဂ္ဂါ၊ ပေ၊

x x x x x x x x x

ဒုပိဓော၊ ပေ၊ ဝိသယောစ ။ ။ အဝဓိယတေ ပရိစ္ဆိဇ္ဇတေ ဣတောတိ အဝဓိ၊
ဣတော-ဤ အပိုင်းအခြားမှ၊ ကြိယာ-ကြိယာကို၊ အဝဓိယတေ ပရိစ္ဆိဇ္ဇတေ- ပိုင်း
ဖြတ်အပ်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ ကြိယာကို ပိုင်းဖြတ်အပ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အဝဓိ-အဝဓိ

ဂတောတိ-ဂတော ဟူသည်တည်း။ [ဘဂဝတော-၏၊ ယသော-အကျော်အစော
သည်၊ အာဘဝဂ္ဂါ-ဘဝဂ်တိုင်အောင်၊ (ဘဝဂ်ကို လွမ်းမိုး၍၊) ဂတော- ဖြစ်၏။]
(ဤ၌ ယသ၏ ဂမနကြိယာသည် ဘဝဂ်တည်းဟူသောအဝဓိကို ပြန့်နှံ့၍(လွမ်း
မိုး၍) ဖြစ်သည်။)

ဣတရံ - အဘိဝိမိဝိသယအဝဓိမှ တပါးသော အနဘိဝိမိဝိသယအဝဓိကို၊
(ကြိယာ-ကြိယာသည်၊) ဗဟိ-အပ၌၊ ကတွာ-၍၊ (တနည်း) ဗဟိကတွာ-အပြင်
ဘက်၌ ထား၍၊ (ပဝတ္တတိ)၊ (ယထာ- ဥဒါဟရုဏ်ကား၊) အာပါဠုလိပုတ္တာ
ဝုဠော ဒေဝေါတိ-ဟူသည်တည်း။ [အာပါဠုလိပုတ္တာ-ပါဠုလိပုတ်ပြည်တိုင်အောင်၊
ဝါ-ပါဠုလိပုတ်ပြည်ကို အပြင်ထား၍၊ ဒေဝေါ- မိုဃ်းသည်၊ ဝုဠော - ရွာပြီ။]
(ဤ၌ မိုဃ်းရွာခြင်းကြိယာသည် ပါဠုလိပုတ်ပြည်ပေါ်သို့ မရောက်၊ ပါဠုလိပုတ်
ပြည်ကို အပြင်ထား၍ ရွာသည်။) စ- ဆက်၊ ဣဓ-အာသဝါ ဟူသော ပုဒ်၌၊
အဘိဝိမိအတ္ထော- အဘိဝိမိအနက်ရှိသော၊ အယံ အာကာရော-ဤ အာသဒ္ဒါကို၊
ဂဟိတော - ပြီ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ အန္တောကရုဏတ္ထောတိ - ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟ
ကာရေန) ဝုတ္တံ။

စိရပရိဝုတ္တတာ - ကြာမြင့်စွာ တည်နေစေအပ်, ထိုအပ်သည်၏အဖြစ်သည်၊
ပုရာဏဘာဝေါ-ရှေးဟောင်း၏အဖြစ်သည်၊ စိရပါရိဝါသိယဠော-စိရပါရိဝါသိ
ယဠ မည်၏။...အာဒိသဒ္ဒေန-(နာဟောသီတိအာဒိ၌) အာဒိသဒ္ဒါဖြင့်၊ ပုရိမာ
၊ပေ၊ဘဝတဏှာယာတိ ဣဒံသုတ္တံ - ဟူသော ဤသုတ်ကို၊ သင်္ဂဟိတံ - သိမ်းယူ
အပ်ပြီ၊ စ-ဆက်၊ အဝိဇ္ဇာသဝဘဝါသဝါနံ-အဝိဇ္ဇာသဝဟူသော မောဟ,ဘဝါ
သဝဟူသော ဘဝတဏှာတို့၏၊ စိရ ပရိဝုတ္တတာယ - စိရပရိဝုတ္တတို့၏အဖြစ်ကို၊
ဒသိတာယ-ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်ပြအပ်ပြီးသော်၊ တဗ္ဘာဝဘာဝိနံ-ထိုအဝိဇ္ဇာ
ဘဝတဏှာတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်လေ့ရှိကုန်သော၊ ကာမာသဝ ဒိဠာသဝါနံ
စ- ကာမာသဝ ဒိဠာသဝတို့၏လည်း၊ စိရ ပရိဝုတ္တတာ- စိရ ပရိဝုတ္တတို့၏အဖြစ်

x x x x x x x x

မည်၏၊ အပါဒါန်ကိုပင် မောဂ္ဂလ္လာန် စသော သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ “အဝဓိ” ဟု သုံးစွဲ၏၊
အဘိဘဝိတွာ ဝိဒေဓာတီတိ အဘိဝိမိ - လွမ်းမိုး၍ စီရင်တတ် (လွမ်းမိုးတတ်သော)
ကြိယာ၊ အဘိဝိမိဿ+ဝိသယော- အဘိဝိမိဝိသယော=လွမ်းမိုးတတ်သော ကြိယာ၏
အရာဖြစ်သော(လွမ်းမိုးရာ ဖြစ်သော) အဝဓိ။

မှတ်ချက်။ ။ အခြားကျမ်းတို့၌ကား ဝိသယသဒ္ဒါ မပါဘဲ “ အဘိဝိမိ အဝဓိ-
မရိယာဒါဝဓိ ” ဟု နာမည်တပ်၏၊ မရိယာဒါဝဓိနှင့် အနဘိဝိမိဝိသယ အဝဓိသည်
သဘောတူပင်တည်း၊ ကြွင်းသော အဓိပ္ပာယ်ကို သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ အာသဝပုဒ်
အဖွင့်၌ ရှုပါ၊ သို့သော် ထို၌ သာဓိကဖြစ်သော ဋီကာကျော်နှင့်တကွ သုတ္တန်ဋီကာတို့၌
“ကြိယံ”ဟု ကံပုဒ်ထား၍ ဤ၌ “ကြိယာ”ဟု ကတ္တာပုဒ်ထားသည်၊ လိုရင်း အဓိပ္ပာယ်
မှာ သဘောတူပင်တည်း။

သည်။ ဝါ - ကို၊ ဒဿိတာ - ပြအပ်ပြီးသည်။ ဟောတိ - ၏။ [ကာရဏူပစာရ အားဖြင့် ပြအပ်ပြီးဖြစ်သည်-ဟူလို။]

အညေသု-လောဘဒိဋ္ဌိ မောဟဘိမှ အခြားကုန်သော၊ ယထာဝုတ္တေ-အကြင် အကြင် ဆိုအပ်ပြီးကုန်သော၊ ဓမ္မေ-ဂေါတြဘုတိုင်အောင်သော တရားတို့ကို၎င်း၊ (“ယထာဝုတ္တံ-သော” ဟု လိုက်စေ၊) ဩကာသဉ္စ-ဘဝဂ်ဟူသော အရပ်ကို၎င်း၊ အာရမဏံ ကတွာ-အာရုံပြု၍၊ ပဝတ္တမာနေသု- န်သော၊ မာနာဒီသု-မာန အစ ရှိသော တရားတို့သည်၊ ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ - ရှိပါကုန်သော်လည်း၊ (အညေသုပိမှ ပိသဒ္ဓါကို ဤ၌ ယူပေး၊) အတ္တတ္တနိယာဒိဂ္ဂါဟဝသေန-အတ္တ, အတ္တနိယ အစ ရှိသည်ကို ယူခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ အဘိဗျာပနံ - ပြန့်နှံ့ခြင်းသည်၎င်း၊ မဒကရဏ ဝသေန-ယစ်မှူးခြင်းကို ပြုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ အာသဝသဒိသတာစ- အရက်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်သည်၎င်း၊ ဧတေသံဃယဝ-ဤလောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့၏အတွက် သာ၊ (ဟောတိ)၊ အညေသံ-အခြားတရားတို့၏အတွက်၊ န (ဟောတိ)၊ ဣတိ- ထို့ကြောင့်၊ ဧတေသွေဝ - ဤလောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ တရားတို့၌သာ၊ အာသဝ သဒ္ဓေါ-ကို၊ နိရုဇ္ဈော- တက်ရောက် ထင်ရှား၏ဟူ၍၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော - ၏။ [ဤဝါကျ များ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဒီကာ၌ ပြထားပြီ။]

[“အာယတံ သံသာရဒုက္ခံ သဝန္တိ” ဟူသော အဋ္ဌကထာကို အကြောင်းနှင့် တကွ ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “အာယတံ” စသည်ကို မိန့်၊ အချို့စာ၌ “ဝါ” ဟု ပါသည်ကား မကောင်း၊ အကယ်၍ ဝါကို ပါစေလိုလျှင် အဋ္ဌကထာ၌ပါသော “ဝါ” ဟုသာ မှတ်ပါ။] အာယတံ-ရှည်လျားလှစွာသော သံသရာဒုက္ခကို၊ သဝန္တိ ဖလန္တိ-သီးတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ, အာသဝါ-တို့မည်၏၊ ဟိ-မှန်၊ (တနည်း) ကသ္မာ အာယတံ-ကို၊ သဝန္တိ ဖလန္တိ-န်၏၊ ဣတိ, အာသဝါ - တို့မည်၏၊ ဣတိ - သို့၊ ဝိညာယတိ-နည်း၊ ဟိ(ယသ္မာ), အာသဝေဟိ-တို့နှင့်၊ ဝိနာ - ကင်း၍၊ ဥပ္ပဇ္ဇ မာနံ-သော၊ ကိဉ္စိ - သော၊ သံသာရဒုက္ခံ - သည်၊ န အတ္ထိ၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (အာယတံ သဝန္တိ ဖလန္တိ ဣတိ အာသဝါ၊ ဣတိ ဝိညာယတိ။)

ဝဏော - အနာသည်၊ အသုစိံ - မစင်မကြယ် ရှံစဘွယ်ကို၊ (သနံရည်ကို) ပဉ္စရတိပိယ - ယိုချတတ်သကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ) ယေဓမ္မာ- တို့သည်၊ အာရ မဏဘာဝေန- (အာသဝတို့၏) အာရုံအဖြစ်ဖြင့်၊ အာသဝေ-တို့ကို၊ ပဉ္စရန္တိ- ယိုချတတ်ကုန်၏၊ တေ- ထိုတရားတို့သည်၊ အသမ္ပယောဂေ-(အာသဝတို့နှင့်) သမ္ပယုတ် မဟုတ်သည်ဖြစ်၍၊ အတတ္ထာဝေပိ - ထိုအာသဝေါ တရားတို့ကြောင့် ဖြစ်ခြင်း မရှိပါသော်လည်း၊ အာသဝေဟိ-တို့နှင့်၊ သဟ(ဝတ္တန္တိ)ဣတိ, သာသ ဝါ-တို့မည်၏၊ အာသဝဝန္တော- အာသဝရှိသောတရားတို့၊ ဣတိ အတ္ထော-နက်။ [အာရုံအာရမဏိက အဖြစ်အားဖြင့် အာသဝေါနှင့် တကွဖြစ်သော တရားများ ဖြစ်ကြသည်-ဟူလို။]

ဩသာနဒုကေ- အဆုံးဒုက်၌၊ နော အာသဝါခေါပနာတိ- ဟူ၍၊ အဝတ္တာ-
 ဟောတော်မမူဘဲ၊ (“နဟေတု ခေါပန ဓမ္မာ” ကဲ့သို့ ဟောတော်မမူဘဲ-ဟူလို။)
 အာသဝရိပ္ပယုတ္တာ ခေါပနာတိ-ဟူ၍၊ ဝစနံ-ဟောတော်မူခြင်းသည်၊ (ဒဿ
 နတ္ထံ၌ စပ်၊) သဟေတုကာနံ-သဟေတုက တရားတို့၏၊ သမ္ပယုတ္တေဟိ-သမ္ပယုတ်
 ဖြစ်သော ဟိတ်တို့ဖြင့်၊ တံသဟိတတာ-ထိုဟိတ်တို့နှင့် တကွဖြစ်ကုန်သည်အဖြစ်
 သည်၊ (ဟောတိ)ဝိယ၊ (တထာ-တူ၊) သာသဝါနံ- အာသဝေါတို့နှင့် တကွ
 ဖြစ်သော တရားတို့၏၊ သမ္ပယုတ္တေဟိ- သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော အာသဝေါ တရားတို့
 ဖြင့်၊ တံသဟိတတာ-ထို အာသဝေါတရားတို့နှင့်တကွဖြစ်ကုန်သည်အဖြစ်သည်၊
 နဟောတိ၊(အားရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့်သာ ဖြစ်သည် - ဟူလို။) ဣတိ (ဣဿ
 အတ္တဿ)-ကို၊ ဒဿနတ္ထံ-ပြုရခြင်းအကျိုးရှိ၏၊ ဧဝံ-တူ၊ သေသဂေါစ္ဆကေသုပိ-
 တို့၌လည်း၊ ယထာသမ္ဘဝံ- စွာ၊ ဝိပ္ပယုတ္တဂဟဏေ- ဝိပ္ပယုတ္တသဒ္ဒါကို ယူခြင်း၌၊
 ပယောဇနံ-အကျိုးကို၊ ဒဠဗ္ဗံ- ၏။

အပိစ-သည်သာ မကသေး၊ နော အာသဝါ ခေါပန ဓမ္မာ သာသဝါပီတိ ဣဒံ
 ပဒံ-သည်၊ [မဟောသော်လည်း အကယ်၍ ဟောတော်မူလျှင် ဆဋ္ဌဒုက်၏ ပဌမ
 ပုဒ် ဖြစ်ထိုက်သော ဤပုဒ်သည်။] စတုတ္ထဒုကေ-၌၊ ဒုတိယပဒေန - ဒုတိယပုဒ်
 နှင့်၊ [သာသဝါစေဝ ဓမ္မာ နောစအာသဝါ ဟူသော ဒုတိယပုဒ်နှင့်၊] နိန္ဒာနံ-
 အထူးမရှိ၊ ဧကေနစ-တပုဒ်ထည်းဖြင့်လည်း၊ [အထူးမရှိလို၊ ဟောတော်မူ
 ရလျှင် ကျန်သေးသော “ နော အာသဝါ ခေါပန ဓမ္မာ အနာသဝါပိ ” ဟူသော
 တပုဒ်ထည်းဖြင့်လည်း။] ဒုကော- သည်၊ နဟောတိ၊ တဿှာ, အာသဝရိပ္ပယုတ္တ
 ပဒမေဝ-အာသဝရိပ္ပယုတ္တပုဒ်ကိုသာ၊ ဝဟေတွာ-၍၊ ဩသာနဒုကယောဇနာ-
 အဆုံးဒုက်ကို ယှဉ်စေတော်မူခြင်းကို၊ (ကတာ၌စပ်၊) ဝါ-သည်၊ ဣယဂတာ-
 အသင့်ယုတ္တိအားဖြင့်ဖြစ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ကတာ-ပြုတော်မူအပ်ပြီ။ [“ဣယေန
 (ယုတ္တိယာ)+ဂတာ(ပဝတ္တာ)ဣယဂတာ” ဟု ရှိစေ၊-မရ။]

[ဤသို့ဖြစ်လျှင် အဘယ့်ကြောင့် ဟေတုဂေါစ္ဆကတုန်းက “နဟေတု” ပုဒ်ကို
 ယူ၍ ယောဇနာမူကိုပြုရသနည်း-ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ဟေတုဂေါစ္ဆကေ
 ပန” စသည်မိန့်၊] ပန-ဆက်၊ ဟေတုဂေါစ္ဆကေ- ၌၊ ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တာနံ-ဟိတ်

x x x x x x x

အာသဝရိပ္ပယုတ္တာ၊ ပေ၊ ဒဿနတ္ထံ ။ ။ “ အာသဝရိပ္ပယုတ္တာ (ခေါပန) ဓမ္မာ”
 သည် “သာသဝါပိ, အနာသဝါပိ” တို့၏ ဝိသေသနတည်း၊ ဟေတုဂေါစ္ဆက၌ “ န
 ဟေတု ခေါပန ဓမ္မာ” ဟု ဟောတော်မူသကဲ့သို့ “ နော အာသဝါ ခေါပန ဓမ္မာ” ဟု
 ဟောတော်မမူဘဲ “အာသဝရိပ္ပယုတ္တာ” ဟု ဟောတော်မူခြင်းသည် (ဝိသေသနပြုတော်
 မူခြင်းသည်) “ သာသဝါပိ” အရ အတူတကွယှဉ်ခြင်း ဟူသော သမ္ပယုတ်အားဖြင့်
 သာသဝဖြစ်ကြသည်မဟုတ်၊ အာသဝတို့နှင့်မယှဉ်ဘဲလျက် အာရုံအာရမဏိကအားဖြင့်
 တကွ ဖြစ်ကြသည်-ဟု ပြုရခြင်းအကျိုးရှိသည်။

နှင့် မယှဉ်ကုန်သော တရားတို့၏၊ သဟေတုကတာ-သဟေတုကတို့၏အဖြစ်သည်။ နတ္ထိ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တေ-ထို ဟေတုပိပ္ပယုတ္တတရားတို့ကို၊ ဂဟေတွာ-ယူတော် မူ၍၊ ဒုကယောဇနာယ - ဒုက်ကို ယှဉ်စေတော်မူခြင်း၏၊ အသတ္တုဇောယုတ္တာ- မတတ်ကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (“ ဟေတုပိပ္ပယုတ္တာ ခေါ်ပန ဓမ္မာ အဟေတုကာပိ ” ဟု ဒုက်ပုဒ်လုပ်၍ မဖြစ်သောကြောင့်၊) နဟေတုပဒံ - ကို၊ ဂဟေတွာ, ဩသာနဒုကယောဇနာ- ကို၊ ကတာ- ငြိ။

ဝါပန-တနည်းကား၊ ပဌမေ ဒုကေ-ပဌမဒုက်၌၊ (ပဌမဒုက် တဒုက်လုံး၌၊) ဒုတိယဿ-ဒုတိယဒုက်၏ ပဌမပုဒ်ကို၊ ပက္ခေပေ-ထည့်သွင်းရာအခါ၌၊ ဧကော- တခုသော စတုတ္ထဒုက်၎င်း၊ [ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်လာသော စတုတ္ထဒုက်ကို ဆိုလိုသည်။] (ပဌမေ ဒုကေ- ၌၊) တတိယဿ- တတိယဒုက်၏ ၂ ပုဒ်လုံးကို၊ (ပက္ခေပေ-၌၊) ဒွေ- ၂ ဒုက်တို့၎င်း၊ [“ အာသဝါစေဝဓမ္မာ အာသဝသမ္ပယုတ္တာစ, အာသဝသမ္ပယုတ္တာစေဝဓမ္မာ နောစအာသဝါ၊ အာသဝါစေဝ ဓမ္မာ အာသဝ ပိပ္ပယုတ္တာစ, အာသဝပိပ္ပယုတ္တာစေဝ ဓမ္မာ နော စအာသဝါ ” ဤဒုက်ကို ဆိုလို သည်၊ ထိုတွင် နောက်ဒုက်သည် ပါဠိတော်၌တိုက်ရိုက်မပါ-အနုဋီကာကြည့်ပါ။] ပဌမဿ-ပဌမဒုက်၏ ဒုတိယပုဒ်ကို၊ ဒုတိယေ-ဒုတိယဒုက်တဒုက်လုံး၌၊ (ပက္ခေ ပေ-၌၊) ဧကော- တဒုက်၎င်း၊ [“ နောအာသဝါ ဓမ္မာသာသဝါပိ, အနာသဝါ ပိ ” ဟူသော ဒုက်၎င်း၊] (ပဌမဿ-ပဌမဒုက် တဒုက်လုံးကို၊) တတိယေ-တတိယ ဒုက် တဒုက်လုံး၌၊ ပက္ခေပေ-၌၊ ဒွေ- ၂ ဒုက်တို့၎င်း၊ [“ အာသဝါဓမ္မာ အာသဝ သမ္ပယုတ္တာပိ, အာသဝပိပ္ပယုတ္တာပိ၊ နော အာသဝါ ဓမ္မာ အာသဝသမ္ပယုတ္တာ ပိ, အာသဝပိပ္ပယုတ္တာပိ ” ဟူသော ဤ ၂ ဒုက်တို့၎င်း။]

ဒုတိယဿ - ဒုတိယဒုက်၏ ပဌမပုဒ်ကို၊ တတိယေ - တတိယဒုက် တဒုက် လုံး၌၊ (ပက္ခေပေ-၌၊) ဧကော-၎င်း၊ [“ သာသဝါ ဓမ္မာ အာသဝသမ္ပယုတ္တာပိ, အာသဝပိပ္ပယုတ္တာပိ ” ဟူသော ဒုက်၎င်း။] ဒုတိယေစ- ဒုတိယဒုက် တဒုက်လုံး ၌လည်း၊ တတိယဿ- တတိယဒုက်၏ ဒုတိယပုဒ်ကို၊ (ပက္ခေပေ-၌၊) ဧကော- ၎င်း၊ [ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်ပါသော ဆဋ္ဌဒုက်ကို ဆိုသည်။] ဣတိ-သို့၊ အဋ္ဌ- န်သော၊ ယေဒုကာ-အကြင်ဒုက်တို့ကို၊ လဗ္ဘန္တိ-န်၏၊ [ဤ ဂ ဒုက်တို့တွင် စတုတ္ထ ပဉ္စမ ဆဋ္ဌဒုက်တို့သည် ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်လာကုန်၏၊ ကျန် ၅ ဒုက်ကား သမ္ဘဝဒုက်များတည်း။] တေသု-ထိုဒုက်တို့တွင်၊ တိဟိ-သုံးဒုက်တို့ဖြင့်၊ (စတုတ္ထ ပဉ္စမ ဆဋ္ဌ သုံးဒုက်တို့ဖြင့်၊) ဣတရေစ- အခြား ၅ ပါးသော သမ္ဘဝဒုက်တို့ကို လည်း၊ နယတော-နည်းအားဖြင့်၊ (နိဒဿနနည်းအားဖြင့်၊) ဒဿိတာ- ကုန်ပြီ၊ ဣတိ- သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ- န်၏၊ သေသဂေါစ္ဆကေသုပိ- တို့၌လည်း၊ သေနယော- တည်း။ [ကြွင်း ဂေါစ္ဆကတို့၌ သမ္ဘဝဒုက်များဖြစ်ပုံကို အနုဋီကာ ရှုပါ။]

[သံယောဇနဂေါစ္ဆကကို ဖွင့်ပြလို၍ ကိလေသကမ္မ-စသည်မိန့်၊] ကိလေသကမ္မဝိပါကဝဇ္ဇာနိ-ကိလေသဝဋ်, ကမ္မဝဋ်, ဝိပါကဝဋ်တို့၏၊ ပစ္စယဘာဝေန-အကြောင်းတို့၏အဖြစ်ဖြင့်၊ တတ္ထ-ထို ဝဋ် ၃ ပါး၌၊ သံယောဇနန္တိ-ယှဉ်စေတတ်ကုန်၏၊ ဝါ-ဖွဲ့ထားတတ်ကုန်၏၊ အညေသံ- သံယောဇဉ် တရားကိုယ် ကိုးပါးမှ တပါး အခြားကိလေသာ အဘိသင်္ခါရစသော တရားတို့၏၊ တပ္ပစ္စယဘာဝေ-ထိုဝဋ် ၃ ပါးတို့၏ အကြောင်းတို့၏ အဖြစ်သည်၊ သတိဝိ - ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ သံယောဇနာနိ-သံယောဇဉ်တို့ကို၊ ဝိနာ-ကြဉ်၍၊ တေသံ-ထိုအခြား ကိလေသာ အဘိသင်္ခါရစသောတရားတို့၏၊ တပ္ပစ္စယဘာဝေ-ထိုဝဋ် ၃ ပါးတို့၏အကြောင်းတို့၏အဖြစ်သည်၊ န အတ္ထိ-မရှိနိုင်။

စ-ဆက်၊ ဩရန္တာဂိယုဒ္ဓန္တာဂိယ သင်္ဂဟိတေဟိ-ဩရန္တာဂိယ သံယောဇဉ်, ဥဒ္ဓန္တာဂိယ သံယောဇဉ်တို့ဖြင့် သိမ်းယူအပ်ကုန်သော သံယောဇဉ်တို့ကြောင့်၊ တံတံဘဝနိဗ္ဗတ္တက ကမ္မနိယမော-ထိုထို ဘဝကို ဖြစ်စေတတ်သော ကံ၏ အမှတ်အသားသည်၎င်း၊ ဘဝနိယမောစ - ဥပပတ္တိဘဝ၏ အမှတ်အသားသည်၎င်း၊ ဟောတိ- ဖြစ်ရ၏၊ (ကသ္မာ- ကြောင့်၊ ဩရန္တာဂိယုဒ္ဓန္တာဂိယသင်္ဂဟိတေဟိ-တို့ကြောင့်၊ တံတံဘဝနိဗ္ဗတ္တံ ပေ၊ ဟောတိ- ၏၊ ဣတိ- သို့၊ ဝိညာယတိ- နည်း၊) စ(ယသ္မာ)-ကြောင့်၊ ဥပစ္စန္ဓသံယောဇနဿ- ပြတ်ပြီးသော သံယောဇဉ်ရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကတာနိ - ပြုအပ်ပြီးကုန်သည်၊ (သမာနာနိ)ဝိ- န်သော်လည်း၊ (ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊) ကမ္မာနိ - ကံတို့သည်၊ ဘဝံ-ဘဝကို၊ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ-မဖြစ်စေနိုင်ကုန်၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ (ဩရန္တာဂိယုဒ္ဓန္တာဂိယသင်္ဂဟိတေဟိ-တို့ကြောင့်၊ တံတံဘဝနိဗ္ဗတ္တက ကမ္မနိယမော-သည်၎င်း၊ ဘဝနိယမောစ-သည်၎င်း၊ ဟောတိ- ၏၊ ဣတိ- သို့၊ ဝိညာယတိ။)

× × × × × × ×

သတိဝိ၊ ပေ၊ အတ္ထိ ။ ။ ဝဋ် ၃ ပါးဖြစ်ဘို့ရာ အခြား ထိန် အဟိရိက အနောတ္တပ္ပဟူသော ကိလေသာတို့နှင့်တကွ ဝိပါကဝဋ်ဖြစ်ဘို့ရာ အဘိသင်္ခါရဟူသော ကံတရားတို့ရှိသေးသော်လည်း ထိုတရားတို့က ဝဋ် ၃ ပါးဖြစ်ဘို့ရန် ကျေးဇူးပြုရာ၌ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ စသော သံယောဇဉ်တို့နှင့်ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်။

ဩရန္တာဂိယ၊ ပေ၊ ဟောတိ။ ။ သံယောဇဉ် ၁၀ ပါးကို ဩရန္တာဂိယသံယောဇဉ် ဥဒ္ဓန္တာဂိယသံယောဇဉ် ၂ ပါးဖြင့် သိမ်းယူနိုင်သောကြောင့် “ဩရန္တာဂိယုဒ္ဓန္တာဂိယ သင်္ဂဟိတေဟိ”ဟု ဆိုသည်။ [ဩရန္တာဂိယ- ဥဒ္ဓန္တာဂိယ သံယောဇဉ်အနှံ့ကို သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဒီကာ သံယောဇဉ်အဖွင့်၌ ပြထားပြီ၊] ဩရန္တာဂိယသံယောဇဉ်တို့ကြောင့် အောက် ကာမဘဝ၌ ဖြစ်စေနိုင်သော ကံတရား ဟု မှတ်သား၍ ထိုကံကြောင့် ကာမဘဝ၌ ဖြစ်ရမည် ဟု ဘဝနိယမလည်းဖြစ်၏၊ ဥဒ္ဓန္တာဂိယသံယောဇဉ်တို့ကြောင့် အထက် ရူပဘဝ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်စေနိုင်သော ကံတရားမှတ်သား၍ ထိုကံကြောင့် ရူပဘဝ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်ရမည် ဟု ဘဝနိယမလည်း ဖြစ်သည်။

[အဋ္ဌကထာ၌ “သံယောဇနာနံ + ဟိတာတိ သံယောဇနိယာ” ဟု ဟိတတဒ္ဓိတ် ဖွင့်၏။ ထိုနည်းမှ အခြားနည်းများကိုပြလို၍ “ သံယောဇေတဗ္ဗာတိ ဝါ ” စသည် မိန့်။] ဝါ-အဋ္ဌကထာနည်းမှ တနည်းကား၊ သံယောဇေတဗ္ဗာ-ယှဉ်စေထိုက်ကုန် ၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ သံယောဇနိယာ-သံယောဇနိယတို့မည်၏။ (ဤအလိုကိတ်ပုဒ်၊ ကာရိတ်ကျေ၊ အနိယပစ္စည်းဖြင့် “သံယောဇနိယာ” ဟု ရှိစေ။) ဝါ-ရွှေ့နည်းမှ တနည်းကား၊ သံယောဇနေ-သံယောဇဉ်၌၊ နိယုတ္တာ-ယှဉ်သောတရားတို့တည်း။ ဣတိ- ကြောင့်၊ သံယောဇနိယာ - သံယောဇနိယတို့မည်၏။ (ဤအလို နိယုတ္တ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ဖြစ်၍ ဣကပစ္စည်း သို့မဟုတ် ဣကပစ္စည်း၊ ကကို ယပြု၍ “သံယောဇနိ ယာ” ဟု ရှိစေ။ ဣယပစ္စည်းလည်း သင့်၏။)

ဒုရဂတဿာပိ- အဝေး၌ရောက်နေသော သတ္တဝါအားလည်း၊ ဝါ-ကိုလည်း။ အာကမုနတော- ဆွဲငင်နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ နိဿရိတုံ-လွတ်ထွက်ခြင်းငှါ၊ အပ္ပဒါန ဝသေန-မပေးခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဗန္ဓနံ-ဖွဲ့ချည်ခြင်းသည်၊ သံယောဇနံ-သံယော ဇဉ်တည်း။ ဂန္ထကရဏံ-ထုံးဖွဲ့မှုကို ပြုခြင်းသည်၊ ဝါ-တနည်း၊ သင်္ခလိကစက္ကလ ကာနိဝိယ-သံကွင်းကြိုး၊ ခြေသုတ်ကြိုးဝိုင်းတို့၏ ကဲ့သို့၊ ပဋိဗဒ္ဓတာကရဏံ-စပ်ဖွဲ့ သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်း ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဂန္ထနံ - ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့ခြင်းသည်၊ ဂန္ဓော - ဂန္ထတည်း။ သံသိလိသကရဏံ - လွန်စွာ စေးကပ်မှုကို ပြုတတ်သော၊ ယောဇနံ - ယှဉ်ကပ်ခြင်းသည်၊ ယောဂေါ - ယောဂတည်း။ ဣတိ အယံ-ကား၊ ဧတေသံ-ဤသံယောဇန၊ ဂန္ထ၊ ယောဂတို့၏၊ ဝိသေသော-အထူးတည်း။ ဣတိ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-၏။

* * * * + * * *

ဒုရဂတဿ၊ ပေ၊ ဝိသေသော။ ။ သံယောဇဉ်၏ဖွဲ့ခြင်း၊ ဂန္ထ၏ ဆက်သွယ်ထုံးဖွဲ့ ခြင်း၊ ယောဂ၏ ယှဉ်စေခြင်းသည် သဘောအားဖြင့် မကွဲပြားသကဲ့သို့ ရှိရကား အဘယ်သို့ ထူးခြားပါသနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ ဒုရဂတဿာပိ၊ ပေ၊ ဝိသေသော ” ဟု မိန့်သည်။ ကျီးတကောင်ကို ကြိုးဖြင့် ချည်ထားရာ၌ ထို ကျီးသည် ကြိုးရှည်သလောက် အဝေးသို့ ရောက်အောင် သွားနိုင်သော်လည်း ထိုကြိုးကို ဆွဲငင် လိုက်သောအခါ မူလနေရာသို့ ပြန်ရောက်ရသကဲ့သို့၊

ထို့အတူ ကာမရာဂ သံယောဇဉ်ကြိုး အချည်ခံနေရသော ပုထုဇဉ်သတ္တဝါသည် ရူပ ဘဝ၊ အရူပဘဝသို့ ရောက်နေသော်လည်း ကာမရာဂသံယောဇဉ်ကြိုးက ဆွဲချလိုက် သောအခါ ကာမဘုံသို့ ပြန်၍ ရောက်လာရသည်။ ရူပရာဂသံယောဇဉ်၊ အရူပရာဂ သံယောဇဉ်ကြိုးတို့က ဆွဲပြန်လျှင်လည်း ကာမဘုံမှ ရူပဘုံ အရူပဘုံသို့ တက်ရပြန်သည်။ ဤသို့လျှင် ဝဋ်မှလွတ်ထွက်၍ မသွားရအောင် ဖွဲ့ချည်ထားခြင်းသည် သံယောဇဉ်၏ သဘောတည်း။ သံကြိုး၌ သံကွင်းတွေဆက်နေသကဲ့သို့၎င်း၊ ခြေသုတ်ကြိုးဝိုင်း၌ တဝိုင်း နှင့်တဝိုင်း ဆက်နေသကဲ့သို့၎င်း၊ စုတ်ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖွဲ့ဆက်ထားခြင်းသည် ဂန္ထ၏ သဘောတည်း။ အစေးဖြင့် ကပ်သကဲ့သို့ ဝဋ်တရား၌ ငြိကပ်နေစေခြင်းသည် ယောဂ၏ သဘောတည်း။ ဤသို့ သဘောအားဖြင့် ကွဲပြားကြသည်။

[သောတုတို့အား အနုသာသနီကိုပြုလို၍ “ ဓမ္မာနံ ပန ” စသည် မိန့်။] ပန-ဆက်၊ ဓမ္မာနံ - ဖဿဝေဒနာ စသောတရားတို့၏၊ သဘာဝကိစ္စဝိသေသညနာ-သဘောအထူး၊ ကိစ္စအထူးကို သိတော်မူသော၊ ဘဂဝတာ-သည်၊ သမ္ပယုဒံတ္တသု-သမ္ပယုတ်တရားတို့၌၎င်း၊ အာရမဏေသုစ- အာရုံတို့၌၎င်း၊ တဗ္ဗစွဒယသုစ-ထို သမ္ပယုတ်အကြောင်း၊ အာရမဏအကြောင်းရှိသော အကျိုးတရားတို့၌၎င်း၊ တေဟိ တေဟိ-ထိုထိုအကြောင်းတရားတို့သည်၊ နိပ္ပာဒိယမာနံ- ပြီးစေအပ်သော၊ တံတံ ကိစ္စဝိသေသံ - ထိုထို ကိစ္စအထူးကို၊ ပဿန္တေန - မြင်တော်မူသည်၊ (ဟုတ္တာ)၊ တေတေဓမ္မာ - ထိုထို တရားတို့ကို၊ တထာတထာ- ထိုထို အာသဝစသော အမည်အားဖြင့်၊ အာသဝသံယောဇနဂန္ဓာဒိဝသေန-အာသဝ, သံယောဇန , ဂန္ဓ အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ [တထာတထာကိုပင် ထပ်ဖွင့်သည်။] ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ကိမတ္ထံ-ငှါ၊ ဧတေယေဝ ဓမ္မာ-ဤတရားတို့ကိုသာ၊ ဧဝံ- ဤသို့ အာသဝစသောအမည်ဖြင့်၊ ဝုတ္တာ - ဟောတော်မူအပ်ပါကုန်သနည်း၊ ကသ္မာစ-ကြောင့်လည်း၊ ဝုတ္တာဝေ-ဟောအပ်ပြီးတရားတို့ကိုပင်၊ ပုန- တဖန်၊ ဝုတ္တာ-နာမည်တမျိုးတပ်၍ ဟောအပ်ပါကုန်သနည်း၊ ဣတိ ဧတံ(စောဒနာဝစနံ)- ဤစောဒနာစကားကို၊ န စောဒေတဗ္ဗံ-ထိုက်။

ဂန္ဓနိယာတိ ဧတ္ထ- ဟူသောဤပါဠိ၌၊ အယံ- ကား၊ အညော-အဋ္ဌကထာအနက်မှ တပါးသော၊ အတ္ထော- တည်း၊ ဂန္ဓကရဏံ - ထုံးဖွဲ့မှုကို ပြုခြင်းသည်၊ ဂန္ဓနံ-ဂန္ဓနမည်၏၊ ဂန္ဓေန-ထုံးဖွဲ့ခြင်း၌၊ နိယုတ္တာ- ယှဉ်သောတရားတို့တည်း၊ ဣတိ, ဂန္ဓနိယာ၊ ဝါ- တနည်း၊ ဂန္ဓယိတံ - ထုံးဖွဲ့ခြင်းငှါ၊ သက္ကုဏေယျာ-စွမ်းနိုင်သောတရားတို့သည်၊(ဟုတ္တာ)၊ ဂန္ဓယိတံ-ငှါ၊ အရဟန္တိ - ထိုက်ကုန်၏၊ ဣတိ (အယံ အညော အတ္ထော - တည်း၊) ဩဃနိယာဒိသုပိ-ပုဒ်တို့၌လည်း၊ ဧဝံ-တူ၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ-၏။ [“အဝဟနနံ ဩဃနံ၊ ဩဃနေ + နိယုတ္တာ” စသည်ပြု။]

x x x x + + x x

န စောဒေတဗ္ဗံ ။ ဤစကားနှင့်စပ်၍ အနုဋီကာ၌ သိဒ္ဓ ၃ မျိုးကို ပြထား၏၊ ပထဝီ ဖဿ စသော တရားတို့၏ အသီးအသီး သိထိုက်သော သဘောလက္ခဏာသည် မျက်မှောအားဖြင့်ပြီးစီးသော ပစ္စက္ခသိဒ္ဓတည်း၊ အိုးစသောပညတ် သဒ္ဓစသောပရမတ်တို့၏ အကြောင်းနှင့်စပ်၍ဖြစ်ရခြင်းကြောင့် အိုး သဒ္ဓစသည်တို့၏ အနိစ္စစသောအခြင်းအရာသည် မှန်းဆ၍သိအပ်သော အနုမာနသိဒ္ဓတည်း၊ [အကြောင်းကိုမြင်၍ အကျိုးကို၎င်း , အကျိုးကိုမြင်၍ အကြောင်းကို၎င်း မှန်းဆ၍သိသော နည်းတည်း၊] ပရလောကနိဗ္ဗာန်သည် ပစ္စက္ခလည်းမဟုတ်, အနုမာနလည်း မဖြစ်၊ ဘုရားရှင်ကိုယုံကြည်၍ ပြီးစီးစေရသောကြောင့် ဩကပ္ပန (သဒ္ဓေယျ) သိဒ္ဓတည်း၊ ဤ၌လည်း သဒ္ဓေယျသိဒ္ဓပင်ဖြစ်၍ မစောဒနာထိုက်ပါ-ဟုလို။

ဂန္ဓနိယာ ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ “ ဂန္ဓနိယာ ” ဟု ကိတ်ပုဒ်ရှိ၏၊ ဤဋီကာ၌ကား “ဂန္ဓိယတေ-ဖွဲ့ချည်ခြင်း၊ ဂန္ဓနံ-ခြင်း” ဟု ရှေးဥားစွာပြု၍ နိယုတ္တအနက် အရဟတိအနက်၌ ဣက, ဣယပစ္စည်းဖြင့် “ဂန္ဓနိယာ” ဟု တဒ္ဓိတ်ပုဒ်ရှိရသည်။

တေန-ထို ဩဃသဒ္ဓါနှင့်တကွ၊ အတိက္ကမတိ ဧတံ ဓာတုတ္ထံ-လွန်ခြင်းဟူသော ဤ ဓာတ်နက်ကို၊ ဂဟေတွာ၊ ဩဃနိယာတိ - ဟူ၍၊ ပဒသိန္ဒိ - ပုဒ်ပြီးခြင်းကို၊ (သင်္ဂဟကာရေန-သည်။) ကတာ-ပြီ။

[ပရာမာသဂေါစ္ဆကကို ဖွင့်ပြလို၍ “ဓမ္မသဘာဝံ” စသည်မိန့်။] ဓမ္မသဘာဝံ- ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အနိစ္စ အစရှိသော သဘောကို၊ အဂ္ဂဟေတွာ - မယူမူ၍၊ ပရတော-အနိစ္စစသည်မှတစ်ပါးသောအားဖြင့်၊ အာမသန္တိ- သုံးသပ်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ပရာမာသာ- တို့မည်၏။ ပရတောတိ- ကား၊ နိစ္စာဒိတော- နိစ္စအစရှိသော အားဖြင့်၊ အာမသန္တိတိ - ကား၊ သဘာဝပဋိသေခေန - ဟုတ်မှန်သော အနိစ္စ အစရှိသော သဘောကို တားမြစ်ခြင်းအားဖြင့်၊ ပရိမဇ္ဇန္တိ-ပွတ်တိုက်တတ်ကုန်၏။

[မဟန္တရဒုက်ကို ဖွင့်ပြလို၍ “သဘာဝဒတာ” စသည် မိန့်။] သဘာဝတော- သဘောအားဖြင့်၊ ဝိဇ္ဇမာနံဝါ-ထင်ရှားရှိသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ (ပရမတ်အာရုံ ကို ရည်ရွယ်သည်။) အဝိဇ္ဇမာနံဝါ-ထင်ရှားမရှိသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ (ပညတ် အာရုံကို ရည်ရွယ်သည်။) ဝိစိတ္တသညာယ-ဆန်းကြယ်သော အညို အရွှေ အစ ရှိသော အမှတ်ဖြင့်၊ ဝါ - ဆန်းကြယ်သော မိန်းမဒေယျကျား အစရှိသော အမှတ် ဖြင့်၊ သညိတံ-မှတ်သားအပ်သော၊ အာရမဏံ- ကို၊ အဂ္ဂဟေတွာ-၍၊ အပ္ပဝတ္တိ

x x x x x x x x

တေန အတိက္ကမတိ၊ ပေ၊ ကတာ။ ။ တေနာတိက္ကမတိဝယ် အတိက္ကမတိ၌ “တိ” သည် “ကရောတိဿ ဓာတုဿ” ၌ကဲ့သို့ ဓာတ်ကိုညွှန်ပြသော အက္ခရာတည်း၊ ဩဃ နိယာ၌ “ဩဃေန အတိက္ကမိတဗ္ဗာ ဩဃနိယာ” ဟု အတိက္ကမအနက်၌ အနိယပစ္စည်း သက်၍ အဂ္ဂကထာ အလိုအားဖြင့် “ဩဃနိယာ” ဟု ပုဒ်ပြီးစေရသည်။ နာမဓာတ် အစစ်မဟုတ်၊ နာမဓာတ်ကဲ့သို့ဖြစ်သော ကိတ်ပုဒ်တည်း၊ အနိယပစ္စည်းကိုလည်း ဓာတ် မဟုတ်သောကြောင့် သုတ်ကြီးဖြင့်သာ သက်ရသည်။

မရဋီကာ ။ ။ သရဘေဟိ မိဂေဟိ အတိက္ကမိတဗ္ဗာ ပဗ္ဗတရာဇိ သရဘနိယာတိ ဝိယ-သရဘမည်သော သားကောင်းတို့သည် ကျော်လွန်အပ်သော တောင်အရေးသည် (သရဘနာမ်ပုဒ်နောင် အနိယပစ္စည်းသက်၍) သရဘနိယ မည်သကဲ့သို့တည်း၊ နာမ ဓာတုဝိယ ဧတံ ကိတန္တံ မဟာပဒေသသုတ္တေန သာဓေတဗ္ဗ-ဩဃနာမ်ပုဒ်နောင် အတိ က္ကမအနက်၌ အနိယပစ္စည်းသက်သောကြောင့် နာမဓာတ်နှင့်အလားတူသော ကိတ်ပုဒ် တမျိုးတည်း၊ ကေစိ ပန တဒ္ဓိတန္တိ ဝဒန္တိ၊ ဝိစာရိတဗ္ဗမေဟံ - အချို့က တဒ္ဓိတ်ပုဒ် ဟု ဆိုသည်ကို စိစစ်ထိုက်၏။

ဝိစိတ္တသညာယ သညိတံ ။ ။ ဤ ဝိသေသနကို အနုဋီကာ၌ “ အဝိဇ္ဇမာနံ ” ၏ ဝိသေသန ဟု ဆို၏။ ဤအလို “ ဝိစိတ္တသညာယ သညိတံ အဝိဇ္ဇမာနံဝါ ” ဟု ပေးပါ။ မရဋီကာ: ဝိဇ္ဇမာနံ အဝိဇ္ဇမာနံ ၊ ပုဒ်လုံး၏ ဝိသေသန ဟု ဆို၏။ ထင်ရှားရှိသော အာရုံကိုလည်း နီလ ပီတစသော အမှတ်အသားဖြင့် မှတ်သားလျက်ယူသည်-ဟု ဆိုလို သတတ်၊ ဤအလိုအတိုင်း နိဿယ၌ ပေးထားသည်။ သို့သော် အနုဋီကာ၏ အယူက အာဘော်ကျမည်ထင်သည်။

တော-မဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ (တနည်း) အဂ္ဂဟေတွာ အပ္ပဝတ္တိတော-မယူရလျှင် မဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ အလမ္မမာနာ - အာရုံပြုတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ-တို့သည်၊ သာရမဏာ-ဏတို့မည်၏။

စိန္တနံ-စိန္တနဟူသည်၊ ဂဟဏံ - အာရုံကိုယူခြင်းတည်း၊ အာရမဏူပလဒ္ဓိ- အာရုံကိုရခြင်းတည်း၊ [ဝိတက်၏ကြံစည်ခြင်းကို “စိန္တန” ဟု မဆိုလို၊ အာရုံကို ရအောင်ယူခြင်းကိုသာ “စိန္တန” ဟု ဆိုလိုသည်-ဟူလို။]

စေတသိ - စိတ်၌၊ နိယုတ္တာ - ယှဉ်သောတရားတို့တည်း၊ စေတသိကာ - တို့၊ (ဤကား အဋ္ဌကထာလာ ဝိပြိုဟ်တည်း၊) ဝါ- အဋ္ဌကထာမှ တနည်းကား၊ စေတသာ - စိတ်နှင့်၊ သံသဋ္ဌာ - ရောနှောသော တရားတို့တည်း၊ စေတသိကာ- စိတ်နှင့်ရောနှောသောတရားတို့၊ ဒုဗ္ဗိညေယျနာနာတ္တတာယ - မသိအပ် မသိနိုင် သော နာနတ္တ ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ- အထူးကို မသိနိုင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကိဘာဝမိဝ-(စိတ်နှင့်) တခုတည်း၏အဖြစ်သို့ကဲ့သို့၊ ဥပဂမနံ- ကပ်ရောက်ခြင်းသည်၊ နိရန္တရဘာဝပဂမနံ-နိရန္တရဘာဝပဂမနမည်၏၊ ယေသံ- ရူပါနံ- အကြင်ရုပ်တို့အား၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊ သဟဇာတပစ္စယော- သဟဇာတ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်၊ ဟောတိ၊ တေသံ-ထိုရုပ်တို့၏၎င်း၊ စိတ္တဿစ-စိတ်၏ ၎င်း၊ နာနတ္တံ - ထူးကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ သုဝိညေယျံ - လွယ်ကူစွာ သိအပ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ နိရန္တရဘာဝါနပဂမနံ - အထူးမရှိကုန်သည်၏အဖြစ်သို့ မကပ် ရောက်ခြင်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ကေတော ဝတ္တမာနာဝီတိ (တ္ထေ)-၌၊ အဝိသဒ္ဓေါ- သည်၊ (ဒီပေတိ၌စပ်၊) ကေတော-စိတ်နှင့်အတူတကွ၊ အဝတ္တမာနာနံ-မဖြစ်ကုန်သော ရုပ်နိဗ္ဗာန်တို့၏၊ (ဝိသံသဋ္ဌဘာဝေ-ဝိသံသဋ္ဌ၏ အဖြစ်၌၊) ဝါဒေါ-ပြောဆိုဘွယ်သည်၊ ကောပန- အဘယ်မှာ ရှိပါဒော့အံ့နည်း၊ ဣတိ တေ မတ္တံ - ဤအနက် အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဒီပေတိ-၏။

တ္ထေ-ဤစိတ္တသံသဋ္ဌဒုက်၌၊ ဣဒံ-ဤအချက်ကို၊ ဝိစာရိတဗ္ဗံ - စိစစ်ထိုက်၏၊ (ကိ-နည်း၊) အဝိနိဗ္ဗောဂရူပါနံ- အဝိနိဗ္ဗောဂရုပ်တို့၏၊ အညမညံ- အချင်း ချင်း၊ သံသဋ္ဌတာ - သံသဋ္ဌတို့၏ အဖြစ်သည်၊ (ဟောတိ) ကိ-လော၊ ဥဒါဟု-

x x x x x x x

အဝတ္တမာနာနံ။ စာအုပ်များ၌ “အဝတ္တမာနာ” ဟု ရှိ၏၊ ဤကဲ့သို့ သမ္ဘာ ဝနာ ဝါကျမျိုး၌ စပ်ရမည့် ပုဒ်ကိုလည်း သမ္မန်အဖြစ်ဖြင့် ထားလေ့ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် “အဝတ္တမာနာနံ” ဟု သမ္မန်ရှိသင့်သည်၊ “ဝိသံသဋ္ဌဘာဝေ” ကား ရိုးရာအတိုင်း ထည့်ပါ၌တည်း၊ (တနည်း) “အဝတ္တမာနာ - မဖြစ်ကုန်သော ရုပ်နိဗ္ဗာန်တို့သည်၊ (စိတ္တေန-နှင့်၊ ဝိသံသဋ္ဌာ- မရောနှောကုန်၊) ဣတိ-သို့၊ ဝါဒေါ-သည်၊ ကောပန- နည်း” ဟု သော်လည်း ပေးပါ။

သို့မဟုတ်၊ ဝိသံသဋ္ဌတာ- ဝိသံသဋ္ဌတို့၏ အဖြစ်သည်။ (ဟောတိကံ)၊ ဣတိ-
 သို့၊ (ဝိစာရေတဗ္ဗံ)၊ ဝိသုံ- သီးခြား၊ အာရမဏာဘာဝေန-အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့်၊ သု
 ဝိညေယျနာနတ္တတ္တာ - လွယ်ကူစွာ သိအပ်သော နာနတ္တရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်
 ကြောင့်၊ သံသဋ္ဌတာ-သံသဋ္ဌတို့၏ အဖြစ်သည်။ န(ဟောတိ)၊ သံသဋ္ဌာတိ- သံသဋ္ဌ
 တို့လေလော ဟု၊ အနာသင်္ကနိယသဘာဝတ္တာ - မယုံမှားထိုက်သော သဘော
 ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိသံသဋ္ဌတာပိ- ဝိသံသဋ္ဌတို့၏ အဖြစ်သည်လည်း။
 န- မရှိ။

ဟိ-ချဲ့၊ စတုန္ဒ- နံသော၊ ခန္ဓာနံ-တို့၏၊ အညမညံ၊ သံသဋ္ဌသဘာဝတ္တာ-
 ရောနှောသည်၏အဖြစ်သဘောရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ရူပနိဗ္ဗာနေဟိပိ-
 ရုပ် နိဗ္ဗာန်တို့နှင့်လည်း၊ သော သံသဋ္ဌဘာဝေါ-ထိုသံသဋ္ဌ၏အဖြစ်သည်။ အတ္ထိ-
 ရှိလေသလော၊ နတ္ထိ-လော၊ ဣတိ-သို့၊ အာသင်္ကာ-သည်၊ သိယာ-၏၊ တသ္မာ၊
 တေသံ-ထို နာမ်ခန္ဓာ ၄ ပါးတို့၏၊ ဣတရေဟိ-အခြားသော ရုပ်နိဗ္ဗာန်တို့နှင့်၎င်း၊
 ဣတရေသံ-အခြားသော ရုပ် နိဗ္ဗာန်တို့၏၊ တေဟိစ-ထို နာမက္ခန္ဓာ ၄ ပါးတို့နှင့်
 ၎င်း၊ ဝိသံသဋ္ဌသဘာဝတာ-ဝိသံသဋ္ဌ သဘောရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဝုစ္စတိ-
 ဟောတော်မူအပ်၏၊ ပန-ဗျတိရိက်ကား၊ ရူပါနံ-တို့၏၊ ရူပေဟိ-တို့နှင့်၊ ကတ္ထစိ-
 တစုံတခုသောအရပ်၌၊ သံသဋ္ဌတာ-သံသဋ္ဌတို့၏ အဖြစ်သည်။ န အတ္ထိ၊ ဣတိ-
 သို့၊ တဒါသင်္ကာဘာဝတော - ထို သံသဋ္ဌအဖြစ်၌ ယုံမှားဘွယ် မရှိခြင်းကြောင့်၊
 ရူပါနံ-တို့၏၊ ရူပေဟိ- တို့နှင့်၊ ဝိသံသဋ္ဌတာစ - ကိုလည်း၊ နဝုစ္စတိ-ဟောတော်
 မမူအပ်၊ (“နဝုစ္စတိတိ” ဟု ဣတိ ပါသည်ကား ပိုဟန်တူသည်။) ဟိ-မှန်၊
 (တနည်း)(ကသ္မာ ရူပေဟိ ဝိသံသဋ္ဌတာစ နဝုစ္စတိ၊ ဣတိ၊ ဝိညာယတိ-နည်း၊)
 ဟိယသ္မာ၊ ဒေ(သော)-ဤဝိသံသဋ္ဌသဘောသည်၊ တေသံ-ထို ရုပ်တရားတို့၏၊
 သဘာဝေါ-ပင်ကိုယ်သဘောတည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ (ရူပါနံ ရူပေဟိ ဝိသံသဋ္ဌ
 တာစ န ဝုစ္စတိ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ။)

စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာဒိ ပဒေသု- စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာ အစရှိသောပုဒ်တို့၌၊
 သံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာဒိသဒ္ဓါ- သံသဋ္ဌသဒ္ဓါ၊ သမုဋ္ဌာနအစရှိသော သဒ္ဓါတို့သည်၊
 [အာဒိဖြင့် သဟဘု- အနုပရိဝတ္တိတို့ကို ယူ။] စိတ္တသဒ္ဓါပေက္ခာ - စိတ္တသဒ္ဓါကို
 x x x x x x x

ဝိသုံ၊ ပေ၊ သဘာဝတ္တာ။ ။ ရုပ်ကလာပ် တခုထည်း၌ ရှိသော ပထဝီ အပေါ်
 စသော ရုပ်တို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အာရုံပြုသောအခါ လွယ်ကူစွာ သဘောအထူး
 ကို သိနိုင်သောကြောင့် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ သံသဋ္ဌမဖြစ်၊ သံသဋ္ဌမဖြစ်လျှင် အဘယ်
 ကြောင့် ဝိသံသဋ္ဌဟု မဟောပါသနည်းဟု မေးလျှင် “ယတ္ထ အာသင်္ကာ၊ တတ္ထ ပဋိ
 သေဓော ကာတဗ္ဗော” နှင့်အညီ ယုံမှားဘွယ်ရှိရာ၌သာ ပဋိသေခပြုရသည်။ ရုပ်ကလာပ်
 တခုထည်း၌ ရုပ်အချင်းချင်းကား “သံသဋ္ဌလေလော့” ဟု ယုံမှားဘွယ်မရှိ၊ ထို့ကြောင့်
 “ဝိသံသဋ္ဌ” ဟုလည်း ဟောတော်မူ။

ဥဒြင်းရှိကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပစ္စေကံ-သီး၊ စိတ္တသဒ္ဓါမုဗ္ဗတ္တာ - စိတ္တသဒ္ဓါနှင့် စပ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ စိတ္တသံသဋ္ဌာစ+တေ+စိတ္တသမုဗ္ဗာနာစာတိ-ဟူ၍၊ ပစ္စေကံ-သီး၊ ယောဇေတွာ-၍၊ အတ္ထော-ကို၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝုတ္ထော- ပြီ၊ [စိတ္တသံသဋ္ဌာစ သောပုဒ်များကို “ စိတ္တသံသဋ္ဌာစ တေ စိတ္တသမုဗ္ဗာနာ စာတိ ” စသည်ဖြင့် စိတ္တသဒ္ဓါအပိုထည့်၍ အဋ္ဌကထာ၌ ဝိဂြိုဟ်ဆိုထားသည်- ဟူလို၊ ပုဒ်ပြီးသောအခါ နောက်နောက် စိတ္တသဒ္ဓါများကို ချေ။]

ဥပါဒိယန္တေ ဝါတိ-ကား၊ ဘူတာနိ-မဟာဘုတ်တို့ကို၊ ဂဏန္တိ ဝေ-ယူတတ် ကုန်သည်သာ၊ [ဤအလို “ ဥပါဒါ ” ၌ ဥပသဒ္ဓါအနက် မရှိ။] နိဿယန္တိ ဝေ- မှီတတ်ကုန်သည်သာ၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အဓိပ္ပါယ်နက်၊ ဘူတာနိ-မဟာ ဘုတ်တို့ကို၊ ဥပါဒိယန္တိ ဂယန္တိ ယထာ-ယူအပ်ကုန်သကဲ့သို့၊ နိဿိယန္တိ ယထာ- မှီအပ်ကုန်သကဲ့သို့၊ တထာ- တူ၊ တောနိ- ဤ ဥပါဒါရှုပ်တို့ကို၊ န ဂယန္တိ-မယူ အပ်ကုန်၊ န နိဿိယန္တိ-မမှီအပ်ကုန်၊ တသ္မာ, ဥပါဒါ- တို့မည်၏။

အထဝါ- အဋ္ဌကထာ နည်းမှ တနည်းကား၊ ဘူတာနိ-တို့ကို၊ အမုဗ္ဗိတွာ- မလွတ်မူ၍၊ တေသံ-ထိုမဟာဘုတ်တို့၏၊ ဝဏ္ဏနိဘာဒိဘာဝေန-အဆင်း အရောင် အစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ [ရူပါရုံကို ရည်ရွယ်သည်၊ အာဒိဖြင့် သဒ္ဓါရုံစသည် ကိုယူ။] ဂဟေတဗ္ဗတော- ယူထိုက်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဥပါဒါ- ဥပါဒါတို့ မည်၏၊ [“ အာဒိယန္တေ - ဝဏ္ဏနိဘာ အစရှိသည်တို့၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်၏။ ဣတိ အာဒါ၊ ဥပဂတိာ-မဟာဘုတ်တို့သို့ ကပ်မှီ၍၊ အာဒါ- ဝဏ္ဏနိဘာ အစရှိ သည်တို့၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်သောတရားတို့တည်း၊ ဣတိ ဥပါဒါ ” ဟု ပြု။]

သံကိလိဋ္ဌတ္တိကေ ဝုတ္တနယေနာတိ - ကား၊ သံသဒ္ဓိ-သံသဒ္ဓါကို၊ အပနေတွာ- ဖယ်ရှား၍၊ ကိလိသန္တိတိ ကိလေသာတိ အာဒိနာ-အစရှိသော၊ နယေန-ဖြင့်၊ (ဝေဒိတဗ္ဗော ၌စပ်။)

[ပိဋိဒုက်၌လာသော ကာမာဝစရာစသော ပုဒ်တို့ကို ဖွင့်ပြလို၍ “ ကာမာ ဝစရာဒိသု ” စသည်မိန့်။] ကာမာဝစရာဒိသု-ကာမာဝစရာ အစရှိသောပုဒ်တို့၌၊ အယံ-ကား၊ အပရော-အဋ္ဌကထာအနက်မှတပါးသော၊ အတ္ထော-တည်း၊ ကာမ တဏှာ-ကာမတဏှာသည်၊ ကာမော - ကာမမည်၏၊ [“ ကာမတဏှာ ” ဟု ဆိုလိုလျက် တဏှာဟူသောနောက်ပုဒ်ကိုချေဟု အနုဒီကာဆို၏။] ဝေ-ဤ၊ အတူ၊ ရူပါ ရူပတဏှာ - ရူပတဏှာ အရူပတဏှာတို့သည်၊ ရူပံ - ရူပမည်သည်၎င်း၊ အရူပံ - အရူပမည်သည်၎င်း၊ (ဟောန္တိ)၊ အာရမဏကရဏဝသေန - အာရုံ ပြုခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ ယတ္ထ - အကြင် တရားတို့၌၊ တာနိ - ထို ကာမတဏှာ ရူပ တဏှာ အရူပတဏှာတို့သည်၊ အဝစရန္တိ-သက်ဝင်၍ဖြစ်တတ်ကုန်၏၊ တေ-ထို တရားတို့သည်၊ ကာမာဝစရာဒယော- ကာမာဝစရာ အစရှိသည်တို့မည်၏၊ ဣတိ (အယံ)- ကား၊ (အပရော- သော၊ အတ္ထော- တည်း၊) [ဤအလို “ အဝစရတိ

တေသုတိ အဝစရာ၊ ကာမဿ + အဝစရာ ကာမာဝစရာ- အာရုံပြုသောအားဖြင့် ကာမတဏှာ၏ သက်ဝင်၍ ဖြစ်ရာဖြစ်သော တရားတို့ ” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုပါ။] ဟိ- လဒ္ဓဂုဏ်ကို ဆိုဥားအံ့၊ ဧဝံ - ဤသို့သောအနက်သည်၊ သတိ- သော်၊ အညဘူမိသု - အခြားသောဘုံတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ - ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့၏၊ အကာမာဝစရာဒိတာ - အကာမာဝစရာ အစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်သည် ၎င်း၊ ကာမာဝစရာဒိတာစ-ကာမာဝစရာ အစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်သည်၎င်း၊ နာပဇ္ဇတိ-မဖြစ်၊ ဣတိ-ဤအနက်သည်၊ သိဒ္ဓံ- ထင်ရှားသည်၊ ဟောတိ။

နိက္ခေပကဏ္ဍပိ- နိက္ခေပကဏ္ဍ ပါဠိတော်၌လည်း၊ ဧတ္ထာဝစရာတိဝစနံ- ဧတ္ထာဝစရာဟူသော စကားတော်ကို၊ (ဝုတ္တံ ၌စပ်၊) အဝိစိ ပရနိမ္မိတ ပရိစ္ဆိန္ဒော ကာသာယ- အောက်အဝိစိ, အထက် ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနတ်ပြည်ဖြင့် ပိုင်းဖြတ် အပ်သောအရပ်၏၊ (ဘာဝံ ၌စပ်၊) ကာမတဏှာယ-ကာမတဏှာ၏၊ အာရမဏဘာဝံ-အာရုံ၏အဖြစ်ကို၊ သန္ဓာယ-၍၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ တဒေါကာသတာစ - ထို ကာမတဏှာ၏ တည်ရာအရပ်၏ အဖြစ်ကိုလည်း၊ တဏှာယ- ကာမတဏှာ၏၊ တန္ဒိန္ဒတာယ- ထိုအရပ်၌ ညွတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ- ၏။ [ထို့ကြောင့် ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာတရားတို့ကို ကာမာဝစရာခေါ်၏ ဟု ဖွင့်ပြအပ်သော မိမိစကားသည် နိက္ခေပကဏ္ဍ ပါဠိတော်နှင့်လည်း ညီပါသည်-ဟူလို။]

ပရိယာပန္န သဒ္ဓဿ - ၏၊ အန္တောဂဓာ - အကျုံးဝင်ကုန်၏၊ ဣတိ အယံ အတ္ထော- သည်၊ ယဒိ ဟောတိ၊ (ဧဝံသတိ)၊ မဂ္ဂါဒိဓမ္မာနံစ - မဂ် အစရှိသော တရားတို့၏လည်း၊ (အာဒိဖြင့် ဖိုလ် , နိဗ္ဗာန်တို့ကို ယူ၊) လောကုတ္တရန္တောဂဓတ္တာ - လောကုတ္တရတရား၌ အကျုံးဝင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပရိယာပန္နတာ-ပရိယာပန္နတို့၏ အဖြစ်သည်၊ ဝါ-ပရိယာပန္န အမည်သည်၊ အာပဇ္ဇတိ-

x x x x x x x x

ဧဝံ ဟိ၊ ပေ၊ သိဒ္ဓံ ဟောတိ။ ။ ကာမတဏှာ၏ အာရုံပြုသောအားဖြင့် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ရာ တရားမှန်လျှင် ကာမဘုံမှတစ်ပါး ရူပ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်သော်လည်း ကမ္မာဝစရာ အမည်မပျက်ခြင်း , ရူပ- အရူပစိတ်တို့က ကာမဘုံ၌ဖြစ်သော်လည်း ရူပါဝစရာ အရူပါဝစရာနာမည်မပျက်ခြင်းကို “အကာမာဝစရာဒိတာ နာပဇ္ဇတိ” ဟု ဆိုသည်၊ ရူပ အရူပစိတ်တို့က ကာမဘုံ၌ဖြစ်သော်လည်း ကမ္မာဝစရာနာမည် မရခြင်း , ကာမစိတ်က ရူပ အရူပဘုံ၌ဖြစ်သော်လည်း ရူပါဝစရာ-အရူပါဝစရာနာမည်မရခြင်းကို “ကာမာဝစရာဒိတာ နာပဇ္ဇတိ” ဟု ဆိုသည်၊ ဤသို့ မိမိနာမည်မပျက်ခြင်း အခြားနာမည် မရခြင်းသည် ပင် ဤကဲ့သို့ တနည်း ဝိဂြိုဟ်ဆိုရခြင်း၏ လဒ္ဓဂုဏ်တည်း။

ယဒိ၊ ပေ၊ အတ္ထိ။ ။ ပရိယာပန္နသဒ္ဓါ၏ အန္တောဂဓိအနက်ကို ယူခြင်း၌ စောဒနာဘွယ်ကို ပြလိုသောကြောင့် “ ယဒိ၊ ပေ၊ အတ္ထိ ” ဟု ဖိန့်သည်၊ ပရိယာပန္နသဒ္ဓါသည် အန္တောဂဓိအနက်ကို ဟောလျှင် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် တရားတို့လည်း လောကုတ္တရတရား၌

ဖြစ်သည်မဟုတ်လော၊(ကသ္မာ-နည်း၊)ဟိ(ယသ္မာ)၊ပရိယာပန္နာတိတ္ထေ-ပါဠိ၌၊
တေဘူမကဂ္ဂဟဏံ - တေဘူမကသဒ္ဓါသည်။ န အတ္ထိ - မရှိ၊ ဝါ - မပါ၊ ဣတိ-
ကြောင့်တည်း၊ နာပဇ္ဇတိ-မဖြစ်၊(ကသ္မာ) သဗ္ဗဒါ-သိမ်း၊ပဝတ္တမာနဿ-သော၊
ပစ္စက္ခဿ-မျက်မှခံဖြစ်သော၊ လောကဿ- သင်္ခါရလောက၏၊ ဝသေန - ဖြင့်၊
ပရိယာပန္န နိစ္ဆယတော-ပရိယာပန္န၏အဖြစ်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းကြောင့်တည်း။

အထဝါ-အဋ္ဌကထာနည်းမှ တနည်းကား၊ ပရိစ္ဆေဒကာရိကာယ- ပိုင်းဖြတ်
ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ တဏှာယ-တဏှာ ၃ ရပ်သည်၊ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ- ပိုင်းဖြတ်၍၊
အာပန္နာ- ရောက်အပ်သောတရားတို့သည်၊ ပဋိပန္နာ - သွားအပ်သော တရားတို့
သည်၊ ဂဟိတာ-ယူအပ်သောတရားတို့သည်၊ ပရိယာပန္နာ-တို့မည်၏။

x x x x x x x

အကျုံးဝင်ကြ ပါဝင်ကြသောကြောင့် ပရိယာပန္နအမည် ရသင့်သည် မဟုတ်လောဟု
စောဒနာသည်။ “နဟိ” စသည်ကား ထိုသို့ စောဒနာရခြင်း၏အကြောင်းကို ပြသော
စကားတည်း၊ ပါဠိတော်၌ တေဘူမကသဒ္ဓါ မပါ၊ ထိုသို့ မပါဘဲလျက် အဋ္ဌကထာ၌
“တေဘူမကဝဇ္ဇေ” ဟု အပိုထည့်ထား၏၊ ထိုသို့ ရသင့်သလို ထည့်တမ်းဆိုလျှင် “စတု
ဘူမကဝဇ္ဇေ” ဟု အပိုထည့်၍ လောကုတ္တရာတရားများလည်း ပရိယာပန္နအရတွင် ပါဝင်
နိုင်သောကြောင့် ထိုကဲ့သို့ စောဒနာရသည်-ဟူလို။

နာပဇ္ဇတိ၊ပေ၊နိစ္ဆယတော။ ။သဗ္ဗဒါ(ဘုရားပွင့်တော်မူသည်ဖြစ်စေ ပွင့်တော်
မမူသည်ဖြစ်စေ) အခါခပ်သိမ်း ဖြစ်ပျက်၍ ပစ္စက္ခဖြစ်သော လောကီရုပ်နာမ်တွင် ပါဝင်
သော တရားတို့ကိုသာ အထင်ရူဠိအားဖြင့် “ပရိယာပန္န” ဟု ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းကြောင့်
ဘုရားပွင့်တော်မူမှ-ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့ ပွင့်တော်မူမှ တခါတရံဖြစ်ပေါ်လာရသော လောကု
တ္တရာတရားတို့၏ ပရိယာပန္နအမည် မဖြစ်နိုင်ပါ။ [တေန လောကီယဓိဗ္ဗေသု ပရိယာ
ပန္နသဒ္ဓဿ နိရုဠတံ ဒဿေတိ, ဘဂဝတော တဒုစ္စာရဏာနန္တရံ (ထို ပရိယာပန္နာ
ဓမ္မာ ဟူသော ပါဠိတော်ကို ဟောတော်မူခြင်း၏ အခြားမဲ့၌) ဝိနေယျဉာနံ တဒတ္ထပဋိ
ပတ္တိတော-ထိုအနက်ကို သိခြင်းကြောင့်တည်း။ - အနုဒ္ဓိကာ။]

အထဝါ၊ပေ၊ပရိယာပန္နာ။ ။အဋ္ဌကထာနည်းမှ တနည်းပြလို၍ “အထဝါ” ဟု
မိန့်သည်၊ ပရိယာပန္နာ၌ “ပရိ+အာပန္နာ” ဟု ခွဲ၊ ပရိသည် ကတ္တုသာဓနနှင့်တကွ ပရိ
စ္ဆေဒန ကြိယာကိုဟောသော ဥပသာရပုဒ်တည်း၊ ဥပမာ- ဥပါဒိန္နာ၌ ဥပသဒ္ဓါသည်
ကမ္မသာဓနနှင့် တကွ ကပ်ရောက်ခြင်း ကြိယာကို ဟောသကဲ့သို့တည်း၊ ကာမတဏှာ
သည် ကာမတရားတို့ကို အာရုံပြုကာ “ငါ၏ ဥစ္စာ” ဟု ပိုင်းခြားထား၏၊ ရူပ, အရူပ
တဏှာတို့ကလည်း ရူပ, အရူပတရားတို့ကို ထိုအတူပင် ပိုင်းခြားထားသည်၊ ဤသို့
ပိုင်းခြားတတ်သော တဏှာ ၃ ရပ်ကို “ပရိ” ဟု ဆိုသည်၊ တေဘူမက တရားတို့သည်
ထို တဏှာ ၃ ရပ်က ပိုင်းဖြတ်၍ ထားအပ်သောကြောင့် “ ပရိအာပန္န ” မည်၏၊
“အာပန္န-ရောက်” ဟူသည် ပဋိပန္န-သွားခြင်းတည်း၊ ထို “ပဋိပန္န” ဟူသည်လည်း
“ဂဟိတ-အာရုံပြု၍ယူခြင်းတည်း” ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက်သလိုသောကြောင့် ရှေးရှေး
ပုဒ်ကို နောက်နောက်ပုဒ်ဖြင့် ဖွင့်ပြသည်၊ ဤအလို “ပရိယာပန္နာ- ပိုင်းခြားတတ်သော
တဏှာ ၃ ရပ်တို့သည် ပိုင်းခြား၍ ရော်အပ် ယူအပ်သောတရားတို့” ဟု အနက်မှတ်ပါ။

အနိယသဒ္ဓေါ - အနိယသဒ္ဓါသည်၊ (အနိယ ပစ္စည်းသည်၊) ဗဟုလာ-
 လိုက်လာသော ဗဟုလသဒ္ဓါကြောင့်၊ ကတ္တုအဘိဓာယကော-ကတ္တား အနက်ကို
 ဟောနိုင်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဝန္တစာရကတော - ဝင့်တည်းဟူသော နောင်အိမ်မှ၊
 နိယုန္တိ-ထွက်မြောက်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ-ကြောင့်၊ နိယျာနိယာ- နိယျာနိယတို့
 မည်၏။ နိကာရဿ-အနိယ၌ နိ အက္ခရာ၏။ [“နိကာရဿာတိ နိဥပသဂ္ဂဿ”
 ဟု မရဖွင့်သည်ကို စဉ်းစားပါ။] ရဿတ္ထံ-ရဿအဖြစ်ကို၎င်း၊ ယကာရဿ-၏။
 ကကာရတ္ထံစ-ကို၎င်း၊ ကတွာ-၍၊ နိယျာနိကာတိ-ကာ ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ။

ဝါ-တနည်း၊ နိယျာနကရဏသီလာ-ထွက်မြောက်မှုကို ပြုခြင်းအလေ့ရှိသော
 တရားတို့သည်၊ နိယျာနိကာ-တို့မည်၏။ [ဤအလို တသီလအနက်၌ ဣကပစ္စည်း
 သက်ထားသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်တည်း။ “နိယျာနံ သီလံ ယေသံတိ နိယျာနိကာ” ဟု
 ပြု၊ “နိယျာနကရဏ” ဟု ဆိုလိုလျက် ကရဏ အကျေကြံ။]

ဥတ္တရိတဗ္ဗဿ - လွန်မြောက်ထိုက်သော၊ အညဿ - မိမိဟူသော လောကီ
 တရားမှ အခြားသော၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌဿ- တိုက်ရိုက်ညွှန်ပြအပ်သောတရား၏။ အဘာဝါ-
 မရှိခြင်းကြောင့်၊ (သဥတ္တရ အရတွင် မပါဝင်သောကြောင့်၊) နိဒ္ဒိသိယမာနာ-
 ညွှန်ပြအပ်ဆဲဖြစ်ကုန်သော၊ သဥတ္တရာ-သ ဥတ္တရဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာဝ - တို့ကို
 သာ၊ ဥတ္တရိတဗ္ဗာ-လွန်မြောက်ထိုက်ကုန်၏။ ဣတိ- ကြောင့်၊ အတ္တာနန္တိ - ဟူ၍၊
 အာဟ။ [“အတ္တာနံ-မိမိဟူသော သဥတ္တရတရားကို” ဟု ပေး။]

x x x x x x x x x

အနိယသဒ္ဓေါ၊ ပေ၊ နိယျာနိယာ။ ။ အနိယပစ္စည်းသည် ရိုးရာအားဖြင့် ဘော၊
 ကံအနက်ကို ဟော၏။ တရံတခါ၌ကား ကတ္တားစသော အနက်ကိုလည်း ဟောနိုင်၏။
 ထိုသို့ ဟောနိုင်သော ရှေးသဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ “ဗဟုလံ” ဟု သုတ်တမျိုး ရှိ၏။ မောဂ္ဂလ္လာန်
 သညာဒိကဏ္ဍ ၌လည်း ဤသုတ် ပါ၏။ ထို ဗဟုလံသဒ္ဓါသည် နောက်နောက်သုတ်တို့၌
 လိုက်နိုင်၏။ ဥပမာ-“ဘာဝကဓမ္မေသု တဗ္ဗာနိယာ” ဟု ဆိုလျှင် ဗဟုလံသဒ္ဓါ လိုက်လာ
 သောကြောင့် များသောအားဖြင့် ဘော ကံအနက်တို့၌ တဗ္ဗအနိယပစ္စည်း သက်၏။
 အနည်းငယ်အားဖြင့်ကား ကတ္တားစသော အနက်၌လည်း သက်သည်-ဟု အဓိပ္ပာယ်
 ရ၏။ ထို့ကြောင့် “ အနိယသဒ္ဓေါ ဗဟုလာ ကတ္တုအဘိဓာယကော” ဟု ဆိုသည်။
 ဤနည်းအားဖြင့် အနိယပစ္စည်းက ကတ္တားအနက်ကိုဟောနိုင်သောကြောင့် “ နိယုန္တိ
 တိ နိယျာနိယာ” ဟု ကတ္တုသဒ္ဓိ ဝိဂြိုဟ်ဆိုနိုင်သည်-ဟုလို။

ဥတ္တရိတဗ္ဗဿ၊ ပေ၊ အာဟ။ ။ ဥတ္တရိတု၏ကံကို အခြားတရားတို့ကို မပြုပါဘဲ
 အဘယ်ကြောင့် သဥတ္တရ တရားတို့ကိုသာ ပြုပါသနည်း ဟု မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့်
 “ဥတ္တရိတဗ္ဗဿ” စသည် မိန့်၊ “သဥတ္တရာ ဓမ္မာ” ၌ ဥတ္တရ၏ကံကို ထည့်ဘို့ရာ အခြား
 ညွှန်ပြအပ်သော အနက်မရှိ၊ တိုက်ရိုက်မဆိုရာ၌ အဝေးအနီး ၂ မျိုးတွင် အနီးအနက်
 ကိုသာ ယူရိုးထုံးစံ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ညွှန်ပြအပ်ဆဲဖြစ်သော သဥတ္တရတရားတို့သာ
 ဥတ္တရိတု၏ကံပုဒ် ဖြစ်သင့်ရကား မိမိတည်းဟူသော သဥတ္တရတရားတို့ကိုပင် ယူရသည်။
 ထို့ကြောင့် “အတ္တာနံ” ဟု ဆိုသည်။

ရာဂါဒီနန္ဒိ-ကား၊ ရာဂါဒီနံ-နိသော၊ ဒသန္တံ-နိသော၊ ကိလေသာနံ-တို့၏၊ ဝါ-တနည်း၊ သဗ္ဗနိယတာ ကုသလာနံ-အလုံးစုံသော နိယတအကုသိုလ်တို့၏၊ [အဓိဝစနံ ဌစပ်၊ နိယတဖြင့် အနိယတယောဂီစေတသိက်ကို ကန့်လိုဟန်တူသည်။] နာနပ္ပကာရ ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တကေဟိ - အထူးထူးသော အပြားရှိသော ဒုက္ခတို့ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ တေဟိ- ထို ရာဂအစရှိသော ကိလေသာတို့သည်၊ ဝါ-ထိုသဗ္ဗနိယတအကုသိုလ်တို့သည်၊ အဘိဘူတာ - လွမ်းမိုး နှိပ်စက်အပ်ကုန်သော၊ သတ္တာ-တို့သည်၊ အကန္တန္တာပိ- မမြည်တမ်းပါကုန်သော်လည်း၊ (မငိုပါကုန်သော်လည်း၊) ကန္တနကာရဏဘာဝတော- မြည်တမ်းခြင်း၏အကြောင်းတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကန္တန္တိ-မြည်တမ်းတတ်ကုန်၏၊ ပန-ဆက်၊ ယသ္မာ၊ ပဟာနေကဋ္ဌတာဝသေနစ - ပဟာနေကဋ္ဌတာ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်း၊ (စဖြင့် “သမ္ပဒယာဂဝသေန ” ကိုဆည်း၊) သရဏာဟိ - ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရော) အာဟ၊ တသ္မာ၊ ရာဂါဒီနန္ဒိဝစနေန- ဟူသော အဋ္ဌကထာစကားဖြင့်၊ ရာဂ ဒေါသ မောဟာဝ-တို့ကိုသာ၊ (သင်္ဂဟကာရေန) ဝဟိတာ-နိဋ္ဌိ၊ ဣတိ-သို့၊ ဉ္ဗယတိ-သိအပ်၏။

ဝါ-တနည်း၊ ရဏသဒ္ဓေါ-ကို၊ ရာဂါဒီရေဏုသု-ရာဂအစရှိသော မြူတို့၌၊ နိရုဋ္ဌော- တက်ရောက်ထင်ရှားသော သဒ္ဓါဟူ၍၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော-၏။ [“ရဏောဟတာန ဇောတန္တိ၊ စန္ဒသူရိယာ သတာရကာ ” အစရှိသော ပါဠိရပ်တို့၌ ရဏသဒ္ဓါသည် မြူမှုန်ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။- အနုဋီကာ။ ဤအလို “ သရဏာ-ရာဂအစရှိသော မြူနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော ” ဟု ပေး။] ဝါ - တနည်း၊ ယုဒ္ဓံ-

x x x x x x x

ယသ္မာ၊ ပေ၊ ဉ္ဗယတိ။ ။ အဋ္ဌကထာဝယ် ရဏအရ “ ရာဂါဒီနံ အဓိဝစနံ ” ဟု ပြ၏။ ထို ရာဂါဒီ၌ အာဒိဖြင့် ဒေါသ မောဟတို့ကိုသာ ယူပါ၊ ကိလေသာအားလုံးကို ယူလျှင် “ ပဟာနေကဋ္ဌတာဝသေန ” ဟု ဆိုဘို့မလိုဘဲ ဖြစ်လိမ့်မည်။ [နိက္ခေပကဏ္ဍ၌ ဤ သရဏဒုက္ခဝယ် “ လောဘော ဒေါသော မောဟော၊ တဒေကဋ္ဌာစ ကိလေသာ၊ တံသမ္ပယုတ္တော ဝေဒနာက္ခန္ဓော ” စသည်ဖြင့် လာ၏။ ထိုပါဠိ၌ တံသမ္ပယုတ္တောကို ကြည့်၍ “ သမ္ပယုတ္တဝသေန ” ဟု၎င်း၊ တဒေကဋ္ဌာစ ကိုကြည့်၍ “ ပဟာနေကဋ္ဌတာဝသေနစ ” ဟု၎င်း အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်။]

ပဟာနေကဋ္ဌတာ ။ ။ ပဟာနေကဋ္ဌတာ ဟူသည် ပယ်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့် တယောက်ထည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၌ တည်နေခြင်းတည်း၊ သောတာပတ္တိမဂ်က အပါယဂမနိယ ရာဂ ဒေါသ မောဟကို ပယ်လိုက်လျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ အပါယဂမနိယဖြစ်သော ကျန်ကိလေသာတို့ကိုလည်း ပယ်နိုင်၏။ အထက်မဂ်တို့က ပယ်ရာ၌လည်း နည်းတူ၊ ဤသို့လျှင် ရဏမည်သော ရာဂ ဒေါသ မောဟတို့နှင့် ပယ်ဘက်အားဖြင့် တကွ ဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို “ ပဟာနေကဋ္ဌတာအားဖြင့် သရဏ ” ဟု ဆိုရသည်။ [ဤဋီကာဆရာကား ထိုကဲ့သို့ ပဟာနေကဋ္ဌတာဟု အထူးမပြုလိုသောကြောင့် “ ရာဂါဒီနံ ” ၌ အာဒိအရ ကိလေသာ ၁၀ ပါးလုံးကို (တနည်း- နိယတ အကုသိုလ်အားလုံးကို) ယူသည်၊ ဝါဖြင့်တက်သော နေ့၌နည်းများကား ဋီကာအလိုကျ နည်းများတည်း။]

စစ်ထိုးခြင်းသည်၊ ရဏံ-ရဏမည်၏၊ ကာမာ တေပဌမာ သေနာတိ ဝေမာဒိကာ-
 ကာမာ တေ ပဌမာ သေနာ ဤသို့အစရှိကုန်သော၊ အကုသလာ- အကုသိုလ်ဖြစ်
 ကုန်သော၊ သေနာစ - စစ်တပ်တို့ကိုလည်း၊ အရိယမဂ္ဂယုဒ္ဓေန - အရိယာမဂ်
 တည်းဟူသော စစ်တိုက်ခြင်းဖြင့်၊ ဇေတဗ္ဗတ္တာ-အောင်ထိုက်ကုန်သည်၏ အဖြစ်
 ကြောင့်၊ သယုဒ္ဓတ္တာ - စစ်ထိုးခြင်းနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သ
 ရဏာတိ - သရဏတို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ - န်၏၊ ဣတိ- ဤသို့ မှတ်အပ်၏။ [ဤအလို
 “သရဏာ-စစ်ထိုးခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော အကုသိုလ်တရားတို့” ဟု ပေးပါ။]

ပန- ကား၊ အရဏဝိဘင်္ဂသုတ္တ - အရဏဝိဘင်္ဂသုတ်၌၊ သဒုက္ခာ - ဒုက္ခနှင့်
 တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ သဥပဿာတာ- ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်သော ဘေးရန်နှင့်တကွ
 ဖြစ်ကုန်သော၊ သ ဥပါယာသာ- လွန်စွာ ပင်ပန်းခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ သ
 ပရိဠာဟာ-ပူလောင်ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော၊ မိစ္ဆာ ပဋိပဒါဘူတာ-မှားသော
 အကျင့်ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ ကာမသုခါနုယောဂါဒယော - ကာမသုခါနုယောဂ
 အစရှိသောအကျင့်တို့ကို၊ သရဏာတိ-သရဏတို့ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ-ဟောတော်မူအပ်
 ကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ဒုက္ခာဒိနံ-ဒုက္ခ အစရှိသည်တို့၏၊ (အာဒိဖြင့် ဥပဿာတ
 စသည်ကိုယူ၊) ရဏဘာဝေ-ရဏတို့၏အဖြစ်ကို၎င်း၊ တန္တိဗ္ဗတ္တကသဘာဝါနံ-
 ထို ဒုက္ခ အစရှိသောအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘော
 ရှိကုန်သော၊ အကုသလာနံ - တို့၏၊ သရဏတာစ - သရဏ မည်ကုန်သည်၏
 အဖြစ်ကို၎င်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ- ၏။ [ဤအလို “ သရဏာ-ဒုက္ခစသည်တို့နှင့် တကွ
 ဖြစ်သော အကျင့်တို့” ဟု ပေးပါ။]...ပိဋ္ဌဒုကာ- တို့သည်၊ သမတ္တာ-နိပြီ။

x x x x x x x x

ပဌမာ သေနာတိ ဝေမာဒိကာ။ ။ကုသိုလ်ဘက်နှင့် အကုသိုလ်ဘက် စစ်တိုက်
 ရာ၌ မာရ်နတ်၏စစ်တပ်တို့သည် အကုသိုလ်ဘက်က ပါဝင်ကြ၏၊ ထိုတွင် လူ့ဘောင်၌
 ကာမဂုဏ်သည် ပဌမစစ်တပ်၊ ထို စစ်တပ်ကိုနိုင်၍ တကယ် တောသို့ထွက်သောအခါ
 တော၌ (ကုသိုလ်တရား၌) မပျော်မွေ့ခြင်းသည် ဒုတိယစစ်တပ်၊ သူများ လှူသမျှသာ
 စားရ၍ ငတ်မွတ်ခြင်းသည် တတိယစစ်တပ်၊ ထိုသို့ ငတ်မွတ်ခြင်းကြောင့် ရှာဖွေလိုသော
 တဏှာသည် စတုတ္ထ စစ်တပ်၊ ထိုသို့ ရှာဖွေရသဖြင့် ပင်ပန်းခြင်းကြောင့် ထိန မိဒ္ဓ
 '(ငိုက်မျည်း အိပ်ချင်မှု) သည် ပဉ္စမစစ်တပ်။

တရားထူးမရဘဲ တောထဲ၌ ကြောက်ရွံ့နေခြင်းသည် ဆဋ္ဌ စစ်တပ်၊ တရားထူးကို
 မရသောကြောင့် မိမိကျင့်စဉ်တရား၌ ယုံမှားခြင်းသည် သတ္တမ စစ်တပ်၊ နည်းနည်း
 ပါးပါး တရားထူးကလေး ရသဖြင့် စိတ်ကြီးဝင်မှု ခက်ထန်မှုသည် အဋ္ဌမစစ်တပ်၊ ထို
 တရားထူးကြောင့် ရရှိသောလာဘ် အပူဇော် အကျော်အစောသည် နဝမ စစ်တပ်၊
 လာဘ်စသည်ဖြင့် တွေဝေမိန်းမောလျက် အတုအယောင်တရားများကို ဟောပြောကာ
 အခြွေအရံတွေ ပေါများလာသောအခါ မိမိကိုယ်ကိုမြှောက်ပင့်ခြင်း၊ သူတပါးကို နှိမ်ချ
 ခြင်းသည် ဒသမ စစ်တပ်တည်း၊....သုတ္တနိပါတ်၊ ပဓာနသုတ် ပါဠိတော်။

ဝိဇ္ဇာရာသန္တာဂဓဓမ္မာ-ဝိဇ္ဇာ အစု၌ အကျုံးဝင်သော တရားတို့ကို၊ (ဝိဇ္ဇာ ရှစ်ပါးတွင်ပါဝင်သော တရားတို့ကို) ဝိဇ္ဇာသဘာဝတာယ-ဝိဇ္ဇာသဘော ရှိကုန် သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တဒေကဒေသေ-ထိုဝိဇ္ဇာအစု၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော၊ ဝိဇ္ဇာကောဠာသေ-ဝိဇ္ဇာ အစု၌၊ ဝတ္တန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဝုတ္တာ-ကုန်ပြီ။

ဝဇိရဿ-ဝဇိရစိန်၏၊ ဝါ-မိုးကြိုးသည်၊ (အဘောဇ္ဇံ ၌စပ်၊) ယတ္ထ-အကြင် အရပ်၌၊ တံ-ထိုမိုးကြိုးသည်၊ ပတတိ-ကျ၏၊ တတ္ထ - ထို မိုးကြိုးကျရာအရပ်၌၊ အဘောဇ္ဇံနာမ-မဖောက်ခွဲအပ် မဖောက်ခွဲနိုင်သည် မည်သော၊ ကိဉ္စိ-သော၊ မဏိ ပါသာဏာဒိ-ပဒမြား၊ ကျောက် အစရှိသောဝတ္ထုသည်၊ နတ္ထိ၊ တေန-ထို မိုးကြိုး သည်၊ ဂမနမဒဂ္ဂါစ- သွားအပ်သော လမ်းသည်လည်း၊ နဝိရူဟတိ - မစည်ပင် တော့၊ ဝေမေဝ-ဤအတူသာလျှင်၊ အရဟတ္တမဂ္ဂေန-သည်၊ (အဘဇ္ဇော၌စပ်၊) ယတ္ထ-အကြင် ခန္ဓာအစဉ်၌၊ သော- ထို အရဟတ္တမဂ္ဂသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၏၊ တသ္မိံ သန္တာနေ-ထိုအရဟတ္တမဂ္ဂ ဖြစ်ရာ ခန္ဓာအစဉ်၌၊ အဘဇ္ဇောနာမ-မဖောက်ခွဲအပ် မဖောက်ခွဲနိုင်သည်မည်သော၊ ကိလေသော-သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဘိဇ္ဇောစ-ဖောက်ခွဲ အပ်ပြီးသော ကိလေသာသည်လည်း၊ ပုန , န ဝိရူဟတိ - မစည်ပင်တော့၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ ဝဇိရူပမတာ- ဝဇိရစိန်ဥပမာရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ- မိုးကြိုး ဥပမာ ရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-၏။

x x x + x x x +

ဝိဇ္ဇာ၊ ပေ၊ ဝုတ္တာ ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌လာသော ၂ နည်းတွင် “ ဝိဇ္ဇာဘာဂေါပေါ ဝတ္တန္တိတိပိ” ဟူသော နောက်နည်းကို ဖွင့်သောစကားတည်း၊ ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးတွင် တပါး တပါးကို တစုဟု ယူသောအခါ ရှစ်စုဖြစ်၏၊ ထိုရှစ်စုတွင် “ ဝိဇ္ဇာရာသန္တာဂဓ ဓမ္မာ” ဟူသော မဟုတ်စကားအရ ခုနစ်စုကိုယူ၍ “ ဝိဇ္ဇာကောဠာသေ ” ဟူသော ဧကဝုစ် စကားအရ တစုကိုယူပါ၊ ထို ကျန် ၇ စုတို့သည် ဝိဇ္ဇာသဘောရှိကြ (ဝိဇ္ဇာချင်း သဘော တူကြ) သောကြောင့် မူတည်ထားသော ဝိဇ္ဇာတစု ဖြစ်ကြ ပါဝင်ကြသည် - ဟုလို။ [“ဝိဇ္ဇာသဘာဝတာယ” ဟူသော ဝိသေသနဖြင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပ စသည်ကဲ့သို့ ဝိဇ္ဇာနှင့် အတူယှဉ်၍ ဝိဇ္ဇာအား သဟဇာတစသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်းကို ကန့်သည်။]

မှတ်ချက် ။ ။ ဤ ဒုတိယနည်းအရ ဝိဇ္ဇာတရားများသာ ရ၏၊ ဝိဇ္ဇာနှင့်ယှဉ်သော သမ္ပယုတ်တရားများကို မရ၊ ထိုသို့ ဝိဇ္ဇာတရား ရှစ်ပါးသာ ရသော်လည်း “ဝိဇ္ဇာဘာဂိ နော” ဟူသော သဒ္ဒါအတွက် ရထိုက်သမျှ အနက်တို့ကို (အတ္ထုဒ္ဓါရအဖြစ်ဖြင့်) ထုတ်ပြ ရသည်၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနောပုဒ်၏ အရကေဂ္ဂ အတ္ထုဒ္ဓေသမှာ ပဌမနည်း၌ ပြအပ်သော ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ် တရားများသာ ဖြစ်သည်။

မရဋီကာ ။ ။ ဝိဇ္ဇာရာသန္တာဂဓာတိ သတ္တဝိဇ္ဇာ၊ ဝိဇ္ဇာသဘာဝတာယ န သင်္ကပ္ပိ ဒိနံ ဝိယ ဥပကာရကဘာဝေန၊ တဒေကဒေသေတိ တဿ ဝိဇ္ဇာရာသိဿ ဧကဒေသေ၊ ဝိဇ္ဇာကောဠာသေတိ ဧကေကသ္မိံ ဝိဇ္ဇာကောဠာသေတိ အတ္ထော။ [“ ဝိဇ္ဇာသဘာဝ တာယ” ၌ “ဝိဇ္ဇာသဘာဝတာယ-ဝိဇ္ဇာအားဖြင့် သဘောတူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်” ဟုလည်း ပါ၌ရှိ၏၊ အဓိပ္ပာယ်တူပင်တည်း။]

တဒုပစာရေန-ထိုဗာလတို့၏ အမည်ကို အကုသိုလ်တရား၌ တင်စားသော ဌာနပစာရအားဖြင့်၊ ဗာလာ-တို့မည်၏၊ ယထာ-ကား၊ မဇ္ဇာယောသန္နိတိ-မဇ္ဇာယောသန္နိ ဟူသည်တည်း၊ [မဇ္ဇာ-လင့်စဉ်တို့သည်၊ (လယ်စောင့်သူတို့၏ အမြင့်၌ နေဘို့ရန် ပြုလုပ်ထားအပ်သောစဉ်။)ယောသန္နိ-ကြွေးကြော်ကြကုန်၏၊] အပါယာ-အပါယ်တို့ကို၎င်း၊ မနုဿသု- တို့၌၊ ဒေါဘဂ္ဂိယံစ - ပျက်စီးသော ဘုန်းကံ ရှိသူ၏ အဖြစ်ကို၎င်း၊ ကဏ္ဍာဘိဇာတိတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ-နံ၏။

ဝါ - အဋ္ဌကထာနည်းမှ တနည်းကား၊ တပနဿ - ပူလောင်တတ်သော၊ ဒုက္ခဿ-ဒုက္ခ၏၊ ဟိတာ-စီးပွားဖြစ်သော တရားတို့တည်း၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တပနိယာ - ယတို့မည်၏၊ [တာပေတိ - မိမိကိန်းရာ သတ္တုကို ပူလောင်စေတတ်၏၊ ဣတိ တပနံ၊ ဒုက္ခကို အရကောက်၊ “တပနဿ + ဟိတာ တပနိယာ ” ဟု ပြု၍ ဟိတအနက်၌ ဣယပစ္စည်းသက်၊ မရ၌ကား ဣယပစ္စည်းဟု ဆို၏။]

ဒါသာဒိသုပိ-ကျွန် အစရှိသည်တို့၌သော်လည်း၊ သိရိဝဇ္ဇကောဒိသဒ္ဓါ - သိရိဝဇ္ဇကအစရှိသော သဒ္ဓါတို့သည်၊ (ပဝတ္တာ)ဝိယ-ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ (တထာ) အတထတ္တာ-အနက်အတိုင်း မမှန်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝစနမတ္တမေဝ-သဒ္ဓါမျှကိုသာ၊ အဓိကာရံ-စွဲမှီရည်စူးမှုကို၊ ကတွာ-၍၊ ပဝတ္တာ-ဖြစ်သော သဒ္ဓါတို့သည်၊ အဓိဝစနာ-အဓိဝစနတို့မည်၏၊ ပန-ဆက်၊ ယသ္မာ, အဓိဝစနနိရုတ္တိ ပညတ္တိပဒါနိ - အဓိဝစနပုဒ်, နိရုတ္တိပုဒ်, ပညတ္တိပုဒ်တို့သည်၊ သမာနတ္တာနိ-တူသောအနက်ရှိကုန်၏၊ သဗ္ဗဝစနံ - အလုံးစုံသော သဒ္ဓါဟူသမျှသည်လည်း၊ (သိရိဝဇ္ဇကစသော, သင်္ခါရာစသော, တက္ကောဝိတက္ကော စသော သဒ္ဓါမျိုးသာ မက, သဒ္ဓါဟူသမျှသည်လည်း၊) အဓိဝစနာဒိဘာဝံ-အဓိဝစန အစရှိသည်တို့၏ အဖြစ်တို့သို့၊ ဘဇတိ - ကပ်ဝင်၏၊ တသ္မာ, တေသုပိ ဝစနဝိသေသေသု - ထို သဒ္ဓါအထူးတို့၌လည်း၊ (သိရိဝဇ္ဇကောစသော, အဘိသင်္ခရေန္တိ ပေ၊ သင်္ခါရာ စသော, တက္ကောဝိတက္ကော စသော သဒ္ဓါအထူးတို့၌လည်း၊) ဝိသေသေန -

x x x x x x x x x

ဒေါဘဂ္ဂိယံ။ ။ဘဂသဒ္ဓါသည် ဣဿရိယစသော ဘုန်းကို၎င်း, ရှေးကောင်းမှု ကို၎င်း, တင့်တယ်ခြင်း (သောဘဂျ) ကို၎င်း ဟော၏။ “ဒုဋ္ဌ-ပျက်သော+ဘဝံ-ဘုန်းကံသည်၊ ဝါ-တင့်တယ်ခြင်း အသရေသည်၊ ယဿ အတ္တိတိ ဒုဘဂေါ” ဟု ထောမနိဓိ၌ ဝိဂ္ဂဟပြု၏။ ထို့နောက် “ဒုဘဂဿ+ဘဂေါ ဒေါဘဂ္ဂိ” ဟု ပြု၍ သုတ္တံ၌ ဣယပစ္စည်း သက်သင့်၏။ မရ၌ကား “ဒုဋ္ဌ + ဘဂ္ဂိ (သောဘာ) ယဿာတိ ဒုဘဂေါ၊ ဒုဘဂ္ဂေ + နိယုတ္တံ ဒေါဘဂ္ဂိယံ” ဟု ပြု၍ အပုညဖလကို ကောက်လေသည်။

ယသ္မာ ပန၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ။ အဓိဝစန, နိရုတ္တိ, ပညတ္တိပုဒ်တို့က သဒ္ဓါအားလုံး ကိုပင်ဟောနိုင်သည် မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ်ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ “ သိရိဝဇ္ဇကော, သင်္ခရေန္တိတိ ခေါ, တက္ကော ဝိတက္ကော ” စသော သဒ္ဓါတို့ကိုသာ အဓိဝစန, နိရုတ္တိ, ပညတ္တိအရ ထုတ်ပြအပ်ပါသနည်း၊ ဤသို့ မေးဘွယ်ရှိသောကြောင့် “ယသ္မာ” စသည်

အထူးအားဖြင့်၊ ပဝတ္ထေဟိ - နံသော၊ အဓိဝစနာဒိ သဒ္ဓေဟိ - အဓိဝစန အစ ရှိသော သဒ္ဓါတို့သည်၊ သဗ္ဗာနိ-နံသော၊ ဝစနာနိ-သဒ္ဓါတို့ကို၊ အတ္ထပ္ပကာသန သာမညေန-အနက်ကို ထင်ရှားပြတတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်အားဖြင့် တူကုန်သည် ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝုတ္တာနိ - ဟောအပ် ဟောနိုင်ကုန်၏၊ ဣတိ ဧတေနာဓိပ္ပါယေ န- ဤသို့သော အလိုအားဖြင့်၊ အယံ အတ္ထ ယောဇနာ - ဤအနက်ကို ယှဉ်စေ ခြင်းကို၊ (သိရိဝဇ္ဇကာ ဓနဝဇ္ဇကောတိ အာဒယော , အဘိသင်္ခရေန္တိတိ ခေါ်, တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ခပေါ အစရှိသောအနက်ကို ယှဉ်စေခြင်းကို၊) (သင်္ဂဟ ကာရေန) ကတာ-ပြုအပ်ပြီ၊ ဣတိ-သို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်၏။

အထဝါ- အဋ္ဌကထာနည်းမှ တနည်းကား၊ အဓိသဒ္ဓေါ- အဓိသဒ္ဓါသည်၊ ဥပရိဘာဂေ-အထက်အဘို့ ဟူသောအနက်၌၊ (ဝတ္တတိ)၊ ဥပရိ- အထက်၌၊ ဝစနံ-ဟောသောသဒ္ဓါတည်း၊ အဓိဝစနံ - ဒ္ဓါ၊ ကဿ - အဘယ်၏၊ ဥပရိ- ၌၊ (ဝစနံ-နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့သောအမေးသည်၊ သတိ-သော်၊) ပကာသေတဗ္ဗဿ- ထင်ရှားပြထိုက်သော၊ အတ္ထဿ- ၏၊ (ဥပရိ- ၌၊ ဝစနံ- တည်း၊) ဣတိအယံ အတ္ထော-သည်၊ ဝိဒိတောဝ-ထင်ရှားသည်သာ။ [ဤအလို “အဓိဝစနံ-အနက်၏ အထက်၌ ဟောသောသဒ္ဓါတည်း” ဟု ပေး။]

ဝါ-တနည်း၊ အဓိနံ-စပ်သော၊ ဝစနံ-သဒ္ဓါတည်း၊ အဓိဝစနံ-စပ်သောသဒ္ဓါ၊ [“အဓိနဝစနံ” မှ ဤကို ရဿ, နကို ချေ၍ “အဓိဝစနံ” ဟု ဖြစ်သည်။] ကေန- အဘယ်နှင့်၊ အဓိနံ- စပ်သနည်း၊ (ဣတိ - သည်၊ သတိ-သော်၊) အတ္ထေန- အနက်နှင့်၊ (အဓိနံ-စပ်၏၊ ဣတိအယံ အတ္ထော - သည်၊ ဝိဒိတောဝ-သာ၊) [ဤအလို “အဓိဝစနံ-အနက်နှင့်စပ်သောသဒ္ဓါ” ဟု ပေး။]

တထာ-ထို အဓိဝစနမှတပါး နိရုတ္တိကို ပြဉ္စားအံ့၊ တံတံအတ္ထပ္ပကာသနေ- ထိုထိုအနက်ကို ထင်ရှားပြခြင်း၌၊ နိစ္ဆိ တံ- ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသော၊ ဝါ- တနည်း၊ နိယတံ-မြဲသော၊ ဝစနံ-တည်း၊ နိရုတ္တိ-ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသောသဒ္ဓါ၊ ဝါ-မြဲသော သဒ္ဓါ၊ [နိ သဒ္ဓါသည် ပဌမနည်း၌ နိစ္ဆိ တအနက်ဟောတည်း၊ “နိစ္ဆိ တာ+ဥတ္တိ နိရုတ္တိ” ဟု ပြု၊ ဒုတိယနည်း၌ နိယတအနက်ဟောတည်း၊ “နိယတာ + ဥတ္တိ နိရုတ္တိ” ဟု ပြု၊ ဝစနံကား ဥတ္တိ၏ ပရိယာယ်တည်း။]

မိန့်၊ အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်အတိုင်း တိုက်ရိုက် အဓိပ္ပါယ်ယူလျှင် အဓိဝစနစသော သဒ္ဓါ တို့သည် သိရိဝဇ္ဇကောစသော သဒ္ဓါတို့နှင့်သာ ဆိုင်ကုန်၏၊ အမှန်အားဖြင့်ကား သဒ္ဓါ ဟူသမျှကို အဓိဝစန, နိရုတ္တိ, ပညတ္တိပုဒ်တို့က ဟောလျက်ရှိကြ၏၊ ထို့ကြောင့် “ထိုကဲ့ သို့သော သိရိဝဇ္ဇကော စသော သဒ္ဓါတို့၌လည်း အဓိဝစန စသော သဒ္ဓါတို့က အထူး သဖြင့် ဖြစ်၏၊ အခြားသဒ္ဓါ တို့၌ကား အနက်ကို ထင်ရှားပြတတ်သော သဒ္ဓါချင်းတူ သောကြောင့် သဒိသုပစာရအားဖြင့် အဓိဝစန, နိရုတ္တိ, ပညတ္တိသဒ္ဓါတို့ ဖြစ်ကြ၏ ” ဟု အဋ္ဌကထာအလို အဓိပ္ပါယ်ယူပါ-ဟူလို။

ပထဝီဓာတု ပုရိသာဒိ တံတံ ပကာရေန-ပထဝီဓာတု ပုရိသအစရှိသော ထိုထို အပြားအားဖြင့်၊ ဣပနတော-သိစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပညတ္တိ-ပညတ် မည်၏၊ ဣတိဝေ- သို့၊ အဓိဝစနာဒိပဒါနံ- အဓိဝစန အစရှိသောပုဒ်တို့၏၊ သဗ္ဗ ဝစနေသု-အလုံးစုံသော သဒ္ဓါတို့၌၊ ပဝတ္တိ-ဖြစ်ပုံကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်၏။

အညထာ- ဤသို့ မဟုတ်လျှင်၊ [ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်မှတစ်ပါး “ဝစနမတ္တ မေဝ အဓိကာရံ ကတွာ ပဝတ္တာ ” စသော အဋ္ဌကထာ အဖွင့်အတိုင်း အနက် ယူလျှင်၊] သိရိဝမုက ဓနဝမုကပ္ပကာရာနံ - သိရိဝမုကသဒ္ဓါ , ဓနဝမုကသဒ္ဓါ အတူရှိကုန်သော၊ အဘိလာပါနံဝေ - သဒ္ဓါတို့၏သာလျှင်၊ အဓိဝစနတာ-အဓိ ဝစနတို့၏ အဖြစ်သည်၎င်း၊ ဝါ-အဓိဝစနအမည်သည်၎င်း၊ အဘိသင်္ခရေန္တိ တိ ဝေံ ပကာရာနံ-အဘိသင်္ခရေန္တိ ဤသို့ အတူရှိကုန်သော၊ နိဒ္ဓါရဏာဝစနာနံဝေ- အနက်ကို ထုတ်၍ ရှုတ်ဆိုအပ်သောသဒ္ဓါတို့၏သာလျှင်၊ နိရုတ္တိတာ-နိရုတ္တိတို့၏ အဖြစ်သည်၎င်း၊ ဝါ-နိရုတ္တိအမည်သည်၎င်း၊ တက္ကော ဝိတက္ကောတိ ဝေံပကာရာ နံ-တက္ကော ဝိတက္ကော ဤသို့အတူရှိကုန်သော၊ ဧကမေဝအတ္ထိ-တခုထည်းသော အနက်ကိုပင်၊ တေနတေနပကာရေန - ထိုထို အပြားအားဖြင့်၊ ဣပေန္တာနံဝေ- သိစေတတ်သောသဒ္ဓါတို့၏သာလျှင်၊ ပညတ္တိတာစ-ပညတ္တိတို့၏အဖြစ်သည်၎င်း၊ ဝါ-၎င်း၊ အာပဇ္ဇေယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ ဣတိ-ဤသို့မှတ်အပ်၏။

ဖဿော-ဖဿ၊ ဝေဒနာ-ဝေဒနာ၊ ဣတိ-သို့၊ သဗ္ဗဒါပိ-အခါခပ်သိမ်းလည်း၊ အဂ္ဂပဓမ္မာနံ-နာမ်တရားတို့၏၊ ဖဿာဒိနာမကတ္တာ-ဖဿ အစရှိသောနာမည် ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၎င်း၊ ပထဝီယာဒိနံ - ပထဝီ အစရှိသောရုပ်တို့၏၊ ကေသ ကုမ္ဘာဒိနာမန္တရာပတ္တိဝိယ- ကေသ , ကုမ္ဘ အစရှိသော နာမည်တမျိုးသို့ ရောက်ခြင်းကဲ့သို့၊ နာမန္တရာ နာပဇ္ဇနတော-နာမည်တမျိုးသို့ မရောက်ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ- နာမည်တမျိုးသို့ မရောက်သည့် အတွက်၊ သဒါ- အခါခပ်သိမ်း၊ အတ္တနာဝ- မိမိသည်ပင်၊ ကတနာမတာယစ - ပြုအပ်ပြီးသော နာမည်ရှိကုန်သည်၏အဖြစ် ကြောင့်၎င်း၊ စတုက္ခန္ဓ နိဗ္ဗာနာနိ - နာမ်ခန္ဓာ ၄ ပါး, နိဗ္ဗာန်တရားတို့သည်၊ နာမ ကရဏဋ္ဌေန-နာမည်ကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ နာမံ-နာမ်မည်၏၊ နမနံ- နမနဟူသည်၊ အဝိနာဘာဝတော - အာရုံနှင့်ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ အာ ရမဏာဘိမုဒတာ-အာရုံသို့ ရှေးရှုသည်၏အဖြစ်တည်း၊ နမနဟေတုဘူတတာ- ညွတ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်၍ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်သည်၊ နာမနံ - နာမန မည်၏။ [ပြီးစေတတ်ဟု ဆိုလျှင် “ပြီးကြောင်း”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသကဲ့သို့ “နာမန-ညွတ်စေ တတ်” ဟူရာ၌လည်း “ညွတ်ကြောင်း”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။]

အထဝါ-အဋ္ဌကထာနည်းမှ တနည်းကား၊ အဓိဝစနသမ္ပယော-အဓိဝစန သမ္ပယသည်၊ (မနောသမ္ပယသည်၊) အဓိဝစနံ- အဓိဝစနဟူသော အမည်ကို၊ အန္တရေန-ကြည့်၍၊ ဂဟဏံ- ဉာဏ်ဖြင့်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ (န ဝစ္ဆ တိ)

ဝိယ-မရောက်သကဲ့သို့(တထာ)နာမံ-နာမည်ကို၊ အန္တရေန-၍၊ ယေ-အကြင်
 နာမ်ခန္ဓာ ၄ ပါး၊ နိဗ္ဗာန်တရားတို့သည်၊ အနုပဏိတဗောဓိသမ္ဘာရာနံ- မဆည်း
 ပူးအပ်သော ဗောဓိဉာဏ်၏အဆောင်အဥျားရှိကုန်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏(သန္တာန်၌)၊
 (ဗောဓိဉာဏ်၏အဆောက်အဥျားကို မဆည်းပူးရသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏သန္တာန်
 ၌)၊ ဂဟဏံ-သို့၊ န ဝစ္ဆန္တိ-နံ၊ တေ-ထို နာမ်ခန္ဓာ ၄ ပါး၊ နိဗ္ဗာန်တရားတို့
 သည်၊ နာမာယတ္တဂ္ဂဟဏာ-နာမည်နှင့်စပ်သော ယူရခြင်းရှိကုန်သည်၊(ဟုတွာ)
 နာမံ - မည်၏၊ ရူပံပန- ရုပ်သည်ကား၊ နာမသာဓနံ- နာမည်ဖြင့် ပြီးစေခြင်းကို၊
 ဝိနာပိ-ကြည့်၍လည်း၊ အတ္တနော-၏၊ ရူပနသဘာဝေန-ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော
 အားဖြင့်၊ ဂဟဏံ-သို့၊ ဥပယာတိ-ကပ်ရောက်၏၊ ဣတိ၊ ရူပံ-မည်၏။

ဣတော- ဤ အပ္ပနာမှ၊ ပုဗ္ဗေ- ၌၊ ပရိကမ္မံ- ပရိကမ်သည်၊ ပဝတ္တံ- ဖြစ်၏၊
 ဣတော-မှ၊ ပရံ-၌၊ ဘဝင်္ဂံ-ဘဝင်သည်၊ (ပဝတ္တံ)၊ မဇ္ဈေ- ပရိကမ်ဘဝင်တို့၏
 အလယ်၌၊ သမာပတ္တိ-အပ္ပနာဇောဟူသော သမာပတ်သည်၊ (ပဝတ္တာ)၊ ဣတိ
 ဧဝံ - သို့၊ သမာပတ္တိနံ - သမာပတ်တို့၏၊ အပ္ပနာ ပရိစ္ဆေဒပညာ - အပ္ပနာကို
 ပိုင်းခြားတတ်သောပညာသည်၊ သမာပတ္တိ ကုသလတာ-မည်၏၊ ပုဗ္ဗေ-သမာပတ်
 မဝင်စားမီ ရှေ့၌၊ ဝုဠာနေ - သမာပတ်မှ ထခြင်း၌၊ ပရိစ္ဆေဒကရဏညာဏံ -
 မည်သည့်အချိန်၌ ထမည် ဟု ပိုင်းခြားမှုကိုပြုတတ်သော ဉာဏ်သည်၊ ဝုဠာနေ
 ကုသလဘာဝေါ-ဝုဠာနေ ကုသလဘာဝ မည်၏၊ လက္ခဏာဒိဝသေန-လက္ခဏာ
 အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ အနိစ္စာဒိဝသေနစ-၎င်း၊ မနသိ-၌၊ ကရဏံ-
 ပြုခြင်းတည်း၊ မနသိကာရော-စိတ်၌ပြုခြင်း၊ ဝါ-နှလုံးသွင်းခြင်း။

သုစိသီလတာ- စင်ကြယ်သောသီလ ရှိသူ၏အဖြစ်သည်၊ သောရစွံ- မည်၏၊
 ဟိ-မှန်၊ (တနည်း၊ ကဿာ-ကြောင့်၊ သုစိသီလတာ- သည်၊ သောရစွံ- မည်၏၊
 ဣတိ-သို့၊ ဝိညာယတိ-နည်း၊) ဟိ(ယသ္မာ), သာ-ထို သုစိသီလတာဟူသည်၊
 သောဘနကမ္မ ရတတာ- တင့်တယ်သော သုစရိုက်အမှု၌ မွေ့လျော်သူ၏အဖြစ်
 တည်း၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ (သုစိသီလတာ သောရစွံ ဣတိ ဝိညာယတိ။)

* * * + * * *

အထဝါ။ ။ပြခဲ့သော အဋ္ဌကထာနည်းမှ တနည်းဖွင့်ပြလို၍ “ အထဝါ ” ဟု
 မိန့်သည်၊ “အဓိဝစနသမ္ဘဿ”ဟူသော အမည်သည် မနောသမ္ဘဿ၏ အမည်တည်း၊
 ထို မနောသမ္ဘဿ ဟူသောအနက်ကို အဓိဝစနဟူသော နာမည်မပါလျှင် ပါရမီပြည့်ပြီး
 သော ဘုရားအလောင်းမဟုတ်သူတို့ မသိနိုင်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဖဿဝေဒနာစသော
 နာမည်မပါလျှင် တွေ့ထိခြင်း ခံစားခြင်းစသော နာမ်သဘောများကို ပါရမီပြည့်ပြီး
 သော ဘုရားအလောင်းမဟုတ်သူတို့ မသိနိုင်၊ ဤသို့လျှင် ဖဿဝေဒနာစသော နာမ်
 တရားတို့သည် နာမည်နှင့် စပ်၍ သိရခြင်းရှိသောကြောင့် (နာမည်ကို ကြားလိုက်မှ
 သဘာဝကို သိနိုင်သောကြောင့်) “ နာမ ” ဟု ခေါ်ရသည်၊ ဤအလို “ နာမံ ယဿ
 အတ္တိတိ နာမံ ” ဟု ပြု၊ ယဿ- အကြင်တရား၏၊ နာမံ- သိဘို့ရာနာမည်သည်၊ အတ္တိ၊
 ဣတိ၊ တံ-ထိုတရားသည်၊ နာမံ-နာမည်မည်၏။

သမ္မောဒကဿ-လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်တတ်သူ၏၊ မုဒုဘာဝေါ-နူးညံ့သည်၏ အဖြစ်သည်။ ဝါ-တနည်း၊ သမ္မောဒကော- လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်တတ်သော၊ မုဒုဘာဝေါ-သည်။ သမ္မောဒက မုဒုဘာဝေါ-မည်၏။ သဏ္ဍဝါစတာ-သိမ်မွေ့သော စကားရှိသူ၏ အဖြစ်တည်း။

အဂုတ္တဒ္ဓါရတာတိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တေ-(အာဓာရမပါဘဲ)ဆိုအပ်သော်၊ ကေသုဒ္ဓါရေသု-မည်သည့်ဒ္ဓါရတို့၌၊ (အဂုတ္တဒ္ဓါရတာ-အဂုတ္တဒ္ဓါရတာတည်း၊) ဣတိ-သို့၊ န ပညာယတိ- မထင်ရှား၊ ဣတိ - ကြောင့်၊ ဣန္ဒြိယေသုတိ- ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-(အာဓာရထည့်၍) ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

သမ္ပဇာနာတိ-ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိတတ်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ သမ္ပဇာနော-မည်၏၊ တဿ-ထိုကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိတတ်သူ၏၊ ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ ဉာဏ်တည်း၊ သမ္ပဇညံ- ဉာဏ်၊ တဒပိဉာဏံ- ထို ဉာဏ်သည်လည်း၊ ယသ္မာ - ကြောင့်၊ သမ္ပဇာနာတိ - ၏၊ တသ္မာ, သမ္ပဇာနာတိတိ သမ္ပဇညန္တိ-သမ္ပဇာနာတိတိ သမ္ပဇညံ ဟူ၍၊ (သင်္ဂဟကာရော)အာဟ။

နိမိတ္တေ - နိမိတ်ဖြစ်သော၊ အပ္ပဋိသင်္ခါနေ - မစူးစမ်း မဆင်ခြင်တတ်သော မောဟကြောင့်၊ ဝါ-တနည်း၊ ဝိသယေ-ဝိသယာဓာရ ဖြစ်သော၊ အပ္ပဋိသင်္ခါနေ-၌၊.... ဝီရိယသီသေနာတိ-ကား၊ ဝီရိယပါမောက္ခန-ဝီရိယကို အဥးပြုသဖြင့်၊ ဥပ္ပန္နံ-ဖြစ်သော၊ ဗလံ-အားတည်း၊ ဣတိ-ဤကား၊ အဓိပ္ပာယ်ော- အဋ္ဌကထာ ဆရာ၏အလိုတည်း၊ ဟိ-ချဲ့၊ ဝီရိယောပတ္ထမ္ဘေန-ဝီရိယ၏ထောက်ပံ့ခြင်းကြောင့်၊ ကုသလဘာဝနာ-ဗောဓိပက္ခိယ ကုသိုလ်တရားတို့ကို တိုးပွားစေခြင်းသည်၊ ဗလဝတီ-အားရှိသည်၊ ထိရာ- ခိုင်မြဲသည်၊ (ဟုတွာ)၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တထာ - ထို ဝီရိယ၏ထောက်ပံ့ခြင်းကြောင့်၊ ဥပ္ပန္နာ-ဖြစ်သောဘာဝနာကို၊ ဗလဝတီ-သော၊ ကုသလဘာဝနာ(တိပိ)-ကုသလဘာဝနာဟူ၍၎င်း၊ ဗလဝန္တော-န်သော၊ သတ္တ-ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂါတိပိ-တို့ဟူ၍၎င်း၊ ဝုစ္စန္တိ- န်၏။

x x x x x x x x

နိမိတ္တေ ဝိသယေဝါ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ “အပ္ပဋိသင်္ခါနေ အကမ္မနဋ္ဌေန” ဟု ရှိသောကြောင့် အကမ္မနဋ္ဌစပ်ဘို့ရာ အပ္ပဋိသင်္ခါနေ၌ သို့ကို နိမိတ်အနက်၌သက်ပါ-ဟု သိစေလို၍ “နိမိတ္တေ” ဟု ဖွင့်သည်၊ တနည်း-“၌” ဟု ဝိသယာဓာရ အနက်ပေး၍ အကမ္မနဋ္ဌေနပင် စပ်စေလိုသောကြောင့် “ဝိသယေဝါ” ဟု တနည်းဖွင့်သည်။

ဝီရိယသီသေနာတိ။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ သီသေနကို “ပါမောက္ခေန” ဟု ဖွင့်၍ ထိုပုဒ်ကို “ ဥပ္ပန္နံ ဗလံ ” ၌ စပ်ပါ (၊ သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂေ ဘာဝေန္တဿ ၌ မစပ်ပါနှင့်) ဟု သိစေလို၍ “ ဥပ္ပန္နံ ဗလန္တိ ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ထိုကိုချဲ့လို၍ “ဝီရိယောပတ္ထမ္ဘေန ဟိ” ဟု တက်သည်။ [ဥပ္ပန္နံ ဗလန္တိ ဧတ္ထ ဣတိ အဓိပ္ပာယ်ောတိ ယောဇနာ၊ တမေဝ အဓိပ္ပာယ်ဝီရိယံ ဝီရိယောပတ္ထမ္ဘေန ဟိတိ အာဒိဝုတ္တံ၊ တထာတိ ဝီရိယောပတ္ထမ္ဘေန၊-မဇူ။]

ကသိဏနိမိတ္တံဝိယ - ကသိုဏ်း၏ ပဋိဘာဂ နိမိတ်ကိုကဲ့သို့၎င်း၊ သညာဏံ
 ဝိယ - တစုံတခု အမှတ်အသားကိုကဲ့သို့၎င်း၊ သဝိဂ္ဂဟံဝိယစ - ကိုယ်နှင့်တကွဖြစ်
 သော ဝတ္ထုကိုကဲ့သို့၎င်း၊ [ဝိဂ္ဂဟသဒ္ဓါ “ သရီရံ ဝပုဂတ္တန္တု-တ္တဘာဝေါပောန္တိ
 ဝိဂ္ဂဟော ” နှင့်အညီ ကိုယ်ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ ထို့ကြောင့် အနုဒီကာ၌
 “သဗိဗ္ဗကံ” ဟု ဖွင့်သည်။] သုဠု-ကောင်းစွာ၊ ဥပလက္ခေတဗ္ဗာကာရံ- မှတ်သား
 ထိုက်သောအခြင်းအရာကို၊ နိမိတ္တန္တိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ၊ [နိမိတ္တ-အမှတ်အသား၊ ဝါ-
 အထည်ကိုယ်။] စ- ဆက်၊ သမထော- သမထကို၊ ဝါ- သည်၊ ဧဝံအာကာရော-
 သို့၍ မှတ်သားထိုက်သော အခြင်းအရာရှိ၏၊ ဣတိ- ကြောင့်၊ နိမိတ္တန္တိ- ဟူ၍၊
 ဝုတ္တော၊ တထာဟိ - ထိုစကားမှန်၏၊ သော-ထိုအခြင်းအရာကို၊ [မရ၌ “ သောတိ
 သမထော ” ဟု ဖွင့်၏။] ပစ္စဝေက္ခန္တေန - ဆင်ခြင်သောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပစ္စဝေက္ခ
 ဏတော - ဆင်ခြင်သော ဉာဏ်အားဖြင့်၊ ဝယုတိ - ယူအပ်၏၊ ဣတိ - ကြောင့်၊
 (“သမထနိမိတ္တံ-မည်၏” ဟု ထည့်စပ်။)

ဥဒ္ဓစ္စံ-ဥဒ္ဓစ္စသည်၊ စိတ္တံ- ကို၊ (ဝိက္ခိပတိ) ဣဝ-အထူးထူး အပြားပြား ပစ်လွှင့်
 တတ်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ-တူ၊ ဝိသဒိသူပမာ) စိတ္တံ-ကို၊ န ဝိက္ခိပတိ-အထူးထူး အပြား
 ပြား မပစ်လွှင့်တတ်၊ ဣတိ, အဝိက္ခေပေါ-မည်၏၊ [“ဝိက္ခိပတိတိ ဝိက္ခေပေါ၊ န+
 ဝိက္ခေပေါ အဝိက္ခေပေါ ” ဟု ပြု။] ဝါ-တနည်း၊ ဝိက္ခေပပဋိက္ခေပေါ-ဝိက္ခေပကို
 ပယ်မြစ်ကြောင်းတရားသည်၊ အဝိက္ခေပေါ-မည်၏။ [ဤအလို “ ဝိက္ခေပဿ +
 ပဋိပက္ခော အဝိက္ခေပေါ ” ဟု ပြု၊ အသဒ္ဓါ ဝိရုဒ္ဓ(ပဋိပက္ခ) အနက်ဟော။]

သီလမေဝ-သီလသည်ပင်၊ ပုနပျုနံ - အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်၊ အာသေဝိယ
 မာနံ - မှီဝဲအပ်သော်၊ လောကီယံ - လောကီလည်း ဖြစ်သော၊ လောကုတ္တရမ္ဗိ-
 လောကုတ္တရာလည်းဖြစ်သော၊ သီလံ-ကို၊ ပရိပူရေတိ-ပြည့်စေနိုင်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊
 သီလပရိပူရဏတောတိ - ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ၊ သီလဿ သမ္ပဒါတိ-ဟူသော စကားကို၊
 (ဝုတ္တံ၌စပ်)၊ ကာရဏသီလမ္ဗိ-အကြောင်း သီလကို၎င်း၊ ဖလသီလမ္ဗိ-အကျိုး
 သီလကို၎င်း၊ သမ္ပန္နသမုဒါယဿ - ပြည့်စုံသော သီလအပေါင်း၏၊ ဧကဒေသ
 ဝသေန- တစိတ်တဖို့ ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝုတ္တံ - ပြီ။ [ဤ အဓိပ္ပါယ်ကို အဋ္ဌကထာ
 ဘာသာဒီကာ၌ ပြခဲ့ပြီ။]

x x x x x x x x x

‘သီလမေဝ၊ ပေ၊ ဝုတ္တံ။ ။ သီလသည် အဖန်ဖန်မှီဝဲအပ် (စောင့်ထိန်းအပ်) လျှင်
 သီလနည်းနည်းမှ သီလများများ တိုးပွားလာရကား လောကီသီလကိုလည်း ပြည့်စေ
 နိုင်၏၊ လောကုတ္တရာသီလကိုသော်မှလည်း ပြည့်စေနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် “ သီလပရိပူရဏ
 တော ” ဟု အဋ္ဌကထာ၌ဆိုသည်။ [လောကုတ္တရံပိဋံ ပိသဒ္ဓါသည့် သမ္ဘာဝနာဇောတက
 လည်း ဖြစ်၏။ “ အဖန်ဖန် မှီဝဲအပ်လျှင် လောကုတ္တရာသီလကိုသော်မှ ပြည့်စေနိုင်၏၊
 လောကီသီလကို ပြည့်စေနိုင်ကြောင်းမှာ ဆိုဘွယ်ရာမရှိ ” ဟုလို့၊ (တနည်း) ရှေ့လောကီ
 သီလကိုဆည်းသော ရိုးရာသမုစ္စည်းတည်း။]

အထဝါ-ကား၊ ကတမေစ၊ပေ၊အာဇီဝေါတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တတ္တာ-ဟောတော်
 မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သဗ္ဗမ္ဘိ-သော၊ ကုသလာကုသလံ-ကို၊ သီလန္တိ-
 ဟူ၍၊ ဂဟေတွာ-၍၊ တတ္ထ-ထို ကုသိုလ် အကုသိုလ် သီလ ၂ မျိုးတွင်၊ ကုသလ
 သီလံ-ကုသိုလ်သီလကို၊ နိဒ္ဒါရေတွာ-ထုတ်ဆောင်၍၊ (နိဒ္ဒါရဏီယပြု၍)၊ သီလ
 သမ္ပဒါတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ၊ ဝေ-တူ၊ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါပိ- ကိုလည်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိခေါပန၊ပေ၊ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစေဝါတိ-ကား၊ပဋိပါဋိယာ-အစဉ်အားဖြင့်၊
 (ပါဠိတော်ဝယ် စိတန်းလျက်၊)(ဝုတ္တဿ-ဟောတော်မူအပ်သော၊) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ
 တိ-ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဟူသော ပုဒ်၎င်း၊(ဣတိ အကျေကြံ)၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ခေါပနာကိစ-ဒိဋ္ဌိ
 ဝိသုဒ္ဓိ ခေါပန ဟူသောပုဒ်၎င်း၊(ဣတိ-သို့၊) ပဒေယဿ-ပုဒ် ၂ ပါးအပေါင်း၏၊
 သမာနတ္တာ - တူသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ပညာ - ပညာတည်း။ [သဒ္ဓါတူသော
 ကြောင့် ပညာကိုချည်းကောက်ပါ-ဟူလို၊ မရဋ္ဌကား “သမာနတ္ထသညာ-တူသော
 အနက်ရှိသော အမည်တည်း” ဟု မူကွဲတွေ့ရ၏။]

ယထာဒိဋ္ဌိဿာတိ - ကား၊ နိဗ္ဗတ္တိတပ္ပကာရဒိဋ္ဌိဿ - ဖြစ်စေအပ်ပြီးသော
 အပြားရှိသော ဒိဋ္ဌိရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ- တနည်း၊ နိဗ္ဗတ္တေတဗ္ဗ ပဓာနာနုရူပဒိဋ္ဌိ
 သာ-ဖြစ်စေထိုက်သော ပဓာနအားလျော်သောဒိဋ္ဌိရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ-တနည်း၊
 ယထာဒိဋ္ဌိပဝတ္တကိရိယဿ - ဒိဋ္ဌိအား လျော်စွာဖြစ်သော အမူအရာရှိသော
 ပုဂ္ဂိုလ်၏။ [ပဓာနံ-၌စပ်၊ ဤအဖွင့်များသည် ငိုကာဆရာ၏ အလိုချည်းတည်း။]

x x x x x x x

အထဝါ၊ပေ၊သီလသမ္ပဒါတိ ဝုတ္တံ။ ။ “ကတမေစ ထပတိ အကုသလာ သီလာ-
 အကုသလံ ကာယကမ္မံ အကုသလံ ဝစီကမ္မံ ပါပကော အာဇီဝေါ” ကား မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသ
 သမဏမုဏ္ဍိကသုတ်ပါဠိတော်တည်း၊ ထိုပါဠိတော် စကားရပ်၌ “အကုသလာ သီလာ”
 ဟု ရှိသောကြောင့် သီလသည် ကုသိုလ်သီလ အကုသိုလ်သီလ ၂ မျိုးရှိကြောင်းကို
 သိရ၏၊ ထို ၂ မျိုးတွင် ကုသိုလ်သီလကို ထုတ်၍ “သီလသမ္ပဒါ-ပြည့်စုံသော သီလ” ဟု
 ဆိုရသည်၊ အကုသိုလ်သီလကို “သီလသမ္ပဒါ” ဟု မဆိုရ-ဟူလို။

ယထာဒိဋ္ဌိဿ၊ပေ၊ပဝတ္တကိရိယဿဝါ။ ။ နိဗ္ဗတ္တိတပ္ပကာရဒိဋ္ဌိဿဖြင့် ယထာ၏
 ပကာရအနက်ကို ပြသည်၊ ထို နိဗ္ဗတ္တိတပ္ပကာရဟူသည် ရှေ့၌ ဆိုအပ်ပြီးသော ကမ္မ
 သကတာဉာဏ် ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တည်း၊ နိဗ္ဗတ္တေတဗ္ဗ ပဓာနာ
 နုရူပဒိဋ္ဌိဿဖြင့် ယထာ၏ အနုရူပအနက်ကိုပြသည်၊ ထို အနုရူပဒိဋ္ဌိဟူသည် ပဓာနံ ဟု
 နောက်၌ပြထားသောကြောင့် ထိုဖြစ်စေထိုက်သော ပဓာနအားလျော်သောဒိဋ္ဌိတည်း၊
 ယထာဒိဋ္ဌိပဝတ္တကိရိယဿဖြင့် ယထာဒိဋ္ဌိနောင် ပဝတ္တကိရိယပုဒ် အကျေကြံပါ- ဟု
 သိစေ၏၊ ယထာဒိဋ္ဌိ + ပဝတ္တာ ယထာဒိဋ္ဌိပဝတ္တာ၊ ယထာဒိဋ္ဌိပဝတ္တာ + ကိရိယာ
 ယဿာတိ ယထာဒိဋ္ဌိပဝတ္တကိရိယော၊ “အကြင်အကြင် ဉာဏ်ရှိသည့်အတိုင်းဖြစ်သော
 အမူအရာ ကြိယာရှိသူ ” ဟုလည်း ပေးပါ၊ “ ဉာဏ်ရှိသလောက် လုံ့လဝီရိယပြုသူ ”
 ဟူလို။

သံခဝဂေါတိ-ကား၊ သဟောတ္တပုံ- ဩတ္တပ္ပနှင့် တက္ကဖြစ်သော၊ ဉာဏံ-ဉာဏ် တည်း၊ [“ သဟောတ္တပုံ ဉာဏံ ” ဟု ဉာဏံကို ဝိသေသျှအဖြစ်ဖြင့် ထားသော ကြောင့် ဩတ္တပ္ပက ပဓာနမဟုတ်၊ ဉာဏံသာ ပဓာနဖြစ်ကြောင်း သိသာ၏။] ဝါ- တနည်း၊ ဩတ္တပ္ပမေဝ-ဩတ္တပ္ပသာတည်း၊ (ဝေဖြင့် ဉာဏ်ကိုကန့်) ... သမတ္တံ- အပြည့်အစုံ အကုန်အစင်၊ တုဿနံ- နှစ်သက်ခြင်းတည်း၊ တိတ္ထိ- တင်းတိမ်ခြင်း တည်း၊ သန္တုဋ္ဌိ - အပြည့်အစုံ အကုန်အစင် နှစ်သက်တင်းတိမ်ခြင်း၊ [သန္တုဋ္ဌိ၌ သံသည် သမ္မာအနက်ဟော၊ ထိုသမ္မာကိုပင် “ သမတ္တံ ” ဟု ဖွင့်သည်၊ “ တုဿနံ တုဋ္ဌိ၊ သမ္မာ + တုဋ္ဌိ သန္တုဋ္ဌိ ” ဟု ပြု။] တေဿ- ဤသူ၏၊ သန္တုဋ္ဌိ- အပြည့်အစုံ အကုန်အစင် နှစ်သက်တင်းတိမ်ခြင်းသည်၊ နတ္ထိ၊ ဣတိ၊ (သော) အသန္တုဋ္ဌိ- မည်၏၊ အသန္တုဋ္ဌိဿ - အပြည့်အစုံ အကုန်အစင် နှစ်သက် တင်းတိမ်ခြင်း မရှိ သူ၏၊ ဘာဝေါ- ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာတည်း၊ အသန္တုဋ္ဌိတာ- ရာ။ [ကုသိုလ်အရာ၌ မတင်းတိမ်နိုင် အားမရနိုင်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။]

ဝီရိယပ္ပဝါဟေ- ဝီရိယအယဉ်သည်၊ ပဝတ္တမာနေ - ဖြစ်နေစဉ်၊ အန္တရာဝ- မပြီးမီ အကြား၌ပင်၊ ပဋိဂမနံ - နောက်ဆုတ်ခြင်းသည်၊ နိဝတ္တနံ - ဆုတ်နစ်ခြင်း သည်၊ ပဋိဝါနံ - ပဋိဝါနမည်၏၊ အဿ- ထိုသူ၏၊ တံ- ထို ဆုတ်နစ်ခြင်းသည်၊ အတ္ထိ၊ ဣတိ (သော-သည်) ပဋိဝါနိ-မည်၏၊ ပဋိဝါနိ-ဆုတ်နစ်ခြင်းရှိသူသည်၊ န-မဟုတ်၊ အပ္ပဋိဝါနိ- ဆုတ်နစ်ခြင်းရှိသူမဟုတ်၊ တဿ- ထို ဆုတ်နစ်ခြင်းရှိသူ မဟုတ်သူ၏၊ ဘာဝေါ-တည်း၊ အပ္ပဋိဝါနိတာ-ရာ။

ဝိမုစ္စနံနာမ-ဝိမုစ္စနမည်သည်၊ အာရမဏေ- ၌၊ အဓိမုတ္တတာ - လွတ်လွတ် ကျွတ်ကျွတ် သက်ဝင်သည်၏အဖြစ်သည်၎င်း၊ ကိလေသေဟိ - ကိလေသာတို့မှ ၎င်း၊ သဗ္ဗသင်္ခါရဟိစ- အလုံးစုံသော သင်္ခါရတို့မှ၎င်း၊ နိဿဋတာစ- လွတ်မြောက် သည်၏ အဖြစ်သည်၎င်းတည်း။

ပဋိသန္ဓိ ဝသေနာတိ-ကား၊ တံတံ မဂ္ဂဝဇ္ဇာနံ - ထိုထိုမဂ်သည် သတ်အပ်ပြီး ကုန်သော၊ ကိလေသာနံ-တို့၏၊ ဥပ္ပန္နမဒဂ္ဂ-ဖြစ်သောမဂ် ရှိသော၊ ခန္ဓသန္တာနေ- ခန္ဓာအစဉ်၌၊ ပုန - တဖန်၊ သန္တဟနဝသေန - ဆက်စပ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ အနုပ္ပါဒဘူတတိ-ကား၊ တံတံ ဖလေ - ထိုထို ဖိုလ်ဟူသော၊ (အရိယဖလေ ၌စပ်) အနုပ္ပါဒ ပရိယောသာနေတိ - ကား၊ အနုပ္ပါဒကရော - မဖြစ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ မဂ္ဂေါ - သည်၊ အနုပ္ပါဒေါ - မည်၏၊ [“ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ ဥပ္ပါ ဒေါ၊ န + ဥပ္ပါဒေါ အနုပ္ပါဒေါ ” ဟု ပြု၊ တနည်း “ အနုပ္ပါဒကရ ” ဟု ဆိုလိုလျက် ကရဟူသော နောက်ပုဒ်ကို ချေ။] တဿ - ထိုမဂ်၏၊ ပရိယောသာနေ - ၌။ ။ သုတ္တန္တိက ဒုကမာတိကာ ပဒဝဏ္ဏနာ-သည်၊ နိဋ္ဌိတာ။

ဒုကမာတိကာ ပဒဝဏ္ဏနာ - သည်၊ နိဋ္ဌိတာ - ဖြီ။

၁၃၂၀-ခု၊ နယုန်လ၊
ပဌမအကြိမ်၊ အုပ်စု (၁၀၀၀)။

နယူးဘားမား ဝိဇ္ဇာပုံနှိပ်တိုက်၊
မှတ်ပုံတင်နံပါတ် (၀၀၄၇)၊ မဟာဝန္ဓာရုံ- စရပ်ဝင်း၊
အမရပူရမြို့။

ပုံနှိပ်, ထုတ်ဝေသူ (မောင်ကျော်)

မှတ်ပုံတင်နံပါတ် (၀၀၃၂)။
အမှတ် (၅၀၃), ၀၂-လမ်း, မန္တလေး။

